

REDACTIONEEL GEDEELTE.

Enquête

naar de inzichten van lezers over hoofdbeginselen, van welke bij het ontwerpen van een nieuw wetboek van militaire strafvordering moet worden uitgegaan.

In verband met de omstandigheid dat een ontwerp voor een nieuw wetboek, de militaire strafrechtspleging betreffende, in bewerking is, komt het ons nuttig voor om enkele beginselpunten aan de lezers voor te leggen.

Wanneer de lezers van het Militair-Rechtelijk Tijdschrift zich over deze onderwerpen — naar wij menen: cardinale punten welke de grondslagen van het militaire strafproces uitmaken — bezinnen en beraden en zich daarover uitlaten in de vorm van inzendingen aan ons Tijdschrift, zal wellicht op meer dan één punt blijken van een uitgesproken opvatting onder de gebruikers van het militaire strafrecht. Het zal met de aan de orde gestelde onderwerpen veelal zó zijn, dat zij voorstanders en tegenstanders zullen hebben, ook onder hen die met het opstellen van de ontwerpen voor een nieuwe militaire strafvordering belast zijn. Het zal doelmatig zijn wanneer de opstellers van het ontwerp de beschikking krijgen over de gemotiveerde gevoelens van een brede kring van hen, die met het militaire strafprocesrecht werken en ermede te maken hebben, zodat zij in voorkomend geval, bij het staken van stemmen in eigen boezem, niet genoopt zullen zijn het vraagpunt als het ware door het lot te doen beslissen. Daarvoor is deze materie van te groot belang.

Ook voor de behandeling in de volksvertegenwoordiging zal het oordeel van „insiders” van groot nut kunnen zijn.

Wij roepen dan ook de lezers van het Militair-Rechtelijk Tijdschrift op, hun inzicht over de hieronder te vermelden onderwerpen te willen geven in de vorm van inzendingen welke bij voorkeur (wanneer zulks zonder nadeel voor het betoog mogelijk is) voor elk vraagstuk afzonderlijk worden geschreven.

Bij het opstellen van deze vraagpunten hebben wij er naar gestreefd, alleen fundamentele onderwerpen aan de orde te stellen, ter voorkoming dat, door een bespreking van vele detailonderwerpen de aandacht afgeleid wordt van de principiële vraagstukken. Wij beseffen echter dat het maken van een scheiding tussen fundamentele onderwerpen en vraagstukken, welke details en/of uitwerking betreffen, tot verschil van oordeel kan leiden. Mocht iemand menen dat enig onderwerp, hieronder niet vermeld, niettemin tot de fundamenten van een wetboek van

militaire strafvordering behoort, dan zullen wij zijn inzichten hieromtrent vanzelfsprekend gaarne vernemen.

Redactie.

V r a a g p u n t e n

1. *Systeem der wet.*

Moet een nieuw Wetboek van Militaire Strafvordering zoveel mogelijk het gemene Wetboek van Strafvordering volgen, zowel in opbouw als in artikelen, of moet het een geheel eigen karakter dragen?

2. *Strafvordering in oorlogstijd en in vreedetijd.*

Moet in dat wetboek worden uitgegaan van de rechtspleging zoals deze in oorlogstijd zal zijn met eventuele afwijkingen daarop geldend voor vreedetijd of moet worden uitgegaan van de vredesrechtspleging met eventuele afwijkingen daarop geldend voor oorlogstijd?

3. *Cassatie en Revisie.*

Moet in de militaire rechtspleging, terwille van de eenheid van rechtsbedeling, cassatie worden mogelijk gemaakt? Moet ook het instituut van revisie worden ingevoerd? Zo ja, welk systeem verdient dan de voorkeur:

A. cassatie en revisie bij de Hoge Raad (Belgisch systeem);

B. cassatie en revisie bij een speciaal hof (bij voorbeeld een hof, bestaande uit militairen en raadsheren uit de Hoge Raad: Frans en Italiaans systeem)?

4. *Verwijzing.*

Is het wenselijk de verwijzing (en daarmee: de hantering van het opportuniteitsbeginsel) in vreedetijd in handen te laten van de verwijzingsautoriteit (vlootvoogd; commanderende generaal) of verdient het voorkeur deze bevoegdheid te leggen in handen van de openbare aanklager (militair openbaar ministerie)?

5. *Militaire politie.*

Het optreden der Koninklijke Marechaussee vertoont verschillende aspecten:

(1) ten verzoeken van de met het opsporingsonderzoek belaste corpscommandant;

(2) in patrouille, in de hoedanigheid van „meerdere”;

(3) krachtens de bevoegdheden, welke het Wetboek van Strafvordering aan bepaalde functionarissen der marechaussee toekent.

In geen van deze gevallen treedt zij, krachtens een wettelijke bevoegdheid, op als „militaire opsporingsambtenaren”, zoals de gewone opsporingsambtenaren ten aanzien van burgers.

A. Is het wenselijk aan de marechaussee, althans aan haar officieren en onderofficieren, dan wel alleen aan haar officieren, ten aanzien van *alle* militairen (onafhankelijk van hun rang) de bevoegdheden toe te kennen, welke krachtens het Wetboek van Strafvordering toekomen

aan opsporingsambtenaren en hulpofficieren van justitie ten aanzien van burgers?

B. Indien deze vraag bevestigend wordt beantwoord en men dus aan de militaire politie volledige militaire opsporingsbevoegdheden wil toekennen, is het dan wenselijk dat zij ten aanzien van de uitoefening dier bevoegdheden onder contrôle van de justitiële autoriteit (militair openbaar ministerie) komt, of dient zij het opsporingsonderzoek op last van de commanderende officieren te blijven verrichten.

6. *Voorlopig arrest.*

Moet de bevoegdheid tot het opleggen van voorlopig arrest, zoals deze in de huidige militaire wetgeving is neergelegd, worden gehandhaafd of moet deze bevoegdheid worden beperkt?

7. *Militairrechtelijke organisatie.*

A. Moeten de afzonderlijke krijgswaarden voor de landmacht en de zeemacht behouden blijven? Moeten daarnaast afzonderlijke krijgswaarden voor de luchtmacht worden ingesteld? Of is het aan te bevelen om tot één rechterlijke organisatie te komen, die alle strafbare feiten door leden van landmacht, luchtmacht en zeemacht begaan, berecht?

B. In het tweede geval: moet dan bij de samenstelling der rechterlijke colleges rekening gehouden worden met het bestaan der verschillende krijgsmachtsonderdelen en zo ja, op welke wijze?

8. *Vooronderzoek en terechtzitting.*

Verdiert het aanbeveling meer dan tot dusverre het zwaartepunt van de berechting te leggen op de terechtzitting en minder op het vooronderzoek? Moet met name het onder ede horen van getuigen en deskundigen voor de officier-commisaris uitzondering worden?

9. *Ne bis in idem.*

Volgens artikel 82 e.v van het Verdrag betreffende de behandeling van Krijgsgevangenen van 12 augustus 1949 is in de Wet op de Krijgstucht ingevoegd artikel 72 b, onder 10° voor krijgsvangenen en andere geïnterneerde personen voorschrijvende dat door krijgsvangente lijke bestraffing van enig feit het recht tot strafvordering terzake vervalt.

Moet artikel 57 W.K., hetwelk ten aanzien van Nederlandse militairen toelaat dat na krijgsvangente lijke bestraffing van een feit, te dier zake een strafvervolgning wordt ingesteld, worden geschrapt en/of aan artikel 72 b sub 10° worden aangepast?

10. *Scheiding tussen strafrecht en tuchtrecht.*

Moet de scherpe scheiding tussen strafrecht en tuchtrecht (zie artikel 58 W.K.) gehandhaafd blijven of moet de Militaire Rechter in voorkomende gevallen de bevoegdheid hebben, krijgsvangente lijke straffen op te leggen, te wijzigen of uitdrukkelijk te handhaven zonder nadere veroordeling?

INGEKOMEN BIJDRAGE.

Historische schets van de militaire strafwetgeving in België sedert 1814

door

JOHN GILISSEN,

Eerste-Substituut-Auditeur-Generaal,
Professor aan de Universiteit te Brussel.

1. Doel.

In een bijdrage van Kapitein W. KASTEN ¹⁾ werd de nadruk gelegd op het nut in het Militair-Rechtelijk Tijdschrift een overzicht te geven van de Belgische militaire strafwetgeving. Ook heeft de Heer ROLLIN COUQUERQUE meermalen aangedrongen op het belang van een vergelijkende studie van het Nederlandse en het Belgische materiële en formele militaire strafrecht, daar beide uit dezelfde wetsteksten voortgekomen zijn, te weten de wetboeken van 1814-1815.

Deze bijdrage heeft tot doel de historische evolutie van de Belgische militaire strafwetgeving van 1814 tot heden te beschrijven.

Om een juiste kijk in de evolutie van het recht in het algemeen, en meer in het bijzonder van de militaire strafvordering, te verkrijgen is de studie van de wetgeving alleen nochtans onvoldoende. De interpretatie van de wetsteksten door de rechtspraak, het stilzwijgend niet-toepassen van bepaalde teksten, de gewoonte ook, hebben veel bijgedragen tot de vorming van het hedendaagse „levend recht”, dat dikwijls afwijkt van de in de wetten vastgelegde rechtsnormen ²⁾. Het blijkt evenwel onmogelijk, in deze korte bijdrage, al de vormingsaspecten van het hedendaagse Belgische militaire strafrecht uiteen te zetten ³⁾. Dit artikel is dan ook beperkt tot het overzicht van de wetgeving.

2. Indeling.

Drie perioden dienen onderscheiden te worden:

- a. 1814-1830: het tijdperk gedurende hetwelk de Belgische gewesten, na onder het gezag van de gouverneurs-generaal de Beaufort, von Horst, Vincent en Willem van Oranje gestaan te hebben, samen met de vroegere Verenigde Provinciën het Koninkrijk der Nederlanden vormden;
- b. 1830-1899: het tijdperk gedurende hetwelk, na de opstand van de Belgische gewesten, tot de voorbereiding en de afkondiging van de twee Belgische militaire wetboeken, het Militair Strafwetboek van

¹⁾ W. KASTEN, *Beknopte beschouwing van het Belgische formele militaire strafrecht in het licht van het gemeenschappelijk verleden van dit rechtstelsel en het Nederlands*, Mil. Recht. Tijdschrift, dl. XLIV, 1951, blz. 217-229.

²⁾ E. VAN DIEVOET, *Levend Recht*, Meded. Kon. Vlaamse Akademie, Kl. Letteren, jg. XIV, nr 2, Brussel 1952.

³⁾ Een meer volledige uiteenzetting van het Belgisch militair strafrecht zal, van de hand van schrijver van deze bijdrage, in de *Algemene Practische Rechtsverzameling* verschijnen.

- 1870 en het Wetboek van Strafrechtspleging voor het leger, van 1899, overgegaan werd;
- c. 1899-1955: het tijdperk gedurende hetwelk, vooral tijdens en na de wereldoorlogen, de militaire strafwetgeving meermalen gewijzigd en aangevuld werd.

3. *Bibliografisch overzicht.*

De Belgische rechtsliteratuur is niet zeer rijk aan bijdragen over militair strafrecht en strafvordering. Vooral in de loop van de laatste veertig jaar werd zeer weinig aandacht aan dit vak geschonken. De meeste werken dienen thans als verouderd beschouwd te worden tengevolge van de door wetgeving en rechtspraak sinds 1914 en vooral sinds 1944 ingevoerde belangrijke wijzigingen.

De eerste Belgische boeken over militair strafrecht verschenen in 1837: het ene is te danken aan Ad. BOSCH, toenmalig waarnemend substituut-auditeur-generaal ⁴⁾ het andere aan P. A. F. GERARD, achtereenvolgens van 1836 tot 1872 krijgsauditeur, substituut-auditeur-generaal en auditeur-generaal deze laatste auteur heeft gedurende zijn lange loopbaan niet minder dan zes lijvige werken aan militair strafrecht en strafvordering gewijd ⁵⁾.

De Luikse hoogleraar J. NIPELS liet in 1870 een op de voorbereidende handelingen steunend commentaar van het Militair Strafwetboek verschijnen, als deel IV van zijn „*Législation criminelle*”, terwijl Raadsheer L. DE HONDT er een uitgave in de beide landstalen van publiceerde. Tien jaar later bewerkten op grond van de rechtspraak de advocaten A. MOREAU en CH. DEJONGH een grondig commentaar op dit wetboek ⁶⁾.

Tussen 1880 en 1920 was JEAN LEGAVRE, krijgsauditeur te Bergen van 1882 tot 1913, de voornaamste schrijver over militair strafrecht ⁷⁾. Het afkondigen in 1899 van de eerste twee titels van het Wetboek van strafrechtspleging voor het leger, werd gevolgd door het verschijnen

⁴⁾ *Droit pénal et discipline militaires ou Codes militaires, annotés des arrêts formant la jurisprudence de la Haute Cour militaire de Belgique*, 412 blz.

⁵⁾ *Essai de législation pénale militaire*, Archives de droit et de législation, dl. I, 1837, blz. 199-241 en 303-340 dl. II, 1839, blz. 1-42; *Manuel de justice militaire*, 1837, 307 blz.; *Corps de droit pénal militaire*, 1847, 952 blz.; *Code de justice et de discipline militaires*, 1851, 520 blz.; *Code pénal militaire, mis en rapport avec le Code pénal commun, suivi du Règlement de discipline militaire expliqué*, le uitgave 1870, 219 blz.; 2e uitgave, 1877; *Manuel de procédure militaire; guide des Conseils de guerre, des Conseils d'enquête et des Conseils de discipline*, 1872, 313 blz. Zie ook een korte kritische studie van A. FREDERICQ, *Het Wetboek van rechtspleging in strafzaken voor het landleger, in Nederlandsch Museum*, dl. II, 1874, blz. 274 vlg.

⁶⁾ *Commentaire du Code pénal militaire*, 1880, 539 blz.

⁷⁾ *Législation pénale militaire; aperçu des lois répressives militaires ou Codes militaires en vigueur en Belgique*, 1882, 359 blz.; *Commentaire du Code pénal militaire*, 1891, 207 blz.; *Code de procédure pénale militaire*, 1899, 158 blz.; *Principes du droit et de la législation pénale militaire*, 1903, 60 blz.; *Organisation dans l'armée des commissions judiciaires dans et hors le siège des Conseils de guerre et des Conseils de guerre permanents*, 1905, 96 blz.; *Guide à l'usage des présidents pour la tenue régulière des audiences des conseils de guerre* (met medewerking van Generaal Theunis, 2e uitg. 1920).

van drie commentaren, die van J. LEGAVRE, van L. V. HAVAUX ⁸⁾ en van ALFRED DE GROOTE ⁹⁾.

Gedurende en onmiddellijk na de eerste wereldoorlog verscheen een tijdschrift „*Le Droit et la Guerre*”, bijna uitsluitend gewijd aan militair strafrecht ¹⁰⁾. Tevens werden ook korte praktische uiteenzettingen in boekvorm uitgegeven nl. door Jos. GOEDSEELS ¹¹⁾, door ALBAN BERTRAND ^{11 bis)} en door JEAN WILMOTS ¹²⁾.

De bezetting van een deel van het Duitse grondgebied door het Belgische leger na 1918 gaf aanleiding tot het publiceren van twee studies van de hand van J. VAN ACKERE en B. DE JAER ¹³⁾.

De jongste algemene overzichten van militair strafrecht zijn te vinden in praktische rechtsverzamelingen, ter zake in de *Pandectes belges* (deel 118) onder het trefwoord „Tribunaux militaires” (1925) en in de *Répertoire pratique de droit belge* (deel VII) onder het trefwoord „Justice militaire” (1935), van de hand van de substituut-auditeur-generaal P. ANSPACH. Thans wordt een bijdrage betreffende het krijgsgerecht voorbereid om te verschijnen in de *Algemene Practische Rechtsverzameling* ¹⁴⁾.

De laatste Franse tekstuitgave van militaire strafwetten werd verzorgd door de procureur-generaal H. BEKAERT in 1945, onder de titel *Le Code du Conseil de guerre*; deze uitgave bevat echter niet de nog van kracht zijnde delen van de wetboeken van 1814 ¹⁵⁾. Een tweetalige uitgave van alle wetsteksten betreffende het krijgsgerecht wordt thans

⁸⁾ *Code de procédure pénale militaire annoté, Wetboek van Strafrechtspleging voor het leger, met uitleggingen*, 1899, 108 blz. (uiterst beknopt).

⁹⁾ *Code de procédure pénale militaire; commentaire législatif*, 1899, 174 blz.; A. DE GROOTE schreef nog in 1906 *L'officier belge dans ses fonctions d'officier de police judiciaire* (166 blz.) en in 1914 zijn historische verhandeling *Belgische Militaire Strafrechtspleging; ontstaan, ontwikkeling, talengebruik. Geschiedkundige en critische schets* (dl. I, 334 blz.). Alleen het eerste deel van dit werk, dat de periode 1789-1830 bespreekt, verscheen in de werken van de Koninklijke Vlaamse Akademie voor Taal en Letterkunde. A. L. P. DE ROBAULX DE SOUMOY schreef reeds vroeger een historische studie van het militair gerecht in België (*Etude historique sur les tribunaux militaires en Belgique*, Revue trimestrielle, dl. XI, 1856, blz. 5-36; dl. XII, blz. 46-87; dl. XIII, 1857, blz. 183-214; dl. XIV, blz. 66-102); de periode 1815-1855 wordt op zeer bondige wijze behandeld (dl. XIV, blz. 92-102).

¹⁰⁾ Deel I, 1917; deel II, 1918; deel III, 1919.

¹¹⁾ *Manuel de droit pénal militaire*, 1917, 223 blz. *Manuel de procédure pénale militaire*, 1916, 174 blz.; een „complément” verscheen in 1940, met de medewerking van JEAN DOBBELSTEEN (30 blz.).

^{11 bis)} *Code pénal militaire belge*, [Calais 1916].

¹²⁾ *Code de la législation pénale 1914-1919 et Manuel de droit pénal ordinaire et militaire*, 1919, 124 blz.; *Verzameling van Belgische Krijgsstrafwetten*, 1919, 96 blz.; *Over gewoon en militair Strafrecht*, 1919.

¹³⁾ J. VAN ACKERE, *Les juridictions militaires belges en territoire occupé, Bulletin de l'Institut belge de droit comparé*, 1922, blz. 169 en vgl.; B. DE JAER, *L'Armée belge d'occupation et son droit de juridiction*, 1928, 134 blz.

¹⁴⁾ De jongste militaire rechtspraak is te vinden in J. GILISSEN, *Chronique annuelle de jurisprudence militaire, Revue de droit pénal et de criminologie* dl. 35, 1954-1955, blz. 912-926, en dl. 36, 1955-56, blz. 1056-1108.

¹⁵⁾ Deze delen zijn gedeeltelijk te vinden in de *Recueil de la Législation générale en vigueur en Belgique*, dl. II, 1933, blz. 12-25.

door leden van het Auditoraat-generaal voorbereid en zal eerlang door de zorgen van het Ministerie van Landsverdediging gedrukt worden.

I.

De Nederlandse periode (1814-1830).

4. Invoering van de militaire wetboeken van 1814-1815 in België.

De invoering van de Nederlandse militaire wetboeken van 1814 en 1815 op Belgisch grondgebied heeft aanleiding gegeven tot veel dwalingen in rechtsleer en rechtspraak. De oorzaak van deze dwalingen ligt m.i. in het feit dat men meestal het onderscheid tussen het „arresteren” van de wetboeken en de invoering ervan niet duidelijk heeft vastgesteld; ook is verwarring ontstaan door gebrek aan voorlichting betreffende het staatsrechtelijke verschil dat is blijven bestaan tussen Nederland en België tot de invoering van de Grondwet in de Belgische gewesten, nl. wat betreft de toepassing van het hieronder besproken besluit van 17 april 1815 ¹⁶).

5. Publiekrechtelijke toestand van Nederland en België in 1813-1815.

- a. Nederland werd bevrijd einde november, begin december 1813; op 2 december 1813 aanvaardde Willem van Oranje de „souvereiniteit” der Nederlanden; op 30 maart 1814 legde hij, als Souvereine Vorst van Nederland, de eed op de toen juist afgekondigde Grondwet af;
- b. de Belgische gewesten werden eerst begin februari 1814 bevrijd; sommige gewesten eerst in maart, de vestingen (Antwerpen, Luxemburg, Maastricht, Venlo) in mei 1814. Voor de zes westelijke provinciën werd vanaf februari 1814 door de militaire overheden van de Bondgenoten een „Voorlopige Regering van België” aangesteld ¹⁷);
- c. nadat door de Vrede van Parijs (30 mei 1814) en meer in het bijzonder door het Protocol van 21 juni 1814, de vereniging van België met Nederland beslist was, werd Willem van Oranje gelast vanaf 31 juli 1814 het voorlopig gezag over België uit te oefenen in naam van de Bondgenoten, in hoedanigheid van gouverneur-generaal;

¹⁶) Reeds in 1914 heeft ALFRED DE GROOTE, in zijn *Geschiedkundige en critische Schets van de Belgische militaire Strafrechtspleging* de nadruk op deze dwalingen gelegd. Het boek van A. de Groote is weinig bekend; de door hem vastgestelde dwalingen zijn dan ook nog te vinden in de later verschenen werken. Zijn uiteenzettingen zijn ook niet altijd voldoende duidelijk.

¹⁷) Het oostelijk gedeelte van België, te weten de departementen Roer, Nedermaas, Ourthe en Wouden behoorden tot andere regeringsgebieden; de drie eersten tot dat van de Nederrijn onder leiding van Sack, het vierde tot dat van de Middenrijn onder leiding van Juste Gruner; op 12 juni 1814 werden al deze gewesten onder de leiding van Sack geplaatst en eerst op 12 mei 1815 onder die van Willem van Oranje.

- d. in zijn proclamatie van 16 maart 1815 kondigde Willem zijn beslissing af, de titel van Koning der Nederlanden te aanvaarden, nadat hij zijn Brusselse regering in kennis had gesteld van de beschikkingen van het Congres van Wenen, waardoor de vereniging van Noord en Zuid voltrokken werd.

Doch de tweeledigheid bleef bestaan tot in september 1815, in afwachting van de aanpassing van de grondwet. De gewijzigde grondwet werd door Willem ingewilligd op 24 augustus 1815 en de plechtige inhuldiging van de Koning greep plaats te Brussel op 21 september 1815. Van toen af was de wetgeving gemeen voor Noord en Zuid ¹⁸⁾.

6. *Militaire strafwetgeving in Nederland, van december 1813 tot oktober 1815.*

Onmiddellijk na de bevrijding van Nederland meende men de Franse militaire strafwetten niet meer te moeten toepassen ¹⁹⁾. Bijgevolg werd bij besluit van de Souvereine Vorst van 30 december 1813 beslist dat het Nederlandse Reglement van Krijgstucht of crimineel wetboek voor de militia van de Staat, van 26 juni 1799, voorlopig opnieuw kracht van wet zou hebben, voor wat betreft „*de qualificatie van misdaden en strafbepalingen*”; anders gezegd: alleen de eerste twee afdelingen van het Reglement werden opnieuw ingevoerd. Kort nadien werd, bij besluit van 10 januari 1814, voorlopig een nieuwe militaire rechtspleging, daaronder begrepen de samenstelling van de krijgswetten, ingevoerd.

Reeds op 20 juli 1814 werden vijf militaire wetboeken door de Souvereine Vorst „*goedgevonden en . . . gearresteerd*”, te weten:

1. het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te Water;
2. het Reglement van Krijgstucht voor het Krijgsvolk te Water;
3. de Rechtspleging bij de Zeemagt;
4. de Rechtspleging bij de Landmagt;
5. de Provisionele Instructie voor het Hoog Militair Geregtschouf.

Nochtans had de invoering van deze vijf wetboeken eerst plaats op 17 oktober 1814, ingevolge de Resolutie van 10 oktober 1814, „*be-palend de tijd . . . wanneer het . . . criminele wetboek, reglement van discipline en rechtspleging voor het Krijgsvolk te water, benevens de rechtspleging voor het Krijgsvolk te lande, in werking zal zijn*” ²⁰⁾.

Zes maanden later werden de laatste twee wetboeken afgekondigd: bij besluit van 15 maart 1815 werden „*goedgevonden . . . en gearresteerd*”:

1. het Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk te lande;
2. het Reglement van discipline voor hetzelfde Krijgsvolk.

¹⁸⁾ H. T. COLENBRANDER, *Willem I, Koning der Nederlanden*, dl. I, 1931, blz. 261 en vgl.; Y. SCHMITZ, *Guillaume I et la Belgique*, 1945; *Pasinomie*, 1814-1815 (uitgegeven in 1837), Introduction, blz. VII-XIV.

¹⁹⁾ VAN DER HOEVEN, *Onze militaire strafwetgeving*, blz. 27-29; M. S. POLS, *Het crimineel wetboek voor het Krijgsvolk te lande*, 's-Gravenhage 1878, blz. 44 en vgl.; D. B. A. FRANKEN en R. J. BRUNNER, *Het Wetboek van militair strafrecht*, 's-Gravenhage 1948, blz. 7.

²⁰⁾ C. C. E. D'ENGLBRONNER, *Nieuwe Uitgave van het Bijvoegsel tot het Staatsblad*, Gorinchem 1852, blz. 122.

De invoering van deze twee teksten werd, bij besluit van 17 april 1815, op 1 mei 1815 vastgesteld. Van toen af waren de zeven wetboeken van kracht.

Bijgevolg dienen drie perioden onderscheiden te worden:

- a. van 10 januari 1814 tot 17 oktober 1814: toepassing van de twee eerste afdelingen van het Reglement van 1799, aangevuld door het besluit van 10 januari 1814,
- b. van 17 oktober 1814 tot 1 mei 1815: toepassing van vijf wetboeken, aangevuld voor het Krijgsvolk te lande door het Reglement van 1799 waar het niet in strijd was met de nieuwe wetboeken,
- c. vanaf 1 mei 1815: toepassing van de zeven wetboeken.

De vaststelling van deze data is zeer belangrijk voor de toepassing van de Nederlandse wetboeken in België.

7. Militaire strafwetten in België, vóór 15 oktober 1815.

a. Besluit van 21 augustus 1814.

De eerste wetstekst betreffende militair strafrecht in België is het besluit van 21 augustus 1814 van Willem, Souvereine Vorst der Verenigde Nederlanden, handelend in hoedanigheid van Gouverneur-generaal van België ²¹⁾. Het bepaalt dat vanaf 1 september 1814, „*alle ordonnantiën, wetten en reglementen voor onze troepen in Holland aangesteld, zullen . . . van applicatie zijn voor onze Belgische troepen, met dit onderscheid egter, dat alle schriften in de fransche of lands-taal zullen gedaan worden*”. Artikel 2 gelast de Commissie van Oorlog met het „*doen vertalen en drukken van de ordonnantiën, wetten en reglementen, daar toe benodigd*”. De in dit besluit bedoelde wetten waren dus het Reglement van 1799 en het besluit van 10 januari 1814. De grootste verwarring is nochtans ontstaan bij de meeste Belgische schrijvers over militair strafrecht ²²⁾ doordat zij niet ingezien hebben dat de vijf wetboeken van 20 juli 1814, alhoewel reeds „*gearresteerd*” vóór 21 augustus, nochtans nog niet in Nederland ingevoerd geweest waren; inderdaad zoals hierboven is aangetoond, had deze invoering eerst plaats op 17 oktober 1814.

²¹⁾ Dit besluit verscheen in het Nederlands en in het Frans in de „*Journal Officiel du Gouvernement de la Belgique*”, nr. 82, van 2 september 1814.

²²⁾ Namelijk P. A. F. GÉRARD (in *Corps de Droit pénal militaire*, blz. 4, n. 1) beweert dat het besluit van 21 augustus 1814 verwijst naar „*le règlement provisoire pour la Haute Cour Militaire, le Code de procédure pour l'armée de terre et le règlement militaire de 1799*”. Verder in dezelfde voetnoot schrijft Gérard dat het besluit van 10 januari 1814 niet kan bedoeld worden, omdat toen reeds de „*Regtspleging bij de Landmagt*” *était en vigueur: par conséquent sa publication semble n'avoir été qu'un „hors d'oeuvre*”. Talrijke arresten van het Hof van Cassatie hebben deze mening gevolgd: „*Considérant que cette procédure est tracée par l'instruction du prince souverain, des Pays-Bas du 20 juillet 1814, rendue applicable en Belgique par l'arrêt du 21 août suivant*” (Cass. 14 juni 1875, *Pasic.* 1875, I, 357). Ook de Belgische wetgever beging dezelfde vergissing, n.l. in de besluitwet van 5 april 1916. Alleen A. DE GROOTE heeft deze dwaling vermeden (op. cit., blz. 216), alhoewel hij zich elders (blz. 215) minder duidelijk uitdrukt.

b. Besluit van 21 oktober 1814.

Een tweede besluit, van 21 oktober 1814, was veel omstandiger dan het besluit van 21 augustus 1814. Artikel 1 bepaalde dat het Reglement van 1799, alsook het Noord-Nederlands besluit van 10 januari 1814 voortaan kracht van wet zullen hebben, totdat daaromtrent anders zal worden bevolen. De tekst van bedoeld Reglement en het bedoelde besluit werd in het „*Officieel Dagblad*” als bijlage gedrukt, zowel in het Frans als in het Nederlands ²³⁾. Verder bevat het besluit veertien artikelen betreffende de aanstelling van een auditeur-generaal voor de Belgische troepen, en van een auditeur in iedere hoofdplaats van het ressort van een territoriale militaire divisie; de bevoegdheid van de auditeur-generaal werd omstandig beschreven.

Men kan slechts de bestaansreden van het besluit van 21 oktober 1814 begrijpen wanneer men rekening houdt met de Nederlandse resolutie van 10 oktober 1814: inderdaad, ingevolge deze resolutie werden op 17 oktober 1814 de vijf vorenvermelde wetboeken in Nederland ingevoerd; automatisch, ingevolge het besluit van België van 21 augustus 1814, zouden ze dan ook in België toegepast moeten worden.

Zeer waarschijnlijk was toen de Franse vertaling van de wetboeken van 20 juli 1814 nog niet afgewerkt; daarom werd onmiddellijk beslist de vroegere toestand in België te behouden, zolang de vertaling van de wetboeken van 20 juli 1814 niet beschikbaar zou zijn.

c. Besluit van 31 oktober 1815.

Deze toestand bleef bestaan totdat het besluit van 31 oktober 1815 er een einde aan zou maken. Midderwijl hadden twee belangrijke feiten zich voorgedaan: op 17 april 1815 waren én het Crimineel wetboek én het Reglement van discipline voor het krijgsvolk te lande, op 15 maart 1815 gearresteerd, in Noord-Nederland ingevoerd; op 24 augustus 1815 was de nieuwe Grondwet, gemeen aan Noord en Zuid, afgekondigd. Er was dus grondwettelijk geen verschil meer tussen de vroegere Verenigde Provinciën en de vroegere Oostenrijkse Nederlanden: de twee grondgebieden vormden voortaan samen het Koninkrijk der Nederlanden.

Het besluit van 31 oktober 1815 stelt vast dat het onmogelijk is verder nog twee verschillende wetgevingen en een dubbele militaire jurisdictie te behouden, wanneer alle troepen „*onder dezelfde vaandelen, tot één en hetzelfde leger vereenigd zijn*”. Bijgevolg wordt, door het in werking brengen van artikel 188 van de Grondwet, dat in het bestaan van een militaire jurisdictie voorziet, bepaald dat:

- het Reglement van 1799 beschouwd moet worden als geheel vervallen;
- alle delicten door militairen gepleegd, moeten overeenkomstig de

²³⁾ *Journal officiel du gouvernement de la Belgique*, nr 101, 7 november 1814, Het besluit van 21 oktober 1814 geeft ook kracht van wet in België aan het Noord-Nederlands besluit van 26 februari 1814 betreffende de door de militairen af te leggen eed.

reglementen, wetten en instructies van 20 juli 1814 en 15 maart 1815 onderzocht en bestraft worden ²⁴).

Er werd nochtans geen vertaling van de wetboeken bij dit besluit gevoegd.

Men mag dus besluiten dat, in de Belgische provinciën, twee perioden onderscheiden dienen te worden:

- a. van 1 september 1814 tot 31 oktober 1815, gedurende welke periode in werking waren:
  - het Reglement van 1799,
  - het besluit van 10 januari 1814, en tevens het besluit van 21 oktober 1814;
- b. vanaf 31 oktober 1815, toen de zeven wetboeken in werking gebracht werden ²⁵).

8. Franse vertaling van de wetboeken van 1814-1815.

Eerst op 21 maart 1816 verscheen in het „*Bijvoegsel tot het Staatsblad*” een „*Kennisgeving, houdende aankondiging van de uitgave der „authentieke Fransche vertaling van het Militair Wetboek voor de armee „te lande, benevens de Provisionele instructie voor het hoog militair*”

²⁴) De tekst van het besluit van 31 oktober 1815 werd opgenomen noch in het Staatsblad, noch in het „*Journal Officiel*”; men vindt deze slechts in het Nederlands in het „*Bijvoegsel tot het Staatsblad*”, dl. II, blz. 1898 (en in D'ENGELBRONNER, *op. cit.*, blz. 271).

²⁵) Hoe komt het dan dat de meeste auteurs spreken van een toepassing van de zeven wetboeken in België vanaf 1 mei 1815? De dwaling werd veroorzaakt door A. BOSCH, die in zijn in 1837 uitgegeven „*Droit pénal et discipline militaires*” (blz. 244) als titel van het besluit van 17 april 1815 schreef: „*Arrêté du „17 avril 1815 ordonnant la mise en vigueur EN BELGIQUE du Code Pénal „Militaire et du règlement de discipline au 1er mai suivant*” hetgeen woordelijk overgeschreven werd door de uitgevers van de *Pasinomie* (dl. 1815, blz. 47) met, als gevolg, de uitgave van de zeven wetboeken in dit werk onder de datum van 17 april 1815. Een ander bewijs van de niet-toepassing van het besluit van 17 april 1815 in de Belgische gewesten ligt in de benoeming van J. F. A. VAN NUFFEL van Heynsbroeck tot auditeur-generaal voor de Belgische troepen bij besluit van 19 april 1815. Deze functie was geregeld in het besluit van 21 oktober 1814; waren de zeven militaire wetboeken op 17 april 1815 in België in werking getreden, dan was er geen plaats meer voor een auditeur-generaal voor de Belgische troepen, daar ingevolge de Provisionele Instructie voor het Hoog Militair Gerechtshof, er maar één advocaat-fiscaal (ter zake Conraden) was. De benoeming van de Belgische auditeur-generaal op 19 april 1815 toont dus wel het voortbestaan, na 17 april 1815, van twee verschillende militaire jurisdicties. Nochtans schijnt de verwarring reeds in 1815 bestaan te hebben. Inderdaad, op 27 november 1815, schreef de „eerste auditeur-militair der Zuidelijke „provinciën”, in een circulaire aan de andere auditeurs-militair in België: „*Dit laatste Wetboek (het Crimineel Wetboek van 15 maart 1815) wordt in de „Zuidelijke provinciën van kracht op 1 mei 1815*” (A. DE GROOTE, *op. cit.* blz. 283, n. 1). Ook is het reeds vanaf 17 april 1815 dat de ap- of improbatie van de door de Belgische krijgsraden geveld vonnissen door het Hoog Militair Gerechtshof verleend werd, en niet meer rechtstreeks door de koning (*ibidem*, n. 2). Zie tevens arrest Brussel 25 maart 1818 (Tasicrisie, 1818-19, blz. 345). Het praktisch belang van de juiste datum van invoering van de Noord-Nederlandse wetboeken in de Zuidelijke provinciën is gering; in alle geval is vanaf einde oktober 1815 de Noord-Nederlandse wetgeving van 1814-1815 de enige die kracht van wet heeft in de Zuid-Nederlandse provinciën.

„gerechtshof”²⁶). Waarschijnlijk verscheen toen ook een officiële vertaling van de „Regtspleging bij de Landmagt” van 20 juli 1814, alhoewel er geen spoor van kennisgeving te vinden is, noch in het „Bijvoegsel”, noch in de „Pasinomie”²⁷). Integendeel, van de „Regtspleging bij de Zeemagt”, het „Crimineel Wetboek voor het Krijgsvolk „te water” en het „Reglement van Krijgstucht” voor beide krijgsvolken verscheen geen authentieke Franse vertaling; de Belgische uitgevers van de „Pasinomie” zagen zich dan ook genoodzaakt in 1837 een eigen vertaling ervan te doen schrijven, terwijl de Nederlandse tekst in de vorm van voetnoten er bij gevoegd werd²⁸).

9. Wijzigingen en aanvullingen van 1815 tot 1830.

Vóór 1830 werden er zeer weinig veranderingen in de militaire wetboeken van 1814-1815 aangebracht. Geen enkel artikel van deze wetboeken werd gewijzigd en de aanvullende wetgeving bracht geen verandering aan het bestaande rechtsstelsel.

Alleen dient hier vermeld de wet van 12 december 1817 „houdende „bepaling van straffe tegen degenen die, niet aan den militairen regtsdwang onderworpen, de desertie van het Krijgsvolk begunstigen”. Deze wetstekst is nog steeds in werking in België²⁹). Ook wordt nog in werking beschouwd het koninklijk besluit van 18 november 1818 „betrekkelijk de manier van procederen tegen zoodanige militairen „welke, na eenige langdurige detentie, slechts schuldig worden gevonden aan overtreding op het Reglement van Krijgstucht”³⁰).

In feite bleef dus de militaire strafwetgeving onveranderd tot 1830, alhoewel men zich onmiddellijk rekenschap had gegeven van het gebrekkige en het onvolledige van de wetgeving van 1814-1815 en niet-tegenstaande meerdere pogingen tot herziening van deze wetboeken³¹).

²⁶) *Bijvoegsel*, dl. III, blz. 335; C. C. E. D'ENGELBRONNEN, *op. cit.* blz. 297; *Nederlandsche Staats-Courant*, 4 april 1816, nr. 82; *Pasinomie*, 1816, blz. 69; A. DE GROOTE, *Belg. mil. Strafrechtspleging*, dl. I, blz. 285. De Franse tekst werd gedrukt door de boekhandelaar J. Allart, te 's-Gravenhage en was „bij voornoemde boekhandelaar en bij deszelfds correspondenten verkrijgbaar”. Het boek is onvindbaar in de voornaamste Belgische bibliotheken.

²⁷) In voetnoot 1, *Pasinomie*, 1815, blz. 58, alleen leest men: „Traduction „publiée à La Haye en 1816, par ordre du gouvernement”. Men weet niet op welke gegevens de uitgever van de *Pasinomie* zijn bewering gesteund heeft.

²⁸) *Pasinomie*, 1815, blz. 111, 146 en 168. Een afzonderlijke uitgave van deze wetboeken verscheen in 1838: „*Les Codes maritimes des Pays-Bas, savoir: Le „code de procédure pénale pour l'armée de mer, le Code pénal, le Règlement de „discipline”*”. Texte hollandais, traduction en français, Bruxelles 1838, 64 blz. Zie verder nr. 13, blz. 15.

²⁹) *Recueil de la Législation générale en vigueur en Belgique*, dl. II, blz. 90-91.

³⁰) *Ibidem*, blz. 110-111. Twee andere K.B., van 18 juni 1819 en 20 juli 1821, betreffende de bevoegdheid van de militaire rechtscolleges ten overstaan van militairen met onbepaald verlof, werden door de Belgische regering in 1853 steeds in werking geacht (*Avis du gouvernement sur la proposition de loi d'A. Orts du 23 décembre 1853*, in *Belgique judiciaire*, dl. XII, 1854, kol. 717). Men vindt ze echter niet meer in het in 1933 uitgegeven tweede deel van de *Recueil de la législation générale en vigueur en Belgique*.

³¹) A. DE GROOTE, *op. cit.*, blz. 272-277. In 1819-1821 heeft een auditeur-militair, J. Schouten, die toen in de gevangenis opgesloten was ter beschikking van het Hoog Militair Gerechtshof, op last van de Advocaat-Fiscaal, een „Con-

II.

Voorbereiding en afkondiging van de Belgische militaire wetboeken (1830-1899).

10. *Besluiten van het Voorlopig Bewind van 1830.*

Het revolutionair gezag dat in 1830 na de Septemberdagen te Brussel tot stand kwam, was in het bijzonder gekant tegen de Nederlandse militaire strafwetgeving; het beste bewijs hiervan zijn de eerste twee besluiten door het Voorlopig Bewind afgekondigd in verband met deze wetgeving³²). Reeds op 7 oktober 1830 werd de „straf van slagen”, die in artikel 34 van het Crimineel wetboek voor het krijgsvolk te lande van 1815 omschreven stond, afgeschaft als zijnde „*insultante aux „guerriers belges et attentatoire à la liberté de l'homme*”³³). Enkele dagen later, bij besluit van 16 oktober 1830, werd eenvoudig het „Hollands militair wetboek” opgeheven onder voorwendsel dat dit wetboek nooit in België wettelijk afgekondigd werd; tevens werd beslist dat de militaire misdrijven zouden geoordeeld en gestraft worden overeenkomstig de in België op 1 januari 1814 bestaande wetgeving; dit zou dus als gevolg gehad hebben dat men de Franse republikeinse wetgeving van het jaar V had moeten toepassen. Zulks bleek onmogelijk in de praktijk. Dit besluit werd dan ook reeds elf dagen later ingetrokken, bij besluit van 27 oktober 1830, waardoor opnieuw de Nederlandse militaire wetboeken en reglementen van kracht werden³⁴); maar tevens werd beslist dat een commissie zou worden ingesteld om de herziening van die wetboeken voor te bereiden.

Een ander besluit van het Voorlopig Bewind heeft belang voor de verdere ontwikkeling van het militaire recht: op 9 november 1830

cept-Wetboek van Rechtspleging bij de Landmacht” opgesteld, dat aan de Minister van Justitie overhandigd werd.

³²) Een Brussels advocaat, H. Lavallée, eindigde in 1833 een korte studie over de militaire strafwetgeving in België met deze woorden: „*Leur code est incomplet, mal rédigé, embrouille toutes les notions de juridiction, présente un système de pénalités hideux et effrayant, et donnera à ceux qui voudront gouverner par l'arbitraire, des idées qui, croyons-nous, n'étaient pas encore dans le commerce*” (H. LAVALLÉE, *De la législation pénale militaire de la Belgique, Revue universelle*, 2e jg., dl. IV, 1833, blz. 68).

³³) In 1847 deed P. A. F. Gérard opmerken dat deze laatste reden kinderlijk was daar alle straffen, en vooral de gevangenisstraffen „*attentatoire à la liberté de l'homme*” zijn (P. A. F. GÉRAUD, *Corps de droit pénal militaire*, blz. 62, n.l.).

³⁴) Het Hof van Cassatie heeft, in zijn arrest van 27 november 1834 (*Pasicrisie*, Cassatie, 1832-1841 . . . , deel I, blz. 322), beslist dat dit besluit van 27 oktober 1830 alleen terug in werking had gebracht „*les Codes pénal et de discipline*” en dat aldus de Provisionele Instructie voor het Hoog Militair Gerechtshof niet meer toepasselijk was in België; ook heeft dit arrest bepaald dat de stijl van procederen van het Hof van Holland van 20 augustus 1531, waartoe in art. 75 van de Provisionele Instructie verwezen wordt voor wat de procedure van het Hoog Militair Gerechtshof betreft, niet mocht toegepast worden in België, daar het er nooit bekend gemaakt was („*Attendu que l'instruction du 20 août 1531, n'y a jamais été publiée*” . . .). Later heeft het Hof van Cassatie aangenomen dat de Provisionele Instructie wel diende toegepast te worden in België, maar de „stijl” van 1531 werd evenwel nooit toepasselijk verklaard (Cass. 29 jan. 1868, *Pasic.*, 1868, I, 449; 29 juli 1872, *Pasic.*, 1872, I, 413; 20 maart 1922, *Pasic.*, 1922, I, 211; 24 nov. 1947, *Pasic.*, 1947, I, 497).

wordt het rechtsbeginsel afgekondigd volgens hetwelk het onderzoek, de debatten en de uitspraak van het vonnis in alle voor de krijgsraad behandelde zaken, in het openbaar moeten plaats grijpen. Om niet meer in de gevangenissen te moeten zittinghouden, worden de stedelijke Regentschappen verplicht een lokaal ter beschikking van de krijgsraad te stellen. De personen die voor de krijgsraad gedaagd worden, hebben voortaan het recht de bijstand in te roepen van een raadsman die ze mogen kiezen onder alle personen die ze daartoe bekwaam achten. Bij gebrek aan raadsman, moet de krijgsraad hen ambtshalve een raadsman toevoegen. Dit besluit is grotendeels nog steeds van kracht.

Eindelijk heeft het Voorlopig Bewind, handelende als uitvoerende macht toen het Nationaal Congres reeds fungeerde, de zetel van het Hoog Militair Gerechtshof, dat vroeger te Utrecht gevestigd was, voor België te Brussel gevestigd bij besluit van 6 januari 1831 en tevens de leden van het Hof en de auditeur-generaal benoemd. Dit besluit werd door een decreet van het Nationaal Congres van 14 april 1831 bekrachtigd; dit decreet regelde verder de wedde van de magistraten en bedienden van het Hof en stelde tevens de functie in van substituut-auditeur-generaal.

Aldus fungeert het Belgische militaire Gerecht vanaf begin 1831, op grond van de Nederlandse wetsteksten, behoudens een gering aantal wijzigingen.

11. *De eerste ontwerpen van Belgische militaire wetboeken.*

Op 27 oktober 1830 reeds besliste het Voorlopig Bewind tot de herziening van de militaire wetboeken en van het tuchtreglement van 1814-1815 over te gaan ³⁵). Enkele dagen later werd door dit Bewind, bij besluit van 9 november 1830, een commissie van drie leden — twee krijgsauditeurs en een hoger officier — ingesteld ³⁶).

Deze commissie blijkt evenwel geen wetsontwerpen opgesteld te hebben. Ze werd in 1833 vervangen door een andere commissie, die gedurende meerdere jaren onder voorzitterschap van generaal GOETHALS zetelde ³⁷). Haar taak werd tot een goed einde gebracht: in 1835 overhandigde ze aan de Ministers van Justitie en Oorlog een ontwerp van wetboek betreffende de militaire strafvordering, de inrichting en de bevoegdheid van de militaire rechtbanken; in 1838 volgde een ontwerp van wetboek van militair strafrecht ³⁸).

De door de commissie GOETHALS opgestelde wetsontwerpen werden

³⁵) De Belgische Grondwet (artikel 139, 10°) heeft ook uitdrukkelijk de herziening van het militair strafwetboek bepaald.

³⁶) Deze leden waren: Barafin, krijgsauditeur van Oost-Vlaanderen, Houyet, krijgsauditeur van Antwerpen, en majoor Hanesse. Op 12 november 1830 werd Raadsheer Van Laeken eraan toegevoegd (GÉRARD, *Corps de droit pénal militaire*, blz. 68, n. 1).

³⁷) De bij ministerieel besluit van 20 december 1833 ingestelde commissie bestond uit Plaisant, procureur-generaal bij het Hof van Cassatie, Houyet, auditeur-generaal, Biourge, raadsheer in het Hoog militair gerechtshof, generaals Goethals en Lolivier, colonels Hanesse en Schlim, met als secretaris Moncheur (GÉRARD, *op. cit.*, blz. 68, n. 1).

³⁸) De tekst van deze ontwerpen is gedeeltelijk te vinden in de talrijke voetnoten van het boek van GÉRARD, *Corps de droit pénal militaire*.

echter door de regering nooit bij de Kamers aanhangig gemaakt ³⁹⁾. Wel werden zeer korte wetsontwerpen opgesteld om in bepaalde leemten te voorzien of beperkte wijzigingen in de militair-rechterlijke organisatie en strafrechtspleging in te voeren ⁴⁰⁾. Aldus werd in 1843 een kort wetsontwerp ingediend om in het militaire strafwetboek de straf van inlijving in een boetcompagnie ^{40 bis)} in te lassen; doch de Kamers keurden dit ontwerp niet goed ⁴¹⁾. Wel werd op 24 maart 1846 de thans nog steeds in werking zijnde wet betreffende de verkoop van militaire kledingstukken afgekondigd. Anderzijds regelde een koninklijk besluit van 16 november 1832 de termijn en de vorm van het gratieverzoek, ingediend door een militair die door een krijgsraad te velde veroordeeld geweest was.

12. *Hervorming van het Hoog Militair Gerechtshof in 1849.*

Veel belangrijker is het wetsontwerp dat in 1840 ingediend werd en strekte tot de hervorming van het Hoog Militair Gerechtshof. Dit werd de korte wet (12 artikelen) van 29 januari 1849, „houdende instelling „van een Krijgshof”. Het op grond van de wetgeving van 1814 op 6 januari 1831 wederom opgerichte Hoog Militair Gerechtshof werd toen vervangen door het Krijgshof. Feitelijk werd alleen de samenstelling van het Hof gewijzigd: voortaan zou het bestaan uit een voorzitter, raadsheer van het Hof van beroep van Brussel, door dit Hof voor een jaar aangesteld, en uit vier opper- of hogere officieren. Het Hof behield verder dezelfde bevoegdheid en dezelfde rechtspleging als vroeger, behoudens sommige bijzonderheden; aldus werd de approbatie van de vonnissen van de provinciale krijgsraden door het Hof afgeschaft. Het aantal krijgsauditeurs werd tot zeven teruggebracht. Het bleef dus een zeer beperkte hervorming van de militair-rechterlijke organisatie.

13. *Wijzigingen en stilzwijgende opheffing van de wetboeken voor het Krijgsvolk te water.*

Na 1830 werden talrijke nieuwe reglementen voor de Belgische Zee-

³⁹⁾ De krijgsauditeur van West-Vlaanderen, H. Coppé, stelde in 1843 een ontwerp van militair strafwetboek (99 artikelen) op en in 1845 een kort ontwerp van organieke wet voor de militaire rechtbanken (25 artikelen). H. COPPÉ, *Projet de loi organique des tribunaux militaires, avec annotations et commentaires, suivi d'un projet de code pénal militaire*, Brugge, z.d..

⁴⁰⁾ Meerdere wetten en koninklijke besluiten werden toen afgekondigd in verband met de tucht in het leger; o.a. zijn vermeldenswaardig:

— de wet van 22 september 1831, betreffende de destitutie (ontslag) van de officieren van het leger; de Koning mocht uit hun ambt ontslaan de officieren waarvan het gedrag of de technische bekwaamheid te wensen over liet; op voorstel van de commanderende officier moest de minister van oorlog het advies van de krijgsraad inwinnen;

— het koninklijk besluit van 8 juni 1832 tot inrichting van de tuchtcompagniën,

— de wet van 16 juni 1836 en de koninklijke besluiten van 12 november 1838 en 7 februari 1840 betreffende het verlies van rang door de officieren.

^{40 bis)} In Nederland spreekt men van „plaatsing in een tuchtklasse”. We hebben hier de Belgische uitdrukking „inlijving in een boetcompagnie” behouden, daar ze meermaals in latere Belgische wetsteksten gebruikt werd.

⁴¹⁾ Zie een bespreking van dit wetsontwerp: A. LE CATTE, *Projet de loi apportant des modifications au Code pénal militaire*, Brussel 1844.

macht vastgesteld. Een koninklijk besluit van 30 april 1832 bevat een „*Règlement pour la marine*”, dat 104 artikelen telde; artikel 86 van dit reglement bepaalt dat al wat de tucht, de justitie en de repressie van misdrijven betreft, door het wetboek van 20 juli 1814 geregeld zal blijven. Een ander besluit, van 25 maart 1845, regelde de rechtspositie van de officieren van de Zeemacht; nog andere reglementen en instructies dagtekenen van 28 oktober 1853.

De voornaamste wijziging van de wetgeving betreffende de Zeemacht werd ingevoerd door de wet van 13 april 1851 waardoor de in het Crimineel wetboek voor het Krijgsvolk te water van 1814 voorziene straffen van „kielhalen en laarsen”, „van de raa vallen en laarsen” en „slagen met handdaggen” vervangen werden door gevangenisstraffen. Deze wet werd voorgesteld en goedgekeurd nadat, op 26 oktober 1847, het Militair gerechtshof de straffen van kielhalen en slagen had uitgesproken, hoewel de verdediging van beklagde beweerd had dat deze straffen door het reeds vermeld besluit van 7 oktober 1830 opgeheven waren ⁴²⁾.

De Belgische Zeemacht verdween in 1864, nadat het laatste oorlogsschip, de „Duc de Brabant”, vernield was ⁴³⁾. Er bestond dus geen Zeemacht meer toen in 1870 het nieuwe wetboek van militair strafrecht afgekondigd werd. Alhoewel dit laatste wetboek niet uitdrukkelijk de wetboeken voor het krijgsvolk te water van 1814 afschafte, waren nochtans deze wetboeken niet meer toepasselijk, noch op het korps der Torpedisten na de wereldoorlog 1814-1918, noch op het Marinekorps van 1939-1940, noch op de thans bestaande Zeemacht ⁴⁴⁾.

14. *Het Militair Strafwetboek van 1870.*

De regering diende eindelijk op 25 januari 1850 een ontwerp militair strafwetboek bij de Kamer in. Na onderzoek door een parlementaire commissie bracht op 28 maart 1854 het kamerlid MONCHEUR in de Kamer van volksvertegenwoordigers verslag uit namens deze commissie.

De werkzaamheden bleven slepen tot in 1856; toen besliste de

⁴²⁾ A. ORTS, *Le Code pénal maritime et la peine des coups, Belgique judiciaire*, 1847, blz. 1505 en vgl.; V. FADER, *La cale, la vergue et la corde, ou le Code pénal maritime, Revue de Belgique*, dl. V, 1847-48, blz. 143 en vgl. Ook in Nederland werden kort nadien diezelfde straffen afgeschaft: zie A. HALLEMA, *Weg met kielhalen en van de ra vallen. Een bijzonder wetje van 1854 tot mitigatie van straffen voor het lager Marinepersoneel, nu een eeuw geleden afgekondigd*, Mil. Recht. Tijdschrift, dl. 47, 1954, blz. 577-590.

⁴³⁾ R. DE RYCKERE, *Les lois et règlements en vigueur dans l'ancienne marine royale belge, Le droit maritime*, 1913, blz. 5-41; dezelfde, *La situation des croiseurs belges et des autres navires de l'Etat belge au point de vue du droit international, Belgique judiciaire*, 61e jg., 1903, kol. 1393-1411, 1425-1455, en 62e jg., 1904, kol. 2-31; dezelfde, *La Marine militaire et la police internationale de la mer, Belgique judiciaire* 83e jg., 1925, kol. 225-240.

⁴⁴⁾ Cassatie, 19 december 1921, *Pasicrisie*, 1922, I. 114; Mil. gerechtshof 23 januari 1950 (onuitgegeven arrest) en 7 maart 1952 (J. GILISSEN *Chronique annuelle de jurisprudence militaire, Revue de Droit pénal et de Criminologie*, 1954-55, blz. 929).

Kamer, op 9 april, op voorstel van LELIÈVRE, de verdere bespreking van het wetsontwerp te schorsen in afwachting dat de regering een volledige herziening van het Militair Strafwetboek zou voorbereid hebben.

Deze schorsing zou dertien jaar duren!

Een nieuw wetsontwerp van Militair Strafwetboek werd toen door de Ministers van Justitie en van Oorlog, op 19 januari 1869, aan de Kamer van volksvertegenwoordigers voorgelegd. Het doel van de regering was, het militaire strafrecht te herleiden tot een beperkte reeks afwijkingen van het algemene strafrecht ⁴⁵⁾. Het nieuwe Belgische wetboek van strafrecht was inderdaad in 1867 afgekondigd. Het militaire strafwetboek zou dus, voor zover mogelijk, naar dit wetboek van 1867 verwijzen. Het gevolg daarvan was het opstellen van een korte tekst van 53 artikelen, in de plaats van de 214 artikelen van het wetboek van 1815.

De Kamer van Volksvertegenwoordigers heeft vijf zittingen aan de bespreking van het wetsontwerp besteed, de Senaat slechts één ⁴⁶⁾. Afgekondigd op 31 mei 1870, werd het in werking treden van het Militaire Strafwetboek bij een koninklijk besluit op 1 januari 1871 vastgesteld.

Artikel 61 van het Militaire Strafwetboek heeft het Crimineel wetboek voor het krijgsvolk te lande opgeheven, met uitzondering van de artikelen 1 tot 14 ⁴⁷⁾.

Het Militaire Strafwetboek telt zeven hoofdstukken. Het eerste hoofdstuk behandelt de militaire straffen, de andere de militaire misdrijven. Als militaire straffen worden alleen behouden: de dood met de kogel, de inlijving in een strafcompagnie ⁴⁸⁾, de militaire afstraffing en de afzetting.

De militaire misdrijven zijn gegroepeerd onder de volgende titels:

- verraad en bespieding (art. 15-18),
- schending van krijgsplichten (art. 19-27),
- insubordinatie en muiterij (art. 28-32),
- geweld en smaad (art. 33-42),
- desertie (art. 42-53),
- verduistering, diefstal en verkoop van militaire voorwerpen (art. 54-57).

⁴⁵⁾ „Le Gouvernement propose de mettre la loi spéciale en harmonie avec la „loi générale, en dérogeant le moins possible à cette dernière. Comme premier „résultat de ce système, à la fois simple et logique, nous trouvons le code ré- „duit à 53 articles rédigés avec clarté et d'une application facile”. „Exposé des „motifs” van het wetsontwerp van 1869, in J. S. G. NYPELS, *Commentaire et et complément du Code pénal belge*, Complément, blz. 27.

⁴⁶⁾ Kamer: 8, 9, 10, 11 maart 1870; 2e stemming 15 maart 1870. Senaat: 10 mei 1870.

⁴⁷⁾ Zie een commentaar op deze artikelen in J. LEGAVRE, *Compétence des tribunaux militaires.—Commentaire du Code pénal de 1814. Journal des Tribunaux*, 1889, kol. 1105 en vgl. Deze artikelen werden gedeeltelijk stilzwijgend opgeheven door het wetboek van 15 juni 1899.

⁴⁸⁾ Deze straf werd bij de wet van 24 juli 1923 vervangen door de militaire gevangenisstraf. Zie verder nr. 20, blz. 21; zie ook voetnoot 40 bis, blz. 15).

15. *Militaire strafrechtspleging: ontwerp van de Commissie TEMPELS. Wetboek van 1899.*

Behalve de herziening van het Militaire Strafwetboek, was het vanaf 1830 onontbeerlijk gebleken ook de „Regtspleging bij de Landmagt” van 1814 te hernieuwen. Reeds in 1834 had de commissie GOETHALS een omvangrijk wetsontwerp opgesteld; hiervan was slechts een zeer gering aantal voorstellen door de wetgever opgenomen geweest in de wet van 29 januari 1849, strekkende tot het oprichten van een nieuw Militair Gerechtshof ⁴⁹⁾).

Tengevolge van het niet vervolgen van twee officieren, verdacht van door hun nalatigheid een ernstige ramp in het kamp te Beverloo veroorzaakt te hebben, werd op 23 december 1853 door de volksvertegenwoordiger AUGUST ORTS een wetsvoorstel ingediend, waardoor de bevoegdheid van de militaire rechter zou beperkt worden tot de kennisneming van de door de militaire wetten voorziene misdrijven, terwijl alle andere misdrijven voor de gewone rechtbanken zouden vervolgd worden. Aan dit door de regering hevig bestreden wetsvoorstel werd geen verder gevolg gegeven ⁵⁰⁾

In 1889 werd eindelijk een extra-parlementaire commissie, bestaande uit drie raadsheren bij het Hof van beroep te Brussel, een officier-generaal en de auditeur-generaal TEMPELS, belast met het opstellen van een voorontwerp van wetboek van strafrechtspleging voor het leger ⁵¹⁾. Het voorontwerp telde 362 artikelen, in negen titels ingedeeld. Het werd aan de wetgevende Kamers voorgelegd in de vorm van twee wetsontwerpen, waarvan het ene de eerste twee titels bevatte, het tweede de laatste zeven titels. Het eerste ontwerp werd zeer grondig in de twee Kamers besproken en eindelijk, na een reeks min of meer belangrijke wijzigingen, goedgekeurd. Het werd de wet van 15 juni 1899 inhoudende titels I en II van het Wetboek van Strafrechtspleging voor het leger, een tekst van 152 artikelen.

Het tweede wetsontwerp, dat eerst einde 1898 ingediend werd, zou integendeel nooit besproken noch goedgekeurd worden ⁵²⁾.

Daardoor ontstond een ongelooflijke wantoestand! De door de wet van 15 juni 1899 afgekondigde titels betreffen alleen de bevoegdheid en de inrichting van de militaire rechtsmacht; de niet afgekondigde titels be-

⁴⁹⁾ Enkele andere wetten, met zeer beperkte draagwijdte, dienen ook nog vermeld: een wet van 19 februari 1834 had de functie van adjunct-auditeur-militair ingesteld; deze functie werd afgeschaft bij de wet van 29 januari 1849 die in de functie van plaatsvervangend krijgsauditeur voorziet; de wet van 9 maart 1876 had aan de krijgsauditeur van Antwerpen een substituut toegevoegd die de titel van toegevoegde auditeur voerde.

⁵⁰⁾ In de *Belgique Judiciaire* (dl. XII, 1854, kol. 705-719) onder de titel *Droit pénal militaire*, vindt men de uiteenzetting van A. Orts en de lange nota van de regering.

⁵¹⁾ Kon. Besluit van 10 april 1889. Werden aldus benoemd de raadsheren Du Pont, Scheyven, Theyssen, en generaal Sterckx. Raadsheer Du Pont werd tot voorzitter benoemd, terwijl Auditeur-generaal Tempels verslaggever werd. Ook staat deze commissie meestal bekend onder de benaming „Commissie Tempels”.

⁵²⁾ Uitgegeven in *Parlementaire Dokumenten*, Kamer 1898-99, nr. 46 (15 dec. 1898); de Franse tekst werd herdrukt in 1923 door de „Moniteur belge”.

vatten de gehele rechtspleging. Geen enkel artikel van de „Rechtspleging „bij de Landmagt” van 1814 werd uitdrukkelijk opgeheven, alhoewel vanzelfsprekend de artikelen die in strijd met de nieuwe wetgeving waren, als stilzwijgend opgeheven beschouwd dienden te worden. Al hetgeen dus de bevoegdheid en de inrichting van de krijgsraden en het Militair Gerechtshof betreft, is aldus uit de wetgeving van 1814, zowel de „Rechtspleging bij de landmagt” als de „Provisionele instructie voor het Hoog Militair Gerechtshof” verdwenen; maar daar waar door de nieuwe inrichting van het militaire gerecht de vroegere regelen van rechtspleging niet meer of slechts moeilijk toegepast konden worden, stond men voor onoplosbare problemen.

Toen het eindelijk bleek dat de wetgevende macht geen belang meer stelde in de voortzetting van de herziening van de wetboeken van 1814, gaven achtereenvolgens de auditeur-generaal in een omzendbrief van 18 november 1905, en de Minister van oorlog in een „Onderrichting „over de gerechtelijke dienst” van 15 maart 1907, enkele richtlijnen om de vermelde moeilijkheden te overbruggen ⁵³).

16. *Nieuwe pogingen tot herziening van de militaire strafrechtspleging: commissie GODDYN en commissie GILMET.*

Na de eerste wereldoorlog heeft men opnieuw gepoogd de in 1899 stopgezette taak te hervatten. Een nieuwe commissie onder presidentschap van de Eerste Voorzitter van het Hof van Cassatie GODDYN en bestaande uit een groot aantal magistraten, officieren en ambtenaren, werd in 1923 belast met het opstellen van een nieuw wetsontwerp, ter vervanging zowel van de wet van 15 juni 1899 als van het nog in werking zijnde gedeelte van de wetboeken van 1814. Het ontwerp, bestaande uit elf titels en 339 artikelen, was gereed in 1926; het werd niet eens bij de wetgevende macht aanhangig gemaakt!

Na de tweede wereldoorlog werd een nieuwe poging gedaan. Twee commissies werden opgericht, de ene belast met de herziening van titel I van het wetboek van 1899 betreffende de bevoegdheid, de andere met die van titel II van dit wetboek, t.t.z. de militair-rechterlijke organisatie ⁵⁴). Alleen een wetsontwerp betreffende de bevoegdheid werd op 1 april 1952 bij de Senaat ingediend ⁵⁵). Tot nu toe werd er geen gevolg aan gegeven.

Alhoewel de Auditeur-generaal P. VAN DER STRAETEN in zijn voor het Militair Gerechtshof in september 1948 uitgesproken rede op de noodzakelijkheid van een hervorming van de militaire strafvordering had gewezen ⁵⁶), bleef steeds de hopeloze wantoestand bestaan, die ontstaan was door de afkondiging van de wet van 15 juni 1899.

⁵³) Thans wordt een nieuwe „Onderrichting over de gerechtelijke dienst” door het Ministerie van Landsverdediging en het Auditoraat-generaal opgesteld.

⁵⁴) Besluiten van de Regent van 20 mei 1948 en 23 januari 1948.

⁵⁵) *Parlementaire bescheiden*, Senaat 1951-52, nr. 240.

⁵⁶) P. VAN DER STRAETEN, *A propos de la réforme de la procédure pénale militaire*, Bruxelles 1948; ook in *Revue de Droit pénal et de Criminologie*, 1948-49, blz. 217-256. Bespreking door L. M. ROLLIN-COUQUERQUE, *Nederlands-Belgische wetgeving (Rechtspleging bij de Landmagt van 1814)*, *Mil. Recht. Tijdschrift*, dl. XLII, 1949, blz. 172-178.

III.

**Wijzigingen en aanvullingen van de militaire wetboeken
(1899-1955).**

A. Militair Strafrecht.

17. *Wijzigingen van het Militair Strafwetboek sedert 1870.*

Het Militaire Strafwetboek van 1870 onderging slechts zeer geringe wijzigingen gedurende zijn tachtigjarig bestaan. Slechts zes wetten hebben tussen 1914 en 1934 kleine veranderingen in de oorspronkelijke tekst gebracht; vier van die wetten dagtekenen uit de tijd van de eerste wereldoorlog: 4 augustus 1914, 11 oktober 1916, 24 februari 1917 en 14 september 1918; doch de belangrijkste wijziging is ongetwijfeld die van 24 juli 1923 geweest, die de tekst van 22 artikelen gedeeltelijk veranderde.

Er werden practisch geen wijzigingen gebracht in de qualificatie van de militaire misdrijven. Alleen het straffenstelsel onderging tamelijk grote veranderingen door de vervanging van de straf van inlijving in een strafcompagnie door de militaire gevangenisstraf, door het facultatief maken van de degradatie, en door de uitbreiding van de straffenkeuze in geval van herhaling of van verzachtende omstandigheid ⁵⁷).

18. a. *Militaire degradatie (B.W. 11 oktober 1916).*

De besluitwet van 11 oktober 1916 betreft de militaire degradatie ⁵⁸). Voordien moest, ingevolge art. 1 van het Militaire Strafwetboek van 1870, de degradatie altijd uitgesproken worden in geval van veroordeling tot een criminele straf bij toepassing van het gewone strafwetboek of van bepaalde artikelen van het Militaire Strafwetboek. Deze uiterste strengheid leverde in tijd van oorlog ernstige bezwaren op, daar sommige militairen misdrijven pleegden in de overtuiging dat het voor hen de ongeschiktheid zou meebrengen in het leger te dienen en dat zij zich aldus zouden onttrekken aan de gevaren van de strijd ⁵⁹). Het bleek gewenst, in de meeste gevallen de militaire rechtscolleges vrij te laten, deze bijkomende straf al dan niet uit te spreken. Aldus werd in de artikelen 3 en 52 van het Militair Strafwetboek de militaire degradatie alleen verplichtend in geval van veroordeling tot de doodstraf of tot dwangarbeid; in de andere gevallen werd de straf van degradatie facultatief.

⁵⁷) Thans wordt de afschaffing van de militaire tuchtstraffen, uit het Militair strafwetboek, voorgesteld. Zie P. CASSIERS, *De la suppression des peines disciplinaires militaires du Code pénal militaire*, Revue de droit pénal et de criminologie, 1952-53, blz. 516-540.

⁵⁸) De Nederlandse tekst van deze besluitwet gebruikt de uitdrukking: „militaire vervallenverklaring”. Sindsdien wordt meer algemeen gebruikt „afstrafing”; doch de jongste rechtskundige woordenboeken beschouwen dit woord als verouderd en stellen „degradatie” voor. Deze straf komt ongeveer overeen met die voorkomende in het Nederlands militair strafrecht onder de benaming: „verlaging”.

⁵⁹) Zie tekst van het „Verslag aan de Koning” betreffende deze besluitwet, in *Verzameling der wetten en koninklijke besluiten*, 1916, blz. 453.

19. b. *Herhaling en verzachtende omstandigheden (B.W. 24 februari 1917 en 14 september 1918).*

Als gevolg van de vier jaar lange oorlogservaring brachten de besluitwetten van 24 februari 1917 en 14 september 1918 wijziging inzake herhaling en verzachtende omstandigheden. Het was gebleken dat het stelsel van de herhaling, zoals het in het gewone strafwetboek geregeld is, meer in het bijzonder wat betreft de herhaling van misdaad of wanbedrijf na wanbedrijf (art. 56), volstrekt ontoereikend was in oorlogstijd. Aldus werd een artikel 58 bis aan het Militaire Strafwetboek toegevoegd. Dit artikel regelt dat in bepaalde gevallen van herhaling van militaire misdaden of wanbedrijven gedurende dezelfde oorlog, de rechter zwaardere straffen mag uitspreken, ja zelfs de doodstraf voor sommige misdaden na twee veroordelingen tot een criminele straf.

Anderzijds werd voor bepaalde misdrijven van militaire aard het minimum van de straf, in geval van anneming van verzachtende omstandigheden, verlaagd: aldus kan in die gevallen de door de wet voorziene doodstraf vervangen worden zelfs door een correctionele gevangenisstraf (art. 59 Mil. SWB). Eindelijk werd ook de mogelijkheid van toepassing van de voorwaardelijke veroordeling, door wijziging van artikel 34 van het wetboek van 15 juni 1899, uitgebreid.

Het doel van deze besluitwetten, evenals van de besluitwet van 1916, was dus de bevoegdheid van het krijgsgerecht in de toemeting van de straf uit te breiden: enerzijds werd het mogelijk, doch niet verplichtend, in sommige gevallen zwaardere straffen uit te spreken; anderzijds werd het door de wet gestelde minimum verlaagd. De militaire rechtscolleges kregen aldus de mogelijkheid beter de uit te spreken straf aan de individuele verantwoordelijkheid van de delinquent aan te passen ⁶⁰⁾.

20. c. *Militaire gevangenisstraf, ter vervanging van de inlijving in een boetcompagnie (Wet 24 juli 1923) ^{60 bis)}.*

Het doel van de wet van 24 juli 1923 was de afschaffing van de straf van inlijving in een boetcompagnie en de vervanging van die straf door militaire gevangenisstraf. De inlijving in een boetcompagnie was een van de belangrijkste nieuwigheden van het Militaire Strafwetboek van 1870 geweest. Reeds in 1843 had de regering voorgesteld de in het Crimineel wetboek van 1815 voorziene detentie af te schaffen en door een andere straf te vervangen, wegens de nadelige gevolgen voor de opleiding van de soldaten aan de detentie verbonden ⁶¹⁾. De hervorming van 1870 bleek nochtans weinig doeltreffend; reeds in 1904 en in 1914 was de afschaffing van de boetcompagnie gevraagd en toegezegd ⁶²⁾.

⁶⁰⁾ Zie uitvoerig „Verslag aan de Koning” betreffende deze besluitwet, nl. in *Verzameling der wetten en Koninklijke besluiten*, 1918, blz. 395.

^{60 bis)} Wat betreft de uitdrukking „inlijving in een boetcompagnie”, zie voetnoot 40 bis.

⁶¹⁾ Zie Nr. 11, blz. 15.

⁶²⁾ „Memorie van toelichting” van het wetsontwerp van 1923, in *Gedrukte stukken van de Kamer van Volksvertegenwoordigers*, 1922-1923, nr. 148 (13 februari 1923).

De wet van 1923 bracht wijziging in 22 artikelen van het Militaire Strafwetboek en opheffing van drie artikelen. In werkelijkheid werden die talrijke artikelen alleen in die zin gewijzigd, dat de voorziene straf van inlijving in een boetcompagnie door een minder lange militaire gevangenisstraf vervangen werd.

21. d. *Verraad (wetten van 4 augustus 1914 en 19 juli 1934).*

De wet van 4 augustus 1914 betreft de misdaden en wanbedrijven tegen de buitenlandse veiligheid van de Staat. Deze wet, door de Kamers goedgekeurd en door de Koning afgekondigd op de dag waarop België door Duitsland aangevallen werd, bevat een lange opsomming van nieuwe misdrijven in verband met de verdediging van het land tegen spionage en alle andere vormen van hulp aan de vijand. De tekst is dus voornamelijk een wijziging en een aanvulling van de artikelen 113 tot 123 van het gewone Strafwetboek. Alleen artikel 4 van deze wet bracht een wijziging aan in de artikelen 15 en 16 van het Militaire Strafwetboek in een beperkende zin. De oude tekst van art. 15 beschouwde als schuldig aan verraad ieder militair, die één van de misdrijven voorzien in Hoofdstuk II, Titel I, Boek II van het gewone Strafwetboek pleegde. Daar in dit kapittel vele nieuwe misdrijven ingelast werden, achtte men het beter, op enkele nieuwe misdrijven de verzwarende omstandigheid van verraad niet toe te passen ⁶³).

De wet van 19 juli 1934 beoogde hetzelfde doel. Deze wet bracht vooral wijzigingen en aanvullingen in de artikelen 116 tot 123 ter van het gewone Strafwetboek.

22. *Aanvullende wetten van het militaire strafrecht.*

Dit overzicht van de geschiedenis van het militaire strafrecht zou onvolledig zijn, indien hier niet twee besluitwetten vermeld zouden worden, waardoor nieuwe militaire misdrijven in het leven geroepen werden, ten gevolge van de tijdens de eerste wereldoorlog opgedane ervaringen.

De besluitwet van 13 november 1915 stelt strafbaar de vrijwillige verminkingen in tijd van oorlog. Die van 15 december 1917 heeft ten doel „de beteugeling van het gesjacher in voorwerpen, aangekocht in „de magazijnen of cantines van het leger”. Hier gaat het wel niet om zuiver militaire misdrijven: strafbaar zijn alle personen die gemachtigd zijn hun inkopen te doen in de militaire magazijnen of cantines en die de door hen aldaar gekochte voorwerpen verkopen aan personen die dergelijke machtiging niet bezitten; ook de koper is strafbaar. Deze misdrijven, welke dus ook door niet-militairen gepleegd kunnen worden, vallen alle onder de competentie van de militaire rechter.

⁶³) Aldus kunnen sindsdien alleen aanleiding tot verraad geven de misdrijven genoemd in art. 113 tot 119, 120 bis, 121 tot 123 van het gewone strafwetboek; uitgesloten werden dus art. 120, 120 ter tot 120 septimo, 123 bis en ter.

B. Rechtsmacht van de militaire rechter.

23. *Wijzigingen van het Wetboek van Strafrechtspleging voor het leger van 1899.*

Het Wetboek van Strafrechtspleging voor het leger van 1899 werd door niet minder dan negentien wetten en besluitwetten gewijzigd; daarenboven zijn er tien wetten die als aanvullingen van dit wetboek dienen te worden beschouwd, en nog vijf andere wetten die ter aanvulling van de niet gewijzigde delen van de Regtspleging bij de Landmagt van 1814 dienen.

Deze tamelijk omvangrijke wijzigende of aanvullende wetgeving dagtekent voornamelijk uit de perioden, waarin de twee wereldoorlogen liggen, de eerste van 1914 tot 1921, de tweede van 1940 tot heden. In vreedestijd werd zeer weinig gedaan om de bestaande wetsteksten te verbeteren of aan te passen, zulks niettegenstaande de bovenvermelde ontwerpen van de commissies GODDYN en GILMET.

Achtereenvolgens worden hier besproken de wijzigingen en aanvullingen betreffende:

- de rechtsmacht van de militaire rechter (titel I, Wb. 1899);
- de militair-rechterlijke organisatie (titel II, Wb. 1899);
- de militaire strafrechtspleging (RL. 1814).

Zeer weinig veranderingen werden in titel I van het Wetboek van 1899 aangebracht: het stelsel van verdeling der bevoegdheid tussen militaire en burgerlijke rechtsmacht bleef praktisch onveranderd.

24. *Voorwaardelijke invrijheidstelling en kosten van het geding.*

Sommige wijzigingen zijn het gevolg van veranderingen van wetten van algemeen strafrecht, naar dewelke in het Wetboek van Strafrechtspleging voor het leger rechtstreeks of indirect verwezen wordt. Aldus werd artikel 34 van dit wetboek tweemaal gewijzigd: het betreft de voorwaardelijke veroordeling en de voorwaardelijke invrijheidstelling die in het Belgische strafrecht door de wet van 31 mei 1888 ingevoerd werden. De tekst van het oorspronkelijke artikel 34 werd eerst gewijzigd door de wet van 24 juli 1923, daarna door die van 14 november 1947, waardoor de duur van de straf, voor welke uitstel mag verleend worden, van zes maanden op twee jaren gebracht werd.

Aldus werd ook artikel 33 van genoemd wetboek door de wet van 25 oktober 1950 aangevuld om, zoals daarin voor de burgerlijke rechtsmacht voorzien werd, de kosten van het geding niet geheel doch eventueel slechts gedeeltelijk ten laste van de burgerlijke partij te leggen ingeval van vrijspraak van de beklaagde.

25. *Bevoegdheid ratione personae.*

Artikel 19 van het Wetboek van 1899 erkent de rechtsmacht van de militaire rechter, in tijd van oorlog, over „de personen die, in welke „hoedanigheid ook, aan het leger gehecht zijn en de personen die de „machtiging bekomen hebben een legerbende te volgen”. De wet van 25 november 1948 heeft die bijzondere bevoegdheid ook van toepassing gemaakt, wanneer in vreedestijd een deel van het leger zich in het buiten-

land bevindt, over de personen die aan dit deel van het leger „verbonden „zijn of die de machtiging bekwamen om een troepenkorps te volgen „dat er deel van uitmaakt”. Deze wet was het noodzakelijk gevolg van het hebben van bezettingstroepen in Duitsland ⁶⁴).

26. *Bevoegdheid ratione materiae.*

a. **Spionnage en veiligheid van de Staat:** De oorspronkelijke tekst van artikel 16 van het Wetboek van 1899 onderwierp aan de militaire rechtsmacht, in tijd van oorlog, alle verspieters, verbergers, helpers van verspieters, ronselaars en zij die vreemde militairen verbergen.

Gedurende de eerste wereldoorlog werd deze bevoegdheid over niet-militairen op aanzienlijke wijze uitgebreid: artikel 7 van de besluitwet van 11 oktober 1916 breidde de rechtsmacht van de militaire rechter uit over alle misdaden en wanbedrijven voorzien bij de artikelen 101 tot 136 en 322 tot 326 van het gewone Strafwetboek (misdrijven tegen de veiligheid van de Staat — verenigingen gevormd met het doel om personen of eigendommen aan te randen).

Onmiddellijk na de wapenstilstand werd, door de besluitwet van 16 november 1918, deze buitengewone bevoegdheid beperkt tot de staat van beleg; door de wet van 30 april 1919 werd ze zelfs afgeschaft, met het doel de regelmatige werking van het gerecht opnieuw te verzekeren. Doch artikel 16 van het wetboek van 1899 werd zo veranderd dat de daders of medeplichtigen van alle met het doel van spionage gepleegde misdrijven door de militaire rechter zouden gevonnist worden.

Dit bleek later weer ontoereikend! De reeds vermelde wet van 19 juli 1934 onderwierp aan de militaire rechtsmacht, behalve de verspieters, alle daders of medeplichtigen van misdrijven tegen de uitwendige veiligheid van de Staat.

Tijdens de tweede wereldoorlog was de noodzaak voor een snelle betugeling van de feiten die de eenheid van de Staat en de nationale instellingen aantastten nog groter dan in 1914-1918. Ook werd door de Belgische regering te Londen een besluitwet op 26 mei 1944 afgekondigd waardoor de bevoegdheid van de militaire rechter op dit gebied niet alleen teruggebracht werd op de rechtstoestand van 1916-1918, maar zelfs nog meer uitgebreid. De artikelen 1 en 2 van deze besluitwet sommen een lange reeks misdrijven op ⁶⁵) waarvan de daders en medeplichtigen door de militaire rechter dienden gevonnist te worden totdat het leger op voet van vrede zou zijn teruggebracht en ten laatste twaalf maanden na de totale bevrijding van het grondgebied ⁶⁶). Al deze misdrijven hebben met de door het Strafwetboek voorziene

⁶⁴) Bijzondere regels betreffende de bevoegdheid en de onderworpenheid aan de militaire strafwetten werden door de artikelen 1 tot 8 van de wet van 29 juli 1953 ingevoerd wat betreft de personen, — Belgische militairen en anderen — die aan de bases van het moederland in Afrika verbonden zijn.

⁶⁵) Deze opsomming werd nog aangevuld door de besluitwetten van 18 september 1944 en 9 januari 1945.

⁶⁶) Deze totale bevrijding werd, door besluit van de Regent van 18 september 1945, op 15 februari 1945 vastgesteld.

misdrijven tegen de veiligheid van de Staat een duidelijke verwantschap.

Niettegenstaande het terugbrengen van het leger op vredesvoet ⁶⁷⁾, bleven de militaire rechtscolleges bevoegd, op grond van art. 5 van de wet van 1 juni 1949, voor alle misdrijven tegen de uitwendige veiligheid van de Staat die vóór 9 mei 1945 gepleegd werden of die bij hen op die datum aanhangig waren gemaakt ⁶⁸⁾.

Deze reeks wetten en besluitwetten betreft nochtans alleen de misdrijven gepleegd vóór 9 mei 1945. Thans geldt dus, voor de toekomst, artikel 16 van het Wetboek van 1899, zoals het gewijzigd werd door de wet van 19 juli 1934.

b. *Bescherming van de geallieerde legers*: Anderzijds werd door een andere tijdelijke besluitwet, die van 27 mei 1944, met het doel de bescherming van de geallieerde legers te verzekeren, de berechting van een lange reeks misdrijven aan de bevoegdheid van de krijgsraden onderworpen. Deze bevoegdheid werd hen ontnomen door het besluit van de Regent van 10 november 1945 ⁶⁹⁾.

c. *Verkeer in in staat van beleg verklaard gebied*: Volgens artikel 13 van de besluitwet van 11 oktober 1916 neemt de militaire rechter kennis van de inbreuken gepleegd op de reglementen betreffende het verkeer in de landstreek, welke in staat van beleg is verklaard.

d. *Diefstallen en dergelijke misdrijven in tijd van oorlog*: Ingevolge de besluitwet van 13 mei 1940 neemt de militaire rechter ook kennis van diefstallen, vernielingen of beschadigingen van eens anders roerende eigendommen, begaan in oorlogstijd ofwel in plaatsen die door de bewoners wegens oorlogsomstandigheden werden ontruimd, ofwel tijdens de verduistering der lichten in de plaatsen waar deze door de bevoegde overheid werd bevolen.

e. *Oorlogsmisdrijven*: De wet van 20 juni 1947 heeft de militaire rechtscolleges bevoegd verklaard inzake de tussen 9 mei 1940 en 1 juni 1945 gepleegde oorlogsmisdrijven.

27. *Afschaffing van het beklag over opgelegde krijgstuuchtelijke straf bij de krijgsraad.*

De besluitwet van 5 april 1916 heeft de artikelen 15 tot 18 van de Regtspleging bij de Landmagt van 1815 uitdrukkelijk opgeheven; daardoor werd een einde gemaakt aan de behandeling door de krijgsraad van de klachten van militairen over aan hen opgelegde tuchtstraffen.

28. *Bevoegdheid van de krijgsraad ratione loci.*

De bevoegdheid ratione loci van de krijgsraad te velde werd door

⁶⁷⁾ Op 15 juli 1949.

⁶⁸⁾ Wat de omvang van de aldus door de militaire rechtscolleges verzekerde repressie van het „incivisme” (politieke onbetrouwbaarheid) betreft, zie J. GILISSEN, *Etude statistique sur la répression de l'incivisme, Revue de Droit pénal et de criminologie*, 1950-51, p. 513-628.

⁶⁹⁾ Niet minder dan 51.332 dossiers betreffende deze delicten werden in 1944 en 1945 door de krijgsauditoraten behandeld; 24.320 vonnissen werden uitgesproken. De mogelijkheid om in deze zaken beroep aan te tekenen werd door de besluitwet van 27 mei 1944 afgeschaft. Zie J. GILISSEN, *op. cit.*, nrs. 11 en 27.

het Wetboek van 1899 niet bepaald: de krijgsraden te velde oefenden hun rechtsmacht uit over de troepen van het deel van het leger waarbij de krijgsraad ingesteld werd. Dit bracht tijdens de eerste wereldoorlog grote moeilijkheden mee, wegens de grote territoriale verspreidheid van de diensten in het achterland van het leger en wegens het grote aantal personen, dat onder de rechtsmacht van het militair gerecht viel zonder tot het leger te behoren. Daarom bleek het noodzakelijk, uitdrukkelijk in een wet (besluitwet van 16 juni 1916) te bepalen dat de krijgsraad te velde, zonder beperking van territoriale bevoegdheid, van al de inbreuken welke tot de competentie van de militaire rechter behoren, zou mogen kennis nemen. Aan de auditeur-generaal werd het overgelaten aan de krijgsauditeurs de nodige aanwijzingen te geven om hun respectieve werkzaamheden te bepalen; ingeval eenzelfde of samenhangende inbreuken aanhangig gemaakt zouden zijn bij twee of meer krijgsraden, wordt hun wederzijdse bevoegdheid door het Militair Gerechtshof geregeld.

Onmiddellijk na de wapenstilstand van 11 november 1918 bleek het nodig, dezelfde maatregel te treffen voor de vaste krijgsraden; dit werd bepaald voor de tijd van oorlog door het Koninklijk besluit van 18 november 1918, ingevolge artikel 59 van het Wetboek van 1899.

Na de tweede wereldoorlog, toen in 1949 het leger op vredesvoet gebracht werd, achtte men het wenselijk die onbeperkte territoriale bevoegdheid van de krijgsraden te behouden, daar het grootste gedeelte van het Belgische leger steeds in Duitsland vertoefde; daarom werd door art. 4 van de wet van 1 juni 1949 bepaald dat het rechtsgebied van de vaste krijgsraden onbeperkt zou blijven tot op een datum die door de Koning zou bepaald worden; tot nu toe werd deze toestand bestendigd.

C. Militair-rechterlijke organisatie.

29. Doel van de wijzigende wetgeving.

Gedeelten van titel II van het Wetboek van Strafrechtspleging voor het leger werden door verscheidene wetten gewijzigd, zulks vooral gedurende en onmiddellijk na de eerste en tweede wereldoorlog. Het betreft nochtans steeds veranderingen van bijkomstige aard die het algemene stelsel van de militair-rechterlijke organisatie niet aantasten. De voornaamste wijzigingen staan in verband met de uitbreiding van de militaire rechtsmacht: waar in 1899 bij een krijgsauditoraat één krijgsauditeur zonder substituut en één griffier zonder adjunct voldoende waren, is het tijdens en na iedere oorlog noodzakelijk geweest meerdere substituten en meerdere adjunct-griffiers in elk krijgsauditoraat te benoemen. Hieruit volgde dat wijzigingen in de hiërarchie van de militaire magistratuur gebracht moesten worden, bestaande uit het instellen van de functies van eerste-substituut-auditeur-generaal en eerste-substituut-krijgsauditeur.

Ook werd om dezelfde redenen het aantal krijgsraden dikwijls gewijzigd en werden in elke krijgsraad meerdere kamers ingesteld, waarvan

een bepaald aantal een bijzondere samenstelling zouden bezitten, nl. in verband met de berechting van de misdrijven tegen de veiligheid van de Staat.

Aan de militaire magistraten werd ook de hoedanigheid van officier van gerechtelijke politie verleend.

30. *Aantal krijgswraden.*

Volgens artikel 45 van het wetboek van 1899 bestonden er zeven krijgswraden resp. te Brussel, Gent, Luik, Antwerpen, Brugge, Bergen en Namen. Dit artikel werd meermalen gewijzigd.

De wet van 18 augustus 1927 bracht dit aantal terug tot vier resp. te: Brussel, Gent, Luik en Antwerpen. Na de bevrijding in 1944 werd, ter berechting van de strafbare feiten voortspruitend uit onvaderlands-lievendheid, het aantal vaste krijgswraden door de besluitwetten van 18 september 1944, 8 mei 1945 en 15 februari 1946 respectievelijk gebracht op 13, 19 en 21. De om tijdelijke bijzondere redenen in het leven geroepen krijgswraden werden afgeschaft bij de wetten van 30 mei en 31 juli 1947. Deze laatste wet liet acht krijgswraden bestaan, doch bepaalde dat er op 31 juli 1950 slechts drie meer zouden voortbestaan, terwijl de vaststelling van het tijdstip van de afschaffing van de vijf andere aan de Koning werd overgelaten ⁷⁰). Er blijven aldus thans drie krijgswraden, en bijgevolg drie krijgswauditoraten bestaan, resp. gevestigd te Brussel, Gent en Luik.

De wet van 17 september 1919 draagt aan de Koning op de vaste krijgswraden in twee of meer kamers te verdelen, wanneer daaraan behoefte is, en tevens de zetels van die kamers vast te stellen. Meermalen werden aldus tijdelijke kamers ingesteld. Thans bestaan er tijdelijke kamers van de Brusselse krijgswraad te Antwerpen, terwijl ook een sectie van het krijgswauditoraat Brussel te Antwerpen gevestigd is (besluit van de Regent, 2 juni 1950).

In verband met de indeling van de krijgswraden in kamers, dient ook vermeld te worden dat de wet van 15 juni 1935 (art. 49) op het gebruik der talen in gerechtszaken in elke krijgswraad — en tevens in het Militair Gerechtshof — twee kamers ingesteld heeft: één Nedrlandstalige en één Franstalige kamer.

31. *Samenstelling van de vaste krijgswraden en van het Militair Gerechtshof.*

De samenstelling van de kamers van de krijgswraden en van het Militair Gerechtshof onderging tot nu toe geen noemenswaardige veranderingen ⁷¹).

Nochtans dient de nadruk gelegd te worden op een tijdelijke aanvulling van de militair-rechterlijke organisatie wat betreft de kamers,

⁷⁰) Een overzicht van deze veranderingen in J. GLISSEN *Etude statistique de la répression de l'incivisme, op. cit.*, nr. 6 (en tableau I), blz. 523-526.

⁷¹) Volgens het K.B. van 18 augustus 1914 mag in oorlogstijd het Militair Gerechtshof samengesteld worden uit vier hogere officieren, zonder onderscheid van rang.

belast met de repressie van het incivisme en de oorlogsmisdaden. De kamers van de krijgsraden en van het Hof zijn normaal samengesteld uit vier militaire leden en één burgerlijk lid. De kamers voor de berechting van incivisme en oorlogsmisdaden bestaan uit drie militaire leden en twee burgerlijke leden. Een kamer van de krijgsraad, samengesteld op grond van art. 6 van de besluitwet van 26 mei 1944 ⁷²⁾, bestaat dus uit:

- a. een burgerlijk magistraat, voorzitter, door de Koning benoemd uit de raadsheren bij een Hof van beroep, of de voorzitter, ondervoorzitters of werkende rechters van een der rechtbanken in eerste aanleg;
- b. een hoger officier;
- c. een tweede burgerlijk magistraat, door de Koning benoemd uit de werkende of plaatsvervangende rechters of vrederechters, of uit de doctors in de rechten, minstens 25 jaar oud zijnde;
- d. een kapitein;
- e. een luitenant.

Daarenboven werd in elke krijgsraad door de besluitwet van 18 december 1945 (als art. 6 bis in de B.W. van 26 mei 1944 ingelast) een of meer „kleine kamers” ingesteld bestaande uit drie leden: een burgerlijk magistraat, voorzitter, en twee militaire leden, een hoger officier, en een lager officier die minstens de rang van luitenant moet hebben. Door deze kamers mogen geen zaken behandeld worden waarvoor het openbaar ministerie een vrijheidsstraf van meer dan 15 jaar meent te moeten vorderen.

De met de repressie van incivisme en oorlogsmisdaden belaste kamers van het Militair Gerechtshof moeten volgens artikel 7 van de besluitwet van 26 mei 1944 samengesteld worden uit:

- a. een burgerlijk magistraat, voorzitter ⁷³⁾;
- b. een luitenant-generaal of generaal-majoor;
- c. een tweede burgerlijk lid, door de Koning benoemd uit de raadsheren van een Hof van Beroep, de voorzitters, ondervoorzitters of werkende rechters van een rechtbank in eerste aanleg;
- d. een kolonel of luitenant-kolonel;
- e. een majoor.

De militaire leden van deze kamers, zowel van het Hof als van de krijgsraden, worden door het lot aangewezen, terwijl zij voor de andere kamers van de krijgsraden om de beurt aangewezen worden ⁷⁴⁾.

⁷²⁾ Tekst meermalen gewijzigd, het laatst door de besluitwet van 18 december 1945.

⁷³⁾ De voorzitter van het Militair Gerechtshof voert de titel de Eerste Voorzitter van het Hof, wanneer dit Hof in meer dan vier kamers is verdeeld (art. 103 ter Wb. 1899, zijnde de besluitwet van 7 februari 1946). Zulks is nu nog het geval.

⁷⁴⁾ Besluitwet van 4 mei 1945; gehandhaafde wettelijke bepaling, niettegenstaande het terugbrengen van het leger op vredesvoet, door de wet van 1 juni 1949 (art. 2). Dezelfde wijze van loting werd ook toegepast voor de aanstelling van de militaire leden van de kamers van de krijgsraden die belast waren met de berechting van de misdrijven opgesomd in de besluitwet van 27 mei 1944 (zie nr. 26, b, blz. 25); voor het overige nochtans, waren deze kamers samengesteld op grond van de bepalingen van het Wetboek van 1899.

In het Militair Gerechtshof en in elke vaste krijgsraad bestaan thans nog kamers van dergelijke samenstelling, alhoewel hun werkzaamheden meer en meer verminderen.

32. *Samenstelling van de krijgsraden te velde.*

Artikel 62 van het wetboek van 1899 bepaalt dat de krijgsraad te velde, voor zoveel mogelijk, samengesteld wordt op dezelfde wijze als de vaste krijgsraden; het burgerlijk lid moest benoemd worden door de commandant van het legerkorps waarbij de krijgsraad te velde ingesteld was.

Een besluitwet van 29 mei 1944, dit artikel 62 wijzigend, geeft opdracht aan de Koning de rechter in de krijgsraad te velde te benoemen, voor een termijn van hoogstens zes maanden; alleen wanneer de omstandigheden deze benoeming niet toelaten, is de bevelhebber van het onderdeel van het leger waarbij de krijgsraad ingesteld is, bevoegd een doctor in de rechten als burgerlijk lid aan te wijzen, voor een termijn van hoogstens één maand. Wanneer zulks ook onmogelijk is of wanneer de aangewezen rechter verhinderd is, wordt de krijgsraad samengesteld uit een hoger officier, twee kapiteins en twee luitenants. Tenslotte wordt ook in deze besluitwet de militaire en de financiële positie van de rechter in de krijgsraad te velde geregeld.

Dit artikel 62 werd opnieuw gewijzigd bij art. 16 van de wet van 29 juli 1953 in hoedanigheid van burgerlijk lid (uitdrukking die opnieuw de terminologie „rechter in de krijgsraad te velde” vervangt) een magistraat van Belgisch Kongo te kunnen benoemen, zulks in verband met het oprichten van een krijgsraad te velde voor de Belgische troepen in de Kolonie.

33. *Eerste substituten en substituten.*

Het Wetboek van 1899 kende één substituut-auditeur-generaal en, in elk krijgsauditoraat, één substituut-krijgsauditeur. Op het einde van de eerste wereldoorlog bleek het noodzakelijk het aantal substituten, zowel in het auditoraat-generaal als in de krijgsauditoraten, uit te breiden. De besluitwet van 16 november 1918 wijzigde artikel 126 van het wetboek van 1899 en opende de mogelijkheid, dat aan de auditeur-generaal twee substituten konden worden toegevoegd; bij de wet van 17 september 1919 werd deze tekst nogmaals gewijzigd en werd bepaald dat aan de auditeur-generaal één of meer substituten toegevoegd konden worden en tevens dat aan de krijgsauditeur één of meer substituten-krijgsauditeurs toegevoegd konden worden ⁷⁵⁾.

In 1940 werd tengevolge van de oorlog, de noodzakelijkheid gevoeld het aantal medewerkers van de auditeur-generaal te vermeerderen door beroep te doen op magistraten van de burgerlijke hoven en rechtbanken. Artikel 128 werd in die zin door de besluitwet van 9 maart 1940 aan-

⁷⁵⁾ De besluitwet van 16 november 1918 heeft de andere artikelen van het wetboek van 1899 waarin over de substituut-auditeur-generaal gesproken wordt (art. 127, 128, 129, 131, 134, 137), aan de nieuwe toestand aangepast.

gevuld. Bij hetzelfde artikel werd nog, door de besluitwet van 21 november 1944, een derde lid gevoegd, strekkende tot het verlenen van de titel van eerste-advocaat-generaal en advocaat-generaal bij het Militair Gerechtshof aan de magistraten van de burgerlijke parketten-generaal, die deze titel dragen wanneer zij als zodanig bij het militair gerecht ingedeeld zijn. Eindelijk werd, door de besluitwet van 9 mei 1940 het ambt van eerste-substituut-auditeur-generaal ingesteld; sinds de besluitwet van 10 november 1944 zijn er twee eerste-substituten-auditeur-generaal.

Anderzijds werd door de besluitwet van 14 februari 1944 ook het ambt van eerste-substituut-krijgsauditeur ingesteld. De eerste-substituten-auditeur-generaal en -krijgsauditeur zijn volgens de wet meer in het bijzonder belast „aan de leiding van het auditoraat deel te nemen”.

34. *Magistraten en griffiers te velde.*

Het Wetboek van 1899 bepaalde dat in elk auditoraat te velde één krijgsauditeur en één griffier zou zijn (art. 81 en 74). De auditeur moest benoemd worden uit de provinciale auditeurs, uit hun substituten of plaatsvervangers, of uit de burgerlijke magistraten. Begin 1916, na twintig maanden oorlog, waren twaalf krijgsraden te velde ingesteld geweest; daardoor was het onmogelijk geworden de auditeurs te velde te benoemen uit de door de wet beperkte groep magistraten. Daarenboven was het nodig geworden één of meer substituten bij elke auditeur en een of meerdere adjunct-griffiers in elke krijgsraad aan te stellen. De besluitwet van 17 april 1916 laat de benoeming van de krijgsauditeur te velde toe uit alle doctors in de rechten, ten minste 30 jaar oud zijnde, stelt het ambt van substituut-krijgsauditeur te velde in, bepaalt dat de substituut-krijgsauditeurs te velde mogen benoemd worden uit de doctors in de rechten, tenminste 25 jaar oud zijnde. Ook werd het ambt van adjunct-griffier te velde ingesteld.

35. *De rechterlijke commissie.*

Wat de in de artikelen 35 tot 43 van het Wetboek van 1899 genoemde rechterlijke commissies betreft, dient slechts vermeld te worden dat art. 49, § 3 van de wet van 15 juni 1935 op het gebruik der talen in rechtszaken eist, dat de militaire leden van een rechterlijke commissie kennis van beide landstalen bezitten. Verder kan, ingevolge art. 14 van de wet van 29 juli 1953 (art. 41 van het Wetboek wijzigend), in de rechterlijke commissie bij het Militair Gerechtshof de auditeur-generaal in spoedgevallen door een door hem afgevaardigde krijgsauditeur vervangen worden.

36. *Officieren van gerechtelijke politie.*

Een besluitwet van 9 maart 1940, in het Wetboek van 1899 als artikel 44 ingelast, bepaalt dat de auditeur-generaal en zijn substituten, en eveneens de krijgsauditeurs en hun substituten officier van gerechtelijke politie zijn. Ze hebben voortaan voor de opsporing en de vast-

stelling van de misdrijven die tot hun bevoegdheid behoren, de zelfde bevoegdheden welke het wetboek van strafvordering aan de procureur des konings toekent. Zij hebben, op grond van de aanvullende besluitwet van 5 mei 1940, de bevoegdheid de bijstand te vorderen van alle officieren van gerechtelijke politie, andere dan de procureurs des Konings en hun substituten, de onderzoeksrechters en de vrederechters en hun plaatsvervangers.

D. Militaire strafrechtspleging.

37. *Wijzigingen van de militaire strafvordering, in de door het Wetboek van 1899 niet voorziene stof.*

Benevens de hiervoor vermelde wijzigingen van het Wetboek van 1899, werden door de wetgever enkele wijzigingen aangebracht in de rechtspleging zelf, die verder geheel door de Regtspleging bij de Landmagt van 1814 beheerst bleef.

Deze veranderingen en aanvullingen betreffen vooral de vervolging bij verstek, het beroep, de voorziening in cassatie, het eerherstel.

Ook werden sommige nieuwigheden uitdrukkelijk toepasselijk verklaard in de militaire rechtspleging. Aldus mag de minnelijke schikking, die in de Belgische wetgeving door het koninklijk besluit van 10 januari 1935 ingevoerd werd, door de krijgsauditeurs toegepast worden ⁷⁶). Ook de wet van 15 juni 1935 betreffende het taalgebruik in gerechtszaken, die de volstreckte gelijkheid tussen het Nederlands en het Frans huldigt, is toepasselijk op alle rechtscolleges, de militaire rechtscolleges inbegrepen ⁷⁷).

38. *Vervolging bij verstek.*

Tot in 1921 bleef de procedure tegen voortvluchtigen ongeveer zoals deze bij de Regtspleging bij de Landmagt van 1814 (art. 189-202) was geregeld. Deze verouderde procedure gaf aanleiding tot zeer veel moeilijkheden gedurende de oorlog 1914-1918 en de daarop volgende jaren. Ze werd in haar geheel afgeschaft bij de wet van 25 juni 1921, die voor de vervolging bij verstek voor de krijgsraad en het Militair Gerechtshof, dezelfde regelen voorschrijft als voor de correctionele rechtbanken, behoudens een gering aantal aanvullingen. Alleen blijft verboden, ingevolge art. 7 van deze wet, gewijzigd door de wet van 28 juli 1934, de vervolging bij verstek tegen de deserteur wegens desertie; de vervolging wegens andere misdrijven is mogelijk tegen de deserteur.

⁷⁶) TH. VERSEE, *Minnelijke schikking*, in *Algemene Practische Rechtsverzameling*, 1954, nrs. 46 en 47.

⁷⁷) De wet van 15 februari 1952 heeft art. 49 van de wet van 1935 gewijzigd wat de taalkennis van de militaire magistraten betreft. Een besluitwet van 2 oktober 1918 had reeds aan zekere wantoestanden op gebied van taalgebruik in de militaire rechtscolleges enkele verbeteringen aangebracht; deze besluitwet blijft gedeeltelijk toepasselijk. A. VAN HOOREBEKE, *L'emploi des langues en justice*, Brussel 1936, nr. 138, blz. 147. L. LINDEMANS, *Taalgebruik in gerechtszaken*, A.P.R. 1955.

39. *Beroep.*

In de periode 1914-'15 was de vraag of de in oorlogstijd door de krijgsraden uitgesproken vonnissen vatbaar waren voor beroep, betwist. Het Militair Gerechtshof besliste meermalen dat zulks wel mogelijk was, hetgeen duidelijk gevaar voor het handhaven van de tucht in het leger opleverde. Daarom werd door de besluitwet van 28 december 1915 de Koning in staat gesteld door een in de Ministerraad besproken besluit de mogelijkheid van beroep te schorsen in alle gevallen waar de militaire toestand deze maatregel noodzakelijk zou maken; dezelfde bevoegdheid werd gegeven aan de bevelhebber van een omsingelde plaats of van een gedeelte van het leger waarvan de verkeersmiddelen afgesneden zijn.

De Koning maakte onmiddellijk gebruik van de hem toegekende macht; bij besluit van 27 januari 1916 werd bepaald dat „beroep tegen „de vonnissen uitgesproken door de krijgsraden te velde alleen ont„vankelijk zou zijn, wanneer het vonnis enige uitdrukkelijke overtreding van de wet bevat of uitgesproken werd naar een rechtspleging op „welker wezenlijke of op straf van nietigheid voorgeschreven vormen, „inbreuk werd gemaakt”⁷⁸⁾. In feite werd aldus het beroep afgeschaft en ontving het Militair Gerechtshof de bevoegdheid die in normale tijden aan het Hof van cassatie toegekend was.

Het koninklijk besluit van 27 januari 1916 werd op 16 november 1918 ingetrokken. Doch de besluitwetten van 28 december 1915 en van 27 januari 1916 bleven bestaan; het Hof van cassatie heeft aangenomen dat het beginsel van beroep tegen de vonnissen van de krijgsraden te velde door de besluitwet van 28 december 1915 ingevoerd werd⁷⁹⁾.

De bevelhebber van de Belgische strijdkrachten in Korea heeft van de door deze besluitwet van 1915 bepaalde macht gebruik gemaakt, toen hij in 1951 het beroep tegen de vonnissen van de krijgsraad te velde in het Verre Oosten afschafte. Kort nadien werd door de wet van 30 mei 1951 uitdrukkelijk bepaald, dat voor alle krijgsraden, opgericht bij de legeronderdelen die het grondgebied van het koninkrijk hebben verlaten om een opdracht te vervullen of deel te nemen aan verrichtingen ter handhaving van de vrede en van de internationale veiligheid, zulks ter voldoening van de verplichtingen, welke België als lid van de Organisatie der Verenigde Naties heeft aangegaan, de mogelijkheid om beroep aan te tekenen geheel of gedeeltelijk geschorst kon worden, hetzij bij een in de Ministerraad beraadslaagd koninklijk besluit, hetzij, in ernstige omstandigheden, door de bevelhebber van het legeronderdeel. Het koninklijk besluit van 26 juni 1951 schorste dan ook de mogelijkheid van beroep tegen de beslissingen van de krijgsraad in Korea.

⁷⁸⁾ Een besluitwet van dezelfde dag, 27 januari 1916, regelde de wijze waarop beroep diende aangetekend te worden.

⁷⁹⁾ In strijd met de beslissingen van het Militair gerechtshof van 1833-1834 en van 1914-1915, dat beweerde dat dergelijk beroep toen reeds mogelijk was. (Cass. 27 mei en 11 nov. 1919, *Pasic.* 1919, I, 148, 149, 150 en 247).

40. *Beroep in cassatie* ⁸⁰⁾.

Daar tijdens de eerste wereldoorlog het Hof van Cassatie zijn zetel had in het door de vijand bezette gedeelte van België, was het onmogelijk geworden zich in cassatie tegen de beslissingen van het militaire gerecht te voorzien. Daarom werden door de besluitwet van 18 december 1915 deze beslissingen gedurende de oorlogstijd niet-vatbaar verklaard voor beroep in cassatie. Deze besluitwet werd door de besluitwet van 16 november 1918 ingetrokken.

In 1940 ontstond dezelfde moeilijkheid. De besluitwet van 8 juni 1940 verklaarde opnieuw de beslissingen van het militaire gerecht niet vatbaar voor beroep in cassatie. Door de besluitwet van 19 oktober 1944 werd deze besluitwet ingetrokken, en werden tevens enkele wijzigingen in de procedure van beroep in cassatie aangebracht, met name een verkorting van de door de wet opgelegde termijnen ⁸¹⁾.

Thans is het instellen van beroep in cassatie tegen de arresten en vonnissen van de militaire rechtscolleges geregeld door de wet van 9 maart 1954: in het algemeen wordt verwezen naar de regels van beroep in cassatie in correctionele zaken, behoudens een gering aantal afwijkingen in de militaire rechtspleging. In oorlogstijd wordt de termijn van beroep in cassatie van tien tot vijf dagen teruggebracht; tevens mag de Koning verklaren dat de beslissingen, gewezen door een militair rechtscollege of een afdeling van een dergelijk rechtscollege niet vatbaar zijn voor beroep in cassatie, wanneer de betrekkingen tussen dat rechtscollege of de afdeling van dat rechtscollege en de zetel van het Hof van Cassatie verbroken zijn; nochtans blijven die beslissingen dan onderworpen aan een buitengewone herziening, die kan aangevraagd worden binnen de termijn van één jaar nadat de verbindingen hersteld werden ⁸²⁾.

41. *Militair eerherstel.*

Inzake eerherstel zijn de militaire veroordeelden onderworpen aan het gemene recht; het eerherstel wordt geregeld door de wet van 25 april 1896, die de art. 619-634 van het wetboek van strafvordering vervangt.

Op dit gebied ook moest men gedurende de oorlog van 1914-1918 rekening houden met de bijzondere omstandigheden waarin de militairen tijdens de krijgsverrichtingen verkeerden. Aldus ontstond de

⁸⁰⁾ De voorziening in cassatie tegen de beslissingen van de militaire rechter werd voor de eerste maal geregeld door de wet van 29 januari 1849, houdende instelling van het Militair Gerechtshof (zie nr. 12); het beroep in cassatie werd uitgeoefend in de gevallen en volgens de wijze in lijfstraffelijke zaken voorzien (art. 9).

⁸¹⁾ Beroep in cassatie werd nochtans alleen toegelaten tegen de arresten van het Militair Gerechtshof, met als gevolg dat geen voorziening mogelijk was daar waar geen beroep toegelaten werd; aldus werd het beroep in cassatie uitgesloten voor alle in de besluitwet van 27 mei 1944 opgesomde gevallen (zie nr. 26, b).

⁸²⁾ Bespreking van deze wet van 1954 in J. GILISSEN, *Le recours en cassation contre les décisions de la juridiction militaire*, *Revue de droit pénal et de de criminologie*, 1954-1955, blz. 251-286.

besluitwet van 22 april 1918, die het militaire eerherstel heeft ingesteld. Dit bijzondere soort eerherstel wordt verleend aan ieder militair die zich hiervoor waardig getoond heeft, hetzij door een roemrijk of een voorbeeldig gedrag voor de vijand, hetzij — voorwaarde die aan de besluitwet van 22 april 1918 door een wet van 15 november 1919 toegevoegd werd — door een voorbeeldig gedrag en een voorbeeldige dienst, wanneer de militair tengevolge van omstandigheden onafhankelijk van zijn wil, verhinderd was na zijn laatste veroordeling bij een strijdende eenheid dienst te nemen. De procedure tot het verkrijgen van dit eerherstel is zeer verschillend van die van het eerherstel van het gewone recht: militair eerherstel wordt verleend door de Koning op voorstel van de Ministers van Justitie en van Landsverdediging, na advies van een driedelige commissie; noch de militaire rechter, noch de burgerlijke rechter spelen een rol in deze procedure.

C o n c l u s i e.

42. De Belgische wetgever heeft, sedert de afkondiging van de wetboeken van 1814-1815, tamelijk veel veranderingen in het militaire strafrecht en de militaire strafvordering ingevoerd.

Deze veranderingen beoogden voornamelijk de geleidelijke gelijk-schakeling van het militaire recht met de *jus commune*. Dit blijkt zowel uit de besprekingen van het militaire strafwetboek van 1870 als uit de algemene evolutie van de strafrechtspleging. Ook de rechtspraak heeft veel bijgedragen tot deze gelijkstelling.

Indien meermalen sinds 1830 de afschaffing van de militaire rechtspraak door parlementsleden voorgesteld werd, is zulks nochtans steeds onmogelijk gebleken, niet alleen omdat de Grondwet uitdrukkelijk in artikel 105 het bestaan van militaire rechtscolleges eist, maar ook omdat de militaire rechtspraak op een werkelijke behoefte in de inrichting van de Staat berust.

De herziening van de militaire strafwetgeving zou dringend dienen doorgevoerd te worden, vooral op het gebied van de strafrechtspleging. De wantoestand die door de in 1899 stopgezette herziening van de Regtspleging bij de Landmagt ontstaan is, leidt tot onoverbrugbare moeilijkheden, welke alleen de rechtspraak heeft kunnen verhelpen. Al te dikwijls werd de hoop op herziening, steunend op de werkzaamheden van meerdere commissies, niet verwezenlijkt, door gebrek aan belangstelling voor militair strafrecht in vreedestijd. Dit belet nochtans niet de regelmatige evolutie van dit deel van het recht, dank zij vooral de rechtspraak van de militaire rechtscolleges.

MILITAIRE RECHTSPRAAK.**Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage.**

Vonnis van 25 oktober 1956.

President: Mr D. B. A. Franken; *Leden:* J. N. J. v. d. Meij, L. J. Pronk, J. H. R. v. Willigen en C. M. N. Kuiters.

Raadsmansman: Mr W. H. Vermeer te Amsterdam.

Mishandeling, twee malen gepleegd. De tenlastegelegde wederspannigheid (verzet tegen twee politie-agenten, die beklaagde na het plegen der wederspannigheid, meevoerden om hem voor een hulpofficier van justitie te geleiden) levert geen strafbaar feit op, nu de tenlastelegging niet omschrijft dat de ambtenaren in de rechtmatige uitoefening hunner bediening waren, met name dat zij beklaagde op heterdaad hadden betrapt.

Gedeeltelijk voorwaardelijke geldboete.

(W.Sr. art. 14a, 180, 300; W.Sv. art. 64, 128).

**DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT BINNEN HET RIJK IN EUROPA
TE 'S-GRAVENHAGE,**

in de zaak van de Fiscaal tegen J. F. d. V., oud 19 jaren, gerequireerde, laatstelijk voor de verwijzing naar de Zeekrijgsraad gediend hebbende als vliegtuigmaker-magazijnbeheerder der 2e klasse,

Gezien: . . . enz.;

Gezien het bevel tot bijeenkoming van de Zeekrijgsraad d.d. 8 oktober 1956 aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklaagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij te Weesp, op of omstreeks 8 september 1956:

„1e. opzettelijk gewelddadig een manspersoon met kracht enige „vuistslagen op of tegen diens rechteroog, althans gezicht, heeft gegeven, tengevolge waarvan dit manspersoon, D. Broeren genaamd, „pijn ondervond;

„2e. opzettelijk gewelddadig een manspersoon met kracht twee „vuistslagen op of tegen diens kin heeft gegeven, tengevolge waarvan „dit manspersoon, B. Kruiswijk genaamd, pijn ondervond;

„3e toen de wachtmeesters der Rijkspolitie, tevens onbezoldigd „rijksveldwachters, J. Volkers en G. Dekker hem als verdacht van de „hiervóór omschreven overtredingen van artikel 300 van het Wetboek „van Strafrecht hadden aangehouden teneinde hem over te brengen „naar het groepsbureau der Rijkspolitie aldaar, ter voorgeleiding aan de „adjutant-groepcommandant der Rijkspolitie P. Leegwater, in diens kwaliteit van onbezoldigd Rijksrechercheur tevens hulpofficier van justitie „en eerstgenoemde politie-ambtenaar hem — beklaagde — daartoe bij „zijn schouder, althans kleding, had gepakt, opzettelijk met kracht „heeft gerukt en getrokken in een richting tegenovergesteld aan die, „waarin hem die politie-ambtenaren wilden geleiden en zich van hen „heeft losgemaakt”;

Gezien: . . . enz.;

Gezien de schriftuur van eis door de Fiscaal overgelegd en gehoord de

voorlezing van de daarin opgenomen conclusie strekkende tot: (post alia:) qualificatie als: 1e. „mishandeling, tweemaal gepleegd”; 2e. „weder-„spannigheid”; en veroordeling deswege tot: 1e. een gevangenisstraf voor de tijd van een maand, voorwaardelijk met een proeftijd van een jaar, 2e. een geldboete van f 100 subsidiair 20 dagen hechtenis;

Overwegende, dat J. F. d. V., oud 19 jaar, ten processe als beklagde, zakelijk gerelateerd, heeft verklaard:

dat hij op 8 september 1956 te Weesp:

a. voor café Limburgia een drietal manspersonen zag, die naar de gondelvaart keken; dat hij naar hen is toegelopen, een van hen van achteren beetpakte, waarna hij opzettelijk deze met kracht enige vuistslagen op diens gezicht heeft gegeven;

b. toen hij zich in de Slijkstraat bevond, hij door twee agenten der Rijkspolitie werd aangehouden, die hem zeiden, dat hij met hen mee moest naar het bureau van de Rijkspolitie te Weesp; dat hij eerst rustig is meegelopen, waarna hij opzettelijk heeft gerukt en getrokken;

Overwegende, dat ten processe aanwezig is en voorgelezen een door J. Volkers en G. Dekker, wachtmeesters der Rijkspolitie tevens onbezoldigd rijksveldwachters d.d. 10 september 1956 op ambtseed opge maakt en getekend proces-verbaal, houdende:

A. de daarin opgenomen verklaringen van na te noemen personen, door dezen ten overstaan van relatanten afgelegd en luidende zakelijk gerelateerd:

1e. die van D. Broeren, geboren 12 augustus 1937:

a. dat op 8 september 1956 hij met Kruiswijk en Griffioen ter hoogte van café Limburgia te Weesp naar de gondelvaart stonden te kijken; dat twee jonge mannen uit het café kwamen, die hen begonnen uit te dagen, waarop hij toen tegen zijn vrienden zei, dat zij maar moesten weggaan;

b. dat toen de hem vertoonde d. V. hem meerdere vuistslagen op zijn rechteroog gaf, tengevolge waarvan hij veel pijn ondervond;

c. dat hij toen hard is weggelopen, maar nog zag, dat d. V. zijn vriend Kruiswijk twee klappen onder de kin gaf;

2e. die van B. Kruiswijk, oud 18 jaar:

a. dat op 8 september 1956 hij te Weesp voor café Limburgia met Broeren en Griffioen naar de Gondelvaart stonden te kijken, toen de hem vertoonde d. V., die uit het café kwam:

b. Broeren twee vuistslagen in het gezicht gaf;

c. hem met dien vuist twee stompen onder zijn kin gaf, tengevolge waarvan hij pijn ondervond;

B. het relaas van verbalisanten dat op 8 september 1956 in de Slijkstraat te Weesp, J. F. d. V. als verdacht van overtreding van artikel 300 van het Wetboek van Strafrecht door hen is aangehouden ter voor geleiding voor de hulpofficier van justitie en is uitgenodigd rustig mee te gaan naar het groepsbureau der Rijkspolitie te Weesp; dat d. V. eerst rustig met hen meeliep, doch later mededeelde niet met hen mede te willen gaan; dat 1e relatant d. V. toen bij een van diens schouders heeft gepakt en heeft getracht d. V. in de richting van het bureau te

duwen, doch deze begon te rukken en te trekken in de richting tegenovergesteld aan die, waarin zij hem brachten; dat, nadat zij deze met de gummistok enige slagen hebben gegeven, deze kalmeerde en verder rustig meeging naar het groepsbureau alwaar deze is geleid voor de adjudant-groepscommandant der Rijkspolitie Pieter Leegwater in diens kwaliteit van onbezoldigd rijksrechercheur, tevens hulpofficier van Justitie;

Overwegende, dat door de inhoud der verklaring van beklagde aanhef en onder a. en de inhoud van voornoemd proces-verbaal onder A, 1e, a en b en A, 2e, a en b wettig en overtuigend is bewezen, hetgeen beklagde onder 1e, door de inhoud van voornoemd proces-verbaal onder A, 1e, a en c en A, 2e a en c, hetgeen hem onder 2e en door de inhoud der verklaring van beklagde aanhef en onder b en de inhoud van voornoemd proces-verbaal onder B hetgeen hem onder 3e is te laste gelegd, telkens met zijn schuld eraan;

Overwegende, ten aanzien van het onder 3e te laste gelegde en bewezen feit, dat vermits beklagde hier te lande een vaste woon- en verblijfplaats heeft en op artikel 300 van het Wetboek van Strafrecht naar de wettelijke omschrijving een gevangenisstraf van slechts twee jaar is gesteld en dit wetsartikel niet wordt genoemd onder artikel 64, 2e lid onder b van het Wetboek van Strafvordering, nu niet is te laste gelegd, dat de wachmeesters der Rijkspolitie, tevens onbezoldigd rijksveldwachters J. Volkers en G. Dekker, *op heterdaad* hadden ontdekt, dat beklagde artikel 300 van het Wetboek van Strafrecht overtrad, in verband met het bepaalde in artikel 54 van het Wetboek van Strafvordering in het te laste gelegde en bewezen verklaarde feit ontbreekt het voor artikel 180 van het Wetboek van Strafrecht vereiste element, dat de ambtenaren werkzaam waren in de rechtmatige uitoefening hunner bediening, weshalve het onder 3e te laste gelegde en bewezen feit niet onder artikel 180 van het Wetboek van Strafrecht kan worden gesubsumeerd terwijl het al evenmin onder enige andere wet of verordening strafbaar is gesteld, zodat beklagde terzake dient te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat het bewezene mitsdien behoort te worden gequalificeerd als: „*Mishandeling, twee malen gepleegd*”;

Overwegende, dat gelet op de ernst der gepleegde feiten, de omstandigheden, waaronder deze zijn begaan en de persoon van beklagde een geldboete ad *f* 150 subsidiair 30 dagen hechtenis passend is;

dat er termen bestaan om een gedeelte dezer geldboete, groot *f* 100, voorwaardelijk niet ten uitvoer te leggen, waartegen het militair belang zich niet verzet;

Gezien de artikelen: 13 en 15 van het Wetboek van Militair Strafrecht; 14a, 14b, 23, 57 en 300 van het Wetboek van Strafrecht; 185, 188 en 189 van de Rechtspleging bij de Zeemacht;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN,

Verklaart het de beklagde ten laste gelegde in dier voege als hoger werd overwogen wettig en overtuigend bewezen;

Verklaart hem daaraan schuldig;

Verklaart het de beklagde onder 3e te laste gelegde en bewezen feit niet strafbaar;

Qualificeert het wettig en overtuigend bewezen verklaarde als hoger werd aangegeven;

Veroordeelt beklagde deswege tot een geldboete van *f* 150 bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door een hechtenis van dertig dagen;

Beveelt, dat een gedeelte dezer straf, groot *f* 100 niet zal worden tenuitvoergelegd, tenzij later anders mocht worden gelast op grond, dat de veroordeelde zich voor het einde van een proeftijd van een jaar heeft schuldig gemaakt aan een strafbaar feit, of — zijnde de veroordeelde immers militair — aan een krijgstuchtelijk vergrijp, vallende onder artikel 2 nr 1 van de Wet op de krijgstucht, dat van ernstige aard is, of aan een krijgstuchtelijk vergrijp, vallende onder artikel 2 nrs 2—6 van die wet, of gedurende die proeftijd zich op andere wijze heeft misdragen;

Spreekt hem vrij van hetgeen hem onder 3e is te laste gelegd.

NASCHRIFT.

De Krijgsraad veroordeelde tot f 150 boete, subs. 30 dagen hechtenis en beval dat een gedeelte van deze straf, groot f 100 voorwaardelijk niet ten uitvoer zal worden gelegd. Bij deze voorwaardelijke geldboete is geen subsidiaire hechtenis vermeld. Terecht: artikel 14a sluit 's Rechters bevoegdheid tot „voorwaardelijke veroordeling” uitdrukkelijk uit voor wat betreft de vervangende hechtenis.

Indien het een volledige voorwaardelijke veroordeling betreft (dus niet, zoals in casu, een gecombineerde onvoorwaardelijke en voorwaardelijke) levert dit geen moeilijkheden op: de Rechter bepaalt eerst de geldboete, mèt de vervangende hechtenis, en geeft het bevel van artikel 14a vervolgens alléén ten aanzien van de geldboete. Dat is een logisch systeem: de vervangende hechtenis komt eerst aan de orde wanneer de omzetting is gevolgd en de boete niet is voldaan of verhaald. Het systeem faalt echter in gevallen als het hier berechte. Het is de Rechter ook niet toegelaten, twee straffen op te leggen en daarvan één voorwaardelijk niet ten uitvoer te doen leggen (H.R. 22 maart 1949, N.J. 288).

*Wanneer betaling en verhaal achterwege blijft, nadat een bevel als in artikel 14h bedoeld mocht zijn gegeven, zal de executerende macht voor de vraag staan, hoeveel dagen vervangende hechtenis ondergaan zullen moeten worden. Gelet op de verhouding van geldboete en hechtenis zal het voor de hand liggen de vervangende hechtenis naar *f* 5 per dag om te rekenen en dus voor de voorwaardelijke *f* 100 20 dagen vervangende hechtenis te rekenen. Men zal dit uit het vonnis kunnen afleiden; men zal het er echter niet uit kunnen lezen, hetgeen ten aanzien van een executie toch wel gewenst is.*

W. H. V.

Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage.

Vonnis van 25 oktober 1956.

President: Mr D. B. A. Franken; *Leden:* J. N. J. v. d. Meij, L. J. Pronk, J. H. R. v. d. Willigen en C. M. N. Kuiters.

Raadsman: Luit. t. Zee (A) 3e klasse J. v. d. Schoor.

Samenloop ex artikel 63 W.Sr.; veroordeling (terzake van opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid), gepleegd vóórafgaande aan een eerdere veroordeling (terzake van desertie). De vorige veroordeling behoort, met toepassing van de bepalingen van samenloop, in rekening te worden gebracht.

Ingeval van samenloop zou op de feiten gevangenisstraf voor de duur van ten hoogste negen jaar en zes maanden zijn gesteld. Bij de eerdere veroordeling is beklagde veroordeeld tot militaire detentie voor de duur van zes weken. Aangezien ingeval van samenloop één straf behoort te worden opgelegd, rijst de vraag of de Krijgsraad verplicht is, ook thans militaire detentie op te leggen, waardoor de Krijgsraad, in verband met de bepaling dat militaire detentie voor ten hoogste twee maanden mag worden opgelegd, in de strafoplegging beperkt zou zijn tot 18 dagen militaire detentie.

Op grond van de woorden „in plaats van”, voorkomende in artikel 11 W.M.Sr., is de Krijgsraad van oordeel dat de militaire detentie is een mitigatie in de u i t v o e r i n g der gevangenisstraf, met het doel de militair de schande van het in de gevangenis gezeten hebben zoveel mogelijk te besparen. De Krijgsraad legt gevangenisstraf v.d.t.v. vier weken op.

(W.M.Sr. art. 11; W.Sr. art. 63).

DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT BINNEN HET RIJK IN EUROPA
TE 'S GRAVENHAGE,

in de zaak van de Fiscaal tegen A. P., oud 20 jaren, gerequireerde, laatstelijk vóór de verwijzing naar de Zeekrijgsraad gediend hebbende als zeemiliciën-matroos der 3e klasse,

Gezien: . . . enz.;

Gezien het bevel tot bijeenkoming van de Zeekrijgsraad d.d. 8 oktober 1956 aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij te Den Helder, dienende als zeemiliciën matroos der 3e „klasse bij de Artillerieschool te Den Helder, aldaar, in tijd van oorlog, „op 13 september 1956 te omstreeks 21.00 uur, opzettelijk, althans „hoogst onachtzaam ongeoorloofd niet van passagieren is teruggekeerd „en sedertdien — in ieder geval sedert 14 september 1956 te omstreeks „01.00 uur — opzettelijk voortdurend zonder vergunning afwezig is „gebleven, totdat hij op 17 september 1956 te omstreeks 12.00 uur „te Amsterdam door een Marineverkeerspatrouille is aangehouden”;

Gezien: . . . enz.;

Gezien de schriftuur van de eis door de Fiscaal overgelegd en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie strekkende

tot: . . . (*post alia*): veroordeling tot een militaire detentie voor de tijd van twee weken;

Gelet: . . . enz.;

Overwegende, ten aanzien van de geldigheid der telastlegging, dat volgens jurisprudentie van het Hoog Militair Gerechtshof met de woorden „in tijd van oorlog” niet is gesteld een qualificatie, doch een feitelij element omdat deze woorden in de telaste legging geen andere betekenis kunnen hebben dan „bij dreigend oorlogsgevaar”;

Overwegende, ten aanzien van het de beklaagde te laste gelegde:

dat A. P., oud 20 jaar, ten processe, als beklaagde, zakelijk gereslateerd heeft verklaard:

dat hij op 13 september 1956, dienende als zeemiliciën-matroos der 3e klasse bij de Artillerieschool te Den Helder, te 18.00 uur aldaar is gaan pasagieren en om 21.00 uur die dag weer aldaar moest terugkeren; dat hij niet op zijn tijd heeft gelet en toen hij dat wel deed, het reeds ongeveer 21.00 uur bleek te zijn geweest; dat hij toen opzettelijk ongeoorloofd afwezig is gebleven eerst met de bedoeling om tot ongeveer 24.00 uur in de marinecantine te blijven, doch even voor sluitingstijd met de bedoeling om naar Amsterdam te gaan, zijnde hij voorts opzettelijk voortdurend zonder vergunning afwezig gebleven totdat hij op 17 september 1956 te omstreeks 12.00 uur te Amsterdam door een marineverkeerspatrouille is aangehouden;

Post alia:

Overwegende, dat het bewezene behoort te worden gequalificeerd als:

„*Als militair zich schuldig maken aan opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid, welke in tijd van oorlog niet langer dan vier dagen „duurt”*”;

Overwegende, ten aanzien van de straf:

dat beklaagde bij vonnis van deze raad d.d. 27 september 1956 wegens „desertie in tijd van oorlog gepleegd” werd veroordeeld tot 6 weken militaire detentie en thans opnieuw wordt schuldig verklaard aan misdrijf vóór die veroordeling gepleegd, zodat de vroegere straf in rekening behoort te worden gebracht met toepassing der bepalingen van samenloop van het Wetboek van Strafrecht; dat op het misdrijf van desertie gepleegd in tijd van oorlog is *gesteld* de maximum gevangenisstraf van zeven jaar en zes maanden, terwijl op het onderhavige te berechten als boven gequalificeerde feit is *gesteld* de maximum gevangenisstraf van twee jaar, zodat de maximum straf, welke bij gelijktijdige berechting der beide feiten had kunnen worden uitgesproken was het verenigde bedrag van de hoogste straffen op de feiten *gesteld*, zijnde negen jaar en zes maanden, gaande dit maximum het zwaarste maximum van zeven jaar en zes maanden niet met een derde te boven; dat, waren de beide feiten gelijktijdig terecht, gelet op de ernst der gepleegde feiten, de omstandigheden waaronder deze zijn begaan en de persoon van beklaagde, de krijgsraad een gevangenisstraf van tien weken zou hebben opgelegd;

dat beklaagde bij het reeds in kracht van gewijsde gegane vonnis van 27 september 1956 met toepassing van artikel 11 van het Wetboek

van Militair Strafrecht werd veroordeeld tot militaire detentie van 6 weken;

dat thans beantwoording eist de vraag of, daar artikel 57 (1) stelt, dat ingeval van samenloop als in casu aanwezig *ééne* straf wordt uitgesproken, de krijgsraad aan de reeds uitgesproken detentiestraf als straf gebonden is, met het daaraan verbonden bezwaar, dat de krijgsraad slechts bevoegd is tot militaire detentie van ten hoogste twee maanden te veroordelen;

dat naar het oordeel van de krijgsraad die vraag ontkennend dient te worden beantwoord; dat immers volgens artikel 11 van het Wetboek van Militair Strafrecht de krijgsraad bevoegd is om *in plaats van* gevangenisstraf tot militaire detentie te veroordelen, hetgeen volgens de krijgsraad betekent, dat in principe tot gevangenisstraf wordt veroordeeld, doch dat in plaats daarvan tot militaire detentie wordt veroordeeld om de pleger van een militair delict de schande van „het in de „gevangenis te hebben gezeten” te besparen;

dat in dat licht bezien voornoemd artikel 11 moet worden opgevat als een mitigatie in de *uitvoering* der gevangenisstraf en geenszins in die zin, dat alternatief met de in het Wetboek van Militair Strafrecht bedreigde maximum gevangenisstraffen als *andere* straf een militaire detentie van ten hoogste twee maanden zou zijn *gesteld*;

dat, daar de krijgsraad de in het vonnis van 27 september 1956 ten gunste van beklagde in plaats van gevangenisstraf opgelegde militaire detentie niet mag en wil veranderen, in casu beklagde dient te worden veroordeeld tot een gevangenisstraf van 4 weken, terwijl de tijd door hem van 17 september tot en met 10 oktober 1956 in voorarrest doorgebracht, geheel in mindering behoort te worden gebracht bij de uitvoering van de op te leggen straf; . . . enz. (*Red.*).

NASCHRIFT.

Het resultaat waartoe de Krijgsraad geraakte, lijkt mij juist, hoewel de motivering, daarop neerkomende dat militaire detentie niet (zozeer) gezien moet worden als een afzonderlijke straf, maar als een afzonderlijke executie-methode, wellicht niet geheel bevredigt. Ik acht het resultaat inzonderheid daarom juist, omdat bij een andere (door de Krijgsraad verworpen) opvatting, de rechter met ledige handen zou staan tegenover dit samenloopscomplex waarop $9\frac{1}{2}$ jaar gevangenisstraf is bedreigd, indien in het eerste vonnis militaire detentie voor de duur van twee maanden zou zijn opgelegd. Een wetsuitleg, welke tot een dergelijk resultaat zou geraken, zou niet reëel zijn. W. H. V.

Zeekrijgsraad Ned. Nieuw Guinea.

Vonnis van 13 april 1956.

Uitgespr. 13 april 1956 — Fiat executie 18 april 1956.

President: Kapt. t. Zee P. van Willigen; *Leden:* Kapt. Lt. t. Zee I. Bink, Kapt. Lt. t. Zee (AR) G. J. B. v. Swelm, Kapt. Lt. t. Zee (V) J. L. den Hollander en Maj. Mars. C. C. Schoenletter.

Raadsman: Luit. t. Zee 2e kl. (OC) Voetelink.

Openbare mondelinge bedreiging van een meerdere (op het platje van de barak van de Marinekazerne te Biak tegen een meerdere gezegd: „Kom naar buiten, dan zal ik een bierfles op je hoofd stukslaan”) en feitelijke insubordinatie (lege bierflesjes naar die meerdere werpen en hem met een lege bierfles slaan).

(W.M.Sr. art. 108, 117).

DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT IN NEDERLANDS NIEUW GUINEA, in de zaak van de Fiscaal tegen M. J. H., oud 24 jaren, gerequireerde, laatstelijk vóór de verwijzing naar de Zeekrijgsraad gediend hebbende als schrijver der 1e klasse bij de M.K. Biak,

Gezien: . . . enz.;

Gezien het bevel tot bijeenkomst van de Zeekrijgsraad d.d. 28 maart 1956 no. P 6192 aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklaagde wordt ten laste gelegd:

„1. dat hij te Biak op of omstreeks 6 november 1955, terwijl hij „diende als schrijver 1 bij de marinekazerne te Biak, toen hij door de „baksmeester de korporaal-electromonteur P. C. C. Rakké tot stilte „werd gemaand, opzettelijk die korporaal in zijn tegenwoordigheid „mondeling met enig kwaad heeft bedreigd door te zeggen: „Kom maar „„naar buiten, dan zal ik een bierfles op je hoofd stuk slaan”, althans „woorden van gelijke strekking;

„2. dat hij te Biak op of omstreeks 6 november 1955, terwijl hij „diende als schrijver 1 bij de marinekazerne te Biak, opzettelijk zijn „meerdere, de korporaal P. C. C. Rakké feitelijk heeft aangerand door „opzettelijk een bierfles naar deze korporaal te gooien en vervolgens, „toen deze korporaal wegliep, nog enige flesjes naar de korporaal te „werpen, waarvan de wegsplattende scherven de korporaal aan de voet „hebben verwond en vervolgens, toen de korporaal naar hem toe- „kwam, hem heeft geslagen met een lege fles, welke slag de korporaal „heeft gepareerd”;

Gezien: . . . enz.;

Overwegende dat ten processe zakelijk gerelateerd hebben verklaard:

1. H., Mathias Joseph, dienende als schrijver der 1e klasse, als beklaagde:

dat hij op zaterdag 5 november 1955 met de schrijver der 1e klasse Van de Werf naar de marinecantine te Biak is gegaan met de bedoeling daar de verdere avond door te brengen; dat hij, toen hij afrekende omstreeks 22.30, ongeveer zeven biertjes had gedronken; dat hij toen aan een ander tafeltje is gaan zitten waar hij regelmatig heeft doorgedronken tot 22.45; dat hij zich van wat daarna gebeurd is niets meer kan herinneren;

2. Naafs, Antonie Engbert, dienende als schrijver der 1e klasse, als getuige:

dat hij ongeveer 24.00 uit de cantine naar de barak is gegaan; dat even nadat hij in de barak was gekomen de korporaal v. d. Tas het licht op het platje uitdraaide; dat hierop reclames kwamen van de

mensen, waaronder H., die op het platje zaten; dat door deze mensen opmerkingen gemaakt werden als: „wie zo flink is komt maar eens „naar buiten“; dat hij echter niet kan zeggen wie die opmerkingen maakten; dat het licht toen weer werd aangemaakt, waarop de korporaal v. d. Tas de baksmeeester, de korporaal Rakké, porde; dat korporaal Rakké toen door het muskietengaas zei: „Willen jullie nou eens „stil zijn en jou, H, waarschuw ik speciaal“; dat hij hierna het kapotvallen van flesjes, geschreeuw en gevloek hoorde;

3. Tas, Leender van der, dienende als korporaal-kok, als getuige: dat hij omstreeks 6 november 1955 van de wal in de barak terugkeerde; dat hij de mensen die op het platje zaten gewaarschuwd heeft rustig te zijn en het licht op het platje heeft uitgedraaid; dat het lawaai echter bleef aanhouden en dat H. het licht weer aandraaide; dat hij toen de baksmeeester heeft gepord, die door het muskietengaas heeft gezegd dat het rustig moest worden; dat toen iemand op het platje iets op dreigende toon tegen de baksmeeester Rakké zei, waarop Ig. naar buiten ging; dat hij even later een fles hoorde stukvallen en naar buiten ging, waar hij schrijver van de Werf bezig zag korporaal Rakké en H. van elkaar te scheiden; dat hij toen naar kooi is gegaan en niet heeft gezien dat H. de korporaal Rakké heeft aangevallen of met bierflesjes heeft gegooid; dat korporaal Rakké hem de ochtend daarna zijn voet heeft laten zien die aan de voetzool stuk was;

Post alia:

6. Rakké, Peter Cornelis, dienende als korporaal electromonteur, als getuige:

dat hij baksmeeester is van barak no. 32 op de marinekazerne Biak; dat hij in de nacht van zaterdag op zondag 6 november 1955 werd gewekt door de korporaal van der Tas, omdat het op het platje voor de barak erg luidruchtig was; dat hij toen zijn slippers heeft aange-trokken en voor de deur is gaan staan en heeft gezegd: „Jongens doe „een beetje kalm aan, er komen reclames van binnen“, waarop H. zei: „Kom maar naar buiten dan zal ik een bierflesje op je hoofd stuk „slaan“; dat hij toen naar buiten is gegaan en tegen H. heeft gezegd: „Nou dat moet je dan maar eens doen“; dat H. toen een leeg bierflesje naar hem toesmeet, welk hem echter miste; dat hij toen van het platje de straat op is gerend omdat het daar donker was en H. hem dus niet zou kunnen raken; dat hij hierbij zijn slippers verloor; dat H. nog twee flesjes naar hem toesmeet, waarvan er een bij zijn voet op straat stuk-sloeg en hem aan zijn voet verwondde; dat hij toen naar het platje is gelopen omdat hij dacht dat H. geen flesjes meer had; dat H. hem toen sloeg met een ledig bierflesje welke slag hij, getuige, wist te pareren; dat hij H. toen op de grond heeft gedrukt en even later heeft losgelaten; dat hij toen naar de officier van de wacht is gegaan en het voorge-vallene heeft gemeld; dat hij toen naar de barak is gegaan en H. streng arrest heeft aangezegd; dat hij een dag later zijn voet heeft laten ver-binden in de ziekenboeg;

Overwegende dat door de inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen, in onderling verband en samenhang beschouwd, wettig en overtuigend

is bewezen hetgeen beklaagde is te laste gelegd met uitzondering van de woorden „waarvan de wegsplattende scherven de korporaal aan de „voet hebben verwond”;

Overwegende dat het bewezene behoort te worden gequalificeerd als:

1. „*Als militair opzettelijk een meerdere in het openbaar mondeling „met enig kwaad bedreigen”*,
2. „*Feitelijke insubordinatie*”,

voorzien en strafbaar gesteld krachtens de artikelen 108 en 117 van het wetboek van militair strafrecht;

Voorts overwegende dat ter generale preventie publicatie van het vonnis wenselijk is;

Overwegende dat de krijgsraad na te noemen straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten, de omstandigheden waaronder deze zijn begaan en de persoon van beklaagde;

[Volgt: veroordeling tot militaire detentie v.d.t.v. twee maanden en last tot uitlezing van het vonnis op alle schepen en inrichtingen der Zeemacht in Ned. Nieuw Guinea — *Red.*].

Zeekrijgsraad Ned. Nieuw Guinea.

Vonnis van 27 april 1956).

(Uitgesproken 27 april 1956 — Fiat-executie 1 mei 1956).

President: Kapt. Lt. t. Zee P. van Willigen; *Leden:* Kapt. Lt. t. Zee

I. Bink, Kapt. Lt. t. Zee (T) C. A. Brinkhuis, Luit. t. Zee 1e kl.

E. Roest en Maj. Mars. C. C. Schoenzetter.

Raadsman: Luit. t. Zee 2e kl. (O.C.) J. Voetelink.

Opzettelijke ongehoorzaamheid en feitelijke insubordinatie: te laat van passagieren aan boord en terzake door de officier van de wacht onderhouden, nagelaten zich te verwijderen en deze officier in het gezicht geslagen.

Gedeeltelijk voorwaardelijke gevangenisstraf en ontslag (zonder ontzetting).

(W.M.Sr. art. 23, 114, 117).

DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT IN NEDERLANDS NIEUW GUINEA, in de zaak van de Fiscaal tegen L. T. v. d. G., oud 20 jaren, matroos der 2e klasse, gedetineerde,

Gezien: . . . enz.;

Gezien het bevel tot bijeenkoming van de Zeekrijgsraad d.d. 21 april 1956 aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklaagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als matroos der 2e klasse aan boord van Hr. Ms. „„Johan Maurits van Nassau”, op of omstreeks 27 maart 1956 te „Nederlands Nieuw Guinea aan boord van voormelde bodem, toen hij „na gepassagierd te hebben aan boord teruggekomen was en hem bij „de valreep door de onderofficier van de wacht werd medegedeeld, „dat hij op rapport stond wegens niet tijdig terug zijn van passagieren „en hem vervolgens door de officier van de wacht, de luitenant ter zee

„der 3e klasse M. P. Hoogendijk, werd opgedragen zich naar kooi te begeven, onder mededeling dat de zaak de volgende ochtend wel uitgezocht zou worden, opzettelijk nagelaten heeft terstond aan die order te voldoen en alstoen opzettelijk genoemde officier van de wacht met één zijner tot vuist gebalde handen een of meer slagen of stompen tegen diens gelaat heeft toegediend”;

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat ten processe zakelijk gerelateerd hebben verklaard:

1. Leendert Teunis v. d. G., oud 20 jaar, dienende als matroos der 2e klasse, als beklaagde:

dat hij sedert 3 oktober 1955 dient aan boord van Hr. Ms. „Johan „Maurits van Nassau”, welk schip van 26 op 27 maart 1956 op de rede van Sorong lag; dat hij om 23.00 uur van passagieren aan boord moest terug zijn doch dat hij de voor hem bestemde sloep miste en eerst om 00.05 uur aan boord kwam; dat hij zich afmeldde bij de onderofficier van de wacht en daar de opdracht kreeg zich te melden bij de officier van de wacht; dat hij met de officier van de wacht begon te argumenteren over de reden van zijn te laat zijn; dat hij toen door de afwijzende houding van de officier van de wacht erg boos werd en met stemverheffing begon te spreken; dat hij zich niet meer kan herinneren of de officier van de wacht hem heeft gezegd dat hij weg moest gaan; dat hij zo doldriftig werd dat hij de officier van de wacht toen een of twee klappen gaf;

2. Maarten Peter Hoogendijk, oud 24 jaar, dienende als luitenant ter zee der 3e klasse, als getuige:

dat hij op 26 maart 1956 officier van de wacht was aan boord van Hr. Ms. „Johan Maurits van Nassau”; dat hij de onderofficier van de wacht opdracht had gegeven v. d. G., nadat lg. van de wal zou zijn teruggekeerd, bij hem te sturen; dat v. d. G. eerst om 00.05 uur aan boord kwam en zich bij getuige afmeldde; dat hij v. d. G. toen heeft gevraagd waarom hij te laat was, waarop v. d. G. begon te redetwisten; dat hij v. d. G. toen heeft gezegd „Ga nu naar kooi, morgen zoekt je „divisiechef het wel uit”, aan welke opdracht v. d. G. geen gevolg gaf en zich naar hem, getuige, opdrong; dat hij v. d. G. toen heeft gezegd: „Ga weg — niet — goed dan in streng arrest”, waarop hij verder de onderofficier van de wacht opdracht gaf om v. d. G. op te sluiten; dat v. d. G. hierop nog bozer werd en voordat de onderofficier van de wacht in kon grijpen hem, getuige, met gebalde vuist tot tweemaal toe in het gezicht stompte;

3. Dirk Abraham Lassing, oud 32 jaar, dienende als korporaal OBD, als getuige:

dat hij op 27 maart 1956 als onderofficier van de wacht de hondenwacht liep aan boord van Hr. Ms. „Johan Maurits van Nassau”, welk schip te Sorong lag; dat de matroos v. d. G. niet tijdig van de wal aan boord was teruggekeerd; dat hij derhalve v. d. G. bij terugkeer ten 00.05 uur aanzegde dat hij op rapport stond en zich verder ook nog moest melden bij de officier van de wacht; dat er vervolgens een woordenwisseling ontstond tussen de officier van de wacht en v. d. G. waar-

bij hij, getuige, de officier van de wacht hoorde zeggen „Ga weg”; dat v. d. G. dit echter weigerde, boos werd en de officier van de wacht sloeg;

Overwegende, dat de Krijgsraad bevindt dat de aard en de omstandigheden van de zaak vorderen dat de beklagde die in arrest is, daarin behoort te blijven;

Overwegende, dat de Krijgsraad beklagde op grond van de begane misdrijven ongeschikt acht in de militaire stand te blijven, doch niet tevens zodanig ongeschikt, dat hij voor goed van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen behoort te worden ontzet;

Overwegende dat het militair belang zich niet verzet tegen een voorwaardelijke veroordeling;

Overwegende dat het bewezene behoort te worden gekwalificeerd als:

1. „Opzettelijke ongehoorzaamheid”;
2. „Feitelijke insubordinatie”;

voorzien en strafbaar gesteld krachtens artikel 114 en 117 van het wetboek van militair strafrecht;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te noemen straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit, de omstandigheden waaronder dit werd begaan en de persoon des daders;

[Volgt: veroordeling tot gevangenisstraf v.d.t.v. 6 maanden (geen aftrek voorarrest) waarvan 3 maanden voorwaardelijk, proeftijd 3 jaren; voorts: ontslag uit de militaire dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 2 augustus 1956.

President: Kolonel Mr H. H. A. de Graaff; *Leden:* Luitenant-Kolonel W. Vermeer en Luitenant-Kolonel K. Timmerman.

Raadsman: 1e-Luitenant M. A. Korthals Altes.

Als lader van een mitrailleur van een Chaffee-tank opdracht gekregen hebbende het afvuurmechanisme na te kijken en te proberen, niet voorkomen dat daarbij een scherpe patroon in de kamer van het wapen kwam, waardoor, bij het afvuren van het wapen, twee personen zwaar gewond werden.

(W.Sr. art. 308).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen C. P., geb. 28 december 1931, dpl. wachtmeester, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd *):

„dat hij op of omstreeks 27 januari 1956 te Dehnernbockel, in elk

---

*) Met uitzondering van de hier door ons gecursiveerde gedeelten, bewezen verklaard. (*Red.*).

„geval in Duitsland, als lader van een coax-mitrailleur .30 in een „Chaffetank M. 24 het begin van een met scherpe patronen voorziene „munitieband, zijnde een koperen lip, in die mitrailleur heeft aange- „bracht en vervolgens, met die tank op de tankbaan aangekomen „zijnde, toen de tankcommandant wachtmeester Andrik hem bevel gaf „het afvuurmechanisme van genoemde mitrailleur na te kijken en te „proberen, hoogst *roekeloos*, onvoorzichtig en onnadenkend, hoewel hij „wist en begreep, *althans* kon en behoorde te weten en te begrijpen dat „het nog niet de bedoeling was, scherpe patronen af te vuren, *en dat „de tank nog niet zodanig was opgesteld, en de mitrailleur nog niet „zodanig was gericht dat dit zonder gevaar voor zich in de nabijheid „bevindende personen kon geschieden*, bij het nakijken en proberen „van genoemd afvuurmechanisme het wapen tweemaal achtereen ge- „grendeld heeft terwijl aldus de lip van de munitieband in het wapen „was aangebracht en zich niet heeft overtuigd dat de band niet zover „was doorgetrokken dat de eerste patroon daarin zich voorbij de rem- „pal van het wapen bevond, en evenmin dat bij dat grendelen de band „niet door het wapen werd gegrepen, hoewel hij wist dat, wanneer die „band bij het grendelen wordt gegrepen, het wapen door het ten tweede „male grendelen wordt geladen, immers alsdan een patroon in de „kamer van het wapen wordt gebracht *en terwijl hij tevens wist, dat, „hoewel normaliter die band slechts door het wapen gegrepen wordt „wanneer de eerste patroon in die band zich voorbij de rempal bevindt „en hij overtuigd was, de band niet zover te hebben doorgetrokken, „het niettemin wel kan voorkomen dat de band ook in dit geval door „het wapen gegrepen wordt en dus het wapen door het ten tweede male „grendelen geladen wordt* — en evenmin enige maatregel heeft ge- „troffen om te voorkomen dat het wapen onder die omstandigheden „zou worden afgevuurd, hebbende hij integendeel tijdens die manipu- „laties gezegd dat het wapen maar afgevuurd moest worden, waarop „voornoemde Andrik aan de schutter van Cadsand bevel tot afvuren „gaf, ter uitvoering waarvan deze schutter daarop het wapen heeft af- „gevuurd terwijl hoewel dit aan Andrik en aan van Cadzand niet be- „kend was — tengevolge van het door beklagde in het wapen aan- „brengen van de munitieband en het daarop gevolgde door beklagde „tweemaal grendelen van het wapen een scherpe patroon in de kamer „van dat wapen was gekomen, met het gevolg dat bij het afvuren die „scherpe patroon is afgegaan en de kogel daarvan de loop van die „mitrailleur, welke toen gericht was op een andere tank die in de na- „bijheid stond, heeft verlaten en de op laatstgenoemde tank zich be- „vindende wachtmeester Keizers in de linker bovenarm en de eveneens „op laatstgenoemde tank zich bevindende huzaar Poelert in een zijner „benen heeft getroffen waardoor beiden zwaar lichamelijk letsel hebben „opgelopen, *althans* waardoor bij beiden tijdelijke ziekte en verhinde- „ring in de uitoefening van ambts- of beroepsbezigheden is ontstaan”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij op 27 januari 1956 te Hohne in Duitsland bij een oefening fungeerde als lader van een coax-mitrailleur .30 in een Chaffeetank M. 24; dat hij toen het begin van een naar hij wist geheel met scherpe patronen gevulde munitieband, zijnde een koperen lip, in die mitrailleur heeft aangebracht; dat inmiddels de tank van het bivak naar de tankbaan reed; dat de tankbediening vervolgens na aankomst op de tankbaan stond te wachten tot het hun beurt van schieten zou zijn; dat de tankcommandant wachtmeester Andrik hem toen opdracht gaf het afvuurmechanisme van genoemde mitrailleur na te kijken en te proberen; dat hij hiermede bezig zijnde het wapen tweemaal achtereen heeft gegrendeld; dat hij tijdens die manipulaties heeft gezegd, dat het wapen maar afgevuurd moest worden, waarop wachtmeester Andrik aan de schutter van Cadsand het bevel heeft gegeven om af te vuren; dat bij dit vuren een schot afging; dat hij zich bij het nakijken en proberen van het afvuurmechanisme en het daarbij tweemaal grendelen van de mitrailleur er niet van heeft overtuigd dat de munitieband niet zover was doorgetrokken dat de eerste patroon daarin zich voorbij de rempal van het wapen bevond en evenmin, dat bij het grendelen de band niet door het wapen werd gegrepen; dat hij wist dat wanneer die band door het wapen is gegrepen het wapen door het ten tweeden male grendelen wordt geladen, immers een patroon in de kamer wordt gebracht; dat er, toen hij genoemde handelingen verrichtte, nog geen commando's waren gegeven ter aanduiding van het wapen waarmede en het doel waarop moest worden gevuld en evenmin tot het laden en vuren; dat door het schot dat afgegaan is, een kogel uit die mitrailleur is afgevuurd waardoor de huzaar Poelert in een zijner benen en de wachtmeester Keizers in de linker bovenarm is getroffen; dat deze beide personen bij het afgaan van het schot op een andere, vóór beklaagdes tank, stilstaande tank hadden gezeten; dat hem achteraf bleek, dat toen het schot afging, de loop van de mitrailleur gericht stond op die andere tank; dat wachtmeester Andrik en van Cadsand niet konden weten dat het wapen geladen was;

Overwegende, dat Harry George Andrik, dienstplichtig wachtmeester bij het 4de bataljon zware tanks, in zijn verhoor voor de Officier-Commisaris als getuige onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

dat hij op 27 januari 1956 commandant was van Chaffeetank M. 24, nummer 30.11.26.09, terwijl zijn onderdeel deelnam aan een oefening te Hohne, mogelijk in de gemeente Dehnernbockel, in Duitsland; dat op die dag de wachtmeester P. als lader op zijn tank fungeerde; dat hij, voor zij naar de tankbaan vertrokken, aan P. heeft gezegd, wat deze doen moest om de zich in de tank gemonteerde coax-mitrailleur .30 te laden; dat hij daarbij onder andere gezegd heeft, dat hij, P., het koperen beginstuk van de munitieband van links naar rechts in het wapen moest trekken en dat als hij het beginstuk doortrok, de eerste patroon van de band achter de rempal zou komen te liggen, waarna, na twee keer grendelen, er zich een patroon in de kamer zou bevinden en het wapen tot vuren gereed zou zijn; dat P. inderdaad het kistje met

munitieband in de tank heeft geplaatst; dat hij gezien heeft, dat P. dit kistje op de juiste wijze had geplaatst; dat het laden van de coax-mitrailleur in de tank, volgens voorschrift, pas mag gebeuren als de commandant van de oefening daartoe het bevel heeft gegeven; dat dit bevel nooit eerder dan op de schietbaan wordt gegeven; dat hij, bij de schietbaan aangekomen, de wachtmeester P. heeft gezegd, dat hij het afvuur-mechanisme van de mitrailleur moest nazien, aangezien dit defect was; dat hij, nadat P. hiermede enige tijd bezig was geweest, terwijl hij, Andrik, zich boven op de tank bevond, P. tegen de schutter in zijn tank, de huzaar van Cadsand, iets hoorde zeggen over het afvuren van het wapen, wat van Cadsand blijkbaar niet begreep; dat hij daarna tegen van Cadsand zei, dat hij eens moest afvuren; dat hij, voordat P. tegen van Cadsand iets over het afvuren zei, aan het geluid had gehoord, dat P. het wapen eenmaal gegrendeld had; dat het afvuur-mechanisme nog niet in orde bleek te zijn; dat hij, Andrik, nadat P. met dat afvuurmechanisme nog enige tijd bezig was geweest en daarna gezegd, had, dat ze het nog maar eens moesten proberen, opdracht heeft gegeven nog een keer te vuren; dat hij ook toen gehoord heeft, dat P. het wapen een keer gegrendeld heeft; dat hij meteen na dit grendelen hoorde, dat er een schot afging; dat hij zag dat er door dit schot blijkbaar iemand was geraakt, die aan de achterzijde bovenop een Chaffeetank zat, die vóór zijn, Andriks tank stilstond; dat de mitrailleur in de lengterichting van de tank naar voren gericht stond; dat hem bleek, dat een wachtmeester en een huzaar door het schot getroffen waren; dat er, toen het afvuurmechanisme geprobeerd werd, nog geen bevel tot laden gegeven was; dat hij geen moment heeft gedacht aan de mogelijkheid, dat door de manipulaties van P., namelijk het grendelen en het daarna door de schutter afvuren van het wapen, de mitrailleur geladen zou kunnen worden; dat de schutter van Cadsand niet kon weten, dat door het twee keer grendelen van P. het wapen geladen werd;

Overwegende, dat Albertus Hendrikus Poelert, dienstplichtig huzaar bij het 4de Verkenningeskadron in zijn verhoor door de Officier-Commissaris als getuige onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

dat hij zich op 27 januari 1956, terwijl hij deelnam aan de schiet-oefening op de Luneburgerheide in Duitsland, zittend boven op de achterzijde van een Chaffeetank bevond, welke stilstond in de buurt van een tankschietbaan; dat achter deze tank een andere Chaffeetank stond; dat hij op een gegeven moment op of bij die andere tank een knallend geluid hoorde; dat hij op hetzelfde moment een klap tegen zijn rechteronderbeen voelde; dat hij zijn bewustzijn kwijt raakte; dat hij toen hij bijkwam tot de ontdekking kwam, dat hij een wond had gekregen; dat de kogel, tengevolge van de houding waarin hij op de tank zat, zowel door zijn onderbeen als door zijn bovenbeen bleek te zijn gegaan; dat hij drie maanden in een ziekenhuis in Duitsland heeft gelegen en thans nog in het Centraal Militair Hospitaal „Oog in Al” te Utrecht verblijft; dat in het ziekenhuis in Celle een paar dagen na

het ongeval zijn rechterbeen tot boven de knie moest worden geamputeerd; dat de wachtmeester Keizers door hetzelfde schot ook gewond is geraakt in een van zijn bovenarmen;

Overwegende, dat Hendrikus Albertus Keizers, dienstplichtig wachtmeester bij het 4de Verkenningeskadron, in zijn verhoor door de Officier-Commissaris als getuige onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

dat hij op 27 januari 1956 deelnam aan de schietoefening op de Luneburgerheide in Duitsland; dat hij zich in de morgen van die dag zittend bovenop de achterzijde van een Chaffeetank bevond, welke tank stilstond in de buurt van een tankschietbaan op de Luneburgerheide; dat de huzaar Poelert van zijn onderdeel, eveneens op die tank zat; dat achter de tank, waarop zij zaten, een andere Chaffeetank stond, in welke tank de wachtmeester P. en Andrik gezeten waren; dat hij op een gegeven moment, terwijl hij op de tank zat, een knal van een schot hoorde; dat hij meteen een soort verlamd gevoel aan zijn linkerbovenarm voelde; dat toen bleek, dat hij aan die linkerbovenarm gewond was en dat er blijkbaar een kogel door die arm was gegaan; dat er ook een slagader was geraakt; dat hij meteen naar een Engels hospitaal in Hannover is overgebracht, waarbij drie weken heeft gelegen; dat hij daarna drie weken in het militair hospitaal in Utrecht is geweest en vervolgens bijna twee maanden in het militair revalidatie-centrum „Aardenburg”; dat hij nog steeds niet normaal mag dienst doen; dat hij een B.-3 heeft;

Post alia:

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Aan zijn schuld te wijten zijn, dat een ander zodanig lichamelijk letsel bekomt, waaruit verhindering in de uitoefening zijner ambtsbezigheden ontstaat, meermalen gepleegd”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 308 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervóór als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat het militair belang zich niet verzet tegen uitoefening van de bevoegdheid bedoeld in artikel 14 a van het Wetboek van Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een hechtenis voor de tijd van 4 weken voorwaardelijk, met een proeftijd van 2 jaar — *Red.*].

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 14 maart 1956.

President: Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Kolonel G. A. van Driem en Kolonel W. Kloppenburg.

Raadsman: Jhr Mr C. H. Beelaerts van Blokland.

Als luitenant-kolonel zich onrechtmatig meermalen per militaire jeep van huis naar de kazerne en van de kazerne naar huis laten rijden. Geldboete van f 1000.

Het mede-tenlastegelegde bevelen (van de chauffeur van de jeep tot het verrichten van deze ritten) in een aangelegenheid, vreemd aan de belangen van de dienst levert geen strafbaar feit op, nu het element „opzettelijk” niet in de tenlastelegging is vermeld.

(W.M.Sr. art. 140; W.V.W. art. 37).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen Z. Y. X., geb. 11 augustus 1908, Luitenant-Kolonel, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als Luitenant-Kolonel der . . . :

„1°. in de provincie Utrecht, althans Nederland, in het tijdvak van „october 1955 tot en met november 1955 op verschillende tijdstippen, „telkenmale opzettelijk wederrechtelijk een aan de Staat der Neder- „landen toebehorend motorrijtuig (type jeep) heeft gebruikt op de voor „het openbaar rij- of ander verkeer openstaande wegen, die de . . . „kazerne te C en de . . . laan te B. met elkaar verbinden, door zich „alstoen aldaar op gemelde tijdstippen telkenmale opzettelijk van/naar „genoemde kazerne te C. naar/van zijn woonhuis aan de . . . laan te „B. over eerdergemelde wegen met eerdergemeld voertuig te laten „rijden, dan wel/en opzettelijk tussen genoemde plaatsen langs ge- „noemde wegen dat voertuig zelf te besturen, zulks, terwijl hij van „geen bevoegde instantie tot een dergelijk gebruik van dat voertuig „recht of vergunning had gekregen;

„2°. op verschillende tijdstippen in de maanden october 1955 en „november 1955 te C. en te B., althans in de provincie Utrecht, al- „thans in Nederland, aan de hem als chauffeur toegewezen soldaat D., „mitsdien aan zijn mindere, telkens heeft bevolen hem, beklaagde, met „een jeep, welke hem, beklaagde, als Commandant van de . . . ter „beschikking stond, van C. naar zijn woning te B. te brengen, dan wel „van zijn voormelde woning te B. naar C. te rijden, zulks, terwijl deze „ritten telkenmale vreemd waren aan de belangen van de dienst, im- „mers een dergelijk gebruik van een rijksmotorrijtuig voor het vervoer „tussen zijn woon- en standplaats op grond van de terzake geldende „bepalingen verboden was, hij van geen bevoegde instantie recht of „vergunning had gekregen en hem, beklaagde, bovendien voor het „gebruik van zijn eigen auto tussen voormelde plaatsen vanwege de „Minister van Oorlog een maandelijks vergoeding was toegekend;

„3°. op of omstreeks 11 november 1955 en 6 december 1955 te C., althans in Nederland, telkens opzettelijk valselijk in door hem opgemaakte militaire dienstreisrekeningen L formulier 14393 over de maanden oktober 1955 en november 1955, zijnde geschriften bestemd om tot bewijs te dienen van het feit dat de daarin vermelde reizen op de daarin omschreven wijze voor dienstdoeleinden zijn gemaakt, heeft vermeld dat de daarin omschreven ritten van C. naar Harderwijk en terug op 31 oktober 1955 en van C. naar Harskamp en terug op 2 en 4 november 1955 door hem met zijn eigen auto waren gemaakt, zulks terwijl hij in feite van een rijksjeep had gebruik gemaakt, een en ander met het oogmerk om deze geschriften als echt en onvervalst te gebruiken, terwijl uit dat gebruik enig nadeel kon ontstaan, zijnde bedoelde rekeningen door hem, beklaagde, voor deugdelijk ondertekend”;

Overwegende, dat uit het afschrift Staat van Dienst dd. 22 december 1955, opgemaakt door de Waarnemend Commandant . . . . te C., blijkt, dat beklaagde op voornoemd tijdstip sedert . . . . als militair in werkelijke dienst was;

Overwegende, dat de Krijgsraad niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft geput, dat beklaagde het hem onder 3°. telastegelegde heeft gepleegd, zodat hij daarvan moet worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde met betrekking tot het hem onder 1°. en 2°. telastegelegde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij tijdens het hierna volgende in werkelijke dienst was als Luitenant-Kolonel en Commandant . . . . te C.;

1°. dat hij zich op verschillende tijdstippen in het tijdvak van oktober 1955 tot en met november 1955 telkenmale in een aan de Staat der Nederlanden toebehorend motorrijtuig, type jeep, van de . . . . kazerne te C. naar zijn woning aan de . . . . laan te B. en/of in omgekeerde richting heeft laten rijden door de soldaat D., waarbij hij ook af en toe zelf de jeep heeft bestuurd;

dat bij al deze ritten de voor het openbaar rij- en ander verkeer openstaande wegen, die de genoemde kazerne en zijn woning te B. met elkaar verbinden, werden bereden; dat hij telkens wist, dat een dergelijk gebruik van een militaire jeep ingevolge de bestaande legerorders niet was toegestaan en hij ook uit anderen hoofde van niemand recht of vergunning had gekregen tot het gebruik van die jeep, zoals dit heeft plaats gehad;

2°. dat hij gedurende deze periode telkenmale hetzij te B., hetzij elders in Nederland aan de soldaat D. de opdracht heeft gegeven bovenvermelde ritten te maken; dat hij geruime tijd vóór oktober 1955 een regeling had getroffen, hierop neerkomend, dat hij aan de MTOO van zijn onderdeel had opgedragen hem doorlopend een tot het wagenpark van de . . . . behorende jeep, zoveel mogelijk met vaste chauffeur, ter beschikking te stellen; dat hij wist, dat voornoemde ritten met het belang van de dienst niets uitstaande hadden en dat hij zich niet met een Rijksjeep van huis naar de kazerne mocht laten rijden, dat te zijnen aanzien met betrekking tot het vervoer tussen woonplaats en

standplaats een speciale regeling was getroffen, zulks op zijn eigen verzoek dat namelijk op 15 februari 1955 door de Minister van Oorlog in een goedgekeurde beschikking werd bepaald, dat hem, ingaande 1 september 1954 en voorlopig tot 31 december 1955 voor het gebruik van zijn eigen auto bij het dagelijks heen en weer reizen tussen woonplaats en standplaats een vergoeding van f 9 per maand werd toegekend, zijnde dit bedrag gelijk aan de kosten van een maandtrajectkaart voor de autobus van B. naar C en terug; dat een hem ten processe getoond schrijven, gemerkt blauw „A”, houdende de beslissing van de Minister van Oorlog dd. 15 februari 1955, het stuk is waaromtrent hij verklaarde;

Overwegende, dat als getuige ten processe zakelijk heeft verklaard:
G.:

dat hij sedert 1 januari 1954 tot op 7 februari 1956 als kolonel commandant was van het . . . . te C.; dat onder zijn commando resorteerde de . . . . waarvan de luitenant-kolonel X. sedert september 1954 commandant was en rechtstreeks aan hem ondergeschikt; dat X. aan hem toestemming had moeten vragen, indien deze gedurende die periode een jeep had willen gebruiken voor het heen en weer reizen tussen diens woonplaats B. en diens standplaats te C.; dat dit echter gedurende die periode van september 1954 tot december 1955 nimmer is geschied;

D.:

dat hij als dienstplichtig soldaat ingedeeld bij de . . . . te C., gedurende de maanden oktober 1955 en november 1955 meermalen als bestuurder van een ter beschikking van de overste X. gestelde militaire jeep, daarmede de overste X. heeft gereden van diens woning aan de . . . . laan te B. naar de kazerne te C. en terug; dat deze ritten steeds geschiedden over de voor het openbaar rij- en ander verkeer openstaande wegen, die genoemde plaatsen met elkaar verbinden; dat hij te C. dan wel te B., dan wel elders in Nederland telkens voor de te maken ritten van de overste X. persoonlijk daartoe opdracht kreeg;

Post alia:

Overwegende, dat het onder 1°. telastegelegde en bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Opzettelijk wederrechtelijk een aan een ander toebehorend motorrijtuig op een weg gebruiken, meermalen gepleegd”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 37 junctis artikel 45 van de Wegenverkeerswet, artikel I van het Koninklijk Besluit dd. 1 april 1953 S. 167, artikel 57 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat het onder 2°. telastegelegde en bewezene niet oplevert een feit strafbaar gesteld bij enige wettelijke strafbepaling, met name niet het delict omschreven in artikel 140 van het Wetboek van Militair Strafrecht, aangezien uit de telastelegging niet blijkt dat beklagde opzettelijk een mindere bevolen heeft iets te doen, zijnde het opzet een element van dit delict;

Overwegende, dat beklagde mitsdien van het onder 2°. telastegelegde moet worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde ten aanzien van het aan hem onder 1°. telastegelegde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

[Volgt: veroordeling ten aanzien van het aan hem onder 1°. telastegelegde tot betaling van een geldboete van f 1000, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van een maand — *Red.*].

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 4 april 1956.

President: Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Majoor Mr D. J. R. Buisman en Kapitein A. J. van Dongen.

Als bestuurder van een motorrijtuig een geluidssignaal gegeven, zonder dat zulks nodig was ter afwending van gevaar voor andere weggebruikers.

(W.V.R. art. 58).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen B. A. H., geb. 24 juni 1912, beroepskorporaal 1e klasse, beklaagde,
Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, militair zijnde en in werkelijke dienst bij de Koninklijke „Landmacht, op of omstreeks 31 januari 1956, des namiddags om „streeks 14.30 uur te Bergen op Zoom, als bestuurder van een vier „wielig motorrijtuig, gekentekend KR 30-41, daarmee rijdende op „de voor het openbaar verkeer openstaande weg, de Antwerpse straat „weg binnen de bebouwde kom van de gemeente Bergen op Zoom, „enige malen, althans eenmaal met een aan dat motorrijtuig bevestigde „hoorn een geluidssignaal heeft gegeven, zulks terwijl alstoen aldaar op „die weg geen gevaar dreigde voor een andere weggebruiker en het „geven van een signaal ter afwending van dat gevaar niet nodig was”;

Post alia:

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Overtreding van artikel 58 derde lid van het Wegenverkeersreglement”;

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 124 junctis 58 derde lid van het Wegenverkeersreglement, artikel 45 van de Wegenverkeerswet, artikel I van het Koninklijk Besluit dd. 1 april 1953 S. 167;

[Volgt: veroordeling tot betaling van een geldboete van f 4 subs. hechtenis voor de tijd van 2 dagen — *Red.*].

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 11 april 1956.

President: Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Majoor S. C. Brands en Kapitein W. F. B. Proper.

Raadsman: Mr A. L. Melai.

Mishandeling, door 's nachts op de kamer een pionierschop te werpen in de richting van een aantal soldaten, die rumoer maakten.

(W.Sr. art. 300).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen R. H. M. J., geb. 10 oktober 1935, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als dienstplichtig soldaat bij het Depôt Lucht-, doelartillerie te Ossendrecht, aldaar op of omstreeks 6 februari 1956 „op kamer 30 van gebouw F, alwaar hij met diverse andere soldaten „was gelegerd, toen onder meer de soldaten Kroeze, Koudijs, Koet en „Roelofsen van bewegingsvrijheid terugkeerden en op de kamer rumoer „maakten, na hen eerst bedreigd te hebben een pionierschop naar hun „hoofd te gooien als zij niet stil waren, vervolgens toen de soldaat „Koudijs hierop antwoordde: „Dat doe jij niet, dat is de knijp!“, op- „zettelijk gewelddadig een pionierschop, welke hij inmiddels van zijn „kast gegrepen had, met kracht naar genoemde soldaten heeft ge- „slingerd, waarbij de soldaten Koudijs en Roelofsen door tijdig opzij „te springen en/of te bukken deze schop nog juist konden ontwijken „doch de achter hen met de rug naar hem, beklaagde, toestaande sol- „daat Kroeze door genoemde schop in de nek werd getroffen en een „3 centimeter lange snijwond achter het hoofd aan de linkerkant op- „liep en zich onder medische behandeling moest stellen, terwijl hij „tengevolge van de opgelopen verwonding veel pijn heeft geleden“;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard: dat, terwijl hij in werkelijke dienst was als dienstplichtig soldaat van de Koninklijke Landmacht, ingedeeld bij het Depôt Luchtartillerie te Ossendrecht en gelegerd op kamer 30 van gebouw F in genoemd Depôt tesamen met diverse andere soldaten, in de nacht van 5 op 6 februari 1956 verschillende dezer soldaten, waaronder Kroeze, Koudijs, Roelofsen en Koet op genoemde kamer terugkwamen van bewegingsvrijheid; dat het omstreeks kwart voor twee 's nachts was; dat hij daar toen lag te slapen, maar wakker werd door het rumoer, dat door de binnenkomende soldaten voornoemd werd gemaakt; dat hij toen heeft geroepen: „Wees een beetje kalm, want er slapen mensen“, maar toen het rumoer niet verminderde, heeft geroepen: „Als jullie je niet stil „houdt, dan gooi ik een pionierschop naar jullie hoofd“; dat hij toen uit zijn bed opgestaan is, de pionierschop van zijn kast gegrepen heeft en deze toen op genoemde kamer met kracht heeft geslingerd naar een

kast op minder dan vier meter van hem vandaan; dat hij wist, dat zich in die hoek, waar die kast stond, die soldaten moesten bevinden, want het rumoer was voornamelijk daarvandaan gekomen en in die richting had hij ook geroepen: „Als jullie niet stil bent, dan gooi ik een pionier-„schop naar jullie hoofd”; dat hij op zijn vingers kon natellen, dat door de schop in die richting te gooien, hij de zich in die hoek bevindende militairen in gevaar bracht; dat hij, nadat hij de pionierschop had weggeslingerd, weer in zijn bed is gestapt; dat men hem er toen opmerkzaam op maakte, dat tijdens bovenbedoelde worp, de soldaat Kroeze, die met diens rug naar hem toe, voor de kast had gestaan, waarheen de schop werd gegooid, door deze schop in de nek was getroffen;

Post alia:

Overwegende, dat een geneeskundige verklaring dd. 14 februari 1956, opgemaakt door de Officier van Gezondheid 1e klasse Koppe-schaar inhoudt als verklaring van relatant:

dat hij op 6 februari 1956 te 09.00 uur te Ossendrecht bij de dienstplichtig soldaat H. Kroeze, van de Specialisten Batterij „Rhenen”, gelegerd te Ossendrecht, een snijwond achter het hoofd (links) van $\pm$ 3 cm constateerde;

Overwegende, dat beklagde, nu hij zoals blijkt uit zijn eigen verklaring en uit die van de getuigen Koudijs en Kroeze na gedreigd te hebben een pionierschop naar de hoofden van enige bij elkaar staande soldaten, waarbij de soldaat Kroeze, te zullen werpen, deze bedreiging heeft ten uitvoer gelegd en een pionierschop met kracht heeft geworpen in de richting waarin naar hij vermoedde, zich dat groepje soldaten bevond, gehandeld heeft met de bedoeling pijn of letsel te veroorzaken;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„*mishandling*”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 300 van het Wetboek van Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van 3 weken, voorwaardelijk, met een proeftijd van één jaar, en voorts, onvoorwaardelijk, tot een geldboete van f 50, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van 25 dagen — *Red.J.*

Krijgsraad te Velde Luchtmacht West.

Vonnis van 15 augustus 1956.

President: Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Lt.-Kol. M. van der Voo en Majoor K. Woudenberg.

Raadsman: Mr M. Thoolen.

Behorende tot de wacht en afgelost zijnde als planton, in strijd met de op hem als wachthebbende rustende verplichting om te waken tegen

onbevoegd gebruik van motorrijtuigen, in een motorrijtuig gestapt en daarmee rondgereden op het terrein van de vliegbasis.

(W.M.Sr. art. 129).

DE KRIJGSRAAD VOOR DE LUCHTMACHT TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen G. P. C., geb. 9 juni 1933, dpl. soldaat, beklaagde;

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, militair zijnde en als dienstplichtig soldaat in werkelijke „dienst bij de Koninklijke Luchtmacht, op 30 juni 1956, in tijd van „oorlog, te Leeuwarden, terwijl hij deel uitmaakte van de LBK-wacht „op de Vliegbasis, de als zodanig op hem rustende verplichting om toe „te zien dat er op de Vliegbasis geen onregelmatigheden plaats vonden „waaronder viel dat er met de op de Vliegbasis geparkeerde voertuigen „door onbevoegden niet gereden werd, niet is nagekomen, door in een „burger vrachtmotorrijtuig, dat op de Vliegbasis geparkeerd stond, „plaats te nemen en als bestuurder van dit motorrijtuig op de Vlieg- „basis rond te rijden”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard: dat, terwijl hij als dienstplichtig soldaat van de Koninklijke Luchtmacht, ingedeeld bij de Vliegbasis Leeuwarden, LBK. Brandweersquadron te Leeuwarden, in werkelijke dienst was, op 30 juni 1956 te Leeuwarden, terwijl hij deel uitmaakte van de LBK-wacht op de Vliegbasis Leeuwarden en terwijl hij van 16.00 uur tot 18.00 uur plantonwacht had bij hek 8 op voornoemde Vliegbasis te Leeuwarden, het plan in hem opkwam om in het burgervrachtmotorrijtuig, toebehorende aan de firma Pax, dat op de Vliegbasis geparkeerd stond, plaats te nemen en een eindje te gaan rijden; dat hij als bestuurder van dit motorrijtuig rond gereden heeft op de Vliegbasis in plaats van terug te gaan naar het hoofdgebouw LBK op de Vliegbasis nadat hij afgelost was omstreeks 17.50 uur door de soldaat Oostendorp en zich te melden bij de groepscommandant LBK om de volgende twee uren patrouilledienst te verrichten; dat hij de op hem rustende verplichting om toe te zien dat er op de Vliegbasis voornoemd geen onregelmatigheden plaats vonden, waaronder viel dat er op de Vliegbasis voornoemd niet met de geparkeerde voertuigen door onbevoegden werd gereden, niet is nagekomen;

Overwegende, dat als getuige ten processe zakelijk heeft verklaard: Jozef Coenraad Oostendorp:

dat hij op 30 juni 1956 omstreeks 17.50 uur te Leeuwarden de dienstplichtig soldaat C., die als plantonwacht dienst deed van 16.00 uur tot 18.00 uur bij hek 8, heeft afgelost; dat hij gezien heeft dat C. inplaats van direct terug te gaan naar het hoofdgebouw LBK op de Vliegbasis, teneinde zich daar terug te melden, naar een burgerauto van de firma Pax ging, erin stapte en nadat C. deze wagen gestart had, hier-

mede gereden heeft in de buurt van hek 8 voormeld langs de rolbaan naar baankop 10 en weer terug; dat hierna C. de wagen weer op dezelfde plaats, vanwaar deze de wagen gehaald had, teruggezet heeft;

Jan van der Werf:

dat hij op 30 juni 1956 op de Vliegbasis Leeuwarden te Leeuwarden dienst deed als waarnemend pelotonscommandant van het A-peloton LBK; dat hij als zodanig op dat moment commandant was van de dienstplichtig soldaat LBK G. P. C., dat C. op 30 Juni 1956 te Leeuwarden van 12.00 uur tot 20.00 uur ingedeeld was bij de LBK-wacht op de vliegbasis voornoemd; dat C. op 30 juni 1956 van 16.00 uur tot 18.00 uur dienst had als plantonwacht bij hek 8 van de vliegbasis voornoemd; dat direct nadat C. afgelost was, deze zich naar het hoofdgebouw LBK op de vliegbasis moest begeven en zich moest melden bij de wachtcommandant om vervolgens van 18.00 uur tot 20.00 uur patrouilledienst te verrichten; dat dit C. bekend was; dat het C. eveneens bekend was dat deze als LBK-wacht had toe te zien dat er geen onregelmatigheden op de basis gebeurden o.a. met betrekking tot de geparkeerde wagens, terwijl het deze eveneens bekend was dat LBK-personeel van eventueel geparkeerde wagens heeft af te blijven; dat bovengenoemde punten aan het LBK-personeel tijdens theorie-uren veelvuldig en nauwkeurig worden voorgehouden, zodat C. hiermede op de hoogte was;

Overwegende: [bewezenverklaring — *Red.*];

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„als ander militair dan die genoemd in het 1e en 4e lid van artikel „129 van het Wetboek van Militair Strafrecht, behoorende tot eenige „wacht, eene als zoodanig op hem rustende verplichting niet nakomen, „gepleegd in tijd van oorlog”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 129 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de tijd van 3 weken — *Red.*]

Krijgsraad te Velde Zuid.

Vonnis van 11 januari 1956.

President: Kolonel Mr F. A. J. Deelen; *Leden:* Luit.-Kolonel L. F. C.

Potjes en Luit.-Kolonel Mr L. F. de Groot.

Raadsman: Mr J. Waller.

Beklaagde, sergeant 1e klasse, die in een café bij een vechtpartij betrokken was geweest, weigerde aan een wachtmeester van de Koninklijke Marechaussee, patrouillecommandant, zijn legitimatiebewijs te tonen en voldeed vervolgens niet aan het hem gegeven bevel om het café te verlaten.

Verworpen het verweer dat beklagde, in verband met beweerd minder juist optreden van de wachtmeester, verplicht de krijgstucht te handhaven, handelde ter uitvoering van een wettelijk voorschrift al-

thans in noodtoestand, toen hij, in stede van te gehoorzamen, de wachtmeester gelastte de houding aan te nemen. Niet is in te zien dat de beweerde plicht van tuchthandhaving onverenigbaar zou zijn met gehoorzaamheidsplicht.

De Krijgsraad houdt rekening met beklaagdes voortreffelijke staat van dienst, zijn toestand van opgewondenheid en de omstandigheid dat hij, tegenover burgers en minderen zijn prestige willende bewaren, zijn rangsverhouding tot de wachtmeester op de voorgrond heeft gesteld. In verband met 's Hof's opvatting met betrekking tot de straf van militaire detentie, geldboete opgelegd.

Bevestigd door het H.M.G. (onder overweging dat de behandeling dezer zaak het Hof tot geen andere beschouwingen dan die des eersten rechters heeft geleid).

(W.M.Sr. art. 11, 67, 114, 128; W.Sr. art. 24).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen H. S., geb. 16 september 1928, sergeant 1e klasse, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 2 oktober 1955 te Eindhoven, terwijl hij „als sergeant 1e klasse in werkelijke dienst was bij de 1e Suriname „Compagnie 1956, toen de wachtmeester der Koninklijke Marechaus- „see P. Uitterdijk, commandant van een garnizoenspatrouille, belast „met het toezicht op het gedrag en de tenue der militairen, in verband „met het feit dat hij, beklaagde, bij een vechtpartij in een café be- „trokken was geweest, van hem, beklaagde, inzage van zijn legitimatie- „bewijs vorderde, heeft geweigerd, althans opzettelijk heeft nagelaten „aan dit door genoemde wachtmeester gegeven dienstbevel te gehoor- „zamen, daarbij de woorden: „ga in de houding staan zeg ik je”, in „ieder geval woorden van een dergelijke strekking uitende;

„dat hij op of omstreeks 2 oktober 1955 te Eindhoven, terwijl hij „als sergeant 1e klasse in werkelijke dienst was bij de 1e Suriname „Compagnie 1956, toen de wachtmeester der Koninklijke Marechaus- „see P. Uitterdijk, commandant van een garnizoenspatrouille, belast „met het toezicht op het gedrag en de tenue der militairen, in verband „met zijn, beklaagde's, onder meer onder 1 vermeld onkrijgstuchtelijk „gedrag, hem opdracht had gegeven het café, waarin hij, beklaagde, „verbleef, te verlaten en met hem, wachtmeester, mee te gaan, heeft „geweigerd, althans opzettelijk heeft nagelaten aan dit door genoemde „wachtmeester gegeven dienstbevel te gehoorzamen, daarbij de woor- „den: „dat doe ik niet, ga in de houding staan zeg ik je”, in ieder geval „woorden van een dergelijke strekking uitende”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij op Zondagavond 2 oktober 1955, terwijl hij als sergeant 1e

klasse in werkelijke militaire dienst was bij de 1e Suriname Compagnie 1956, uitgeweest is in Eindhoven, dat hij aldaar in een café ruzie heeft gehad met een burger; dat de gemeentepolitie deze burger toen heeft meegenomen en hem, beklaagde, naar zijn naam heeft gevraagd; dat vlak daarop een wachtmeester en een korporaal 1e klasse van de Koninklijke Marechaussee, die beiden in uniform gekleed waren, voorzien van de bij hun rang behorende onderscheidingsteken en de witte patrouille-uitrusting verschenen; dat hij hoorde dat de wachtmeester naaar een sergeant S. vroeg en dat deze wachtmeester even daarna naar hem toekwam en tegen hem zei: „Sergeant, toon mij Uw legitimatie-„bewijs”; dat hij toen op genoemde datum te Eindhoven geweigerd heeft aan dit bevel te gehoorzamen, daarbij tegen bedoelde wachtmeester zeggende: „Gedraag U als een correct militair” en mogelijk: „Ga in de houding staan”; dat hij ten tijde van het bovenstaande zeer goed begreep, dat hij verplicht was zich tegenover deze wachtmeester te legitimeren en bovendien, dat deze wachtmeester militair meerdere was, omdat hij, naar hij, beklaagde, begreep, commandant van een patrouille was; dat even later bedoelde wachtmeester hem het bevel heeft gegeven om met hem het café te verlaten en met hem mee te gaan; dat hij toen met dezelfde woorden als bovenomschreven ook aan dit bevel heeft geweigerd te gehoorzamen;

Overwegende dat Pieter Uitterdijk, oud 26 jaar, wachtmeester der Koninklijke Marechaussee, wonende te Eindhoven, als getuige door de Officier-Commissaris gehoord, onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd (*post alia*):

dat hij met zijn mede-patrouillelid het café is binnengegaan, daar een sergeant, beklaagde, aantrof en toen te Eindhoven op genoemde datum beklaagde een tikje op de schouder heeft gegeven; dat hij toen als wachtmeester van de Koninklijke Marechaussee en commandant van eerderbedoelde garnizoenspatrouille in verband met het feit, dat hij beklaagde ervan verdacht even te voren bij een vechtpartij in eerderbedoeld café betrokken te zijn geweest, van beklaagde inzage van zijn legitimatiebewijs heeft gevorderd; dat beklaagde echter weigerde aan het bovenomschreven bevel te gehoorzamen, daarbij tegen hem woorden van gelijke strekking als „Ga in de houding staan, zeg ik je” uitende; dat hij vervolgens alstoen en aldaar in zijn bovenomschreven functie in verband met beklaagde's eerder omschreven onkrijgstuchtelijk gedrag beklaagde opdracht heeft gegeven eerder bedoeld café te verlaten en met hem mee te gaan; dat beklaagde eveneens aan dit bevel weigerde te gehoorzamen, daarbij tegenover hem woorden van gelijke strekking als „Dat doe ik niet, ga in de houding staan, zeg ik je” uitende;

Overwegende dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, met dien verstande, dat beklaagde heeft geweigerd aan beide dienstbevelen te gehoorzamen;

Overwegende dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Opzettelijke ongehoorzaamheid in tijd van oorlog, tweemaal ge-
„pleegd”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 114 j° 128 Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervóór als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende dat door beklaagde's raadsman is aangevoerd dat, waar beklaagde van oordeel was, dat de wachtmeester der Koninklijke Marechaussee bij het geven der bevelen op onkrijgstuchtelijke wijze optrad, hetgeen voor beklaagde aanleiding was de wachtmeester te bevelen de houding aan te nemen, welk bevel niet werd opgevolgd, beklaagde de hem gegeven bevelen niet kon opvolgen zonder te kort te schieten in zijn plicht tot handhaving van de krijgstucht;

dat volgens de raadsman het niet voldoen door beklaagde aan de hem gegeven bevelen derhalve geschiedde ter uitvoering van een wettelijk voorschrift, althans dat beklaagde zich bevond in een noodtoestand, zijnde hij enerzijds verplicht tot gehoorzaamheid, doch anderzijds evenzeer verplicht de krijgstucht te handhaven, welke twee verplichtingen elkaar zouden hebben uitgesloten;

Overwegende daaromtrent dat de Krijgsraad van mening is, dat de wachtmeester Uitterdijk bij zijn optreden tegen beklaagde, gezien de omstandigheden ter plaatse geenszins te kort gedaan heeft aan de vereisten van de krijgstucht, zodat voor beklaagde geen enkele reden aanwezig was ter handhaving van de krijgstucht tegen deze wachtmeester op te treden;

dat zelfs indien dit wel het geval ware geweest, zulks bovendien op geen enkele wijze zou hebben kunnen leiden tot een conflict van twee verplichtingen voor beklaagde, aangezien niet is in te zien dat diens beweerdde plicht tot tuchthandhaving onverenigbaar was met zijn gehoorzaamheidsplicht;

dat derhalve het beroep noch op enig wettelijk voorschrift, noch op noodtoestand beklaagde kan baten, terwijl ook verder van geen feiten of omstandigheden is gebleken, die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende ten aanzien van de op te leggen straf:

dat de gedragingen van beklaagde volstrekt afkeurenswaardig zijn en beklaagde de ter plaatse aanwezige mindere militairen een zeer slecht voorbeeld heeft gegeven;

dat anderzijds de Krijgsraad er enig begrip voor kan opbrengen, dat beklaagde die blijkens het onderzoek kort voor de geïncrimineerde feiten betrokken was geweest bij een vechtpartij en tengevolge daarvan enigszins opgewonden moet zijn geweest, bij het optreden van de wachtmeester der Koninklijke Marechaussee, in rang zijn mindere, niet geheel helder voor de geest heeft gestaan hoe bij dit elkaar doorkruisen van de meerdere-mindere-verhoudingen de kaarten precies lagen en mede teneinde tegenover de aanwezige soldaten en de hem omringende burgers zijn prestige niet te zien aangetast, de rangsverhouding geheel

op de voorgrond heeft geplaatst en zich vervolgens bij wijze van zelfverdediging krampachtig aan zijn eenzijdige standpunt heeft vastgehouden;

dat de Krijgsraad rekening houdend met het feit, dat beklaagde, blijkens een ten processe overgelegd gewaarmerkt afschrift van zijn straflijst terzake van de onderhavige feiten reeds krijgstuuchtelijk is gestraft met veertien dagen streng arrest, van oordeel is, dat een onderofficier met een voortreffelijke staat van dienst als beklaagde, die terzake van zijn optreden bij de gevechten in Korea onderscheiden is met o.m. de Bronze Star en door diverse chefs zeer goed is beoordeeld, bij zijn eerste aanraking met de strafrechter — mede gezien het gestelde in de vorige alinea — enige consideratie verdient;

dat verder naar het oordeel van de Krijgsraad de militaire qualiteiten en opvattingen, alsmede de gehele persoonlijkheid van beklaagde zodanig zijn, dat militaire detentie, nu deze straf blijkens de opvatting van het Hoog Militair Gerechtshof, zoals deze zich uit de na-oorlogse jurisprudentie duidelijk heeft doen kennen, niet op de eerste plaats moet worden gezien als een mildere en minder odieuse vorm van vrijheidsstraf, doch eerder als een straf waarbij de militair paedagogische strekking geheel op de voorgrond staat, voor hem als volstrekt niet passend moet worden beschouwd;

dat de Krijgsraad dit alles in aanmerking nemend, oordeelt, dat in dit geval slechts geldboete op zijn plaats is;

Overwegende dat de Krijgsraad bij toepassing van vrijheidsstraf als hoofdstraf gevangenisstraf van niet meer dan drie maanden zou hebben opgelegd;

[Volgt: veroordeling tot betaling van een geldboete van f 100, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van 25 dagen.

Dit vonnis is bevestigd bij sententie van het H.M.G. van 27 maart 1956 —Red.].

NASCHRIFT.

Belangwekkend en van juist inzicht getuigend zijn 's Krijgsraads beschouwingen omtrent de weerstand, welke beklaagde — gezien de omstandigheden en zijn opgewonden toestand — te overwinnen had om zijn mindere in rang als meerdere te erkennen. Hoewel niet op artikel 128 maar op artikel 67, 3° betrekking hebbend, past hierop het citaat, hetwelk ik vermeldde in mijn naschrift onder het vonnis van dezelfde Krijgsraad van 14 december 1955 (zie M.R.T. XLIX (1956), blz. 475).

Moelijk houdbaar acht ik 's Krijgsraads uitspraak dat „niet is in te „zien dat . . . (de) . . . plicht tot tuchthandhaving onverenigbaar was „met zijn gehoorzaamheidsplicht”. In het algemeen immers past tuchthandhaving bij en sluit zij aan op superioriteit; tuchthandhaving „van „onder af” acht ik moeilijk voor te stellen. Bovendien zou tuchthandhaving „van onder af” onmiddellijk stranden op daarmede strijdige bevelen van de meerdere, die zich de tuchthandhavende maatregelen van de mindere niet behoeft te laten welgevalen, welke bevelen ten-

slotte kunnen culmineren in het bevel aan de mindere om zich in voorlopig arrest te begeven. Dan zal het met de tuchthandhaving van de mindere tegenover de meerdere wel gedaan zijn.

Tenslotte valt nog op dat het Hof — stilzwijgend — erkent dat in zijn opvatting de militaire detentie zich van de mildere en minder odieuze vrijheidsstraf beweegt in de richting van een straf met militair-paedagogische strekking (zie mijn naschrift onder sententie H.M.G. van 29 maart 1955, M.R.T. XLVIII (1955) blz. 308).

W. H. V.

Krijgsraad te Velde Zuid.

Vonnis van 14 maart 1956.

President: Kolonel Mr F. A. J. Deelen; *Leden:* Luit.-Kolonel L. F. C. Potjes en Luit.-Kolonel Mr L. F. de Groot.

Raadman: Majoor K. Bakker.

Opzettelijk een onjuiste ambtelijke mededeling doen aan de overheid, door, als korporaal-chauffeur, in een verkeersongevallenrapport te vermelden dat hij, beklaagde, tijdens het ongeval de bestuurder van de betreffende militaire auto was geweest, zulks terwijl toen, op zijn uitnodiging, de auto bestuurd werd door een ander (soldaat).

Krijgsraad: een maand gevangenisstraf, voorwaardelijk; H.M.G. (zie sententie achter het vonnis); een maand militaire detentie, onvoorwaardelijk.

(W.M.Sr. art. 132).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. H. A. v. E., geb. 19 november 1932, korporaal-chauffeur, beklaagde, Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 20 oktober 1955, althans in of omstreekes „de maand oktober 1955 te Eindhoven, in ieder geval in Nederland, „terwijl hij als korporaal in werkelijke dienst was bij de Territoriale „Verzorgingscompagnie Zuid-Oost, opzettelijk aan de overheid een „onjuiste ambtelijke mededeling heeft gedaan, hebbende hij alstoen „aldaar opzettelijk bij de plaatsvervangend motortransportofficier van „zijn onderdeel een door hem, als chauffeur van het militair motor- „voertuig K.P. 84-29, opgemaakt en ondertekend verkeersongevallen- „rapport ingediend, in welk rapport, door hem opzettelijk in strijd met „de waarheid was vermeld dat genoemd motorrijtuig, toen dat op 19 „oktober 1955 op de Constant de Rebecquekazerne in aanrijding, „althans botsing kwam met een ander, geparkeerd staand militair voer- „tuig door hem, beklaagde, werd bestuurd, zulks terwijl hij wist dat „meergenoemd voertuig alstoen door de soldaat A. Sielias bestuurd „werd”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij als korporaal-chauffeur in werkelijke militaire dienst is, ingedeeld bij de garnizoensgarage, gevestigd in de Constant Rebecque-kazerne te Eindhoven; dat hij op 19 oktober 1955 met zijn ambulance-auto KP 84-29 op genoemde kazerne reed; dat hij de soldaat Sielias uitnodigde met deze wagen een eindje te rijden, en dat Sielias als bestuurder genoemd militair motorvoertuig in de richting van enige DAF's reed en even later tegen een van deze DAF's aanreed; dat hij de volgende dag te Eindhoven terwijl hij als bovenvermeld in werkelijke dienst was bij de Territoriale Verzorgings Cie Zuid-Oost, willens en wetens bij de plaatsvervangend motortransportonderofficier van zijn onderdeel een door hem, als chauffeur van het militair motorvoertuig KP 84-29 opgemaakt en ondertekend verkeersongevallenrapport heeft ingediend; dat hij in dit rapport willens en wetens in strijd met de waarheid heeft vermeld, dat genoemd motorrijtuig, toen dit op 19 oktober 1955 op bovenomschreven wijze in botsing kwam met het geparkeerd staand motorvoertuig, door hem werd bestuurd, zulks terwijl hij wist dat het bestuurd werd door de soldaat Sielias;

Post alia:

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Als militair opzettelijk aan de overheid ene onjuiste ambtelijke „mededeling doen, in tijd van oorlog gepleegd”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 132 Wetboek van Militair Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de duur van een maand, voorwaardelijk, met een proeftijd van twee jaren — *Red.*].

Hoog Militair Gerechtshof.

Sententie van 22 mei 1956.

President: Mr Doornbos; *Leden:* Vice-admiraal Brouwer, Lt.-Generaal van der Kroon, Generaal-maj.-vl.-waarn. Zegers en gep. Generaal-maj. Schimmel (plv.).

Raadsman: Majoor K. Bakker.

(Zie vonnis hiervóór).

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien: . . . enz.;

Gehoord de Advocaat-Fiscaal in zijn schriftuur van eis met conclusie, dat het Hof het vonnis van de eerste rechter zal bevestigen, behalve ten aanzien der opgelegde straf en te dien aanzien opnieuw rechtdoende, de beklaagde zal veroordelen tot gevangenisstraf voor de tijd van een maand voorwaardelijk met een proeftijd van drie jaar, met betaling van een geldboete van vijftig gulden, subsidiair twintig dagen hechtenis;

Overwegende, dat de behandeling dezer zaak in hoger beroep, het Hof tot geen andere beschouwingen dan die des eersten rechters heeft geleid, behoudens ten aanzien van de aan beklaagde opgelegde straf,

aangezien het Hof van oordeel is dat het militair belang zich verzet tegen het opleggen van een voorwaardelijke vrijheidsstraf;

Overwegende dat het Hof de hierna te vermelden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon van beklaagde;

[Volgt: veroordeling tot één maand militaire detentie, onvoorwaardelijk — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Zuid.

Vonnis van 13 juni 1956.

President (plv.): Majoor Mr C. E. E. Fromberg; *Leden*: Luit.-Kolonel L. F. C. Potjes en Majoor F. G. J. de Waal.

Raadsman: Mr Chr. Hulsman.

Diefstal van een muntbiljet van een gulden uit een offerblok in een R.K. kerk.

Een maand voorwaardelijke gevangenisstraf en f 30 boete.

(W.Sr. art. 310).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen D. C. N., geb. 22 mei 1934, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 29 december 1955 te Hilvarenbeek met „het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening heeft weggenomen een „muntbiljet van f 1, toebehorende aan een ander dan aan hem, be- „klaagde”;

Overwegende, dat beklaagde, blijkens een zich bij de processtukken bevindende justitiële verklaring dd. 19 januari 1956, opgemaakt door de reserve-kapitein J. J. de Roo, commandant Staf, Staf- en Verzorgingscompagnie 112e Pontonnier Bataljon te Keizersveer, ten tijde, dat hij het hem ten laste gelegde zou hebben begaan, in werkelijke dienst was;

Overwegende dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij op 29 december 1955 met de sergeanten van den Blom, Hijdra en Willink een kijkje is gaan nemen in de R.K. kerk te Hilvarenbeek; dat hij op een gegeven moment zag, dat in de gleuf van een naast een kerststal staande offerblok een hoeveelheid klein geld zat vastgeklemd; dat hij zag dat het klein geld niet kon doorzakken omdat dit werd vastgehouden door een papieren gulden; dat hij die papieren gulden er toen uit heeft gepeuterd;

Overwegende dat Wilhelmus Gerardus Cornelis Hijdra, oud 20 jaar, dienstplichtig sergeant, wonende te Voorburg, als getuige door de Officier-Commissaris gehoord, onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

dat hij zich op 29 december 1955 met de sergeanten van den Blom en Willink en beklaagde bevond in de R.K. kerk te Hilvarenbeek; dat hij beklaagde met de rug naar hem toegekeerd over een ter plaatse staande offerblok zag gebogen; dat beklaagde zich omdraaide en dat hij, getuige, toen zag, dat deze zijn dichtgeknepen rechterhand in zijn zak stak; dat beklaagde naar hem toe kwam, genoemde hand in zijn zak houdend; dat sergeant van den Blom tegen beklaagde zeide: „Wat „heb je daar?"; dat beklaagde daarop de rechterhand uit de zak haalde en een verfrommeld muntbiljet van f 1 in zijn hand hield; dat beklaagde op een desbetreffende vraag van de sergeant van den Blom om het muntbiljet weer in het offerblok te doen, antwoordde „Moet „dat nu, er zit nog veel meer in"; dat hij vervolgens buiten nog tegen beklaagde gezegd heeft: „Weet je wel wat je gedaan hebt", waarop beklaagde woorden van gelijke strekking zei als: „Is dat nou zo erg?";

Post alia:

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — waarbij de Krijgsraad het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening afleidt uit de omstandigheden, waaronder het feit werd gepleegd — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„*Diefstal*”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 310 Wetboek van Strafrecht; [Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van één maand, voorwaardelijk, proeftijd twee jaar, en (onvoorwaardelijk) tot betaling van een geldboete van f 30, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van achttien dagen — *Red.*].

DISCIPLINAIRE BESLISSING.

Hoog Militair Gerechtshof.

Beschikking van 4 september 1956.

President: mr Doornbos; *Leden:* Luit.-Generaal van der Kroon, Luit.-Generaal mr Schepers, Generaal-Maj.-Vl.-Waarn. Zegers, gep. Generaal-Maj. Schimmel (pl.v.).

Beklag over een opgelegde straf van tien dagen licht arrest. Het moet onbillijk worden geacht, dat klager, S2 van een bataljon, die weliswaar is tekort geschoten voor wat betreft de naleving van de veiligheidsvoorschriften, daarvoor krijgstuuchtelijk werd gestraft, terwijl de voornaamste schuldigen, n.l. de compagniescommandanten, niet werden gecorrigeerd. Gezien dit beleid ten aanzien van de compagniescommandanten acht het Hof het billijk, dat klager slechts krijgstuuchtelijk wordt gecorrigeerd voor de nalatigheid, voor zover die niet op het terrein van de compagniescommandanten lag.

Beklag gedeeltelijk gegrond verklaard; opgelegde straf van 10 dagen licht arrest gewijzigd in die van berisping (ten uitvoer te leggen door

toezending van de beschikking van het H.M.G.) alsmede de omschrijving van de strafreden gewijzigd.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen een verklaring, gedagtekend 30 mei 1956, van G. Th. E., Eerste-Luitenant der Infanterie, dienende bij de Staf en Stafcompagnie van het 433e Regiment Infanterie te Grave, waarbij deze 's-Hofs eindbeslissing inroept naar aanleiding van de beschikking op het beklag, door hem ingediend bij de Commandant van het 43e Regiment Infanterie over de straf van tien dagen licht arrest, hem op 9 mei 1956 opgelegd door de Luitenant-Kolonel P. J. D., Commandant van voormeld Bataljon, wegens:

„Hoewel meerdere malen gewaarschuwd en bovendien tijdig ingelicht, dat namens de Regimentscommandant een contrôle zou worden gehouden, als S2 van een bataljon ernstig in gebreke gebleven de veiligheidsmaatregelen in de kazerne te verbeteren, waardoor deze tijdens vorengenoemde inspectie onvoldoende bleken te zijn. Tevens eerder gegeven orders dienaangaande in onvoldoende mate uitgevoerd”,

bij welke beschikking — op 22 mei 1956 genomen en op 29 mei 1956 ter kennis van klager gebracht — het beklag ongegrond werd verklaard, met handhaving van de opgelegde straf doch met verwijzing van de omschrijving van de strafreden, zodat deze kwam te luiden:

„Hoewel meerdere malen gewaarschuwd en bovendien tijdig tevoren ingelicht, dat namens de Regimentscommandant een inspectie zou worden gehouden, als S2 van een bataljon ernstig in gebreke gebleven de veiligheidsmaatregelen in het onderdeel, speciaal middels herhaalde contrôles te verbeteren, waardoor deze veiligheidsmaatregelen tijdens vorengenoemde inspectie onvoldoende bleken te zijn. Tevens eerder gegeven orders dienaangaande in onvoldoende mate uitgevoerd”.

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gelet op het door de Raadsheer-Commissaris uit het Hof de Luitenant-Generaal A. G. J. M. F. VAN DER KROON gehouden nader onderzoek waarbij als getuigen onder ede werden gehoord de Kolonel H. G. M. B., de Luitenant-Kolonel P. J. D. en de Luitenant-Kolonel G. ten C.;

Gehoord de klager en voorts als getuige onder ede de Majoor J. G. P.;

Gelet op het advies van de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht;

Overwegende, dat de Kolonel B. als getuige onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij sedert 1 december 1955 Commandant van het 43e Regiment Infanterie was; dat het hem bekend was, dat de toepassing der veiligheidsmaatregelen bij het 433e Bataljon Stoottroepen te Grave te wensen overliet; dat hem tekortkomingen te dien aanzien werden gerapporteerd, waarna hij op 8 maart 1956 door de S2 van het 43e Regiment Infanterie de bataljonscommandant heeft opgedragen de in

het rapport opgenomen aanwijzingen tot verbetering der veiligheidsmaatregelen te doen uitvoeren; dat op 27 maart 1956 de S2 van voormeld Regiment wederom bij het genoemde bataljon inspectie heeft gehouden; dat toen bleek, dat de veiligheidsvoorschriften nog onvolgende werden nageleefd en dat de S2 van het 433e Bataljon Stoottroepen, klager, tekort geschoten was in de contrôle der veiligheidsmaatregelen; dat hij klager er toen persoonlijk op gewezen heeft, dat de veiligheidsmaatregelen moesten worden verbeterd; dat op 27 mei 1956 de S2 van het 43e Regiment Infanterie nogmaals te Grave contrôle hield en naar aanleiding daarvan opnieuw nalatigheden rapporteerde ten aanzien van de onderdeelveiligheid; dat terzake van de geconstateerde nalatigheden alleen klager gestraft is hoewel hij, getuige, van oordeel is dat ook de bataljonscommandant en zeer zeker de compagniescommandant tekort geschoten zijn;

Overwegende, dat de Luitenant-Kolonel P. J. D. als getuige onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij sedert 6 maart 1956 Commandant van het 433e Bataljon Stoottroepen is; dat hij op de hoogte is gesteld van de tekortkomingen ten aanzien van de toepassing der veiligheidsvoorschriften, op 8 maart 1956 bij zijn bataljon geconstateerd; dat hij deze heeft besproken met zijn compagniescommandanten en zijn sectiehoofden, waarbij klager als S2 aanwezig was; dat hijzelf zowel als zijn compagniescommandanten weten, dat zij voor de veiligheidsmaatregelen in hun onderdelen verantwoordelijk zijn; dat op 27 maart 1956 een nieuwe contrôle door de S2 van het 43 Regiment Infanterie plaats vond; dat hij naar aanleiding van de toen gebleken tekortkomingen opnieuw zijn compagniescommandanten en sectiehoofden krachtig op het hart heeft gedrukt de toestand te verbeteren; dat hij klager erop heeft gewezen, dat hij de man was, die hierop moest toezien en hem de tekortkomingen moest rapporteren; dat hij echter de compagniescommandanten ieder voor hun onderdeel aansprakelijk heeft gesteld voor de naleving der veiligheidsmaatregelen; dat op 7 mei 1956 door de S2 van het 43e Regiment Infanterie opnieuw tekortkomingen werden geconstateerd; dat hij toen klager heeft gestraft; dat hij de compagniescommandanten niet heeft gestraft omdat herhaaldelijk compagniescommandowisselingen plaats vonden en hij van mening was, dat daarom de compagniescommandanten in veel mindere mate aansprakelijk gesteld konden worden dat de S2;

Overwegende, dat uit de ten processe overgelegde stukken blijkt, dat de veiligheidsvoorschriften voor het batajon ten dele door de S2 en voor het overige door de compagniescommandanten onder contrôle van de S2 moesten worden toegepast;

Overwegende, dat de compagniescommandanten in de hun opgedragen taak in belangrijke mate tekort geschoten zijn en klager als jong officier de moeilijke opdracht had hen te controleren en hun nalatigheden aan de bataljonscommandant te rapporteren; dat klager weliswaar in deze taak tekort geschoten is, doch het onbillijk moet worden geacht hem daarvoor te straffen en de voornaamste schuldigen,

n.l. de compagniescommandanten niet krijgstuuchtelijk te corrigeren; dat immers toepassing der veiligheidsvoorschriften door iedere compagniescommandant onmiddellijk en nauwgezet behoort te worden uitgeoefend zodra hij het compagniescommando aanvaardt, zodat niet als verontschuldiging voor eventuele tekortkomingen in dit opzicht kan gelden dat hij slechts korte tijd met het commando was belast;

Overwegende, dat — gezien bovenvermeld beleid ten aanzien van de compagniescommandanten — het Hof het billijk acht klager slechts krijgstuuchtelijk te corrigeren voor de nalatigheid, betracht bij de uitvoering der veiligheidsvoorschriften, voorzover die niet op het terrein van de compagniescommandanten lag;

Overwegende, dat in verband hiermede de straf en de omschrijving van de strafreden behoren te worden gewijzigd zoals hierna zal worden vermeld;

Krachtens artikel 67 van de Wet op de Krijgstucht de eindbeslissing nemende op het beklag;

Verklaart dit gedeeltelijk gegrond;

Wijzig de straf in die van berisping;

Bepaalt, dat deze straf schriftelijk zal worden ten uitvoer gelegd door de toezending aan klager van een afschrift van deze beschikking;

Wijzig de omschrijving van de strafreden, zodat deze zal luiden:

„Als S2 van een paraat bataljon onvoldoende aandacht geschonken „aan de voorschriften betreffende de onderdeelveiligheid voor zover „deze door hem moesten worden toegepast”;

Bepaalt dat deze straf en deze omschrijving van de strafreden in klagers straflijst zullen worden ingeschreven in stede van die, waarvan beklag;

Bepaalt dat een afschrift van 's-Hofs beschikking zal worden uitgereikt aan klager, de strafoplegger, de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht en de Minister van Oorlog.

NASCHRIFT.

Ware de in bovenstaande beschikking behandelde zaak in eerste aanleg op de juiste wijze gewaardeerd, dan zouden zowel de compagniescommandanten als de veiligheidsofficier, ieder voor zijn tekortkoming(en), op soortgelijke wijze zijn terechtgewezen, dan wel zijn gestraft. Nu echter alléén de veiligheidsofficier was gestraft en de compagniescommandanten niet, kon het Hof moeilijk anders beslissen en — voor zover de tekortkomingen de veiligheidsofficier persoonlijk betroffen — deze deswege, doch billijkheidshalve een geringe, straf opleggen en tevens de tekortkomingen van de compagniescommandanten in het licht stellen.

Na deze beschikking van het Hof van 4 september 1956, gezien mede de daaraan voorafgegane beslissingen, zou het niet billijk zijn, noch in het belang van de krijgstuuch, indien de compagniescommandanten alsnog terzake van hun tekortkomingen, in het begin van mei 1956 geconstateerd, ter verantwoording zouden worden geroepen (art. 37 W.K.). Niettemin twijfelen wij er niet aan, of de R.C. zal in deze

beschikking aanleiding hebben gevonden om de inhoud daarvan, in het bijzonder het door het H.M.G. gelaakte gedrag der compagniescommandanten, alsnog met deze en met de B.C. te bespreken.

In het onderhavige geval werd het beklag van de veiligheidsofficier gedeeltelijk gegrond verklaard en werd de straf van 10 dagen licht arrest gewijzigd in die van berisping. Hoewel art. 66 juncto art. 68 W.K. voorschrijft, dat bij geheel of gedeeltelijke grondbevinding van het beklag het door de gestrafte ten onrechte geleden nadeel „zoveel „mogelijk zal worden hersteld” heeft het Hof zich daarover niet uitgelaten. Vermoedelijk heeft het H.M.G. het vergrijp waaraan de veiligheidsofficier zich had schuldig gemaakt als ernstig aangemerkt, doch heeft alléén de billijkheid het Hof ertoe bewogen de straf van 10 dagen licht arrest te wijzigen in die van berisping, daar de compagniescommandanten niet waren gestraft. Vgl. de Besch. van het H.M.G. van 5 november 1931 en het schrijven van de Commandant der Marine te Willemsoord van 16 november 1931 aan het H.M.G., en het daarop door het H.M.G. bij schrijven van 19 november 1931 gegeven antwoord, M.R.T. XXVIII blz. 139-143); zie ook de Besch. van de Commandant der Marine te Willemsoord van 30 mei 1938, M.R.T. XXXIV blz. 221.

Ingevolge bovenstaande beschikking, welke in overeenstemming is met 's Hof's jurisprudentie, moet de in een berisping gewijzigde straf als „berisping” en niet als „schriftelijke berisping” op de straflijst worden ingeschreven. Wij begrijpen daaruit, dat het Hof de wijze van aantekening van deze straf op de straflijst als „schriftelijke berisping”, gelijk het Voorl. Regl. op de Inwend. Dienst der K.L. deel A voorschrijft, als onverbindend beschouwt; zie ook de Besch. van het H.M.G. van 17 april 1956 met naschrift in M.R.T. 1956, blz. 627 e.v.

A. F. S.

ADMINISTRATIEVE RECHTSPRAAK.

Centrale Raad van Beroep.

Uitspraak van 9 oktober 1956.

Voorzitter: Mr A. Blom (fgd.); Leden: Mr P. J. Rutgers van der Loeff en Mr P. A. G. Ubink.

Beoordeling van een kapitein op grond van het V.B.O.

De hogere autoriteit, bedoeld in punt 26 V.B.O., is niet verplicht zich er toe te beperken de beoordelingslijst voor gezien te tekenen, ook al zou zijn aantekening niet een persoonlijk oordeel over de beoordeelde officier bevatten.

Het voorschrift van punt 21 V.B.O. sluit niet in, dat alleen degenen, die met de aanduiding „uitmuntend” zijn beoordeeld, als „bijzonder „aan te bevelen” kunnen worden aangemerkt.

Het V.B.O. veroorlooft niet m.b.t. de officieren van meer gespeciali-

seerde diensten een andere maatstaf aan te leggen dan t.o.v. de overige officieren.

(Voorschrift beoordeling officieren, punten 21 en 26).

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

inzake Mr J., wonende te G., tegen de Minister van Oorlog;

Gezien: . . . enz.;

WAT AANGAAT DE FEITEN VAN HET TWISTGEDING:

Overwegende dat op 3 maart 1955 omtrent klager, kapitein van het dienstvak van de Militair Juridische Dienst, een beoordelingslijst is opgemaakt, betrekking hebbend op het tijdvak 31 december 1952 tot 31 december 1954, in welke beoordelingslijst, voorzover te dezen in het bijzonder van belang, het volgende is aangegeven:

beoordeelde wordt in zijn rang beoordeeld met: zeer goed,
voor bevordering: bijzonder aan te bevelen,

karacteromschrijving: gemoedelijk, doch tevens flink in zijn optreden, hulpvaardig, scherp verstand, opgewekt, zou iets meer zelfvertrouwen aan de dag kunnen leggen;

zijnde voorts in de ruimte ter beschikking van de autoriteiten, door wier tussenkomst de lijst wordt ingediend, onder dagtekening 8 maart 1956 door de chef van de Generale Staf aangetekend:

„De wijze van invulling van de binnenbladzijden wettigt, gelet op het „bepaalde in V.B.O. artikel 21 pt. a niet de qualificatie „bijzonder aan „„te bevelen”.

„Mitsdien voor bevordering: aan te bevelen.”;

Overwegende dat verweerder, naar aanleiding van een door klager ten aanzien van voormelde beoordelingslijst ingediend bezwaarschrift, bij besluit van 27 december 1955 ter kennis van klager heeft gebracht, dat aan hem door de dd. 3 maart 1955 uitgebrachte beoordeling geen onrecht is aangedaan;

Overwegende dat klager tegen dit besluit tijdig bij de Raad in beroep is gekomen en op de in het klaagschrift aangegeven gronden heeft verzocht:

1. te willen bepalen dat de op de achterzijde van de beoordeling door de Chef van de Generale Staf gestelde aantekening zal worden doorgehaald; en
2. te willen bepalen dat de zinsnede „zou iets meer zelfvertrouwen „aan de dag kunnen leggen” uit de karakteromschrijving zal worden doorgehaald;

Overwegende dat verweerder bij contra-memorije de redenen heeft aangevoerd, waarom hij verzoekt klager in zijn beroep ongegrond te verklaren;

IN RECHTE:

Overwegende dat klager als eerste grief naar voren heeft gebracht, dat de chef van de Generale Staf niet bevoegd was tot het stellen van de hierboven weergegeven aantekening, en wel omdat volgens punt 26 van het „Voorschrift betreffende de beoordeling van de officieren bij „de Koninklijke landmacht”, vastgesteld bij Koninklijk Besluit van 21 april 1948, Stb. I 161 (verder aan te duiden als: het V.B.O.) naar

klagers mening een hogere commandant het recht en zelfs de plicht heeft zijn persoonlijk oordeel over de betrokkene te geven, doch hij niet het recht heeft op de beoordelingslijst een aantekening te stellen van andere strekking, zoals naar klagers mening vorenbedoelde aantekening is, daar daarin niet een — op eigen bekendheid gegrond — oordeel over hem, klager, maar een oordeel over de beslissing der beoordelaars tot uitdrukking wordt gebracht en hieraan vervolgens verbonden wordt de beslissing tot wijziging van het oordeel der beoordelaars in voor klager ongunstige zin;

Overwegende hieromtrent, dat punt 26 van het V.B.O., voorzover thans van belang, luidt: „De autoriteiten aan wie beoordelingslijsten ter „doorzending worden toegezonden, kunnen volstaan met deze te be„stemder plaatse voor „gezien” te tekenen. Indien hun mening ten aan„zien van de beoordeelde officier evenwel afwijkt van die der beoorde„laars zijn zij verplicht hun persoonlijk oordeel over die officier te „vermelden. Zij doen dit in de ruimte, welke op de beoordelingslijst „te hunner beschikking staat en zo deze daartoe niet toereikend is, „door bijvoeging van een nota.”;

dat deze bepaling niet inhoudt, gelijk klager blijkbaar meent, dat de hogere autoriteit *verplicht* is de beoordelingslijst voor „gezien” te tekenen, behalve ingeval zijn persoonlijk oordeel over de beoordeelde officier afwijkt van de mening der beoordelaars;

dat die bepaling wel inhoudt, dat de hogere autoriteit in laatstvermeld geval verplicht is zijn persoonlijk oordeel over de officier te vermelden, maar, indien dit geval zich niet voordoet, die autoriteit *bevoegd* is („kunnen volstaan”) de beoordelingslijst voor „gezien” te tekenen, maar niet *verplicht* is zich hiertoe te beperken;

dat die autoriteit daarom eveneens bevoegd is daarmede niet te volstaan en in de te zijner beschikking gestelde ruimte een anders-luidende aantekening omtrent de invulling van de beoordelingslijst te stellen;

dat de Chef van de Generale Staf in het onderhavige geval mitsdien bevoegd was tot het stellen van de door hem geplaatste aantekening, ook al zou deze niet inhouden een „persoonlijk oordeel” over klager;

dat de Raad daarom in het midden kan laten en ook laat, of die aantekening zulk een persoonlijk oordeel behelst;

dat dus, blijkens het vorenstaande, klagers eerste grief moet worden verworpen;

Overwegende dat klager als tweede grief heeft aangevoerd, dat de vorenweergegeven aantekening van de Chef van de Generale Staf ook naar haar inhoud bezien onjuist is, daar de invulling van de binnenbladzijden der beoordelingslijst wel veroorlooft hem als „bijzonder aan „te bevelen” aan te merken;

Overwegende dienaangaande, dat volgens punt 21 van het V.B.O. als „bijzonder aan te bevelen” moeten worden aangeduid, wat betreft de kapiteins en officieren van hogere rang, degenen die niet alleen gerekend kunnen worden te behoren tot de meest geschikten van hun ranggenoten, maar die tevens dermate boven andere officieren van hun

rang uitmunten, dat zij voor een buitengewone bevordering bij keuze in aanmerking komen;

dat de Chef van de Generale Staf blijkens zijn tegenover de commissie van onderzoek, als bedoeld in punt 38 van het V.B.O., schriftelijk afgelegde verklaring van mening is, dat klager aan dit laatstvermelde vereiste niet voldeed, aangezien hij niet als „uitmuntend”, doch slechts als „zeer goed” is gekwalificeerd;

dat te dezen aanzien door de commissie van onderzoek in haar rapport dd. 23 november 1955 als gevoelen der commissie (met uitzondering van haar voorzitter) is vermeld:

„De Commissie verschilt met de Chef van de Generale Staf van „mening, voor zoverre Z.E. als haar oordeel uitspreekt, dat gelet op „artikel 21, punt a, van het V.B.O., de qualificatie „bijzonder aan te „bevelen voor bevordering” niet zou zijn gewettigd, omdat deze qualificatie onverbrekkelijk is verbonden met een beoordeling in rang van „uitmuntend”, zodat, nu reclamant in zijn rang met „zeer goed” werd „beoordeeld, hij op bovengenoemde qualificatie geen aanspraak kan „maken.

„Taalkundig betekent „uitmuntend”: „uitstekend”, „voortreffelijk” (van Dale's Groot Woordenboek der Nederlandse Taal, uitgave 1950, blz. 1903), en „zeer goed”: „in een bepaalde hoedanigheid (i.c. van „Kapitein) zodanig zijn, als men kan verlangen” en wel „in hoge mate” (van Dale's voormeld woordenboek blz. 2147 en 625).

„Naar de Commissie vermeent is het uit deze hoofde alleen reeds „moeilijk tussen de qualificatie „uitmuntend” en de qualificatie „zeer „goed” een duidelijk onderscheid te maken; beide omschrijvingen „dekken toch in algemene zin hetzelfde begrip, het verschil is slechts „een nuance-vershil.

„Hier komt nog bij, dat in de waarderingslijst, die, opgesteld met „instemming van de Minister van Oorlog, als leidraad wordt gebruikt „bij het opmaken der beoordelingen van Officieren, bij de te beantwoorden vragen aan de qualificaties „uitmuntend” en „zeer goed” in „vele gevallen dezelfde interpretaties en uitleggingen worden gegeven.

„Artikel 21, punt a, V.B.O. stelt — toegepast ten aanzien van „reclamant — Kapitein — twee vereisten, waaraan deze moet voldoen „teneinde voor een bevordering bij keuze bijzonder te kunnen worden „aanbevolen en wel:

- „1) hij moet behoren tot *de* meest geschikten van zijn ranggenoten, en
- „2) hij moet tevens dermate boven zijn ranggenoten uitmunten, dat „hij voor buitengewone bevordering bij keuze in aanmerking „komt.

„ad 1).

„Reclamant wordt over de gehele linie beoordeeld met „zeer goed”, „in twee gevallen zelfs met „zeer goed tot uitmuntend”, waarna als „samenvattend oordeel bij de beoordeling in zijn rang de qualificatie „zeer goed” wordt gegeven.

„Ergo: reclamant wordt in zijn hoedanigheid van Kapitein in hoge

„mate zodanig geschikt bevonden, dat hij tot de meest geschikten van „zijn ranggenoten behoort. De beoordelingscommissie rekent reclamant „dus tot *de* meest geschikten van zijn ranggenoten Artikel 21, punt a, „stelt *hier* geen andere eis, met name niet, dat reclamant de meest „geschikte (enkelvoud) moet zijn. Nergens wordt de voorwaarde ge- „steld, dat het *judicium* „uitmuntend” met betrekking tot de rang van „een beoordeeld Officier vereist, en dus maatgevend is.

„ad 2).

„Het tweede vereiste stelt, dat de beoordeelde Officier *dermate* moet „„„uitmunten” boven zijn ranggenoten, dat hij voor een keuzebevorde- „ring in aanmerking komt. Hier wordt voor het eerst het begrip „uit- „„„muntend met zoveel woorden vermeld.

„Reclamant, die door de beoordelingscommissie zozeer geschikt in „zijn hoedanigheid van Kapitein werd bevonden, dat hij tot *de meest „geschikten* van zijn ranggenoten behoort, moet dus ook nog „uit- „„„munten” boven zijn collega’s, wil hij voor keuzebevordering in aan- „merking komen en de qualificatie „bijzonder aan te bevelen” ver- „werven.

„Dit wijst er op, dat, alvorens tot bevordering kan worden besloten, „een vergelijking tussen meerdere officieren moet worden gemaakt. In „het algemeen zal nu bij wapens en dienstvakken, waarbij een groot „aantal officieren is ingedeeld, een beoordelingscommissie niet in staat „zijn zich een gefundeerd oordeel te vormen over alle officieren, die voor „bedoelde vergelijking in aanmerking komen; wanneer een beoorde- „lingscommissie nu de qualificatie „bijzonder aan te bevelen” aan een „officier toekent, dan zal daaraan slechts deze waarde kunnen worden „toegekend, dat de commissie op grond van haar bevindingen en erva- „ring met de betrokken officier van oordeel is, dat deze officier poten- „tiëel de vergelijking met de allerbesten zal kunnen doorstaan en er „recht op heeft bij deze vergelijking te worden betrokken.

„In het onderhavige geval weegt het oordeel van de beoordelings- „commissie zwaarder, daar het betreft de beoordeling van een officier „van een dienstvak, waarbij slechts weinig ranggenoten van betrokkene „zijn ingedeeld, terwijl de beoordelingscommissie, gezien haar samen- „stelling, in staat is de prestaties en capaciteiten van *alle* betrokkenen „te wegen en te vergelijken.”;

dat de gemachtigde van verweerder ter ’s Raads terechtzitting ten opzichte der onderhavige kwestie in hoofdzaak heeft betoogd: dat het gaat over de vraag, of de beoordeelde *dermate* uitmunt boven zijn ranggenoten, dat hij voor een bevordering bij keuze in aanmerking komt; dat het enkele uitstekende boven anderen dus niet voldoende is; dat de ranggenoten van klager allen gespecialiseerde en geselecteerde officieren zijn, zodat voor passeren van dezen dus heel veel gevraagd moet worden; dat de qualificatie aan te bevelen ook volgens de ministeriële opvatting in casu in overeenstemming is met de inhoud van de beoordelingslijst; dat het stellig niet juist is, althans niet in het algemeen, dat alleen de beoordeling met uitmuntend kan leiden tot de qualificatie bijzonder aan te bevelen; dat dit echter wel het geval is

voor gespecialiseerde onderdelen, zoals b.v. de Militair Juridische Dienst, de Technische Dienst e.d. meer; dat bij dergelijke dienstvakken als praktijkregel geldt dat slechts uitmuntend leidt tot bijzonder aan te bevelen;

dat de Raad de mening van de meerderheid der commissie van onderzoek deelt, dat het voorschrift van punt 21 van het V.B.O. niet insluit, dat alleen degenen, die met de aanduiding „uitmuntend” zijn beoordeeld, als „bijzonder aan te bevelen” kunnen worden aangemerkt, maar dat ook met „zeer goed” beoordeelde officieren dermate boven hun ranggenoten kunnen uitmunten, dat zij voor een buitengewone bevordering bij keuze in aanmerking komen;

dat het V.B.O. niet veroorlooft met betrekking tot de aanduiding „bijzonder aan te bevelen” ten opzichte van de officieren van meer gespecialiseerde diensten een andere maatstaf aan te leggen dan ten opzichte van de overige officieren (waarmede geen bindende beslissing wordt gegeven omtrent de door de Kroon te maken keuze bij bevorderingen);

dat weliswaar in de — door verweerder vastgestelde — „aanwijzing „voor de officieren-beoordelaars” is bepaald:

„Voor bevordering tot een hoofdofficiërsrang komen in de eerste „plaats in aanmerking de uitmuntende officieren, die voor een buitengewone bevordering bij keuze in aanmerking kunnen komen. Uit de „aard der zaak kan het aantal uitmuntende officieren slechts zeer gering zijn. Voorts komen voor een zodanige bevordering in aanmerking „de zeer goede en — afhankelijk van het verloop — de goede officieren”;

dat deze aanwijzing echter niet kan worden aangemerkt als een algemeen verbindend voorschrift, zodat, indien eruit zou moeten worden afgeleid, dat alleen de als „uitmuntend” en dus niet mede de als „zeer goed” beoordeelde officieren in aanmerking mogen komen voor een buitengewone bevordering bij keuze, die aanwijzing niet behoeft te worden gevolgd; waartoe te minder reden is, nu is gebleken, dat ook naar verweerders oordeel althans in het algemeen mede „zeer goede” officieren voor een dergelijke bevordering in aanmerking mogen komen;

dat derhalve de omstandigheid, dat klager in zijn rang met „zeer „goed” is beoordeeld, geen beletsel behoeft te zijn hem voor bevordering „bijzonder aan te bevelen” te achten;

dat zulk een beletsel naar 's Raads oordeel ook overigens in de wijze van invulling van de binnenbladzijden der onderhavige beoordelingslijst, met name in de daarvermelde karakteromschrijving (waarover hieronder nader), niet ligt opgesloten;

dat de Raad voorts, in overeenstemming met het eenstemmig oordeel der commissie van beoordelaars en met het oordeel van de meerderheid van de commissie van onderzoek, tevens gelet op de te zijner terechtzitting door de voorzitter der commissie van beoordelaars als getuige gegeven toelichting — onder andere inhoudend, dat klager, mede omdat alleen hij in het bezit was van het militair-juridisch brevet, als enige uitmuntte boven zijn ranggenoten — aanneemt, dat klager niet

alleen behoorde tot de meest geschikten van zijn ranggenoten, maar tevens dermate boven andere officieren van zijn rang uitmuntte, dat hij voor een buitengewone bevordering bij keuze in aanmerking kwam;

dat de Raad zich hiermede tevens aansluit bij het oordeel van de meerderheid van de commissie van onderzoek, dat de omstandigheid, dat klager volgens een op 7 mei 1953 gedane geneeskundige keuring uitsluitend dienst mocht doen in een administratieve of overeenkomstige functie, op zichzelf geen voldoende motief is hem de kwalificatie „bijzonder aan te bevelen” niet te geven;

dat uit het vorenstaande volgt, dat klagers tweede grief gegrond is;

Overwegende dat klagers derde en laatste grief is gericht tegen de op de beoordelingslijst geplaatste karakteromschrijving, voorzover deze inhoudt de zinsnede „Zou iets meer zelfvertrouwen aan de dag kunnen „leggen”;

Overwegende te dezen aanzien, dat de voorzitter van de commissie van beoordelaars ter 's Raads terechtzitting als getuige deze omschrijving heeft toegelicht en hierbij in hoofdzaak heeft verklaard: dat in die omschrijving niet moet worden gelezen, dat in twijfel wordt getrokken of klager zelfvertrouwen *heeft*, doch slechts, dat hij zijn zelfvertrouwen naar buiten niet altijd aan de dag legt;

dat hem, getuige, nl. gebleken was, dat klager in bijzondere mate geïnteresseerd was naar zijn, getuige's, oordeel over hem en zijn werk; dat klager de indruk maakte van „fishing for compliments”; dat aan de onderhavige passage niet een ongunstige betekenis moet worden gehecht, maar slechts moet worden opgevat als een opmerking met een zekere paedagogische strekking;

dat de onderhavige zinsnede op zich zelf weliswaar niet geheel duidelijk is en aanleiding kan geven tot misverstand, maar de Raad, gelet op de gegeven toelichting, geen reden aanwezig acht haar als onjuist te doen schrappen;

dat klagers derde grief mitsdien niet behoeft te leiden tot wijziging der gegeven beoordeling;

Overwegende dat uit al het hiervoren overwogene volgt, dat klagers beroep, voorzover gericht tegen de door de Chef van de Generale Staf geplaatste aantekening, gegrond is en dat, daar overigens niet is gebleken van strijd met een toepasselijk algemeen verbindend voorschrift of van een gebruikmaken ener bevoegdheid tot een ander doel dan waartoe ze is gegeven, het beroep voor het overige ongegrond moet worden verklaard;

Overwegende dat daarom moet worden beslist als hieronder is vermeld;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN,

Verklaart het bestreden besluit nietig voorzover daarbij de aantekening van de Chef van de Generale Staf op klagers onderhavige beoordelingslijst is gehandhaafd;

Bepaalt, dat die aantekening moet worden vervangen door het woord „gezien”;

Verklaart het beroep voor het overige ongegrond.

BOEKAANKONDIGING.

Prof. Mr D. VAN ECK: „*De strafrechter tegenover het ge-
„wetensbezwaar”*”, 28 blz., Dekker & van de Vegt N.V., Nij-
megen en Utrecht, f 1,50.

In deze door Schrijver als Rector Magnificus van de R.K. universiteit te Nijmegen op 17 oktober 1956 uitgesproken rede, wordt het vraagstuk van de betekenis van het gewetensbezwaar voor het strafrecht aan de orde gesteld. De studie betreft die gevallen, waarin de wetgever voor het gewetensbezwaar geen ruimte laat, alsmede, indien de wet wel dispensatie kent, die concrete gevallen, waarin de wet de dispensatie niet verleent; niet besproken worden dus die gevallen, waarin de overheid ontheffing van de verplichting heeft verleend.

Schrijver karakteriseert het conflict, waarvoor de strafrechter zich geplaatst ziet, aldus, dat men zich enerzijds gedwongen acht om aan het gewetensbezwaar geen normbevrijdende kracht toe te kennen uit vrees dat anders het gehele maatschappelijke bestel op wankel bodem komt te staan, terwijl men er anderzijds toch voor huivert om hem te straffen, die de wet overtrad, juist omdat hij het goede wilde.

Na een breedvoerige motivering komt Schrijver tot de conclusie dat het gewetensbezwaar erkend moet worden als een subjectieve schuld-uitsluitingsgrond en verwerpt hij de opvatting, welke het gewetensbezwaar (buiten de door de wet erkende gevallen) ontkent op grond dat anders de rechtsorde zelf de kiem der ondergang in zich zou dragen. Voor dit laatste, door Schrijver afgewezen, standpunt verwijst hij naar de duidelijke motivering van het vonnis van de Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage van 1 december 1955, M.R.T. XLIX (1956) blz. 85 v.).

W. H. V.

OPMERKINGEN EN MEDEDELINGEN.

De straf van berisping.

Van de zijde van de Directie van de Militair Juridische Dienst wordt naar aanleiding van de beschikking van het H.M.G. van 4 september 1956, opgenomen op blz. 66 e.v., het volgende opgemerkt:

De krijgstuchtelijke straf van berisping (mondeling of schriftelijk ten uitvoer te leggen) heeft qua straf eigenlijk alleen maar betekenis wanneer zij in eerste instantie wordt opgelegd. Wijzigt een boven de strafoplegger gestelde meerdere als bedoeld in art. 50 W.K. of een beklagmeerdere een eerder opgelegde en reeds geheel of gedeeltelijk door de gestrafte ondergane (zwaardere) straf in die van berisping, dan heeft het al heel weinig zin deze straf op de normale wijze (vermanende toespraak of brief met vermanende inhoud) te executeren. Te bepalen, dat de gestrafte de straf van berisping geacht wordt te hebben ondergaan door het (geheel of gedeeltelijk) hebben ondergaan van de andere straf is o.i. geen goede oplossing. Een dergelijke bepaling veronderstelt een zekere overeenkomst tussen twee straffen welke het mogelijk

maakt ze met elkaar in vergelijking te brengen en deze zekere overeenkomst bestaat niet tussen de straf van berisping enerzijds en de arreststraffen anderzijds.

Het H.M.G. heeft in het onderhavige geval een andere weg bewandeld. Het bepaalde, dat een straf van berisping, die kwam ter vervanging van een arreststraf, schriftelijk zal worden ten uitvoer gelegd door de toezending aan klager van een afschrift van 's Hofs beschikking houdende eindbeslissing op beklag. Ook op deze wijze blijft er van de executie van de straf van berisping die volgens art. 6 W.K. mondeling of schriftelijk bij gesloten brief, door de strafoplegger geschiedt, eigenlijk niets over.

Het is mogelijk, dat het H.M.G. deze weg als noodoplossing heeft gekozen omdat het zich zelf niet bevoegd achtte de straf van berisping op de normale wijze mondeling of schriftelijk ten uitvoer te leggen. (Uit de Memorie van Toelichting ad art. 6 W.K. (van der Hoeven III blz. 179), blijkt, dat de ontwerpers van dit artikel de straf van berisping hebben gezien als een die *door een militaire commandant* van de gestrafte wordt geëxecuteerd). Is dit zo, dan houdt de onderhavige beschikking van het H.M.G. geen aanwijzing voor de militaire meerderen in hoe zij hebben te handelen wanneer zij hetzij op grond van art. 50 W.K. hetzij na beklag een aan een militair opgelegde arreststraf in de straf van berisping hebben gewijzigd. Gezien de in deze bestaande onzekerheid is het o.i. raadzaam, dat militaire meerderen vooralsnog niet de hier door het H.M.G. gevolgde weg bewandelen maar dat zij ook na toepassing van art. 50 W.K. en na beklag de straf van berisping op de normale wijze (vermanende toespraak of brief met vermanende inhoud) ten uitvoer leggen, ook al heeft dit dan, zoals hierboven reeds werd opgemerkt, eigenlijk weinig zin meer.

Militair Rechtelijke Vereniging.

Op zaterdag 8 december 1956 te 12.00 uur werd in het restaurant Boschlust te 's-Gravenhage door de Militair Rechtelijke Vereniging een goed bezochte bijeenkomst gehouden.

Na de huishoudelijke vergadering (welker rondvraag aanleiding gaf tot de opmerking dat, indien de vergadering om 10.00 uur ware begonnen, de opkomst veel groter geweest zou zijn aangezien de officieren in het algemeen stellig in deze laatste diensturen van de week in de gelegenheid zouden worden gesteld, de vergadering bij te wonen) volgde een causerie van Mr H. H. A. DE GRAAFF over „enige losse „opmerkingen betreffende het strafsysteem van het militaire straf- en „tuchtrecht“.

Na een originele en geestige historische inleiding, behandelde de Inleider verschillende desiderata, aan de praktijk ontleend. Ik noem hiervan:

De militaire detentie, waar Inleider diep op in ging. Hij wenste deze straf uitgebreid te zien, zowel voor wat betreft de commune delicten als voor wat de maximum tijdsduur betreft, en hij belichtte de strikte opvatting inzake de detentiestraf vergeleken met de (militaire) gevangenis-

straf en de strafklasse. Spreker wees er op dat de wenselijkheid, de executie mede dienstbaar te maken aan de militaire paraatheid van de veroordeelde, zich niet tot de militaire detentie beperkt en niet bepaald de reden was voor de invoering dezer strafsoort. Hij bepleitte in het militaire belang invoering van de mogelijkheid elke hechtenisstraf, door wie ook opgelegd, ten uitvoer te leggen als militaire detentie wanneer de man inmiddels militair zou zijn geworden en omgekeerd de mogelijkheid om de door de militaire rechter uitgesproken detentie te executeren als hechtenis, wanneer (en zodra) de veroordeelde burger zou zijn geworden (vgl. art. 19 W.v.M.S.).

Vervolgens behandelde Inleider de bijkomende straf van plaatsing in de strafklasse, welke mogelijk beter een hoofdstraf zou kunnen worden, aangezien zij dat thans in feite toch vaak reeds is, immers gekoppeld aan een korte hoofdstraf. Bovendien heeft koppeling van strafklasse aan militaire detentie het nadeel dat de man, na het ondergaan van de (milde) militaire detentie, geplaatst wordt in het strakke regiem van de strafklasse, hetgeen penitentiair-psychologisch volkomen onjuist is.

Ook meende Inleider dat het maximum van 2 jaren te hoog was en dat de Wet met 1 jaar als maximum zou kunnen volstaan (conform de tuchtklasse).

Terzake van de (bijkomende) straf en de (administratieve) maatregel van ontslag uit de militaire dienst wenste Spreker meer garantie dat niet de administratie terzake van hetzelfde geval tot ontslag zou overgaan wanneer de Krijgsraad in zijn straf verwerkt had het feit dat hij de man nu juist niet had ontslagen. Spreker dacht zich een oplossing in die zin dat bij een veroordeling tot gevangenisstraf van minder dan zes maanden de rechter zich in het algemeen zou onthouden van ontslag (behoudens in bijzondere gevallen) en dat de rechter in het algemeen deze straf zou toepassen bij veroordeling tot gevangenisstraf van 6 maanden of langer.

Sterke bedenkingen had Spreker tegen de verlaging in de vorm van degradatie, zoals ons Wetboek die thans kent en hij bepleitte de retrogradatie, zoals in vele buitenlandse stelsels (en ook in het voormalige Indische Wetboek van Militair Strafrecht) voorkomt. Het aan de wets tekst ontleende argument voor degradatie, namelijk dat de rechter deze straf toepast als hij de man onwaardig of ongeschikt acht om in zijn rang (of stand) te blijven doordienen, achtte Spreker voor de Wetgever ongenoegzaam: wanneer die woorden uit de wet zouden worden gelicht, zouden deze bezwaren tegen de retrogradatie daarmee tevens verdwenen zijn.

In dit geval van retrogradatie zou er ook geen principieel bezwaar tegen zijn, de straf ook voor officieren in te stellen (mits met de beperking dat nimmer een officier tot een onderofficiersrang of tot de stand van soldaat zal worden verlaagd).

Na het levendige en boeiende betoog van de Inleider gaf de Voorzitter het woord aan diegenen der toehoorders, die in de voordracht

aanleiding vonden tot het maken van opmerkingen of het stellen van vragen. Het woord werd gevoerd door de heren VAN ERK, KIST, BARENDRECHT, BELINFANTE, MAAS en VAN LEEUWEN, welke sprekers door de Inleider werden beantwoord. Wegens het inmiddels vergevorderde uur en in verband met de gelegenheid voor de toehoorders om deel te nemen aan een — inmiddels wat verlate — lunch, waren debaters en Inleider genoopt, hun betoog te bekorten.

W. H. V.

Personalia.

Bij Koninklijk besluit van 13 september 1956 nr. 38 is benoemd tot lid van de centrale raad van beroep te Utrecht Mr E. H. NUPER, voordien griffier van gemelde raad.

Bij Koninklijk besluit van 15 december 1956 nr. 11 is benoemd tot secretaris van de raad van state te 's-Gravenhage Dr J. R. STELLINGA, voordien raadsadviseur van staat.

Bij beschikking van de minister van buitenlandse zaken van 6 december 1956 is aan Dr C. W. VAN SANTEN, assistent juridisch adviseur bij het ministerie van buitenlandse zaken, gedurende 3 jaren verlof verleend buiten bezwaar van 's lands schatkist, teneinde hem in staat te stellen de betrekking te vervullen van volkenrechtelijk adviseur van de regering van Soedan te Chartoem.

Bij Koninklijk besluit van 27 december 1956 nr. 42 is de kapitein milva Mr C. M. H. KOLSTEE, werkzaam bij de directie van de militair-juridische dienst, benoemd tot substituut-griffier bij het gerechtshof te 's Hertogenbosch.

Nadat de kapitein van de Koninklijke luchtmacht Mr J. M. M. MAAS met goed gevolg het examen voor meer uitgebreide kennis van het militaire recht had afgelegd, heeft de chef van de luchtmachtstaf deze officier het militair juridisch brevet toegekend en persoonlijk dat diploma op 17 december j.l. aan kapitein MAAS uitgereikt.

De kapitein van de Koninklijke luchtmacht C. R. VAN DER KOOI, die op rijkskosten de studie in de rechten volgde aan de rijksuniversiteit te Leiden, heeft op 18 december 1956 met goed gevolg het doctoraal examen Nederlands recht afgelegd.

INGEKOMEN BIJDRAGE.

Beoordeling en bevordering van officieren

door

Mr P. WESTERDIJK,

Luit.-Kol. van de M.J.D.

Er is in de laatste jaren in dit Tijdschrift herhaaldelijk geschreven over beoordeling en/of bevordering van officieren. Ik noem hier het artikel van Mr H. H. A. DE GRAAFF „Een zwakke plek in de regeling „van de rechtspositie van de officier der K.L.” (deel XLV 1952 blz. 81-89), dat van Mr J. D. SCHEPERS „Bevordering bij keuze” (deel XLVII 1954 blz. 599-602) naar aanleiding waarvan door Mr J. Th. M. VAN DER VAART eveneens over dit onderwerp werd geschreven (zelfde deel blz. 645-646) waarop een repliek van Mr J. D. SCHEPERS volgde „Nogmaals bevordering bij keuze” (deel XLVIII 1955 blz. 136-143), en het artikel van Mr S. A. L'HONORÉ NABER „Bevordering bij keuze. „Wie of wat is: „de meest geschikte?”” (deel XLIX blz. 145-154). Geen wonder, dat deze onderwerpen de genoemde kundige schrijvers naar de pen hebben doen grijpen want zij zijn op zich zelf al zeer interessant en bovendien raken zij iedere officier.

Beoordeling van officieren en bevordering van officieren hangen ten nauwste samen wanneer, zoals hier te lande (en overal elders ter wereld zal het wel net zo zijn), de laatste voor de meeste rangen bij keuze geschiedt.

Wie uit verschillende mogelijkheden moet kiezen dient eerst te weten welke deze mogelijkheden zijn en hoe hij ze onderling moet waarderen. Pas daarna kan hij zijn keuze bepalen. Zo maakt dus ook een bevordering bij keuze van officieren een beoordeling van officieren noodzakelijk. Geschiedt deze laatste op de juiste wijze dan zal ook de bevordering van officieren op de juiste wijze kunnen geschieden; is dit niet het geval, dan zal men niet tot een juiste keuze kunnen komen. M.a.w., een goed beoordelingssysteem is een conditio sine qua non voor een goede bevordering bij keuze.

Ik wil nu, in dit licht gezien, het huidige systeem van beoordeling en bevordering van officieren aan een beschouwing onderwerpen.

Om te beginnen citeer ik de wettelijke en andere bepalingen, die in deze van belang zijn.

„De bevordering tot een opper- of een hoofdofficiërsrang . . . . . „geschiedt door Ons bij keuze uit de meest geschikte officieren”. Aldus art. 48 van de Wet bevordering en ontslag beroepsofficieren.

„Bij de invulling van de beoordelingslijsten worden aangeduid als:
„a. bijzonder aan te bevelen:

„. . . . . kapiteins (ritmeesters) en officieren van hogere rang,
„die . . . . . gerekend kunnen worden te behoren tot de meest geschikten van hun ranggenoten als bedoeld in het tweede lid van artikel „15 der (Bevorderingwet voor de landmacht) . . . . .;

„b. aan te bevelen:

„de officieren, die . . . . . voor zover zij de rang van kapitein (ritmeester) of hoofdofficier bekleden . . . . . gerekend worden te behoren tot degenen, bedoeld in het tweede lid van artikel 15 der hierboven genoemde wet . . . . .”.

Aldus punt 21 van het Voorschrift Beoordeling Officieren. Aan gezien art. 48 van de Wet bevordering en ontslag beroepsofficieren voor wat de mannelijke officieren betreft hetzelfde inhoudt als art. 15 van de Bevorderingswet voor de landmacht is het dus ook thans nog zo, dat alleen de met „bijzonder aan te bevelen” en „aan te bevelen” aangeduide (mannelijke) kapiteins (ritmeesters) en officieren van hogere rang gerekend worden te behoren tot de meest geschikte officieren en dus voor de bevordering in aanmerking kunnen komen.

„Voor bevordering tot een hoofdofficiersrang komen in de eerste plaats in aanmerking de uitmuntende officieren, die voor een buitengewone bevordering bij keuze in aanmerking kunnen komen. Uit de aard der zaak kan het aantal uitmuntende officieren slechts zeer gering zijn. Voorts komen voor een zodanige bevordering in aanmerking de zeer goede en — afhankelijk van het verloop — de goede officieren.

„Aan middelmatige officieren kan in het algemeen geen hogere rang worden toegekend dan die van kapitein (ritmeester)”. Aldus lezen wij in de „Aanwijzingen voor de officieren-beoordelaars” (Aanhangsel 2 bij het voorschrift Beoordeling Officieren). Hieruit mag worden afgeleid, dat slechts uitmuntende, zeer goede en goede officieren als „bijzonder aan te bevelen” c.q. „aan te bevelen” kunnen worden aangeduid (en mitsdien voor bevordering tot een opper- of een hoofdofficiersrang in aanmerking kunnen komen).

Tot zover de wettelijke en andere bepalingen voorzover hier van belang.

Op blz. 133 van de nota inzake het Defensiebeleid van 18 mei 1954 lezen wij: „De opperofficiers- en kolonelfuncties tezamen vormen ten nauwernood 5 % van het totaal der officiersfuncties; 95 % is bestemd voor luitenants, kapiteins, majoors en luitenant-kolonels. Dit heeft tot gevolg, dat voor het grootste deel der officieren de rang van luitenant-kolonel de eindrang moet zijn. Slechts de allerbesten zullen voor het klein aantal functies met rang van kolonel of opperofficier in aanmerking komen” en in de Memorie van Antwoord aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal betreffende de Wet bevordering en ontslag beroepsofficieren: „Wel speelt de ranglijst bij de bevorderingen een grote rol doch de keuze-bevordering schept de mogelijkheid om de officieren met uitzonderlijke capaciteit met voorbijgaan van ranggenoten te bevorderen. Niet vergeten dient te worden, dat in ieder systeem de middelmatigen, niettemin zeer gewaardeerde krachten, verre in de meerderheid zijn. Hun rechtspositie vraagt een deugdelijke verankering. Een te sterk doorgevoerde selectie der officieren, die min of meer boven de middelmaat uitkomen, brengt bovendien het nadeel mede, dat deze officieren, doordat zij langere tijd in de hogere rangen zullen dienen, de promotie van degenen, die onder hen in de ranglijst staan, zullen tegenhouden”.

Deze uitspraken zijn niet te rijmen met wat er in de wet staat omtrent de bevordering tot een opper- of een hoofdofficiersrang en wat, in overeenstemming met het in de wet bepaalde, in de „Aanwijzingen „voor de officieren-beoordelaars” wordt gezegd.

Het is evident, dat wie maar middelmatig is nimmer tot de meest geschikte officieren van zijn rang zal kunnen behoren. Er zullen namelijk altijd collega's zijn, die boven de middelmaat uitkomen en die dus in vergelijking met de middelmatige meer geschikt voor bevordering zijn. Even duidelijk is het echter, dat, zoals in genoemde M.v.A. is opgemerkt, bij de krijgsmacht, evenals in ieder ander systeem, de middelmatigen verre in de meerderheid zijn. Welnu, dit zou dan, als men zich houdt aan wat er in de wet staat, tengevolge moeten hebben, dat de overgrote meerderheid van de kapiteins (ritmeesters) het nimmer tot hoofdofficier brengt. In feite wordt echter (zie de nota inzake het Defensiebeleid) de overgrote meerderheid van de kapiteins (ritmeesters) wel majoor en wordt wie eenmaal majoor is op zijn tijd ook nog wel luitenant-kolonel. Hieruit valt niet anders te concluderen dan dat bij de bevordering van kapiteins (ritmeesters) tot majoor en bij die van majoors tot luitenant-kolonel veelvuldig in strijd met de wet wordt gehandeld.

De fout ligt hier bij de wet, die, waar zij bepaalt, dat alleen de meest geschikte officieren ook tot de rangen van majoor en van luitenant-kolonel bevorderd kunnen worden, er ten onrechte van uitgaat, dat er veel minder majoors nodig zijn dan kapiteins (ritmeesters) en wederom veel minder luitenant-kolonels dan majoors. Waar er echter zoveel majoors- en luitenant-kolonelsplaatsen zijn, dat ook iedere kapitein (ritmeester), die normaal zijn werk doet, niet meer en niet minder — en die dus tot de grote schare der middelmatigen behoort — op zijn tijd wel majoor en naderhand luitenant-kolonel moet worden, kan er geen sprake zijn van een bevordering van alleen maar de meest geschikte kapiteins (ritmeesters) resp. majoors tot deze rangen.

Waren de oude bevorderingswetten nog van kracht, dan zou men desnoods kunnen zeggen: zij zijn verouderd en passen daarom niet meer in de huidige toestand; wij lezen daarom „alleen de meest geschikte officieren van die rangen” maar alsof er stond: „alleen de „geschikte officieren van die rangen”. Een oude wet kan men als het moet wel zo interpreteren.

De huidige Wet bevordering en ontslag beroepsofficieren, bevattende het odieuze artikel 48, is echter van zeer recente datum (zij is op 1 mei 1955 in werking getreden) en laat daarom een dergelijke interpretatie eigenlijk niet toe.

En passant zij hier opgemerkt, dat ik niet begrijp waarom men in deze nieuwe wet de verouderde bepaling omtrent de bevordering bij keuze ook van kapiteins (ritmeesters) en majoors uit de oude wet heeft overgenomen.

Hoe redt men zich uit de noodtoestand waarin men verkeert doordat de wet niet op de eisen, welke de praktijk stelt, is afgestemd? Op de volgende zeer simpele manier.

De beoordelingslijst officieren kent zeven termen welke bij de beoordeling van de beoordeelde in zijn rang gebezigd kunnen worden, te weten: 1. uitmuntend, 2. zeer goed, 3. goed, 4. middelmatig, 5. onvoldoende, 6. slecht en 7. zeer slecht. Deze termen lijken mij niet slecht gekozen; immers middelmatig moet het midden houden tussen wat boven de maat is (goed, zeer goed en uitmuntend) en wat eronder is (onvoldoende, slecht en zeer slecht). Men zou nu verwachten, dat, aangezien bij de officieren de middelmatigen verre in de meerderheid zijn, het gros der kapiteins en ritmeesters (om alleen maar de officieren van deze rang te noemen) als „middelmatig” wordt gequalificeerd. Aangezien echter middelmatige kapiteins en ritmeesters niet „voor bevordering aan te bevelen” kunnen worden verklaard (dit kunnen alleen zij die met „uitmuntend”, „zeer goed” of „goed” zijn gequalificeerd) en iedere normaal zijn werk doende kapitein en ritmeester nu eenmaal op een gegeven moment majoor moet worden, noemt men wat eigenlijk „middelmatig” zou moeten heten, maar „goed” of misschien zelfs „zeer goed”. De moeilijkheid is hiermede wel opgelost maar de waarheid niet gediend

Een ieder, die deel uitmaakt van een beoordelingscommissie als bedoeld in de punten 8 en vlg. van het V.B.O., kan gedwongen worden aan deze praktijk mede te doen; immers zou hij eens scrupuleus zijn en de waarheid willen dienen, dan zou hij hiermede de beoordeelde duperen, d.w.z. deze voor wat zijn bevordering betreft achterstellen bij het gros van zijn collega's, die voor het merendeel wel niet beter zullen zijn (misschien zelfs slechter) dan hij (de beoordeelde) maar wier beoordeling om de hierboven genoemde reden is geflatteerd.

Zo dwingt dus het huidige systeem van beoordeling van kapiteins (ritmeesters) en majoors hen, die met de beoordeling van officieren van deze rangen zijn belast, al te vaak ertoe om een middelmatige officier met „goed” te bestempelen. Hiermede is dit systeem al veroordeeld. Echter zijn er nog andere bezwaren tegen aan te voeren.

Als men eenmaal „goed” noemt wat maar „middelmatig” is, is men wel gedwongen om wat „onvoldoende” is, „middelmatig” te noemen (waar blijven anders de middelmatigen?), wat „goed” is „zeer goed” (er dient toch onderscheid gemaakt te worden tussen de pseudo goeden en de echte dito!) enz. Aldus komt men tot een te hoge waardering van de kapiteins (ritmeesters) en de majoors over de gehele linie.

Er is nog een ander bezwaar. Wie als kapitein (ritmeester) en naderhand als majoor met „goed” is gequalificeerd (hetgeen dus eigenlijk „middelmatig” betekent maar dat zal de betrokkene wel niet beseffen, althans nimmer willen erkennen) zal zich waarschijnlijk ten zeerste tekort gedaan voelen, wanneer hij als luitenant-kolonel met „middelmatig” wordt bestempeld. Waarom ben ik als luitenant-kolonel nu opeens een stuk minder dan ik als kapitein (ritmeester) en als majoor was, zal hij vragen. Ik heb toch steeds normaal mijn werk verricht en ben evenals vroeger niet slechter dan de overgrote meerderheid van mijn ranggenoten.

Aangezien men hem hierop bezwaarlijk zal kunnen antwoorden:

„Uw beoordeling met „goed” als kapitein en als majoor betekende „slechts, dat U „middelmatig” was; om als luitenant-kolonel met „goed” „bestempeld te kunnen worden moet men echter werkelijk goed zijn en „dat bent U niet”, zal men, ook al om de lieve vrede te bewaren en te voorkomen, dat de beoordeelde zich over zijn beoordeling beklaagt, hem ook als luitenant-kolonel maar „goed” i.p.v. „middelmatig” geven. Zo zien wij dus dat de geflatteerde (= onjuiste) beoordeling van de kapiteins (ritmeesters) en de majoors — waaraan onder de gegeven omstandigheden nu eenmaal niet te ontkomen valt — leidt tot een geflatteerde (= onjuiste) beoordeling van de luitenant-kolonels.

Aangezien de term „uitmuntend” uiteraard slechts in uitzonderingsgevallen kan worden gebezigd ontstaat er een groot gedrang van „goede” en „zeer goede” luitenant-kolonels, die allen „voor bevorder-, ring aan te bevelen” zijn en mitsdien gerekend worden tot de meest geschikten van hun ranggenoten te behoren en maakt men het de Kroon wel zeer moeilijk om uit te maken wie „de allerbesten” zijn, die voor bevordering tot kolonel in aanmerking komen.

Wanneer de wet niet op bepaalde eisen, welke de praktijk stelt, is afgestemd dient zij gewijzigd te worden. Zo zal dus ook art. 48 van de Wet bevordering en ontslag beroepsofficieren (ik bepaal mij in deze eenvoudigheidshalve maar tot de *beroepsofficieren der landmacht*) gewijzigd moeten worden in die zin, dat voor kapiteins (ritmeesters) en majoors niet langer geldt, dat zij slechts bevorderd kunnen worden als zij tot *de meest geschikten* van hun ranggenoten behoren. Wil men ten aanzien van hen de bevordering bij keuze handhaven dan ware te bepalen, dat hun bevordering geschiedt bij keuze uit *de daarvoor in aanmerking komende* officieren. In aanmerking voor bevordering komen dan behalve de enkele uitmuntende, de zeer weinige zeer goede en de weinige goede ook de vele middelmatige officieren. (Ten aanzien van de laatsten ware het natuurlijk beter te bepalen, dat deze volgens de ranglijst bevorderd worden).

Zoals wij gezien hebben worden tegenwoordig niet alleen de enkele uitmuntende, de zeer weinige zeer goede en de weinige goede maar ook de vele middelmatige officieren op hun tijd majoor en luitenant-kolonel. Daarmede is het dan echter voor de middelmatigen afgelopen. Men zou nu kunnen beweren, dat het er v.w.b. de officieren beneden de rang van luitenant-kolonel eigenlijk alleen maar toe doet om te weten wie van hen *onder* de middelmaat zijn (deze mogen natuurlijk niet bevorderd worden), ware het niet dat voor de officieren van iedere rang m.u.v. die van tweede-luitenant de mogelijkheid van vóórbevordering dient te bestaan. Dus zal men niet alleen moeten weten, wie onder de middelmaat zijn maar ook wie er (ver) boven uitsteken. Men meent deze wetenschap te kunnen verkrijgen door iedere officier om de zoveel tijd (normaal twee jaar) door een drietal officieren van hogere rang dan de zijne te laten beoordelen. (Vroeger gebeurde het alleen door de commandant van de betrokkene). Hiertegen zou niets te zeggen zijn wanneer ten eerste men op deze wijze deugdelijke resultaten zou bereiken, d.w.z. beoordelingen, die juist zijn en waar dus op te bouwen

valt en ten tweede niet te veel tijd en moeite aan het beoordelen zouden moeten worden besteed. Noch het een noch het ander is echter het geval.

Een ieder, die wel eens deelgenomen heeft aan de beoordeling van een officier, zal moeten erkennen, dat de resultaten hiervan doorgaans maar zeer betrekkelijke waarde hebben. Slechts bij uitzondering zijn behalve de commandant van de betrokkene ook de andere leden van de beoordelingscommissie in staat een min of meer gefundeerd oordeel uit te spreken en dus gaat men praktisch altijd af op het oordeel van de commandant. Wat dus een driemansoordeel moet zijn is in feite meestal maar een eenmansoordeel.

Er is echter meer tegen het huidige beoordelingssysteem aan te voeren en dat is ernstiger dan het voorgaande.

1°. Waar het bij de beoordeling van een officier in de voornaamste plaats om moet gaan is een juiste qualificatie van zijn bekwaamheid en van zijn karakter te geven. De rest is eigenlijk maar franje. Nu zullen doorgaans de leden van een doorsnee beoordelingscommissie nog wel bij machte zijn de *bekwaamheid* van een collega (= vakgenoot) te beoordelen (slechts het op zijn juiste waarde schatten van een uitzonderlijk begaafde zal hun kunnen te boven gaan); men kan echter onmogelijk van hen verwachten, dat zij zoveel mensenkennis en psychologisch inzicht bezitten, dat zij in staat zijn een diepgaand en afgerond oordeel over het *karakter* van een collega te vellen. Zij zullen, afgaande op sommige min of meer in het oog lopende gedragingen van de door hen te beoordelen officier aan deze bepaalde gunstige of ongunstige karaktereigenschappen toeschrijven en daarmee basta.

Gesteld al, dat zij zich hierbij niet vergissen — en de kans op vergissingen is in deze zeer groot — wat zeggen dan nog die paar eigenschappen over het karakter van de beoordeelde in zijn geheel? Weinig of niets. Zo zal dus in negen van de tien gevallen hetgeen op een beoordelingslijst omtrent het karakter van de beoordeelde is ingevuld misschien te weinig verantwoord maar stellig te onvolledig zijn om (mede) als fundament van een beslissing omtrent al of niet bevordering van de beoordeelde te kunnen dienen.

2°. Een ieder weet, dat het vaak van de samenstelling van een beoordelingscommissie afhangt of een beoordeelde officier gemaakt dan wel gebroken wordt. De ene mens is nu eenmaal harder of zachter in zijn oordeel over een medemens dan de ander en een beoordeling volgens zuiver objectieve maatstaven is in gevallen als de onderhavige onmogelijk. Zoveel hoofden zoveel zinnen en dus zoveel beoordelingscommissies zoveel verschillende wijzen van beoordeling. Het huidige (gedecentraliseerde) systeem van beoordeling van officieren moet dus wel tot onrechtvaardigheid leiden.

3°. Beoordelen dient ook te zijn vergelijken d.w.z. het afwegen van iemands verdiensten en fouten tegen de verdiensten en fouten van anderen. Slechts hij, die in deze veel vergelijkingsmateriaal heeft, is in staat om, mits ook nog aan een aantal andere voorwaarden wordt

voldaan (zie boven), een behoorlijk gefundeerd oordeel uit te spreken. Hoeveel officieren-beoordelaars van officieren, die de beoordeelden door en door kennen (dit zullen doorgaans alleen de onmiddellijke commandanten van de betrokkenen zijn) kennen daarnaast een voldoende aantal ranggenoten van de beoordeelden eveneens door en door om tot een behoorlijk gefundeerd oordeel te kunnen komen? Vermoedelijk maar heel weinig. Ook hiermede en met het vorige is het huidige systeem van beoordeling van officieren veroordeeld.

Is het overigens eigenlijk wel zo, dat een commandant zijn officieren door en door kent? Is het karakter van menige officier niet als een gesloten boek voor zijn commandant? Als het er om gaat het karakter van een officier te beoordelen zal men doorgaans veel beter terecht kunnen bij zijn ondergeschikten dan bij zijn commandant. De militaire verhoudingen laten echter nu eenmaal niet toe het karakter van een officier door diens ondergeschikten te doen beoordelen.

Heeft iemand zich wel eens afgevraagd hoeveel tijd — om van de moeite nog maar niet eens te spreken — het beoordelen van officieren volgens het huidige systeem kost? Een beoordelingscommissie is per beoordeelde officier toch minstens een uur kwijt om het eens te worden over de invulling van de beoordelingslijst. Dat betekent dus op zijn minst drie volle man-uren per beoordeling. Vermenigvuldigt men dit met het totaal aantal beroepsofficieren dan krijgt men wat alleen maar wat de normale (periodieke) beoordeling der beroepsofficieren in de twee jaar minimaal aan tijd vergt. Daarbij komen dan nog de talloze tussentijdse beoordelingen.

Het staat een beoordeelde officier vrij zich over zijn beoordeling, hoe die ook luidt, te beklagen. Aangezien zelfoverschatting een veelvuldig voorkomende menselijke kwaal is, is men al gauw geneigd zich te kort gedaan te voelen over zijn beoordeling als officier en speciaal wanneer deze beoordeling, objectief gezien, min of meer juist is. Mede als gevolg hiervan regent het bezwaarschriften over uitgebrachte beoordelingen. Aan het indienen van zo'n bezwaarschrift is ook geen enkel risico verbonden aangezien men er nooit minder van kan worden.

Welk een tijd en welk een moeite kost niet de behandeling van al die bezwaarschriften! De „Commissies van onderzoek van bezwaarschriften”, bestaande uit ten minste drie officieren van hogere rang dan de klagers, hebben er de handen vol mee. De beoordelaars in eerste instantie moeten worden gehoord, daarnaast veelal ook nog getuigen en adviseurs. Er moet in elke zaak een gemotiveerd advies aan de M.v.O. worden opgesteld. Dit advies moet ten Departemente worden bestudeerd en er moet daar een beslissing op genomen worden. Is de beoordeelde het hiermede niet eens, dan kan hij zijn zaak nog door de Centrale Raad van beroep in ambtenarenzaken laten behandelen. Hoe omslachtig en tijdrovend is dit alles en hoeveel man-uren gaan er niet in zitten. Commandanten en andere officieren moeten er telkens voor aan hun eigenlijke werk onttrokken worden; zij moeten reizen maken naar Den Haag enz.

Zou dit systeem inderdaad tot juiste beoordelingen leiden, dan zou men er misschien nog vrede mee kunnen hebben. Dit is echter in talrijke gevallen reeds hierom uitgesloten, omdat zoals ik hierboven al opmerkte, verslechtering van een beoordeling na beklag niet meer mogelijk is. Hoogstens zou men indien betrokkene een quaerulant blijkt te zijn, hem bij een latere beoordeling dit epitheton kunnen geven, maar dat is altijd min of meer gevaarlijk, kan althans een hoop ellende veroorzaken. Het huidige systeem van beoordeling van officieren is dus ook veel te tijdrovend.

Dan is er nog het volgende bezwaar tegen dit systeem aan te voeren. Aangezien de carrière van een beroepsofficier voor een goed deel afhangt van de beoordelingen, welke successievelijk over hem worden uitgebracht (op zijn minst één in de twee jaar), ziet hij iedere nieuwe beoordeling met een zekere spanning tegemoet. Valt zij goed uit, d.w.z. is hij met haar tevreden, dan kan hij weer rustig aan zijn werk gaan en zijn er geen moeilijkheden. Acht hij zich echter ondergewaardeerd — en hoe dikwijls zal dit niet het geval zijn — dan zal hij onrustig worden. Hij praat erover met collega's en liefst natuurlijk met diegenen onder hen, die in hetzelfde geval verkeren als hij, en er ontstaat al gauw een onplezierige sfeer. Hij en zijn collega's zullen er onwillekeurig toe komen er de leden van de beoordelingscommissie en in het bijzonder de commandant, die zij natuurlijk als de voornaamste schuldige in deze beschouwen, op aan te zien, dat deze(n) hem (de beoordeelde officier) hebben (heeft) willen „grijpen”. Dit gaat natuurlijk zo door nadat hij zich over de beoordeling heeft beklaagd. Het kan soms maanden duren alvorens het tot een behandeling van zijn bezwaarschrift komt. Al die tijd loopt de beoordeelde rond met wrok in het hart tegen zijn commandant en misschien ook nog tegen de andere leden van de beoordelingscommissie. Bij de behandeling van de zaak door de Commissie voor de bezwaarschriften zal klager zijn commandant als zijn tegenpartij beschouwen en dienovereenkomstig ageren. De commandant zal zich hiertegen te weer stellen. Alles even onverkwikkelijk. Derhalve kan het huidige stelsel van beoordeling van officieren op grote schaal tot onrust en tot vertroebeling van de verhouding tussen commandanten en hun officieren leiden.

Men zal, na het bovenstaande gelezen te hebben, wellicht zeggen: Het is natuurlijk allemaal min of meer waar wat U opmerkt maar wat dan anders? Tenslotte zal toch op de ene of andere manier moeten worden uitgemaakt welke officieren onder de middelmaat zijn en daarom als kapitein (ritmeester) moeten stranden en welke erboven zijn en dus voor bevordering tot hogere rangen dan die van luitenant-kolonel in aanmerking komen. Het bestaande systeem is zeker niet feilloos — dit zij U toegegeven — maar geef ons hiervoor eens een ander, dat beter is, in de plaats.

Ik zou het bovenstaande niet geschreven hebben als ik niet meende een oplossing van het onderhavige probleem aan de hand te kunnen doen. Overigens ben niet ik, maar is een ander de geestelijke vader van het hier onder ontwikkelde systeem van beoordeling en bevordering

van officieren. Ik heb slechts de idee, welke bij die ander was opgekomen, wat nader uitgewerkt en vervolgens op schrift gesteld.

Men dient zich te baseren op het onloochenbare feit, dat de overgrote meerderheid der officieren uit middelmatigen bestaat. Deze „niettemin zeer gewaardeerde krachten” behoeven ons in deze niet te interesseren. Zij kunnen, mits fysiek deugdelijk, rustig op hun tijd, al naar behoefte volgens de ranglijst successievelijk kapitein, majoor en luitenant-kolonel worden. Waar het om gaat is om hen, die onder de maat en hen die erboven zijn, te ontdekken en zulks liefst *zo vroeg mogelijk*. Hiervoor is geenszins nodig, dat *alle* officieren om de zoveel tijd beoordeeld worden. Men make slechts beoordelingslijsten (uiteraard gans anders ingericht dan de thans in gebruik zijnde!) op van wat ik de „ondermaatse” en de „bovenmaatse” officieren zou willen noemen. Dit zou moeten geschieden door de onmiddellijke chefs van de betrokkenen aangezien deze hen het beste kennen. De officier van wie een beoordelingslijst is opgemaakt — gunstig of ongunstig — worde overgeplaatst. Zijn nieuwe commandant dient na verloop van zekere tijd (bijv. zes maanden) zijn oordeel over de betrokkene te vellen. Is dit in dezelfde geest als het oordeel van de eerste commandant dan geve men het geval in handen van een centrale beoordelingscommissie, bestaande uit een aantal eminente officieren. Deze commissie dient onafhankelijk te zijn en dus waren haar leden vast te benoemen voor bijv. vijf jaar zonder daarna herbenoemd te kunnen worden.

De centrale beoordelingscommissie heeft dus het geval in handen gekregen. Zij stelt een onderzoek in. Dit onderzoek moet zeer diepgaand zijn en zich tot alle aspecten van de officier in kwestie uitstrekken: zijn bekwaamheid, zijn karakter, zijn fysiek, zijn milieu enz. Uiteraard staat het de commissie vrij om wie zij wil als getuige of als deskundige te horen.

Alleen wanneer de commissie tot een oordeel komt, dat conform is aan dat van de commandant (dus „ondermaats” of „bovenmaats”), brenge zij dit met de gronden waarop het berust ter kennis van de M.v.O.

Uiteraard zal de commissie allengs een zekere hoeveelheid vergelijkingsmateriaal ter beschikking krijgen hetgeen een eerste vereiste is om tot goede beoordelingen te kunnen komen.

Dit zou dus de procedure moeten zijn wanneer de tweede commandant het met de eerste eens is. Heeft hij een afwijkende mening (er is z.i. met de beoordeelde officier niets bijzonders aan de hand omdat deze tot de grote schare der middelmatigen behoort), dan plaatse men de betrokkene nogmaals over. Deelt de derde commandant de mening van de tweede („niets bijzonders”) dan is de zaak daarmee afgelopen; is hij het daarentegen met de eerste commandant eens („ondermaats” of „bovenmaats”), dan worde het geval aan de bovengenoemde beoordelingscommissie voorgelegd, die vervolgens handelt als hierboven omschreven.

Aangezien dit systeem van beoordeling van (ondermaatse en bovenmaatse) officieren met zich mede brengt, dat een commandant niet

alleen zijn slechtste maar ook zijn beste officieren kwijt raakt (zij worden immers overgeplaatst) en hij van nature weinig voor het laatste zal voelen, bestaat de kans, dat hij louter en alleen uit eigen belang geen beoordelingslijst opmaakt van een bovenmaatse officier. Ook is het mogelijk, dat hij, zelf middelmatig zijnde, deze officier niet als zodanig (bovenmaats) onderkent. Daarom ware te bepalen, dat een officier, die er voor zichzelf van overtuigd is bovenmaats te zijn, kan verzoeken om voor een bepaalde periode (bijv. zes maanden) naar een ander onderdeel te worden overgeplaatst. Levert dit niet het door hem gehoopte resultaat (een gunstige beoordeling) op, dan dient hij naar zijn oorspronkelijk onderdeel terug te keren en gebeurt er verder niets. In het andere geval worde hij nogmaals overgeplaatst enz. (Zie boven).

Er ware hierbij nog te bepalen, dat een officier, die gewogen maar te licht bevonden is, eerst na zekere tijd, bijv. twee jaar, een nieuw verzoek om overplaatsing kan indienen.

Als grote voordelen van dit, hier uiteraard nog niet in details uitgewerkte, systeem van beoordeling van officieren zie ik:

1°. dat de overgrote meerderheid der officieren, te weten de middelmatigen, niet meer beoordeeld behoeft te worden. (Welk een hoeveelheid arbeid zal hierdoor bespaard en welk een narigheid voorkomen worden!);

2°. dat men bij de bepaling van wie niet voor bevordering en van wie voor vóórbevordering tot kapitein (ritmeester), majoor en luitenant-kolonel en naderhand voor bevordering tot kolonel en hoger in aanmerking komen een behoorlijk houvast heeft, althans veel meer houvast dan thans;

3°. dat de taak van de Kroon v.w.b. de beoordeling van officieren aanmerkelijk wordt verlicht. (Het aantal dergenen uit wie een keuze voor (voor)bevordering kan en dus moet worden gedaan zal maar zeer klein zijn!);

4°. dat men bij de beoordeling van officieren niet meer wat maar „middelmatig” is „goed” behoeft te noemen, wat „slecht” is „middelmatig” enz.

Tot besluit nog een (dubbele) vraag.

Dienen de beoordelingslijsten, welke in het hier uiteengezette systeem dus nog slechts voor ondermaatse en bovenmaatse officieren zullen worden opgemaakt, voor de betrokkenen geheim te blijven en zo neen moeten zij er zich dan over kunnen beklagen? M.i. is het iemands goed recht om als hij slecht beoordeeld is (waaruit, zoals wij gezien hebben, bepaalde onaangename consequenties voor hem kunnen voortvloeien), te weten waarop dit berust. Daarom zal aan de ondermaatse officier inzage gegeven moeten worden van zijn beoordelingslijst. Acht hij deze onjuist dan kan hij zich beklagen over een vermeende krenkende of onbillijke behandeling (art. 9, lid 4 Regl. b. d. Krijgstucht). Daarentegen is er m.i. geen enkele reden voor om ook aan de als bovenmaats beoordeelde officier zijn beoordelingslijst te laten zien, maar zal men kunnen volstaan met aan hem mede te delen, dat hij wordt overge-

plaatst i.v.m. een gunstige over hem uitgebrachte beoordeling. Hij zal hiermede al lang tevreden zijn.

Zoals uit het bovenstaande blijkt ben ik het met de door Mr. DE GRAAFF in zijn reeds in 1952 op het bestaande stelsel van beoordeling en bevordering geoeffende critiek volmaakt eens (ik heb zelfs nog meer critiek) en ook met een deel van zijn voorstellen tot verbetering. Ik ga echter verder dan hij voor wat betreft de in het beoordelingsstelsel aan te brengen wijzigingen. Hij wil het zo laten, dat iedere officier om de zoveel tijd beoordeeld wordt; ik wil hier per se van af. Maar ik wil dan ook, dat voor wat de bevordering van de kapiteins (ritmeesters) en van de majoors betreft de wet in die zin wordt gewijzigd, dat deze officieren, voor zover zij niet „ondermaats” zijn (in welk geval zij niet voor bevordering in aanmerking mogen komen) of „bovenmaats” (in welk geval zij vóórbevorderd dienen te worden) bevorderd worden volgens de ranglijst.

Naar ik hoop zal het bovenstaande ertoe leiden, dat nog eens een beter systeem van beoordeling en bevordering van officieren dan het huidige zal worden ingevoerd.

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

Zeekrijgsraad Ned. Nieuw Guinea.

Vonnis van 2 oktober 1956.

(Uitgesproken 2 oktober 1956 — Fiat-executie 6 oktober 1956).

President: P. van Willigen; *Leden:* I. Bink, J. L. Hollander, A. M. Luijk en A. Bakkes.

Raadsman: Luit. t. Zee (V) 2e kl. (O.C.) A. Seret.

Opzettelijke ongehoorzaamheid, meermalen gepleegd: opzettelijk nalaten gevolg te geven aan het bevel van een meerdere om een militair motorrijtuig te verlaten en ongehoorzaamheid aan de daarop volgende opdracht om zijn naam op te geven*).

(W.M.Sr. art. 114).

DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT IN NEDERLANDS NIEUW GUINEA, in de zaak van de Fiscaal tegen J. H. v. d. W., oud 22 jaren, gerequireerde, laatstelijk vóór de verwijzing naar de Krijgsraad gediende hebbende als vliegtuigmaker-vliegtuigmonteur 2e kl. z/m bij het Squadron Nr 7 te Biak,

---

*) Terzake van het dienstbevel aan een verdachte om zijn naam op te geven wordt verwezen naar sententie H.M.G. van 22 november 1919, M.R.T. XLIII (1950) blz. 84 en het daarbij gestelde naschrift.

Gezien: . . . enz.;

Gezien het bevel tot bijeenkomst van de Zeekrijgsraad d.d. 20 september 1956 aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklagde wordt ten laste gelegd **):

„dat hij, dienende als vliegtuigmaker-vliegtuigmonteur 2e klasse „z.m., op of omstreeks 14 juli 1956 te Jefman, althans te Nederlands „Nieuw-Guinea, toen hij was aangewezen om behulpzaam te zijn bij „het lossen van de lading van een LCPR en zich met een deel van die „lading bevond op een door de korporaal vliegtuigmaker-magazijn- „beheerder F. J. Papavoine bestuurd motorrijtuig, opzettelijk de order „van genoemde korporaal om van de wagen af te gaan niet heeft op- „gevolgd, doch op die wagen is gebleven en toen die korporaal nog- „maals diezelfde order gaf, wederom opzettelijk die order niet heeft „opgevolgd, doch op die wagen is gebleven, en vervolgens toen die „korporaal hem in verband daarmee *naar zijn naam en stamboek- „nummer, althans naar zijn naam vroeg, opzettelijk die naam en dat „stamboeknummer, althans die naam niet aan die korporaal heeft op- „gegeven, zeggende: „Die ben ik vergeten”*, althans woorden van ge- „lijke strekking bezigende”;

Gezien: . . . enz.;

Overwegende dat ten processe, zakelijk gerelateerd, hebben ver- klaard:

1. Johannes Hendrikus v. d. W., oud 22 jaren, als beklagde:

dat hij op 14 juli 1956, toen hij diende als vliegtuigmaker-vliegtuig- monteur tweede klasse zeemiliciën, op Jefman werd aangewezen voor het lossen van een LCPR, die voeding voor mariniers en squadron 7 bracht; dat korporaal Papavoine zich met de powerwagon aan het einde van de steiger bevond; dat hij, nadat de voeding voor de mari- niers op de wagen was geladen de korporaal Papavoine vroeg om vast deze lading weg te brengen; dat korporaal Papavoine het echter nood- zakelijk vond dat alle voeding ineens op de wagen werd geladen; dat hij daarop gezegd heeft: „Daar heb ik niks mee te maken, ga maar „rijden”; dat hij daarna van de korporaal opdracht kreeg zijn mond te houden; dat de korporaal daarna zei: „Ga van de wagen af, ik wil je „er niet meer bij hebben”; dat hij toen op de wagen is blijven staan; dat hij, na nogmaals de order te hebben gekregen van de wagen af te gaan, toch is blijven staan; dat deze hem vroeg om zijn naam; dat hij zijn naam niet heeft genoemd en heeft gezegd dat hij die was vergeten; dat hij zijn naam niet heeft genoemd omdat de korporaal hem geregeld v. d. W. noemt en dat deze dus wel met zijn naam op de hoogte was; dat de korporaal hem niet naar rang of stamboeknummer heeft ge- vraagd;

2. Franciscus Johannes Papavoine, oud 34 jaren, als getuige:

dat hij op 14 juli 1956 werd aangewezen om met de powerwagon voeding, aangekomen met een LCPR, van de steiger op het eiland

---

***) In de bewezenverklaring ontbreken de hierna door ons gecursiveerde woorden. (Red.).

Jefman naar het magazijn te rijden; dat hij hiertoe met de powerwagon naar de steiger reed, alwaar de vliegtuigmaker J. H. v. d. W. en drie mariniers begonnen met de wagen te laden; dat hij bemerkte dat de wagen slecht geladen was; dat de voeding er zo maar ingesmeten was, terwijl een gedeelte nog op de pier stond, welke hoeveelheid gemakkelijk in de power had gekund; dat hij hierover een opmerking maakte en dat de vliegtuigmaker J. H. v. d. W. hierop antwoordde: „Daar heb je niets mee te maken, je rijdt maar”; dat hij toen tegen deze heeft gezegd: „Ga van de wagen af, ik wil je er niet meer bij hebben” dat deze antwoordde: „Ik ga er niet af”; dat hij toen heeft gezegd: „Ik geef je de opdracht dat je van de wagen afgaat”; dat deze toen zeide: „Dat doe ik niet”; dat hij deze zijn naam en stamboeknummer heeft gevraagd en dat deze daarop antwoordde: „Mijn naam en stamboeknummer weet ik niet”;

Overwegende, dat door de inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend is bewezen, met beklagdes schuld eraan, hetgeen hem is telaste gelegd met uitzondering van de woorden „naar zijn naam en stamboeknummer, althans” en „die naam en dat stamboeknummer, althans”;

Overwegende, dat het bewezen verklaarde behoort te worden gequalificeerd als:

„Opzettelijke ongehoorzaamheid meermalen gepleegd”;

Overwegende, dat dit feit, strafbaar gesteld bij artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht, in artikel 2 no. 2 onder b van de Wet op de Krijgstucht staat vermeld;

dat beklagde terzake door zijn Commandant werd gestraft met twee dagen streng arrest;

dat voorts, gelet op de persoon van beklagde en de omstandigheden waaronder het feit werd begaan, het gepleegde feit niet zonder meer van lichte aard is, doch wel van zó lichte aard is, dat aan de Commandant van beklagde ruim voldoende disciplinaire correctiemiddelen ten dienste staan om beklagde een aan diens schuld evenredige krijgstuhtelijke straf op te leggen, weshalve de Krijgsraad bij het onderzoek van de aan zijn kennisneming onderworpen zaak heeft bevonden dat het feit een der in artikel 2 nos. 2-6 der Wet op de Krijgstucht vermelde feiten opleverende, buiten strafrechtelijke behandeling had behoren te zijn afgedaan;

Gezien de artikelen 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht, 2 no. 2 onder b en 58 van de Wet op de Krijgstucht, 185, 188 en 189 van de Rechtspleging Zeemacht;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN,

Verklaart het de beklagde telaste gelegde in dier voege als hoger werd overwogen wettig en overtuigend bewezen;

Verklaart hem daaraan schuldig;

Qualificeert het wettig en overtuigend bewezen verklaarde als hoger werd aangegeven;

Bevindt dat het feit, een der in artikel 2 nos. 2-6 der Wet op de

Krijgstucht vermelde feiten opleverende, buiten strafrechtelijke behandeling had behoren te zijn afgedaan;

Verwijst onder mededeling van alle stukken de zaak ter verdere behandeling naar de tot straffen bevoegde Commanderende Officier.

Zeekrijgsraad Ned. Nieuw Guinea.

Vonnis van 2 oktober 1956.

(Uitgesproken 2 oktober 1956 — Fiat-executie 6 oktober 1956).

President: P. van Willigen; *Leden:* I. Bink, J. L. den Hollander, A. M. Luijk en A. Bakkes.

Raadsman: Luit. t. Zee 2e kl. (O.C.) J. H. van Rongen.

Belediging door een feitelijkheid (een meerdere op minachtende wijze over het hoofdhaar gestreken, zeggende: „Ha, korporaaltje”), belediging door een daad (voor de voeten van de meerdere op de grond spuwen) en beschimpen van een meerdere (die meerdere toevoegen: „Afstand houden? Voor jou, nooit! Je bent voor mij geen meerdere”).

(W.M.Sr. art. 108, 110).

DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT IN NEDERLANDS NIEUW GUINEA, in de zaak van de Fiscaal tegen W. S., oud 22 jaren, gerequireerde, laatstelijk vóór de verwijzing naar de Zeekrijgsraad gediend hebbende als bottelier 1e klasse aan boord Hr. Ms. „Luymes”,

Gezien: . . . enz.;

Gezien het bevel tot bijeenkomst van de Zeekrijgsraad d.d. 20 september 1956, aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij, dienende te Nederlands Nieuw-Guinea aan boord van Hr. Ms. „Luymes” als bottelier 1e klasse, op of omstreeks 17 juni 1956 „aan boord van voormelde bodem, opzettelijk de korporaalsgeschuts-„konstabel T. E. C. Pechler op minachtende wijze over diens hoofd-„haar heeft gestreken, althans een tikje op diens hoofd heeft gegeven, „daarbij zeggende: „Ha korporaaltje”, althans woorden van gelijke „minachtende strekking bezigende; voorts, nadat genoemde korporaals hem terzake terecht had gewezen, opzettelijk die korporaals de woorden heeft toegevoegd: „Afstand houden? Voor jou, nooit. Je bent „„voor mij geen meerdere”, althans woorden van gelijke beschimpende „strekking, en vervolgens opzettelijk in tegenwoordigheid van genoemde „de korporaals voor diens voeten op de grond heeft gespuwd, daarbij „opzettelijk die korporaals in diens tegenwoordigheid de woorden toe-„voegende „Je moet weten dat ik balen scheit van alle blauwe jongens”, „althans woorden van gelijke beledigende strekking”;

Gezien: . . . enz.;

Overwegende dat ten processe, zakelijk gerelateerd, hebben verklaard:

1. Willem S., oud 22 jaren, als beklagde:

dat hij op zondag 17 juni 1956, toen Hr. Ms. „Luymes”, waarop hij diende als bottelier 1e klasse, te Manokwari lag, 's ochtends om 09.00 de wal op is gegaan en in Manokwari de gehele dag in café's heeft rondgehangen en bier heeft gedronken; dat hij dronken is geworden; dat hij zich niet kan herinneren hoe hij aan boord is teruggekeerd; dat hem ook niet meer voor de geest staat wat daarna moet zijn voorgevallen;

2. Theophilis Emiel Carolus Pechler, oud 24 jaren, als getuige:

dat hij dient aan boord Hr. Ms. „Luymes” in de rang van korporaal geschutkonstabel; dat hij zich 17 juni 1956 in de amusementsradiohut aan boord van Hr. Ms. „Luymes” bevond, welk schip zich op dat moment te Manokwari bevond; dat de bottelier der eerste klasse S. en de matroos der eerste klasse Vincken kwamen langslopen; dat S. hem een tikje tegen het hoofd gaf en zoiets zei als: „Ha korporaal”; dat hij tegen deze zeide: „Je moet weten tegen wie je het hebt. Ik ben geen „maatje van je. Doe maar gewoon, je moet altijd afstand weten te „bewaren. Ik ben tenslotte een vreemde voor je”; dat S. toen zeide: „Afstand houden — voor jou nooit. Je bent voor mij geen meerdere”; dat hij toen zeide: „Toch maar doen, anders breng ik je bij de com- „mandant”; dat S. hierop voor zijn voeten op de grond spuwde, de opmerking makende: „Je moet weten dat ik balen scheit van alle „blauwe jongens”; dat S. niet over zijn hoofdhaar heeft gestreken, doch „hem een tikje tegen zijn hoofd heeft gegeven; dat hij niet kan verklaren of dit tikje minachtend werd gegeven, doch dat hij het als zodanig aanvoelde;

3. Hendrikus Wilhelmus Boeren, oud 29 jaren, als getuige:

dat hij zich aan boord Hr. Ms. „Luymes” bevond — welk schip zich op dat moment te Manokwari bevond — en omstreeks anderhalve meter verwijderd stond van de amusementsradiohut; dat hij niet meer weet op welke dag en welke datum het was; dat matroos Vincken kwam aanlopen met daarachter bottelier S.; dat hij bottelier S. diens hand zag uitsteken naar korporaal Pechler, die hij vanaf de plaats waar hij stond eveneens kon waarnemen; dat de bottelier S. met diens hand door het haar van de korporaal Pechler streek, terwijl hij S. hoorde zeggen: „Ha „korporaaltje”; dat hij de korporaal Pechler hoorde zeggen: „Je moet „weten tegen wie je het hebt, ik ben een meerdere van je, je moet „afstand bewaren”; dat hij S. toen hoorde zeggen: „Ik scheit balen van „blauwe jongens”;

4. Oswald Arthur van Orssagen, oud 23 jaren, als getuige:

dat hij zich aan boord van Hr. Ms. „Luymes” bevond, welk schip zich op dat moment te Manokwari bevond, schuin tegenover de amusementsradiohut; dat hij niet meer weet op welke dag en welke datum het was; dat hij de bottelier S. en de matroos Vincken aan boord zag komen; dat zij liepen in de richting van de amusementsradiohut; dat in die radiohut korporaal Pechler zat; dat hij een woordenwisseling tussen de korporaal Pechler en de bottelier S. hoorde; dat hij toen woorden hoorde afkomstig van de bottelier S. en gericht tot de korporaal Pechler; dat hij die woorden niet allemaal kon verstaan, maar wel zoiets opving

als: „Blauwe jongens”; dat hierop iets volgde wat hij niet verstond en toen nogmaals „blauwe jongens” dat hij ongeveer op hetzelfde moment de bottelier S. voor de voeten van de korporaal Pechler zag spuwen; dat hij hierna S. en Vincken zag weggaan;

Overwegende dat door de inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend is bewezen met zijn schuld eraan, hetgeen beklagde is te laste gelegd;

Overwene dat het bewezene behoort te worden gekwalificeerd als:

1. „Als militair opzettelijk een meerdere door een *) feitelijkheid „beledigen;
2. „Als militair opzettelijk een meerdere beschimpen en in zijn „tegenwoordigheid mondeling en door een daad beledigen, „alle feiten als een voortgezette handeling beschouwd”;

Overwegende dat gelet op de ernst van de gepleegde feiten, de omstandigheden waaronder deze zijn begaan en de persoon van beklagde, met toepassing van artikel 11 van het Wetboek van Militair Strafrecht, een voorwaardelijke militaire detentie voor de tijd van twee weken, gecombineerd met een geldboete van eenhonderd gulden, passend is, waartegen het militair belang zich niet verzet;

[Volgt: veroordeling tot militaire detentie v.d.t.v. 2 weken, voorwaardelijk, proeftijd één jaar, alsmede (onvoorwaardelijk) een geldboete van f 100, subs. 30 dagen hechtenis — Red.].

NASCHRIFT.

Het door de Krijgsraad berechte geval is een vrijwel academisch zuivere en fraaie demonstratie van het verschil tussen belediging door een feitelijkheid (een aanraking van de persoon of de kleding van de meerdere) en de belediging door een daad (waarbij de meerdere niet aangeraakt wordt). Opgemerkt wordt nog dat, zodra bij de aanraking van de meerdere niet meer de belediging doch de aanranding op de voorgrond treedt, het feit in de kwalificatie van „feitelijke insubordinatie” valt.

Belediging door een feitelijkheid komt zelden voor, juist omdat bij aanraking van de meerdere de aanranding (verzet) spoedig op de voorgrond treedt. Andere voorbeelden van dit misdrijf vindt men in vonnis Zeekrijgsraad Willemsoord van 15 juli 1936 (M.R.T. XXXII, blz. 265): een meerdere tegen hoofd en schouder spuwen; vonnis Zeekrijgsraad bij de Strijdkrachten in het Oosten van 27 april 1943 (M.R.T. XLI, blz. 340): de meerdere op minachtende wijze op de schouder kloppen; vonnis van de Krijgsraad te Velde West van 24 februari 1954 (M.R.T. XLIX, blz. 541): de slip van de das van de meerdere uit diens jas wippen.

Wat de kwalificatie betreft: terecht (op grond van de bewoordingen van de wet) laat de Krijgsraad ten aanzien van het beschimpen in het midden of zulks al dan niet in tegenwoordigheid van de meerdere ge-

*) De wet spreekt van „enige” feitelijkheid, gelijk ook is vermeld in de door de Fiscaal voorgestelde kwalificatie. (Red.).

schiedde. Uit de aard der zaak kan beschimping slechts ten overstaan van de meerdere geschieden, hetgeen bijv. bij mondelinge belediging niet noodzakelijkerwijs het geval is.

W. H. V.

Zeekrijgsraad Ned. Nieuw Guinea.

Vonnis van 2 oktober 1956.

(Uitgespr. 2 oktober 1956 — Fiat-executie 6 oktober 1956).

President: P. van Willigen; *Leden:* I. Bink, J. L. den Hollander, A. M. Luijk en A. Bakkes.

Raadsman: 1e Lt. Mars. J. G. Nicolaas.

Opzettelijke ongehoorzaamheid aan het bevel van een meerdere in burger (die zich als zodanig bekend had gemaakt) om in het restaurant, waar beklagden zich bevonden, hun hoofddekseel af te zetten.

Ten aanzien van het element „meerdere” is geen wetenschap vereist doch mogelijkheidsbewustzijn genoegzaam. Ten aanzien van de eerste maal, dat de order gegeven werd (voordat de meerdere in burger zich als zodanig bekend had gemaakt) bestaat twijfel ten aanzien van dit mogelijkheidsbewustzijn. Vrijspraak. Nadat de meerdere zich bekend gemaakt had, bestond het mogelijkheidsbewustzijn stellig.

Een bevel is slechts als „dienstbevel” aan te merken wanneer het enig militair belang betreft. Het is een algemeen aanvaard beginsel dat men, een hoofddekseel dragende, dit bij het betreden van een restaurant afzet. Het Reglement Krijgstucht legt de militair de verplichting op zich te allen tijde behoorlijk te gedragen overeenkomstig de waardigheid van de militaire stand en ook in de omgang met burgers een voorbeeld te zijn van ordelijk gedrag. Aldus bestond er tussen het gegeven bevel en het militaire belang verband.

Met gebruikmaking van artikel 24 W.Sr. geldboete opgelegd.

(W.M.Sr. art. 114; R.K. art. 8; W.Sr. art. 24).

DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT IN NEDERLANDS NIEUW GUINEA, in de zaak van de Fiscaal tegen C. W. Th. V., oud 21 jaren, gerequiereerde, laatstelijk vóór de verwijzing naar de Zeekrijgsraad gediend hebbende als marinier 3e klasse-zeemiliciën;

Gezien: . . . enz.;

Gezien het bevel tot bijeenkomst van de Zeekrijgsraad d.d. 15 september 1956, aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij te Manokwari, dienende als marinier der 3e klasse zee-„miliciën bij de marinierskazerne aldaar, op of omstreeks 27 april „1956 tezamen en in vereniging met de marinier der 2e klasse zee-„miliciën L. M. C. en de marinier 3e klasse zeemiliciën J. A. M. D., „toen de in burger geklede sergeant der mariniers G. N. Hakkenberg „hen gedrieën in uniform met hoofddekseel gekleed had aangetroffen in „het restaurant „Rita” en hen naar aanleiding daarvan bevolen had hun „hoofddekseel af te zetten, opzettelijk niet aan die order heeft voldaan

„door zijn hoofddekseel op het hoofd te houden, vervolgens nadat ge-
 „noemde sergeant zich bekend had gemaakt en hen opnieuw bevolen
 „had hun hoofddekseel af te zetten, andermaal opzettelijk niet aan die
 „order heeft voldaan door zijn hoofddekseel op het hoofd te blijven
 „houden, en nadat genoemde sergeant hen op de strafbaarheid van het
 „niet opvolgen van een order had gewezen en hen ten derde male bevolen
 „had hun hoofddekseel af te zetten, wederom opzettelijk niet aan die
 „order heeft voldaan door zijn hoofddekseel op het hoofd te blijven
 „houden, waarna hem door genoemde sergeant voorlopig arrest in de
 „vorm van streng arrest werd aangezegd”;

Gezien: . . . enz.;

Overwegende dat ten processe, zakelijk gerelateerd, hebben ver-
 klaard:

1. Cornelis Wilhelmus Theresia V., oud 21 jaren, als beklagde:

dat hij dient bij de marinierskazerne „Manokwari”; dat hij vrijdag
 27 april 1956 bij restaurant „Rita” te Manokwari kwam en met zijn
 muts op aan de bar ging zitten; dat er direct een burger naar hem
 toekwam, die hem zeide zijn muts af te zetten; dat hij hieraan voldeed;
 dat hij even later zijn pet spelenderwijs weer heeft opgezet; dat er
 daarna een andere burger kwam die zei: „Zet je muts af”, dat hij
 daarop vroeg: „Wie bent U”; dat hij zijn pet niet afzette; dat deze zich
 bekend maakte als de sergeant der mariniers Hakkenberg en hem nog-
 maals gelaste zijn pet af te zetten; dat hij dit weer niet deed; dat hij
 zijn muts heeft opgehouden ondanks dat sergeant Hakkenberg hun een
 laatste waarschuwing gaf;

2. Johannes Alphonsus Maria D., oud 21 jaren, als getuige:

dat hij zich 27 april 1956 's avonds omstreeks 21.00 uur in het café
 „Rita” te Manokwari bevond tezamen met de mariniers C. en V.; dat
 zij aan de bar zaten met hun mutsen op; dat een in burger gekleed
 persoon naar hen toe kwam en zei tegen hen dat ze de mutsen moesten
 afzetten; dat zij niet deden wat hun gezegd werd, aangezien zij zich op
 het standpunt stelden dat zij met een burger geen zaken hadden; dat
 deze persoon zich hierna bekend maakte als de sergeant der mariniers
 Hakkenberg; dat hij hun vervolgens de opdracht gaf de mutsen af te
 zetten, dat zij aan deze opdracht geen gevolg gaven; dat deze opdracht
 door genoemde sergeant werd herhaald, doch dat zij toen ook niet
 deden wat hun werd gezegd; dat hun voorlopig arrest werd aangezegd;

3. Leonardus Martinus C., oud 21 jaren, als getuige:

dat hij zich op 27 april 1956 's avonds omstreeks 21.00 uur in het
 café „Rita” te Manokwari bevond tezamen met de mariniers D. en V.;
 dat zij aan de bar zaten met hun mutsen op; dat een in burger gekleed
 persoon naar hen toe kwam en tegen hen zei dat ze de mutsen af
 moesten zetten; dat zij niet deden wat hun gezegd werd, aangezien zij
 zich op het standpunt stelden dat zij met een burger geen zaken hadden;
 dat deze persoon zich hierna bekend maakte als de sergeant der mari-
 niërs Hakkenberg; dat hij hun vervolgens de opdracht gaf de mutsen
 af te zetten, dat zij aan deze opdracht geen gevolg gaven; dat deze
 opdracht door genoemde sergeant werd herhaald met de waarschuwing

„Jullie spelen met vuur”, doch dat ook toen zij niet deden wat hun werd gezegd; dat hun vervolgens voorlopig arrest werd aangezegd;

Overwegende ten aanzien van het gegeven bevel:

a. ten aanzien van het gegeven zijn van het bevel door een meerdere:

dat in het onderhavige geval het bevel gegeven werd door een meerdere in burgerkleding; dat, aangezien bij de misdrijven tegen de ondergeschiktheid het opzet het element „meerdere” beheerst, in dit verband steeds moet worden geëist dat de mindere weet dat hij tegenover een meerdere staat; dat evenwel dit weten niet verder zal behoeven te gaan dan dat de mindere zich de mogelijkheid met een meerdere te doen te hebben bewust is geweest, en zekerheid geenszins vereist is; dat de omstandigheden bepalen of bij de mindere dit mogelijkheidsbewustzijn aanwezig kan zijn en aanwezig geweest is; dat in het onderhavige geval niet met stelligheid kan worden gezegd dat, toen de sergeant, zonder zich als zodanig kenbaar te maken, het bevel voor de eerste maal gaf, dat mogelijkheidsbewustzijn bij de beklagde aanwezig was, doch dat zulks zeer zeker wel het geval was, toen de sergeant, na zich als zodanig bekend gemaakt te hebben, het bevel tot tweemaal toe wederom gaf, en derhalve niets de beklagde van de verplichting onthief die herhaalde order te gehoorzamen;

b. ten aanzien van de eis dat een bevel slechts dan als een dienstbevel is aan te merken wanneer dit bevel enig militair dienstbelang betreft:

dat deze eis inhoudt dat een meer of minder onmiddellijk verband moet bestaan tussen het gegeven bevel en het militaire dienstbelang; dat in casu door de sergeant geconstateerd werd dat enige in uniform geklede militairen, waaronder beklagde, zich ophielden in een restaurant terwijl zij hun hoofddekseel op het hoofd hielden; dat het een algemeen aanvaard beginsel van burgerlijk fatsoen is dat men, een hoofddekseel dragende, bij het betreden van een openbare gelegenheid als een restaurant dat hoofddekseel afneemt; dat dit beginsel niet alleen geldt voor de burger doch evenzeer voor de militair in uniform; dat het uit artikel 73 van de Wet op de Krijgstucht voortgesproten Reglement betreffende de Krijgstucht de militair onder meer de verplichting oplegt zich te allen tijde behoorlijk te gedragen overeenkomstig de waardigheid van de militaire stand en ook in de omgang met burgers een voorbeeld te zijn van ordelijk gedrag; dat een gedrag als het onderhavige niet alleen in strijd is met de waardigheid van de militaire stand en het begrip van ordelijk gedrag, doch tevens afbreuk doet aan het aanzien van de krijgsmacht bij de burgerij; dat wanneer een meerdere een mindere zich aan een dergelijk gedrag ziet schuldig maken, het militaire dienstbelang vordert dat die meerdere door middel van een bevel die mindere dat gedrag doet staken; dat, — afgezien van een ruimere of engere opvatting van het begrip dienstbevel voor wat betreft het militair dienstbelang — het optreden in publiek van een meerdere tegen een mindere voor die meerdere allermindst een eenvoudige taak is en het van groot belang is dat een meerdere in dergelijke omstandigheden zich geruggesteund kan weten door de militaire rechter; dat de

opvatting verdedigd wordt dat een bevel, waaraan geen dienstbelang ten grondslag ligt, niet als een dienstbevel kan gelden; dat de opvatting verdedigd wordt dat een bevel, strijdig met de belangen van de dienst, niet als dienstbevel kan gelden; dat, wat daarvan zij — aangezien het onderhavige bevel toch in elk geval noch strijdig te noemen is met de belangen van de dienst noch dienstbelang als grondslag mist — de vraag of in het onderhavige geval een meer of minder onmiddellijk verband bestond tussen het gegeven bevel en het militaire dienstbelang, bevestigend moet worden beantwoord; dat derhalve het onderhavige bevel een dienstbevel is in de zin van artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat derhalve op grond van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend is bewezen, zomede beklagdes schuld eraan, hetgeen hem is telaste gelegd, met uitzondering van de woorden „opzettelijk”, waar dit woord voor de eerste maal in de telastelegging voorkomt, en „andermaal” en „hen op de strafbaarheid van het niet „opvolgen van een order had gewezen en”;

Overwegende, dat het bewezene behoort te worden gequalificeerd als: „Opzettelijke ongehoorzaamheid, terwijl drie personen gezamenlijk „het misdrijf plegen, meermalen gepleegd, alle feiten als een voortgezette handeling beschouwd”;

Overwegende, dat gelet op de ernst van het gepleegde feit, de omstandigheden waaronder het is begaan en de persoon van beklagde een geldboete *) ad f 60 passend is; . . . [enz. — Red.].

NASCHRIFT.

De rechtsoverwegingen van het vonnis behandelen twee onderwerpen:

- (a) *de kwestie in de meerdere in burger;*
- (b) *de kwestie of het bevel om het hoofddeksel af te nemen in casu een „dienstbevel” opleverde.*

ad (a). Terecht zegt het vonnis dat terzake van het element „meer-dere” mogelijkheidsbewustzijn genoegzaam is; minder duidelijk is echter de overweging dat het „weten” in de schakering van mogelijkheidsbewustzijn gevorderd wordt. Gewoonlijk stelt men „weten” (= zekerheid) tegenover „mogelijkheid”(sbewustzijn).

ad (b). Nu de Krijgsraad niet voornemens blijkt te zijn, in dit vonnis een bijdrage te leveren in het belang van de (verdere) vaststelling van de juiste definitie van het „dienstbevel”, immers de opgeworpen strijd-vraag laat voor „wat daarvan zij”, was het overbodig om naar voren te halen dat de opvatting verdedigd wordt dat een bevel, waaraan geen dienstbelang ten grondslag ligt, niet als dienstbevel kan gelden, en een andere opvatting, dat evenmin als dienstbevel kan gelden een bevel, strijdig met de belangen van de dienst ¹⁾. Ten deze schijnt voldoende de overweging dat als dienstbevel is aan te merken een bevel, enig

*) Artikel 24 W.Sr. is, blijkens de aangehaalde wetsartikelen, toegepast.

¹⁾ Zie hierover M.R.T. XLVIII (1955) blz. 529 en 602 in verband met blz. 37, 230, 445, 487 en 517.

*het artikel wordt niet afgevoerd, maar afgevoerd is
Benoemd of in het volgend nummer de vonnissen
worden gepubliceerd*

dienstbelang betreffende, d.w.z. dat er een meer of minder onmiddellijk verband bestaat tussen het gegeven bevel en het militaire dienstbelang. Uitgaande van deze stelling, kon de Krijgsraad het een dienstbevel achten, toen de meerdere zijn minderen een bevel gaf, daartoe strekkende dat zij zich in een openbare gelegenheid zouden gedragen naar de algemeen aanvaarde beginselen van burgerlijk fatsoen.

W. H. V.

Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 17 augustus 1956.

President: Kolonel Mr H. H. A. de Graaff; *Leden:* Luitenant-Kolonel W. Ch. Lapré en Majoor P. Ridder.

Raadsman: Majoor L. J. van Duijn te Apeldoorn.

Aanrijding, in Duitsland, tussen een door beklagde bestuurde militaire auto en een (stilstaande) Duitse personenauto, waardoor een inzittende van laatstbedoelde auto een hersenschudding kreeg.

Toepassing van artikel 36 W.V.W.

Onder de strafoverwegingen is opgenomen de overweging dat beklagde deel uitmaakte van een (Nederlandse) militaire colonne.

(W.V.W. art. 36).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen P. D., geboren 30 januari 1913, korporaal 1e klasse (Staf Comp. 1e Legerkorps Apeldoorn) beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 16 september 1955 te Borghorst, althans „in Duitsland, als bestuurder van een Ford bureauwagen met aanhang- „wagen daarmee heeft gereden over de voor het algemeen rijverkeer „openstaande rijweg, de Altenbergerstrasse (Bundesstrasse 54) en met „die door hem, beklagde, bestuurde automobiel hoogst onvoorzichtig „of hoogst ondeskundig, toen op enige afstand op de voor hem linker- „zijde van die weg een automobiel enigszins schuin op die weg stil- „stond, waardoor of mede waardoor de vrije doortocht op die ongeveer „6 meter brede weg voor die door hem, beklagde, bestuurde ongeveer „2.20 meter brede bureauwagen min of werd belemmerd dan wel in „gevaar werd gebracht, waardoor voorbijrijden uiterst voorzichtig en „langzaam diende te geschieden, inplaats van tijdig in voldoende mate „langzamer te gaan rijden, zonodig tijdig te stoppen of behoorlijk daar- „voor uit te wijken, niet tijdig heeft gestopt of behoorlijk is uitgeweken „doch gezien die omstandigheden met te grote snelheid is doorgereden „dan wel hoogst ondeskundig of onachtzaam naar rechts uitwijkend „tegen het aldaar aanwezige trottoir is opgebotst, waardoor hij, be- „klagde, de macht over het stuur heeft verloren en deze aldaar op de „voor hem linkerszijde van die weg staande automobiel heeft aange-

„reden, waardoor het aan zijn, beklaagdes, grove schuld is te wijten ge-
 „weest dat hij, daardoor de macht over zijn voertuig verliezend, daarna
 „tevens tegen een achter die schuin op die weg stilstaande, eveneens
 „stilstaande auto is opgereden waardoor de zich in die laatste auto
 „bevindende Jacob Müller een hersenschudding, althans zwaar licha-
 „melijk letsel heeft bekomen, althans zodanig letsel dat hij gedurende
 „enige tijd verhinderd is geweest zijn bezigheden als postinspector te
 „verrichten, althans tijdelijk ziek is geweest”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde zakelijk heeft verklaard:

dat hij op 16 september 1955 als bestuurder van een Ford bureau-
 wagen met aanhangwagen daarmede te Borghorst in Duitsland over de
 ongeveer $5\frac{1}{2}$ meter brede voor het algemeen rijverkeer openstaande
 rijweg, de Altenbergerstrasse (Bundesstrasse 54), reed, gaande in de
 richting van het centrum van Borghorst; dat hij, terwijl hij aldaar met
 een snelheid van ongeveer 9 à 10 mijl per uur, in de 2de versnelling,
 met die bureauwagen, welke ongeveer 2.20 meter breed was, reed, op
 de voor hem linkerzijde van de Altenbergerstrasse een grote vracht-
 auto met aanhangwagen normaal rechts zag geparkeerd staan; dat
 achter deze vrachtauto een personenauto merk Ford stond en daar-
 achter vlak achter elkaar twee Volkswagens; dat die Ford enigszins
 schuin op de weg stond, zodanig dat de linkervoorzijde van die Ford
 naar zijn schatting 30 à 40 cm verder naar het midden van de weg
 stond dan de linkerzijde van die geparkeerde vrachtauto met aanhang-
 wagen; dat hij, toen hij bij het passeren met de voorzijde van zijn
 bureau-auto ongeveer ter hoogte van de achterzijde van de laadbak van
 de aanhangwagen van die vrachtauto was gekomen, zag hoe schuin die
 Ford personenauto op de weg stond; dat hij toen zag, dat, als hij bleef
 doorrijden zoals hij reed, hij zeker met die Ford in aanrijding zou
 komen; dat de afstand die hem nog van de Ford scheidde, te weten
 ongeveer 4 à 5 meter, echter te kort was om nog tijdig te kunnen remmen;
 dat hij toen zoveel mogelijk verder naar rechts heeft gestuurd; dat hij
 hierbij voelde, dat hij met het rechtervoorwiel van zijn auto ergens tegen
 aankwam, en meteen een klap aan zijn stuur voelde, waardoor zijn
 auto schuins naar links schoot in de richting van de voor hem linkerweg-
 helft; dat hij niettegenstaande krachtig remmen in botsing met ge-
 noemde Ford kwam; dat hij meteen daarna met zijn wagen in botsing
 kwam met een achter die Ford staande Volkswagen; dat een inzittende
 van die Volkswagen, zekere Müller, bij en door die botsing een schram
 boven zijn linkeroog had gekregen;

Overwegende, dat Josephus Henricus Cornelius Verhoeven, geboren
 24 september 1935 te Helmond, als getuige door de Officier-Commis-
 saris gehoord, zakelijk heeft verklaard en met ede gesterkt:

dat hij op 16 september 1955 naast beklaagde gezeten was in een
 door deze bestuurde militaire wagen, rijdende over de Altenberger-
 strasse (Bundesstrasse 54) te Borghorst in de richting van het centrum
 van Borghorst; dat hij voor hem uit op de linkerweghelft een grote
 vrachtauto normaal rechts zag geparkeerd staan; dat daarachter een per-

sonenauto stond, dusdanig schuin, dat de linkervoorzijde van deze auto ongeveer 60 cm meer naar het midden van de weg stond dan de linkerzijde van die vrachtauto; dat achter deze personenauto nog twee Volkswagens personenauto's stonden; dat beklagde bij het passeren met de door hem bestuurde bureau-auto naar rechts uitweek; dat hij hierbij een lichte schok voelde aan het voertuig, dat hierdoor plotseling en scherp naar links ging en in aanraking kwam met vorenoemde personenauto en vervolgens tegen de daarachter staande Volkswagen; dat hij niet heeft gemerkt, dat beklagde vóór het passeren van die vrachtauto zijn snelheid heeft verminderd en/of heeft geremd;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig verhoor, opgemaakt op 17 september 1955 en gesloten door Raabe, wachtmeester der Duitse politie, zakelijk inhoudt als verklaring van Jakob Müller, geboren 31 oktober 1905 te Stolberg (Duitsland):

dat hij op 16 september 1955 als passagier was gezeten in een door zijn zoon bestuurde auto; dat hun auto op de Altenbergerstrasse te Borghorst door een Hollandse militaire vrachtauto is aangereden; dat hij door die botsing een verwonding boven zijn linkeroog en een hersenschudding opliep en naar het ziekenhuis „Maria Trost” werd overgebracht;

Overwegende, dat een medische verklaring van 7 juni 1956, ondertekend door Dr H. Burchhardt, arts, hoofd van de Chirurgische afdeling van het ziekenhuis „Maria Trost” te Borghorst (Westfalen, Dld.), zakelijk inhoudt:

dat Jakob Müller aldaar op 16 en 17 september 1955 in behandeling is geweest wegens een hersenschudding en vandaaruit is verwezen naar een ziekenhuis in Koblenz (Duitsland);

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — het verhoor en de geneeskundige verklaring slechts bezigende in verband met de inhoud van de overige bewijsmiddelen — wettig en overtuigend bewezen acht hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, met dien verstande, dat het feit op 16 september 1955 te Borghorst in Duitsland is gepleegd;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Aan zijn schuld bij gelegenheid van een aanrijding met een door hem bestuurd motorrijtuig te wijten zijn, dat een ander zodanig lichamelijk letsel bekomt, waaruit tijdelijke ziekte ontstaat, terwijl dat letsel door die aanrijding is veroorzaakt”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 36 (2) van de Wegenverkeerswet;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, in verband hiermede, dat beklagde heeft verklaard

dat hij ten tijde van het voorgevallene deel uitmaakte van een militaire colonne, terugkerende van een gehouden oefening, hetgeen ook is gebleken uit de verklaringen van de getuigen Hulsbergen en Verhoeven;

Gezien de artikelen: . . . enz.;

[Volgt: veroordeling tot betaling van een geldboete van f 25, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door een hechtenis voor de tijd van 10 dagen — *Red.*].

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 9 mei 1956.

President: Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Lt.-Kol. L. C. Onderstal en Lt.-Kol. A. J. J. H. van Dilst.

Raadsman: Mr van Dillen.

Plichtsverzaking door een commandant van een patrouille door — terwijl hij juist daartegen moest waken — onbevoegdlijk in een jeep te stappen en deze te verplaatsen.

(W.M.Sr. art. 129).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen P. R. B., geb. 22 januari 1934, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, militair zijnde en als dienstplichtig soldaat in werkelijke „dienst bij de Koninklijke Landmacht, op of omstreeks 26 maart 1956, „in tijd van oorlog, te Soesterberg in de gemeente Soest, behorende tot „de wacht van het wachtobject M.C. Soesterberg en terwijl hij als „commandant van een patrouille deze patrouille liep, de als zodanig „op hem rustende verplichting niet is nagekomen om toe te zien, dat „er op het te bewaken object geen onregelmatigheden gebeurden, onder „andere dat er in de eventueel geparkeerde voertuigen door onbevoeg- „den niet werd plaatsgenomen of dat deze verplaatst werden, hebbende „hij, beklaagde, ten tijde en ter plaatse voormeld zonder hiervoor op- „dracht of toestemming van een daartoe bevoegde meerdere te hebben „bekomen, zelf in een op genoemd object geparkeerde jeep plaats- „genomen, dit motorrijtuig gestart en vervolgens met deze jeep enige „meters vooruit gereden en, toen de motor afsloeg, vervolgens in een „andere jeep plaatsgenomen en getracht eerstgenoemde jeep met behulp „van laatstgenoemde jeep op zijn plaats terug te duwen”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard: dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als dienstplichtig soldaat van de Koninklijke Landmacht, ingedeeld bij de Bewakingscompagnie Soesterberg te Utrecht, terwijl hij deel uitmaakte van de wacht over het object Mobilisatiecomplex Soesterberg en terwijl hij als commandant van een door deze wacht over genoemd complex uitgezonden patrouille van 05.00 uur tot 06.00 uur op 26 maart 1956 deze pa-

trouille liep, op genoemde datum plaats genomen heeft in een op dat object te Soesterberg geparkeerde jeep, deze jeep vervolgens gestart en enige meters vooruit heeft gereden, waarna de motor afsloeg; dat hij vervolgens toen aldaar in een andere jeep heeft plaats genomen en daarmee getracht heeft de eerstgenoemde jeep op de oude plaats terug te duwen; dat hij wist, dat hij als wachthebbende en als commandant van genoemde patrouille verplicht was om toe te zien, dat er op genoemd object geen onregelmatigheden gebeurden, dat er in de eventueel op het object geparkeerde voertuigen niet werd plaats genomen door onbevoegden, noch deze voertuigen werden verplaatst — dat hij ook wist, dat hij van niemand recht of toestemming had gekregen tot bovenbedoelde handelingen en dat hij daartoe ook niet anderszins bevoegd was;

Overwegende, dat een procesverbaal van huishoudelijk onderzoek dd. 27 maart 1956 opgemaakt en gesloten door Adrianus Jacobus Ram, adjudant-onderofficier en Cornelis Witter, sergeant-majoor, zakelijk inhoudt als verklaring van Jan Hendrik van de Sluis:

dat hij op 26 maart 1956 als wachthebbende aangewezen was op het wachtobject Soesterberg; dat hij om 05.00 uur op patrouille moest gaan met de soldaat B., die als patrouillecommandant was aangewezen; dat zij na tien minuten gelopen te hebben, op de plaats kwamen waar verschillende jeeps geparkeerd stonden; dat, zonder iets te zeggen, de dienstplichtig soldaat B., die als patrouillecommandant was aangewezen, op een van deze jeeps afstapte, er vervolgens instapte en de motor startte, dat hij schakelde, waardoor de jeep vooruitschokte en de motor plotseling afsloeg; dat B. nog enige malen geprobeerd heeft te starten, maar dit deze niet lukte; dat de dienstplichtig soldaat B. toen in een andere jeep gestapt is en deze jeep achteruit tegen eerstgenoemde jeep gezet heeft en zo probeerde de eerste jeep op te duwen;

Overwegende, dat een afschrift van de consignes voor de wacht RvH Bewakingscompagnie „Soesterberg” Object „mobilisatie-complex” te Soesterberg zakelijk inhoudt onder punt 7a, dat het verboden is om in eventueel geparkeerde voertuigen plaats te nemen of deze te verplaatsen;

Overwegende [bewezenverklaring — *Red.*]

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„als bevelhebber van eenige patrouille eene als zoodanig op hem „rustende verplichting niet nakomen, gepleegd in tijd van oorlog”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 129 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de tijd van 6 maanden met aftrek van de tijd door hem in arrest doorgebracht, zijnde vanaf 9 mei 1956; bekrachtiging van het bestaande arrest; bepaling dat dit vonnis openlijk zal worden uitgelezen door de Secretaris op een nader in overleg met de Territoriaal Bevelhebber West te houden appèl bij alle onder hem ressorterende bewakingscompagnieën — *Red.*].

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 16 mei 1956.

President: Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Majoor Mr P. C. L.

Eschauzier en Kapitein A. J. van Dongen.

Raadsman: Majoor K. Bakker.

Als planton ingedeeld bij de wacht, zonder toestemming van de wachtcommandant het wachtlokaal en de kazerne verlaten en enige uren later, lichtelijk onder drankinvloed, teruggekeerd.

(W.M.Sr. art. 97, 129).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen A. C. R., geboren 24 februari 1934, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als dienstplichtig soldaat bij de 127e Afdeling „Zware Luchtdoelartillerie Mobiel te Haarlem, op of omstreeks 10 „maart 1956, in tijd van oorlog, te Haarlem, terwijl hij in de functie „van „planton” deel uitmaakte van het wachtpersoneel van de Kouden- „hornkazerne te Haarlem en als zodanig verplicht was zich buiten de „tijdvakken waarin hij op post werd gesteld in het wachtlokaal, althans „het daarvoor aangewezen vertrek op te houden en dit niet zonder „toestemming van de wachtcommandant te verlaten, genoemde aldus „op hem rustende verplichting niet is nagekomen, immers te circa „19.00 uur, toen hij van post was gekomen, zich zonder toestemming „van de wachtcommandant naar het waslokaal en vervolgens naar zijn „kamer heeft begeven, waarna hij, na zich aldaar te hebben verkleed, „eigendunkelijk de kazerne heeft verlaten en zich naar het Militair „Tehuis en vervolgens naar een café in de stad heeft begeven, alwaar „hij sterke drank heeft gebruikt en eerst te circa 21.30 uur lichtelijk „onder de invloed van alcoholhoudende drank het wachtlokaal weer „is binnengekomen”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard:

„dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als dienstplichtig soldaat van de Koninklijke Landmacht, ingedeeld bij de 127e Afdeling Zware Luchtdoelartillerie Mobiel te Haarlem, en terwijl hij van 06.00 uur tot 24.00 uur als plantonwacht behoorde tot het personeel van de wacht van de Koudenhornkazerne te Haarlem, te Haarlem op 10 maart 1956 omstreeks 19.00 uur, na van post gekomen te zijn, zich heeft begeven naar het waslokaal in genoemde kazerne en vandaar naar zijn kamer aldaar; dat hij zich toen op zijn kamer verkleed heeft in uitgaanstue en vervolgens eigendunkelijk de kazerne is uitgelopen en gegaan naar het Katholiek Militair Tehuis in Haarlem en vandaar naar een café in de stad, waar hij toen sterke drank heeft gebruikt; dat hij dit alles heeft gedaan zonder toestemming van de wachtcommandant, de wachtmeester de Vos; dat hij wist, dat hij als wachthebbende verplicht was

zich buiten de tijdvakken, waarin hij op post werd gesteld, op te houden in het wachtlokaal of het voor dat doel aangewezen vertrek (wachtverblijf) en dat hij zich daarvan niet mocht verwijderen zonder toestemming van de wachtcommandant; dat hij omstreeks 21.30 uur die avond in de kazerne in het wachtlokaal is teruggekeerd;

Post alia:

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„als ander militair dan die genoemd in het 1e en 4e lid van artikel „129 van het Wetboek van Militair Strafrecht behoorende tot eenige „wacht eene als zoodanig op hem rustende verplichting niet nakomen, „gepleegd in tijd van oorlog” *),

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 129 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de tijd van twee maanden, met aftrek van de tijd door hem in arrest doorgebracht, zijnde van 11 maart 1956—17 maart 1956 en vanaf 2 mei 1956, en bekrachtiging van het arrest — *Red.*].

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 23 juni 1956.

President: Majoor Mr Ch. J. Enschedé; *Leden:* Majoors Mr W. Kasten en Mr D. J. R. Buisman.

Raadman: Mr J. A. Hannivoort.

Als ambtenaar (officier, belast met het Bureau Schriftelijke Cursussen van de Dienst Welzijnzorg) een gift aangenomen van f 9000, teneinde te bevorderen dat de aangevraagde cursussen in het bijzonder aan een bepaald instituut zouden worden gegund.

Voorts: schuldheiling, door van een onderofficier giften te aanvaarden tot een totale waarde van circa f 2500.

Een jaar en vier maanden gevangenisstraf en ontslag zonder ontzetting.

Vonnis in hoger beroep bevestigd.

(W.M.Sr. art. 23; W.Sr. art. 362, 417 bis).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen Z., geb. 3 september 1915, res. kapitein, in arrest in het Huis van Bewaring I te 's-Gravenhage, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij, dienende in de rang van 1e luitenant en/of kapitein, in

*) Het mede in de dagvaarding (en bewezenverklaring) opgenomen afwezigheidsdelict is in de kwalificatie niet tot uiting gebracht. (*Red.*)

„ieder geval als Officier bij de Koninklijke Landmacht, en mitsdien als
„ambtenaar in de zin der wet,

„I. op een of meer niet met juistheid aan te geven tijdstippen in
„het tijdsverloop van omstreeks begin 1950 tot en met omstreeks medio
„1955, in tijd van oorlog, te 's-Gravenhage, Rotterdam en/of elders in
„Nederland, terwijl hij was belast met de dagelijkse leiding van het
„Bureau Schriftelijke Cursussen en/of de dagelijkse leiding van het
„Bureau Cursussen van de Dienst Recreatie en Algemene Ontwikkeling
„— sedert 1 februari 1952 geheten Dienst Welzijnszorg Leger — te
„'s-Gravenhage, en als zodanig in zijn functie van Officier was aan-
„gewezen voor de behandeling van verschillende aangelegenheden bij
„dat Bureau, waaronder het leggen en onderhouden van contacten met
„verschillende Onderwijsinstellingen of -instituten in verband met leve-
„ranties van schriftelijke lessen en/of cursussen door die instellingen
„en/of instituten aan militairen der Koninklijke Landmacht door be-
„middeling van eerder genoemde Dienst, in ieder geval terwijl hij de
„functie bekleedde van Officier in werkelijke dienst bij de Koninklijke
„Landmacht;

„PRIMAIR:

„van de Directeur van het Instituut Steehouwer V.L.S.C. (Verenigde
„Leergangen Schriftelijk Onderwijs) G. Niemeijer, in zijn eerder ver-
„melde hoedanigheden, althans in enige of een daarvan, telkens op-
„zettelijk, althans opzettelijk, een gift heeft aangenomen van een be-
„paald geldsbedrag, tot een totaal van omstreeks f 9000, althans een
„bedrag in geld, zulks terwijl hij, beklaagde, telkenmale wist, althans
„wist, dat deze giften of gift hem werden gedaan, teneinde hem te
„bewegen om in strijd met zijn plicht, althans te bevorderen, althans
„zijn voorspraak en bemiddeling te verlenen, dat de uitvoering van
„een bestaand, omstreeks het jaar 1949 tussen de Staat der Neder-
„landen, vertegenwoordigd door het daartoe door de Minister van
„Oorlog gemachtigde Hoofd van de Dienst Recreatie en Algemene
„Ontwikkeling, en voormeld Onderwijsinstituut gesloten contract be-
„treffende onder meer het door dat instituut leveren van schriftelijke
„lessen ten behoeve van het onderwijs aan militairen, op de voor dat
„instituut gunstigste wijze, althans meer profijtelijke wijze geschiedde,
„namelijk onder meer door de levering van dergelijke cursussen in het
„bijzonder aan dat instituut te doen gunnen;

„en indien terzake van het hem primair ten laste gelegde geen ver-
„oordeling mocht volgen,

„SUBSIDIAIR:

„telkens opzettelijk, althans opzettelijk, heeft nagelaten het dienst-
„voorschrift, vastgesteld bij Koninklijk Besluit van 22 augustus 1931,
„bekend als het Reglement voor de Militaire Ambtenaren der Konink-
„lijke Landmacht, en met name het in artikel 87 van dat Reglement
„gestelde, op te volgen, althans eerder bedoeld voorschrift telkens
„opzettelijk, althans opzettelijk, eigendunkelijk heeft overschreden,
„door telkens opzettelijk, althans opzettelijk, in zijn eerder genoemde
„functie(s), anders dan met goedvinden van zijn bevoegde militaire

„autoriteiten, zijnde zijn militaire chefs, van de Directeur van het „Instituut Steehouwer V.L.S.O. (Verenigde Leergangen Schriftelijk „Onderwijs) C. Niemeijer een gift, althans beloning, althans vergoeding „tot een bepaald geldsbedrag van omstreeks f 9000, althans enig gelds- „bedrag, aan te nemen;

„II. PRIMAIR:

„op thans niet met juistheid aan te geven tijdstippen gedurende de „jaren 1954 en 1955 tot omstreeks juli 1955, althans gedurende een „deel van opgemeld tijdsverloop, te 's-Gravenhage, althans in Neder- „land, telkens opzettelijk uit de opbrengst van door verduistering, al- „thans door enig misdrijf verkregen gelden voordeel heeft getrokken, „immers telkens opzettelijk van de adjudant-onderofficier D. A. Heis- „terborg als geschenk heeft aangenomen sigaren en sigaretten, in voor- „meld tijdsverloop tot een totale waarde van omstreeks f 2500, . . . „[enz., *Red.*];

„SUBSIDIAIR:

„op thans niet met juistheid aan te geven tijdstippen gedurende de „jaren 1954 en 1955 tot omstreeks juli 1955, althans gedurende een „deel van opgemeld tijdsverloop, te 's-Gravenhage, althans in Neder- „land, telkens uit de opbrengst van door verduistering, althans door „enig misdrijf verkregen gelden voordeel heeft getrokken, immers tel- „kens van de adjudant-onderofficier D. A. Heisterborg als geschenk „heeft aangenomen sigaren en sigaretten, in voormeld tijdsverloop, tot „een totale waarde van omstreeks f 2500, althans tot enig geldsbedrag, „een blik ham, een blik koffie, tabletten chocolade en andere lekker- „nijen, althans een of meer van deze artikelen tot een bedrag per maand „van omstreeks f 100, althans tot enig geldsbedrag, zulks terwijl tel- „kens aan zijn schuld te wijten is geweest, dat zijn voormelde hande- „lingen door verduistering, althans door enig misdrijf verkregen rook- „artikelen en levensmiddelen betroffen. . . . [enz., *Red.*];

„MEER SUBSIDIAIR. . . . enz.;

„III. . . .enz.;

„IV. . . .enz.”;

Overwegende, dat kennelijk tengevolge van een schrijffout in de telastelegging onder II primair staat vermeld „had moeten begrijpen” welke fout de Krijgsraad ambtshalve verbetert, zodat in de plaats daarvan worde gelezen „heeft moeten begrijpen” door welke verbetering beklagde niet in zijn verdediging wordt geschaad;

Overwegende, dat uit de justitiële verklaring dd. 12 december 1955 opgemaakt door de Commandant Korpscommando Hoofdkwartier Generale Staf te 's-Gravenhage blijkt, dat beklagde op voornoemd tijdstip sedert 15 september 1945 als militair in werkelijke dienst is;

Overwegende, dat de Krijgsraad niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging geput heeft, dat beklagde het hem onder I primair, III en IV telastegelegde heeft gepleegd, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklagde met betrekking tot het hem onder I en II subsidiair telastegelegde ten processe zakelijk heeft verklaard:

I A. dat hij van maart 1950 tot ongeveer oktober 1955 als officier in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht en wel tot 21 september 1953 als reserve-eerste-luitenant en daarna als reservekapitein;

dat hij gedurende die periode was geplaatst bij de Dienst Recreatie en Algemene Ontwikkeling (RAO), die sedert 1 januari 1952 Dienst Welzijnzorg werd genoemd, te 's-Gravenhage; dat hij daar was belast met de dagelijkse leiding van het Bureau Schriftelijke cursussen en later — als Hoofd van de Afdeling Algemene Ontwikkeling — met de dagelijkse leiding van het gehele cursuswerk;

dat hij in zijn functie het Hoofd van zijn Dienst, de toenmalige luitenant-kolonel Mulder adviseerde in aangelegenheden het onderwijs aan militairen van de Koninklijke Landmacht betreffende, dat de door hem gegeven adviezen onder meer betroffen het inschakelen van nieuwe Onderwijsinstituten in verband met eventuele leveranties van schriftelijke cursussen aan militaire cursisten; dat hij in zijn voormelde functie omstreeks april 1950 in contact kwam met Niemeijer, Directeur van het Onderwijsinstituut Steehouwer V.L.S.O. (Verenigde Leergangen Schriftelijk Onderwijs); dat, naar hem bekend was, genoemd Instituut in 1949 een overeenkomst had gesloten met de Staat der Nederlanden, vertegenwoordigd door het daartoe door de Minister van Oorlog gemachtigde Hoofd van de R.A.O., betreffende onder meer de levering door dat instituut van schriftelijke lessen ten behoeve van militairen der Koninklijke Landmacht;

B. dat hij bij een bespreking omtrent de mogelijkheden van zakelijke medewerking zijnerzijds aan dat Instituut omstreeks april 1950 van de heer Niemeijer het voorstel ontving om deze behulpzaam te zijn met diverse commerciële en financiële zaken alsmede organisatorische werkzaamheden, reclame e.d.; dat hij dit voorstel aanvaard heeft onder voorbehoud zijnerzijds dat zijn werkzaamheden zouden worden betaald en dat hem als voorschot op een later overeen te komen betalingsregeling een bedrag van *f* 1000 in contanten zou worden betaald; dat hij omstreeks medio mei 1950 een voorstel tot betalingsregeling heeft ontvangen van de heer Niemeijer, inhoudende dat deze hem voor zijn adviezen als eerder vermeld, 5 % van de omzet van de in militaire dienst verblijvende cursisten zou worden uitbetaald;

A. dat hij daarna met Niemeijer is overeengekomen dat hij, beklagde, 5 % zou ontvangen van de omzet van de ten behoeve van de militaire cursisten door het Instituut Steehouwer te leveren cursussen; dat deze regeling in 1951 door Niemeijer en hem werd gewijzigd in dier voege, dat Niemeijer hem in den vervolge 17 % in stede van 5 % van bovenbedoelde omzet zou betalen; dat hij op grond van deze betalingsregeling, gedurende de periode van omstreeks mei 1950 tot en met het voorjaar van 1955 geldsbedragen van Niemeijer heeft aangenomen tot een totaal van omstreeks *f* 9000; dat die betalingen contant geschiedden zonder afgifte zijnerzijds van enig belegstuk;

II. dat hij dienende als kapitein bij de Koninklijke Landmacht op verschillende tijdstippen gedurende de jaren 1954 en 1955 — tot om-

streeks juli 1955 — te 's Gravenhage van de adjudant-onderofficier D. A. Heisterborg telkens als geschenk heeft aangenomen hoeveelheden sigaren en/of sigaretten, voorts een blik ham, een blik koffie, tabletten chocolade en andere lekkernijen; dat Heisterborg hem had verteld dat hij — Heisterborg — deze goederen kreeg als representatie van het Ministerie van Oorlog vanwege door hem verricht sociaal werk en dat deze zaken afkomstig waren uit een representatiefonds; dat hij nimmer enig onderzoek heeft ingesteld of er inderdaad op het Ministerie van Oorlog een representatiefonds bestond, waaruit een adjudant-onderofficier dergelijke giften kon doen; dat hij zelf nooit van een dergelijk fonds had gehoord; dat de goederen die Heisterborg hem telkens gaf exhorbitant luxueus en duur waren; dat hij niettemin niet heeft stilgestaan bij de vraag of deze gehele aangelegenheid wel in orde was;

Overwegende, dat als getuige ten processe zakelijk heeft verklaard Geert Niemeijer:

A. dat hij van 1949 tot en met 1955 Directeur was van het Instituut Steehouwer V.L.S.O. (Verenigde Leergangen Schriftelijk Onderwijs) te Rotterdam;

dat dit instituut omstreeks 1949 een contract had gesloten met de Staat der Nederlanden, die werd vertegenwoordigd door het Hoofd van de Dienst Recreatie en Algemene Ontwikkeling — later geheten Dienst Welzijnzorg Leger — betreffende de levering van schriftelijke cursussen ten behoeve van militairen der Koninklijke Landmacht;

dat hij omstreeks het voorjaar van 1950 te 's Gravenhage in contact is gekomen met de toenmalige luitenant Z., die toen Hoofd was van de Afdeling van de Dienst Recreatie en Algemene Ontwikkeling, die ging over de schriftelijke cursussen aan militairen;

dat hij omstreeks die tijd te Rotterdam aan de luitenant Z. een bedrag van f 1000 heeft gegeven, zulks naar aanleiding van een gesprek tussen hen beiden over het leveren van cursussen aan militairen;

dat hij, getuige, daarbij de bedoeling had dat door bemiddeling van de luitenant Z. meer cursussen door zijn, getuiges, Instituut zouden kunnen worden geleverd dan tot op dat ogenblik het geval was geweest, in dier voege, dat Z. daartoe zijn bemiddeling zou verlenen door het geven van gunstige adviezen aan het Hoofd van zijn Dienst;

dat nadien te Rotterdam, 's Gravenhage of elders in Nederland tussen hem en de luitenant Z. werd overeengekomen dat Z. 5 % van de omzet van de door zijn, getuiges, Instituut te leveren schriftelijke cursussen ten behoeve van militairen van hem, getuige, zou ontvangen;

dat deze betalingsregeling naderhand in de zomer van 1951 te Rotterdam, 's Gravenhage dan wel elders in Nederland tussen Z. en hem wederom werd gewijzigd, in dier voege, dat voormeld percentage van 5 % op 17 % werd gebracht;

dat het bij deze regelingen zijn, getuiges, bedoeling was, om door bemiddeling van Z. op het bestaande contract meer leveranties van cursussen te krijgen; dat hij geen moment gedacht heeft aan de mogelijkheid dat Z. in strijd met zijn plicht zou kunnen gaan handelen;

dat hij in totaal gedurende de periode van omstreeks mei 1950 tot

en met omstreeks eind 1955 te 's Gravenhage, Rotterdam dan wel elders in Nederland op verschillende tijdstippen telkens aan beklaagde Z. geldsbedragen in de vorm van giften heeft gegeven, tot een totaal bedrag — met inbegrip van eerder vermelde f 1000 — van omstreeks f 9000 . . . enz. [Red.]; *Post alia*:

Overwegende, dat het aldus bewezene [onder I *primair* en onder II *subsidiair* ten laste gelegde — Red.] moet worden gequalificeerd als:

1. „Als ambtenaar een gift aannemen, wetende dat zij hem gedaan wordt teneinde hem te bewegen om, zonder daartoe in strijd met zijn plicht te handelen, in zijn bediening iets te doen, meermalen gepleegd;
2. „Uit de opbrengst van enig voorwerp voordeel trekken, terwijl het aan zijn schuld te wijten is dat zijn handeling een door misdrijf verkregen voorwerp betreft, meermalen gepleegd”;

voorzien en strafbaar gesteld bij: 1. artikel 362 juncto artikel 57 van het Wetboek van Strafrecht en artikel 84 van het Wetboek van Strafrecht, 2. artikel 517 bis tweede lid juncto artikel 57 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde onder I *primair* meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat nu het aan beklaagde onder I *primair* en II *subsidiair* ten laste gelegde, is bewezen, een onderzoek naar het aan beklaagde onder I *subsidiair* en II meer *subsidiair* ten laste gelegde, achterwege behoort te blijven;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat beklaagde voorlopig arrest heeft ondergaan van 11 oktober 1955 tot 10 december 1955 en zich sedert 24 februari 1956 wederom in voorlopig arrest bevindt en de aard en omstandigheden der zaak vorderen dat dit arrest gehandhaafd blijft;

Overwegende, dat de Krijgsraad beklaagde op grond van de gepleegde feiten ongeschikt acht in de militaire stand te blijven, doch niet tevens zodanig ongeschikt, dat hij voor goed van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen, behoort te worden ontzet;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van één jaar en vier maanden, met aftrek van de tijd door hem in arrest doorgebracht, zijnde van 11 oktober 1955 tot 10 december 1955 en vanaf 24 februari 1956, en ontslag uit de militaire dienst, zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen — Red.].

(Dit vonnis is bevestigd bij *sententie* van het Hoog Militair Gerechtshof van 4 september 1956 [Red.]).

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 8 augustus 1956.

President: Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Lt.-Kol. L. C. Onderstal en Lt.-Kol. P. A. van Rossum.

Raadsman: Kapitein W. G. Tibben.

Desertie in tijd van oorlog: beklaagde, die ziek thuis was achtergebleven, was na zijn genezing langer dan vier dagen opzettelijk ongeoorloofd afwezig gebleven.

Na aanvankelijk voorlopig arrest (hetwelk in mindering wordt gebracht) is beklaagde op de dag van de terechtzitting wederom in voorlopig arrest gesteld. Bekrachtiging van dat arrest.

(W.M.Sr. art. 98; R.L. art. 155).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen H. T. J., geboren 1 september 1936, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, militair zijnde en als dienstplichtig soldaat in werkelijke „dienst bij de Koninklijke Landmacht, op 28 juni 1956, in tijd van „oorlog, te Ossendrecht, nadat hij na korte tijd ziek geweest te zijn „weer genezen was, opzettelijk niet naar zijn aldaar gelegen onderdeel „is teruggekeerd en sindsdien langer dan vier dagen opzettelijk onge- „oorloofd en onafgebroken van genoemd onderdeel afwezig is geweest, „totdat hij op 5 juli 1956 door de gemeente-politie te Rotterdam als „verdacht van poging tot diefstal is aangehouden en aan de Koninklijke „Marechaussee overgegeven”;

Overwegende, dat uit de justitiële verklaring dd. 6 juli 1956, opgemaakt door de Commandant Specialisten Batterij Regiment Waalhaven Depôt Luchtdoelartillerie te Ossendrecht blijkt, dat beklaagde op gemeld tijdstip sedert 4 april 1956 als militair in werkelijke dienst was;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard: dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht als dienstplichtig soldaat, ingedeeld bij het Depôt Luchtdoelartillerie in Ossendrecht, op 27 juni 1956, op welke datum hij per eerste reisgelegenheid naar zijn onderdeel in Ossendrecht had moeten terugkeren, niet daarheen is teruggekeerd, omdat hij ziek was; dat hij op 28 juni 1956 weer gewoon naar buiten is gegaan en in stede van toen naar zijn onderdeel in Ossendrecht terug te keren, sindsdien willens en wetens zonder toestemming en onafgebroken daarvan afwezig is gebleven, totdat hij op 5 juli 1956 door de Gemeentepolitie te Rotterdam als verdacht van poging tot diefstal is aangehouden en aan de Koninklijke Marechaussee overgegeven;

Overwegende, dat blijkens eerdergenoemde justitiële verklaring beklaagde van 28 juni 1956 tot 5 juli 1956 onafgebroken zonder recht of vergunning, derhalve ongeoorloofd, afwezig is geweest van zijn

onderdeel, Depôt Lucht doelartillerie, gelegerd te Ossendrecht, is aangehouden op 5 juli 1956 te Rotterdam en is teruggebracht door de Koninklijke Marechaussee;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Desertie in tijd van oorlog gepleegd”;

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 98 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat beklagde van 5 juli 1956—9 juli 1956 voorlopig arrest heeft ondergaan;

Overwegende, dat beklagde op 8 augustus 1956 wederom in arrest is gesteld en de aard en de omstandigheden der zaak vorderen, dat dit arrest gehandhaafd blijft *);

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de tijd van 2 maanden, met aftrek van de tijd door hem vóór de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in arrest doorgebracht, zijnde van 5 juli 1956—9 juli 1956 en bekrachtiging van het bestaande arrest — *Red.*].

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 8 augustus 1956.

President: Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Lt.-Kol. L. C. Onderstal en Lt.-Kol. P. A. van Rossum.

Raadsvrouwe: Mej. Mr L. Bienen.

Opdracht gekregen hebbende om in Amsterdam een stuk geschut te laten repareren en in Halfweg munitie te laden, zelf naar zijn woning in Amsterdam-west gereden en zijn ondergeschikten toegestaan naar

*) Nu blijkt dat beklagde op de dag van de terechtzitting wederom in arrest is gesteld, zal dit (zie artikel 151 R.L. en volgende) geschied zijn op last van de Krijgsraad. Het Hof pleegt een dergelijk bevel in de sententie op te nemen; de Krijgsraad heeft terzake schijnbaar een afzonderlijke dispositie genomen. Vermoedelijk bevat die dispositie de motivering, welke in het vonnis, voor de continuering van het arrest, ontbreekt.

Wanneer de veronderstelling, dat beklagde op 8 augustus 1956 door de Krijgsraad in voorlopig arrest gesteld is, juist is, is het niet duidelijk waarom het vonnis bijzondere vermelding inhoudt over de continuering van het arrest. Zolang toch niet in de arrest-toestand uitdrukkelijk verandering is gebracht, zal de man in arrest blijven. (*Red.*).

Amsterdam-oost te gaan, waardoor het te laat werd om nog munitie te laden.

Geen strafbaar feit; terugverwijzing op grond dat het bewezen verklaarde een (eigenlijk) krijgstuuchtelijk vergrijp oplevert.

(W.M.Sr. art. 114; W.V.W. art. 37; W.K. art. 58).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen C. E. H. v. D., geb. 15 juni 1934, beroepswachtmeester, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als beroepswachtmeester bij de 936e Afdeling „Lichte Luchtdoelartillerie Territoriaal te Leeuwarden, op 25 mei 1956 „in tijd van oorlog, te Amsterdam, althans in Nederland, een hem ten „vorige dage door de luitenant Dijkstra gegeven bevel om op 25 mei „1956 met een militair motorrijtuig een stuk geschut M 55 van Leeu- „warden naar de 105e Technische Dienst Basis Veldherstellingscom- „pagnie te Amsterdam te brengen ter reparatie, waarbij naar hem be- „kend was de dienstplichtig wachtmeester J. P. Verlaan tevens bij dat „motorrijtuig was ingedeeld en opdracht had daarmee in Amsterdam „munitie te laden en deze munitie vervolgens met dat motorvoertuig „naar Leeuwarden te brengen, eigendunkelijk heeft overschreden door- „dien hij op tijd en plaats vermeld, nadat het stuk M 55 was afgeladen, „eigendunkelijk met genoemd motorvoertuig van Amsterdam-Noord „naar zijn woning aan de Jacob Catskade in Amsterdam-West is ge- „reden en vervolgens de soldaten de Vries, Kuus (chauffeur) en Hoge- „woning, welke als helpers bij dit voertuig waren ingedeeld, heeft toege- „staan met dat motorrijtuig naar Amsterdam-Oost te rijden, waarbij dit „motorrijtuig werd bestuurd door de als chauffeur daarop ingedeelde „soldaat Kuus, een en ander met het gevolg dat bedoeld motorrijtuig „eerst te circa 15.00 uur weer in Amsterdam-Noord arriveerde en de „aldaar te laden munitie niet meer in ontvangst kon worden genomen, „aangezien het daartoe te laat was”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklagde ten processe zakelijk heeft verklaard: dat hij, terwijl hij als wachtmeester bij de 936e Afdeling Lichte Luchtdoelartillerie Territoriaal te Leeuwarden in werkelijke dienst was, op 24 mei 1956 van de Luitenant Dijkstra bevel kreeg met een militair motorrijtuig een stuk geschut M 55 van Leeuwarden naar de 105e Technische Dienst Basis Herstellingscompagnie te Amsterdam te brengen; dat het hem bekend was dat de dienstplichtig wachtmeester Verlaan ook bij dat motorrijtuig was ingedeeld en opdracht had daarmee te Halfweg munitie te laden en deze munitie vervolgens naar Leeuwarden te brengen; dat hij op 25 mei 1956 te Amsterdam, nadat het stuk geschut M 55 was afgeladen, met dat motorrijtuig van Amsterdam-Noord naar zijn woning in de Jacob Catsstraat in Amsterdam-West is gereden en vervolgens aan de soldaten De Vries, Kuus (chauffeur) en Hogewoning, welke als helpers bij dat motorvoertuig waren

ingedeeld, toestemming heeft gegeven naar Amsterdam-Oost te rijden, waarbij dit voertuig bestuurd werd door de soldaat-chauffeur Kuus; dat tengevolge van deze rit bedoeld motorrijtuig eerst te omstreeks 15.00 uur weer in Amsterdam-Noord arriveerde, waardoor het te laat was geworden om de munitie, welke naar Leeuwarden moest worden vervoerd, in ontvangst te nemen; dat hij voor de rit van Amsterdam-Noord naar zijn ouderlijke woning geen opdracht of toestemming had gekregen; dat hij evenmin opdracht of toestemming had de soldaat Kuus naar Amsterdam-Oost te laten rijden;

Overwegende, dat een ambtsedig procesverbaal dd. 27 juni 1956 opgemaakt en gesloten door Jan Meems, wachtmeester der Koninklijke Marechaussee, Brigade Leeuwarden, zakelijk inhoudt als verklaring van:

Johannes Petrus Verlaan:

dat hij op 25 mei 1956 te omstreeks 06.00 uur in opdracht van de adjudant-onderofficier Middeljans, van Leeuwarden naar Amsterdam is vertrokken, tezamen met de wachtmeester v. D. met een hen ter beschikking gestelde drietonner; dat hij aldaar munitie moest halen en enkele zaken voor de S 4 moest regelen; dat voorts de soldaten De Vries, Hogewoning en Baars en de soldaat Kuus als chauffeur meegingen; dat v. D. naar Amsterdam moest om daar een stuk geschut M 55 in te leveren; dat te omstreeks 11.15 uur het stuk geschut te Amsterdam afgeladen was; dat v. D. te omstreeks 12.00 uur bij hem kwam en hem zei, dat hij — v. D. — even naar huis ging en de soldaat Baars eveneens en dat hij de auto meenam; dat v. D. zei, dat hij om 13.30 uur terug zou zijn; dat v. D. vervolgens met eerdergenoemde soldaten is weggereden en te omstreeks 15.30 uur weer terugkeerde; dat het inmiddels te laat geworden was om munitie te halen; dat zij het inmiddels gerepareerde stuk geschut hebben ingeladen en weer naar Leeuwarden zijn teruggereden;

Bart Kuus:

dat hij in opdracht van de wachtmeester Van Dijken, motortransportonderofficier bij de 936e Afdeling Lichte Lucht doelartillerie te Leeuwarden, met het militaire motorrijtuig, registratienummer 68758, tezamen met de wachtmeester v. D. en de soldaten Hogewoning, De Vries en Baars en de wachtmeester Verlaan uit Leeuwarden naar de 105e Technische Dienst Basis Herstelcompagnie te Amsterdam is vertrokken; dat zij daar een stuk geschut M 55 hebben afgeladen; dat zij daarna allen, behoudens de wachtmeester Verlaan, met eerdergenoemd motorrijtuig via de IJ-pont naar de woning van de wachtmeester v. D. zijn gereden; dat hij daar de wachtmeester heeft gevraagd of hij — getuige — even naar zijn aan de Oostzijde van Amsterdam wonende zuster kon gaan; dat de wachtmeester daar geen bezwaar tegen had; dat de soldaten De Vries en Hogewoning toen met hem zijn meegereden; dat hij vervolgens vandaar via de woning van de wachtmeester v. D. en de IJ-pont weer naar de 105e Technische Dienst Herstelcompagnie in de voormalige Fokker-fabrieken is teruggereden; dat het toen omstreeks 15.15 uur was en het voor de wachtmeester Verlaan te laat was geworden om munitie te gaan halen;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten: dat hij dienende als beroepswachtmeester bij de 936e Afdeling Lichte Luchtdoelartillerie Territoriaal te Leeuwarden op 25 mei 1956 in tijd van oorlog te Amsterdam, nadat een stuk geschut M 55 was afgeladen, eigendunkelijk met een militair motorrijtuig van Amsterdam-Noord naar zijn woning aan de Jacob Catskade in Amsterdam-West is gereden en vervolgens de soldaten De Vries, Kuus en Hogewoning, heeft toegestaan met dat motorrijtuig naar Amsterdam-Oost te rijden, waarbij dit motorrijtuig werd bestuurd door de als chauffeur daarop ingedeelde soldaat Kuus, een en ander met gevolg dat bedoeld motorrijtuig eerst te circa 15.00 uur weer in Amsterdam-Noord arriveerde en de te laden munitie niet meer in ontvangst kon worden genomen, aangezien het daartoe te laat was;

Overwegende, dat het aldus bewezene niet oplevert een feit strafbaar gesteld bij enige wettelijke strafbepaling;

Overwegende, dat het bewezen verklaarde echter wel oplevert een krijgstuuchtelijk vergriep in de zin van artikel 2 lid 1 van de Wet op de Krijgstucht zodat met toepassing van artikel 58 van die wet onder mededeling van alle stukken de zaak ter verdere behandeling behoort te worden verwezen naar de tot straffen bevoegde commanderende officier;

[Volgt: schuldigverklaring aan het hierboven als bewezen aangenomen feit; verklaring dat dit niet is een strafbaar feit en verwijzing van de zaak onder mededeling van alle stukken ter verdere behandeling naar de tot straffen bevoegde Commanderende Officier — Red.].

NASCHRIFT.

De Krijgsraad heeft de luitenant Dijkstra niet als getuige gehoord. Mogelijk heeft de Krijgsraad in het gepleegde feit niet (zozeer) een ongehoorzaamheid (overschrijding van het bevel) gezien, alswel een overtreding van artikel 37 Wegenverkeerswet. Zie vonnis van dezelfde Krijgsraad van 16 maart 1955 (M.R.T. XLVIII, blz. 347 e.v.; zie ook het Redactionele opstel in M.R.T. XLIX, blz. 1 e.v., inzonderheid blz. 2).

W. H. V.

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 8 augustus 1956.

President: Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Lt. Kol. L. C. Onderstal en Lt. Kol. P. A. van Rossum.

Raadsmansman: Kapitein W. G. Tibben.

Als bevelhebber van enige wacht een als zodanig op hem rustende verplichting niet nakomen: als dpl. soldaat, wachtcommandant, een 14-jarig meisje in de wacht ontvangen, zich met haar gedurende enige

tijd in de nabijheid van het wachtlokaal opgehouden, haar in een kast verborgen toen de onderofficier van contrôle kwam en haar vervolgens op de fiets een eindweegs naar huis vergezeld, door welk een en ander hij o.m. een aantal rondes niet heeft gelopen.

6 weken militaire detentie en verlaging (van dpl. soldaat 1e klasse tot de stand van soldaat der laagste klasse).

(W.M.Sr. art. 25, 129).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen L. J. v. d. H., geboren 20 november 1934, dpl. soldaat 1e klasse, beklaagde;

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, militair zijnde, als dienstplichtig soldaat der 1e klasse in „werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht, in de nacht van 5 „op 6 juli 1956, in tijd van oorlog, in de gemeente Amsterdam, als „commandant van het wachtobject Coenhaven, de als zodanig op hem „rustende verplichting niet is nagekomen om zijn taak naar behoren „uit te voeren, waaronder onder meer begrepen is, het op tijd lopen „of doen lopen van de ronde's, geen burgerpersonen in de wacht te „ontvangen die daar niet voor dienstaangelegenheden behoefden te „zijn, zich niet van de wacht te verwijderen anders dan voor het doen „van een ronde, hebbende hij, beklaagde, ten tijde en ter plaatse voor- „meld op 5 juli 1956 omstreeks 19.45 uur een veertienjarig meisje bij „zich in het wachtlokaal ontvangen, van omstreeks 20.00 uur tot 20.45 „uur zich met haar buiten het wachtlokaal opgehouden, dit meisje „tijdens de contrôle door de onderofficier van contrôle in de inven- „tariskast in het wachtlokaal verborgen, tenslotte zijnde hij op 6 juli „1956 omstreeks 01.45 uur met haar achter op haar rijwiel van het „wachtlokaal weggereden om haar een eind naar huis te brengen, „waarbij hij na omstreeks 100 meter door de Rijkspolitie te water is „aangehouden, terwijl in genoemd tijdsverloop verschillende ronde's „niet door hem, beklaagde, zijn gelopen, noch hij deze ronde's door de „medewachthebbende heeft doen lopen”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard: dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als dienstplichtig soldaat der 1e klasse bij de Bewakingscompagnie Amsterdam-Noord te Amsterdam, terwijl hij commandant was van de wacht over het object Coenhaven, op 5 juli 1956 te omstreeks 19.45 uur een meisje Francisca v. d. L. genaamd, in het wachtlokaal heeft ontvangen; dat hij tevoren met dat meisje had afgesproken dat zij hem tijdens zijn wachtdienst aldaar zou komen bezoeken; dat hij die dag te omstreeks 20.00 uur zich met dat meisje uit het wachtlokaal heeft verwijderd en met haar ongeveer een half uur in de gang van een ander gebouwte heeft ver- toefd; dat hij te omstreeks 20.45 uur met het meisje in het wachtlokaal is teruggekeerd, waar zij bij hem is gebleven tot ongeveer 01.45 uur;

dat hij te omstreeks 23.00 uur, toen zij de onderofficier van contrôle zagen aankomen, het meisje heeft verstopt in de inventariskast in het wachtlokaal; dat hij te omstreeks 01.45 uur met haar van het wachtlokaal per rijwiel is weggereden, teneinde haar een eind weegs naar huis te brengen; dat hij op ongeveer 100 meter van het wachtlokaal door de Rijkspolitie te water is aangehouden; dat hij in verband met het vorenstaande de voorgeschreven ronden van 20.50 uur, 22.05 uur, 23.20 uur, 00.35 uur en 01.50 uur niet heeft gelopen; dat zijn medewachthebbende de soldaat K. ten Bosch was;

Post alia:

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„als bevelhebber van eenige wacht eene als zodanig op hem rustende „verplichting niet nakomen, gepleegd in tijd van oorlog”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 129 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de tijd van 6 weken en verlaging tot de stand van soldaat der laagste klasse — *Red.*].

Krijgsraad te Velde West.

Beschikking van 4 december 1956.

President: Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden* Lt. Kolonel J. C. van Nes en Majoor Mr D. J. R. Buisman.

Bezwaarschrift tegen in beslag genomen rijbewijs.

De Krijgsraad verklaart zich onbevoegd om een beslissing terzake te nemen omdat artikel 27 Wegenverkeerswet de aldaar gegeven opdracht niet tevens verleent aan de militaire rechter.

(W.V.W. art. 27).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

Gezien het bezwaarschrift van W. J. P., kapitein, dd. 24 november 1956 opgemaakt, inhoudende een verzoek tot teruggave van een in de nacht van 22 op 23 november 1956 door de Koninklijke Marechaussee te Amersfoort, naar aanleiding van een aanrijding met een door verzoeker bestuurde auto aldaar, in beslag genomen rijbewijs ten name van verzoeker;

Overwegende, dat dit bezwaarschrift kennelijk steunt op artikel 27 van de Wegenverkeerswet;

Overwegende, dat de daarin aan de rechter gegeven opdracht niet tevens is verleend aan de militaire rechter;

Overwegende, dat de Krijgsraad derhalve onbevoegd is een beschikking te geven als bedoeld in artikel 27 van de Wegenverkeerswet;

BESCHIKKENDE:

verklaart zich onbevoegd om een beslissing te nemen ten aanzien

van de door verzoeker gevraagde teruggave van het in beslag genomen rijbewijs;

Gedaan in raadkamer te 's-Gravenhage de 4e december 1956.

NASCHRIFT.

Het militaire recht is vaker gebleken het stiefkind van de Wetgever te zijn. Na de (aanvankelijke) ongelukkige situatie, door artikel 45 W.V.W. geschapen, blijkt uit bovenstaande beschikking dat artikel 27 de militaire justiciabelen en de militaire rechtspraak over het hoofd heeft gezien. In dat artikel wordt immers gesproken van „Openbaar „Ministerie”, „gerecht in feitelijke aanleg” en „cassatie”, termen, welke naar de burgerlijke strafrechtspraak verwijzen. Het is te begrijpen dat de Krijgsraad, bij afwezigheid van een bepaling welke de in dat artikel aan „het gerecht in feitelijke aanleg binnen welks rechtsgebied het „feit . . . werd gepleegd” verleende bevoegdheid van overeenkomstige toepassing verklaart op de militaire rechter, zich onbevoegd heeft verklaard.

Wij vernamen, dat de Koninklijke Marechaussee in casu het rijbewijs had ter hand gesteld aan de Auditeur-Militair bij de Krijgsraad te Velde West. Aangenomen moet worden dat de A.M. — aangezien hij het rijbewijs onder zich gehouden heeft, en dus gebruik gemaakt heeft van een bevoegdheid, welke artikel 27 aan „de ambtenaar van het Openbaar „Ministerie” geeft — het met zijn Krijgsraad niet eens is en dat hij te dezer zake dus als (burger) openbaar ministerie tegenover een (militaire) krijgsraad heeft gestaan.

Het schijnt gewenst dat, in afwachting van een aanvullende bepaling bij artikel 27, regelende hoe deze zaak moet worden behandeld ingeval het militaire justitiabelen betreft, de Auditeurs-Militair mede ter voorkoming van een door de Wetgever niet gewilde inbreuk op de rechtszekerheid, zich op het — ook m.i. juiste — standpunt stellen dat zij geen (burger) openbaar ministerie zijn, en mitsdien het rijbewijs rechtstreeks aan de eigenaar of houder teruggeven. Indien de veiligheid van het verkeer bepaaldelijk eist dat de verdachte (voorlopig) daaraan niet meer deelneemt en zulks niet op andere wijze te verwerkelijken is, bestaat altijd nog de mogelijkheid van het voorlopige arrest.

W. H. V.

Krijgsraad te Velde Zuid.

Vonnis van 4 juli 1956.

President: Kolonel Mr. F. A. J. Deelen; *Leden:* Luitenant-Kolonel D. Overbeeke en Kapitein F. Henner.
Raadsman: Mr W. J. Th. Bosselaers.

Een rijwiel bereden, terwijl beklagde (wachtmeester) onder drankinvloed verkeerde. De tijdens de overbrenging van beklagde door

twee politie-agenten jegens deze geuite bedreigingen beschouwd als krijgstuuchtelijk vergrijp, waarmede bij de strafbepaling rekening wordt gehouden.

(W.K. art. 2, 60; W.V.W. art. 26).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. C. W., geboren 29 juni 1929, wachmeester, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 30 maart 1956 te Breda, terwijl hij als „wachmeester in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht „en in de voor hem voorgeschreven uniform was gekleed, als bestuurder van een tweewielig rijwiel heeft gereden over de voor het openbaar rij- of ander verkeer openstaande wegen, de Korte Brugstraat, „de Lange Brugstraat en de Visserstraat, terwijl hij onder zodanige „invloed van het gebruik van alcoholhoudende drank verkeerde, dat „hij niet in staat moest worden geacht zijn rijwiel naar behoren te „besturen, hebbende hij vervolgens, nadat hij terzake van het vorenstaande door de hoofdagenten van gemeentepolitie te Breda J. de „Vries en R. A. Gademan naar een bureau van politie was overgebracht, in, althans, nabij genoemd bureau genoemde ambtenaren de „woorden: „Jullie hebben geluk gehad, dat ik geen pistool bij me had, „„anders had ik jullie kapot geschoten” en „Ik ken jullie gezichten en „„ik zal later wel eens met jullie afrekenen”, in ieder geval woorden „van een dergelijke strekking toegevoegd”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij op donderdag 29 maart 1956 in de onderofficierscantine gedurende enige uren tijds een vijftal glazen bier heeft gedronken en vervolgens in een café in Breda nog een zevental glazen bier gedronken heeft; dat hij merkte, toen hij tegen 24.00 uur wilde opstappen om naar zijn inkwartieringsadres te gaan, dat de genoten drank die avond niet best gevallen was; dat hij zich enigszins misselijk en beroerd voelde; dat hij vervolgens — het zal toen even na 24.00 uur geweest zijn — terwijl hij als wachmeester in werkelijke militaire dienst was bij de Koninklijke Landmacht en gekleed was in de voor hem voorgeschreven uniform, als bestuurder van een tweewielig rijwiel heeft gereden over enige voor het openbaar verkeer openstaande wegen te Breda, nadat hij als bovenomschreven gedurende de vier à vijf voorafgaande uren een twaalfstal glazen bier gedronken had, tengevolge waarvan hij zich niet meer in staat gevoelde om een rijwiel naar behoren te besturen; dat hij zich nog kan herinneren, dat hij door een tweetal agenten werd aangehouden en overgebracht naar het politiebureau; dat het best mogelijk is, dat hij toen tegenover de politie onwelvoegelijke en dreigende taal gebruikt heeft;

Overwegende, dat het ten processe overgelegde ambtsedig proces-verbaal no. 184, opgemaakt en gesloten te Breda op 23 april 1956 door Johannes de Vries en Reinerus Antonius Gademan, beiden hoofdagent van gemeentepolitie te Breda en onbezoldigd gemeenteveldwachter aldaar, onder meer zakelijk inhoudt:

als relaas van verbalisanten:

dat zij, beiden hoofdagent van gemeentepolitie te Breda, op 30 maart 1956 omstreeks 00.10 uur zagen dat beklaagde, gekleed in militair uniform zigzagsgewijze over de Korte Brugstraat te Breda voortreed in de richting van de Lange Brugstraat; dat hij vanaf de Korte Brugstraat de Lange Brugstraat opreed, vervolgens rechtsaf de Visserstraat inreed en daarna zijn weg vervolgde over de Havermarkt naar de Torenstraat, waar hij, gezien zijn rijrichting aan de linkerzijde van die weg stopte; dat de wijze, waarop beklaagde op genoemde wegen reed van dien aard was, dat enige voetgangers hem nakeken; dat verbalisanten hem in de Torenstraat te Breda aanspraken en hun toen bleek, dat hij onder zodanige invloed van het gebruik van alcoholhoudende drank verkeerde, dat hij niet in staat moest worden geacht het rijwiel naar behoren te besturen; dat verbalisanten uit beklaagde's onvaste gang, zijn belemmerde spraak en aan het rieken van zijn adem naar alcoholhoudende drank afleidden, dat hij onder invloed van alcoholhoudende drank verkeerde; dat verbalisanten hem alsmede het rijwiel hierna hebben overgebracht naar het bureau van politie aan de Veemarktstraat te Breda; dat beklaagde op de binnenplaats van dit bureau zei tot verbalisanten: „Jullie hebben geluk gehad, dat ik geen pistool bij mij had, anders had ik jullie kapot geschoten; ik ken jullie gezichten „en ik zal later wel eens met jullie afrekenen”;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan met dien verstande: dat hij op 30 maart 1956 te Breda, terwijl hij als wachtmeester in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht en in de voor hem voorgeschreven uniform was gekleed, als bestuurder van een tweewielig rijwiel heeft gereden over de voor het openbaar rij- of ander verkeer openstaande wegen, de Korte Brugstraat, de Lange Brugstraat en de Visserstraat, terwijl hij onder zodanige invloed van het gebruik van alcoholhoudende drank verkeerde, dat hij niet in staat moest worden geacht zijn rijwiel naar behoren te besturen, hebbende hij vervolgens, nadat hij terzake van het vorenstaande door de hoofdagenten van gemeentepolitie te Breda J. de Vries en R. A. Gademan naar een bureau van politie was overgebracht, in, althans nabij genoemd bureau genoemde ambtenaren de woorden: „Jullie hebben geluk gehad dat ik geen pistool bij me had, anders had ik jullie kapot „geschoten” en „Ik ken jullie gezichten en ik zal later wel eens met „jullie afrekenen” toegevoegd;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Handelen in strijd met artikel 26, eerste lid Wegenverkeerswet”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 26 j° 35 eerste lid Wegenverkeerswet;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervóór als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat het bewezen verklaarde tevens oplevert een krijgstuchtelijk vergrijp, dat evenals het gequalificeerde strafbare feit, als een op zichzelf staande handeling moet worden beschouwd, doch met dit strafbaar feit verband houdt, zodat de Krijgsraad bij de bepaling der straf dit krijgstuchtelijk vergrijp mede in aanmerking neemt;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de duur van een week — *Red.*].

DISCIPLINAIRE BESCHIKKING.

Hoog Militair Gerechtshof.

Beschikking van 4 september 1956.

President: Mr Doornbos; *Leden:* Lt.-Generaal van der Kroon, Lt.-Generaal Mr Schepers, Gen.-Maj.-Vl.-Waarn. Zegers en Gen.-Maj. Schimmel (pl.v.).

Beklag door een officier over een hem opgelegde straf van tien dagen streng arrest, te laat ingediend en op die grond niet ontvankelijk verklaard.

Het Hof vernietigt echter ambtshalve straf en strafreden (zoals ook de beklagmeerdere had behoren te doen, zelfs al achtte hij het beklag ongegrond) vermits hier de straf van streng arrest is opgelegd aan een officier door de commandant van een artillerie-afdeling, deze afdeling (ten onrechte) beschouwd als een formatie in de zin van artikel 39 W.K. Het K.B., hetwelk een zelfstandig, buiten regimentsverband optredende afdeling, verheft tot een formatie in de zin van artikel 39 W.K. dient (als uitzondering op de regel dat de straf van streng arrest voor een officier niet door de commandant van een afdeling mag worden toegepast) strikt te worden geïnterpreteerd. In casu geen zelfstandigheid, nu de afdeling gesteld was onder het rechtstreekse bevel van de commandant van een groter geheel, samengesteld uit onderdelen van hetzelfde wapen.

(W.K. art. 39, 41, 67).

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen een verklaring, gedagtekend 21 juni 1956, van de Kapitein der Artillerie J. P. H. de K., dienende als Commandant van de A

batterij van de . . . . Afdeling Artillerie, waarbij deze 's Hofs eindbeslissing inroept naar aanleiding van de beschikking op het beklag, door hem ingediend bij de Commandant van de 4e Divisie Artillerie over de straf van tien dagen streng arrest, hem op 7 juni 1956 opgelegd door de Commandant van de . . . . Afdeling Artillerie wegens:

„als batterijcommandant schromelijk in zijn plicht ten aanzien van „de handhaving van een richtige krijgstucht tekortgeschoten door in „strijd met een uitdrukkelijke en vele malen herhaalde order van zijn „afdelingscommandant een kornet toestemming te geven een militair „motorvoertuig te besturen zonder dat daarvoor enige noodzaak aan- „wezig was”

bij welke beschikking — op 20 juni 1956 genomen en op 21 juni 1956 ter kennis van klager gebracht — het beklag ongegrond werd verklaard;

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord de klager en als getuige onder ede de Majoor der Artillerie W. W. W., Commandant van de . . . . Afdeling Artillerie;

Gelet op het advies van de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht;

Overwegende, dat de beschikking op het beklag op 21 juni 1956 aan klager werd uitgereikt, doch dat diens verzoek om de eindbeslissing van het Hof in te roepen eerst op 25 juni d.a.v. op het bureau van de Afdelingscommandant, de Majoor W., werd ontvangen;

Overwegende, dat klager dus bij het indienen van zijn verzoek de wettelijke termijn, bepaald in artikel 67 van de Wet op de Krijgstucht niet in acht heeft genomen en derhalve niet ontvankelijk moet worden verklaard in zijn verzoek;

Overwegende echter ambtshalve, dat het beklag is gericht tegen een straf, welke onbevoegd is opgelegd;

Overwegende, dat de strafplegger zijn bevoegdheid om de straf van streng arrest toe te passen ten aanzien van een onder zijn bevelen staand officier, hoewel hij ingevolge artikel 41 van de Wet op de Krijgstucht daartoe niet bevoegd is, kennelijk heeft ontleend aan het Koninklijk Besluit van 4 juni 1951, Staatsblad 213, hetwelk onder meer inhoudt dat onder een formatie, als bedoeld in artikel 39, eerste lid sub 3, van genoemde Wet mede moet worden begrepen een afdeling, voor zolang dat onderdeel zelfstandig buiten regimentsverband optreedt;

Overwegende, dat genoemd Koninklijk Besluit strikt moet worden geïnterpreteerd, aangezien het een uitzondering bevat op de algemene regel, dat de straf van streng arrest aan officieren door de commandant van een afdeling niet mag worden opgelegd (artikel 41 van de Wet op de Krijgstucht), weshalve dit Koninklijk Besluit niet van toepassing kan zijn voor een afdeling, welke niet geheel zelfstandig optreedt, doch gesteld is onder het rechtstreeks bevel van de commandant van een groter geheel, samengesteld uit onderdelen van hetzelfde wapen;

Overwegende, dat de Commandant van de . . . . Afdeling Veldartillerie op 7 juni 1956 was gesteld onder het rechtstreeks bevel van de Commandant van de 4e Divisie Artillerie, wiens commando om-

vatte een Staf en Stafbatterij, vier afdelingen Veldartillerie en een afdeling Lichte Luchtdoelartillerie (mobiel);

Overwegende, dat de strafoplegger niet aan enig ander wettelijk voorschrift de bevoegdheid kon ontlennen om een straf van streng arrest aan een officier op te leggen;

Overwegende, dat derhalve de beklagmeerdere, ook al zou hij het beklag ongegrond hebben geacht, ambtshalve toch de strafoplegging nietig had moeten verklaren;

Krachtens artikel 67 van de Wet op de Krijgstucht de eindbeslissing nemende op het beklag;

Verklaart klager daarin niet ontvankelijk;

Verklaart de strafoplegger onbevoegd tot het opleggen van de straf van tien dagen streng arrest aan klager;

Vernietigt ambtshalve de beschikking, waarvan beklag;

Vernietigt ambtshalve de aan klager opgelegde straf met de daarbij behorende omschrijving van de strafreden;

Bepaalt dat de opgelegde straf en de omschrijving van de strafreden in klagers straflijst zullen worden doorgehaald en onleesbaar gemaakt;

Bepaalt, dat een afschrift van 's Hofs beschikking zal worden uitgereikt aan klager, de strafoplegger, de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht en de Minister van Oorlog.

NASCHRIFT.

De eerste vraag die een commandant zich behoort te stellen wanneer een zaak aan zijn oordeel wordt voorgelegd, is of hij in deze zaak tot straffen bevoegd is (art. 39-43 W.K., art. 29 R.K.). In geval van beklag zal de commandant van de strafoplegger zich behoren af te vragen of hij de tot straffen bevoegde meerdere van de strafoplegger is, of het beklag tijdig is ingediend, of de strafoplegger tot straffen bevoegd was, of de zaak overeenkomstig art. 46 W.K. (art. 29 R.K.), en met inachtneming van 's Hofs jurisprudentie, is onderzocht, alvorens over de zaak zelf te beslissen (art. 61, 62, 65 W.K., vgl. art. 279, 415, 423 W.Sv.).

Indien een commandant zich in een aan hem voorgelegde zaak niet tot straffen bevoegd acht of zich niet bevoegd acht tot het opleggen van een bepaalde door hem nodig geachte krijgstuuchtelijke straf, behoort hij ambtshalve de stukken langs de hiërarchieke weg in handen te stellen van de wel bevoegde commandant onder mededeling van zijn bevinding; evenzo behoort de beklagmeerdere te handelen. Blijkt het de beklagmeerdere dat een commandant onbevoegd was tot strafoplegging of dat in de zaak onregelmatig was geprocedeerd, dan behoort deze blijkens bovenstaande beschikking e.a. de strafoplegger onbevoegd te verklaren en/of de strafoplegging ambtshalve te vernietigen. Zie o.a. de beschikkingen van het H.M.G. van 17 april 1956, M.R.T. 1956 blz. 627, van 1 maart 1955, M.R.T. 1955 blz. 359, van 15 juni 1954, M.R.T. 1954 blz. 603, e.a.

A. F. S.

Hoog Militair Gerechtshof.

Beschikking van 4 december 1956.

President: Mr Doornbos; *Leden:* Vice-Admiraal Brouwer, Lt.-Generaal van der Kroon, Lt.-Generaal Mr Schepers, Generaal Maj.-VI.-Waarn. Zegers.

Krijgstuchtelijke bestraffing van een officier, die, na nachtelijke oefeningen toestemming gekregen hebbende om zich te verwijderen, het bivak verlaten had en naar huis was gegaan en in de loop van de nacht was teruggekeerd.

Bedoeling van de bataljonscommandant was slechts een korte bewegingsvrijheid te verlenen in de onmiddellijke nabijheid van het bivak; doordien echter de plaatsvervangende bataljonscommandant toestemming van wijdere strekking had verleend, verkeerde klager te goeder trouw in de veronderstelling dat hij volledige bewegingsvrijheid had.

Beklag gegrond; straf en strafreden vernietigd.

(W.K. art. 68).

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen een verklaring, gedagtekend 2 november 1956 van A., kapitein, registratienummer . . . ., laatstelijk gediend hebbende bij het . . . . bataljon, thans met groot verlof, waarbij deze 's-Hofs eindbeslissing inroept naar aanleiding van de beschikking op het beklag, door hem ingediend bij de commandant van de . . . . over de straf van vijf dagen licht arrest, hem opgelegd door de commandant van de . . . . wegens:

„Met het bataljon bivakkerende in de omgeving van Deurne een „bataljonsbespreking bijgewoond waarin de BC aan de officieren toestemming verleende, het bivak te verlaten met de strekking dat dit in „de naaste omgeving zou zijn.

„Daarna aan de BC te ± 20.00 uur verzocht met de bataljonsarts „het kamp te mogen verlaten zonder nadere aanduiding van het te „maken uitstapje.

„Zich vervolgens naar zijn woonplaats Nijkerk begeven en eerst „'s nachts te ± 03.00 uur in het kamp teruggekeerd.

„Hiermede de toestemming van de BC om het kamp te mogen verlaten op onjuiste wijze geïnterpreteerd en het kamp over een te grote „afstand en te lange tijd verlaten”,

bij welke beschikking — op 30 oktober 1956 genomen en op 31 oktober 1956 ter kennis van klager gebracht — het beklag ongegrond werd verklaard;

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord de klager en als getuige de Generaal-Majoor P. P., de Luitenant-Kolonel Q. Q. en de Majoor R. R.;

Gelet op het advies van de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht;

Overwegende, dat klager o.m. zakelijk heeft verklaard:

dat hij op 1 oktober 1956 de Majoor R. R. in diens hoedanigheid van plaatsvervangend bataljonscommandant heeft verzocht op 4 oktober 1956 naar zijn woonplaats, Nijkerk, te mogen gaan in verband met de verjaardag van zijn vrouw, zulks indien de dienst het toeliet; dat de Majoor R. R. daarop antwoordde daar in beginsel geen bezwaar tegen te hebben; dat op 2, 3, en 4 oktober 1956 onder leiding van de bataljonscommandant, de Luitenant-Kolonel Q. Q., een nachtoefening werd gehouden, welke op 4 oktober te 18.00 uur eindigde, waarna van 18.00 tot 19.00 uur door de bataljonscommandant een bespreking is gehouden waarbij hij, klager, tegenwoordig was; dat de bataljonscommandant bij deze bespreking een mededeling heeft gedaan, waaruit bleek, dat de officieren na afloop bewegingsvrijheid hadden; dat hij zich na afloop van deze bespreking tot de bataljonscommandant heeft gewend met het verzoek „om weg te mogen gaan”, waarop de bataljonscommandant antwoordde: „Mijn officieren kunnen vanavond doen „en laten wat zij willen”;

Overwegende, dat de Luitenant-Kolonel Q. Q., als getuige gehoord, klagers verklaring heeft bevestigd doch daaraan heeft toegevoegd dat hem niet bekend was dat klager reeds eerder aan de waarnemend-bataljonscommandant, de Majoor R. R., had verzocht om op 4 oktober naar Nijkerk te mogen gaan en dat hij, toen hij klager op 4 oktober na afloop van de door hem gehouden bespreking toestond om weg te gaan, gedacht heeft aan bewegingsvrijheid in Deurne;

Overwegende, dat de reserve Majoor R. R., als getuige gehoord, klagers verklaring betreffende het op 1 oktober 1956 door klager gedane verzoek heeft bevestigd en daaraan heeft toegevoegd dat klager hem op 4 oktober heeft gevraagd of zijn plan om die avond naar Nijkerk te gaan nog kon doorgaan, waarop hij, getuige, bevestigend heeft geantwoord en klager nog heeft gezegd dat hij „veiligheidshalve” ook aan de Luitenant-Kolonel Q. Q. toestemming zou vragen om weg te mogen gaan, terwijl deze getuige voorts nog heeft verklaard dat hij op 4 oktober aanwezig geweest is bij de bespreking van de bataljonscommandant, de Luitenant-Kolonel Q. Q., en dat de bataljonscommandant, toen deze aan de officieren de bewegingsvrijheid na de oefening toestond, bij hem niet de indruk heeft gevestigd dat de bewegingsvrijheid werd beperkt tot de omgeving van het bivak;

Overwegende, dat het Hof op grond van bovenvermelde verklaringen van oordeel is, dat klager niet de bedoeling heeft gehad om heimelijk naar huis te gaan doch dat zich in het onderhavige geval een misverstand heeft voorgedaan tengevolge van het ontbreken van duidelijke orders inzake de aard der toegestane bewegingsvrijheid;

Krachtens artikel 68 van de Wet op de Krijgstucht de eindbeslissing nemende op het beklag;

Verklaart dit gegrond;

Vernietigt de beschikking waarvan beklag;

Vernietigt ook de aan klager opgelegde straf;

Bepaalt, dat de opgelegde straf en de omschrijving van de strafreden in klagers straflijst onleesbaar zullen worden gemaakt;

Bepaalt, dat een afschrift van 's-Hofs beschikking zal worden uitgereikt aan klager, de strafoplegger, de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht en de Minister van Oorlog.

ADMINISTRATIEVE RECHTSPRAAK.

Militair Ambtenarengerecht.

Uitspraak van 2 januari 1956.

Voorzitter: Mr S. Wierda; *Leden:* M. J. Jansen en Mr A. C. W. J. Gispen; *Militaire leden:* P. P. W. van Leeuwen en M. A. Smeenk.

A.g. Een sergeant-majoor-instructeur wordt niet in aanmerking gebracht voor plaatsing op de kandidatenlijst en bevordering tot adj. onderofficier-instructeur.

De minister mag verlangen, dat de beoordeelde voldoet aan alle punten van de beoordelingslijst, zijnde elementen van de meer algemeen geredigeerde eisen van art. 5 van het Bevorderingsvoorschrift.

(Bevorderingsvoorschrift Landmacht 1953, art. 5).

C.r. Te dezen is niet beslissend, welke eisen de minister meent te moeten stellen, doch hoe het in art. 5, sub e, bepaalde moet worden verstaan.

Bij een beslissing omtrent het al dan niet plaatsen op de kandidatenlijst kan aan de laatste beoordeling geen bindende kracht worden toegekend, omdat een beoordelingslijst het persoonlijk oordeel van de commandant bevat en de beoordeelde daartegen bovendien niet in beroep kan komen, omdat ze hem niet ter kennis wordt gebracht.

Op grond van een nader rapport wordt de uitspraak van het a.g. bevestigd.

HET AMBTENARENRECHT TE 'S-GRAVENHAGE,

RECHTSPREKENDE IN MILITAIRE AMBTENARENZAKEN,

inzake P., wonende te G., klager, in persoon verschenen, bijgestaan door zijn raadsman Mr Dr J. Hazenberg, advocaat te 's-Gravenhage, tegen de Minister van Oorlog, verweerder, voor wie t.o.t. als gemachtigde is verschenen A. Dalen Gilhuijs, hoofdcommies A bij het Ministerie van Oorlog, wonende te Rijswijk (Z.H.);

WAT DE FEITEN BETREFT:

Overwegende dat klager op 17 juni 1955 kennis heeft gekregen van de navolgende tot hem gerichte brief van de inspecteur der Infanterie dd. 7 juni 1955:

„Hierbij deel ik U in opdracht van de Minister van Oorlog mede, „dat deze U bij beschikking dd. 2 juni 1955 nr. P 54.595 A/Conf niet „in aanmerking heeft gebracht voor plaatsing op de kandidatenlijst en „bevordering tot adjudant-onderofficier-instructeur, omdat U blijkens „de te Uwen aanzien uitgebrachte beoordeling niet voldoet aan de „punten d en e omschreven in artikel 5 van het „Bevorderingsvoorschrift Landmacht 1953”.”;

Post alia:

IN RECHTE:

Overwegende dat klagers raadsman ter openbare terechtzitting er bijzondere aandacht voor heeft gevraagd dat verweerders eerste beschikking berustte op een niet voldoen aan de punten b en e en de laatste op de punten d en e;

Overwegende dat met de eerste beschikking wordt bedoeld op verweerders besluit van 17 mei 1954, berustende op een beoordelingslijst over het tijdvak van 22 februari 1951 tot 16 maart 1954, tegen welk besluit klager echter geen beroep heeft ingesteld en dat derhalve niet ter beoordeling van het gerecht staat;

Overwegende dat aan het aangevallen besluit ten grondslag ligt een beoordelingslijst over het tijdvak van 16 maart 1954 tot 16 maart 1955, waarin vraag 12, omgang met minderen, is gewaardeerd met 6 en vraag 16, leiden en vormen van ondergeschikten, eveneens met het cijfer 6;

Overwegende dat namens klager naar voren is gebracht dat de algemene eisen omschreven onder d en e van het 1e lid van artikel 5 van het Bevorderingsvoorschrift meer onderdelen bevatten, dan die waarop de vragen 12 en 16 betrekking hebben en dat, wanneer de beoordeling van alle onderdelen in beschouwing wordt genomen, het totaal beeld voor de punten d en e anders wordt;

Overwegende dat verweerder echter naar het oordeel van het gerecht mag verlangen dat een beoordeelde voldoet aan alle punten van de beoordelingslijst, zijnde elementen van de meer algemeen geredigeerde eisen van artikel 5 van het Bevorderingsvoorschrift;

Overwegende dat het gerecht dan ook van oordeel is dat verweerder kon vaststellen dat klager op grond van de bovengenoemde cijfers niet voldeed aan de eisen gesteld in de punten d en e;

Overwegende dat klagers raadsman voorts heeft betoogd, dat aan de door verweerder in zijn brief van 21 februari 1955 gestelde eis dat de beoordelingslijsten per 16 maart 1955 dienen te worden opgemaakt over een periode van minstens 1 jaar, in klagers geval niet is voldaan;

Overwegende dat klager in maart 1954 werd geplaatst bij de compagnie X van het Bewakingskorps, met ingang van 5 oktober 1954 werd tewerkgesteld bij de compagnie Y van genoemd korps en op 17 januari 1955 werd overgeplaatst naar (district Y van de Nationale reserve);

Overwegende dat de beoordelaar, die de beoordelingslijst op 16 maart 1955 heeft opgemaakt, klager niet over het gehele laatste jaar kon beoordelen, en daarom terzake ook de mening van de vorige commandanten van klager heeft gevraagd, te weten de compagniescommandanten te X en Y, zodat die beoordelaar geheel heeft gehandeld in overeenstemming met de aanwijzingen vervat in verweerders brief van 21 februari 1955;

Overwegende dat namens klager ten slotte nog is gesteld, dat bij de beoordeling van 16 maart 1955 doodeenvoudig is teruggegrepen op de oude beoordeling van 22 maart 1954 en van een geheel nieuwe beoordeling zeker niet kan worden gesproken, althans maar voor een gering gedeelte;

Overwegende dat het gerecht echter deze zienswijze niet deelt, doch na vergelijking van beide beoordelingslijsten, tot de conclusie komt dat klager bij de laatste beoordeling wel degelijk opnieuw is beoordeeld en dat niet, zoals klagers raadsman blijkbaar meent, praktisch een doublure van de beoordeling van het vorige jaar tot stand is gekomen;

Overwegende dat het gerecht van oordeel is dat de omtrent klager uitgebrachte beoordelingslijst op regelmatige wijze is tot stand gekomen en verweerder met deze beoordeling als grondslag tot het aangevallen besluit kon komen zonder in strijd te handelen met de toepasselijke algemeen verbindende voorschriften, zodat het tegen dit besluit ingestelde beroep ongegrond moet worden verklaard;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN,
Verklaart het beroep ongegrond.

Centrale Raad van Beroep.

Uitspraak van 30 oktober 1956.

Voorzitter: Mr A. Blom (fgd.); *Leden:* Mr P. J. Rutgers van der Loeff en Mr P. A. G. Ubink.

(Zie uitspraak militair ambtenarengerechtigd hiervóór).

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

Gezien: . . . enz.;

Post alia:

IN RECHTE:

Overwegende dat ingevolge artikel 11, eerste lid, van het Reglement voor de militaire ambtenaren der Koninklijke Landmacht, vastgesteld bij Koninklijk Besluit van 22 augustus 1936, Staatsblad 378, de bevordering van militairen beneden de rang van tweede-luitenant geschiedt door of vanwege gedaagde volgens daarvoor door gedaagde gestelde of nader te stellen regelen, welke regelen voor het beroepspersoneel der Koninklijke Landmacht door gedaagde op 1 juni 1953 zijn gegeven bij het „Bevorderingsvoorschrift Landmacht 1953” (verder aan te duiden als: het Bevorderingsvoorschrift);

Overwegende dat volgens het tweede lid van artikel 1 van het Bevorderingsvoorschrift militairen — behoudens wanneer de bevordering periodiek geschiedt — worden bevorderd aan de hand van een kandidatenlijst, terwijl volgens het derde lid van artikel 21 van het Bevorderingsvoorschrift op een kandidatenlijst wordt geplaatst de naam van degene, die voldoet aan de voor bevordering tot de naasthogere rang gestelde eisen;

Overwegende dat nu de Raad, ter beantwoording van de vraag of het bestreden besluit is genomen in strijd met een toepasselijk algemeen verbindend voorschrift, in hoofdzaak moet onderzoeken of het bestreden besluit strijdig is met evenvermeld derde lid van artikel 21 van het Bevorderingsvoorschrift, en derhalve moet nagaan of eiser, die de rang bekleedde van sergeant-majoor-instructeur, op 2 juni 1955 vol-

deed aan de eisen, gesteld voor bevordering tot de rang van adjudant-onderofficier-instructeur;

Overwegende dat gedaagde tot zijn oordeel, dat eiser aan deze eisen, met name aan die, omschreven in het eerste lid van artikel 5 van het Bevorderingsvoorschrift, niet voldeed, is gekomen, gelet op hetgeen is vermeld in de beoordelingslijst, welke op 16 maart 1955 omtrent eiser is opgemaakt met toepassing van de artikelen 10-13 van het Bevorderingsvoorschrift;

dat gedaagde te dezer zake in zijn bij het Ambtenarengerecht ingediende contra-memorie heeft aangevoerd:

„Blijkens de te zijnen aanzien uitgebrachte beoordeling voldeed „klager niet aan het gestelde in de punten d en e van het eerste lid van „genoemd artikel 5.

„De voor bevordering gestelde eisen in bovenvermelde punten „luiden namelijk:

„d. beschaving, blijkende ook in de omgang met minderen, correcte „houding en optreden jegens meerderen en minderen, alsmede „tegenover andere dan militaire autoriteiten en voorts goede „zorg voor uiterlijk voorkomen en kleding.

„e. geschiktheid om het onder bevel gestelde personeel voor zover „de taak zulks meebrengt, te kunnen leiden en vormen en „daarbij gezag te kunnen handhaven.

„Ten aanzien van deze eisen is klager blijkens de beoordelingslijst „gewaardeerd met:

„omgang met minderen: 6;

„leiden en vormen van ondergeschikten: 6.

„Volgens de waarderingsschaal voorkomend op de beoordelingslijst „correspondeert het cijfer 6 met de qualificatie „voldoende”.

„Naar de mening van ondergetekende kan van een militair, die voor „zijn „omgang met minderen” met „voldoende” is gewaardeerd, niet „worden gezegd, dat hij een correcte houding jegens zijn minderen „heeft. Onder het begrip correct immers wordt een hogere graad van „waardering dan voldoende verstaan. Klager voldeed derhalve niet aan „het hierboven onder d. gestelde.

„Bij bevordering tot adjudant-onderofficier-instructeur t.w. de „hoogste onderofficiersrang rekent ondergetekende „de geschiktheid om „„het onder bevel gestelde personeel te kunnen leiden en vormen” tot „één van de belangrijkste eisen. Voor bevordering tot genoemde rang „eist ondergetekende voor „leiden en vormen van ondergeschikten” „minstens de waardering 8 (goed). Met een lagere waardering bezit de „militair volgens ondergetekende niet de vereiste geschiktheid. Aan- „gezien klager voor „leiden en vormen van ondergeschikten” met een 6 „is gewaardeerd voldoet hij niet aan het hierboven onder e gestelde.”;

Overwegende dienaangaande, dat naar 's Raads oordeel de formulering onder punt d vermeld van de daar bedoelde eisen niet door duidelijkheid uitmunt;

dat wat betreft het door gedaagde aangevoerde met betrekking tot het niet voldoen door eiser aan de onder punt e geformuleerde eisen,

dient te worden opgemerkt, dat te dezen niet beslissend is, welke eisen gedaagde meent te moeten stellen, doch hoe het onder punt e bepaalde moet worden verstaan;

dat ten aanzien van vele vraagpunten, zoals deze op de beoordelingslijst zijn geformuleerd, de vraag rijst in hoeverre de daarop gegeven antwoorden concludent kunnen zijn voor wat betreft het al of niet voldoen aan de algemene eisen, zoals deze onder artikel 5 zijn geformuleerd;

dat deze vraag met name ook moet worden gesteld bij vergelijking van vorenbedoeld vraagpunt 16, luidende: „leiden en vormen van on„dergeschikten” en de onder e gestelde eis;

Overwegende echter, dat de Raad in het midden kan laten — en laat — wat van dit een en ander is, aangezien bij een beslissing omtrent het al dan niet plaatsen op een kandidatenlijst weliswaar in het bijzonder moet worden gelet op de laatstelijk over de betrokkene gegeven beoordeling, maar hieraan toch geen bindende kracht kan worden toegekend, daar een beoordelingslijst, naar ook uit artikel 11 van het Bevorderingsvoorschrift blijkt, het „persoonlijk oordeel” van de compagniescommandant en van de bataljonscommandant en eventueel mede van de regimentscommandant tot uitdrukking brengt, en de beoordeling bovendien niet ter kennis van de beoordeelde wordt gebracht, zodat deze geen gelegenheid heeft daartegen bezwaar te maken of beroep in te stellen;

dat het Bevorderingsvoorschrift ook niet voorschrijft, noch uit het systeem daarvan volgt, dat plaatsing op een kandidatenlijst voor de naasthogere rang alleen dan mag en moet geschieden, indien het voldoen aan de voor bevordering tot die rang gestelde eisen blijkt uit de laatstelijk opgemaakte beoordelingslijst;

Overwegende dat nu zich onder de gedingstukken een opdracht bevindt dd. 26 september 1955 van gedaagde aan de chef van de generale staf om, naar aanleiding van eisers bij de eerste rechter ingediende klaagschrift, een nauwgezet onderzoek te doen instellen naar verscheidene vermoedelijke onregelmatigheden;

dat dit onderzoek is ingesteld door de inspecteur der infanterie, de generaal-majoor H. M. G. J. Lentz, van welk onderzoek op 3 oktober 1955 rapport werd uitgebracht en waarvan het slot als volgt luidt:

„Uit het gehouden onderzoek is mij gebleken dat P. kan worden „aangemerkt als een ijverig, conscentieus onderofficier met veel be„langstelling voor de militaire taak en met een goed en volgzzaam „karakter.

„Unaniem waren de door mij gehoorde officieren van mening dat „betrokkene een onderofficier is met een onvoldoende algemene ont„wikkeling, die zich qua persoonlijkheid, houding en kennis niet kan „stellen boven de onder zijn gezag gestelde onderofficieren van lagere „rang, zijn minderen niet kan vormen en leiden en verder hierdoor „geen steun is voor zijn chef.”;

Overwegende dat de Raad, gelet op dit rapport, van oordeel is, dat, wat er overigens zij van voormelde motivering door gedaagde van de

bestreden beslissing, zijn standpunt, dat eiser niet kan worden gezegd op 2 juni 1955 te hebben voldaan aan de onder punt e gestelde eisen, als juist moet worden aanvaard;

dat toch — al valt te betreuren, dat uit dit rapport niet, althans niet met zoveel woorden, blijkt wie de „gehoorde officieren” zijn — kennelijk een grondig onderzoek is ingesteld naar de wijze van dienen door eiser zowel in voormeld beoordelingstijdvak als in het daaraan voorafgaande beoordelingstijdvak;

dat eiser moet worden toegegeven, dat de omstandigheid, dat hij in het tijdvak van 16 maart 1954 tot 16 maart 1955 tweemaal is overgeplaatst, steun geeft aan de mening, dat de onderscheiden commandanten zich niet in die mate een oordeel over hem hebben kunnen vormen als wenselijk ware geweest;

dat dit temeer klemmt, nu de laatste van bedoelde drie commandanten, de majoor H, die de beoordelingslijst over evengemeld tijdvak opmaakte, daarop aantekende:

„Aangezien betrokkene eerst sedert 17 jan. j.l. bij mijn onderdeel is „geplaatst, is het mij onmogelijk een persoonlijk oordeel over hem uit „te brengen, weshalve deze beoordeling berust op uitgebrachte gegevens door zijn vroegere commandanten t.w. commandant bewa- „kingscomp. X en bewakingscomp. Y.

„Echter kan ik wel vaststellen, dat betrokkene een harde werker is, „die met ijver en ambitie zijn taak vervult en zich zo spoedig mogelijk „in een voor hem onbekende functie tracht in te werken.”;

dat immers uit de gedingstukken blijkt, dat eiser onder laatstbedoelde commandant slechts weinig langer diende dan onder de majoor H.; dat dit een en ander echter niet afdoet aan de omstandigheid, dat eiser kennelijk niet heeft blijk gegeven van geschiktheid om het onder zijn bevel gestelde personeel, voorzover zijn taak zulks medebracht, te kunnen leiden en vormen;

dat de vraag, of in het vorenstaande aanleiding kan zijn gelegen eisers dienstverrichtingen aanstonds andermaal met het oog op een eventuele bevordering in beschouwing te nemen, niet ter beoordeling van de Raad staat;

Overwegende dat eiser nog heeft aangevoerd, dat de inspecteur der infanterie hem geschikt achtte voor bevordering;

dat echter deze zienswijze was gegrond op laatstbedoelde beoordelingslijst, maar deze is achterhaald door voormeld rapport, op hetwelk 's Raads voormeld oordeel in hoofdzaak is gebaseerd;

Overwegende dat de Raad op grond van het vorenstaande van oordeel is, dat het bestreden besluit niet strijdt met artikel 21, derde lid, voormeld;

Overwegende dat voorts niet is gebleken, dat het bestreden besluit in strijd is met enig ander algemeen verbindend voorschrift, noch dat gedaagde bij het nemen van dat besluit van zijn bevoegdheid kennelijk een ander gebruik heeft gemaakt dan tot de doeleinden, waarvoor die bevoegdheid is gegeven;

Overwegende dat mitsdien bij gebreke van een der gronden, om-

schreven in artikel 58, lid 1, der Ambtenarenwet 1929, het in eerste aanleg ingestelde beroep bij de aangevallen uitspraak terecht ongegrond is verklaard, zodat die uitspraak moet worden bevestigd;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN,

Bevestigt de uitspraak, waarvan beroep.

Centrale Raad van Beroep.

Uitspraak van 17 oktober 1955.

Voorzitter: Mr J. H. Kuiper; *Leden:* Mrs P. J. Rutgers van der Loeff en H. Fortuin.

Het is kennelijk de bedoeling van de Werkloosheidswet om naast de ambtenaren, in de zin van artikel 1 der Ambtenarenwet 1929, ook de militaire ambtenaren, bedoeld in artikel 1, eerste lid aanhef en onder a, der Militaire Ambtenarenwet 1931, niet als werknemer in de zin der Werkloosheidswet te beschouwen, zij het ook dat artikel 4 der Werkloosheidswet slechts naar artikel 1 der Ambtenarenwet 1929 verwijst.

(Werkloosheidswet art. 4, 5; A.W. art. 1; M.A.W. art. 1).

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

inzake W., wonende te M., eiser in hoger beroep, tegen het Bestuur van de Nieuwe Algemene Bedrijfsvereniging voor Ziekengeldverzekering, Kinderbijslagverzekering en Wachtgeld- en Werkloosheidsverzekering, te Amsterdam, gedaagde in hoger beroep;

WAT AANGAAT DE FEITEN VAN HET TWISTGEDING:

. . . enz.;

IN RECHTE:

Overwegende dat voor de Raad, evenals tussen partijen, vaststaat: dat eiser van 3 september 1946 tot 16 maart 1954 werkzaam is geweest bij de Koninklijke Nederlandse Marine als beroepsmilitair en wel als matroos der 1e klasse, zijnde hij op zijn verzoek op laatstgenoemde datum eervol uit de militaire dienst ontslagen; dat eiser op 29 maart 1954 in loondienst is getreden bij „Limburgse Mijnen aan „de Maas”, gevestigd te Eysden (België); dat eiser op 26 april 1954 onvrijwillig werkloos is geworden;

Overwegende dat aan een werknemer op grond van art. 27 en art. 35 der Werkloosheidswet geen uitkering ingevolge deze wet wordt verleend, indien hij in de periode van 12 maanden, aan het intreden van zijn werkloosheid onmiddellijk voorafgaande, niet ten minste 156 dagen resp. 78 dagen als werknemer in de zin van meergenoemde wet heeft gewerkt;

Overwegende dat dienovereenkomstig aan eiser slechts uitkering ingevolge de Werkloosheidswet toekomt, indien hij in het jaar, aan zijn op 26 april 1954 ingetreden werkloosheid voorafgaande, ten minste 156 dagen resp. 78 dagen als werknemer in de zin dier wet is werk-

zaam geweest en dat ter beoordeling van de vraag, of eiser aan deze voorwaarde voldoet, beslissend is het antwoord op de vraag, of eiser tengevolge van zijn dienstverband bij de Koninklijke Nederlandse Marine geacht moet worden werknemer in de zin van de Werkloosheidswet te zijn geweest;

Overwegende dienaangaande, dat naar het oordeel van deze Raad laatstbedoelde vraag een antwoord vindt in het bepaalde in art 5, lid 1 en lid 2, der Werkloosheidswet *); dat toch voormeld wetsartikel voorzieningen treft betreffende het behouden en herkrijgen van de hoedanigheid van werknemer in de zin der Werkloosheidswet ten aanzien van hen, die ophouden als zodanig werkzaam te zijn; dat de in lid 2 aanhef en onder b geregelde voorziening zich blijkens de bewoordingen, waarin ze is vervat, duidelijk niet uitstrekt tot hem, die zich als militair in werkelijke dienst begeeft om de krijgsmilitaire dienst bij wijze van beroep te vervullen; dat de vraag rijst, hoe deze bewoordingen verder moeten worden verstaan, met name hetzij aldus, dat voor een militair, als zojuist bedoeld, geen voorziening is getroffen op deze grond, dat hij als zodanig niet is opgehouden als werknemer werkzaam te zijn, zodat te zijnen aanzien aan zodanige voorziening geen behoefte bestaat, hetzij in deze zin, dat in die bewoordingen de bedoeling tot uitdrukking komt de werknemer, die zich als militair in werkelijke dienst begeeft en dientengevolge de hoedanigheid van werknemer verliest, na afloop van de militaire dienst deze hoedanigheid niet te doen herkrijgen, ingeval hij zich in dienst heeft begeven om de krijgsmilitaire dienst bij wijze van beroep te vervullen, dit in tegenstelling tot hem, die zich uit andere hoofde in dienst heeft begeven;

dat de Raad meent gemelde bepaling te moeten verstaan in de laatstgestelde zin;

dat toch deze uitleg steun vindt in de bewoordingen, waarin het onder b van voormeld lid 2 bepaalde is vervat, nu daarin — in tegenstelling tot hetgeen het geval is in het bepaalde onder a van dat lid en in het eerste lid van art 5 — niet wordt teruggegrepen op een of meer van de vorige bepalingen der Werkloosheidswet, krachtens welke iemand al dan niet werknemer is of als zodanig wordt beschouwd — met name niet op art 2, waaraan eiser zijn aanspraken kennelijk wil

*) Artikel 5, lid 1 en 2, luidt:

1. Een werknemer, die ophoudt als zodanig werkzaam te zijn, behoudt de hoedanigheid van werknemer voor de toepassing van deze wet, voorzover en zo lang geen der bepalingen van artikel 4, eerste en tweede lid, te zijnen aanzien van toepassing wordt en hij geen werkzaamheden gaat verrichten, ten aanzien waarvan hij in verband met het bepaalde in artikel 2 niet als werknemer wordt beschouwd.
2. Een werknemer, die
  - a. bij wijze van werkverruiming of werkverschaffing wordt tewerkgesteld en behoort tot een groep van personen als in artikel 3 onder h bedoeld of
  - b. zich als militair in werkelijke dienst begeeft, anders dan om de krijgsmilitaire dienst bij wijze van beroep te vervullen,
 herkrijgt en behoudt, onder de in het vorige lid bedoelde beperking, na afloop van de periode van tewerkstelling of militaire dienst de hoedanigheid van werknemer, ook indien hij geen werk als zodanig aanvaardt. (*Red.*)

ontlenen — op grond waarvan de Raad aanneemt, dat de woorden „anders dan” enz. niet zijn ingegeven met het oog op het al dan niet verzekerd zijn, doch met het oog op het niet herkrijgen van de hoedanigheid van werknemer door een gedeelte van hen, die, door zich als militair in werkelijke dienst te begeven, hun hoedanigheid van werknemer hebben verloren;

Overwegende dat uit voornoemd art 5, lid 2, aanhef en sub b, aldus valt af te leiden, dat het kennelijk de bedoeling der onderhavige wet is om naast de ambtenaren in de zin van art. 1 der Ambtenarenwet 1929 ook de militaire ambtenaren, bedoeld in artikel 1, aanhef en sub a van de Militaire Ambtenarenwet 1931, niet als werknemer in de zin der werkloosheidswet te beschouwen, zij het ook dat art. 4 der Werkloosheidswet *) slechts naar art. 1 der Ambtenarenwet 1929 verwijst;

Overwegende dat op grond van het bovenstaande dan ook moet worden aangenomen, dat eiser gedurende zijn werkzaamheid als beroepsmilitair bij de Koninklijke Nederlandsche Marine geen werknemer was noch geacht kan worden te zijn geweest in de zin der Werkloosheidswet;

Overwegende dat eiser aldus noch voldoet aan het bepaalde in art. 27 noch aan dat in art. 35 der Werkloosheidswet en hem mitsdien terecht bij de bestreden beslissing geen uitkering ingevolge de Werkloosheidswet is toegekend;

Overwegende dat dan ook de uitspraak, waarvan beroep, dient te worden bevestigd;

RECHTDOENDE:

Bevestigt de uitspraak, waarvan beroep.

VRAGENBUS.

G. H. M. REIJNEN te Amsterdam vraagt ons:

- (1) Is men militair in de zin der wet gedurende:
  - (a) de keuringsdagen voor opkomst in werkelijke dienst voor eerste oefening;
  - (b) het onvervuld gedeelte der eerste oefening;
  - (c) het klein verlof of het vervroegd klein verlof in afwachting van het groot verlof?
- (2) Wordt onder het begrip „militair” verstaan alleen de militair van mannelijke kunne of ook die van vrouwelijke kunne?

Wij hebben hierop geantwoord:

De eerste vraag heeft klaarblijkelijk betrekking op dienstplichtigen. Dienstplichtigen zijn, volgens art. 60 W.M.Sr., „militair” zo vaak en zo lang zij in werkelijke dienst zijn. Art. 62 W.M.Sr. werkt nader

*) Artikel 4, lid 1, luidt o.m.

1. Voor de toepassing van deze wet worden niet als werknemer beschouwd:
  - a. zij, die ambtenaar zijn in de zin van artikel 1 der Ambtenarenwet 1929; (Red.)

uit, wanneer de dienstplichtigen geacht worden in werkelijke dienst te zijn.

Op grond van het bovenstaande beantwoorden wij de vraag (a) ontkennend: na oproeping ter inlijving of voor de werkelijke dienst ter plaatse van bestemming aangekomen, begint eerst de „werkelijke „dienst” en dus het „militair zijn”.

Vraag (b) is onduidelijk.

Vraag (c) beantwoorden wij bevestigend: de werkelijke dienst wordt door „klein verlof” of „vervroegd klein verlof” niet onderbroken; zulks gebeurt (volgens art. 62 W.M.Sr.) eerst door het vertrek met groot verlof. De dienstplichtigen blijven dus gedurende het klein verlof of het vervroegd verlof onderworpen aan het militaire straf- en tuchtrecht.

Wat de tweede vraag betreft: ingevolge art. 1 punt 2 der Dienstplichtwet worden uitsluitend mannelijke personen voor de dienstplicht ingeschreven. De Dienstplichtwet kent derhalve geen vrouwelijke dienstplichtigen. Vrouwelijke militairen zijn uitsluitend „militair” krachtens verbintenis; zowel de mannelijke als de vrouwelijke militairen zijn „militairen” in de zin van het Wetboek van Militair Strafrecht. De vrouwelijke militairen verrichten echter geen *gewapende* dienst maar wèl andere *militaire* dienst. De vrouwelijke militairen zijn evenals haar mannelijke collega's aan de rechtsmacht van de militaire rechter onderworpen; zie b.v. M.R.T. XLI (1946) blz. 530, XLIX (1956) blz. 236.

W. H. V.

OPMERKINGEN EN MEDEDELINGEN.

Is onder ambtenaar in de zin van artikel 1, eerste lid, der Ambtenarenwet 1929 ook begrepen hij, die is aangesteld in militaire openbare dienst om bij de landmacht hier te lande of bij de zeemacht werkzaam te zijn (zie artikel 1, eerste lid aanhef en onder a, der Militaire Ambtenarenwet 1931)?

Blijkens de op drie na laatste rechtsoverweging van de hiervóór op bladzijde 134 opgenomen uitspraak van de Centrale Raad van Beroep van 17 oktober 1955 maakt dit college onderscheid tussen ambtenaren in de zin van artikel 1, eerste lid, van de Ambtenarenwet 1929 (hierna aan te duiden als AW 1929) enerzijds en de militaire ambtenaren, bedoeld in artikel 1, eerste lid aanhef en onder a, van de Militaire Ambtenarenwet 1931 (hierna aan te duiden als MAW 1931) anderzijds. De Centrale Raad van Beroep beschouwt de laatstbedoelde militaire ambtenaren derhalve niet te vallen onder het begrip „hij, die is „aangesteld in openbare dienst om hier te lande werkzaam te zijn” (Artikel 1, eerste lid, AW 1929).

Dit is een voor mij nieuw gezichtspunt. Ik ben namelijk steeds van mening geweest, dat de omschrijving van het begrip „ambtenaar” in artikel 1, eerste lid, van de AW 1929 zo ruim is, dat ook het begrip „militair ambtenaar”, gedefinieerd in artikel 1, eerste lid aanhef en onder a, van de MAW 1931, daaronder valt. Deze opvatting steunde

niet alleen op de bedoelde omschrijvingen, op zichzelf beschouwd, maar mede op de wordingsgeschiedenis van de beide genoemde wetten en op artikel 2 van de AW 1929, waar is bepaald, dat de wet niet van *toepassing* is op militaire ambtenaren; deze bepaling zou immers onnodig zijn, indien de militaire ambtenaren niet onder het begrip „ambtenaar” konden worden begrepen.

Bezien we de omschrijvingen van de begrippen „ambtenaar” en „militair ambtenaar” nader, dan kan als verschil worden geconstateerd, dat in artikel 1, eerste lid, van de AW 1929 sprake is van „aangesteld. . . om *hier te lande* werkzaam te zijn”, terwijl in artikel 1, eerste lid aanhef en onder a, van de MAW 1931 wordt gesproken van „aangesteld. . . om *bij de landmacht hier te lande of bij de zee-,macht* werkzaam te zijn”. Hieruit zou kunnen worden geconcludeerd, dat onder het begrip „ambtenaar” volgens de AW 1929 wel de tot de landmacht behorende militaire ambtenaar valt, omdat ook voor deze als criterium geldt dat hij „hier te lande” werkzaam moet zijn, doch niet degene, die tot de zeemacht behoort.

Ik vraag mij verder af hoe deze conclusie, die waarschijnlijk ook het standpunt van de Centrale Raad van Beroep weergeeft, met het navolgende is te rijmen.

Blijkens de memorie van toelichting op het ontwerp AW 1929 achtte de Regering het nodig de militairen, voor zover dit mogelijk was, dadelijk onder de werkingssfeer van deze wet te brengen. Men had daarbij het oog op de titels III en IV regelende „de middelen tot „„bewaring en verwerkelijking van recht”, onderscheidenlijk „bepalingen van materieel recht”. Beschouwen we de tekst van de AW 1929, zoals die luidde voordat de MAW 1931 daarin ingaande 1 maart 1933 wijziging heeft gebracht, dan zien we, dat artikel 2, tweede lid, luidde „Voor de toepassing van titel II worden militairen als zodanig „niet als ambtenaren beschouwd”. Nergens blijkt uit de regerings- en kamerstukken, dat met militairen alleen de militairen van de landmacht hier te lande werden bedoeld. Verder zien we dat vóór evenbedoelde wetswijziging artikel 124, eerste lid, luidde: „De bepalingen „van deze titel blijven van toepassing op de bezoldiging van de tot de „Nederlandse land- of zeemacht behorende ambtenaren, ook indien zij „buiten het Rijk in Europa als zodanig werkzaam zijn”. Blijkens de memorie van toelichting op artikel 15 van het ontwerp MAW 1931 was het aangehaalde eerste lid van artikel 124 — dat bij genoemd artikel 15 kwam te vervallen — indertijd opgenomen speciaal met het oog op de zeemacht.

Toen dan ook op 15 maart 1930 titel III van de AW 1929 in werking trad, werd deze titel meteen toegepast op de beroepsmilitairen der zeemacht. Met het oog op het in werking treden op 1 september 1930 van titel IV was, gelet op artikel 133, eerste lid van genoemde wet, op 1 september 1931 in werking getreden het bij Koninklijk besluit van 22 augustus 1931 (Stb. 377) vastgestelde Reglement rechtstoestand militairen zeemacht. In de aanhef van dat besluit werd gelet op artikel 125 van de AW 1929. Eerst na de inwerkingtreding van de MAW

1931 op 1 maart 1933 werden de woorden „artikel 125 van de „Ambtenarenwet 1929” gewijzigd in „artikel 12 van de Militaire „Ambtenarenwet 1931”.

Gelet op deze voorgeschiedenis en praktijk werd indertijd vanwege de ministeries van oorlog en van marine geadviseerd om in artikel 4, eerste lid onder a, van het ontwerp Werkloosheidswet de militaire ambtenaren niet afzonderlijk te noemen, doch deze met de burgerambtenaren tezamen te omschrijven als ambtenaren in de zin van artikel 1 der AW 1929.

Volledigheidshalve wil ik nog vermelden dat er een kleine categorie militaire ambtenaren bestaat, die niet voldoet aan de eis van artikel 1, eerste lid, der AW 1929 n.l. het reserve-personeel der krijgsmacht, dat op grond van artikel 41, derde en vierde lid, der Dienstplichtwet behoort tot de verplichte reserve. Deze categorie is n.l., in tegenstelling tot hen, die vrijwillig tot de reserve behoren, *niet aangesteld* om in militaire openbare dienst werkzaam te zijn. Deze groep viel mitsdien vóór 1 maart 1933 niet onder de AW 1929. Evenmin valt deze groep onder artikel 4, eerste lid onder a, van de Werkloosheidswet, zodat deze categorie van het reservepersoneel wel als werknemer in de zin van genoemde wet wordt beschouwd, hetgeen geen bezwaar is, omdat het de bedoeling is om de *beroepsmilitairen* van die wet uit te sluiten.

Zij, die de in het opschrift van deze beschouwing gestelde vraag ontkennend beantwoorden, zullen moeten erkennen, dat alles wat in de periode 15 maart 1930 tot 1 maart 1933 ten opzichte van de militairen der zeemacht met betrekking tot de AW 1929 is geschied, op een verkeerde gedachtengang heeft berust en dat het bepaalde in artikel 2, eerste lid, onder a, der AW 1929 zinloos is.

J. M. TINGA,

Schout bij nacht van administratie b.d.

Ambtshalve nietig-verklaring van strafopleggingen.

Van de zijde van de Directie van de Militair-Juridische Dienst wordt naar aanleiding van de beschikking van het H.M.G. van 4 september 1956 opgenomen op blz. 123 het volgende opgemerkt:

In zijn artikel „Ambtshalve nietig-verklaring van strafopleggingen” (M.R.T. XLVIII blz. 294 en vlg.) heeft de Luit.-Kol. van de M.J.D. Mr P. Westerdijk betoogd, dat de beklagmeerdere, die bijv. omdat de strafoplegger een in de Wet genoemde straf heeft opgelegd tot het opleggen waarvan hij niet bevoegd was, de strafoplegging (ambtshalve) te niet doet, hierbij art. 50 W.K. toepast (en dus geen beslissing neemt op het beklag) en dat zich gevallen kunnen voordoen waarin ook het H.M.G., alhoewel niet in dit artikel genoemd, noodgedwongen tot (ambtshalve) te niet doening van de strafoplegging moet overgaan (zo wanneer het Hof anders een uitspraak zou moeten doen over de *rechtvaardigheid* van een straf welke naar zijn oordeel *onrechtmatig* was opgelegd).

In het onderhavige geval is het H.M.G. verder gegaan. Klager riep te laat de eindbeslissing van het H.M.G. in en hij moest derhalve in zijn beklag (in tweede instantie) niet ontvankelijk worden verklaard. Het Hof kwam derhalve niet voor het dilemma te staan om zich te moeten uitspreken over het door de gestrafte gedane beklag over straf en omschrijving strafreden (d.i. over de *rechtvaardigheid* der strafoplegging), welke naar het oordeel van het Hof door een daartoe niet bevoegde militaire meerdere (en dus *onrechtmatig*) waren opgelegd resp. geformuleerd. Het H.M.G. heeft zich hier dus vrijelijk (door de bevoegdheid, welke volgens art. 50 W.K. alleen aan de strafoplegger en aan iedere boven deze gestelde meerdere toekomt, niet noodgedwongen uit te oefenen) op de stoel van deze commandanten geplaatst.

Als men aanneemt, dat de strafoplegger in casu niet bevoegd was de straf van streng arrest aan een officier op te leggen, dan had de beklagmeerdere inderdaad, zoals het H.M.G. overweegt, de strafoplegging ambtshalve moeten nietig verklaren. Het feit, dat hij dit heeft verzuimd, behoefde er echter nog niet toe te leiden, dat nu het H.M.G. tot vernietiging van de strafoplegging overging. Het Hof had ook kunnen volstaan met dit feit te constateren, het hierbij aan een der boven de beklagmeerdere gestelde meerderen overlatende, om zo deze het met de opvatting van het H.M.G. eens mocht zijn, de strafoplegging cf. het in art. 50 W.K. bepaalde (geheel) te niet te doen.

De in casu door het H.M.G. gegeven beschikking houdende eindbeslissing op beklag toont aan, dat dit Rechtscollege zijn bevoegdheden op het gebied van het militaire tuchtrecht ingeval een gestrafte de eindbeslissing van het H.M.G. heeft ingeroepen wel zeer ruim opvat.

De Koninklijke Marechaussee en de Souvereine Besluiten van 26 oktober 1814 en van 30 januari 1815.

Wanneer de oprichting van de huidige 1e Divisie Koninklijke Marechaussee een feit wordt, — zulks ingevolge het K.B. van 3 april 1818 no. 148 —, dan wordt dit als een principiële beslissing gezien. Tevoren immers had het Wapen slechts dienst gedaan in de Zuidelijke Nederlanden. Nadrukkelijk wordt door Koning Willem I bepaald, „dat het „Wapen der Maréchaussée met eene compagnie zal vermeerderd worden, aan welke dezelfde voorschriften zullen worden gegeven, als „voor het reeds bestaande in de zuidelijke provinciën zijn daargesteld, „en die in de provincie Noord-Brabant zal geplaatst worden” ¹⁾).

Deze voorschriften waren in hoofdzaak:

1. het Souverein Besluit van 26 oktober 1814 nr. 498;
2. het Souverein Besluit van 30 januari 1815 no. 1071;
3. het Algemeen Reglement voor den Inwendigen Dienst der Maréchaussée van 20 maart 1815.

De twijfel, welke de verhouding van het eerst genoemde Besluit tot

¹⁾ Zie: F. J. D. C. Egter van Wissekerke, De Maréchaussée, Acad. pr. Leiden 1892, blz. 10.

het tweede geeft ²⁾), was voor mij aanleiding tot de volgende beschouwing.

Voor een juist inzicht in de materie is het noodzakelijk enkele jaren verder in de geschiedenis van België terug te gaan dan 1814 en wel tot 1797. In dat jaar werd België ingelijfd bij Frankrijk; de Franse wetten zouden in den vervolge in België rechtskracht verkrijgen. Wanneer dan ook in Frankrijk de wet van 28 Germinal An VI (17 april 1798) tot regeling van de organisatie van de Gendarmerie Nationale wordt aangenomen, geldt deze wet mede voor de in België gelegerde eenheden van de Gendarmerie ³⁾ — en na 1810 ook in Nederland.

Deze wet bleef van kracht, het instituut der Gendarmerie bleef bestaan, ook nadat de Franse troepen in het voorjaar van 1814 waren weggetrokken, de geallieerden het land hadden bezet en vervolgens Willem I als Vorst-Gouverneur uit naam van de geallieerden de regering over België had aanvaard (21 juli 1814—VIII artikelen van Londen). Na onze eigen ervaring in deze aan het eind van de Tweede Wereldoorlog behoeft het wel geen betoog, dat het bestuursapparaat in ontredderde toestand werd aangetroffen en reorganisatie een gebiedende eis was.

Zo ook bij de Gendarmerie, een instituut, waarvan men zeggen kan, dat het wel een huis had — de eerder genoemde wet van 1798 —, maar geen bewoners, sinds de Franse troepen waren weggetrokken. Toen besloten was het instituut te handhaven en op nationale grondslag te vestigen, was het zaak te trachten zo spoedig mogelijk uit de impasse te geraken en allereerst regelen te geven ten aanzien van organisatie en opleiding, een soort werkprogramma dus vast te stellen. Op de taken, op te dragen aan het Corps en de verhouding van het Corps tot militaire en civiele autoriteiten zou men zich dan nog enige tijd kunnen beraden Ziehier het Souvereine Besluit van 26 oktober 1814 en ten vervolge hierop het Souvereine Besluit van 30 januari 1815, beiden ter vervanging van het bepaalde in de Franse wet van 17 april 1798.

Ten bewijze van deze stelling het volgende.

Het origineel van het Besluit van 1814 draagt op de voorpagina het opschrift „réorganisation du Corps de maréchaussée”, terwijl ook in artikel 30 wordt gesproken van „réorganisation de la gendarmerie”. Het regelt onderwerpen als locatie, opbouw en uitrusting van het Corps, eisen te stellen aan het personeel, bezoldiging en financiering, in hoofdzaak overeenkomend met hetgeen in de Franse wet in de Titels I-VIII was geregeld ⁴⁾. Tot geruststelling van de bevolking werd de naam van het Corps evenwel op het laatste moment door Koning Willem I gewijzigd in „Maréchaussée”, zoals blijkt uit de tekst van

²⁾ Zie M.R.T. XLIV, blz. 400 e.v.

³⁾ Dat in die tijd in België eenheden van de Gendarmerie waren gestationneerd blijkt o.a. uit een organisatieschema, aanwezig in de bibliotheek van de Staf van het Wapen.

⁴⁾ Vgl.: Egter van Wissekerke, blz. 6 e.v.

het Besluit, waar slechts in de aanhef „gendarmerie” is doorgehaald en vervangen door „maréchaussée”⁵⁾.

Het Souvereine Besluit van 1815 volgt eveneens in grote lijnen het bepaalde in de Franse wet. Zulks blijkt uit ter zake gevoerde correspondentie⁶⁾ en uit vergelijking van de benaming van de Titels VIII en volgende van de Franse wet met die van de afdelingen van het „Reglement op de Policie”, onder welke naam het Besluit van 1815 gemeenlijk bekend is. Ook dit Reglement op de Policie is uitsluitend voor België bedoeld; zo spreekt artikel 48 van „eene kaart van België, aanwijzende de standplaatsen der brigades”.

Concluderende mag gezegd worden, dat het stellig niet zo is, dat door het Souvereine Besluit van 1815 dat van 1814 is komen te vervallen, noch dat het Wapen zijn militaire status pas verkreeg door het „Reglement op de Policie”, welk laatste het H.M.G. in zijn eerder aangehaalde sententie poneert. Anders dan ter vaststelling van de oprichtingsdatum van het Wapen, heeft het Besluit van 1814 voor het tegenwoordige geen enkele betekenis meer. Successievelijk zijn omtrent alle onderwerpen nieuwe regelingen gegeven⁷⁾.

Mr T. LANDHEER,

Res.-Tweede-Luitenant der Kon. Marechaussee.

Vliegdiscipline, beoordeling, groetplicht, erewoord, dienstweigering.

Uit de Memorie van Antwoord op het Voorlopig Verslag der Tweede Kamer der Staten-Generaal over Hoofdstuk VIII A Oorlog, Rijksbegroting voor het dienstjaar 1957, nemen wij het volgende over:

De vliegveiligheidsdiensten der Koninklijke Luchtmacht zijn echter uitgebreid teneinde met nog meer kracht alle eventuele oorzaken die kunnen leiden tot vliegongevallen te kunnen bestrijden. Het aantal ernstige luchtvaartongevallen met dodelijke afloop als gevolg van gebrek aan (vlieg)discipline is zeer gering in vergelijking met het totaal. In de laatste drie jaren was dit aantal 4. Met de meeste kracht wordt opgetreden tegen inbreuken op de vliegdiscipline, ook wanneer zij niet tot ernstige ongevallen aanleiding hebben gegeven. Over de laatste drie jaren zijn in totaal 27 overtredingen van voor de Koninklijke Luchtmacht van kracht zijnde vliegvoorschriften justitieel vervolgd, waarbij straffen werden opgelegd variërend van geldboeten ten bedrage van f 250 tot onvoorwaardelijke vrijheidsstraffen, terwijl met het oog op de preventieve werking openlijke uitlezing van het vonnis werd gelast. Bovendien zijn bij herhaling vliegers, waarvan op andere wijze is gebleken dat zij de juiste mentaliteit en zelfdiscipline missen — ook al zijn zij (nog) niet bij ongevallen betrokken geweest — uit het vlieg-

⁵⁾ Dat deze mutatie inderdaad door de Koning persoonlijk werd aangebracht, is mij van de zijde van het Koninklijk Huisarchief bevestigd.

⁶⁾ Vgl.: M.R.T. XLIV, blz. 402 en 403.

⁷⁾ Vgl.: sententie H.M.G. van 24 april 1951, M.R.T. XLIV blz. 398, en Egter van Wissekerke, blz. 62.

bedrijf verwijderd. Het is daarbij een misvatting te veronderstellen dat de tucht bij de operationele eenheden op de duur zou verslappen. Integendeel, de praktijk heeft geleerd dat na de invoering van het zesjarig contract voor vliegers, waardoor deze vliegers aanzienlijk langer in het squadron blijven, de tucht nog is verbeterd. Bij de vier zo even genoemde, door gebrek aan tucht veroorzaakte luchtvaartongevallen waren alleen jeugdige vliegers betrokken, terwijl bij de 27 genoemde opgespoorde en vervolgte inbreuken op de vliegdiscipline nagenoeg uitsluitend jeugdige en onervaren vliegers betrokken waren.

Een ontwerp voor een nieuw beoordelingsvoorschrift voor de militairen beneden de rang van tweede-luitenant van de Koninklijke Landmacht en de Koninklijke Luchtmacht is in concept gereed. In dit ontwerp is er van uitgegaan, dat de onderofficieren evenals de officieren periodiek zullen worden beoordeeld. Het ligt niet in het voornemen te bepalen, dat betrokkenen van de gehele inhoud van de omtrent hen uitgebrachte beoordelingslijst in kennis zullen worden gesteld. De inlichting zal worden beperkt tot die waarderingspunten uit de beoordelingslijst, waarvan verbetering uit een oogpunt van dienstbelang wordt gevorderd. Belanghebbenden zullen in de gelegenheid worden gesteld om eventuele bezwaren tegen de te hunner kennis gebrachte waarderingspunten schriftelijk in te dienen.

De ondergetekende overweegt uitbreiding te geven aan de groetplicht. Hij is niet van mening dat de toestand thans onoverzichtelijk en verwarrend is.

Ondergetekende handhaaft de door beide staatssecretarissen aan de Enquête-commissie gedane toezegging, een voorschrift voor de gehele krijgsmacht te zullen bevorderen, waarin het geven van een erewoord wordt behandeld. Nadere overweging van deze materie heeft intussen tot de conclusie geleid, dat bij Koninklijk Besluit aan alle militairen verboden zal moeten worden, zich jegens de vijand door erewoord of belofte te verbinden ¹⁾. De bevindingen van de Enquête-commissie hebben reeds de grote bezwaren in het licht gesteld van een erewoord of belofte van een Nederlandse militair aan een vijand met welke Nederland in een totale en ideologische oorlog is gewikkeld. De aard van het conflict, waarvan de oorlog slechts één der uitingen is, heeft getoond, dat geen gemeenschappelijk begrip van eer en trouw in stand gebleven is, dat het de Nederlander mogelijk maakt zijn woord zonder

¹⁾ Krijgsgevangenen kunnen op erewoord of belofte in algehele of gedeeltelijke vrijheid worden gesteld, voor zover de wetten van de Mogendheid tot welke zij behoren, hun zulks veroorloven.

Ingevolge Voorschrift nr. 1120-10 Velddienst, Hoofdstuk 10 Oorlogsregelen, is het aan Nederlandse militairen verboden op enigerlei wijze te beloven niet te zullen ontvluchten of handelingen achterwege te zullen laten, welke de vijand na-deel zouden kunnen berokkenen. Een dergelijke belofte mag slechts, voor een zeer korte tijd en voor een bepaald doel gegeven worden, met toestemming van de Nederlandse Kampoudste. (*Red.*)

ernstige gewetensconflicten gestand te doen. De ervaringen der krijgsgevangenen in Korea hebben dit in een tweede ideologisch conflict bevestigd. Het te bevorderen Koninklijk Besluit zal een korte en duidelijke code voor alle Nederlandse militairen behelzen, en een plaats vinden in de zakboekjes. Dit zal het geven van theorie over te rijzen problemen overbodig maken.

Een eventuele vijand zal de volle verantwoordelijkheid hebben te dragen voor het al of niet gevangen houden van gemaakte krijgsgevangenen en voor hun behandeling overeenkomstig het volkenrecht. Ten aanzien van Nederlandse krijgsgevangenen zal hij niet kunnen discrimineren op basis van met hen individueel aangegane verbintenissen, welke immers altijd de strekking hebben de vijand van zekere lasten te bevrijden, en ertoe leiden dat de eenheid en saamhorigheid der gevangenen dreigt te worden verbroken. Ondergetekende acht het wenselijk dat binnen de N.A.V.O. in dit opzicht gelijke opvattingen en voorschriften bestaan en zal bevorderen dat hieromtrent overleg in de bevoegde N.A.V.O.-organen plaats vindt.

Bij het uitvoerig interdepartementaal overleg dat aangaande de nieuwe Dienstweigeringswet nodig was, is inmiddels overeenstemming bereikt aangaande grondslagen, welke in deze wet zullen moeten worden vastgelegd. Het ontwerp van wet is gereed en bevindt zich thans voor nader overleg bij de Minister van Justitie.

De beginselen van onze militaire tuchtwetgeving hebben hun waarde wel bewezen. Ondergetekende is echter bereid bij de komende herziening aan enkele verouderde bepalingen en bewoordingen zijn aandacht te geven.

Hij heeft zich ernstig beraden op de mogelijkheid om in de Wet op de Krijgstucht de geldboete als krijgstuchtelijke straf op te nemen. Voor vreedstijd bleken hem de bezwaren te overwegen. De strafoplegger kan niet overzien en heeft ook niet in de hand, in hoeverre de geldboete de delinquent persoonlijk treft, als zij hem al treft, terwijl hij bovendien wordt geconfronteerd met sociale gevolgen die zijn bedoeeling tot tuchthandhaving kunnen doorkruisen. Oorlogservaringen, laatstelijk nog in Korea opgedaan, hebben echter de doelmatigheid van een krijgstuchtelijke geldboete in oorlogstijd wèl bewezen. Ondergetekende zal dan ook de invoering ervan voor oorlogstijd bevorderen.

De Minister van Oorlog,

C. STAF,

minister voor defensie.

INGEKOMEN BIJDAGEN.

Moeten cassatie en herziening (revisie) in het militaire strafproces worden opgenomen?

door

Mr A. F. STEFFEN.

In het Redactioneel Gedeelte op blz. 1 vraagt de Redactie in haar Enquête naar de inzichten van de lezers van het Militair-Rechtelijk Tijdschrift over hoofdbeginselen van een nieuw te ontwerpen *Wetboek van Militaire Strafordering* o.m.:

A. Moet in de militaire rechtspleging, terwille van de eenheid van rechtsbedeling, cassatie worden mogelijk gemaakt? Zo ja, welk systeem verdient dan de voorkeur:

- a. cassatie bij de Hoge Raad (Belgisch systeem);
- b. cassatie bij een speciaal hof, bestaande uit militairen en raads-heren uit de Hoge Raad (Frans-Italiaans systeem)?

B. Moet tevens herziening (de Redactie gebruikt de term revisie) mogelijk gemaakt worden:

- a. herziening bij de Hoge Raad; of
- b. herziening bij een speciaal hof, bestaande uit militairen en raads-heren uit de Hoge Raad?

Gaarne zou ik mijn inzichten omtrent genoemde onderwerpen naar voren willen brengen.

ad A Cassatie. In de Wet op de Regterlijke Organisatie en het Beleid der Justitie is de rechtsmacht van de Hoge Raad der Nederlanden in cassatie geregeld, en in de artikelen 95, 96, 98 en 103 dier wet de vatbaarheid van de rechterlijke uitspraak om in cassatie te worden toegelaten.

De taak van de Hoge Raad als rechter in cassatie is omschreven in artikel 179 der Grondwet, bij welk artikel aan de Raad bevoegdheid is gegeven de handelingen, beschikkingen en vonnissen van de leden der rechterlijke macht (enz.), wanneer die met de wetten strijdig zijn, te vernietigen en buiten werking te stellen volgens de bepalingen door de wet daaromtrent te maken, en behoudens de door de wet te stellen uitzonderingen.

Terwijl in eerste aanleg en in appèl de verdachte zich moet verantwoorden ten aanzien van de hem telaste gelegde feiten, worden in cassatie slechts juridische kwesties onderzocht.

Op welke gronden is cassatie mogelijk? Het antwoord op deze vraag vindt men in artikel 99 R.O.:

1. wegens verzuim der vormen, voorgeschreven op straffe van nietigheid; hieronder valt ook het nalaten of weigeren om uitspraak te doen (art. 330 W.Sv.);

2. wegens verkeerde toepassing of schending der wet; hieronder valt ook het geval van onbevoegdheid, het geval van ontslag van rechtsvervolgving op grond dat het feit noch misdrijf noch overtreding oplevert en cassatie op grond dat tot een andere straf is veroordeeld

dan door de wet tegen het misdrijf of de overtreding is bepaald; er is sprake van verkeerde toepassing der wet wanneer een verkeerde wetsbepaling toepasselijk is verklaard of een toepasselijk artikel op onjuiste wijze is uitgelegd en verkeerd is aangewend; van schending der wet wanneer een toepasselijk wetsartikel niet is aangewend;

3. wegens overschrijding der rechtsmacht, d.w.z. dat de rechterlijke macht geoordeeld heeft over een zaak ten aanzien waarvan zij als zodanig niet bevoegd was te oordelen, b.v. wanneer de rechter zich op het gebied van de administratie heeft begeven.

Zowel het openbaar ministerie als de verdachte kunnen op boven aangegeven gronden tegen vonnissen of arresten als uitspraak gegeven, in cassatie komen (art. 427 W.Sv.).

Het huidige militaire recht kent niet het rechtsinstituut van cassatie. Toch is m.i. de mogelijkheid van cassatie in het militaire strafrecht niet minder wenselijk dan in het burgerlijk recht, omdat ook de militaire rechter dwalingen kan begaan. Dit klemt te meer, omdat òn de Krijgsraden òn het Hoog Militair Gerechtshof in de praktijk recht spreken met één rechtsgeleerde.

Voorts is het onbevredigend, dat militairen geen cassatiebevoegdheid bezitten, met name in vredetijd, terwijl deze bevoegdheid in vredetijd wel aan iedere Nederlandse staatsburger o.a. aan de leden van grote politie-organisaties toekomt, alsmede aan ieder die in vredetijd onder de rechtsmacht van de Nederlandse rechter valt.

Het valt moeilijk te zeggen of de behoefte aan cassatie in de militaire rechtspraktijk groot zal zijn. Al houdt de militaire rechter in de praktijk zoveel mogelijk rekening met de constante rechtspraak van de Hoge Raad, dan kan toch in bijzondere gevallen aan dit rechtsinstituut in de militaire rechtspraak grote behoefte bestaan. In die gevallen zal, naar het mij voorkomt, ook blijken, dat de krijgstucht, het moreel, met de mogelijkheid dat rechtsmiddel te kunnen aanwenden, zeer gebaat is. Daartoe moge ik wijzen op de uitleg van het begrip „tijd van oorlog” voorkomende in artikel 87 lid 3 Wetboek van Strafrecht, waarover in de militaire rechtspraak groot verschil van mening bestaat, met het gevolg dat in Nederland, in de Nederlandse Antillen en in Suriname, militairen wegens kleine vergrijpen, als „zijnde deze in tijd van oorlog gepleegd” naar de krijgsraad moeten worden verwezen, en deswege bij vonnis moeten worden afgedaan, waardoor hun strafblad met een vonnis wordt ontsierd, met alle gevolgen van dien, terwijl soortgelijke feiten in Nederlands Nieuw Guinea gepleegd, waar de militaire rechter en de commandant der zeemacht aldaar niet het bestaan van tijd van oorlog aanwezig achten, niet naar de krijgsraad behoeven te worden verwezen en krijgstuchtelijk kunnen worden afgedaan. Aanvankelijk namen de krijgsraden te velde en de zeekrijgsraad te 's-Gravenhage in hun vonnissen niet de aanwezigheid van tijd van oorlog in de zin van artikel 87 W.Sr. aan. Bij sententie van 14 april 1953, waarbij het Hof het vonnis van de krijgsraad te velde West van 18 februari 1953 vernietigde, besliste het Hoog Militair Gerechtshof echter dat tijd van oorlog aanwezig was, welke toestand de krijgsraad te

velde West niet had aangenomen, (M.R.T. 1953 blz. 332). De Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage probeerde korte tijd later in een zeer uitvoerig en duidelijk gemotiveerd vonnis van 18 juni 1953 het Hof te doen omgaan, doch het H.M.G. vernietigde dat vonnis bij sententie van 8 september 1953. (M.R.T. 1953 blz. 636 e.v.) Enige jaren later probeerde de krijgsraad te velde Zuid bij vonnis van 11 mei 1955 op andere gronden in een niet minder duidelijk en uitvoerig gemotiveerd vonnis het Hof tot een andere zienswijze te brengen, doch ook deze poging had geen succes. (M.R.T. 1956 blz. 35 e.v.)

Zo zien wij het merkwaardige feit, dat de krijgsraden te velde en de zeekrijgsraad te 's-Gravenhage en die in de Nederlandse Antillen thans het voetspoor van het Hoog Militair Gerechtshof volgen, terwijl de zeekrijgsraad in Nederlands Nieuw Guinea het bestaan van tijd van oorlog in de zin van art. 87 W.Sr. in zijn vonnissen niet aanneemt, aan welke vonnissen de Commandant der Zeemacht in Nederlands Nieuw Guinea „fiat executie” verleende, b.v. vonnis zeekrijgsraad in Nieuw Guinea van 25 januari 1955 (M.R.T. 1955 blz. 308, 311).

Gezien deze vreemde toestand inzake wetsuitlegging door de militaire rechter is het m.i. dringend nodig, dat boven het Hoog Militair Gerechtshof enerzijds en de krijgsraden, wier vonnissen het fiat executie behoeven, anderzijds, een instantie wordt gesteld die bevoegd is, geschillen over wetsinterpretatie terwille van de eenheid van rechtspraak op te lossen. Aldus komt men ook meer in de lijn van het gestelde in artikel 179 der Grondwet.

Cassatie van vonnissen, welke niet appellabel zijn op het militair gerechtshof, behoort m.i. te worden beperkt tot cassatie in het belang der wet. Zou deze beperking in het cassatierecht in militaire zaken niet worden gesteld dan zou het instellen van cassatie tengevolge kunnen hebben, dat de Hoge Raad een zaak verwijst naar het militair gerechtshof, waardoor dat hof toch in hoger beroep oordeelt. Daarom moet in deze gevallen invoering van cassatie in het belang der wet voldoende worden geacht. Men mag van de krijgsraden voldoende ernst verwachten, dat deze zich zonder meer conformeren aan de bijzondere te hunnen behoeve gegeven uitspraken.

Voorts zou, indien de bepalingen van art. 441 W.Sv. en art. 105 en 106 R.O. ook in militaire zaken van toepassing zouden zijn, de regeling der verwijzing naar een aangrenzend gerechtshof aanvullende voorziening behoeven, aangezien er maar één militair gerechtshof bestaat. In plaats van verwijzing naar een aangrenzend gerechtshof, ware daarom in militaire zaken te bepalen, terugverwijzing naar het militair gerechtshof doch samengesteld uit een president en leden welke nog niet over de zaak hebben geoordeeld (plaatsvervangers).

Zo kom ik tot de vraag wie in geval van cassatie moet beslissen: de Hoge Raad der Nederlanden al of niet na toevoeging van militaire leden als bijzitters, of een speciaal daartoe in het leven te roepen hof?

Daar de Hoge Raad alleen juridische kwesties onderzoekt, rechtsvragen oplost, bestaat er m.i. aan het zitting nemen van militaire leden,

z.g.n. als militaire deskundigen, geen behoefte, evenmin als aan een speciaal daartoe in het leven te roepen hof van cassatie behoefte zou bestaan. Zouden zich militair juridische problemen voordoen en zou militaire voorlichting gewenst zijn, dan belet niets de Hoge Raad om in militaire zaken — hoewel ongebruikelijk — advies bij militaire deskundigen in te winnen.

Toevoeging van militaire leden aan de Hoge Raad komt mij daarom niet nodig en niet wenselijk voor.

Nederland bezit een kleine krijgsmacht waardoor het aantal militaire justiciabelen, vooral in vreedetijd, de normale tijd, niet groot is. Het aantal cassatiezaken zal m.i. derhalve ook niet groot kunnen zijn. Dit brengt dus mede, dat in geval van toevoeging van militaire leden aan de Hoge Raad deze militaire leden slechts bij tijd en wijle zouden behoeven zitting te nemen. De praktijk leerde mij, dat het af en toe zitting nemen in een rechtscollege of in een commissie weinig bevredigend is, omdat de betrokkene dan niet zo met de gang van zaken en gebruiken op de hoogte geraakt als gewenst is en ook tegenover de voorzitter en de overige leden die regelmatig zitting nemen, wat vreemd en onwennig staat, waardoor hij zijn mening met enige reserve geeft en zich gemakshalve bij de overigen of bij de voorzitter aansluit; hij blijft dus min of meer op de achtergrond.

Ook komt het mij voor, dat het helemaal niet zeker is, dat de militaire leden die voor de beoordeling van cassatiezaken zouden zijn aangewezen om zitting te nemen in de Hoge Raad, in de aan dat college voorgelegde zaken ook werkelijk deskundigen zouden zijn. Dat zal m.i. lang niet altijd het geval zijn.

De Hoge Raad zal er m.i. veel meer bij gebaat zijn, indien hij naar behoefte militaire deskundigen kan benoemen, teneinde de Raad van advies te dienen. De H.R. kan daartoe in de aan hem voorgelegde gevallen dan de meest deskundige militair, die daartoe op dat tijdstip in de termen valt, voor het uitbrengen van advies aanwijzen, b.v. een deskundige op militair geneeskundig terrein, een deskundige op militair bezoldigingsterrein, enz. Indien de Hoge Raad niet zelf zou overgaan tot het benoemen van deskundigen dan belet niets de Procureur-Generaal bij dat College, zich van een advies van een militaire deskundige te voorzien.

Niet wenselijk acht ik het, dat militaire leden zouden zitting nemen in de Hoge Raad, omdat de eenheid van rechtspraak door toevoeging van militaire leden in gevaar zou kunnen komen. Voor deze mening meen ik belangrijke steun te kunnen vinden in de wordingsgeschiedenis van de militaire ambtenarenrechtspraak.

Aan het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage rechtsprekende in militaire ambtenarenzaken zijn twee militaire bijzitters toegevoegd; zulks is niet het geval bij de Centrale Raad van Beroep. Blijkens zijn uitspraken in hoger beroep pleegt dat college in militaire ambtenarenzaken in voorkomend geval advies in te winnen van militaire deskundigen; zie b.v. de uitspraak van de Centrale Raad van Beroep van 4 oktober 1955 (M.R.T. 1956 blz. 63).

Uit de wordingsgeschiedenis van de Militaire Ambtenarenwet 1931 blijkt, dat de Regering in het Ontwerp Militaire Ambtenarenwet 1931 het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage, rechtsprekende in militaire ambtenarenzaken, met twee militaire leden had aangevuld en dat zij ook de Centrale Raad van Beroep in militair administratiefrechtelijke zaken met twee leden had aangevuld.

Naar aanleiding van de beschouwingen in het Voorlopig Verslag der Tweede Kamer der Staten-Generaal is de Regering op haar aanvanke-lijk ingenomen standpunt teruggekomen en heeft zij na herhaalde overweging gemeend de aanvulling van de Centrale Raad van Beroep met militaire leden in het gewijzigd ontwerp niet te moeten handhaven.

Aan toevoeging van twee militaire leden aan de Centrale Raad van Beroep achtte de Regering tenslotte toch wel schaduwzijden verbonden:

„Zij kan onder omstandigheden de eenheid van administratieve „ambtenarenrechtspraak in gevaar brengen. Het hoogste college in „administratieve ambtenarenzaken zij — onverschillig of een geschil „door een militaire of een burgerambtenaar wordt aangebracht — „steeds van gelijke samenstelling.

„De aanvulling schijnt ook, met het oog op eventuele bijzondere „militaire verhoudingen, niet strikt noodzakelijk. De samenstelling van „de Centrale Raad en zijn rechtspraak tot op heden (omstreeks 1930 „S.) waarborgen voor de nieuwe ambtenarenrechtspraak een bezonnen „leiding. Indien bijzondere militaire verhoudingen militaire voorlich- „ting gewenst maken zullen ongetwijfeld militaire ambtenaren door „den Centralen Raad als deskundigen worden gehoord. Trouwens de „aanvulling, in militaire zaken, van de eerste instantie — het Ambte- „narengerecht — geeft reeds waarborg, dat in die instantie op de „militaire gezichtspunten het volle licht zal vallen, hetgeen in de „processtukken en het vonnis van dat gerecht tot uitdrukking zal „komen — men vergelijkte o.m. artikel 2 ontwerp j° artikelen 100 lid 3, „en 75 Ambtenarenwet 1929 —. Heeft tengevolge van administratief „beroep — practisch ten deze wel steeds van militaire aard — niet „een behandeling voor het Ambtenarengerecht plaats (artikel 2 ont- „werp j° artikel 3 lid 2, Ambtenarenwet 1929) zoo bestaat gelijke „zekerheid zoo mogelijk nog in versterkte mate.”¹⁾

Mede op grond van vorenstaande redenen, welke m.i. evenzeer gelden voor de regeling van de cassatierechtspraak door de Hoge Raad in militaire zaken, meen ik dat er geen behoefte bestaat aan het zitting nemen van militaire leden in dat college.

Dit heeft ook practische gevolgen en grote voordelen, daar de samenstelling van de Hoge Raad geen wijziging behoeft te ondergaan zodat dat college van dezelfde samenstelling oordeelt zowel in burgerlijke als in militaire strafzaken, hetgeen de eenheid van de rechtspraak bevordert en is eenvoudig, terwijl een regeling in de wet over organisatie,

¹⁾ Militaire Ambtenarenwet 1931, Regelen betreffende den rechtstoestand van de militaire ambtenaren, Verzameling van Ontwerpen, Stukken, Beraadslagingen enz. bijeengebracht en gerangschikt door E. G. de Wijs, Uitgave N.V. Boek- en Kunstdrukkerij v/h Mouton en Co, 's Gravenhage, 1932, blz. 41.

benoeming, toevoeging, enz. van militaire leden in dat college met de daaraan verbonden kosten, enz. wetgever en regering en schatkist bespaard blijven.

ad B. Cassatie in het belang der wet en herziening (revisie). Het W.Sv. kent twee buitengewone rechtsmiddelen:

cassatie in het belang der wet (art. 456) en herziening van arresten en vonnissen (art. 457-481).

Cassatie in het belang der wet komt niet aan partijen toe, maar kan alleen door de Procureur-Generaal bij de Hoge Raad worden ingesteld en brengt generlei nadeel toe aan de door partijen verkregen rechten (art. 98 R.O.).

Het heeft slechts ten doel om in het belang der rechtspraak een beslissing van de Hoge Raad over enig rechtspunt uit te lokken, wanneer door de Procureur-Generaal bij dat college gemeend wordt, dat in enige uitspraak verzuim van vormen op straffe van nietigheid voorgeschreven, verkeerde toepassing of schending der wet of overschrijding der rechtsmacht heeft plaats gevonden. Dit bijzondere rechtsmiddel beoogt jurisprudentievorming.

Gezien het doel van dit rechtsmiddel is er m.i. reden dit rechtsmiddel ook in het militaire strafprocesrecht op te nemen, zeker in vrestijd, de normale tijd.

Er is m.i. geen reden om te menen, dat aan dit rechtsmiddel in het burgerlijk strafprocesrecht meer behoefte zou bestaan dan in het militaire strafprocesrecht. Wanneer wij bedenken dat het Hoog Militair Gerechtshof ten aanzien van art. 87 W.Sr. besliste, dat onder tijd van oorlog als daarin bedoeld ook de tegenwoordige tijd zou vallen, is het zeker van groot belang te weten hoe de Hoge Raad daarover oordeelt, te meer daar de belangen der militaire justiciabelen daarbij ten nauwste betrokken zijn. Deze bijzondere opvatting van het H.M.G. brengt immers mede, dat vele militaire beklaagden wegens geringe misdrijven en overtredingen als bedoeld in artikel 2, 2°—6° der Wet op de Krijgstucht niet meer krijgstuchtelijk kunnen worden gestraft doch naar de krijgsraad moeten worden verwezen. Het gevolg van deze opvatting van het H.M.G. is enerzijds, dat militairen wegens sommige kleine vergrijpen niet krijgstuchtelijk kunnen worden gecorrigeerd, hoewel hun commandanten voldoende en genoegzame correctiemiddelen ten dienste staan, doch als zijnde deze feiten in tijd van oorlog gepleegd, naar de krijgsraad moeten worden verwezen en door deze worden berecht en anderzijds militairen voor sommige feiten bij consequente inachtneming van het bestaan van tijd van oorlog bij de bepaling der strafmaat zwaarder zullen behoren te worden gestraft. Een en ander is niet bevorderlijk voor het vertrouwen in de militaire rechtspraak.

Zou de Hoge Raad thans geroepen worden, over een geval te oordelen als bedoeld in de artikelen 104 en 105 W.Sr. en zou dit college niet het bestaan van tijd van oorlog aannemen, dan is er een incongruentie in de rechtspraak, zoals er m.i. thans ook reeds is in de militaire rechtspraak zelf (zie hiervoor).

Ook daarom is het m.i. noodzakelijk, dat de militaire rechtspraak onder de cassatierechtspraak van de Hoge Raad komt te ressorteren. De militaire rechter en de burgerstrafrechter passen immers vrijwel dezelfde wetten toe.

Artikel 457 W.Sv. handelt over de herziening van arresten en vonnissen, hetwelk beoogt de heropening van het onderzoek van een beëindigde zaak. Zij berust op het beginsel, dat de onaantastbaarheid van een rechterlijk gewijsde moet wijken, wanneer blijkt, dat de grondslag, waarop het steunt, met de waarheid in strijd is, wanneer een rechterlijke dwaling heeft plaats gehad.

Zo kan ingevolge art. 457 W.Sv. herziening van een in kracht van gewijsde gegane einduitspraak, houdende veroordeling, worden aangevraagd:

1°. op grond van niet overeenstemmende bewezenverklaringen bij onderscheidene vonnissen of arresten, in kracht van gewijsde gegaan of bij verstek gewezen;

2°. op grond van enige omstandigheid, die op de terechtzitting niet was gebleken (een novum) en die, ware zij bekend geweest, naar alle waarschijnlijkheid geleid zou hebben tot vrijspraak van de veroordeelde, ontslag van rechtsvervolging, doch alleen op grond van niet-strafbaarheid van de veroordeelde, niet-ontvankelijkheid van het openbaar ministerie of toepassing van een mindere straf.

Het huidige militaire strafprocesrecht kent geen herziening van vonnissen van krijgsraden en van sententies van het H.M.G.; zie b.v. arrest H.R. van 20 juni 1921 (M.R.T. XVII blz. 59).

Thans moet bij een mogelijke dwaling van de militaire rechter een uitweg worden gezocht door gebruikmaking van het recht van gratie om gepleegd onrecht te herstellen.

Aangezien steeds de mogelijkheid bestaat dat de militaire rechter evenals de burgerrechter een dwaling begaat, is nodig een regeling voor het militaire recht analoog aan die in de achtste titel van het derde boek van het Wetboek van Strafvordering gegeven voor het burgerlijk strafrecht, waardoor in bepaalde gevallen herziening van arresten en vonnissen, die in kracht van gewijsde zijn gegaan, mogelijk is gemaakt, te meer daar in de militaire rechtspraak steeds met één rechtsgeleerde wordt recht gesproken zowel in eerste instantie als in hoger beroep, en in sommige gevallen zelfs in plaats van beroep in tweede instantie het verlenen van het fiat executie in de plaats treedt.

Hetgeen ik ad A heb medegedeeld over de bevoegdheid tot kennismaken van zaken in cassatie door de Hoge Raad geldt evenzeer bij de buitengewone rechtsmiddelen van cassatie in het belang der wet en bij revisie.

Kennisneming van dergelijke zaken door de Hoge Raad heeft voorts nog het voordeel dat een instantie, welke in de betreffende zaak nog niet heeft geoordeeld, daarover beslist.

Enige beginselen, welke aan een nieuw te ontwerpen Wetboek van Militaire Strafvordering ten grondslag dienen te liggen

door

Mr H. C. VAANDRAGER,

Luitenant ter Zee van Administratie der 1e klasse KMROV.

In het M.R.T. (1957, blz. 2 en 3) wordt een aantal vraagpunten aan de orde gesteld betreffende de wijze, waarop in een nieuw te ontwerpen Wetboek van Militaire Strafvordering verschillende fundamentele onderwerpen geregeld dienen te worden.

De zeemacht is van oudsher een „silent service”. Zij tracht rustig de goede koers te houden en doet de stem slechts horen, indien haar directe belangen in het geding zijn. Een goede militaire justitie is een direct belang der zeemacht. Het tegengaan van ongewenste tendenzen, welke reeds door het stellen van sommige der vraagpunten tot uiting komen, is dit eveneens. Ik breng dit naar voren, teneinde ook andere vertegenwoordigers der zeemacht te nopen door hun argumenten mijn visie te versterken dan wel — en dit is even welkom — aan gegronde kritiek te onderwerpen.

Een deel der bovenvermelde vraagpunten betreft onderwerpen, welker regeling voornamelijk tot het justitiële terrein behoort en waarbij geen stringente militaire belangen een rol spelen. In onderwerpen van deze aard zal ik mij thans niet verdiepen. Ik neem aan, dat vrijwel unaniem, ook bij de zeemacht, de wens heerst om — indien het militaire belang zich niet hiertegen verzet — aan de militair dezelfde waarborgen voor een goede rechtspleging te verschaffen als door de uitvoerige regeling van het gemene Wetboek van Strafvordering aan de justitiabelen van de burgerrechter zijn toegekend.

Een ander deel der vraagpunten betreft daarentegen de regeling van onderwerpen, waarbij justitiël belang en militair belang conflicteren, soms zelfs dermate, dat aan één van beide belangen een doorslaggevende betekenis dient te worden toegekend. Aangezien de vraag, welke van beide belangen dat zal zijn, van zó essentiële aard is, dat de gehele geest van onze toekomstige rechtspleging door de beantwoording hiervan wordt bepaald, moge ik een drietal van dergelijke onderwerpen nader in ogeschouw nemen.

In de eerste plaats dan de vraag of de verwijzing (en daarmee de hantering van het opportuniteitsbeginsel) in vreedstijd dient te geschieden door de militaire verwijzingsautoriteit (zoals thans) of door een „militair openbaar ministerie”.

Voor de beantwoording dezer vraag neem ik als uitgangspunt, dat een voor zijn taak (waaronder de bescherming van de algemene rechtsorde) berekende krijgsmacht o.m. moet voldoen aan de eisen: een (functionele) militair-hiërarchische opbouw, met daaraan inhaerent een „sterke” positie van de militaire meerdere, handhaving van militaire tucht en orde door het militair-hiërarchische apparaat zelf.

Onze gehele militaire wetgeving is tot dusverre van deze beginselen uitgegaan; zij komen tot uiting in onze huidige militaire rechtspleging en zijn neergelegd in tal van artikelen van het Wetboek van Militair Strafrecht, van de Wet op de Krijgstucht en van het Reglement betreffende de Krijgstucht. Art. 27 van dit Reglement stelt nadrukkelijk vast, dat commanderende officieren aansprakelijk zijn voor tucht en orde onder de militairen onder hun bevel. De militaire bevelhebber, die hiërarchisch aan de top staat van een bepaald onderdeel der krijgsmacht, is derhalve persoonlijk verantwoordelijk voor de tucht en orde in dat onderdeel. Deze verantwoordelijkheid weegt in tijd van vrede ten minste even zwaar als in tijd van oorlog. Slappe tucht in tijd van vrede kan tot volslagen tuchteloosheid in tijd van oorlog leiden. Dat deze verantwoordelijkheid in feite sterk gevoeld wordt, blijkt bij de zeemacht ook wel uit de omstandigheid, dat iedere vlootvoogd zich persoonlijk, soms zelfs zeer gedetailleerd, op de hoogte doet houden van hetgeen op dit gebied tot uiting komt. Tucht en orde worden — behalve door de zogenaamde „eigenlijke” krijgstuchtelijke vergrijpen — ook aangerand door gedragingen, welke in de strafwetgeving zijn omschreven. Laatstgenoemde feiten hebben dus zowel een strafrechtelijk aspect (schending van de algemene rechtsorde) als een tuchtrechtelijk aspect (schending van militaire tucht of orde). Beide aspecten zijn te onderscheiden, doch — omdat militaire tucht en orde zelf eveneens betrokken zijn in de algemene rechtsorde — niet te scheiden. In elk concreet geval dient derhalve beslist te worden, welke van beide aspecten overheerst. De vraag, waar het nu om gaat, is: door wie wordt deze beslissing genomen.

Onze huidige wetgeving kan globaal als volgt worden weergegeven.

De militaire bevelhebber dient tucht en orde te handhaven. Te dien einde is hem een tuchtrechtelijk straffenstelsel toebedeeld, dat hij óók mag hanteren, indien sprake is van bepaalde (wij hopen een uitbreiding tot: alle) strafbare feiten, mits deze licht van aard zijn en onbestaanbaar met de militaire tucht en orde. Vanzelfsprekend komt de militaire bevelhebber zelf als eerste in aanmerking om te beoordelen of aan deze voorwaarden is voldaan; hij heeft daar recht op, want *hij* is verantwoordelijk en wie zou beter dan hij kunnen beoordelen of het feit al dan niet met tucht of orde strijdt? Is zijn conclusie, dat niet aan beide voorwaarden is voldaan (het feit is te ernstig voor krijgstuchtelijke bestraffing of raakt tucht en orde niet) dan kan hij „verwijzen” (het woord drukt actie van een beslisser uit) naar de onafhankelijke militaire rechter. Natuurlijk zijn waarborgen getroffen tegen onjuiste beslissingen. De militaire bevelhebber is verplicht advies in te winnen van een „justitiële” autoriteit, fiscaal of auditeur-militair. Deze laatste — beschermer van de algemene rechtsorde — heeft een recht van beroep (art. 10 RZ; art. 15 RL), doch alleen indien de militaire bevelhebber *niet* wil verwijzen en de algemene rechtsorde dus te kort zou komen. Op dit beroep beslist het Hoog Militair Gerechtshof, dus de militaire rechter. Andere waarborgen vinden we in art. 50 W.K. (de „terugverwijzing”) en — t.a.v. tuchtrechtelijke beslissingen — in art.

67 W.K. (tuchtrechtelijk beklag in tweede instantie bij het Hoog Militair Gerechtshof).

Behalve aan de militaire bevelhebber kent de huidige wetgeving dus uitsluitend (mede)zeggenschap in de handhaving van tucht en orde toe aan de onafhankelijke militaire rechter.

Nu wordt de mogelijkheid geopperd de bevoegdheid tot beslissen over te dragen aan een „militair openbaar ministerie”. In de eerste plaats vraag ik mij af, waarom? Ik neem niet aan, dat in de praktijk van enige incompetentie der militaire bevelhebbers is gebleken. Waarom dan wel? In de tweede plaats is het onvermijdelijk resultaat van een militair openbaar ministerie, dat op het gebied van militaire tucht en orde grote zeggenschap toekomt aan een justitiële autoriteit, die zelf niet daarvoor verantwoordelijk is en in ieder geval minder competent dan de militaire bevelhebber zelf. De billijkheid zou dan ook eisen, dat ieder verschil van mening tussen de militaire bevelhebber (ik neem aan, dat hij mag adviseren) en het militair openbaar ministerie aan de militaire rechter voorgelegd zou kunnen worden, dus zowel wanneer het openbaar ministerie zegt: „verwijzen”, doch de militaire bevelhebber: „krijgstuchtelijk afdoen” of „seponeren”, als in het omgekeerde geval. Eenvoudiger zou de zaak er niet op worden.

De tendenz om taken, welke door het militair-hiërarchische apparaat vervuld *moeten* worden naar een — in dit „afhankelijk” — justitiëel orgaan over te hevelen, lijkt mij ten enenmale onjuist. Indien de grenzen tussen strafrecht en tuchtrecht uitsluitend, of vrijwel uitsluitend, beoordeeld worden door een (misschien burger-)fiscaal of auditeur-militair, dient ook de verantwoordelijkheid voor tucht en orde grotendeels te liggen bij de minister van justitie. Ik neem echter aan, dat *dat* niet de bedoeling is. Men handhave — juist om het in de aanvang genoemde verband met de overige wetgeving niet te verbreken — het bestaande systeem: verwijzing door een *militaire* verwijzingsautoriteit.

De tweede vraag, welke ik aan de orde wil stellen, betreft het al dan niet toekennen van volledige opsporingsbevoegdheden aan de militaire politie (vraagpunt 5).

Mijns inziens is er geen bezwaar tegen aan de Koninklijke marechaussee — onder contrôle van de militaire overheid — volledige opsporingsbevoegdheden toe te kennen, mits deze op het terrein van schepen, inrichtingen, kazernes enz. slechts worden uitgeoefend met toestemming van de betreffende commanderende officier. Deze bevoegdheden dienen echter alleen te worden uitgeoefend tegenover militairen van gelijke of lagere rang en mindere militairen en *niet* tegenover militaire meerderen.

De opsporingsbevoegdheden van het Wetboek van Strafvordering (art. 52 e.v.) zijn de opsporingsambtenaar toegekend, omdat hij opsporingsplicht heeft (art. 141) en vormen daarom voor hem even zo vele verplichtingen. Bij de gemene rechtspleging bestaat hiertegen geen bezwaar. De bevoegdheden zijn daar zorgvuldig zó uitgemeten, dat bij aanwending de rechtsorde meer is gebaat (door de opsporing van het strafbare feit) dan geschaad door de schending der rechtsbelangen van

het individu, waartegen zij zijn gebruikt. De militaire meerdere is echter niet een willekeurig individu. De bescherming en eerbiediging van de militaire meerdere vormen zelf een deel van de rechtsorde, dat bij de afweging der belangen in de militaire rechtspleging eveneens gewicht in de schaal dient te leggen. Wordt de militaire politie ook t.a.v. militaire meerderen met opsporing belast en worden daartoe de bevoegdheden, in dat geval tevens verplichtingen, van het Wetboek van Strafvordering toegekend, dan wordt wettelijk gesanctionneerd, dat de rechtsplicht van de militaire politie om haar opsporingsbevoegdheden uit te oefenen ten allen tijde zwaarder weegt dan haar plicht tot eerbiediging van de militaire meerdere. Een dergelijke sanctie betekent een doorbreken van de militaire hiërarchische verhoudingen, zoals deze in het Wetboek van Militair Strafrecht, Wet op de Krijgstucht en Reglement betreffende de Krijgstucht zijn vastgelegd; dit kan niet ongestraft geschieden en leidt tot aantasting van de militaire tucht.

Stel, de kapitein ter zee, commandant van een oorlogsvaartuig, komt ten gevolge van onachtzaamheid een kwartier te laat aan boord (art. 96, 3e W.v.M.S.); stel, de adjudant der mariniers voegt — geheel onjuist, doch vermoedelijk terecht — in het vuur zijner rede een marinier het woord „suffert” toe (art. 141 W.v.M.S.). De marechaussee der 1e klasse, deze feiten op heterdaad ontdekkend, zou als militair opsporingsambtenaar de plicht hebben om — te midden van alle militaire omstanders — de kolonel, de adjudant, aan te houden en tevens bevoegd — zo al niet verplicht — zijn om de aangehoudene naar een plaats van verhoor te geleiden ten einde daar (vermoedelijk door een wachtmeester der marechaussee) op min of meer scherpe wijze over het begane feit ondervraagd te worden (53 Sv).

Men kan nu wel stellen, dat de marechaussee haar bevoegdheden slechts zou mogen uitoefenen, indien het belang van aanhouding etc. overheerst over dat van eerbiediging van de militaire meerdere, doch een dergelijke beperking zou de toegekende bevoegdheden waardeloos maken, aan de verhoudingen, zoals die thans zijn, weinig of niets veranderen en de marechaussee voortdurend voor gewetensconflicten plaatsen. Ik kan mij niet voorstellen, dat gedragingen, zoals aanhouden en voorgeleiden, welke onder de delictsomschrijving van feitelijke insubordinatie vallen, hun wederrechtelijk karakter zouden verliezen, indien de betreffende meerdere een feit van geringe betekenis (misschien een overtreding, waarop uitsluitend geldboete is gesteld) heeft begaan.

Nog een ander bezwaar (het blijkt ook uit de gestelde voorbeelden) is gelegen in de omstandigheid, dat, zoals reeds gezegd, een groot deel der strafbare feiten tevens een krijgstuchtelijk aspect vertonen en dit laatste vaak zelfs overheerst. Indien de marechaussee bevoegd — en dus verplicht — is om in dergelijke gevallen tegen militaire meerderen op te treden, wordt wederom een orgaan (ook ditmaal op grond van justitiële competentie) in de tuchthandhaving gemengd, dat zelf niet hiervoor verantwoordelijk is. De tucht behoort van boven af gehandhaafd te worden, niet van onder af. Indien men een dergelijke weg

inslaat, is de logische consequentie, dat de marechaussee óók nog belast wordt met de opsporing van de door militaire meerderen begane eigenlijke krijgstuuchtelijke vergrijpen. En dan komt het zo ver — en iets dergelijks geschiedde onlangs reeds door de marechaussee in patrouilleverband — dat een officier een aanmerking krijgt van een marechaussee in korporaaltenuue, omdat hij, op het vertrek van een trein wachtend, een duim in de broekzak heeft.

Toch kan, terwille van de praktijk, misschien een concessie worden gedaan en wel voor verkeersdelicten, aangezien deze als regel niet of nauwelijks tucht en orde raken en optreden van de marechaussee ook tegenover militaire meerderen dus nog wel aanvaardbaar is. De opsporingsbevoegdheden van de marechaussee tegenover militaire meerderen behoren dan echter beperkt te blijven tot de overtredingen van de verkeerswetgeving (dus geen bevoegdheid t.a.v. de in de verkeerswetgeving opgenomen misdrijven). Tevens dienen in ieder geval geen bevoegdheden te worden toegekend — ook niet bij ontdekking op heterdaad — welke een aanranding van lichaam of kleding van de militaire meerdere impliceren, terwijl het tenslotte, wederom ter bescherming van de militaire hiërarchie, raadzaam is de bevoegdheden niet toe te kennen, indien het feit begaan is door een militair, aan wie de marechaussee „als zodanig” (dus als militair opsporingsambtenaar) ondergeschikt is.

Het derde punt, dat ik wil behandelen, heeft betrekking op de militairrechterlijke organisatie en met name op de vraag, of de afzonderlijke krijgswetraden voor de zeemacht en de land- en/of luchtmacht gehandhaafd dienen te worden dan wel vervangen moeten worden door één militairrechterlijke organisatie, die alle strafbare feiten, begaan door leden van zeemacht, landmacht en luchtmacht berecht (vraagpunt 7).

Ik neem aan, dat laatstbedoelde éne militairrechterlijke organisatie ongeveer het volgende beeld zou bieden: één — los van de militaire organisatie staande — krijgsraad, voor vredes- en oorlogstijd, waaruit naar behoefte meerdere kamers worden gevormd, onder welke rechtsmacht bepaalde onderdelen van de krijgsmacht vallen; deze kamers van de krijgsraad zouden dan op eenvoudige wijze, waar ter wereld ook, tewerkgesteld kunnen worden. De militair-juridische dienst, die dan ook de marine zou dienen, zou uit zijn gelederen verschillende functionarissen van deze kamers kunnen verschaffen (zoals bijv. de officier-commissaris en de secretaris van een krijgsraadkamer). Ter vervolmaking van het beeld opper ik dan nog als mogelijkheid, dat de verschillende kamers van de krijgsraad gepresideerd zouden kunnen worden door burgerpresidenten.

Dient nu inderdaad één krijgsraad voor de gehele krijgsmacht, zoals hier geschetst, onze huidige afzonderlijke krijgswetraden te vervangen?

Of één krijgsraad voor land- en luchtmacht mogelijk is, kan ik niet beoordelen en beoordeel ik dus niet. Wel heb ik door diverse contacten met leden van andere onderdelen der krijgsmacht de indruk

gekregen, dat bij de landmacht en de luchtmacht de organisatie veel overeenkomst vertoont, doch sterk afwijkt van die bij de zeemacht.

De zeemacht beschikt thans over drie krijgswraden (Nederland, Nieuw-Guinea en Antillen). In elk dezer rijkswaden treedt de commandant der zeemacht aldaar zelf als verwijzingsautoriteit op. Onder het rechtstreeks bevel van deze commandant der zeemacht staan de commandanten der schepen en inrichtingen in het betreffende rijkswadeel, die zelf rechtstreeks het bevel voeren over de militairen, die tot hun schip of inrichting behoren. Men zou zo zeggen, eenvoudiger kan het niet.

Alvorens de vraag te beantwoorden, of deze drie krijgswraden der zeemacht vervangen dienen te worden door kamers van de ene krijgsmachtswad, dient eerst nagegaan te worden, of zich misschien bezwaren van psychologische aard daartegen verzetten en vervolgens of een dergelijke vervanging inderdaad doelmatig is. De psychologische factoren zijn de belangrijkste. Iedere Nederlandse justitiabele heeft recht op een rechtspleging, die hem het gevoel schenkt, dat door de rechter alle facetten van de zaak volledig in aanmerking zijn genomen. Iedere twijfel hieromtrent dient — ook al is deze misschien ongegrond — zoveel mogelijk vermeden te worden.

De mentaliteit van de militair der zeemacht wijkt in vele opzichten af van die van de land- of luchtmacht. De gemiddelde Nederlander beseft dit niet. „Voor hem” — ik citeer een opmerking uit een opstel over een geheel onderwerp van de KLTZ. Marcus, Marineblad januari 1957, blz. 14 — „is er geen verschil tussen een soldaat in groen of „grijs uniform en een matroos van de Koninklijke Marine, voor zover „hij deze laatste niet voor een koopvaardijman aanziet”.

Ik noem voor de vuist weg enige oorzaken van het verschil in mentaliteit. De militair der zeemacht is bij voorkeur beroepsmilitair (die de dienstplichtige in zijn kielzog medevoert); op zijn schip — met zeer beperkte accommodatie — is onderlinge saamhorigheid meer dan elders noodzaak; een groot deel van zijn dienstdaag brengt hij — op zee en in verre landen — uitsluitend in de eigen marinemaatschappij door. Is het wonder, dat de afstand, welke hem van de burgermaatschappij scheidt, veel groter is dan bij militairen van andere onderdelen der krijgsmacht?

Deze mentaliteit zal zich onder meer uiten in de omstandigheid, dat hij a priori ietwat sceptisch staat tegenover hen — zowel burgers als militairen — die over verhoudingen in „zijn” Koninklijke Marine oordelen. Hij zal dit scepticisme tegenover de buitenwereld niet snel in woorden uiten — door zijn verruimde blik heeft hij zich aanpassingsvermogen en zelfbeheersing eigen gemaakt — en, zoals reeds gezegd, de zeemacht is een „silent service”.

Stel nu, dat een dergelijke militair wordt verwezen naar een kamer van de bovenbeschreven krijgswad, omdat hij, toen hij dienst deed als zeuntje, de orders van zijn baksmeester en van de provoost om na overal het kommaliewant naar de gamelle officieren te brengen, niet heeft opgevolgd en vervolgens in de longroom...enz. enz. Na de verwijzing komt hij eerst bij de officier-commissaris: een functionaris van

de militair-juridische dienst. Vervolgens staat hij terecht voor een krijgsraad, samengesteld uit een (burger)president en twee militairen (als het meevalt twee officieren der zeemacht, maar — zo begrijp ik tenminste de tendenz — dan nog bij voorkeur militaire juristen). De secretaris is eveneens een officier van de militair-juridische dienst. Wie zal menen, dat deze militair — die ieder tekort aan kennis van marineverhoudingen en marinegebruiken natuurlijk onmiddellijk opmerkt — bevredigd zijns weegs gaat, nadat hem recht is gedaan?

Men diene vooral niet uit het oog te verliezen, dat de concrete rechterlijke beslissingen primair berusten op waardering van maatschappelijke belangen, zodat kennis van de maatschappelijke verhoudingen — in casu die van de militaire maatschappij — een eerste vereiste is en dat de juridische kennis geen andere functie vervult dan van (onontbeerlijke) gids. De krijgsraad dient zodanig te zijn samengesteld, dat beide elementen — zowel het maatschappelijke als het juridische — ten volle tot hun recht kunnen komen en dat met name niet het juridische element overheerst. Een eventuele beperking van het aantal krijgsraadleden tot drie gaat mij dan ook al enigszins aan het hart. Bij de zeemacht bestaat namelijk — mede tengevolge van bovengeschetste factoren — een groot verschil in geaardheid tussen de militairen der verschillende dienstvakken. Ik geloof niet, dat ik veel nieuws openbaar, wanneer ik wijs op de traditionele verschillen tussen de leden van de dekdienst en van „het zwarte korps”; de bijzondere positie, welke de marinier in de marinemaatschappij inneemt, mag ik bekend veronderstellen. Een krijgsraad, bestaande uit vijf leden biedt meer mogelijkheid om, door differentiëring der leden per dienstvak, ook deze verschillen tot uiting te doen komen. Het moet voor de marinier, die voor de krijgsraad terechtstaat, een geruststelling zijn te weten, dat ook de specifieke mariniersvisie door een lid van de krijgsraad naar voren gebracht zal worden. Juist om het maatschappelijk element zijn volle gelding te verlenen dient het streven gericht te zijn op specialisatie, niet op integratie; niet voor niets is het aantal gespecialiseerde kamers van de organen der burgerjustitie voortdurend toegenomen.

Terwijl derhalve de handhaving van afzonderlijke krijgsraden voor de zeemacht reeds om psychologische redenen noodzakelijk is, komt hier nog bij, dat een vervanging door kamers van één „krijgsmacht-„krijgsraad” uit het oogpunt van organisatie verre van doelmatig zou zijn.

Op het eerste gezicht lijkt het zeer efficiënt: één krijgsraad voor de gehele krijgsmacht. Toch bedriegt deze schijn en zal — als zo vaak ook hier — door centralisatie een groter, en dus duurder, apparaat ontstaan. De justitiële organisatie bij de zeemacht is thans afhankelijk van de organisatie der marine zelf. In deze organisatie is het totale bevelsgebied gesplitst over „commandementen der zeemacht”. In ieder commandement der zeemacht is één krijgsraad, waarvan het rechtsgebied dus overeenkomt met het bevelsgebied van de betreffende vlootvoogd. De wijze van splitsing in commandementen der zeemacht — en dus het rechtsgebied der diverse krijgsraden — wordt niet bepaald

door taak in de organisatie of door de grootte van het bevelsgebied, dus door het aantal militairen (de marine is en blijft betrekkelijk klein), maar door de onderlinge *afstand*. Het gevolg is derhalve grote en kleine commandementen der zeemacht, krijgswaarden met vele en krijgswaarden met slechts weinig justitiabelen. In de marineorganisatie is hiermede rekening gehouden. De officieren van het administratieve korps hebben allen een zodanige juridische opleiding genoten, dat zij in staat zijn de „juridische” krijgswaardfuncties en de overige functies, die bij land- en luchtmacht in handen zijn van de militair-juridische dienst, eventueel naast hun normale administratieve werkzaamheden waar te nemen.

Stel nu, dat de zeekrijgswaarden vervangen worden door kamers van één krijgswaard voor de gehele krijgswaard. Het zal duidelijk zijn, dat het rechtsgebied van een dergelijke kamer als regel eveneens bepaald zou zijn door het bevelsgebied van een commandant der zeemacht. De kamer voor Nieuw-Guinea zou werkelijk niet in staat zijn ook de Antillen te bedienen. Uitbreiding van het rechtsgebied door combinatie met land- of luchtmacht zou slechts bij toeval mogelijk zijn. Het behoeft nu toch geen betoog, dat voor de diverse functionarissen van het merendeel der kamers des duivels oorkussen de peluw zou zijn, waarop zij gedurende 23 van de 24 dagelijkse uren het hoofd zouden laten rusten.

Ik moge een en ander illustreren aan de hand van de huidige organisatie. De vaste bezetting van de Zeekrijgswaard in Nederland (den Haag) bestaat thans uit één president, één fiscaal (beiden jurist en gewezen officier), één officier-commissaris (kapitein luitenant ter zee van administratie, tevens jurist), twee secretarissen (luitnants ter zee van administratie), alsmede personeel voor parket en griffie. Ieder hunner heeft een volledige — soms zelf meer dan volledige — dagtaak. De bewerkingen van de „papiermolen” kunnen niet verder gestandaardiseerd worden. „Vergroting van de omzet” levert geen relatieve personeelsbesparing op.

Ik zie niet in op welke wijze een meer efficiënte rechtspleging mogelijk is en ik twijfel of een vergelijking tussen de huidige justitiële organisatie bij de marine in Nederland enerzijds en die bij de land- en luchtmacht anderzijds (waarbij dan natuurlijk *alle* factoren in aanmerking genomen zouden moeten worden) inderdaad in het nadeel van de marine zou uitvallen. Het enige middel om voor de zeemacht in Nederland de rechtspleging nog doelmatiger te maken, is de zeekrijgswaard te doen zetelen in Den Helder. Reeds thans is een groot deel der marine in deze basis geconcentreerd en het streven is deze concentratie in de toekomst nog belangrijk te doen toenemen. Een dergelijke verplaatsing van de krijgswaard betekent: aanzienlijk minder reisdeclaraties, minder porto- en telefoonkosten, sneller en directer contact tussen de verschillende krijgswaardfunctionarissen en de militaire autoriteiten, alsmede verschillende voordelen van psychologische aard.

Nu de andere zeekrijgswaarden. Zowel in de Antillen als in Nieuw-Guinea zijn *alle* krijgswaardfuncties thans slechts nevenbetrekkingen,

die, wegens het gering aantal feiten, niet veel tijd vergen. Als fiscaal, officier-commissaris en secretaris fungeren officieren, die hun dagelijks empmooi vinden in de normale — als regel administratieve — dienst. Voor geen enkele krijgsraadfunctionaris, behorende tot de militair-juridische dienst, is hier ook maar een enigszins redelijke dagtaak te vinden. Vestiging van krijgsraadkamers, als bovenbeschreven, zou dus, behalve psychologisch onjuist, wel bijzonder inefficiënt zijn.

Natuurlijk zouden de huidige krijgsraadfunctionarissen der zee-macht, zolang zij hun functie vervullen, tevens aangesteld kunnen worden bij de militair-juridische dienst. Dit heeft echter geen redelijke zin en kan alleen aanleiding geven tot geschillen tussen de militair-juridische dienst en de marine-autoriteiten.

Ik moge eindigen met te constateren, dat bij de bespreking der voorafgaande onderwerpen telkens hetzelfde stramien naar voren trad: waakzaamheid tegen overschatting van het justitiële element ten koste van het militaire element, wanneer daardoor de militaire organisatie tot in de kern wordt aangetast.

Men kan de noodzaak dezer waakzaamheid betreuren. De omstandigheid, dat het voor een goede functionering van de krijgsmacht, dienende ter bescherming van ons democratisch bestel, vereist is de democratische rechten van de leden der krijgsmacht zelf te beperken, soms zelfs te ontzeggen, is echter — naast een teleurstellende paradox — tevens een onloochenbaar feit.

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

Zeekrijgsraad Ned. Nieuw Guinea.

Vonnis van 28 juni 1956.

Uitgespr. 28 juni 1956 — fiat executie 2 juli 1956.

President: Kapt.-Lt. t. Zee P. van Willigen; *Leden:* Kapt.-Lt. t. Zee I. Bink, Kapt.-Lt. t. Zee (V) J. L. den Hollander, Kapt.-Lt. t. Zee (AR) A. Bakkes en Maj. Mars. C. C. Schoenzetter.

Raadsman: Lt. t. Zee (C.D.) 3e kl. J. W. C. van Gasteren.

Zaakbeschadiging, door het vernielen van twee deuren van een woning en huisvredebreuk, door vervolgens in die woning te vertoeven

(W. Sr. art. 138, 350).

DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT IN NEDERLANDS NIEUW GUINEA
in de zaak van de Fiscaal tegen A. A. v. D., oud 26 jaren, gerequireerde, laatstelijk vóór de verwijzing naar de Zeekrijgsraad gediend hebbende als matroos speciale diensten wasbaas der 1e klasse,

Gezien: . . . enz.;

Gezien het bevel tot bijeenkomst van de Zeekrijgsraad d.d. 20 juni 1956 aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij te Manokwari, althans te Nederlands Nieuw Guinea, in de „nacht van 18 op 19 maart 1956, althans in de maand maart 1956, „opzettelijk en wederrechtelijk van de woning van Mohamad Alie „Paiman een gesloten deur door middel van een duw of stoot van zijn „rechterschouder, althans van enig deel van zijn lichaam, heeft inge- „duwd of ingestoten, zodat planken daarvan over de grond verspreid „lagen en met een zijner handen een gat gestoten heeft in het hard- „board van een andere gesloten deur van die woning, beide deuren „toebehorende aan Mohamad Alie Paiman, althans aan een ander dan „aan hem, beklagde, en vervolgens wederrechtelijk, immers zonder „toestemming van of vanwege voornoemde bewoner, door de aldus in „eerstgenoemde deur gemaakte opening die woning is binnengestapt „en aldaar enige tijd heeft vertoefd”;

Gezien: . . . enz.;

Overwegende dat ten processe zakelijk gerelateerd heeft verklaard:

Adrianus Anthonius v. D., oud 26 jaar, dienende als matr. SDW I, als beklagde:

dat hij in de avond van 18 maart 1956 aan boord van Hr. Ms. „Luymes”, die toen in Manokwari lag, enige biertjes heeft gedronken alvorens de wal op te gaan; dat hij toen met een vriend de wal op is gegaan en in twee café's genever en whisky heeft gedronken; dat hij bij de afrekening ruzie kreeg en toen in zijn eentje de straat op is gelopen; dat hij zich verder niets meer kan herinneren in verband met de verregaande staat van dronkenschap waarin hij verkeerde; dat hij de volgende morgen in een cel wakker werd en merkte dat er iets gebeurd moest zijn omdat hij zijn legitimatiebewijs en zijn muts miste;

Overwegende dat ingevolge artikel 74 3° van de Invoeringswet Militair Straf- en Tucht recht als schriftelijke bescheiden kunnen worden aangemerkt de processen-verbaal van voorlopig onderzoek van de inspecteur van politie te Manokwari waarin door de volgende getuigen wordt verklaard:

1. Jatmo Soetomo, oud 26 jaar, van beroep waroenghouder:

dat hij op de nacht van de 18e op de 19e maart 1956 omstreeks 00.00 uur herrie hoorde, welke veroorzaakt werd door het intrappen van een deur of het slaan tegen hout; dat hij toen is opgestaan en zich naar zijn voordeur heeft begeven waar mevrouw Paiman vergezeld van haar dochter hem in overspannen toestand mededeelde dat er kort tevoren een dronken marinier haar woning zou zijn binnengedrongen middels het kapottrappen van de achterdeur; dat hij zich daarop naar de woning van Paiman heeft begeven, voor het huis binnenliep en doorliep naar achteren, doch niemand zag; dat hij toen de slaapkamer binnenliep waar hij een onbekende matroos zag die bezig was door de klamboe in het bed te kijken; dat hij de matroos vroeg wat hij wilde; dat de matroos hierop niet antwoordde, maar naar zijn, getuige's mening, hem wilde aanvallen; dat hij zich hierop heeft verwijderd

echter niet zonder medeneming van de muts van de matroos die in de kamer lag; dat hij niet gezien heeft dat de matroos de woning binnendrong, maar wel dat een deur beschadigd was;

2. Kadir Moeni, oud ca. 27 jaar, van beroep metselaar:

dat hij zich van 18 op 19 maart 1956 in de woning van Paiman bevond; dat hij omstreeks middernacht even naar buiten ging en op de achtergalerij een matroos in een rotanstoel zag zitten; dat hij die matroos toen heeft gevraagd wat hij daar deed, waarop die matroos wilde vechten maar hij, getuige, wist weg te vluchten; dat hij echter op een afstand bleef kijken en zag dat de matroos met zijn rechterschouder met zijn volle gewicht tegen de achterdeur van het huis duwde zodat de planken los raakten en op de grond vielen; dat de matroos vervolgens naar de deur van zijn, getuige's, kamer ging en met zijn vuist een groot gat in het hardboard sloeg; dat de matroos door de opening die hij geforceerd had, het huis binnenging; dat hij, getuige, ter bescherming van de in het huis aanwezige vrouwen door de voordeur naar binnen is gegaan, waarbij hem bleek dat de vrouwen reeds waren gevlucht; dat hij de matroos de kamer van de vrouw des huizes zag binnengaan; dat de matroos hem, getuige, toen zag en hem bedreigde, waarop hij, getuige, opnieuw de benen nam; dat hij de matroos later nog de kamer van de dochter heeft zien binnengaan;

Overwegende, dat ingevolge artikel 74 van de invoeringswet militair straf- en tuchtrecht tot de schriftelijke bescheiden kunnen worden gerekend het proces-verbaal van voorlopig onderzoek van het korps algemene politie Nieuw-Guinea, afdeling West Nieuw Guinea, detachement Monakwari;

Overwegende, dat ter terechtzitting is gebleken dat de muts, die door de getuige Soetomo in de slaapkamer van de woning is gevonden inderdaad toebehoorde aan de beklaagde;

Overwegende, dat door de inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen, wettig en overtuigend is bewezen, met beklaagde's schuld eraan, hetgeen hem is ten laste gelegd;

Overwegende, dat het bewezene behoort te worden gequalificeerd *) als:

„1. *Huisvredebreuk*,

„2. *Zaakbeschadiging*”.

Overwegende, dat de Krijgsraad na te noemen straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten, de omstandigheden waaronder ze werden begaan en de persoon van beklaagde;

Beveelt, dat binnen acht dagen nadat het vonnis in kracht van gewijsde zal zijn gegaan, de matrozenmuts die als stuk van overtuiging heeft gediend zal worden teruggegeven aan de beklaagde **);

Overwegende, dat het militair belang zich niet verzet tegen de toepassing van artikel 14a van het Wetboek van Strafrecht;

---

*) Deze informele kwalificaties vindt men in de artikelen 138 en 350 W.Sr. niet terug. Ten rechte hadden de kwalificaties in het vonnis dan ook de bewoordingen van genoemde artikelen 138 en 350 moeten volgen. (*Red.*)

[Volgt: veroordeling tot een geldboete van f 200, waarvan f 150 voorwaardelijk, met een proeftijd van een jaar en de bijzondere voorwaarde dat binnen 3 maanden na de aanvang van de proeftijd een schadevergoeding ad f 80 zal worden betaald aan Mohamad Alie Paiman — *Red.*].

Zeekrijgsraad Ned. Nieuw Guinea.

Vonnis van 27 november 1956.

Uitgespr. 27 no. 1956 - fiat executie 29 nov. 1956.

President: Kapt.-Lt. t. Zee P. van Willigen; *Leden:* Kapt.-Lt. t. Zee I. Bink, Kapt.-Lt. t. Zee (T) C. A. Brinkhuis, Lt.-Kolonel Mars. A. M. Luyk en Luit. t. Zee 1e kl. E. Roest.
Raadsman: Luit. t. Zee (SD) 3e kl. KMR. Drs. J. W. G. van Gasteren.

Op de dag, tegen welke de bijeenkomst van de Zeekrijgsraad is bevolen, is, om operationele redenen, geen oorlogsschip met voor het houden van een krijgsraadzitting geschikte accommodatie beschikbaar. Zitting gehouden op het terrein van de „Marinekazerne Hollandia” te Hollandia. Wel is zulks formeel in strijd met artikel 123b R.Z., doch het is in het belang van beklagde dat de procedure spoedig beëindigd wordt, terwijl door de afwijking van artikel 123b R.Z. nòch het proces, nòch de procesvormen, nòch beklagde en zijn verdediging worden geschaad.

Opzettelijke ongehoorzaamheid door, na aanzegging van een krijgstuchtelijke straf, te weigeren tot het ondergaan van die straf met de aangewezen sergeant mede te gaan.

(W.M.Sr. art. 114, R.Z. art. 123b).

DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT IN NEDERLANDS NIEUW GUINEA, in de zaak van de Fiscaal tegen B. J., oud 24 jaren, laatstelijk vóór de verwijzing gediend hebbende als hofmeester 3e klasse, gedetineerde,
Gezien: . . . enz.;

Gezien het bevel tot bijeenkomst van de Zeekrijgsraad d.d. 22 november 1956, aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij te Hollandia, althans te Nederlands Nieuw-Guinea, op of omstreeks 29 oktober 1956, diende als hofmeester 3e klasse bij de „marinekazerne Hollandia, toen hem door de oudste officier van die „kazerne, de luitenant ter zee 2e klasse oudste categorie K. Bos, in „verband met een door hem begaan krijgstuchtelijk vergrijp, een krijgs-

---

**) Dit bevel behoort in het dictum thuis. (*Red.*)

„tuchtelijke straf van 14 dagen streng arrest werd aangezegd en die „officier, teneinde die straf ten uitvoer te leggen, hem de order gaf mee „te gaan met de sergeant geschutskonstabel J. G. Fons naar een der „cellen in de grote barak van die kazerne, opzettelijk in strijd met die „order niet met die sergeant is meegegaan, zeggende: „Dat doet ik niet”, „althans woorden van gelijke strekking bezigende”;

Gezien: . . . enz.;

Overwegende vooraf, dat de commandant der zeemacht in Nederlands Nieuw-Guinea bij zijn beschikking van 22 november 1956 nr. 20.308-18.211/CZMNG heeft bevolen, dat de zee-krijgsraad in Nederlands Nieuw-Guinea zal bijeenkomen, op dinsdag 27 november 1956 des voormiddags te 08.00 uur, teneinde recht te doen in de bij beschikking van de commandant der zeemacht in Nederlands Nieuw-Guinea dd. 13 november 1956 nr. P.19.781-18.211/CZMNG verwezen zaak tegen de hofmeester der 3e klasse Bernardus J.;

Overwegende, dat op genoemd tijdstip van bijeenkomen van de zee-krijgsraad wegens operationele redenen geen der in Nederlands Nieuw-Guinea gestationeerde oorlogsschepen met voor het houden van een krijgsraadzitting geschikte accomodatie beschikbaar is;

Overwegende, dat op genoemd tijdstip van bijeenkomen van de zee-krijgsraad voor het houden van een zitting door de zee-krijgsraad in Nederlands Nieuw-Guinea daartoe geschikte accomodatie beschikbaar is op het terrein van de marinekazerne Hollandia te Hollandia;

Overwegende, dat de zee-krijgsraad het noodzakelijk acht, dat het tegen voornoemde beklagde te voeren proces zo spoedig mogelijk wordt beëindigd; dat zulks mede in het belang van beklagde is;

Overwegende voorts, dat alhoewel het houden van zittingen van de zee-krijgsraad in Nederlands Nieuw-Guinea op een andere plaats dan aan boord van één der in Nederlands Nieuw-Guinea gestationeerde oorlogsschepen, in dit geval op het terrein van de marinekazerne Hollandia te Hollandia, formeel in strijd is met het gestelde in artikel 123 b van de Regtspleging bij de Zeemagt, doch dat gezien de omstandigheden die hiertoe nopen, tegen deze zittingsplaats en derhalve tegen deze afwijking geen overwegende bezwaren bestaan, omdat hierdoor nòch het proces, nòch de procesvormen worden geschaad, nòch de beklagde en zijn verdediging worden geschaad;

Overwegende aangaande het aan beklagde ten laste gelegde, dat ten processe zakelijk gerelateerd, hebben verklaard:

1. Bernardus J., oud 24 jaren, als beklagde:

dat hij maandag 29 oktober 1956, toen hij diende als hofmeester 3e klasse bij de marinekazerne Hollandia te Hollandia, met de onder-officier van politie, sergeant-geschutskonstabel J. G. Fons, naar de oudste officier is gegaan; dat, toen hij bij LTZ. Bos was aangekomen, deze hem mededeelde, dat hij door de commandant van de marinekazerne Hollandia gestraft was met veertien dagen streng arrest, met inhouding van soldij gedurende de halve straftijd en vermindering van kost om de andere dag wegens het bij herhaling (2 x) niet opvolgen van een hem gegeven order; dat de oudste officier, luitenant ter zee 2e

klasse oudste categorie K. Bos hem duidelijk de order gaf om met sergeant Fons naar de cel in de grote barak te gaan; dat hij dit weigerde en zeide: „Dat doe ik niet”;

2. Klaas Bos, oud 30 jaren, als getuige:

dat hij maandag 29 oktober 1956, toen hij diende als luitenant ter zee 2e klasse oudste categorie bij de marinekazerne Hollandia te Hollandia in de functie van oudste officier, J. de straf van 14 dagen streng arrest heeft aangezegd en deze de order gaf met sergeant Fons mede te gaan naar de cel in de grote barak; dat J. daarop zeide: „Dat doe „ik niet”;

3. Johannes Gerrit Fons, oud 36 jaren, als getuige:

dat hij sedert eind juni 1956 als sergeant-geschutskonstabel bij de marinekazerne Hollandia te Hollandia dient; dat hij zich maandag 29 oktober 1956 met J. bij de oudste officier van de marinekazerne, de luitenant ter zee 2e klasse oudste categorie K. Bos, vervoegde, waarop hij deze J. hoorde mededelen, dat J. door de commandant van de marinekazerne Hollandia was gestraft met veertien dagen streng arrest; dat hij de oudste officier duidelijk aan J. de order hoorde geven om met hem mee te gaan naar de cel in de grote barak; dat J. weigerde door te zeggen: „Dat doe ik niet”;

Overwegende, dat door de inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend is bewezen met zijn schuld eraan hetgeen hem is te laste gelegd;

Overwegende, dat het bewezene verklaarde behoort te worden gekwalificeerd als: „*opzettelijke ongehoorzaamheid*”;

Overwegende, dat gelet op de ernst van het gepleegde feit, de omstandigheden waaronder het is begaan en de persoon van beklaagde, een gevangenisstraf voor de tijd van drie maanden passend is;

Overwegende, dat de krijgsraad bevindt dat de zaak is van dien aard, dat beklaagde, die zich sedert 12 november 1956 in arrest bevindt, daarin behoort te blijven; . . . enz. (*Red.*)

Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 7 september 1956.

President: Kolonel Mr H. H. A. de Graaff; *Leden:* Luit.-Kolonel W. Vermeer en Luit.-Kolonel K. Timmerman.

De ratio van het bepaalde in artikel 30 W.V.W. is dat degene, die bij een aanrijding betrokken is, ongeacht of hij daaraan schuldig is of niet, verplicht is mede te werken aan een onderzoek naar de schuld-vraag. De regeling van genoemd artikel houdt geen rekening met de bijzondere positie van de militaire weggebruiker:

1°. kan het voor een militair onder bepaalde omstandigheden plicht zijn om door te rijden;

2°. heeft een militair de plicht, bijzonderheden te melden aan zijn commandant. Hij moet er dan echter op kunnen vertrouwen dat zijn commandant de verantwoordelijkheid voor verder te treffen maatregelen overneemt.

Beklaagde heeft zich hieraan gehouden; met betrekking tot het be-
wezen verklaarde acht de Krijgsraad niet van voldoende strafbare
schuld sprake, zodat beklagde niet strafbaar wordt geacht.

Vrijspraak.

(W.V.W. art. 30).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen
H. d. R., geb. 12 januari 1935, dpl. soldaat 1e klasse, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 19 april 1956 te Ede, althans in Nederland,
„nadat hij als bestuurder van een automobiel daarmede in botsing was
„gekomen met een automobiel bestuurd door P. den Otter, waardoor
„schade aan die door den Otter bestuurde automobiel werd toege-
„bracht en welke automobiel niet toebehoorde aan hem, beklagde, of
„een ander inzittende van de door hem bestuurde auto, is doorgereden
„of is weggereden voordat de identiteit van hem, beklagde, en de
„identiteit van het door hem, beklagde, bestuurde motorrijtuig be-
„hoorlijk is kunnen worden vastgesteld”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklagde ten processe onder meer zakelijk heeft
verklaard:

dat hij sedert 3 februari 1955 als dienstplichtig soldaat en vanaf 8
juni 1955 als dienstplichtig soldaat der 1e klasse in werkelijke dienst
is bij de Koninklijke landmacht; dat hij op 19 april 1956 te omstreeks
18.30 uur als bestuurder van een militaire takelwagen, merk Diamond,
met registratienummer 56038 en waarachter 5 gesleepte jeeps ge-
koppeld waren, daarmede reed over de grote weg van Arnhem naar
Utrecht, gaande in de richting Utrecht; dat op genoemd tijdstip, terwijl
hij mogelijk onder de gemeente Ede reed, een Volkswagenbusje met
vrij kleine tussenruimte voor hem reed; dat plotseling een Volkswagen
tussen eerder bedoeld Volkswagenbusje en de door hem bestuurde
takelwagen kwam rijden; dat die burger-Volkswagen ineens vlak voor
zijn takelwagen reed; dat hij zijn takelwagen voorzichtig, dit met het
oog op de gesleepte jeeps, heeft afgeremd; dat hij de naast hem zittende
soldaat de Vries hoorde zeggen: „Henk, ik geloof dat we hem te pakken
„hebben”; dat hij toen niet heeft gestopt, maar is doorgereden, voordat
zijn identiteit en die van de door hem bestuurde takelwagen kon wor-
den vastgesteld; dat de Volkswagen niet aan hem in eigendom toebe-
hoorde; dat de soldaat de Vries de enige mede-inzittende in zijn takel-
wagen was;

Overwegende, dat Pleun den Otter, geboren te Barendrecht op 16
december 1927, in zijn verhoor door de Officier-Commissaris bij de

Krijgsraad als getuige onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

dat hij op 19 april 1956 tegen 18.30 uur, als bestuurder van een Volkswagen, daarmede rijdende over de Rijksweg Arnhem-Utrecht in de gemeente Ede, gaande in de richting Utrecht en na een voor hem uitrijdende grote militaire vrachtauto, een soort oplegger met naar hij meende jeeps erop, te hebben ingehaald en te zijn voorbij gereden en na voor een tegenligger naar rechts te hebben moeten uitwijken en zich te hebben moeten invoegen tussen bedoelde militaire vrachtauto en een daarvoor rijdend Duits Volkswagenbusje, daarbij gedwongen zijnde de snelheid van zijn auto af te remmen, van achteren werd aangereden; dat zijn motor het toen niet meer deed; dat hij zijn auto in de rechterberm tot stilstand bracht en toen eerder bedoelde militaire vrachtauto zag voorbij rijden; dat de door hem bestuurde Volkswagen het eigendom is van de N.V. Sandvik Staal te Rotterdam en door de aanrijding een diepe deuk in de motorkap heeft gekregen en beschadiging aan de motor;

Overwegende, dat Jan Cornelis de Vries, geboren te Medemblik op 27 maart 1934, in zijn verhoor door de Officier-Commissaris bij de Krijgsraad als getuige onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

dat de Volkswagen, die op 19 april 1956 op de grote weg van Arnhem naar Utrecht ergens in de gemeente Ede, na een door beklagde toen bestuurde militaire Diamond takelwagen, waarin hij zich als mede-inzittende bevond, te hebben ingehaald, voor die takelwagen is gaan rijden en daarbij mogelijk door die takelwagen is beschadigd, niet aan hem als inzittende van die takelwagen in eigendom toebehoorde;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

dat hij op 19 april 1956 te Ede, nadat hij als bestuurder van een automobiel daarmede in botsing was gekomen met een automobiel bestuurd door P. den Otter, waardoor schade aan die door den Otter bestuurde automobiel werd toegebracht en welke automobiel niet toebehoorde aan hem, beklagde, of een ander inzittende van de door hem bestuurde auto, is doorgereden voordat de identiteit van hem, beklagde, en de identiteit van het door hem, beklagde, bestuurde motorrijtuig behoorlijk is kunnen worden vastgesteld;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Handelen in strijd met artikel 30 lid 1 van de Wegenverkeerswet”, voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 35 van de Wegenverkeerswet;

Overwegende, wat de strafbaarheid van beklagde betreft, dat beklagde ten processe onder meer nog zakelijk heeft verklaard:

dat hij van een botsing of aanrijding met eerder bedoelde Volkswagen niets heeft gemerkt of gevoeld en ook geen deuk heeft gezien

op de motorkap van de Volkswagen; dat hij de Volkswagen niet rechts van de weg heeft zien stoppen; dat hij meende, dat ingeval van een aanrijding, één van de hem begeleidende marechausee's wel maatregelen zou nemen; dat hij ter plaatse niet heeft gestopt, ook al omdat hij in colonne reed; dat de colonne onder commando stond van de burger Neijdeken *); dat deze erbij tegenwoordig was, toen hij, beklagde, even later tijdens het drinken ergens van een kop koffie, tegen één van de de colonne begeleidende marechausee's heeft gezegd, dat hij wel eens een kleine aanrijding gehad kon hebben; dat de marechausee toen zeide, dat hij van een aanrijding niets had gezien en dat Neijdeken te kennen gaf, dat maar moest worden afgewacht wat ze er van zouden horen;

Overwegende, dat Hendrik Gesinus Brusse, dienstplichtig marechausee der 2e klasse, in zijn verhoor door de Officier-Commissaris bij de Krijgsraad, als getuige onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

dat hij op 19 april 1956 als escorterend motorrijder van IJsselstein (Limburg) naar Soesterberg is gereden met een convoi takelwagens van de 107e Technische Dienst Compagnie uit Stroe; welke militaire takelwagens jeeps sleepten; dat, toen zij in de buurt van Ede een kopje koffie dronken, de chauffeur van de achterste takelwagen bij hem kwam, terwijl de heer Neijdeken daar toen ook bij was en hem vroeg of hij gezien had, dat tussen Arnhem en Ede een Volkswagen zich tussen zijn takelwagen en een daarvoor rijdende auto had gevoegd; dat hij hierop bevestigend antwoordde: dat die chauffeur toen zeide, dat hij met zijn takelwagen mogelijk die Volkswagen even geraakt had; dat hij aan die chauffeur toen heeft gezegd dat hij de Volkswagen na het invoegen niet meer had gezien;

Overwegende, dat de ratio van het bepaalde in artikel 30 van de Wegenverkeerswet is dat degeen, die bij een aanrijding betrokken is, ongeacht of hij daaraan al dan niet schuldig is, verplicht is mede te werken aan een onderzoek naar de schuldvraag, hetzij door terstond na de aanrijding gelegenheid te geven zijn identiteit en die van het door hem bestuurde voertuig vast te stellen, hetzij door binnen de vier en twintig uur na het ongeval vrijwillig daarvan kennis te geven aan een der opsporingsambtenaren bedoeld in artikel 141 van het Wetboek van Strafvordering en zulks vóórdat hij als verdachte is aangehouden of verhoord;

---

*) Het is vreemd dat deze militaire colonne stond onder het commando van een burger, zodat beklagde zich van zijn (militaire) plicht, om bijzonderheden en met name de bijzonderheid dat hij mogelijk een aanrijding heeft gehad, te melden aan zijn (militaire) commandant, heeft moeten kwijten jegens een burger, die vervolgens de verantwoordelijkheid voor dit gebeurde in de (militaire) colonne overnam!

Terecht heeft beklagde het nuttig geacht, het gebeurde óók aan een militaire gezaghebbende: de Koninklijke Maréchaussée, te melden; terecht ook heeft de Krijgsraad beklagde in casu, nu er geen militaire commandant was, van zijn plicht gekweten en van zijn strafbaarheid ontlast geacht door de melding van het vermoedelijke voorval aan de (verantwoordelijke?) burger-commandant.

dat deze regeling geen rekening houdt met de bijzondere positie van de militaire weggebruiker;

dat het immers primo voor een militair onder bepaalde omstandigheden en met name wanneer hij deel uitmaakt van een colonne, plicht kan zijn om door te rijden;

dat secundo een militair de plicht heeft, bijzonderheden en met name de bijzonderheid dat hij mogelijk een aanrijding heeft gehad, te melden aan zijn commandant, maar dan ook er op moet kunnen vertrouwen dat zijn commandant de verantwoordelijkheid voor verder eventueel treffen van maatregelen overneemt en hij zelf daarvan ontslagen is;

dat in het onderhavige geval gebleken is, dat beklagde heeft gehandeld zoals van een militair onder de gegeven omstandigheden moet worden verwacht, dat hij als lid van een colonne is doorgereden doch bij de eerste gelegenheid de mogelijkheid, dat hij een aanrijding had gehad heeft kenbaar gemaakt zowel aan de colonne-commandant als aan de begeleidende marechaussee;

dat gebleken is, dat de colonne-commandant geen aanleiding tot het nemen van maatregelen hierin heeft gevonden, ja, zelfs, volgens beklagde, heeft bepaald, dat zou worden doorgereden en dat men wel zou afwachten of men iets zou horen;

dat onder deze omstandigheden de Krijgsraad van oordeel is, dat bij beklagde met betrekking tot het bewezen verklaarde niet van voldoende strafbare schuld sprake is, zodat beklagde niet strafbaar wordt geacht en hij mitsdien van het hem ten laste gelegde en bewezen verklaarde strafbare feit moet worden vrijgesproken;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN,

Verklaart bewezen het aan beklagde ten laste gelegde en hierboven bewezen verklaarde en gequalificeerde feit en dit feit strafbaar, doch beklagde terzake niet strafbaar; spreekt beklagde mitsdien daarvan vrij.

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 5 september 1956.

President: Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Luit.-Kol. P. A. van Rossum en Majoor S. C. Brands.

Raadsman: Kapitein W. G. Tibben.

Opzettelijke ongehoorzaamheid (weigeren een clip scherpe patronen in ontvangst te nemen i.v.m. schietoefeningen) en volharding in die weigering, nadat hem op de consequenties was gewezen en hem was aangezegd dat het onherroepelijk een krijgsraadzaak zou worden.

Drie maanden gevangenisstraf en ontslag zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen.

(W.M.Sr. art. 23, 114, 1°).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen A. H. D., geb. 12 juli 1932, dpl. soldaat, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als dienstplichtig soldaat bij het Depôt Lucht-
doelartillerie te Ossendrecht, op 28 juni 1956, in tijd van oorlog, te
„Ossendrecht, toen de kapitein der Artillerie P. C. Hoekman hem had
„bevolen een clip met scherpe patronen in ontvangst te nemen en aan
„de schietoefening van zijn batterij deel te nemen, heeft geweigerd aan
„dit bevel te gehoorzamen, zeggende, dat hij zich zelf niet vertrouwde,
„althans woorden van gelijke weigerende strekking bezigende en ver-
„volgens opzettelijk in zijn ongehoorzaamheid heeft volhard, nadat de
„kapitein Hoekman hem erop had gewezen dat hij zich aldus aan een
„ernstig strafbaar feit schuldig maakte en deswege met de Krijgsraad
„in aanraking zou kunnen komen”;

Overwegende, dat uit de justitiële verklaring dd. 28 juni 1956 opge-
maakt door de Commandant 2e Instructie Batterij Regiment Zware
Lucht doelartillerie „Rhenen” te Ossendrecht blijkt, dat beklagde op
voornoemd tijdstip sedert 7 juni 1956 als militair in werkelijke dienst
was;

Overwegende, dat beklagde ten processe zakelijk heeft verklaard:
dat hij, terwijl hij als dienstplichtig soldaat van de Koninklijke Land-
macht, ingedeeld bij het Depôt Lucht doelartillerie „Rhenen” 2e In-
structie Batterij te Ossendrecht in werkelijke dienst was, op 28 juni
1956 te Ossendrecht, toen de Kapitein der artillerie P. C. Hoekman
hem had bevolen een clip met scherpe patronen in ontvangst te nemen
en aan de schietoefening van de batterij deel te nemen, willens en
wetens heeft geweigerd aan dit bevel te gehoorzamen, zeggende, dat
hij zichzelf niet vertrouwde en vervolgens willens en wetens in zijn on-
gehoorzaamheid heeft volhard, nadat de kapitein Hoekman hem er op
had gewezen, dat hij zich aldus aan een ernstig strafbaar feit schuldig
maakte en deswege met de Krijgsraad in aanraking zou kunnen komen;
dat het hem bekend was, dat de kapitein Hoekman een meerdere was
en dat het bevel, dat deze hem gaf een dienstbevel was, waaraan hij
derhalve had te gehoorzamen;

Overwegende, dat als getuige ten processe zakelijk heeft verklaard:
Pieter Cornelis Hoekman, beroepskapitein:

dat hij op 28 juni 1956 te Ossendrecht in zijn functie van batterij-
commandant op zijn bureau de dienstplichtig soldaat D., behorende
tot zijn batterij, bevolen heeft een clip met acht scherpe patronen in
ontvangst te nemen en D. gezegd heeft met hem mee te gaan naar de
schietbaan om diens eerste schietoefening te verrichten; dat de soldaat
D. echter weigerde deze clip met patronen in ontvangst te nemen; dat
hij D. op de consequenties van deze weigering heeft gewezen, waarna
hij D. wederom beval deze clip in ontvangst te nemen; dat ook toen D.
heeft geweigerd deze clip in ontvangst te nemen; dat hij D. ten
derde male bevel gaf deze clip in ontvangst te nemen en hem toen er

uitdrukkelijk op heeft gewezen, dat dit diens laatste kans zou zijn en dat het onherroepelijk een krijgsraadzaak zou worden; dat D. wederom weigerde deze clip in ontvangst te nemen; dat hij daarop D. voorlopig arrest heeft aangezegd te ondergaan als streng arrest;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Opzettelijke ongehoorzaamheid gepleegd in tijd van oorlog, waarbij de schuldige opzettelijk in zijne ongehoorzaamheid volhardt, nadat een meerdere hem uitdrukkelijk op zijne strafbaarheid heeft gewezen”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat beklaagde zich sedert 28 juni 1956 in voorlopig arrest bevindt en de aard en omstandigheden der zaak vorderen, dat dit arrest gehandhaafd blijft;

Overwegende, dat de Krijgsraad beklaagde op grond van het gepleegde feit ongeschikt acht in de militaire stand te blijven, doch niet tevens zodanig ongeschikt, dat hij voorgoed van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen behoort te worden ontzet;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van 3 maanden met aftrek van de tijd door hem vóór de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in arrest doorgebracht, zijnde vanaf 28 juni 1956; bekrachtiging van het bestaande arrest; ontslag uit de militaire dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen — *Red.*].

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 12 september 1956.

President: Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Majoor Mr P. C. L. Eschauzier en Kapitein A. J. van Dongen.

Raadsman: Majoor K. Bakker.

Ziek thuis zijnde en van de (controlerende) officier van gezondheid opdracht gekregen hebbende om onmiddellijk naar zijn onderdeel terug te keren, geweigerd hieraan te voldoen.

Verlaging van de rang van wachtmeester tot de stand van soldaat in de laagste klasse.

(W.M.Sr. art. 25, 114).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen
F. A. N., geb. 20 februari 1921, beroepswachtmeester, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als beroepswachtmeester bij het Regiment Veld-
„artillerie „Prins Frederik” te Bergen op Zoom, op 7 juni 1956, in tijd
„van oorlog, te 's-Gravenhage, toen hij naar aanleiding van zijn ziek
„thuis blijven door de in uniform geklede kapitein-arts van de Militair
„Geneeskundige Dienst te 's-Gravenhage J. W. Timmer te zijnen huize
„werd gecontroleerd en deze hem beval zich onmiddellijk naar zijn
„onderdeel te Bergen op Zoom te begeven, heeft geweigerd aan dit
„bevel te gehoorzamen zeggende „Dokter, ik doe dat niet, ik weigerd
„„dat”, althans woorden van gelijke weigerende strekking bezigende en
„vervolgens opzettelijk het bevel niet heeft uitgevoerd, zijnde hij ten-
„slotte door de Koninklijke Marechaussee uit zijn woning gehaald en
„aangehouden”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat in de telastelegging, kennelijk tengevolge van een
schrijffout, staat vermeld „ik weigerd dat”, welke fout de Krijgsraad
ambtshalve verbetert, zodat in de plaats daarvan worde gelezen „ik
„weiger dat” door welke verbetering beklaagde niet in zijn verdediging
wordt geschaad;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard:

dat hij, terwijl hij als beroepswachtmeester in werkelijke dienst was
bij de Koninklijke Landmacht, ingedeeld bij het Regiment Veld-
artillerie Prins Frederik te Bergen op Zoom en terwijl hij zich ziek
thuis bevond in zijn woning in de Gietensestraat te 's-Gravenhage, op
7 juni 1956 omstreeks 19.30 uur te zijnen huize voornoemd de in
uniform geklede kapitein-arts J. W. Timmer kwam van de Militair
Geneeskundige Dienst; dat deze kapitein hem toen aldaar bevel gaf om
diezelfde avond onmiddellijk terug te keren naar zijn onderdeel voor-
noemd te Bergen op Zoom; dat hij toen aldaar geweigerd heeft aan dit
bevel te voldoen, zeggende: „Dokter, dat doe ik niet, ik weiger dat”;
dat hij toen niet naar zijn onderdeel is teruggekeerd; dat de kapitein
toen de marechaussee ingeschakeld heeft, die hem toen uit zijn woning
heeft gehaald en aangehouden; dat hij wist, dat hij verplicht was het
vorenbedoelde bevel van de kapitein op te volgen;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal dd. 12 juni 1956
opgemaakt en gesloten door Quirinus Gerardus Heinsbroek, wacht-
meester der Koninklijke Marechaussee, behorende tot de brigade
's-Gravenhage, zakelijk inhoudt als verklaring van Jan Willem Timmer,
kapitein-arts, ingedeeld bij de Militair Geneeskundige Dienst te 's-Gra-
venhage:

dat hij op 7 juni 1956 te 19.30 uur een hercontrôle hield op het
ziek thuis zijn van de wachtmeester F. A. N., behorende tot de 1e
Instructiebatterij van het Regiment Veldartillerie Prins Frederik te
Bergen op Zoom en wonende te 's-Gravenhage, Gietensestraat 13; dat

de wachtmeester N., toen hij op datum en tijdstip voornoemd diens woning betrad, niet thuis was, doch kort daarna terugkeerde; dat hij, omdat hij N. tot reizen in staat achtte, deze een reisopdracht heeft uitgereikt om zich onmiddellijk en rechtstreeks naar diens onderdeel te begeven; dat N. dit echter weigerde; dat N. ook zijn mondelinge opdracht om onmiddellijk naar het onderdeel terug te keren, pertinent weigerde; dat N. antwoordde: „Dokter, ik doe dat niet, ik weiger dat”; dat hij tijdens zijn bezoek aan N. in uniform van kapitein van de Koninklijke Landmacht was gekleed; dat hij de Koninklijke Marechaussee ingeschakeld heeft;

Post alia:

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Opzettelijke ongehoorzaamheid gepleegd in tijd van oorlog”, voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van 5 maanden, met aftrek van de tijd door hem in arrest doorgebracht, tot een termijn van drie maanden, voorwaardelijk, met een proeftijd van twee jaren; verlaging tot de stand van soldaat in de laagste klasse — *Red.*.]

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 12 september 1956.

President: Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Majoor Mr P. C. L. Eschauzier en Kapitein A. J. van Dongen.

Raadsman: Majoor K. Bakker.

Opzettelijke ongehoorzaamheid met volharding: weigeren om, in het zwembad, te water te gaan en volharding in die weigering nadat de meerdere hem erop attent had gemaakt dat hij zich aldus aan een ernstig strafbaar feit schuldig maakte en deswege met de krijgsraad in aanraking zou kunnen komen.

Desertie (opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid van enige uren met het oogmerk om zich voorgoed aan zijn dienstverplichtingen te onttrekken) gezamenlijk en tengevolge van samenspanning met een ander militair, die hetzelfde oogmerk had, gelijk met beklaagde zich verwijderde en tegelijk gearresteerd werd.

Strafverzwarende omstandigheid „terwijl de schuldige is dienst-„doende”, nu beklaagde zich verwijderde terwijl hij met streng arrest gestraft was en juist gelucht werd.

W.M.Sr. art. 98, 99, 114, 1°).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen W. J. W. D., geb. 2 september 1936, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als dienstplichtig soldaat bij het Depôt voor „Discipline Nieuwersluis te Loenen, in tijd van oorlog,

„1e. op 28 juni 1956 te Breukelen, toen hij zich met zijn peloton „in het zwembad aldaar bevond en de sergeant der 1e klasse A. Zonnenberg hem gelast had zich te water te begeven, heeft geweigerd „aan dat bevel te gehoorzamen, zeggende: „Nu niet”, althans woorden „van gelijke weigerende strekking bezigende en vervolgens opzettelijk „in zijn ongehoorzaamheid heeft volhard nadat genoemde sergeant der „1e klasse hem er uitdrukkelijk op had gewezen dat hij zich aldus aan „een ernstig strafbaar feit schuldig maakte en deswege met de Krijgsraad in aanraking zou kunnen komen, zeggende: „Nee sergeant, dat „„kan ik niet doen”, althans woorden van gelijke strekking bezigende, „waarop hij het bevel niet heeft uitgevoerd;

2e. op 30 juni 1956 te circa 19.00 uur, te Nieuwersluis, gemeente „Loenen, terwijl hij zich aldaar terzake van het sub 1e vermelde feit „in voorlopig arrest, te ondergaan als streng arrest, bevond, zijn voor„meld onderdeel gezamenlijk en in samenspanning met de soldaat N. „Beije, die naar hij wist met streng arrest was gestraft en op dat mo„ment te samen met hem gelucht werd, eigendunkelijk heeft verlaten, „met het oogmerk om zich voor goed aan zijn dienstverplichtingen te „onttrekken, welk oogmerk, naar hij wist, ook bij genoemde Beije „voorzat, en daarvan sindsdien opzettelijk ongeoorloofd afwezig is ge„bleven tot hij te circa 23,30 uur in de omgeving van Breukelen samen „met genoemde Beije werd aangehouden en opnieuw in arrest werd „gesteld”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard: dat hij op na te noemen data in werkelijke dienst was als dienstplichtig soldaat van de Koninklijke Landmacht, ingedeeld bij het Depôt voor Discipline Nieuwersluis te Loenen; dat op 28 juni 1956, toen hij zich met zijn peloton in het zwembad te Breukelen bevond, de sergeant eerste klasse A. Zonnenberg hem gelast heeft zich te water te begeven; dat hij toen aldaar geweigerd heeft aan dit bevel gevolg te geven, zeggende: „Nu niet”; dat hij het water niet is ingegaan; dat hij, ook nadat genoemde sergeant hem er vervolgens uitdrukkelijk op had gewezen dat hij zich aldus aan een ernstig strafbaar feit schuldig maakte en deswege met de Krijgsraad in aanraking zou kunnen komen en hem opnieuw bevolen heeft om het water in te gaan, toen aldaar in zijn weigering heeft volhard, zeggende: „Nee, sergeant, dat kan ik niet” en dat hij ook niet in het water is gegaan; dat hij naar aanleiding van het vorenstaande toen door genoemde sergeant in voorlopig arrest, te ondergaan als streng arrest is gesteld; dat hij op 30 juni 1956, terwijl hij zich nog in voorlopig arrest bevond als voormeld, omstreeks 19.00 uur in het Depôt voor Discipline voornoemd werd gelucht, tezamen met de naar hij wist toen met streng arrest gestrafte soldaat N. Beije; dat hij bij dit lichten aan Beije voorgesteld heeft om samen de vlucht te nemen, waarmee Beije instemde; dat hij toen ingevolge deze afspraak

en dit overleg op een gegeven moment, toen zij de kans schoon zagen, omstreeks 19.00 uur die dag, tezamen met de soldaat Beije is ontvlucht; dat Beije en hij toen hun onderdeel eigendunkelijk hebben verlaten; dat zij sindsdien willens en wetens onafgebroken zonder recht of toestemming van hun voormeld onderdeel afwezig zijn geweest, totdat zij te circa 23.30 uur die dag in de omgeving van Breukelen samen werden aangehouden en opnieuw in arrest gesteld; dat, toen zij uit het Depôt ontvluchtten, het de bedoeling was van elk van hun beiden naar zij wisten, om zich voor goed aan hun dienstverplichtingen te onttrekken; dat zij afgesproken hadden dat zij naar Duitsland zouden gaan;

Post alia:

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

1. „Opzettelijke ongehoorzaamheid gepleegd in tijd van oorlog, „waarbij de schuldige opzettelijk in zijne ongehoorzaamheid vol- „hardt, nadat een meerdere hem uitdrukkelijk op zijne strafbaar- „heid heeft gewezen”,
2. „Desertie in tijd van oorlog gepleegd, waarbij twee of meer „personen gezamenlijk of tengevolge van samenspanning het „misdrijf plegen en waarbij de schuldige het misdrijf pleegt, ter- „wijl hij is dienstdoende”,

voorzien en strafbaar gesteld bij

1. artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht,
2. artikel 98 juncto artikel 99 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van 7 maanden (met aftrek van de tijd door hem in arrest doorgebracht, vanaf 30 juni 1956) waarvan 2 maanden voorwaardelijk, proeftijd 3 jaren; bekrachtiging van het bestaande arrest; ontslag uit de militaire dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen — *Red.*].

NASCHRIFT.

Met betrekking tot de vraag of een afwezigheidsdelict, aangevangen terwijl de schuldige een krijgstuuchtelijke arreststraf ondergaat, de gequalificeerde vorm „terwijl hij is dienstdoende” oplevert, worde verwezen naar mijn herhaaldelijk terzake gemaakte opmerkingen, o.m. onder 's Hofs sententie van 28 november 1950, M.R.T. XLV (1952) blz. 349 v.

Het zal m.i. van de feitelijke omstandigheden (welke uit de tenlastelegging en het vonnis niet blijken) afhangen, of het luchten, hetwelk m.i. evenals het ondergaan van de straf óók een dienstaangelegenheid is, kan worden beschouwd als een feitelijke dienstverrichting, dan wel, evenals het ondergaan van de arreststraf, als een passief dulden.

W. H. V.

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 19 september 1956.

- *President:* Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Luit.-Kolonel A. J. J. H. van Dilst en Majoor R. P. Pieters.
- Raadsman:* Mr P. Nagel.

Feitelijke aanranding van de eerbaarheid, door een meisje aan te grijpen en tegen de grond te gooien en de hand onder haar rokken te steken.

Gevangenisstraf v.d.t.v. 6 maanden met aftrek van 75 dagen voorarrest en 105 dagen voorwaardelijk.

(W.Sr. art. 246).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen D. F., geb. 25 november 1925, dpl. soldaat 1e kl., beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, militair zijnde en als soldaat der 1e klasse in werkelijke „dienst bij de Koninklijke Landmacht, op 5 juli 1955 te Naarden:

„PRIMAIR: door geweld Lena Geertruida X. heeft gedwongen tot „het dulden van ontuchtige handelingen door met ontuchtige bedoe- „lingen haar ter hoogte van haar dijen vast te grijpen, vervolgens haar „achterover op de grond te gooien en tenslotte zijn hand onder haar „rokken tussen haar knieën te steken met de bedoeling om onder haar „rokken, langs haar dijen haar vrouwelijkheid aan te raken, tegen „welke handelwijze genoemde vrouw zich heftig verzette door zich te „verweren, door krampachtig haar benen tegen elkaar te houden en in „elkaar gedoken te gaan zitten;

„en indien terzake van het hem primair tenlastegelegde geen veroor- deling mocht volgen,

„SUBSIDIAIR: met het voornemen om door geweld Lena Geertruida „X. te dwingen tot het dulden van ontuchtige handelingen haar op- „zettelijk ter hoogte van haar dijen vastgegrepen, vervolgens opzette- „lijk haar achterover op de grond heeft gegooid en tenslotte opzettelijk „zijn hand onder haar rokken tussen haar knieën heeft trachten te „brengen met de bedoeling om onder haar rokken, langs haar dijen „haar vrouwelijkheid aan te raken, zijnde zijn, beklaagde's, voornemen, „dat zich aldus door een begin van uitvoering had geopenbaard niet „voltooid geworden alleen tengevolge van de van zijn wil onafhanke- „lijke omstandigheden, dat voornoemde vrouw zich heftig verweerde, „krampachtig haar benen tegen elkaar hield en in elkaar gedoken ging „zitten, terwijl de mede aanwezige Grada Y. hem, beklaagde, op zijn „rug sprong en stompte, waarna hij, beklaagde, Lena Geertruida X. „heeft losgelaten en weg is gelopen”;

Overwegende, dat ten aanzien van het beklaagde ten laste gelegde

daarin kennelijk tengevolge van een schrijffout staat vermeld: „5 juli „1955”, welke fout de Krijgsraad ambtshalve verbetert, zodat in plaats daarvan worde gelezen: „5 juli 1956” door welke verbetering beklaagde niet in zijn verdediging wordt geschaad;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard: dat hij terwijl hij in werkelijke dienst was als dienstplichtig soldaat eerste klasse, op 5 juli 1956 te omstreeks 21.00 uur te Naarden een meisje, dat later bleek genaamd te zijn Lena Geertruida X., met beide armen om haar benen heeft gegrepen ter hoogte van haar dijen, waardoor zij achterover op de grond viel; dat hij vervolgens zijn hand onder haar rokken tussen haar knieën heeft gestoken met de bedoeling haar vrouwelijkheid aan te raken; dat genoemde vrouw zich tegen deze handelwijze heftig verzette, door krampachtig haar benen tegen elkaar te houden en in elkaar gedoken te gaan zitten;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal dd. 13 juli 1956, opgemaakt en gesloten door Gerrit Gerrits Haringsma, marechaussee eerste klasse, tevens opsporingsambtenaar, Brigade Bussum, zakelijk inhoudt als verklaring van:

Lena Geertruida X.:

dat zij op 5 juli 1956 te omstreeks 20.40 uur met een vriendin op een wandelpad langs de vestingwallen van Naarden wandelde; dat een aldaar op een bank zittende militair hen vroeg of zij naast hem kwamen zitten; dat zij het wandelpad verder afliepen; dat die militair enige ogenblikken later naast haar kwam lopen en haar vroeg of zij hem een dienst wilde bewijzen; dat juist op het ogenblik, dat zij aan de andere zijde van haar vriendin wilde gaan lopen, die militair haar van achter vastgreep ter hoogte van haar dijen en haar achterover op de grond gooide; dat hij probeerde met zijn hand onder haar rokken tussen haar dijen te grijpen; dat zij haar benen dicht bij elkaar hield en in elkaar gedoken ging zitten; dat haar vriendin de militair op de rug sprong en hij haar, getuige, toen los liet;

Verbalisant:

dat hij op 6 juli 1956 Lena Geertruida X. voornoemd heeft geconfronteerd met de in de Weeshuiskazerne te Naarden voor het appèl van 7.30 uur aangetreden militairen; dat bedoelde vrouw daarbij een militair aanwees, die zij herkende als degene, die haar de vorige dag te ongeveer 20.45 uur had aangerand; dat die militair opgaf te zijn genaamd D. F., soldaat eerste klasse;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde primair is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Feitelijke aanranding van de eerbaarheid”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 246 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat nu het primair ten laste gelegde bewezen is, een

onderzoek naar het subsidiair ten laste gelegde achterwege behoort te blijven;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van 6 maanden (met aftrek van de tijd door hem vóór de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in arrest doorgebracht, zijnde vijf en zeventig dagen) waarvan 15 weken voorwaardelijk met een proeftijd van drie jaren — *Red.*].

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 26 september 1956.

President: Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Majoor A. Klapwijk en Majoor Mr W. Kasten.

Raadsman: Mr A. Th. E. Kastein.

Opzettelijk nalaten een „dienstvoorschrift” op te volgen, door in strijd met het voorgeschrevene in artikel 87 Reglement Militaire Ambtenaren K.L. giften aan te nemen van een voor het Rijk werkende aannemer.

Onvoorwaardelijk ontslag als beroepsofficier; gedeeltelijk voorwaardelijke gevangenisstraf.

(W.M.Sr. art. 135; R.M.A.K.L. art. 87).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen M. A. C. B., geb. 2 december 1917, eerste-luitenant van Fortificatiën, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als beroepsofficier bij de Koninklijke Landmacht „in de rang van 1e-luitenant van Fortificatiën en in de functie van „Hoofd van de Dienstkring der Genie te X.:

„1. op verschillende tijdstippen in of omstreeks het jaar 1955 te „Den Helder, in ieder geval in Nederland, telkens opzettelijk „heeft nagelaten het bij Koninklijk Besluit van 22 augustus 1931, „Staatsblad 378, vastgesteld Dienstvoorschrift, te weten het Militaire „Ambtenarenreglement, op te volgen, immers telkenmale opzettelijk in „strijd met het in artikel 87 eerste lid van dat Reglement bepaalde, in „zijn functie van Dienstkringhoofd voormeld, anders dan met goed- „vinden van de bevoegde militaire autoriteit, te weten de Comman- „dant van het 2e Geniecommandement te Amsterdam Kolonel J. R. „van Wijk, respectievelijk Kolonel J. L. Doornbos, van de voor ge- „noemde Dienstkring werkende aannemer J. C. Th. Kwak te X. de na- „volgende giften heeft aangenomen, te weten tweemaal een geldsbedrag „van f 100 en éénmaal f 88,90, zomede een toilettafel met spiegel, „alsook rietmatten voor zijn tuin;

„2. . . .”enz. [*Red.*];

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard:

1. dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als beroepsofficier van de Koninklijke Landmacht in de rang van eerste-luitenant van Fortificatiën, van september 1953 tot januari 1956 Hoofd is geweest van de dienstkring X. der Genie; dat hij in vorenbedoelde functie op verschillende tijdstippen in het jaar 1955 te X. van de voor genoemde Dienstkring werkende aannemer J. C. Th. Kwak te X. tweemaal een geldsbedrag van *f* 100, eenmaal *f* 88,90, een toilettafel met spiegel en een aantal rietmatten voor zijn tuin heeft aangenomen;

dat hij die gelden en goederen heeft aangenomen zonder goedvinden of medeweten van enige bevoegde militaire autoriteit; dat hij wist, dat hij als militair ambtenaar geen giften mocht aannemen anders dan met goedvinden van de bevoegde militaire autoriteit; dat hij de spiegel en de rietmatten cadeau heeft gekregen; dat hij bij het ontvangen van de geldsbedragen telkens met Kwak de afspraak maakte, dat laatstgenoemde deze bedragen plus de nodige rente middels gefingeerde posten op door deze bij het Rijk in te dienen rekeningen zou verrekenen; dat hij derhalve ook deze gelden van Kwak als gift kreeg;

Post alia:

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

1. „*Als militair opzettelijk nalaten enig door Ons of van Onzentwege vastgesteld dienstvoorschrift op te volgen, gepleegd in tijd „van oorlog, meermalen gepleegd”*”;
2. . . . .;

voorzien en strafbaar gesteld bij 1. artikel 135 van het Wetboek van Militair Strafrecht junctis artikel 87 van het Reglement voor de militaire ambtenaren der Koninklijke Landmacht en artikel 57 van het Wetboek van Strafrecht; 2. . . . .;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van één jaar (met aftrek van de tijd door hem vóór de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in arrest doorgebracht, zijnde van 17 januari 1956—19 juni 1956) waarvan 7 maanden voorwaardelijk met een proeftijd van drie jaren, en ontslag uit de militaire dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen (onvoorwaardelijk) — *Red.*].

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 21 november 1956.

President: Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Majoor Mr P. C. L. Eschauzier en Kapitein A. J. van Dongen.

Raadsvrouw: Mr Oosterhuis.

Niet voldoen aan een wettige oproeping voor de werkelijke dienst en desertie (met buitengewoon verlof zijnde, niet tijdig teruggekeerd).

Tenlastelegging ten aanzien van een tenlastegelegde ongehoorzaamheid nietig verklaard, nu als bevelgever slechts vermeld is „de korporaal van de geneeskundige dienst”.

(W.M.Sr. art. 98, 150; R.L. art. 114).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen A. M. T., geboren 21 november 1934, dpl. soldaat, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„1e. dat hij, buiten tegenwoordigheid als gewoon dienstplichtige ingelijfd zijnde bij het Regiment Zware Luchtdoelartillerie Rhenen der Koninklijke Landmacht, op 2 februari 1956, in tijd van oorlog in de zin der wet, te Ossendrecht opzettelijk niet heeft voldaan aan een hem omstreeks 28 december 1955 vanwege de Burgemeester van de gemeente 's-Gravenhage uitgereikte oproeping voor de werkelijke dienst, waarbij hem krachtens artikel 70 van het Dienstplichtbesluit werd gelast om op 2 februari 1956 bij het Regiment Zware Luchtdoelartillerie Rhenen in de Legerplaats Ossendrecht in werkelijke dienst te komen tot het vervullen van de eerste oefening, zijnde hij op genoemd tijdstip opzettelijk weggebleven en eerst op 24 juni 1956 te 's-Gravenhage door de Koninklijke Marechaussee aangehouden en naar voormeld legeronderdeel overgebracht;

„2e. dat hij, dienende als dienstplichtig soldaat bij het Depôt Luchtdoelartillerie te Ossendrecht, op 17 augustus 1956, in tijd van oorlog, te Ossendrecht, althans in Nederland:

„a. opzettelijk heeft nagelaten te gehoorzamen aan het hem door de korporaal van de Geneeskundige Dienst te 's-Gravenhage namens de 1e-Luitenants J. F. Thomson van die Dienst gegeven bevel om onmiddellijk naar zijn voormeld onderdeel terug te keren;

„b. niet van buitengewoon verlof bij zijn voormeld onderdeel is teruggekeerd en daarvan sindsdien opzettelijk ongeoorloofd en onafgebroken langer dan vier dagen afwezig is gebleven tot hij op 23 september 1956 te 's-Gravenhage te zijnen huize werd gearresteerd”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat de telastelegging ten aanzien van punt 2 onder a behoort te worden nietig verklaard, aangezien dit punt geen voldoende duidelijke omschrijving van het telastegelegde feit inhoudt, nu als bevelgever slechts is vermeld „de korporaal van de Geneeskundige Dienst” en de telastelegging mitsdien op dit punt niet voldoet aan de wettelijke vereisten, gesteld in artikel 114 van de Rechtspleging bij de Landmagt;

Overwegende, dat beklagde ten processe zakelijk heeft verklaard:

dat hij, in de periode omstreeks oktober 1954 van de burgemeester van 's-Gravenhage een kennisgeving heeft ontvangen dat hij op 5 augustus 1954 buiten zijn tegenwoordigheid als gewoon dienstplichtige was ingelijfd bij het Regiment Zware Luchtdoelartillerie „Rhenen” der Koninklijke Landmacht; dat hij op 28 december 1955 vanwege de burgemeester van de gemeente 's-Gravenhage een oproeping voor werkelijke dienst, overeenkomstig een hem ten processe getoonde oproeping, gemerkt rood I, uitgereikt heeft gekregen, waarbij hem werd gelast krachtens artikel 70 van het Dienstplichtbesluit om op 2 februari 1956 bij het Regiment Zware Luchtdoelartillerie „Rhenen” in de legerplaats Ossendrecht in werkelijke dienst te komen tot het vervullen

van de eerste oefening; dat hij, ofschoon in deze oproeping stond dat hij zich aan bestraffing bloot stelde als hij zonder geldige reden niet aan die oproeping voldeed, op 2 februari 1956 zich niet bij genoemd onderdeel in Ossendrecht heeft gemeld maar daarvan is weggebleven totdat hij op 24 juni 1956 door de Koninklijke Marechaussee te Den Haag is aangehouden en overgebracht naar zijn onderdeel voornoemd; dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als dienstplichtig soldaat van de Koninklijke Landmacht, ingedeeld bij de Specialisten Batterij, Regiment Waalhaven, Depôt Lucht doelartillerie te Ossendrecht, op 17 augustus 1956 niet van buitengewoon verlof naar zijn onderdeel voornoemd te Ossendrecht is teruggekeerd, doch daarvan sindsdien willens en wetens zonder toestemming en onafgebroken afwezig is gebleven totdat hij op 23 september 1956 te zijnen huize, van Swindenstraat 145 te Den Haag door de Koninklijke Marechaussee werd aangehouden en in arrest gesteld;

Post alia:

Overwegende, dat een ten processe overgelegd en aan beklagde getoond afschrift gemerkt rood I van een oproeping in werkelijke dienst voor eerste oefening dd. 27 december 1955 inhoudt dat de Burgemeester van 's-Gravenhage krachtens artikel 70 van het Dienstplichtbesluit A. M. T. oproept om op 2 februari 1956 bij het Regiment Zwarte Lucht doelartillerie „Rhenen” te legerplaats Ossendrecht in werkelijke dienst te komen tot het vervullen van de eerste oefening, terwijl blijkens een daaraan gehechte schriftelijke verklaring dd. 8 augustus 1956 afgegeven en ondertekend door het Hoofd van de Afdeling Militaire Zaken der gemeentesecretarie van 's-Gravenhage aan T. voornoemd een persoonlijke kennisgeving op 28 december 1955 is uitgereikt bij diens toenmalige werkgever, de firma H. Liefkes, Da Costastraat 10 te 's-Gravenhage;

Overwegende [bewezenverklaring — *Red.*];

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

1. „*Als militair opzettelijk niet voldoen aan eene wettige oproeping „voor den werkelijken dienst, gepleegd in tijd van oorlog”*,”

2. „*Desertie in tijd van oorlog gepleegd*”,
voorzien en strafbaar gesteld bij

1. artikel 150 j° 60 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

2. artikel 98 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van 2 maanden met aftrek van de tijd door hem in arrest doorgebracht, zijnde 2 maanden — *Red.*].

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 17 oktober 1956.

President: Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Majoor Mr P. C. L. Eschauzier en Kapitein A. J. van Dongen.

Raadsman: Mr A. H. de Bruijn.

Lichamelijk letsel, door aanrijding veroorzaakt, tengevolge waarvan de aangeredene haar „beroep” als huisvrouw tijdelijk niet kan uitoefenen.

(W.V.W. art. 36).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen M. L. J. M., geboren 20 juli 1935, dpl. huzaar 1e klasse, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij dienende als dienstplichtig huzaar der 1e klasse bij het 41e „Eskadron Zware Tanks te Amersfoort op 30 juli 1956 te Amersfoort, „als bestuurder van een vierwielig militair motorrijtuig (jeep) KX 28-„10, waarmee hij kwam gereden over de voor het openbaar verkeer „openstaande weg de Laan 1914, gekomen bij de uitmonding van deze „weg op de eveneens voor het openbaar verkeer openstaande weg de „Leusderweg, alwaar hij rechtsaf wilde slaan in de richting Leusden, „tevorens onvoldoende snelheid heeft geminderd althans zo roekeloos „en onvoorzichtig met deze jeep heeft gereden zodat hij met deze jeep „in stede van aan de voor hem rechterzijde van de Leusderweg terecht „te komen, in schuins linkse richting de Leusderweg is overgestoken en „de aldaar tegen de berm aanstaande of lopende W. van Hoorn in de „rug werd gegrepen en tegen een hek werd geslingerd tengevolge waar- „van deze diverse verwondingen en kneuzingen in rug en lichaam heeft „gekregen, waardoor hij circa 3 weken ziek, althans verhinderd in de „uitoefening zijner beroepsbezigheden als kleermaker is geweest, ter- „wijl de in de berm staande Josephine Petronella Maria Loogman „eveneens door de jeep werd gegrepen en tegen de berm werd gedrukt, „waarbij zij een contusie van de onderste ribben opliep, waardoor zij „2 à 3 weken ziek, althans verhinderd in de uitoefening harer beroeps- „bezigheden als huisvrouw is geweest, zijnde deze letselen door de „aanrijding veroorzaakt en aan verdachtes schuld te wijten”;

Post alia:

Overwegende dat als getuige onder meer zakelijk heeft verklaard: Josephine Petronelle Maria Loogman-Baars:

dat zij op 30 juli 1956 te omstreeks 17.00 uur zich bevond op de berm van de Leusderweg, schuin tegenover de Laan 1914 te Amersfoort; dat zij op dat moment een militaire jeep zag naderen uit de Laan 1914; dat de jeep op haar afkwam; dat zij door deze jeep werd gegrepen en tegen de berm werd aangedrukt; dat zij tengevolge van deze aanrijding een kneuzing opliep van de onderste ribben; dat zij tengevolge van deze verwonding 14 dagen is verhinderd geweest in de uitoefening van haar bezigheden als huisvrouw; dat het wegdek aldaar toen vochtig was;

Post cetera alia:

Overwegende, dat een schriftelijke geneeskundige verklaring, dd. 9 augustus 1956, opgemaakt en gesloten door Dr W. J. M. Jansen te Hilversum, onder meer zakelijk inhoudt als verklaring van relatant:

dat hij bij het verlenen van geneeskundige hulp aan J. P. M. Loogman-Baars op 30 juli 1956 bij haar als letsel heeft waargenomen een contusie aan de onderste ribben rechts; dat hij schat dat zij 2 à 3 weken verhinderd zal zijn in de uitoefening van haar beroepsbezigheden; dat hij bij het verlenen van geneeskundige hulp aan W. van Hoorn op dezelfde datum bij deze heeft waargenomen als letsel onder andere ontvellingen neuspunt en bovenlip, gescheurde wond aan linkerpink en kneuzingen linkerkuit en rechts onder in de rug;

Overwegende: [bewezenverklaring — *Red.*];

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Aan zijn schuld bij gelegenheid van eene aanrijding met een door de schuldige bestuurd motorrijtuig te wijten zijn dat een ander zoodanig lichamelijk letsel bekomt, waaruit tijdelijke verhindering in de uitoefening zijner beroepsbezigheden ontstaat, terwijl het letsel door de aanrijding is veroorzaakt, meermalen gepleegd”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 36 j° 45 van de Wegenverkeerswet j° artikel I van het Koninklijk Besluit dd. 1 april 1953 S 167, j° artikel 57 van het Wetboek van Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot betaling van een geldboete van f 25 (onvoorwaardelijk), bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van 5 dagen; ontzegging van de bevoegdheid om motorrijtuigen te besturen voor de tijd van 6 maanden, voorwaardelijk, met een proeftijd van een jaar — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Zuid.

Vonnis van 1 augustus 1956.

President: Kolonel Mr F. A. J. Deelen; *Leden:* Kolonel G. J. Wulforst en Kapitein A. J. Macville.

Raadsman: Mr K. J. M. Witlox.

Gevoegde zaak; twee beklagden. Onkrijgstuchtelijk optreden van twee dpl. soldaten in een (openbare) autobus: spuwen op de grond achter een meerdere (belediging door een daad); ongehoorzaamheid aan het bevel om zich in arrest te begeven en feitelijke insubordinatie door de meerdere een stomp tegen de arm toe te dienen.

Openlijke uitlezing van het vonnis (4 en 5 weken militaire detentie).

(W.M.Sr. art. 108, 114, 120; R.L. art. 205).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen: I L. L., geboren 23 februari 1936, dpl. soldaat, en II K. K., geboren 25 november 1935, dpl. soldaat, beklagden,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagden na voeging is ten laste gelegd:

L. L.:

„dat hij op of omstreeks 21 mei 1956 te Arnhem, terwijl hij als „dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij 112 Pontonnier „Bataljon, opzettelijk zijn meerdere, de sergeant J. W. Eenink met een „zijner tot een vuist gebalde handen, althans met een zijner armen, „tegen diens hoofd, in ieder geval tegen diens lichaam heeft geslagen, „gestoten of gestompt;

K. K.:

„I. dat hij op of omstreeks 21 mei 1956 te Arnhem, terwijl hij als „dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij 112 Pontonnier „Bataljon en terwijl hij zich in een autobus, zijnde een openbaar middel „van vervoer waarin meerdere burgers aanwezig waren, bevond, op- „zettelijk de sergeant J. W. Eenink in zijn tegenwoordigheid en in het „openbaar door een gebaar of daad heeft bespot, althans beledigd, „door alstoen aldaar daartoe opzettelijk bespottend, althans beledigend „vlak achter die in genoemde autobus zittende sergeant op de grond of „vloer van de autobus te spuwen;

„II. dat hij op of omstreeks 21 mei 1956 te Arnhem, terwijl hij „als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij 112 Pontonnier „Bataljon nadat de sergeant J. W. Eenink, die hem in verband met „zijn onbehoorlijk en onkrijgstuchtelijk gedrag in een openbaar middel „van vervoer (autobus) en in verband met het feit, dat hij, beklaagde, „achterstevoren, in ieder geval op onbehoorlijke wijze op een zitplaats „in genoemde autobus zat, hem opdracht had gegeven recht en op een „behoorlijke wijze op zijn zitplaats te gaan zitten, heeft geweigerd, „althans opzettelijk heeft nagelaten aan dit dienstbevel te voldoen, „daarbij zeggende dat hij in een bus net kon gaan zitten zoals hij zelf „wilde”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde L. L. ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij op maandagavond 21 mei 1956, toen hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke militaire dienst was bij het 112 Pontonnier Bataljon, des avonds met de soldaat K. K. in Arnhem is uitgeweest; dat hij in de loop van de avond 5 tot 7 glazen bier zal hebben gedronken, toen hij zich te omstreeks 23.30 uur met K. K. naar de bushalte tegenover het station aldaar begaf; dat hij uiteindelijk in de bus tegenover een Luchtmachtsergeant is gaan zitten; dat hij tenslotte hoorde dat de sergeant K. K. wilde meenemen, waarop hij, beklaagde, zich kwaad maakte en voor de sergeant is gaan staan, daarbij zeggende, dat hij met die flauwe kul moest ophouden;

Overwegende, dat de beklaagde K. K. ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij op 21 mei 1956, toen hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke militaire dienst was bij het 112 Pontonnier Bataljon, des avonds met de soldaat L. L. is uitgeweest; dat hij, aangekomen bij de bushalte tegenover het station te Arnhem, opdracht kreeg van een sergeant van de Luchtmacht om zijn handen uit zijn zakken te halen, en zijn baret op te zetten; dat hij zich kwaad gemaakt heeft en op een gegeven

moment op genoemde dag, terwijl hij zich in een voor ieder te gebruiken autobus, waarin naast diverse militairen ook meerdere burgers gezeten waren, bevond, willens en wetens om zijn kwaadheid tegen genoemde Luchtmachtsergeant te luchten, vlak achter deze sergeant in genoemde autobus op de vloer heeft gespuwd; dat hij toen weer op zijn stoel is gaan zitten, echter zover mogelijk gedraaid, dat hij front naar genoemde sergeant maakte; dat de sergeant toen recht ging staan en hem op genoemde dag te Arnhem opdracht gaf om recht op zijn zitplaats te gaan zitten, hetgeen hij willens en wetens niet gedaan heeft, daarbij zeggende, dat hij in een bus net zo kon gaan zitten als hij zelf wilde;

Overwegende, dat Jacobus Wilhelmus Eenink, oud 20 jaar, wonende te Nunspeet, student, door de Officier-Commissaris als getuige gehoord, onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

dat hij op maandagavond 21 mei 1956 te omstreeks 23.15 uur stond te wachten bij een bushalte op het stationsplein te Arnhem; dat hij toen als dienstplichtig sergeant in werkelijke militaire dienst was bij de Koninklijke Luchtmacht, gekleed in Luchtmacht-uniform en voorzien van de desbetreffende onderscheidingsteken; dat hij op een gegeven moment een tweetal soldaten van de Koninklijke Luchtmacht zag, die hem later bleken genaamd te zijn L. L. en K. K., die nogal zwaaiend voortliepen, en hun handen in hun zak hielden; dat beklagden diverse onkrijgstuchtelijke opmerkingen maakten over zijn, getuige's, optreden; dat hij tenslotte vooraan links in de bus is gaan zitten, terwijl de soldaat L. L. tegenover hem ging zitten en de soldaat K. K. op de stoel plaats nam, zodat hij met zijn rug naar de soldaat L. L. kwam te zitten; dat beklagden weer onkrijgstuchtelijke opmerkingen over hem begon te maken, waarna de soldaat K. K. op een gegeven moment in genoemde bus, waarvan door ieder gebruik kan worden gemaakt, en die volledig bezet was door burgers en militairen, opstond en vlak achter hem, getuige, op de vloer van deze autobus spuwde, terwijl hij daarbij uit zijn gehele houding kon zien, dat het zijn bedoeling moet zijn geweest om hem, getuige, te krenken; dat hij zich door deze handelwijze dan ook beledigd voelde; dat K. K. zich op een gegeven moment zover mogelijk op zijn stoel omdraaide, en aldus in een onbehoorlijke houding bleef zitten, terwijl hij doorging met het maken van onkrijgstuchtelijke opmerkingen aan zijn — getuige's — adres; dat hij, om een einde te maken aan deze onbehoorlijke en onkrijgstuchtelijke vertoning van de soldaat K. K. in genoemde autobus, deze opdracht gaf op genoemde dag te Arnhem, om recht en op behoorlijke wijze op zijn plaats te gaan zitten; dat K. K. echter weigerde aan dit bevel te voldoen, daarbij zeggende, dat hij in een bus net zo kon gaan zitten als hij zelf wilde; dat hij K. K. voorlopig arrest heeft opgelegd en hem bevel gaf, met hem mee te gaan naar Groot Heidekamp; dat de soldaat L. L. hierna opstond, zeggende dat K. K. niet met hem meeging, en hem, getuige, op genoemde dag te Arnhem met een zijner tot een vuist gebalde handen een stomp tegen zijn linkerarm gaf; dat deze stomp niet zo maar een duwtje was, maar met kracht werd toegebracht; dat L. L., die hem

opnieuw wilde ataqueren, door enige burgers en militairen van hem werd afgehouden en op zijn plaats teruggeduwd;

Post alia:

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

t.a.v. L. L.:

„*Feitelijke insubordinatie in tijd van oorlog*”,

t.a.v. K.K.:

I. „*Als militair opzettelijk een meerdere in zijn tegenwoordigheid „door een daad beledigen*”,

II. „*Opzettelijke ongehoorzaamheid in tijd van oorlog gepleegd*”,

voorzien en strafbaar gesteld: t.a.v. L. L., bij artikel 120 Wetb. Militair Strafrecht en t.a.v. K. K., bij art. 108 en 114 Wetboek Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklagden meer of anders zijn [is — *Red.*] ten laste gelegd dan hier-vóór als bewezen is aangenomen, zodat zij daarvan behoren te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklagden strafbaar zijn, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagden zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat de Krijgsraad het wenselijk acht, dat het in deze zaak te vellen vonnis door de Secretaris zal worden uitgelezen voor het front van de troep te Schaarsbergen;

[Volgt: veroordeling van L. L. tot een militaire detentie voor de duur van 4 weken en van K. K. tot een militaire detentie voor de duur van 5 weken; voorts: bepaling dat het in deze zaak uitgesproken vonnis door de Secretaris openlijk zal worden uitgelezen voor het onderdeel waartoe de veroordeelden behoren — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Zuid.

Vonnis van 26 september 1956.

President: Kolonel Mr F. A. J. Deelen; *Leden:* Kolonel G. J. Wulforst en Luit.-Kolonel Mr L. F. de Groot.

Linksaf-gaande bromfiets laat de doorgang vóór hem niet vrij voor een hem langs dezelfde weg naderende gewone fiets en komt daarmee in aanrijding.

Op grond van het gestelde in artikel 51a W.V.R. is artikel 27 (2) e W.V.R. (voorschrijvende dat motorrijtuigen voorrang hebben boven andere weggebruikers, m.d.v. dat zij het rechtdoorgaande verkeer op dezelfde weg voorrang moeten verlenen) niet van toepassing. De tenlastelegging laat echter voldoende ruimte voor veroordeling op grond

van artikel 28 W.V.R. (voorschrijvende dat weggebruikers, als zij van richting wensen te veranderen, de doorgang naast zich vrij moeten laten).

(W.V.W. art. 25, W.V.R. art. 27 (2) e, 28, 51a).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. H. M. K., geboren 15 oktober 1935, dpl. soldaat 1e klasse, beklagde (niet ter terechtzitting verschenen overeenkomstig het bepaalde bij artikel 179 Regtspleging bij de Landmagt),

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 16 juni 1956 te Eindhoven, terwijl hij als „bestuurder van een tweewielig rijwiel met ingeschakelde hulpmotor „voortreed over de voor het openbaar rij- of ander verkeer openstaande weg, de Bosdijk, ten einde de gezien zijn rijrichting links „gelegen voor het openbaar rij- of ander verkeer openstaande weg, de „Marconilaan in te rijden en terwijl hij aldus het zich langs de Bosdijk „voortbewegende verkeer wenste te kruisen, de kruising, althans splitsing van wegen gevormd door de Bosdijk, de Marconilaan en de voor „het openbaar rij- of ander verkeer openstaande weg, de Frankrijkstraat, is opgereden, zonder de doorgang voor zich langs vrij te laten „voor de hem toegemoetkomende bestuurder van een tweewielig rijwiel, S. R. G. M. Hiemstra, die gezien zijn, beklagde's, rijrichting „komende van rechts en rijdende over de Bosdijk die weg bleef volgen „en die gelijktijdig, althans nagenoeg gelijktijdig, met hem, beklagde, „genoemde kruising, althans splitsing naderde, en vervolgens tegen „genoemde wielrijder en of zijn rijwiel is aangereden, tengevolge waarvan Hiemstra voornoemd kwam te vallen en een contusie van de „wervelkolom bekam, aldus tengevolge van welke wijze van rijden „van hem, beklagde, de vrijheid van het verkeer zonder noodzaak „werd belemmerd of de veiligheid op de weg in gevaar werd gebracht, „althans redelijkerwijs is aan te nemen, dat die veiligheid in gevaar kon „worden gebracht”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat het ten processe overgelegde ambtsedig procesverbaal no. P. 365/56 opgemaakt en gesloten te Eindhoven dd. 4 juli 1956 door Pieter Uitterdijk, wachtmeester der Koninklijke Marechaussee, behorende tot de brigade Eindhoven, onder meer zakelijk inhoudt:

dat hij op 16 juni 1956 omstreeks 18.00 uur reed als bestuurder van een tweewielig rijwiel met hulpmotor over de Bosdijk te Eindhoven, uit de richting Eindhoven-Centrum komend en rijdend in de richting Acht; dat hij, gekomen op het kruispunt van wegen de Bosdijk-Marconilaan-Frankrijkstraat, linksaf de Marconilaan op wilde rijden; dat hij tijdens het van richting veranderen van uit de richting Acht een wielrijder dit kruispunt zag oprijden; dat hij, beklagde, doorreed en die wielrijder ook doorreed met het gevolg, dat zij tegen elkaar botsten;

dat zij beiden kwamen te vallen; dat de wielrijder daarbij zodanig is gewond geraakt, dat hij naar een ziekenhuis is overgebracht; dat hij weet, dat hij aan die wielrijder voorrang had moeten verlenen;

als verklaring van S. R. G. M. Hiemstra:

dat hij op 16 juni 1956 omstreeks 18.00 uur als bestuurder van een tweewielig rijwiel reed over de Bosdijk te Eindhoven, komend uit de richting Acht en rijdend in de richting Centrum Eindhoven; dat hij op het kruispunt van wegen Bosdijk-Marconilaan-Frankrijkstraat gekomen normaal rechthout wilde blijven rijden, de Bosdijk volgend; dat hij, toen hij zich op het kruispunt bevond, plotseling een militair op een bromfiets in zijn richting zag rijden, die gekomen was uit de richting Eindhoven Centrum en kennelijk linksaf de Marconilaan op wilde rijden; dat deze militair hem geen voorrang verleende; dat hij, getuige, uit alle macht remde om een aanrijding te voorkomen, doch dat zij tegen elkaar botsten; dat hij met zijn rijwiel viel en na deze val erge pijn in zijn rug voelde;

Post alia:

Overwegende, dat hoezeer het ten laste gelegde kennelijk is opgesteld met het oog op het in casu gezien art. 51a Wegenverkeersreglement niet toepasselijke art. 27 lid 2 sub e Wegenverkeersreglement het bewezen verklaarde toch voldoende feitelijkheden inhoudt om daaruit te kunnen concluderen tot overtreding van artikel 28 Wegenverkeersreglement;

dat derhalve de quillificatie dient te luiden:

Overtreding van artikel 28 eerste lid Wegenverkeersreglement,

Overtreding van artikel 25 Wegenverkeerswet;

strafbaar gesteld bij artikel 124 Wegenverkeersreglement en bij artikel 35 Wegenverkeerswet;

dat deze strafbepalingen zich verhouden als de bijzondere tot de algemene zodat slechts eerstgenoemde in aanmerking komt;

[Volgt: veroordeling tot betaling van een geldboete van f 20, subs. hechtenis voor de tijd van 12 dagen — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Luchtmacht Zuid.

Vonnis van 6 september 1956.

President: Kolonel Mr F. A. J. Deelen; *Leden:* Luit.-Kolonel H. J. Diehl en Majoor W. A. Freijser.

Raadsman: Majoor K. Bakker.

Beklaagde, soldaat, slaat een korporaal een gevulde bierfles op het hoofd stuk. Beklaagde niet strafbaar, nu hij optrad ter uitvoering van een ambtelijk bevel, hem gegeven door een sergeant, die door bedoelde korporaal bij de strot vastgehouden werd en welke sergeant hem had toegeroepen te helpen. Trouwens: ook zonder bevel zou beklagde tot optreden gehouden zijn op grond van artikel 27 (1) R.K.

Wel is beklagde, in de wijze, waarop hij te hulp kwam, te ver ge-

gaan, doch de Krijgsraad maakt hem daarvan geen verwijt, nu snel optreden geboden was en beklaagde bang was voor de fors gebouwde korporaal.

Vrijspraak.

(W.M.Sr. art. 117, 120; W.Sr. art. 43, 41 (2); R.K. art. 27).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE LUCHTMACHT ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen B. G. V., geb. 13 juli 1933, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 27 april 1956 te Gilze-Rijen, terwijl hij als „dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij het Technisch „Squadron van het depôt Vliegtuigen en Vliegtuigmaterieel 2, opzette- „lijk de korporaal B. M. Cornelissen met een met bier gevulde fles met „kracht op diens hoofd heeft geslagen;

„althans indien ter zake van het vorenstaande geen veroordeling „mocht volgen:

„dat hij op of omstreeks 27 april 1956 te Gilze-Rijen opzettelijk „mishandelend B. M. Cornelissen gewelddadig met een met bier ge- „vulde fles op diens hoofd heeft geslagen, tengevolge waarvan Cor- „nelissen voornoemd bloedend werd verwond en pijn ondervond”;

Overwegende dat beklaagde, blijkens een zich bij de processtukken bevindende justitiële verklaring dd. 6 juni 1956, opgemaakt door de kapitein P. C. van Ooijen, commandant Technisch Squadron DVVM 2 te Gilze-Rijen, ten tijde, dat hij het hem ten laste gelegde zou hebben begaan, in werkelijke dienst was;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat de sergeant Steilberg hem riep, dat hij moest komen helpen; dat hij zag, dat een korporaal een arm bij of aan de strot van de sergeant hield, en dat hij er zeker van meende te zijn, dat het er hierdoor voor de sergeant niet al te best uitzag; dat hij toen, op een donderdagavond een der laatste dagen van april 1956, te Gilze Rijen terwijl hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij het Technisch Squadron van het Depôt Vliegtuigen en Vliegtuigmateriaal 2 willens en wetens een fles van de grond heeft opgenomen en daarmee bovenbedoelde korporaal op het hoofd heeft geslagen, waarop deze fles in stukken brak en hij bemerkte dat deze met bier gevuld was geweest;

Overwegende, dat Bernardus Martinus Cornelissen, oud 30 jaar, soldaat bij het Verz. Sq., Opl. School LBK. Kamp Princebosch te Gilze-Rijen door de Officier-Commissaris als getuige gehoord, onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

dat hij de sergeant hoorde zeggen „Help eens even”; dat hij onmiddellijk hierna voelde, dat hij een hevige slag op zijn hoofd kreeg; dat het hem bleek, dat de klap was toegebracht met een gevulde bierfles, want dat hij onder het bier en de glasscherven zat; dat hij ten tijde van het bovenstaande als korporaal in werkelijke militaire dienst

was bij de Koninklijke Luchtmacht en gekleed in uniform, voorzien van de desbetreffende onderscheidingstekenen;

Overwegende, dat Chresten Jensen Steilberg, oud 18 jaar, dpl. sergeant DVVM. 2 Kamp Princebosch te Gilze-Rijen, door de Officier-Commissaris als getuige gehoord, onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

dat hij op vrijdag 27 april 1956 beklaagde heeft geroepen om hem te helpen; dat beklaagde inderdaad naar hem toekwam en dat hij onmiddellijk daarna zag, dat de korporaal hevig aan zijn hoofd bloedde en dat hij onder het bier zat, dat er scherven van bierflessen op de grond lagen en dat V. de afgebroken hals van een bierfles in de hand hield;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan met dien verstande:

dat hij op 27 april 1956 te Gilze-Rijen, terwijl hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij het Technisch Squadron van het Depôt Vliegtuigen en Vliegtuig Materieel 2, opzettelijk de korporaal B. M. Cornelissen met een met bier gevulde fles met kracht op diens hoofd heeft geslagen;

Overwegende, dat — nu het primair ten laste gelegde bewezen is verklaard — een onderzoek naar het subsidiair ten laste gelegde achterwege kan blijven;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Feitelijke insubordinatie in tijd van oorlog”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 120 j° 117 Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde primair meer of anders is ten laste gelegd dan hiervóór als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde niet strafbaar is, aangezien hij is opgetreden ingevolge een ambtelijk bevel van Steilberg, die hem had gelast te komen helpen, en hem van te voren al gezegd had, dat hij maar geweld moest bezigen als de korporaal lastig zou worden;

dat hij ook zonder bevel van de sergeant Steilberg al ingevolge artikel 27 lid 1 van het Reglement betreffende de Krijgstucht, dat voorschrijft, dat ieder militair verplicht is tot de instandhouding van een goede krijgstucht mede te werken, gehouden was de sergeant Steilberg assistentie te verlenen, nu deze door de korporaal Cornelissen in moeilijkheden werd gebracht; dat nu hij in de wijze, waarop hij te hulp kwam, te ver gegaan is, de Krijgsraad hem hiervan in de gegeven omstandigheden geen verwijt zal maken, vooral niet, nu in de eerste plaats snel moest worden opgetreden, en beklaagde bang was voor de fors gebouwde korporaal Cornelissen;

Gezien, behoudens voormelde wetsbepaling(en), nog de artikelen 1,

6, 60 en 62 van het Wetboek van Militair Strafrecht, 87 van het Wetboek van Strafrecht, 193, 197, 205, 243 en 249 van de Regtspleging bij de Landmagt;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN,
Verklaart beklaagde niet strafbaar;
Spreekt hem vrij.

NASCHRIFT.

Het valt op dat de Krijgsraad het bevel van de sergeant aan de soldaat (beklaagde), hetwelk klaarblijkelijk een dienstbevel was, (immers de Krijgsraad beklaagde sua sponte tot de bevolen handeling gehouden achtte op grond van artikel 27 (1) Reglement Krijgstucht) beschrijft als een „ambtelijk bevel”.

Merkwaardig en m.i. onjuist is dat in het gedrukte vonnis-formulier, in het dictum, doorgehaald zijn de woorden „Verklaart beklaagde schuldig aan het hierboven als bewezen aangenomen en gequalificeerd „feit . . .”; terecht in het door de Krijgsraad gekozen systeem werd het vervolg van die zin „. . . en hem deswege strafbaar” vervangen door „verklaart beklaagde niet strafbaar”.

W. H. V.

Krijgsraad te Velde Luchtmacht Zuid.

Vonnis van 17 oktober 1956.

President: Kolonel Mr F. A. J. Deelen; *Leden:* Luit.-Kolonel H. J. Diehl en Majoor Mr H. J. F. Bijvoet.

Veroordeling van de toezichhoudende (juridische) bestuurder, die de feitelijke bestuurder met een snelheid van circa 40 km/h deed rijden dicht achter een andere auto, waardoor de feitelijke bestuurder en beklaagde niet hebben voorkomen dat zij tegen die voorrijdende auto opbotsten toen deze plotseling (voor een de straat oplopend hondje) zeer krachtig remde.

(W.V.W. art. 1 (3); W.V.R. art. 53).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE LUCHTMACHT ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen M. C. M. W., geboren 18 februari 1935, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 21 mei 1956 te Nuenen, toen hij W. H. J. „van Heeswijk een vierwielig motorrijtuig (personenauto) overeenkomstig de voorwaarden gesteld in artikel 3 van het Wegenverkeersreglement op de voor het openbaar rij- of ander verkeer openstaande „weg, de Hoekstraat, onder zijn onmiddellijk toezicht deed besturen „en aldus als bestuurder in de zin van artikel 1 onder 3 van de Wegenverkeerswet, van genoemd voertuig optrad, met genoemde auto met „zodanige snelheid over genoemde weg heeft gereden, althans heeft „doen rijden, dat hij zijn voertuig niet tot stilstand kon brengen, al-

„thans tot stilstand kon doen brengen, binnen de afstand waarover hij „de weg voor het motorrijtuig kon overzien en waarover deze vrij was „en tegen een zich op genoemde weg voor zijn voertuig bevindende „personenauto is aangereden, althans zijn voertuig tegen die personen- „auto heeft doen rijden”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat het ten processe overgelegde ambtsedig proces-verbaal nr. 252, opgemaakt en gesloten te Nuenen op 19 juni 1956 door Jacobus de Kok, wachtmeester der Rijkspolitie 1e klasse, onbezoldigd rijksrechercheur, behorende tot de Rijkspolitie post Nuenen, onder meer zakelijk inhoudt:

als verklaring van beklagde aan verbalisant:

dat hij op 21 mei 1956 omstreeks 14.15 uur als toezichthouder-bestuurder, gezeten naast zijn vriend, de feitelijke bestuurder Wilhelmus van Heeswijk, met een vierwielig motorrijtuig reed over de Hoekstraat te Nederwetten onder de gemeente Nuenen; dat zij reden met een snelheid van naar schatting 40 k.m. per uur; dat voor hen een personenauto reed, die plotseling stopte; dat van Heeswijk, die hun wagen tot op een afstand van 6 à 7 meter achter deze wagen had gebracht, wat traag reageerde met het gevolg, dat hun auto met de voorzijde tegen de achterzijde van de voor hen rijdende auto aanbotste; dat hij zelf niet heeft getracht door het aantrekken van de onder zijn bereik zijnde handrem te voorkomen, dat deze aanrijding plaats vond; dat hij hiervoor de tijd niet heeft kunnen vinden;

als verklaring van Wilhelmus Henricus Josephus van Heeswijk aan verbalisant:

dat hij op 21 mei 1956 te omstreeks 14.15 uur als feitelijke bestuurder naast zijn vriend Marinus W. gezeten, onder diens onmiddellijk toezicht met diens personenauto over de Hoekstraat te Nederwetten onder de gemeente Nuenen reed; dat ze al ongeveer 600 meter achter een voor hen rijdende personenauto hadden gereden, welks bestuurder zeer onzeker reed, nu weer de snelheid van zijn auto opvoerde en dan weer afremde; dat, toen hij die auto tot op een afstand van ongeveer 5 meter genaderd was, de voor hem rijdende auto plotseling zeer krachtig afremde; dat hij op de voetrem trapte, doch niet kon verhinderen, dat de voorzijde van zijn auto tegen de achterzijde van de stoppende auto reed;

als relaas van verbalisant:

dat het motorrijtuig zodanig was ingericht, dat de toezichthouder ieder ogenblik de bedieningsorganen kon overnemen;

dat hij, verbalisant, ter plaatse aangekomen, bevond dat de aanrijding had plaats gevonden op de voor het openbaar verkeer openstaande weg, de Hoekstraat, ter plaatse gelegen te Nederwetten in de gemeente Nuenen;

Overwegende, dat blijkens een ten processe overgelegde en bij vorennoemd proces-verbaal nr. 252 behorende studieschets ten tijde van de aanrijding beide auto's zeer dicht een wegekruising genaderd waren;

Overwegende nader ten aanzien van de schuld:

dat het plotseling remmen van de vóórrijdende wagen voor een plotseling de straat oplopend hondje beklaagde niet vrijpleit van alle schuld, aangezien hij, met een snelheid van ongeveer 40 k.m. per uur op een afstand van 5 à 7 meter achter een andere auto rijdende, had behoren te voorzien, dat hij niet in staat zou zijn zijn motorrijtuig tijdig tot stilstand te brengen, wanneer, zoals in casu, de vóórrijdende wagen plotseling remde; dat hij zeker met een eventuele plotselinge snelheidsvermindering van de vóórrijdende wagen had rekening behoren te houden, nu beide auto's zeer dicht een wegkruising genaderd waren en blijkens de in de bewijsmiddelen aangehaalde verklaring van getuige van Heeswijk de vóórrijdende auto zeer onzeker reed, nu weer snelheid opvoerend, dan weer afremmend;

Overwegende: . . . [bewezenverklaring — *Red.*];

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„*Overtreding van artikel 53 Wegenverkeersreglement*”,
 strafbaar gesteld bij artikel 124 Wegenverkeersreglement j° 1 Wegenverkeerswet, j° 3 Wegenverkeersreglement;

[Volgt: veroordeling tot betaling van een geldboete van *f* 10, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van 6 dagen — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Luchtmacht Zuid.

Vonnis van 17 oktober 1956.

President: Kolonel Mr F. A. J. Deelen; *Leden:* Luit.-Kolonel H. J. Diehl en Majoor Mr H. J. F. Bijvoet.

Raadsman: Mr O. H. M. van Zinnicq-Bergmann.

Lastig vallen van andere reizigers in een trein en wederspanning tegen een treinconducteur.

(W.Sr. art. 180; Alg. Regl. Vervoer art. 25).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE LUCHTMACHT ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen H. J. F., geb. 20 augustus 1934, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„I. dat hij op of omstreeks 3 april 1956 in Nederland, terwijl hij „zich als passagier bevond in de personentrein der Nederlandse Spoorwag, wagen nr. 1250 tussen Tilburg en Gilze-Rijen, toen de in genoemde „trein dienstdoende in de voor hem voorgeschreven dienstkleiding „geklede conducteur der Nederlandse Spoorwegen, tevens als zodanig „beëdigde beambte J. Zantinga, die geconstateerd had dat hij, be- „klaagde, in genoemde trein tegenover de reizigster L. G. Bezemer

„handtastelijkheden pleegde en haar lastig viel, hem, teneinde aan zijn „misdragingen een einde te maken, de orde te herstellen en hem naar „een ander compartiment als waarin genoemde Bezemer zich bevond „over te brengen, had vastgegrepen, zich met geweld tegen genoemde „in de rechtmatige uitoefening zijner bediening werkzaam zijnde amb- „tenaar heeft verzet, door alstoen aldaar daartoe opzettelijk met kracht „te rukken, te trekken en te duwen in een andere richting als die waarin „die ambtenaar hem wilde brengen, daarbij op luide toon de woorden: „„ik heb geen pest met je te maken” in ieder geval woorden van een „dergelijke strekking uitende;

„althans indien ter zake van het vorenstaande geen veroordeling „mocht volgen:

„dat hij op of omstreeks 3 april 1956 in Nederland, terwijl hij zich „als passagier bevond in de personentrein der Nederlandse Spoor- „wegen nr. 1250 tussen Tilburg en Gilze-Rijen, nadat de in genoemde „trein dienstdoende, in de voor hem voorgeschreven dienstkleeding ge- „klede conducteur der Nederlandse Spoorwegen, tevens als zodanig „beëdigde beampte J. Zantinga, in het belang van de orde in genoem- „de trein hem had opgedragen zich rustig te houden en zich naar zijn „plaats in een ander compartiment te begeven, opzettelijk dit door „genoemde beampte gegeven voorschrift niet heeft opgevolgd, zich niet „naar zijn plaats in een ander compartiment heeft begeven en zich „onordelijk is blijven gedragen;

„II. dat hij op of omstreeks 3 april 1956 in Nederland, terwijl hij „zich als passagier bevond in de personentrein der Nederlandse Spoor- „wegen nr. 1250 tussen Tilburg en Gilze-Rijen, de reizigster L. G. „Bezemer met zijn beide handen heeft vastgegrepen, haar met kracht „achterover op een der zitbanken heeft gedrukt en zich daarbij op „genoemde reizigster heeft laten vallen, en deze heeft gezoend, aldus „zich door het plegen van handtastelijkheden en door meergenoemde „reizigster lastig te vallen in genoemde trein heeft misdragen”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij op een namiddag begin april 1956 te omstreeks 23.00 uur enigszins aangeschoten bij het station te Tilburg aankwam en dat toen hij de trein richting Breda instapte, tevens een vijftal meisjes instapten; dat zij een doorlopende coupé binnengingen, de meisjes in het eerste vak en hij een drietal vakken verder; dat hij is opgestaan en naar de meisjes toe is gegaan en toen een van die meisjes heeft vastgegrepen, op een bank heeft gedrukt en een zoen heeft gegeven; dat dit nogal met enig tumult ging gepaard; dat op een gegeven ogenblik, terwijl hij zich aldus als passagier in een personentrein der Nederlandse Spoorwegen bevond, reizende tussen Tilburg en Gilze-Rijen, een conducteur verscheen, die hem ter hoogte van zijn borst vastgreep en daarbij zei: „Wil je je kalm houden en gaan zitten”, althans woorden van die strekking; dat hij zich over deze handelwijze kwaad maakte, dat hij toen gerukt en getrokken heeft om los te komen van deze conducteur

en dat het best mogelijk is, dat hij toen in zijn kwaadheid gezegd heeft: „Ik heb geen pest met jou te maken”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat het ten processe overgelegde ambtsedig proces-verbaal no. P. 269/56, opgemaakt dd. 16 juni 1956 te 's-Gravenhage door Seike Hindrik Carolus, Opperwachtmeester der Koninklijke Marechaussee en behorende tot de Brigade 's-Gravenhage onder meer zakelijk inhoudt:

als verklaring van Johannes Zantinga:

dat hij op 3 april 1956 als conducteur, tevens als beëdigd beambte, belast was met de dienst als zodanig op de personentrein nr. 1250, welke trein om ongeveer 23.00 uur aankwam op het station Tilburg en kort daarop vertrok in de richting Gilze-Rijen, waar hij om ongeveer 23.09 uur arriveerde; dat hij tijdens deze reis in de voorgeschreven dienstkleeding was gekleed, namelijk in de uniform van conducteur der Nederlandse Spoorwegen; dat hij zich kort na het vertrek van de trein van het station Tilburg, dus iets over 23.00 uur voor plaatskaartencontrôle naar een derdeklas rijtuig van deze trein begaf; dat hij, toen hij zich nog op het balcon van dit rijtuig bevond in het compartiment van dit rijtuig, grenzende aan het balcon, vier vrouwspersonen zag zitten; dat hij tevens een in uniform der Koninklijke Landmacht geklede persoon (soldaat) zich zag begeven naar het compartiment waarin bedoelde vier vrouwen zaten; dat hij zag, dat deze militair, toen deze daar was aangekomen, een van deze vrouwen met zijn beide handen in haar zijden beetpakte; dat deze vrouw hem later opgaf genaamd te zijn L. G. Bezemer; dat die vrouw zich verzette; dat hij, aangezien door deze handelingen van die militair de orde in de trein werd verstoord en hij als conducteur en beëdigd beambte van deze trein onder meer tot taak had te waken tegen overtredingen en daartegen op te treden, zich naar hen toe begaf teneinde de orde te herstellen en die vrouw te bevrijden van de handtastelijkheden van die militair; dat hij zag, dat die soldaat die vrouw nog steeds vasthield en kennelijk poogde haar in liggende houding op de zitbank te drukken; dat hij onderwijl die vrouw hoorde roepen: „Laat mij los” en dergelijke uitroepingen; dat hij ook zag, dat zij zich nog steeds krachtig tegen de handelingen van die militair verzette, waaruit hem bleek, dat zij hiervan helemaal niet gediend was; dat hij, zodra hij bij hen was gekomen die militair vastgreep en hem achteruit trok teneinde hem bij die vrouwen weg te halen; dat deze zich hiertegen krachtig verzette door in tegenovergestelde richting te rukken en te trekken als waarin hij hem wilde brengen; dat het hem, getuige, echter al spoedig gelukte hem een eindje bij die vrouwen weg te halen; dat hij, teneinde verdere ordeverstoringen te voorkomen, hem daarop opdroeg zich uit het compartiment, waarin die vrouwen zaten, te verwijderen en dat hij hem hiertoe duwde in de richting van het compartiment waarin deze eerst had gezeten; dat die soldaat zich ook hiertegen verzette; dat deze zich naar hem toekeerde en met kracht duwde in een richting, tegenovergesteld aan die, waarheen hij hem wilde hebben en tevens rukte en trok met de kennelijke bedoeling om

los te komen van zijn greep; dat hij hem daarbij zoiets hoorde roepen van „Ik heb geen pest met je te maken” en dergelijke uitroepingen; dat niet lang daarna de trein stopte op het station Gilze-Rijen;

Overwegende, dat het ten processe overgelegde ambtsedig proces-verbaal no. 129/56, opgemaakt en gesloten te Gilze-Rijen op 11 juni 1956 door Albert Leendert Kleijbeuker, wachtmeester der Koninklijke Marechaussee en behorende tot de brigade Gilze-Rijen, onder meer zakelijk inhoudt:

als verklaring van Lijntje Gerdina Bezemer:

dat de soldaat met beide handen in haar zij drukte, haar hierop achterover de zitbank op duwde en zich op haar liet vallen;

Overwegende [bewezenverklaring I primair en II — *Red.*];

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

I. „*Wederspanningheid*” en

II. „*In de treinen anderen lastig vallen*”,

voorzien en strafbaar gesteld zij artikel 180 jo. 183 Wetboek van Strafrecht en artikel 64 Spoorwegwet jo. artikel 25 lid i Algemeen Reglement Vervoer;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde sub I primair en sub II meer of anders is ten laste gelegd dan hiervóór als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders, terwijl de Krijgsraad bij de bepaling van de straf rekening houdt met de blijkens zijn straflijst op beklaagde ter zake van het onderhavige feit toegepaste krijgstuchtelijke straf van vijf dagen verzwaard arrest;

[Volgt: veroordeling t.a.v. feit sub I en II tot betaling van twee geldboetes van resp. *f* 40 en *f* 10, subs. hechtenis voor de tijd van resp. 24 en 6 dagen — *Red.*].

Hoog Militair Gerechtshof.

Beschikking van 25 oktober 1955.

President: Mr Doornbos; *Leden:* Lt.-Generaal van der Kroon, Lt.-Generaal Mr Schepers, Generaal-Maj.-Vl.-Waarn. Zegers en gep. Kapt. t. Zee van Langeveld (plv.).

Beschikking ingevolge artikel 15 R.L.

Beklaagde, als bestuurder van een militaire drietonner rijdende op de weg Apeldoorn-Amersfoort, heeft, toen van een parkeerplaats rechts van die weg een motorrijder de weg opreed, naar links uitge-

stuurd, tengevolge waarvan hij in aanrijding kwam met een hem (links) inhalende en voorbij rijdende auto.

De motorrijder J. D. W. werd terzake van zijn gedragingen veroordeeld door de Kantonrechter te Amersfoort (zie het vonnis, nummer 4 hierachter opgenomen) tot f 12 boete.

De Auditeur-Militair wenst (ook) vervolging van de militaire bestuurder van de drietonner; de verwijzingsofficier wenst geen strafvervolging in te stellen.

In door de Auditeur-Militair uitgelokte beschikking van het H.M.G. (zie beschikking, nummer 1 hierachter) beslist het Hof, uitvoerig gemotiveerd, dat verdachte terzake naar de Krijgsraad zal worden verwezen.

De Krijgsraad te Velde Oost veroordeelt beklaagde J. M. v. d. W. terzake van het subsidiair ten laste gelegde belemmeren van het verkeer of het in gevaar brengen van de veiligheid op de weg (zie het vonnis, nummer 2 hierachter) tot f 5 boete.

In hoger beroep (zie sententie H.M.G., nummer 3 hierachter) spreekt het Hof de beklaagde vrij van het ten laste gelegde.

(R.L. art. 15; W.V.W. art. 25).

1.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien de stukken tegen J. M. v. d. W., geboren 26 april 1934, dpl. soldaat-chauffeur, welke stukken ingevolge het bepaalde in artikel 15 van de Regtspleging bij de Landmacht door de verwijzingsofficier van de Chef van de Generale Staf bij diens schrijven van 16 september 1955 aan het Hof werden ingezonden;

Gelet op het door de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht in deze uitgebracht advies dd. 3 oktober 1955 no. 5.2.01713, met conclusie dat verdachte naar de Krijgsraad zal worden verwezen;

Overwegende, dat v. d. W. voornoemd blijkens de overgelegde stukken als chauffeur is betrokken bij een aanrijding tussen twee motorrijtuigen waarbij materiële schade is ontstaan;

Overwegende, dat het naar 's-Hofs aanvankelijk oordeel niet uitgesloten is dat deze aanrijding mede is veroorzaakt door een strafbare gedraging van v. d. W. en het algemeen belang vordert dat te dezer zake een strafvervolging tegen hem wordt ingesteld;

Overwegende, dat de verwijzingsofficier van oordeel is dat het militair belang zich verzet tegen strafvervolging omdat tegenover een dienstplichtige militaire chauffeur een zekere soepelheid geboden zou zijn wat betreft zijn „zwakke momenten” daar hij aan meerdere risico's bloot zou staan dan de meeste andere dienstplichtigen en men hem daarom niet voor „elk verkeersfoutje” moet verwijzen, hetgeen onzekerheid, nervositeit en tegenzin zou verwekken, waarmede de verkeersveiligheid niet zou zijn gediend;

Overwegende, dat — daargelaten of niet de meeste dienstplichtige chauffeurs er de voorkeur aan geven als zodanig werkzaam te zijn boven het verrichten van andere diensten en of zij inderdaad in een ongunstiger positie verkeren wat de vrees voor strafvervolging betreft

dan een beroepschauffeur die door een verkeersfout voor zich en zijn gezin zijn broodwinning kan verliezen, waarbij het feit dat hij in het verleden vrijwillig het beroep van chauffeur heeft gekozen geen wezenlijk verschil maakt — vanzelfsprekend niet voor elk verkeersfoutje een strafvervolging moet plaats vinden, hetgeen dan ook noch bij de militaire, noch bij de burgerjustitie het geval is;

Overwegende echter, dat de strafbare gedraging waarvan v. d. W. wordt verdacht niet is een onbelangrijk verkeersfoutje, doch een niet onbelangrijke overtreding die zeer wel veel ernstiger gevolgen dan alleen materiële schade had kunnen hebben;

Overwegende voorts, dat op een dienstplichtige militaire chauffeur geen mindere verantwoordelijkheid rust voor zijn gedragingen tegenover andere weggebruikers dan op enige andere chauffeur en beider „zwakke momenten” in gelijke mate fatale gevolgen kunnen hebben;

Overwegende, dat het daarom in het algemeen belang ontoelaatbaar is om terzake van strafvervolging wegens verkeersdelicten ten aanzien van dienstplichtige militaire chauffeurs een minder strenge maatstaf aan te leggen;

Gezien artikel 15 van de Regtspleging bij de Landmagt;

Bepaalt, dat de verdachte J. M. v. d. W. voornoemd naar de militaire rechter zal worden verwezen terzake van het feit waarop betrekking heeft het proces-verbaal No. P. 216/55 dd. 31 juli 1955, opgemaakt door de wachtmeester Gerrit Jan Bouwmeester en de marchausee 2e klasse Pieter van der West, beiden behorende tot de brigade Nieuw Millingen der Koninklijke Marechaussee.

Bepaalt dat een afschrift van deze resolutie zal worden gezonden aan de Chef van de Generale Staf, de Auditeur-Militair bij de Krijgsraad te Velde Oost en aan de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht.

2.

Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 25 november 1955.

President: Majoor Mr Dr K. N. Korteweg; *Leden:* Lt.-Kolonel J. M.

A. L. Brand en Majoor A. van Houte.

Raadman: Majoor L. J. van Duijn.

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. M. v. d. W. (*enz., zie boven*);

Gezien: . . .enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij op 21 juli 1955 te Terschuur in de gemeente Barneveld, „althans in Nederland, als bestuurder van een vierwielig motorrijtuig „(DAF drietons vrachtauto met registratienummer KL 16-17) daar„mede rijdende over de voor het openbaar rij- of ander verkeer open„staande weg, de rijksweg Apeldoorn-Amersfoort, rijdende in de rich„ting Apeldoorn;

„*primair*: tijdens het ingehaald worden door een bestuurder van een „vierwielig motorrijtuig (met kenteken PD-16-38) die daarmee als „toen aldaar over diezelfde weg eveneens in de richting Apeldoorn „voortreed en terwijl deze bezig was het door hem, beklaagde, bestuur- „de voertuig te passeren, plotseling met een ruk zijn vrachtauto naar „links heeft gestuurd, in ieder geval tijdens deze manoeuvre niet naar „rechts heeft uitgeweken en daar is blijven rijden, totdat het inhalende „en passerende voertuig hem geheel voorbijgereden was;

„althans, indien terzake van het voorgaande geen veroordeling „mocht of zou kunnen volgen,

„*subsidiar*: naar links van richting is veranderd en daarbij de door- „gang naast zich niet heeft vrijgelaten voor een vierwielig motorrijtuig „(met kenteken PD-16-38), bestuurd door J. G. Meerman, dat zich „naast hem bevond of zo dicht achter hem, dat door dit veranderen „van richting gevaar voor botsing zou ontstaan, hebbende hij immers „om een tweewielig motorrijtuig nr. GZ-33703, bestuurd door J. de „Wit, dat daar toen in dezelfde richting over die weg reed, te passeren „na dit te hebben ingehaald, zijn voertuig naar links gestuurd, terwijl „hij tegelijkertijd (met kenteken PD-16-38), bestuurd door J. G. Meer- „man, waardoor het voor deze overblijvende — gezien in hun rij- „richting — links gelegen weggedeelte zodanig werd versmald, dat „beide auto's met elkaar in botsing of aanrijding zijn gekomen”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat de Krijgsraad niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft geput dat beklaagde het hem onder primair ten laste gelegde heeft gepleegd, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde met betrekking tot het subsidiair tenlastegelegde onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij op 21 juli 1955 te ongeveer 11.00 uur als bestuurder van een militaire DAF drietonner nr. KL 16-17 reed over de voor het openbaar rij- en ander verkeer openstaande weg de Rijksweg Apeldoorn-Amersfoort met een snelheid van ongeveer 45 km/uur, in de richting Apeldoorn; dat hij op een voor hem aan de rechterzijde van die weg liggende parkeerplaats ter hoogte van kilometerpaal 3.2 een motorrijwiel zag waarop twee personen zaten die juist begon te rijden en waarvan hij toen nog ongeveer 100 meter verwijderd was; dat hij, toen hij op ongeveer twee meter afstand van de uitgang van die parkeerplaats reed, zag dat die motorrijder plotseling vlak voor hem uit de rijbaan opreed; dat, voor dat zij dit deden, de vrouw die achterop de motor was gezeten nog achterom had gekeken, terwijl zowel de bestuurder van die motor als de vrouw hun linkerarm hadden uitgestoken; dat hij, omdat die vrouw had omgekeken meende, dat de motorrijder wel zou inhouden omdat de weg niet vrij was en derhalve met dezelfde snelheid doorreed; dat hij, omdat hij zo plotseling naar links moest uitwijken geen tijd had zijn linkerrichtingaanwijzer in werking te stellen, noch in zijn achteruitkijkspiegel heeft gekeken; dat hij tijdens het naar links uitwijken en passeren van het motorrijwiel

een geknars van remmen hoorde waarop hij zijn DAF tot stilstand heeft gebracht; dat hij toen zag dat op de linkerhelft een personenauto stond die aan de rechterzijde beschadigd was, terwijl zijn wagen enige lichte beschadigingen had opgelopen;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig ambtsedig proces-verbaal nr. P. 216/55 van de 3de Divisie der Koninklijke Marechaussee brigade Nieuw-Millingen, opgemaakt en ondertekend door Gerrit Jan Bouwmeester, wachtmeester der Koninklijke Marechaussee behorende tot genoemde Brigade zakelijk vermeldt als verklaring van:

1e. . . .enz.;

2e. J. D. W., geboren 17 maart 1903 te Hilversum, van beroep grondwerker, wonende te Ankeveen, Herenweg 76;

dat hij op 21 juli 1955 te ongeveer 11.00 uur zich met zijn motorrijwiel nr. GZ. 33703 bevond aan de zuidzijde van de Rijksweg Apeldoorn-Amersfoort ter hoogte van de kilometerpaal 3.2 gelegen parkeerplaats, terwijl zijn vrouw achterop zat; dat hij, toen hij met zijn motorrijwiel op de parkeerplaats, die ongeveer dertig meter lang was, ging rijden, zag dat op ongeveer 150 meter van de parkeerplaats verwijderd een militaire vrachtauto over de rijbaan aankwam, richting Apeldoorn; dat hij meende nog voor deze vrachtauto langs de rijbaan op te kunnen rijden; dat hij, toen hij reeds op de uiterste rechterzijde van de rijweg reed een militaire vrachtauto links naast zich zag komen, die hem inhaalde; dat, toen die militaire vrachtauto naast hem reed, hij een klap hoorde en even later zag, dat van achter die militaire wagen een personenauto te voorschijn kwam, welke aan de rechterzijde beschadigd was;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen, met betrekking tot het subsidiair tenlastegelegd, wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, . . .enz.;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Overtreding van artikel 25 van de „Wegenverkeerswet”,

voorzien en strafbaar gesteld bij de artikelen 25 juncto 35 van de „Wegenverkeerswet”;

[Volgt: veroordeling ten aanzien van het subsidiair ten laste gelegde tot betaling van een geldboete van *f* 5, bij gebreke van betaling of verhaal te vervangen door een hechtenis voor de tijd van 3 dagen — *Red.*].

3.

Hoog Militair Gerechtshof.

Sententie van 27 maart 1956.

President: Mr Doornbos; *Leden:* Vice-Admiraal Brouwer, Lt.-Generaal van der Kroon, Lt.-Generaal Mr Schepers, Generaal-Maj.-Vl.-Waarn. Zegers.

Raadsman: Majoor van Duijn.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij de Krijgsraad te Velde Oost, appellant, tegen J. M. v. d. W., geboren 26 april 1934, dpl. soldaat, geïntimeerde en van J. M. v. d. W. vnd., appellant, tegen de Auditeur-Militair bij de Krijgsraad voornoemd,

Gezien: . . . enz.;

Gehoord de Advocaat-Fiscaal in zijn schriftuur van eis met conclusie, dat het Hof het vonnis van de eerste rechter zal vernietigen, en opnieuw rechtdoende, de beklagde zal veroordelen terzake van het primair tenlastegelegde tot een geldboete van vijftig gulden, met bepaling, dat die geldboete, bij gebreke van betaling of verhaal zal worden vervangen door hechtenis voor de tijd van twintig dagen;

Overwegende dat het Hof zich met het vonnis, waarvan beroep, niet kan verenigen;

Overwegende dat aan beklagde is ten laste gelegd: [*zie vonnis — Red.*];

Overwegende, dat het Hof niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft bekomen dat beklagde het hem tenlastegelegde heeft gepleegd, zodat hij daarvan moet worden vrijgesproken;

Gezien artikel 77 van 's Hof's Provisionele Instructie;

RECHTDOENDE IN HOGER BEROEP IN NAAM DER KONINGIN!

Vernietigt het vonnis waarvan beroep, en opnieuw rechtdoende:

Verklaart niet bewezen hetgeen aan beklagde is tenlastegelegd;

Spreekt hem daarvan vrij.

4.

Kantongerecht te Amersfoort.

Aantekening van het mondelinge vonnis van 22 september 1955.
Kantonrechter: Mr P. J. E. Vonkenberg

in de zaak tegen de verdachte J. D. W., van beroep grondwerker, geb. 17 maart 1903;

Verdachte, door de Kantonrechter ondervraagd, zegt:

dat hij op 21 juli 1955 omstreeks 11.— uur te Terschuur, als bestuurder van een tweewielig motorrijtuig, waarmee hij aanvankelijk had stilgestaan op een parkeerplaats van de voor het openbaar verkeer openstaande weg de Rijksweg Apeldoorn-Amersfoort van die parkeerplaats af de rijbaan van die weg is opgereden; dat hij toen achter zich op een afstand van ruim 150 meter een militaire vrachtauto zag naderen; dat hij, voordat hij de weg opreed, zijn linkerarm heeft op-en-neer bewogen en de parkeerplaats tot het einde toe heeft bereden; dat, toen hij ongeveer 15 meter op de rijbaan reed hij de militaire auto links naast zich zag, een klap hoorde en links van die militaire vrachtauto een personenauto zag te voorschijn komen, die op hem af reed; dat hij in de berm gestopt is;

de kantonrechter doet de getuige voor zich verschijnen;

deze, desgevraagd te hebben te kennen gegeven, dat zij geen bloed- of aanverwant is van de verdachte en na op de bij de wet bepaalde

wijze te hebben afgelegd de eed, dat zij de gehele waarheid en niets dan de waarheid zal zeggen, ondervraagd door verdachte en vervolgens door de Kantonrechter en het O.M., verklaard als volgt:

dat zij is echtgenote van verdachte;

dat zij op 21 juli 1955 omstreeks 11.— uur gezeten was op de duo van het tweewielig motorrijtuig, waarmede haar man als bestuurder, de verdachte, aanvankelijk had stilgestaan op een parkeerplaats van de voor het openbaar verkeer openstaande weg, de Rijksweg Apeldoorn-Amersfoort en waarmede hij vervolgens de rijbaan van die weg is opgereden; dat zij, voordat verdachte de weg opreed, haar linkerarm heeft op en neer bewogen; dat op grote afstand achter haar op de weg een militaire vrachtauto in haar richting kwam aanrijden; dat toen verdachte reeds over korte afstand op de rijbaan reed deze vrachtauto naast haar kwam rijden zij een klap hoorde en dat vervolgens een personenauto achter die auto vandaan kwam in haar richting; dat verdachte zijn motorrijtuig in de berm gestopt heeft;

de bovenstaande bewijsmiddelen, door welke zijn gebleken de feiten en omstandigheden in die bewijsmiddelen vermeld, welke feiten en omstandigheden reden geven tot de beslissing, dat verdachte het hierna bewezen verklaarde heeft begaan;

Qualificatie: „*Overtreding van artikel 25 der Wegenverkeerswet*”;

[Volgt: veroordeling tot een geldboete van f 12, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door vier dagen hechtenis — *Red.*].

ADMINISTRATIEVE RECHTSPRAAK.

Centrale Raad van Beroep.

Uitspraak van 4 december 1956 M.A.W. 1956/B 16 en 17.

Voorzitter: Mr A. Blom (fgd.); Leden: Mrs P. A. G. Ubink en E. H. Nuver.

Verzoek ontslagen te worden van de verbintenis, overeenkomstig de „Voorschriften verlenen geldelijke steun aan studenten in de geneeskunde, die zich hebben verbonden om als officier-arts bij de zeemacht „te dienen, wordt afgewezen.

Het door eiser aangevallen besluit van gedaagde van 25 juli 1955 is genomen voordat eiser als militair ambtenaar (officier-arts) was aangesteld. Wel betrof het besluit een persoon, die de in het K.B. bedoelde overeenkomst (om opgeleid te worden tot officier-arts) had aangegaan, doch het besluit betrof hem als particulier persoon en het veranderinge niet van karakter, toen klager militair ambtenaar was geworden.

N.o. in die vordering tot vernietiging der verbintenis, waar de c.r. moet uitgaan van de rechtsgeldigheid daarvan, nu bij de burgerlijke rechter terzake geen rechtsvordering is ingesteld.

Te dezen is prake van een discretionnaire bevoegdheid van de minister, waardoor de c.r. is gebonden, tenzij de minister in strijd is

gekomen met een algemeen rechtsbeginsel. De minister heeft geen beslissing genomen, waartoe hij bij afweging der in aanmerking komende belangen in redelijkheid niet kon geraken.

(A.W. art. 58 (1); K.b. van 11 nov. 1948, Stb. I 501).

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

inzake J., wonende te G., eiser in hoger beroep, in persoon ter openbare terechtzitting verschenen, bijgestaan door zijn raadsman mr W. H. Vermeer, advocaat te Amsterdam, tegen de Minister van Marine, gedaagde in hoger beroep, voor wie ter openbare terechtzitting als gemachtigde zijn opgetreden C. P. van den Berg, kapitein-ter-zee van administratie, hoofd van het bureau Rechtstoestand Militairen Zeemacht bij het Ministerie van Marine, en F. J. J. Lambooy, kapitein-ter-zee-arts, plaatsvervangend chef van de geneeskundige dienst der zeemacht;

WAT AANGAAT DE FEITEN VAN HET TWISTGEDING:

Overwegende dat eiser, toenmaals student in de medicijnen, op 20 juli 1950 de navolgende verklaring heeft ondertekend:

„*Verbintenis in 's-Rijks zeedienst.*

„De ondergetekende, geboren de 30e november 1925 verklaart zich „bij deze vrijwillig te verbinden om de staat der Nederlanden als militair bij de zeemacht te dienen, overeenkomstig de bepalingen van de „„Voorschriften betreffende het verlenen van geldelijke steun van „„rijkswege aan studenten in de geneeskunde die zich hebben verbonden om als officier-arts bij de zeemacht te dienen”.”;

Overwegende dat eiser bij rekest van 18 juni 1955 aan gedaagde heeft verzocht hem van zijn voormelde verbintenis te willen ontheffen;

Overwegende dat gedaagde op 25 juli 1955 op dit rekest afwijzend heeft beschikt en daarbij tevens een verzoek van eiser om in audiëntie te worden ontvangen heeft afgewezen onder mededeling, dat, zo eiser zijn verzoek nog nader wenste toe te lichten, dit derhalve schriftelijk zal dienen te geschieden;

Overwegende dat eiser tegen dit besluit, voorzover het betreft de afwijzing van zijn verzoek om ontheffing, op 11 oktober 1955 beroep heeft ingesteld bij het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage, daarbij onder meer stellende, dat gedaagdes afwijzing van 25 juli 1955 niet moet worden gezien als een definitief besluit;

Overwegende dat, nadat hij bij Koninklijk Besluit van 1 september 1955 met ingang van 12 september 1955 was benoemd tot luitenant-ter-zee-arts der 2e klasse jongste categorie, eisers gemachtigde bij rekest van 28 oktober 1955 een nadere toelichting op het verzoek om ontheffing van de voormelde verbintenis heeft gegeven en dit verzoek heeft herhaald en tevens heeft verzocht zo nodig eiser bij Hare Majesteit de Koningin voor te dragen voor eervol ontslag uit Haar zeedienst;

Overwegende dat gedaagde daarop op 14 december 1955 aan eisers gemachtigde heeft geantwoord als volgt:

„In antwoord op het door U namens luitenant ter zee arts der 2e

„klasse jongste categorie J. opgestelde request dd. 28 oktober 1955, „houdende een uitgebreide toelichting op het door hem op 18 juni „1955 ingediende request inzake ontheffing van zijn verbintenis, heb ik „de eer UWedelgestrengte het volgende mede te delen.

„Een door mij ingesteld nauwkeurig onderzoek heeft aan het licht „gebracht, dat betrokkene vóór het sluiten van zijn verbintenis wel „degelijk op de hoogte is gesteld van de positie, welke de officier-arts „in de Koninklijke marine inneemt. Tot deze conclusie ben ik geko- „men aan de hand van een mij door de chef van de geneeskundige „dienst der zeemacht ter hand gestelde aantekening van het toenmalige „lid van de aannemingscommissie, de inmiddels gepensioneerde kapi- „tein-luitenant ter zee arts F. H. P. Hamer, waaruit blijkt, dat be- „trokkene tijdens de zitting van genoemde commissie ter zake volledig „is ingelicht, waarbij hem werd medegedeeld dat hem geen enkele „garantie met betrekking tot een mogelijke specialisatie kon worden „gegeven.

„Het bevreemdt mij dan ook, dat betrokkene niettemin als sterk „argument voor de ontheffing van zijn verbintenis meent te kunnen „aanvoeren, dat hem vóór het sluiten van die verbintenis positieve „toezeggingen met betrekking tot die specialisatie zouden zijn gedaan.

„Tenslotte deel ik U nog mede, dat de hoogleraar-directeur van het „Physiologisch Laboratorium te Leiden professor Duyff op 4 oktober „1955 ter zake een onderhoud heeft aangevraagd met de chef van de „geneeskundige dienst der zeemacht.

„Tijdens dit onderhoud, dat op 11 oktober 1955 plaats vond, deelde „professor Duyff mede, dat hij volkomen begreep, dat betrokkene zijn „aangegane contract niet zonder meer aan het begin van zijn officiers- „loopbaan kon verbreken en dat hij er zich van bewust was, dat de „Koninklijke marine alleen gebaat was met de indienstneming van „medische krachten van goed gehalte, waartoe betrokkene zeer zeker „behoort.

„Professor Duyff deelde verder mede, dat betrokkene een belang- „rijk physiologisch probleem had voorgebracht, dat stellig waard was „wetenschappelijk te worden onderzocht en dat met dit onderzoek „voorlopig 6 à 7 maanden zouden zijn gemoeid.

„De chef van de geneeskundige dienst der zeemacht, die hiervoor „uiteraard volledig begrip toonde, heeft Professor Duyff geantwoord, „dat het in zijn voornemen ligt betrokkene bij het marine opkomst- „centrum te Voorschoten te plaatsen en hem daarna de tropencursus te „Leiden te doen volgen, waarna hij voor uitzending naar Nederlands „Nieuw-Guinea in aanmerking zal worden gebracht. Door deze wijze „van tewerkstelling zal betrokkene in de gelegenheid zijn in zijn vrije „tijd de vorderingen van het inmiddels aangevangen onderzoek in het „Physiologisch Laboratorium te volgen.

„Deze gang van zaken had de volledige instemming van professor „Duyff en deze meende dan ook, dat er voor een nader verzoek thans „geen redenen meer waren, aangezien zonder meer aan de ambities „van betrokkene kon worden voldaan.

„Op grond van het vorenstaande heb ik geen aanleiding kunnen vinden mijn beslissing, zoals deze is neergelegd in mijn brief van 25 juli 1955 no. 405271/223324, te herzien.

„Ik moge U verzoeken luitenant ter zee arts der 2e klasse jongste categorie J. hiervan in kennis te stellen.”;

Overwegende dat namens eiser bij een op 12 januari 1956 bij voornoemd Ambtenarengerecht ingekomen klaagschrift ook tegen dat besluit van 14 december 1955 beroep is ingesteld en is verzocht:

„(a) nietig te verklaren het besluit, houdende weigering om hem van zijn verbintenis te ontslaan, en te verstaan dat bijzondere omstandigheden als in artikel 13 (2) van het Koninklijk Besluit van 11 november 1948 Stbl. I-501 bedoeld, aanwezig zijn

„subsidiair

„(b) nietig te verklaren, althans te vernietigen, de verbintenis welke klager op de voet van het onder (a) vermelde Koninklijke besluit heeft aangegaan, met zodanige regeling van de rechtsgevolgen als Uw „Gerecht zal menen te behoren.”;

Overwegende dat genoemd Ambtenarengerecht, rechtsprekende in militaire ambtenarenzaken, bij uitspraak van 4 juni 1956 — waarnaar hierbij wordt verwezen — eiser (toenmaals klager) niet-ontvankelijk heeft verklaard in zijn beroep tegen het besluit van 25 juli 1955, het beroep eveneens niet-ontvankelijk heeft verklaard in zover is gevorderd vernietiging of nietigverklaring van zijn verbintenis van 20 juli 1950 en het beroep voor het overige ongegrond heeft verklaard;

Overwegende dat Mr W. H. Vermeer voornoemd, als gemachtigde van eiser tegen deze uitspraak tijdig bij de Raad in hoger beroep is gekomen en in het beroepschrift heeft aangevoerd:

„(1) (a) Het Ambtenarengerecht heeft, in de eerste overweging in „rechte, eisers beroep van 11 oktober 1955 niet-ontvankelijk verklaard, zulks zowel omdat eiser ten tijde van het daarbij aangevallen „besluit (nog) niet was ambtenaar in de zin van de Militaire Ambtenarenwet, als (cumulatief) omdat de beroepstermijn zou zijn overschreden.

„(b) Het wil eiser voorkomen dat deze gronden elkander uitsluiten. „Indien beslissend zou zijn geweest dat klager ten tijde van het nemen „van het besluit (nog) geen militair ambtenaar was, zou van een beroepstermijn in het geheel geen sprake kunnen zijn, zodat de tweede „grond voor niet-ontvankelijkverklaring in dat geval stranden moet. „Indien echter een beroepstermijn bestaat ten aanzien van een besluit, „hetwelk eiser trof toen hij niet militair ambtenaar was, impliceert dit „dat tegen zodanig besluit beroep openstaat. Daarmede schijnt dan „echter onverenigbaar de eerste grond voor de niet-ontvankelijkverklaring.

„(c) Eiser is van mening, dat tegen een besluit, hetwelk weliswaar „genomen is voordat de belanghebbende de vereiste status van (militair) ambtenaar heeft doch hetwelk juist die (toekomstige) status „regardeert, beroep openstaat. Hij meent voorts dat die beroepstermijn

„dan zal dienen aan te vangen zodra de daarvoor vereiste status be-
„reikt wordt.

„(2) (a) In de tweede rechtsoverweging oordeelt het Ambtenaren-
„gerecht dat het tweede besluit van verweerder het eerste was, door
„hetwelk eiser in zijn belang als militair ambtenaar werd getroffen.
„Het Ambtenarenrecht verbindt daaraan echter de verdere overwe-
„ging dat dit besluit niet zonder meer gezien mag worden als een
„weigering om terug te komen op een eerdere afwijzing.

„(b) Het wil eiser voorkomen dat hier hetzelfde geldt als gesteld
„onder (1) (b): Indien dit tweede besluit het eerste besluit is waar-
„tegen beroep openstaat, kan daarbij niet ter sprake komen de vraag
„of het al dan niet is een weigering om terug te komen op een eerdere
„afwijzing (aangezien bij bevestigende beantwoording van die vraag
„de militaire ambtenaar de weg tot het recht op beroep op de admini-
„stratieve rechter afgesneden zou kunnen worden door een besluit
„hetwelk die ambtenaar niet regardeert). Indien echter de vraag, of
„hier al dan niet sprake is van een weigering om terug te komen op
„een eerdere afwijzing, inderdaad speelt, volgt daaruit onontkoombaar
„dat die eerste afwijzing de (militaire) ambtenaar als zodanig getroffen
„heeft.

„(c) Eiser herhaalt zijn mening, vermeld onder (1) (c).

„(3) (a) De eerste rechter heeft uitgemaakt dat de door eiser in
„1950 aangegane verbintenis hem als particulier persoon betreft, zodat
„te dier zake het gemene recht toepasselijk en de gemene rechter ter-
„zake bevoegd, immers de administratieve rechter niet-bevoegd is.

„(b) Eiser sluit zich bij dit oordeel aan. Hij kan zich echter niet
„verenigen met de overweging dat gedaagde de vraag of „bijzondere
„„omstandigheden” hebben gegolden, heeft mogen beantwoorden zo-
„als hij deed. Gedaagde heeft immers, ter motivering dat geen „bij-
„„zondere omstandigheden” hebben gegolden, zich beroepen op de
„vrees voor het scheppen van een precedent. Dit impliceert dat ge-
„daagde de vereiste bijzondere omstandigheden wel aanwezig achtte,
„doch niettemin het verzoek afwees, en zulks op gronden, buiten de
„„bijzondere omstandigheden” gelegen.

„(4) De eerste rechter heeft niet beslist op eisers beroep, bij de
„mondelijke behandeling der zaak uitdrukkelijk (onder het hoofdstuk
„„pacta sunt servanda”) aangevoerd, dat ook de overheid gehouden is
„aan toezeggingen van haar organen.”;

op grond waarvan is verzocht de aangevallen uitspraak te vernietigen en, opnieuw recht doende, alsnog eisers vordering, zoals bij het tweede klaagschrift geformuleerd, toe te wijzen;

IN RECHTE:

Overwegende dat uit het hiervoren vermelde blijkt, dat eisers [ge-
daagdes — *Red.*] besluit van 25 juli 1955 is genomen vóórdát eiser tot
militair ambtenaar in de zin der Militaire Ambtenarenwet 1931 was
aangesteld;

dat dit besluit hem daarom slechts betrof als particulier persoon,
die de voormelde verbintenis van 20 juli 1950 was aangegaan, maar

het niet was een besluit, genomen ten aanzien van een militair ambtenaar;

dat derhalve, gelet op het bepaalde in de artikelen 1 en 2 der Militaire Ambtenarenwet 1931 en artikel 3 der Ambtenarenwet 1929, tegen dat besluit voor hem geen beroep openstond bij de ambtenarenrechter;

dat dit ook niet het geval is geworden, toen eiser later tot militair ambtenaar werd aangesteld, daar het besluit hierdoor niet van karakter veranderde, maar bleef een besluit, niet genomen ten aanzien van een militair ambtenaar;

dat het tegen het besluit van 25 juli 1955 gerichte beroep bij de aangevallen uitspraak mitsdien terecht — zij het niet met een geheel juiste motivering — niet-ontvankelijk is verklaard;

Overwegende dat voormeld besluit van 14 december 1955 het eerste, ter zake van het verzoek om ontheffing der verbintenis genomen, *definitieve* besluit was — blijkens de in eerste aanleg ingediende contra-memorïe is ook gedaagde zelf van mening, dat het besluit van 25 juli 1955 niet als een definitief besluit kan worden gezien — en dat besluit van 14 december 1955 is genomen ten aanzien van eiser als militair ambtenaar, zodat het daartegen tijdig ingestelde beroep door het Ambtenarengerecht terecht ontvankelijk is geoordeeld;

Overwegende dat voorts bij de aangevallen uitspraak terecht en op goede gronden niet-ontvankelijk is verklaard eisers vordering tot vernietiging of nietigverklaring van zijn op 20 juli 1950 aangegane verbintenis, en ook de Raad, nu eiser bij de burgerlijke rechter een rechtsvordering tot vernietiging dezer verbintenis nog niet heeft ingesteld, dient uit te gaan van de rechtsgeldigheid dier verbintenis;

Overwegende dat die verbintenis is aangegaan krachtens de „Voor-schriften studenten geneeskunde a.s. officieren-arts zeemacht”, vastgesteld bij Koninklijk Besluit van 11 november 1948, Stb. I. 501;

dat het tweede lid van artikel 13 van dit besluit luidt als volgt:

„Op verzoek wordt de candidaat niet van zijn verbintenis ontheven, „tenzij bijzondere omstandigheden, naar het oordeel van de Minister, „daartoe aanleiding mochten geven en het bedrag der schadevergoe-„ding, bedoeld in artikel 14, in de rijksschatkist is gestort.”;

dat genoemd Koninklijk Besluit is gewijzigd bij Koninklijk Besluit van 6 november 1952, Stb. 550 en volgens dit besluit dat tweede lid van artikel 13 is vervangen door de volgende bepaling:

„De candidaat wordt niet op verzoek van zijn verbintenis ontheven, „tenzij naar het oordeel van de minister bijzondere omstandigheden „daartoe aanleiding mochten geven en de schadevergoeding, tot be-„taling waarvan hij ingevolge artikel 14 verplicht mocht zijn, in de „rijksschatkist is gestort.”;

dat het Ambtenarengerecht kennelijk heeft aangenomen, dat in het onderhavige geval de laatstweergegeven bepaling toepasselijk is, maar de Raad dit in twijfel trekt, nu de verbintenis is aangegaan onder de werking van het Koninklijk Besluit in zijn oorspronkelijke tekst;

dat de Raad overigens in het midden kan laten en ook laat wat

daarvan is, daar volgens beide bepalingen een ontheffing der verbintenis slechts mogelijk is, indien naar het oordeel van de Minister van Marine bijzondere omstandigheden daartoe aanleiding mochten geven;

dat hierbij nog opmerking verdient, dat de Raad met het Ambtenarenerecht en beide partijen van oordeel is, dat als „candidaat”, in de geciteerde bepalingen bedoeld, ook kan worden aangemerkt degene, die reeds als officier-arts is aangesteld;

Overwegende nu dat volgens de aangehaalde bepalingen de beslissing, of bijzondere omstandigheden aanleiding geven tot ontheffing der verbintenis, geheel afhankelijk is van het discretionnaire oordeel van de Minister;

Overwegende dat daarom ook de Raad door het oordeel van gedaagde is gebonden, tenzij zou moeten worden gezegd, dat gedaagde tot dat oordeel is gekomen in strijd met een algemeen rechtsbeginsel;

Overwegende dat eiser zich blijkbaar op het standpunt stelt, dat dit laatste het geval is en daartoe in hoofdzaak heeft aangevoerd:

a. dat gedaagde ter motivering, dat geen „bijzondere omstandigheden” hebben gegolden, zich heeft beroepen op de vrees voor het scheppen van een precedent, en dit impliceert, dat gedaagde, de vereiste bijzondere omstandigheden wel aanwezig achtte;

b. dat hij bij zijn studie buitengewone judicia heeft verworven en bovendien volkomen zelfstandig een wetenschappelijk onderzoek heeft geconcipieerd, waaraan één der hoogleraren zodanige waarde heeft toegekend, dat hij eisers ontwerp zonder uitstel aan de praktijk heeft doen toetsen;

c. dat hem in 1950, toen hij, alvorens de bovenvermelde verbintenis aan te gaan, op het Ministerie van Marine bij de toenmalige secretaris van de „aannemingscommissie” — hiermede wordt kennelijk bedoeld de commissie van advies, bedoeld in artikel 4, eerste lid onder 5°, en artikel 6 van vorengenoemde Voorschriften — inlichtingen inwon, hem toezeggingen zijn gedaan, welke gedaagde thans niet wenst na te komen;

Overwegende ten opzichte van het vermelde onder *a*, dat de vrees voor het scheppen van een precedent niet het eerste en voornaamste argument is geweest, waarop gedaagde eisers verzoek om ontheffing van de verbintenis heeft afgewezen — dit argument is in gedaagdes brief van 25 juli 1955 slechts subsidiair gebruikt en in de brief van 14 december 1955 niet herhaald —, zodat daaruit geenszins kan worden afgeleid, dat gedaagde de vereiste bijzondere omstandigheden wel aanwezig achtte;

dat eisers onderhavige grief derhalve moet worden verworpen;

Overwegende ten opzichte van het vermelde onder *b*, dat niet kan worden gezegd, dat gedaagde, door het daarin door eiser gestelde niet aan te merken als bijzondere omstandigheden, welke aanleiding geven tot ontheffing van de verbintenis, een oordeel heeft gegeven, waartoe hij bij het afwegen der in aanmerking komende belangen niet in redelijkheid kon geraken;

dat mitsdien ook de hierbedoelde grief eiser niet kan baten;

Overwegende ten opzichte van het vermelde onder *c*, dat de Raad, mede op grond van de te zijner terechtzitting vanwege eiser overgelegde schriftelijke verklaring dd. 9 januari 1956 van J. H. van Kreel, die in 1950 secretaris was van bovenbedoelde aannemingscommissie, aannemelijk acht, dat deze secretaris destijds, vóórdat eiser de onderhavige verbintenis sloot, desgevraagd aan eiser heeft medegedeeld, dat voor een marine-arts specialisatie mogelijk was en dat de marine-arts ook algemene praktijk zou kunnen uitoefenen, dit met name doordat de medische verzorging van de marinegezinnen in het algemeen tot de taak van de officieren-arts behoorde;

dat evenwel tevens vaststaat zowel dat aan eiser geen enkele *toezegging* is gedaan, dat hij als marine-arts in de gelegenheid zou worden gesteld zich te specialiseren, als dat de *mogelijkheid* tot specialisatie voor een marine-arts nog steeds aanwezig is;

dat voorts de mededeling, dat de medische verzorging van de gezinnen van het marinepersoneel tot de taak van de officieren-arts behoorde, slechts ten dele juist is geweest, daar dit niet het geval was (en is) hier te lande, maar alleen op de Nederlandse Antillen en op Nieuw-Guinea;

dat de Raad niet wil ontkennen, dat eiser aan die mededeling, al werd ze slechts gedaan door iemand, die tot de lagere ambtenaren moet worden gerekend, althans enige waarde mocht toekennen, nu die ambtenaar de mededeling deed ter plaatse, waarheen eiser officieel was verwezen tot het verkrijgen van nadere bijzonderheden met betrekking tot een aan te gane verbintenis.

dat anderzijds evenwel van eiser had mogen worden verwacht, dat hij, als hij die mededeling destijds van zo bijzonder veel gewicht achtte als hij thans voorgeeft — namelijk zo gewichtig, dat hij zonder die mededeling de verbintenis niet zou hebben gesloten — ervoor zou hebben zorg gedragen, dat die mededeling door een hogere autoriteit zou zijn bevestigd;

dat de Raad niet voldoende grond aanwezig acht voor het oordeel dat gedaagde, door het verstrekken van bedoelde niet — geheel — juiste inlichting niet aan te merken als een bijzondere omstandigheid, welke aanleiding moest geven tot ontheffing van de verbintenis, een beslissing heeft genomen, waartoe hij bij het afwegen der in aanmerking komende belangen in redelijkheid niet kon geraken of anderszins heeft gehandeld in strijd met een algemeen rechtsbeginsel;

dat derhalve ook eisers onderhavige grief niet kan leiden tot nietigverklaring van het bestreden besluit;

Overwegende dat de Raad ook overigens niet is gebleken, dat het bestreden besluit in strijd is met enig toepasselijk algemeen verbindend voorschrift, of dat gedaagde, bij het nemen van dat besluit, van een bevoegdheid kennelijk een ander gebruik heeft gemaakt dan tot de doeleinden waarvoor de bevoegdheid is gegeven;

Overwegende dat uit het overwogene volgt, dat de aangevallen uit-

spraak, waarvan de Raad de laatste overweging overneemt, moet worden bevestigd;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN,
Bevestigt de uitspraak, waarvan beroep.

NASCHRIFT.

Door de in het K.B. vermelde „oordeelsclausule” („... tenzij bij „zondere omstandigheden, naar het oordeel van de Minister...”) acht de Raad de beslissing, of in casu bijzondere omstandigheden aanwezig waren, geheel afhankelijk van het discretionnaire oordeel van de Minister. Deze uitspraak wordt echter door de daaropvolgende alinea verzacht, waar de Raad overweegt daaraan gebonden te zijn, „tenzij „zou moeten worden gezegd dat gedaagde tot dat oordeel is gekomen „in strijd met een algemeen rechtsbeginsel”.

De vraag of de Centrale Raad het rechtsbeginsel „pacta sunt servanda” gelijkshakelt met een toepasselijk algemeen verbindend voorschrift, is ook in bovenstaande uitspraak niet duidelijk beantwoord. Zulks was eveneens het geval met de uitspraak, besproken door Mr B. L. de Regt (M.R.T. XLVIII, 1955, blz. 729).

Dit beginsel, inzonderheid de vraag of de overheid gebonden is aan toezeggingen van haar organen, is immers namens eiser als een zelfstandige (vierde) grief tegen de aangevallen uitspraak aangevoerd. De Raad heeft deze grief echter geschoven tussen de argumenten, waarmee het discretionnaire oordeel van de Minister zou zijn aangevallen.

Aangezien de Raad er van uitgaat dat men slechts met een beroep op een geschonden algemeen rechtsbeginsel met succes tegen dat discretionnaire oordeel ten strijde kan trekken, zou men uit de plaats, welke de Raad aan eisers vierde grief gegeven heeft (namelijk tussen de argumenten ter bestrijding van 's Ministers discretie) kunnen afleiden dat de Raad het „pacta sunt servanda” althans als een in het administratieve recht erkend algemeen rechtsbeginsel beschouwt. Van belang is ten deze dat de plaatsing als strijdmiddel tegen 's Ministers discretionnaire oordeel van de Centrale Raad afkomstig is. *W. H. V.*

JUSTITIËLE STATISTIEK

Het Centraal Bureau voor de Statistiek deed ons toekomen 5 overzichten betreffende de werkzaamheden van de militaire rechtscolleges en de gerechtelijk geconstateerde criminaliteit met betrekking tot de jaren 1955 en 1956, welke overzichten wij hierna laten volgen ¹⁾.

Bij vergelijking met 1955 blijkt (staat 1), dat het aantal zaken, dat in de loop van het jaar 1956 bij verwijzing werd aanhangig gemaakt,

¹⁾ Soortgelijke overzichten van het C.B.S. zijn opgenomen in M.R.T. XLIX (1956) blz. 211 e.v. en in vroegere jaargangen. (*Red.*).

is teruggelopen met 679 zaken: voor wat betreft de commune delicten: misdrijven met 330 en overtredingen met 145, terwijl het aantal militaire misdrijven met 204 is gedaald. Als gevolg van het kleiner aantal zaken, dat in 1956 bij verwijzing werd aanhangig gemaakt, liep ook het aantal bij eindvonnis afgedane zaken terug: in 1956 werden totaal 3175 delicten bij eindvonnis afgedaan, en in 1955 3793.

Staat 2 laat een daling zien zowel van het aantal officieren als van het aantal onderofficieren en manschappen, die zich als beklagden voor de militaire rechter hebben moeten verantwoorden. In 1955 hebben 125 officieren en 3141 onderofficieren en manschappen voor de krijgsraden te velde terechtgestaan; in 1956 zijn 107 officieren en 2514 onderofficieren en manschappen terecht. In 1955 hebben 7 officieren en 224 onderofficieren en manschappen voor de zee krijgsraad te 's-Gravenhage terechtgestaan; in 1956 zijn 3 officieren en 250 onderofficieren en manschappen door de zee krijgsraad terecht. Staat 2 doet zien, dat het gemiddeld aantal beklagden dat voor de krijgsraden te velde terechtstond belangrijk groter was dan bij de zee krijgsraad het geval was. Het aantal in appèl behandelde zaken voor het H.M.G. was in 1956 ongeveer gelijk aan dat in 1955; in verhouding tot het totaal aantal zaken(staat 1) werd dus in 1956 méér van het recht van appèl gebruik gemaakt dan in 1955.

Buiten geding werden in 1956 ongeveer evenveel zaken afgedaan (art. 74 W.Sr.) als in 1955 (staat 3).

Onder de vonnissen van de krijgsraden te velde komen in 1956 2 onbevoegd verklaringen voor; in geen enkel geval werd een telastlegging nietig verklaard (staat 4). Het H.M.G. verwees 2 zaken ter verdere behandeling terug naar de tot straffen bevoegde C.O.; de krijgsraden te velde verwezen 41 zaken ter verdere behandeling naar deze autoriteit terug. 210 beklagden werden in 1956 vrijgesproken; in 1955 246. De verhouding tussen de aantallen onvoorw. veroord., voorw. veroord. en gedeelt. onvoorw. veroord. en gedeelt. voorw. veroord. bleef in 1956 ongeveer gelijk aan die in 1955.

De aard der gepleegde delicten was in 1956 nagenoeg dezelfde als in 1955 (staat 5). Onder het aantal veroordeelden waren in 1956 4 gevallen van het plegen van meeneed; in 1955 geen. 115 militairen werden veroordeeld terzake van misdrijven tegen de zeden; in 1955 bedroeg dit aantal 95; vermogensdelicten werden in 1956 minder gepleegd dan in 1955; terzake van diefstal en stroperij werden in 1955 356 beklagden veroordeeld, terzake van verduistering 139 en terzake van bedrog 31 beklagden. In 1956 lagen deze getallen veel gunstiger; toen werden 322 beklagden veroordeeld terzake van diefstal en stroperij, 37 terzake van verduistering en 19 terzake van bedrog. In 1955 werden 24 militairen veroordeeld wegens valsheid in geschriften; in 1956 liep dit aantal terug tot 14. Het aantal verkeersdelicten is in 1956 nogal verminderd vergeleken bij 1955; in 1956 werden 424 en in 1955 520 verkeersdelicten terecht. Militaire misdrijven werden in 1956 minder gepleegd dan in 1955; in 1956 is het aantal militaire misdrijven met 201 gevallen afgenomen.

**STAAT 1. Omvang van de werkzaamheden van het Hoog Militair
Gerechtshof, de Krijgsraad voor de Zeemacht en de
Krijgsraden te Velde te zamen; 1955—1956.**

a: Hoog Militair Gerechtshof b: Krijgsraad voor de Zeemacht c: Krijgsraden te Velde (te zamen)	Aard der delicten					
	Commune delicten				Militaire delicten	
	Misdrifven		Over-tredingen			
	1955	1956	1955	1956	1955	1956
1	2	3	4	5	6	7
A. Zaken, op 1 januari reeds aanhangig, totaal	38	83	9	24	46	27
waarvan a	6	40	3	7	14	12
b	1	—	—	—	—	1
c	31	43	6	17	32	14
B. Zaken, in de loop van het jaar bij verwijzing aanhangig gemaakt, totaal	1.511	1.181	1.367	1.222	988	784
waarvan a	174	121	69	71	114	102
b	140	157	1	7	90	89
c	1.197	903	1.297	1.144	784	593
C. Zaken, in de loop van het jaar afgedaan						
1. bij eindvonnis, totaal	1.456	1.203	1.345	1.202	992	770
waarvan a	130	137	58	62	108	102
b	141	156	1	7	89	90
c	1.185	910	1.286	1.133	795	578
2. op andere wijze, totaal	10	8	7	10	15	12
waarvan a	10	8	7	10	8	4
b	—	—	—	—	—	—
c	—	—	—	—	7	8
D. Zaken, op 31 december nog onafgedaan, totaal	83	53	24	34	27	29
waarvan a	40	16	7	6	12	8
b	—	1	—	—	1	—
c	43	36	17	28	14	21

In totaal blijkt, dat het beeld der criminaliteit in de krijgsmacht in 1956 gunstiger was dan in 1955.

In de overzichten vonden wij wèl de krijgsraad voor de zeemacht te 's-Gravenhage vermeld, doch niet de krijgsraad voor de zeemacht in Ned. Nieuw Guinea en die in de Ned. Antillen. Intussen ontving de Redactie van de President van de zeekrijgsraad in Ned. Nieuw Guinea een overzicht van de werkzaamheden van deze raad over 1956, hetwelk wij aan het slot laten volgen.

A. F. S.

**STAAT 2. Personen, op wie de in staat 1 achter rubriek C, sub 1
vermelde eindvonnissen betrekking hebben; 1955—1956.**

Instantie en aard der delicten	1955		1956	
	Officieren	Onder-officieren en manschappen	Officieren	Onder-officieren en manschappen
1	2	3	4	5
A. Hoog Militair Gerechtshof				
Commune delicten { Misdrijven	2	128	7	130
{ Overtredingen	5	53	6	56
Militaire delicten	1	107	1	101
B. Krijgsraad voor de Zeemacht				
Commune delicten { Misdrijven	5	136	2	154
{ Overtredingen	—	1	1	6
Militaire delicten	2	87	—	90
C. Krijgsraden te Velde (te zamen)				
Commune delicten { Misdrijven . .	51	1.134	22	888
{ Overtredingen	67	1.219	72	1.061
Militaire delicten	7	788	13	565

STAAT 3. Afdoening buiten geding (art. 74 W.v.Str.); 1955—1956.

Aard der delicten	1955	1956
1	2	3
Zaken, welke berechting zou behoren tot de bevoegdheid van		
a. het Hoog Militair Gerechtshof	16	32
b. de Krijgsraad voor de Zeemacht	1.567	1.611
c. de Krijgsraden te Velde (te zamen)	10.562	10.679

STAAT 5. Overzicht van de door Hoog Militair Gerechtshof en Krijgsraden t.z.v. misdrijven en militaire delicten veroordeelden, naar de aard der delicten; 1955—1956.

Aard der delicten	Aantallen veroordeelden in											
	1955					1956						
	Totaal	onvoor- waarde- lijk	voor- waarde- lijk	ged. onv., ged.vv.	Totaal	onvoor- waarde- lijk	voor- waarde- lijk	ged. onv., ged.vv.	Totaal	onvoor- waarde- lijk	voor- waarde- lijk	ged. onv., ged.vv.
I	2	3	4	5	6	7	8	9	—	—	—	—
A. Wetboek van Strafrecht (Tweede Boek)												
Titel												
I. Misdrijven tegen de veiligheid van de Staat (art. 92 t/m 107)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
II. Misdrijven tegen de Koninklijke waardigheid (art. 108 t/m 114)	1	1	—	—	2	1	—	—	—	—	—	—
III. Misdrijven tegen hoofden en vertegenwoordigers van bevriende staten (art. 115 t/m 120)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
IV. Misdrijven betreffende de uitoefening van staatsplichten en staatsrechten (art. 121 t/m 130)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
V. Misdrijven tegen de openbare orde (art. 131 t/m 151)	9	7	1	1	—	4	—	—	—	—	—	—
VI. Tweegevecht (art. 152 t/m 156)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
VII. Misdrijven, waardoor de algemene veiligheid van personen of goederen wordt in gevaar gebracht (art. 157 t/m 176)	2	2	3	—	3	28	—	—	3	—	—	3
VIII. Misdrijven tegen het openbaar gezag (art. 177 t/m 206)	37	26	—	8	42	4	—	—	4	—	—	14
IX. Meineed (art. 207)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
X. Valsheid in muntspécien en munt- en bankbiljetten (art. 208 t/m 215)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
XI. Valsheid in zegels en merken (art. 216 t/m 224)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
XII. Valsheid in geschriften (art. 225 t/m 235)	24	15	5	4	14	7	1	—	—	—	—	6
XIII. Misdrijven tegen de burgerlijke staat (art. 236 t/m 338)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
XIV. Misdrijven tegen de zeden (art. 239 t/m 254)	95	41	17	37	115	31	29	—	—	—	—	55
XV. Verlating van hulpbehoevenden (art. 255 t/m 260)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
XVI. Belediging (art. 261 t/m 271)	17	10	3	4	—	5	—	—	—	—	—	—
XVII. Schending van geheimen (art. 272 t/m 273)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

XXV.	Bedrog (art. 326 t/m 339)	31	17	2	12	19	6	1	12	
XXXVI.	Benadeling van schuldeisers of rechthebbenden (art. 343 t/m 349)	—	—	—	—	—	—	—	—	
XXXVII.	Vernieling of beschadiging van goederen (art. 350 t/m 354)	21	15	2	4	29	18	2	9	
XXVIII.	Ambtsmisdriven (art. 355 t/m 380)	2	—	—	2	3	1	—	2	
XXXIX.	Scheepsvaartsmisdriven (art. 381 t/m 415)	—	—	—	—	—	—	—	—	
XXX.	Begunstiging (art. 416 t/m 420)	39	27	4	8	25	16	3	6	
	Wetboek van Strafrecht. Totaal	915	500	106	309	795	351	84	360	
B. Bijzondere wetten										
	Wegenverkeerswet en Wegenverkeersregeling	520	337	38	145	424	290	23	111	
	Telegraaf- en Telefoonwet	2	2	—	—	2	1	1	—	
	Wet op de Economische Delicten	—	—	—	—	1	1	—	—	
	Handelsregisterwet	1	1	—	—	—	1	—	—	
	Opiumwet	1	1	—	—	—	—	—	—	
	Wapenwet	—	—	—	—	1	1	—	—	
	Machtigingsbesluit Geldzuivering	—	—	—	—	—	—	—	3	
	Bijzondere wetten. Totaal	524	341	38	145	431	293	24	114	
C. Wetboek van Militair Strafrecht (Tweede Boek)										
Titel										
III.	Misdrijven waardoor de militair zich aan de vervulling van zijn dienstverplichtingen onttrekt (art. 96 t/m 107)	390	258	69	63	301	204	39	58	
IV.	Misdrijven tegen de ondgeschiktheid (art. 108 t/m 128)	359	276	40	43	348	256	36	56	
V.	Schending van verschillende dienstplichten (art. 129 t/m 150)	239	175	36	28	151	116	20	15	
VI.	Diefstal, verduistering en heling (art. 151 t/m 158)	21	12	2	7	8	3	1	4	
VII.	Vernieling, beschadiging of wegmaking van ten behoeve van de krijgsmacht dienende goederen (art. 159 t/m 161)	2	2	1	—	2	2	—	—	
	Wetboek van Militair Strafrecht. Totaal	1.011	722	148	141	810	581	96	133	
Totaal rubrieken A, B en C										
Totaal aantal dubbeltellingen ¹⁾										
Aantal veroordeelden										
		2.450	1.563	292	595	2.036	1.225	204	607	
		202	126	34	42	216	139	16	61	
		2.248	1.437	258	553	1.820	1.086	188	546	

¹⁾ D.w.z. personen, terzake van meer dan één strafbaar feit veroordeeld.

STAAT 4. Overzicht van de personen, vermeld in staat 2, gespecificeerd naar de te hunnen aanzien gewezen vonnissen; 1955—1956.

Instantie en aard der delicten	ten aanzien van wie		terugverwezenen naar de commanderende officier	vrijgesprokenen	veroordeelden		
	de militaire rechter zich onbevoegd verklaarde	de telastlegging werd nietig verklaard			onvoorwaardelijk	voorwaardelijk	ged. onv., ged. voorwaardelijk
1	2	3	4	5	6	7	8
A. Hoog Militair Gerechtshof							
1. Commune delicten	Misdrijven	1955	1	6	99 ¹⁾	10	14
	"	1956	—	11	90	4	32
	Overtredingen	1955	—	8	47	3	—
	"	1956	—	11	46	—	5
	"	1955	2	3	97	2	4
	"	1956	2	5	86	5	4
B. Krijgsraad voor de Zeemacht							
1. Commune delicten	Misdrijven	1955	2	2	103	8	26
	"	1956	—	1	100	13	42
	Overtredingen	1955	—	—	1	—	—
	"	1956	—	—	7	—	—
	"	1955	2	1	72	9	5
	"	1956	—	3	79	6	2
C. Krijgsraden te Velde (te zamen)							
1. Commune delicten	Misdrijven	1955	22	91	578 ²⁾	110	382
	"	1956	23	77	366 ²⁾	90	354
	Overtredingen	1955	3	105	1.115	25	32
	"	1956	1	88	987	26	29
	"	1955	35	30	489	119	122
	"	1956	17	14	365	70	112

¹⁾ Hieronder 1 persoon, ter beschikking van de Regering gesteld (art. 37/37a W. Str.).

²⁾ Bovendien 4 personen alsvooren.

Overzicht van de door de krijgsraad bij de zeemacht in Nederlands Nieuw Guinea terzake van commune delicten en militaire misdrijven veroordeelden gedurende het jaar 1956 ¹⁾.

Aard van het feit	Aantal veroordelingen	Aard van het feit	Aantal veroordelingen
Wetboek van Militair Strafr.		Wetboek van Strafrecht	
artikel 108 - - - - -	4	artikel 138 - - - - -	1
„ 110 - - - - -	2	„ 180 - - - - -	1
„ 112 - - - - -	1	„ 266 - - - - -	1
„ 114 - - - - -	14	„ 310 - - - - -	9
„ 117 - - - - -	5	„ 321 - - - - -	2
„ 129 - - - - -	9	„ 350 - - - - -	1
„ 132 - - - - -	1	„ 453 - - - - -	1
„ 140 - - - - -	1	Andere wetten - - - - -	1
„ 152 - - - - -	1		
Totaal . - - - -	38	Totaal . - - - -	17
Dubbeltellingen - - - - -	13	Totaal aantal veroordelingen	42
Opgelegde straffen			
gevangenisstraf	{ onvoorwaardelijk	- - - - -	2
	{ voorwaardelijk . - - - - -	- - - - -	12
	{ gedeeltelijk voorwaardelijk	- - - - -	3
militaire detentie	{ onvoorwaardelijk	- - - - -	4
	{ voorwaardelijk . - - - - -	- - - - -	14
	{ gedeeltelijk voorwaardelijk	- - - - -	4
geldboete - - - - -			3
terugverwijzing naar de tot straffen bevoegde Commanderende Officier - - - - -			42
		Totaal - - - - -	

BOEKAANKONDIGING.

„De bijzondere voorwaarden”, praeadviezen ter gelegenheid van de studiedag voor de reclassering 1956, samengesteld door Mr J. P. HUSTINX en Prof. Dr G. TH. KEMPE, 84 bladzijden, geschrift XIII van de Vereniging van reclasseringsinstellingen, M C M L V I, Uitgave Nationaal Bureau voor Reclassering, 's-Gravenhage, Nieuwe Schoolstraat 87.

Mr J. P. HUSTINX bespreekt enkele juridische aspecten van de bijzondere voorwaarden als bedoeld in art. 14c W.Sr.

Het *W.Sr.* kent: *A* de bijzondere voorwaarden door de (militaire) rechter te stellen (art. 14a en c, 39octies, 37d, 39 bis a); *B* de bijzondere voorwaarden door het hoofd van het departement van justitie te stellen (art. 15a, 39 novies, 39 quater, 37 e, 39 bis, art. 14 Psycho-pathenregl., art. 167 Uitv. regeling Kinderbeginselenwet). Het *W.Sv.* opent de mogelijkheid van het stellen van voorwaarden *A* door de officier van justitie (art. 488, 244 lid 3); *B* door de rechter (rechter-commissaris, rechtbank of gerechtshof (art. 80)). *C* De *praktijk van de toepassing van het gratierecht van de Kroon* kent de geheel buiten-

¹⁾ Dit overzicht werd ons toegezonden door de President van de Krijgsraad voor de zeemacht in Nederlands Nieuw Guinea. Zie ook M.R.T. 1956 blz. 218.

wettelijke voorwaardelijke gratiëring, waarbij de bijzondere voorwaarden plegen te worden opgelegd overeenkomstig de bepalingen van art. 14c en 15a W.Sr.

De geschiedenis van de bijzondere voorwaarde is die van de voorwaardelijke veroordeling. Pas in combinatie met de mogelijkheid van het stellen van bijzondere voorwaarden zou de voorwaardelijke veroordeling in ons land kans van slagen blijken te hebben. Het is de verdienste van het Nederlands Genootschap tot Zedelijke Verbetering van Gevangenen, dat het adviserend en stimulerend steun gaf aan het wetsontwerp op de voorwaardelijke strafopschorting van 1912, hetwelk gewijzigd als wet van 12 juni 1915 Stb. 215 tot stand kwam. Leidende gedachten, welke aan deze wet ten grondslag liggen, worden uitvoerig gememoreerd: besproken wordt de weerstand welke van de zijde van aanhangers van de vergeldingstheorie moest worden overwonnen, voor- en nadelen verbonden aan bijzondere voorwaarden en bijzonder toezicht. Art. 14c behelst thans in hoofdzaak nog dezelfde bepalingen omtrent de bijzondere voorwaarde als in 1915, met uitzondering van de in 1929 opgenomen mogelijkheid, dat „mede als „bijzondere voorwaarde kan worden gesteld de mogelijkheid, dat de „veroordeelde zich ter verpleging zal laten opnemen in ene daarbij „aan te wijzen inrichting” (art. 14c, lid 2). Wat te verstaan is onder bijzondere voorwaarde het gedrag van de veroordeelde betreffende in art. 14c, wordt uitvoerig nagegaan.

De rechter verwierf slechts langzaam meer vrijheid tot het opleggen van bijzondere voorwaarden en een voorwaardelijke veroordeling; in 1915 mocht hij haar slechts in een beperkt aantal gevallen toepassen; in 1929 werd zijn vrijheid groter, terwijl hij in 1951 de bevoegdheid kreeg van het huidige stelsel, waarbij de bindende bepalingen omtrent de voorwaardelijke en onvoorwaardelijke gevangenisstraf met verplichte bijzondere voorwaarde en verplicht toezicht uit de wet werden geschrapt.

De trage ontwikkeling van het instituut der voorwaardelijke veroordeling was het gevolg van de invloed van de oude of klassieke school met haar in hoofdzaak op de vergelding gegrondveste opvatting van de straf, van voorzichtigheid en van langzame rijping van de opvattingen, die bepalend waren en zijn voor de aard en de toepassing van het betreffende instituut.

Enkele facetten van bijzondere voorwaarden worden uitvoerig belicht: de bijzondere voorwaarde van het geheel of gedeeltelijk vergoeden van de door het strafbare feit veroorzaakte schade; de bijzondere voorwaarden bij het voorwaardelijk sepôt; de bijzondere voorwaarde het gedrag van de veroordeelde betreffende; de bijzondere voorwaarde van zich ter verpleging te zullen laten opnemen in een daartoe aangewezen inrichting, enz.

Het al of niet opleggen van een bijzondere voorwaarde, de keuze en formulering daarvan, dient vrucht te zijn van nauwgezette overweging. Het opleggen van een, gezien het gepleegd delict onevenredig zware voorwaardelijke straf, kennelijk alleen bedoeld om afschrikwekkend

te werken en om als stok achter de deur te dienen bij een of meer bijzondere voorwaarden, moet onjuist geacht worden. Met het onder toezicht stellen van de reclassering zou meer zuinigheid kunnen worden betracht. Ondertoezichtstelling is slechts dan op haar plaats als reclassering werkelijk nodig is en zonder deze bijzondere voorwaarde niet bereikbaar blijkt. Men moet zich afvragen of het noodzakelijk is, dat jegens de zelfstandige, vrije persoonlijkheid van de delinquent met ondertoezichtstelling moet worden opgetreden. Verdient het aanbeveling wegens overtreding van art. 26 W.V.W. de veroordeelde onder toezicht van een Consultatiebureau voor Alcoholisme te stellen? Nakoming van de bijzondere voorwaarde moet liggen binnen het bereik van de veroordeelde. De eis van de doelmatigheid der bijzondere voorwaarde vergt, dat haar al of niet nakoming controleerbaar is. Het doel van de voorwaardelijke veroordeling met reclassering is, dat de veroordeelde een beter mens wordt, maatschappelijk meer aangepast, en die voortaan in vrijheid zijn verantwoordelijkheid kan dragen.

Steeds vaker zien wij, aldus Mr HUSTINX, bij wijze van noodoplossing als bijzondere voorwaarde maatregelen opgelegd, die, vooral liggend op verkeersgebied, verboden inhouden, die doen denken aan een bijkomende straf, b.v. een rijverbod als bijzondere voorwaarde bij een voorwaardelijke veroordeling terzake van het misdrijf van art. 307 W.Sr.; een verbod tot het besturen van motorrijtuigen met uitzondering van bromfietsen en de verplichting iedere zaterdagmiddag zijn rijbewijs aan politie of toezichthouder in te leveren.

Met het oog op het nagaan voor hoelang in ieder bijzonder geval het toezicht moet kunnen worden uitgeoefend, is een geregeld overleg tussen de rechterlijke macht en het reclasseringsinstituut een vereiste. De verschillende mogelijkheden van art. 14 g W.Sr. (wijziging enz. van voorwaarden) blijken weinig toepassing te vinden.

In geval van overtreding der voorwaarden bestaat er een tekort aan mogelijkheden: de rechter zou de bevoegdheid moeten bezitten de last tot tenuitvoerlegging tot een deel van de straf te beperken; de rechter zou het niet-nakomen der voorwaarden met geldboete moeten kunnen straffen.

Hoewel het O.M. belast is met het toezicht op de naleving der voorwaarden, heeft het optreden van het Rijksreclasseringsbureau de betekenis en de intensiteit van dat toezicht beperkt, waardoor de houding van het O.M. meer een afwachtende wordt.

Mr HUSTINX komt mede op grond van een door hem gehouden enquête, waarbij hij tal van bijzondere voorwaarden de revue laat passeren, o.m. tot de slotconclusie, dat de wettelijke bepaling, dat de bijzondere voorwaarde het gedrag van de veroordeelde betreffende, de grenzen zal aangeven tot hoever men hiermede kan gaan en dat uitgesloten wordt, door middel van een bijzondere voorwaarde een bijkomende straf of maatregel op te leggen, welke volgens de wet niet mogelijk is. Voorts moet de mogelijkheid bestaan om andere het gedrag betreffende voorwaarden te kunnen opleggen, vooral met betrekking tot verkeersovertredingen.

Prof. Dr G. TH. KEMPE wijst erop, dat de bijzondere voorwaarde als juridisch begrip in het W.Sr. een andere, meer beperkte betekenis heeft dan in de werkelijkheid van nazorgarbeid; hij omschrijft wat hij onder „bijzondere voorwaarden” verstaat; hij stelt de grote betekenis in het licht van het goed gemotiveerde, spontaan uit de inhoud van het voorlichtingsrapport van de deskundige voorlichter voortvloeiend advies voor de (militaire) rechter.

Met betrekking tot de bijzondere voorwaarden stelt hij de vraag of en in hoeverre het verantwoord is op grond van prognotische overwegingen reeds van te voren de nazorg binnen een zeker kader als het ware vast te leggen. Daartoe gaat hij de ontwikkeling na van de bijzondere voorwaarden van de wetten van 1915 (v.v. en v.i.). Aanvankelijk beoogden deze omvorming van het milieu en van de persoon van de delinquent door dwangingrijpen van buitenaf. Later kwam men tot de overtuiging dat reclassering een zaak is van zelfwerkzaamheid van het individu, waarbij het nazorgapparaat niet anders kan doen dan een helpende rol vervullen. Deze gedachte blijkt reeds heel oud te zijn, doch de feitelijke realisatie van deze gedachte was onjuist. Een aanzienlijk deel van onze gevangenisbevolking blijkt te bestaan uit psychiatrisch gehandicapte mensen, ten aanzien van wie het stellen van eisen en voorwaarden minder zin heeft dan men vroeger meende, omdat zij geen normale mensen zijn, daar zij juist door hun ziek-zijn onvoldoende in staat zijn met een werkelijk innerlijke vrijheid beslissingen te nemen.

De moderne reclassering gaat uit van de overweging, dat creatieve werkzaamheid van het individu uitsluitend kan worden opgewekt in een zo weinig mogelijk door dwingende maatregelen ingeperkt kader en van ons dieper inzicht betreffende de onvoorspelbaarheid van de mens. Hierdoor worden de prognosestellingen en de daarop gebaseerde „plannen” in sterke mate gerelativeerd. De bijzondere voorwaarden zijn daardoor geworden tot een probleem, dat tot ernstig onderzoek aanleiding moet geven. Met het gebruik van stringente aanwijzingen begint men in het algemeen voorzichtiger te worden dan vroeger, daar de wenselijkheid van het opleggen van bijzondere voorwaarden in het algemeen discutabel is geworden, vooral in gevallen waar dit — reeds voor de nazorgphase is aangevangen — geschiedt door de (militaire) rechter, parket of administratie. Daarom geeft Prof. KEMPE een uitvoerige beschouwing over 5 types van bijzondere voorwaarden, die nog met een zekere regelmaat worden opgelegd, benevens over de bezwaren en problemen verbonden aan elk dezer bijzondere voorwaarden: dat de reclassent zich in een aan te wijzen inrichting zal doen opnemen; dat de betrokkene zich psychiatrisch zal doen behandelen; dat de betrokkene zich stelle onder psychiatrisch toezicht; dat de betrokkene aan de door zijn toedoen gelaedeerde de door deze geleden schade zal vergoeden, en de bijzondere voorwaarde met betrekking tot werk, dat de betrokkene zal dienen te accepteren.

Reclassent moet door zelfwerkzaamheid, uit eigen mogelijkheden in zijn ontmoeting met mensen en dingen om zich heen, de krachten leren

ontwikkelen, die hem in staat moeten stellen op de juiste wijze zijn plaats in de samenleving in te nemen.

In een slotbeschouwing concludeert Prof. KEMPE dat het praktisch nut van de bijzondere voorwaarden z.i. meestentijds gering is; niettemin behoort de mogelijkheid van het opleggen van een bijzondere voorwaarde door de (militaire) rechter, het parket en de administratie gehandhaafd te blijven. Bij de toepassing daarvan dient evenwel veel groter voorzichtigheid te worden betracht dan thans vaak geschiedt. Wil men toch overgaan tot het opleggen van een bijzondere voorwaarde, dan moet deze zo gekozen en geformuleerd worden, dat zij door de betrokkene kan worden nagekomen en dat de nazorginstantie op de nakoming daarvan een reëel toezicht kan uitoefenen.

Met het opleggen van bijzondere voorwaarden en met het plaatsen onder toezicht in het algemeen moet de grootst mogelijke spaarzaamheid worden betracht; zij scheidt voor de betrokkene een onnatuurlijke levenssituatie.

Wij hebben gemeend uitvoerig de aandacht te moeten vestigen op deze zo leerzame praeadviezen, opdat ook de officieren die geroepen (zullen) worden zitting te nemen in militaire gerechten, daarin aanleiding zullen vinden de beschouwingen van beide praeadviseurs, benevens het verslag van de plenaire vergadering op de studiedag voor de reclassering 1956 met zorg te bestuderen. Op hen rust de plicht over hun kameraden die tekort zijn geschoten, een eigen oordeel te geven en zelfstandig mede te beslissen over op te leggen straffen en maatregelen, evenals over bijzondere voorwaarden (art. 1-5, 13-20 W.M.Sr.).

A. F. S.

OPMERKINGEN EN MEDEDELINGEN.

Reserve-officier met groot verlof als officier-raadsman.

De vraag heeft zich voorgedaan of een reserve-officier der krijgsmacht met groot verlof tijdens dat groot verlof en zonder in werkelijke dienst te zijn geroepen, als officier-raadsman van een beklagde kan optreden voor de militaire rechter (art. 1, d Wet voor het reserve-personeel der krijgsmacht).

Op grond van art. 116 R.L. (art. 114 R.Z., art. 75 P.I.) werd deze vraag bij de krijgsraden te velde in bevestigende zin beantwoord.

Een andere vraag die vervolgens om beantwoording vroeg, luidde: Mag deze met groot verlof zijnde reserve-officier der krijgsmacht als officier-raadsman in burgerkleding voor de militaire rechter compareren? Hierover bestond enig verschil van inzicht.

Zodra een reserve-officier met groot verlof de taak van officier-raadsman aanvaardt, welke taak hij geheel vrijwillig op zich neemt, rusten m.i. op hem alle verplichtingen, welke de functie van een goed officier-raadsman met zich brengt (v.g.l. art. 2, 3, 4, 1° Wet voor het reserve-personeel der krijgsmacht).

Wanneer men bedenkt, dat de krijgsraden te velde: president, leden,

secretaris, auditeur-militair, fgd. provoost-geweldige, in uniform ter terechtzitting aanwezig zijn, dat de beklagde in uniform aldaar verschijnt, dat de burger-raadsman t.w. de advocaat in toga zijn bijstand verleent, dan ben ik reeds op grond van deze omstandigheden van mening, dat de goede orde medebrengt, dat de met groot verlof zijnde reserve-officier, die meent als officier-raadsman te kunnen en moeten optreden, uit réverentie tegenover de krijgsraad, uit hoofde van zijn verhouding tot de in uniform aanwezige beklagde, hetzij mindere of meerdere, aldaar ook in uniform behoort te verschijnen. Ook de militaire gebruiken brengen mede, dat de met groot verlof zijnde reserve-officier, die juist vanwege zijn officiersschap van de wettelijke bevoegdheid om als raadsman te kunnen optreden voor de militaire rechter wil gebruik maken — immers voor de burgerrechter kan hij dat in het algemeen niet —, in uniform voor de krijgsraad en het hoog militair gerechtshof verschijnt. Mij dunkt, dat de reserve-officier met groot verlof er een eer in moet stellen, dat het hem vergund is in uniform te kunnen optreden.

De reserve-officier met groot verlof, die een beklagde ter terechtzitting bijstaat, verricht m.i. als zodanig een militaire werkzaamheid, zij het ook een militaire werkzaamheid van bijzondere soort.

Art. 62, 2° W.M.Sr. acht o.m. een intermitterend dienende vrijwilliger of dienstplichtige, gelijk de reserve-officier, in werkelijke dienst te zijn, „zoolang hij eenige militaire andere werkzaamheid verricht” dan deelneming aan een militaire oefening of militair onderricht.

Wanneer derhalve vaststaat, dat de reserve-officier met groot verlof optredende als officier-raadsman tijdens zijn optreden als zodanig voor de militaire rechter een militaire werkzaamheid verricht, en dat is m.i. het geval, dan wordt deze gedurende zijn optreden als zodanig voor de militaire rechter geacht te zijn in werkelijke dienst en dus militair in de zin van art. 60 juncto art. 62 W.M.Sr.

Op grond van zijn militair-zijn behoort hij dan de militaire uniform te dragen. Immers het uitgangspunt van onze militaire voorschriften is, dat de militair in beginsel uniform draagt. Art. 75 Voorl. Regl. op de Inwend. Dienst der K.L. deel A schrijft voor, dat het dragen van burgerkleding *geoorloofd* is aan officieren *buiten* dienst behoudens het bepaalde in punt 2, 7 en 10 van dat artikel. Dit wil m.i. zeggen, dat zij burgerkleding mogen dragen wanneer zij niet als militair werkzaam zijn, dat is dus in het algemeen buiten de diensturen. Punt 3 van hetzelfde artikel bepaalt bovendien nog, dat militairen die troependienst of garnizoensdienst verrichten, in dienst nimmer burgerkleding mogen dragen. Hoewel het optreden van de reserve-officier met groot verlof als officier-raadsman niet met name in art. 25 Regl. op de Garnizoensdienst als garnizoensdienst wordt genoemd (het komt zeldzaam voor) meen ik dat deze werkzaamheid, evenals die als officier-commissaris, als secretaris en als lid van de krijgsraad, welke wel in dat artikel worden genoemd, tot garnizoensdienst moet worden gerekend.

Tenslotte vermeldt art. 75 punt 6 uitzonderingen op het uitgangspunt, dat militairen in beginsel in dienst uniform moeten dragen; in

punt 6 worden gevallen genoemd waarin militairen in dienst burgerkleding mogen dragen. De reserve-officier met groot verlof die als officier-raadsman optreedt, is daarbij niet genoemd. Deze mag m.i. alleen dan in burgerkleding ter terechtzitting verschijnen, indien de M.v.O. daartoe uitdrukkelijk vergunning zou hebben verleend zoals b.v. het geval is met reserve-officieren met groot verlof, die mondelinge avondcursussen bijwonen. Een dergelijke vergunning is mij ten aanzien van reserve-officieren, die als officier-raadsman optreden, niet bekend.

Op grond van vorenstaande beschouwingen ben ik van mening dat de reserve-officier met groot verlof, die als raadsman optreedt voor de militaire rechter, uitsluitend in uniform ter terechtzitting behoort te verschijnen, evenals een advocaat verplicht is om in toga voor de rechter zijn bijstand te verlenen. Een reserve-officier met groot verlof, die in burgerkleding zijn bijstand voor de militaire rechter zou willen verlenen, behoort mitsdien niet als zodanig te worden toegelaten en z.n. te worden vervangen.

Hetzelfde betoog geldt m.i. voor de beroepsofficier-raadsman, respectievelijk reserve-officier-raadsman in werkelijke dienst; geen van beiden zullen het in hun hoofd halen om in burgerkleding als raadsman voor de militaire rechter op te treden. Voor hen is het geen vraag; waarom zou het een vraag moeten zijn voor de reserve-officier met groot verlof?

A. F. S.

Stichting Militaire Reclaseringsbroederschap.

In verband met de tot standkoming van de „Stichting Militaire „Reclaseringsbroederschap”¹⁾ wordt het volgende ter kennis gebracht^{2) 3)}.

Genoemde stichting heeft ten doel alle militairen, wier gedragingen of omstandigheden voor of tijdens hun werkelijke dienst tot justitiële of, dan wel tevens, tot andere maatregelen hebben geleid, hulp en steun te verlenen om zich te ontwikkelen tot waardige en zelfstandige leden der maatschappij.

Deze stichting oefent het daadwerkelijk toezicht over deze militairen uit *namens* de instellingen tot reclasering, mede omvattend die voor de zorg voor alcoholisten en andere verslavingszieken en der kinderbescherming, *voor zolang de militair zich in werkelijke dienst zal bevinden.*

De stichting deelt haar bevindingen in haar kwartaalrapport mede aan de reclaseringinstelling, welke in eerste aanleg met het toezicht is belast, opdat bij beëindiging van de militaire dienst van de onder toezicht gestelde, de burger-reclasering het toezicht kan voortzetten.

¹⁾ Zie voor meer uitvoerige gegevens aangaande deze stichting het Militair Rechtelijk Tijdschrift van oktober 1955, deel XLVIII, blz. 660-672.

²⁾ Ministeriële kennisgeving van 22 december 1956, Directie Militair personeel, Afd. Sociale zaken, Nr. P 104.953 C, Landmachtorder 52/7 Nr. 56248.

³⁾ Naar wij van bevoegde zijde vernemen zal een soortgelijke Marineorder eerlang verschijnen, welke wij dan eveneens in deze rubriek zullen mededelen.

(Red.)

Het ligt in het voornemen van de stichting daartoe geschikte militairen van het vrijwillig dienend personeel te verzoeken zich beschikbaar te stellen als medewerker der stichting, voor het daadwerkelijk uitoefenen van het toezicht op bovenbedoelde militairen.

Het zal zeer op prijs worden gesteld, wanneer deze medewerkers der stichting van de zijde der commandanten steeds alle steun zullen onder vinden, die zij voor de volbrenging van hun taak als zodanig behoeven.

In dit verband zij er op gewezen, dat niet alleen het belang van de onder toezicht gestelde militairen gediend wordt door de inschakeling der militaire reclassering, doch ook het belang van de militaire dienst door deze tot op zekere hoogte interne reclassering bevorderd wordt.

Aan eventuele verzoeken om zich als medewerker der stichting beschikbaar te stellen ware op ruime schaal gehoor te geven.

Teneinde het werk der stichting zoveel mogelijk te bevorderen, worden de commandanten tenslotte nog op het volgende gewezen:

wanneer bij hun onderdeel militairen worden geplaatst, die onder toezicht zijn gesteld, dienen zij hiervan onverwijld kennis te geven aan de Directeur van het Bureau der stichting, Oude Amersfoortseweg 171 te Hilversum, telefoon 02950, nummer 2202;

overplaatsing en vertrek met klein en groot verlof van deze militairen dienen eveneens aan dit adres te worden gemeld.

De Ministeriële beschikkingen van 10 januari 1935, nummer 1 ⁴⁾ en van 10 januari 1955, nummer P 104.953 ⁵⁾ worden ingetrokken.

---

⁴⁾ Opgenomen in L.O. 1935, nr. 7 (7e B.U., blz. 246-247).

⁵⁾ Opgenomen in Landmacht- en Luchtmachtorder nr. 55010, codenr. 52/2.

REDACTIONEEL GEDEELTE.

De raadsman tijdens de informatiën voor de officier-commissaris.

Vóór 1912 was de raadsman in het militaire strafproces geheel onbekend; wel echter gaf de wet reeds toen aan de beklaagde, diens echtgenote of naastbestaande gelegenheid om aan de krijgsraad stukken, die tot bewijs van onschuld konden dienen, over te leggen. Zodanig stuk — zo redeneerde men — was ook een memorie van verdediging. Om die te kunnen samenstellen gaf men aan de gemachtigde of diens raadsman op onbekrompen wijze gelegenheid om van de processtukken, zodra de instructie dit toeliet, kennis te nemen, en met de beklaagde te spreken. De zeekrijgsraad aan boord van Hr. Ms. Wachtschip te Amsterdam ging bij zijn vonnis van 14 februari 1908 nog een stap verder en besloot daarbij de raadsman van de beklaagde ter mondelinge toelichting van zijn schriftelijke memorie van verdediging (pleidooi) en andere personen die in de zaak mochten belang stellen, tot de vergadering van de raad (eindonderzoek) toe te laten (openbaarheid der terechtzitting) met uitzondering van die zitting, waarin de krijgsraad overging tot het houden der deliberatiën (raadkamer). Het H.M.G. heeft bij zijn resolutie van 28 februari 1908 het uitvoerig gemotiveerde vonnis van de zeekrijgsraad geaprobeerd, aangezien daardoor geen bepaald voorschrift der wet was geschonden, zodat niet gezegd kon worden, dat in deze zaak niet naar behoren was geprocedeerd. (M.R.T. III blz. 6, 84, 419, 429, VI blz. 479.)

In 1912 heeft de wetgever deze jurisprudentie van de militaire rechter bij de wet van 31 oktober 1912 (Stb. 337) bevestigd. (art. 116, 117, 118, 211 R.L., art. 114, 115, 119, 210 R.Z., art. 75 P.I.)

De praktijk is overeenkomstig de wetsbepalingen, waarbij de raadsman, nadat aan de beklaagde het bevelschrift tot het bijeenkomen van de krijgsraad is betekend, vrij mondeling en schriftelijk verkeer heeft met de beklaagde die zich in arrest bevindt, tot het ogenblik van de pronuntiatio van het vonnis. Tevens kan de raadsman bij de A.M. (fiscaal) inzage krijgen van de stukken; hij kan hiervan afschrift bekomen en de beklaagde op de terechtzitting bijstaan. (Besch. M.v.J. van 31 maart 1919, M.R.T. XIV blz. 526, Besch. M.v.O. van 16 juli 1919, M.R.T. XV blz. 168.)

Vóór de betekening van het bevelschrift tot het bijeenkomen

van de krijgsraad aan de beklaagde heeft de raadsman echter geen vrij mondeling en schriftelijk verkeer met de zich in arrest bevindende beklaagde.

De wet geeft wél aan *tot* op welk tijdstip de raadsman toegang heeft tot de beklaagde, doch niet *vanaf* welk tijdstip hij tot de beklaagde toegelaten mag worden. Uit de plaats in de wet, waar voor het eerst van raadsman wordt gesproken, moet, schreef Mr. P. J. STIGTER¹⁾, echter worden afgeleid, dat de raadsman eerst toegang tot de beklaagde verleend mag worden na de betekening van het bevelschrift tot bijeenkomst van de krijgsraad.

Hoewel de wet geen bepaling inhoudt met betrekking tot het schriftelijk verkeer tussen raadsman en beklaagde, hebben de Ministers van Oorlog en van Justitie beslist, dat, zo lang de raadsman van een preventief gehechte beklaagde tot deze toegang heeft, hij hem, behoudens het vereiste toezicht, zo dikwijls hij dit verlangt, alleen kan spreken, en dat ook het schriftelijk verkeer tussen raadsman en beklaagde behoudens het vereiste toezicht, vrij behoort te zijn. (Besch. M.v.J. van 31 maart 1919, M.R.T. XIV blz. 526, idem M.v.O. van 16 juli 1919, M.R.T. XIV blz. 168.)

Raadslieden plachten zich tijdens de informatiën voor de officier-commissaris wel tot deze te wenden met het verzoek om toegang tot de beklaagden. Over het algemeen werden deze verzoeken niet ingewilligd. Wél kwamen officieren-commissarissen raadslieden meermalen tegemoet door bepaalde verzoeken van raadslieden in te willigen, zoals b.v. om een psychiatrisch rapport omtrent de zich in arrest bevindende beklaagde te doen uitbrengen of een reclasseringsrapport te doen inwinnen, of een deskundigenrapport te bevelen of bepaalde getuigen te horen e.d.²⁾ Soms ook verleende de officier-commissaris een raadsman weleens toegang tot de zich in arrest bevindende beklaagde. Dit laatste was echter hoge uitzondering; over het algemeen werd de toegang tot de zich in arrest bevindende beklaagde geweigerd. Dit had zijn goede grond. Vóór 1940 was de officier-commissaris over het algemeen een

¹⁾ Het strafproces voor de Krijgsraad; Overzicht met aantekeningen, samengesteld door Mr. P. J. Stigter, Kapitein der Infanterie b.d., Leraar aan de Koninklijke Militaire Academie; derde herziene druk, 1935, blz. 57.

²⁾ De beklaagde of diens raadsman mag o.i. ook tijdens de informatiën voor de officier-commissaris een verzoek doen bij de krijgsraad tot het ontslag uit het arrest of verzachting in de wijze van tenuitvoerlegging daarvan. Zie hierover een redactionele mededeling, waarmede wij instemmen, in M.R.T. XXII, blz. 3 e.v. naar aanleiding van een beschikking van de Commandant der Zeemacht in Ned. Indië van 12 april 1926, No. A 16/2/46, waarin een dergelijk verzoek in ongunstige zin werd beantwoord.

troepenofficier, die niet tevens jurist was. Daardoor was hij in het algemeen gesproken juridisch niet opgewassen tegen de raadsman-jurist. Bij het verlenen van toegang tot de zich in arrest bevindende beklaagde of bij het verlenen van toestemming tot het bijwonen van de verhoren door de officier-commissaris zou tengevolge van het optreden van de raadsman het onderzoek wel eens in een richting kunnen worden geleid, welke niet in het belang zou zijn van het tot klaarheid brengen van de zaak. Daarom ook was het begrijpelijk, dat men vasthield aan het niet toelaten van de raadsman tot de zich in arrest bevindende beklaagde en tot het bijwonen van de informatiën voor de officier-commissaris. (art. 21-114 R.L., art. 17-112 R.Z.)

Na de bevrijding werd de toestand anders. Tot officier-commissaris werden toen niet meer benoemd troepenofficieren, doch werden in Nederland vrijwel uitsluitend officieren-juristen tot officier-commissaris aangewezen. Hierdoor kwam tegenover de raadsman-jurist de officier-commissaris-jurist te staan, die met de leiding der informatiën was belast. Deze officier-commissaris, onbevredigd over de starre wetsuitlegging van vóór 1940, verleende de raadsman dan wel eens op diens verzoek toelating tot de zich in arrest bevindende beklaagde en tot het bijwonen van de informatiën voor de officier-commissaris; later bleek dan soms dat deze toelating van de raadsman tijdens de informatiën (d.i. tussen de verwijzing naar de krijgsraad en het bevelschrift tot het bijeenkomen van de krijgsraad) het eindonderzoek ten goede was gekomen.

De vraag is nu: Hoe kan men, zonder in strijd te komen met de letter van de wet, de raadsman in het voorbereidend onderzoek toch de plaats geven, die hem naar hedendaagse opvattingen daarin toekomt?

Het militaire strafproces bevat te dezer zake geen bepalingen. Alleen uit de plaats in de wet waar de raadsman daarin voor het eerst wordt genoemd, d.i. nadat het bevelschrift tot het bijeenkomen van de krijgsraad aan de beklaagde is betekend, leidt men af, dat de raadsman niet eerder zou mogen optreden. Maar als in een bepaalde zaak de krijgsraad de toegang van de raadsman tijdens de informatiën voor de officier-commissaris zou goedkeuren, dan zijn daartegen ons inziens moeilijk overwegende formele bezwaren aan te voeren. Het niet verlenen van toegang tot de zich in arrest bevindende beklaagde, de beperkingen van het verkeer tussen raadsman en beklaagde, heten immers in het belang van het onderzoek nodig te zijn. Als echter de krijgsraad, na de officier-commissaris en de auditeur-militair (fiscaal) gehoord te hebben, van oordeel is,

dat het belang van het onderzoek niet door de toelating van de raadsman tot de zich in arrest bevindende beklaagde wordt geschaad, misschien daardoor zelfs wel wordt gebaat, dan kan men daartegen toch moeilijk bezwaren ontlenen aan de onvolledige en onsystematische gebrekkige rechtsplegingen en provisionele instructie, die daarin niet nader voorzien en bij de rechtsontwikkeling zijn achtergebleven. Te dezer zake kunnen wij een voorbeeld nemen aan de wijze, waarop de raadsman, bij stilzwijgen van de wet, in 1908 in het militaire strafproces is ingevoerd.

Daarom zou het ons inziens een bevredigende oplossing kunnen zijn, indien de raadsman in een bepaalde zaak tijdens het onderzoek voor de officier-commissaris toegang tot de zich in arrest bevindende beklaagde zou kunnen krijgen door een verzoek van de beklaagde of van de raadsman daartoe bij de krijgsraad door tussenkomst van de officier-commissaris en de auditeur-militair (fiscaal) in te dienen. De officier-commissaris kan daarbij zijn advies voegen en het verzoek met zijn advies, benevens het dossier voor zover gereed, zenden aan de auditeur-militair (fiscaal), die op zijn beurt van zijn inzicht blijk geeft en de stukken doorzendt naar de krijgsraad, opdat deze een beslissing kan nemen, na z.n. de beklaagde en diens raadsman, de officier-commissaris en de auditeur-militair (fiscaal) in raadkamer te hebben gehoord.

Zodanige oplossing lijkt ons voor het huidige militaire strafproces, mede met een beroep op art. 249 R.L. aanvaardbaar.

In vergelijking met het burgerstrafproces komt het er dan op neer, dat de raadsman in het militaire strafproces tijdens de informatiën in beginsel geen toegang heeft tot de zich in arrest bevindende beklaagde, tenzij de krijgsraad hem deze uitdrukkelijk heeft verleend, terwijl de raadsman in het burgerstrafproces in beginsel die toegang heeft, tenzij een bevel in tegengestelde zin is gegeven. Het te ontwerpen nieuwe wetboek van militaire strafvordering zal de toegang van de raadsman tot de beklaagde in het voorbereidend onderzoek nader dienen te regelen.

INGEKOMEN BIJDRAGEN.

Militair-Psychiatrische Tuchtclassen-experimenten

door

Dr Mr Dr W. SCHUURMANS STEKHOVEN,
Arts-Advocaat te Scheveningen.

Het verschijnen van de gedachtenwisseling tussen overste DE GROOT van de M.J.D. en overste BIEGER van de IGDKL over „plaatsing in „de tuchtclassen als therapie voor ingebeelde kwalen” op blz. 657 en blz. 661 van deel XLIX M.R.T. ging heel toevallig twee dagen vooraf aan een pleidooi, dat ik voor de Krijgsraad te Velde West moest houden over een wegens weigering van medewerking aan een nieuwe therapeutische massamaatregel in het Neurosehospitaal ontslagen onderwijzer, die toen prompt wegliep en zo in het Huis van Bewaring belandde, waar hij besloot voortaan dienst te weigeren.

De officier van de Sociale Dienst had een fijne neus en ried de man mijn hulp in te roepen. Mijn eerste indruk was: gespannen, angstig, agressief, zwaar gestoord. Een van die mannekes van het type: „hou „me vast of ik vermoord jullie allemaal”, dus die uit angst voor eigen agressiviteit elk geweld uit de boze achten (geweldfobie). Stukken inzien: ideaal rapport van overste Bieger met een schat van, mijn eerste indruk bevestigende, gegevens. De man, nota bene ingedeeld bij bataljon „zwarte tanks”, had angst voor tanks („rijdende doodkisten”). Hij had als kind angstdromen gehad en twee zware psychotraumata doorgemaakt (als kind aanwezig bij sterven van grootvader, tijdens wereldoorlog II getuige geweest van neerschieten van illegaal). Hij was in het neurosehospitaal angstig-gespannen geweest, voelde de kazerne als een concentratiekamp, kreeg bij de proef van Szondi beklemming en angst en vertoonde bij de Rohrschach schizoïde trekken, enz.

In strijd daarmee was de conclusie: S 2, licht verminderd toerekenbaar en de „klap op de vuurpijl” was het advies: „tuchtclassen”.

Met M.R.T. XLIX afl. 10 in mijn tas ben ik Krijgsraadwaarts getogen.

Ik begon mijn pleidooi met te verklaren, dat mijn verantwoordelijkheid voor deze knaap mij bezwaarde, omdat het mijn taak was het deskundigenrapport, dat ten grondslag lag aan de eis (2 jaar), te ontzenuwen!

Ik verklaarde, dat ik in de gedachtenwisseling tussen overste DE GROOT en overste BIEGER onvoorwaardelijk de kant van de eerste koos.

Ik wees er op, dat in het militaire strafrecht de psychiatrie een probleem was, maar de psychiater een groter probleem, als hij zich tenminste niet bewust was van de juistheid van het adagium, dat ik in mijn ontelbare relaties tot instanties en organisaties steeds als richtsnoer had gekozen: „een medicus is een goede knecht, maar een „slechte meester”.

Aan de hand van het rapport van overste Bieger verdedigde ik de conclusie, dat deze dienstweigeraar ten minste een S 3-er en allesbehalve

„licht verminderd” toerekenbaar was en vroeg ik de krijgsraad — voor het geval deze nog niet bereid was een lichte straf op te leggen, liefst met ontslag uit de dienst — een nieuw psychiatrisch onderzoek te gelasten.

De Krijgsraad heeft toen daartoe ook besloten. Het onderzoek werd opgedragen aan majoor Bakker, chef psychiatrische dienst van het C.M.H. te 's-Gravenhage, die tot de slotsom kwam: S 5, ongeschikt voor de dienst en ongeschikt voor de tuchtklasse, wijl daarvan niet op korte termijn verandering van persoonlijkheidsstructuur te verwachten was. Overigens „verminderd toerekenbaar”.

Bij de voortgezette behandeling wijzigde de auditeur-militair zijn eis in 4 maanden gevangenisstraf met aftrek en ontslag zonder ontzetting; de uitspraak luidde 2 maanden militaire detentie met aftrek en ontslag zonder ontzetting (met ontslag uit arrest).*

Ik meen goed te doen aan mijn uitvoerig pleidooi nog een paar voor ons onderwerp belangrijke punten te ontleen.

In de eerste plaats accentueerde ik, dat Nieuwersluis geen verlengstuk van het neurosehospitaal behoorde te zijn en dat ik van Nieuwersluis in casu helemaal niets meende te mogen verwachten.

Ik voegde daaraan toe, dat ik een tegenstander was van de idee de militaire dienst zo te organiseren, dat zij nu hier dan daar bruikbaar was als „sheltered employment” voor angstige neurotici. Ik vertelde, wat in de dagen, dat ik vele indië-deserteurs verdedigde, een juist uit Indonesië (tijdens de „politioenele actie”) teruggekeerde hoofdofficier mij in de advocatenkamer geantwoord had op de vraag: „U heeft zeker ook veel last van de I2S3-ers gehad tijdens de actie?”. Antwoord: „inderdaad . . . maar nu en dan waren ze toch nuttig, omdat „men hen taken kon opdragen, die men aan niemand anders kon „opdragen”. Commentaar overbodig.

Heel plastisch en realistisch herinnerde ik aan het feit, dat men „bedwateraars” afkeurt voor de militaire dienst, uit vrees voor „nattigheid”, er aan toevoegend, dat de „nattigheid” in een geval als het onderhavige, ofschoon van anderen aard, ernstiger was. M.a.w. ik was van mening, dat voor deze (een) angstige en agressieve S 3-er geen plaats was, geen plaats behoorde te zijn, in het leger.

Zo kom ik vanzelf tot de beide hoofdlijnen van het nu volgende betoog, dat het standpunt — door overste BLEGER ingenomen in zijn bovenvermeld opstel — in strijd is met wat ik zie als eerste beginsel der militaire psychiatrie.

De eerste hoofdlijn is: een dergelijk psychisch-defecte militair kan zich niet aanpassen aan de krijgstuicht.

De tweede hoofdlijn is: bij een dergelijk psychisch-defecte militair zijn tuchtklasse-experimenten uit den boze.

Als eerste beginsel van de militaire psychiatrie zie ik: uitschiffen,

---

*) Deze wijziging van de strafmaat door de Krijgsraad hield kennelijk rekening met een verzoek mijnerzijds met het oog op het behoud van de mogelijkheid van terugkeer van betrokkene in zijn burgerwerkkring (onderwijzer in overheidsdienst).

zo tijdig mogelijk, van de geestelijk door de dienst bedreigden, die tevens een gevaar vormen voor het moreel.

Op elk dier punten moge ik iets dieper ingaan in aansluiting aan de beschouwingen van overste BIEGER.

Deze betoogt, dat de betrokkenen zich wel kunnen aanpassen aan de krijgstucht, maar voegt er aan toe „doch uitsluitend in een voor „hen geschikte functie en dan nog afhankelijk van het moreel, c.q. „van het leiderschap van de commandant”. En hij schrijft dan verder: „Bij een slecht moreel zijn het juist psychisch defecten, die het eerst „aanpassingsstoornissen gaan vertonen. Als indicator van de kwaliteit „van het moreel zijn zij dus van grote waarde”.

Ik stel daar tegenover, dat uitzoeken van een geschikte „job” voor een geestelijk-onvolwaardige weinig of niets met aanpassing van de man aan het werk te maken heeft en vrijwel uitsluitend neerkomt op aanpassing van de job aan de man! Dat is heel wat anders. Maar militair bekeken is belangrijker, dat uitzoeken van een geschikte job — laten we het maar heel simpel zeggen,, de vent (enig) nuttig werk „geven, waarbij hij zo weinig mogelijk hinderlijk is” niets met aanpas- „sing van de krijgstucht” te maken heeft.

Mijn vader heeft als inspecteur van het staatstoezicht op het krankzinnigenwezen en als lid van het „Algemeen College van het rijks- „tucht- en opvoedingswezen” veel bijgedragen tot verbetering van de asylering van geesteszieken, o.a. door bevordering van de „werk- „therapie” (Simon) en van de psychopatenverzorging. In elke psychiatrische inrichting en in elk psychopatenasyl wordt voor elke verpleegde zo mogelijk gezocht naar een voor hem geschikte functie. Maar als men vraagt: kunnen zij zich aanpassen aan de orde in de normale maatschappij, dan is en blijft het antwoord: neen, natuurlijk niet.

Laat ik over wat overste BIEGER „de kwaliteit van het moreel”, c.q. „het leiderschap van de commandant” noemt heel kort zijn. Blijkbaar bedoelt hij niet het moreel van de commandant, maar van de troep.

Kennelijk haalt overste BIEGER in dit betoog oorlogs- en vredesomstandigheden door elkaar. Dat blijkt het sprekendst uit wat hij over oorlogsneurose aan boord van een „oorlogsschip” en bij een „snel „terugtrekkend leger” zegt. Daargelaten of hetgeen hij daarover zegt wel juist is (neurotici aan boord van een schip kunnen voor het moreel hinderlijke panische reacties vertonen en aanvankelijk geordend mee-terugtrekkende neurotici kunnen in hoge mate bijdragen tot het verbreken van de orde, zodat een wilde vlucht resulteert).

Overste BIEGER vergat blijkbaar een ogenblik, dat het bovenal de taak van de militaire psychiaters is er tot elke prijs voor te zorgen, dat zich aan boord van een oorlogsschip geen enkele I2S2er en vooral geen enkele I2S3er bevindt en hetzelfde geldt voor een snel optrekkend en morgen wellicht terugtrekkend leger.

Als dus overste BIEGER het o.a. over „gevechtsbereidheid” heeft, bedenke men vooral, dat voor de I2S2er en vooral voor de I2S3er de „voor hem geschikte functie” nooit iets met gevechtsbereidheid en dus ook nooit met „oorlogsmoreel” te maken behoort te hebben.

Natuurlijk is er tussen vredesmoreel en oorlogsmoreel van de troep naast menig punt van overeenkomst ook menig punt van verschil.

Bij het onderdeel in vrede-tijd is het mogelijk allerlei „niet-mee-,komers”, als ze niet te hinderlijk zijn, een nuttig en veilig plekje te geven. De „geschikte functie” van overste BIEGER blijkt dan vaak in de keuken, de cantine, bij de fourier, in de officiersmess, op het bureau enz. te vinden.

De troep „slikt” dat als de „geschikte functionaris” de kantjes er niet te erg afloopt en niet prat gaat op vrijstelling van menigerlei zware oefening.

Bij de Indië-deserteurs ben ik bosjes van dat soort lieden tegengekomen, die — waarschijnlijk in strijd met de voorschriften — militair vrijwel of geheel ongeoeffend waren tot ze met inschepingsverlof werden gezonden (en niet terugkeerden).

Bij vredesonderdelen is het „sheltered employment” bezorgen aan bepaalde psychisch defecten een kwestie van takt, o.a. van de commandant en vooral van het kader. Voor helemaal „vol” worden ze niet aangezien en als ze wel helemaal „vol” mochten zijn, dan moeten ze toch niet voor „vol” willen doorgaan.

Van echte „aanpassing” aan de krijgstu-cht is evenmin sprake als van echte „integratie” in de troep.

Voor de „geschikte functie” geldt een speciale „orde”: wees vooral niet hinderlijk en doe vooral je (beperkte) „plicht”. Elke poging om op hen „de volle krijgstu-cht” toe te passen en ze ten volle in de troep te integreren leidt tot ernstige aanpassingsstoornissen.

Juist om „groepsdesintegratie” en „moreelsverval” — zoals overste BIEGER het noemt — te voorkomen moeten de I2S2ers en vooral de I2S3ers niet geheel in de groep geïntegreerd worden.

Het is dus niet zo simpel als overste BIEGER het stelt: het snel gaan vertonen van aanpassingsstoornissen door psychisch-defecten bij daling van het moreel van de vrede-troep is meer schijn dan werkelijkheid. Werkelijkheid is, dat — zoals trouwens van zelf spreekt — zich handhaven in een „geschikte functie” voor de psychisch-defecte een zekere rust in de „integratiebalans” van de „groep”, waarin hij zelf niet helemaal (of vaak helemaal niet) geïntegreerd is, dus min of meer bijhangt, vereist. Zijn aanpassingsstoornissen, die immers juist aan zijn integratie in zijn groep in de weg staan, zijn en blijven latent aanwezig, maar zijn niet hinderlijk, terwijl die aanpassingsstoornissen manifest worden bij toenemende groepsdesintegratie, te meer omdat de „belhamels” bij elke „rel” zich als hulpkrachten voor de verdere ondermijning van moreel en groepsintegratie gaarne bedienen van psychisch-defecten, die zich gemakkelijk laten „gebruiken”, ook voor deze „taak”.

Er is nog een andere kant aan dit probleem, die ik niet onvermeld wil laten. De S is nu eenmaal in wezen labiel; bepaalde psychische belasting doet de S stijgen. Alles wat de „spanning” verhoogt of wat appelleert aan de „Angstbereitschaft” verhoogt de S en vermindert dus de aanpassingsmogelijkheden. Vrijwel elke S2er is een potentiële S3er en zeker is elke S3er een potentiële S5er.

Dat is trouwens de voornaamste reden, waarom deze psychisch-defecten onvoorwaardelijk ongeschikt worden verklaard en behoren te worden verklaard voor een oorlogstaak. Maar ook desintegratieverschijnselen in de groep, waarbij ze „meedoen maar niet kunnen”, vermindert hun gevoel van veiligheid in de voor hen uitgezochte „geschikte functie”.

Eigenlijk behoef ik thans niet meer toe te lichten, waarom ik mij schaar onder de bestrijders van tuchtklasse-experimenten met I2S2ers en I2S3ers. De tuchtklasse kan nooit „de voor hen geschikte functie” zijn. Aanpassingsstoornissen willen onderdrukken door versterkte tucht zou ik als „militair-psychiatrische mishandeling” willen aanmerken. Ik acht dat onverantwoordelijk.

Inderdaad is er een tijd geweest, dat sommige auditeurs-militair en de advocaat-fiscaal bij het requireren van „tuchtklasse” op uitingen van twijfel van de zijde van de verdediging of beklaagde wel psychisch normaal was en niet beter eerst psychiatrisch kon worden onderzocht reageerden met: „o, dat zoeken ze in Nieuwersluis wel uit, daar zijn ze goed psychiatrisch geoutilleerd”.

Ik meen er toe te hebben bijgedragen, dat dat geluid zelden meer gehoord wordt. Ik accentueerde nl., als ik dat geluid hoorde of vreesde, het feit, dat de wet nu eenmaal de eis stelt, dat de rechter bij de vaststelling van de strafmaat rekening houdt met de persoon van de dader en dus, bij twijfel aangaande de persoonlijkheidsstructuur *wettelijk verplicht* is zich dienaangaande zo mogelijk zekerheid te verschaffen. Bovendien wees ik op het onmiskenbare feit, dat tuchtklasse voor deze categorie een psychisch trauma betekent, waarvan de ernst ook weer afhankelijk is van de zonder psychiatrische voorlichting onbekende persoonlijkheidsstructuur.

Daarom betreur ik dubbel, dat overste BIEGER — blijkbaar van een en ander niet op de hoogte — schrijft:

„In die gevallen, waarin een neurotische militair een ernstige „overtreding begaat en het gehele onderdeel gespannen afwacht „wat er gaat gebeuren, heb ik altijd geadviseerd de betrokken „militair zo spoedig mogelijk naar Nieuwersluis te sturen om „hem na een observatieperiode aldaar eventueel af te keuren. „*Ik heb daarbij bewust de mogelijkheid van fixatie of verergering „der klachten aanvaard*, evenals een chirurg bewust de risico’s „van een operatie aanvaardt.”

Ik hoop en vertrouw, dat hij een dergelijk *met de wet strijdig advies* nooit meer in een aan Krijgsraad of HMG uit te brengen rapport zal geven en dat de militaire rechter dat advies in elk geval nooit meer zal accepteren: de tuchtklasse is geen observatie-inrichting, maar een straf-inrichting.

De meest ernstige bezwaren heb ik nog tegen de toevoeging van *bewuste aanvaarding van de kans op schade*.

De vergelijking met een chirurg is daarom onhoudbaar, omdat een chirurg nooit mag opereren zonder toestemming van de patient of van

zijn wettelijke vertegenwoordigers, terwijl de militaire psychiater zodanige toestemming niet vraagt.

Zijn opdrachtgevers zullen zich trouwens wel tweemaal bedenken om zijn advies te honoreren, indien hij in dat advies — zoals uiteraard onvermijdelijk — melding maakt van de mogelijkheid van fixatie of van verergering van de klachten, dus van schade als gevolg van opvolgen van het advies!

Men versta mij niet verkeerd: „moeilijke soldaten” en „onmachtigen”, zoals overste BIEGER sommige overtreders van de discipline noemt, gun ik graag Nieuwersluis, mits aan die moeilijkheid en onmacht geen psychisch defect ten grondslag ligt. Zelfs in grensgevallen is tegen tucht-klasse geen bezwaar, mits tegenover een redelijke kans op succes geen onevenredige kans op fixatie of verergering van klachten staat. Met psychisch-defecten behoort de staat der Nederlanden niet te experimenteren!

„Moeilijke soldaten” vormen evenmin als „lastige kinderen” een psychiatrisch probleem; ze vormen een paedagogisch probleem. Natuurlijk moet de psychiater er niet aan meewerken niet-psychiatrische gevallen „langs een medisch kanaal uit het leger te doen verwijderen”.

Maar er is niets tegen en alles voor om psychiatrische gevallen wel op die wijze te verwijderen. De militaire psychiater bedenke, dat een belangrijk percentage van die gevallen eigenlijk bij de eerste keuring ongeschikt verklaard had behoren te worden.

De militaire psychiater geve zich vooral rekenschap van de grote verantwoordelijkheid van de Staat der Nederlanden, verbonden aan het onder de wapenen roepen en houden van militairen, die men bij tijdige afdoende beoordeling zeker niet zou hebben opgeroepen.

Velen hunner lijden schade in hun geestelijke — toch al zo labiele — gezondheid. Schade „in en door de dienst”!

En nu moge ik gaarne toegeven, dat de gemiddelde geneeskundige commissie in dergelijke gevallen geen „dienstverband” zal toekennen — zoals overste BIEGER het uitdrukt — het laatste woord in deze is niet aan de geneeskundige commissie, ook niet aan overste BIEGER, zelfs niet aan de Minister van Oorlog, maar aan de hoogste administratieve rechter! Ik acht het helemaal niet uitgesloten, dat die rechter in bepaalde gevallen „dienstverband” wel degelijk zal aanvaarden, vooral als wat ik boven „militair-psychiatrische mishandeling” noemde, komt vast te staan en als de als getuige gehoorde militaire psychiater ronduit toegeeft, dat hij het risico van fixatie of verergering van klachten „genomen heeft”.

Immers voor het nemen van dat risico is de Staat der Nederlanden wettelijk aansprakelijk uit hoofde van onrechtmatige daad.

Voor de I2S2-er en vooral voor de I2S3-er is de militaire dienst zonder enige twijfel een „bijzondere nadelige invloed”; daaraan doet het feit niets af, dat een dergelijk psychisch-defect persoon ook onder andere vormen van „stress” tot abnormale reacties komt.

Overste BIEGER is hier verdwaald geraakt op juridisch terrein. Voor de medicus geldt het adagium „non nocere”. Voor de militaire medi-

cus zou ik daaraan willen toevoegen „in dubiis abstine”. In goed Hollands vertaald: in psychiatrische twijfelgevallen geen tuchtklasse-experimenten.

Het ontwerp „Wehrdisziplinarordnung (WDO)” vergeleken met de Wet op de Krijgstucht

door

Mr P. WESTERDIJK,
Luitenant-Kolonel van de M.D.D.

Ik heb voor mij liggen „den von der Bundesregierung beschlossenen „Entwurf einer Wehrdisziplinarordnung (WDO) nebst Begründung”. Het ontwerp telt 121 paragrafen, de „Begründung” (Memorie van Toelichting) 81 bladzijden. Het geheel is dus een lijvig stuk werk. Onze veel beknoptere Wet op de Krijgstucht dateert, hoewel zij op 1 Januari 1923 van kracht werd, „im Grossen und Ganzen” nog van het laatste decennium van de vorige eeuw. Er ligt dus een periode van ongeveer 60 jaren tussen het ontstaan van de Wet op de Krijgstucht en dat van de Wehrdisziplinarordnung. Gezien de politieke richting, welke tegenwoordig in West Duitsland overheerst, mag men aannemen, dat de ontwerpers van de WDO hun uiterste best hebben gedaan om een modern, d.w.z. zoveel mogelijk op democratische (niet-militaristische!) leest geschoeid produkt te leveren. Mede hierom is het interessant onze betrekkelijk oude Wet op de Krijgstucht eens met het ontwerp WDO te vergelijken. Misschien moet dit ons tot de conclusie leiden, dat de eerste zo langzamerhand verouderd is geworden; misschien komen wij aldus tot de ontdekking, dat zij nog niet zo antiek is en voorlopig nog wel mee kan.

Een objectieve beoordeling van het ontwerp WDO in vergelijking met onze Wet op de Krijgstucht is slechts mogelijk wanneer men van de laatste enige afstand neemt. Voor schrijver dezes, die sinds jaar en dag met de W.K. werkt en voor wie militair tuchtrecht dus min of meer identiek is geworden aan het Nederlandse militaire tuchtrecht zoals dit in de W.K. is vastgelegd, zal dit niet altijd even gemakkelijk zijn. Hierbij komt nog, dat de Duitse ambtelijke stijl over het algemeen vrij „zwaar” en daardoor voor de buitenstaander niet altijd even gemakkelijk bevattelijk is. Niettemin hoopt schrijver dezes met vermindering van deze beide struikelblokken in hetgeen volgt een min of meer objectieve beschouwing over het ontwerp WDO te kunnen geven.

Dat het ontwerp WDO zoveel meer paragrafen telt dan de W.K. artikelen heeft twee oorzaken. De eerste hiervan is, dat het ontwerp WDO (verder korthedshalve maar „de WDO” te noemen) in tegenstelling tot de W.K. ook de beloningen regelt, welke als „Würdigung „besonderer Leistungen” (erkenning van bijzondere prestaties) aan „Soldaten” (= militairen) kunnen worden toegekend (§§ 2 t.m. 5). De tweede is, dat de WDO een afzonderlijke en zeer uitvoerig ge-

regelde procedure voorschrijft voor het opleggen van de z.g. Laufbahnstrafen („carrière straffen” zouden wij ze kunnen noemen) te weten „Gehaltskürzung” (gedeeltelijke inhouding van salaris), „Ver-sagung der Aufsteigens im Gehalt” (niet in aanmerking komen voor salarisverhoging), „Einstufung in eine niedrigere Dienstalterstufe” (in-deling in een lagere ancienniteitscategorie), „Dienstgradherabsetzung” (terugstelling in rang), „Entfernung aus dem Dienstverhältnis” (ontslag uit de dienst), „Kürzung des Ruhegehalts” (gedeeltelijke inhouding van pensioen) en „Aberkenning des Ruhegehalts” (ontneming van pensioen). Zoals men ziet zijn dit allemaal straffen, die de rechts-positie van de militair aantasten.

Het betreffende hoofdstuk telt maar even 72 paragrafen (§§ 43 t.m. 114). Blijven over voor enige algemene bepalingen en voor „die „Disziplinalgewalt der Disziplinarvorgesetzten und ihre Ausübung” 45 paragrafen. Het is met deze laatsten, dat ik mij in hoofdzaak zal bezighouden, daar zij zich het beste lenen voor een vergelijking met de overeenkomstige regeling in de W.K.

Wat „Disziplinarverstöße” zijn staat niet in de WDO maar in het „Soldatengesetz”. Daar lezen wij in Par. 20 lid 1:

„Der Soldat begeht ein Dienstvergehen, wenn er schuldhaft seine „Pflichten verletzt”.

Ik meen hieruit te moeten opmaken:

- a. dat het begrip „Disziplinarverstoss” identiek is aan dat van „Dienstvergehen”;
- b. dat als „Disziplinarverstöße” („Dienstvergehen”) niet alleen moeten worden aangemerkt wat wij krijgstuchtelijke vergripen (eigenlijke en oneigenlijke) noemen maar ook alle strafbare feiten, geen oneigenlijke krijgstuchtelijke vergripen zijnde, die een aan schuld te wijten schending van zijn plichten door een militair inhouden.

Het is op dit laatste, dat ik hier in het bijzonder de aandacht meen te moeten vestigen.

Ik geef de eerste alinea van punt 1 van Par. 6 WDO onvertaald weer daar zij van zeer groot belang is;

Disziplinarverstöße (Par. 20 Soldatengesetz) können durch Disziplinarstrafen geahndet werden,

1. wenn sie nicht unter ein Strafgesetz fallen oder
2. wenn sie unter ein Strafgesetz fallen, aber ihretwegen nicht auf Strafe oder eine strafrechtliche Maszname anderer Art erkannt wird.”

Wij zien hier in de eerste plaats, dat de WDO evenals de W.K. (art. 59) het principe huldigt, dat terzake van een door een militair begaan strafbaar feit, waarvan de (militaire) rechter kennis moet nemen of waarvoor hij hem veroordeeld heeft de dader, boven de bij het vonnis uit te spreken of uitgesproken straf, geen krijgstuchtelijke straf wordt opgelegd. Echter terwijl dit in onze wet met zoveel woorden is bepaald moet men het uit het gestelde in Par. 6 WDO maar afleiden. Overigens laat hetgeen in de „Begründung” ad Par. 6 wordt opgemerkt in deze geen twijfel over.

In de tweede plaats constateren wij, dat de WDO niet ons stelsel van met name genoemde „oneigenlijke krijgstuchtelijke vergrijpen” kent. Ook ieder strafbaar feit kan, wanneer maar niet deswege een strafvervolging wordt ingesteld, krijgstuchtelijk worden afgedaan. Dit lijkt al dadelijk een beter systeem dan het onze, dat — daarover is men het naar ik meen wel algemeen eens — veel te star en dus onpraktisch is. Par. 7 lid 1 bepaalt, dat de „zuständige Disziplinar-„vorgesetzte” (competente tot straffen bevoegde meerdere) „nach „pflichtmässigem Ermessen” bepaalt of hij wegens een „Disziplinar-„verstoss” op grond van deze wet (de WDO) zal straffen, waarbij hij ook het gedrag van de betrokkene zowel in als buiten dienst in aanmerking moet nemen. Hier hebben wij het opportunitieitsbeginsel, waarvan wij uit onze wet maar moeten afleiden, dat ook zij het huldigt, in optima forma.

Blijkens de „Begründung” ad Par. 7, 1 heeft men het bedoelde beginsel in de WDO vastgelegd omdat in het (Duitse) strafrecht het legaliteitsbeginsel wordt gehuldigd (al geeft Par. 153 Strafprozessordnung ook de mogelijkheid om een strafzaak wegens onbelangrijkheid te seponeren).

In de „Begründung” ad § 6 wordt nog opgemerkt, dat de „Disziplinarvorgesetzte” verplicht is (alle) strafbare handelingen van zijn ondergeschikten aan de „Strafverfolgungsbehörde” mede te delen en daardoor een strafvervolging uit te lokken en voorts dat § 153 Strafprozessordnung aan de „Strafverfolgungsbehörde” de mogelijkheid geeft om in lichte gevallen, die tevens een krijgstuchtelijk vergrijp opleveren, wegens onbelangrijkheid van een strafrechtelijke vervolging af te zien wanneer krijgstuchtelijke afdoening voldoende is. Ik meen uit één en ander te moeten afleiden, dat het in § 7 lid 1 WDO bepaalde veel minder ver gaat dan wat men er zo op het eerste gezicht in zou menen te kunnen lezen. Het geeft de „Disziplinarvorgesetzte” geenszins de bevoegdheid om strafzaken, die daarvoor naar *zijn* mening in de termen vallen, krijgstuchtelijk af te doen; het opent hem slechts de mogelijkheid om (eigenlijke) krijgstuchtelijke vergrijpen en strafbare feiten, die niet tot een (complete) strafvervolging hebben geleid, om redenen van opportunititeit onbestraft te laten. Zie ik dit goed dan valt m.i. ons systeem van krijgstuchtelijke afdoening van strafbare feiten (oneigenlijke krijgstuchtelijke vergrijpen) toch te prefereren boven dat van de WDO en zeker wanneer men, wat in de bedoeling ligt, het bepaalde in art. 2, 2e-6e W.K. uitbreidt. „Snel recht” is van het grootste belang voor een juiste handhaving van de krijgstucht. Bij ons is ook bij de afdoening van oneigenlijke krijgstuchtelijke vergrijpen „snel recht” mogelijk, in Duitsland zal dit onder vigueur van de WDO m.i. niet het geval zijn.

§ 7 lid 2 WDO bepaalt o.a., dat wanneer sedert het plegen van een (licht) krijgstuchtelijk vergrijp zes maanden verstreken zijn krijgstuchtelijke bestraffing deswege niet meer kan plaats vinden. M.i. is dit een op zich zelf niet kwade bepaling, die echter in de praktijk weinig

te betekenen zal hebben daar het haast ondenkbaar is, dat een tot straffen bevoegde meerdere een meer dan zes maanden tevoren gepleegd (licht) krijgstuuchtelijk vergrijp nog zal willen bestraffen.

§ 8 bepaalt in het eerste lid, dat tenzij alsnog een „disziplinarge-„richtliches Verfahren” tegen de dader wordt ingesteld (dit is de betekenis van de verwijzing naar § 75), deze wegens één krijgstuuchtelijk vergrijp slechts één keer krijgstuuchtelijk gestraft kan worden, en in lid 2, dat wegens meerdere „Pflichtverletzungen eines Beschuldigten, „über die gleichzeitig entschieden worden kann” slechts één krijgs-tuuchtelijke straf mag worden opgelegd.¹⁾

Deze bepalingen corresponderen met art. 38 W.K. Zij zijn echter iets scherper geformuleerd. Ik merk hierbij op, dat de WDO geen bijkomende straffen in de zin van de W.K. kent.

In § 9 wordt het krijgstuuchtelijk voorlopig arrest behandeld. Wij zien ook hierin, dat de WDO heel anders is ingedeeld dan de W.K. Ik kom hier later nog op terug. Vergelijken wij § 9 met de artt. 44, 45, 48 en 49 W.K. dan constateren wij enkele punten van overeenkomst en enkele punten van verschil. De bevoegdheid om krijgstuuchtelijk voorlopig arrest op te leggen komt volgens de WDO toe aan:

1. iedere tot straffen bevoegde commandant („Disziplinarge-„setzter”) t.a.v. militairen „die seiner Disziplinargewalt unterstehen” (wij zouden zeggen „die onder zijn bevelen staan en die hij dus krijgs-tuuchtelijk kan straffen”);

2. ieder lid van de „militärische Ordnungsdienst” met inbegrip van de „militärische Wachen” t.a.v. iedere militair wiens tot straffen bevoegde meerdere niet ter plaatse bereikbaar is;

3. iedere „Wachvorgesetzte” (is dit alleen de wachtcommandant of is dit ook bijv. de officier van piket?) t.a.v. iedere militair van de wacht;

4. iedere commandant alsmede iedere officier en onderofficier t.a.v. iedere militair, die zijn mindere is, wanneer de tot straffen bevoegde meerdere niet ter plaatse bereikbaar is.

Verder wordt bepaald, dat het recht van de sub 2 genoemden om krijgstuuchtelijk voorlopig arrest aan te zeggen prævaleert boven dat van de onder 4 genoemden en dat wanneer deze laatsten van dit recht gebruik maken zij hierdoor automatisch „Vorgesetzten” van de gearresteerden worden.

In de „Begründung” ad Par. 9 staat, dat voor militairen van een wacht geldt, dat alleen maar een „Wachvorgesetzter” hun krijgs-tuuchtelijk voorlopig arrest kan aanzeggen. Hiervoor valt wel wat te zeggen. Ik kan dit echter onmogelijk in Par. 9 lezen. M.i. is het namelijk zo, dat zolang geen „Wachvorgesetzter” van zijn recht om aan een militair van zijn wacht krijgstuuchtelijk voorlopig arrest aan te zeggen gebruik maakt dit recht aan iedere hierboven sub 4 genoemde meerdere toekomt.²⁾

¹⁾ De „Bundesrat” stelt hier een andere en m.i. betere redactie voor.

²⁾ De „Bundesrat” heeft dit ook geconstateerd en stelt daarom voor de bedoelde bepaling te doen luiden: „Angehörige einer militärischen Wache dürfen „nur von ihren Wachvorgesetzten festgenommen werden”.

Wie krijgstuuchtelijk voorlopig arrest oplegt moet dit onverwijld aan de „Dienststelle” van de gearresteerde melden (Par. 9 lid 2, laatste zin).

De gearresteerde moet uiterlijk aan het einde van de dag na die van zijn arrestatie op vrije voeten worden gesteld tenzij de rechter tevoren een „Haftbefehl” (bevel tot arrestatie) heeft gegeven (Par. 9 lid 3).³⁾

Het ogenblik van de arrestatie en dat van het ontslag uit het arrest moeten schriftelijk worden vastgelegd (Par. 9 lid 4).⁴⁾

Aldus de regeling van het krijgstuuchtelijk voorlopig arrest in de WDO. Wanneer men haar op de keper beschouwt blijkt zij niet zoveel af te wijken van die in de W.K. In feite is ook volgens de WDO „iedere meerdere”, die voldoende aanwijzing heeft gekregen om aan te nemen, dat een mindere zich aan een ernstig krijgstuuchtelijk vergrijp heeft schuldig gemaakt, . . . bevoegd hem zonodig (krijgstuuchtelijk) voorlopig arrest aan te zeggen” (art. 44 1e alinea W.K.).

Wat ontbreekt is een bepaling over de vorm waarin dit arrest moet worden ondergaan. Men mag echter uit § 9 wel afleiden, dat dit steeds in de vorm van streng arrest is. Hier hebben we dus een verschil met de W.K., die bepaalt dat het arrest te land „in den regel” wordt ondergaan „op dezelfde wijze als de krijgstuuchtelijke straf van licht arrest”. Deze bepaling is echter min of meer een dode letter aangezien in de weinige gevallen waarin bij ons krijgstuuchtelijk voorlopig arrest wordt opgelegd, dit vrijwel steeds in de vorm van streng arrest wordt ondergaan. De bepaling in de WDO omtrent de vrijlating van voorlopig gearresteerden correspondeert met die van art. 45 W.K. Zij is echter straffer. Hierdoor maakt zij een bepaling omtrent wie bevoegd zijn het voorlopig arrest op te heffen feitelijk overbodig.

Dat van aangezegd krijgstuuchtelijk voorlopig arrest onverwijld te bevoegder plaatse (schriftelijk) moet worden kennisgegeven is bij ons niet in de wet maar in de Inwendige Dienst voorgeschreven.

Al met al verschilt de Duitse regeling van het krijgstuuchtelijk voorlopig arrest dus maar weinig van de onze en is zij niet bepaald beter te noemen. Bij een event. wijziging van de W.K. ware m.i. slechts te overwegen om in navolging van de WDO de duur van dit arrest aan een vaste limiet te binden en om te bepalen dat ook het *krijgstuuchtelijk* voorlopig arrest in den regel in de vorm van streng arrest wordt ondergaan.

Ik kom nu tot een beschouwing over het tweede hoofdstuk van de WDO, handelende over „Die Disziplinalgewalt der Disziplinar-„vorgesetzten und ihre Ausübung”.

Hierin worden eerst de „einfache Disziplinarstrafen” genoemd. Deze zijn voor officieren, onderofficieren en mindere militairen dezelfde.

³⁾ De „Bundesrat” stelt voor daarnaast te bepalen, dat de gearresteerde in ieder geval op vrije voeten moet worden gesteld als de handhaving van de krijgstuuchtelijk het voorlopig arrest niet meer vordert. Dit lijkt mij een juiste toevoeging.

⁴⁾ De „Bundesrat” stelt voor te bepalen, dat ook de reden van de arrestatie schriftelijk moet worden vastgelegd.

Evenmin wordt verschil gemaakt tussen een „leger niet te velde” en een „leger te velde”. Dit betekent vergeleken met ons systeem natuurlijk een belangrijke vereenvoudiging. Met betrekking tot het eerste wordt in de „Begründung” onder „Allgemeines” slechts opgemerkt, dat de toegelaten krijgstuuchtelijke straffen voor alle rangen en standen dezelfde zijn en dat dus geen verschil tussen officieren, onderofficieren en manschappen wordt gemaakt. Blijkbaar acht men hier geen nader commentaar nodig.

Teneinde een oordeel in deze te kunnen uitspreken dient eerst te worden nagegaan welke de (lichte) krijgstuuchtelijke straffen zijn, die aan alle militairen zonder onderscheid kunnen worden opgelegd.

§ 10 WDO noemt er zes, te weten: 1. Verweis, 2. strenger Verweis, 3. Soldverwaltung, 4. Geldbusse, 5. Ausgangsbeschränkung, en 6. Arrest en bepaalt tevens, dat naast straf 6 de straffen 3 en/of 5 kunnen worden opgelegd. (Hoe men zich dit laatste voorstelt is mij niet duidelijk, daar de straf van „Arrest” reeds een volledige vrijheidsbeperking inhoudt. Of wil men misschien bijv. eerst enige dagen „Arrest” en daarna nog een aantal dagen „Ausgangsbeschränkung” laten geven?) Dit wijkt dus af van het bepaalde in § 8 lid 2. (Wetstechnisch gezien ware het beter geweest in laatstgenoemde paragraaf naar de uitzondering van § 10 lid 2 te verwijzen).⁵⁾

„Der Verweis” is onze berisping. Noch in § 11, noch in § 36, noch in de „Begründung” ad deze paragrafen valt te lezen, of deze straf mondeling dan wel schriftelijk moet worden ten uitvoer gelegd. Blijkbaar wil men de „Disziplinarvorgesetzte” in deze vrijlaten.

„Der strenge Verweis” ist der Verweis, der vor der Truppe be„kannt gemacht wird.” Aldus Par. 11 lid 2. Dit gaat dus verder dan bij ons de mondelinge berisping, die geschiedt na bijroeping of ten aanhoren van een of meer andere militairen van lagere rang dan de gestrafte (art. 6 3e alinea W.K.). Overigens betekent „die Truppe” hier ook alleen maar de militairen van het onderdeel van de gestrafte „vom Dienstgrade des Bestraften an aufwärts” (Par. 36 lid 2). Par. 11 lid 3 WDO bevat een bepaling, die vrijwel identiek is aan het bepaalde in de laatste alinea van art 6 W.K. (Men gaat hier haast aan plagiaat denken.)

„Die Soldverwaltung”, die met een maximum duur van 3 maanden aan militairen beneden de leeftijd van 25 jaren kan worden opgelegd,⁶⁾ bestaat hierin, dat de bezoldiging bij gedeelten, te bepalen door de strafoplegger, wordt uitbetaald (Par. 12). Zij is dus iets anders dan onze bijkomende straf van inhouding van soldij. Haar doel is om militairen, die niet met hun geld kunnen omgaan aan (financiële) orde te wennen („Begründung” ad Par. 12).

„Die Geldbusse” bedraagt maximaal „den einmonatigen Betrag der „Dienstbezüge oder des Soldes” en gaat dus wel zeer ver. Bij de be-

⁵⁾ De „Bundesrat” wil aan § 10 nog een derde lid toevoegen waarin verboden wordt andere dan in de WDO genoemde krijgstuuchtelijke straffen op te leggen. Dit is dus conform het bepaalde in art. 29 lid 1 Reglement b. d. Krijgstucht.

⁶⁾ De „Bundesrat” wil dit nog iets verder beperken.

paling van deze straf moeten ook de persoonlijke en maatschappelijke omstandigheden van de delinquent in aanmerking worden genomen (Par. 13). De geldboete kan van hetgeen de gestrafte verdient in zijn geheel of bij gedeelten worden ingehouden (Par. 37 leden 1 en 2). Men acht haar in het bijzonder een geschikte straf bij vergripen met financieel nadelige gevolgen zoals bijv. bij „pflichtwidrigem Umgang” met kostbaar materiaal. („Begründung” ad Par. 10). Dit is natuurlijk in de geest van hen, die hier te lande voorstanders zijn van de invoering van de geldboete als krijgstuuchtelijke hoofdstraf.

„Die Ausgangsbeschränkung”, die op haar minst 3 dagen en op haar hoogst 3 weken duurt, bestaat in het verbod om van het einde van de dienst of van een bepaald uur af buiten de „Unterkunft” te verblijven. Zij kan in de vorm van „verschärfte Ausgangsbeschränkung” bovendien nog bestaan in het verbod om voor de gehele duur van de straf of van een gedeelte daarvan „Gemeinschaftsräume” te bezoeken en bezoek te ontvangen (Par. 14). De invoering van de straf van „Ausgangsbeschränkung” maakt de straffen van „Kasernen-, „Quartier-, Bord- und Stubenarrest” overbodig. Aldus de „Begründung” ad Par. 10. Men noemt derhalve wat vroeger arrest (in diverse vormen) heette thans „Ausgangsbeschränkung”. Bestaat deze laatste in het verbod om na het einde van de dienst de „Unterkunft” te verlaten dan is dit precies hetzelfde als ons licht arrest althans voor onderofficieren en mindere militairen (art. 8 W.K.). In een lichtere vorm lijkt de „Ausgangsbeschränkung” veel op onze straf bestaande in de verplichting om ten hoogste 2 uur vóór het avondappèl in de kazerne enz. terug te zijn en aldaar te verblijven (art. 5, 3° W.K.), in een zwaardere komt zij zeer dicht bij ons verzuwaard arrest te liggen. Er is dus hier eigenlijk niets, althans maar heel weinig nieuws onder de zon.

Uit het bovenstaande volgt al, dat de in de WDO genoemde straf van „Arrest” op één lijn te stellen is met onze straf van streng arrest. Deze straf wordt in een afgesloten „Arrestraum” (cel?) ondergaan zowel door onderofficieren en mindere militairen als door officieren. Inderdaad wel zeer democratisch! Het lijkt mij echter niet bepaald bevorderlijk voor het prestige der officieren en daarom prefereer ik onze regeling in deze, waarbij de executie van de aan een officier opgelegde straf van streng arrest op een voor de troep onzichtbare wijze plaats vindt. „Arrest” kan ook in de vorm van „verschärfter Arrest” worden opgelegd. Alsdan krijgt de gestrafte in plaats van een bed („Bettlager”) een houten brits („harte Lagerstätte”) en „als Nahrung” water en brood. De vierde dag en vervolgens ieder derde dag mag hij echter op een bed slapen en krijgt hij de normale voeding. De duur van de straf van „Arrest” bedraagt tenminste 3 dagen en ten hoogste 3 weken. Men vindt dit alles staan in de §§ 15 en 38 WDO. In laatstgenoemde paragraaf staat echter nog meer en dat is interessanter dan het bovengenoemde.

Voordat de straf van „Arrest” ten uitvoer mag worden gelegd moet doktersadvies worden ingewonnen. Als er enige reden is om aan te

nemen dat de gezondheidstoestand van de gestrafte de onderbreking(?) van de straf van „Arrest” eist moet de commandant, die de straf executeert, voordat hij een beslissing neemt, de bevoegde arts horen. Als er gevaar voor de gezondheid van de gestrafte bestaat kan deze ook zonder voorafgaande beslissing van de executerende commandant naar een hospitaal worden overgebracht. (Wie dit kan bepalen vindt men nergens staan.) De overbrenging naar een hospitaal schorst de executie. De executerende commandant kan echter bepalen, dat de duur van het verblijf in het hospitaal in mindering komt van de straf.

Een deel van deze voorschriften doet wel wat erg „zacht” aan. Er is echter nog meer met betrekking tot de straf van „Arrest” bepaald, dat de „Disziplinarvorgesetzte” beletten moet om deze straf maar lichtvaardig op te leggen. Zo mag de straf van „Arrest” slechts worden opgelegd als voorafgegane opvoedkundige maatregelen en krijgstuuchtelijke straffen hun doel niet bereikt hebben of de handhaving van de krijgstuuchten een krijgstuuchtelijke vrijheidsstraf bepaaldelijk vordert (dit laatste maakt het eerste natuurlijk min of meer illusoir). Aldus Par. 27 lid 3.

De straf van „Arrest” mag door een „Disziplinarvorgesetzte” slechts worden opgelegd nadat de rechter haar zowel voor wat haar aard als voor wat haar duur betreft heeft goedgekeurd. (Par. 28 lid 1).⁷⁾

Wanneer wij dan nog zien, dat in principe slechts bataljons- en hogere commandanten de straf van „Arrest” aan onderofficieren en mindere militairen kunnen opleggen en dat officieren slechts door regiments- en hogere commandanten met „Arrest” kunnen worden gestraft (Par. 17 leden 2 en 3), dan moeten wij wel tot de conclusie komen dat men alles heeft willen doen om de militairen zoveel mogelijk buiten de cel te houden.

In de motivering waarom men de straf van „Arrest” in de WDO heeft „beibehalten” („Begründung” ad Par. 10) wordt echter gewezen op de heilzame werking, die van deze straf kan uitgaan (een hoogst efficiënt middel tot bevordering van het inzicht in de noodzakelijkheid van militaire plichtsbetrachting!). Een en ander valt niet al te best met elkaar te rijmen.

Dit waren dus „die einfachen Disziplinarstrafen”. Naast deze staan „die Laufbahnstrafen”, die ik bij een andere gelegenheid nader zal bespreken.

Zoals reeds werd opgemerkt zijn de „einfache Disziplinarstrafen” (evenals trouwens de „Laufbahnstrafen”) voor officieren, onderofficieren en mindere militairen dezelfde en kent de WDO ook geen aparte straffen bij een leger te velde. Een en ander maakt het straffenstelsel van de WDO wel veel eenvoudiger dan dat van de W.K., hetgeen op zich zelf ongetwijfeld een voordeel is. Als nadeel staat hier-tegenover, dat hoog en laag te veel over één kam geschoren worden (zie o.a. bij de straf van „Arrest”). Overigens biedt het straffenstelsel van de WDO de tot straffen bevoegde meerdere voldoende ruimte om

⁷⁾ Dit is overeenkomstig het bepaalde in art. 104, lid 2 Grundgesetz.

al naar gelang een delinquent officier, onderofficier of mindere militair is deze een passende straf op te leggen. Dat er de straf van strafdienst, die onmogelijk aan officieren kan worden opgelegd, niet in voorkomt, acht ik voor de landmacht geen bezwaar.

Het bepaalde in Par. 39 („Behelfsvollzug bei Arreststrafen”) opent de mogelijkheid om bijv. bij een leger te velde de straf van „Arrest” op een van de normale afwijkende wijze te executeren. Het bezwaar, dat men misschien zou kunnen koesteren tegen het ontbreken van een apart straffenstelsel bij een leger te velde wordt hierdoor voor een deel opgeheven. Dat de straf van „Ausgangsbeschränkung” bij een leger te velde vermoedelijk weinig effect zal sorteren behoeft natuurlijk geen reden te zijn om te bepalen, dat deze straf bij een dergelijk leger niet mag worden opgelegd.

Al met al geloof ik dat er wel iets voor het Duitse systeem te zeggen valt en dat het in het bijzonder raadzaam zal zijn om bij een herziening van de W.K. te overwegen het verschil, dat zij maakt tussen krijgstuuchtelijke straffen bij een leger „niet te velde” en bij een leger „te velde” te laten verdwijnen. Daarentegen voel ik er weinig voor om de straffen van „Soldverwaltung” en „Geldbusse” over te nemen. De eerste is een typische „maatregel” en geen „straf” in eigenlijke zin; de tweede levert teveel moeilijkheden voor de commandanten op.

In de §§ 16 t/m 20 van de WDO wordt de strafbevoegdheid („Disziplinalgewalt”) geregeld. Ik zal mij beperken tot een behandeling van die bepalingen welke in min of meer sterke mate van de onze afwijken.

De „Bundesminister für Verteidigung” is de hoogste tot straffen bevoegde meerdere (§ 16 lid 1).

Bij afwezigheid van een commandant gaat diens strafbevoegdheid op zijn plaatsvervanger over. Slechts officieren hebben strafbevoegdheid (§ 16 lid 2).

Compagnies- en overeenkomstige commandanten kunnen onderofficieren en mindere militairen straffen met „einfache Disziplinarstrafen” uitgezonderd „Arrest” en officieren alleen maar met „Verweis”.

Bataljons- en overeenkomstige commandanten kunnen alle „einfache Disziplinarstrafen” aan onderofficieren en mindere militairen opleggen en aan officieren alle deze straffen m.u.v. „Arrest”.

De „Bundesminister für Verteidigung”, regiments- en overeenkomstige commandanten alsmede hogere commandanten hebben v.w.b. de „einfache Disziplinarstrafen” volledige strafbevoegdheid.

De genoemde minister bepaalt wie als overeenkomstige commandanten („Offiziere in entsprechenden Dienststellungen”) beschouwd moeten worden. Dit staat allemaal in § 17 lid 7.

Een tot straffen bevoegde meerdere heeft de strafbevoegdheid van zijn naasthogere tot straffen bevoegde commandant wanneer deze niet bereikbaar is en de krijgstuuch een onmiddellijk optreden eist. Oefent hij in zo'n geval de strafbevoegdheid uit dan moet hij dit onverwijld aan de bedoelde commandant melden. (§ 17 lid 2). Gevallen als deze

zullen zich wel vaak voordoen en dus zal het wel geregeld voorkomen, dat een compagniescommandant straft als ware hij bataljonscommandant en een bataljonscommandant als ware hij regimentscommandant. Van de beperkingen van de strafbevoegdheid zoals deze in § 17 lid 1 zijn vastgelegd blijft op deze wijze niet veel over.

In principe oefent de laagste tot straffen bevoegde commandant de strafbevoegdheid uit (§ 18 lid 1). Slechts wanneer dit om bepaalde redenen niet mogelijk is treedt de naasthogere tot straffen bevoegde commandant in zijn plaats (§ 19 lid 1). Dit zijn ongetwijfeld belangrijke bepalingen die men hierop grondt, dat de laagste tot straffen bevoegde commandant zijn ondergeschikten het beste kent en hij in de eerste plaats voor hun opleiding, opvoeding en tucht verantwoordelijk is („Begründung” ad § 18). Het komt mij voor, dat er wel iets voor deze redenering te zeggen valt. Overigens geschiedt het bij ons, die dergelijke bepalingen niet kennen, toch ook maar zelden, dat een hogere commandant straft.

Naast de strafbevoegdheid krachtens functie kent de WDO ook de strafbevoegdheid krachtens rang, echter alleen v.w.b. plaatselijke commandanten, commandanten van speciaal samengestelde troepenafdelingen en officieren, die overeenkomstige commando's bekelden (§ 20).

De desbetreffende bepalingen sluiten aan bij die betr. de strafbevoegdheid krachtens functie. De strafbevoegdheid krachtens rang is evenals die van de naasthogere tot straffen bevoegde commandant een subsidiaire.

In de §§ 21 t.m. 29 is voorgeschreven op welke wijze de strafbevoegdheid moet worden uitgeoefend. Ook hier zal ik mij beperken tot de behandeling van de van de onze afwijkende bepalingen.

In de regel mag slechts dan gestraft worden als andere maatregelen geen resultaat hebben opgeleverd (§ 21 lid 1, laatste alinea).

Voordat een beslissing genomen wordt moet de „Vertrauensmann” (wie dat is kan men in Par. 30 van het Soldatengesetz lezen) over de persoon van de beklaagde zo mogelijk gehoord worden (§ 21 lid 4).⁸⁾

Is „der Disziplinarverstoss” (tevens) een strafbaar feit of is dit twijfelachtig dan *moet* de behandeling van de zaak aan „die zuständige „Strafverfolgungsbehörde” worden overgedragen (Par. 22 lid 1). Dit is natuurlijk een gevolg van het in het Duitse strafrecht gehuldigde legaliteitsbeginsel (zie boven).

„Disziplinarverstösse”, die met een strafbaar feit samenhangen maar niet „zu deren gesetzlichen Tatbestand gehören” (wij zouden zeggen „die niet tot de wettelijke elementen van het strafbare feit behoren”) dienen onafhankelijk van de strafzaak disciplinair bestraft te worden (Par. 22 lid 2). Dit is dus anders dan wat er in art. 60 W.K. staat. Ik prefereer het laatste.

Als de beklaagde door de rechter is vrijgesproken kunnen feiten, die onderwerp waren van het strafrechtelijk onderzoek, alleen maar dan disciplinair worden bestraft als zij een „Disziplinarverstoss” be-

⁸⁾ De „Bundesrat” wil hier een absolute verplichting van maken.

vatten, welke niet onder een strafwet valt. De „Disziplinarvorgesetzte” is gebonden aan de feitelijke overwegingen van het vonnis waarop de vrijspraak gegrond is (Par. 22 lid 3). De „Begründung” verduidelijkt deze bepaling met het volgende voorbeeld: Een soldaat wordt van de hem ten laste gelegde diefstal van een paar privé-handschoenen, die hij uit de kast van een kameraad heeft weggenomen, vrijgesproken omdat niet bewezen is, dat hij zich deze handschoenen (wederrechtelijk) heeft willen toeëigenen. Hij kan nu nog krijgstuchtelijk gestraft worden omdat hij zonder daartoe bevoegd te zijn iets uit de kast van een kameraad heeft weggenomen, zij het ook alleen maar om dit tijdelijk te gebruiken.

Wanneer een strafbaar feit ten onrechte krijgstuchtelijk is afgedaan dient de zaak alsnog aan de „Strafverfolgungsbehörde” gemeld te worden. Dit lijkt mij strikt genomen een ietwat overbodige bepaling.

In § 23 WDO is de onafhankelijkheid van de laagste tot straffen bevoegde meerdere gestipuleerd. Lid 1 bepaalt, dat de competente „Disziplinarvorgesetzte” alleen en op eigen verantwoordelijkheid zijn beslissing neemt en dat hem (dus) niet bevolen kan worden of en zo ja hoe hij moet straffen. (Uitzondering hierop vormt slechts de bepaling, dat opzettelijke verbreking van „Ausgangsbeschränkung” steeds met „Arrest” moet worden bestraft.)

Ook bij ons geldt, al staat dit ook niet met zoveel woorden in de wet (men leidt het af uit art. 37 W.K.), dat de strafoplegger niet slechts verplicht doch ook gerechtigd is om naar eigen inzicht en geweten een beslissing (omtrent al of niet straffen) te nemen” (H.M.G. 21 December 1954, M.R.T. 55 blz. 131 vlg.). Het zou m.i. aanbeveling verdienen om, in navolging van de Duitsers, een dergelijke bepaling strictis verbis in de wet op te nemen.

Wanneer een „Disziplinarvorgesetzter” de delinquent straft mogen hogere commandanten in principe deze beslissing niet te niet doen of wijzigen (§ 23 lid 2).

Laat de „Disziplinarvorgesetzte” een „Disziplinarverstoss” onbestraft, dan mag geen hogere commandant deze beslissing wijzigen. Wel blijft de instelling van een „disziplinargerichtliches Verfahren” tegen de delinquent mogelijk (§ 23 lid 3).

Ziet de „Disziplinarvorgesetzte” om welke reden ook van een bestraffing af, dan moet hij dit aan de beschuldigde, nadat hij deze gehoord heeft, mededelen (§ 24 lid 1).

Een nieuwe „vervolgning” kan slechts dan worden ingesteld als belangrijke nieuwe feiten of bewijzen aan het licht zijn gekomen (§ 24 lid 2).⁹⁾

Ik kom op deze nogal sterk van de onze afwijkende bepalingen nader terug bij de behandeling van de §§ 31 en 32, die de tegenhangers vormen van art. 50 W.K.

Er moet steeds een nacht liggen tussen het moment, dat de „Disziplinarvorgesetzte” kennis heeft gekregen van de „Disziplinarverstoss”

⁹⁾ De „Bundesrat” stelt een veel uitvoeriger redactie van dit lid voor.

en dat waarop hij de schuldige straft (§ 25 lid 1). Hij moet er dus altijd eerst een nachtje over slapen. Hier te lande is het naar ik meen bij de Koninklijke Marine in de praktijk ook enigszins zo. Dit dwingend voor te schrijven lijkt mij echter voor ons niet nodig daar onjuiste bestraffingen als gevolg van overhaastheid slechts sporadisch voorkomen. Bovendien kan een gemaakte fout meestal worden hersteld (art. 50 W.K.).

De krijgstuchtelijke straf wordt opgelegd door de ambtelijke mededeling van de „Strafformel” aan de beschuldigde, wiens eergevoel hierbij ontzien moet worden (§ 25 lid 2). De „Strafformel”, waarvan een afschrift aan de gestrafte moet worden uitgereikt, dient te vermelden tijd, plaats en „Sachverhalt des Disziplinarverstosses” (wij zouden zeggen: omschrijving van de strafreden), strafsoort en maat enz. De gestrafte moet schriftelijk op de hoogte gesteld worden van de mogelijkheid van beklag en van de wijze waarop en de tijd waarbinnen hij zijn beklag kan doen (§ 25 lid 3).

Is cumulatie van straffen toegestaan (§ 10 lid 2, zie hierboven) dan moeten deze straffen tezelfdertijd worden opgelegd (§ 25 lid 4). Dit lijkt mij eigenlijk vanzelfsprekend. Ook in die bepalingen zien wij, dat de WDO de daders van krijgstuchtelijke vergrijpen wel met heel veel zorgen omgeeft.

§ 26 lid 1 WDO correspondeert met art. 37 W.K. maar wijkt daarvan toch in niet onbelangrijke mate af. Dat de strafoplegger bij de bepaling van de soort en de mate van krijgstuchtelijke straf en rechtvaardigheid naast gestrengheid moet betrachten staat er niet in (men acht dit blijkbaar vanzelfsprekend).

Evenmin vindt men de bepaling, dat de strafoplegger de omstandigheden waaronder het vergrijp begaan is in aanmerking moet nemen. Daarentegen moet hij wel rekening houden met de ernst van het vergrijp en deszelfs „Auswirkungen”, de mate van schuld, de persoonlijkheid, het doorgaand gedrag en *de motieven* van de dader. Al met al komt § 26 lid 1 WDO toch wel zowat op hetzelfde neer als art. 37 W.K.

§ 26 lid 2 bepaalt, dat *in de regel* met lichtere straffen begonnen moet worden en dat men eerst naderhand tot het opleggen van zwaardere straffen zal dienen over te gaan. Deze bepaling zal in de praktijk wel weinig te betekenen hebben. Dat de straf van „Arrest” eerst mag worden opgelegd als voorafgegane opvoedkundige maatregelen en (lichtere) krijgstuchtelijke straffen geen resultaat hebben opgeleverd of wanneer de handhaving der krijgstucht het opleggen van een krijgstuchtelijke vrijheidsstraf vordert (§ 26 lid 3) vermeldde ik reeds bij mijn behandeling van de straf van „Arrest”.

§ 26 lid 4, bepalende dat „getilgte Disziplinarstrafen” (dit betekent „op de straflijst doorgehaalde krijgstuchtelijke straffen” en niet „te „niet gedane do.do.”) bij de bepaling van de straf niet in aanmerking mogen worden genomen, lijkt op het eerste gezicht min of meer overbodig. Men moet dit voorschrift echter zien in verband met § 42 lid 4, houdende een bepaling omtrent de doorhaling van oude „einfache „Disziplinarstrafen” op de straflijsten van dienstplichtige militairen.

Doet men dit dan constateert men, dat het bepaalde in § 26 lid 4 wel degelijk zin heeft.

§ 27 WDO bevat een bepaling, die ongeveer op hetzelfde neerkomt als die van art. 15 W.K. De beide bepalingen dekken elkaar over en weer niet geheel. Ik zal mij niet verdiepen in de vraag welke van de twee de beste is.

§ 28 bepaalt, dat de straf van „Arrest” eerst mag worden opgelegd na goedkeuring door de rechter en geeft aan hoe de „Disziplinar-„vorgesetzte” moet handelen om deze goedkeuring te verkrijgen. Het lijkt mij niet nodig nader op één en ander in te gaan, daar er hier te lande wel niemand zal zijn, die iets voor deze gang van zaken voelt.

Aangezien de „Disziplinarvorgesetzte” alleen maar bevoegd is om lichte krijgstuchtelijke straffen op te leggen en voor het opleggen van „Laufbahnstrafen” een „disziplinargerichtliches Verfahren” nodig is, bepaalt § 29, dat de bedoelde „Vorgesetzte” om een dergelijk „Ver-„fahren” uit te lokken de beslissing van de „Einleitungsbehörde” moet inroepen. Ik kom hierop terug wanneer ik (in een ander artikel) een beschouwing over de „Laufbahnstrafen” zal geven.

In een paragraaf, verdeeld in 8 punten, regelt de WDO het beklag over opgelegde krijgstuchtelijke straf. Dit zou erop kunnen wijzen, dat de Duitse regeling van dit beklag simpeler is dan de onze. Wij lezen echter in de aanhef van § 30, dat „auf Beschwerde gegen Diszi-„plinarstrafen . . . . . die Vorschriften der Wehrbeschwerdeordnung „mit folgender Massgabe Anwendung (finden)”. Ergo vermeldt § 30 slechts de bijzonderheden waardoor het beklag over opgelegde krijgstuchtelijke straf zich van andere soorten beklag onderscheidt (zie ook „Begründung” ad § 30).

De bijzonderheden vermeld in § 30 zijn de volgende:

1. Het beklag schorst behoudens in één geval, dat ik hier maar onbesproken zal laten, de executie van de straf mits het beklag vóór het begin der executie wordt ingediend. In verband daarmee is bepaald, dat het moment waarop de executie aanvangt tijdig, in de regel bij de oplegging der straf, aan de gestrafte moet worden bekend gemaakt. Wordt het beklag afgewezen dan schorst een verder beklag de executie niet. Ik wijs hier op § 33 lid WDO, waarin is bepaald, dat een „Disziplinarstrafe”, die door een „Disziplinarvorgesetzte” is opgelegd (dus een „einfache Disziplinarstrafe”) eerst dan mag worden geëxecuteerd als de gestrafte op de dag volgende op die van de strafoplegging voldoende tijd en gelegenheid heeft gehad om beklag in te brengen en hij hiervan geen gebruik heeft gemaakt en dat de gestrafte voordien geen afstand van beklag mag doen.

Dit is wel een gans ander systeem dan dat van de W.K. Naar mijn mening verdient het laatste de voorkeur boven het eerste en wel omdat het meer voldoet aan de eisen van de krijgstucht. Ik acht het namelijk absoluut noodzakelijk dat lichte krijgstuchtelijke straffen onmiddellijk nadat zij zijn opgelegd worden geëxecuteerd. Bovendien acht ik het gewenst, dat een gestrafte zich niet onmiddellijk over de straf (en/of over de omschrijving der strafreden) kan beklagen.

2. De beslissing op het beklag wordt genomen door de naasthogere „Disziplinarvorgesetzte” van de strafoplegger. Dit is dus net zo als bij ons.

3. Beklag over een arreststraf moet bij de „Wehrdisziplinkammer” worden gedaan. Ook hieruit blijkt weer hoe behoedzaam men is als het om de straf van „Arrest” (= ons streng arrest) gaat.

4. De beslissing op het beklag mag geen verzwaring van de straf bevatten. Hier te lande staat men op hetzelfde standpunt al schrijft de wet het ook niet met zoveel woorden voor.

5. In dit punt is bepaald dat en hoe een reeds ondergane straf, die na beklag gewijzigd is, moet worden gecompenseerd. Ook bij ons geschiedt dit laatste al staat het ook niet zo nauwkeurig geregeld in de wet (zie art. 66 laatste alinea W.K.).

6. Over het volgende beklag beslist de „Wehrdisziplinkammer”. Deze vervult hier dus de rol van ons H.M.G.

7. Als de „Wehrdisziplinkammer” de strafoplegging te niet doet omdat er geen sprake is van een „Disziplinarverstoss”, of omdat een „Disziplinarverstoss” niet bewezen is kan de zaak slechts dan door de „Disziplinarvorgesetzte” opnieuw geëntameerd worden wanneer belangrijke nieuwe feiten of bewijzen aan het licht komen. Dit lijkt mij een moeilijke en gevaarlijke bepaling, die bovendien erg perfectionistisch aandoet. Ik neem aan, dat zij in de praktijk wel een dode letter zal blijven. Tuchtrechtzaken dienen, als zij eenmaal tot in hoogste instantie zijn behandeld, niet opnieuw te worden opgerakeld.

8. Wordt de strafoplegging te niet gedaan en niet door een andere vervangen dan moet hiervan kennis gegeven worden op dezelfde wijze als dit met de (oorspronkelijke) strafoplegging is geschied. Het moet dus schriftelijk gedaan worden (zie § 25 lid 3).

Onze regeling van het beklag over opgelegde krijgstuchtelijke straf (artt. 61 t.m. 68 W.K.) is verre van perfect.¹⁰⁾ Die van de „Wehr-, beschwerdeordnung” en de WDO zit misschien beter in elkaar. Toch meen ik, dat als wij onze regeling eens op de helling zouden nemen wij maar voor een deel het Duitse voorbeeld moeten volgen.

De §§ 31 en 32, beide verdeeld in 5 punten, zijn de tegenhangers van art. 50 W.K. Onze regeling van het „overnemen” van strafopleggingen is dus wel veel beknopter dan de Duitse. Zij is ook heel anders.

Ingevolge art. 50 W.K. kunnen zowel de strafoplegger zelf als alle boven hem gestelde meerderen wijzigingen aanbrengen in de strafoplegging (ook ten nadele van de gestrafte) of deze te niet doen.

De regeling van de WDO houdt het volgende in:

a. Iedere „Disziplinarvorgesetzte” (dus niet alleen de strafoplegger)

---

¹⁰⁾ Terloops zij hier gewezen op de weinig systematische wijze waarop het beklag (in ruime zin) bij ons is geregeld: het (algemene) beklag over vermeende krenkende of onbillijke behandeling van een meerdere ondervonden slechts summier in het Regl. b. d. Krijgstucht; het beklag over opgelegde krijgstuchtelijke straf uitvoerig in de Wet op de Krijgstucht; het beklag over een ontvangen order en dat over een uitspraak waarbij men als strafoplegger betrokken is geweest, genoemd in de W.K. en min of meer uitvoerig geregeld bij K.B.

kan de *te niet doening* van de opgelegde straf vragen, als hij van mening is dat één van zijn ondergeschikten gestraft is ofschoon hij onschuldig, „niet nachweisbar schuldig” of de daad niet strafbaar is (§ 31 lid 1).

b. De „Disziplinarvorgesetzte” (hier te verstaan als de strafoplegger), die bij de strafoplegging kennelijk een fout heeft gemaakt, is verplicht een verzoek als boven te doen. Hij kan ook vragen de straf te *vermindere*n als zij hem naderhand te zwaar voorkomt (§ 31 lid 2).

c. De gestrafte zelf kan de tenietdoening van een niet meer aanvechtbare strafoplegging (d.w.z. een strafoplegging waarover hij zich niet meer kan beklagen) vragen als nieuwe feiten of bewijzen aan het licht gekomen zijn, die tot opheffing van de straf kunnen leiden. Hij kan zich alleen maar op de nieuwe feiten en bewijzen beroepen die hij bij de oorspronkelijke behandeling buiten zijn schuld niet naar voren heeft kunnen brengen (§ 31 lid 3).

d. Verzoeken als hier bedoeld moeten binnen een jaar na de strafoplegging worden ingediend (§ 31 lid 4). Dit is natuurlijk om quaeruleren te voorkomen.

e. De beslissing in deze wordt genomen door de instantie, die in geval van beklag bevoegd is (dus de „beklagmeerdere” of de „Wehrdisziplinar-kammer”). Wordt het bewuste verzoek door de „beklagmeerdere” of een hogere meerdere gedaan of heeft het „Wehrdisziplinargericht” de (oorspronkelijke) straf opgelegd dan beslist het laatste. De behandeling van het verzoek geschiedt als ging het om een beklag. Beslist de „beklagmeerdere” afwijzend dan is beklag bij het „Wehrdisziplinargericht” mogelijk (§ 31 lid 5).

f. De hogere „Disziplinarvorgesetzten” houden toezicht op de uitoefening van de strafbevoegdheid door de aan hen ondergeschikte „Disziplinarvorgesetzten” (§ 32 lid 1).

g. Krijgstuchtelijke straffen, die door „Disziplinarvorgesetzten” zijn opgelegd, moeten in een achtstal met name genoemde gevallen worden *opgeheven* (§ 32 lid 2).¹¹⁾ Van deze gevallen is alleen het volgende voor ons niet vanzelfsprekend. Een krijgstuchtelijke straf moet ook worden opgeheven wanneer de gestrafte na zijn bestraffing wegens hetzelfde feit rechtsgeldig strafrechtelijk gestraft of vrijgesproken wordt. Dit is dus anders dan bij ons (art. 57, 2e alinea W.K.).

h. Krijgstuchtelijke straffen, die wat soort of zwaarte betreft niet in de wet zijn voorzien moeten of worden *opgeheven* of gewijzigd (= verminderd) worden in de „nächstmilderer” (§ 32 lid 3).

i. Bevoegd tot het opheffen of wijzigen van straffen in de sub g en h genoemde gevallen zijn de hogere „Disziplinarvorgesetzten” of als het om „Arrest” gaat de „Wehrdisziplinar-kammer” (§ 32 lid 4).

j. De „Disziplinarvorgesetzten” moeten redenen van strafopheffing, die hun bekend zijn geworden, melden aan de autoriteit, die bevoegd is de straf op te heffen of te wijzigen.

Wat valt er van dit alles te zeggen? Het lijkt een systeem, dat goed in elkaar zit. Hoeveel eenvoudiger is echter het onze. Zeker, ik moet

¹¹⁾ De „Bundesrat” wenst hier geen limitatieve opsomming.

toegeven, dat ook bij ons het „overnemen” van bestraffingen niet zo'n gemakkelijke materie is en dat art. 50 W.K. deze materie wel erg summier regelt.

Dit neemt evenwel niet weg, dat wij er in de meeste gevallen toch wel komen. Ik zie ook in de §§ 31 en 32 van de WDO weer het streven om toch vooral de rechten van de minderen veilig te stellen en om deswege de meerderen maar aan handen en voeten te binden. Dit zal ook in het huidige, democratisch geregeerde Duitsland nog wel nodig zijn, bij ons is het gelukkig niet zo. Het is tenslotte het doel ook van het militair tuchtrecht, dat hij die zondigt de straf krijgt die hij deswege verdient. Art. 50 W.K. bevordert dit; de §§ 31 en 32 WDO daarentegen vormen hiervoor een beletsel (strafverzwaring is bij „overnemen” van de strafoplegging niet mogelijk). Het is alleen al om deze reden dat ik het bepaalde in art. 50 W.K. boven dat in de §§ 31 en 32 WDO prefereer.

Over het volgende onderwerp, de tenuitvoerlegging van krijgstuuchtelijke straffen (§§ 33 t.m. 41 WDO), heb ik na het voorafgaande, waarin ik al één en ander ervan vermeldde, niet veel meer te zeggen.

Interessant is hierbij eigenlijk alleen maar, dat in de WDO is bepaald (§ 25), dat krijgstuuchtelijke straffen ook voorwaardelijk kunnen worden opgelegd. Bij de oplegging van een (eenvoudige) krijgstuuchtelijke straf kan nl. worden bepaald, dat als de gestrafte niet binnen 5 maanden gerechtelijk of opnieuw krijgstuuchtelijk wordt gestraft, de straf hem zal worden kwijtgescholden. Dit mag slechts eenmaal geschieden en alleen maar wanneer de gestrafte nog niet eerder of maar „geringfügig” gestraft werd en te verwachten valt, dat deze maatregel een gunstige opvoedende werking zal hebben.

Naar ik meen hebben wij hier te lande geen behoefte aan bepalingen als deze v.w.b. de oplegging van de lichtere krijgstuuchtelijke straffen (berisping t.m. streng arrest). Met betrekking tot de executie van de straf van „Arrest” is nog bepaald, dat gedurende de tijd, dat de gestrafte zijn straf ondergaat de helft van zijn bezoldiging tot een maximum van drie Mark per dag wordt ingehouden (§ 38 lid 2). Streng arrest gaat dus altijd met inhouding van een gedeelte van de soldij gepaard. Voor een dergelijke bepaling is natuurlijk wel wat te zeggen.

In § 39 is de „Behelfsvollzug bij Arreststrafen” geregeld. Deze paragraaf is de tegenhanger van de artt. 33 en 34 W.K. Zij opent geen nieuwe gezichtspunten.

Tenslotte wordt in § 41 bepaald, dat „eenvoudige” krijgstuuchtelijke straffen na verloop van 6 maanden niet meer geëxecuteerd mogen worden. Een bepaling, welke wij niet kennen en die wel van zeer geringe praktische betekenis zal blijken te zijn.

Het laatste onderwerp, dat in het tweede hoofdstuk van de WDO is geregeld, is dat van de „Disziplinarbücher” (wij zouden zeggen de straflijst). Uiteraard moeten alle gegevens omtrent een strafoplegging in de „Disziplinarbücher der Personalakten” worden aangetekend

(§ 42 lid 2). Even vanzelfsprekend is bepaald, dat aan de „Dienst-„stelle” die het „Disziplinarbuch” of de „Personalakten” beheert, de straffen enz., welke door andere „Dienststellen” zijn uitgesproken, moeten worden medegedeeld (§ 43 lid 3). Interessant is slechts de bepaling, dat „eenvoudige” krijgstuchtelijke straffen, opgelegd aan militairen, die niet beroepsmilitairen of „Soldaten auf Zeit” zijn, worden doorgehaald („getilgt”) als de gestrafte drie jaar lang noch gerechtelijk noch krijgstuchtelijk gestraft is (§ 42 lid 4). Hier ziet men juist het omgekeerde van dat waartoe men bij ons wil komen. Bij ons wil men de beroepsmilitairen en de lang-verband'ers (officieren en onderofficieren) ter wille zijn door te bepalen, dat op hun straflijsten vermelde straffen ouder dan 5 (of 6) jaar zullen worden doorgehaald; in Duitsland acht men een dergelijke maatregel slechts voor dienstplichtigen op zijn plaats. Ik wijs in dit verband nog op de „Begründung” ad § 42 lid 4 waarin gezegd wordt, dat bij beroepsmilitairen en „Soldaten auf Zeit” de personeelsbescheiden een volledig beeld van het militair verleden van de betrokkene moeten kunnen geven. Zowel voor het ene als voor het andere standpunt valt wel wat te zeggen en ik onthoud mij er dan ook maar van om hier een keuze te doen. Erg belangrijk is de kwestie in ieder geval niet.

Zoals ik hierboven al vermeldde regelen de §§ 43 t.m. 114 WDO het „disziplinargerichtliche Verfahren”. Aangezien dit iets is, dat wij niet kennen, lenen deze paragrafen zich niet voor een vergelijking met de W.K. en valt een behandeling ervan dus buiten het bestek van mijn artikel. Ik zal er echter een andere keer een aparte beschouwing aan wijden.

Resten alleen de „Schlussvorschriften” (§§ 115 t.m. 121). Van de „Schlussvorschriften” hebben die vermeld in de §§ 115, 116 en 117 alleen betrekking op het „disziplinargerichtliche Verfahren” en bepaalt § 121 wanneer de WDO in werking zal treden. Blijven over de §§ 118, 119 en 120.

§ 118 lid 1 bepaalt, dat alleen de „Wehrdisziplinargerichte” bevoegd zijn tot het nemen van beslissingen „im disziplinargerichtlichen Verfahren, für die richterliche Nachprüfung der Entscheidungen des „Disziplinarvorgesetzten sowie für die sonst in diesem Gesetz vorgehenden richterlichen Entscheidungen”.

§ 118 lid 2 bepaalt dat de op grond van deze wet genomen beslissingen van de „Disziplinarvorgesetzten” en de „Wehrdisziplinargerichte” voor de beoordeling „der vor einem Gericht geltend gemachten Rechte aus dem Dienstverhältnis” bindend zijn.

§ 119 bepaalt voor zover hier van belang, dat de „Bundespräsident” het recht van gratie heeft v.w.b. de ingevolge deze wet opgelegde krijgstuchtelijke straffen en dat hij dit recht zelf kan uitoefenen of de uitoefening ervan aan anderen kan delegeren. Dit is dus anders dan bij ons (art. 53 W.K.).

§ 120 tenslotte geeft aan de „Bundesminister für Verteidigung” de bevoegdheid om in overeenstemming met de „Bundesminister für

„Finanzen” te bepalen „welche Bezüge einschlieslich der Sachbeüge „als Dienstbezüge und Sold im Sinne der §§ 13, 102 (u.s.w.) anzusehen „sind”. Deze bepaling correspondeert met het bepaalde in art. 25 laatste alinea W.K.

Het (toekomstige) Duitse militaire tuchtrecht is voor wat het opleggen van de „einfache” krijgstuchtelijke straffen betreft deels eenvoudiger, deels ingewikkelder dan het onze. Het kent maar één reeks van straffen, die zowel in vredes- als in oorlogstijd aan militairen van alle rangen en standen kunnen worden opgelegd (er is slechts één onbeduidende uitzondering: de „Soldverwaltung”) en die bij allen op dezelfde wijze worden geëxecuteerd. Daartegenover staat, dat het „overnemen” van bestraffingen op een wel zeer omslachtige wijze is geregeld. Wij hebben gezien, dat dit zijn reden moet hebben in het verlangen om de minderen tegen de meerderen te beschermen. Dit is trouwens de geest welke de gehele WDO ademt (zie in dit verband ook de bepalingen omtrent het „Arrest”, het beklag enz.). Dat men hierbij naar mijn smaak op verschillende punten te ver gaat, d.w.z. verder dan met de handhaving van de krijgstucht strookt, heb ik hier en daar al opgemerkt. Wie, zoals ik min of meer onbevooroordeeld de WDO en de daarbij behorende „Begründung” beziet moet dan ook wel de indruk krijgen, dat de Duitsers het te mooi hebben willen maken: het is „des Guten (= Demokratischen) zuviel”.

Wanneer ik tenslotte de conclusie trek uit mijn bovenstaande beschouwingen dan constateer ik, dat de W.K. er vergeleken met de WDO lang niet slecht afkomt, dat zij zelfs in verschillende opzichten boven de WDO is te prefereren. Slechts in één opzicht wint de laatste het m.i. stellig van de eerste: zij is beter ingedeeld en daardoor overzichtelijker. Over de vraag of zij over het algemeen ook beter geformuleerd is zou men kunnen twisten.

Met dit al bevat de WDO naar mijn mening maar weinig nieuwigheden, die het navolgen waard zijn en zal men dus bij een toekomstige grondige herziening van de W.K. de WDO zeker niet over de hele linie als lichtend voorbeeld moeten nemen.

MLITAIRE RECHTSPRAAK.

Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage.

Vonnis van 22 november 1956.

President: Mr D. B. A. Franken; *Leden:* J. N. J. van der Meij, L. J. Pronk, B. Veldkamp en C. M. N. Kuiters.
Raadman: Mr A. van Houte, advocaat te 's-Gravenhage.

(Zie ook het vonnis van de Zeekrijgsraad Ned. Nieuw Guinea van 2 oktober 1956, M.R.T. L -1957- blz. 97 v.).

Opzettelijke ongehoorzaamheid aan het bevel van een meerdere in burger (die zich als zodanig bekend had gemaakt) om in een restaurant, waar beklaagden zich bevonden, hun hoofddekseel af te zetten.

Omtrent de vraag of aan het gegeven bevel een dienstbelang — vereist element van artikel 114 W.M.Sr. — ten grondslag ligt, verwijst de Krijgsraad naar artikel 8 (4) Regl. Krijgstucht, betrekking hebbende op de naleving van in hoofdzaak fatsoens- en conventienormen. Er is geen normengebied, waar de normen zo afhankelijk zijn van de verschillende levenskringen en de daarin heersende modes en imitaties, en mitsdien haar naleving zo wisselvallig en willekeurig als bij de fatsoens- en conventienormen. De Krijgsraad wil aannemen dat de commandant van beklaagden en diens vlootvoogd van oordeel waren dat beklaagden aan de waardigheid van de militaire stand verschuldigd waren, in het restaurant „Rita” te Manokwari hun hoofddekseel af te zetten, doch in de tenlastelegging is omtrent dit dienstbelang met geen woord gerept.

Ook een (eigenlijk) krijgstuhtelijk vergrijp kan het bewezene niet opleveren. Uit het verband tussen artikel 13 (2) en 10 (1) van het Regl. Krijgstucht blijkt dat de door de meerdere gegeven bevelen betrekking moeten hebben op de dienst en het is niet aan de minste twijfel onderhevig dat het bevel om in het restaurant hun hoofddekseel af te zetten, met de dienst als zodanig niet in de minste mate in betrekking stond.

Vrijspraak.

(W.M.Sr. art. 114; R.K. art. 8, 10, 13).

**DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT BINNEN HET RIJK IN EUROPA
TE 'S-GRAVENHAGE,**

in de zaak van de Fiscaal tegen (1) L. M. C., oud 21 jaar, zeemilicien-marinier 2e klasse en (2) J. A. M. D., oud 21 jaar, zeemilicien-marinier 3e klasse, gerequireerden,

Gezien de beschikkingen tot verwijzing naar de Zeekrijgsraad van de commandant Zeemacht Nederlands Nieuw Guinea respectievelijk d.d. 26 juni 1956 nr. 11.342-3132/CZMNG en 26 juni 1956 nr. P.11.334-9117/CZMNG;

Gezien de beschikkingen tot aanhangig maken van de Commandant Zeemacht Nederland d.d. 4 augustus 1956 nr. CZM/P/20366/72541 en d.d. 4 augustus 1956 nr. CZM/P/20365/74856;

Gezien de bevelschriften tot bijeenkoming van de Zeekrijgsraad d.d. 5 november 1956, aan de voet van welke stukken door de Fiscaal aan de beklaagden C. en D. respectievelijk wordt ten laste gelegd:

„dat hij te Manokwari, dienende als zeemilicien-marinier der 2e „klasse (respectievelijk zeemilicien-marinier der 3e klasse) bij de Marinierskazerne aldaar, op of omstreeks 27 april 1956 tezamen en in „vereniging met de zeemiliciens-marinier der 3e klasse J. A. M. D. „(respectievelijk zeemilicien-marinier der 2e klasse L. M. C.) en „C. W. Th. V., toen de in burger geklede sergeant der mariniers „G. N. Hakkenberg hen gedrieën gekleed in uniform met de hoofd-

„deksels op het hoofd had aangetroffen in het restaurant „Rita” en — „na zich als zodanig aan hen te hebben bekend gemaakt en, toen of „eerder, een vergeefs verzoek aan hen te hebben gedaan hun hoofd- „deksel af te zetten — hen alstoen in dat restaurant deswege bevolen „had hun hoofddeksels af te zetten, opzettelijk daarop zijn hoofddeksel „op het hoofd houdende, niet aan die order heeft voldaan, en, nadat „genoemde sergeant hen had gezegd, dat zij een gevaarlijk spel speel- „den, althans woorden van die strekking bezigende, en hen wederom „bevolen had hun hoofddeksel af te zetten, wederom opzettelijk daar- „op zijn hoofddeksel op het hoofd houdende, niet aan die order heeft voldaan”;

Gezien: . . . . enz.;

Gezien de schrifturen van eis door de fiscaal overgelegd en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusies, strekkende tot bewezen verklaring van het aan ieder der beklaagden te laste gelegde, alsmede ieders schuld eraan, qualificatie ten aanzien van ieder hunner daarvan als: „Opzettelijke ongehoorzaamheid, terwijl twee of meer „personen gezamenlijk het misdrijf plegen, tweemaal gepleegd, alle „feiten als een voortgezette handeling beschouwd” en veroordeling deswege ten aanzien van ieder der beklaagden tot een geldboete van f 60.— subsidiair 30 dagen hechtenis onvoorwaardelijk;

Gelet: . . . . enz.;

Overwegende, dat ten processe, zakelijk gerelateerd, hebben verklaard:

1e. L. M. C., oud 21 jaar, als beklaagde:

dat hij op of omstreeks 27 april 1956, dienende als marinier der 2e klasse z/m bij de Marinierskazerne te Manokwari, zich tezamen met de mariniers D. en V., aan de bar van het restaurant „Rita” te Manokwari bevond; dat zij allen in uniform gekleed waren en hun hoofddeksels op het hoofd droegen; dat er een burger naar hen toekwam en tegen hen zeide: „Zetten jullie je mutsen af”; dat hij heeft geantwoord: „Het spijt mij wel, ik ken je niet, dat kan iedere burger wel tegen mij „zeggen”; dat D. en V. het met hem eens waren; dat de burger zich bekend maakte als sergeant der mariniers Hakkenberg en hen vervolgens de order gaf: „Ik gelast jullie je hoofddeksel af te zetten”; dat hij opzettelijk zijn hoofddeksel op het hoofd heeft gehouden en ook D. en V. hun hoofddeksel op het hoofd bleven houden en hij er zich van bewust was dat ook zij zich op dat moment aan dienstweigering schuldig maakten; dat de sergeant tegen hen heeft gezegd: „Weten „jullie wel, dat jullie met vuur spelen?” of woorden van dergelijke strekking en direct daarop tegen hen zei: „Ik waarschuw jullie voor „de laatste maal, dat jullie je pet moet afzetten”; dat hij opzettelijk zijn hoofddeksel op het hoofd heeft gehouden, terwijl zij aan de bar bleven zitten nog steeds met hoofddeksel op;

Post alia:

Overwegende, dat door de inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen wordende de verklaring van ieder der beklaagden slechts gebruikt tegen hem, die haar heeft afgelegd, ten aanzien van ieder der beklaag-

den wettig en overtuigend is bewezen, met ieders schuld eraan, hetgeen ieder hunner is te laste gelegd;

Overwegende, omtrent de vraag of aan het door sergeant Hakkenberg aan de beklagden in het restaurant „Rita” gegeven bevel om hun hoofddekseel af te zetten een dienstbelang ten grondslag ligt:

dat een bepaald dienstvoorschrift betreffende gelegenheden, waar of waarbij een militair zijn hoofddekseel behoort af te zetten of behoort op te houden niet bestaat; dat artikel 8 (4) van het Reglement betreffende de Krijgstucht voorschrijft dat de militair zich te allen tijde behoorlijk zal gedragen overeenkomstig de waardigheid van de militaire stand en ook in de omgang met burgers een voorbeeld zal zijn van ordelijk en goed zedelijk gedrag, welk voorschrift, evenals het onderhavige geval, betrekking heeft op de naleving in hoofdzaak van fatsoens- en conventienormen;

dat er echter geen normen-gebied is, waar de normen zo afhankelijk zijn van de verschillende levenskringen en de daarin heersende modes en imitaties en mitsdien haar naleving zo wisselvallig en willekeurig is als bij de fatsoens- en conventienormen;

dat wat in de ene kring als zeer geslaagd en behoorlijk geldt in een andere kring bepaald indruist tegen de aldaar heersende omgangsvormen;

dat het geen twijfel lijdt wanneer een officier in ceremoniële tenue tijdens een officieel diner in het Kurhaus zijn hoofddekseel ophoudt, deze handeling zich met de inhoud van artikel 8 (4) alzo met de krijgstucht niet verdraagt, doch wanneer daarentegen in de bar van een of andere eettent, waar de rock and roll wordt gedanst, zich een militair met gedekte hoofde bevindt daarin nu niet dadelijk een schending van de krijgstucht is te zien;

dat tussen beide uitersten een reeks van mogelijkheden ligt, ten aanzien waarvan het niet doenlijk is ze te voren eens en vooral als al dan niet strijdig met de krijgstucht te stempelen, doch waarvan het toetsen aan de eisen van de krijgstucht moet worden overgelaten aan de betrokken voor de handhaving van de krijgstucht verantwoordelijke commandanten, die daarbij alle omstandigheden, waaronder het voorval heeft plaats gevonden in aanmerking kunnen nemen en welke commandanten ook overigens tot taak hebben de onder hun bevelen gestelde militairen op te voeden in juiste begrippen betreffende hetgeen zij met betrekking tot het al dan niet toelaatbare van bepaalde handelingen in het openbaar aan de waardigheid van de militaire stand in het algemeen en aan die van hun rang in het bijzonder verschuldigd zijn;

dat de krijgsraad gaarne wil aannemen, dat de commandant van beklagden, diens vlootvoogd en de fiscaal het met sergeant Hakkenberg eens waren dat beklagden aan de waardigheid van de militaire stand verschuldigd waren, onder de omstandigheden, in het Restaurant „Rita” ten tijde der telastlegging heersende, hun hoofddekseel af te zetten, maar dan moeten die *omstandigheden in de telastlegging* worden vermeld;

dat nu van de omstandigheden, waarop voornoemde autoriteiten

hun oordeel deden steunen, dat het door beklagden met gedekte hoofde vertoeven in Restaurant „Rita” in strijd met de krijgstucht was en het door de sergeant Hakkenberg gegeven bevel om het hoofddekseel af te zetten op dit dienstbelang betrekking had, in de *telastlegging* met geen woord wordt gerept, mitsdien in de *telastlegging* ontbreekt de aanwijzing van het dienstbelang, dat aan elk dienstbevel ten grondslag moet liggen, zodat bij gebreke van dit vereiste element van artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht, het bewezene niet onder voornoemd artikel kan worden gesubsumeerd, terwijl het al evenmin onder enige andere wet of verordening is strafbaar gesteld;

Overwegende, omtrent de vraag of beklagden wellicht terzake van het bewezen, doch niet in enige strafwet omschreven, feit krijgstuchtelijk behoren te worden gestraft;

dat wel artikel 13 (2) van het Reglement betreffende de krijgstucht aanvankelijk het vermoeden doet ontstaan dat de militair *elk* bevel van een meerdere moet opvolgen, doch artikel 10 (1) van dit reglement leert dat de door de meerdere gegeven bevelen betrekking moeten hebben op de *dienst*;

dat welke twijfel er ook kan bestaan of beklagden aan de waardigheid van de militaire stand verschuldigd waren hun hoofddekseel in restaurant „Rita” af te zetten, het aan niet de geringste twijfel onderhevig is, dat het bevel om in dat restaurant hun hoofddekseel af te zetten met de *dienst* als z.d. niet in de minste mate in betrekking stond; dat er mitsdien geen gronden aanwezig zijn om het bewezene als een krijgstuchtelijk feit te beschouwen;

Gezien de artikelen 185, 188 en 189 van de Regtspleging bij de Zeemacht;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN,

Verklaart in voege als hiervoren overwogen wettig en overtuigend bewezen hetgeen de beklagde is te laste gelegd;

Verklaart ieder hunner daaraan schuldig;

Verklaart het bewezene niet strafbaar;

Spreekt ieder der beklagden vrij van hetgeen ieder hunner is te laste gelegd.

NASCHRIFT.

Het hier ten laste van J.A.M.D. en L.M.C. berechte voorval werd bij vonnis van de Zeekrijgsraad in Nederlands Nieuw Guinea van 2 oktober 1956 (M.R.T. L -1957- blz. 97 v.) berecht ten laste van de derde mede-dader C. W. Th. V. De beide hiervermelde beklagden werden vrijgesproken; de in Nieuw Guinea berechte beklagde werd veroordeeld tot een geldboete van f 60.—.

De Krijgsraad in Nieuw Guinea stelde vast dat het een algemeen aanvaard beginsel van burgerlijk fatsoen is dat men, een hoofddekseel dragende, bij het betreden van een openbare gelegenheid als een restaurant, dat hoofddekseel afneemt. Uitgaande van dit algemeen aanvaarde beginsel kon die Krijgsraad op de onderhavige tenlastelegging tot een veroordeling geraken.

*De Krijgsraad te 's-Gravenhage aanvaardde niet een dergelijk be-
ginsel, doch stelde zich op het standpunt dat er tussen een geval, waar-
in het fatsoen zonder twijfel het afzetten van het hoofddekseel vordert
en een geval, waarin „nu niet dadelijk” door het fatsoen gevorderd
wordt dat het hoofddekseel wordt afgezet, zich een grote reeks van
schakeringen voordoet. Op grond van deze overweging stelde de Zee-
krijgsraad te 's-Gravenhage aan de dagvaarding de eis, dat daarin
vermeld zou zijn dat in casu (in het restaurant „Rita” te Manokwari,
op 27 april 1956) het afzetten van het hoofddekseel door de fatsoens-
normen gevorderd werd.*

*„Curia jus novit”; curia morem novit: de Rechter is geroepen om,
behalve de rechtsregels ook de fatsoensnormen toe te passen (en dus
te kennen) en in zoverre is het betoog van de Zeekrijgsraad te 's-Gra-
venhage sluitend. Maar zoals in de toepassing (en beoordeling) van
rechtsregels tussen verschillende rechterlijke colleges verschil kan be-
staan, zo ook kan verschil bestaan in de toepassing (en beoordeling)
van fatsoensnormen. In de ten deze bestaande keuze tussen de op-
vattingen van de Zeekrijgsraad in Nieuw Guinea en de Zeekrijgsraad
te 's-Gravenhage, kies ik het standpunt van eerstgenoemde, die uitge-
gaan is van een algemene regel dat men in een restaurant niet zijn
hoofddekseel ophoudt. De Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage kan toege-
geven worden dat het in bepaalde, zéér bepaalde, „rock-and-roll-
„tenten” wellicht mos is om het hoofddekseel op te houden, maar de
steller van de tenlastelegging, die het woord „restaurant” gebruikte,
doelde kennelijk niet op een dergelijk uitzonderingsgeval.*

*Niet geheel duidelijk is de constructie „dat, welke twijfel er ook kan
„bestaan of beklagden aan de waardigheid van de militaire stand ver-
„schuldigd waren, hun hoofddekseel in het restaurant „Rita” af te zetten,
„het aan niet de geringste twijfel onderhevig is, dat het bevel, om in
„dat restaurant hun hoofddekseel af te zetten, met de dienst als
„zodanig niet in de minste mate in betrekking stond”.*

*Mij dunkt dat als beklagden aan de waardigheid van de militaire
stand verschuldigd waren, hun hoofddekseel af te zetten — derhalve
als zulks een eis van artikel 8 (4) Reglement Krijgstucht was — zowel
het zich gedragen naar dat voorschrift als het behartigen en handhaven
van de eisen der militaire waardigheid toch stellig wel in enige mate
(ja zelfs in sterke mate) in betrekking met dienst staat. Ware het an-
ders, dan zou het schenden van voorschriften van het Reglement
Krijgstucht losgehaakt zijn van de dienst; of, geredeneerd vanuit het
door de Krijgsraad in dit verband ter sprake gebrachte artikel 10 (1)
Reglement Krijgstucht: dan zou de meerdere niet gerechtigd zijn be-
velen te geven, daartoe strekkende dat de mindere de schending van
een voorschrift van het Reglement Krijgstucht stake. Dat zou in strijd
zijn met het voorschrift van artikel 27 (1) Reglement Krijgstucht, het-
welk handhaving van de krijgstucht aan iedere meerdere opdraagt.*

W. H. V.

Krijgsraad te Velde West.

Dispositie tot ontslag uit arrest van 10 september 1956.

President: Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Majoor Mrs W. Kasten en D. J. R. Buisman.

Gezien de erkenning van beklaagdes gewetensbezwaren moet de tegen hem ingestelde strafvervolging worden gestaakt. Mitsdien behoort beklaagde uit het arrest te worden ontslagen.

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

Gehoord de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad;

Gezien diens requisitoir tot ontslag uit arrest van Jan H., geboren te Jippinghuizen, 18 maart 1936, dienstplichtig soldaat van het Regiment Intendance Troepen, thans verblijvende in het Huis van Bewaring I te 's-Gravenhage, beklaagd van opzettelijke ongehoorzaamheid, gepleegd in tijd van oorlog;

Gezien de beschikking van de Minister van Oorlog dd. 8 september 1956 nr. 777700 houdende de erkenning van de gewetensbezwaren van Jan H. voornoemd tegen de militaire dienst;

Overwegende, dat — gezien deze erkenning — op grond van artikel 2 laatste lid van de Dienstweigeringswet, de tegen beklaagde voornoemd ingestelde strafvervolging moet worden gestaakt;

Overwegende, dat mitsdien de zaak van die aard is, dat de beschuldigde, die in arrest is, daaruit behoort te worden ontslagen;

Heft op het arrest; ontslaat beklaagde voornoemd daaruit.

NASCHRIFT.

Op grond van hetgeen Mr W. J. SMITS schreef in M.R.T. XLVII -1954- blz. 381 v. moet aangenomen worden dat de Krijgsraad met deze beschikking, welke blijkens haar opschrift (slechts) strekt tot opheffing van het arrest, volstaat, ook voor wat betreft het door de Wet vereist staken van de vervolging.

Het onbevredigende van een dergelijke gang van zaken is, dat een strafvervolging, een verwijzing naar de Krijgsraad, zonder uitspraak in het zand loopt. Verre te verkiezen acht ik dan ook een dictum als van het Hoog Militair Gerechtshof in zijn sententie van 1 oktober 1948 (M.R.T. XLII -1949- blz. 36).

W. H. V.

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 31 oktober 1956.

President: Majoor Mr D. J. R. Buisman; *Leden:* Luit.-Kolonel A. J. J. H. van Dilst en Luit.-Kolonel P. A. van Rossum.

Raadsman: Majoor K. Bakker.

Zeventien-voudige oplichting, gepleegd door een beroepssergeant, jegens militaire minderen van zee- en landmacht, telkens door in strijd

met de waarheid te vertellen dat hij, beklagde, zijn portemonnaie met inhoud (en verdere bescheiden) kwijtgeraakt was en dat hij geen geld had voor de reis naar . . . enz.

6 maanden gevangenisstraf (met aftrek van circa 2 maanden voorarrest) waarvan 3 maanden voorwaardelijk, en voorts, onvoorwaardelijk, bekrachtiging van het arrest en ontslag uit de militaire dienst.

(W.M.Sr. art. 23; Inv.w. art. 74; W.Sr. art. 326).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen R. P. V., geb. 13 mei 1925, beroepssergeant, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als beroepssergeant bij de Koninklijke Landmacht, „ingedeeld bij de Bewakingscompagnie Amsterdam-Zuid, Regiment „van Heutsz:

- „I. op na te noemen tijdstippen en op na te noemen plaatsen, althans „in Nederland, telkenmale met het oogmerk om zichzelf weder „rechtelijk te bevoordelen door na te noemen samenweefsels van „verdichtselen de hierna te noemen personen heeft bewogen tot „afgifte aan hem, beklagde, van na te noemen geldsbedragen, te „weten:
- „a. in of omstreeks de maand juni 1956 te 's-Gravenhage de „dienstplichtig soldaat der Koninklijke Landmacht T. Vos „een bedrag van f 5,— door hem geld te leen te vragen, „waarbij hij hem opzettelijk in strijd met de waarheid mede „deelde, dat hij zijn portemonnaie met inhoud verloren had, „nu geen geld meer had en dat hij nog per trein naar Maas „tricht moest;
  - „b. op of omstreeks 30 juli 1956 te Amsterdam de dienstplichtig „soldaat der Koninklijke Landmacht G. J. Mulderij een be „drag van f 5,— door hem geld te leen te vragen, waarbij „hij hem opzettelijk in strijd met de waarheid mededeelde, „dat hij zijn portemonnaie vergeten had, nu geen geld meer „had en dat hij nog per trein naar Alkmaar moest;
  - „c. in of omstreeks de maanden juli of augustus 1956 te 's-Gra „venhage de beroepsmatroos 3e klasse J. M. Brantsma een „bedrag van f 2,— door hem geld te leen te vragen, waarbij „hij hem opzettelijk in strijd met de waarheid mededeelde, „dat hij zijn beurs met al zijn geld en zijn bescheiden ver „loren had en nu geen geld meer had;
  - „d. op of omstreeks 6 augustus 1956 te Amsterdam de dienst „plichtig soldaat der Koninklijke Landmacht E. van der Veen „een bedrag van f 4,— door hem geld te leen te vragen, „waarbij hij hem opzettelijk in strijd met de waarheid mede „deelde, dat hij in Amsterdam flink uit was geweest en geen „geld meer had om zijn treinreis te betalen;

- „e. op of omstreeks 10 augustus 1956 te Amsterdam de beroeps-
 „matroos telegrafist 2e klasse W. Brands een bedrag van
 „f 2,50 door hem geld te leen te vragen, waarbij hij hem
 „opzettelijk in strijd met de waarheid mededeelde, dat hij
 „zijn portemonnaie kwijt was, nu geen geld meer had en nog
 „per trein naar Maastricht moest;
- „f. op of omstreeks 11 augustus 1956 te Amsterdam de dienst-
 „plichtig soldaat 1e klasse der Koninklijke Landmacht J. A.
 „Teunisz een bedrag van f 10,— door hem geld te leen te
 „vragen, waarbij hij hem opzettelijk in strijd met de waar-
 „heid mededeelde, dat hij zijn portemonnaie verloren had,
 „nu geen geld meer had en met de trein naar Maastricht
 „wilde;
- „g. op of omstreeks 14 augustus 1956 te Amsterdam de beroeps-
 „matroos 2e klasse G. J. Emmerloot een bedrag van f 4,—
 „door hem geld te leen te vragen, waarbij hij hem opzettelijk
 „in strijd met de waarheid mededeelde dat hij bij een dokter
 „in Amsterdam een rekening had betaald en nu geen geld
 „meer had om naar zijn woonplaats te reizen;
- „h. op of omstreeks 15 augustus 1956 te Utrecht de dienst-
 „plichtig soldaat der Koninklijke Landmacht A. Landtman
 „een bedrag van f 4,50 door hem geld te leen te vragen,
 „waarbij hij hem opzettelijk in strijd met de waarheid mede-
 „deelde, dat hij zijn portemonnaie verloren had en nu geen
 „geld had voor de treinreis naar Groningen;
- „i. op of omstreeks 15 augustus 1956 te Utrecht de dienst-
 „plichtig soldaat 1e klasse der Koninklijke Landmacht W.
 „Schoonderbeek een bedrag van f 5,— door hem geld te
 „leen te vragen, waarbij hij hem opzettelijk in strijd met de
 „waarheid mededeelde, dat hij zijn portemonnaie verloren
 „had, nu geen geld meer had en naar Breda moest;
- „j. op of omstreeks 20 augustus 1956 te Utrecht de dienst-
 „plichtig soldaat der Koninklijke Landmacht G. Marelisse
 „een bedrag van f 5,— door hem geld te leen te vragen,
 „waarbij hij hem opzettelijk in strijd met de waarheid mede-
 „deelde, dat hij zijn portemonnaie met inhoud verloren had,
 „nu geen geld meer had en dat hij nog per trein naar Zuid-
 „laren moest;
- „k. op of omstreeks 21 augustus 1956 te Amsterdam de dienst-
 „plichtig soldaat der Koninklijke Landmacht J. H. Ver-
 „meulen een bedrag van f 4,— door hem geld te leen te
 „vragen, waarbij hij hem opzettelijk in strijd met de waar-
 „heid mededeelde, dat hij zijn portemonnaie met inhoud
 „verloren had, dat hij pas van een ziekenhuis te Amsterdam
 „kwam en nu geen geld meer had en dat hij per trein naar
 „zijn onderdeel te Maastricht moest;
- „l. op of omstreeks 21 augustus 1956 te Amsterdam de dienst-

- „plichtig soldaat der Koninklijke Luchtmacht T. Brood een
 „bedrag van f 4,50, door hem geld te leen te vragen, waar-
 „bij hij hem opzettelijk in strijd met de waarheid mede-
 „deelde, dat hij zijn portemonnaie met inhoud verloren had,
 „nu geen geld meer had en dat hij nog per trein naar Maas-
 „tricht toe moest;
- „m. op of omstreeks 23 of 24 augustus 1956 te Amsterdam de
 „korporaal der Koninklijke Marine K. A. Rijpstra een be-
 „drag van f 4,— door hem geld te leen te vragen, waarbij
 „hij hem opzettelijk in strijd met de waarheid mededeelde,
 „dat hij zijn portemonnaie verloren had, nu geen geld meer
 „had en dat hij nog met de trein naar Maastricht moest;
- „n. op of omstreeks 24 augustus 1956 te Amsterdam de dienst-
 „plichtig soldaat J. J. W. Mulder der Koninklijke Landmacht
 „een bedrag van f 7,50, door hem geld te leen te vragen,
 „waarbij hij hem opzettelijk in strijd met de waarheid mede-
 „deelde, dat hij zijn portemonnaie verloren had, waarin al
 „zijn geld en legitimatiebewijzen zich bevonden en dat hij
 „per trein naar Zuidlaren moest;
- „o. op of omstreeks 24 augustus 1956 te Utrecht de dienst-
 „plichtig soldaat der Koninklijke Landmacht H. Loopers een
 „bedrag van f 10,— door hem geld te leen te vragen, waar-
 „bij hij hem opzettelijk in strijd met de waarheid mededeelde,
 „dat hij zijn portemonnaie verloren had, nu geen geld meer
 „had en nog per trein naar Zuidlaren moest;
- „p. op of omstreeks 24 augustus 1956 te Utrecht de dienst-
 „plichtig soldaat Chr. Sanders der Koninklijke Landmacht
 „een bedrag van f 4,— door hem geld te leen te vragen,
 „waarbij hij hem opzettelijk in strijd met de waarheid mede-
 „deelde, dat hij zijn portemonnaie met inhoud had verloren,
 „nu geen geld meer had en dat hij per trein naar Laren
 „moest;
- „q. op of omstreeks 25 augustus 1956 te Amsterdam de dienst-
 „plichtig soldaat der Koninklijke Landmacht J. Deijs een be-
 „drag van f 6,— door hem geld te leen te vragen, waarbij
 „hij hem opzettelijk in strijd met de waarheid mededeelde,
 „dat hij zijn geld en papieren verloren had en dat hij per
 „trein naar Zuidlaren moest;
- „door al welke leugens ieder van bovengenoemde onder a. tot en
 „met q. genoemde militairen bewogen zijn geweest om aan hem,
 „beklaagde, de bedragen te geven boven onder a. tot en met q.
 „genoemd;
- „II. in of omstreeks de maand maart 1956 te Amsterdam opzettelijk
 „een rijwiel, merk Humber sportmodel, hetwelk toebehoorde aan
 „de beroepssergeant J. P. Gootjes en dat hij, beklaagde, in bruik-
 „leen had ontvangen van Gootjes voornoemd, althans anders dan
 „door misdrijf onder zich had, wederrechtelijk zich heeft toege-
 „eigend”;

Overwegende, dat uit een justitiële verklaring dd. 20 september 1956 opgemaakt door de Commandant Bewakingscompagnie Amsterdam-Zuid te Amstelveen blijkt, dat beklaagde op voornoemd tijdstip sedert 5 november 1951 als militair in werkelijke dienst was;

Overwegende, dat de Krijgsraad niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft geput, dat beklaagde het hem onder II ten laste gelegde heeft gepleegd, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde met betrekking tot het hem onder I ten laste gelegde ten processe zakelijk heeft verklaard:

dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als beroepssergeant van de Koninklijke Landmacht, ingedeeld bij de Bewakingscompagnie Amsterdam-Zuid van het Regiment van Heutsz, in de periode juni, juli en augustus 1956 op verschillende plaatsen in Nederland telkens aan militairen van mindere rang dan hij een naar hij wist verzonnen verhaal verteld heeft, dat hij zijn portemonnaie en/of andere bescheiden (zoals zijn legitimatiebewijs) verloren had of vergeten was of dat hij flink uitgeweest was en daarom zonder geld zat, dan wel een rekening bij een dokter had betaald of pas uit een ziekenhuis kwam en deswege zonder geld zat; dat hij het in elk geval tegenover deze militairen voor deed komen dat hij door een of ander ongelukkig toeval buiten zijn schuld zonder geld zat en dat hij er dan in strijd met de waarheid bij vertelde, dat hij juist op die betreffende momenten een treinreis moest maken en daardoor vreselijk onthand was; dat hij deze militairen telkens zo'n verhaal op de mouw spelde met de bedoeling hen te bewegen hem een geldsbedrag af te geven, wat hem dan ook telkens lukte; dat hij op geen enkele wijze gerechtigd was om zich op vorenbedoelde wijze ten koste van hen te verrijken; dat hij de aldus losgekregen gelden telkens aanwendde voor logies en eten tijdens zijn verlof; dat hij op deze wijze heeft losgekregen:

- a. op een niet meer met juistheid aan te geven datum in juni 1956 in de omgeving van het Station Hollandse Spoor te 's-Gravenhage van de dienstplichtig soldaat van de Koninklijke Landmacht T. Vos een bedrag van *f* 5,—; dat hij toen zogenaamd naar Maastricht moest;
- b. op 30 juli 1956 in de hall van het Centraal Station te Amsterdam van de dienstplichtig soldaat van de Koninklijke Landmacht G. J. Mulderij een bedrag van *f* 5,—; dat hij toen zogenaamd naar Alkmaar moest;
- c. op een niet meer met juistheid aan te geven datum omstreeks eind juli 1956 begin augustus 1956 in de hall van het Centraal Station Hollandse Spoor te 's-Gravenhage van de beroepsmatroos der 3e klasse J. M. Brantsma een bedrag van *f* 2,—;
- d. op 6 augustus 1956 in de hall van het Centraal Station te Amsterdam van de dienstplichtig soldaat der Koninklijke Landmacht E. van der Veen een bedrag van *f* 4,—;
- e. op 10 augustus 1956 op het stationsplein voor het Centraal Station te Amsterdam van de beroepsmatroos-telegrafist 2e klasse W.

- Brands een bedrag van *f* 2,50; dat hij toen zogenaamd naar Maastricht moest;
- f. op 11 augustus 1956 op het stationsplein voor het Centraal Station te Amsterdam van de dienstplichtig soldaat 1e klasse der Koninklijke Landmacht J. A. Teunisz een bedrag van *f* 10,—' dat hij toen zogenaamd naar Maastricht moest;
  - g. op 14 augustus 1956 in de hall van het Centraal Station te Amsterdam van de beroepsmatroos der 2e klasse G. J. Emmerloot een bedrag van *f* 4.—;
  - h. op 15 augustus 1956 bij de uitgang van het Centraal Station te Utrecht van de dienstplichtig soldaat der Koninklijke Landmacht A. Landtman een bedrag van *f* 4,50; dat hij toen zogenaamd naar Groningen moest;
  - i. op 15 augustus 1956 bij de uitgang van het Centraal Station te Utrecht van de dienstplichtig soldaat 1e klasse der Koninklijke Landmacht W. Schoonderbeek een bedrag van *f* 5,—; dat hij toen zogenaamd naar Breda moest;
  - j. op 20 augustus 1956 op het Leidse Veer te Utrecht van de dienstplichtig soldaat der Koninklijke Landmacht G. Marelisse een bedrag van *f* 5,—; dat hij toen zogenaamd naar Zuidlaren moest;
  - k. op 21 augustus 1956 omstreeks 19.40 uur op de Prins Hendrikade te Amsterdam van de dienstplichtig soldaat der Koninklijke Landmacht J. H. Vermeulen een bedrag van *f* 4,—; dat hij toen zogenaamd naar Maastricht moest;
  - l. op 21 augustus 1956 omstreeks 18.30 uur bij een uitgang van het Centraal Station te Amsterdam van de dienstplichtig soldaat der Koninklijke Luchtmacht T. Brood een bedrag van *f* 4,50; dat hij toen zogenaamd naar Maastricht moest;
  - m. op 23 of 24 augustus 1956 in de hall van het Centraal Station te Amsterdam van de korporaal der Koninklijke Marine K. A. Rijpsstra een bedrag van *f* 4,—; dat hij toen zogenaamd naar Maastricht moest;
  - n. op 24 augustus 1956 omstreeks 18.10 uur bij de uitgang van het Centraal Station te Amsterdam van de dienstplichtig soldaat der Koninklijke Landmacht J. J. W. Mulder een bedrag van *f* 7,50; dat hij toen zogenaamd naar Zuidlaren moest;
  - o. op 24 augustus 1956 omstreeks 12.15 uur voor het Centraal Station te Utrecht van de dienstplichtig soldaat van de Koninklijke Landmacht H. Loopers een bedrag van *f* 10,—; dat hij toen zogenaamd naar Zuidlaren moest;
  - p. op 24 augustus 1956 omstreeks 13.00 uur bij het Centraal Station te Utrecht van de dienstplichtig soldaat der Koninklijke Landmacht Chr. Sanders een bedrag van *f* 4,—; dat hij toen zogenaamd naar Laren moest;
  - q. op 25 augustus 1956 voor het Centraal Station te Amsterdam van de dienstplichtig soldaat der Koninklijke Landmacht J. Deijs een bedrag van *f* 6,—; dat hij toen zogenaamd naar Zuidlaren moest; dat hij het verhaal dat hij zijn portemonnaie verloren was en nu geen

geld meer had om zijn treinreis te betalen, heeft verteld aan T. Vos, J. M. Brantsma, W. Brands, J. A. Teunisz, A. Landtman, W. Schoonderbeek, G. Marelisse, T. Brood, K. A. Rijpstra, J. J. W. Mulder, H. Loopers, Chr. Sanders en J. Deijs; dat hij aan de soldaat G. J. Mulderij heeft verteld, dat hij zijn portemonnaie vergeten was en nu geen geld meer had om de trein te betalen; dat hij aan de soldaat E. van der Veen het verhaal opgehangen heeft dat hij in Amsterdam flink uitgeweest was en nu geen geld meer had om de trein te betalen; dat hij aan de beroepsmatros 2e klasse G. J. Emmerloot gezegd heeft dat hij bij een dokter te Amsterdam een rekening had betaald en nu geen geld meer had voor zijn treinreis; dat hij aan de dienstplichtig soldaat J. H. Vermeulen heeft verteld dat hij zijn portemonnaie met inhoud had verloren, dat hij pas van een ziekenhuis te Amsterdam kwam en nu geen geld meer had om de treinreis te betalen;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal dd. 15 september 1956 opgemaakt en gesloten door Joseph Hubertus van de Beeten, wachmeester der Koninklijke Marechaussee, behorende tot de Brigade Amsterdam, zakelijk inhoudt als verklaring van Jozef Marie Brantsma, beroepsmatros der 3e klasse:

dat hij in het laatst van de maand juli of in het begin van augustus 1956 zich in de hall van het Station Hollandse Spoor te 's-Gravenhage bevond; dat hij door een hem onbekend persoon gekleed in de uniform der Koninklijke Landmacht werd aangehouden; dat deze de onderscheidingstekenen van sergeant had en op diens mouwen het woord „Van Heutzs” had staan; dat deze sergeant hem aansprak met de woorden: „Jan, ik ben mijn beurs met al mijn geld en mijn bescheiden verloren, kun je mij twee gulden lenen”; dat hij vast geloofde dat deze sergeant diens beurs met geld en diens papieren verloren had; dat hij de sergeant twee gulden heeft gegeven; dat hij als hij geweten had, dat deze sergeant loog, deze sergeant vast geen geld geleend had;

Verbalisant:

dat hij op 6 september 1956 J. M. Brantsma geconfronteerd heeft met de sergeant R. P. V.; dat Brantsma verklaarde, dat dit de sergeant was waarover hij in zijn verklaring sprak;

Evert van der Veen, dienstplichtig soldaat:

dat hij op 6 augustus 1956 zich in de hall van het Centraal Station der Nederlandse Spoorwegen te Amsterdam bevond; dat hij aldaar door een hem onbekend persoon, gekleed in de uniform van de Koninklijke Landmacht, voorzien van de rangonderscheidingstekenen van sergeant en de korpsonderscheidingstekenen van het Regiment van Heutzs, werd aangesproken; dat deze sergeant hem vroeg of hij deze sergeant geld wilde lenen; dat deze sergeant hem vertelde, dat hij te Amsterdam flink uitgeweest was en geen geld meer had om zijn terugreis te betalen; dat de sergeant ongeveer vier gulden nodig had; dat hij, daar hij deze sergeant vertrouwde en hij in de veronderstelling verkeerde, dat deze sergeant geen geld meer had, deze vier gulden geleend heeft; dat hij, indien hij geweten had dat de sergeant niet uitgeweest

was en nog geld in diens bezit had en niet per trein op reis moest, deze sergeant zeker geen geld geleend had;

Verbalisant:

dat hij op 2 september 1956 E. van der Veen met de sergeant R. P. V. heeft geconfronteerd; dat Van der Veen verklaarde deze sergeant te herkennen als degene waarover hij in zijn verklaring sprak;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — ieder bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van het feit en/of de feiten waarop het betrekking heeft — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde onder I is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Oplichting, meermalen gepleegd”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 326 juncto artikel 57 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat beklagde zich sedert 28 augustus 1956 in voorlopig arrest bevindt en de aard en omstandigheden der zaak vorderen, dat dit arrest gehandhaafd blijft;

Overwegende, dat de Krijgsraad beklagde op grond van de gepleegde feiten ongeschikt acht in de militaire stand te blijven, doch niet tevens zodanig ongeschikt dat hij voorgoed van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen behoort te worden ontzet;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van 6 maanden (met aftrek van de tijd door hem vóór de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in arrest doorgebracht, zijnde vanaf 28 augustus 1956) waarvan 3 maanden voorwaardelijk, met een proeftijd van drie jaren; voorts, onvoorwaardelijk: bekrachtiging van het bestaande arrest en ontslag uit de militaire dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen — *Red.*].

NASCHRIFT.

De Krijgsraad overweegt dat, door de geciteerde bewijsmiddelen (het vonnis is in zoverre in extenso opgenomen) wettig en overtuigend bewezen is (al) hetgeen beklagde onder I is ten laste gelegd. 's Raads overtuiging laat ik onaangetast; ik meen echter dat die ten aanzien van de feiten onder I aanhef en a t/m b en e t/m q niet gebaseerd is op wettig bewijs, zoals dat geregeld is in het Wetboek van Strafvordering, welke bewijsregelen volgens artikel 74 Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht in militaire strafzaken toepasselijk zijn.

Enigszins verdwaald midden in het dictum (en daardoor uitdrukke-

lijk, doch niettemin ten overvloede, opgenomen onder het hoofdstuk „onvoorwaardelijk”) staat de bekrachtiging van het arrest.

W. H. V.

Krijgsraad te Velde Zuid.

Vonnis van 29 augustus 1956.

President: Kolonel Mr F. A. J. Deelen; *Leden:* Luit.-Kolonel W. de Bruyne en Majoor F. G. J. de Waal.

Raadsman: Mr F. A. Hengst.

Opzettelijk niet voldoen aan een wettige oproeping voor de werkelijke dienst.

Voorwaardelijke gevangenisstraf; onvoorwaardelijke geldboete.

(W.M.Sr. art. 150).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen W. d. B., geb. 24 oktober 1927, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 29 mei 1956 te Mill, in ieder geval in „Nederland, terwijl hij als dienstplichtig soldaat van de lichterij 1947, „ingedeeld bij het Regiment Infanterie Johan Willem Friso, met groot „verlof was, aldus in het tijdvak gedurende hetwelk hij voor werkelijke „dienst kon worden opgeroepen, opzettelijk, althans hoogst nalatig „niet heeft voldaan aan de hem door de Commandant van het Regiment Infanterie Johan Willem Friso gedane en door of namens de „Burgemeester van de gemeente Tietjerksteradeel uitgereikte wettige „oproeping om op 29 mei 1956 voor de duur van 26 dagen in werkelijke dienst te komen in het kamp Mill te Mill;

Overwegende, dat beklaagde, blijkens een zich bij de processtukken bevindend afschrift registratielijst, voor eensluidend afschrift gewaarmerkt door de reserve kapitein A. van Buijsen, op 3 mei 1948 als gewoon dienstplichtige van de lichterij 1947 buiten tegenwoordigheid is ingelijfd bij het 1e Regiment Infanterie, en, laatstelijk op 21 oktober 1953 met groot verlof is vertrokken;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij in mei 1956 als dienstplichtig soldaat van de lichterij 1947, ingedeeld bij het Regiment Infanterie Johan Willem Friso met groot verlof was; dat hij op 29 mei 1956 willens en wetens niet heeft voldaan aan een hem door de commandant van voornoemd Regiment gedane schriftelijke oproeping d.d. 21 maart 1956 om op 29 mei 1956 voor de duur van 26 dagen voor herhalingsoefeningen in werkelijke dienst te komen en zich daartoe op die dag te melden in het kamp Mill te Mill; dat bedoelde oproeping hem begin april 1956 overhandigd werd door zijn vader, die het reçu heeft getekend;

Overwegende, dat het ten processe overgelegde ambtsedig proces-verbaal no. P. 50 opgemaakt en gesloten te Cuijk op 21 juni 1956 door Bastiaan Groeneveld, wachtmeester 1e klasse der Koninklijke Marechaussee behorende tot de brigade Cuijk, onder meer zakelijk inhoudt:

als verklaring van beklagde W. de B., wonende te Tietjerksteradeel, Westereind 18 aan verbalisant:

dat hij van het gemeentehuis van zijn woonplaats de oproep ontving voor het komen in werkelijke dienst voor herhalingsoefeningen;

Overwegende, dat het ten processe overgelegde afschrift oproeping in werkelijke dienst voor herhalingsoefeningen d.d. 21 maart 1956 voor conform origineel getekend door de chef van de 3e afd. voor de burgemeester van Tietjerksteradeel onder meer zakelijk inhoudt:

dat de commandant van Regiment Infanterie Johan Willem Friso, beklagde oproept op grond van artikel 27 eerste lid b der Dienstplichtwet om voor de duur van 26 dagen voor herhalingsoefeningen in werkelijke dienst te komen; dat hij zich daartoe op Dinsdag 29 mei 1956 moet melden te kamp Mill te Mill; terwijl in margine een verklaring namens de Burgemeester der gemeente Tietjerksteradeel op het afschrift is geplaatst, dat deze kennisgeving op 4 april 1956 per aangetekende zending aan betrokkene is toegezonden en niet als onbetelbaar terug ontvangen is;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — wordende het afschrift der oproeping in werkelijke dienst slechts als schriftelijk bewijs gebezigd in verband met de overige bewijsmiddelen — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan met dien verstande:

dat hij op 29 mei 1956 te Mill, terwijl hij als dienstplichtig soldaat van de lichte 1947, ingedeeld bij het Regiment Infanterie Johan Willem Friso, met groot verlot was, aldus in het tijdvak gedurende hetwelk hij voor werkelijke dienst kon worden opgeroepen, opzettelijk, niet heeft voldaan aan de hem door de commandant van het Regiment Infanterie Johan Willem Friso gedane en door of namens de Burgemeester van de gemeente Tietjerksteradeel uitgereikte wettige oproeping om op 29 mei 1956 voor de duur van 26 dagen in werkelijke dienst te komen in het kamp Mill te Mill;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Als militair opzettelijk niet voldoen aan een wettige oproeping „voor de werkelijke dienst in tijd van oorlog”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 150 Wetboek van Militair Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de duur van 14 dagen, voorwaardelijk, proeftijd 3 jaar, en tot betaling van een geldboete van f 100, subs. hechtenis voor de tijd van 30 dagen — Red.].

Krijgsraad te Velde Zuid.

Vonnis van 12 september 1956.

President: Kolonel Mr F. A. J. Deelen; *Leden:* Luit.-Kolonel D. Overbeeke en Luit.-Kolonel P. G. A. Coopmans.

Als dpl. wachtmeester in de gemeente Eindhoven hinder of overlast bezorgen aan een wachtmeester der Koninklijke Marechaussee en aan een marechaussee 2e klasse (art. 60 A.P.V. Eindhoven) door hen luidkeels toe te roepen „kalkemmers“.

(W.M.Sr. art. 141; A.P.V. Eindhoven art. 60).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen H. A. v. D., dpl. wachtmeester 43 Esk. Zwarte Tanks, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 2 mei 1956 te Eindhoven, op of aan de „openbare weg, het „Parkeerterrein” gelegen aan de Raiffeisenstraat, „luidkeels roepende tegen de Wachtmeester der Koninklijke Marechaussee Jan Rienk Stok en Marechaussee der 2e klasse Jan van der „Werff het woord „kalkemmers”, luidkeels heeft gescholden, althans „genoemde wachtmeester en Marechaussee 2e klasse hinder of overlast heeft bezorgd”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij niet weet of het hem ten laste gelegde door hem is gepleegd, maar dat hij het niet wil tegenspreken;

Overwegende, dat Jan van der Werf, oud 21 jaar, wonende te Eindhoven, dienstplichtig Marechaussee 2e klasse, door de Officier-Commissaris als getuige gehoord, onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

dat hij beklaagde herkent als degeen die tot drie keer toe, „kalkemmers” heeft geroepen; dat hij zich hierin niet kan vergissen;

Overwegende, dat het ten processe overgelegde ambtsedig procesverbaal no. P. 262/56 opgemaakt en gesloten te Eindhoven op 15 mei 1956 door Jan Rienk Stok, wachtmeester der Koninklijke Marechaussee behorende tot de brigade Eindhoven, onder meer zakelijk inhoudt:

als relaas van verbalisant:

dat hij op 2 mei 1956, vergezeld van Jan van der Werff, Marechaussee der 2e klasse, zich bevond op de openbare weg, het „Parkeerterrein” gelegen aan de Raiffeisenstraat te Eindhoven; dat hij toen tweemaal achter elkaar het woord „kalkemmers” hoorde roepen; dat hij zag dat uit de richting waaruit deze woorden geroepen werden, twee personen, gekleed in de uniform der Koninklijke Landmacht met de rangonderscheidingsteken van wachtmeester, in de richting van

een aldaar stilstaande autobus liepen; dat de marechaussee van der Werff hem toen één van bedoelde wachtmeesters aanwees en verklaarde dat hij gezien en gehoord had dat deze wachtmeester tot driemaal toe het woord „kalkemmers” had geroepen; dat nadat hij voor de derde maal het woord „kalkemmers” had horen roepen, hij zag dat verschillende militairen die reeds in de stilstaande autobus hadden plaats genomen, lachten en beurtelings naar die wachtmeester en naar ons zagen; dat hij zich door het woord „kalkemmers” in het openbaar geroepen beledigd gevoelde en, gezien de reactie van de zich in die autobus bevindende militairen en van de militairen die zich in de onmiddellijke omgeving van deze autobus ophielden, die eveneens kennelijk schik hadden over het voorgevallene, hij door een en ander hinder ondervond; dat hij die wachtmeester heeft staande gehouden waarna deze opgef genaamd te zijn Henricus Antonius van D.;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan met dien verstande:

dat hij op 2 mei 1956 te Eindhoven, op of aan de openbare weg, het „Parkeerterrein” gelegen aan de Raiffeisenstraat, luidkeels roepende tegen de Wachtmeester der Koninklijke Marechaussee Jan Rienk Stok en Marechaussee der 2e klasse Jan van der Werff het woord „kalkemmers”, genoemde Wachtmeester en Marechaussee 2e klasse hinder of overlast heeft bezorgd;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Overtreding van enige bepaling der Algemene Politieverordening „voor de gemeente Eindhoven, niet vermeld in het eerste lid van „artikel 5”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 60 j° 5 der Algemene Politieverordening voor de gemeente Eindhoven”;

[Volgt: veroordeling tot betaling van een geldboete van f 15, te vervangen door hechtenis voor de tijd van 9 dagen — *Red.*].

NASCHRIFT.

Het wil mij voorkomen dat beklagde, wachtmeester, zijn mindere, marechaussee 2e klasse, heeft uitgescholden, althans in zijn tegenwoordigheid heeft bespot, door hem het woord „kalkemmers” toe te roepen. Het is dan ook niet duidelijk, waarom de tenlastelegging het in artikel 141 van het Wetboek van Militair Strafrecht in de delictomschrijving vermelde „opzettelijk” niet bevat. In feite immers stond beklagde, behalve aan overtreding van artikel 60 van de A.P.V. Eindhoven, óók (en m.i. in de eerste plaats) schuldig aan voormeld militair misdrijf.

W. H. V.

Krijgsraad te Velde Luchtmacht Zuid.

Vonnis van 17 oktober 1956.

President: Kolonel Mr F. A. J. Deelen; *Leden:* Luit.-Kolonel H. J. Diehl en Majoor Mr H. J. F. Bijvoet.

Afwezigheid van alle schuld.

Beklaagde was, als bestuurder van een militaire auto, linksaf geslagen, zonder dat het voornemen daartoe tijdig op zichtbare wijze kenbaar was. Bij contrôle bleek dat, bij het omdraaien van de schakelaar van de richtingaanwijzer, deze niet uitsloeg. Beklaagde verklaart dat hij vóór het vertrek de auto volgens voorschrift had gecontrôleerd.

(W.V.R. art. 28).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE LUCHTMACHT ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen M. M., geboren 20 april 1936, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 12 augustus 1956 te Utrecht als bestuurder „van een vierwielig motorrijtuig voortrijdende over de voor het openbaar rij- of ander verkeer openstaande weg, de Lessinglaan, ten einde „de gezien zijn rijrichting links gelegen voor het openbaar rij- of ander „verkeer openstaande weg, de Joseph Haydnlaan in te rijden, naar „links van richting is veranderd zonder het voornemen daartoe tijdig „en op duidelijk zichtbare wijze kenbaar te maken”;

Overwegende dat beklaagde, blijktens een zich bij de processtukken bevindende verklaring dd. 31 augustus 1956, opgemaakt door de 1e luitenant W. Uittenboogaard, commandant 5-3 Instructie Groep Luchtmacht Instructie Regiment te Nijmegen, op 12 augustus 1956 in werkelijke dienst was;

Overwegende dat het ten processe overgelegde ambtsedig procesverbaal nr. P. 1346-56, opgemaakt en gesloten te Utrecht op 14 augustus 1956 door Willem van der Ent, wachtmeester der Koninklijke Marechaussee, behorende tot de Brigade Utrecht, onder meer zakelijk inhoudt:

als verklaring van beklaagde aan verbalisant:

dat hij, toen hij zo juist naar links de Joseph Haydnlaan opreed, zich niet overtuigd heeft of de richtingaanwijzer naar links uitstond;

als relaas van verbalisant:

dat hij op 12 augustus 1956 zich bevond op het kruispunt van wegen, gevormd door de voor het openbaar rij- en ander verkeer openstaande wegen, de Lessinghlaan en Joseph Haydnlaan, ter plaatse gelegen in de gemeente Utrecht; dat hij op tijd en plaats voormeld zag, dat een persoon, gekleed in de uniform van de Koninklijke Luchtmacht, als bestuurder van een vierwielig militair motorrijtuig over genoemde Lessinghlaan reed in de richting van genoemd kruispunt; dat hij zag, dat de bestuurder van dit motorrijtuig, gekomen nabij genoemd kruispunt van wegen, zich naar de linkerzijde van het voor het verkeer uit

zijn richting bestemde weggedeelte begaf en vervolgens genoemd kruispunt naar links van richting veranderde en de Joseph Haydnlaan opreed, zulks terwijl hij het voornemen daartoe niet tijdig en op duidelijk zichtbare wijze kenbaar maakte; dat de bestuurder van dit motorrijtuig in het geheel geen richting aangaf;

dat die bestuurder opgaf genaamd te zijn M. M. — zijnde beklaagde;

Overwegende dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Overtreding van artikel 28 *Wegenverkeersreglement*”,
strafbaar gesteld bij artikel 124 *Wegenverkeersreglement*;

Overwegende dat, blijkens beklaagde's verklaring in proces-verbaal nr. P. 1346-56 hiervoren genoemd, beklaagde de schakelaar van zijn richtingaanwijzer naar links heeft omgedraaid;

dat blijkens verklaring van verbalisant bij contrôle bleek, dat de richtingaanwijzer niet naar links uitsloeg bij het in werking stellen van de schakelaar;

dat beklaagde ter terechtzitting opgaf, dat de richtingaanwijzer vast zat en bij even er tegen tikken weer werkte; dat hij, voor hij die morgen ingevolge een militaire rijopdracht wegreed met deze wagen, waarmee hij slechts zeer incidenteel reed, alles nog overeenkomstig de instructies gecontroleerd had, ook de richtingaanwijzer, die bij die contrôle werkte, dat de aanwijzer blijkbaar alleen in de betreffende bocht weigerde;

Overwegende dat, mocht vorenstaande door beklaagde gegeven voorstelling van zaken in overeenstemming met de werkelijkheid zijn, afwezigheid van alle schuld zou bestaan;

dat beklaagde's verklaringen de Krijgsraad alleszins aannemelijk voorkomen, zijnde van geen omstandigheden gebleken, die tot aanname van het tegendeel zouden leiden;

dat de Krijgsraad het niet juist acht, nu hij niet overtuigd is van enige schuld, doch veeleer de afwezigheid daarvan aannemelijk acht, tot een veroordelend vonnis te komen;

Gezien behoudens voormelde wetsbepaling(en), nog de artikelen 60 en 62 van het Wetboek van Militair Strafrecht; 193, 197, 205, 243 en 249 Regtspleging bij de Landmagt;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN,

Verklaart beklaagde niet strafbaar en spreekt hem mitsdien vrij *).

---

*) Hieraan dient o.i. bewezenverklaring, schuldigverklaring en qualificatie vooraf te gaan. (Red.)

DISCIPLINAIRE BESLISSINGEN.**Hoog Militair Gerechtshof.**

Beschikking van 22 januari 1957.

President: Mr Doornbos; *Leden:* Vice-Admiraal Brouwer, Luitenant-Generaal van der Kroon, Luitenant-Generaal Mr Schepers, Generaal-Majoor-Vlieger-Waarnemer Zegers.

Een sergeant der Iste kl., commandant van een van het station naar de kazerne marcherend peloton infanterie, droeg het commando daarvan over, enz. aan een onderhebbende sergeant, teneinde hulp te verlenen bij een verdrinkingsongeval.

De C.C. en de R.C. achtten het eigenmachtig overdragen van het commando over zijn peloton aan een onderhebbende, teneinde zelf hulp te verlenen bij een verdrinkingsongeval in strijd met de krijgstucht, daar reeds voldoende hulp aanwezig was en er van generlei zijde om hulp of bijstand was verzocht.

Het H.M.G. was, na uitvoerig onderzoek, van oordeel, dat de sergeant der Iste kl. onder de gegeven omstandigheden, terecht had gehandeld, gelijk hij deed, in het bijzonder, omdat hij was opgeleid voor het verlenen van eerste hulp bij ongelukken en niet kon voorzien, dat zijn hulpverlening niet meer zou baten, en mitsdien blijk had gegeven van een onder de gegeven omstandigheden gepast initiatief. Beklag gegrond verklaard.

(art. 68 W.K., art. 12 Regl. Krijgst.).

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen een verklaring, gedagtekend 8 november 1956 van Gerardus H. L. K., registratienummer . . . . ., sergeant der eerste klasse bij het Depot Infanterie, Instructie-Compagnie van het Regiment Infanterie . . . . te M., waarbij deze 's-Hofs eindbeslissing inroept naar aanleiding van de beschikking op het beklag, door hem gedaan bij de Commandant van het Regiment Infanterie . . . . over de straf van zeven dagen verzwaard arrest, hem op 25 oktober 1956 opgelegd door de Commandant van de 1e Compagnie van dat Regiment wegens:

„Na enige uren tevoren reeds onderhouden te zijn onder meer over „een eigenmachtige tenue-verandering, diezelfde avond tijdens een „verplaatsing te voet door de stad zonder toestemming van de commandant en zonder deze te waarschuwen of deze te doen waarschuwen het gelid verlaten om bij een verdrinkingsongeval hulp te „verlenen, terwijl hulp reeds aanwezig was en van generlei zijde om „bijstand verzocht werd”

bij welke beschikking, op 7 november 1956 genomen en op die dag ter kennis van klager gebracht, het beklag ongegrond werd verklaard, met handhaving van de opgelegde straf, doch met wijziging van de omschrijving van de strafreden, zodat deze kwam te luiden:

„Na op 22 en 24 oktober 1956 door zijn compagniescommandant

„te zijn onderhouden over zijn eigendunkelijk optreden in verschillen-
„de gevallen zoals:

„1e. ingedeeld zijnde als pelotonscommandant bij een administra-
„tieve verplaatsing van een troep per trein, op een perron eigenmach-
„tig de troep verlaten om een courant te gaan kopen;

„2e. wederom als pelotonscommandant ingedeeld zijnde eigen-
„machtig zijn tenue veranderd door een baret te dragen terwijl de
„gehele troep de helm droeg;

„3e. als pelotonscommandant ingedeeld zijnde zonder toestemming
„op een perron koffie en broodjes gekocht, daarbij de troep aan zijn
„lot overlatende;

„wederom als pelotonscommandant ingedeeld zijnde eigendunkelijk
„de troep verlaten, teneinde hulp te verlenen bij een verdrinkings-
„ongeval, terwijl reeds voldoende militaire- en burgerhulp aanwezig
„was en er niet om hulp of bijstand werd verzocht”.

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord de klager;

Gelet op het door de Raadsheer-Commissaris de Luitenant-Generaal A. G. J. M. F. van der Kroon gehouden nader onderzoek, waarbij als getuigen onder ede werden gehoord de 2e luitenant B. A. W. Alferink, de 2e luitenant H. Ch. W. Geurts, de sergeant der 1e klasse H. Poel, de sergeant E. Jansen, de korporaal der 1e klasse J. H. Heuts, de dienstplichtig soldaten J. A. van Berloo, E. van Dulen, W. G. van den Brand, Th. van de Broek, W. H. van Doesburg;

Gelet op het advies van de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht;

Overwegende, dat uit het gehouden onderzoek is komen vast te staan:

dat klager in de avond van 24 oktober 1956 als commandant van een peloton infanterie met dit peloton van het station te M. naar de . . . kazerne marcheerde;

dat klager als pelotonscommandant de opdracht had, deze mars zelfstandig uit te voeren; dat, vóórdat klager met zijn peloton was gekomen ter hoogte van de zogenaamde Bloedbak nabij de O.L.V.-kade, in het kanaal van M. naar L. nabij die Bloedbak, twee blinden te water waren geraakt; dat enige soldaten, die daar buiten dienst toevallig vertoefden, beide drenkelingen op het droge hadden gebracht en eerste hulp verleenden; dat klager tijdens deze reddingspogingen de plaats des onheils naderde; dat klager uit de gedragingen van de menigte de indruk kreeg met een verdrinkingsgeval te doen te hebben; dat hij door een ophoop van publiek niet kon waarnemen of reeds deskundige hulp aanwezig was; dat hijzelf was opgeleid voor het verlenen van eerste hulp bij ongelukken; dat hij toen aan de bij het peloton ingedeelde sergeant E. Jansen het commando overgaf en deze opdroeg zijn, klagers achterblijven bij aankomst in de kazerne te melden aan klagers chef, de tweede-luitenant Geurts, hetgeen echter door Jansen werd verzuimd; dat klager daarop zijn peloton verliet teneinde hulp te bieden; dat klager toen bij de plaats van het ongeval twee drenke-

lingen op de grond zag liggen, op wie twee soldaten bezig waren kunstmatige ademhaling toe te passen; dat er op dat ogenblik geen medische hulp noch politie ter plaatse aanwezig was; dat klager van oordeel was, dat de kunstmatige ademhaling onoordeelkundig werd toegepast en de eerderevermelde soldaten aanwijzingen heeft gegeven hoe zij moesten handelen; dat klager, toen de Geneeskundige Dienst en de politie waren aangekomen, de aanwezige militairen heeft verzameld en met hen naar de kazerne is gemarcheerd, waar hij zich ter bevoegder plaatse heeft teruggemeld;

Overwegende, dat klager naar 's Hofs oordeel onder de gegeven omstandigheden terecht heeft gehandeld, gelijk hij deed, in het bijzonder omdat hij was opgeleid voor het verlenen van eerste hulp bij ongelukken en niet kon voorzien, dat zijn hulpverlening niet meer zou baten;

Overwegende, dat klagers gedrag mitsdien blijk gaf van een onder de gegeven omstandigheden gepast initiatief;

Krachtens artikel 68 van de Wet op de Krijgstucht de eindbeslissing nemende op het beklag;

Verklaart dit gegrond;

Vernietigt de beschikking waarvan beklag;

Vernietigt ook de aan klager opgelegde straf;

Bepaalt, dat de opgelegde straf en de omschrijving van de strafreden in klagers straflijst onleesbaar zullen worden gemaakt;

Bepaalt, dat een afschrift van 's Hofs beslissing zal worden uitgelevert aan klager, de strafoplegger, de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht en de Minister van Oorlog.

NASCHRIFT.

In zijn rede, uitgesproken bij de „Herdenking van het 125-jarig „bestaan van het Hoog Militair Gerechtshof” in 1939, zei de toenmalige Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht Mr A. Brants o.m.:

„Niet verzuimd mag worden, bij eene gelegenheid als deze, te wijzen „op eene werkzaamheid van het Hof, die buiten Leger en Vloot vrijwel „onbekend is, maar niettemin van het hoogste gewicht is.

„Van elke opgelegde disciplinaire straf berust de eindbeslissing bij „het Hoog Militair Gerechtshof.

„Elk militair, die meent ten onrechte disciplinair gestraft te zijn, „heeft het recht, die eindbeslissing in te roepen.

„En het Hof geeft zijn eindbeslissing niet, dan na met de grootste „nauwgezetheid onderzoek te hebben gedaan.

„Dat is een instelling van onschatbare waarde. Want het feit, dat de „eenvoudigste soldaat in het leger en de jongste matroos op de vloot „weten, dat zij, zoo zij zich door een disciplinaire straf verongelikt „achten, het recht hebben zich te beroepen op hun hoogste Rechter, „en dat die Rechter met den meesten ernst en met onuitputtelijk ge- „duld hun zaak onderzoekt, alvorens een weloverwogen beslissing te „geven, is meer dan iets anders in staat om ontevredenheid en ver-

„bittering te voorkomen, en om den zoo hoog noodigen goeden geest „in de krijgsmacht te onderhouden.”¹⁾

Aldus geschiedt nog steeds het onderzoek door het Hof met de grootste nauwgezetheid. In bovenstaande zaak hoorde de raadsheer-commissaris 10 getuigen. De troep, die van de beschikkingen van het H.M.G. in het algemeen slechts door overlevering kennis neemt, geeft een dergelijk nauwgezet onderzoek vrouwen in de militaire rechtspraak, hetgeen voor het moreel van de troep, waarvan de leden in nauw contact leven, van niet te onderschatten betekenis is.

In bovenstaande zaak was de regel van artikel 12 (1) Regl. Krijgst. van toepassing: „De algemene verplichting van den militair tot gehoorzaamheid mag evenwel nimmer leiden tot onzelfstandigheid, besluiteloosheid, gebrek aan durf of werkeloos blijven.”

Deze sergeant kwam onverwacht te staan voor de vervulling van twee rechtsplichten, welke hij niet tegelijk kon volbrengen. Enerzijds rustte op hem de verplichting om het hem gegeven bevel: „het peloton „naar de kazerne te geleiden” uit te voeren (art. 11 (1) Regl. Krijgst., art. 114 W.M.Sr.), en anderzijds rustte op hem de verplichting tot hulpverlening aan hulpbehoevenden (art. 450 W.Sr.) Tussen deze twee rechtsplichten moest hij een keuze doen. Hij handelde naar de regel: „Wat onder de gegeven omstandigheden het zwaarste is moet ook het „zwaarste wegen.” In dit geval was het niettemin een moeilijke keuze, getuige het feit, dat èn zijn R.C. èn zijn C.C. zijn keuze laakten, terwijl het Hof, na verhoor van 10 getuigen, zijn keuze als gepast initiatief kenschetste.

Het Hof overwoog, dat de sergeant onder de gegeven omstandigheden terecht had gehandeld gelijk hij deed, in het bijzonder, omdat hij was opgeleid voor het verlenen van eerste hulp bij ongelukken en niet kon voorzien, dat zijn hulpverlening niet meer zou baten en mitsdien blijf gaf van een onder de gegeven omstandigheden gepast initiatief.

De C.C. en de R.C. hebben het initiatief van de sergeant als een eigenmachtig optreden zonder voldoende reden beschouwd en deswege de sergeant gestraft. Zij hebben dit initiatief kennelijk ex nunc beoordeeld, d.w.z. beoordeeld naar hetgeen achteraf was gebleken. Het Hof bezag het zelfstandig optreden van de sergeant ex tunc, d.w.z. beoordeelde het geval zoals het zich voor de sergeant en onder zijn omstandigheden, voordeed op het ogenblik, waarop hij met zijn peloton kwam aanmarcheren.

Het antwoord op de vraag of het initiatief terecht is geweest, is lang niet altijd gemakkelijk te geven (evenmin als het gemakkelijk is om te besluiten tot het nemen van initiatief), zoals uit bovenstaande zaak kan blijken. De (tot straffen bevoegde) commandant houde dan steeds de regel in gedachten: „In dubio abstine.” of anders gezegd „In geval „van twijfel onthoudt U van strafoplegging.”

Gesteld dat het Hof het initiatief van de sergeant als niet gepast

¹⁾ M.R.T. XXXV (1939/1940) blz. 403/404.

had gewaardeerd, dan had de omschrijving van de strafreden zoals deze door de R.C. was gewijzigd, verbeterd behoren te worden. De onkrijgstuchtelijke gedraging van de sergeant zou dan n.l. hebben bestaan in: „het zonder voldoende reden eigenmachtig overdragen van „het commando over zijn peloton aan een onderhebbende sergeant”. Dit feit zou dan omschreven behoren te worden. De aanhaling van de vroeger afgehandelde (gepardonneerde) vergrijpen, zoals de R.C. (evenals de C.C.) deed in de omschrijving van de strafreden, is m.i. niet juist. De feiten, welke reeds waren afgedaan (gepardonneerd) kunnen van de omschrijving van het thans gepleegde vergrijp, geen deel uitmaken. Wel kunnen deze vroeger gepleegde en gepardonneerde vergrijpen van invloed zijn op de bepaling van de straf(maat). Om van deze omstandigheid blijk te geven had de R.C. (evenals de C.C.) desgewenst aan de strafreden kunnen toevoegen: (na herhaalde waarschuwingen).

De strafreden zou dan b.v. hebben kunnen luiden:
 „Eigenmachtig van een hem gegeven opdracht afgeweken, door „zonder voldoende reden, tijdens een mars met zijn peloton van het „station naar de kazerne, het commando daarvan over te dragen aan „een onderhebbende sergeant, teneinde hulp te verlenen bij een ver- „drinkingsongeval (na herhaalde waarschuwing betreffende eigendun- „kelijk optreden)”.
 A. F. S.

Hoog Militair Gerechtshof.

Beschikking van 22 januari 1957.

President: Mr Doornbos; Leden: Luit.-Generaal van der Kroon, Luit.-Generaal Mr Schepers, Generaal-Majoor-Vlieger-Waarnemer Zegers, Kapitein ter Zee Langeveld (plv.).

Voor tekortkomingen bij de compagnieën van een bataljon, welke betrekking hebben op onderwerpen, welke behoren tot de dagelijkse zorg van de C.Cn., zijn de C.Cn. in de eerste plaats aansprakelijk.

De B.C. kunnen gebleken fouten worden verweten, indien hij in de leiding van de contrôle op de C.Cn. zou zijn tekortgeschoten.

Indien de B.C. in het beleid heeft gefaald, behoort zulks in zijn beoordeling tot uitdrukking te worden gebracht, terwijl dit falen tevens aanleiding zou kunnen zijn tot het nemen van maatregelen als toezending van een ontevredenheidsbetuiging aan de B.C., ontheffing van zijn commando, e.d.

Onjuist beleid kan slechts dan een reden tot krijgstuuchtelijke correctie opleveren, indien het is te wijten aan nalatigheid van de betrokkene in de uitoefening van zijn plicht. Beklag gegrond verklaard.

De Wet op de Krijgstucht kent niet een mondelinge berisping en een schriftelijke berisping als 2 afzonderlijke straffen, doch slechts één straf van „berisping”.

(art. 3, 6, 68 W.K.).

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen een verklaring, gedagtekend 29 november 1956 van de luitenant-kolonel der Genie A., registratienummer . . . ., commandant van het nde Divisie Genie Bataljon te . . . . ., waarbij deze 's-Hofs eindbeslissing inroept naar aanleiding van de beschikking op het beklag, door hem ingediend bij de commandant van het 1e Legerkorps, de Luitenant-Generaal . . . . ., over de straf van „mondelinge „berisping”, hem opgelegd door de commandant van de nde Divisie, de Generaal-Majoor . . . . ., wegens:

„Als commandant van een paraat Geniebataljon onvoldoende leiding gegeven, hetgeen tot uiting kwam door tijdens een door de „Divisiecommandant gehouden inspectie gebleken tekortkomingen”, bij welke beschikking, op 21 november 1956 genomen en op 28 november 1956 ter kennis van klager gebracht — het beklag ongegrond werd verklaard, met handhaving van de opgelegde straf en de omschrijving van de strafreden;

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord de klager;

Gelet op het advies van de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht;

Overwegende, dat blijkens een ten processe overgelegd verslag van het in deze zaak gehouden onderzoek, gedateerd 22 oktober 1956, getekend door de strafoplegger, met aangehecht „Verslag Divisie-„Inspectie”, gehouden op 9 oktober 1956 over het nde Genie-Bataljon, de feiten waaruit de onvoldoende leiding zou zijn gebleken voornamelijk bestaan uit de in de punten 7 en 8 van dit verslag opgesomde tekortkomingen, geconstateerd bij de compagnieën van klager's bataljon en betrekking hebbende op onderwerpen welke behoren tot de dagelijkse zorg van de compagniescommandanten;

Overwegende, dat deze commandanten voor genoemde tekortkomingen in de eerste plaats aansprakelijk zijn, doch dat aan klager als bataljonscommandant de gebleken fouten kunnen worden verweten, indien hij in de leiding van en de contrôle op de compagniescommandanten tekort zou zijn geschoten;

Overwegende, dat, indien te dezer zake klager's beleid gefaald zou hebben, zulks in zijn beoordeling tot uitdrukking gebracht behoort te worden, terwijl zulks mede aanleiding zou kunnen zijn tot het nemen van maatregelen als toezending van een ontevredenheidsbetuiging, klager's ontheffing van zijn commando, e.d.;

Overwegende echter, dat een onjuist beleid slechts dan een reden tot krijgstuuchtelijke correctie kan opleveren indien het te wijten is aan *nalatigheid* van de betrokkene in de uitoefening van zijn plicht;

Overwegende, dat aan het Hof niet is gebleken, dat nalatigheid van klager een der oorzaken was van de fouten, welke de strafoplegger in klager's bataljon heeft geconstateerd, weshalve de vraag of klager's

beleid onjuist is geweest buiten beschouwing moet blijven en het beklag gegrond moet worden verklaard;

Overwegende ten overvloede, dat — ook indien het beklag niet gegrond zou zijn bevonden — de straf van „mondeline berisping” niet gehandhaafd zou zijn omdat artikel 3 van de Wet op de Krijgstucht niet de mondeline en de schriftelijke berisping als twee afzonderlijke straffen kent, doch slechts één straf van „berisping”, welke op grond van artikel 6 van die Wet op tweeërlei wijze ten uitvoer kan worden gelegd;

Krachtens artikel 68 van de Wet op de Krijgstucht de eindbeslissing nemende op het beklag;

Verklaart dit gegrond;

Vernietigt de beschikking waarvan beklag;

Vernietigt ook de aan klager opgelegde straf;

Beveelt, dat de straf en de omschrijving van de strafreden in klager's straflijst onleesbaar zullen worden gemaakt;

Bepaalt, dat een afschrift van 's-Hofs beschikking zal worden uitgereikt aan klager, de strafoplegger, de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht en de Minister van Oorlog;

NASCHRIFT.

In een soortgelijke beschikking van 21 december 1954 (M.R.T. 1955, blz. 131) overwoog het Hof, dat onervarenheid van belang kan zijn ter beoordeling van de geschiktheid om met een bepaald commando te worden belast, doch dat verkeerd behandelen van een zaak, indien zulks aan onervarenheid is te wijten, niet als een vergrijp tegen de krijgstucht kan worden beschouwd.

Het valt op, dat èn de Commandant van de . . Divisie èn de Commandant van het . . . . Legerkorps een „mondeline berisping” oplegt, respectievelijk bevestigt, niettegenstaande het H.M.G. meerdere malen uitvoerig heeft gemotiveerd, dat de Wet op de Krijgstucht slechts één straf van „berisping” kent, welke mondeling of schriftelijk kan worden tenuitvoergelegd (art. 6 W.K.). Het gevolg is dan ook, dat het Hof steevast een opgelegde straf van „mondeline berisping” niet handhaaft en verandert in een „berisping”; zie b.v. M.R.T. 1956, blz. 627. e.v.

Men mag echter van commandanten verwachten, dat zij zoveel reële zin bezitten, dat zij zich conformeren aan de uitspraken van het Hof; zij kunnen zich dan niet meer met grond beroepen op een verwarrende stichtende bepaling (punt 4, 6) uit de Beschikking Straflieden.

A. F. S.

ADMINISTRATIEVE RECHTSpraak.**Centrale Raad van Beroep.**

Uitspraak van 22 december 1956/M.A.W. 1956/K4.

Voorzitter: Mr A. Blom (fgd.); Leden: Mrs Dr T. Kruijff en H. Fortuin.

Ook al worden in art. 6 der „Wet bevordering en ontslag beroeps-„officiëren” als vereisten voor bevordering „goed gedrag” en „geschiktheid” naast elkaar genoemd, daaruit moet niet geconcludeerd worden, dat bij de op een conduïtestaat te geven beoordeling van de geschiktheid voor bevordering het gedrag in het tijdvak der beoordeling niet in aanmerking mag worden genomen.

De opgelegde krijgstuchtelijke straf ondergaat aldus geen verzwaring, al is de beoordeling wel een gevolg van de straf.

(Wet Bevord. en Ontslag Beroepsoff. art. 6).

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

inzake H., wonende te H., klager, in persoon ter openbare terechtzitting verschenen, bijgestaan door Mr J. H. Verstegen A.J.zn, advocaat te Rotterdam, als zijn raadsman, tegen: de Bevelhebber der Zeestrijdkrachten, verweerder, voor wie ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden C. P. van den Berg, kapitein-ter-zee van administratie, werkzaam op het Ministerie van Marine.

Post alia:

IN RECHTE:

Overwegende dat in het onderhavige geding moet worden beslist, of verweerders bestreden besluit — zijnde voormeld besluit van 21 januari 1956, voorzover daarbij is bepaald, dat de opmerking bij rubriek XI ¹⁾ ongewijzigd zal blijven — kan worden aangetast op een der gronden, omschreven in het eerste lid van artikel 58 der Ambtenarenwet 1929;

Overwegende dat klager bij dat besluit voor bevordering nog niet in alle opzichten geschikt is geoordeeld naar aanleiding van de hem op 18 april 1955, dus in het tijdvak der beoordeling, opgelegde krijgstuchtelijke straf van 14 dagen licht arrest wegens de gedragingen, in het bestreden besluit omschreven;

Overwegende dat klager over die straf of over de omschrijving van de strafreden geen beklag heeft gedaan met gebruikmaking van de bevoegdheid daartoe, gegeven bij artikel 61 van de Wet op de Krijgstucht;

Overwegende dat de Raad van oordeel is, dat onder de gegeven omstandigheden niet kan worden ontkend, dat verweerder gegronde reden had klagers gedrag in het beoordelingstijdvak niet als zodanig aan te merken, dat hij reeds in alle opzichten voor bevordering geschikt was te achten;

¹⁾ Nog niet in alle opzichten geschikt voor bevordering. (Red.).

Overwegende dat namens klager weliswaar is betoogd, dat in artikel 6 van de „Wet bevordering en ontslag beroepsofficieren” als vereisten voor bevordering „goed gedrag” en „geschiktheid” naast elkaar zijn genoemd, maar hieruit naar 's Raads oordeel niet de slotsom moet worden getrokken, dat bij de op een conduitestaat te geven beoordeling van de geschiktheid van een officier der zeemacht voor bevordering diens in het tijdvak der beoordeling gebleken gedrag niet in aanmerking mag worden genomen;

Overwegende dat de Raad ook verwerpt klagers grief, dat door de onderhavige beoordeling de hem opgelegde straf een verzwaring ondergaat, daar naar 's Raads oordeel die beoordeling wel een gevolg is der straf, maar de straf zelve ongewijzigd laat;

Overwegende dat ook overigens niet is gebleken, dat het bestreden besluit in strijd zou zijn met enig toepasselijk algemeen verbindend voorschrift of dat verweerder bij het nemen van dat besluit van een bevoegdheid kennelijk een ander gebruik heeft gemaakt dan tot de doeleinden, waarvoor de bevoegdheid is gegeven;

Overwegende dat het door klager ingestelde beroep derhalve ongegrond moet worden verklaard;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Verklaart het beroep ongegrond.

Centrale Raad van Beroep.

Uitspraak van 22 december 1956 M.A.W. 1956/B4.

Voorzitter: Mr A. Blom (fgd.); *Leden:* Mrs W. H. van Basten Batenburg en E. M. J. A. Sassen.

De Minister van Oorlog trekt op 1 april 1955 de uitzending van een hoofdofficier naar Suriname, waartoe vroeger was besloten, in op grond van een aan de betrokkene opgelegde krijgstuuchtelijke straf van 4 dagen licht arrest.

Tegen deze straf is beklag gedaan, dat ongegrond is verklaard, doch het H.M.G. heeft bij uitspraak van 17 mei 1955 dit beklag gegrond verklaard.

De C.R. is van oordeel, dat het besluit de uitzending in te trekken bij afweging van alle in aanmerking komende belangen in redelijkheid niet genomen had kunnen worden, waar op het tijdstip, waarop dit besluit genomen werd, niet vaststond, dat de straf uiteindelijk zou worden gehandhaafd. Volstaan had kunnen worden met een besluit tot opschorting der uitzending, welke medio april 1955 had zullen plaats vinden ter aanvaarding op 1 juni 1955 van de nieuwe functie in Suriname. Mede van belang geoordeeld in deze het bepaalde in art. 68 der Wet op de Krijgstucht.

De nietigheid van het besluit wordt voor gedekt verklaard, nu reeds een ander in Suriname eisers functie bekleedt.

(A.W. 1929, art. 48 en 58, lid 1; W.K. art. 68).

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP.

inzake X., wonende te Y., eiser in hoger beroep, in persoon verschenen ter openbare terechtzitting, bijgestaan door zijn raadsman Mr A. F. Steffen, kolonel-titulair buiten dienst, wonende te Haren (Gr.), tegen: de Minister van Oorlog, gedaagde in hoger beroep, voor wie ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden H. A. Holsboer, majoor der infanterie, wonende te 's-Gravenhage.

Gezien de gedingstukken en gehoord de bovengenoemde verschenen personen;

WAT AANGAAT DE FEITEN VAN HET TWISTGEDING:

Overwegende dat eiser in kennis is gesteld met een telegram, dat namens en in opdracht van gedaagde op 2 april 1955 is verzonden en ter kennis van eiser is gebracht luidende:

„Ref. mijn tgm, 101115 uitzending Majoor X. herh. X. zal niet „herh. niet doorgaan. Verzoeken betrokkene onmiddellijk in te lichten. „Brief volgt.”;

dat eiser bij het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage beroep heeft ingesteld tegen het in dat telegram vervatte besluit van gedaagde van 1 april 1955, waarbij is bepaald, dat eisers uitzending naar Suriname niet doorgaat en dat is ingetrokken gedaagdes beschikking van 2 februari 1955 ten aanzien van eiser genomen, bij welke beschikking eiser werd aangewezen voor de functie van . . . . .;

dat eiser daarbij genoemd Ambtenarengerecht heeft verzocht:

„a) de Minister van Oorlog te sommeren over te leggen:

„de Beschikking van uitzending van klager Nr. P 53. 557/A/Conf.,

„het originele telegram van de Commandant Landmacht Suriname „inzake het beschikbaar komen van een woning ten behoeve van „klager,

„de brief als bedoeld in het telegram van het Hoofdkwartier van de „Generale Staf-Adjutant-Generaal Nr. Ia-5643-Z;

„b) de Beschikking, waarbij klagers uitzending naar Suriname in- „getrokken werd, te niet te doen en alsnog te bevelen, dat klagers „uitzending naar Suriname onverwijld voortgang zal vinden, althans „te bevelen en te beschikken hetgeen naar goede justitie rechtvaardig „is.”;

Overwegende dat het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage, rechtsprekende in militaire ambtenarenzaken, bij uitspraak van 6 februari 1956 — waarnaar hierbij wordt verwezen — eisers beroep niet-ontvankelijk heeft verklaard voor wat betreft zijn vorderingen, hiervoor onder a) vermeld en het beroep voor het overige ongegrond heeft verklaard;

Overwegende dat eiser tegen die uitspraak tijdig in hoger beroep is gekomen en bij beroepschrift, op daartoe aangevoerde gronden, aan de Raad heeft verzocht „de uitspraak van het Ambtenarengerecht te „'s-Gravenhage, rechtsprekende in militaire ambtenarenzaken, van „6 februari 1956, te niet te doen en alsnog:

„de beschikking, waarbij klagers uitzending naar Suriname inge- „trokken werd, te niet te doen en alsnog te bevelen, dat klagers uit- „zending naar Suriname onverwijld voortgang zal hebben, althans

„datgene te bevelen en te beschikken hetgeen naar goede justitie „rechtvaardig is, en in verband met het naar aanleiding van de openbare behandeling van het bij het Ambtenarengerecht ingediende „klaagschrift:

„de Minister van Oorlog te sommeren over te leggen de volledige „beschikking van de Minister van Oorlog van 3 mei 1955 nr P 54/416 „B/Conf., welke slechts in uittreksel aan het Ambtenarengerecht is „geproduceerd;”;

Overwegende dat gedaagdes gemachtigde ter openbare terechtzitting van de Raad heeft overgelegd een afschrift van de gehele beschikking van de Minister van Oorlog van 3 mei 1955, nr. P. 54.416 B/Conf.;

dat daarop eiser op die openbare terechtzitting alsnog heeft ingetrokken het tweede onderdeel van zijn vordering in hoger beroep, aan het slot van de vorige overweging vermeld;

IN RECHTE:

Overwegende dat thans aan het oordeel van de Raad is onderworpen het hoger beroep, door eiser ingesteld tegen voormelde uitspraak van de eerste rechter, voorzover daarbij zijn beroep in eerste aanleg „voor het overige” ongegrond is verklaard en de Raad dus nu heeft te beslissen, wat daarvan is;

Overwegende dat voor de Raad op grond van de inhoud der gedingstukken en het verhandelde ter terechtzitting feitelijk vaststaat:

dat eiser bij meergemelde beschikking van gedaagde van 2 februari 1955 is aangewezen voor uitzending naar Suriname in de functie van . . . . . aldaar, en met bepaling, dat eisers gezin en inboedel van Nederland naar Suriname zouden worden overgebracht, zodra daar voor hem en zijn gezin huisvesting aanwezig zou zijn en uit een geneeskundig onderzoek zou zijn gebleken, dat tegen uitzending van eisers gezin geen bezwaren zouden bestaan;

dat was gebleken dat zulke bezwaren niet zouden bestaan, terwijl met ingang van 2 juni 1955 voor eisers gezin te Suriname huisvesting aanwezig zou zijn;

dat eiser zich medio april 1955 luchtsgewijs naar Suriname zou begeven en daar met ingang van 1 juni 1955 zijn voormelde functie zou aanvaarden;

dat eiser, als majoor werkzaam bij het . . e regiment infanterie, op 11 maart 1955 door de generaal-majoor . . . . . , divisie-commandant, met vier dagen licht arrest werd gestraft, om de navolgende strafreden:

„Na reeds enige malen te zijn gewaarschuwd voor minder juiste „uitlatingen, in een memorandum over opleidingsvraagstukken, dat „ook zou worden besproken met buiten . . RI dienende officieren, „ontoelaatbare zinsneden en uitdrukkingen gebezigd.”;

dat eiser aanstonds tegen die strafoplegging beklag heeft gedaan; dat die strafoplegging op 1 april 1955 ter kennis van gedaagde is gekomen, die daarop diezelfde ochtend te circa 10½ uur telefonisch aan eiser mededeling heeft laten doen van zijn, gedaagdes, voormeld bestreden, op de volgende dag telegrafisch medegedeeld besluit;

dat op diezelfde 1 april 1955 eisers beklag tegen vorenomschreven strafoplegging bij beschikking ongegrond werd verklaard, met handhaving van de opgelegde straf en van de omschrijving der strafreden;

dat deze op 1 april 1955 genomen beschikking eerst op 9 april 1955 ter kennis van eiser werd gebracht;

dat eiser daartegen op 10 april 1955 de eindbeslissing van het Hoog Militair Gerechtshof heeft ingeroepen;

dat het Hoog Militair Gerechtshof — krachtens artikel 68 van de Wet op de Krijgstucht de eindbeslissing nemende op het beklag van eiser — bij uitspraak van 17 mei 1955 dit beklag gegrond heeft verklaard, de beschikking waarvan beklag heeft vernietigd, mede heeft vernietigd de aan eiser opgelegde straf, heeft bepaald, dat de opgelegde straf en de omschrijving van de strafreden in eisers straflijst onleesbaar zullen worden gemaakt, alsmede, dat afschrift van 's Hof's beslissing zal worden uitgereikt aan eiser, aan de strafoplegger, aan de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht en aan gedaagde ¹⁾);

dat het Hoog Militair Gerechtshof blijkens de overwegingen van zijn beslissing tot de slotsom was gekomen, dat aan eiser ter zake van de hem verweten gedraging geen krijgstuhtelijke straf behoorde te zijn opgelegd;

dat op of dadelijk na 1 april 1955 maatregelen zijn getroffen tot het aanwijzen van een ander dan eiser voor de functie, die eiser met ingang van 1 juni 1955 in Suriname zou zijn gaan vervullen, deze ander, de tijdelijke luitenant-kolonel der infanterie B., op 22 april 1955 luchtsgewijs naar Suriname is vertrokken en daar op 1 juni 1955 die functie metterdaad heeft aanvaard;

dat gedaagde bij contra-memorie in eerste aanleg heeft gesteld, dat hij nadere inlichtingen omtrent eiser heeft ingewonnen;

dat gedaagde op 1 april 1955 zijn bestreden besluit heeft genomen op initiatief van de Chef van de Generale Staf;

dat onweersproken is de stelling van eisers raadsman ter terechtzitting, dat de Chef van de Generale Staf op 1 april 1955 geen kennis heeft genomen van de schriftuur van beklag, door eiser ingediend tegen de hem opgelegde, vorenomschreven straf;

dat ook aannemelijk is geworden, dat toen nadere inlichtingen zijn gevraagd en verkregen van de strafoplegger;

dat eiser op 1 april 1955 reeds zeer vele schikkingen had getroffen voor het a.s. vertrek van hemzelf en zijn gezin naar Suriname: goederen had aangekocht en verkocht, contracten had opgezegd en bijeenkomsten tot het nemen van afscheid van verwanten, vrienden en collegæ alreeds had georganiseerd en aangekondigd;

dat hem de daaruit ontstane materiële schade vanwege gedaagde is vergoed op zodanige wijze, dat eiser geen aanleiding heeft gevonden tegen deze regeling van die schadevergoeding enige hogere voorziening te verlangen;

¹⁾ Besch. Commandant 1e Legerkorps van 4 april 1955 en Besch. H.M.G. van 17 mei 1955, M.R.T. 1955, blz. 568 en 571. (Red.).

dat — blijkens mededeling ter terechtzitting van gedaagdes gemachtigde — eiser als een voortreffelijk hoofdofficier staat aangeschreven;

Overwegende ten aanzien van het geschilpunt, dat de Raad allereerst heeft te beoordelen, of gedaagdes aangevallen besluit feitelijk of rechs- tens met de toepasselijke algemeen verbindende voorschriften strijdt, dan wel, of gedaagde bij het nemen van dat besluit van zijn bevoegd- heid kennelijk een ander gebruik heeft gemaakt dan tot de doeleinden, waarvoor die bevoegdheid is gegeven;

Overwegende dat — naar de Raad al eerder besliste — ook het handelen in strijd met een algemeen rechtsbeginsel kan opleveren strijd met een toepasselijk algemeen verbindend voorschrift, en van zodanig handelen sprake is o.a., indien bij afweging van alle daarbij betrokken en in aanmerking komende belangen niet in redelijkheid besloten had kunnen zijn gelijk geschied is;

Overwegende dat de Raad, het bestreden besluit toetsende aan de in de vorige rechtsoverweging omschreven maatstaf, te rade is gewor- den, dat dit op 1 april 1955 niet in redelijkheid genomen had kunnen worden bij afweging van alle daarbij betrokken en in aanmerking komende belangen;

dat dit anders ware geweest, indien op 1 april 1955, gelet op het toen aan gedaagde bekend worden van de aan eiser op 11 maart 1955 opgelegde straf, ware besloten, zijn uitzending naar Suriname op te schorten in afwachting ener over die strafoplegging te nemen eind- beslissing;

dat toch de Raad niet wenst te treden noch heeft te treden in het beleid van gedaagde, om eiser nader niet verder voor uitzending naar Suriname in aanmerking te willen brengen, bij het licht van de hem op 11 maart 1955 wegens voormelde reden opgelegde straf;

dat echter op 1 april 1955 niet vaststond, dat deze straf uiteindelijk zou worden gehandhaafd, wel echter vaststond, dat eiser daartegen beklag had ingediend;

dat de Raad niet relevant acht, of gedaagde, op grond van hetgeen *na* 1 april 1955 zou zijn gebleken, nader bezwaar zou hebben gehad tegen eisers uitzending naar Suriname, omdat hetgeen eerst na 1 april 1955 zou zijn gebleken geen invloed kan hebben gehad op gedaagdes op 1 april 1955 genomen besluit;

dat de Raad niet aannemelijk acht, dat de *op* 1 april 1955 inge- wonnen inlichtingen omtrent eiser relevante feiten aan het licht hebben gebracht, die al niet vroeger aan gedaagde bekend waren, dan wel geen betrekking hadden op de hem opgelegde, voormelde straf, daar dienaangaande hoegenaamd niets is gesteld, noch desgevraagd ter openbare terechtzitting door gedaagdes raadsman iets kon worden medegedeeld;

dat de Raad ook niet aannemelijk acht, dat op 1 april 1955 niet met een besluit tot opschorting van eisers uitzending naar Suriname, in afwachting van een uiteindelijke beslissing over de aan eiser op 11 maart 1955 opgelegde straf, had kunnen worden volstaan;

dat toch vooreerst niet is gesteld, dat de uitzending naar Suriname

van een hoofdofficier voor de voormelde functie op 1 april 1955 zó urgent was, dat op de ochtend van die dag ter zake een definitieve beslissing moest worden genomen, die generlei uitstel meer gedogen kon;

dat voorts op diezelfde 1 april 1955 op eisers beklag tegen de hem opgelegde straf in eerste aanleg — afwijzend — werd beslist;

dat — ware aan eiser deze afwijzende beschikking reeds op 1 april 1955 medegedeeld — op 3 april had vastgestaan, of hij zich daartegen al dan niet bij het Hoog Militair Gerechtshof zou hebben voorzien en — had hij dit dan niet gedaan — de hem opgelegde straf dus onherroepelijk zou zijn geweest;

dat niet gebleken is van enige noodzaak, om de op eisers beklag reeds op 1 april 1955 genomen beschikking eerst op 9 april 1955 te zijner kennis te brengen en het zelfs de vraag is, of deze lange tussentijd wel in overeenstemming is met het bepaalde in het laatste lid van artikel 65 van de Wet op de Krijgstucht;

dat het in elk geval in gedaagdes macht had gestaan te bevorderen, dat hierin groter spoed werd betracht;

dat ook nadat eerst op 9 april 1955 die kennisgeving was geschied en eiser daarop reeds op 10 april 1955 bij het Hoog Militair Gerechtshof een hogere voorziening vroeg, het voor gedaagde ook toen nog mogelijk geweest ware, in deze krijgstuchtelijke en derhalve met spoed af te doene zaak een zeer spoedige eindbeslissing te verzoeken, welke eindbeslissing in elk geval bespoedigd had kunnen worden, zo aan eiser aanstonds op 1 april 1955 de afwijzende beschikking op zijn beklag ware medegedeeld, hetgeen zonder noodzaak niet geschiedde;

dat het bestreden besluit echter op 1 april 1955, toen hij reeds zeer vele voorbereidingen voor het vertrek van hemzelf en zijn gezin had genomen en dit aanstaande vertrek reeds in brede kring bekend was geworden, plotseling zeer diep en ernstig ingreep niet enkel in de ambtelijke loopbaan van eiser, maar ook in het leven van hemzelf en zijn gezin en in zijn goede naam en reputatie, zonder dat toen vaststond, dat de aan eiser opgelegde straf, die aanleiding gaf tot dit zeer diep en ernstig ingrijpende besluit, in eindbeslissing gehandhaafd zou blijven;

dat daaraan niet afdoet, dat toen inlichtingen zijn ingewonnen bij de strafoplegger, nu de door deze opgelegde straf is vernietigd en nu — als niet weersproken — door de Raad wordt aangenomen, dat toen geen kennis is genomen van de schriftuur van beklag, door eiser ingediend tegen de hem opgelegde, vorenomschreven straf;

dat, ook indien een eindbeslissing over die straf zo lang zou zijn uitgebleven — ondanks maatregelen van gedaagde ter bespoediging, welke maatregelen echter in casu niet getroffen zijn — dat gedaagde te rade zou zijn geworden, niet langer de voorziening in de op 2 februari 1955 aan eiser toegewezen functie te kunnen uitstellen, zulks dan nog op 1 april 1955 niet wettigde het bestreden besluit, in plaats van een besluit toen tot opschorting der uitzending van eiser;

dat n.l. op 1 april 1955 naar 's Raads oordeel nog geenszins vast-

stond, dat zulk een eindbeslissing lang — al te lang — zou uitblijven, zoals al uit het vorenoverwogene volgt;

dat dit alles nog temeer klemmt, nu artikel 66 juncto artikel 68 van de Wet op de Krijgstucht voorschrijft, dat — zo het beklag tegen een opgelegde straf geheel gegrond wordt bevonden en dus de straf wordt nietig verklaard — het door de gestrafte geleden nadeel zoveel mogelijk moet worden hersteld;

dat dit naar 's Raads oordeel geenszins alleen ziet op nadeel in de zin van materiële schade, maar alle daaruit voortvloeiend nadeel omvat;

dat gedaagde, door op 1 april 1955 te besluiten gelijk hij deed, zich praktisch in de onmogelijkheid stelde, om evenvermeld voorschrift naar behoren na te leven;

Overwegende dat mitsdien het bestreden besluit moet worden nietig verklaard;

Overwegende dat de Raad echter redenen van algemeen belang aanwezig acht, om die nietigheid voor gedekt te verklaren, nu inmiddels een ander dan eiser naar Suriname is uitgezonden en daar reeds met ingang van 1 juni 1955 daadwerkelijk heeft aanvaard de functie, die eiser daar met ingang van die datum had moeten aanvaarden, ware niet het bestreden en nietig te verklaren besluit van 1 april 1955 door gedaagde ten aanzien van eiser genomen;

Overwegende dat de Raad in casu geen termen aanwezig acht om gedaagde, wiens vermeld bestreden besluit nietig wordt verklaard, te veroordelen tot vergoeding aan eiser;

dat toch gedaagde aan eiser heeft vergoed de door eiser ter zake geleden materiële schade, en zulks op zodanige wijze, dat deze daarin geen aanleiding heeft gevonden tegen de regeling van die vergoeding een hogere voorziening te verlangen;

dat de morele schade, die het bestreden en nietig te verklaren besluit aan eiser heeft berokkend — hoewel in beginsel ook op geld waardeerbaar — in casu genoegzaam wordt gecompenseerd door deze 's Raads uitspraak, die eiser, nadat reeds het Hoog Militair Gerechtshof hem volledig in het gelijk heeft gesteld ten aanzien van de hem op 11 maart 1955 ten onrechte opgelegde straf, thans andermaal in het gelijk stelt in zijn bestrijding van het aangevallen besluit, door gedaagde ten aanzien van eiser genomen, en door de naar 's Raads gevoelen gerechtvaardigde verwachting, dat ook gedaagde zich ten aanzien van eiser door deze uitspraak zal laten leiden;

Overwegende dat derhalve beslist moet worden als volgt;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Vernietigt de uitspraak, waarvan beroep, voor zover daartegen beroep is ingesteld;

Verklaart nietig het door de Minister van Oorlog ten aanzien van X. op 1 april 1955 genomen besluit;

Verklaart die nietigheid voor gedekt om redenen van algemeen belang.

BOEKAANKONDIGING.

G. SEPPEN (res.-Lt.-Kol. Kon. Maréchaussée) en Mr H. C. FRAAIJ (ref. 2e kl. Min. v. Just.) „*Grensbewaking*”, N. Samsom N.V., Alphen a/d Rijn, 1956, f 11,75.

In deze losbladige commentaar op de voorschriften der politieë grensbewaking hebben de Schrijvers een handleiding en wegwijzer willen geven in de talrijke en onoverzichtelijke veelheid van vreemdelingen- en grensbewakingsvoorschriften en het werk tevens dienstbaar willen maken aan de opleiding van toekomstige grensbewakers. Het losbladige systeem is gekozen in verband met de veranderlijkheid van de inhoud. Niet ten onrechte, naar het schijnt, want terwijl het werk op onze tafel lag om aangekondigd te worden, ontvingen wij reeds een aanvullingsblad ¹⁾).

Het werk is systematisch en overzichtelijk verdeeld in 14 hoofdstukken, welke door dakpansgewijs geplaatste schutbladen van elkander zijn gescheiden en bevat voorts een uitgebreid alfabetisch trefwoordenregister alsmede een systematische index.

In de hoofdstukken I t/m XII behandelen de Schrijvers het bonafide grensverkeer; na inleidende hoofdstukken eerst het verkeer (van vreemdelingen) naar Nederland toe gericht en vervolgens dat (van Nederlanders) naar buiten. De hoofdstukken XIII en XIV behandelen de terugleiding en het suspecte grensverkeer.

De systematiek is logisch en overzichtelijk en het werkje zal ongetwijfeld aan hen — zowel leken op het onderwerpelijke terrein als aan „insiders” — snel antwoord geven op vragen, welke zich terzake van het grensverkeer en de grensbewaking voordoen. De uitvoering is eenvoudig en aantrekkelijk.

W. H. V.

OPMERKINGEN EN MEDEDELINGEN.

Nevenwerkzaamheden; (semi-) beroepsvoetbal.

De Minister van Oorlog deelde bij schrijven nr 213.419 B van 2 februari 1957 — ten vervolge op zijn brief van 8 december 1955, nr P. 108.114 (M.R.T. 1956 blz. 80) — aan alle autoriteiten die de Landmachtorders en de Luchtmachtorders ontvangen, mede, dat de inhoud hiervan *mutatis mutandis* ook van toepassing is op het *burgerpersoneel*.

Mocht echter in de praktijk blijken, dat de beoefening van het beroeps- (of semi-beroeps) voetbal een in vergelijking met het onbetaalde voetbal *vergroot risico* zou opleveren voor lichamelijk letsel dat tijdelijke of blijvende ongeschiktheid voor de vervulling der ambtelijke werkzaamheden tengevolge heeft, dan zal alsnog het stellen van bijzondere voorwaarden worden overwogen.

¹⁾ Bij het ter perse gaan dezer aflevering was het derde aanvullingsblad ontvangen.

Immers, wanneer de ambtenaar of arbeidscontractant tengevolge van een bij het voetballen opgelopen letsel ongeschikt wordt tot het vervullen van de ambtelijke werkzaamheden is het Rijk ingevolge Hoofdstuk VI van het A.R.A.R. c.q. Hoofdstuk III paragraaf 6 van het A.O.B. gehouden tot doorbetaling van de volle bezoldiging of het volle loon.

Lezingenreeks in de maand mei 1957
van het Criminologisch Instituut aan de Rijksuniversiteit te Utrecht.

De zg. Meireeks van het Criminologisch Instituut aan de Rijksuniversiteit te Utrecht, in samenwerking met de Juridische Faculteit der Utrechtse Studenten, zal dit jaar gewijd zijn aan het onderwerp:

RECHT DOEN AAN DE MEDEMEMENS.

In deze reeks spreekt op dinsdag 7 mei Prof. Dr Sj. GROENMAN, hoogleraar in de sociologie aan de Rijksuniversiteit te Utrecht; op dinsdag 14 mei Prof. Dr L. VAN DER HORST, hoogleraar in de psychiatrie aan de Vrije Universiteit en aan de Gemeentelijke Universiteit van Amsterdam; op dinsdag 21 mei Dr C. BRONKHORST, wetenschappelijk ambtenaar aan het Criminologisch Instituut en rechter-plaatsvervanger in de Arrondissementsrechtbank te Utrecht; en op dinsdag 28 mei Prof. Mr G. E. LANGEMEYER, advocaat-generaal bij de Hoge Raad der Nederlanden, en hoogleraar in de inleiding tot de rechtswetenschap, benevens de wijsbegeerte van het recht aan de Rijksuniversiteit te Leiden.

Het ligt in de bedoeling dat deze sprekers resp. een sociologische, psychologische-psychiatrische, wijsgerige en juridische visie zullen geven op het aan de orde gestelde probleem.

De voordrachten worden alle gehouden in de grote zaal van het Botanisch Laboratorium, Lange Nieuwstraat 106, te Utrecht. Zij vangen aan des avonds te 8 uur precies en eindigen te 10 uur precies.

Kaarten ad f 1,50, toegang gevende tot de gehele reeks, zijn van 1 april af te verkrijgen bij het Criminologisch Instituut, Trans 12, Utrecht. Kaarten voor afzonderlijke lezingen worden niet verstrekt.

De voordrachten zijn *gratis* toegankelijk voor studenten van alle Universiteiten.

INGEKOMEN BIJDRAGEN.

Vraagpunten betreffende de militaire strafvordering

door

Dr L. M. ROLLIN COUQUERQUE.

§ 1. Cassatie en Revisie.

In mijn opstel „Herziening van de rechtsmiddelen in het militair „strafproces” ¹⁾, heb ik de noodzakelijkheid bepleit tot invoering van de cassatie. Dat de cassatie niet in het militaire strafprocesrecht is ingevoerd, is te wijten aan nalatigheid van de wetgever.

Bij de samenstelling van het W.v.Sr. werd art. 127 van de Code Pénal ²⁾ terecht niet in dit wetboek opgenomen; de wet op de (burger)-rechterlijke organisatie had toch reeds de mogelijkheid tot cassatie — dat betekent nietigverklaring — van in die geest opgemaakte rechterlijke beslissingen geopend.

De bepaling van art. 127 C.P. gold echter voor *alle*, dus ook voor de militair-rechterlijke ambtenaren; de wetgever vergat nu ook de cassatie-mogelijkheid voor beslissingen van militair-rechterlijke ambtenaren in het militaire strafprocesrecht in te voegen.

Een ander voorbeeld van dergelijke nalatigheid op wetgevend gebied en op rechterlijke bevoegdheidsoverschrijding is het volgende.

Bij de Inv. M.S.T. werd o.m. art. 50 integraal uit de P.I. verwijderd. Daardoor verviel zonder compensatie de bevoegdheid van het H.M.G. om in eerste aanleg te behandelen strafzaken tegen militairen der zee-macht, tegen wie bij indaging moet worden geprocedeerd, dat wil zeggen tegen voortvluchtige militairen der zeemacht. Art. 16 R.Z. bevat nog steeds het voorschrift, dat de C.O. de stukken betreffende andere misdrijven dan desertie aan het H.M.G. moet opzenden, natuurlijk met de bedoeling dat dit college aan de advocaat-fiscaal opdracht zal geven om de procedure tegen voortvluchtigen aan te vangen. Het gevolg van de verwijdering van artikel 50 P.I. is echter geweest dat het Hof alle indagings-procedures en ook die tegen voortvluchtige militairen der land- (en lucht)-macht achterwege doet blijven.

¹⁾ Rechtsgeleerd Magazijn Themis 1956 blz. 561 v.

²⁾ Artikel 27 Code Pénal luidde als volgt:

Seront coupables de forfaiture, et punis de la dégradation civique:

1° Les juges, les procureurs généraux ou du Roi (de la République), ou leurs substituts, les officiers de police, qui se seront immiscés dans l'exercice du pouvoir législatif, soit par des réglemens contenant des dispositions législatives, soit en arrêtant ou en suspendant l'exécution d'une ou de plusieurs lois, soit en délibérant sur le point de savoir si les lois seront publiées ou exécutées;

2° Les juges, les procureurs généraux ou du Roi (de la République), ou leurs substituts, les officiers de police judiciaire, qui auraient excédé leur pouvoir, en s'immiscant dans les matières attribuées aux autorités administratives, soit en faisant des réglemens sur ces matières, soit en défendant d'exécuter les ordres émanés de l'Administration, ou qui, ayant permis ou ordonné de citer des administrateurs pour raison de l'exercice de leurs fonctions, auraient persisté dans l'exécution de leurs jugemens ou ordonnances, nonobstant l'annulation qui en aurait été prononcée ou le conflit qui leur aurait été notifié.

Met de algemene contrôle vóór de tenuitvoerlegging van vonnissen werd invoering van contrôle op verzoek bij wege van cassatie wederom vergeten.

Het volgende bedrijf viel voor door toedoen van de wetgever van 1924, die de approbatie van vonnissen van krijgsraden regelde (art. 56-60 P.I.).

Toen bij deze wetgeving van 1924 de artikelen 58, 59 en 60 P.I. ophielden te gelden en dus de approbatie werd afgeschaft, werd — analoog aan het geval van C.P. 127 — vergeten in plaats van de aldus verdwenen repressie-mogelijkheid de cassatie in te voeren.

Toch werden in 1924 in verband met de afschaffing van de approbatie door de wetgever maatregelen genomen voor een goed toezicht op de correcte naleving van de voorschriften, in het bijzonder op die van het militaire strafprocesrecht. Dit geschiedde door aan de beide rechtsgeleerde leden van het H.M.G. bepaalde eisen te stellen, vervat in art. 2 P.I.

Volgens dit artikel moeten als zodanig namelijk worden aangewezen twee leden, die hetzij in de Hoge Raad, hetzij in het Gerechtshof te 's-Gravenhage zitting hebben. Aan ieder van hen moet volgens genoemde bepaling een toelage boven zijn jaarwedde worden toegekend.

De bedoeling was derhalve, dat de beide rechtsgeleerde leden hun ervaring uit het lidmaatschap van een der genoemde burgerlijke rechtscolleges in het militaire procesrecht in toepassing zouden brengen.

De omstandigheid, dat de regering aan de vereisten, gesteld in art. 2 P.I., niet steeds strikt de hand houdt, acht ik een reden te meer om de cassatie ook in het militaire strafprocesrecht in te voeren. Het is dan ook gewenst, dat aan de Provisionele Instructie voor het H.M.G. een hoofdstuk wordt toegevoegd, bevattende de instelling en de bevoegdheid van procedure voor een Militair Hof van Cassatie.

Dat dit college evenals alle andere militair-rechterlijke colleges een militair karakter moet vertonen, beoogde ik in mijn hierboven aangehaalde opstel.

Reeds vroeger heb ik bezwaar gemaakt tegen de thans bestaande aanwijzing van verwijzingsofficieren. Mijn bezwaar richtte zich toen tegen de door deze in strijd met de bedoeling van de wetgever van 1912 ongewenst geachte juridische formulering van het gepleegde feit. Bovendien is deze aanwijzing in strijd met de taak, welke de wet aan de C.O. met volledige krijgstuchtelijke strafbevoegdheid heeft toegedacht. Deze heeft volgens de wet de keuze tussen disciplinaire of strafrechtelijke repressieve maatregelen. Daarentegen missen de aangewezen verwijzingsofficieren elke bevoegdheid tot het opleggen van disciplinaire straffen.

Daartegenover stel ik nu mijn denkbeeld om deze militaire juristen te doen aanwijzen als *officieren-commissarissen*. Zij zijn dan in de gelegenheid om mogelijke verschillende aspecten van gepleegde handelingen of verzuimen op wettige wijze op te sporen en daardoor aan de openbare aanklager het materiaal te verschaffen om in zijn conclusie van eis desgewenst hetzij alternatieve juridisch geformuleerde telaste-

leggingen op te nemen, hetzij om aan de betrokken C.O. in overweging te geven zijn verwijzing in te trekken.

Indien men tot invoering van cassatie besluit, behoort in de laatste leden van de artikelen 186 R.Z. en 193 R.L. wijziging te worden gebracht. Naast vrijspraak moet ook vermeld worden ontslag van rechtsvervolgning. Zie de desbetreffende artikelen uit het Wetboek van Strafvordering.

Tenslotte nog een opmerking, welke zijdelings met het voorafgaande verband houdt.

Het recht tot uitoefening van „fiat executie” moet in het belang van de krijgstucht worden gehandhaafd, met inbegrip van de bepaling van art. 203 R.Z. Het zou echter aanbeveling verdienen opzending van de processtukken aan het H.M.G. te vervangen door de opzending naar het Hof van Cassatie, al dan niet in het belang der wet. De afdoening zou anders te veel vertraagd worden. Zodanige regeling kan ook in de R.L. worden ingelast voor het geval onderdelen van de krijgsmacht buitenslands dienst doen.

Met de cassatie kan gelijktijdig de revisie geregeld worden.

Ik acht het waarschijnlijk, dat in het vóórontwerp zal worden vastgelegd, dat de procedure tegen voortvluchtige militairen voor verwijdering uit de R.L. zal worden voorgedragen. Daarmede zou het recht van verdediging voor een teruggekeerde voortvluchtige tevens vervallen. Mijns inziens is dit niet billijk. Art. 191 R.L. heeft toch in deze zijn recht van bestaan behouden, wanneer van een bij verstek gewezen vonnis of sententie slechts een korte termijn zou worden gegeven om in cassatie te komen. De veroordeelde militair kan zeer goede reden voor zijn niet-verschijnen gehad hebben (b.v. krijgsgevangenschap, internering en strafrechtelijke hechtenis) en hem moet dan de weg der revisie open blijven om zijn motief te doen beoordelen. Een speciaal geval van revisie dat in de burgerlijke praktijk niet, of nog niet, bekend is.

§ 2. Militaire Politie.

Het stellen van deze vraag geeft mij de gelegenheid om de aandacht te vragen voor bedenkingen die reeds lang bij mij bestonden. De voorname is dat de (Kon.) Marechaussee in de militaire strafprocesregeling niet vermeld wordt, ofschoon dit Wapen ongeveer gelijktijdig met onze Rechtsplegingen is opgericht en ook was bestemd voor politiewerkzaamheden ten behoeve van de militaire justitie.

Wel wordt de marechaussee vermeld in art. 141 W.Sv. dat officieren, onderofficieren en enkele uitgezochte minderen van het Wapen als opsporingsambtenaren van (burgerlijke) strafbare feiten heeft aanvaard. Ik laat deze bepaling hier verder onbesproken maar zij dient, nadat het Wapen in onze militaire rechtspleging ter sprake is gebracht als voorbeeld.

Opsporingsambtenaren zijn in de beide Regtsplegingen niet als zodanig genoemd. De aanvang van een opsporing — ik vermeld gemakshalve alleen de R.L. — ligt in de artikelen 4 en 5. Wat de hier bedoelde

officieren en onderofficieren verder te doen hebben blijkt uit deze wet niet. Uit artikel 6 valt echter af te leiden dat de gegevens, waarop toepassing van de artikelen 4 en 5 plaats had, doorgezonden moeten worden aan de commanderende officier (van de verdachte). Deze brengt dan in vredetijd advies uit aan de garnizoenscommandant.

Dit alles is, mede sedert de jongste oorlog, verouderd en onvolledig. Er is nu een kans van wetsverbetering, welke benut moet worden.

Teneinde dit te verduidelijken formuleer ik hier enige algemene en bijzondere beginselen, welke ook elders nog te pas kunnen komen.

1°. Sedert lang moest de praktijk rekening houden met de mogelijkheid dat onze krijgsmacht ook in onze overzeese Rijksdelen werkzaam moest worden gesteld. Die onderdelen, vooral de zeemacht, namen hun wetgeving mede. Reeds in de Criminele Wetboeken werd hiermede rekening gehouden en de tijdelijk op onvoldoende kennis van de materie berustende afwijking in art. 63 sub 1° W.M.Sr. mag als vervallen worden beschouwd. De defensiewetten van Suriname en van de Nederlandse Antillen hebben nu vastgelegd dat de militaire straf- en tuchtwetten ook voor de daar aanwezige onderdelen blijven gelden. Reeds vroeger heb ik op deze interregionale werking en op haar gevolgen gewezen. Zij mag bij de komende herziening niet uit het oog worden verloren.

2°. De noodzaak dat de krijgsmacht mobiel moet zijn, brengt mede dat de relatieve bevoegdheid van krijgsraden niet gekoppeld mag worden aan enig territorium maar dat elk van de colleges moet worden toegevoegd aan een der grotere onderdelen van de krijgsmacht, bijv. aan een divisie, een vloot, eskader of minder smaldeel.

3°. Als gevolg van het sub 2° gestelde moet de behandeling van militaire strafzaken worden toegewezen aan een bepaalde krijgraad, onverschillig waar dit onderdeel in garnizoen ligt of tijdelijk verblijft. Deze instelling van krijgsraden en deze toewijzing van justitiabelen zijn organisatievraagstukken, welke de wet aan de Koning of aan de opperbevelhebber moet overlaten.

Bij elke krijgsraad moeten een of meer officieren-commissarissen worden aangewezen, die onderling of in opdracht van de president het inwinnen van voorlopige informatiën verdelen.

4°. De vorenstaande regeling der rechterlijke bevoegdheid brengt mede, dat meer dan een van deelneming aan een zelfde strafbaar feit verdachte militairen tot verschillende groepen en krijgsraden behoren. Toch is het in het belang der justitie nodig, dat de zaak ter behandeling aan één krijgsraad wordt toegewezen. Dit kan geschieden door de beslissing over het aan de zaak te geven gevolg over te laten aan de hoogst in rang zijnde tot verwijzing bevoegde commanderende generaal die zonodig tevens bepaalt welke der in aanmerking komende krijgsraden de zaak zal hebben te behandelen. Het belang van zodanige bepaling komt in het bijzonder uit voor de in de overzeese Rijksdelen gedetacheerde onderdelen van zee-, land- en luchtmacht, die evenmin aan territorium gebonden zijn.

5°. Bij dit alles wordt uitgegaan van de noodzakelijkheid om alle

militaire strafzaken door een militaire rechter te doen berechten.

Dit sluit in dat art. 81 Inv.M.S.T. moet worden ingetrokken. Wordt overeenkomstig mijn voorstel bij mijn antwoord op punt 2 art. 81 Inv. M.S.T. vervallen verklaard, dan kan ook uit de R.L. worden verwijderd hoofdstuk 11, bevattende de procedure wegens vermeende onbevoegdheid van de militaire rechter.

Zo kom ik dan eindelijk tot het vraagstuk der opsporingsambtenaren, waarvan ik mij de beantwoording aldus voorstel:

Een officier of onderofficier behoort een rapport omtrent een voorgevallen gedraging ingevolge de artikelen 4 en 5 R.L. niet te zenden aan de C.O., bedoeld in art. 6 R.L., maar aan de openbare aanklager, die het eerste onderzoek opdraagt aan een opsporingsambtenaar zoals die vermeld zijn in artikel 141 W.Sv.

De rapporteur zendt aan deze C.O., die — zoals ik bij punt 3 heb voorgesteld — tevens zijn verwijzingsofficier moet wezen, een afschrift van evenbedoeld rapport. De openbare aanklager behoort dan aanstonds aan diezelfde C.O. mede te delen, aan welke opsporingsambtenaar hij het eerste onderzoek heeft opgedragen.

Na ontvangst van de resultaten van dit onderzoek zendt hij deze gegevens met zijn advies terzake aan de C.O., die dan op zijn beurt te beslissen heeft welk gevolg hij aan de zaak geven zal: berusten, krijgstuuchtelijk afdoen of verwijzen naar de militaire rechter.

De verwijzing naar artikel 141 W.Sv. behoort voor toepassing in elk van de overzeese Rijksdelen vervangen te worden door renvooi naar de overeenkomstige bepaling in de daar geldende regeling van het burgerlijk strafproces met dien verstande dat daaraan worde toegevoegd de vermelding van eventueel aanwezige marechaussee en rijksveldwachters.

Een en ander worde bij een aanvullend wetsontwerp ingevoegd in en na artikel 5 R.L. In dit artikel 5 voor wat betreft de spoedige inzending van het rapport aan de openbare aanklager en aan de betrokken C.O.; na artikel 5 in bepalingen 5a, 5b enz. en in art. 274 R.L. voor overeenkomstige inzendingen door de openbare aanklager omtrent door hem van buitenaf ontvangen gegevens van de C.O.

Gaan deze suggesties over in de R.L., dan bespoedigt men de loop van het proces, dan vermijdt men ontijdige opsporingen tijdens de hiërarchische doorzending, dan bevordert men rechtsgeleerde contrôle op het eerste onderzoek en dit alles met behoud van de verwijzingsbevoegdheid als recht en plicht van de C.O.

En gesteld dat een in Nederlandse dienst zijnde militair in den vreemde een misdrijf pleegt en er in slaagt om vóór zijn arrestatie aldaar weder bij zijn krijgsmachtonderdeel terug te keren, is het dan raadzaam hem op verzoek van de vreemde overheid uit- of over te leveren? Wat weet men in deze tijd van de antecedenten en van de bedoelingen van in dienst tredende militairen? Zou het niet beter zijn om artikel 3 R.L. zodanig te veranderen, dat Nederlandse militairen niet uit- of overgeleverd mogen worden?

Gaat men hiertoe over, dan is het tevens nodig om een beperking

op te nemen in de geest van art. 17 C.W.L. als gevolg waarvan het misdadige het meest overeen komt met dat van een bij de Nederlandse, Surinaamse of Antilliaanse strafwetgeving voorkomend strafbaar feit.

Uit deze drie wetgevingen behoort dan die te worden te hulp geroepen, welke in haar karakter het meest nabij komt aan de vreemde strafwet ter zake.

Voor de krijgsmachtonderdelen moet ook nog aandacht worden gevraagd ten aanzien van de bepaling in de R.L. omtrent huiszoeking, welke naar de eerste artikelen der R.L. moet worden overgebracht teneinde zo spoedig mogelijk in de opsporingswerkzaamheden te kunnen worden toegepast; evenzo ook voor schouw, sectie, inbeslagneming, tolken en deskundigen. De grote afstanden tussen de bewoonde delen van elk Rijksdeel en de verkeersmoeilijkheden moeten wel aanleiding geven om de weg, langs welke hier te lande deze onderdelen worden gevolgd, overzee niet toe te passen. Overleg met de Gouverneurs zal nodig zijn. Zou wellicht aan hogere politieambtenaren (bijv. voor Suriname de districtscommissarissen en voor de Antillen de gezaghebbers) het doen van huiszoeking in het belang van militaire strafzaken op te dragen zijn? Daarbij zou zo mogelijk spoedig een deskundige militair moeten assisteren.

Voor in het buitenland dienst doende onderdelen van onze krijgsmacht moet m.i. gebroken worden met de praktijk tijdens de aanwezigheid van een afdeling in Korea, toen de aldaar aanwezige C.O. verplicht was geworden om de verwijzing en de strafrechterlijke behandeling hier te lande te doen plaatsvinden. Want allereerst moet de opsporing van gegevens in den vreemde geschieden onder toezicht en leiding van de waarnemend openbare aanklager aldaar. Ook moeten daar aanwezig zijn ten minste een officier-commissaris en officieren bekend met de justiciabelen en met de omstandigheden waaronder de dienst wordt uitgeoefend ten einde een krijgsraad te bezetten. Opsporing en verder onderzoek tot verzameling van bewijsmateriaal geschieden dan met kans van slagen. Bovendien behoort het fiat-executierecht van de C.O. te worden geregeld.

Bij het voorafgaande heb ik geen rekening meer gehouden met het bepaalde bij art. 81 Inv.M.S.T. Deze bepaling scheidt wel een voorkeur voor de burgerlijke rechtspraak maar bezit het grote nadeel dat de militair onttrokken wordt aan de militaire justitie, welke als repressief middel moet dienen om de militaire beklagde de strenge voorschriften van de krijgtucht in al haar kracht en doelstelling te doen ondervinden. De bepaling wordt dan ook, zover mij bekend, bij de land- en luchtmacht niet meer toegepast. Zij mag dan ook m.i. worden vervallen verklaard. Voor de in vele opzichten moreel losgeslagen jongere generatie is een strenge opvoeding als de militaire onmisbaar.

§ 3. Militair openbaar ministerie.

De Belgische militaire strafvordering is door de militaire overheid m.i. geheel ten onrechte uit militaire handen gegeven en aan de behandeling door het Ministerie van Justitie overgelaten. Zo is men er

toe gekomen om in vreedstijd over te gaan tot het instellen van een openbaar ministerie, vervuld door burgerlijke ambtenaren zonder voldoende militaire ervaring, en zo is het verband tussen militair straf- en tuchtrecht dat bestaan moet, in België althans theoretisch opgeheven. Een ambtenaar O.M. heeft in het burgerlijk leven niet te maken met tuchtrecht, dat daar niet maar in de militaire samenleving wèl bij de wet is vastgelegd.

Het gevolg van deze bij de wet vastgestelde coördinatie is, dat de keuze van strafvervolgning en disciplinaire afdoening in één hand is gelegd, en wel in die van de C.O. die bevoegd is om ook de zwaarste disciplinaire straf aan zodanige aan zijn bevelen onderworpen verdachte op te leggen. Deze relatie van bevelhebber met verdachte eist de wet. Zo moet aanwijzing van de C.O., op grond van de aan de Koning voorbehouden organisatie van de onderdelen der krijgsmacht, door de wet aan de Koning worden overgelaten. Bepalingen als die van art. 197 R.L. zorgen voornamelijk in het belang van de beklagde, dat met het ondergane vóórarrest rekening mag worden gehouden.

Men vergeete toch niet dat onze militaire strafwetten (die ook in België gegolden hebben) zijn samengesteld door juristen, die van de militaire samenleving een studie hadden gemaakt. De later krachtens de Franse wetgeving ingevoerde min of meer zelfstandige groep ambtenaren O.M. heeft men in de ontwerpen van 1814 noch willen overnemen noch willen invoegen. De openbare aanklager bleef dan ook zijn positie behouden en er is geen reden om door invoering van dat beginsel de militaire justitie te verburgerlijken. Hij blijve raadsman van militaire autoriteiten en collegae (zie M.R.T. XIX blz. 361 v).

Onze wet late dus de aanwijzing van verwijzingsofficieren in tijd van vrede over aan de Koning, die eerst heeft vast te stellen welke tot de in art. 39 eerste lid sub 3° W.K. behorende commanderende officieren met volledige disciplinaire strafbevoegdheid zich als verwijzingsofficieren moeten beschouwen voor de aan ieders bevelen onderworpen militairen. Als verwijzingsofficier van alle in artikel 39 eerste lid sub 1° W.K. bedoelde officieren worde bestemd de opperbevelhebber of degene die voor deze functie bestemd is, tenzij de Koning krachtens zijn oppergezag over vloot en leger deze taak aan zich voorbehoudt.

Ik wil niet nalaten andermaal — ik deed dit reeds in 1901 — de somwijlen bestaande neiging om de verwijzing te beschouwen als een beslissing welke behoort te worden toegekend aan het openbaar ministerie en die in beginsel toekomt aan de auditeur-militair, fiscaal of advocaat fiscaal af te keuren. Wel was er in de R.L. (oude redactie) in art. 316 een bepaling overgenomen welke ogenschijnlijk aan de auditeur-militair het recht gaf om ook eigener autoriteit een strafvervolgning aan te vangen. Deze opvatting vindt men nog terug in de bekende in 1901 verschenen „Handleiding” van de officieren COLLETTE en VAN DIJK. In de aankondiging van dat boek, welke ik op verzoek van de Redactie van de Militaire Spectator geschreven heb en in juni 1901 werd afgedrukt, heb ik die mening als in strijd met de historie gesignaleerd en zo werd dan ook bij de herziening van 1912

dit artikel 316 uit de R.L. verwijderd. De regering was toen echter slechts bereid in de wet op te nemen een beroep van de openbare aanklager zoals omschreven is in de artikelen 10 R.Z. en 15 R.L. welk beroep door tussenkomst van de verwijzingsofficier aan de militaire rechter wordt toegezonden. Deze rechter — en wederom niet de openbare aanklager — is ingeschakeld om ook deze beslissing te nemen.

Eveneens behoort ook te worden verwijderd:

- 1°. Uit art. 247 R.L. al wat betrekking heeft op de nasporing van strafbare feiten, en
- 2°. het elfde hoofdstuk, bevattende een afzonderlijke procedure bij vermeende onbevoegdheid des regters.

Daarentegen draagt het tegenwoordige artikel 292 R.L. aan de openbare aanklager op om van buiten doorgedrongen gegevens „dadelijk” en dus zonder enig advies aan de bevoegde C.O. door te zenden. Hieruit blijkt duidelijk dat de R.L. (en de R.Z. en P.I.) geen openbaar ministerie wilde invoeren en dat de verwijzing aan de militaire overheid bleef toekomen.

§ 4. *Organisatie.*

Voor zoveel mijn kennis van de militaire samenleving gaat acht ik het raadzaam om te behouden krijgsraden voor de zeemacht, voor de landmacht, en voor de luchtmacht.

Elke krijgsraad voor de land- en luchtmacht behoort te hebben:

- 1°. één burgerpresident;
- 2°. twee militaire leden respectievelijk van de land- of van de luchtmacht.

Elke krijgsraad voor de zeemacht behoort te hebben:

- 1°. een (burger- of militaire) president;
- 2°. twee officieren der zeemacht.

De militaire leden moeten bij voorkeur worden gekozen uit de actief dienst doenden.

Er zal *ook* wijziging nodig zijn van de P.I. en wel:

- 1°. art. 2 moet hersteld worden in de redactie van vóór 1924 met dien verstande dat er alleen melding moet worden gemaakt van twee leden van elk van de grote onderdelen van de krijgsmacht. De specificatie moet vervallen. Er moet toch een redactie worden gevonden, welke los is van organisaties van het ogenblik. De aanwijzing militaire leden, twee van elk hoofd-onderdeel der krijgsmacht, ware over te laten aan de Koning (alg. maatregel van [Rijks] bestuur). Ook ware de mogelijkheid te overwegen om actief dienende vlag-, opper- of hoofdofficieren voor deze plaatsen aan te wijzen, die niet tot hun 70ste jaar blijven zitten.
- 2°. Art. 28 al. 2 worde met een soortgelijke algemene formulering zodanig gewijzigd dat het voorlopig onderzoek in zaken van eerste aanleg of van hoger beroep wordt opgedragen aan het tweede rechtsgeleerde lid en een militair lid, afkomstig van (c.q. behorende tot) het onderdeel van de krijgsmacht tot hetwelk de beklagde of beklagden behoort of behoren. Behoren de beklagden tot

verschillende onderdelen, dan zouden een lid van elk van deze onderdelen het rechtsgeleerde lid behoren te assisteren.

De jongste aanvulling van art. 28 kan dan vervallen.

Het rechtsgeleerde lid is nodig om bij mogelijke toepassing van verschillende strafbepalingen voor elke richting gegevens te verschaffen. Ook in appèl-zaken kan dit nodig zijn en terugzending van het ter zake toegelichte dossier kost vrij veel tijd. Dit ware te voorkomen, vooral ook omdat het indienen en behandelen van een verzoek om cassatie ook vrij lang duren moet (zie ook mijn laatste aantekening bij punt 5).

§ 5. *Ne bis in idem.*

Het aangehaalde verdrag heeft bij het aangehaalde artikel m.i. niet voldoende rekening gehouden met de verwantschap, welke in het militaire recht bestaat tussen straf- en tuchtrecht. Art. 57 W.K. moet dus mijns inziens behouden blijven.

Wel zou ik art. 58 W.K. in deze richting willen gewijzigd zien, dat de rechter de zaak in kwestie niet terug zendt naar de C.O., maar zelf de krijgstuuchtelijke straf bepaalt. Dan is — c.q. behoudens hoger beroep — de zaak afgedaan en is er geen ruimte meer om aan te nemen dat art. 50 W.K. nog toepassing zou mogen vinden voor een dergelijke door de C.O. opgelegde disciplinaire straf.

Hier moge ten slotte volgen een opmerking van algemene aard, een vermelding welke ook hier haar belang heeft.

De Surinaamse en Antilliaanse Defensie-wetten hebben onze militaire straf- en tuchtwetten tot Rijkswetten verklaard. Die wetboeken maken dan voortaan deel uit van de regionale wetgevingen, hebben daar dus kracht vóór landsverordeningen.

Dit beginsel brengt mede de eis dat niet alleen in art. 2 W.M.Sr. maar ook in de herziening van de R.Z., de R.L. en de P.I. hiermede rekening gehouden wordt. Zo zullen in het wetsontwerp, dat m.i. deze drie wetboeken moet vervangen, o.a. met de volgende aanvullingen rekening moeten worden gehouden:

- 1°. art. 2 W.M.Sr. worde in zijn werking beperkt tot het Rijk in Europa. Voorts worde hier ingelast een overeenkomstige redactie voor de Surinaamse en Antilliaanse bepalingen van gewestelijk commun strafrecht en voor soortgelijke bestraffing bij analogie voor de drie delen van het Koninkrijk ten aanzien van commune delicten in het buitenland gepleegd;
- 2°. art. 3 R.L. ware te veranderen in een verbod tot uitlevering of overlevering van Nederlandse militairen.

**Enige punten uit de enquête over Hoofdbeginselen,
van welke bij het ontwerpen van een
nieuw Wetboek van Militaire Strafvordering moet worden uitgegaan.**

door

H. A. KEIJSER,

Kapitein ter zee van administratie.

Inleiding.

Zij, die hun gedachten over de vraagpunten van deze enquête hebben laten gaan, zullen ongetwijfeld tot de conclusie zijn gekomen, dat de onderwerpen, welke daarin aan de orde zijn gesteld, in dit tijdschrift of elders herhaaldelijk reeds ruimschoots stof tot bespreking en discussie hebben geleverd. Het is mij althans zo gegaan. Maar toch is het noodzakelijk dat zij, wie de militaire rechtspraak ter harte gaat, zich aan de vooravond van het werk, dat — naar wij hopen — zal leiden tot een wetboek van militaire straffvordering, nogmaals bezinnen op enige essentiële punten van de daarin te regelen materie. Ook al zal dat wetboek een minder lang leven beschoren zijn dan de beide huidige „Rechtsplegingen” en ook al zal het een minder spectaculair karakter hebben dan sommige andere wetboeken, het militaire strafproces is toch, en niet alleen voor insiders, van zodanig belang, dat het goed is dat wetenschap en praktijk gezamenlijk op dit moment hun oordeel nog eens overwegen en formuleren, zodoende tevens aan hen, die straks geroepen zijn advies te geven of beslissingen te nemen, a.h.w. een compilatie biedend van de zo dikwijls uiteenlopende meningen met de argumenten pro en contra.

Het zij mij veroorloofd om, alvorens tot de behandeling van enige vraagpunten over te gaan, een algemene opmerking te maken.

De militaire rechtspraak heeft — het is geen nieuws — als primair doel de strafrechtspraak over allen, die als militair tot de krijgsmacht behoren. Dit betekent dat men niet alleen bij de beantwoording der vraagpunten, maar bij de gehele samenstelling van het wetboek wezen en taak van de krijgsmacht scherp voor ogen moet stellen.

De krijgsmacht dient ter bescherming van de belangen van de staat ¹⁾ en komt pas, hetzij naar binnen hetzij naar buiten in actie als andere middelen om die belangen te beschermen, niet aanwezig of ontoereikend zijn. Hieruit volgt, zoals ook uit de ervaring bekend is, dat het dan om vitale belangen moet gaan; men kan veilig zeggen als het een kwestie van te be or not to be voor de staat is. Of het daarbij gaat om een binnenlandse oproerige beweging, natuurrampen als een watersnood dan wel om een oorlog, is hierbij onverschillig. Uit het gewicht der te beschermen belangen volgt verder, zoals ook al weer bekend is, dat de krijgsmacht het machtigste wapen van de staat is, dat geweld tegen de staat moet kunnen voorkomen of, als het niet anders kan, geweld tegenover geweld moet kunnen stellen.

¹⁾ Art. 195 der Grondwet.

Nu dringt zich bij tal van regelingen, die de krijgsmacht niet raken, niet slechts de vraag op hoe men datgene wat in het rechtsbewustzijn leeft, tot uitdrukking moet brengen, maar ook de vraag naar de doelmatigheid van de rechtsregels moet daar worden beantwoord.

Men zal wanneer het om militair recht gaat, aan die doelmatigheid een ruime plaats moeten inruimen, niet om aldus het recht te verkrachten, maar om te zorgen dat noch de taak van de krijgsmacht zelve noch de militaire justitiabelen in het gedrang komen en om hun *beider* belang, waar dat niet samenvalt, te verzoenen. Dit is geen geringe opgave. Wijlen Prof. Kranenburg ²⁾ heeft het al gezegd: „De „eischen die worden gesteld aan een zoo doeltreffend mogelijke voor„ziening in het defensiebelang, zijn uiteraard gansch andere dan die „aan de voorziening in het belang eener goede rechtsbedeeling worden „gesteld. Het is dan ook moeilijk, zoo niet onmogelijk beide *geheel* „te bevredigen”.

Ik weet het: als men de doelmatigheid het primaat geeft, glijden wij gemakkelijk af naar de „staatsraison”. Maar niet minder waar is dat men in het militaire recht er zich minstens even sterk voor moet hoeden om te verdwalen in abstracte theoretische bespiegelingen en dat men zich niet blindelings moet laten leiden door spreuken, die men wel ingelijst boven zijn bed kan hangen, maar de werkelijkheid miskennen. Als men de doelmatigheid vergeet, doet men in laatste instantie tekort aan het vitale belang, dat ons volk heeft bij het efficient fungeren van de krijgsmacht, wanneer deze metterdaad moet optreden.

De militaire rechtswetenschap in haar volle omvang is dan ook niet alleen rechtswetenschap maar eveneens krijgswetenschap. Laten wij beseffen wat dit betekent!

1. *Systeem der wet.*

2. *Strafvordering in oorlogstijd en in vreedstijd.*

Deze vraagpunten worden hieronder in omgekeerde volgorde behandeld omdat m.i. het antwoord op het tweede van belang is voor dat op het eerste.

Voor het tweede punt komt het mij noodzakelijk voor om uit te gaan van de vraag hoe in de huidige tijd de overgang van vredes- naar oorlogstijd kan verlopen. Wij zullen ons dan goed moeten realiseren dat in deze tijd een oorlog heel anders over ons zal komen dan bijv. nog in 1940 het geval was. Men moet uitgaande van de stand der techniek en van de politieke verhoudingen erop *voorbereid* zijn dat een oorlog van de ene dag op de andere een feit kan zijn. Dit behoeft niet al te letterlijk het geval te zijn, maar het betekent wel dat er nimmer op gerekend mag worden dat men de vroeger gebruikelijke perioden van grotere waakzaamheid en mobilisatie nog tot zijn beschikking zal hebben, laat staan ongestoord tot zijn beschikking.

Dit niet alleen door direct vijandelijk optreden, maar misschien

²⁾ „Het Nederlandsch Staatsrecht”, 1e deel, 6e druk, blz. 20.

meer nog omdat een oorlog, ook al wordt binnen de landsgrenzen geen schot gelost, veel dieper in onze samenleving zal ingrijpen dan vroeger het geval was. Behalve de opkomst van reserve- en dienstplichtigen, op zichzelf al een moeilijke en omvangrijke operatie, zal er op elk gebied een onafzienbare reeks van urgente zaken zijn te regelen. Men behoeft geen zwartkijker of militair helderziende te zijn om te weten wat dat betekent als een vijand ons niet eerst met rust laat. De mei-dagen van 1940, toen een vrij langdurige mobilisatietijd was voorafgegaan, hebben ons voldoende geleerd wat er bijv. van de normale communicatiemiddelen te gebruiken bleef, ook daar waar in de verste verte nog geen buitenlandse vijand te bekennen was. Hierbij komt dat een moderne oorlog iedere inwoner van ons land, althans in de grote bevolkingscentra, met zoveel verschrikkingen bedreigt, dat, naar het mij voorkomt althans, een regering zich wel tweemaal zal bedenken op elke maatregel, die als er door voorafgaande gebeurtenissen al een zekere nervositeit in het land is, naar buiten de ernst van de situatie doet blijken. Want dan blijft het niet bij wat hamsteren door de huisvrouwen! Het is daarom m.i. een psychologische noodzaak om niet te vroeg met naar buiten werkende maatregelen te beginnen, wat echter het gevaar inhoudt, dat men door de gebeurtenissen wordt overvallen.

De enige remedie tegen dit alles is m.i. dat wij, waar dat maar kan, de vredesgang van zaken al op oorlogstijd instellen. Omschakeling is altijd een moeilijke, vaak zelfs hachelijke onderneming, laat staan als daarbij wapengeweld te verwachten is. Elke omschakeling van vredes- op oorlogsorganisatie, die vermeden kan worden moet m.i. daarom vermeden worden.

N.m.m. moet dit principe, waarop ik nader ben ingegaan omdat het van zo fundamenteel belang is voor de militaire rechtspraak (en voor de gehele administratieve organisatie van de krijgsmacht), ten grondslag liggen óók aan ons antwoord op vraagpunt 2.

Het antwoord op dit laatste is daarmede in feite al gegeven. Voor de militaire rechtspleging zal men zoveel als mogelijk is zonder aantasting van essentiële rechten van de justitie en van de delinquent, een zodanige gang van zaken moeten opstellen, dat zij ook in oorlogstijd kan gelden. En dus geen overschakeling van vredes- naar oorlogsrechtspleging.

De zeemacht heeft het in dit opzicht, wat de organisatie betreft dus, nimmer bijzonder moeilijk gehad, omdat de R.Z. van oudsher al voorzag in een rechtspleging bij mobiele eenheden, eventueel in volle zee. Wanneer men dan ook de opstellen naleest, die in 1946 in MRT XXXIX zijn verschenen van de hand van de toenmalige officieren van administratie der 1e klasse H. Bakker en W. H. Vermeer — beiden nauw betrokken bij de rechtspraak gedurende de oorlog — over de gang van zaken in de afgelopen oorlog resp. in Engeland (blz. 55) en het Verre Oosten (blz. 453) zal men tot de conclusie komen dat zelfs in die omstandigheden toen het moederland volledig was uitgevallen, weinig bijzondere voorzieningen nodig waren.

Op gevaar af het verwijt te krijgen dat ik niet bij mijn eigen leest blijf, volgen nog enkele opmerkingen over KL en KLu. De eis, dat men bij het uitbreken van een oorlog niet behoeft over te schakelen naar een andere rechtspleging, geldt m.i. evenzeer voor de KL en de KLu. Als ik wel zie, behoeft dit ook daar geen grote moeilijkheden op te leveren. Men is immers na de oorlog niet teruggekeerd naar de voor-oorlogse vredeskrijgsraden, doch is rustig blijven doorwerken met de krijgsraden te velde — met enkele voorzieningen, welke wenselijkheid in en kort na de oorlog was gebleken — waartegen men misschien formeel bezwaar kan inbrengen, doch niet praktisch. Men zou bij wijze van spreken, ware de rechtspleging niet aan modernisering in terminologie en systeem toe, thans kunnen volstaan met de huidige krijgsraden te velde te voorzien van het etiket „vredeskrijgsraden”! Daarnaast heeft men dan nog een krijgswaard nodig vergelijkbaar met die, welke de RL kent voor „eene belegerde of berende stad of plaats”, m.a.w. krijgsraden voor noodgevallen of bij op zichzelf opererende onderdelen ook buiten het eigen land. Mobiele krijgsraden derhalve, vergelijkbaar met die, welke de zeemacht buitengaats kent. Ik bevind mij hier overigens in het deskundig gezelschap van Prof. Mr J. M. van Bemmelen, die herhaaldelijk ook heeft betoogd dat wij in vredes- en oorlogstijd dezelfde soort krijgsraden moeten hebben ³⁾.

Nauw verband met de eis om al in vredestijd voorbereid te zijn op de oorlogstijd, houdt de vraag of de sleutelposities door burger- dan wel door militaire juristen bezet zullen worden. Bijzonder behartenswaard is wat de hierboven eerstgenoemde officier — het moge herhaald worden: een officier met oorlogspraktijk — opmerkt over de samenstelling van de krijgsraden ⁴⁾. Hij bepleit een rechtspraak uitsluitend door officieren, die actief aan de strijd hebben deelgenomen, waarbij men moet zorgen de beschikking te hebben over voldoende officieren met juridische scholing en — mag ik hieraan toevoegen — ervaring. Het is voor een ieder duidelijk dat het een onhoudbare situatie is, indien men — en dan vooral in een tijd als de onze waarin men de persoon van de delinquent en de middelen te zijner verbetering zozeer in het middelpunt plaatst — de rechtspraak in handen zou leggen van rechters die, om een ouderwetse uitdrukking te bezigen, zelf geen kruut hebben geroken. Dit zou afbreuk doen aan een rechtvaardig oordeel, aan een juiste waardering van het geschonden belang en het zou tegenover de delinquenten ook niet „verkoopbaar” zijn. Buiten het bestek van dit vraagpunt valt het uit het voorgaande voortvloeiende postulaat, dat het militaire apparaat steeds beschikke over een ruim aantal officieren, die de nodige juridische kennis en ervaring hebben. Wel is een vraag van wetgeving of een burgerpresident en een burger openbare aanklager van de sedentaire krijgsraden de aangewezen oplossing is, vooral als men het aantal militaire leden van 4 tot 2 zou terugbrengen.

Prof. van Bemmelen heeft het m.i. het duidelijkste gezegd, de

³⁾ Men zie o.a. M.R.T. XL blz. 669 en M.R.T. XLVIII blz. 381 en 382.

⁴⁾ t.a.p. blz. 96.

burgerpresident en de burger openbare aanklager zijn uit de tijd. Met evenveel instemming heb ik het betoog van Mr M. P. Plantenga nog eens herlezen als hij in MRT XLV blz. 145 zijn ervaringen uit Indonesië weergeeft toen men daar min of meer onder oorlogsomstandigheden werkte.

Voor een militaire auditeur-militair (is burger auditeur-militair eigenlijk al niet een contradictio in terminis?) pleitte ook Mr J. C. van Panthaleon van Eck in MRT XXXIX blz. 137, eveneens op grond van ervaringen in oorlogstijd. Van de verdere voorstanders noem ik alleen nog Jhr Dr Th. W. van den Bosch in zijn bekende proefschrift, omdat de huidige president van de krijgsraad te velde West Mr Dr J. Ph. van Erk in 1949 in een discussie voor de leden van de Mil. Recht. Vereniging⁵⁾ zijn aanvankelijk oordeel direct na de oorlog toen bleek te hebben losgelaten en het nu voor burgerfunctionarissen opnam. Ik kan het niet met de Heer van Erk eens zijn. Nu is het moeilijk nog nieuwe argumenten aan te halen en de Heer van den Bosch heeft bij bedoelde discussie zijn standpunt trouwens nog eens uitvoerig verdedigd. Op één punt zij echter nog geweest n.l. de benoeming voor het leven. De Heer van Erk wilde deze ook voor de openbare aanklager, doch waarom deze afwijking van de burgerjustitie? Dit ontgaat mij en bij de zeemacht, waar de fiscaal lange jaren vóór en na de oorlog militair was en dat buiten Nederland nog is, hebben wij met die militaire status nimmer moeilijkheden gehad. Integendeel. Het gold altijd als een voordeel, dat de fiscaal iemand was, die het marineleven uit eigen waarneming door en door kende en kennen bleef.

In dit verband zij nog opgemerkt dat bij de zeemacht over officieren, werkzaam in justitiële functies, geen conducerapporten mogen worden opgemaakt. Die bepaling is in deze wel niet doorslaggevend, maar zij is toch symptomatisch voor het besef dat de rechtspraak vrij moet staan van de militaire overheid.

Mij verder bepalende tot de burgerpresident, zou ik over het tweede argument dat de Heer van Erk voor benoeming voor het leven aanvoert, n.l. de recruitering van geschikte krachten, nog het volgende willen zeggen. Iedereen zal het er over eens zijn dat men, als de president militair moet zijn, deze moet kiezen uit de oudere officieren. Zou het voor de officier-jurist, die ondanks zijn capaciteiten, door zijn specialisatie, door zijn plaats in de ranglijst of andere omstandigheden niet veel uitzicht heeft op een vlag- of opperofficiersfunctie, dan wel zodanige functie niet ambiëert, geen eervolle afsluiting van zijn militaire loopbaan zijn als hij krijgsraadpresident werd bijv. tot zijn 60e jaar? Gezien het geringe aantal presidenten, waarom het gaat, zal zodanig officier, op wiens bekwaamheid niets valt af te dingen, zeker altijd te vinden zijn. Overigens heeft Prof. van Bemmelen nog een andere oplossing aan de hand gedaan, n.l. het garanderen van een ander rechterlijk ambt. En in elk geval: als men wil, is voor deze — praktische — moeilijkheid wel een oplossing te vinden.

⁵⁾ M.R.T. XLIII blz. 111 en vlg.

Tenslotte dit: als men het er over eens is, dat vredes- en oorlogskrijgsraden moeten samenvloeien, zal men een militaire president — die als militair een rechterlijke functie bekleedt en zo men wil toga en bef draagt — niet kunnen ontberen. Ik haast mij hieraan toe te voegen, dat dit alles geenszins betekent, dat ik met de huidige situatie bij de zee-krijgsraad te 's-Gravenhage, waar een gepensionneerd officier burgerpresident is, niet gelukkig zou zijn. Maar in principe geef ik verre de voorkeur aan een militaire president, niet alleen met het oog op oorlogstijd maar vooral met het oog op de krijgsraden overzee, waar men geschikte burgercandidaten, zo er al één is, met een lantaarntje moet zoeken. Stelt men daar ook de eis van een burgerpresident, dan zie ik ondanks alle goede wil de militaire delinquenten vroeg of laat het slachtoffer worden.

Wat nu vraagpunt 1, het systeem van het nieuwe wetboek betreft, zou ik terwille van de beknoptheid alleen enige algemene opmerkingen willen maken.

- a. Het lijkt mij verstandig zoveel mogelijk aansluiting te zoeken bij de procedure van het wetboek van strafvordering. Dit wetboek is voor de gehele niet-militaire bevolking aanvaard en het valt bezwaarlijk te verdedigen, waarom behoudens noodzakelijke afwijkingen genoemde procedure niet voor militairen zou mogen worden gevolgd. Evenwel zal men zich hier in elke fase van het proces twee dingen moeten afvragen. Ten eerste of en in hoeverre een afwijkende of bijzondere bepaling nodig is als gevolg van de militaire verhoudingen, de positie van de militaire delinquent e.d. Ten tweede — dit gaat terug op hetgeen ik hierboven schreef over de overgang van vredes- naar oorlogstijd — of de bepalingen ook in oorlogstijd kunnen werken, waarbij men o.a. aan een versnelling van de procedure kan denken, aan het vervallen van formaliteiten, die niet van essentieel belang zijn, aan de mogelijkheid van niet normaal functionerende verbindingen e.d. Voorts zij verwezen naar vraagpunt 8. *Doch in elk geval zorg men er voor dat er op het kritieke ogenblik geen andere organisatie en geen ander systeem moeten komen!*
- b. Aan drie figuren uit de commune procedure bestaat m.i. geen behoefte. Allereerst niet aan een militaire kantonrechter. Het aantal zaken van kantongerecht-formaat, dat in de militaire rechtspraak ter zitting komt, is uitermate gering. Het gros wordt natuurlijk door transactie afgedaan, daarnaast geeft art. 2 van de wet op de krijgstucht nog een mogelijkheid tot krijgstuchtelijke afdoening. De weinige zaken, die thans op de zitting moeten worden aangebracht, kunnen m.i. rustig daar blijven komen met een vereenvoudigde procedure. De rechtsplegingen kennen deze laatste trouwens ook al. Met de politierechter is het iets minder eenvoudig, maar m.i. is ook daaraan in militaribus geen behoefte. De reeds bestaande — en naar ik hoop uit te breiden — mogelijkheid tot krijgstuchtelijke afdoening van lichte strafbare feiten, neemt hem veel wind uit de zeilen. Voor zuiver militaire delicten van een-

voudige aard, doch ook voor dergelijke commune delicten, zou men naast de commandant een tweede fase scheppen, waarbij onmiddellijk weer de vraag rijst of de militaire politierechter burgerjurist of militair moet zijn. Bij de eerste komt het militaire element in het gedrang, bij de tweede zal men moeten komen tot een militaire jurist met een vrij hoge rang, omdat de delinquent anders niet begrijpt waarom zijn kolonel-commandant hem niet tot bijv. 3 maanden gevangenisstraf mag veroordelen en de majoor-politierechter wel. Doch afgezien daarvan geloof ik dat aan deze enkelvoudige kamer in het militaire proces geen reële behoefte bestaat en dit instituut de situatie naast de tuchtrechtelijke bevoegdheden van de commandant alleen maar ingewikkelder maakt. Wel zou men voor dit soort zaken een vereenvoudigde procedure kunnen maken conform die bij de politierechter.

Wat de politierechter betreft ga ik dus niet mee met Mr J. C. van Panthaleon baron van Eck ⁶⁾ noch met Prof. van Bemmelen ⁷⁾, doch sluit mij geheel aan bij de kritiek op een dergelijke functie, afkomstig van de redactie van dit tijdschrift in MRT XXXIX (blz. 444) naar aanleiding van een officieel voorstel van marinezijde uit de oorlogstijd om een politierechter in te voeren. Voorts zij verwezen naar de summier, doch m.i. afdoende kritiek terzake van Mr Dr J. Ph. van Erk, opgenomen in MRT XLIII blz. 125. Voorwaarde blijft echter dat ook de meervoudige kamer een vlotte afdoening van kleine en eenvoudige zaken moet waarborgen, al was het alleen al uit een oogpunt van generale preventie.

Een kinderrechter kan men m.i. zonder bezwaar ook buiten beschouwing laten. Gelet op de leeftijd der delinquenten zal hun aantal, dat nog geen 18 jaar is, uitermate gering zijn. Dienstplichtigen beneden die leeftijd zijn er niet of — bij vervroegde opkomst op verzoek — sporadisch. Beroepspersoneel beneden 18 jaar is er wel, maar bij de selectie worden „boefjes” uiteraard uitgeschild. De enkele jeugdige delinquent, die voor de kinderrechter zou kunnen komen, kan gevoeglijk door de meervoudige kamer berecht worden met soortgelijke voorzieningen, wellicht iets uit te breiden, als de rechtsplegingen thans al geven.

- c. De verstekprocedure zou ik in beginsel willen beperken tot die gevallen, waarin de delinquent door gewichtige redenen bepaaldelijk niet of niet binnen een korte termijn in persoon kan verschijnen. De terechtzitting in de militaire rechtspraak is niet alleen een fase van het proces om het pro en contra ten aanzien van de delinquent vast te stellen, maar heeft een belangrijke nevenfunctie. „De „krijgsraad” is een uitermate effectief middel om de delinquent van het belang van zijn zaak te doordringen. De eenvoudige militair heeft diep ontzag voor een dergelijk college en de gang van zaken ter zitting, misschien meer dan voor de maand gevangenis-

⁶⁾ M.R.T. XXXIX blz. 154.

⁷⁾ M.R.T. XLVIII blz. 387.

straf met aftrek of voor de geldboete, die hij oploopt. Niet voor niets is een krijgsraadzitting aan boord van een oorlogsschip een gebeurtenis, die met enig ceremonieel is omgeven. Men voelt heel goed aan dat de terechtzitting meer is dan een wettelijke formaliteit en dat zij een krachtig element is bij de tuchthandhaving. Een briefje na zoveel tijd van de openbare aanklager „U bent veroordeeld tot . . . . .” is zeker geen aangenaam papier, maar ontbeert noodwendig het „ceremoniële” karakter van zitting en uitspraak „in de volle krijgsraad”, juist voor hem, die in zijn militaire leven dagelijks met ceremoniële handelingen te maken heeft, al was het maar het hijsen van de vlag, het eerbetoon aan de vlag, aan voorbijvarende andere oorlogsschepen, de dagelijkse parade bij de commandant e.d. ⁸⁾.

4. *Verwijzing.*

Deze vraag beantwoord ik met klem en zonder voorbehoud in de eerstgemelde zin, m.a.w. de verwijzingsbevoegdheid in handen van de verwijzingsautoriteit en niet in die van de openbare aanklager.

Wij zijn wellicht geneigd het antwoord op de vraag, die ons hier bezig houdt, af te meten naar de situatie, die wij in ons — betrekkelijk — rustige land in normale tijden— voorzover men na de laatste oorlog nog van normale tijden kan spreken — waarnemen. Dit alles kan verkeren niet alleen, maar wij moeten ons ook realiseren dat de handhaving van de tucht in de krijgsmacht voor de staat van eminent belang is. Niet alleen wordt de krijgsmacht anders verzwakt, maar er zou ook een rechtstreeks en dodelijk gevaar voor de staat opdoemen, n.l. dat de krijgsmacht of delen daarvan zich tegen de staat keren. Hoewel de kranten ons van dit laatste min of meer regelmatig voorbeelden brengen van — gelukkig — alleen maar andere, meer heetgebakerde landen, heeft onze eigen geschiedenis, en niet eens zo heel lang geleden, daarvan ook voorbeelden gegeven. Wij mogen onze vraag daarom niet beantwoorden alsof iedereen altijd rustig bij de huiselijke haard zit en wij mogen ons evenmin blind staren op triviale delicten als kleine diefstallen buiten de militaire sfeer, verkeersdelicten e.d.

De handhaving van de tucht, de orde en regelmaat ook in „zelfs „schijnbaar nietige zaken” nu kan alleen door de bevelvoerende militaire autoriteiten geschieden en door niemand anders. Vanzelfsprekend zijn deze daarvoor verantwoording schuldig aan de regering; iets anders is althans in onze staat niet denkbaar en zulks zou trouwens in optima forma het gevaar oproepen dat ik zoëven noemde. Doch van deze plicht tot verantwoording uitgaande zijn het alleen de bevelvoerende militaire autoriteiten, door hun eed gebonden aan het staats-

---

⁸⁾ Daarom valt het ook te betreuren, dat het H.M.G. meermalen uitspraak doet zonder dat de beklagde aanwezig is. Formeel is dit al onjuist, maar men ervaart ook dat de veroordeelde in een gratieverzoek zich daarop beroept. Misschien bij wijze van strohalm, waaraan hij zich vastklampt, doch men proeft er ook iets uit van een protest tegen het verzuim van bepaalde vormen, waarvoor de militair, ook als hij zondigde, gevoelig blijft.

hoofd en de wetten van het land, die de handhaving van de tucht tot werkelijkheid moeten en kunnen maken. Zij zijn aan de ene kant op hun beurt verantwoording schuldig aan de regering voor het zo goed mogelijk functioneren van het veelomvattende en uitgebreide apparaat, dat een krijgsmacht in onze dagen is, zij moeten niet alleen onder alle omstandigheden strikte gehoorzaamheid kunnen verlangen, ook al zou dat aanzienlijke offers van hun ondergeschikten vergen, maar zij moeten — wat in ons verband meer zegt — zorgen dat de krijgsmacht niet ontaardt in een ordeloze „bende”, waar men individueel of collectief doet wat men goeddunkt. Het lijkt allemaal zo vanzelf te gaan, maar men moet zich realiseren dat tij en wind lang niet altijd zo gunstig zijn als wij gaarne hopen. Dan worden in de krijgsmacht op individu en collectiviteit dikwijls zware wissels getrokken en dan eist het veel beleid de zaak in goede banen te leiden.

Aan de andere kant beschikken alleen de bevelvoerende hogere autoriteiten over het inzicht en de gegevens, nodig om het vervolgingsbeleid af te stemmen op hetgeen de situatie eist. Zelfs de knapste openbare aanklager kan daaraan niet toekomen. Nogmaals, het kan niet genoeg herhaald worden, ik ontken niet dat normaliter de openbare aanklager evengoed als de verwijzingsautoriteit kan beoordelen of een matroos of een soldaat, die in zijn vrije tijd een eerbare juffrouw haar spaargeld afhandig maakt, al of niet moet worden vervolgd en dat het dan veelal geen verschil maakt of de dader militair X dan wel „de heer X” is. Maar het gaat om tal van andere gevallen, ook als de krijgsmacht niet op voet van oorlog is gebracht.

Hierbij komt de mogelijkheid tot krijgstuchtelijke afdoening van bepaalde strafbare feiten ⁹⁾. Het is m.i. allereerst een vraag van militair beleid of in bepaalde omstandigheden krijgstuchtelijke afdoening al of niet gemotiveerd is. Ook dit eist dikwijls een ruimer gezichtsveld dan de openbare aanklager kan hebben.

Het heeft mij altijd een wijs beleid van de wetgever toegeschenen dat de huidige rechtsplegingen voor deze materie een zodanige regeling geven, dat een evenwichtstoestand is geschapen. De verwijzingsautoriteit beslist over de verwijzing naar de militaire rechter, doch kan dit niet doen zonder het advies van de openbare aanklager, terwijl deze laatste als de verwijzing tegen zijn advies in achterwege mocht blijven, de beslissing van het HMG kan vragen. Op deze wijze kan ook de minister van justitie, van wie een hiërarchieke lijn naar de openbare aanklager loopt, ingrijpen.

Het bovenstaande is niets nieuws, want dit vraagpunt is al een oud strijdpunt. Prof. van Bemmelen wil, als de openbare aanklager militair is, de verwijzing afschaffen ¹⁰⁾, evenals — althans aanvankelijk — Mr J. C. Panthaleon baron van Eck ¹¹⁾. Hiertegenover staan behalve

⁹⁾ Het zal een hele verbetering zijn als de ietwat willekeurig geworden opsomming van deze feiten in art. 2 no. 2-6 van de wet op de krijgstucht zou worden vervangen door een soepeler omschrijving.

¹⁰⁾ M.R.T. XL blz. 668 en M.R.T. XLVIII blz. 382.

¹¹⁾ M.R.T. XXXIX blz. 138.

— zoals de lezers van dit tijdschrift bekend is! — Dr L. M. Rollin Couquerque, ook Mr Dr J. Ph. van Erk ¹²⁾ en Mr D. B. A. Franken ¹³⁾. Deze opsomming is voor beide kampen met meer namen aan te vullen, terwijl weer anderen een compromis voorstaan ¹⁴⁾.

M.i. kunnen de woorden van de Heer van Erk „de verwijzings-„autoriteit is de man van de grote lijnen, de auditeur-militair is de „jurist, die heeft te zorgen dat de verwezen zaak behoorlijk berecht „wordt” niet genoeg onderstreept worden, evenals die van de Heer Franken, die zelf jarenlang fiscaal was en daarvan getuigde. „het is „een *dienende* taak”. Nu is het opvallend dat bij de zeemacht vrijwel geen verschil van mening heeft bestaan over de positie van de fiscaal en in elk geval veel minder dan over die van zijn partner bij de KL. Zou de verklaring daarvan zijn dat de KL door haar veel grotere organisatie het instituut van de verwijzingsofficier heeft geïntroduceerd, waardoor tussen A.M. en commandierend generaal een militaire jurist is geschoven, terwijl bij de zeemacht de daadwerkelijke bemoeienis met het vervolgingsbeleid veel meer bij de vlootvoogd is kunnen blijven? Want als een rode draad loopt door de discussie het argument dat de verwijzingsofficier een onnodige en stagnerende doublure is. Niet te ontkennen lijkt mij dat dit gevaar er is en dat de verwijzingsofficier aldus een super-auditeur-militair wordt, die in juridische debatten met de A.M. verweekeld raakt, méér dan dat hij zich bepaalt tot de grote lijnen van het *vervolgingsbeleid*. Als buitenstaander begrijp ik echter toch volkomen dat het onmogelijk is dat de CGS en CLS zelf kennis nemen van alle te verwijzen zaken en ook de vlootvoogd zal tegenwoordig wel geen gelegenheid meer hebben om de dossiers van alle door de commandanten gerapporteerde strafbare feiten persoonlijk te bestuderen. Maar is het evenzo niet met allerlei hoge functionarissen in den lande? Ontneemt men hun daarom ook alle verantwoordelijkheid voor het beleid en maakt men het hun onmogelijk hun beleid in dat opzicht uit te stippelen? Neen! En zo zal een goed verwijzings-officier ook het beleid voeren dat de commandierend generaal wenst en zal hij zeker niet nalaten belangrijke zaken wel voor te brengen of voorstellen te doen om een ander beleid te voeren.

Als openbare aanklager en verwijzingsautoriteit (al of niet bijgestaan door een verwijzingsofficier) zich hun taak goed bewust blijven, is het huidige systeem m.i. het best uitgebalanceerde dat denkbaar is.

Echter met één aanvulling. Het zou m.i. wenselijk zijn, indien ook de defensie-minister opdracht tot verwijzing zou kunnen geven. Dit is de sluitsteen, die aan het huidige systeem ontbreekt. Deze minister is toch in laatste instantie verantwoordelijk voor de goede gang van zaken in het geheel van de krijgsmacht. Daarmede verdraagt zich niet dat hij thans op dit gebied niet rechtstreeks kan ingrijpen.

Overigens moge ik nog opmerken — doch uiteraard alleen geba-

¹²⁾ M.R.T. XLIII blz. 115.

¹³⁾ M.R.T. XXXIX blz. 35.

¹⁴⁾ O.a. Mr M. P. Plantinga in M.R.T. XLV blz. 145 (noot) en A. D. van Leeuwen in M.R.T. XLIII blz. 425.

seerd op wat ik in de KM waarnam, al geloof ik niet dat dit bij de KL en de KLu anders is — dat ik noch van de zijde van de justitiabelen noch van hun raadslieden ooit heb vernomen dat de huidige regeling hun tekort deed. Integendeel, zij weten dat „de admiraal” voorgelicht door de fiscaal en zijn eigen staf, niet naar willekeur, maar naar beste weten handelt. En zij weten ook dat het gezamenlijke overwegen van de verwijzingsvraag, waarover eerst de directe commandant zijn visie moet geven, door de fiscaal en de vlootvoogd met zijn staf officieren eerder meer dan minder waarborgen geeft dan éénmansbeslissingen.

7. Militairrechtelijke organisatie.

Weinig goede woorden kan ik hebben voor de gedachte van eventuele samenvoeging van de krijgswaarden voor de landmacht en voor de zeemacht, waarbij de luchtmacht in één adem genoemd moge worden. Zulks ondanks een suggestie in die richting van de nestor van ons militaire recht, Dr L. M. Rollin Couquerque¹⁵⁾. Hoewel het toen over een meningsverschil betreffende de rechtspleging voor de KLu ging, schaar ik mij geheel aan de zijde van Mr H. H. A. de Graaff¹⁶⁾, die die suggestie afwees.

Ieder, die deze integratie zou propageren, zou ik willen vragen: leert men het dan nooit? Weet men dan nog steeds niet dat een integratie van de drie delen der krijgsmacht, op welk punt en wanneer ook geprobeerd, telkens weer tot mislukking gedoemd was? Coördinatie, mits niet als stokpaard bereden, best, maar niet méér! En het is heus geen onwil geweest van degenen, die bij de integratie direct waren betrokken. Zij waren in de aanvang vol goede moed. Maar de drie delen van de krijgsmacht hebben ieder een eigen taak, die wel coördinatie eist ook om ongezone rivaliteit, die wij vooral in het buitenland zien in te dammen, maar die zowel in de historie als in het heden noodwendig voert tot een eigen habitus, tot eigen begrippen, instelling en mentaliteit, ja tot een eigen taal. Een spoorweg-, scheepvaart- en luchtvaartmaatschappij, die alle drie vervoeren zoals KM, KL en KLu alle drie „verdedigen”, zullen wel samenwerken en goed samenwerken ook, maar nooit vitale organen integreren. Praktisch noch psychologisch zou dat verteerbaar zijn.

Welk tastbaar voordeel zou integratie van krijgswaarden opleveren? Eenheid in rechtsbedeling? Geen *rechtsbedeling*, is mijn antwoord. Want de uniformiteit, die men in wezen bedoelt, is geen ware rechtspraak, omdat men de persoon van de daders en hun achtergrond verwaarloost. Is het voor de militaire rechtspraak niet voldoende dat de rechtspraak uitmondt in het HMG, dat alle krijgswaarden en alle tuchtrechters overkoepelt, zoals in de burgerrechtspraak de gerechts-hoven en de Hoge Raad kantonrechters en rechtbanken overkoepelen?

Bezuiniging? Men make een calculatie zonder wensdromen en realiseer zich dat een groot apparaat onherroepelijk logger gaat wer-

¹⁵⁾ M.R.T. XLV blz. 721.

¹⁶⁾ M.R.T. XLVI blz. 242.

ken, tenzij men voorzieningen treft, die het bespaarde geld ruimschoots verslinden.

Doch men vergete, als dat alles niet genoeg is, tenslotte niet dat de krijgsraden naast de directe rechtspraak nog een uiterst belangrijke functie hebben. Het is al eerder bij herhaling betoogd: zij zijn de kern voor de oorlogsrechtspraak, opleidings- en vormingsinstituut voor de krijgsraden, die dan in Nederland en wellicht buiten Nederland moeten fungeren. Men leze wat Mr H. H. A. de Graaff¹⁷⁾ en Mr Dr J. Ph. van Erk¹⁸⁾ hierover gezegd hebben en over de moeilijkheden, die men in 1940 en 1945 heeft gehad. Concentratie van zaken bij één of twee krijgsraden, welke men in oorlogstijd nimmer kan volhouden, leidt tot chaos op het kritieke ogenblik tot schade van krijgsmacht en delinquenten beide.

8. Vooronderzoek en terechtzitting.

De vraag of het aanbeveling verdient meer dan tot dusverre het zwaartepunt van de berechting te leggen op de terechtzitting en minder op het vooronderzoek, beantwoord ik in beginsel bevestigend. Om twee redenen.

Ten eerste omdat hierbij evenmin als bij vraagpunt 1 een voldoende gewichtige grond te vinden is om van het gewone strafproces af te wijken. De militaire rechtspraak heeft niets te verbergen. Outsiders begeben zich echter gaarne in kritiek daarop en men kan deze aldus bovendien zonder bezwaar de wind uit de zeilen nemen. De wartaal, die men soms over de gang van zaken bij de militaire rechtspleging kan lezen, zal dan misschien ook tot het verleden gaan behoren.

Ten tweede levert het bewijs in krijgsraadzaken dikwijls geen moeilijkheden op, al was het alleen omdat de delinquent veelal volmondig bekent. Door de officier-commissaris in de vele eenvoudige zaken over te slaan, wint men vergeleken met de huidige procesgang een tempo. De vlotte afdoening van een zaak is iets waarop men juist bij de militaire rechtspraak niet genoeg bedacht kan zijn. Snelle repressie — een enorm voordeel van het tuchtrecht — heeft in de compacte militaire maatschappij een grote preventieve werking. Het maakt geen geruststellende noch verheffende indruk als men in de kazerne of aan boord ziet, dat een delinquent in een zich moeizaam voortslepend proces is betrokken zonder dat men iets ziet gebeuren. Mr J. C. van Panthaleon baron van Eck heeft in MRT XXXIX blz. 136 dan ook terecht op de noodzaak van een *spoedige* en *vlotte* berechting van militaire strafzaken gewezen, niet alleen in oorlogstijd maar ook in vreedstijd.

Ik wil overigens niet verhelen dat het huidige vooronderzoek voordelen biedt. Het is een onmiskenbaar voordeel dat de officier-commissaris in een veel rustiger en vertrouwelijker sfeer kan werken dan in de rechtzaal ooit mogelijk is geweest. Delinquent en getuigen, die in

¹⁷⁾ M.R.T. XLII blz. 258 en vgl.

¹⁸⁾ M.R.T. XLIII blz. 125.

de kamer van de officier-commissaris niet „voor de publieke tribune” behoeven te spelen noch belaagd worden door de moderne publiciteit, zullen daar veel minder ertoe komen zich af te sluiten dan wanneer zij in een zekere spanning in foro moeten optreden. Hetzelfde kan men echter ten aanzien van het gewone strafproces zeggen en het heeft weinig zin om — zo iemand dat zou willen — tegen een daarbij algemeen aanvaard en in vele opzichten nuttig beginsel op te tornen.

Wel moge zwaar wegen hetgeen H. Bakker in zijn bij de behandeling van vraagpunt 1 vermelde opstel over zijn oorlogservaringen heeft geschreven ¹⁹⁾: „Het mobiele karakter van de vloot en haar personeel „zou de rechtspraak eenvoudig onmogelijk maken indien getuigen en „deskundigen ter terechtzitting zouden *moeten* verschijnen. Het zou „niet alleen de rechtspraak die in oorlogstijd snel moet zijn, op on- „verantwoordelijke wijze vertragen, doch ook een onaanvaardbare „belemmering zijn voor het gebruik van het personeel.” Wat daar voor oorlogstijd werd neergeschreven geldt althans voor de zeemacht weinig minder voor vreedstijd. Men denke aan varende schepen, aan uitzending naar en terugkeer van gebieden buiten Nederland e.d., terwijl het afgezien nog daarvan voor openbare aanklager en verdediging door de onvermijdelijke overplaatsingen al een hele krachtoer zal zijn om in zaken, waar vele getuigen nodig zijn, deze allen tijdig te achterhalen. In oorlogstijd zal het daarom veelal onvermijdelijk zijn om de officier-commissaris, die zich bovendien gemakkelijk kan verplaatsen, in te schakelen en deze de getuigen te doen beëdigden. In vreedstijd zal de praktijk dikwijls hetzelfde leren, terwijl het bovendien vanzelfsprekend niet aangaat een getuige uit Manokwari of Biak naar Hollandia of van Aruba naar Curaçao te laten komen, tenzij diens verschijning ter zitting door bijzondere omstandigheden geboden is. Het wetboek van strafvordering geeft op dit gebied inderdaad al voorzieningen, doch men zal erop dienen te rekenen dat in militaire strafzaken de getuigen dikwijls niet ter zitting verschijnen kunnen.

In dit verband zij nog verwezen naar hetgeen Mr W. H. Vermeer in MRT XLII blz. 13 t/m 17 schreef over het getuigenverhoor in het militaire strafproces. Men zal er uitvoeriger en beter dan hierboven in de grond dezelfde argumenten vinden.

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

Zeekrijgsraad Nieuw Guinea.

Vonnis van 11 december 1956.

(Uitgespr. 11 december 1956; fiat executie 15 december 1956).

President: Kapt. t. Zee P. van Willigen; *Leden:* Kapt.-Luit. t. Zee I. Bink, Kapt.-Luit. t. Zee (V) J. L. den Hollander, Lt.-Kol. d. Mars. A. M. Luijk en Kapt.-Lt. t. Zee (AR) A. Bakkes.

Raadsman: Kapt. d. Mars. E. Graaff.

¹⁹⁾ t.a.p. blz. 96.

Als schildwacht (met pistool in de holster aan de koppel) op post gesteld zijnde bij een munitie- en wapenopslagplaats in Nw. Guinea voor de regen in een tent geschild en in slaap gevallen.

(W.M.Sr. art. 69, 129).

DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT IN NEDERLANDS NIEUW GUINEA, in de zaak van de Fiscaal tegen A. B., oud 20 jaren, gerequireerde, laatstelijk voor de verwijzing naar de Zeekrijgsraad gediend hebbende als marinier 3e kl. z/m bij het Amphibisch Oefenkamp Woendi;

Gezien: . . . enz.;

Gezien het bevel tot bijeenkomst van de Zeekrijgsraad d.d. 6 december 1956, aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij te Woendi, althans in Nederlands Nieuw-Guinea, op of „omstreeks 19 oktober 1956 op een tijdstip tussen 00.00 en 02.00 uur „des ochtends, toen hij als zeemilicien marinier 3e klasse met pistool „gewapend op post was gesteld bij de munitie- en wapenopslagplaats „van het Amphibisch Oefenkamp Woendi, in strijd met de op hem „als zodanig rustende verplichting om voortdurend waakzaam te zijn, „in een zich binnen het gebied van zijn post bevindende tent is gaan „zitten en aldaar in slaap is gevallen”;

Gezien: . . . enz.;

Overwegende: . . . enz.;

Post alia:

Overwegende aangaande het aan beklagde ten laste gelegde, dat ten processe zakelijk gerelateerd, hebben verklaard:

1. A. B., oud 20 jaren, als beklagde:

dat hij sedert juni 1956 dient bij het Amphibisch Oefenkamp Woendi te Woendi als zeemilicien marinier 3e klasse; dat hij op 18 oktober 1956 schildwacht munitie- en wapenopslagplaats no. 1 liep, te weten van 18.00 tot 20.00 uur en van 24.00 tot 02.00 uur; dat hij te 24.00 uur op post is gebracht; dat het te $\pm$ 01.15 uur hard begon te regenen; dat hij toen is gaan schuilen in een voorraadtent, die zich binnen zijn post bevond; dat hij in deze tent op een kist is gaan zitten en in slaap is gevallen; dat hij plotseling wakker schrok en marinier Peters buiten de omheining zag staan; dat hij voor het op post komen 5 patronen had gekregen voor zijn pistool, dat hij aan de karabijnkoppel in holster op zijn heup droeg;

2. Cornelis Smit, oud 33 jaren, sergeant der mariniers, als getuige:

dat hij op 18 oktober 1956 hoofddienst was bij het AOK Woendi in Nederlands Nieuw-Guinea; dat hij om 01.10 uur van de 19e oktober 1956 zijn nachtelijke contrôleronde ging maken; dat hij bij contrôle van de munitie- en wapenopslagplaats de schildwacht niet aantrof; dat hij door middel van lampseinen de korporaal van aflossing, de marinier 1 Peters, bij zich liet komen; dat zij, doordat hij met zijn zaklantaarn door de omheining heen de grote voorraadtent in scheen, de schildwacht ontdekten, die hij herkende als marinier 3 z/m B.; dat zij samen B. binnen de tent, op ongeveer 4,5 meter van hen vandaan,

zagen zitten op een kist met diens hoofd op beide handen gesteund; dat B. op het luid aanpraaien van Peters met het woord „schildwacht” en door hem herhaalde malen met „B.” geen antwoord gaf, noch op enigerlei wijze reageerde; dat hij B. heeft aangetroffen met een karabijn-koppel om diens middel, waaraan op diens rechterheup een holster met pistool;

Post alia:

Overwegende, dat het bewezene behoort te worden gequalificeerd als: „*Als schildwacht een als zodanig op hem rustende verplichting niet „nakomen”*”;

Overwegende, dat gelet op de ernst van het gepleegde feit, de omstandigheden waaronder het is begaan en de persoon van beklaagde, met toepassing van artikel 11 van het Wetboek van Militair Strafrecht, een militaire detentie voor de tijd van 6 weken passend is; . . . enz. [Red.].

Zeekrijgsraad Nieuw Guinea.

(Uitgespr. 27 febr. 1957; fiat executie 5 maart 1957).

President: Kapt. t. Zee P. van Willigen; *Leden:* Kapt.-Lt. t. Zee I. Bink, Lt.-Kol. d. Mars. A. M. Luyk, Kapt.-Lt. t. Zee J. Toeset en Kapt.-Lt. t. Zee (AR) A. Bakkes.

Raadsman: Luit. t. Zee (T) 2e kl. T. Pellinkhof.

Feitelijke insubordinatie (in dolle drift geraakt, als sergeant een majoor een stomp tegen het hoofd gegeven) en feitelijke bedreiging met geweld (dreigen, met een tafelmes te zullen steken).

Voor het bewijs gebruik gemaakt van een proces-verbaal van een sergeant S.D., tevens onbezoldigd politieambtenaar voor Ned. Nieuw Guinea.

(W.M.Sr. art. 116, 117).

DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT IN NEDERLANDS NIEUW GUINEA, in de zaak van de Fiscaal tegen W. S., oud 42 jaren, geboren te Ambon, gerequireerde, laatstelijk voor de verwijzing naar de Zeekrijgsraad gediend hebbende als sergeant-machinist aan boord van H. Ms. „Snellius”;

Gezien: . . . enz.;

Gezien het bevel tot bijeenkoming van de Zeekrijgsraad d.d. 21 februari 1957, aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklaagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij te Nederlands Nieuw-Guinea aan boord van Hr. Ms. „,„Luymes”, waar hij diende als sergeant-machinist, op of omstreeks „,4 oktober 1956 opzettelijk met één zijner tot vuist gebalde handen „,de in het verblijf onderofficieren vertoevende majoor-machinist J. C. „,de Keijzer een slag of stomp tegen diens hoofd heeft gegeven, en „,voorts, toen die onderofficier naar aanleiding daarvan het verblijf

„wilde verlaten, een tafelmes heeft gegrepen en daarmee opzettelijk „die onderofficier op dreigende wijze achterna is gegaan, als wilde hij „hem een steek met dat wapen toebrengen”;

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat ten processe, zakelijk gerelateerd, heeft verklaard: W. S., oud 42 jaren, als beklaagde:

dat hij op 3 oktober 1956, dienende aan boord Hr. Ms. „Luijmes” als sergeant-machinist, onenigheid had met majoor-machinist de Keijzer; dat Hr. Ms. „Luijmes” toen ten anker lag in Nederlands Nieuw-Guinea; dat hij op 4 oktober 1956 omstreeks 06.15 uur het verblijf onderofficieren binnenkwam waar majoor-machinist de Keijzer zat te ontbijten; dat hij tegen de majoor-machinist zei: „Ik zal de diesel „starten en mogen wij straks nog even afrekenen”; dat hij in drift geraakt moet zijn; dat hij niet weet wat er toen is gebeurd; dat hij volledig door zijn drift was bevangen; dat hij aanneemt dat hij in zijn driftbui 's ochtends deze majoor-machinist de Keijzer, toen deze het onderofficiersverblijf wilde verlaten, met een tafelmes heeft achterna gelopen en bedreigd; dat hij erkent de feiten te hebben begaan, maar dat hij zich niet van enig opzet is bewust;

Overwegende, dat ten processe aanwezig is en voorgelezen een op 17 november 1956 te Hollandia door Baltus Spruyt, sergeant-majoor van speciale diensten rechercheur der Koninklijke Marine, tevens onbezoldigd politieambtenaar voor Nederlands Nieuw-Guinea, op afgelegde ambtseed opgemaakt en gesloten proces-verbaal nr 13R/1956, houdende onder meer:

a. de verklaring van Johannes Christiaan de Keijzer, oud 42 jaren, majoor-machinist, dienende aan boord Hr. Ms. „Luijmes”, luidende, zakelijk gerelateerd:

dat hij op 4 oktober 1956 te omstreeks 06.15 uur alleen in het onderofficiersverblijf aan het ontbijt zat; dat even later sergeant S. het verblijf binnenkwam; dat deze regelrecht naar hem toe kwam en hem met diens tot een vuist gebalde rechterhand een klap op zijn linkeroot gaf; dat toen hij daarna opstond deze van de ontbijttafel een tafelmes greep; dat hij zich hierna heeft omgedraaid met de bedoeling het verblijf te verlaten en het voorgevallene te melden aan de chef-machinekamer; dat terwijl hij het verblijf verliet, hij zag dat S. met het tafelmes achter hem aankwam; dat hij in de gang voor het verblijf echter de armen van S., die hem was genaderd, kon grijpen en die boven diens hoofd drukken, waarna deze het mes op de grond liet vallen zonder iets te zeggen; dat deze om zo te zien door het dolle heen was;

b. de verklaring van Hendrikus Markus de Raad, oud 24 jaren, hofmeester 1e klasse, luidende, zakelijk gerelateerd:

dat hij sedert 4 juli 1956 dient aan boord van Hr. Ms. „Luijmes” als hofmeester onderofficieren; dat hij de ochtend van 4 oktober 1956 hofmeester van de wacht was; dat majoor-machinist de Keijzer die ochtend het eerst aan tafel kwam omstreeks 06.20 uur; dat hij zich weer naar de gamelle begaf, nadat hij de pap voor de majoor had opgediend; dat sergeant-machinist S. het onderofficiersverblijf binnen-

kwam terwijl hij het verblijf verliet; dat hij vlak daarop een hevig gestommel in het verblijf hoorde; dat hij, in de veronderstelling verkerende dat er iets was omgevallen, zich via de gang naar het verblijf wilde begeven; dat hij op de gang voor het verblijf onderofficieren majoor de Keijzer en sergeant S. zag staan; dat hij zag dat de majoor met diens handen de armen van sergeant S. vasthield en dezen tegen de wand aandrukte; dat hij eveneens zag dat de sergeant in diens rechterhand een tafelmes hield geklemd; dat het hem bekend is dat sergeant S. erg driftig kan zijn doch dat deze meestal kort daarna alles weer is vergeten en dan heel gewoon doet;

Overwegende, dat door de inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen, wettig en overtuigend is bewezen, met beklagdes schuld eraan, hetgeen hem is ten laste gelegd;

Overwegende, dat het bewezene behoort te worden gequalificeerd als:

1. „*Feitelijke insubordinatie*,
2. „*Als militair opzettelijk een meerdere feitelijk met geweld bedreigen, alle feiten als een voortgezette handeling beschouwd*”;

Overwegende, dat gelet op de ernst van de gepleegde feiten, de omstandigheden waaronder deze zijn begaan, de persoon van beklagde, de moeilijke persoonlijke omstandigheden waaronder deze bij de Koninklijke Marine dient en diens goede staat van dienst, met toepassing van artikel 11 van het Wetboek van Militair Strafrecht, een militaire detentie voor de tijd van een maand passend is;

Overwegende, dat er termen bestaan om deze straf voorwaardelijk op te leggen, waartegen het militair belang zich niet verzet; . . . enz. (Red.).

NASCHRIFT.

Het valt op dat voor het bewijs gebezigd is een proces-verbaal, inhoudende de (onbeëdigde) verklaring van de meerdere, tegen wie de insubordinatie en de bedreiging gepleegd is en de (onbeëdigde) verklaring van een ooggetuige van een worsteling, die van omtrent de toegebrachte stomp niets uit eigen waarneming kan verklaren en omtrent de bedreiging met het tafelmes slechts indirect materiaal voor een conclusie kan leveren. Waar in casu de beklagde geen (gave) bekentenis aflegde, is de bewijsconstructie m.i. niet sterk te noemen. Niet is gebleken, wat het horen der twee getuigen door de officier-commissaris in de weg heeft gestaan.

Het valt voorts op dat de tenlastellegging een tafelmes qualificeert als „wapen” („ . . . als wilde hij hem een steek met dat wapen toe-„brengen”). Men kan een tafelmes wel als wapen gebruiken, doch ik meen dat het geen wapen is.

W. H. V.

Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 31 augustus 1956.

President: Kolonel Mr H. H. A. de Graaff; *Leden:* Majoor A. van Houte en Kapitein W. H. Verbeek.

Raadsman: Kapt. G. G. J. de Riemer.

Desertie: beklagde had op 26 augustus 1955 bewegingsvrijheid gekregen, was diezelfde dag geopereerd en was op 7 september d.a.v. herstellende thuisgekomen. Eind oktober 1955 was hij tot reizen heel goed in staat doch is toen niet naar zijn onderdeel teruggekeerd. Eerst op 5 maart 1956 keerde beklagde terug.

Gedeeltelijk voorwaardelijke militaire detentie omdat, hoezeer beklagde had moeten begrijpen dat hij niet zo maar kon wegblijven, maatregelen vanwege zijn commandant zijn uitgebleven.

(W.M.Sr. art. 98).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. C. W., geb. 9 oktober 1935, dpl. soldaat, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij, terwijl hij als soldaat in werkelijke dienst was bij de „Koninklijke Landmacht, althans als militair in de zin der wet, in of „omstreeks de maand november 1955, derhalve in tijd van oorlog, na „een hem verleend verlof of bewegingsvrijheid en/of na ziek thuis te „zijn geweest, niet naar zijn onderdeel te Stroe, althans in Nederland, „is teruggekeerd, en daarvan sindsdien opzettelijk dan wel met zijn „schuld daaraan ongeoorloofd afwezig is geweest en gebleven, totdat „hij op of omstreeks 5 maart 1956 bij zijn onderdeel is teruggekeerd”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende dat beklagde ter terechtzitting zakelijk heeft verklaard:

dat hij op 26 augustus 1955 met bewegingsvrijheid thuis was en op die dag is geopereerd; dat hij na die operatie na 7 september 1955 enige tijd herstellende van zijn ziekte thuis is geweest; dat hij eind oktober geheel genezen was en toen heel goed in staat was om naar zijn onderdeel te reizen doch dat hij dat welbewust niet gedaan heeft; dat hij vanaf eind oktober 1955 tot 5 maart 1956 zonder daartoe van iemand recht of toestemming te hebben gekregen, afwezig is geweest van zijn onderdeel gelegerd in de legerplaats „de Wittenberg”; dat hij op 5 maart 1956 bij dat onderdeel is teruggekeerd;

Overwegende, dat Gosewinus Gijsbert Jan de Riemer, geboren 10 december 1906 te Geertruidenberg, als getuige door de Officier-Commissaris gehoord, zakelijk heeft verklaard en met ede gesterkt:

dat hij als Commandant van beklagde, hem geen recht of toestemming heeft gegeven om vanaf 29 september 1955, of zoveel later als hij weer tot reizen in staat was, tot 5 maart 1956 van zijn onderdeel

afwezig te zijn; dat beklaagde gedurende voormelde periode van zijn onderdeel gelegerd in de legerplaats „de Wittenberg” te Stroe, afwezig is geweest;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht dat beklaagde terwijl hij als soldaat in werkelijke dienst was bij de Koninklijke landmacht in of omstreeks de maand november 1955 na een hem verleend verlof of bewegingsvrijheid en na ziek thuis te zijn geweest, niet naar zijn onderdeel te Stroe is teruggekeerd, en daarvan sindsdien opzettelijk ongeoorloofd afwezig is geweest en gebleven, totdat hij op of omstreeks 5 maart 1956 bij zijn onderdeel is teruggekeerd;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Desertie gepleegd in tijd van oorlog”

voorzien en strafbaar gesteld bij Artikel 98 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat, hoezeer beklaagde had moeten begrijpen dat hij niet zo maar kon wegblijven gelijk hij gedaan heeft, het uitblijven van maatregelen door of vanwege zijn commandant aanleiding geeft tot het opleggen van een gedeeltelijk voorwaardelijke straf;

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de tijd van 2 maanden, waarvan 1 maand voorwaardelijk met een proeftijd van 1 jaar — Red.]

Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 7 september 1956.

President: Kolonel Mr H. H. A. de Graaff; *Leden:* Lnt.-Kol. W. Vermeer en Lnt.-Kol. K. Timmerman.

Raadsman: Mr J. P. Hogerzeil.

Beklaagde, als bestuurder van een personenauto, was daarmede met een snelheid van circa 70 km/h een wegkruising genaderd, alwaar een motorrijder hem van links naderde. Op het laatste ogenblik heeft beklaagde sterk geremd doch heeft niet kunnen voorkomen dat het motorrijwiel tegen de linkervoorzijde van zijn auto aanreed.

Vrijspraak van het ten laste gelegde zich zodanig gedragen dat de veiligheid op de weg in gevaar kan worden gebracht.

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,
in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen
J. H. W., geb. 29 mei 1928, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 19 april 1956 des namiddags omstreeks
„17.30 uur, in de gemeente Apeldoorn, althans in Nederland, als
„bestuurder van een automobiel daarmede hoogst onvoorzichtig of
„ondeskundig heeft gereden over de voor het openbaar verkeer open-
„staande rijweg, de Uddelermeerweg, rijdende in de richting van de
„kruising Uddelermeerweg, Garderenscheweg, Meervelderweg door
„alstoen aldaar dit kruispunt met een snelheid van ongeveer 70 km
„per uur te naderen en op te rijden, waardoor of mede waardoor hij
„niet tijdig heeft opgemerkt dat C. van Barneveld als bestuurder van
„een motorrijwiel hem, beklaagde, over de voor het openbaar verkeer
„openstaande rijweg de Garderenscheweg van links naderde, althans
„met die snelheid rijdende toen hij bemerkte dat genoemde van Barne-
„veld als bestuurder van een motorrijwiel hem, beklaagde, over de
„voor het openbaar verkeer openstaande rijweg de Garderenscheweg
„van links naderde, althans met die snelheid rijdende toen hij bemerkte
„dat genoemde van Barneveld, die alstoen de zon juist recht in het
„gezicht scheen, die door hem, beklaagde, bestuurde auto kennelijk
„niet had opgemerkt, niet tijdig meer die door hem bestuurde auto
„tot stilstand heeft kunnen brengen, waardoor een botsing is ontstaan
„tussen die door hem, beklaagde, bestuurde auto en dit door van
„Barneveld bestuurde motorrijwiel, waardoor het aan zijn beklaagdes
„grove schuld te wijten is geweest dat die van Barneveld op het weg-
„dek is terechtgekomen en/of tegen die auto is opgebotst en een
„schedelbasisfractuur heeft bekomen en korte tijd daarop is overleden,
„althans zwaar lichamelijk letsel heeft bekomen”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft
verklaard:

dat hij op 19 april 1956 te omstreeks 17.35 uur als bestuurder van
een burger-personenauto, merk Opel, gekentekend PP 76-53, daar-
mede reed over de gezien zijn rijrichting, rechterwegheft van de voor
het openbaar rij- en ander verkeer openstaande weg, de Uddelermeer-
weg onder de gemeente Apeldoorn, komende uit de richting Staverden
en gaande in de richting van de kruising van de wegen Uddelermeer-
weg—Garderenseweg—Meervelderweg; dat hij dit kruispunt naderde
met een snelheid van ongeveer 70 km per uur; dat hij die snelheid in
de laatste momenten tijdens het naderen van het kruispunt gaandeweg
heeft verminderd; dat hij, toen hij het kruispunt tot op een afstand
van ongeveer twee meter genaderd was, plotseling voor hem van links
op de Garderenseweg een bestuurder van een tweewielig motorrijwiel,
daarmede rijdend, vrijwel gelijktijdig met hem, beklaagde, dit kruis-
punt zag naderen; dat deze motorrijder hard reed; dat hij op hetzelfde
moment de door hem bestuurde auto uit alle macht heeft afgeremd

en deze auto nog zoveel mogelijk naar rechts heeft gestuurd; dat desondanks de voorzijde van eerderbedoeld motorrijwiel tegen de linkerkant van de door hem bestuurde auto aan botste en wel ongeveer voor de voorruit van deze auto;

dat zijn auto daarna tegen een rechts naast de Meervelderweg staande boom botste; dat hij, na uit zijn auto te zijn gestapt, eerderbedoelde motorrijder een eind voorbij zijn, beklaagde's, auto op de weg zag liggen; dat hij zag, dat deze motorrijder toen bijna geen tekenen van leven meer gaf; dat een even daarna ter plaatse gearriveerde dokter constateerde, dat de motorrijder inmiddels was overleden;

Overwegende, dat een ten processe aanwezig, door Sibbele Poepjes, wachtmeester der Koninklijke Marechaussee op 24 april 1956 op afgelegde ambtseed opgemaakt en getekend proces-verbaal, onder meer zakelijk inhoudt als verklaring van verbalisant:

dat hij op 19 april 1956 bij de voor het openbaar rij- en ander verkeer openstaande kruising van wegen Garderenseweg—Uddelermeerweg—Meervelderweg in de gemeente Apeldoorn en wel grotendeels op de westelijke helft van de Meervelderweg een vierwielig burgermotorrijtuig, personenauto, merk Opel, gekentekend PP-76-53 zag staan; dat deze auto zwaar beschadigd was; dat links achter deze personenauto op de oostelijke weghelft van de Meervelderweg een burgermotorrijwiel, merk Eysink, gekentekend NU-90-45 lag, welk motorrijwiel eveneens ernstig beschadigd was; dat ongeveer 9 meter ten zuiden van genoemde personenauto op de Meervelderweg het lijk lag van Cornelis van Barneveld; dat de dood bij C. van Barneveld was geconstateerd door de arts L. E. van Hoorn;

Overwegende, dat de Krijgsraad niet uit de inhoud van wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft geput, dat beklaagde het hem tenlastegelegde heeft gepleegd, met name niet, dat in beklaagde's wijze van rijden onder de ten processe bedoelde omstandigheden zodanige grove schuld zou moeten worden gezien, dat de dood van de ten processe bedoelde motorrijder tengevolge van de botsing tussen het motorrijwiel van die motorrijder en de door beklaagde bestuurde auto, aan de schuld van beklaagde geweten zou kunnen worden, zodat beklaagde daarvan dient te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat weliswaar door de Auditeur-Militair, blijkens diens ter terechtzitting voorgelezen en overgelegde conclusie van eis is naar voren gebracht, dat de aan de zaak ten grondslag liggende tenlastelegging onder meer mede bevat de tenlastelegging aan beklaagde, dat deze zich heeft schuldig gemaakt aan overtreding van artikel 25 van de Wegenverkeerswet en dienvolgens heeft geconcludeerd, dat beklaagde terzake van dit feit zal worden veroordeeld tot de in bedoelde schriftuur van eis genoemde straf;

Overwegende te dien aanzien, dat de Krijgsraad, in het midden latende of en in hoeverre beklaagde door te rijden zoals hij heeft verklaard, de vrijheid en de veiligheid van het verkeer in gevaar heeft gebracht, desniettemin meent, dat de tenlastelegging in onvoldoende mate feiten of omstandigheden vermeldt, op grond waarvan aan be-

klaagde zoude kunnen worden verweten, dat hij heeft gereden op een wijze als in artikel 25 van de Wegenverkeerswet wordt strafbaar gesteld en derhalve een veroordeling terzake van overtreding van dit wetsartikel niet zal kunnen volgen, ontbrekende met name in de ten-lastelegging een aanduiding betreffende de onoverzichtelijkheid en mitsdien de gevaarlijkheid van bedoelde wegkruising en zijnde daarin niet vermeld, dat op dat gevaar door het plaatsen van borden gewezen is;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN,

Verklaart niet bewezen, hetgeen beklaagde is ten laste gelegd, spreekt hem mitsdien daarvan vrij.

Krijgsraad te Velde West.

Beschikking van 25 juli 1956.

President: Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Majoors A. Klapwijk en Mr W. Kasten.

Processtukken gesteld in handen van A. M. teneinde beklaagdes bezwaren tegen de militaire dienst alsnog te doen toetsen door de Commissie Dienstweigeringswet.

Weliswaar is beklaagde terecht terzake van ongehoorzaamheid verwezen, omdat hij geen beroep op de Dienstweigeringswet heeft gedaan, doch naar 's Krijgsraads mening moet beklaagde op dezelfde wijze worden behandeld als zijn geloofsgenoten, die dat ook niet deden doch nochtans naar bedoelde commissie werden verwezen.

(Zie ook de beschikking van 10 september 1956, hiervoor opgenomen op blz. 258).

(Dienstweigeringswet art. 2).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

Gezien de beschikking tot verwijzing dd. 30 mei 1956, waarbij Jan H., geboren te Jipsinghuizen, 18 maart 1936, dienstplichtig soldaat, Regiment Intendance Troepen, 2e Compagnie te Amsterdam, thans in arrest in het Huis van Bewaring I te 's-Gravenhage, terzake van overtreding van artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht naar de Krijgsraad werd verwezen ¹⁾;

¹⁾ Bij beschikking tot verwijzing d.d. 30 mei 1956 werd aan beklaagde ten laste gelegd: „dat hij, dienende als dienstplichtig soldaat bij het Regiment Intendance Troepen te Amsterdam, aldaar, in tijd van oorlog, op 19 mei 1956, toen „de 1e-luitenant F. A. C. Snellen van Vollenhoven hem had bevolen een „militaire uniform aan te trekken heeft geweigerd aan dat bevel te gehoorzamen, „zeggende: „Dat doe ik niet meneer”, althans woorden van gelijke weigerende „strekking bezigende en vervolgens opzettelijk in zijn ongehoorzaamheid heeft „volhard nadat genoemde luitenant hem er op had gewezen dat hij zich aldus „aan een strafbaar feit schuldig maakte en deswege met de Krijgsraad in aanraking zou kunnen komen, zeggende dat alle consequenties verbonden aan „deze weigering hem bekend waren, althans opzettelijk nalatende het uniform „aan te trekken”. (Red.).

Gehoord de Auditeur-Militair bij de Krijgsraad;

Gehoord de beklaagde voornoemd;

Overwegende, dat beklaagde weliswaar terecht naar de Militaire Rechter is verwezen, nu hij bepaaldelijk niet verzoekt om toepassing van artikel 3 van de Dienstweigeringswet;

Overwegende, dat de Krijgsraad echter van mening is, dat beklaagde op dezelfde wijze behandeld dient te worden als zijn geloofsgenoten, die na hem om vrijstelling van de dienstplicht verzochten, dit verzoek eveneens niet deden steunen op de Dienstweigeringswet en vervolgens nochtans naar de Commissie ingevolge artikel 2 van de Dienstweigeringswet werden verwezen;

BESCHIKKENDE

Stelt de stukken in handen van de Auditeur-Militair, teneinde Zijne Excellentie de Minister van Oorlog voor te stellen beklaagdes bezwaren tegen de militaire dienst alsnog te doen toetsen door de desbetreffende commissie.

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 16 januari 1957.

President: Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Lt.-Kol. A. J. J. H. van Dilst en Majoor R. P. Pieters.

Raadsman: 2e Luitenant W. J. de Jong.

In staat van dronkenschap in het openbaar zijn wettige vader met een geopend, hem van Rijkswege verstrekt, zakmes in de opgeheven hand bedreigd.

(W.Sr. art. 426).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen M. de B., geb. 27 augustus 1936, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, militair zijnde en als dienstplichtig soldaat in werkelijke „dienst bij de Koninklijke Landmacht, op of omstreeks 24 november „1956 in de gemeente Rucphen te Sprundel, op de openbare weg, de „St. Jansstraat derhalve in het openbaar:

„*Primair:* met het oogmerk om en voornemens zijnde om zijn wettige „vader, A. de B., met een mes te steken, en aldus zwaar lichamenlijk „letsel toe te brengen, opzettelijk het hem van Rijkswege verstrekte „zakmes heeft geopend en vervolgens met dit geopende zakmes in de „opgeheven hand, in de richting van zijn vader is gelopen, zijnde de „uitvoering van zijn, beklaagdes, bovengenoemd voornemen, dat zich „aldus door een begin van uitvoering had geopenbaard, niet voltooid „geworden, alleen tengevolge van de van zijn wil onafhankelijke om- „standigheden, dat de wachtmeesters der Rijkspolitie 1e klasse J. M.

„van Ginneken en A. van den Enden in de nabijheid zich bevonden, „onmiddellijk hem, beklaagde, hebben tegengehouden en hem het mes „lieten wegwerpen;

„*Subsidiar*: terwijl hij in staat van dronkenschap verkeerde, de orde „heeft verstoord, althans de veiligheid van zijn vader A. de B., heeft „bedreigd door na een heftige woordenwisseling met hem gehad te „hebben het hem, beklaagde, van Rijksweg verstrekte zakmes te „openen en met dit geopende zakmes in de opgeheven hand in de „richting van zijn vader te lopen”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat de Krijgsraad niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft geput, dat beklaagde het aan hem primair telastegelegde heeft gepleegd, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk ten aanzien van het hem subsidiair telastegelegde heeft verklaard:

dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als dienstplichtig soldaat van de Koninklijke Landmacht, op 24 november 1956 te omstreeks 23.00 uur, in de gemeente Rucphen te Sprundel, op de openbare weg de St. Jansstraat, het hem van Rijksweg verstrekte zakmes uit zijn broekzak heeft gehaald, dit zakmes heeft geopend en vervolgens dit in de geopende toestand in zijn rechterhand boven zijn hoofd heeft opgeheven, waarna hij aldus in de richting van zijn vader, A. de B., is gelopen, dreigend en met de bedoeling deze met dit mes te steken; dat zijn vader toen vlak bij hem stond en dat hij met deze een heftige woordenwisseling had; dat hij zijn vader zeker met dat mes gestoken zou hebben, ware het niet dat twee wachmeesters van de Rijkspolitie eerste klasse, J. M. van Ginniken en A. van den Enden, hem hadden tegengehouden en hem het mes lieten wegwerpen; dat hij die avond in twee café's een flink aantal glazen bier gedronken had;

Post alia:

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde subsidiair is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„in staat van dronkenschap verkerende, in het openbaar eens anders „veiligheid bedreigen”;

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 426 van het Wetboek van Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot betaling van een geldboete van f 50,— bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van 10 dagen — *Red.*].

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 20 februari 1957.

President: Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Majoor Mr P. C. L. Eschauzier en Kapt. A. J. van Dongen.

Raadsman: Kapt. I. G. W. Willems.

Aan beklagde was ten laste gelegd dat hij, in strijd met de aardoliedistributiebeschikking 1956, op zondag 16 december 1956 met een scooter over het Rokin te Amsterdam heeft gereden en derhalve in dat motorrijtuig benzine heeft gebruikt.

De Krijgsraad acht wel bewezen dat beklagde op aangegeven tijd en plaats met een scooter heeft gereden, maar niet dat hij „derhalve „in dat motorrijtuig benzine heeft gebruikt“.

Vrijspraak 1).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen G. O., geb. 22 januari 1933, dpl. soldaat, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is telastegelegd:

„dat hij, dienende als dienstplichtig soldaat bij de 117e Afdeling „Zware Luchtdoelartillerie Mobiel te Bussum, op zondag 16 december „1956 te circa 16.25 uur te Amsterdam al dan niet opzettelijk als „bestuurder van een tweewielig motorrijtuig, scooter, gekentekend „NR 61-40, zijnde een door benzine voortbewogen motorrijtuig in de „zin van de Wegenverkeerswet, daarop gezeten, daarmee heeft ge- „reden over de rijbaan van de voor het openbaar verkeer openstaande „weg, het Rokin en derhalve in dat motorrijtuig alstoen aldaar benzine „heeft gebruikt, zonder in het bezit te zijn van een daartoe door de „Minister van Economische Zaken schriftelijk verleende vergunning „en zonder dat dit motorrijtuig viel onder de uitzonderingsbepalingen „genoemd in artikel 1 van de Ministeriële Beschikking houdende vrij- „stelling van de bepalingen der aardoliedistributiebeschikking 1956, „zoals deze laatstelijk was gewijzigd“;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklagde ten processe zakelijk heeft verklaard: dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als dienstplichtig soldaat van de Koninklijke Landmacht bij de 117e Afdeling Zware Luchtdoelartillerie Mobiel te Bussum, op zondag 16 december 1956 te omstreeks 16.25 uur te Amsterdam als bestuurder van een tweewielig motorrijtuig, scooter, gekentekend NR 61-40, daarmee heeft gereden over de rijbaan van het voor het openbaar rij- en ander verkeer openstaande Rokin, komende uit de richting van de Dam en gaande in de richting van de Munt; dat hij daarbij benzine heeft verbruikt terwijl hij niet in

1) Zie de opmerkingen van Mr A. H. Geesink op blz. 363 (*Red.*).

het bezit was van enige ministeriële vrijstelling van het zogenaamde zondagsrijverbod;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal dd. 20 december 1956, opgemaakt en gesloten door Pieter Bets en Johannes Postma, beiden agenten van gemeentepolitie te Amsterdam, tevens onbezoldigd veldwachters dier gemeente, zakelijk inhoudt als verklaring van verbalisanten:

dat zij op zondag 16 december 1956 te 16.25 uur zagen, dat een man als bestuurder van een tweewielig motorrijtuig, gekentekend NR 61-40 (scooter), daarop was gezeten en daarmee reed over de rijbaan van het Rokin te Amsterdam, komende uit de richting van de Dam en gaande in de richting van het Spui; dat verbalisant Bets ter contrôle op de juiste naleving van de bepalingen van de aardolie-distributiebeschikking 1956, deze bestuurder een stopteken gaf, waaraan deze voldeed; dat de bestuurder verklaarde niet in het bezit te zijn van een ontheffing als bedoeld in artikel 6 van genoemde beschikking; dat de bestuurder opgaf te zijn: G. O., geboren te Amsterdam 22 januari 1933;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht hetgeen aan beklaagde is telastegelegd met zijn schuld daaraan, met dien verstande dat hij opzettelijk met het in de telastelegging genoemde tweewielige motorrijtuig heeft gereden en met uitzondering van de woorden „en derhalve in dat motorrijtuig alstoen aldaar benzine heeft gebruikt” zijnde deze laatste zinsnede een onjuiste gevolgtrekking uit de daarvoor gestelde feiten, dat beklaagde „als bestuurder van en gezeten op „een tweewielig motorrijtuig daarmee over de rijbaan van het Rokin „heeft gereden”;

Overwegende dat het aldus bewezene niet oplevert een feit voorzien en strafbaar gesteld bij enige wettelijke strafbepaling met name niet het feit voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 6 lid onder 1°, artikel 1, 1° onder c, van de Wet op de economische delicten jis 3, 4 en 6 van de Distributiewet 1939, 3 en 6 van de Aardoliedistributiebeschikking 1956, artikel 1 van de beschikking van de Minister van Economische Zaken van 9 november 1956, nr. 39376 (staatscourant 222) gewijzigd door de beschikking van die Minister van 19 november 1956 nr. 41242 (Staatscourant 227);

Overwegende, dat beklaagde mitsdien van het hem telastegelegde moet worden vrijgesproken . . . enz. (*Red.*).

Krijgsraad te Velde Luchtmacht West.

Vonnis van 26 september 1956.

President: Majoor Mr D. J. A. Buisman; *Leden:* Luitenant-Kolonel J. C. van Nes en Majoor Mr R. B. Lewis.

Raadsman: Kapitein J. C. N. van Boldrik.

Opzettelijke ongehoorzaamheid: beklaagde, sergeant (leerling-vlieger) had opdracht gekregen tot het maken van een solovlucht „algemeen” en had, bij de uitvoering daarvan, het plaatselijk vlieggebied verlaten en had oefeningen „noodlanding” en „voorzorgslanding” uitgevoerd buiten het laagvlieggebied van het plaatselijk vlieggebied.

(W.M.Sr. art. 114).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. t. H., geb. 10 april 1933, beroepswachtmeester, beklaagde, in arrest in het Huis van Bewaring II te 's-Gravenhage,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, militair zijnde en in de rang van wachtmeester in werkelijke „dienst bij de Koninklijke Landmacht en voor het volgen van een „vliegeropleiding ingedeeld bij de Koninklijke Luchtmacht bij het „Instructie Squadron op de Vliegbasis Gilze-Rijen:

„I. op 27 juni 1956, in tijd van oorlog, in het luchtruim boven de „omgeving van Ravenstein, althans boven na te noemen gedeelte van „de provincie Noord-Brabant nadat de Adjudant-Onderofficier L. N. „Bieger, ingedeeld bij de Instructiegroep op de Vliegbasis te Gilze- „Rijen, onder wiens rechtstreeks commando hij, beklaagde te dezer „zake gesteld was, te Gilze-Rijen aan hem, beklaagde, de opdracht „had gegeven om met het militair vliegtuig, type Harvard, registratie- „nummer B 84 een solovlucht te maken met opdracht „algemeen”, „welke opdracht naar hij, beklaagde, wist, inhield het uitvoeren van „verschillende oefeningen binnen het plaatselijk vlieggebied van de „Vliegbasis Gilze-Rijen, welk vlieggebied naar hij, beklaagde, wist, „gevormd wordt door:

„Zuidgrens: Nispen—Galder—Chaaam—Goirle;

„Oostgrens: Goirle—verkeersweg Tilburg—'s-Hertogenbosch;

„Noordgrens: Linkeroever Maas tot aan de Waal—Nieuwe Merwede— „Hollands Diep tot Willemstad;

„Westgrens: Willemstad langs verkeersweg tot Nispen;

„opzettelijk heeft nagelaten aan dit dienstbevel te gehoorzamen, al- „thans genoemd bevel eigendunkelijk heeft overschreden, door opzet- „telijk als bestuurder van opgemeld vliegtuig onnodig het plaatselijk „vlieggebied van de Vliegbasis Gilze-Rijen te verlaten en naar Gorssel „te vliegen en boven deze plaats, althans in de omgeving daarvan enige „malen heen en weer te vliegen;

„II. op 27 juni 1956, in tijd van oorlog, in het luchtruim boven de

„bebouwde kom van de gemeente Gorssel, althans boven de gemeente „Gorssel, nadat de Adjudant-Onderofficier L. N. Bieger, ingedeeld bij „de Instructiegroep op de Vliegbasis te Gilze-Rijen, onder wiens recht- „streeks commando hij, beklaagde, te dezer zake gesteld was, te Gilze- „Rijen aan hem, beklaagde, de opdracht had gegeven om met het „militair vliegtuig, type Harvard, registratienummer B. 84 een solo- „vlucht te maken met opdracht „algemeen”, welke opdracht, naar hij, „beklaagde wist, inhield het uitvoeren onder meer van de oefeningen „„noodlanding” en „voorzorgslanding”, welke oefeningen naar hij, be- „klaagde, wist, in het laagvlieggebied van het plaatselijk vlieggebied „van de Vliegbasis Gilze-Rijen moesten worden gehouden, welk laag- „vlieggebied naar hij, beklaagde, wist, gevormd wordt door:
 „Zuidgrens: Maas—Bergse Maas tot Lage Zwaluwe;
 „Westgrens. Nieuwe Merwede;
 „Noordgrens: Merwede—Waal;
 „Oostgrens: Lijn Druten—Ravenstein,
 „opzettelijk heeft nagelaten aan dit dienstbevel te gehoorzamen, al- „thans genoemd bevel eigendunkelijk heeft overschreden, door opzet- „telijk als bestuurder van opgemeld vliegtuig onnodig bovengenoemde „oefeningen in het luchtruim boven de bebouwde kom van de ge- „meente Gorssel, althans boven de gemeente Gorssel uit te voeren”;

Post alia:

Overwegende, dat een ambtsedig procesverbaal dd. 12 juni 1956, opgemaakt en gesloten door Ivo Jan Blanken, wachtmeester eerste klasse der Koninklijke Marechaussee, Brigade Gilze-Rijen, zakelijk inhoudt als verklaring van:

Louis Nicolaas Bieger:

dat de wachtmeester H. evenals hij behoorde tot het 1e Squadron op de Vliegbasis Gilze-Rijen; dat omstreeks 27 juni 1956 H. met diens opleiding zover was gekomen dat deze rijp was voor de eindtest welke test hij H. op 28 juni 1956 zou afnemen; dat hij om H. gelegenheid te geven zich daarop voor te bereiden, H. op 27 juni 1956 opdracht gegeven heeft met het militaire vliegtuig, type Harvard, registratienummer B. 84 een solovlucht te maken met opdracht „algemeen”, hetgeen inhoudt dat H. alle oefeningen kon doen waaromtrent de eindtest zou worden afgenomen; dat dit echter niet inhield dat H. het vlieggebied mocht verlaten; dat hij H. voor het verlaten van het vlieggebied van de vliegbasis Gilze-Rijen geen opdracht of toestemming heeft gegeven; dat de opdracht „algemeen” o.a. inhoudt de oefeningen „stuntvliegen”, „inspectierun” en „voorzorgslanding”; dat deze oefeningen uitgevoerd hadden moeten worden in het laagvlieggebied van de vliegbasis te Gilze-Rijen; dat de minimum hoogte, die bij die oefeningen bereikt mag worden ongeveer 200 voet (62 meter) is;

Verbalisant:

dat in de vliegorders van de vliegbasis Gilze-Rijen onder het hoofd „het plaatselijk vlieggebied” het navolgende voorkomt;
 „het vlieggebied van de vliegbasis Gilze-Rijen wordt gevormd door:
 „Zuidgrens Nispen—Galder—Chaam—Goirle;

- „Oostgrens: Goirle—verkeersweg Tilburg—’s-Hertogenbosch;
 „Noordgrens: Linkeroever Maas tot aan de Waal—Nieuwe Merwede—
 „Hollands Diep tot Willemstad;
 „Westgrens: Willemstad langs verkeersweg tot Nispen.
 „Laagvlieggebied:
 „Zuidgrens: Maas—Bergse Maas tot Lage Zwaluwe;
 „Westgrens: Nieuwe Merwede;
 „Noordgrens: Merwede—Waal;
 „Oostgrens: Lijn Druten—Ravenstein”;

dat onder punt 3 van datzelfde hoofd voorkwam:

„Bij een terreinvlucht opdracht is het ten strengste verboden om zich „buiten het plaatselijk vlieggebied te begeven”;

Overwegende, dat een ambtsedig procesverbaal dd. 9 juli 1956 opgemaakt en gesloten door Gerrit Willem Wolters, wachtmeester eerste klasse der Koninklijke Marechaussee, Brigade Zutphen, zakelijk inhoudt als verklaring van:

Hendrik Willem Woertman:

dat hij op 27 juni 1956 omstreeks 16.30 uur zich bevond in zijn woning gelegen aan de Hoofdstraat te Gorssel; dat hij aldaar een vliegtuig over hoorde vliegen; dat hij zich naar buiten begaf om te zien wat voor toestel het was; dat hij zag dat boven de bebouwde kom van het dorp op een hoogte van 150 à 200 meter een geelkleurig eenmotorig militair vliegtuig, merk Harvard met brullende motor vloog; dat dit toestel tot de Koninklijke Luchtmacht behoorde; dat hij zag, dat bedoeld vliegtuig, komende uit de richting Joppe en in de richting Elkuurkwartier in duikvlucht naar beneden kwam; dat het toestel zo diep dook dat het geheel achter bomen schuil ging; dat hij hierna zag, dat het toestel boven het dorp weer optrok en loodrecht omhoog ging tot een hoogte van ongeveer 150 à 200 meter; dat bedoelde stunt nog twee à driemaal door de vlieger werd herhaald; dat hij vermoedt dat het vliegtuig bestuurd werd door H., wonende te Gorssel en thans leerling-vlieger op de Vliegbasis Gilze-Rijen; dat het hem bekend is dat H. sinds kort solo-vluchten mag maken;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„*opzettelijke ongehoorzaamheid gepleegd in tijd van oorlog*”;
 voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat beklaagde op 26 september 1956 in voorlopig

arrest is gesteld en de aard en de omstandigheden der zaak vorderen, dat dit arrest gehandhaafd blijft;

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de tijd van 2 maanden, met aftrek van de tijd in arrest doorgebracht, zijnde vanaf 26 september 1956 — Red.].

NASCHRIFT.

Aan beklagde zijn twee ongehoorzaamheden ten laste gelegd; de Krijgsraad acht het (gehele) ten laste gelegde bewezen doch kwalificeert één ongehoorzaamheid, zonder nadere overweging.

Het valt op dat de meerdere verklaart dat zijn bevel „niet inhield „dat H. het vlieggebied mocht verlaten”. Ik acht dit niet voldoende om het bewijs van een opzettelijke ongehoorzaamheid op te baseren. Het zou heel wat anders zijn als de meerdere verklaard had dat zijn bevel inhield dat H. het vlieggebied n i e t mocht verlaten. Van gelijk (m.i. ongenoegzaam) kaliber is de verklaring van de meerdere dat hij „H. voor het verlaten van het vlieggebied geen opdracht of toestemming heeft gegeven”. Ik meen dan ook dat het sub I ten laste gelegde niet bewezen is, waaraan niet afdoet dat beklagde in zijn eigen opgaven gedwee de tenlastelegging heeft herhaald en heeft verklaard dat hij „genoemd bevel willens en wetens eigendunkelijk heeft overschreden „door als bestuurder van bovengenoemd vliegtuig het plaatselijk vlieggebied te verlaten . . .”, welke verklaring vermoedelijk niet een spontaan en met eigen woorden weergegeven verhaal van beklagde bevat.

Ten aanzien van het sub II ten laste gelegde is de verklaring van de meerdere positiever, waar deze zegt dat deze oefeningen door beklagde „uitgevoerd hadden moeten worden in het laagvlieggebied „van de vliegbasis . . .”.

W. H. V.

Krijgsraad te Velde Zuid.

Vonnis van 12 september 1956.

President: Kolonel Mr F. A. J. Deelen; *Leden:* Luit.-Kol. D. Overbeke en Luit.-Kol. P. G. A. Coopmans.

Beklaagde, dpl. soldaat, heeft niet voldaan aan het hem door een wachtmeester der Kon. Maréchaussée opgelegd rijverbod voor het rijden op een tweewielig rijwiel, in verband met door beklagde gebruikte alcoholhoudende drank; beklagde sloeg voorts linksaf, zonder behoorlijk van zijn voornemen daartoe te doen blijken.

Veroordeling tot drie geldboeten (voor wat betreft het rijden onder drankinvloed met toepassing van artikel 24 W.Sr.) wegens drie overtredingen van artikelen van de verkeerswetgeving.

(W.Sr. art. 24; W.V.W. art. 26, 28; W.V.R. art. 28).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen

M. M. H., geb. 30 augustus 1935, dpl. soldaat verzorgingsdet. Staf Legerplaats Oirschot, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„I. dat hij op of omstreeks 24 juni 1956 te Eijsden, als bestuurder „van een tweewielig rijwiel over de voor het openbaar rij- of ander „verkeer openstaande wegen, de Rijksweg en de Stationsstraat heeft „gereden, terwijl hij onder zodanige invloed van het gebruik van alco- „holhoudende drank verkeerde, dat hij niet in staat moest worden „geacht zijn rijwiel naar behoren te besturen;

„II. dat hij op of omstreeks 24 juni 1956 te Eijsden, omstreeks „17.15 uur, nadat de wachmeester der Koninklijke Marechaussee „H. J. Elbers, die van oordeel was, dat hij, beklaagde, onder zodanige „invloed van het gebruik van alcoholhoudende drank verkeerde, dat „hij hem gedurende het eerstkomende uur, althans de eerstkomende „tijd, in ieder geval op dat moment niet in staat achtte een rijwiel naar „behoren te besturen, hem in het belang van de vrijheid van het ver- „keer en van de veiligheid van het alstoen ter plaatse drukke verkeer, „had verboden het eerstkomende uur, althans de eerstkomende tijd, „in ieder geval op dat moment, zijn tweewielig rijwiel te besturen, „opzettelijk vrijwel onmiddellijk, in ieder geval zeer korte tijd na ge- „noemd verbod, toch als bestuurder met genoemd rijwiel over de voor „het openbaar rij- en ander verkeer openstaande wegen, de Rijksweg „en de Stationsstraat heeft gereden;

„III. dat hij op of omstreeks 24 juni 1956 te Eijsden, als bestuurder „met een tweewielig rijwiel, rijdende over de voor het openbaar rij- of „ander verkeer openstaande weg, de Rijksweg, ten einde de — gezien „zijn rijrichting — links gelegen voor het openbaar rij- of ander ver- „keer openstaande weg, de Stationsstraat, in te rijden, naar links van „richting is veranderd zonder tijdig en op duidelijk zichtbare wijze „zijn voornemen daartoe kenbaar te maken”;

Overwegende, dat beklaagde, blijkens een zich bij de processtukken bevindende justitiële verklaring dd. 21 juli 1956, opgemaakt door de 1e luitenant M. G. Temminck, Commandant Verzorgingsdetachment Staf Legerplaats te Oirschot, ten tijde, dat hij het hem ten laste gelegde zou hebben begaan in werkelijke dienst was;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij op 24 juni 1956 met twee vrienden bier is wezen drinken; dat zij twee café's bezochten, waarbij hij zeven à acht glazen bier dronk; dat zij laatstelijk het café vlak bij de doorlaatpost te Eijsden bezochten; dat zij, toen zij daar uitkwamen, en aanstalten maakten om met hun fietsen te vertrekken, werden aangesproken door een wachmeester van de Koninklijke Marechaussee; dat, toen zij na het gesprek met deze wachmeester hun weg wilden vervolgen, een van zijn beide metgezellen tegen hem zei, dat zij niet meer mochten fietsen, en dat hij dus wel begreep, dat dit verbod door de wachmeester moest zijn opgelegd, en dus ook hem betrof; dat hij, toen zij een klein stukje

hadden gelopen, op genoemde dag te Eijsden ondanks bovengenoemd verbod op de fiets is gaan zitten, waarna hij als bestuurder met zijn rijwiel over de voor het openbaar verkeer openstaande weg, de Rijksweg, heeft gereden in de richting van de plaats Eijsden; dat hij, toen hij enige tijd had gereden, linksaf een zijstraat is ingereden; dat hij toegeeft dat hij tevoren geen richting heeft aangegeven;

Overwegende, dat het ten processe overgelegde ambtsedig proces-verbaal no. 58/56, opgemaakt te Eijsden op 30 juni 1956 door Hendrikus Johannes Elbers, wachtmeester der Koninklijke Marechaussee en behorende tot de brigade Eijsden onder meer zakelijk inhoudt: als relaas van verbalisant:

dat hij zich op 24 juni 1956 bevond aan de doorlaatpost Eijsden-Withuis, gelegen aan de voor het openbaar verkeer openstaande weg de Rijksweg te en in de gemeente Eijsden; dat hij toen uit een aan genoemde weg gelegen café drie hem onbekende personen zag komen en zag, dat deze elk een rijwiel namen en aanstalten maakten om hiermede te gaan rijden; dat hij, toen hij bij deze personen kwam, bij ieder van hen een naar het inwendig gebruik van alcoholhoudende drank riekende adem rook; dat hij tevens zag dat zij niet erg vast op hun benen stonden; dat hij deze personen niet in staat achtte, een rijwiel naar behoren te besturen; dat hij in verband hiermede deze personen verbood, met het in hun bezit zijnde tweewielig rijwiel te gaan rijden; dat hij tegen deze drie bij elkaar staande personen zei: „Heren, ik „verbied U met Uw rijwiel te gaan rijden, U kunt wel lopend verder „gaan”, althans woorden van dergelijke strekking; dat hij vervolgens zag dat deze personen ongeveer dertig meter met hun rijwiel aan de hand over genoemde weg liepen en dat beklagde hierna op zijn rijwiel stapte en hiermede over genoemde weg verder reed; dat hij zag dat beklagde, op het kruispunt gevormd door eerder genoemde weg en de eveneens voor het openbaar verkeer openstaande weg de Stationsstraat, gelegen in de gemeente Eijsden, de voor hem links gelegen Stationsstraat inreed, zonder het voornemen daartoe tijdig en op duidelijk zichtbare wijze kenbaar te maken; dat hij in het geheel geen richting aangaf;

Overwegende, dat Hendrikus Johannes Elbers, oud 25 jaar, wachtmeester der Kon. Marechaussee en behorende tot de Brigade Eijsden door de Officier-Commissaris als getuige gehoord, onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

dat hij op 24 juni 1956 te Eijsden omstreeks 17.45 uur, omdat hij van oordeel was dat beklagde onder zodanige invloed van het gebruik van alcoholhoudende drank verkeerde, dat hij deze gedurende de eerstkomende tijd niet in staat achtte een rijwiel naar behoren te besturen, beklagde heeft verboden op zijn rijwiel te gaan rijden; dat dit verbod was bedoeld voor de eerstkomende tijd doch dat hij geen bepaald tijdvak heeft genoemd; dat hij dit verbod gaf in het belang van de veiligheid en de vrijheid van het verkeer, mede omdat het verkeer ter plaatse zeer druk was; dat hierop alle drie personen zich te voet in de richting van de kom van Eijsden begaven, doch dat

hij zag, dat, nadat zij 25 à 30 meter hadden gelopen, twee van hen op de fiets stapten en toen als bestuurder van hun rijwiel over de Rijksweg voortreden; dat hij met grote zekerheid weet dat een van deze twee beklaagde was; dat hij, gezien het vrijwel te verwaarlozen tijdsverloop, sedert het moment waarop hij beklaagde bovenomschreven rijverbod gaf, dus met zekerheid kan zeggen dat hij, rijdend over de Rijksweg naar zijn onderdeel, niet in staat was zijn rijwiel naar behoren te besturen, zulks tengevolge van het gebruik van alcoholhoudende drank; dat hij al aanstonds uit de praatjes die beklaagde maakte, toen hij hem aansprak en een rijverbod oplegde, kon opmaken dat hij teveel gedronken had om aan het rijverkeer deel te nemen; dat hij, toen hij het bovenomschreven rijverbod oplegde, beklaagde en zijn twee metgezellen vlak naast elkaar en vlak voor hem stonden; dat beklaagde commentaar en praatjes had, en dat het naar zijn mening dan ook als uitgesloten moet worden beschouwd, dat beklaagde zijn rijverbod niet zou hebben gehoord of begrepen;

Post alia [bewezenverklaring — *Red.*]:

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

- I. „*Handelen in strijd met artikel 26 lid 1 Wegenverkeerswet*”,
- II. „*Overtreding van artikel 28 Wegenverkeerswet*”,
- III. „*Overtreding van artikel 28 Wegenverkeersreglement lid 1 aanhef en sub a*”,

voorzien en strafbaar gesteld bij I. en II. artikel 26 lid 1, 28 jo. 35 lid 1 en 5 Wegenverkeerswet III, artikel 28 lid 1 aanhef en sub a jo. 124 Wegenverkeersreglement;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat de Krijgsraad t.a.v. het sub I bewezen verklaarde bij toepassing van vrijheidsstraf als hoofdstraf gevangenisstraf van niet meer dan drie maanden zou hebben opgelegd;

[Volgt: veroordeling tot betaling van drie geldboetes, resp. van f 20,—, 15,— en f 5,—, subs. resp. 12, 9 en 3 dagen vervangende hechtenis — *Red.*].

NASCHRIFT.

Het is opmerkelijk dat de Auditeur-Militair de Krijgsraad de weg naar artikel 114 W.M.Sr. heeft afgesneden, door in de tenlastelegging van beklaagdes opzettelijke ongehoorzaamheid aan het bevel van zijn meerdere, wachtmeester der Kon. Maréchaussée, de elementen van het misdrijf der opzettelijke ongehoorzaamheid achterwege te laten.

De Krijgsraad kon nu niet anders doen dan deze gedraging, welke in de eerste plaats (in de vorm van het zwaarste en voor de daarbij betrokken militaire dramatis personae op de voorgrond tredende vergrijp) een militair misdrijf¹⁾ opleverde, uitsluitend in haar verkeersrechtelijke aspect te be- en veroordelen.

Het wil voorkomen dat eenzelfde, m.i. onjuiste, gedachtengang bestond bij de betrokken wachtmeester, die, als militaire meerdere, meende zijn minderen bij het geven van een dienstbevel te moeten aanspreken met „Heren"! Dat is niet de geëigende methode om de krijgstuicht te handhaven.

W. H. V.

Krijgsraad te Velde Zuid.

Vonnis van 26 september 1956.

President: Kolonel Mr F. A. J. Deelen; *Leden:* Kolonel G. Wulforst en Luit.-Kolonel Mr L. F. de Groot.

Raadsman: Kapitein E. J. Gerrits.

Een sergeant gelast twee soldaten, die in onbehoorlijke tenue lopen, zich naar een barak te begeven. Na aanvankelijke gehoorzaamheid zetten beide soldaten het op een lopen. De meerdere grijpt één hunner aan, die zich tracht los te rukken (opzettelijke ongehoorzaamheid en feitelijke insubordinatie). De andere tracht zijn kameraad te ontzetten door de sergeant aan een arm te trekken, terwijl hij voorts andere aanwezige soldaten aanspoort hem te helpen (opzettelijke ongehoorzaamheid, feitelijke insubordinatie en opruiing tot muiterij).

Veroordeling van de tweede beklagde tot 6 weken militaire detentie en van de eerste tot 4 weken militaire detentie en verlaging. Voorts: uitlezing van het vonnis.

(W.M.Sr. art. 114, 117, 120, 146).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen K., dpl. soldaat, geb. 11 aug. 1935 en V. E., dpl. soldaat 1e klasse, geb. 15 aug. 1935, beklagden,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende dat de beklagden na voeging is ten laste gelegd:

1e. aan beklagde K.:

„dat hij op of omstreeks 8 juni 1956 te Oirschot, terwijl hij als „dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij 4e Divisie Bataljon, „in ieder geval bij de Koninklijke Landmacht;

„a. nadat de sergeant H. v. d. Keur, die hem met beide handen in „zijn broekzakken, de baret achter op zijn hoofd en een gedeeltelijk „geopende veldblouse, in ieder geval in een onbehoorlijk tenue in de „legerplaats Oirschot had aangetroffen, hem, teneinde hem deswege „te onderhouden en zijn tenue in orde te laten maken, had opgedragen

¹⁾ Vgl. art. 1, 8 (4) en 22 (b) Regl. Krijgstucht.

„zich naar de nabij gelegen barak A te begeven, heeft geweigerd, althans opzettelijk heeft nagelaten aan dit dienstbevel te gehoorzamen en, na zich aanvankelijk in de richting van barak A te hebben begeven, opzettelijk zich hardlopende van die barak heeft verwijderd;

„b. toen de sergeant H. v. d. Keur de soldaat 1e klasse V. E. had vastgegrepen teneinde hem in verband met zijn onkrijgstuchtelijke gedrag naar een nabij gelegen barak A over te brengen, zich met geweld of bedreiging met geweld tegen die meerdere heeft verzet, althans genoemde meerdere van zijn vrijheid van handelen heeft beroofd, door alstoen aldaar daartoe, met het oogmerk de soldaat 1e klasse V. E. te ontzetten, opzettelijk een arm van de sergeant H. v. d. Keur vast te grijpen en opzettelijk met kracht aan die arm te rukken en te trekken in een andere richting als waarin genoemde sergeant zich wilde begeven;

„c. toen de sergeant H. v. d. Keur de soldaat 1e klasse V. E. had vastgegrepen teneinde hem in verband met zijn onkrijgstuchtelijk gedrag naar een nabij gelegen barak A over te brengen, tegen welk optreden van genoemde sergeant de soldaat 1e klasse V. E. zich door te rukken en te trekken, verzette en bij welk voorval ongeveer 25, in ieder geval meerdere soldaten aanwezig waren, mondeling één of meer van genoemde soldaten heeft opgeruid tot het plegen van feitelijke insubordinatie, in ieder geval tot het plegen van een of meer van de in Titel IV van het tweede boek van het Wetboek van Militair Strafrecht vermelde misdrijven, door alstoen aldaar daartoe opzettelijk meergenoemde soldaten op luide toon de woorden: „Kom op, grijp hem, waar blijven jullie nou, laat je ons nu staan”, althans de woorden: „Kom op, pak aan, laat ons niet alleen”, in ieder geval woorden van een dergelijke strekking toe te voegen;

„2e. aan beklaagde V. E.:

„dat hij op of omstreeks 8 juni 1956 te Oirschot, terwijl hij als dienstplichtig soldaat 1e klasse in werkelijke dienst was bij 4e Divisie Genie Bataljon, in ieder geval bij de Koninklijke Landmacht:

„a. nadat de sergeant H. v. d. Keur, die hem met beide handen in zijn broekzakken, de baret achter op zijn hoofd en een gedeeltelijk geopende veldblouse, in ieder geval in een onbehoorlijk tenue in de legerplaats Oirschot had aangetroffen, hem, teneinde hem deswege te onderhouden en zijn tenue in orde te laten maken, had opgedragen zich naar de nabij gelegen barak A. te begeven, heeft geweigerd, althans opzettelijk heeft nagelaten aan dit dienstbevel te gehoorzamen en, na zich aanvankelijk in de richting van barak A te hebben begeven, opzettelijk zich hardlopend van die barak heeft verwijderd;

„b. nadat de sergeant H. v. d. Keur hem in verband met zijn onder a vermeld onkrijgstuchtelijk gedrag had vastgegrepen teneinde hem alsnog naar barak A over te brengen, zich met geweld of bedreiging met geweld tegen genoemde meerdere heeft verzet, door alstoen aldaar daartoe opzettelijk met kracht te rukken en te trekken in een andere richting als waarin meergenoemde sergeant hem wilde brengen”;

Overwegende, dat beklaagden, blijkens twee zich bij de processtukken bevindende Justitiële Verklaringen, opgemaakt door de Kapitein E. J. Gerrits, Commandant C-Cie. 4e Divisie Genie Bataljon te Nunspeet op 15 juni 1956, ten tijde, dat zij het hun ten laste gelegde zouden hebben begaan, in werkelijke dienst waren;

Overwegende, dat de beklagde K. ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij op 8 juni 1956, terwijl hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij het 4e Divisie Genie Bataljon zich in de legerplaats Oirschot van gebouw 170 naar Cantine II begaf, daarbij beide handen in de broekzak houdend, terwijl enkele knopen van zijn veldblouse geopend waren; dat er een sergeant aankwam, die soldaat 1e kl. V. E. en hem opdroeg naar gebouw A. te gaan; dat hij met de sergeant naar Barak A is gegaan, maar daar aangekomen zich hardlopend van die barak verwijderde, aldus willens en wetens nalatend aan het bevel te gehoorzamen; dat hij zag dat de sergeant de soldaat V. E. bij zijn kraag vastpakte, waarop V. E. probeerde zich uit deze greep los te rukken; dat hij toen naar de sergeant toeliep, deze bij een arm vastpakte, en aan die arm rukte en trok met de bedoeling om soldaat 1e kl. V. E. te ontzetten;

dat hij vervolgens tegen een vijf en twintig soldaten die naar dit voorval stonden te kijken willens en wetens op luide toon geroepen heeft: „Kom op, grijp hem, waar blijven jullie nou, laten jullie ons „staan?“, zulks in de hoop dat die soldaten hem zouden helpen bij de pogingen om de sergeant te ontlopen;

Overwegende, dat beklagde V. E. ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij op 8 juni 1956 in de Legerplaats Oirschot, terwijl hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij het 4e Divisie Genie Bataljon, met beide handen in zijn broekzakken en met enkele knopen van zijn veldblouse los, van gebouw 170 naar Cantine II liep; dat er een sergeant uit een zijstraat verscheen die hem toen opdroeg naar barak A te gaan; dat hij bij barak A. aangekomen het op een lopen zette, aldus willens en wetens nalatend aan het bevel te gehoorzamen; dat de sergeant achter hem aankwam en hem bij de kraag vastgreep; dat hij toen geprobeerd heeft zich uit die greep te bevrijden door te rukken en te trekken;

Post alia:

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

t.a.v. beklagde K.:

- a. „Opzettelijke ongehoorzaamheid, in tijd van oorlog”
- b. „Feitelijke insubordinatie, in tijd van oorlog”
- c. „In tijd van oorlog mondeling een militair opruien tot muiterij, „meermalen gepleegd”

t.a.v. beklagde V. E.:

- a. „Opzettelijke ongehoorzaamheid in tijd van oorlog”
- b. „Feitelijke insubordinatie in tijd van oorlog”

voorzien en strafbaar gesteld t.a.v. K., bij de artikelen 114, 120 jo 117 en 146 jo 119 Wetboek van Militair Strafrecht en t.a.v. V. E. bij de artikelen 114 en 120 jo 117 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagden meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat zij daarvan behoren te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagden strafbaar zijn zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagden zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat de Krijgsraad beklaagde V. E. op grond van de begane feiten ongeschikt acht in de klasse waarin hij is aangesteld te blijven dienen;

Overwegende, dat de Krijgsraad het wenselijk oordeelt dat het in deze zaak te vellen vonnis door de Secretaris openlijk zal worden uitgelezen voor het front van het 4e Divisie Genie Bataljon;

[Volgt: veroordeling van beklaagde K. tot een militaire detentie voor de duur van zes weken en beklaagde V. E. tot een militaire detentie voor de duur van vier weken; voorts: verlaging van de veroordeelde V. E. tot de stand van soldaat in de laagste klasse en bepaling dat het vonnis door de Secretaris zal worden uitgelezen voor het front van het 4e Divisie Genie Bataljon — *Red.*].

NASCHRIFT.

Nog op 16 november 1955 (zie M.R.T. XLIX-1956-blz. 402 v.) qualificeerde de Krijgsraad een door twee personen gezamenlijk gepleegde feitelijke insubordinatie in tijd van oorlog niet als „muitelij”, „doch als feitelijke insubordinatie in tijd van oorlog”. Naar mijn mening terecht; zie mijn naschrift onder dat vonnis op blz. 405 t.a.p. Immers, de Wet, die een uitvoerige schakering van diverse vormen van feitelijke insubordinatie (wanneer het feit in tijd van vrede gepleegd is) verbindt aan een zorgvuldig opgestelde schaal van in zwaarte toenemende straffen, heeft met één fors gebaar in artikel 120 al deze vormen in tijd van oorlog onder één noemer (en onder de allerhoogste straf) gebracht.

Artikel 146, de opruiing behandelende, blijkt niet consequent te zijn en voormeld systeem te miskennen, aangezien daar straf wordt verbonden aan het in tijd van oorlog opruien tot muitelij. Het is daarbij praktisch ondenkbaar dat de Wetgever het oog heeft gehad op een opruiing in tijd van oorlog, tot het plegen van muitelij in tijd van vrede.

De Rechter heeft de Wet te volgen; de Krijgsraad heeft dan ook terecht de weinig consequente kwalificatie „In tijd van oorlog mondeling een militair opruien tot muitelij” toegepast. W. H. V.

DISCIPLINAIRE BESLISSINGEN.

Hoog Militair Gerechtshof.

Beschikking van 28 december 1954.

President: Mr Doornbos; *Leden:* Vice-Admiraal Brouwer, Luitenant-Generaal van der Kroon, Luitenant-Generaal Mr Schepers, Generaal-Majoor-Vlieger-Waarnemer Zegers.

Een res.-off. v. gez. der 2de kl. als voorzitter van een keuringscommissie werkzaam bij een Indelingsraad, onderzocht tijdens een telefoongesprek met het Hoofd Sectie 3 van de Afdeling Dienstplicht van de Chef Personeel Indelingsraden van het M.v.O., hoe deze stond tegenover de bijvoeging van zijn (als medicus), van de zienswijze van zijn chef, het Hoofd van de Indelingsraad, afwijkend advies, bij verzoekschriften door beambten van de Indelingsraad in te dienen bij de M.v.O.

Aldus handelende had hij niet in acht genomen de verplichtingen, welke de verhouding van mindere tot meerdere hem als ondergeschikte van het Hoofd van de Indelingsraad oplegde, n.l. om aan dit Hoofd zijn wens kenbaar te maken om bij de verzoekschriften van het personeel zelf een advies te voegen, waarbij hij dan tevens had kunnen verzoeken om zijn advies met de verzoekschriften te willen doorzenden aan het M.v.O. (V.g.l. de hierna volgende beschikking op blz. 339).

Het Hof is overtuigd van de goede trouw van de off. v. gez., gezien de zeer korte militaire vorming, welke deze had gehad en dat hij uit eigen beweging van het telefoongesprek een volledig verslag had gegeven aan het Hoofd van de Indelingsraad, mede gezien diens persoonlijkheid en diens gedrag gunstig werden beoordeeld. Beklag gedeeltelijk gegrond verklaard.

(W.K. art. 68).

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen een verklaring, gedagtekend 19 november 1954 van . . . ., reserve Officier van Gezondheid 2e klasse, dienende bij de I.G.D.K.L. te 's-Gravenhage, waarbij deze 's-Hofs eindbeslissing inroept naar aanleiding van de beschikking op het beklag door hem ingediend bij de Territoriaal Bevelhebber . . . . . over de straf van tien dagen streng arrest, hem op 18 oktober 1954 opgelegd door het Hoofd Indelingsraad No. . . te . . . . wegens:

„Zeer onkrijgstuchtelijk gedrag en overschrijding van zijn bevoegd-
 „heden door zich, volgens eigen bekentenis, zonder voorkennis
 „van zijn directe chef, persoonlijk in verbinding te stellen met een
 „der afdelingen van het Ministerie van Oorlog, teneinde voorbe-
 „reidingen te treffen voor, althans inlichtingen in te winnen over,
 „door personeel van de Indelingsraad, waarbij hij als voorzitter
 „van de Keuringscommissie werkzaam is gesteld, in opvallend
 „groten getale in te dienen verzoekschriften;

„tevens enkele van deze verzoekschriften geadviseerd met een
 „rechtstreeks aan Zijne Excellentie de Minister van Oorlog ge-
 „richt schrijven, hoewel een en ander niet tot zijn bevoegdheden
 „behoort. Bij het onderzoek zijn chef, die hem op de ernst van zijn
 „gedragingen en de strafbaarheid daarvan wees, blijven volharden
 „door zijn fouten niet te willen erkennen en tenslotte deze chef
 „toegevoegd: „Dan straft U mij maar Overste” althans woorden
 „van deze strekking.”,

bij welke beschikking — op 5 November 1954 genomen en op
 19 November 1954 door klager ontvangen — het beklag gedeeltelijk
 gegrond werd verklaard met verbetering van de omschrijving der straf-
 reden, zodat deze komt te luiden:

„Zich buiten het Hoofd van de Indelingsraad om, onder wiens
 „bevelen hij stond, rechtstreeks telefonisch tot het Hoofd van de
 „Sectie 3 van de Afdeling Dienstplicht van het Ministerie van
 „Oorlog gewend, teneinde van deze inlichtingen te verkrijgen ten
 „behoefte van 5 leden van het personeel van de Indelingsraad,
 „waaronder 3 onderhebbenden, over eventueel door deze in te
 „dienen verzoekschriften aan de M.v.O. om heen en weer te mogen
 „reizen van X naar Y gedurende het halfjaarlijkse verblijf van de
 „Indelingsraad te Y en daarover door het Hoofd van de Indelings-
 „raad onderhouden, tegen deze gezegd: „Indien U werkelijk meent
 „„Overste, dat ik straf verdiend heb, dan hoop ik, dat U mij die
 „„niet zult doen ontgaan””,

en met wijziging van de opgelegde straf in die van tien dagen licht
 arrest, welke straf moet worden geacht reeds te zijn ondergaan door
 het reeds ondergaan van negen dagen streng arrest;

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord de klager;

Gelet op het advies van de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Land-
 macht;

Overwegende, dat een ten processe overgelegde verklaring van het
 Hoofd Sectie 3 van de Afdeling Dienstplicht van het Ministerie van
 Oorlog, Chef-personeel Indelingsraden, van 29 October 1954 o.m.
 inhoudt dat dit hoofd „dagelijks door alle mogelijke functionarissen
 „van Raden wordt opgebeld” en het voor hem niets bijzonders was
 dat klager zulks als voorzitter van de keuringscommissie eveneens deed
 teneinde hem te vragen of de tot de keuringscommissie behorende be-
 ambten tussen Y en hun woonplaats heen en weer konden reizen;

Overwegende, dat — nu een dergelijk rechtstreeks contact met het
 Ministerie klaarblijkelijk in de werkzaamheden van de indelingsraden
 en de keuringscommissiën paste — aan klager niet kan worden ver-
 weten aldus te hebben gehandeld tenzij hem een verbod daartoe bekend
 zou zijn gemaakt, hetgeen niet is gebleken;

Overwegende, dat volgens genoemde verklaring het Hoofd Sectie 3
 op klagers vraag heeft geantwoord dat zij, die voor heen en weer
 reizen in aanmerking wensten te komen, een daartoe strekkend ver-
 zoekschrift moesten indienen, waarop klager zou hebben medegedeeld

dat dergelijke verzoeken op bezwaren zouden stuiten vanwege de heersende opvatting dat heen en weer reizen te grote vermoenissen zou veroorzaken, doch dat klager daaraan toevoegde zelf deze mening niet te zijn toegedaan en vroeg of het nut zou hebben indien hij als medicus een verklaring hieromtrent bij de verzoekschriften zou voegen;

Overwegende, dat klager van dit gesprek ter zitting een enigszins andere lezing heeft gegeven, n.l. dat hij eerst van het Hoofd Sectie 3 vernam dat zijn chef, de Luitenant-Kolonel Z vermoedelijk op verzoekschriften om heen en weer te reizen niet gunstig zou adviseren, waarop klager te kennen zou hebben gegeven een andere opvatting te zijn toegedaan en gevraagd zou hebben of het zin had dat hij een desbetreffende verklaring aan de verzoekschriften zou toevoegen, waarop het Hoofd Sectie 3 zou hebben geantwoord dit op prijs te stellen;

Overwegende, dat het Hof overtuigd is dat zowel het Hoofd Sectie 3 als klager achteraf het tussen hen gevoerde gesprek naar beste weten trachtten weer te geven en dat, welke ook de verschilpunten tussen hun verklaringen mogen zijn, uit beide in ieder geval blijkt dat klager tijdens het onderhoud met Hoofd Sectie 3 op zeker ogenblik wist dat hij het gesprek voortzette over het geven van een advies dat vermoedelijk zou afwijken van dat van zijn chef en in dit geval bestemd zou zijn om de inwilliging van een verzoek, waartegen zijn chef bezwaar had, te steunen;

Overwegende, dat klager, zodra hij zich daarvan bewust werd, het gesprek over dit onderwerp niet met het Hoofd Sectie 3 had mogen voortzetten en met name niet had mogen onderzoeken hoe genoemd Hoofd stond tegenover de bijvoeging van zijn van de zienswijze van zijn chef afwijkend advies, doch zich alvorens enige verdere actie te ondernemen, tot zijn chef had behoren te wenden;

Overwegende, dat klager door een andere gedragslijn te volgen, niet heeft in acht genomen de verplichtingen, welke de verhouding van mindere tot meerdere hem als ondergeschikte van het Hoofd Indelingsraad oplegde, namelijk om aan dit Hoofd zijn wens kenbaar te maken om bij de verzoekschriften van het personeel zelf een advies te voegen waarbij hij dan tevens had kunnen verzoeken om zijn advies met de verzoekschriften te willen doorzenden aan het Ministerie van Oorlog;

Overwegende, ten aanzien van de opmerking, welke aan klager wordt verweten, toen hij over het gebeurde door zijn chef werd onderhouden, dat het Hof niet de indruk heeft gekregen dat deze opmerking in toon en bewoordingen met een goede krijgstucht onverenigbaar was, weshalve het Hof dit punt verder buiten beschouwing laat;

Overwegende, — gezien de zeer korte militaire vorming welke klager heeft gehad, het feit dat hij van zijn gesprek met het Hoofd Sectie 3 uit eigen beweging een volledig verslag aan zijn chef heeft gegeven, 's-Hofs overtuiging dat klager te goeder trouw heeft gehandeld en de vermelding in de beschikking waarvan beklag, dat klagers persoonlijkheid en gedrag gunstig worden beoordeeld — dat een berisping als een voldoende correctie van klagers tekortkoming moet worden beschouwd;

Krachtens artikel 68 van de Wet op de Krijgstucht de eindbeslissing nemende op het beklag;

Verklaart dit gedeeltelijk gegrond;

Wijzigt de omschrijving van de strafreden, zodat deze komt te luiden:

„Tijdens een telefoongesprek met het Hoofd Sectie 3 van de Afdeling Dienstplicht van het Ministerie van Oorlog, ter behartiging van de belangen van beambten van de Indelingsraad, waarbij hij als voorzitter van een Keuringscommissie was ingedeeld, gevraagd naar de mogelijkheid om voor hen toestemming te verkrijgen bij hun gezin te overnachten en — hoewel hem gebleken was dat zijn chef op een desbetreffend verzoek vermoedelijk niet gunstig zou adviseren — zijn te dien aanzien afwijkende mening aan dit Sectiehoofd kenbaar gemaakt en gevraagd of het zin had om een dienovereenkomstige verklaring zijnerzijds aan de verzoekschriften toe te voegen in plaats van zich daartoe tot zijn chef te wenden, onder de verzachtende omstandigheid dat deze onjuiste handelwijze geheel te goeder trouw heeft plaats gevonden”.

Wijzigt de opgelegde straf in de straf van berisping;

Bepaalt, dat deze straf wordt geacht schriftelijk ten uitvoer te zijn gelegd door de toezending aan klager van deze beschikking; (enz. *Red.*).

NASCHRIFT.

Blijkens de inhoud van bovenstaande beschikking strafte het Hoofd van de Indelingsraad de off. v. gez. met 10 dagen streng arrest; de Territoriale Bevelhebber, tot straffen bevoegde meerdere van de strafoplegger, verminderde deze straf tot 10 dagen licht arrest; het Hof maakte er een berisping van. De feiten waren bij elk der instanties in wezen dezelfde.

De beklagmeerdere die een beklag moet onderzoeken en daarover moet beschikken, behoort zijn beslissing op volkomen objectieve wijze te nemen. Het komt voor, dat een beklagmeerdere meent, dat hij zich achter de beslissing van de onderhebbende strafoplegger moet plaatsen, teneinde diens gezag zo min mogelijk afbreuk te doen. Een dergelijke beklagmeerdere heeft m.i. geen juist begrip van zijn taak als zodanig. Hij behoort m.i. „de zaak” als onpartijdig tuchtrechter te onderzoeken en daarin als zodanig een beslissing te nemen. De hoofdlijn waarlangs de gedachtegang van de beklagmeerdere zich behoort te bewegen wordt aangegeven door de vraag of de opgelegde straf goed is, d.w.z. of de opgelegde straf niet te zwaar is, of deze in goede verhouding staat tot het gepleegde vergrijp. Bij gering verschil van opvatting zal de beklagmeerdere zich wel met de straf kunnen verenigen. Immers bij veel voorkomende wijzigingen der straffen bij zeer geringe verschillen zou het belang van de klager zeer weinig, het algemeen militair belang zeer slecht gediend zijn.

De beklagmeerdere blijft als hogere chef verantwoordelijk voor de tucht bij zijn onderdeel; hij beslist dus ook welke omstandigheden hij bij de strafbepaling zwaarder of minder zwaar zal laten wegen (art. 37 W.Kr., art. 27 R.Kr.).

Indien de beklagmeerdere tot de bevinding komt, dat de feiten in de strafreden omschreven het vergrijp in wezen juist weergeven (ook al brengt hij daarin verbeteringen aan) doch dat hij zich inzake de strafbepaling nog wil beraden, kan het nuttig zijn, indien hij de strafoplegger hoort over de omstandigheden welke deze hebben geleid tot het opleggen van de straf waarover geklaagd wordt (art. 65 W.Kr.).

Deelt de beklagmeerdere de motieven niet op grond waarvan de straf werd opgelegd, dan is het zijn plicht zich daarvan geheel los te maken en naar eigen inzicht te doen wat de taak van de strafoplegger naar zijn oordeel had moeten zijn.

Wanneer de beklagmeerdere tot de conclusie komt, dat het opleggen van straf niet nodig was, omdat de handhaving der krijgstucht het opleggen ener straf niet vordert, dan behoort hij m.i. de strafoplegging teniet te doen; zie b.v. de beschikking van het H.M.G., van 17 mei 1955 (M.R.T. 1955 blz. 568-574), e.a. en M.R.T. IV blz. 6-12.

A. F. S.

Hoog Militair Gerechtshof.

Beschikking van 22 januari 1957.

President: Mr Doornbos; *Leden:* Luitenant-Generaal van der Kroon, Luitenant-Generaal Mr Schepers, Generaal-Majoor-Vlieger-Waarnemer Zegers, gep. Kapitein ter Zee van Langeveld (plv.).

Een majoor was gestraft, omdat hij op zijn verzoek een mondeling onderhoud had gehad met de Luit.-Kol. J. J. F. BORGHOUTS in diens functie van sociaal psychologisch officier bij de staf van de Chef Personeel van de C.L.S., zonder dat hij langs de hiërarchieke weg daartoe toestemming had gevraagd, zulks in strijd met een order van blijvende aard van de Commandant Luchtvaartopleidingen, welke order mondelinge of rechtstreekse schriftelijke contacten inzake dienst-aangelegenheden met instanties boven of op hetzelfde niveau als de C.L.O. zonder diens toestemming verbood.

Het kan nimmer de bedoeling van de C.L.O. zijn geweest om onder die functionarissen waarmede zijn ondergeschikten zonder zijn toestemming geen contact zouden mogen opnemen, ook te begrijpen de sociaal psychologisch officier van de C.L.S., daar het juist mogelijk moet zijn om, zonder dat zulks aan derden bekend is, zich tot deze officier te wenden om raad.

Daar de majoor dit bezoek bracht op een tijdstip waarop hij vergunning had van zijn onderdeel afwezig te zijn, treft hem geen verwijt. Beklag gegrond verklaard.

(W.K. art. 68).

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen een verklaring, gedagtekend 1 december 1956 van A., Majoor- . . . ., registratienummer . . . ., dienende bij . . squadron van de Groep Lichte Vliegtuigen van het Administratieve Korps, waarbij

deze 's-Hofs eindbeslissing inroept naar aanleiding van de beschikking op het beklag, door hem ingediend bij de Commandant Administratieve Korps . . . ., over de straf van twee dagen licht arrest, hem opgelegd door de Commandant Groep Lichte Vliegtuigen wegens:

„Tegen de bestaande voorschriften in, zonder langs de hiërarchie weg hiervoor toestemming te hebben gevraagd, mondeling contact „opgenomen met de Staf van Chef Personeel van de CLS”, bij welke beschikking — op 26 november 1956 genomen en op 29 november 1956 ter kennis van klager gebracht — het beklag ongegrond werd verklaard, met handhaving van de opgelegde straf en van de omschrijving van de strafreden;

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord de klager en als getuigen onder ede de Luitenant-Kolonel J. J. F. BORGHOUTS, de Luitenant-Kolonel . . . . . en de Kapitein A. M. VAN DER VLIET;

Gelet op het advies van de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht;

Overwegende, dat aan klager verweten wordt op zijn verzoek een onderhoud te hebben gehad met de Luitenant-Kolonel J. J. F. Borghouts in diens functie van Sociaal Psychologisch Officier bij de Staf van de Chef Personeel van de CLS, zonder langs de hiërarchie weg daartoe toestemming te hebben gevraagd, zulks in strijd met de order van blijvende aard nr. A-Alg-3/CLO gegeven door de Commandant Luchtvaartopleidingen, o.m. inhoudende:

„Mondelinge of rechtstreekse schriftelijke contacten inzake dienst- „aangelegenheden met instanties boven of op hetzelfde niveau als „Commandant CLO, zijn zonder mijn toestemming verboden. Ge- „noemde dienstaangelegenheden moeten langs de hiërarchie weg „worden behandeld, met uitzondering van die gevallen waarvoor een „andere behandeling uitdrukkelijk is voorgeschreven”;

Overwegende, dat klager heeft verklaard:

dat hij naar aanleiding van moeilijkheden, welke hij in dienst had, op een vrijdagmiddag de Luitenant-Kolonel BORGHOUTS, Sociaal Psychologisch Officier bij de Luchtmachtstaf, rechtstreeks telefonisch om een onderhoud verzocht, teneinde hem raad te vragen; dat hij, na te hebben vernomen dat de volgende zaterdagochtend dit onderhoud kon plaats vinden, aan de commandant van de Leger Luchtmacht Waarnemersschool, waarbij hij toen als cursist was geplaatst, toestemming heeft gevraagd die zaterdag eerder met weekendverlof te mogen vertrekken, teneinde de Luitenant-Kolonel Borghouts te kunnen bezoeken; dat hij de gevraagde toestemming van de commandant Leger Luchtmacht Waarnemersschool kreeg, waarop hij genoemde Sociaal Psychologisch Officier heeft bezocht;

Overwegende, dat de Luitenant-Kolonel J. J. F. BORGHOUTS als getuige heeft verklaard:

dat klager hem op een zaterdagochtend in het begin van november 1956 in zijn, getuiges, hoedanigheid van Sociaal Psychologisch Officier bij de Luchtmachtstaf, op zijn bureau te Scheveningen heeft bezocht;

dat hij nooit aan een militair, die hem in zijn functie wenste te raadplegen, gevraagd heeft of deze al of niet toestemming van zijn chef had bekomen om een onderhoud met hem, getuige, te hebben; dat een militair natuurlijk niet zonder toestemming zijn onderdeel mag verlaten, maar vanzelfsprekend wel zonder toestemming van zijn chef bij hem, getuige, mag komen wanneer die militair meent zijn raad nodig te hebben; dat hij, ware het anders, zijn taak als Sociaal Psychologisch Officier niet naar behoren zou kunnen uitoefenen;

Overwegende, dat de Kapitein der Artillerie A. M. VAN DER VLIET als getuige heeft verklaard:

dat hij in november 1956 commandant was van de Leger Luchtmacht Waarnemersschool; dat klager aan deze school in november 1956 als cursist een cursus volgde; dat klager hem toen op een zekere dag verzocht om eerder met weekendverlof te mogen vertrekken dan gewoonlijk, teneinde met de Luitenant-Kolonel Borghouts een bespreking te hebben op diens bureau te Scheveningen; dat hij dit verzoek overeenkomstig de aan hem, getuige, als commandant van de LLws toekomende bevoegdheid, heeft ingewilligd;

Overwegende, dat — in aanmerking genomen de rangsverhouding tussen klager en getuige VAN DER VLIET — de toestemming van de commandant der school moet worden opgevat als een vergunning om eerder met verlof te vertrekken maar niet tevens als een toestemming om dan van het bepaalde in bovengenoemde order van blijvende aard van de CLO, aan wie klager tijdens zijn detachering bij de LLws mede ondergeschikt bleef, af te wijken;

Overwegende echter, dat het naar 's-Hofs oordeel nimmer de bedoeling van de CLO geweest kan zijn om onder die functionarissen waarmee zijn ondergeschikten zonder zijn toestemming geen contact zouden mogen opnemen, ook te begrijpen de Sociaal Psychologisch Officier van de CLS, daar het juist mogelijk moet zijn om, zonder dat zulks aan derden bekend is, zich tot deze officier te wenden om raad;

Overwegende, dat derhalve klager terzake van zijn bezoek geen verwijt treft, nu hij dit bracht op een tijdstip waarop hij vergunning had van zijn onderdeel afwezig te zijn;

Overwegende, dat mitsdien het beklag gegrond moet worden verklaard;

Krachtens artikel 68 van de Wet op de Krijgstucht de eindbeslissing nemende op het beklag;

Verklaart dit gegrond; Vernietigt de beschikking waarvan beklag; Vernietigt ook de aan klager opgelegde straf; Bepaalt, dat de opgelegde straf en de omschrijving van de strafreden in klagers straflijst zullen worden onleesbaar gemaakt; Bepaalt, dat een afschrift van 's-Hofs beslissing zal worden uitgereikt aan klager, de strafoplegger, de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht en de Minister van Oorlog. (enz. Red.).

NASCHRIFT.

In de bijdrage „Dienstbevel of dienstvoorschrift” in deel 1956 blz. 1 e.v. besprak de Redactie o.m. de order van blijvende aard en de

overtreding daarvan. De in bovenstaande beschikking aangehaalde order van blijvende aard verbood het rechtstreeks opnemen van contacten inzake dienstaangelegenheden met instanties boven of op hetzelfde niveau als de commandant die deze order had uitgegeven. In casu betrof het contact m.i. niet een dienstaangelegenheid doch een persóónlijke aangelegenheid naar aanleiding van een dienstaangelegenheid, n.l. het verzoek van de majoor om raad van de sociaal psychologisch officier bij de Luchtmachtstaf naar aanleiding van moeilijkheden, welke verzoeker in de dienst had (art. 7 R.Kr.).

Een soortgelijk geval kan zich voordoen wanneer een militair naar aanleiding van een krijgstuchtelijke bestraffing, verwijzing naar de krijgsraad, e.d. zich om raad wendt tot een stafjurist (art. 31 R.Kr.) of wanneer een militair zich om medisch advies wendt tot een militaire arts en in het algemeen wanneer een militair zich op een tijdstip buiten de diensturen of na daartoe verkregen verlof om raad wendt tot een meerdere in wien hij vertrouwen stelt. Zou het de betrokken meerdere blijken, dat het onderwerp van het onderhoud een dienstaangelegenheid betreft als bedoeld in de vaste order dan behoort hij het onderhoud te beëindigen, enz. Zie de hiervoren op blz. 335 opgenomen beschikking.

A. F. S.

Hoog Militair Gerechtshof.

Beschikking van 19 februari 1957.

President: Mr Doornbos; *Leden:* Luitenant-Generaal van der Kroon, Luitenant-Generaal Mr Schepers, Generaal-Majoor-Vlieger-Waarnemer Zegers, gep. Kapitein ter Zee van Langeveld (plv.).

Een opdracht van de Legerkorpscommandant om een buitenlandse militaire autoriteit te ontvangen en rond te leiden op een militair object zodanig slecht voorbereid en uitgevoerd, dat dit bezoek niet nagelaten heeft een zeer slechte indruk op genoemde autoriteit te maken.

Daargelaten of er in casu sprake is van een beleidsfout aan de zijde van klager en/of van derden, al dan niet in verband met bijzondere omstandigheden waardoor de uitvoering van klagers opdracht werd bemoeilijkt — is het Hof niet gebleken van feiten welke het ongunstige verloop van bovenbedoeld bezoek teweeggebracht hebben en tevens te wijten zijn aan nalatigheid van klager. Beklag gegrond verklaard.

(art. 68 W.K.).

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen een verklaring, gedagtekend 14 augustus 1956 van de Luitenant-Kolonel der . . . . . registratienummer . . . . , destijds commandant van het Bataljon . . . . . , waarbij deze 's-Hofs eindbeslissing inroept naar aanleiding van de beschikking op het beklag door hem ingediend bij de Commandant van het 1e Legerkorps de Luitenant-Generaal . . . . . over de straf van vier dagen licht

arrest, hem opgelegd door de commandant van de . . . . Divisie de Generaal-Majoor . . . . ., wegens:

„Een opdracht van de Legerkorpscommandant om een buitenlandse „militaire autoriteit te ontvangen en rond te leiden op een militaire „installatie zodanig slecht voorbereid en uitgevoerd, dat dit bezoek „niet nagelaten heeft een zeer slechte indruk op genoemde autoriteit „te maken”;

bij welke beschikking — op 25 juli 1956 genomen en op 13 augustus 1956 ter kennis van klager gebracht — het beklag ongegrond werd verklaard, met handhaving van de opgelegde straf en van de omschrijving van de strafreden;

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord de klager;

Gelet op het door de Raadsheer-Commissaris, de Luit.-Generaal A. G. J. M. F. van der Kroon, gehouden onderzoek, waarbij als getuigen werden gehoord de Kolonel J. P. P. Agasi en de Brigade-Generaal A. V. van de Wall Bake;

Gelet op het advies van de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht;

Overwegende, dat klager opdracht had om het bezoek van een buitenlandse militaire autoriteit aan een militair object voor te bereiden en deze autoriteit in dit object rond te leiden;

Overwegende, dat op grond van de getuigenverklaringen moet worden aangenomen, dat deze autoriteit een minder gunstige indruk heeft gekregen van dit bezoek;

Overwegende, dat dit resultaat volgens de getuigen moet worden geweten aan een aantal tekortkomingen van klager bij de uitvoering van zijn bovenvermelde opdracht;

Overwegende, dat — daargelaten of in casu sprake is van een beleidsfout aan de zijde van klager en/of van derden, al dan niet in verband met bijzondere omstandigheden waardoor de uitvoering van klagers opdracht werd bemoeilijkt — aan het Hof niet is gebleken van feiten welke het ongunstig verloop van bovenbedoeld bezoek teweeg gebracht hebben en tevens te wijten zijn aan nalatigheid van klager;

Overwegende, dat derhalve moet worden aangenomen dat klager ten onrechte werd gestraft;

Krachtens artikel 68 van de Wet op de Krijgstucht de eindbeslissing nemende op het beklag;

Verklaart dit gegrond;

Vernietigt de beschikking waarvan beklag;

Vernietigt ook de aan klager opgelegde straf;

Bepaalt, dat de straf en de omschrijving van de strafreden in klagers straflijst onleesbaar zullen worden gemaakt;

Bepaalt, dat een afschrift van 's-Hofs beslissing zal worden uitgereikt aan klager, de strafoplegger, de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht en de Minister van Oorlog. (enz. *Red.*).

ADMINISTRATIEVE RECHTSPRAAK.

Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage, rechtsprekend in militaire ambtenarenzaken.

Uitspraak van 26 mei 1955.

Voorzitter: Mr S. Wierda; *Leden:* Mr J. J. Boasson en Mr F. A. Helmstrijd; *Militaire leden:* V. E. Nierstrasz en P. P. W. van Leeuwen.

Reserve-officier, zich vrijwillig opgegeven hebbend om deel uit te maken van het Nederlands Detachement Verenigde Naties in Korea, verzoekt (op grond van de desbetreffende voorschriften) de Minister van Oorlog hem aan Hare Majesteit de Koningin voor te dragen voor aanstelling en benoeming als officier (bij het dienstvak M.J.D.) met gelijktijdig ontslag als reserve-officier.

De Minister wijst dit verzoek af.

I.

Het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage acht de Minister niet bevoegd, bedoelde voorschriften inzake de aanstelling van een officier te geven. De Minister heeft zich echter in het onderwerpelijke geding niet beroepen op de onverbindendheid van zijn beschikking zodat er voor hem te minder reden was zijn medewerking er aan te onthouden dat klager een beslissing verkreeg van het bevoegde orgaan.

De Minister behoort alsnog een voordracht omtrent de aanstelling van klager bij Hare Majesteit in te dienen.

II.

Beroep van klager tegen het Koninklijk Besluit, waarbij zijn verzoek om aanstelling is afgewezen.

De Minister heeft, gevolg gevende aan de uitspraak van het Ambtenarengerecht, het verzoek van klager doorgegeven aan Hare Majesteit doch daarbij ongunstig geadviseerd.

Weliswaar heeft klager geen aanspraak op aanstelling, vermits geen algemeen verbindend voorschrift de Kroon daartoe noopt, doch gebleken is dat de Minister reserve-officieren, die aan de gestelde voorwaarden voldoen, steeds bij de Kroon heeft voorgedragen voor aanstelling tot (beroeps)officier. Klager dient derhalve geneeskundig te worden onderzocht en beoordeeld en als hij blijkt te voldoen aan de verzake gestelde eisen, dient opnieuw een Koninklijk Besluit te worden genomen op klagers verzoek om te worden aangesteld.

III.

In hoger beroep wordt voormelde uitspraak door de Centrale Raad van Beroep bevestigd.

Verworpen wordt de eerst in hoger beroep van deze tweede uitspraak (zijnde van de eerste geen beroep ingesteld) in strijd met

's Ministers eerder ingenomen standpunt aangevoerde stelling dat klager (gedaagde) geen „vrijwilliger” zou zijn geweest; verworpen ook wordt de stelling dat klager (gedaagde) niet gedurende zijn verblijf in Korea aan het front tegenover de vijand ingezet zou zijn.

HET AMBTENARENGERECHT TE 'S-GRAVENHAGE
RECHTSPREKENDE IN MILITAIRE AMBTENARENZAKEN,

inzake: Mr M. G., wonende te 's-Gravenhage, klager, raadsman Mr J. M. J. Baak, advocaat te Enschede, tegen de Minister van Oorlog, verweerder, gemachtigde W. A. Roeder, Kapt. K.Lu te 's-Gravenhage,

Gezien: . . . enz.;

WAT DE FEITEN BETREFT:

Overwegende dat klager in verband met zijn dienst als reserve-officier bij het Nederlands Detachement Verenigde Naties in Korea in de eerste helft van 1953, bij request van 11 mei 1954 aan verweerder heeft verzocht:

„hem aan Hare Majesteit de Koningin te willen voordragen om als „officier van de Koninklijke Landmacht bij het Dienstvak van de „Militair Juridische Dienst aan te stellen en te benoemen onder gelijk-„tijdig verlenen van eervol ontslag als reserve-kapitein van de Konink-„lijke Landmacht”;

Overwegende dat verweerder op dit verzoek afwijzend heeft beslist bij besluit van 3 augustus 1954 op de gronden in dit besluit vermeld;

Overwegende dat klager tegen voormeld besluit beroep heeft ingesteld en op de gronden in zijn klaagschrift vermeld heeft gevorderd nietig-verklaring van het aangevallen besluit met bepaling, dat klager ingevolge en in overeenstemming met de bepalingen van legerorder nr. 132 van 1952 door verweerder aan Hare Majesteit de Koningin zal worden voorgedragen om te worden benoemd en aangesteld tot officier van de Koninklijke Landmacht bij het Dienstvak van de Militair Juridische Dienst onder het gelijktijdig verlenen van eervol ontslag als reserve-officier van de Koninklijke Landmacht;

Overwegende: . . . enz.;

IN RECHTE:

Overwegende dat partijen hierin niet van mening verschillen en ook het Gerecht van oordeel is, dat klager is een „vrijwilliger”, als bedoeld onder I A, artikel 1 van de Ministeriële beschikking van 2 mei 1952 (Legerorder 1952, nr. 132 L-LM, sedert meermalen gewijzigd, laatstelijk bij Legerorder van 11 februari 1954, nr. 54033 L-Lu, codenr. 23.21/1) die zich heeft verbonden om deel uit te maken van de strijdkrachten, welke ter beschikking van de Verenigde Naties zijn gesteld;

Overwegende dat blijkens het bepaalde bij B IV, leden 1 en 2 van voormelde legerorder, die niet tot het beroepspersoneel behorende vrijwilliger, die gebruik wenst te maken van de onder B IV, lid 1 bedoelde gelegenheid (t.w. overgang in beroepsdienst) zich met een verzoek terzake tot de Minister van Oorlog dient te wenden;

Overwegende dat dit voorschrift om zich terzake te wenden tot de Minister van Oorlog is een voorschrift betreffende „aanstelling” als

bedoeld in artikel 12 van de Militaire Ambtenarenwet 1931;

Overwegende dat de „aanstelling” tot officier is geregeld bij de grondwet, bij de wet en bij algemene maatregel van bestuur (Koninklijk besluit van 22 augustus 1931, Stbl. no. 378, artikel 6-8) en blijkens artikel 12 van de Militaire Ambtenarenwet nader kan worden geregeld bij algemene maatregel van bestuur;

Overwegende dat bijgevolg verweerder niet bevoegd is bij ministeriële beschikking nadere voorschriften te geven met betrekking tot „aanstelling” van een officier, zodat ook het evenvermelde voorschrift onder B IV, lid 2 van de gewijzigde legerorder 1952, nr. 132 voor klager onverbindend is met betrekking tot zijn verzoek om aanstelling als beroepsofficier;

Overwegende dat niettemin het Gerecht van oordeel is, dat verweerder onbevoegdelijk het request van klager zelf heeft afgedaan en een Koninklijk besluit had dienen uit te lokken op klagers verzoek;

Overwegende dat daartoe voor verweerder aanleiding hadden moeten zijn het opvolgen van klager van het evenvermelde — zij het niet verbindende — voorschrift alsook de duidelijke bewoordingen van het request, waarbij klager vroeg om te worden voorgedragen bij de Kroon;

Overwegende dat verweerder in dit geding de onverbindendheid van de hiervoren bedoelde bepaling voor wat betreft het verzoek om aanstelling tot beroepsofficier, niet heeft opgeworpen, zodat er voor verweerder te minder aanleiding was zijn medewerking er aan te onthouden, dat klager een beslissing verkreeg van het bevoegde orgaan en waardoor hij rechtstreeks in zijn belangen zou zijn getroffen;

Overwegende dat verweerder mitsdien onbevoegdelijk het request van klager zelfstandig heeft afgedaan en uitspraak moet worden gedaan als volgt:

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Verklaart nietig verweerders besluit van 3 augustus 1954;

Bepaalt dat verweerder bij Hare Majesteit de Koningin een voordracht indient met betrekking tot klagers verzoek van 11 mei 1954 om aanstelling tot beroepsofficier; . . . enz.;

**Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage,
rechtsprekend in militaire ambtenarenzaken.**

Uitspraak van 5 maart 1956.

Voorzitter: Mr S. Wierda; *Leden:* M. J. Jansen en Mr F. A. Helmstrijd; *Militaire leden:* Ir M. Tans en V. E. Nierstrasz.

(Zie uitspraak hiervóór).

**HET AMBTENARENGERECHT TE 'S-GRAVENHAGE,
RECHTSPREKENDE IN MILITAIRE AMBTENARENZAKEN,**

inzake Mr M. G., klager, raadsman Mr J. M. J. Baak te Enschede, tegen H.M. de Koningin, verweerster, vertegenwoordigd door de

Minister van Oorlog, gemachtigde W. A. Roeder, Kapt. K.Lu.,

Gezien: . . . enz.;

WAT DE FEITEN BETREFT:

Overwegende dat klager in kennis is gesteld met de brief van de Minister van Oorlog van 6 september 1955, in hoofdzaak inhoudende:

„Ik deel U mede, dat Hare Majesteit de Koningin bij Kabinetsrescript van 30 juli 1955, nr. 52, afwijzend heeft beschikt op het verzoek van de Reserve-kapitein Mr M. G., om benoemd te worden tot beroepsofficier en mij heeft gemachtigd adressant met deze afwijzende beschikking in kennis te stellen. Deze afwijzende beslissing is gegrond op de overweging, dat genoemde reserve-officier, die bij het Nederlands Detachement Verenigde Naties in Korea de functie heeft vervuld van auditeur-militair — zijnde een in hoofdzaak administratieve functie — met als standplaats Tokio, niet aan het front tegenover de vijand ingezet is geweest.”;

Overwegende dat klager tijdig tegen het in deze brief bedoelde Koninklijke besluit beroep heeft ingesteld en op de gronden bij zijn klaagschrift aangevoerd, heeft gevorderd nietig-verklaring van het aangevallen Koninklijk besluit met bepaling, dat op klagers verzoek om benoeming tot beroepsofficier alsnog goedgunstig worde beslist;

Overwegende dat de Minister van Oorlog, vertegenwoordigende verweerster, een contra-memorïe heeft ingediend, luidende:

„Gevolgende aan de uitspraak van Uw gerecht van 26 mei 1955, waarbij werd bepaald, dat ondergetekende alsnog aan de Kroon een voordracht met betrekking tot het verzoek van de Kapitein Mr M. G., om benoeming tot beroepsofficier diende aan te bieden, heeft ondergetekende bij zijn rapport van 15 juli 1955, nr. P.15.12.18.004/117 Conf. Hare Majesteit de Koningin in overweging gegeven op het desbetreffend verzoek van klager afwijzend te beschikken en ondergetekende te machtigen klager van Hoogstderzelve beslissing in kennis te stellen . . .” enz. [*Red.*];

IN RECHTE:

Overwegende dat bij contra-memorïe in de eerste plaats is aangevoerd, dat er geen wettelijk, op klager toepasselijk voorschrift bestaat op grond waarvan de Kroon gehouden zou zijn op het verzoek van klager om benoeming tot beroepsofficier gunstig te beschikken, waarmede het gerecht zich in zoverre verenigt, dat geen reserve-officier, ook hij die voldoet aan alle denkbare eisen voor benoeming tot beroepsofficier, indien hij verzoekt om aanstelling tot beroepsofficier, aanspraak heeft op een zodanige aanstelling;

Overwegende dat echter uit de gedingstukken en met name uit de voordracht van de Minister van Oorlog van 15 juli 1955 en uit diens gedragslijn, dat de reserve-officieren die zich vrijwillig voor de dienst bij het Nederlands detachement Verenigde Naties in Korea hebben gemeld en voorts voldeden aan de voorwaarden, omschreven in hoofdstuk IV, lid 1, sub b van Legerorder 1952, nr. 132 L-LM, gewijzigd bij legerorder 1952, nr. 324 L-LM, door hem steeds bij de Kroon zijn voorgedragen voor benoeming tot beroepsofficier blijkt, dat de grond-

slag van de afwijzing van klagers verzoek niet is de vorenbedoelde algemene bevoegdheid om een verzoek van een reserve-officier tot aanstelling als beroepsofficier af te wijzen;

Overwegende dat mitsdien aangenomen moet worden, dat klagers aanspraak op aanstelling tot beroepsofficier zou zijn erkend en zijn aanstelling zou zijn gevolgd, indien hij had voldaan aan de eisen: t.w. dat hij in Korea aan het front tegenover de vijand ingezet is geweest en — zulks blijkens de mededeling ter terechtzitting van de gemachtigde van de Minister van Oorlog — geneeskundig was goedgekeurd en over een zodanig goede beoordeling beschikte, als nodig wordt geacht;

Overwegende dat blijkens de mededeling van de gemachtigde van de vertegenwoordiger van verweerster nog niet een geneeskundig onderzoek met het oog op een aanstelling tot beroepsofficier bij klager is ingesteld en ook nog niet is vastgesteld of klager over een goede beoordeling als vereist, beschikte, zijnde zulks achterwege gebleven, doordat werd aangenomen, dat klager niet in Korea aan het front tegenover de vijand is ingezet geweest;

Post alia:

Overwegende dat bij contra-memorie in de tweede plaats is aangevoerd, dat klager uit de aard van de door hem in Korea vervulde functie, niet aan de voorwaarde dat hij aan het front tegenover de vijand ingezet is geweest, voldoet noch kon voldoen, hetwelk de grondslag is van het aangevallen Koninklijk besluit;

Overwegende dienaangaande, dat klager, reserve-kapitein, op voet van vrijwilligheid is bestemd voor de functie van officier toegevoegd bij de Nederlandse Liaisongroep te Tokio om tevens op te treden als auditeur-militair bij het Nederlands Detachement Verenigde Naties in Korea, standplaats Tokio; dat klager deze bestemming heeft gevolgd, op 16 april 1953 in Poesan is aangekomen, vandaar is doorgereisd naar Tokio, aldaar een paar maanden heeft gewerkt, in juni 1953 per vliegtuig naar Korea is gegaan, naar het front aldaar en vervolgens telkens ongeveer eens per maand een week in Korea aan het front heeft gewerkt en telkens terugkeerde naar Tokio; dat klager in Korea als auditeur-militair de zittingen van de Krijgsraad te velde bijwoonde in een tent in het operatiegebied van het bataljon en ook adviezen placht te geven aan aldaar aanwezige commandanten en marechaussees;

Overwegende dat het gerecht op grond van deze feiten, welke het als vaststaande aanneemt, van oordeel is, dat ook klager in Korea aan het front tegenover de vijand is ingezet geweest, in welke opvatting het gerecht zich gesteund acht door de omstandigheid, dat de gemachtigde van de Minister van Oorlog geen andere functies heeft kunnen vermelden, waarvoor eveneens zou gelden, dat de bekleeders er van niet aan het front tegenover de vijand zijn ingezet geweest en bovendien heeft te kennen gegeven dat de hierbedoelde eis niet inhoudt, dat de betrokken militairen daadwerkelijk met wapens tegen de vijand moeten hebben gestreden;

Overwegende dat mitsdien deze grond voor de afwijzing van klagers

verzoek vervalt en het daartoe strekkende Koninklijk besluit dient te worden nietig verklaard met bepaling, dat nog moet worden vastgesteld of klager voldoet aan de beide overige hiervoor vermelde eisen, waarna opnieuw op klagers verzoek dient te worden beslist;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Verklaart nietig het Koninklijk besluit van 30 juli 1955, nr. 52, waarvan beroep;

Verklaart het beroep in zoverre gegrond en voor hetgeen meer is gevorderd ongegrond;

Bepaalt, dat opnieuw een Koninklijk besluit worde genomen op klagers verzoek om te worden aangesteld tot beroepsofficier na vaststelling of klager al dan niet voldoet aan de beide in de overwegingen dezer uitspraak genoemde eisen.

Centrale Raad van Beroep.

Uitspraak van 19 februari 1957.

Voorzitter: Mr A. Blom (fgd.); *Leden:* Mr P. J. Rutgers van der Loeff en Mr P. A. G. Ubink.

(zie uitspraak hiervóór).

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

inzake de Minister van Oorlog als vertegenwoordiger van Hare Majesteit de Koningin, eiser in hoger beroep, gemachtigde Mr J. M. J. A. van Dieteren, Hoofdcommies bij het Ministerie van Oorlog te 's-Gravenhage, tegen Mr M. G., wonende te 's-Gravenhage, gedaagde in hoger beroep, gemachtigde Mr J. M. J. Baak, advocaat te Enschede, Gezien: . . . enz.;

WAT AANGAAT DE FEITEN VAN HET TWISTGEDING:

Post alia:

IN RECHTE:

Overwegende . . . [*post alia*]:

dat de Raad de op 26 mei 1955 gedane, in rechte onaantastbaar geworden, uitspraak dient te eerbiedigen en daarom zonder verdere toetsing aanneemt, dat het bestreden Koninklijk Besluit bevoegdelyk is genomen;

Overwegende voorts, dat de Raad zich verenigt met de gronden, waarop de aangevallen uitspraak berust, behoudens dat niet wordt overgenomen dat gedeelte van de voorlaatste overweging daarvan, hetwelk inhoudt dat het gerecht zich in zijn opvatting gesteund acht door de omstandigheid, dat de gemachtigde van de Minister van Oorlog geen andere functies heeft kunnen vermelden, waarvoor eveneens zou gelden, dat de bekleeders er van niet aan het front tegenover de vijand zijn ingezet geweest;

Overwegende dat de Raad naar aanleiding van hetgeen bij het beroepschrift, zoals vorenweergegeven, is aangevoerd en ter terecht-

zitting namens eiser ter nadere toelichting is betoogd, aan de gronden der aangevallen uitspraak nog toevoegt:

I. dat het Ambtenarengerecht in de aangevallen uitspraak inderdaad is uitgegaan van de premisse, dat gedaagde viel onder het begrip „vrijwilliger”, als gedefinieerd in artikel 1 van de legerorder 1952 nr. 132;

dat niet alleen het Ambtenarengerecht van deze premisse is uitgegaan, maar ook de eiser zelf dit tot de indiening van het beroepschrift steeds gedaan heeft;

dat in de contra-memorïe, d.d. 28 december 1954, ingediend naar aanleiding van het beroep, door gedaagde ingesteld tegen het voormelde besluit van de Minister van Oorlog van 3 augustus 1954, door deze bewindsman zelfs uitdrukkelijk is gesteld, dat gedaagde kan worden gerekend te behoren tot de categorie van vrijwilligers, in genoemde legerorder bedoeld;

dat het daarom bevreemding wekt, dat eiser pas bij de instelling van het hoger beroep het standpunt is gaan innemen, dat gedaagde niet een zodanige vrijwilliger is;

dat de Raad niet wil ontkennen, dat er reden kan bestaan om ten aanzien van gedaagde, die op de voet van vrijwilligheid was aangevozen voor de functies van officier, toegevoegd bij de Nederlandse Liaisongroep te Tokio, en tevens van auditeur-militair bij het Nederlands Detachement Verenigde Naties in Korea, in twijfel te trekken, of hij voldeed aan het vereiste van artikel 1 der legerorder, dat hij was „ingedeeld” bij de strijdkrachten, welke ter beschikking van de Verenigde Naties zijn gesteld;

dat de Raad echter niet voldoende reden aanwezig acht om aan te nemen, dat gedaagde niet bij die strijdkrachten ingedeeld is geweest;

dat de Raad hierbij met name in aanmerking heeft genomen, dat eiser zelf gedaagde tot de indiening van het beroepschrift steeds heeft aangemerkt als bij die strijdkrachten ingedeeld, dat dit ook bij herhaling is vermeld op de vanwege het Ministerie van Oorlog ten name van gedaagde opgemaakte registratielijsten, en dat van de kant van eiser niet duidelijk is gemaakt bij welk ander onderdeel der Nederlandse krijgsmacht gedaagde dan wel ingedeeld geweest zou zijn;

II. dat de Raad ook de vraag, of gedaagde voldoet aan het vereiste, gesteld in hoofdstuk IV eerste lid onder b der legerorder 1952 nr. 132, zoals deze is gewijzigd bij de legerorder 1952 nr. 324, dat hij „gedurende zijn verblijf in Korea aan het front tegenover de vijand „ingezet is geweest” — al kan er ook te dezen aanzien reden zijn tot twijfel — bevestigend beantwoordt;

dat de Raad hierbij met name in aanmerking heeft genomen:

a. dat de zoëven geciteerde zinsnede naar haar bedoeling ruim moet worden uitgelegd, immers in de plaats is gekomen van een zinsnede, volgens welke de vrijwilliger „daadwerkelijk aan de strijd in „Korea” moest hebben „deelgenomen”, welke wijziging beoogde ook koks, chauffeurs en dergelijke personen onder de werking der onderhavige bepaling te brengen;

dat in dit verband — zij het ten overvloede — nog opmerking verdient, dat die bepaling bij legerorder 1954 nr. 54033 wederom is gewijzigd, en wel in dier voege, dat het onderhavige vereiste omtrent het aan het front tegenover de vijand ingezet geweest te zijn geheel is geschrapt;

dat deze wijziging weliswaar niet geldt ten opzichte van gedaagde, omdat hij reeds vóór 27 juli 1953 in Korea was aangekomen, maar ze wel een argument te meer oplevert om die geschrapte bepaling niet eng uit te leggen;

dat voor een ruime uitlegging der onderhavige bepaling tevens nog een aanwijzing is te vinden in hoofdstuk I, afdeling A artikel 4, eerste lid onder 3° van legerorder 1952 no. 132, zoals deze is gewijzigd bij legerorder 1952 no. 224, waarin aan de vrijwilliger aanspraak is toegekend op een toelage voor elke dag, waarop hij „daadwerkelijk heeft „deelgenomen aan een gevechtsactie”, nu in laatstgenoemde legerorder tevens als richtlijn is aangegeven, dat een militair, behorende tot het Nederlands Detachement Verenigde Naties, wordt geacht daadwerkelijk aan een gevechtsactie deel te nemen, o.a. indien het detachement of een gedeelte daarvan zich in de voorste lijn bevindt en hij bij het detachement of bij dat gedeelte aanwezig is;

b. dat — mede volgens de ter 's Raads terechtzitting afgelegde verklaring van de getuige luitenant-kolonel Mr J. Th. Buurman van Vreedem, voornoemd, die destijds in Korea president was van de krijgsraad, waarbij gedaagde als auditeur-militair optrad — gedaagde in deze functie van auditeur-militair herhaaldelijk in Korea verblijf heeft gehouden en zich dan ter uitoefening van die functie placht te bevinden in de frontlinie, waar de zittingen van de krijgsraad werden gehouden en ook andere besprekingen werden gevoerd;

c. dat de Minister van Oorlog weliswaar reeds bij een beslissing van 23 februari 1953 heeft aangetekend, dat ook indien gedaagde „bij het Nederlands Detachement Verenigde Naties zou worden geplaatst in de door hem geambieerde functie, hij hieraan geen aanspraak zal kunnen ontlenen op overgang in beroepsdienst, aangezien „een zodanige overgang slechts in uitzicht wordt gesteld aan reserve-officieren, die daadwerkelijk en op goede wijze *frontdienst* in Korea „hebben verricht,” met welke beslissing gedaagde destijds in kennis had moeten zijn gesteld, maar de Raad — gelet op de gedingstukken en het te zijner terechtzitting verhandelde — geen aanleiding heeft om in twijfel te trekken de uitdrukkelijke verklaring van gedaagde, dat die beslissing niet te zijner kennis is gebracht;

Overwegende dat uit het vorenoverwogene volgt, dat de aangevallen uitspraak moet worden bevestigd;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Bevestigt de uitspraak, waarvan beroep.

Centrale Raad van Beroep.

Uitspraak van 12 februari 1957. M.A.W. 1956/B 10.

Voorzitter: Mr A. Blom (fgd.); *Leden:* Mrs T. J. Rutgers van der Loeff en P. A. G. Ubink.

Reserve-officier, wegens poging naar Engeland uit te wijken, op 31-7-1940 door de bezetter gearresteerd en tot twee jaar tuchthuis veroordeeld en, na vrijlating, op 26-11-1942 opnieuw gearresteerd, omdat hij als staatsgevaarlijk werd beschouwd, maakt aanspraak op militaire bezoldiging over het tijdvak sedert 31-7-1940.

Hij heeft deze slechts, als hij in dat tijdvak in werkelijke militaire dienst is geweest, hetgeen slechts kan worden aangenomen, als hij toen in krijgsgevangenschap is geweest.

Waar niet kon worden aangenomen, dat hij als militair is gearresteerd, neemt de c.r. niet aan, dat i.c. van krijgsgevangenschap sprake is geweest, noch na 31-7-1940, noch na 26-11-1942.

(R.M.A.K.L. art. 27).

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

inzake J., wonende te B., eiser in hoger beroep, in persoon ter openbare terechtzitting verschenen, bijgestaan door zijn raadsman Mr D. J. Veegens, advocaat te 's-Gravenhage,

tegen de Minister van Oorlog, gedaagde in hoger beroep, voor wie ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden A. B. Muiderman, luitenant-kolonel der militaire administratie, wonende te 's-Gravenhage;

WAT AANGAAT DE FEITEN VAN HET TWISTGEDING:

Overwegende dat gedaagde aan eiser een brief heeft doen toekomen, gedagtekend 4 Januari 1954 en luidend:

„Onderwerp: Bezoldiging tijdens vrijheidsberoving.

„Naar aanleiding van Uw verzoekschrift, d.d. 24 November 1953, „deel ik U mede, dat U als 2e luitenant-waarnemer behorende tot het „reserve-personeel der Koninklijke Landmacht, op 30 Juni 1940 in „het genot van groot verlof bent gesteld.

„Uw vrijheidsberoving had niet ten gevolge dat U weder in werkelijke dienst werd geroepen.

„Dientengevolge komt U over het tijdvak van 31 Juli 1940 tot 6 „Augustus 1945 niet in aanmerking voor militaire bezoldiging.

„Mede in verband met de aanspraken van anderen, zowel militairen, „als Nederlanders zonder een militaire status, die in gelijke omstandigheden verkeren, is het niet mogelijk het tijdvak van Uw vrijheidsberoving als werkelijke dienst aan te merken.

„Uw verzoek is derhalve niet voor inwilliging vatbaar en wordt „hierbij afgewezen.”;

Overwegende dat, nadat het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage, rechtsprekende in militaire-ambtenarenzaken, bij uitspraak van 9 mei 1955 het beroep, door eiser tegen het in voormelde brief vervatte

besluit ingesteld, ongegrond had verklaard en die uitspraak bij 's Raads uitspraak van 22 november 1955, M.A.W. 1955/B 10, was vernietigd met terugwijzing der zaak naar genoemd Ambtenarengerecht ter verdere berechting, dat Ambtenarengerecht bij uitspraak van 26 maart 1956 — waarnaar hierbij wordt verwezen — het beroep wederom ongegrond heeft verklaard;

Overwegende dat eiser tegen deze uitspraak tijdig bij de Raad in hoger beroep is gekomen en in het beroepschrift heeft aangevoerd:

dat de uitspraak waarvan beroep hierop berust:

a) dat — daargelaten of de vrijheidsberoving van eiser in de eerste periode (31 juli 1940—17 augustus 1942) als krijgsgevangenschap moet worden beschouwd — in dat tijdvak geen algemeen verbindend voorschrift van kracht is geweest, waaraan eiser aanspraak op bezoldiging kan ontleen, en

b) dat gedurende de tweede periode (26 november 1942—30 mei 1945) — waarin de in de uitspraak aangehaalde circulaire van de Commissaris voor de belangen van de voormalige Nederlandse weermacht van 2 juli 1942 van kracht was — geen voldoende causaal verband heeft bestaan tussen de vrijheidsberoving van eiser en zijn hoedanigheid van Nederlands officier;

dat, wat betreft het onder a) genoemde punt, in de bestreden uitspraak niet voldoende is in het oog gehouden, dat de rechtstoestand van een krijgsgevangene niet alleen wordt bepaald door Nederlandse reglementen, maar ook door het internationale recht;

dat het in casu toepasselijke verdrag betreffende de behandeling van krijgsgevangenen, op 27 juli 1929 te Genève gesloten en bekend gemaakt bij Koninklijk Besluit van 25 oktober 1932, Stb. no. 514, in artikel 23 uitgaat van een recht der krijgsgevangen officieren en gelijkgestelden op traktement ten laste van hun eigen land, dat door de gevangenhoudende mogendheid wordt voorgeschoten, doch bij het einde van de vijandelijkheden moet worden verrekend;

dat voor zover aan eiser bekend tot dusver tussen Nederland en Duitsland geen overeenkomst tot regeling van deze aangelegenheid is getroffen;

dat de aangehaalde verdragsbepaling dus in eisers geval voldoende grondslag oplevert voor een rechtstreekse aanspraak tegen de Staat;

dat dit recht slechts aan beperking onderhevig zou zijn, indien een officier van overeenkomstige rang in het Duitse leger minder traktement genoot dan eiser volgens de Nederlandse voorschriften, doch het op de weg van gedaagde zou liggen de aanwezigheid van dit geval aan te tonen;

dat de hoedanigheid van eiser als krijgsgevangene sinds 31 juli 1940 volgt uit:

1°. het bepaalde in artikel 1 der capitulatie van Rijsoord d.d. 15 mei 1940: „Die gesamte Wehrmacht der Niederlande gilt als kriegs-„gefangen“; zijnde een algemeen verbindend voorschrift en een volkenrechtelijke overeenkomst, die de Duitse bezettingsautoriteiten niet eenzijdig konden wijzigen met het gevolg, dat Nederlandse militairen

die poogden te ontvluchten werden verstoken van de bescherming van artikel 50 van het aangehaalde Verdrag;

2°. het bepaalde in artikel 1 onder 2 van meergenoemd Verdrag, waarin het van toepassing wordt verklaard op „alle tot de gewapende „machten der oorlogvoerende partijen behorende personen, die door „de vijand zijn gevangen genomen gedurende krijgsverrichtingen ter „zee of in de lucht”;

dat de omstandigheid, dat de Duitse autoriteiten eisers rechten als krijgsgevangene met de voeten hebben getreden, voor de Nederlandse administratieve rechter geen grond oplevert zijn geldelijke aanspraken niet te erkennen;

dat ook indien de Raad het in dit beroepsschrift aangevoerde met betrekking tot voormeld Verdrag niet mocht onderschrijven, de circulaire van 2 juli 1942 zeer goed aldus kan worden gelezen, dat eisers aanspraak op salaris is ingegaan op 15 mei daaraan vooafgaande, toen hij zich nog in zijn eerste gevangenschap bevond;

dat, wat thans betreft het onder b) genoemde punt, het Ambtenarengerecht heeft aangenomen, dat de tweede gevangenneming van eiser op 25 november 1942 geacht moet worden verband te houden met zijn ontvluchttingspoging in de zomer van 1940, waardoor hij als „deutschfeindlich” te boek stond;

dat een oorlogvoerende mogendheid gerechtigd is de gevangen genomen militairen van het vijandelijke leger gevangen te houden zo lang de krijgsverrichtingen duren, zonder verplicht te zijn van haar beleid in deze aan de wederpartij rekenschap te geven;

dat haar dus evenmin het recht kan worden ontzegd militairen, die zij binnen een bezet gebied op vrije voeten heeft gesteld, in krijgsgevangenschap terug te voeren en te houden, bijvoorbeeld in geval van een poging tot ontvluchting;

dat derhalve zowel het causaal verband tussen eisers gedragingen in de zomer van 1940 en zijn tweede vrijheidsberoving als de redelijkheid van die maatregel (voor zover daarvan tijdens een oorlog kan worden gesproken) voldoende aannemelijk zijn gemaakt;

op grond waarvan eiser de Raad heeft verzocht de aangevallen uitspraak te vernietigen en opnieuw rechtdoende het besluit van gedaagde van 4 januari 1954, waarvan beroep, nietig te verklaren en te bepalen, dat aan eiser alsnog zal worden uitbetaald zijn salaris als reserve-tweede-luitenant-waarnemer der Koninklijke luchtmacht met toelagen op dezelfde voet als aan de andere krijgsgevangen officieren is geschied, een en ander over het tijdvak van 31 juni 1940 tot 6 augustus 1945, althans over zodanig gedeelte daarvan als waarin eiser als krijgsgevangen officier behoort te worden beschouwd;

Overwegende dat gedaagde bij contra-memorie het volgende heeft betoogd:

„1. De reserve-eerste-luitenant J. (hierna te noemen: eiser) is van „31 juli 1940 tot 17 augustus 1942 en van 26 november 1942 tot „30 mei 1945 in duitse gevangenschap geweest.

„Eiser stelt, dat deze gevangenschap als krijgsgevangenschap moet

„worden beschouwd en dat hij daarom over de beide genoemde periodes aanspraak heeft op bezoldiging als reserve-officier.

„De uitspraak van het Ambtenarengerecht, waartegen hij hoger beroep instelt, berust op de overwegingen, dat hij, al zou hij gedurende de eerstgenoemde periode krijgsgevangene zijn geweest, als zodanig toch geen aanspraak op bezoldiging zou hebben gehad, en dat de tweede periode van de gevangenschap zeker niet als krijsgévangenschap kan worden aangemerkt.

„2. Eiser bestrijdt nu in zijn beroepschrift in de eerste plaats de opvatting van het Ambtenarengerecht, dat hij zelfs als krijgsgevangene gedurende de periode van 31 juli 1940 tot 17 augustus 1942 geen aanspraak op bezoldiging zou hebben gehad, omdat hij deze aanspraak niet kon ontleen aan de van toepassing zijnde nederlandse voorschriften.

„Hij beroept zich hierbij op artikel 23 van het „Verdrag betreffende de behandeling van krijgsgevangenen” van 27 juli 1929, volgens welk artikel, onder voorbehoud van bijzondere overeenkomsten, de gevangenhoudende mogendheid aan de krijgsgevangen officieren een zeker traktement betaalt en aan het eind van de vijandelijkheden het eigen land de uit dien hoofde gedane uitkeringen aan de bedoelde mogendheid zal terugbetalen.

„Eiser meent, dat deze bepaling mede betrekking heeft op de rechtstoestand van de betrokken officieren en dat daarbij in de eerste plaats aan deze officieren aanspraak op traktement wordt verleend, ongeacht de voorschriften van het eigen land, terwijl voorts is geregeld, dat dit traktement uiteindelijk ten laste van het eigen land zal komen, zodat de officier een desbetreffende vordering tegen zijn eigen overheid kan instellen.

„Indien deze opvatting juist zou zijn zouden — gelet op de jurisprudentie van Uw Raad, volgens welke de aanspraken op bezoldiging van de op of na 15 mei 1942 in duitse krijsgévangenschap gevoerde militairen worden beheerst door het voorschrift, vervat in de circulaire d.d. 2 juli 1942 van de Commissaris voor de belangen van de voormalige Nederlandsche Weermacht — de krijsgévangen officieren na 15 mei 1942 uit tweeërlei hoofde aanspraak op bezoldiging hebben gehad.

„Bij uitspraak van 28 oktober 1946 (MAW 1946 B 3 *) heeft Uw Raad echter aangaande het bovengenoemde verdrag reeds overwogen, dat de strekking hiervan „geenszins is de rechtsverhouding van de zich in krijsgévangenschap bevindende militairen tot de mogendheid, welke zij hebben gediend, te regelen” en — in aansluiting hierop — aangaande artikel 23 van het verdrag, dat dit „niet inhoudt een regeling van het geldend maken van het recht van een betrokkene op tractement, doch in feite behelst een voorschrift nopens het voorschieten van tractement door de gevangenhoudende mogendheid, welk tractement verschuldigd is door de mogendheid, welke de

*) a.r.b. 1946, 328.

„„officieren en gelijkgestelden hebben gediend, zodat dezen bij niet „„betaling door de gevangenhoudende mogendheid hun recht alsdan „„geldend kunnen en moeten maken bij de mogendheid, welke zij „„gediend hebben.”.

„Uw Raad heeft dus reeds vastgesteld, dat een krijgsgevangen officier slechts aanspraak op bezoldiging heeft voor zover hij deze kan „ontlenen aan de door zijn eigen overheid uitgevaardigde voorschriften, weshalve de ondergetekende meent een nader verweer tegen de „opvatting van eiser dienaangaande wel achterwege te mogen laten.

„3. Vervolgens betoogt eiser, dat hij sinds 31 juli 1940 de hoedanigheid van krijgsgevangene bezat, en wel omdat:

„(1e) volgens de capitulatievoorwaarden van 15 mei 1940 de gehele Nederlandse krijgsmacht krijgsgevangen was;

„(2e) hij, daar hij op 31 juli 1940 werd gevangen genomen, verkeerde „in een geval, voorzien bij artikel 1 van het meergenoemde verdrag „van 27 juli 1929.

„De ondergetekende meent deze twee argumenten als alternatieven „te moeten zien. Immers indien eiser op 31 juli 1940 ingevolge de „capitulatievoorwaarden krijgsgevangene was, bezat hij deze status „sedert 15 mei 1940 en kon zijn arrestatie op 31 juli daarop geen „invloed hebben.

„Wat het eerstgenoemde uitgangspunt betreft moge de ondergetekende volstaan met een verwijzing naar de jurisprudentie van Uw „Raad, waarbij aan de capitulatievoorwaarden nimmer betekenis is „toegekend voor het antwoord op de vraag of een militair tijdens de „bezetting al dan niet als krijgsgevangene moest worden beschouwd, „en naar de uitspraak van het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage *) „van 3 november 1946 (nr. 210), waarbij het Gerecht uitvoerig heeft „overwogen, dat de nederlandse militairen in juni 1940 door de duitse „overheid bevoegdlijk uit de krijgsgevangenschap zijn ontslagen.

„Het tweede uitgangspunt heeft betrekking op „tot de gewapende „„machten der oorlogvoerende partijen behorende personen, die door „„de vijand zijn gevangengenomen gedurende krijgsverrichtingen ter „„zee of in de lucht”.

„Dienaangaande zij opgemerkt, dat klager op 30 juni 1940 met groot „verlof was vertrokken en dus op 31 juli 1940 niet meer tot „de ge- „„wapende macht” behoorde en voorts, dat de aangehaalde bepaling „tot doel heeft de militairen, die tijdens krijgsverrichtingen ter zee of in „de lucht worden gevangengenomen, op een lijn te stellen met de te „land gevangengenomen militairen; uit dit laatste volgt, gelet op de „ter zake geldende voorschriften, dat de bepaling niet van toepassing „kan worden geacht op een individueel, zonder militaire opdracht en „buiten militair verband opererende persoon, zelfs al is deze reserve- „officier en streeft hij een militair doel na.

„4. Tenslotte komt eiser op tegen de overwegingen van het Ambtenarengerecht volgens welke de gevangenschap van 26 november 1942 „tot 30 mei 1945 niet als krijgsgevangenschap kan worden beschouwd.

*) Niet gepubliceerd.

„Het staat wel vast, dat de vrijheidsberoving in november 1942 „niet was een gevangenneming als bedoeld in artikel 1 van het meer- „genoemde verdrag van 27 juli 1929, terwijl het ook niet aan twijfel „onderhevig is, dat de gevangennemende mogendheid niet de bedoeling „had eiser in krijgsgevangenschap te voeren of hem althans als krijgs- „gevangen officier te behandelen. Voorts bestond er — zoals het „Ambtenarengerecht heeft overwogen — geen direct causaal verband „tussen eisers hoedanigheid van militair en de tweede gevangenneming. „Eiser stelt echter, dat hij in juli 1940 zijn ontvluchtingspoging „ondernam in zijn hoedanigheid van militair, dat er wel verband be- „staat tussen deze ontvluchtingspoging en de tweede gevangenneming „en derhalve eveneens tussen deze gevangenneming en zijn militaire „status

„De ondergetekende is van mening, dat een dergelijk indirect ver- „band — hetwelk ook in tal van andere gevallen van vrijheidsberoving „tijdens de bezetting zou kunnen worden geconstateerd — een te „zwakke grond vormt om de aard van de gevangenschap te bepalen „en daarvan geldelijke en andere aanspraken afhankelijk te stellen. „De beslissing aangaande de toepasselijkheid der voorschriften zou „dan tenslotte worden bepaald door subjectieve bedoelingen van de „belanghebbende, met miskennis van de objectieve criteria, die toch „voor de krijgsgevangenschap, in onderscheiding van andere vormen „van gevangenschap, niet moeilijk zijn te vinden.

„5. Concluderende moge de ondergetekende Uw Raad verzoeken „de door eiser aangevallen uitspraak te bevestigen.”;

IN RECHTE:

Overwegende dat voor de Raad vaststaat en tussen partijen ook niet in geschil is: dat eiser, destijds als 2e luitenant-waarnemer bij de luchtmacht behorende tot het reserve-personeel der Koninklijke landmacht, op 30 juni 1940 met groot verlof is gezonden; dat hij in juli 1940 tezamen met een tweetal andere met groot verlof gezonden militairen alsmede een broer van hem, die geen militaire status bezat, een poging heeft ondernomen naar Engeland over te steken, maar daarbij op 31 juli 1940 door militairen van de Duitse marine is gevangen genomen; dat hij te dier zake op 18 december 1940 door het „Gericht des Marinebefehlshabers in den Niederlanden” is veroordeeld wegens „Feindbegünstigung”, tot twee jaar tuchthuis; dat hij op 17 augustus 1942 uit deze gevangenschap is ontslagen; dat hij op 26 november 1942 te zijnen huize opnieuw is gearresteerd, omdat hij als staatsgevaarlijk werd beschouwd, vervolgens in verschillende gevangenschappen en concentratiekampen heeft verbleven, en, nadat hij in Duitsland was bevrijd, op 30 mei 1945 in Nederland is teruggekeerd, waarna hij op 6 augustus 1945 wederom als reserve-officier in actieve dienst is getreden;

Overwegende dat in het onderhavige geding moet worden beslist, of eiser over het tijdvak 31 juli 1940 tot 6 augustus 1945 dan wel over een of meer gedeelten ervan aanspraak heeft op bezoldiging als militair;

Overwegende dat deze vraag, gelet op het bepaalde in het 3e lid van artikel 27 van het Reglement voor de militaire ambtenaren der Koninklijke landmacht, alleen dan bevestigend kan worden beantwoord, indien eiser — die in de hoedanigheid van met groot verlof gezonden reserve-officier een militaire status bezat — in dat tijdvak in werkelijke dienst is geweest;

Overwegende dat dit slechts kan worden aangenomen, als eiser gezegd kan worden toen te zijn geweest in krijgsgevangenschap;

Overwegende dat eiser zich op het standpunt stelt, dat dit het geval was reeds op grond van artikel 1 der capitulatievoorwaarden van 15 mei 1940, luidend „Die Gesamte Wehrmacht der Niederlande gilt „als kriegsgefangen““;

Overwegende dat de Raad dit standpunt echter niet kan delen en van oordeel is, dat de gehele Nederlandse krijgsmacht weliswaar sedert 15 mei 1940 werd geacht krijgsgevangen te zijn, maar aan deze staat van krijgsgevangenschap een einde is gekomen, nadat bij schrijven van de „Führer“ d.d. 30 mei 1940 toestemming was verleend tot vrijlating van de gevangen Nederlandse militairen en tot demobilisatie van de krijgsmacht was overgegaan;

dat die vrijlating uit de krijgsgevangenschap naar 's Raads oordeel niet was een ongeldige eenzijdige wijziging van een volkenrechtelijke overeenkomst, daar aan de gevangenhoudende mogendheid het recht niet is ontzegd de krijgsgevangenen eenzijdig vrij te laten;

dat aan het feit der vrijlating niet afdoet, dat, als gevolg van de omstandigheid dat ons land door de vijand was bezet, de vrijgelatenen nog tot op zekere hoogte in de macht van de vijand bleven, daar dit in dezelfde mate het geval was met alle hier te lande verblijvende burgers, met wie zij dus te dien aanzien geheel op één lijn stonden;

dat aan het vorenstaande ook niet in de weg staat, dat deze vorm van ontslag uit de krijgsgevangenschap in het Verdrag betreffende de behandeling van krijgsgevangenen (Stb. 1932, nr. 514) niet is voorzien;

dat bovendien tegen de gedachtengang, dat eiser onafgebroken in krijgsgevangenschap en daarom in werkelijke dienst zou zijn gebleven, mede pleit, dat eiser op 30 juni 1940, met groot verlof is gezonden; waarbij nog opmerking verdient, dat volgens artikel 1 van de wet van 8 maart 1956 tot bepaling van de rechtsgevolgen van maatregelen, in bezet Nederlands gebied genomen met betrekking tot de rechtstoestand van militairen der Koninklijke landmacht (Stb. 1956, nr. 132), o.a. groot verlof, in het tussen 14 mei 1940 en 5 mei 1945 bezet gehouden Nederlands gebied verleend aan een militair van de Koninklijke landmacht, wordt aangemerkt als te zijn verleend door het bevoegde Nederlandse gezag;

Overwegende dat vanwege eiser voorts is betoogd, dat in elk geval de gevangenschap, waarin hij van 31 juli 1940 tot 17 augustus 1942 en van 26 november 1942 af heeft verkeerd, als krijgsgevangenschap moet worden beschouwd;

Overwegende dienaangaande, dat de omstandigheid, dat de Duitse autoriteiten die gevangenschap niet als krijgsgevangenschap hebben

hebben aangemerkt, niet een afdoende argument oplevert tegen dat betoog, daar het allerminst ondenkbaar is, dat zulks ten onrechte niet is geschied;

dat evenmin de omstandigheid, dat eiser in door Duitse autoriteiten omtrent gevangenschap opgemaakte bescheiden is aangeduid als reserve-officier, een afdoende argument is om eiser wel als krijgsgevangene te beschouwen;

dat eisers op 31 juli 1940 begonnen gevangenschap naar 's Raads oordeel slechts dan als krijgsgevangenschap zou kunnen worden aangemerkt, indien hij was gevangen genomen *omdat* hij militair was (hetgeen bijvoorbeeld het geval is geweest met de in december 1943 gevangen genomen reserve-officier, op wie 's Raads uitspraak van 19 oktober 1948, M.A.W. 1948/B3 *), betrekking had) of indien hij was gevangen genomen en veroordeeld wegens een specifiek militaire gedraging, een mogelijkheid, welke zich vermoedelijk zelden of nooit zal hebben voorgedaan;

dat evenwel noch het een noch het ander het geval is geweest, het laatste te duidelijker niet, daar de „Feindbegünstigung” door een poging over te steken naar Engeland met het oogmerk zich aldaar bij de geallieerde krijgsmacht te voegen, een gedraging is geweest, welke zowel in 1940 als later is ondernomen door verschillende goede vaderlanders, die in het geheel geen militaire status bezaten (tot wie ook eisers vorenbedoelde broer behoort);

dat er naar 's Raads oordeel dan ook geen voldoende grond bestaat om eiser, die sedert hij op 30 juni 1940 met groot verlof was gezonden, in dezelfde omstandigheden verkeerde als iedere burger, ter zake van zijn op 31 juli 1940 aangevangen gevangenschap anders te beschouwen dan die goede vaderlanders, zodat deze gevangenschap niet als krijgsgevangenschap kan worden aangemerkt;

dat na het vorenstaande geen betoog meer behoeft, dat ditzelfde eveneens geldt ten opzichte van eisers op 26 november 1942 begonnen gevangenschap;

Overwegende dat uit het hiervoren overwogene volgt, dat gedaagdes besluit eiser over het tijdvak 31 juli 1940 tot 6 augustus 1945 of over een of meer gedeelten ervan geen militaire bezoldiging uit te betalen, niet in strijd is met enig toepasselijk algemeen verbindend voorschrift;

Overwegende dat, daar er ook overigens niet is gebleken van gronden als omschreven in het 1e lid van artikel 58 der Ambtenarenwet 1929, het door eiser tegen gedaagdes besluit van 4 januari 1954 ingestelde beroep bij de aangevallen uitspraak terecht ongegrond is verklaard, weshalve die uitspraak moet worden bevestigd;

RECHTDOENDE IN HOGER BEROEP IN NAAM DER KONINGIN!

Bevestigt de uitspraak, waarvan beroep.

---

* a.r.b. 1949, 132.

VRAGENBUS.

Van de luitenant ter zee van administratie der 1ste klasse J. J. MAAS ontvingen wij het volgende vraagpunt met het verzoek dit in het M.R.T. te willen behandelen.

Indien een militair een overtreding begaat van een klachtdelict b.v. art. 241 W.Sr. en er geen klacht wordt ingediend, kan dus geen vervolging plaats vinden.

Krijgstuchtelijke bestraffing kan ook niet plaats vinden omdat het begane feit „wel” in enige strafwet staat omschreven en dus niet onder art. 2, 1° W.Kr. valt en evenmin genoemd wordt onder art. 2, 2° — 6° W.Kr.

Het Reglement betreffende de Krijgstucht eist evenwel van de militair „het nalaten van elk min voegzaam gedrag” en „een zedige „levenswijze”.

De militair heeft zich dus hieraan niet gehouden en door zijn gedrag ook het aanzien van de krijgsmacht geschaad.

Kan deze militair nu krijgstuchtelijk gestraft worden voor het gevolg (schaden van het aanzien der krijgsmacht) terwijl het feit zelf buiten bereik van straf- en tuchtrechter blijft?

De bevoegdheid tot het instellen van een strafvordering komt toe aan het openbaar ministerie (de garnizoenscommandant, de verwijzingsofficier en de vlootvoogd), dat daarbij als regel onafhankelijk is van de medewerking en toestemming van degeen tegen wie het misdrijf is gepleegd. Op deze regel bevat het W.Sr. één uitzondering door voor enkele misdrijven als voorwaarde voor de in te stellen strafvervolgung een klacht te vorderen, waarbij de vervolging van het misdrijf aan het O.M. (de garnizoenscommandant, de verwijzingsofficier en de vlootvoogd) wordt gevraagd, de z.g.n. klachtdelicten.¹⁾ De enige grond voor de afhankelijkheid der vervolging van de wil van hem tegen wie het misdrijf is gepleegd, is de *mogelijkheid* dat het bijzonder belang groter nadeel lijdt door het instellen dan het openbaar belang lijdt door het niet instellen van de strafactie. In deze woorden ligt de *erkenntenis* opgesloten, dat het openbaar belang kan worden geschaad door het achterwege laten der vervolging. Vandaar dat art. 67a W.Sr. de ambtshalve vervolging wegens het algemeen belang weer mogelijk maakt bij het misdrijf van belediging, terwijl art. 54 W.M.Sr. de ambtshalve vervolging van de misdrijven van art. 254 en 281 W.Sr., gepleegd in tijd van oorlog, door een aan de militaire rechtsmacht onderworpen persoon, eveneens mogelijk maakt, daar de discipline in de krijgsmacht gevaar zou kunnen lopen door vervolging dan achterwege te laten.²⁾

Wanneer het zoveel ernstiger klachtdelict klacht-*misdrijf* om redenen van particulier belang zonder klacht niet vervolgd wordt, behoort men m.i. datzelfde feit als krijgstuchtelijk feit bezien, om redenen van particulier belang ook ongemoeid te laten, al moet worden erkend, dat de

¹⁾ Simons, Strafrecht zesde druk, I blz. 343.

²⁾ Van der Hoeven, Militair Straf- en tuchtrecht I blz. 446-449.

krijgstucht (art. 1 Regl. Krijgst.) door achterwege laten van krijgstuchtelijke correctie kan worden geschaad. Ook in het tuchtrecht heeft het particulier belang zijn betekenis.

De commanderende officieren zijn verantwoordelijk gesteld voor de onbehoorlijke gedragingen van hun ondergeschikten, voor zoverre zij door een al te grote toegevendheid of onachtzaamheid als mede-oorzaken daarvan kunnen worden beschouwd (art. 27 Regl. Krijgst.). In de regel valt een minder behoorlijke gedraging van een militair jegens een niet-militair in zuiver particuliere aangelegenheden niet in de kring van de bemoeiingen van de C.O., maar zodanige gedraging behoort wèl tot die bemoeiing wanneer zij plaats vindt in het openbaar of wanneer de militair in aanraking komt met een overheidspersoon terzake van de rechtmatige uitoefening zijner bediening, aldus een beschikking van het H.M.G. van 2 februari 1912, M.R.T. VIII blz. 277. Hieruit blijkt, dat niet alle ongewenste gedragingen van militairen tot de bevoegdheid van de C.O. behoren.

Zo ook overwoog het H.M.G. in zijn beschikking van 24 mei 1918:

Overwegende, dat het huldigen van de waarheid tegenover zijn meerdere onder alle omstandigheden is één van de eerste plichten van den militair; dat immers een behoorlijke huishouding — militaire of andere — niet kan bestaan, wanneer niet wordt vastgehouden aan het beginsel van waarheidsliefde tegenover hen, die in de huishouding gezag hebben te voeren; dat dan ook in de militaire huishouding het spreken van onwaarheid tegenover een meerdere, het draaien, het zoeken van uitvluchten en het op deze of andere wijze bemoeilijken van het vinden der waarheid door den meerdere, ten allen tijde is beschouwd als een handeling en gedraging, met de instandhouding van een goede discipline en krijgstucht in den militairen dienst onbestaanbaar, en daarmee als strafbare overtreding tegen de krijgstucht;

Overwegende dat op het beginsel, dat een militair verplicht is tegenover zijn meerderen steeds en ten allen tijde de waarheid te huldigen *slechts uitzondering wordt toegelaten* vooreerst met betrekking tot gedragingen die hem met den strafrechter in aanraking kunnen brengen, omdat in het strafrechtelijke de regel geldt (o.a. neergelegd in artikel 63 Regtspleging Landmagt) *dat een beschuldigde vrij moet zijn al dan niet te komen tot bekentenis — en verder met betrekking tot toestanden en gedragingen, die als van zuiver huishoudelijken of familierechtelijken aard, tegen onderzoek door meerderen behoren gevrijwaard te zijn; enz.* Ook hieruit blijkt, dat de militair gevrijwaard behoort te zijn van bepaalde onderzoeken door meerderen. (M.R.T. XIV blz. 170).

In de praktijk van het onderzoek wordt ook in het tuchtrecht rekening gehouden met de inhoud van art. 63 R.L., art. 61 R.Z. (v.gl. art. 29 W.Sv.); zie b.v. Besch. H.M.G. van 25 november 1921 (M.R.T. XVII blz. 471); Besch. H.M.G. van 22 mei 1928 (M.R.T. XXIV blz. 254); Besch. Commandant der Marine te Willemsoord van 25 januari 1935 (M.R.T. XXX blz. 574).

In grensgevallen of gevallen waarin zowel het particulier belang als het militair belang bij een zaak betrokken zijn, zal het dan van omstandigheden van het geval afhangen hoe het beleid van de C.O. zal zijn: of hij het particulier belang of het militair belang zwaarder zal laten wegen.

In geval een klachtdelict na klachte wordt vervolgd is er voor oplegging van een krijgstuchtelijke straf geen plaats (art. 59 W.Kr.).

Wanneer de verwijzingsautoriteit een klachtdelict niet vervolgt wegens gebrek aan een klacht, zal er voor krijgstuchtelijke afdoening der zaak in het algemeen evenmin plaats zijn.

Men behoort de wet strikt toe te passen. Het H.M.G. heeft hierin meermalen de pas aangegeven. Het Hof pleegt zich op formeel standpunt te stellen. Roept een gestrafte de eindbeslissing in van het Hof na verloop van de termijn van art. 67 W.Kr., dan wordt hij in zijn verzoek niet ontvankelijk verklaard, omdat het Hof in het belang ener deugdelijke behandeling van beklagzaken verplicht is, aan de termijn van 2 dagen in art. 67 W.Kr. gesteld, streng de hand te houden. Is een mondelinge berisping opgelegd (bedoeld is een berisping welke mondeling is tenuitvoergelegd) dan pleegt het Hof deze steeds te wijzigen in die van „berisping, omdat de wet slechts één straf van berisping en niet twee soorten van berisping kent”. Feiten genoemd in art. 2, 2° — 6° W.Kr., welke in normale tijd krijgstuchtelijk kunnen worden afgedaan, moesten, toen het Hof „tijd van oorlog” in zijn beslissingen aannam, naar de krijgsraad worden verwezen.

Bij krijgstuchtelijke vergripen, waarbij het persoonlijk belang van de benadeelde bij een niet-bestrafing verre uitgaat boven het militaire belang bij een bestrafing, behoort m.i., evenals zulks bij klachtdelicten het geval is, het militaire belang op de achtergrond te treden, ook al lijdt het militaire belang mogelijk schade door het niet ingrijpen van de strafoplegger.

In zeer bijzondere gevallen echter, waarbij het krijgstuchtelijk belang (algemeen belang) dusdanig scherp op de voorgrond treedt, dat het krijgstuchtelijk vergriep als het ware kan worden losgemaakt van het klachtdelict, behoort m.i. het particulier belang te wijken voor het disciplinair belang. Deze gevallen behoren echter hoge uitzondering te zijn op de regel (V.g.l. art. 67a W.Sr., art. 54 W.M.Sr.).

Zou de verwijzingsautoriteit van oordeel zijn, dat er een eigenlijk krijgstuchtelijk vergriep is gepleegd in samenhang of verband met een niet vervolgd klachtdelict (wegens het ontbreken van een klacht), dan zou dat vergriep m.i. krijgstuchtelijk kunnen worden afgedaan, nu de rechter van het klachtdelict geen kennis neemt (art. 60 W.Kr.).

De praktijk van de tuchthandhaving volstaat in dergelijke gevallen wel met een andere oplossing zoals ontheffen uit een bepaalde functie, overplaatsing, niet-bevordering, onthouden van het toekennen van een onderscheiding, e.d.

A. F. S.

OPMERKINGEN EN MEDEDELINGEN.

Mal Jugé.

Bij het op blz. 322 afgedrukte vonnis schreef Mr A. H. Geesink het volgende.

Dit vonnis is naar mijn mening een mal jugé. Aan beklagde is te lastegelegd dat hij op *Zondag* op een scooter, zijnde een door *benzine* voortbewogen motorrijtuig over het Rokin heeft gereden en derhalve in dat motorrijtuig *benzine* heeft gebruikt, zonder vergunning.

De krijgsraad acht het ten laste gelegde, in de opzettelijke vorm, bewezen. Niet bewezen vindt de krijgsraad dat beklagde *derhalve* in dat motorrijtuig benzine heeft gebruikt, omdat dit niet zou volgen uit de bewezen feiten dat beklagde als bestuurder van, en gezeten op een tweewielig motorrijtuig daarmee over de rijbaan van het Rokin heeft gereden.

Dit is voor mij een onbegrijpelijke uitspraak. De telasteleggiog stelt dat het voertuig door benzine wordt voortbewogen. Hoe de krijgsraad dan kan zeggen dat het rijden van dat voertuig over het Rokin niet het gebruiken van benzine impliceert, ontgaat mij. Of moet ik er uit lezen dat de krijgsraad wil suggereren dat het voertuig misschien gesleept is, of voortgeduwd? Dat zou toch geheel in strijd zijn met de gewone wijze van telastelegging in verkeerszaken, waarin „rijden” altijd betekent dat het voertuig op eigen kracht, dus met gebruik van de brandstof waarvoor het is geconstrueerd, zich voortbeweegt.

Wanneer de krijgsraad, zijn eigen gedachtegang volgende, het woord „derhalve” uit de bewezenverklaring had weggelaten, had het college kunnen veroordelen.

Onbegrijpelijk is waarom de auditeur-militair tegen zo een vonnis geen appèl heeft aangetekend.

Opheffing van de Krijgsraden te Velde „West” en „Oost” der Koninklijke Luchtmacht en wijziging van de Naam van de Krijgsraad te Velde „Zuid” der Koninklijke Luchtmacht in „Krijgsraad te Velde voor de Koninklijke Luchtmacht”.

Beschikking van de Chef van de Luchtmachtstaf
van 4 april 1957, nr. 103119B.

De Chef van de Luchtmachtstaf, Commandierend Generaal in de zin van artikel 243 van de Regtspleging bij de Landmagt en van het Organisatiebesluit Rechtspleging te Velde 1944;

Gelet op zijn beschikking d.d. 18 juli 1952, houdende de instelling van drie Krijgsraden te Velde van de Koninklijke Luchtmacht, „West”, „Oost” en „Zuid”, alsmede de benoeming van functionarissen in deze Krijgsraden;

Overwegende, dat een verdeling van de zaken der Koninklijke Luchtmacht over 3 Krijgsraden te Velde tot een minder efficiënte justitiële praktijk geleid heeft en het belang van de dienst vordert, dat er voor dit deel van de krijgsmacht binnen het Rijk in Europa slechts één Krijgsraad zal zijn en wel met standplaats 's-Hertogenbosch;

Overwegende, dat het mogelijk en gewenst is de Krijgsraden te Velde „West” en „Oost” der Koninklijke Luchtmacht op te heffen, en in verband hiermede de naam van de Krijgsraad te Velde „Zuid” der Koninklijke Luchtmacht te wijzigen in Krijgsraad te Velde voor de Koninklijke Luchtmacht, met standplaats 's-Hertogenbosch en onder aanwijzing van het gehele Rijk in Europa als ressort;

Overwegende, dat de zaken van militairen behorende tot de Koninklijke Luchtmacht, thans in behandeling bij respectievelijk de Krijgsraden te Velde „West” en „Oost”, de Auditeurs-Militair en de Officieren-Commissaris aldaar, moeten overgaan naar respectievelijk de Krijgsraad te Velde voor de KLu, de Auditeur-Militair en de Officieren-Commissaris aldaar;

Overwegende, dat uit het vorenoverwogene voortvloeit de noodzakelijkheid ontslag te verlenen aan de door hem voor de Krijgsraden te Velde „West” en „Oost” der Koninklijke Luchtmacht, benoemde functionarissen;

Gelet op art. 243 van de Regtspleging bij de Landmagt en op het Organisatiebesluit Rechtspleging te Velde 1944 (Staatsblad E 67);

Bepaalt

ten eerste

- a. Met ingang van 1 mei 1957 worden de Krijgsraden te Velde „West” en „Oost” der Koninklijke Luchtmacht met standplaats respectievelijk te 's-Gravenhage en te Arnhem opgeheven, terwijl de Krijgsraad te Velde „Zuid” der Koninklijke Luchtmacht alsdan zal worden geheten Krijgsraad te Velde voor de Koninklijke Luchtmacht, met standplaats 's-Hertogenbosch;
- b. Met ingang van die datum wordt aan de Krijgsraad te Velde voor de Koninklijke Luchtmacht als ressort aangewezen het Rijk in Europa;
- c. Zaken in behandeling bij de vroegere Krijgsraden te Velde „West” en „Oost”, de Auditeurs-Militair en de Officieren-Commissaris aldaar gaan op die datum in de staat waarin zij zich alsdan zullen bevinden over op respectievelijk de Krijgsraad te Velde voor de Koninklijke Luchtmacht, de Auditeur-Militair en de Officieren-Commissaris aldaar;
- d. Een zaak die aldus is overgegaan wordt geacht van het begin af door respectievelijk de Krijgsraad te Velde voor de Koninklijke Luchtmacht, de Auditeur-Militair of de Officieren-Commissaris aldaar te zijn behandeld;
- e. De Commanderende Officieren (Korpscommandanten) der Koninklijke Luchtmacht binnen het ressort van de vroegere Krijgsraden te Velde „West” en „Oost” zullen dossiers betreffende de strafbare feiten waarover de Auditeur-Militair aan de Commanderende Generaal advies moet uitbrengen na die datum in handen stellen van de Auditeur-Militair bij de Krijgsraad te Velde voor de Koninklijke Luchtmacht.

ten tweede

met ingang van 1 mei 1957

wordt bij de door hem ingestelde krijgsraden te Velde onder dankzegging voor de bewezen diensten eervol ontslag verleend

a. als president

aan

1°. de reserve kolonel van de Militair Juridische Dienst

Mr H. H. A. DE GRAAFF

2°. de reserve kolonel van de Militair Juridische Dienst

Mr Dr J. PH. VAN ERK

b. als president plaatsvervanger

aan

1°. de reserve luitenant-kolonel van de Militair Juridische Dienst

Mr J. TH. BUURMAN VAN VREEDEN

2°. de majoor van de Militair Juridische Dienst

Mr D. J. R. BUISMAN

c. als auditeur-militair

aan

1°. de reserve luitenant-kolonel van de Militair Juridische Dienst

Mr W. J. SMITS

2°. de reserve luitenant-kolonel van de Militair Juridische Dienst

Mr B. H. VAN EVERDINGEN

d. als auditeur-militair plaatsvervanger

aan

1°. de majoor van de Militair Juridische Dienst

Mr J. VAN DEN BERKHOF

e. als officier-commissaris

aan

1°. de majoor van de Militair Juridische Dienst

Mr J. H. DAMBRINK

2°. de majoor van de Militair Juridische Dienst

Mr D. J. R. BUISMAN

3°. de kapitein van de Militair Juridische Dienst

Mr F. F. KAARSEMAKER

4°. de kapitein van de Militair Juridische Dienst

Mr S. VAN DER PLOEG

5°. de kapitein van de Militair Juridische Dienst

Mr P. G. VAN LIEROP

6°. de kapitein van de Militair Juridische Dienst

Mr J. H. BEKKERING

f. als secretaris

aan

1°. de majoor van de Militair Juridische Dienst

Mr J. H. DAMBRINK

2°. de majoor van de Militair Juridische Dienst

Mr D. J. R. BUISMAN

3°. de kapitein van de Militair Juridische Dienst

Mr F. F. KAARSEMAKER

- 4°. de kapitein van de Militair Juridische Dienst
Mr P. G. VAN LIEROP
- 5°. de kapitein van de Militair Juridische Dienst
Mr S. VAN DER PLOEG
- 6°. de kapitein van de Militair Juridische Dienst
Mr J. H. BEKKERING.

Afscheid van de Auditeur-Militair

Mr J. G. Ch. H. DUBOIS,

Res.-Luit.-Kolonel M.J.D.

Op 28 maart j.l. vond in de bij die gelegenheid tot de laatste plaats bezette gerechtszaal van het Paleis van Justitie te 's-Hertogenbosch een buitengewone zitting van de Krijgsraad te Velde „Zuid” plaats, zulks in verband met het feit, dat enkele dagen later de reserve luitenant-kolonel der Militair Juridische Dienst Mr J. G. Ch. H. DUBOIS zijn functie van Auditeur-Militair bij die Krijgsraad en bij die van het 3e Militaire Arrondissement zou neerleggen wegens het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd.

Dat het hier een afscheid betrof van de Krijgsraden te Velde van drie der Krijgsmachtonderdelen vond zijn weerspiegeling in het feit, dat onder voorzitterschap van kolonel Mr F. A. J. DEELEN officieren van de Koninklijke Landmacht, de Koninklijke Luchtmacht en de Mobiele Colonne achter de groene tafel plaats hadden genomen.

In aanwezigheid van een zeer groot aantal burgerlijke en militaire autoriteiten, onder wie Generaal-Majoor J. G. WARRINGA, Commandend Generaal van de Krijgsraad te Velde voor de Mobiele Colonne, de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht, de Procureur-Generaal bij het Gerechtshof te 's-Hertogenbosch, de Directeur der Militair Juridische Dienst, Presidenten en Auditoren-Militair van alle Krijgsraden hier te lande, vele leden uit de civiele rechtelijke macht uit alle delen des lands, etc. etc. sprak als eerste de President van de Krijgsraad te Velde „ZUID”, kolonel Mr DEELEN, de scheidende functionaris toe; deze schetste in het kort hoe Mr DUBOIS meer dan 35 jaar zijn krachten had gewijd aan de defensio legis, hoe deze — na in 1921 benoemd te zijn tot Ambtenaar van het Openbaar Ministerie bij het Kantongerecht te Amsterdam en in 1923 in dezelfde functie te Roermond geplaatst te zijn in 1931 werd aangesteld tot substituut-Officier van Justitie in 's-Hertogenbosch en in het jaar 1934 benoemd werd bij de toenmalige Krijgsraad voor de Landmacht voor het Rijk in Europa als president-plaatsvervanger, om tenslotte sedert de bevrijding van het Zuiden des lands zich geheel te wijden aan de militaire justitie. Spreker roemde vervolgens de scheidende Auditeur om zijn grote mede op een zeer uitgebreide ervaring berustende kennis van het strafrecht, doch daarnaast tevens om diens grote eruditie en alom bekende Limburgse jovialiteit en vermeldde hoe typisch het was voor Mr DUBOIS, dat deze somtijds zijn requisitoir, dat bij de toehoorders visioenen van apocalyptische verschikkingen moest opwekken, be-

eindigde met een eis welke demonstreerde hoe weinig hij er in slaagde de stem van het hart geheel te doen overstemmen door die van het koele nuchtere verstand.

Nu de Deken van de Orde van Advocaten in het arrondissement 's-Hertogenbosch verhinderd was aanwezig te zijn, sprak namens de balie de Secretaris van de Orde van Advocaten Mr H. B. S. HOLLA; hij betoogde hoezeer de balie waardering had voor de innige en vruchtbare samenwerking, welke in de loop der jaren steeds bestond tussen de raadslieden en de Auditeur-Militair, dank zij diens nimmer aflatende bereidheid ook buiten de terechtzittingen de strafpleiter het oor te lenen.

Spreker haalde uit zijn herinnering op hoe de Substituut-Officier te 's-Hertogenbosch zich tijdens de bezettingsjaren onder de Brabantse varkenshouders, zuchtend onder het juk van het slachtverbod, onsterfelijk maakte door diens wel zeer gedurfde schepping van het juridisch monstrem der „schuldslachting”.

Namens de Officieren-raadslieden werd vervolgens het woord gevoerd door Majoor K. BAKKER, die in gelijke trant de scheidende Auditeur hulde en dank bracht voor diens goede verstandhouding en prettige samenwerking met de militaire verdedigers.

De Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht, Mr D. J. VAN GILSE, sprak als volgende woordvoerder er zijn vreugde over uit, dat hij de scheidende Auditeur kon mededelen, dat het Hare Majesteit de Koningin behaagd had hem te benoemen tot Officier in de Orde van Oranje Nassau met de zwaarden en overhandigde daarna Mr DUBOIS de versierselen dezer Orde.

Nadat de Directeur der Militair Juridische Dienst, kolonel Mr P. J. LA GORDT DILLIÉ, als laatste in de rij der sprekers uiting had gegeven aan zijn waardering voor de wijze waarop Mr DUBOIS het overleg met de Verwijzingsofficieren steeds had gevoerd, sprak de aftredende Auditeur-Militair de aanwezigen toe.

Na Hare Majesteit de Koningin zijn dank te hebben betuigd voor de hem verleende Koninklijke onderscheiding en voor de bewoordingen waarin het Besluit tot zijn ontslag als Auditeur-Militair was vervat en na de diverse sprekers te hebben bedankt voor de vele tot hem gerichte waarderende woorden, sprak Mr DUBOIS in een rede, als altijd rijkelijk versierd met uitspraken van denkers en dichters aller tijden en landstreken, een afscheidswoord, waarbij hij ervan getuigde hoe zeer hij ten alle tijde met vreugde zijn ambt had uitgeoefend. Hij ontveinsde zich daarbij niet — „ik sta hier tenslotte mijn eigen lijkrede te „houden” — dat het hem wel enige moeite kostte thans zijn loopbaan bij het Openbaar Ministerie vaarwel te moeten zeggen.

Na de sluiting der zitting volgde in de Advocatenkamer van het Paleis van Justitie een zeer druk bezochte receptie, op welke naast talrijke Autoriteiten en medewerkers, ook vele persoonlijke vrienden de heer en Mevrouw DUBOIS de hand kwamen drukken.

Generaal-majoor J. G. WARRINGA in zijn functie van Commandierend Generaal, gebruikte deze gelegenheid om onder aanbieding van een

geschenk nog enige waarderende woorden tot Mr DUBOIS te richten.

Kolonel H. J. F. NAARDING, garnizoenscommandant van 's-Hertogenbosch, namens het garnizoen en Majoor Mr H. E. VAN RENESSE als naaste medewerker van de aftredende Auditeur, namens het gehele personeel aan de Krijgsraad verbonden, deden woorden van hulde gepaard gaan aan geschenken.

In de typische sfeer van de Bossche Raadskelder werd tot slot door Mr DUBOIS aan een groot aantal genodigden een lunch aangeboden, waarmede dit passend en waardig afscheid van een verdienstelijk Auditeur-Militair werd besloten.

Internationale Prijsvraag.

Mr S. J. VISSER, overleden in 1919, heeft zijn vermogen vermaakt aan de Leidse Universiteit onder voorwaarde, dat de rente wordt aangewend om de studie van het volkenrecht en het internationaal privaatrecht te bevorderen. In het bijzonder was het zijn wens, dat periodiek een som van tenminste f 5.000,— zou worden besteed voor het uitschrijven van een internationale prijsvraag.

In overeenstemming met de Faculteit der Rechtsgeleerdheid heeft het College van Curatoren der Rijksuniversiteit te Leiden, als beheerder van de stichting LEGATUM VISSERIANUM, thans de volgende prijsvraag uitgeschreven:

„Het LEGATUM VISSERIANUM vraagt een kritische bespreking
 „van de antwoorden in wetten en verdragen, ontwerpen van wet-
 „ten of verdragen, jurisprudentie en doctrine gegeven op de
 „vraag, naar welke wet in een internationaal geval moet worden
 „beoordeeld, of door rechtshandelingen van een gevolmachtigde,
 „een speudo-gevolmachtigde of een zaakwaarnemer met een
 „derde de vertegenwoordigde jegens de derde gebonden en ge-
 „rechtigd is en of aansprakelijkheid van de speudo-gevolmach-
 „tigde of zaakwaarnemer jegens de derde bestaat.”

De antwoorden moeten, in het Nederlands, Zuid-Afrikaans, Duits, Engels of Frans getikt, vóór 1 maart 1959 worden toegezonden aan het College van Curatoren. De manuscripten moeten een motto dragen, hetwelk herhaald wordt op een bij de manuscripten gevoegde verzegelde enveloppe, die de naam en het adres van de schrijver of schrijvers bevat. Van elke inzender wordt slechts één antwoord ingewacht.

Aan de antwoorden, die naar het oordeel van ons College, gehoord de Faculteit der Rechtsgeleerdheid, daarvoor in aanmerking komen, zullen prijzen worden toegekend tot een maximum van f 5.000,—. Het College behoudt zich het recht voor het beschikbaar te stellen bedrag onder verschillende inzenders te verdelen.

Het Curatorium behoudt zich het recht voor, bekroonde inzendingen, die niet door de inzenders of door het fonds worden gepubliceerd, te doen opnemen in de verzamelingen van de Universiteitsbibliotheek.

INGEKOMEN BIJDRAGEN.

Enquête, punt 5, Militaire politie

door

W. KIST,

Brigade-Generaal b.d.

Gaarne maak ik gebruik van de door uw Redactie geboden gelegenheid om mijn inzichten weer te geven omtrent vraagpunt 5 van de Enquête in deel L 1957, Aflevering 1 van het Militair Rechtelijk Tijdschrift.

Mag ik eerst een algemene opmerking vooraf maken?

Onze militaire titulatuur is sinds de oorlog slordig. Zo spreekt men voortdurend over „Militaire Politie” waar men zou moeten zeggen „Marechaussee” en over een „korporaal der marechaussee” in plaats van over een „marechaussee der 2e klasse” (K.B. 5-8-1855 en K.B. 26-5-1922). Maar niet alleen spreekt men hiervan, doch zelfs in officiële stukken en vonnissen van militair rechterlijke colleges permitteert men zich deze onjuistheden. Nu zou men hier overheen kunnen stappen, ware het niet dat hieraan hoogst ongewenste consequenties zijn en worden verbonden. Het wil mij daarom goed voorkomen hierop te wijzen en de hoop uit te spreken dat deze slordigheden uit spreektaal en officiële stukken zullen verdwijnen.

Het hoofd van vraagpunt 5 had dan ook dienen te luiden: „Marechaussee”. Immers: Nederland kent geen „Militaire Politie” als zodanig. In ons land hebben wij een Wapen der Koninklijke Marechaussee, dat als *een van zijn taken* heeft de uitoefening van de militaire politiedienst. Zulks te constateren is van belang in verband met de aan de Marechaussee opgedragen taak, haar organisatie en de bevoegdheden van haar personeel.

In het algemeen kan in het kort hiervan gezegd worden dat de Militaire Politie zoals wij deze kennen in de in hoofdzaak Anglo-Amerikaanse landen, een organisatie is, welke ten behoeve van de militaire autoriteit politiediensten verricht *in* het leger dan wel *in* de luchtmacht; zij heeft in feite slechts jurisdictie over militairen. In haar organisatie is zij gecentraliseerd en de dienst wordt verricht op rechtstreeks bevel van de meerderen (officieren) in de onderdelen. Aan haar hoofd staat een Provost-Marshal.

De Marechaussee daarentegen is van Franse origine, zij verricht haar diensten gedecentraliseerd. Het aantal officieren in haar organisatie is naar verhouding gering, waardoor meer verantwoordelijkheid voor de juiste uitvoering van de dagelijkse dienst is gelegd in de handen van de onderofficieren (brigadecommandanten); van hen wordt dan ook een veel grotere parate kennis vereist dan van hun collega's in de Anglo-Amerikaanse organisatie. Zij, de Marechaussee, verricht haar dienst niet alleen *in* het leger, maar *ten behoeve* van de *gehele krijgsmacht* (marine, leger, luchtmacht), alsmede voor het Ministerie van

Oorlog en dat van Marine. Haar jurisdictie strekt zich niet alleen uit over militairen, maar ook over burgers, al of niet deel uitmakende van de krijgsmacht, indien de belangen van de laatste zulks eisen.

Bij een beschouwing zoals, naar ik aanneem, uw Redactie thans voor ogen staat kan deze organisatorische hors d'oeuvre niet worden gemist, zulks te minder waar telkens weder blijkt dat onvoldoende duidelijke inzichten ten deze de bron zijn van veel verwarring en onjuist inzicht in verhoudingen. Mede daarom is deze basis allerminst een zaak van ondergeschikt belang, daar zij het uitgangspunt dient te zijn bij de beantwoording van de gestelde vraagpunten. ¹⁾

Indien ik dan kom tot het eerste gedeelte van het vraagpunt 5, hetwelk aanvangt met het opsommen van de aspecten welke het optreden van de Marechaussee zouden vertonen, dan valt aanstonds op, dat deze opsomming verre van volledig is. Uw Redactie zou dit optreden „eenvoudigheidshalve” in 3 punten kunnen hebben samengevat; ook bestaat de mogelijkheid dat zij gebaseerd is op de eenvoudige oude conceptie waarop de R.L. (1812) zich stelt. Toch kan in verband met de verdere beantwoording van het gestelde onder A en B met deze eenvoudige redactie moeilijk worden volstaan. De tegenwoordige samenleving is zoveel gecompliceerder geworden, dat zich aanmerkelijk meer aspecten zijn gaan voordoen, welke voor een goed inzicht van de te stellen eisen dienen te worden genoemd, waarbij het van belang is de „politiedienst als zodanig” te onderscheiden van de „op-,sparing(sdienst)”. Zij zijn:

- a. de politiedienst van de enkele man, bijv. als verkeersregelaar geplaatst op een kruispunt, ter contrôle op stations of in treinen, dan wel in het algemeen ter handhaving van een gebod of verbod, ten aanzien van militairen;
- b. de politiedienst van de enkele man of een patrouille ten aanzien van burgers die het militair belang schaden of zouden kunnen schaden.
- c. idem ten aanzien van burgers of militairen die andere belangen dan de militaire zouden schaden of kunnen schaden, een en ander voorzover zulks voortvloeit uit de aan de Marechaussee opgedragen taken;
- d. het optreden als opsporingsambtenaar op verzoek van andere militaire autoriteiten dan de Korpscommandanten, dan wel burger autoriteiten, ten aanzien van militairen of burgers;
- e. het optreden als opsporingsambtenaar bij het doen van aangiften of klachten door militairen dan wel burgers;
- f. het optreden als opsporingsambtenaar ingevolge de als zodanig op hem rustende taak, *niet* op enig verzoek;
- g. bij het optreden in de politiedienst in het algemeen, eventueel bij of tengevolge van het verlenen van bijstand ingevolge art. 15 van het Politie Besluit 1945.

Uit deze opsomming blijkt dat de taken welke kunnen worden opgedragen aan de Marechaussee ingevolge het z.g. Taken Besluit 1954

¹⁾ Gemakshalve wordt de organisatie van de Marechaussee in het Legerkorps hier buiten beschouwing gelaten.

veel meer omvattend zijn dan de premisse waarvan uw Redactie in pt. 5 uitgaat.

Uiteraard kunnen deze taken niet naar behoren worden verricht, tenzij de wet hiertoe de bevoegdheden geeft. Gedeeltelijk treffen we deze aan in het Wetboek van Strafvordering (voor wat betreft de opsporing), gedeeltelijk in enkele andere wetten; ten dele behelpt men zich met een zekere interpretatie en gedeeltelijk kan nog worden gebruik gemaakt van het Reglement op de Politie (1815), voorzover deze bepalingen haar kracht nog niet hebben verloren.

Veelal echter, in het bijzonder bij de uitvoering van de politietaak, staat de Marechaussee met lege handen niet alleen, doch in het militaire vlak worden haar bepaaldelijk moeilijkheden in de weg gelegd. (Zie M.R.T. XLIV (1951) en M.R.T. XLVIII (1955). Dit kan niet zijn in het belang van het militaire apparaat dat zij o.a. heeft te dienen en reeds daarom zal ernstig onder de ogen moeten worden gezien hoe hierin een verandering ten goede kan en moet worden gebracht. Hierbij zal men niet alleen mogen uitgaan van de normale vredesverhoudingen en van de theoretische oorlogsverhoudingen, maar zal men goed doen zich te realiseren dat de laatste in de praktijk licht kunnen overgaan in toestanden en verhoudingen welke niet zijn voorzien; juist ook dan moet het apparaat kunnen werken. Ten deze moge worden herinnerd aan de toestanden zoals die hier te lande zich voordeden in 1945 en 1946.

Zulks hier verder uit te werken zou vallen buiten de bedoelingen van uw Redactie en dient derhalve achterwege te blijven. Ook deze omstandigheden dienen echter in beschouwing te worden genomen bij de samenstelling van een nieuw Wetboek van Militaire Strafvordering.

In de alinea's A en B van punt 5 worden nu vragen gesteld met betrekking tot de *opsporing*.

Allereerst moet dan worden opgemerkt dat de Regtspleging niet spreekt over opsporing, derhalve vermeldt zij ook niet welke organen of personen hiermede zijn belast, nog minder hun bevoegdheden. Het hieromtrent vermelde in de Eerste Titel en dat terzake bij de Informatiën in de Tweede Titel, kan als zodanig niet worden beschouwd; dit is in feite niet meer dan een intern onderzoek en dekt in geen dele het begrip „opsporing”. Aangenomen mag worden dat het zoveel minder gecompliceerde (militaire) leven bij de totstandkoming van de R.L. hiertoe geen aanleiding gaf; waarschijnlijk was toentertijd de aard der strafbare feiten en het leveren van het bewijs minder gecompliceerd dan veelal tegenwoordig het geval is en kon hierin op afdoende wijze door terzake ongeschoold personeel worden voorzien. De Vijfde Titel spreekt in art. 274 slechts over „nasporing”, welke *kan* worden opgedragen aan hulpofficieren van justitie of *algemene* opsporingsambtenaren. Dat ook met deze *na*-sporing iets anders is bedoeld dan met het thans heersende begrip *opsporing* blijkt wel uit het gestelde in art. 292.

Hoewel allerminst mag worden gezegd dat ten tijde van haar arrestatie in 1814 de Regtspleging niet op de hoogte van haar tijd was — zij was toen eerder vooruitstrevend — eist zij op het gebied der

opsporing²⁾ thans duidelijk aanvulling; zij dient ten deze te worden gemoderniseerd en te worden gebracht in overeenstemming met de eisen welke deze tijd op juridisch gebied stelt. De praktijk heeft onomstotelijk bewezen dat in de huidige (militaire) omstandigheden een technisch goed geschoold opsporingsapparaat niet meer kan worden gemist. Liefhebbers hierin, zelfs met de beste bedoelingen, is niet meer toelaatbaar.

Niet alleen zijn de eisen welke aan de voorbereiding van een strafzaak worden gesteld technisch te veelomvattend geworden om deze te kunnen overlaten aan ongeschoold personeel, doch er zijn daarnaast nog zoveel andere factoren welke een deskundige opsporing noodzakelijk maken, somtijds reeds geruime tijd voordat er van een feitelijke verdachte sprake is. Er is een politiewetenschap ontstaan, waarvan de opsporing deel uitmaakt; deze kan slechts worden beoefend door op dit gebied opgeleide deskundigen, wil voorkomen worden dat enerzijds de zaak door ondeskundigheid wordt verknoeid, anderzijds dat aan de justitiabele onvoldoende recht wordt wedervaren. Merkwaardig ten deze is, dat waar de R.L., vooruitstrevend als zij was ten tijde van haar invoering, de justitiabele met allerlei waarborgen omringt ter zake de procesvoering, zij omtrent zijn rechten en plichten in het eerste onderzoek zo goed als niets vermeldt.

Daarenboven bestaat de samenleving niet — als in 1814 — alleen uit militairen; een zeer groot aantal burgers is thans nauw ingeschakeld in het militaire apparaat. Strafbare feiten worden veelal gepleegd door militairen in samenwerking met burgers. Het voorbereidende onderzoek moet in zulke gevallen geen tweeërlei methoden volgen, wil het tot een goed einde kunnen worden gebracht; juridisch en technisch leidt dit tot een mislukking. Dat men zulks bij de berechting reeds aanstonds heeft aangevoeld, blijkt wel uit het gestelde in art. 81 van de Invoeringswet Militair Straf- en Tucht recht (1921); de consequenties met betrekking tot het opsporingsonderzoek heeft men echter niet getrokken. Zulks heeft reeds meerdere malen tot teleurstellende ervaringen geleid, zulks voor beide partijen. Zo is dan wel gebleken, dat ook bij de voorbereiding van het militaire strafproces de invoering van *de juridisch-technisch geschoolde opsporingsambtenaar niet meer kan worden gemist.*

Bij de bepalingen, voor deze ambtenaar op te nemen in het formele militaire strafrecht, zal om klaarlijkkelijke redenen een parallel met het Wetboek van Strafvordering niet mogen ontbreken, nu de krijgsmacht meer en meer een afspiegeling gaat vormen van het Nederlandse volk; een aansluiting op dit wetboek ligt daarom voor de hand, waarbij echter rekening moet en kan worden gehouden met de bijzondere eisen welke de militaire samenleving nu eenmaal stelt.

Dat zulks ten aanzien van de opsporing ook reeds bij hogerhand enigermate erkenning heeft gevonden moge blijken uit een tweetal bepalingen voorkomende in Voorschrift O.A. 97, „Oefeningsaanwij-

²⁾ Andere verlangens blijven hier buiten beschouwing.

„zingen straf- en tuchtrecht”, pt. 25, (1949), sinds gewijzigd in Voor-schrift, V.S. 27-1, „Aanwijzingen voor de commandanten bij de toepas-sing van het militaire tuchtrecht, het militaire strafprocesrecht enz.”, pt. 24 (1956). Deze brengen echter nog geenszins verandering in het systeem der wet. Men zou zelfs de vraag kunnen stellen of deze ministeriële aanwijzingen wel passen in de wet, maar in elk geval, het is een poging om te komen tot een meer systematisch onderzoek. Niet dat de moeilijkheden hiermede zijn opgelost, verre van dat. Met dergelij-ke partiële aanwijzingen (lapmiddelen) komt men er niet; er zal een radicale verandering moeten komen, in de zin als voren aangegeven: *de opsporingsambtenaar zal in het wetboek zijn intrede moeten doen.*

Nu valt het in de redactie van pt. 5 op dat wordt gesproken van „militaire opsporingsambtenaren”. Het is mij niet duidelijk wat uw Redactie hiermede bedoelt *). Indien hiermede zou worden bedoeld een opsporingsambtenaar ten behoeve van uitsluitend militairen, dan meen ik mij hiertegen ten sterkste te moeten verzetten; dit zou niet alleen hoogst onvoldoende hout snijden, maar de zaak nog maar ingewikkelder maken dan zij nu reeds is. Immers wat is dan de positie van deze ambtenaar ten aanzien van niet-militairen? En zal men dan een niet militair opsporingsambtenaar ook toelaten ten aanzien van militairen?

Indien echter zou worden bedoeld het woord opsporingsambtenaar in de R.L. op te nemen voor personen die *een militaire status hebben en de algemene opsporingsbevoegdheid bezitten*, dan zou ik hiermede vrede kunnen hebben. Nodig is deze opname in de R.L. echter niet, daar thans de Marechaussee (militaire status) in het Wetboek van Strafvordering reeds wordt genoemd in art. 141.

Het enige nodige is, dat het *begrip* opsporingsambtenaar *en* de *bevoegdheid* van deze in de militaire wet worden vastgelegd. Uit een politiek-technisch oogpunt zie ik er zelfs een groot voordeel in om de persoonsopsomming over te laten aan artikel 141 van het Wetboek van Strafvordering; alleen de bevoegdheden ten aanzien van militairen behoren in de militaire wet te worden opgenomen, aangepast aan deze militaire wetgeving.

Of deze bevoegdheden dienen te worden gegeven aan officieren, onderofficieren en marechaussees, dan wel aan een of twee dezer cate-gorieën, is in de eerste plaats een maatregel van practische politiek. Het te bereiken doel dient te zijn dat te allen tijde overal op het territoir waar de militaire jurisdictie moet gelden, steeds zoveel moge-lijk over opsporingsambtenaren, c.q. hulpofficieren, of hoe men deze in de militaire wet zou willen noemen, kan worden beschikt. In ieder geval zou het niet voldoende zijn hiervoor alleen de officieren aan te wijzen; zij zijn te dun gezaaid en daarenboven is de opsporingstaak niet in de eerste plaats hun werk; hiervoor staat hun een goed geschoold korps onderofficieren ter beschikking.

*) Bedoeld wordt een militair, bekleed met de algemene opsporingsbevoegdheid en daarnevens met opsporingsbevoegdheid jegens militairen, ongeacht de door de verdachte beklede rang. (*Red.*)

Uiteraard zullen deze opsporingsambtenaren hun bevoegdheden moeten kunnen uitoefenen ten aanzien van *alle militairen*. Het plegen van strafbare feiten is nog minder dan vroeger voorbehouden aan de lagere rangen.

Hier wringt nu de schoen, daar hiermede de verhouding meerdere-mindere in het geding komt. Opzettelijk schrijf ik hier in het „geding” komt, en niet in het „gedrang” komt, daar dit naar mijn stellige overtuiging niet nodig is. Het zou geheel buiten dit bestek vallen hierover nader uit te wijden; er is reeds vele malen in dit tijdschrift over geschreven en een iedereen bevredigende oplossing is nog niet gevonden.

Hoe het zij, bij de behandeling van dit onderwerp zal men niet uit het oog mogen verliezen dat in de huidige samenleving en in onze legervorming de verhouding meerdere-mindere niet meer uitsluitend kan worden beheerst door de „formele” autoriteit van de meerdere, doch dat de „persoonlijke” autoriteit een steeds grotere rol gaat (moet) spelen, wil van een gezonde krijgstucht sprake zijn. De krijgstucht zoals ik dit zou willen noemen „van binnen uit”, door opvoeding, opleiding en gevoelde noodzaak en verantwoordelijkheidsbesef, ook in de meest moeilijke ogenblikken van de militair, die heden ten dage veel minder dan vroeger dient onder het wakend oog van zijn commandant.

Ook Jhr. Th. W. van den Bosch moet dit hebben gevoeld in zijn „Proeve van een ontwerp van een Wetboek van Militaire Strafvorder-„ring” (1949). Voor mijn gedachten ten deze moge ik verwijzen naar het slot van mijn artikel in M.R.T. XLVIII (1955), waarin ik de mening weergaf dat een gezonde verhouding meerdere-mindere, hoeksteen van de handhaving van de krijgstucht in de militaire samenleving, niet in strijd behoeft te zijn met de bijzondere verplichtingen van de opsporingsambtenaar. Principieel is hier niets nieuws, zie de in de wet vastgelegde verplichtingen en bevoegdheden van de patrouille en de schildwacht.

Uit vorenstaande volgt, dat de vraag onder A gesteld door mij *bevestigend* wordt beantwoord.

Rest dan nu nog de beantwoording van vraag B. Uitgaande van de m.i. gezonde erkenning dat een ieder — hoog of laag — op zijn tijd contrôle nodig heeft, aarzel ik niet deze ook voor de (militaire) opsporingsambtenaar noodzakelijk te achten. Ook hier kan het burgerlijke Wetboek van Strafvordering ons de weg wijzen.

Deze contrôle zal gericht moeten zijn op hoofdzakelijk twee factoren, nl. een juist en tactvol gebruik van de hem verleende bevoegdheden en daarnaast het waken voor de overschrijding van deze bevoegdheden.

Deze contrôle ligt derhalve op juridisch terrein. Het zal daarom nodig zijn deze te leggen in de handen van een juridisch geschoolde autoriteit, derhalve van het „Militair Openbaar Ministerie”, als ik deze in feite onjuiste uitdrukking mag gebruiken. De Auditeur Militair dus, die op zijn beurt hieromtrent verantwoording verschuldigd dient te zijn aan de Advocaat Fiscaal voor Zee- en Landmacht. De juridische

kant van de zaak is hiermede veilig gesteld, en daar deze autoriteit zelf militair is, zal hij er tevens op hebben toe te zien en hiertoe ook in staat zijn, dat ook het militaire aspect, de krijgstucht, bij de opsporings-handelingen ten volle in het oog wordt gehouden.

In deze gedachtengang is het niet de vraag, zoals uw Redactie onder B stelt of de bevoegdheden worden uitgeoefend onder contrôle van de justitiële autoriteit, „of” dat het opsporingsonderzoek „op last” van de commanderende officieren blijft verricht. Dit zijn twee ongelijksoortige grootheden. Hier wreekt zich de beknoptheid van de in het eerste gedeelte der vraag opgesomde 3 punten, waarop reeds in de aanvang werd gewezen. Opsporingsambtenaren *kunnen* desgewenst het opsporingsonderzoek verrichten op last van de commanderende officier, doch niet onder zijn contrôle, doch onder die van de Auditeur Militair.

De huidige R.L. laat dit alles niet toe en hierin zal derhalve moeten worden voorzien, maar het was toch ook de bedoeling in de aanvang gesteld om te geraken tot een nieuw wetboek van militaire strafvordering, althans wijziging van het systeem? Hierbij zal echter niet mogen worden getornd aan het beginsel, dat *tenslotte* de commanderende officier over de vervolging zal moeten beslissen; militair gezien blijft dit nodig.

Het systeem der procedure zoals deze thans is neergelegd in de artt. 7-11 van de R.L. dient dan te worden gewijzigd, op een zodanige wijze dat het eerste opsporingsonderzoek niet langer geschiedt door of vanwege de commanderende officier, doch door of vanwege de Auditeur Militair, zulks eventueel op instigatie van de commanderende officier, een en ander in de lijn van het onderzoek door de Officier van Justitie.

Echter zou uiteindelijk niet de Auditeur Militair, na zich een voldoende inzicht te hebben gevormd of al dan niet sprake is van een strafbaar feit, over de vervolging dienen te beslissen, doch *deze beslissing in handen moeten geven van de commanderende officier*.

Als waarborg voor een richtige vervolgingsprocedure zou een bepaling conform art. 15 R.L. in de nieuwe wet dienen te worden opgenomen. Op vorenstaande wijze stel ik mij voor dat aan die bijzondere verantwoordelijkheid van de commanderende officier — het handhaven van de krijgstucht — niet te kort wordt gedaan, terwijl anderzijds een juiste opsporing beter gewaarborgd zou worden. En dit is wat waarschijnlijk uw Redactie poogt veilig te stellen in de vraag onder B.

Een nieuw casco voor de militaire rechtspleging

door

A. D. VAN LEEUWEN,

Luitenant ter zee (A) der 1e klasse.

De redactie van het M.R.T. deelde op de eerste bladzijde van haar eerste nummer van dit jaar mede dat de militaire strafrechtspleging op

de helling komt en zij verbond aan die mededeling een enquête. Deze noopt tot de volgende reactie:

I. *Het systeem van het burgerlijke strafproces is niet alleen zaligmakend.*

Aangezien elke wettelijke regeling een combinatie is van rechtvaardigheid en doelmatigheid, ligt het voor de hand dat de afweging van Het Recht en militaire belangen anders uitvalt dan een compromis tussen *datzelfde* Recht en de eisen van de praktijk in de „normale” samenleving. Tenminste indien men streeft naar een zo groot mogelijk rendement van de wet. Als één van de cardinale verschillen moge hier meteen genoemd worden de positie en organisatie van het Openbare Ministerie.

II. *Uitzonderingen op een algemene regel verzwakken de kracht van die regel.*

Een onafhankelijk ¹⁾, niet-verantwoordelijk ²⁾ militair O.M. strijdt met de normale hiërarchische verhoudingen in de militaire maatschappij die gebaseerd is op de (hogere) militaire rang.

III. *Uitzonderingen op een algemene regel zijn dus alléén aanvaardbaar indien hun nadelen worden gecompenseerd of overtroffen door andere voordelen.*

Zolang dus het principe van de huidige regeling blijft bestaan dat de fiscaal en auditeur-militair procederen met ruggesteun van de militaire bevelhebber of van het H.M.G. (art. 10 R.Z., art. 15 R.L.) leidt een zelfstandig militair O.M. alléén maar tot een secularisatie en — indien de organisatie faalt — tot een niet-fixeerbare verantwoordelijkheid omdat die tussen de militaire commandant en fiscaal en auditeur-militair zweeft.

IV. *Want de omvang van een taak en de verantwoording voor de uitvoering daarvan dienen samen te vallen.*

Het is onrechtvaardig iemand voor méér aansprakelijk te stellen dan hij kón of móest presteren. Het is dus onrechtvaardig alléén de militaire bevelhebber verantwoordelijk te stellen voor een slappe krijgstucht — en dus voor een minder gevechtswaardige troep die zijn geld niet opbrengt — indien een militaire officier van justitie op eigen houtje en buiten deze militaire commandant om zich met disciplinaire aangelegenheden gaat bemoeien. In door militairen begane strafbare feiten steekt immers meestal een krijgstuchtelijk element. Het begrip „on-eigenlijk krijgstuchtelijk vergrijp” toont al aan dat van een scheiding tussen strafrecht en tuchtrecht geen sprake is, laat staan van een scherpe scheiding. De ondergeschiktheid („de ziel van de militaire „dienst”, art. 2, 1e R.K.) en de krijgstucht zijn sleutelbegrippen voor de militaire organisatie, bepalend voor het gehalte en de doelmatigheid daarvan. De krijgsmacht bestaat niet uit robots maar uit mensen die onder enerverende omstandigheden zeer ingewikkelde apparaten juist

moeten kunnen bedienen. Mitsdien moet de militaire leiding — waar-
toe een militaire O.v.J. *niet* behoort — haar ongestoorde aandacht
kunnen geven aan de „human relations” en vooral aan de „relations”
tussen de meerdere en de mindere.

*V. Gewaakt dient te worden tegen overspecialisatie, secularisatie
en specialistisch chauvinisme.*

Dit leidt tot organisatorische versplintering, stroefheid, dubbel werk
of wel — omgekeerd — hiaten. Dit geldt ook t.a.v. een apart, onaf-
hankelijk ¹⁾, niet-verantwoordelijk ²⁾ militair O.M. Teneinde over-
zichtelijkheid te bewaren dient het principe van een éénhoofdige leiding
zoveel mogelijk te worden gehandhaafd. Het militaire O.M. blijve be-
rusten in handen van de militaire chef. Fiscaal en auditeur-militair
dienen „slechts” zijn juridische adviseurs en helpers te zijn. Waarom
moeten zij een andere positie innemen dan de vele andere, hogelijk
gespecialiseerde en zelfstandig werkende helpers van de militaire bevel-
hebber? M.a.w.: waarom kunnen zij geen „normale” stafofficieren
zijn? Een Stafofficier Juridische Zaken bespaart een dubbele behande-
ling van zaken door resp. fiscaal (verplicht advies omtrent verwijzing,
art. 8 R.Z.) en Intendant Zeemacht Nederland. Zelfs al zou het aantal
personen, dat elkaar hetzelfde dossier door- en teruggeeft, gelijk blijven,
dan nog worden tijd, geld en energie gewonnen door hen onder één
bureau (dus van den Stafofficier Juridische Zaken) te laten ressorteren
inplaats van onder twee of meer.

Ben ik juist ingelicht, dan bestaat bij de andere onderdelen van de
krijgsmacht eveneens een dubbele behandeling m.d.v. dat de verwij-
zingsbevoegdheid de generaal in feite onttrokken is en overgeheveld
naar een militaire jurist ³⁾ die na advies van een andere militaire jurist
(de auditeur-militair) een beslissing moet nemen voor een eventuele
vervolgving door laatstgenoemde jurist (t.b.v. de generaal).

Niet het minste bezwaar tegen de huidige militaire procedure is haar
nodeloze traagheid.

Reeds eerder werd over de positie van het militaire O.M. propaganda
gemaakt („De Admiraal en zijn Fiscaal”, M.R.T. XLIII blz. 425 v.),
zij het dan dat de fiscaal en auditeur-militair toen slechts gezien werden
als de wettelijke vertegenwoordigers van hun militaire chef voor de
krijgsraad. Ook toen was het doel de invloed van de militaire comman-
dant te bestendigen doch tevens om de militaire strafprocedure te be-

¹⁾ van de militaire commandant.

²⁾ aan de militaire commandant.

³⁾ M.R.T. XLV, 715 v.: „Commanderende Generaals, Verwijzingsofficier en
„Garnizoenscommandanten” door R. C. (i.h. bijz. blz. 719 v.); M.R.T. XLVI,
217 v., zelfde titel door Mr H. H. A. de Graaff met naschrift van R. C. (i.h.
bijz. blz. 240 v. en 245 c.) alsmede M.R.T. XLVII, 649: „Verwijzingsofficier bij
„troepen te velde” door de redactie M.R.T. Deze opgave is niet uitputtend doch
m.i. representatief. Aangezien deze artt. meerdere onderwerpen behandelen —
o.m. het (vermeende) (niet meer actuele) „separatistische streven” van de Lucht-
macht — zijn i.h. bijz. de bladzijden aangehaald die over de separate verwijzings-
officier handelen.

spoedigen en dubbel werk te voorkomen. De nú verdedigde opvatting om de fiscaal of auditeur-militair en de (te creëren) Stafofficier van Juridische Zaken in één persoon te verenigen ⁴⁾ gaat m.i. nog een stap verder in de goede richting omdat dan alle juridische zaken (dus ook die, welke geen strafzaken zijn of worden, zoals beklag e.d.) op één bureau kunnen worden behandeld. M.a.w.: coördinatie, rationalisatie en concentratie.

Aan hen die bezwaren mochten maken omdat een stafofficier officier en dus militair moet zijn, zou ik willen vragen: „Waarom zijt gij tegen?” Onze fiscaals in Nederland bekleedden immers tot 1954 het officium nobile? Wijlen Professor G. A. van Hamel — één der nestoren van ons strafrecht — was hun voorspraak (M.R.T. VII, blz. 370 v.). Wij hebben momenteel toch militaire auditeurs-militair dank zij de „niet „aan de werkelijkheid beantwoordende juridische voorstelling, die men „als uitgangspunt neemt” ⁵⁾ dat het „tijd van oorlog” is? Bovendien: zoals sub III reeds werd opgemerkt, de regeling, neergelegd in art. 10 R.Z. (art. 15 R.L.) kan en moet gehandhaafd blijven. Vindt de Staf-officier Juridische Zaken dat verwezen moet worden doch zijn de directieven van zijn militaire chef anderszins, dan dient de zaak aan het H.M.G. voorgelegd te worden. Op deze manier wordt voorkomen dat het strafrechtelijke aspect wordt opgeofferd aan het tuchtrechtelijke of aan de opportuniteit. Verwezen moge worden naar het hierboven aangehaalde opstel, i.h.b. naar blz. 428.

(Mochten de bezwaren tegen een militaire fiscaal opeens onoverkomenlijk worden dan beschouwe men hem slechts als de vertegenwoordiger van de admiraal voor de krijgsraad, meer niet. Dus conform het aangehaalde artikel. De efficiency zal in zoverre minder groot worden, omdat de andere juridische zaken, die dus geen strafzaken zijn, niet door hem en zijn bureau behandeld kunnen worden. Alsdan vervalt de noodzaak voor de fiscaal om kantoor te houden in het commandementsgebouw te Willemsoord en kan het parket dus gevestigd blijven ter standplaats van de zeekrijgsraad te 's-Gravenhage.

T.a.v. die standplaats geldt overigens dat zij onwettig is, want in strijd met art. 10 R.Z. De minimis non curat praetor).

De beantwoording van de vraagpunten van de redactie M.R.T. kan na het voorgaande betrekkelijk kort zijn:

1. *Systeem der wet.* Het bovenstaande toont het *eigen* karakter van het militaire strafproces. De beschikking tot verwijzing — i.c. dus door of namens de militaire commandant — is in het militaire strafrecht vereist en dient mitsdien te blijven bestaan. Bij gebreke aan een Wet op de Militairrechtelijke Organisatie moeten de bevoegdheid en de

⁴⁾ Uiteraard zal zulks een stabureau bemand moeten zijn met één of meer plaatsvervangende fiscaals of auditeurs-militair, al dan niet geaccrediteerd bij een krijgsraad.

⁵⁾ Zie Koenen's Handwoordenboek onder „fictie”.

samenstelling van de krijgsraden in de militaire rechtspleging geregeld worden. Het bevelschrift tot bijeenroeping van de krijgsraad (art. 112 R.Z., art. 114 R.L.) dient óók gehandhaafd te blijven. Het bepalen — door de militaire commandant — van de zittingsdag en het aanwijzen van hen, die dan zitting hebben alsmede van de officieren-raadsman — die allen naast hun justitiële werkzaamheden nog vele andere ambtsbezigheden hebben — kan zonder veel *pour-parler's* geschieden. Voor hen èn voor hun chef, die hen tijdelijk moeten „afspelen” aan de krijgsraad, is zulk een bevel immers een dienstbevel.

Er zit dus iets geforceerds in om het nieuwe Wetboek van Militaire Strafvordering te persen in het keurs van het gemene Wetboek van Strafvordering. Laat het daarom worden een Wetboek van Militaire *Rechtspleging*, zoals iemand suggereerde, dat zoveel mogelijk naar het Wetboek van Strafvordering *verwijst* en zoveel mogelijk daaruit *overneemt* als met de militaire rechtspraak verenigbaar is. Zoals bijvoorbeeld het bewijsrecht, geen *verplichte* informatiën indien getuigen ter zitting kunnen verschijnen, in het laatste geval behandeling ter terechtzitting zoveel mogelijk conform de burgerlijke strafzaken, mogelijkheid tot niet verdere vervolging, enz.

2. *Strafvordering in oorlogstijd en in vreedetijd*. Aangezien de *procedure* in oorlogstijd eenvoudiger zal moeten zijn dan in vreedetijd — meer gestroomlijnd — en de vredesrechtspraak frequenter zal zijn dan die in tijd van oorlog is het overzichtelijker om als basis te nemen de procedure in tijd van vrede. De *militair-rechtelijke organisatie* zij zo soepel, dat zij onder alle omstandigheden — dus zonder overschakelen — kan werken (zie KTZA H. A. Keyser in M.R.T. 1957, blz. 300).

3. *Cassatie en herziening*. Eenheid van rechtsbedeling is m.i. een eis van rechtvaardigheid en daarom is cassatie gewenst, bepaalde gevallen en omstandigheden uitgezonderd („noodkrijgsraden”, oorlogstijd, enz.)⁶⁾. De rechtvaardigheid eist m.i. ook de mogelijkheid van herziening.

4. *Verwijzing*. Verwezen wordt naar het voorgaande.

4. *Militaire politie*. De toekenning van bevoegdheden van opsporingsambtenaar en hulpofficier van justitie aan de Marechaussee, onafhankelijk van hun rang of stand en van die verdachte is m.i. uit de boze, want strijdig met de principes vermeld sub II en III van dit opstel. Het is mitsdien ondoelmatig en zal aanleiding geven tot veel wrijving.

6. *Voorlopig arrest*. Aangezien *iedere* meerdere gezagshandhaver is (artt. 27 en 28 R.K., i.h. bijz. art. 27 (2)) moet hij arrest op kunnen leggen. Dus ook de ongegradueerde meerdere (art. 44 W.K.) en niet alleen t.a.v. een kwalitatief onbelangrijk *eigenlijk* krijgstuuchtelijk ver-

⁶⁾ Iets anders is of een nieuwe bezinning over het instituut van de cassatie wenselijk is.

grijp maar ook t.a.v. een veel ernstiger ordeverstoring als een strafbaar feit (al dan niet tevens een *oneigenlijk* krijgstuchtelijk vergrijp). De artt. 2 en 3 R.Z., 4 en 5 R.L. kennen slechts de arrestaanzegging toe aan „Elk Officier en Onder-officier”.

7. *Militairrechtelijke organisatie.* De Marine moet uiteraard haar eigen krijgsraden houden. Vormt de militaire organisatie al een aparte maatschappij, de Marine vormt op haar beurt een afzonderlijk, gelijkwaardig onderdeel in deze organisatie met — door haar bijzondere taak — *eigen opvattingen en mentaliteit*. Een van de bestaansredenen voor de militaire rechtspraak is de onbekendheid van de burgerlijke strafrechter met de specifieke militaire maatschappij; men zij consequent t.a.v. de Marine! Hier is geen sprake van overspecialisatie (zie sub V) maar eenvoudigweg van een andere geaardheid. De Marine is een volwaardig onderdeel van de krijgsmacht, zij is niet een „armee „ter zee”. Voorzover het dus betreft het voorbereiden van gemeenschappelijke regelingen, ware daarom aan de Marine een gelijkwaardige stem toe te kennen naast de beide andere onderdelen van de krijgsmacht.

8. *Vooronderzoek en terechtzitting.* Het onmiddellijkheidsbeginsel dient zoveel mogelijk bevorderd te worden. Dit is reeds ter sprake gekomen bij de beantwoording van vraag 1.

9. *Ne bis in idem.* Het recht van strafvordering mag m.i. niet vervallen door een krijgstuchtelijke bestraffing, o.m. al om te voorkomen dat de militaire commandant en/of fiscaal dan wel auditeur-militair de pas wordt afgesneden door 's mans commandant om de zaak voor de krijgsraad te brengen. Uiteraard kan het „ne bis in idem” lippendienst bewezen worden door het in de wet op te nemen met deze omstandigheid als uitzondering of met de bepaling dat de man „geacht wordt „niet krijgstuchtelijk gestraft te zijn”, doch het huidige art. 57 W.K. is duidelijker en op de man af.

10. *Scheiding tussen strafrecht en tuchtrecht.* Het is mij nooit duidelijk geweest waarop de scheiding, ja zelfs de scherpe scheiding, tussen het straf- en tuchtrecht is gebaseerd. In de eerste plaats vormen de *oneigenlijke* disciplinaire vergrijpen de *brug* tussen de — eigenlijke — krijgstuchtelijke vergrijpen en de strafbare feiten. In principe zijn zij éérs strafbaar feit, n.l. meteen vanaf het moment dat zij begaan worden. Later worden zij *misschien* een (oneigenlijk) krijgstuchtelijk vergrijp, maar eerst als de commandant ervan kennis genomen heeft en beslist heeft dat dit *strafbare feit* te licht is om strafrechtelijk te worden behandeld. Verder is art. 58 W.K. — als het tenminste op deze scherpe scheiding gebaseerd is — zéér inconsequent. Het grijpt zogenaamd niet in de tuchtrechtelijke bevoegdheden van de militaire autoriteiten maar laat diezelfde autoriteiten volkomen „hun gezicht „verliezen” door de militaire rechter toe te staan te verklaren dat admiraal, commandant en fiscaal spoken zagen en dat deze zaak de moeite

van de krijgsraad niet waard was. De schat van litteratuur die over dit artikel verschenen is, waarbij elke schrijver met bijkans alle andere van mening verschilt, moet al een aanwijzing zijn dat dit artikel niet deugt. De onzakelijke totstandkoming van het tweede lid heeft het ook geen goed gedaan (men zie b.v. de bijdrage van (Mr W. A.) B(oekhoudt) hierover in M.R.T. XIX, blz. 31 v.). Men verwerpe de gedachte aan een (scherpe) scheiding en geve de krijgsraad als *strafrechter* de bevoegdheid t.a.v. het telastegelegde feit voor zover het *bewezen* en *strafbaar* is (met beklagde's schuld daaraan) om krijgstuuchtelijke straffen te hanteren en make hem *tevens* (i.v.m. art. 50 W.K. hóógste) *tuchtrechter* t.a.v. *niet* telastegelegde, *niet* bewezenverklaarde en/of *niet* strafbare feiten. De opzet van het tuchtrecht is een eenvoudige en soepele rechtsbedeling bij feiten die niet getolereerd kunnen worden maar die voor een groot deel nergens omschreven zijn. Laat dan ook de krijgsraad dit recht ruitelijk mogen hanteren, hetzij na een vrijspraak wegens gebrek aan wettig (strafrechtelijk) bewijs, of na een gebleken rechtvaardigingsgrond (geen strafbaar feit) terwijl toch een ondisciplinair residu overblijft (de *strafrechter* hanteert krijgstuuchtelijke straffen) dan wel omdat tijdens de zitting dingen naar voren gekomen zijn, nauw verband houdende met de verwezen zaak, die echter niet te laste gelegd waren of konden worden (onhebbelijk gedrag tegenover de officier-commissaris, nu treedt de *tuchtrechter* op). De mogelijkheid van terugverwijzing naar de commanderende officier is uit de boze.

Tot slot nog dit:

De oorzaak van de onbevredigende huidige rechtsplegingen ligt niet zozeer in militaribus maar bij de wetgever die deze rechtsplegingen schiep en wijzigde — e.e.a. niet altijd op even gelukkige wijze.

M.a.w.: de *uitwerking* van principes is niet altijd bepalend voor het *gehalte* van die principes.

Laat ons echter hopen dat de nieuwe militaire strafprocedure tot stand zal komen

ten eerste: op een basis van samenwerking tussen de betrokken ministeries,

ten tweede in een sfeer van welwillendheid tussen de civiele strafrechtjuristen en hun militaire collega's en

ten slotte in een harmonie tussen de drie onderdelen van de krijgsmacht.

Een en ander in het belang van het Land.

De hoofdzaken van de organisatie der Zweedse defensie

door

Dr J. R. STELLINGA,

Secretaris van de Raad van State.

Het bezoek van een groot eskader van de Zweedse vloot aan Rotterdam in juli van dit jaar vormt een gerede aanleiding eens iets mede te

delen over de organisatie van de Zweedse defensie. Hierbij heb ik uiteraard vooral op het oog de staatsrechtelijke zijde van deze organisatie 1).

Daarbij beginnen wij aan de top. Volgens artikel 14 der Constitutie is de Koning de hoogste bevelhebber van de land- en zeestrijdkrachten van het Koninkrijk 2). Men zal deze functie niet moeten verwarren met die van de eigenlijke opperbevelhebber, die onder de Koning fungeert als het daadwerkelijke hoofd van de strijdkrachten.

Om de evenbedoelde functie van de Koning nader te onderkennen moet men uitgaan van het Zweedse regeringsstelsel, volgens hetwelk alle Regeringszaken aan de Koning moeten worden voorgelegd in de Ministerraad. Deze raad wordt ook door de Koning gepresideerd. De praktijk is zo geworden, dat de zaken door de departementen geheel gereed gemaakt worden vóór de vergadering van deze ministerraad. Mede in verband met het parlementair stelsel, is het nemen van de beslissing door de Koning in de ministerraad min of meer een formaliteit geworden.

Geldt nu deze procedure voor het merendeel der zaken, bij bepaalde defensie-aangelegenheden als die betreffende oefening en uitrusting, mobilisatie en dienstplicht gaat het anders. De beslissingen daarin worden door de Koning genomen ten overstaan van de Minister van de Nationale Defensie alleen (artikelen 7 en 15 Constitutie). Gemeld artikel 15 heeft daarvoor nog een zeer eigenaardige regeling. Als de verantwoordelijke Minister voor de Nationale Defensie het niet met de beslissing van de Koning eens is, moet de eerstbedoelde zijn bezwaren en zijn aanbevelingen uitdrukkelijk formuleren in een proces-verbaal, waarvan de Koning de juistheid zal waarmaken door er zijn handtekening bij te plaatsen.

Het Ministerie van Defensie is ook enigszins anders georganiseerd dan de andere departementen. Naast de gewone indeling in afdelingen, bezit dit ministerie ook een gecombineerd-staf-bureau, alleen uit militairen bestaande. Dit bureau verzorgt de evenbedoelde aangelegenheden, welke door de Koning beslist worden als hoogste bevelhebber 3).

1) Met grote erkentelijkheid maak ik hier melding van de documentatie, welke ik voor het schrijven van dit artikel mocht ontvangen door toedoen van Zijne Excellentie S. V. Dahlman, Ambassadeur van Zweden te 's-Gravenhage.

2) Hierbij valt er op te wijzen, dat Zweden eigenlijk vier grondwetten kent, t.w. de Grondwet van 1809 (waaruit artikel 14 werd geciteerd), de Wet op de Rijksdag van 1865 (organieke wet voor de volksvertegenwoordiging, waarin men naast belangrijke punten ook kwesties geregeld vindt, welke bij ons in de Reglementen van Orde van Eerste en Tweede Kamer voorkomen), de Wet op de troonopvolging van 1810, en de Wet op de persvrijheid.

Men kan deze vier wetten Grondwetten noemen, omdat voor alle vier een bijzondere wijze van herziening en intrekking geldt. In artikel 85 der Constitutie van 1809 worden zij ook uitdrukkelijk alle vier als Grondwetten aangediend.

Het valt voorts nog op, dat artikel 14 der Zweedse Grondwet alleen spreekt van land- en zeemacht, en dus niet van de luchtmacht. Ik moge eraan herinneren, dat bij de laatste herziening van onze eigen Grondwet „zee- en „landmacht” telkens is vervangen door de alles omvattende term „krijgsmacht”.

3) Voor het goed begrip der zaak is nog van belang te weten, dat de taak van de Zweedse ministeries een andere is dan die der onze. Zij zijn eigenlijk alleen

Hieruit valt af te leiden, dat deze functie van de Koning niet vereenzelvigd mag worden met die van de reeds genoemde opperbevelhebber der strijdkrachten. Deze opperofficier is belast met, en verantwoordelijk voor de voorbereiding en de uitvoering van de krijgsoperaties. Men zal kunnen constateren, dat het onderscheid tussen de functie van de Koning als bedoeld in artikel 14 der Constitutie en die van de opperbevelhebber in Zweden nagenoeg parallel loopt met het verschil te onzent tussen het oppergezag van de Koning over de krijgsmacht (artikel 68 Grondwet) en de functie van de Chef Generale Staf c.q. de Opperbevelhebber.

Zweden kent algemene dienstplicht. De basis hiervoor ligt in artikel 80 der Constitutie. De dienstplichtigen dienen in het leger, op de vloot en bij de luchtmacht. Tenzij de dienstplichtige voor opleiding tot een speciale functie wordt uitgekozen, duurt de dienstdienst bij de drie wapens 394 dagen, met dien verstande evenwel, dat er verschil bestaat ten aanzien van de indeling van deze dienstdienst.

Bij het Zweedse leger is er een eerste-oefeningstijd van 304 dagen, verdeeld in vier perioden (het bijbrengen van de eerste beginselen, training als soldaat, oefening in gevechtseenheden, gevechtsoefeningen in compagnies- en bataljonsverband). Daarna zijn er dan nog drie perioden van herhalingsoefeningen, elk van 30 dagen.

Naast het dienstplichtig kader van het leger kent men in Zweden ook een goed ontwikkeld systeem van vrijwillige dienst. Het doel hiervan is tweedelig: het vormen van speciale eenheden van vrijwilligers (o.m. een „home guard”) en het assisteren bij de training.

De Koninklijke Zweedse Marine bestaat voor een deel uit beroepspersoneel (officieren, onderofficieren en manschappen) en voor het overige uit een voldoende aantal dienstplichtigen. Deze laatsten dienen de 394 dagen aan één stuk zonder onderbreking.

Bij de Koninklijke Zweedse Luchtmacht is het merendeel van het personeel in vaste dienst. Daarnaast dienen bij dit wapen ongeveer 5.000 dienstplichtigen. Voor hun dienstdienst geldt een overeenkomstige indeling als bij de landmacht.

Degenen, die voor de bovenbedoelde verdere opleiding zijn uitgekozen, moeten, onverschillig bij welk wapen, aanvullende perioden van 20, 50 of 146 dagen dienen.

Is men bestemd tot „dienstplichtig officier”, dan duurt de dienstdienst zelfs nog 226 dagen langer. (Het betreft hier een speciale bestemming, welke in andere landen, voor zover bekend, niet voorkomt).

Er wordt in de Grondwet (artikel 96 v.) voorts nog melding gemaakt van een merkwaardig ambt, t.w. dat van de Militieombudsman (MO)

belast met het gereedmaken van de beslissingen des Konings, en niet met het administratieve uitvoerende werk. Voor dit laatste zijn er directoraten-generaal, die autonoom zijn bij de uitvoering van de wetten.

naast dat van een Justitieombudsman (JO). Deze „procureurs” worden door de Rijksdag benoemd ⁴⁾ en treden op als vertegenwoordigers van dit orgaan om er voor te waken, dat de wetten en reglementen door de overheidsinstanties worden nageleefd. Naast de voorschriften in de Constitutie heeft de Rijksdag ook nog een instructie uitgevaardigd betreffende de taak en de werkwijze der ombudsmannen. De Rijksdag is echter niet bevoegd om hun in concrete gevallen aanwijzingen te geven of opdrachten tot ingrijpen.

De Militieombudsman nu is verplicht er op toe te zien, dat de wetten en voorschriften ten aanzien van militaire rechtszaken niet veronachtzaamd worden. Dit toezicht betreft alle functionarissen, die met zulke rechtszaken te maken hebben, hetzij militaire instanties, die disciplinaire straffen opleggen, hetzij functionarissen buiten de krijgsmacht, voor zover zij betrokken zijn bij de verderop aan de orde komende berechting van militairen voor de gewone gerechten (politie, openbaar ministerie, rechters).

In de tweede plaats strekt het toezicht van de MO ertoe, dat de ambtenaren, wier bezoldigingen op de defensie-begroting voorkomen, ambtelijke voorschriften naleven en hun overige verplichtingen vervullen.

Tot deze categorie van ambtenaren worden slechts diegenen gerekend, die eventueel voor ambtsdelicten vervolgd kunnen worden. Hoewel alle militairen vallen onder bijzondere militaire strafbepalingen, is er volgens het Zweedse rechtstelsel geen plaats voor ambtsdelicten van gewone soldaten en korporaals. Deze staan mitsdien niet onder het toezicht van de MO.

Wat de vervolging voor ambtsdelicten aangaat, heeft de MO mede de bevoegdheid om tot vervolging over te gaan. Hij kan ook kennis nemen van alle processen-verbaal en akten van gerechten, colleges en andere openbare instanties (artikel 99 Constitutie).

Elk jaar moet de ombudsman verslag uitbrengen aan de Rijksdag over de wijze, waarop hij zich van zijn taak gekweten heeft (artikel 100).

De laatste jaren beliep het aantal door de MO behandelde gevallen 600 tot 700. Hiervan waren 90 tot 130 het gevolg van ingediende klachten. De klagers behoorden voor 40 % tot het beroepspersoneel, voor 40 % tot de dienstplichtigen en voor 20 % tot het burgerpersoneel. De klachten betroffen beledigingen, kwesties over bevordering, bezoldiging etc.

De niet uit ingediende klachten voortvloeiende gevallen plegen aan de orde te komen als gevolg van eigen initiatieven van de MO, hetzij

⁴⁾ De wijze van benoeming etc. wordt nader geregeld in artikel 68 van de Wet op de Rijksdag.

Zie omtrent deze functie ook dr S. O. van Poelje, Bestuurswetenschappen 1948, blz. 51 v.

De titel „militieombudsman” pleegt als volgt vertaald te worden in het Frans, Duits en Engels: resp. le Procureur aux armées, der Militärbeauftragte, the Procurator of Military Affairs. In het Nederlands is het woord „ombudsman” weer te geven als: gemachtigde, zaakwaarnemer, gedelegeerde.

naar aanleiding van gemaakte inspectiereizen, hetzij naar aanleiding van ontvangen opgaven inzake toegepaste disciplinaire maatregelen bij de krijgsmacht ⁵⁾).

Als de ombudsman niet meer het vertrouwen van de Rijksdag bezit, kan hij ook vóór het eindigen van zijn mandaat van zijn functie ontheven worden. Hij is een schakel geworden tussen het parlement en het ambtelijk apparaat. Door dit rechtstreekse contact is het niet altijd nodig de minister in de Rijksdag ter verantwoording te roepen ⁶⁾.

Een dergelijke functie wordt behalve in Zweden alleen nog in Finland aangetroffen. Volledigheidshalve zij echter nog vermeld, dat men bij de opbouw van het nieuwe Duitse leger het plan koestert om het ambt van „Wehrbeauftragte” in te stellen met eenzelfde strekking als dat van de Zweedse ombudsman.

De krijgsmacht heeft ook nog te doen met het in de Wet op de persvrijheid neergelegde beginsel, dat *elke Zweed vrije toegang heeft tot de officiële documenten*. (Artikel 1, tweede hoofdstuk). Volgens artikel 2 slaat de term „officieel document” op alle documenten, welke door de autoriteiten van de Staat en de gemeenten worden bewaard. Onder „autoriteit van de Staat” worden volgens artikel 3 verstaan: de ministeriële departementen, *de administratie van het militaire opperbevel*, de Rijksdag etc.

Op deze merkwaardige bevoegdheid van de Zweedse onderdanen bestaan echter uitzonderingen in het belang van de veiligheid van het Koninkrijk en van zijn betrekkingen met vreemde mogendheden. Hieronder zullen de militaire geheimen met het oog op de verdediging etc. wel begrepen zijn.

Hierboven was reeds sprake van de, onder de Koning staande *opperbevelhebber van de strijdkrachten*, die belast is met de voorbereiding en de volvoering van de krijgsoperaties. Deze oefent zijn commando uit door middel van de Defensie-Staf, de commandanten van de militaire districten (voor wat de landmacht betreft), de marine-commandant en de commandant van de luchtmacht.

Daarbij is er ook nog de functie van de *Legercommandant*, die verantwoordelijk is voor alle overige aspecten van de legeractiviteiten.

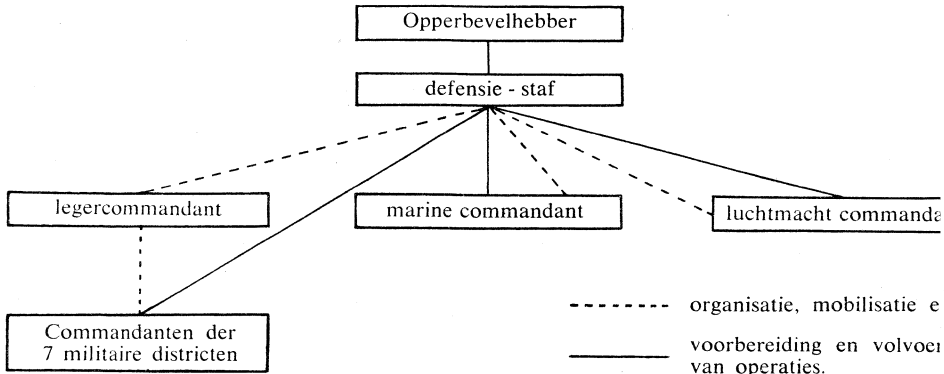
Het land is verdeeld in 7 militaire districten, aan het hoofd waarvan de evengoemde commandanten met hun staven staan. Elk militair district is weer verdeeld in een variërend aantal defensiegebieden, elk met zijn eigen commandant.

De commandanten der militaire districten zijn aan de *opperbevelhebber* verantwoordelijk voor alle oorlogsvoorbereidingen en operaties, en aan de *legercommandant* wat betreft organisatie, mobilisatie, uitrusting, oefening, personeel, administratie.

⁵⁾ Deze gegevens dank ik aan een rapport, dat ik uit Stockholm mocht ontvangen van de thans in functie zijnde Militieombudsman.

⁶⁾ Van Poelje, t.a.p. blz. 53.

Zo komt men tot het volgende schema: 7)

De marinecommandant heeft voorts tot zijn beschikking een marine-staf onder een speciale chef. Deze staf is verdeeld in verschillende afdelingen, onderscheidenlijk belast met de mobilisatie, organisatie en oefening van de vloot. Ondergeschikt aan de marinecommandant zijn o.m. de inspecteur van de kustartillerie (dit onderdeel behoort in Zweden tot de marine), de commandant van de kustvloot.

De gehele vloot telt tegenwoordig 150 eenheden, tezamen 100.000 ton metend, waaronder 3 kruisers, 2 vestzak-slagschepen, 21 torpedo-bootjagers, etc.

Er zijn 6 marine-districten onder zeemacht-commando, t.w.: die van de zuidelijke, oostelijke en westelijke kusten en van de kusten van Norrland, Gotland en Öresund. Er zijn 3 marine-stations, nl. te Karlskrona, Stockholm en Gothenburg.

De commandant van de luchtmacht wordt bijgestaan door een Luchtmachtstaf.

Tenslotte moge ik nog iets mededelen over de berechting van militairen in Zweden ⁸⁾. Tot 1949 bestond in dit land een speciaal strafrecht voor de gewapende macht. Dit recht werd toegepast op elk delict, begaan door een militair van het leger, de vloot of de luchtmacht.

Op 1 januari 1949 trad evenwel in werking de wet van 30 juni 1948, krachtens welke de strafrechtelijke regels voor militairen deel zijn gaan uitmaken van het gewone, burgerlijke strafrecht. Aan het Zweedse Wetboek van Strafrecht werden twee nieuwe hoofdstukken toegevoegd, t.w. hoofdstukken 26 en 27, getiteld resp. „Over delicten „door militairen” en „Bijzondere regels voor de staat van oorlog of „oorlogsparaatheid”.

⁷⁾ Ontleend aan Anders Grafström, The Swedish Army (Hörsta Förlag) blz. 66.

⁸⁾ Hieromtrent is te onzent practisch geen litteratuur voorhanden. Het in de tekst medegedeelde dank ik aan gegevens, mij welwillend verschaft door de heer O. R. Kayser, eerste Secretaris bij de Zweedse Ambassade.

In een wet van dezelfde datum werden nieuwe voorschriften gegeven betreffende de disciplinaire bestraffing van minder ernstige vergrijpen.

Delicten, begaan door militairen worden thans berecht door de gewone rechterlijke colleges in het district, waar de betreffende militaire eenheid haar vaste legering heeft. De regels voor het beroep zijn dezelfde als voor burgers.

De disciplinaire bestraffing van minder ernstige vergrijpen daarentegen geschiedt door de commandant van de eenheid, waartoe de overtreder behoort, t.w. de commandant van een regiment, de commandant van een flotille etc. Een zodanige commandant dient echter tenminste de rang te hebben van majoor of luitenant-ter-zee eerste klasse, en hij pleegt te worden bijgestaan door een „auditör”, die met de strafopleggende commandant de verantwoordelijkheid voor de genomen beslissing draagt.

De berechting van door militairen begane delicten geschiedt tijdens de staat van oorlog of oorlogsparaatheid evenwel volgens andere regels. Dan kan de Regering bepalen, dat *krijgsraden* in de plaats treden van de gewone gerechten voor wat betreft speciale aangeduide eenheden van de krijgsmachtonderdelen.

Zulk een krijgsraad zal bestaan uit een rechter (krijsdomare) en een jury (nämd) van drie personen. Een van deze juryleden moet officier zijn, tenminste met de rang van majoor, de twee andere zijn burgers.

Aan het slot van het bovengenoemde hoofdstuk 27 van het W.v.S. wordt nog bepaald, dat tijdens de staat van oorlog etc. krachtens speciale wettelijke voorziening de doodstraf kan worden opgelegd.

Zulk een wet is ook tot stand gebracht. Zij bepaalt o.m., dat de doodstraf kan worden gesteld op die delicten, waarop normaliter levenslange dwangarbeid staat.

Uit een en ander blijkt, dat de berechting van militairen in Zweden geheel afwijkt van het te onzent bestaande stelsel. De berechting door de gewone gerechten in vreedstijd, en de jury bij de krijgsraden in oorlogstijd zijn de twee meest principiële verschillen.

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

Zeekrijgsraad Nieuw Guinea.

Vonnis van 27 februari 1957.

(Uitgespr. 27 febr. 1957; fiat executie 5 maart 1957).

President: Kapt. t. Zee P. van Willigen; *Leden:* Kapt.-Lt. t. Zee I. Bink, Lt.-Kol. d. Mars. A. M. Luyk, Kapt.-Lt. t. Zee J. Toeset en Kapt.-Lt. t. Zee (AR) A. Bakkes.

Raadsman: Luit. t. Zee 2e kl. (OC) F. Bussemaker.

Opzettelijke ongehoorzaamheid, meermalen gepleegd (voortgezette handeling): behorende tot de reserve-wachtsvolk en ingedeeld als sloepsbemanning, opzettelijk nagelaten en vervolgens geweigerd te voldoen aan de order van een kwartiermeester (O.O. v. d. wacht) om op de sloep te gaan. Bij de officier van de wacht gebracht, bevestigend geantwoord op de vraag of beklagde wel wist wat zijn weigering inhield.

(W.M.Sr. art. 114).

DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT IN NEDERLANDS NIEUW GUINEA, in de zaak van de Fiscaal tegen J. R., oud 19 jaar, gerequireerde, laatstelijk voor de verwijzing naar de Zeekrijgsraad gediend hebbende als matroos 3e klasse aan boord van Hr. Ms. „Kortenaer”,

Gezien: . . . enz.;

Gezien het bevel tot bijeenkomst van de Zeekrijgsraad d.d. 15 februari 1957, aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij te Nederlands Nieuw Guinea op of omstreeks 13 november 1956 aan boord van Hr. Ms. „Kortenaer”, alwaar hij diende als „matroos 3e klasse, op een tijdstip tussen 12.00 en 16.00 uur des „middags, toen hij als reserve van de wachtdivisie was aangewezen om „deel uit te maken van de sloepsbemanning en de kwartiermeester „C. H. Nijhove de order praaide dat de sloepsbemanning zich naar de „sloep moest begeven, opzettelijk in strijd met die order niet naar „de sloep is gegaan, vervolgens toen die kwartiermeester hem nog „twee maal, althans eenmaal de order gaf zich naar de sloep te be- „geven, wederom opzettelijk in strijd met die orders of order niet naar „die sloep is gegaan, ook niet nadat die kwartiermeester hem naar de „officier van de wacht, de luitenant ter zee 2e klasse B. R. van Erkel, „had gebracht en deze hem vroeg of hij wel wist wat dit weigeren „inhield”;

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat ten processe, zakelijk gerelateerd, hebben verklaard:

1. J. R., oud 19 jaren, als beklagde:

dat hij sedert begin oktober 1956 dient aan boord Hr. Ms. „Kortenaer” in de kwaliteit van matroos der derde klasse; dat hij zich op 13 november 1956 aan boord Hr. Ms. „Kortenaer” bevond in Nederlands Nieuw-Guinea; dat zij onder de kust ten anker lagen; dat hem bij de valreep door de kwartiermeester Nijhove ten 11.30 werd aangezegd dat hij als reserve van de wachtdivisie die dag tot de sloepsbemanning behoorde; dat er zou worden omgepraaid als hij zich bij de sloep moest melden; dat om circa 12.00 door de kwartiermeester Nijhove werd gepraaid: „Sloepsbemanning bij de sloep”; dat hij zich plus minus 8 meter van de valreep verwijderd bevond; dat hij toen niet naar de sloep is gegaan; dat de kwartiermeester naar hem toekwam en deze zeide: „Ga op de sloep”; dat hij toen heeft gezegd: „Ik ga niet”; dat de kwartiermeester daarna de order nog één keer heeft herhaald;

dat hij bleef zitten; dat hij op order van de kwartiermeester daarna is meegegaan naar de officier van de wacht, luitenant ter zee van Erkel; dat de kwartiermeester aan de officier van de wacht meldde dat hij weigerde op de sloep te gaan; dat de officier van de wacht hem vroeg waarom hij niet op de sloep ging; dat hij deze zeide dat ze hem altijd voor dergelijke karweitjes pikten;

2. . . .enz. (*Red.*).

3. Bernard Robert van Erkel, oud 24 jaren, als getuige:

dat hij dient aan boord Hr. Ms. „Kortenaer” sedert april 1956 en o.a. dienst doet als officier van de wacht; dat op 13 november 1956 Hr. Ms. „Kortenaer” zich bevond in de wateren rond Nederlands Nieuw-Guinea; dat zij onder de kust ten anker lagen; dat hij die dag officier van de wacht achtermiddag was; dat hij zich ten plus minus 12.10 aan de valreep bevond, toen de kwartiermeester Nijhove bij hem kwam met de matroos 3e klasse J. R.; dat kwartiermeester Nijhove hem meldde dat deze de matroos R. had aangewezen als sloepsbemanningsman doch dat R. weigerde op de sloep te gaan; dat hij R. vroeg of deze wist wat de opdracht was; dat het antwoord „Ja” was; dat hij R. daarna vroeg: „Weet jij wat deze weigering inhoudt?”; dat het antwoord weer „Ja” was; dat hij toen zei: „Dus jij pleegt dienstweigeren?” en dat deze hierop weer „Ja” zei;

Overwegende, dat door de inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend is bewezen, met beklagdes schuld eraan, hetgeen hem is ten laste gelegd;

Overwegende, dat het bewezene behoort te worden gequalificeerd als:

„Opzettelijke ongehoorzaamheid, meermalen gepleegd, alle feiten, als een voortgezette handeling beschouwd”;

Overwegende, dat gelet op de ernst van het gepleegde feit, de omstandigheden waaronder het werd begaan en de persoon van beklagde, een gevangenisstraf voor de tijd van 2 maanden passend is; . . .enz. (*Red.*).

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 31 oktober 1956.

President: Majoor Mr D. J. R. Buisman; *Leden:* Lt.-Kol. A. J. J. H. van Dilst en Lt.-Kol. P. A. van Rossum.

Raadsman: Majoor H. Ellerbroek.

Als beroepsmarechaussee der 1e klasse, op post gesteld als schildwacht bij het landgoed „Ruigenhoek”, op 30 meter van zijn post slapende aangetroffen.

Drie maanden gevangenisstraf en ontslag (zonder ontzetting).

(W.M.Sr. art. 23, 129).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen C. R., geb. 28 augustus 1930, beroepsmarechaussee 1e klasse, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als beroepsmarechaussee der eerste klasse bij het „Wapen der Koninklijke Marechaussee, op 30 september 1956, in tijd „van oorlog, te 's-Gravenhage, terwijl hij als schildwacht *) op post „was gesteld bij post A van het Landhuis Ruigenhoek en deel uit „maakte van de over dat object gestelde wacht, de als zodanig op hem „rustende verplichting om voortdurend waakzaam te blijven niet is na „gekomen, zijnde hij te circa 03.20 uur door de onderofficier van „contrôle en de wachtcommandant slapende aangetroffen circa 30 „meter van zijn post, half achter een duinpolletje liggende”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklagde ten processe zakelijk heeft verklaard: dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als beroepsmarechaussee eerste klasse bij het Wapen der Koninklijke Marechaussee, op 30 september 1956 als schildwacht op post stond bij post A van het landhuis Ruigenhoek te 's-Gravenhage en deel uitmaakte van de over dat landhuis gestelde wacht aldaar te circa 03.20 uur door de adjudant-onderofficier Huivenaar en de wachtcommandant, de wachtmeester eerste klasse van der Ent, languit liggend op de grond achter een duinpolletje, slapende is aangetroffen; dat hij toen lag op ongeveer 30 meter afstand verwijderd van het bestrate gedeelte rondom dit landhuis, zulks terwijl hij, naar hij wist, ingevolge de consignes, in de periode na zons- ondergang tot voor zonsopgang op geen grotere afstand dan 15 meter zich van het landhuis mocht bevinden;

Overwegende, dat een rapport dd. 30 september 1956, opgemaakt en ondertekend door Franciscus Johannes Huivenaar, adjudant-onderofficier van de Koninklijke Marechaussee, Brigade 's-Gravenhage, zakelijk inhoudt als verklaring van:

Rapporteur:

dat hij in de nacht van 29 op 30 september 1956 zich te omstreeks 03.20 uur bevond ter uitoefening van contrôle op het terrein van het landhuis „De Ruigenhoek” te 's-Gravenhage; dat de wachtcommandant, de wachtmeester eerste klasse H. van der Ent, zich naar de wachtposten van het landgoed had begeven; dat hij Van der Ent aantrof op de plaats waar post A zich moest ophouden; dat Van der Ent hem mededeelde dat hij de marechaussee, die door hem voor bedoelde post was aangewezen, niet had aangetroffen; dat Van der Ent en hij hierop de omgeving afgezocht hebben; dat Van der Ent na enige minuten zei, dat hij de marechaussee gevonden had; dat dit de marechaussee eerste klasse C. R. bleek te zijn; dat hij R. aantrof op circa

*) De hoedanigheid van „schildwacht” is in de tenlastelegging niet nader (feitelijk) omschreven. Ook uit de bewijsmiddelen blijkt niet, welke 's mans uiterlijke herkenningstekenen als schildwacht waren. (*Red.*).

40 meter afstand van het gebouw in liggende houding half achter een klein duinpolletje; dat R. eerst wakker werd, toen hij aan diens uitrusting kwam;

Overwegende, dat blijkens een uittreksel van de consignes Landhuis Ruigenhoek, gewaarmerkt voor eensluidend uittreksel door de adjudant-onderofficier H. Molier, de schildwachten na zonsondergang tot zonsopgang zich op geen grotere afstand van het Landhuis mogen begeben dan 15 meter;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — eerdergenoemd rapport en uittreksel consignes slechts gebezigd in verband met de inhoud der overige bewijsmiddelen — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„als schildwacht eene als zoodanig op hem rustende verplichting niet „nakomen gepleegd in tijd van oorlog”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 129 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat beklagde van 30 september 1956—2 oktober 1956 voorlopig arrest heeft ondergaan, op 17 oktober 1956 wederom in arrest is gesteld en de aard en omstandigheden der zaak vorderen, dat dit arrest gehandhaafd blijft;

Overwegende, dat de Krijgsraad beklagde op grond van het gepleegde feit ongeschikt acht om in de militaire stand te blijven, doch niet tevens zodanig ongeschikt, dat hij voor goed van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen, behoort te worden ontzet;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van 3 maanden, met aftrek van de tijd door hem vóór de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in arrest doorgebracht, zijnde van 30 september 1956—2 oktober 1956 en vanaf 17 oktober 1956; bekrachtiging van het bestaande arrest; ontslag uit de militaire dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen — *Red.*].

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 16 november 1956.

President: Lt.-Kol. Mr Dr J. M. J. Baak; *Leden:* Lt.-Kol. P. A. van Rossum en Majoor G. A. v. d. Bergh.

Raadsman: Luitenant Hasewinkel.

Behorende tot enige wacht een als zodanig op hem rustende verplichting niet nakomen: als korporaal van aflossing deel uitmakende van het wachtpersoneel, in strijd met de als zodanig op hem rustende verplichting om te waken tegen onbevoegd gebruik van motorrijtuigen, zelf onbevoegdelijk met zo'n motorrijtuig gereden.

De straf van verlaging voorwaardelijk opgelegd, gelet op beklaagdes jeugd en het feit dat hij met goed gevolg de opleiding voor wachtmeester heeft gevolgd, een en ander in de verwachting dat beklaagdes verantwoordelijkheidsgevoel zal groeien.

(W.M.Sr. art. 13-15, 25, 129).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen S. S., geb. 25 juni 1936, dpl. korporaal, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, militair zijnde en als dienstplichtig korporaal in werkelijke „dienst bij de Koninklijke Landmacht op of omstreeks 16 september „1956, in tijd van oorlog, te Utrecht, terwijl hij als korporaal van af- „lossing deel uitmaakte van het wachtpersoneel van de wacht van de „Kromhoutkazerne aldaar, de als zodanig op hem rustende verplichting „om onder andere mede er zorg voor te dragen, dat geen onbevoegden „gebruik maakten van de op het kazerneterrein in boxen geparkeerde „motorrijtuigen niet is nagekomen, door zelf in een, in een der boxen „geparkeerde jeep te gaan zitten en hiermede over korte afstand over „het kazerneterrein te gaan rijden, totdat deze jeep tegen een boom tot stilstand kwam”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ter terechtzitting onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij, terwijl hij als korporaal van aflossing deel uitmaakte van het wachtpersoneel van de wacht over de Kromhoutkazerne te Utrecht, in de nacht van 15 op 16 september 1956 omstreeks 04.30 uur is gaan zitten in een jeep, die toen geparkeerd stond in een der boxen op het terrein van genoemde kazerne, waarna hij met die jeep over korte afstand is gaan rijden over het terrein van genoemde kazerne, totdat hij met deze jeep tegen een boom tot stilstand kwam;

dat hij wist, dat hij als wachthebbende verplicht was om zorg te dragen, dat geen onbevoegden gebruik maakten van de op het kazerneterrein geparkeerde motorrijtuigen, en dat hijzelf op geen enkele wijze bevoegd was om daar gebruik van te maken;

Post alia:

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Behorende tot enige wacht als ander militair dan die genoemd in

„het eerste en vierde lid van artikel 129 van het Wetboek van Militair Strafrecht een als zodanig op hem rustende verplichting niet nakomen, „gepleegd in tijd van oorlog”

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 129 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat de Krijgsraad van mening is, dat het gepleegde feit gepleegd door iemand met de rang van korporaal, over het algemeen tengevolge dient te hebben dat deze onwaardig en ongeschikt geacht moet worden om deze rang nog verder te bekleden;

dat echter, gelet op beklagdes jeugd en de omstandigheid dat deze de opleiding tot dienstplichtig wachtmeester met goede resultaten heeft gevolgd, beklagde, na het ondergaan van nader te noemen straf, wellicht meer verantwoordelijkheidsgevoel zal verkrijgen en er een zeer redelijke kans bestaat, dat deze dan zijn rang waardig zal blijken te zijn en door het verkregen groter verantwoordelijkheidsgevoel eveneens de geschiktheid om deze rang te bekleden;

dat de Krijgsraad daarom van mening is, dat beklagde in de gelegenheid dient te worden gesteld zelf deze waardigheid en geschiktheid te bewijzen, weshalve deze voorwaardelijk zal worden verlaagd;

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de tijd van zes weken, met verlaging tot de stand van soldaat der 1e klasse, met bevel dat van deze militaire detentie een gedeelte groot twee weken en de verlaging voornoemd voorwaardelijk niet zullen worden tenuitvoergelegd (proeftijd één jaar) — *Red.*].

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 27 februari 1957.

President: Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Lt.-Kolonels L. C. Onderstal en C. P. J. W. Hafkemeijer.
Raadsman: Kapt. W. G. Tibben.

Mishandeling van een soldaat, door het toedienen van een vuistslag tegen de wang, waardoor deze pijnlijk getroffen werd. Geldboete. ¹⁾

(W.Sr. art. 300).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen

¹⁾ Zie over dit vonnis „Motivering van de strafmaat in vonnissen” door Mr A. H. Geesink op blz. 431. (*Red.*).

G. J. R., geb. 21 januari 1931, dpl. soldaat met groot verlof, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als dienstplichtig soldaat van de Koninklijke Landmacht bij de 107e Afdeling Zware Luchtdoelartillerie te Ede, op 18 november 1956 in de omgeving van 's-Gravenhage in een rijtuig der Nederlandse Spoorwegen, zich bevindende op het traject Amsterdam-Rotterdam, opzettelijk gewelddadig de dienstplichtig soldaat H. Lommers een harde slag op de linkerwang of kaak heeft toegediend, waar- door deze pijnlijk werd getroffen”;

Overwegende, dat uit een justitiële verklaring dd. 10 januari 1957, opgemaakt door de Commandant C. Batterij 107e Afdeling Zware Luchtdoelartillerie te Ede blijkt, dat beklagde van 5 november 1956 tot 2 december 1956 als militair in werkelijke dienst was;

Overwegende, dat beklagde ten processe zakelijk heeft verklaard: dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als dienstplichtig soldaat van de Koninklijke Landmacht, ingedeeld bij de 107e Afdeling Zware Luchtdoelartillerie, op 18 november 1956 omstreeks 22.45 uur in een rijtuig van een militaire trein der Nederlandse Spoorwegen op het traject Amsterdam-Rotterdam, iets voorbij Den Haag, een in die trein zittende soldaat, die hem later bleek H. Lommers te heten, met kracht een harde slag op de linkerwang heeft toegediend, opdat Lommers daardoor pijnlijk zou worden getroffen;

Overwegende, dat als getuige ten processe zakelijk heeft verklaard: Hendrik Lommers:

dat hij zich op 18 november 1956 te omstreeks 22.45 uur in de militaire trein op het traject Amsterdam-Rotterdam bevond iets voorbij Den Haag; dat op een gegeven moment een andere soldaat, die later bleek R. te heten, het compartiment binnenkwam; dat R. hem geheel onverwachts een harde klap op zijn linkerwang gaf, waardoor hij pijnlijk werd getroffen en waarmee hij zich de volgende dag onder geneeskundige behandeling heeft gesteld;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan met uitzondering van de woorden: „of kaak”;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„*Mishandeling*”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 300 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervóór als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken, die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

[Volgt: veroordeling tot betaling van een geldboete van f 30, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van 15 dagen — *Red.*].

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 27 februari 1957.

President: Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Lt.-Kolonels L. C. Onderstal en C. P. J. W. Hafkemeijer.
Raadsmans: 2e lt. J. Elshout.

Mishandeling, door het toedienen van een vuistslag tegen de kaak, waardoor een dubbelzijdige kaakfractuur optrad.

Terugverwijzing naar de tot straffen bevoegde commanderende officier.

(W.K. art. 2, 58; W.Sr. art. 300).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. E., geb. 14 augustus 1935, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als dienstplichtig soldaat bij de 102e Infanterie „Zware Mortieren te Ermelo, op 4 december 1956 te Ermelo opzette-„lijk gewelddadig de soldaat P. van Lingen een vuistslag tegen de kaak „heeft toegediend, waardoor deze pijnlijk werd getroffen en een dubbel-„zijdige kaakfractuur opliep”;

Overwegende, dat uit een justitiële verklaring dd. 10 december 1956, opgemaakt door de Commandant C. Compagnie 102 Infanterie Zware Mortier Bataljon te Ermelo blijkt, dat beklaagde op gemeld tijdstip sedert 29 september 1955 als militair in werkelijke dienst was;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard:

dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als dienstplichtig soldaat van de Koninklijke Landmacht, ingedeeld bij het 102e Infanterie Zware Mortieren Bataljon, op 4 december 1956 omstreeks 17.30 te Ermelo, op kamer 69 van gebouw V in de legerplaats Ermelo, de soldaat P. van Lingen een vuistslag tegen de kaak heeft toegediend met zodanige kracht, dat deze daardoor een dubbelzijdige kaakfractuur opliep;

Overwegende, dat een procesverbaal van huishoudelijk onderzoek dd. 8 december 1956, opgemaakt en getekend door de reserve-tweede-luitenants Rein van den Akker en Willem Rudolf Soeters, beiden behorende tot het 102e Infanterie Zware Mortierenbataljon, zakelijk inhoudt als verklaring van:

Piet van Lingen, dienstplichtig soldaat:

dat hij op dinsdag 4 december 1956 te omstreeks 17.30 uur zich bevond op kamer 69 van gebouw V in de legerplaats te Ermelo; dat de soldaat E. hem toen aldaar een klap tegen de kaak gaf; dat hij zich onmiddellijk na het gebeurde onder geneeskundige behandeling heeft gesteld, terwijl hij later in het Militair Hospitaal te Utrecht werd opgenomen;

Overwegende, dat een geneeskundige verklaring dd. 10 december 1956 betreffende de dienstplichtig soldaat P. van Lingen, opgemaakt en getekend door H. S. Boogaart, reserve-eerste-luitenant-arts chef M.G.D. van het 102e Infanterie Zware Mortieren Bataljon te Ermelo, zakelijk inhoudt als verklaring van relatant:

dat hem op 6 december 1956 na consult met een tandarts en uit een X-foto bleek, dat betrokkene een dubbelzijdige kaakfractuur had;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — eerdergenoemd procesverbaal van huishoudelijk onderzoek en eerdergenoemde geneeskundige verklaring slechts gebezigd in verband met de inhoud der overige bewijsmiddelen — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Mishandeling”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 300 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat de Krijgsraad bevindt, dat de zaak één der in artikel 2, lid 2-6 van de Wet op de Krijgstucht vermelde strafbare feiten opleverende buiten strafrechterlijke behandeling om had behoren te zijn afgedaan, zodat met toepassing van artikel 58 van de Wet op de Krijgstucht onder mededeling van alle stukken de zaak ter verdere behandeling behoort te worden verwezen naar de tot straffen bevoegde Commanderende Officier; . . . enz. (*Red.*).

NASCHRIFT.

Het is weinig bevredigend dat een zó ernstig feit zonder enige nadere motivering aangemerkt wordt te zijn „van zóó lichten aard, dat de zaak „buiten strafrechtelijke behandeling kan worden afgedaan”. Dat is immers een van de eisen, welke artikel 2 lid 2-6 (in casu lid 3°) stelt aan het „oneigenlijke” krijgstuchtelijke vergrijp.

Het feit, zoals dat uit de tenlastelegging, bewijsmiddelen en bewezenverklaring blijkt, is van ernstige aard. Het zullen de bijzondere omstandigheden zijn, welke het „van zóó lichte aard . . .” enz. kunnen maken en de lezer van een met redenen omkleed vonnis mag deze essentiële overwegingen daarin verwachten.

Een andere vraag treedt naar voren, namelijk of die bijzondere omstandigheden, welke de Krijgsraad aanleiding gaven om het feit tot krijgstuchtelijk vergrijp te bestempelen, niet bekend waren aan de commanderende officier, aan de auditeur-militair en aan de verwijzings-

officier, toen deze autoriteiten, klaarblijkelijk elk voor zich, tot de conclusie kwamen dat het niet een krijgstuuchtelijk vergrijp betrof ¹⁾.

W. H. V.

Krijgsraad te Velde Kon. Luchtmacht West.

Vonnis van 14 november 1956.

President: Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Lt.-Kol. M. van der Voo en Majoor K. Woudenberg, (geen raadsman).

Voorwaardelijke veroordeling, terzake van een verkeersovertreding, met als bijzondere voorwaarde dat de veroordeelde zich binnen een maand na de betekening van het vonnis zal onderwerpen aan een hernieuwd onderzoek naar zijn rijvaardigheid.

(W.M.Sr. art. 13-15; W.V.W. art. 18; W.V.R. art. 27).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE VOOR DE KONINKLIJKE LUCHTMACHT WEST, in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen A. O. T., geb. 19 juli 1921, beroepssergeant-majoor, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij militair zijnde en in de rang van sergeant-majoor in werkelijke dienst bij de Koninklijke Luchtmacht op of omstreeks 28 augustus 1956 te circa 09.45 uur, te Rotterdam, als bestuurder van het „vierwielig motorrijtuig, merk Volkswagen, gekentekend RG 92-56, „daarmede rijdende over de voor het openbaar rij- of ander verkeer „openstaande weg de Bijlwerffstraat, in ongeveer oostelijke richting, „toen hij langs die weg was gekomen bij of op de kruising van de voor „het openbaar rij- of ander verkeer openstaande wegen, de Bijlwerff- „straat-Statenvweg, voor de bestuurder van een voor hem, beklaagde, „van rechts komend vierwielig motorrijtuig, die uit een andere richting „langs één der wegen en wel langs de Statenvweg gelijktijdig, althans „nagenoeg gelijktijdig met hem, beklaagde, die kruising naderde en „voorrang had, de doorgang voor zich langs niet heeft vrijgelaten, maar „zover is doorgereden, dat een aanrijding heeft plaatsgevonden”;

Overwegende, dat uit de justitiële verklaring dd. 9 oktober 1956 opgemaakt door de Commandant 314 Squadron te Eindhoven blijkt, dat beklaagde op voornoemd tijdstip sedert 5 december 1941 als militair in werkelijke dienst was;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard: dat hij, terwijl hij als sergeant-majoor in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Luchtmacht, op 28 augustus 1956 omstreeks 09.45 uur te Rotterdam, als bestuurder van het vierwielig motorrijtuig, merk Volkswagen, gekentekend RG 92-56 reed over de voor het openbaar rij- en

¹⁾ Zie over dit vonnis „Motivering van de strafmaat in vonnissen” door Mr A. H. Geesink op blz. 431. (Red.).

ander verkeer openstaande weg, de Bijlwerffstraat in ongeveer oostelijke richting; dat hij gekomen bij de kruising van de voor het openbaar rij- en ander verkeer openstaande wegen Bijlwerffstraat-Statenvweg, voor hem van rechts over de Statenvweg een Volkswagen met grote snelheid zag naderen; dat hij langzaam doorreed en toen hij op het kruispunt reed, zijn snelheid verhoogde met de bedoeling nog vóór de voor hem van rechts komende Volkswagen, gekentekend SG 04-25, langs te rijden; dat laatstgenoemde Volkswagen gelijktijdig met hem op het kruispunt was en met de voorzijde tegen de rechterzijde van zijn auto botste;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal dd. 29 augustus 1956 opgemaakt en gesloten door Jan Marinus Romin, wachtmeester eerste klasse der Koninklijke Marechaussee, behorende tot de Brigade Rotterdam, zakelijk inhoudt als verklaring van Vaclav Mucek:

dat hij op 28 augustus 1956 omstreeks 09.45 uur reed als bestuurder van een Volkswagen, gekentekend SG 04-25, over de Statenvweg te Rotterdam in de richting van de Gordelweg; dat hij het kruispunt van wegen, de Bijlwerffstraat-Statenvweg naderde en zag dat er over het links van hem gelegen gedeelte van de Bijlwerffstraat een Volkswagen RG 92-56 langzaam naderde; dat zij ongeveer gelijktijdig bij het kruispunt waren en dat hij voorrang had boven de Volkswagen RG 92-56; dat de bestuurder van de Volkswagen RG 92-56, toen deze het kruispunt opreed diens snelheid verhoogde; dat hij de kruising toen al zo dicht genaderd was dat een aanrijding moeilijk meer te voorkomen zou zijn; dat hij nog remde; dat zijn Volkswagen met een harde klap tegen de rechterflank van de Volkswagen RG 92-56 botste;

Verbalisant:

dat de Statenvweg en de Bijlwerffstraat te Rotterdam voor het openbaar rij- en ander verkeer openstaande wegen van gelijke rangorde zijn;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaaide is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Overtreding van artikel 27, eerste lid van het Wegenverkeersreglement”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 124 juncto artikel 27 van het Wegenverkeersreglement;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaaide meer of anders is ten laste gelegd dan hiervóór als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaaide strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaaide zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van het gepleegde feit

termen aanwezig acht om beklaagde de bevoegdheid om motorrijtuigen te besturen te ontzeggen;

Overwegende, dat het militair belang zich niet verzet tegen uitoefening van de bevoegdheid bedoeld in art. 14a van het Wetboek van Strafrecht;

Gezien behoudens voormelde wetsbepaling(en), nog de artikelen: 2, 13, 15, 60, 62 van het Wetboek van Militair Strafrecht, 14a, 14b, 23, 91 van het Wetboek van Strafrecht, 76 van de Invoeringswet Militair Straf- en Tuchtrecht, 2, 34, 39 van de Wegenverkeerswet;

RECHTDOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Verklaart beklaagde schuldig aan het hierboven als bewezen aangenomen en gequalificeerde strafbare feit en hem deswege strafbaar;

Veroordeelt beklaagde tot betaling van een geldboete van vijftig gulden, met bepaling, dat de geldboete bij gebreke van betaling en verhaal, zal worden vervangen door hechtenis voor de tijd van tien dagen;

Ontzegt beklaagde de bevoegdheid om motorrijtuigen te besturen voor de tijd van zes maanden;

Beveelt, dat deze ontzegging van de rijbevoegdheid niet zal worden tenuitvoergelegd, tenzij de Krijgsraad later anders mocht gelasten op grond, dat de veroordeelde zich voor het einde van een op één jaar bepaalde proeftijd aan een strafbaar feit, of militair zijnde, aan een krijgstuchtelijk vergrijp, vallende onder artikel 2, No. 1, van de Wet op de Krijgstucht, dat van ernstige aard is, of aan een krijgstuchtelijk vergrijp, vallende onder artikel 2, Nos. 2-6 van die wet heeft schuldig gemaakt, of zich op andere wijze heeft misdragen, of niet naleeft de door de Krijgsraad gestelde bijzondere voorwaarde, dat hij binnen een maand na de betekening van het vonnis zich zal onderwerpen aan een hernieuwd onderzoek naar zijn rijvaardigheid.

NASCHRIFT.

Wij vernemen dat de Auditeur-Militair zich tot de Commissaris van Politie heeft gewend met het verzoek om de veroordeelde een nieuw rijexamen te doen afnemen en tot de Corps-Commandanten met het verzoek om hem daartoe in de gelegenheid te stellen.

Als de Commissaris van Politie de suggestie van de Auditeur-Militair volgt (en aan te nemen is dat hij dat stellig zal doen) is de veroordeelde niet meer vrij in zijn keuze tussen 6 maanden niet-rijden en het doen van een her-examen. Als hij zich niet onderwerpt aan het onderzoek, verliest hij niet (zoals hij zou mogen aannemen op grond van de bijzondere voorwaarde van het vonnis) zijn rijbevoegdheid voor 6 maanden, maar voorgoed (zoals blijkt uit artikel 18, 2° W.V.W.). In feite is hier dus niet sprake van een voorwaarde, maar van een verkapt bevel en in zoverre geven de bewoordingen van het vonnis niet de werkelijkheid weer.

W. H. V.

Krijgsraad te Velde Zuid.

Vonnis van 9 januari 1957.

President: Majoor Mr H. J. F. Bijvoet; *Leden:* Luit.-Kol. L. F. C. Potjes en Luit.-Kol. P. G. A. Coopmans.
Raadsman: Kapitein C. D. de Rooy.

Beklaagde, in colonneverband rijdende, werd gepasseerd door een burgerauto, die zich vóór hem invoegde en vervolgens vaart verminderde. Mede door de gladheid van het wegdek is beklaagde tegen die personenauto aangereden.

Bij het opleggen van de straf houdt de Krijgsraad rekening met de niet onaanzienlijke verzwareing van de taak van militaire chauffeurs in colonneverband, die als het ware geklemd raken tussen hun taak, het colonneverband zo goed mogelijk te bewaren en hun verplichting om ten volle rekening te houden met alle omstandigheden, de veiligheid op de weg betreffende.

(W.V.R. art. 53).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. T., geb. 12 mei 1935, dpl. korporaal, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 29 oktober 1956 te Etten en Leur als „bestuurder met een vierwielig militair motorrijtuig met aanhangwagen „terwijl het betonnen wegdek nat was met zodanige snelheid heeft „gereden over de voor het openbaar rij- of ander verkeer openstaande „weg, De Bredaseweg, dat hij zijn voertuig niet tot stilstand kon „brengen binnen de afstand waarover hij de weg voor zijn voertuig „kon overzien en waarover deze vrij was en tegen een zich voor hem „op die weg bevindend vierwielig motorrijtuig (personenauto) is aan- „gereden”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat het ten processe overgelegde ambtsedig proces-verbaal no. P 383/56 opgemaakt en gesloten te Breda, op 9 november 1956 door Jan van der Bie, wachtheester 1e klas der Koninklijke Marechaussee, behorende tot de brigade Breda, onder meer zakelijk inhoudt:

als verklaring van beklaagde:

dat hij op 29 oktober 1956 omstreeks 15.20 uur als bestuurder van een militair motorrijtuig met aanhangwagen, een DAF 3-tonner, gekenmerkt KL-09-67 in colonne over de weg van Etten naar Breda reed, met een snelheid van naar schatting 35 km per uur; dat een personenwagen hem passeerde en zich voor hem in de colonne invoegde; dat hij zag, dat de voor hem rijdende militaire wagen en de personenauto afremden; dat hij die personenauto reeds tot op een afstand van 20 meter was genaderd; dat hij zijn voertuig afremde doch

dit doorgleed en tegen de achterzijde van de personenauto botste; dat het wegdek nat was en het ongeval z.i. niet had plaats gevonden bij droog wegdek;

als verklaring van J. C. G. van Weenburg aan verbalisant:

dat zij op 29 oktober 1956 omstreeks 15.25 uur als bestuurster van een personenauto een militaire wagen, welke deel uitmaakte van een colonne, voorbij reed en zich daarna tussen de wagens van de colonne voegde; dat zij zag dat de voor haar rijdende wagen iets afremde en daarom ook zelf snelheid verminderde; dat zij nauwelijks nadat zij had afgeremd een klap hoorde en een schok voelde tegen de achterzijde van haar wagen;

als relaas van verbalisant:

dat hij zich naar de plaats van het ongeval begaf en daar zag dat dit had plaats gevonden op de voor het openbaar verkeer openstaande weg de Bredase weg in de gemeente Etten en Leur; dat het wegdek ter plaatse uit beton bestaat;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„*Overtreding van artikel 53 Wegenverkeersreglement*”, strafbaar gesteld bij artikel 124 Wegenverkeersreglement;

Overwegende, dat beklagdes raadsman ten verweer heeft aangevoerd, dat beklagde niet kan worden verweten dat hij met te grote snelheid reed aangezien de snelheid wordt bepaald door de colonnecommandant, doch dit verweer faalt;

dat immers de in colonne rijdende chauffeurs ten alle tijde hun snelheid moeten aanpassen aan de verkeerssituatie en reeds tijdens het invoegen van een hen passerende wagen hun snelheid moeten verminderen teneinde op voldoende afstand daarvan te komen; dat beklagde dit blijkens zijn verklaring, inhoudende „dat hij remde nadat „hij de personenauto tot op 20 meter was genaderd”, niet gedaan heeft en hem derhalve, gezien de gladheid van de weg, terdege kan worden verweten dat hij de afstand tussen hem en zijn voorrijder, m.a.w. zijn snelheid, niet aan de nieuwe situatie heeft aangepast;

Overwegende, dat de Krijgsraad bij het bepalen van de strafmaat rekening houdt met de omstandigheid dat colonnechauffeurs veelal a.h.w. geklemd raken tussen hun taak het colonneverband zo goed mogelijk te bewaren en hun verplichting ten volle rekening te houden met alle omstandigheden de veiligheid op de weg betreffende, hetgeen een niet onaanzienlijke verzwaring betekent van hun taak en vooral bij minder ervaren chauffeurs tot een zekere spanning moet leiden;

[Volgt: veroordeling tot betaling van een geldboete van *f* 10,— bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van 5 dagen — *Red.*].

DISCIPLINAIRE BESLISSING.**Hoog Militair Gerechtshof.**

Beschikking van 9 april 1957.

President: Mr Doornbos; *Leden:* Luitenant-Generaal van der Kroon, Luitenant-Generaal Mr Schepers, Generaal-Majoor-Vlieger-Waarnemer Zegers, gep. Schout bij Nacht Beugelink (plv.).

Alhoewel een korporaal reeds meerdere malen was gestraft wegens dronkenschap, had hij zich opnieuw aan dronkenschap schuldig gemaakt. Zijn wnd. depôtcommandant had hem toegezegd deswege niet te zullen straffen, mits hij een verzoek om eervol ontslag uit de militaire dienst zou indienen.

De korporaal diende een dergelijk verzoek in, doch trok dat verzoek nog dezelfde dag in, waarna de wnd. depôtcommandant hem heeft gestraft met 10 dagen streng arrest met inhouding van de gehele soldij gedurende de gehele straftijd.

De strafoplegger had de toezegging: bestraffing achterwege te zullen laten, indien de korporaal een ontslagaanvraag zou indienen, niet moeten doen. Door het opleggen van een voorwaarde als de onderhavige werd op de korporaal drang uitgeoefend om ontslag uit de militaire dienst te vragen, waartoe hij anders wellicht niet bereid zou zijn geweest. Bovendien kon de korporaal aldus in de verleiding komen om de strafoplegger te bedriegen door een ontslagaanvraag in te dienen, teneinde de straf te ontgaan, evenwel met de bedoeling om die aanvraag later weer in te trekken. Dit zou een nieuw vergrijp opleveren. Het Hof heeft niet de overtuiging, dat klager deze bedoeling heeft gehad.

De strafoplegger heeft van zijn strafbevoegdheid een onjuist gebruik gemaakt door — na eerst het achterwege laten van bestraffing te hebben gebonden aan het vervullen van bovenvermelde voorwaarde — de korporaal toch te straffen, hoewel hij die voorwaarde was nagekomen. Beklag gegrond verklaard.

(W.K. art. 68).

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen een verklaring, gedagtekend 28 februari 1957, van de korporaal F., registratienummer 17.12.08.004, dienende bij de Verzorgingsbatterij van het Depôt Luchtdoelartillerie te . . . ., waarbij deze 's Hof's eindbeslissing inroept naar aanleiding van de beschikking op het beklag door hem ingediend bij de Commandant Luchtdoelartillerie over de straf van tien dagen streng arrest met als bijkomende straf, inhouding van soldij dat ingevolge het RVA ad artikel 83 par. 3 lid 2, als soldij wordt aangemerkt, gedurende de gehele straftijd, hem opgelegd door de wnd. Commandant Depôt Luchtdoelartillerie wegens:

„Alhoewel hij reeds meerdere malen gestraft werd wegens dronkenschap, zich wederom te buiten gegaan aan sterke drank, in gezelschap van minderen en zoveel gedronken, dat hij niet meer in staat was zelf het gelag te betalen en dit met zijn geld door een mindere liet doen, waardoor het kon voorkomen, dat hij de volgende dag meende

„geld te vermissen; dat hij onbekwaam was eigener gelegenheid naar „het kampement terug te keren en aldaar door bedoelde minderen op „zijn bed gelegd moest worden. Later bleek dat hij ongeveer f 70.— „vermiste. (Dronkenschap)”.

bij welke beschikking — op 23 februari 1957 genomen en op 27 februari 1957 aan klager uitgereikt — het beklag ongegrond werd verklaard;

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord de klager en als getuige onder ede de strafoplegger, de Luitenant-Kolonel R. H.;

Gelet op het advies van de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht;

Overwegende, dat klager o.m. zakelijk heeft verklaard:

dat hij zich bezwaard voelt over de opgelegde straf, omdat de strafoplegger hem had toegezegd terzake van de in de omschrijving van de strafreden vermelde feiten geen straf te zullen opleggen mits hij eervol ontslag uit de militaire dienst zou vragen;

dat hij aan deze wens van de strafoplegger heeft voldaan, doch zijn verzoek om ontslag later heeft ingetrokken;

dat hem toen de straf, waarvan beklag, is opgelegd;

Overwegende, dat de strafoplegger als getuige o.m. zakelijk heeft verklaard:

dat hij klager over de in de omschrijving van de strafreden vermelde feiten heeft gehoord en vervolgens heeft medegedeeld hem niet te zullen straffen teneinde hem de overgang naar de burgermaatschappij minder moeilijk te maken, mits klager een ontslagaanvraag zou indienen;

dat klager daarop een verzoek om eervol ontslag uit de militaire dienst bij getuige heeft ingediend, doch dit dezelfde dag wederom heeft ingetrokken;

dat getuige daarop de straf, waarvan beklag, heeft opgelegd;

Overwegende, dat de strafoplegger niet aan klager had moeten toezeggen bestraffing achterwege te zullen laten indien klager een verzoek om ontslag uit de militaire dienst zou indienen, omdat — daar gelaten of voorwaardelijke niet-bestrafing toelaatbaar is — door het opleggen van een voorwaarde als de onderhavige op klager drang werd uitgeoefend om ontslag te vragen, waartoe hij anders wellicht niet bereid zou zijn geweest, terwijl hij aldus bovendien in de verleiding kon komen om de strafoplegger te bedriegen door een ontslagaanvraag in te dienen teneinde de straf te ontgaan, evenwel met de bedoeling om die aanvraag later weer in te trekken;

Overwegende, dat het Hof niet de overtuiging heeft gekregen dat klager met deze bedoeling heeft gehandeld doch dat klager, indien hij bij het indienen van zijn ontslagaanvraag inderdaad niet te goeder trouw zou zijn geweest, zich aan een nieuw vergrijp zou hebben schuldig gemaakt waarvoor de strafoplegger hem dan krijgstuuchtelijk had kunnen straffen;

Overwegende echter, dat de strafoplegger van zijn strafbevoegdheid

een onjuist gebruik heeft gemaakt door — na eerst het achterwege laten van bestraffing te hebben gebonden aan het vervullen van bovenvermelde voorwaarde — klager toch te straffen hoewel hij die voorwaarde was nagekomen;

Overwegende, dat dientengevolge een straf, opgelegd terzake van de in de omschrijving van de strafreden vermelde feiten niet kan worden gehandhaafd en het beklag gegrond moet worden verklaard;

Krachtens artikel 68 van de Wet op de Krijgstucht de eindbeslissing nemende op het beklag;

Verklaart dit gegrond;

Vernietigt de beschikking waarvan beklag;

Vernietigt ook de aan klager opgelegde straf;

Bepaalt, dat de opgelegde straf en de omschrijving van de strafreden in klagers straflijst onleesbaar zullen worden gemaakt;

Bepaalt, dat een afschrift van 's Hofs eindbeslissing zal worden uitgereikt aan klager, de strafoplegger, de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht en de Minister van Oorlog.

NASCHRIFT.

Uit bovenstaande beschikking is niet duidelijk geworden waarom de korporaal volgens het Hof aan het verzoek van de wnd. depôtcommandant heeft voldaan, nu hij zijn ontslagaanvraag nog dezelfde dag weer heeft ingetrokken, zonder dat van enige nadere motivering daarvoor uit de beschikking blijkt. Of moet men aannemen, dat de korporaal spoedig tot de conclusie is gekomen, dat de wnd. depôtcommandant zijn bevoegdheid was te buiten gegaan?

De handhaving van de krijgstucht is opgedragen aan ieder, die bij de krijgsmacht met enig gezag is bekleed, in het bijzonder aan de commanderende officieren, enz. De meerdere die nalaat op te treden tegen te zijner kennis gekomen krijgstuchtelijke vergrijpen maakt zich daardoor zelf aan een krijgstuchtelijk vergrijp schuldig. De commanderende officieren zijn aansprakelijk voor de tucht onder de militairen die onder hun bevel staan. In het bijzonder zijn zij verantwoordelijk voor de misdragingen hunner ondergeschikten voor zover die zijn toe te schrijven aan hun toegevendheid, onachtzaamheid of nalatigheid in de uitoefening van het gezag (art. 27 R.Kr.).

De wnd. depôtcommandant had deze regelen bij zijn beleid voor ogen dienen te houden. Op hem rust de plicht de krijgstucht in zijn onderdeel te handhaven. Teneinde hem daartoe in staat te stellen verleent de Wet hem verschillende bevoegdheden, met name strafbevoegdheid, bevoegdheid tot het aanhangig maken van een zaak bij de militaire rechter, bevoegdheid mindere militairen voor te dragen voor wegjagen uit de militaire dienst, enz.

Deze bevoegdheden oefent hij zelfstandig uit; hij is hiervoor persoonlijk aansprakelijk. Door de uitoefening van zijn strafbevoegdheid afhankelijk te stellen van de beslissing tot ontslagaanvraag door de korporaal, oefende de wnd. depôtcommandant deze bevoegdheid niet meer onafhankelijk uit.

Anderzijds kan men de ontslagaanvraag door de korporaal niet vrijwillig noemen, nu deze geschiedde uit vrees voor straf; hij moest kiezen tussen twee kwaden.

Het achterwege laten van bestraffing van de korporaal wegens diens onkrijgstuchtelijk gedrag onder voorwaarde, dat hij ontslag uit de militaire dienst zou vragen, beoogde niet de handhaving van de krijgstucht en de vorming en opvoeding van deze korporaal tot een ordelijk militair, waartoe de Wet op de Krijgstucht juist strafbevoegdheid aan commandanten heeft toegekend.

Nergens echter is in de Wet de wnd. depôtcommandant de bevoegdheid verleend de korporaal voor een dergelijk alternatief te stellen; voor ernstige overschrijdingen van bevoegdheid zijn art. 137-140 W.M.Sr. geschreven; lichte gevallen kunnen ingevolge art. 2, 2° sub a W.Kr. door een chef aan de krijgstucht worden getoetst. Het H.M.G. heeft daarvan de korporaal doen profiteren in zoverre het Hof oordeelde de hem opgelegde straf te moeten teniet doen.

Een vraag is of de wnd. depôtcommandant de korporaal op grond van deze door hem gepleegde vergrijpen zou hebben kunnen verplichten om zich b.v. aan te sluiten bij een geheelonthoudersvereniging of om zich gedurende een bepaalde tijd te onthouden van cafébezoek, teneinde hem aldus weer in het rechte spoor terug te brengen. Het H.M.G. liet het antwoord op deze vraag — of voorwaardelijke niet-bestrafing toelaatbaar is — in het midden. Dergelijke voorwaarden betreffen echter meer het belang van de persoon van de militair dan dat zij het belang van de dienst betreffen, ook al is het dienstbelang daarmee gebaat (art. 1, 8 (4), 22 R.Kr.). Daarom wil het mij voorkomen, dat een commandant dergelijke voorwaarden niet mag stellen zonder machtiging in wet of wetsvoorschrift.

Het geval van deze korporaal is niet zonder belang en staat niet op zichzelf. Een soortgelijk geval deed zich eens voor met een officier, die vanuit zijn vacantie-adres in het buitenland, waar hij met verlof vertoefde, een telegram had gezonden aan zijn commandant met het verzoek om enige dagen verlenging van zijn verlof en de mededeling, dat hij zonder tegenbericht aannam, dat het verzoek was ingewilligd.

De commandant, die deze wijze van optreden van zijn onderhebbende officier terecht ongepast oordeelde, antwoordde niet of te laat. Zonder bericht van zijn commandant te hebben ontvangen nam de officier de gevraagde extra verlofdagen. Het gevolg daarvan was, dat hij zich bij terugkeer over zijn onjuiste handelwijze, ongeoorloofde afwezigheid, tegenover zijn chef moest verantwoorden. Deze stelde de betrokken officier toen voor de keuze tussen het aanhangig maken van zijn zaak voor de krijgsraad of ontslag aanvragen uit de militaire dienst. De officier die tekort was geschoten in de naleving van zijn militaire verplichtingen, koos het laatste; hij diende een verzoek in om ontslag uit de militaire dienst, waartoe hij zonder de drang van de commandant h.w.s. niet zou zijn overgegaan; het gevraagde ontslag werd hem verleend.

A. F. S.

BURGERLIJKE STRAFRECHTSPRAAK.**Arrondissements-Rechtbank te Assen.**

Vonnis van 13 mei 1955.

De rubriek „RECHTSPRAAK” in het tweemaandelijks tijdschrift voor de Kon. Marechaussee „ONS WAPEN”, 3e jaargang, No. 3, van 26 april 1957, bevat het volgende vonnis met annotatie:

„Uit „Verkeersrecht”, Juridisch Maandblad betreffende het wegverkeer (Uitgave A.N.W.B., 4e Jaargang, 1956, blz. 192, nr. 94) nemen wij het volgende vonnis van de Rechtbank te Assen over.

Een marechaussee 2de klasse als verkeersregelaar.

De in art. 29 lid 1, eerste deel, W.V.W. bedoelde bevelen en aanwijzingen mogen uitsluitend worden gegeven door, niet namens de in art. 42 genoemde personen.

Verkeerstekens van een marechaussee 2de klasse kunnen wel behoren tot de „verdere aanwijzingen, vanwege het bevoegd gezag in het belang „van de vrijheid van het verkeer of de veiligheid op de weg gegeven.”

(Men vergelijkte Mr. Polak, V.R. 1953 blz. 61, en „De marechaussee-, in-opleiding als verkeersregelaar”, door Mr. Bichon van IJsselmonde met naschrift Br., V.R. 1955 blz. 8 v. en blz. 49, Red.).

(Art. 29 W.V.W. juncto K.B. van 6 februari 1954 Stbl. 45, houdende vaststelling van de taken van de Koninklijke Marechaussee).

De Arr.-Rechtbank te Assen, enz.;

O., dat de verdachte is gedagvaard terzake van:

dat hij op 9 juli 1954 te 13.30 uur ongeveer te en in de gemeente Assen, als bestuurder van een tweewielig rijwiel, daarmede rijdende over het rechts naast de Groningerstraat gelegen voor het openbaar verkeer openstaande rijwielpad, komende uit de richting Groningen, bij de nadering van de kruising van die weg en de eveneens voor het openbaar verkeer openstaande weg, het Kanaal, geen gevolg heeft gegeven aan een stopteken, bestaande in het gestrekt, ongeveer horizontaal zijwaarts houden van de linkerarm en linkerhand door de in het daartoe voorgeschreven tenue geklede marechaussee 2de klasse, A.A.D., die hij, verdachte, van voren naderde en die in opdracht van E. W., opperwachtmeester der Koninklijke Marechaussee, op genoemde kruising het verkeer regelde in verband met en ten behoeve van een juist passerende militaire colonne;

O., dat de Rechtbank tot een andere beslissing komt dan de Kantonrechter, en het vonnis a quo derhalve moet worden vernietigd;

O., dat de verdachte ter terechtzitting heeft verklaard:

dat hij op 9 juli 1954 te 13.30 uur ongeveer, in de gemeente Assen als bestuurder van een tweewielig rijwiel, daarmede heeft gereden over het rechts naast de Groningerstraat gelegen voor het openbaar verkeer openstaand rijwielpad, komende uit de richting Groningen;

dat hij alstoen aldaar bij de nadering van de kruising van die weg en de eveneens voor het openbaar verkeer openstaande weg het Kanaal, van voren naderde een persoon in de uniform van marechaussee, die zich bevond ongeveer op het kruispunt van de Groningerstraat en het Kanaal;

dat die persoon alstoen aldaar toen hij, verdachte, naderde, ongeveer horizontaal zijwaarts bracht en hield zijn linkerarm en zijn linkerhand;

dat hij, verdachte, hieruit opmaakte, dat die militair hem een stop-tegen gaf; en hij verplicht was te stoppen;

dat hij, verdachte, zich niet aan dit stopteken heeft gestoord, maar is doorgereden.

Post alia:

O., dat door de inhoud van voorschreven bewijsmiddelen, opleverende de redengevende feiten en omstandigheden, waarop na te melden beslissing steunt, is bewezen, met uitzondering evenwel van de beide woorden „daartoe voorgeschreven”, dat verdachte het hem ten laste gelegde heeft begaan;

O., dat thans moet worden nagegaan:

- a. of het bewezen verklaarde feit strafbaar is,
- b. of de verdachte strafbaar is.

O., dat het O.M. ten aanzien van punt a heeft aangevoerd: dat dit het geval is, en wel omdat:

1. De betekenis van het in art. 29 W.V.W. vermelde voorschrift dat de aldaar genoemde weggebruikers verplicht zijn gevolg te geven aan de bevelen en aanwijzingen door de in art. 42 bedoelde personen, ook is, dat deze weggebruikers op moeten volgen de bevelen en aanwijzingen van niet in dat art. 42 genoemde personen, die opdracht kregen van een persoon wel in dat artikel genoemd om die bevelen en aanwijzingen te geven.

2. Art. 29 W.V.W. voorts inhoudt, dat de in dat art. genoemde gebruikers verplicht zijn gevolg te geven aan de verdere aanwijzingen vanwege het bevoegde gezag gegeven, in het belang van de vrijheid van het verkeer of de veiligheid van de weg. In het K.B. van 6 februari 1954 houdende vaststelling van de taken van de Koninklijke Marechaussee is bepaald in het enige artikel, sub 2, dat aan de Koninklijke Marechaussee onder meer is opgedragen het uitoefenen van de politietaken ten behoeve van de strijdkrachten.

In casu trad de marechaussee 2de klasse D. op, uitoefenende de politietaken ten behoeve van de strijdkrachten.

De verdachte heeft zich door door te rijden, schuldig gemaakt aan overtreding van het 2de gedeelte van artikel 29 W.V.W.

O., dat de Rechtbank zich niet kan aansluiten bij het eerste argument van het Openbaar Ministerie en wel op de volgende gronden:

De Rechtbank ziet als ratio van de bepaling, dat de bevelen en aanwijzingen slechts gegeven kunnen worden door personen, die op het gebied van het verkeer een zekere ontwikkeling hebben. De personen in art. 42 W.V.W. zijn dus de enigen, die behoudens in vermelde uitzonderingsgevallen, in casu niet aanwezig, deze bevelen en aanwijzingen mogen geven.

Een opdracht van een ex art. 42 bevoegde persoon kan niet bevoegd maken de opdrachtkrijger.

Dit is ook in strijd met de tekst van het voorschrift; er is vermeld

„bevelen en aanwijzingen gegeven door de personen enz.”, en niet „door of vanwege”.

O., dat de Rechtbank zich met het 2de argument van het O.M. wel kan verenigen, en wel op de grond door het O.M. aangevoerd.

O., dat de Rechtbank er hierbij geen waarde aan hecht, dat in het 2de gedeelte van art. 29 W.V.W. niet genoemd worden de bevelen in het eerste gedeelte wel vermeld, en de niet voorkoming van deze woorden ziet als een onnauwkeurigheid van de Wetgever.

O., dat deze opvatting ook niet in strijd komt met de limitatieve uitlegging van art. 42 W.V.W. hierboven vermeld, en wel omdat de Rechtbank hier aanwezig acht een uitzonderingsgeval als hierboven is genoemd.

O., dat het bewezen verklaarde feit dus strafbaar is.

O., dat overblijft de vraag, of dit ook het geval is met de verdachte.

O., dat de Kantonrechter tot de conclusie komt, dat het aan het openbaar verkeer deelnemende publiek niet door uiterlijk waarneembare kentekens kon begrijpen, dat de wachtmeester D. handelde namens een wel bevoegd gezag.

O., dat de Rechtbank dit oordeel niet deelt, op de volgende gronden:

D. was gekleed in het tenue van de Marechaussee, en regelde het verkeer terwijl er naderde een militaire colonne.

De verdachte moest hierdoor begrijpen, dat er i.c. door het bevoegd gezag het verkeer werd geregeld, en hij dus aan het stopteken moest voldoen.

Hij begreep dit ook, hij verklaarde op de zitting, dat hij begreep, dat hij aan de opdracht van de wachtmeester moest voldoen.

O., dat de verdachte dus strafbaar is.

Qualificatie:

Als bestuurder van een rijwiel op een weg geen gevolg gegeven aan de bevelen vanwege het bevoegd gezag, in het belang van de vrijheid van het verkeer of de veiligheid van het verkeer of de veiligheid op de weg gegeven, strafbaar gesteld bij artikel 29 W.V.W. juncto Koninklijk Besluit van 6 februari 1954 (Stbl. 45), houdende vaststelling van de taken van de Koninklijke Marechaussee.

Opgelegde straf of maatregel:

Vernietigt het vonnis van de Kantonrechter en opnieuw rechtdoende, Veroordeelt verdachte tot een geldboete van f 20 subs. 10 dagen hechtenis.

(Het vonnis is in kracht van gewijsde gegaan. Red.).

Naschrift redactie (van „Ons Wapen”).

Vorenstaand vonnis handelt over de positie van de marechaussee 2e, 3e of 4e klasse (derhalve geen opsporingsambtenaar zijnde ingevolge art. 141 W.v.Sv.), die in het kader van de uitoefening van de politietaak voor de strijdkrachten optreedt als verkeersregelaar.

Meerdere malen is de positie van deze marechaussee het onderwerp van discussie geweest. Aanleiding hiervoor te over toen de Krijgsraad te Velde te Arnhem onder presidium van de toenmalige res.-luitenant-

kolonel Mr R. Bichon van IJsselmonde in een op 29 oktober 1954 gewezen vonnis de vraag of een verkeersregelaar der KMar — niet zijnde algemeen opsporingsambteanar — bevoegd is tot het geven van tekens als bedoeld in par. 15 van de bijlage van het W.V.R. ontkennend beantwoordde (zie M.R.T. deel XLVIII blz. 320).

In „Verkeersrecht”, het Juridisch Maandblad betreffende het wegverkeer (uitgave A.N.W.B.) verscheen in het maartnummer 1955 een artikel van de hand van voornoemde Mr R. Bichon van IJsselmonde, daarbij aangekondigd als rechter in de arrondissements-rechtbank te Zutphen, waarin deze meent 's krijgsraads standpunt met betrekking tot het hierboven vermelde vonnis nader te moeten toelichten. De redactie van „Verkeersrecht” deed bij monde van Mr J. J. Bredius, A.O.M. bij de kantongerechten in het arrondissement Utrecht blijken het *niet* met de zienswijze van de krijgsraad eens te zijn (zie Verkeersrecht 1955 blz. 8 en 49).

Gezien de verwarrende opvattingen terzake namen wij in extenso het vorenstaande vonnis van de rechtbank Assen over. Dit vonnis (hetwelk mede het taakbesluit KMar in zijn overwegingen betreft) komt tot de conclusie dat op grond van art. 29 lid 2 W.V.W. de marechaussee niet-opsporingsambtenaar bij de uitoefening van de politietaak voor de strijdkrachten *bevoegd* is aanwijzingen te geven in het belang van de vrijheid van het verkeer of de veiligheid van de weg. Wij bevelen alle lezers nauwkeurige bestudering van dit vonnis aan.

Opgemerkt zij tenslotte, dat in de „overwegingen” van de Rechtbank een enkele maal wordt gesproken van „wachtmeester”, terwijl wordt bedoeld „marechaussee 2e klasse”.
H. J. A.

ADMINISTRATIEVE RECHTSPRAAK.

Centrale Raad van Beroep.

Uitspraak van 5 februari 1957; MAW 1956/B8 en B9.

Gezaghebber bij de gouvernementsmarine en havenmeester in Ned. Indië zijn door hun militairisatie in 1939 geen militaire ambtenaren in de zin van art. 1 der Militaire Ambtenarenwet 1931 geworden. Zij waren niet in militaire dienst „aangesteld”, als in die bepaling bedoeld, doch „aangewezen” voor het verrichten van militaire diensten, hetgeen niet gelijk staat met een aanstelling.

(M.A.W. art. 1).

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

Voorzitter: Mr A. Blom (fgd.); Leden: Mrs P. J. Rutgers van der Loeff en P. A. G. Ubink.

inzake C. H., wonende te Leidschendam, en A. J. L. F., wonende te Heemstede, eisers in hoger beroep, voor wie ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden Mr W. H. Vermeer, advocaat te Amsterdam, tegen de Staatssecretaris van Marine, gedaagde in hoger

beroep, voor wie ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden C. P. van den Berg, kapitein-ter-zee van administratie, werkzaam op het Ministerie van Marine;

WAT AANGAAT DE FEITEN VAN HET TWISTGEDING:

Overwegende dat gedaagde, in antwoord op een in december 1954 door voornoemde C. H. ingezonden verzoekschrift, hem op 28 februari 1955 het volgende heeft bericht:

„Naar aanleiding van Uw verzoekschrift betreffende de toekenning van bezoldiging over de periode, dat U in krijgsgevangenschap verbleef, heb ik de eer U het volgende mede te delen.

„Het personeel van de Gouvernementsmarine bezat de rechtspositie van de Nederlands-Indische burgerambtenaren en bleef deze rechtspositie ook behouden na de militairisatie.

„Het door U in Uw verzoekschrift genoemde Koninklijk besluit van 7 Maart 1929 (Stb. 71), heeft immers een bijzondere eigenschap en wel deze, dat het niet ligt in de moederlandse rechtssfeer, doch is gebaseerd op artikel 91 van de toenmalige Nederlands-Indische Staatsregeling. Evengenoemd artikel houdt onder meer in, dat al hetgeen de verdediging van het grondgebied van Nederlands-Indië betraf, bij algemene maatregel van bestuur werd geregeld. Deze maatregel kwam dan ook met medewerking van de Volksraad tot stand en lag specifiek binnen de Nederlands-Indische rechtssfeer. Artikel 5 van de hogerbedoelde maatregel droeg de vaststelling van de militaire inkomsten van het gemilitariseerde personeel der Gouvernementsmarine op aan de Gouverneur-Generaal. Hieruit blijkt wel zeer duidelijk dat de rechtspositie van het personeel van de Gouvernementsmarine — voor zover die met de militairisering verband hield — eveneens viel binnen de Nederlands-Indische rechtssfeer. Bij de militairisering op 2 september 1939 kreeg het personeel der Gouvernementsmarine wel de militaire status doch kwam zeer beslist niet tot het personeel der Koninklijke marine te behoren; het bleef derhalve de rechtspositie van Nederlands-Indische Gouvernementsambtenaar behouden en in het genot van de voor dat personeel vastgestelde burgerlijke bezoldiging.

„Terecht zijn dan ook tijdens de Japanse gevangenschap van dit personeel de door het toenmalige Gouvernement van Nederlands-Indië gegeven regelen van toepassing gebleven en kan dit personeel geen aanspraak maken op toepassing van de regelen, die voor het personeel van de Koninklijke marine hebben gegolden.

„Op grond van het vorenstaande is Uw verzoek tot toekenning van bezoldiging over de periode, dat U in krijgsgevangenschap verbleef, niet voor inwilligend vatbaar.”;

dat gedaagde, in antwoord op een in december 1954 door voornoemde A. J. L. F. ingezonden verzoekschrift, hem op 13 april 1954 een bericht heeft doen toekomen (waarin, blijkens de hieronder in de rechtsoverwegingen genoemde bepalingen, ten aanzien van de aanduiding der toepasselijke bepalingen een aantal vergissingen is geslopen), hetwelk luidt als volgt:

„Naar aanleiding van Uw verzoekschrift betreffende de toekenning van bezoldiging over de periode, dat U in krijgsgevangenschap verbleef, heb ik de eer U het volgende mede te delen.

„De beroepshavenmeesters en de loodsen 1e klasse bezaten de rechtspositie van de Nederlands-Indische burgerambtenaren en bleven deze rechtspositie ook behouden na de militairisatie.

„Het Koninklijk besluit van 21 December 1939 (Stb. 1940, no. 49), dat regelen stelt met betrekking tot de taak van de beroepshavenmeesters en loodsen 1e klasse in het voormalige Nederlands-Indië ten aanzien van het verrichten van militaire diensten in tijd van oorlog, oorlogsgevaar of andere buitengewone omstandigheden, heeft immers een bijzondere eigenschap en wel deze, dat het niet ligt in de moederlandse rechtssfeer, doch is gebaseerd op artikel 91 van de toenmalige Nederlands-Indische Staatsregeling. Evengoemd artikel houdt onder meer in, dat al hetgeen de verdediging van het grondgebied van Nederlands-Indië betrof, bij algemene maatregel van bestuur werd geregeld. Deze maatregel kwam dan ook met medewerking van de Volksraad tot stand en lag specifiek binnen de Nederlands-Indische rechtssfeer.

„Artikel 5 van de hogerbedoelde maatregel droeg de vaststelling van de militaire inkomsten van de gemilitariseerde beroepshavenmeesters en loodsen der 1e klasse op aan de Gouverneur-Generaal. Hieruit blijkt wel zeer duidelijk, dat de rechtspositie van evengenoemde burgerlijke landsdienaren — voorzover die met de militairisering verband hield — eveneens viel binnen de Nederlands-Indische rechtssfeer.

„Bij de militairisering kregen de beroepshavenmeesters en de loodsen 1e klasse wel de militaire status, doch kwamen zeer beslist niet tot het personeel der Koninklijke marine te behoren; zij bleven derhalve de rechtspositie van Nederlands-Indische Gouvernements-ambtenaar behouden en in het genot van de voor hen vastgestelde burgerlijke bezoldiging.

„Terecht zijn dan ook tijdens de Japanse gevangenschap van dit personeel de door het toenmalige Gouvernement van Nederlands-Indië gegeven regelen van toepassing gebleven en kunnen betrokkenen geen aanspraak maken op toepassing van de regelen, die voor het personeel van de Koninklijke marine hebben gegolden.

„Op grond van het vorenstaande is Uw verzoek tot toekenning van bezoldiging over de periode, dat U in krijgsgevangenschap verbleef, niet voor inwilliging vatbaar.”;

Overwegende dat het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage, rechtsprekende in militaire ambtenarenzaken, bij een uitspraak van 12 maart 1956 — naar welke inhoud hierbij wordt verwezen — eisers, toenmaals klagers, en eveneens 76 andere klagers, in hun beroepen, gericht tegen de in de hen betreffende brieven vervatte besluiten (in die uitspraak ten onrechte aangeduid als „eensluitende besluiten van 28 februari 1955)“ niet-ontvankelijk heeft verklaard;

Overwegende dat Mr W. H. Vermeer, voornoemd, als gemachtigde

van eisers, tegen deze uitspraak, voorzover te hunnen aanzien ge-
wezen, tijdig bij de Raad in hoger beroep is gekomen en in het C. H.
betreffende beroepschrift heeft aangevoerd:

„De eerste rechter verklaarde eisers beroep niet-ontvankelijk op
„grond dat eiser geen militaire ambtenaar in de zin van artikel 1 der
„Militaire Ambtenarenwet zou zijn geweest, met name dat hij niet zou
„zijn „aangesteld” of „benoemd” als in dat artikel en in artikel 68 der
„Grondwet bedoeld.

„Eiser meent dat „aanstelling” als vermeld in artikel 1 der Militaire
„Ambtenarenwet niet mag worden vereenzelvigd met „benoeming” in-
„gevolge 's Konings grondwettelijke prerogatief en dat de Militaire
„Ambtenarenwet met „aanstellen” inzonderheid doelt op hen die
„krachtens vrijwillige overeenkomst militaire dienst verrichten, zulks
„in tegenstelling met die staatsburgers, die krachtens een wettelijke
„verplichting een publiekrechtelijke functie vervullen.

„Eiser wil in dit verband de aandacht vestigen op het feit dat de
„militairisatie (in de daarvoor in aanmerking komende omstandig-
„heden) een bewust en bekend sequeel was van de vrijwillige verbinte-
„nis om bij de Gouvernementsmarine in Nederlands Indië te dienen,
„zijnde in 1929, bij de instelling van het instituut der militairisatie,
„aan de officieren dier marine de keuze gelaten om de zgn. „militairi-
„satie-verklaring” te ondertekenen, dan wel te blijven onder de vigeur
„van de dienstplichtbepalingen; voorts, dat de Gemilitariseerde Gou-
„vernements Marine organiek deel uitmaakte van de Nederlandse
„strijdkrachten.

„Eiser verwijst voorts naar de gronden en middelen, bij inleidend
„klaagschrift aangevoerd, welke hij verzoekt als hier herhaald en in-
„gelast te beschouwen.”;

dat in het beroepschrift betreffende A. J. L. F. hetzelfde is aange-
voerd, behalve dat de voorlaatste alinea luidt:

„Eiser wil er in dit verband de aandacht op vestigen dat zijn militaire
„dienst gebaseerd is op een vrijwillige verbintenis, hem op grond van
„de zgn. nood-ordonnantie betreffende de militairisatie van Haven-
„meesters en Loodsen (Ind. Staatsblad 1939 no. 624) alsmede de uit-
„voeringsverordening dezer ordonnantie (Ind. Staatsblad 1939 no. 625)
„ter ondertekening voorgelegd, waarbij hij derhalve de keuze had om
„(in de daarvoor in aanmerking komende omstandigheden) op grond
„van die vrijwillige verplichting gemilitariseerd te worden, dan wel te
„blijven onder de vigeur van de dienstplichtvoorschriften.”;

zijnde in beide beroepschriften verzocht de aangevallen uitspraak te
vernietigen en de oorspronkelijke vordering alsnog toe te wijzen;

Overwegende dat de Minister van Marine bij brief van 26 april 1956
in hoofdzaak heeft medegedeeld, dat hij geen aanleiding vindt tot het
indienen van een contra-memorïe en van mening is, dat de Raad de
aangevallen uitspraak, met overneming van de gronden zal dienen te
bevestigen;

IN RECHTE:

Overwegende dat in het onderhavige geding moet worden onder-

zocht, of eisers bij de aangevallen uitspraak terecht niet-ontvankelijk zijn verklaard in het door hen bij het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage ingestelde beroep;

Overwegende dienaangaande, dat eiser C. H. in 1939 gezaghebber was bij de Gouvernements-marine in het toenmalige Nederlands-Indië zijnde in beginsel een niet-militaire instelling, en eiser A. J. L. F. toen aldaar beroepshavenmeester was, eveneens als burgerlijk landsdienaar in dienst van het gouvernement;

dat de gouvernements-marine met ingang van 2 september 1939 is en de beroepshavenmeesters in oktober 1939 zijn gemilitariseerd en dientengevolge ook eisers sindsdien militaire diensten hebben verricht;

dat de militairisatie van de gouvernements-marine berustte op de algemene maatregel van bestuur, vastgesteld bij Koninklijk Besluit van 7 maart 1929 (Nederlands Staatsblad 71, Indisch Staatsblad 110), volgens artikel 1 van welke maatregel de gouvernements-marine in Nederlands-Indië in tijd van oorlog of oorlogsgevaar, zomede in andere buitengewone omstandigheden, ter beoordeling van de gouverneur-generaal, bestemd was voor het verrichten van militaire diensten;

dat volgens artikel 2 van genoemde algemene maatregel van bestuur het personeel der gouvernements-marine, zovaak en zolang het in werkelijke dienst was voor het verrichten van militaire diensten als bedoeld in artikel 1, militair was en alsdan was onderworpen aan de bepalingen voorkomende in het Wetboek van Militair Strafrecht en aan die voorkomende in de Wet op de Krijgstucht, alsmede aan de wettelijke bepalingen nopens de militaire rechtspleging bij de zeemacht;

dat volgens artikel 3 van genoemde algemene maatregel van bestuur de gezaghebbers, officieren en werktuigkundigen der gouvernements-marine gedurende hun in artikel 2 bedoelde werkelijke dienst in rang waren gelijkgesteld aan officieren der zeemacht, en wel een gezaghebber aan een luitenant-ter-zee der 1e klasse;

dat volgens artikel 7 van genoemde algemene maatregel van bestuur zijn bepalingen golden voor het personeel, dat na de inwerkingtreding ervan in dienst trad bij de gouvernementsmarine, en die bepalingen tevens konden worden toegepast op het personeel, dat bij de inwerkingtreding reeds in dienst was bij de gouvernementsmarine, indien de betrokkenen zich daaraan onderwierpen;

dat de militairisatie der beroepshavenmeesters berustte op een ordonnantie van de gouverneur-generaal van Nederlands-Indië van 11 oktober 1939 (Indisch Staatsblad 624), welke ordonnantie is bekrachtigd bij algemene maatregel van bestuur, vastgesteld bij Koninklijk Besluit van 21 december 1939 (Nederlands Staatsblad 944) en bepalingen bevatte analoog aan die van eerder genoemde algemene maatregel van bestuur;

dat de gouverneur-generaal van Nederlands Indië ter uitvoering van deze algemene maatregel van bestuur bij regeringsverordening van 15 oktober 1930 (Indisch Staatsblad 364) voorschriften heeft vastgesteld betreffende de militairisatie der gouvernementsmarine, en ter

uitvoering van voormelde ordonnantie bij regeringsverordening van 11 oktober 1939 (Indisch Staatsblad 625) analoge voorschriften heeft vastgesteld betreffende de militairisatie o.a. van de beroepshavenmeesters;

dat in die voorschriften o.m. is bepaald, dat de onderhavige personen vóór hun indiensttreding een schriftelijke verklaring afleggen, waarbij zij zich verbinden om gedurende de tijd, dat zij bij de gouvernementsmarine, onderscheidenlijk als beroepshavenmeester, in dienst zijn, in geval van oorlog of oorlogsgevaar of andere buitengewone omstandigheden, indien zij daartoe in werkelijke dienst worden opgeroepen, militaire diensten te verrichten en mitsdien alle verplichtingen op zich te nemen, die op hen zullen rusten ingevolge de eerstvermelde algemene maatregel van bestuur, onderscheidenlijk de voormelde ordonnantie, en de op grond daarvan uitgevaardigde of nog uit te vaardigen voorschriften;

dat in eerdergenoemde voorschriften tevens is bepaald, dat personen, die bij de inwerkingtreding van die algemene maatregel van bestuur, onderscheidenlijk ordonnantie, reeds in dienst zijn en zich aan de bepalingen ervan wensen te onderwerpen, zich daartoe kunnen verbinden door het afleggen van een verklaring als evenweergegeven; dat eisers zulk een verklaring hebben afegelegd;

dat volgens meergenoemde voorschriften degene, die een verbintenis als vorenvermeld heeft gesloten, in gewone tijden zijn eventuele militaire verplichtingen ten aanzien van de dienstplicht in Nederlands-Indië of van reserveplicht bij de Koninklijke Marine-reserve op de voorgeschreven wijze blijft vervullen, maar zovaak en zolang hij krachtens die voorschriften in werkelijke dienst is opgeroepen, van de verplichting tot opkomst in werkelijke dienst in geval van oorlog, oorlogsgevaar of andere buitengewone omstandigheden, voorgeschreven bij het Dienstplichtbesluit voor Nederland Indië of bij de Wet voor de Koninklijke Marine-reserve, tijdelijk is ontheven;

dat volgens meergenoemde voorschriften de gemilitariseerde gouvernements-marine, onderscheidenlijk het gemilitariseerde personeel van de havendienst, rechtstreeks staat onder de bevelen van de commandant der zeemacht;

Overwegende nu dat de Raad met gedaagde en het Ambtenaren-gerecht van oordeel is, dat eisers gedurende de tijd, dat zij krachtens voormelde militairisatie militaire diensten hebben verricht, uit dezen hoofde niet waren militaire ambtenaren in de zin van artikel 1 eerste lid der Militaire Ambtenarenwet 1931, daar zij te dien opzichte niet in militaire dienst waren „aangesteld” als daarbedoeld;

dat immers, naar mede blijkt uit een uitdrukkelijke bepaling in de beschikking van de commandant der zeemacht in Nederlands-Indië van 1 maart 1940 (vlootorder 46), onder militairiseren wordt verstaan het aanwijzen voor het verrichten van militaire diensten van personen en schepen, die daartoe in normale tijden niet bestemd zijn, en naar 's Raads oordeel zulk een aanwijzing voor het verrichten van militaire diensten van personen, die burgerlijke landsdienaren waren en bleven,

niet gelijkstaat met een aanstelling in militaire dienst als in artikel 1 der Militaire Ambtenarenwet 1931 bedoeld;

dat eisers gedurende hun militairisatie weliswaar in rang waren „gelijkgesteld” aan officieren der zeemacht, maar dit niet insluit, dat zij als officieren der zeemacht waren „aangesteld”;

dat het naar 's Raads oordeel ook geenszins de bedoeling is geweest om hetzij de collectieve aanwijzing van de gouvernements-marine voor het verrichten van militaire diensten, onderscheidenlijk de al dan niet collectieve aanwijzing der beroepshavenmeesters hiervoor, welke aanwijzingen, na bekomen machtiging van de gouverneur-generaal, geschiedde door de commandant der zeemacht in Nederlands-Indië, hetzij meergenoemde algemene maatregel van bestuur, onderscheidenlijk ordonnantie, waarop die aanwijzing was gegrond, te doen gelden als een aanstelling als in artikel 1 der Militaire Ambtenarenwet 1931 bedoeld, te minder nu zulk een aanstelling, krachtens artikel 68 der Grondwet, zou dienen te geschieden door de Kroon;

dat de Raad mitsdien verwerpt het te dezer zake in het beroepschrift aangevoerde, hierboven weergegeven, van oordeel zijnde, dat niet ieder, die krachtens enige vrijwillige overeenkomst militaire diensten verricht, gezegd moet worden te zijn aangesteld in de zin van artikel 1 der Militaire Ambtenarenwet 1931;

dat ook de omstandigheid, dat eisers krachtens vorenvermelde bepaling gedurende de tijd dat zij militaire diensten verrichten „militair” waren en alsdan onderworpen aan de in die bepaling met name genoemde wettelijke regelingen, niet insluit, dat zij toen tevens waren „militair ambtenaar” in de zin van de Militaire Ambtenarenwet 1931, aangezien niet ieder, die „militair” is, tevens „militair ambtenaar” is;

Overwegende dat, daar ook overigens niet is gebleken van enige bepaling, krachtens welke eisers tijdens hun militairisatie militair ambtenaar zouden zijn geweest in de zin der Militaire Ambtenarenwet 1931, de Raad zich verenigt met het oordeel van het Ambtenarengerecht, dat het door eisers bij dat Gerecht ingestelde beroep niet-ontvankelijk was; waarbij de Raad nog in het midden laat wat er is van de daartoe vanwege gedaagde mede aangevoerde grond, dat de rechtspositie der gemilitairiseerden geheel viel binnen de Nederlands-Indische rechtssfeer;

Overwegende dat uit het vorenstaande volgt, dat de aangevallen uitspraak, voorzover ze op eisers betrekking heeft, moet worden bevestigd;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN,

Bevestigt de uitspraak, waarvan beroep, voorzover ze betrekking heeft op eisers.

VRAGENBUS.

Het Hoofdbestuur van de Vereniging „Ons Belang”, Vereniging van onderofficieren van de Koninklijke Land- en Luchtmacht, te Amersfoort, heeft de Redactie verzocht het volgende vraagpunt te willen beantwoorden.

„In onze vereniging is een vraag gerezen omtrent het ondergaan van licht arrest door onderofficieren.

De vraag luidt als volgt:

„Mag een met licht arrest gestrafte onderofficier in de onderofficierszitkamer komen, als dit tevens de recreatieruimte (de vroegere „onderofficierscantine) is?”

De wijze waarop licht arrest door onderofficieren wordt ondergaan, wordt op twee manieren omschreven.

I. Punt 8 onder B (o.a. opgenomen op blz. 120 van VS-3100) van de Wet op de Krijgstucht zegt o.a.:

Het licht arrest wordt ondergaan:

B. door den onderofficier en den minderen militair:

1. te land: in de kazerne, het kwartier of zijn woonverblijf of, indien hij gekantonneerd, gekampeerd of gebivouakkeerd is, op de door den commandeerenden officier aan te wijzen plaats.

II. Artikel 127 lid 1 van het VRIDKL zegt:

Licht arrest wordt ondergaan:

- a. door in de kazerne wonende onderofficieren en soldaten binnen het kazernecomplex, met uitzondering van de cantine;
- b. door buiten de kazerne wonende onderofficieren en soldaten in hun woning.

Het onder a bedoelde van laatstgenoemd artikel betekent naar onze mening een strafverzwaring, waarvan de wetgever in de Wet op de Krijgstucht niet spreekt (hier wordt niet gesproken van cantines).

Door het verschijnen van LO 291 in 1953 dreigt verwarring te ontstaan, aangezien in dit reglement wordt gesproken van recreatieruimten en niet van cantines voor onderofficieren.

Artikel 1 van het messreglement zegt: Onder een Officiers (Onderofficiers) mess moet worden verstaan het complex, door of vanwege de Minister van Oorlog, als zodanig aangewezen ruimten, waar de Officiers (Onderofficieren) van de Koninklijke Landmacht en de Koninklijke Luchtmacht buiten de diensturen in het algemeen verblijf kunnen houden.

Hieronder vallen dus zowel de recreatieruimten (zitkamer, bar, biljartkamer, leeskamer enz.) als de eetzaal en de slaapkamers (wanneer deze laatsten zich in bedoeld complex bevinden).

Het begrip „complex” zal in de oudere kazernementen moeilijker hanteerbaar zijn dan in de nieuwere kazernes/legerplaatsen.

Deze laatsten zullen zijn aangepast aan de gewijzigde omstandigheden.

Als gevolg van het verschijnen van LO 291/53 zijn geen afzonderlijke zitkamers voor onderofficieren meer aanwezig in de kazerne.

In bijlage 2 punt B1 van de brief van de Minister van Oorlog Staf Dir. Generaal No. 210539 dd. 15 juli 1955 is vastgesteld dat ten behoeve van de onderofficier aanwezig moeten zijn o.a. recreatieruimte, eetzaal en slaapkamers.

Onder ad 1 c in dezelfde bijlage volgt dan een nadere definitie omtrent de slaapkamer.

Vele voormalige zitkamers zijn dienstbaar gemaakt als bureau- en legeringsruimte.

De artikelen 61 en 63 van deel A van het VRIDKL spreken nog van cantines voor onderofficieren.

Wat dient onder cantines te worden verstaan?

Dat gedeelte van de mess (om de huidige terminologie te gebruiken) waar eet- en drinkwaren alsmede voorwerpen voor dagelijks gebruik worden verkocht?

Indien men de Wet op de Krijgstucht hanteert tezamen met het messreglement, dan zou de recreatieruimte toegankelijk zijn voor de met licht arrest gestrafte onderofficier.

Houdt men daarentegen uitsluitend rekening met het gestelde in het VRIDKL dan zal de toegang tot de recreatieruimte (kantine) aan de met licht arrest gestrafte onderofficier worden ontzegd.

Ware men er toe overgegaan de bestaande voorschriften — bij de verschijning van het messreglement — aan te passen aan de nieuwe bepalingen, dan zouden de moeilijkheden waarschijnlijk minder groot zijn geweest.

Nochtans is het zo dat het aan de Kazernecommandanten wordt overgelaten hoe of een en ander dient te worden geïnterpreteerd, waardoor men verschil van opvatting krijgt."

Licht arrest is een vrijheidsstraf welke door de gekazerneerde militair in de „kazerne" wordt ondergaan (art. 8, 14 W.Kr.). De Memorie van Toelichting op art. 8 W.Kr. zegt: „Dat de met de lichtste arrest-„straf gestrafte militair ook op de eventueel bij de kazerne behorende „binnenplaats mag vertoeven, is nooit betwijfeld en behoeft ook thans „niet uitdrukkelijk in de wet te worden erkend." (Van der Hoeven III blz. 191). De M.v.T. geeft hier een uitbreiding aan het begrip „kazerne". De Wet op de Krijgstucht en de M.v.T. geven echter geen beperking aan met betrekking tot het gebouwencomplex „kazerne". Men zou dus kazerne kunnen opvatten zoals deze in het dagelijkse militaire leven wordt begrepen.

Als algemene regel geldt, dat de militairen die in een kazerne zijn gehuisvest, zich niet mogen ophouden op die plaatsen, welke in verband met de dienst zijn verboden, zoals bureaux, bewaarplaatsen, wachtlokalen, enz., tenzij zij zich daar voor de dienst moeten ophouden of aldaar werkzaam zijn. Anders gezegd, militairen mogen zich alleen ophouden in lokalen, enz. en terreinen, waar de kazernecommandant zulks heeft toegestaan. Immers deze bepaalt de bestemming en het gebruik der lokalen, terreinen enz. in of rondom de kazerne. De door hem te treffen beperkingen gelden echter algemeen voor alle militairen.

Artikel 127 van het Voorl. Reglement op de Inwend. Dienst der Kon. Landmacht, deel A, sluit in het bijzonder de met licht arrest gestrafte militair uit van het betreden van de cantine, zijnde een deel van de kazerne; nochtans blijft deze militair het licht arrest in de kazerne ondergaan. Het valt op, dat dit verbod niet is gesteld voor militairen die zijn gestraft met de verplichting ten hoogste 2 uur vóór het avond-

appèl in de kazerne, enz. terug te zijn en aldaar te verblijven enz. (art. 4, 5 W.Kr.).

Onder de oude wetgeving mochten de met stadsarrest en kwartierarrest gestrafte militairen de cantine bezoeken. Uit de wordingsgeschiedenis van de W.Kr. blijkt niet, dat het de bedoeling van de wetgever was daarin verandering te brengen, dat het begrip „kazerne”, buiten de algemene beperkingen hiervoren bedoeld, met betrekking tot het ondergaan van licht arrest, nog nader zou kunnen worden beperkt.

De Wet, art. 8 W.Kr. schrijft ook geen nadere regeling voor met betrekking tot de plaats waar het licht arrest wordt ondergaan, terwijl art. 73 W.Kr. voorschrijft, dat nadere bepalingen, die ter uitvoering van de W.Kr. noodzakelijk zullen blijken te zijn, bij algemene maatregel van bestuur worden uitgevaardigd, tenzij de wet anders bepaalt.

Betreft het onderhavige verbod nu een nadere regeling van het ondergaan van licht arrest of betreft het een regeling van huishoudelijke aard, zoals b.v. het zich moeten melden door met licht arrest gestrafte militairen op gestraftenappèls?

Het gelegenheid geven tot het bezoeken van de cantine aan militairen is m.i. geen gunst; een gunst draagt een persoonlijk karakter; het is een onverplichte goedheid jegens een bepaalde persoon of jegens bepaalde personen.

Het ondergaan van de straf van licht arrest wordt, vooral indien zij voor korte tijd wordt opgelegd, weinig gevoeld. Dit is een eigenschap welke aan deze lichte vrijheidsstraf is verbonden. Wanneer men op grond daarvan de met licht arrest gestrafte militair de toegang tot de cantine ontzegt, waar hij zonder te zijn gestraft wel mag komen, dan betekent dit verbod m.i. een nadere regeling, een verzwaring van het licht arrest. Art 8 W.Kr. schrijft echter geen nadere regeling voor van de plaats waar het licht arrest door de gekazerneerde militair moet worden ondergaan — gelijk b.v. het geval is voor de met licht arrest gestrafte gekantonneerde, gekampeerde en gebivakkeerde militairen. Art. 73 W.Kr. bepaalt, dat nadere bepalingen die ter uitvoering van de W.Kr. noodzakelijk zullen blijken te zijn, bij A.M.v.B. zullen worden uitgevaardigd; anders dan men zou verwachten zijn enkele nadere regelingen gesteld bij het V.R.I.D.K.L. (A), zijnde een bij Kabinetsrescript goedgekeurde Ministeriële Beschikking.

In afgelegene legerplaatsen komt de straf van licht arrest minder tot haar recht dan b.v. in kazernes in of nabij steden. Hetzelfde geldt voor de militairen der zeemacht die licht arrest aan boord van een oorlogsvaartuig ondergaan. Bij de zeemacht kan in verband hiermede licht arrest gepaard gaan met strafdienst en eventueel met inhouding van een gedeelte van de soldij (art. 8, 25, 38 W.Kr.).

Bij de zeemacht kent men echter de beperking van art. 127 V.R.I.D.K.L. (A) niet, noch aan boord noch aan de wal. Bij dit deel der krijgsmacht kan de militair, die met licht arrest is gestraft, de cantine aan boord en die van zijn eigen inrichting blijven bezoeken; voor hem is geen nadere beperking gesteld. Het gevolg daarvan is, dat in plaatsen waar onderdelen van de Kon. Landmacht, de Kon. Luchtmacht en de

Kon. Marine, waaronder het Korps Mariniers, garnizoenen houden, in geval van het ondergaan van de straf van licht arrest, de militairen der zeemacht wel hun cantine mogen bezoeken, doch de militairen der twee andere krijgsmachtonderdelen niet. Dit verschil is onbevredigend; het komt mij voor dat de regeling bij de Kon. Marine in overeenstemming is met de wet.

Daar de W.Kr. voor de gehele krijgsmacht geldt, en de voor de zeemacht noodzakelijke afwijkingen uitdrukkelijk daárin zijn vermeld, zou het m.i. bevredigend zijn, indien eenzelfde regeling zou gelden voor alle delen der krijgsmacht.

Wat betreft de nadere beperking van art. 8 W.Kr. in art. 127 V.R.I.D.K.L. (A) wil het mij voorkomen, dat men deze beperking niet verder dient uit te leggen dan het betrokken voorschrift uitdrukkelijk bepaalt. Komt in latere voorschriften het begrip „cantine” niet voor, maar ontspanningsgelegenheid of een andere benaming dan cantine, dan mogen onderofficieren die met licht arrest gestraft zijn m.i. in die gelegenheid komen, tenzij hen de toegang daartoe in het betreffende voorschrift uitdrukkelijk is ontzegd of in geval art. 127 V.R.I.D.K.L. (A) nader daarin heeft voorzien. Zoals dit artikel nu luidt is het verbod beperkt tot de „cantine” in dit voorschrift bedoeld.

Daar het V.R.I.D.K.L. (A) cantines en messes onderscheidt (zie het gewijzigde art. 63) en art. 127 V.R.I.D.K.L. (A) *niet* is gewijzigd, doch nog alleen spreekt van cantines, is het verbod van art. 127 m.i. niet op messes van toepassing.

Wat betreft de mess verwijst ik naar art. 5 Messreglement, waarin is bepaald wie toegang hebben tot de mess. Aan met licht arrest gestrafte officieren en onderofficieren is hierbij de toegang tot de mess *niet* ontzegd, terwijl de Commandant op grond van art. 11 Messreglement niet bevoegd is aan met licht arrest gestrafte officieren en onderofficieren de toegang tot de mess te ontzeggen, gezien deze dan in strijd zou handelen met het verbodvoorschrift in dat artikel vervat.

A. F. S.

OPMERKINGEN EN MEDEDELINGEN.

Stichting Militaire Reclasseringsbroederschap.

Op maandag 13 januari 1957 had de installatievergadering plaats van de leden van de Raad van Bijstand en Advies van de Stichting Militaire Reclasseringsbroederschap, bestaande uit de hierna te vermelden personen:

1. Lt.-Generaal der Art. J. H. COUZY;
2. Commodore G. R. WARTENA;
3. Mr J. W. U. DOORNBOS, President H.M.G.;
4. Mr D. B. A. FRANKEN, President Krijgsraad Zeemacht;
5. Ds J. H. SILLEVIS SMIT, Hoofdvlootpredikant;
6. Mgr J. F. M. DE SAIN, Hoofdvlootaelmoezenier;
7. Mr B. H. VAN EVERDINGEN, Auditeur-Militair;

8. Ds A. T. W. DE KLUIS, Hoofdlegerpredikant;
9. Drs N. BOEKEN, Dir. Ned. Genootschap tot Recl.;
10. Mr P. H. G. M. BRUGMAN, Dir. Hoofdbest. R.K. Recl. Ver.
11. J. H. SALOMON, Maatschappelijk Secretaris Bestuur Leger des Heils;
12. Mgr H. J. J. M. VAN STRAELEN, Hoofdlegeraalmoezenier;
13. Dr J. G. C. H. DUBOIS;
14. Mr T. SEMEYN DE VRIES VAN DOESBURGH, Voorzitter Hoofdbestuur Prot. Chr. Recl. Ver.
15. H. J. KROUWEEL, Voorzitter Bestuur Federatie v. Inst. voor de zorg v. Alcoholisten en andere verslavingsziekten;
16. Dr J. v. D. SPEK, Bestuurslid Dr. Meijersvereniging;
17. Mr B. KIST, Bestuur Ned. Verbond der Ver. Pro Juventute;
18. Lt.-Generaal b.d. J. A. A. SITZEN, Katholiek Verbond voor Kinderbescherming.

Op deze vergadering, welke werd bijgewoond door vele stichters en de bestuursleden, werd een installatierede uitgesproken door de voorzitter, de kolonel M.J.D. Mr J. P. van Erk.

Voorts werd het woord gevoerd door de directeur van het bureau der Stichting, de heer H. J. Verhoeven, die een overzicht gaf van de werkzaamheden van het bureau, en door de majoor K. Bakker, hoofd van het bureau Strafzaken van de Afdeling Sociale Zaken van het Ministerie van Oorlog.

Mr Dr VAN ERK sprak:

Hooggeachte Heren leden van de Raad van Bijstand en Advies, Stichters en Bestuursleden van de Militaire Reclasseringsbroederschap.

Wanneer wij nu, anderhalf jaar nadat onze Stichting in het leven geroepen werd, voor het eerst bijeenkomen om de leden van de Raad van Bijstand en Advies als zodanig te installeren en hun verslag uit te brengen van hetgeen tot heden door onze Stichting werd verricht, dan maakt dit allicht op U de indruk, hetzij dat wij hebben stil gezeten, hetzij dat wij U als dwarskijkers zo lang mogelijk van ons werk verwijderd hebben willen houden.

Het een noch het ander is het geval. Immers wij wilden U niet bijeenroepen, zolang er niet tenminste enig schot in ons werk was gekomen. Welnu, wij menen niet alleen op een punt te zijn gekomen, van waaruit wij met U kunnen terugblikken en vooruitzien, maar ook waarop wij een ogenblik adem moeten halen en aan U het „ga zo voort „mijn dochter” moeten vragen.

Er is veel gebeurd in het afgelopen jaar. De reclasseringsgedachte in onze zee-, land- en luchtmacht doet het, en ontvangt overal steun en adhaesie. Ons bestuurslid — Majoor Bakker — heeft reeds een groot aantal druk bezochte spreekbeurten vervuld als voorbereider van het werk van de heer Verhoeven. Het aantal militaire toezichthouders is steeds stijgende. De categorie jonge dienstplichtigen, die steun behoeft en ook krijgt, breidt zich steeds uit. Kortom (de heer Verhoeven zal U

daar straks nadere cijfers over noemen) er is meer dan een begin gemaakt.

Maar er zijn ook toekomstplannen. Immers het gaat niet alleen om de kwantiteit, maar vooral om de kwaliteit van ons werk. Onze militaire toezichhouders, die bij ons medewerkers worden genoemd, dienen niet slechts geschoold, maar ook gesteund te worden bij hun arbeid. Onderling contact, dus uitwisseling van ervaringen, is zeer gewenst. Te dien einde stellen wij ons voor in de nabije toekomst, vermoedelijk in drie grote groepen met als verzamelcentra Zwolle, 's Gravenhage en 's Hertogenbosch, onze medewerkers bijeen te roepen. Van de steun van de Heer Tjaden, om die samenkomsten zoveel mogelijk vrucht te doen dragen, hebben wij ons reeds verzekerd en wij hopen daarbij tevens de medewerking te mogen verkrijgen van de directeurs van de reclaseringsinstellingen, zowel als die der kinderbescherming, teneinde ook van hun kennis en ervaring zoveel mogelijk te kunnen profiteren.

Daarnaast bestaat het plan om een aantal gewestelijke commissarissen aan te stellen, die tot taak zullen hebben mede het contact met onze toezichhouders te onderhouden en zondig tussenpersoon te zijn tussen hen en hun militaire commandanten. Reeds hebben enige gepensioneerde officieren zich geheel ongevraagd bij ons aangemeld met de wens iets voor het hun zo sympathieke werk van de M.R.B. te mogen doen. Wij ontveinzen ons niet, dat aan dit plan veel haken en ogen zitten en het nog grondig in onze bestuursvergaderingen zal moeten worden bekeken. Het aanlokkelijke ervan is, dat de Heer Verhoeven meer tijd ter beschikking krijgt voor het juiste kiezen van onze medewerkers, hun instructie, het inspringen bij moeilijke gevallen, het controleren van de periodieke rapporten en de administratieve vervolmaking van ons apparaat, daar hij dan immers min of meer vrijgesteld zal zijn van het tijdrovende en toch zo noodzakelijke permanente contact met onze medewerkers. Mede met de hulp van deze gewestelijke commissarissen, die uiteraard geen onbekenden zouden mogen zijn op het gebied van de reclasering en van de kinderbescherming, en die bereid zouden moeten zijn hiervan een speciale studie te maken, zal de zo noodzakelijke bevruchting van onze medewerkers, door hetgeen er leeft op dit gebied, meer en meer tot haar recht komen.

Tenslotte — en dat is ook een niet te onderschatten voordeel — zouden deze functionarissen, die uit hoofde van hun beroep beter dan wie ook de sfeer en de verhoudingen in de krijgsmacht kennen, een uitermate belangrijke hulp kunnen bieden om de belangen van de resocialisatie aan te passen aan die van tucht en orde bij de krijgsmacht.

Ik heb zoeven gezegd, dat wij op een punt zijn gekomen, waarop het: „ga zo voort mijn dochter” geroepen zou kunnen worden. Wij weten reeds nu, dat deze woorden vandaag niet zullen worden gesproken, intengendeel. Wij zijn daarover echter niet onthutst, nog minder teleurgesteld. Immers de fouten die dezerzijds zouden zijn gemaakt liggen geheel op technisch terrein en moeten dus als zodanig met niet al te veel moeite kunnen worden onderkend. Reeds heeft het dagelijks be-

stuur hierover een oriënterend gesprek gehad met de Hoofdinspecteur der Reclassering de Heer Mr Tjaden en dankbaar diens aanbod aanvaard een bijeenkomst te organiseren van de directeuren der erkende reclasseringsinstellingen, ons bij uitstek militair deskundig bestuurslid Kolonel der Cavalerie L. N. v. d. Minne en de Heer Verhoeven.

Met de Heer Tjaden twijfelen wij niet of in deze bijeenkomst zullen de gerezen moeilijkheden tot een allen bevredigende oplossing worden gebracht.

Zo meen ik dan, dat wij, ondanks het feit dat deze dochter even halt zal moeten houden om te luisteren alvorens verder te gaan, met een blijmoedig hart voor U verschijnen kunnen en U hooggeachte Heren leden van de Commissie van Bijstand en Advies met gepaste vrijmoedigheid geïnstalleerd mogen verklaren, U dankzeggend voor Uw bereidwilligheid in dit voor de juiste ontplooiing van ons werk zo onmisbare college te willen zitting nemen.

Alvorens nu het woord te verlenen aan de Heer Verhoeven, wil ik tot slot nog het volgende verklaren.

Wij zien de verhouding tussen onze Broederschap en de erkende reclasserings- en kinderbeschermingsinstellingen tweeledig, nl. levensbeschouwelijk en technisch. Voor een gunstige sfeer in het algemeen zorgt uwe gedelegeerde in ons Bestuur. Bij de technische raakpunten weten wij thans, dat wij nimmer tevergeefs een beroep op de Heer Tjaden zullen doen, die naar het ons voorkomt bij uitstek de geschikte man is, om aan de hand van zijn kennis en ervaring van het gehele reclasseringsbestel, de symbiose tussen de burger- en de militaire reclassering tot een succes te maken.

En zo geloof ik, dat wij de wens, die de Heer Mr Dr Muller bij de geboorte van onze Stichting uitte: „gelukkige vaart, een voorspoedige „mars en behouden vlucht — en goede samenwerking met de erkende „reclasseringsinstellingen” in vervulling kunnen doen gaan.

De Heer VERHOEVEN sprak:

Toen ik op 2e Paasdag een ogenblikje tijd kon vinden om mij te bezinnen op hetgeen op deze feestelijke dag, ter gelegenheid van de installatie van de Raad van Bijstand en Advies onzer Stichting, zou kunnen worden verteld over de werkzaamheden van ons Bureau, was ik daar eigenlijk wel erg verlegen mee. Reeds meer dan 100 jaren geschiedenis is er over reclassering en kinderbescherming en de meest vooraanstaande figuren uit ons vaderland en daar buiten, hebben hun wetenschap, wijsheid en ervaringen dienaangaande in woord en geschrift gedurende die jaren neergelegd. In de naoorlogse jaren ziet men op dit gebied voorts allerwegen grote veranderingen zich voltrekken, nieuwe inzichten, gefundeerd op wetenschappelijke basis, breken zich baan. . . . Wat zal men nu over een piepjong Bureau met 7 maanden ervaring moeten vertellen? Is dat niet zot en eigenlijk onverantwoord? Bovendien zijn er t.a.v. ons eigen werk nog zovele onbeantwoorde vragen. . . .

Ziedaar de stemming waarin ik verkeerde bij mijn overpeinzing, toen

plotseling mijn aandacht getrokken werd door een geschriftje, dat de rede bleek te bevatten van Prof. Dr H. Dooyeweerd, uitgesproken ter gelegenheid van de eerste algemene vergadering van de Prot. Chr. Reclasseringsvereniging op maandag 2 juni 1930 te Amsterdam. Daarin las ik tot mijn verbazing en met klimmende belangstelling iets over de geschiedenis van de Stichting Mil. Reclasseringsbroederschap in haar eerste aanloopperiode. Prof. Dooyeweerd zegt nl., nadat hij dank heeft gebracht aan diverse autoriteiten, het volgende:

„Voorwaar die dank past wel als we terugzien op bijna twee jaren „van harden voorbereidenden arbeid, die waarlijk niet onder gunstige „auspiciën werd verricht. De moeilijkheden, die overwonnen moesten „worden, om tot de huidige, nog uiterst bescheiden organisatie te „komen, de weerstand die in en buiten onzen kring overwonnen moest „worden, om ook maar de eerste grondslagen voor onze vereniging te „leggen, ze waren inderdaad zo groot, dat zij, wanneer niet een vast „geloof in onze zelfstandige roeping van Godswege op dit arbeids- „terrein ons had staande gehouden en voortgedreven, reeds aanstonds „hadden moeten afschrikken van het aanvatten van een zoo verantwoor- „delijke taak.”

En verderop zegt hij:

„En dan? Onze vereniging schaart zich naast een drietal bestaande „organisaties, met wie zij voorshands noch in outillage, noch in finan- „ciële draagkracht, noch in praktische ervaring kan wedijveren.”

Aldus de woorden van Prof. Dooyeweerd 27 jaren geleden . . . en ze zouden met slechts geringe wijziging thans door ons kunnen worden overgenomen.

Onwillekeurig kwamen na lezing van deze rede de woorden uit het Boek Prediker in mijn gedachten: *„Er is niets nieuws onder de zon”*. Allerwege verandering, modernisering, nieuwe inzichten en ruimere perspectieven . . . maar de mens in wezen dezelfde: klein, nietig, beperkt in zijn mogelijkheden.

Wanneer we nu zien hoe de P.C.R.V. in deze 27 jaren uitgroeide tot een volkomen gelijkwaardige medestrijdster te midden van haar zuster-verenigingen, dan begrijpt u misschien, dat de woorden van Prof. Dooyeweerd mij weer nieuwe moed gaven.

In alle bescheidenheid en ons bewust van vele tekorten, wil ik nu proberen u dan toch iets van onze 7 maanden arbeid te vertellen.

Op 1 oct. '56 vingen we onze werkzaamheden aan in een daartoe ontruimde kamer van onze woning, met een achterstand van 50 dossiers, welke door de Secretaris van het Stichtingsbestuur, de Majoor W. N. C. Swaving, voorbeeldig waren geordend en bewaard sinds de totstandkoming der Stichting in september '55. Thans, medio mei '57, zien we deze kamer gemetamorphoseerd tot iets dat inderdaad op een modern kantoortje gelijkt, waar 225 dossiers werden aangelegd en bijgehouden; 119 medewerkers — hoofdofficieren, officieren en onderofficieren der Kon. Land- en Luchtmacht — verspreid over 37 plaatsen en werkzaam in 48 kazernes, legerplaatsen en vliegbasissen — zijn geregistreerd; waar een stroom van papieren dagelijks in- en uitgaat (1499

ingekomen en 1682 uitgegane stukken); waar regelmatig de maand-rapporten der medewerkers binnenkomen en kwartaalrapporten voor de burgerinstellingen worden samengesteld; waar nu en dan de telefoon niet ophoudt te rinkelen (257 ingekomen en 599 uitgegane telefoongesprekken), waar tante Pos sinds de aanvang van ons werk *f* 187.— van ons incasseerde aan postzegeltjes; en waar onze administrateur de Heer P. J. Schrijvers, sinds 1 nov. '56 aan ons Bureau verbonden, met grote ijver en toewijding werkzaam is in een véél meer dan full-time job.

Wekelijks worden nieuwe contacten gelegd enerzijds met de burgerinstellingen op het gebied der reclassering en kinderbescherming, anderzijds met de Commandanten en onze medewerkers in de militaire centra, zodat de werkzaamheden van dag tot dag toenemen en het einde van de organisatorische opbouw nog niet in zicht is.

Binnenkort hopen we nu ook de Koninklijke Marine in onze organisatie te kunnen betrekken, zodat de drie krijgsmachtsdelen dan onder het bereik van onze organisatie zullen zijn gekomen.

Onder onze medewerkers tellen we 10 Majoors, 44 Kapiteins, 22 1e-Luitenants, 1 2e-Luitenant, 1 Onderluitenant, 15 Adjudanten-Onderofficier, 17 Sergeanten-Majoor, 5 Opperwachtmeesters, 2 Sergeanten en 2 Wachtmeesters.

We onderscheiden deze medewerkers in twee, eigenlijk drie groepen nl. die in de depôts, bij de parate onderdelen en bij de verschillende gespecialiseerde opleidingen. Zij hebben twee onderscheiden taken, een adviserende en een behandelende, alhoewel deze taken uiteraard nooit geheel los van elkaar zullen staan.

De medewerkers in de depôts hebben — in nauwe samenwerking met de Commandanten en selectieofficiëren — een belangrijke adviseerende taak bij de selectie van onze cliënten. Aan de hand van de gegevens die zij via ons Bureau ontvangen omtrent karakterstructuur, antecedenten en levensomstandigheden waaronder onze jongens opgroeiden, zullen zij aanvullende gegevens kunnen verstrekken bij de militaire testuitslagen en voorts waakzaam zijn en bevorderen, dat de juiste man op de juiste plaats komt in dat grote militaire geheel, waar hij van 18 tot 24 maanden een bepaalde taak krijgt te vervullen in 's Lands belang.

Op deze wijze hopen wij te voorkomen, dat onze cliënten op posten zullen terecht komen, waar zij niet op hun plaats zouden kunnen zijn. We denken aan te grote verleidingssituaties of plaatsen, welke te grote eisen zouden stellen aan hun verantwoordelijkheidsgevoel, hun nauwkeurigheid, kortom, waar zij krachtens hun psychische constellatie minder goed tot ontplooiing zouden kunnen komen en mede dáárdoor maar al te snel met de militaire justitie in aanraking zouden kunnen komen. I.v.m. het feit, dat militaire Commandanten tot voor kort veelal onvoldoende in kennis werden gesteld met de bijzondere aanleg of karaktereigenschappen van onze cliënten, soms zelfs in het geheel niet op de hoogte waren van het feit, dat er een bepaald toezicht of enige bijzondere zorg bestond over enkele onder hun bevelen staande militairen, was de kans op verkeerde indeling aanwezig, die storend werkte

op het geheel, maar zeker niet het minst op de gunstige ontplooiing van het betrokken individu.

Daarnaast zullen deze medewerkers in de depôts een wakend oog houden op de militaire aanpassing van onze jongens en bepaalde moeilijkheden moeten trachten op te vangen of voorzieningen moeten treffen. Ik denk b.v. aan een voogdijjongen die werd ingelijfd, wiens ouders zich op onbekende verblijfplaatsen ophielden en die evenmin enig contact meer onderhield met vroegere pleegouders. Waar moest deze jongen zijn week-ends en verloven doorbrengen? Voor hem werd in samenwerking met een burgerinstelling een gezin gevonden, dat hij als *zijn* thuis mocht beschouwen.

Over het algemeen zullen deze medewerkers in de depôts echter geen nauwe vertrouwelijke banden trachten te leggen met onze cliënten. Dit zal veelal helemaal niet in hun belang zijn, want na twee hoogstens 4 maanden, zal deze band coute que coute verbroken moeten worden, want langer verblijf in het depôt is nu eenmaal niet denkbaar. Hoe groot zou dan het gevaar zijn bij onze veelal wat labiele jongens, dat zij elders niet meer tot een contact kunnen komen, omdat zij de medewerker in het depôt misschien min of meer idealiseren. En hoe moeilijk wordt dan de taak van de medewerker bij het parate onderdeel of bij de tussentijdse opleidingen.

U bemerkt wel hoe belangrijk het is voor de gehele behandeling van onze cliënten in de militaire dienst, dat zij tijdig, nog vóór hun inlijving, bij ons Bureau bekend zullen zijn. Is het depôt eenmaal gepasseerd en zijn ze dus reeds voor een bepaalde taak bestemd, dan is het moeilijk hier nog weer verandering in te brengen. Dit zou dan storend werken in de militaire organisatie, die is gebaseerd op het Fillersysteem en de jongen zèlf zou dan in een uitzonderingspositie komen te verkeren, die vermoedelijk eveneens niet in zijn belang is.

De medewerkers bij de parate onderdelen hebben tot taak gedurende de 12 tot 14 maanden welke zij contact met hun cliënten kunnen hebben, een band van vertrouwen te kweken en onze jongemannen hierin trachten te benaderen, te beïnvloeden, eventueel tot een andere levensinstelling of tot meer positieve houding t.o.v. hun problemen te brengen. Zij zullen hierbij altijd ten nauwste samenwerken met de geestelijke verzorgers uit de troep.

Onze medewerkers moeten voor hun taak kunnen staan in de driehoek, waarvan de Commandant de tophoek bezet en de beide basis hoeken zijn ingenomen door de geestelijke verzorgers en de medewerkers. Aldus moet een nauwe samenwerking ontstaan, een teamwork, waarbij de medewerker op de duur zal uitgroeien tot de specialist voor het militaire reclasserings- en kinderbeschermingswerk en tot adviseur van de Cies-, Batterij- en Squadroncdt., wanneer deze belangrijke beslissingen t.a.v. onze cliënten zullen moeten nemen.

De medewerkers in de opleidingscentra — ik denk aan de kader- of specialistenopleidingen waar de dienstplichtigen na hun eerste militaire vorming kunnen worden geplaatst en van ca. 2 tot 8 maanden verblijven — hebben een taak, die, afhankelijk van de duur der opleiding,

òf meer adviserend òf meer behandelend zal zijn, doch hier zal iets méér van een band kunnen worden gesproken met de cliënt, dan b.v. in het depôt.

Het is zonder meer duidelijk, dat ons werk staat of valt met de wijze, waarop onze medewerkers hun verantwoordelijke taak opvatten. Gelukkig treffen wij onder hen prima krachten aan, die met grote toewijding zich aan deze speciale taak geven.

Als voorbeeld van de goede geest die er onder hen heerst, kan ik u vertellen, dat ik op eerste Paasdag werd opgebeld door een onzer medewerkers bij de Luchtmacht, die met zekere spijt in zijn stem meldde, dat een van onze knapen voortvluchtig bleek te zijn. Met zorg vervuld over deze jongen, zei hij letterlijk: „Ik wou dat ik wist waar hij „zat, dan ging ik hem persoonlijk ophalen, al is het in Groningen, want „als hij nog langer wegblijft, dan is hij niet meer te redden voor de „krijgsraad.”

En dat zei deze medewerker op zijn vrije Paasdag . . . Dàt nu is de juiste instelling en de goede geest bij ons werk. En dan weet ik wel, dat er nog véél meer komt kijken, maar heeft men dèze instelling niet, dan bereikt men óók met alle-noodzakelijke-kennis niets. Hier spreekt het verantwoordelijkheidsgevoel en de belangstelling voor de naaste. En zo ben ik nu vanzelf gekomen tot *de basis*, van waaruit onze medewerkers hun arbeid willen verrichten. Deze vinden wij o.a. omschreven in art. 7 van het Reglement betreffende de Krijgstucht. Daar lezen wij o.a. het volgende:

„De eensgezindheid, saamhorigheid en samenwerking, bij de krijgs- „macht vereist, kunnen slechts verkregen worden, indien officieren en „onderofficieren den hun ondergeschikten militairen in trouwe plchts- „betrachting en goed gedrag het voorbeeld geven en in alle opzichten „hun zedelijke en stoffelijke belangen behartigen. Zij behoren in dienst „zowel als daarbuiten in goede kameraadschap te leven, elkanders „rechten en overtuiging te eerbiedigen, elkander hulp te verlenen in „moeilijkheden of in gevaar, elkander achting toe te dragen en zich „zoveel mogelijk er op toe te leggen elkanders fouten te verbeteren en „elkanders misstappen te voorkomen.”

De verantwoordelijkheid van Commandanten en Kader komt hier wel zeer duidelijk aan het licht en vooral in de laatste zin staat hun reclasseringstaak voluit beschreven. Het is deze verantwoordelijkheid van waaruit onze medewerkers hun taak t.b.v. de aan onze zorg toevertrouwde jongemannen willen volbrengen. En de taak van ons Bureau is om haar medewerkers door regelmatig contact en door hen in te leiden in de problematiek rondom al dit reclasserings- en kinderbeschermingswerk, zoveel mogelijk inzicht bij te brengen, zodat de taak der Commandanten t.a.v. dit speciale en subtiele werk zoveel mogelijk zal worden verlicht.

De medewerkers staan te allen tijde in de rechtlijnige verhouding tot de Commandanten, die verantwoordelijk zijn voor hun onderhebbenden. Via zijlijnen — de geestelijke verzorgers en ons Bureau — zullen zij als het ware worden gevoed voor hun taak en bevrucht door

de resocialisatiegedachten, die leven in de wereld van reclassering en kinderbescherming.

Het stemt tot voldoening en dankbaarheid te mogen zeggen, dat de samenwerking tot nu toe voortreffelijk is.

Het Bureau onzer Stichting heeft een centrale plaats. Enerzijds zijn er de nauwe contacten met de Militaire Overheid, de Militaire Justitie, het Ministerie van Oorlog en Marine en de Sectie Geestelijke Gezondheidsdienst, anderzijds moet zij in goede en nauwe relatie staan met vele levensbeschouwelijke en/of specialistisch gerichte verenigingen en stichtingen, werkzaam op het grote terrein van reclassering en kinderbescherming, *namens* welke instellingen zij haar arbeid verricht.

Aan de hand van hetgeen ik u als uitgangspunt van onze arbeid voorstelde, zal het u duidelijk zijn, dat dit „namens” bezwaarlijk zal kunnen inhouden, dat wij alle richtlijnen en werktechnieken van al deze verenigingen voor 100 % zullen kunnen aanhouden en als het ware deze burgerinstellingen integraal kunnen overplanten in de militaire samenleving.

Wanneer een buitenlands agent verschillende ondernemingen uit het moederland vertegenwoordigt, dan zal hij daartoe een geheel eigen verkooporganisatie opbouwen, welke is afgestemd op de levensgewoonten van de inwoners van dat land en die voldoet aan de eisen, die men aldáár stelt. Hij zal nooit zonder meer de verkooptechniek kunnen overnemen van de ondernemingen die hij vertegenwoordigt, alhoewel deze in het moederland misschien wel gunstige resultaten afwerpt.

Vergelijkingen gaan meestal mank, misschien ook deze, doch het zal u duidelijk zijn, dat ik bedoel aan te tonen, dat ook onze techniek van arbeiden geheel moet worden aangepast aan de eisen en mogelijkheden der militaire samenleving. Dit staat trouwens ook duidelijk in art. 2 van onze Stichtingsbrief, waar in de 2e alinea over het „namens” wordt gehandeld, doch in de 3e alinea tevens staat vermeld, dat we ons doel zullen trachten te bereiken met inachtneming van de bijzondere eisen en mogelijkheden, die aan de militaire samenleving zijn verbonden.

Onze Stichting zal m.i. dan ook een eigen plaats kunnen hebben in de wereld van reclassering en kinderbescherming en haar arbeid heeft ongetwijfeld een eigen karakter, zowel als mogelijkheden. Daarbij zal zij de moderne opvattingen omtrent het maatschappelijk werk in het algemeen, zoveel mogelijk trachten te verwezenlijken en de wensen en verlangens, die er leven bij de burgerinstellingen, zo goed mogelijk tot uitdrukking proberen te brengen.

Ook wat onze contacten met de burgerinstellingen betreft, kunnen wij verklaren, dat steeds meerdere instellingen bij ons werk betrokken worden en het grote nut van onze centrale plaats als brug tussen militaire- en burgersamenleving gaan inzien. Het gaat uiteindelijk om het belang van de jongemannen, die nog enige hulp of steun behoeven en wanneer wij bij eventueel verschil van inzicht dít belang steeds centraal stellen, dan vinden we altijd een vorm tot samenwerking. En zo stijgt het aantal instellingen namens welke wij optreden met de week.

Tot slot wil ik gaarne van deze gelegenheid gebruik maken mijn hartelijke dank te betuigen aan alle militaire- en burgerautoriteiten, zowel als instellingen, die ons Bureau vertrouwen schonken en onze arbeid mogelijk maakten.

In het bijzonder aan die autoriteiten, die, hetzij door het laten uitgaan van circulaires aan de hun onderhebbende Commandanten, hetzij door hun persoonlijke inzet uit belangstelling voor het werk onzer Stichting, mij persoonlijk bijzonder behulpzaam zijn geweest bij mijn entrée in de troep, bij het Ministerie van Oorlog en Marine of in de wereld der burgerreclassering.

Moge de almachtige God onze arbeid zegenen.

Majoor BAKKER sprak:

OP DE GRENS VAN TWEE WERELDEN. Wij zijn hier vandaag wel in een zeer bijzondere samenstelling bijeen, onder ons bevinden zich hoge autoriteiten zowel op militair, reclasserings- als op departementaal terrein.

Eén man ontbreekt echter en om hem en over hem gaat het nu juist vandaag. Hij is de oorzaak van ons zijn hier, hij is ook het middelpunt van onze besprekingen nu en vanmiddag in de voort te zetten bestuursvergadering.

Hij moet toch vandaag wel worden genoemd, hij is een bijzondere figuur, hij is de man, die leeft op de grens van twee werelden. Komende uit de „burger-wereld” leeft hij langere of kortere tijd in de „militaire wereld”, om daarna weer terug te gaan naar de plaats van herkomst.

Wie hij is? U heeft het reeds begrepen, hij is de *dienstplichtige soldaat* en ik bedoel meer speciaal diegene onder hen, op wie een bijzondere zorg van reclasserings- of kinderbeschermingsinstantie zich richt.

Enkele maanden geleden had ik een diepgaande bespreking met een Auditeur des Konings uit België (hij was zo vol belangstelling naar het werk van de *Stichting Militaire Reclasserings Broederschap*, dat hij daarvoor een reis naar ons land had gemaakt) en hij had voor deze groep van militairen een prachtig woord, hij noemde ze „de instabielen”.

Wel, over deze „Instabielen” gaat het nu.

Komende uit de „burger-wereld” heeft hij geleefd in een bepaalde bescherming. Voor de één was dit het milieu, waarin hij leefde, voor de ander de gemeenschap, welke hem had opgenomen. En toen het in zijn jonge leven mis ging, was daar de reclasserings- of kinderbeschermingsinstantie die hem onder haar hoede nam.

En dat dit laatste geen farce betekende, bewees het feit dat zij zich zelfs bemoeide met zijn plaatsing in die burger-wereld. Altijd was daar uiteindelijk het *Hek*, wanneer hij zich te dicht bij de afgrond waagde.

En dan plotseling wordt hij uit die voor hem vertrouwde wereld overgeplaatst in een voor hem volkomen onbekende en vreemde wereld en hij komt hier niet uit vrije wil, maar hij komt er, omdat hij moet!

En zelfs over zijn plaats daarin heeft hij geen zeggenschap en of deze gezien vanuit zijn situatie nu de meest juiste is, onttrekt zich ten

enenmale aan zijn beoordeling. En zo stapt hij deze wereld binnen en hij moet maar afwachten wie er bereid is hem tot een hek te zijn, wanneer hij zich te dicht bij een afgrond waagt. Is die er dan voor hem? Maar natuurlijk, hij heeft hier niet alleen te maken met het Wetboek van Strafrecht, neen ook het Wetboek van *Militair* Strafrecht en de Wet op de Krijgstucht zijn nu immers voor hem belangrijke zaken geworden en al spoedig ervaart hij, dat zondigen daartegen niet loont.

Natuurlijk, daar is wel zijn militaire meerdere, die hem goede leiding geeft, maar de problemen — zeker voor de instabiele — blijven vele. En is hij juist niet de man, die het snelst en het gemakkelijkst in botsing komt met geboden en verboden?

Daar werkt toch zo dikwijls de plaatsing in de militaire wereld aan mee.

Deze week maakte ik daar een schrijnend geval van mee.

Een jonge man had een veroordeling opgelopen wegens een gepleegde diefstal. De straf was een gecombineerde straf. Voor het voorwaardelijk gedeelte was hij onder toezicht geplaatst van een der reclasseringsverenigingen. Daar de afdeling van deze instelling uitging van de gedachte, dat waar de jongen voor de toezichthouder bereikbaar was, overdracht aan de militaire reclassering niet nodig was, werd ons bureau niet belast met de verdere zorg voor deze jongen.

Bij zijn terugkeer in de militaire wereld volgde de overplaatsing en hij werd onder meer belast met het beheer van een kleine kas. Natuurlijk volgde een tweede misstap — hij „leende” uit deze kas een bedrag aan geld. Een nieuwe straf en een tenuitvoerlegging van het voorwaardelijk gedeelte van de vorige dreigde. Gelukkig voor deze jongen toonden de beide Auditeurs-Militair die ambtshalve met deze zaak te maken kregen veel begrip, maar de vraag rijst toch, was de beslissing van deze afdeling verstandig en verantwoord? Het wil mij voorkomen, dat men zich speciaal ten aanzien van de plaatsing van de cliënt in de militaire wereld te weinig zorgen heeft gemaakt. Bepaald onjuist was, dat de betrokkene reclasseringsambtenaar de Commandant van betrokkene hier min of meer voor verantwoordelijk wilde stellen. De enige juiste weg ware geweest gebruik te maken van de militaire reclassering, deze had immers toegang tot de Commandant en had deze het geval kunnen voorleggen.

Ik vermeld dit geval niet als een klacht, het moge alleen dienen ter illustratie dat een goede samenwerking tussen burger- en militaire reclassering nodig is.

Misschien heb ik onbedoeld bij U de gedachte gewekt, dat de militaire wereld een voor de instabiele vijandige zou zijn.

Niets is minder waar. Met trots mag en moet ik vermelden dat mijn werk mij dagelijks de overtuiging schenkt, dat juist in deze wereld het begrip *hulp* in ruime mate aanwezig is, doch het zijn dikwijls de militaire belangen die een doorvoering daarvan in de weg staan. Vergeten wij ook niet, dat de veelheid van taken en het systeem van overplaatsingen een contact, zoals misschien gewenst zou zijn, in de weg staan.

En daarom nogmaals, de samenwerking die er is tussen burger- en

militaire reclassering zal er moeten blijven en zo mogelijk worden versterkt en uitgebreid.

Het gaat niet om U of om mij.

Het gaat om de soldaat en uit zijn naam vraag ik Uw aller inspanning en medewerking.

En als er dan verschillen zijn, dan moeten wij deze kunnen oplossen en overbruggen.

De militaire wereld luistert naar U, Heren van de burger-reclassering. Ik weet dat U door middel van ons naar hen wilt luisteren.

Wij doen een beroep op U, met ons de schouders onder dit werk te zetten, hetzij voor het eerst of bij vernieuwing.

Ik ben U persoonlijk dankbaar voor de reeds ondervonden steun, in de toekomst houd ik mij daar dan ook van verzekerd.

Een grote stap vooruit vind ik de heden plaats gehad hebbende installatie van de Raad van Bijstand en Advies, immers moeilijkheden, die tussen burger- en militaire opvattingen kunnen rijzen kunnen nu in de toekomst op „hoog niveau” worden besproken en tot een oplossing worden gebracht.

Door de aard van mijn werk verkeer ik dagelijks veel op stations der spoorwegen. Ik zag daar laatst een tafereel, dat mij diep trof. Een invalide moest van het ene perron naar het andere. In zijn hand droeg hij bovendien een koffer.

Ik zag vanaf het perron, waar ik mij bevond een man komen, die zonder veel uitleg de koffer van de invalide overnam en hem tegelijk de steunende arm bood. En zo zag ik ze uit het felle licht dat op het perron heerste in de donkere ingang van de tunnel verdwijnen. Maar ik zag ze het andere perron weer boven komen, samen en ik zag de helper zonder veel omhaal van woorden weggaan, de invalide moest het alleen verder doen.

Is dit eigenlijk niet het beeld van ons aller werk?

De instabiele staat speciaal in de militaire wereld vaak voor de donkere ingang van de tunnel. Die tunnel is er voor iedere jongeman, die pas in militaire dienst komt. Welk een geluk, wanneer daar de helpende hand is, ook al is die helper misschien voorlopig nog alleen maar de adviseur voor zijn plaatsing en zijn vertrouwensman in zijn moeilijkheden. Hij gaat met hem uit het licht de donkerheid binnen, ja als het nodig is daalt hij met hem de diepte in, maar hij komt ook samen met hem weer boven en gaat met hem samen het nieuwe licht tegemoet, zover tot hij weet, nu kan hij zich weer alleen redden. Dan is daar het ogenblik waarop hij terugtreedt.

Ik sprak U over twee werelden en over de grens tussen die beiden; de grens waarop de dienstplichtige zich beweegt. Ook de Militaire Reclasserings Broederschap beweegt zich steeds weer op de grens van deze twee werelden. Daarom is haar taak een bijzondere en, ik ontveins mij zulks niet, een zeer moeilijke. Slechts door gezamenlijk overleg zal zij de plaats en de wijze van haar werk kunnen vinden. Vertrouwen, zowel uit de Militaire als uit de Burger-Reclasserings Wereld heeft zij broodnodig.

Zij wil luisteren en leren. Geef U allen haar dan ook de kans dit te doen en moge dan ook dit stukje reclasseringswerk — gezegend door de Allerhoogste — dienstbaar zijn tot opbouw van het leven van hem, die leeft op de grens van twee werelden, en mede daardoor zo moeilijk de weg alleen kan vinden.

Motivering van de strafmaat in vonnissen.

Keer op keer ziet men dat de Krijgsraden hun uitspraken op het stuk van de strafmaat niet of nauwelijks motiveren.

Een sprekend voorbeeld hiervan leveren op de vonnissen afgedrukt op bladzijden 393 en 395 als men ze naast elkaar beziet. Die vonnissen zijn op dezelfde dag door de Krijgsraad geweest. De samenstelling van de Krijgsraad was in deze zaken dezelfde.

In beide gevallen wordt mishandeling ten laste gelegd en bewezen verklaard.

In het ene geval is een dubbelzijdige kaakfractuur het gevolg, in het andere geval werd de mishandelde alleen maar pijnlijk getroffen.

Een dubbelzijdige kaakfractuur is geen kleinigheid. Dit letsel is zeer pijnlijk, het is zeer moeilijk de stukken van de kaak te zetten, de patiënt moet vloeibaar voedsel gebruiken, zes weken zijn zeker met de genezing gemoeid, en het is dan nog maar de vraag of de stukken zodanig vastgroeien dat boven- en onderkaak weer precies op elkaar passen.

In het geval van dubbelzijdige kaakfractuur bevindt de Krijgsraad dat de zaak krijgstuuchtelijk had moeten zijn afgedaan, en de stukken worden aan de tot straffen bevoegde commanderende officier gezonden.

In het andere geval volgt een boete van dertig gulden subsidiair vijftien dagen hechtenis.

Motivering in het eerste geval is er in 't geheel niet; de krijgsraad „bevindt”.

In het tweede geval bestaat de motivering uit de bekende gedrukte overweging, namelijk „dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des „daders”.

Nu is de standaard-motivering in het tweede geval nog wel te verdedigen, doch de afwezigheid van iedere motivering in het andere treft mij toch als zeer onbevredigend. De eerste vraag die zich na lezing van zo een vonnis opdringt is, waarom de auditeur-militair in een dergelijk geval geen appèl aantekent.

Nu kan men, als men de processtukken vraagt, en krijgt, natuurlijk meer over een zaak te weten komen. Doet men dat in het geval van de kaakfractuur, dan blijkt dat verdachte die bij een ongeval letsel aan het hoofd had opgelopen, zeer prikkelbaar was, en door een onaangename kamergenoot was getreiterd.

Beklaagde is psychiatrisch onderzocht. De psychiater acht onderzochte niet lijdende aan een ziekelijke stoornis van betekenis van zijn

geestvermogens; wel wil hij betekenis toekennen aan de mening van de onderdeelarts en van de commandant dat beklagde na het hem overkomen ongeval nog niet geheel in zijn geestelijk evenwicht is teruggekeerd. De psychiater acht beklagde t.a.v. het tenlastegelegde tijdelijk licht verminderd toerekeningsvatbaar.

Vóór een zaak als deze de Krijgsraad bereikt, is zij door de Auditor-Militair en de Verwijzingsofficier gezien, en die zijn toch beide van mening geweest dat ondanks het feit dat er wel verzachtende omstandigheden zijn, de zaak verwezen moest worden, juist opdat de rechter, en niet alleen de tot straffen bevoegde meerdere, kennis zou nemen van een mishandeling met zo ernstig gevolg.

Maar als dit alles nu zo is, is het dan zo bezwaarlijk voor de Krijgsraad hieraan enige overwegingen te wijden, of, ten minste, te vermelden dat een psychiater zijn licht over de zaak heeft doen schijnen?

Mr A. H. GEESINK.

Vaste medewerkers van het Militair Rechtelijk Tijdschrift.

Bij Beschikking van de Minister voor Defensie van 25 juni 1957, nummer M.v.O. 209.325 G, M.v.M. 477555/49489, is aan Mr E. H. NUVER, Lid van de Centrale Raad van Beroep, en Dr C. W. VAN SANTEN, Assistent Juridisch Adviseur bij het Ministerie van Buitenlandse Zaken, overeenkomstig hun verzoek ontheffing verleend uit hun functie van vaste medewerkers van het Militair Rechtelijk Tijdschrift, onder dankzegging voor de moeite, welke zij zich als zodanig voor het tijdschrift hebben willen geven.

Te rekenen van 1 juni 1957 zijn benoemd tot vaste medewerkers van het Militair Rechtelijk Tijdschrift:

Dr M. W. MOUTON, Kapitein ter Zee, en

Mr W. M. SCHIPPER, Substituut-Griffier bij de Centrale Raad van Beroep.

Personalia.

De Minister van Marine heeft bij beschikking van 27 mei 1957, Afdeling: personeel, No. 475168/44569 aan luitenant ter zee van administratie der 1e klasse Mr H. W. M. STOKVIS, die het examen, bedoeld in punt 6451 onder b., 2e van VVKM 139 op 29 april 1957 op goede wijze heeft afgelegd, met ingang van 29 april 1957, toegekend de aantekening „MEER UITGEBREIDE RECHTSKENNIS”.

Erratum.

Blz. 360, regel 8 van onderen: „254” vervangen door „245, 248 ter”.

INGEKOMEN BIJDAGEN.

Rechtsherstel (?) Militairen

door

Mr H. A. VISEUR.

Artikel 4 Wet A.B. bepaalt: „de wet verbindt alleen voor het toe-,komende en heeft geen terugwerkende kracht”.

Dit alleszins gezonde rechtsbeginsel kan uiteraard door de wetgever worden genegeerd. Gelukkig geschiedt dit sporadisch. Immers, door de „afschuwelijke rechtsfiguur van de terugwerkende kracht” kan een wet ernstig afbreuk doen aan de rechtszekerheid. Ook bestaat gevaar voor aantasting van verkregen rechten, terwijl aan de in een procedure aan de orde zijnde rechtsvragen op botte wijze een einde kan worden gemaakt. Een en ander bleek in een onlangs voor de militaire ambtenarenrechter en de Centrale Raad van Beroep gevoerde procedure ¹⁾.

De *casuspositie* aan de procedure ten grondslag liggende was de volgende:

A. is als reserve-kolonel der infanterie in 1939 gemobiliseerd. Na de capitulatie in 1940 is A. met groot verlof gezonden. Op 14 Mei 1941 is A. door generaal-majoor N. T. Carstens „daartoe gemachtigd „door de bevelhebber van de Duitse Weermacht in Nederland” en op voordracht van het hoofd van het (onder de Duitsers staande) afwikkelingsbureau van het Departement van Defensie ontslagen. Op 17 December 1944 is A. door de Chef Staf M.G. als reserve-kolonel der infanterie in werkelijke dienst geroepen. Op 30 Maart 1945 is A. bij beschikking van de Minister van Oorlog te Londen als reserve-kolonel der infanterie aangesteld tot hoofdverbindingsofficier bij de geallieerde strijdmacht.

De Chef Staf M.G. heeft A. op 15 November 1945 met groot verlof gezonden en ter beschikking gesteld van de Minister van Oorlog. Bij K.B. van 9 Januari 1946 nr. 29 is de reserve-kolonel der infanterie A. benoemd tot militair raadsheer in het Bijzonder Gerechtshof. Bij K.B. van 1 Mei 1947 is aan de reserve-kolonel A. de titulaire rang toegekend van reserve-generaal-majoor. Al deze mutaties staan vermeld in het stamboek officieren van het Ministerie van Oorlog.

A. had op grond van een mededeling, dat hij recht had op pensioen als reserve-officier — indien hij meer dan 5 dienstjaren als reserve-officier kon aantonen — zich tot de Minister van Oorlog gewend met de vraag zijn pensioen als reserve-officier te regelen. Bij brief van 2 September 1954 werd aan A. medegedeeld, dat hem geen pensioen als reserve-officier kon worden verleend, omdat hij in 1941 door generaal Carstens was ontslagen als reserve-officier en nimmer was herbenoemd.

Op 25 Maart 1955 heeft A. toen een verzoekschrift gericht tot H.M. de Koningin houdende verzoek om eervol ontslag als reserve-officier met toekenning van pensioen op grond van het feit, dat het tijdens de bezetting verleende ontslag niet rechtsgeldig kan zijn en ook door de

¹⁾ Zie blz. 480 e.v. (Red.)

wettige regering te Londen niet was erkend. Op 17 Mei 1955 schrijft de Minister van Oorlog aan A., dat het niet wel mogelijk is hem ontslag uit de militaire dienst bij het reserve-personeel der Koninklijke Landmacht te verlenen, vermits hij na het hem op grond van de artikelen 36 onder 2e en 37 der wet voor het reserve-personeel der landmacht 1905 met ingang van 15 Mei 1941 verleende eervol ontslag als reserve-officier niet opnieuw werd benoemd en aangesteld als reserve-officier.

Bij klaagschrift van 17 Mei 1955 heeft A. zich gewend tot het Ambtenarengerecht, rechtsprekende in militaire ambtenarenzaken, te 's-Gravenhage (A.G.). De openbare behandeling vond eerst plaats op 19 Maart 1956. De uitspraak d.d. 9 April 1956 verklaarde het beroep ongegrond. Het beroepschrift werd ingediend bij de Centrale Raad van Beroep in Mei 1956. Openbare behandeling op 5 Februari 1957. Uitspraak d.d. 26 Februari 1957.

Bij de uitspraak van 26 Februari 1957 werd A. door de Centrale Raad (C.R.) naar huis gezonden, niet op grond van de ondeugdelijkheid van zijn posita, maar omdat de wet van 8 Maart 1956 Stbl. 132, regelende de rechtsgevolgen van maatregelen in bezet Nederlands gebied genomen met betrekking tot de rechtstoestand van militairen der Koninklijke Landmacht, ingevolge K.B. van 18 September 1956 Stbl. 493 met ingang van 1 September 1956 in werking was getreden. Deze wet verklaarde de ontslagen in bezettingstijd verleend zonder meer als nog rechtsgeldig.

De memorie van toelichting op wetsontwerp 3390 (zitting 1953-1954), uit welk ontwerp deze wet is tot stand gekomen, vermeldt, dat de *rechtszekerheid* vordert de rechtsgevolgen van die bezettings-ontslag-besluiten te regelen en de regering vertrouwde, dat het ontwerp op bevredigende wijze tegemoetkwam aan de op dit stuk ondervonden bezwaren en genoegdoening zou geven aan de rechtstreeks bij deze materie betrokkenen. In de memorie van antwoord (3390 nr. 5) lezen wij nog:

„Wel zijn er ten aanzien van de rechtspositie onzekerheden ontstaan „tengevolge van het uitoefenen door de bezetter van overheidsrechten „ten opzichte van het militaire personeel. De opvatting is verdedigd, „dat de bezetter daartoe bevoegd was, doch anderen staan op het stand- „punt, dat zijn optreden onrechtmatig is geweest. Ondergetekenden „hebben hierbij in het bijzonder het oog op het uitoefenen door de „bezetter van het koninklijk prerogatief bedoeld in artikel 68 van de „grondwet en de verleende ontslagen van militairen beneden de rang „van tweede-luitenant. Zij begrijpen, dat vele betrokkenen het ideëel „onaanvaardbaar achten, dat de bezetter de hand heeft gehad in hun „verhouding als militair tot hun overheid.

„Het onderhavige wetsontwerp wil erkenning geven van de aan- „spraak van deze militairen op beëindiging van deze onzekerheid in „dier voege, *dat de eigen wettige overheid, jegens welke hun dienst- „verband bestond, ook partij zal zijn bij de beëindiging van dit ver- „band.*”

Hoe nu in casu aan A. deze genoegdoening is verschaft blijkt uit de

onderhavige procedure. De overwegingen in de uitspraak van het A.G. bevatten aperte onjuistheden en zijn uitermate vaag. Het A.G. overweegt, dat het ontslag *niet* geacht moet worden vanwege de Wehrmachtsbefehlhaber te zijn gegeven, omdat het is gegeven door generaal Carstens, die nastreefde de Nederlandse wet uit te voeren en daarin kennelijk was vrijgelaten. Ook doet het A.G. een beroep op noodtoestand op grond van de afwezigheid van H.M. de Koningin, nu het prerogatief van art. 68 G.W. niet kon worden gehanteerd, zodat het krachtens noodrecht geoorloofd geacht moet worden, dat een andere instantie het ontslag verleende. Het gerecht ziet ook niet in, dat het verleende ontslag strijdig was met het Landoorlogsreglement.

De memorie van toelichting op ontwerp 3390 alinea 2 erkent volmondig, dat de ontslagbesluiten „uiteraard tot stand zijn gebracht van „wege de bezetter”. Door A. zijn nog aan de C.R. overgelegd het bevel van de „Deutsche Kommissar für die Demobilmachung der Nieder-, „ländischen Wehrmacht” van 20 Juli 1940 en de „Unterstellung des „Departements von Defensie unter den Deutschen W.B.N.” van 15 Juni 1940, waarmee de opdracht van de bezetter tot de ontslagen was aangetoond.

Voorts is gewezen op de opvattingen der voornaamste rechtsgeleerden op het gebied van het internationaal recht en een beroep gedaan op de verslagen van de Parlementaire Enquête Commissie delen 2 A.B. blz. 142 v.v., deel 7 A.B. blz. 66, deel 8 A.B. blz. 245 v.v. (zie ook bouwstof voor de oplossing van na-oorlogse vraagstukken — Nijhoff 1946), zodat de conclusies zijn:

- 1) de bezetter kan de juridische status der krijgsgevangenen niet wijzigen, ook al zijn deze niet feitelijk gevangen; hij mag de krijgsgevangenen niet tot burger maken;
- 2) generaal Carstens bezat geen enkele bevoegdheid uit eigen hoofde, maar was volkomen ondergeschikt aan de Duitsers;
- 3) de soevereiniteit van de wettige regering te Londen praevalerde boven het feitelijk gezag van de bezetter.

Wanneer men de stellingen van het A.G. in de gewraakte uitspraak nu in het licht van deze beginselen ziet, dan valt over deze uitspraak weinig meer te zeggen.

De C.R. heeft dan ook de gronden van het A.G. niet overgenomen. Bovendien was de C.R. het oneens met de stelling van het A.G., dat als verweerder moest worden aangemerkt de Minister van Oorlog uit eigen hoofde. Dit moest natuurlijk zijn de Minister van Oorlog als gedelegeerd minister van de Kroon.

De C.R. coupeert nu verder alle rechtskwesties door deze als afgesneden te beschouwen door de wet van 8 Maart 1956 Stbl. 132, in werking getreden op 1 September 1956. De C.R. zegt echter wel, dat artikel 1 van die wet aan duidelijkheid niets te wensen overlaat en dat de vanwege eiser aan de M.v.T. ontleende zin, dat het ontberen en tegelijk bezitten van de militaire status onverenigbaar is en uit het feitelijk verloop der gebeurtenissen valt af te leiden, dat de besluiten, al waren zij gericht op ontslag, dit in werkelijkheid niet hebben be-

werkstelligd, kennelijk niet betrekking heeft op „normale ontslagen” als in die memorie blijkt het bovenstaande bedoeld, waaronder het onderhavige ontslag. Voorts „dat uit de gedingstukken duidelijk blijkt, „dat er geen sprake van is als zou genoemde Chef Staf of genoemde „sovereine regering (te Londen) het onderhavige ontslagbesluit hebben ingetrokken dan wel eiser andermaal tot reserve-officier hebben „benoemd.”

Het valt niet in te zien waarom het bezitten van de militaire status, indien een oproep voor de werkelijke militaire dienst — uitgegaan van de wettige soevereine regering — die militaire status realiseert door de opgeroepene feitelijk in zijn rang gedurende langere tijd dienst te laten doen, zelfs na een tijdens de bezetting verleend ontslag, in casu niet onverenigbaar zou zijn met dit ontslag.

De oproep in werkelijke dienst door de eigen wettige regering, welke men niet anders kan zien dan als oproeping in werkelijke dienst van een met groot verlof zijnde reserve-officier, is toch het beste bewijs, dat deze regering met het door of namens de bezetter gegeven ontslag in een bepaald geval *geen* rekening wenste te houden. Een intrekking van het ontslagbesluit of een herbenoeming tot reserve-officier achtte deze regering kennelijk overbodig.

In hoger beroep zijn in het geding gebracht indientieke gevallen. Met een beroep op het adagium „gelijke monniken, gelijke kappen” is o.a. aan de C.R. overgelegd het K.B. van 20 April 1956 nr. 64, waarbij op zijn gedaan verzoek door H.M. de Koningin eervol ontslag is verleend aan de schout-bij-nacht F. J. Heeris, met gelijktijdige bevordering tot vice-admiraal, zulks terwijl bij besluit van generaal-majoor N. T. Carstens van 12 Juli 1940 aan deze schout-bij-nacht eervol ontslag uit de zeedienst was verleend, dit ontslagbesluit nimmer is ingetrokken en ook geen K.B. van opnieuw benoemen valt aan te wijzen.

De C.R. is nu eenmaal getreden in een onderzoek naar doel en strekking van de wet van 8 Maart 1956 Stbl. 132 en had zeker tot taak mede te onderzoeken:

- 1) of deze wet, gelet op doel en strekking, door „de afschuwelijke „rechtsfiguur der terugwerkende kracht” wel kòn terugwerken tot een ontslag van 1941, hetwelk gevolgd was door een oproep in werkelijke dienst van een met groot verlof zijnde reserve-officier en een feitelijk laten dienen als reserve-officier door de *eigen wettige overheid* en
- 2) of de minister, gelet op de daden van zijn Londense ambtsvoorganger, niet verplicht was te bevorderen, dat alsnog de eigen wettige regering partij zou zijn bij het beëindigen van het jegens haar gecontinueerde dienstverband. Een K.B., hetwelk achteraf met terugwerkende kracht zou moeten benoemen, kan daartoe niet aangevoerd zijn.

Hoe de C.R. tot de constructie komt, dat een ontslag, gevolgd door genoemde weder in dienststelling, toch als een „normaal ontslag” moet worden gekwalificeerd, blijft een raadsel.

De C.R. heeft het in het geding gebrachte ontslag Heeris, zomede de

andere indentieke gevallen, geen overweging of opmerking waardig gekeurd, en is aan het zo juist vermelde onderzoek niet toegekomen.

Men verzucht wel eens in ambtenarenkringen, dat de ambtenaren-rechter er meer is om de overheid in bescherming te nemen dan de ambtenaar.

Met de rechtszekerheid en de eerbied voor verkregen rechten en koninklijke besluiten is het in het na-oorlogse bestel in ons land niet al te best gesteld. Een wet, in werking getreden nàdat in een veel te lange tijd in beslag nemende procedure een uitspraak is geweest, waartegen hoger beroep is ingesteld, welke wet zonder overgangsbe-palingen en zonder eerbiediging van verkregen rechten op zo grove en onbillijke wijze de rechtsbelangen van procederende partijen kan lae-deren, zou in een „rechtsstaat” eenvoudig ondenkbaar moeten zijn. Dit geldt temeer voor een wet, waarvan de toelichting zegt, dat zij „rechtszekerheid” wil brengen en „genoegdoening” wil verschaffen.

Het beoordelen van officieren

door

E. R. d'ENGELBRONNER,

Kolonel van de Generale Staf.

Met zeer veel interesse nam ik kennis van het artikel „Beoordeling „en bevordering van officieren” door Luitenant-Kolonel Mr P. WES-TERDIJK (blz. 81 e.v.), onder andere omdat het naar mijn mening een wonde plek in ons beoordelingsstelsel bloot legt, namelijk die van de „overwaardering” van vele officieren door hun beoordelaars. Immers een officier moet wel ten minste „goed” zijn om tot majoor of luite-nant-kolonel te worden bevorderd, terwijl anderzijds in de Defensie-nota van mei '54 duidelijk wordt gesteld dat „voor het grootste deel der officieren de rang van luitenant-kolonel de „eind-rang” moet zijn.” Zodoende wordt de term „middelmatig” door de beoordelaars ge-schuwd, hoewel het vaststaat dat (alweer volgens die Defensienota) „in ieder systeem de middelmatigen . . . verre in de meerderheid zijn.”

Een correctie op de wet lijkt inderdaad van veel belang. In afwachting daarvan zou het naar mijn mening aanbeveling verdienen de term „middelmatig” te wijzigen in „vrij goed” of nog beter in „ruim vol-doende”. Want „middelmatig” heeft een onprettige klank, hoewel ik mijn zoon tenminste met een zilveren rijksdaalder zou hebben beloond, wanneer hij ooit met een rapport met gemiddeld 7 zou zijn thuisge-komen. Ik wil daarmee zeggen dat ik een 7 redelijk goed, vrij goed of ruim voldoende vind! Men doet iemand pijn met „middelmatig” en niet met „ruim voldoende”! Ik vind de klank „middelmatig” zelfs onplezieriger dan „voldoende”. Iemand die „voldoende” is „voldoet” tenminste nog (in zijn rang!), van iemand die „middelmatig” wordt geacht weet ik dat zo nog niet!

Tot zover deze aanvulling op het eerste gedeelte van het artikel van

Overste WESTERDIJK. Nu iets over de remedie welke schrijver voorschrijft om van de moeilijkheden af te komen. Daarover ben ik minder enthousiast, misschien juist omdat hij te veel als jurist te werk gaat!

Laat ik vooropstellen dat ook ik geen bewonderaar ben van het commissie-systeem zoals wij het thans kennen. Dat wil zeggen, ik zie er wel iets goeds in dat men (wanneer de beoordelaars de te beoordelen officieren alle drie goed kennen!) gemakkelijker een goed beeld van de beoordeelde oproept door hem tot onderwerp van gesprek te maken, terwijl men ontegenzeggelijk met z'n drieën veel meer vergelijkingsmateriaal heeft, zodat de kans op een zuivere beoordeling redelijk groot is. Nu stelt de heer WESTERDIJK dat het zelden voorkomt dat behalve de commandant van de betrokkene ook de andere leden van de beoordelingscommissie in staat zijn een min of meer gefundeerd oordeel uit te spreken, zodat men practisch altijd afgaat op het oordeel van de commandant. Ik kan niet ontkennen dat zulks wel eens zal voorkomen maar acht deze bewering in haar algemeenheid toch wel wat overdreven.

Mijn hoofdbezwaar tegen het commissie-systeem zetelt in de vele tijd nodig voor het opmaken van de beoordelingslijsten, het maken van afspraken voor de commissie-bijeenkomsten, het heen en weer reizen, enz. waarbij dan nog komt dat ons stelsel van om de twee jaar beoordelen — gebaseerd op de tijdstippen van bevordering — met zich meebrengt dat het veelvuldig voorkomt dat een officier gedurende een aanzienlijk langer tijdvak dan twee jaar *niet* wordt beoordeeld, terwijl dan dikwijls belangrijke functie-tijdvakken niet in een beoordelingstijdvak vallen dan wel dat in één beoordelingslijst de beoordelingen over twee of drie geheel van elkaar verschillende functies worden samengesmolten, zodat moeilijk valt waar te nemen voor welk type functie betrokkene nu in het bijzonder geschikt is.

Nu voert de heer WESTERDIJK nog een aantal andere bezwaren aan tegen het huidige beoordelingsstelsel, welke ik niet helemaal of soms helemaal niet kan delen. Ik wil ze hier niet alle herhalen, doch volstaan met te memoreren dat schrijver blijkbaar de noodzaak niet ziet voor beoordeling van een officier door zijn eigen commandant, waar het — volgens hem — tenslotte meestal toch wel op neerkomt. Schrijver schildert een „onverkwikkelijk” geval waarin de beoordeelde zich ondergewaardeerd achtend — en hoe dikwijls zal dat niet het geval zijn — zich gaat beklagen enz. en concludeert dan dat „het huidige „stelsel van beoordeling van officieren op grote schaal tot onrust en „tot vertroebeling van de verhouding tussen commandanten en hun „officieren (kan) leiden”.

Ten eerste ben ik van mening dat de heer WESTERDIJK hier de zaak wel wat heel somber voorstelt en bovendien hier de fout maakt van één bepaalde mogelijkheid uit (het woordje „kan”) verder te redeneren. Natuurlijk bestaat die mogelijkheid, maar hoe groot is deze? Is het niet het *recht*, maar vooral ook de *plicht* van elke commandant zijn onderhebbende officieren op de hoogte te houden van zijn mening over hen? Ik geef toe dat er commandanten zullen zijn die de moed daartoe niet

kunnen opbrengen of misschien niet goed weten dat het nodig is, maar dat is nog geen reden tot ontkenning van het recht en de plicht van elke commandant om zijn eigen officieren te beoordelen! Een beoordeling moet toch slechts een bevestiging zijn van iets wat gedurende een bepaald tijdvak is geconstateerd en waarvan de beoordeelde officier ook — in algemene trekken — op de hoogte moet zijn! De inhoud van een beoordeling mag dus bepaald geen verrassing zijn! Natuurlijk zijn er altijd officieren die zich te kort gedaan voelen, dat zal bij elk stelsel het geval zijn, óók bij dat hetwelk de heer WESTERDIJK propageert. Ook hij doet trouwens de onmiddellijke Chef van de betrokkene uitmaken wie „ondermaats” of „bovenmaats” is.

Nu het systeem dat de heer WESTERDIJK aanbeveelt. Het heeft de verdienste van iets nieuws te zijn, het vereenvoudigt (althans ogenschijnlijk) en het bevat bepaalde fouten van het huidige systeem niet. Maar het lijkt mij dat er meer voor nodig is om een beoordelingsstelsel aantrekkelijk te maken. Ik moge heel kort op de belangrijkste kenmerken van zijn systeem ingaan.

Het is gebaseerd op het feit dat de overgrote meerderheid der officieren uit middelmatigen bestaat. Deze groep zou niet behoeven te worden beoordeeld, zulks ter besparing van werk. Ik geloof dat het onaanvaardbaar zou zijn wanneer officieren — het gros nog wel — niet meer zouden worden beoordeeld. Officieren die „mits fysiek „deugdelijk, rustig op hun tijd, al naar behoefte volgens de ranglijst „successievelijk kapitein, majoor en luitenant-kolonel worden” zouden naar mijn overtuiging zo langzamerhand van middelmatig afzakken naar onvoldoende of minder. Bijna iedereen — en zeker de groep „middelmatigen” — heeft toch wel die prikkel nodig van achter de vodden te worden gezeten.

Bovendien wil dan de heer WESTERDIJK „liefst zo vroeg mogelijk” ontdekken welke officieren onder en welke officieren boven de maat zijn. Hij schijnt daarbij te vergeten dat toch iemand die in zijn jonge jaren tot de middelmaat behoort, later — dank zij de opvoedende en vormende invloed van zijn commandant(en) — daar bovenuit kan groeien. Volgens schrijver kan een officier die er voor zichzelf van overtuigd is bovenmaats te zijn, verzoeken voor een bepaalde tijd naar een ander onderdeel te worden overgeplaatst. Lukt het hem een voor hem gunstig resultaat te bereiken (een goede beoordeling), dan wordt hij weer overgeplaatst. . . . en dan nòg eens. Lukt het hem niet, dan gaat hij naar zijn oorspronkelijk onderdeel terug, ik neem aan „as a „wiser and sadder man”. Na twee jaar is de droefenis wellicht, de wijsheid zeker verdwenen en probeert hij 't natuurlijk opnieuw (je kunt immers nooit weten. . . .). Gevolg: onrust in de colonne en legio overplaatsingen — en dat is nu juist iets waar wij tegenwoordig zo over klagen.

Nog een enkel woord over de voorgestelde centrale beoordelingscommissie, bestaande uit een aantal eminente (wat zijn dat?) officieren. Zelfs wanneer het gros van de officieren niet meer zou behoeven te worden beoordeeld, dan blijven er naar een grove schatting toch nog

op zijn minst honderden officieren ter beoordeling over en zie ik niet hoe een centrale commissie er dan ooit toe kan komen een zeer diepgaand onderzoek in te stellen naar bekwaamheid, karakter, fysiek, milieu enz. van de betrokken officieren, die haar bovendien in de meeste gevallen niet bekend zullen zijn. Wie het „productie-tempo” van de bezwaarschriften-commissie kent (dit is niet bedoeld als kritiek!) begrijpt zonder meer dat een centrale commissie er slechts door oppervlakkig werken ooit uit zou kunnen komen en dat kan nooit de bedoeling zijn.

Resumerend, deel ik de mening van overste WESTERDIJK dat op ons huidige beoordelingsstelsel wel veel is aan te merken. De geponeerde oplossing bevat echter de volgende nadelen:

1. te grote rust voor hen die er in berusten tot de middelmaat te behoren;
2. onrust in de colonne door veelvuldige overplaatsingen;
- d. miskennis van het recht, en vooral van de *plicht* van elke commandant zijn ondergeschikten *doorlopend* te beoordelen;
4. onderschatting van de bezwaren verbonden aan een centrale beoordelingscommissie.

Tot zover mijn kritiek. Nu het door mij voorgestane stelsel, hetwelk natuurlijk draait om de *commandant als beoordelaar* en is gebaseerd op de noodzaak *veelvuldig* te beoordelen. Het huidige commissiestelsel draagt n.m.m. te veel nadelen met zich mee, zoals ik reeds eerder mocht vermelden. Een centraal commissiestelsel acht ik onbruikbaar. De „ideale” beoordeling zal dus nooit komen, ik vind dat niet zo erg. Mijn overtuiging is echter dat het beter is omtrent een officier over een hele serie redelijk opgestelde beoordelingen te kunnen beschikken, dan over enkele, praktisch niet te bereiken „ideale” beoordelingslijsten. In een hele serie kan een enkele uitbijter weinig kwaad doen. Na verloop van tijd kan men zodoende een redelijk beeld van de officier hebben en meer is niet nodig.

Ergo, *jaarlijks* door de commandant doen beoordelen, dan wel — bij een eerder verbreken van de bestaande commandoverhouding als gevolg van overplaatsing van commandant of van de te beoordelen officier — na een beoordelingstermijn van bijv. ten minste drie of zes maanden. Mogelijkheid tot het indienen van bezwaarschriften beperken (ik ga hier nu maar niet verder op in). De term „middelmatig” ware te wijzigen in „ruim voldoende”. Tussen „onvoldoende en ruim voldoende” ware nog „voldoende” op te nemen.

De wet ware — wat bevorderingsmogelijkheden betreft — te wijzigen in de zin van de terzake dienende uiteenzetting van de overste WESTERDIJK. Men zou daaraan kunnen vastknopen dat iemand met „voldoende” beoordelingen geen majoor zou kunnen worden, iemand met „ruim voldoende” beoordelingen geen luitenant-kolonel en iemand met „goed” geen kolonel. Ik stel met nadruk beoordelingen in het *meervoud*, niet in het enkelvoud; want het mag nooit alleen om de laatst uitgebrachte beoordeling gaan, doch steeds om de hele serie!

De beoordelingen dienen voor de beoordeelde niet geheim te blijven, voor de volgende beoordelaars wel. Zij zullen dus niet bij de korpsbescheiden behoeven te worden opgelegd. Een exemplaar op het Ministerie (of bij de A.G.?) en één exemplaar bij de beoordeelde, zulks ter vermindering van correspondentie, verzegelde dubbele enveloppen enz.

Ten slotte laat ik hier in het midden of de vorm van onze huidige beoordelingslijst geheel aan de te stellen eisen voldoet. Wellicht kan een ander daarover eens zijn licht laten schijnen!

Mondelinge en schriftelijke berisping

door

Mr P. WESTERDIJK,

Luit.-Kol. van de M.J.D.

De derde alinea van art. 6 van de Wet op de Krijgstucht begint met de woorden „De mondelinge berisping”.

In de Memorie van Toelichting ad genoemd wetsartikel (van der Hoeven III blz. 179 en 180) lezen wij o.a.:

„Bij officieren zal *schriftelijke berisping* zeker veel meer voorkomen „dan bij onderofficieren of mindere militairen”.

„De berisping van den officier zal steeds door den strafoplegger „zelve moeten geschieden. Daarentegen zal deze aan een onder zijn „bevel staande officier of onderofficier, zoo noodig, kunnen opdragen, „een onderofficier of minderen militair van zijnentwege eene *mondelinge berisping* toe te dienen”.

„De *mondelinge berisping* zal op tweeërlei wijze kunnen geschieden”.

Ook in het Verslag der Tweede Kamer en in het Regeringsantwoord daarop (eveneens bij Van der Hoeven te vinden) wordt van „*mondelinge berisping*” gesproken.

Betekent dit, dat de wetgever, hoewel in de artt. 3, 4 en 5 van de Wet op de Krijgstucht de straf van „berisping” als de lichtste hoofdftraf voor resp. officieren, onderofficieren en mindere militairen noemde, niettemin twee (of misschien zelfs drie) verschillende straffen van berisping heeft willen creëren, te weten de mondelinge berisping, de schriftelijke berisping (en misschien ook nog de mondelinge berisping „na bijroeping en ten aanhoren van een of meer andere militairen „van niet lageren rang en, wat de officier betreft, bovendien van niet „minderen ouderdom in rang dan de gestrafte”)?

Natuurlijk niet. Ergo betekent „mondelinge berisping” in de Wet, de Memorie van Toelichting, het verslag der Tweede Kamer en het Regeringsantwoord niet anders dan berisping, welke mondelinge geschiedt, en betekent „schriftelijke berisping” in de Memorie van Toelichting slechts berisping welke „schriftelijk bij gesloten brief” geschiedt.

In het Regeringsantwoord wordt voorts o.a. gezegd:

„Van de wijze van uitvoering der straf (van berisping) behoort in „het strafregister te blijken”.

Welnu, wat kan nu logischer zijn, dan dat in het strafregister (tegenwoordig straflijst geheten) de berisping, zo die mondeling geschiedt, als „mondellinge berisping” en, zo die schriftelijk geschiedt, als „schriftelijke berisping” wordt ingeschreven?

Men blijft aldus geheel in de lijn van de Wet, de Memorie van Toelichting, het verslag der Tweede Kamer en het Regeringsantwoord.

In de hier niets aan duidelijkheid te wensen overlatende Beschikking straflijsten (LaO 55200, code nr 56/17) is bepaald (in punt 4.6), dat de straf van „berisping” op de straflijst wordt ingeschreven als „mondellinge berisping”, „schriftelijke berisping” of „mondellinge berisping, ten aanhore van. . . .”. Ergo kunnen de woorden „mondellinge berisping”, op een straflijst geschreven, ook volgens de Beschikking straflijsten niet anders betekenen dan „berisping welke mondeling is geschied”, de woorden „schriftelijke berisping” niet anders dan „berisping welke schriftelijk bij gesloten brief is geschied” en valt er dus zeer zeker *niet* uit te concluderen (wat het H.M.G. de laatste jaren bij herhaling heeft gedaan) dat de bedoelde woorden twee verschillende, in de wet niet genoemde en dus onwettige straffen aanduiden, welke door de Minister van Oorlog clandestien zijn ingevoerd.

Overigens is het dunkt mij aan de administratie en zeer zeker niet aan de rechter om uit te maken op welke wijze en in welke bewoordingen opgelegde krijgstuuchtelijke straffen op de straflijst (en/of elders) worden aangetekend en maakt derhalve de rechter, die hier op de stoel van de administratie gaat zitten, zich aan détournement de pouvoir schuldig.

Had de M.v.O. in het onderwerpelijke geval bijv. bepaald dat de straf van berisping, zo die mondeling is ten uitvoer gelegd, als „schrobbering” en, zo zij schriftelijk is geëxecuteerd, als „katje” op de straflijst wordt ingeschreven, dan zou ook daarmee de zaak zijn uit geweest. Men zou misschien aanstoot kunnen nemen aan het gebruik van deze wat al te populaire benamingen; men zou echter onmogelijk kunnen beweren, dat aldus twee nieuwe, d.w.z. in de Wet niet genoemde straffen zijn geschapen en dat de bewuste bepaling dus rechtskracht mist. Wanneer mitsdien op een straflijst in de kolom onder „straf” is ingevuld „mondellinge berisping” of „schriftelijke berisping” dan betekent dit en kan dat ook niet anders betekenen dan dat de straf van „berisping” is opgelegd en dat deze straf in het ene geval mondeling en in het andere schriftelijk is ten uitvoer gelegd. Dit staat naar mij dunkt als een paal boven water.

Onder welke bewoordingen moet nu echter de strafoplegger in deze gevallen de straf aan de delinquent ter kennis brengen? Zegt hij in het ene geval „ik straf U met een berisping” en schrijft hij hetzelfde in het andere geval dan is dit natuurlijk voldoende. Uit de omstandigheden blijkt immers reeds, dat het in het ene geval om een mondeling berisping (d.i. een berisping, die mondeling geschiedt) en in het andere geval om een schriftelijke berisping (d.i. een berisping, die schriftelijk

bij gesloten brief geschiedt) gaat. Toevoeging van het woord „mondelinge” of „schriftelijke” is dus overbodig. In strijd met de wet en dus de nietigheid van de strafoplegging met zich mede brengende is deze overbodige franje echter stellig niet.

Het komt op hetzelfde neer als wanneer een strafoplegger tegen een delinquent (soldaat of onderofficier) zou zeggen: ik straf U met 14 dagen door U in afzondering in een daartoe bestemde cel te ondergaan streng arrest. Ook hier overbodige franje, die de strafoplegging niet nietig doet zijn.

In de artt. 3, 4 en 5 wordt als lichtste hoofdstraf voor resp. officieren, onderofficieren en mindere militairen tout court „berisping” genoemd. Daarom, oordeelt het H.M.G., mag men een militair niet straffen met „mondeling berisping” of „schriftelijke berisping” ook al betekenen de woorden „mondellinge” en „schriftelijke” — ik meen dit hierboven duidelijk te hebben aangetoond — slechts, dat in het ene geval de straf van „berisping” mondeling en zij in het andere geval schriftelijk bij gesloten brief wordt ten uitvoer gelegd.

In de artikelen 4 en 5 van de Wet op de Krijgstucht worden echter nog twee andere straffen tout court genoemd, te weten „verlaging” (in art. 4) en „plaatsing in een tuchtklasse” (in art. 5). Deze zijn dus in dit opzicht op één lijn te stellen met de straf van „berisping”. Gelijke monniken gelijke kappen en dus zou het H.M.G. als het consequent was ook straffen als die van „verlaging tot soldaat der eerste klasse” opgelegd aan een onderofficier en die van „plaatsing in een tuchtklasse „voor de tijd van drie maanden” opgelegd aan een soldaat (ambtshalve) nietig moeten verklaren. Voor zover mij bekend heeft het H.M.G. deze consequentie echter nimmer aanvaard maar legt het daarentegen zelf wel eens straffen als de hier genoemde op, heeft het althans nog nimmer dergelijke strafopleggingen (ambtshalve) nietig verklaard.

Vóór 1940 had het H.M.G. generlei bezwaar tegen het gebruik van de termen „mondellinge berisping” (voor een berisping die mondeling geschiedt) en „schriftelijke berisping” (voor een berisping die schriftelijk bij gesloten brief geschiedt). Integendeel, het gebruikte deze termen bij tijd en wijle zelf. Moge het bovenstaande ertoe bijdragen, dat het zijn huidige standpunt in deze herziet en weer tot zijn vroegere jurisprudentie terugkeert.

Het is mij opgevallen, dat A. F. S. in zijn naschriften onder de beschikking van het H.M.G. van 17 april 1956 (M.R.T. XLIX blz. 627 en vlg.) en die van 22 januari 1957 (M.R.T. L blz. 276 en vlg.) geen stelling genomen heeft tegen het minder gelukkige, immers kennelijk onjuiste standpunt, dat het H.M.G. in deze beschikkingen m.b.t. de „mondellinge berisping” en de „schriftelijke berisping” inneemt.

Daarentegen maakt de geachte annotator er in zijn laatste naschrift de Commandant van de . . . . Divisie en de Commandant van het . . . . Legerkorps een verwijt van, dat zij zich resp. als strafoplegger en als beklagmeerdere niet hebben geconformeerd aan de uitspraken van het Hof. Het komt mij voor dat dit verwijt niet gegrond is.

Het is hier niet de plaats om op de plicht, welke op iedere militair rust om dienstvoorschriften op te volgen, nader in te gaan. Ik volsta met te constateren dat in casu de divisiecommandant en de legerkorpscommandant ingevolge de Beschikking straflijsten (een Ministeriële Beschikking) verplicht waren om de aan de betrokken militair opgelegde straf van „berisping”, nu deze mondeling was ten uitvoer gelegd, als „mondelling berisping” op de straflijst in te schrijven, resp. deze inschrijving (nu het beklag ongegrond werd verklaard) intact te laten. Hadden zij anders gehandeld dan zouden zij een feit strijdig met een dienstvoorschrift hebben begaan en deswege zelf krijgstuchtelijk strafbaar zijn geweest. (Ik neem hierbij aan, dat de Beschikking straflijsten niet als een dienstvoorschrift in de zin van art. 135 W.v.M.S. moet worden beschouwd). Met de, gelijk wij gezien hebben wisselvallige jurisprudentie van het H.M.G. in deze hadden zij niets te maken. Zij behoefden deze jurisprudentie zelfs niet eens te kennen, laat staan dat zij er zich aan moesten conformeren. Hun „baas” was en is immers niet het H.M.G. maar de Minister van Oorlog. Onder deze omstandigheden kon ook geen conflict van rechtsplichten ontstaan.

Zo is dus naar mijn mening door genoemde commandanten in deze de enig juiste weg bewandeld en treft hen zeker geen blaam.

De krijgstuchtelijke straf van „berisping”.

Antwoord aan Mr P. WESTERDIJK, Luit.-Kol. van de M.J.D. door Mr A. F. STEFFEN.

Wat is het probleem? Kan een commandant een onder zijn bevelen staande militair opleggen: de krijgstuchtelijke straf van „mondelling berisping” en de krijgstuchtelijke straf van „schriftelijke berisping”? Slaat men de Wet op de Krijgstucht op, dan leest men daarin:

§ III. Krijgstuchtelijke straffen.

Afdeling I.

In het algemeen.

Artikel 3.

De krijgstuchtelijke straffen voor officieren zijn:

- 1° berisping;
- 2° .....

Artikel 4.

De krijgstuchtelijke straffen voor onderofficieren zijn:

A. Hoofdstraffen.

- 1° berisping;
- 2° .....

Artikel 5.

De krijgstuchtelijke straffen voor mindere militairen zijn:

A. Hoofdstraffen.

- 1° berisping;
- 2° .....

Afdeling II.

Bij een leger te velde.

Artikel 30.

De krijgstuchtelijke straffen voor officieren bij een leger te velde zijn:

- 1° berisping;
- 2° .....

Artikel 31.

De krijgstuchtelijke straffen voor onderofficieren bij een leger te velde zijn:

- 1° berisping;
- 2° .....

Artikel 32.

De krijgstuchtelijke straffen voor mindere militairen bij een leger te velde zijn:

A. Hoofdstraffen.

- 1° berisping;
- 2° .....

Artikel 6 W.Kr., hetwelk ook van toepassing is op de art. 30, 31 en 32 W.Kr., bepaalt *hoe de straf van „berisping” moet worden tenuitvoergelegd*. Dit kan mondeling geschieden of schriftelijk zoals art. 6 lid 1 en art. 6 lid 2 W.Kr. bepalen, terwijl art. 6 lid 3 zegt, dat de mondelinge berisping, d.i. de straf van „berisping”, welke mondeling wordt ten uitvoergelegd, al of niet in tegenwoordigheid van derden kan geschieden. Het volgende tevens laatste lid van art. 6 W.Kr. spreekt weer van de straf van „berisping”.

Het Hoog Militair Gerechtshof, dat op 2 november 1946 is geïnstalleerd, heeft in duidelijk gemotiveerde beschikkingen beslist, dat de Wet op de Krijgstucht slechts één straf van „berisping” kent. Dat is formeel volkomen juist; zie de hiervoren aangehaalde wetsartikelen.

Niettegenstaande deze jurisprudentie gaan commandanten door met het opleggen van de straf van „mondelijke berisping” dan wel handhaven beklagbeschikkers deze straf ongewijzigd; zie b.v. M.R.T. 1956 blz. 627, 1957 blz. 276-278. De oorzaak daarvan ligt m.i. in de reductie van de Beschikking straflijsten (en in die van overeenkomstige vervallen voorschriften).

Indien beklagmeederen beschikkingen nemen, welke van 's Hofs jurisprudentie afwijken, dienen zij deze afwijkende beslissingen te motiveren. Zeker mag dit worden verwacht wanneer beklagmeederen

de beschikking hebben over de diensten van een in de organisatie van hun staf opgenomen stafjurist, die als secretaris van de commandant pleegt onderzoeken voor te bereiden en bij te wonen (notuleren) alsmede beschikkingen te concipiëren. Daardoor zou het H.M.G., dat in militaire straf- en tuchtzaken in hóógste instantie beslist, de gelegenheid krijgen daarover in een gemotiveerde uitspraak van zijn inzicht blijk te geven. Door een van 's Hofs jurisprudentie afwijkend standpunt niet te motiveren, wordt deze mogelijkheid aan het Hof onthouden.

Zo namen b.v. de krijgsraden te velde en de zee-krijgsraad te 's-Gravenhage aanvankelijk in hun vonnissen niet aan de aanwezigheid van tijd van oorlog in de zin van art. 87 W.Sr. Toen echter het H.M.G. bij sententie van 14 april 1953 het vonnis van de krijgsraad te velde west van 18 februari 1953 vernietigde en besliste dat tijd van oorlog aanwezig was, zagen de krijgsraden zich genoodzaakt ook deze toestand in hun vonnissen aan te nemen. (M.R.T. 1953, blz. 332 e.v.). De zee-krijgsraad te 's-Gravenhage probeerde korte tijd later in een *zeer uitvoerig en duidelijk gemotiveerd vonnis* van 18 juni 1953 het Hof te doen omgaan, doch zonder succes. (M.R.T. 1953 blz. 636 e.v.). Enige jaren later probeerde de krijgsraad te velde zuid bij vonnis van 11 mei 1955 op andere gronden in een niet minder *uitvoerig en duidelijk gemotiveerd vonnis* het Hof tot een andere zienswijze te brengen, doch ook deze poging strandde. (M.R.T. 1956, blz. 35 e.v.). Thans volgen deze krijgsraden het door het H.M.G. aangegeven voetspoor.

Het niet-aannemen van de aanwezigheid van tijd van oorlog (aan het aannemen van het bestaan van tijd van oorlog zijn belangrijke gevolgen verbonden: zwaardere straffen, verwijzen van zaken naar de krijgsraden te velde, welke anders krijgstuchtelijk kunnen worden afgedaan), door de krijgsraden te velde en de zee-krijgsraad had reële zin, omdat daarbij belangen van de militaire beklagden ten nauwste waren betrokken.

Maar met het al of niet aannemen van een wettelijk bestaan van de straf van „mondeline berisping” of de straf van „schriftelijke berisping” is het anders gesteld; daarmee is géén enkel rechtsbelang gemoeid. Het is een louter formele kwestie, reden te meer om zich te voegen naar de zienswijze van het H.M.G.

Daar de bewoording van de artikelen 3, 4, 5, 30, 31 en 32 W.Kr. duidelijk is, is er m.i. niet de minste reden om daarvan af te wijken. De Heer WESTERDIJK is van oordeel dat kan worden opgelegd de straf van „mondeline berisping” en de straf van „schriftelijke berisping”; tot staving van zijn betoog haalt hij aan een zinsnede uit art. 6 W.Kr. en zinsneden uit de Memorie van Toelichting en uit een Kamerverslag, niettegenstaande de *tekst* van de hierboven aangehaalde wetsartikelen aan duidelijkheid niets te wensen overlaat. Al moge de straf van „berisping”, welke mondeling of schriftelijk is tenuitvoergelegd *in het spraakgebruik*, waartoe ook de aanhalingen door Mr WESTERDIJK uit de M.v.T. en het Kamerverslag en het Regeringsantwoord zijn te rekenen, met „mondeline berisping” resp. met „schriftelijke berisping” worden betiteld, daarmee is zulks nog niet overeenkomstig de *wet*,

welke spreekt van de krijgstuchtelijke straf van „berisping”, zonder meer, vandaar dat het H.M.G., de wet strikt toepassende, stelling heeft genomen tegen de benamingen van de straf van „mondelijke berisping” en van de straf van „schriftelijke berisping”.

Men kan dit mogelijk formeel achten, maar het is 's Hofs goed recht. Het zou daarom logisch zijn, indien de Administratie zich in deze voegt naar het inzicht van het Hoog Militair Gerechtshof, *dat in hóógste instantie belast is met beslissing in militaire straf- en tuchtzaken.*

Het zou slechts verwarring en onzekerheid veroorzaken, indien de M.v.O. op eigen gelegenheid zou kunnen uitmaken op welke wijze en in welke bewoordingen opgelegde krijgstuchtelijke straffen op de straflijsten worden aangetekend, gelijk Mr WESTERDIJK meent, en zich van de jurisprudentie van het H.M.G. niets zou behoeven aan te trekken en daarmee strijdige regelingen in zijn voorschriften zou kunnen geven, zoals in casu over de benaming van de straf van „berisping”. Het zou niet alleen van weinig reverentie getuigen jegens de hoogste militaire rechter, maar zou ook lijnrecht ingaan tegen het streven naar bevordering van een eenvormige uitvoering van wetten, enz., welke de Administratie met soms zéér uitvoerige uitvoeringsvoorschriften beoogt, met name b.v. met de Beschikking straflijsten. *Tenslotte is het ook van het grootste belang voor de krijgstucht, in casu voor het prestige van strafopleggers en beklagbeschikkers dat de voorschriften zoveel mogelijk worden aangepast aan de jurisprudentie, daar anders straffen en beklagschikkingen in hoogste instantie worden teniet gedaan of gewijzigd.*

De vergelijking welke Mr WESTERDIJK maakt tussen de benaming van de straf van berisping enerzijds en die van de straffen van verlaging en van plaatsing in de tuchtclassen anderzijds, gaat volkomen mank. Of de straf van berisping mondeling of schriftelijk wordt tenuitvoergelegd, maakt voor wat betreft de straf(maat) geen verschil. Het betreft slechts de wijze van tenuitvoerlegging van deze straf.

Bij de straf van verlaging en die van plaatsing in de tuchtclassen moeten echter resp. de bepaalde klasse (art. 16 W.Kr.) resp. de duur (art. 19 W.Kr.) worden aangegeven, omdat deze de straf zèlf betreffen en niet een wijze van tenuitvoerlegging; art. 16 W.Kr. en art. 19 W.Kr. zijn onafscheidelijk verbonden aan de art. 4 en 5 W.Kr. evenals de duur van de arreststraffen aan deze is gebonden.

Mr WESTERDIJK vergist zich waar hij stelt, dat vóór 1940 het H.M.G. generlei bezwaar had tegen de benamingen van „mondelijke berisping” en „schriftelijke berisping”.

In zijn beschikking van 20 maart 1936 b.v. overwoog het H.M.G. van N.I. o.m.: „dat de straf van „mondelijke berisping” niet bestaat, „immers niet wordt vermeld in de artikelen 3, 4 en 5 van het Wetboek van Krijgstucht; dat weliswaar art. 6 van genoemd wetboek bepaalt, „dat een berisping mondeling of schriftelijk kan worden toegediend en „te dien aanzien enkele regelen stelt, doch deze wetsbepaling niet de „strekking heeft, strafsoorten te scheppen, doch slechts, evenals de „daarop volgende in afdeling I van § III opgenomen wetsartikelen,

„regelen te stellen ten aanzien van de tenuitvoerlegging der in de voor-
„gaande artikelen limitatief opgesomde straffen”. (M.R.T. XXXII
(1936/1937) blz. 270).

Het H.M.G. h.t.l. in zijn vooroorlogse samenstelling was in deze minder positief en minder consequent dan het huidige H.M.G. Wanneer de straf van „berisping” was aangeduid met „berisping” of met „mondeline berisping” of met „schriftelijke berisping” placht het H.M.G. vóór 1940 daarop geen aanmerking te maken. Blijkbaar zag het Hof dit als een onbelangrijke formele kwestie, waaraan geen enkel rechtsgevolg was verbonden, weshalve het H.M.G. deze verschillende benamingen maar aanvaardde. Maar al liet het H.M.G. de verschillende benamingen toe, toch blijkt uit diverse beschikkingen, dat het Hof over de aanduiding van b.v. „mondeline berisping” niet tevreden was, daar het H.M.G. zelf het woordje „mondeline” tussen haakjes placht te stellen, daarmee a.h.w. te kennen gevende, dat de opgelegde straf toch eigenlijk „berisping” heet, zonder meer.

Het is mij niet duidelijk geworden waarom ik tegen het standpunt van het huidige Hof zou hebben moeten stelling nemen, daar de zienswijze van het H.M.G. mij formeel juist voorkomt. In M.R.T. 1956 blz. 627-631 eindigde ik een uitvoerige annotatie met:

„Nu dan ook het H.M.G. bovenbedoelde wijze van aantekenen van „de straf van berisping op de straflijst op die grond (dat deze aantekening niettemin aanleiding geeft tot de onjuiste opvatting, dat de „W.Kr. twee (drie) straffen van berisping zou kennen) blijkbaar niet „juist acht, ware te overwegen de hiervoren aangehaalde zinsnede in „de Beschikking straflijsten en in het Ontwerp-Reglement op de Inwendige Dienst als volgt te wijzigen:

„De straf van „berisping” wordt op de straflijst ingeschreven als:

„berisping (mondeling tenuitvoergelegd);

„berisping (schriftelijk tenuitvoergelegd); of

„berisping (mondeling tenuitvoergelegd ten aanhore van . . .)”.¹⁾

In M.R.T. 1957 blz. 276-278 schreef ik o.m.:

„Het valt op, dat de Commandant van de . . . Divisie en de Commandant van het . . . Legerkorps een „mondeline berisping” oplegt, respectievelijk bevestigt, niettegenstaande het H.M.G. meerdere malen uitvoerig heeft gemotiveerd, dat de Wet op de Krijgstucht „slechts één straf van „berisping” kent, welke mondeling of schriftelijk „kan worden tenuitvoergelegd (art. 6 W.Kr.). Het gevolg is dan ook „dat het Hof steevast een opgelegde straf van „mondeline berisping” „niet handhaaft en verandert in een „berisping”; zie b.v. M.R.T. 1956 „blz. 627 e.v.”.

Voorts schreef ik in M.R.T. 1957 blz. 66-70 (door Mr WESTERDIJK niet aangehaald) o.m.:

„Ingevolge bovenstaande beschikking (van het H.M.G.), welke in „overeenstemming is met ’s Hof’s jurisprudentie, moet de in een berisping gewijzigde straf als „berisping” en niet als „schriftelijke be-

¹⁾ Bij Landmachtorder 56/17b Nr. 57098 (Min. Besch. van 29 juni 1957, Secr. Gen., Nr. 207.722C) werd de Beschikking straflijsten in deze zin gewijzigd.

„,risping” op de straflijst worden ingeschreven. Wij begrijpen daaruit, „dat het Hof de wijze van aantekening van deze straf op de straflijst „als „schriftelijke berisping”, gelijk het Voorl. Regl. op de Inwend. „Dienst der K.L. deel A voorschrijft, als onverbindend beschouwt; zie „ook Besch. H.M.G. van 17 april 1956 met naschrift in M.R.T. 1956 „blz. 62 7e.v.”.

De constatering van Mr WESTERDIJK:

„Ik volsta met te constateren dat in casu de divisiecommandant en „de legerkorpscommandant ingevolge de Beschikking straflijsten (een „Ministeriële Beschikking) verplicht waren om aan de betrokken mili- „tair opgelegde straf van „berisping”, nu deze mondeling was tenuit- „voergelegd, als „mondelijke berisping” *op de straflijst* (curs. A. F. S.) „in te schrijven, resp. deze inschrijving (nu het beklag ongegrond werd „verklaard) intact te laten.” enz., is niet terzake dienende. Het hier bedoelde beklag liep *niet over de wijze* waarop de straf van berisping, welke mondeling was tenuitvoergelegd, *op de straflijst was ingeschreven*, maar over *de aan klager opgelegde straf* van „mondelijke berisping”; zie de betreffende beschikking in M.R.T. 1957 blz. 276-278. Dat is niet hetzelfde. N.m.m. had de beklagbeschikker de straf van „mondelijke berisping” behoren te wijzigen in die van „berisping” en deze als „berisping” op de straflijst behoren te doen inschrijven, daarbij de betreffende bepaling uit de Beschikking straflijsten onverbindend beschouwende.

Mr WESTERDIJK stelt, dat de jurisprudentie van het H.M.G. wisselvallig zou zijn, zonder daarvoor echter enig nader bewijs aan te voeren. Voor zover mij bekend is, is de jurisprudentie van het *huidige* H.M.G., dat op 2 november 1946 is geïnstalleerd (en niet het vooroorlogse H.M.G.), waarmede wij in deze te maken hebben, stellig niet wisselvallig, integendeel blijktens de gepubliceerde beschikkingen, *zêér consequent*, b.v. Besch. H.M.G. van 29 juni 1954, 17 april 1956, 4 september 1956, 22 januari 1957, resp. M.R.T. 1954 blz. 531 e.v., 1956 blz. 627 e.v., 1957 blz. 66 e.v., blz. 276 e.v.

Dat de Divisiecommandant en de Legerkorpscommandant persoonlijk de jurisprudentie van het H.M.G. niet behoeven te kennen, behoeft geen commentaar; in de organisatie van de staf van een divisie en in die van een legerkorps zijn tegenwoordig echter organiek stafjuristen ingedeeld, die wèl geacht kunnen worden op de hoogte te zijn en op de hoogte te worden gehouden met 's Hof's jurisprudentie, en die in voorkomend geval hun commandant daarover behoren in te lichten. ¹⁾

Tenslotte zij nog opgemerkt, dat bij de Koninklijke Marine de straf van „berisping” als „berisping”, *zonder meer* wordt opgelegd en inge-

¹⁾ Wanneer echter een commandant een beslissing neemt afwijkend van het militair juridisch advies van zijn stafjurist, in het bijzonder afwijkend van de geldende jurisprudentie van het H.M.G., welke de stafjurist met uitspraken van het Hof zijn chef kan aantonen, zoals in casu of een straf „berisping”, „mondelijke berisping” of „schriftelijke berisping” heet, draagt die commandant daarvoor wel zèlf de verantwoordelijkheid, maar voor de stafjurist zal een dergelijke niet nader gemotiveerde van de jurisprudentie afwijkende beslissing van zijn chef om meerdere redenen niet bevredigend zijn.

schreven in het gestraftenregister van het betreffende schip of de inrichting, alsmede in het conduiteboekje van de gestrafte.

Wanneer men uitgaat van de gedachte, dat de straflijst dient om een commandant snel een overzicht te geven van het doorlopend gedrag van een militair, dan komt men tot de conclusie, dat men enerzijds te vèr is gegaan door in de Beschikking Straflijsten voor te schrijven op de straflijst aan te tekenen de wijze waarop de straf van „berisping” wordt tenuitvoergelegd, daar deze aantekening voor het beoogde doel van de straflijst van geen belang is, en dat men anderzijds niet consequent is geweest, door b.v. niet voor te schrijven op de straflijst aantekening te houden van de bijzondere wijze van executie van de zoveel zwaardere straffen van verzuurd en streng arrest als bedoeld in art. 11 W.Kr.

MILITAIRE RECHTSPRAAK.

Zeekrijgsraad Nederlands Nieuw Guinea.

Vonnis van 11 december 1956.

(Uitgespr. 11 dec. 1956 - fiat-executie 15 dec. 1956).

President: Kapt. t. Zee P. van Willigen; *Leden:* Kapt.-Lt. t. Zee I. Bink, Kapt.-Lt. t. Zee (V) J. L. den Hollander, Lt.-Kol. d. Mars. A. M. Luijk en Kapt.-Lt. t. Zee (AR) A. Bakkes.
Raadsman: Kapt. d. Mars. E. Graaff.

Als schildwacht (met pistool in holster op post) gaan zitten en in slaap gevallen.

(W.M.Sr. art. 69, 129).

DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT IN NEDERLANDS NIEUW GUINEA, in de zaak van de Fiscaal tegen A. G. K., oud 20 jaren, laatstelijk vóór de verwijzing naar de Zeekrijgsraad gediend hebbende als marinier 3e klasse zeemilicien,

Gezien: . . . enz.;

Gezien het bevel tot bijeenkomst van de Zeekrijgsraad d.d. 6 december 1956, aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij te Woendi, althans in Nederlands Nieuw Guinea, op of „omstreeks 23 september 1956 op een tijdstip tussen 04.00 en 06.00 „uur des ochtends, toen hij als zeemilicien marinier 3e klasse met „pistool gewapend op post was gesteld bij de munitie- en wapenopslag- „plaats van het Amphibisch Oefenkamp Woendi, in strijd met de op „hem als zodanig rustende verplichting om voortdurend waakzaam te „zijn, in een zich binnen het gebied van zijn post bevindende tent is „gaan zitten en aldaar in slaap is gevallen”;

Gezien: . . . enz.;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende aangaande het aan beklagde ten laste gelegde, dat ten processe zakelijk gerelateerd, hebben verklaard:

1. A. G. K., oud 20 jaren, als beklagde:

dat hij 23 september 1956, toen hij te Woendi als marinier 3e klasse zeemilicien diende bij het Amphibisch Oefenkamp Woendi, van 04.00 tot 06.00 uur schildwacht munitie- en wapenopslagplaats liep bij genoemd oefenkamp; dat hij het ongeladen pistool in een holster op zijn rechterheup droeg; dat hij op post werd gesteld door marinier den Drijver; dat hij het hek van de omrasterde opslagplaats afsloot en de sleutel bij zich stak; dat hij, zoals voorgeschreven, patrouilleerde binnen de afrastering, tot het omstreeks 04.45 uur ging regenen; dat hij, aangezien hij het dragen van het beschikbare regenzeil te warm vond, is gaan schuilen in de munitiekarretjestent; dat hij, toen de regen aanhield, op de rand van één der karretjes is gaan zitten en blijkbaar in slaap is gevallen; dat hij plotseling wakker schrok, de tent uitstapte en de hoofddienst, sergeant der mariniers Fricke, en marinier 1 den Drijver zag aankomen buiten de omrastering; dat hij zich ervan bewust is, dat hij niet in die tent had mogen schuilen, daar hij de beschikking had over een regenzeiltje;

Post alia:

Overwegende, dat door de inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen, wordende het afschrift van de wachtlijst als zodanig slechts gebezigd in verband met de inhoud van andere bewijsmiddelen, wettig en overtuigend is bewezen, met zijn schuld eraan, hetgeen beklagde is ten laste gelegd, met uitzondering van de woorden „en aldaar in slaap is „gevallen”;

Overwegende, dat het bewezene behoort te worden gequalificeerd als:

„Als schildwacht een als zodanig op hem rustende verplichting niet „nakomen”;

Overwegende, dat gelet op de ernst van het gepleegde feit, de omstandigheden waaronder het is begaan en de persoon van beklagde, met toepassing van artikel 11 van het Wetboek van Militair Strafrecht, een militaire detentie voor de tijd van vier weken passend is; . . . enz. (Red.).

Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 17 januari 1957.

President: Lt.-Kol. Mr O. A. H. Stradmeijer; *Leden:* Lt.-Kol. K. Timmermans en Lt.-Kol. W. Vermeer.

*Bij gelegenheid van een aanrijding in Duitsland door schuld lichame-
lijk letsel toegebracht. Qualificatie volgens artikel 36 W.V.W. en niet*

volgens artikel 308 W.Sr., omdat artikel 36 niet eist dat het ongeval heeft plaatsgevonden op een „weg” in de zin van de W.V.W., omdat artikel 36 beschouwd wordt als lex specialis t.o.v. artikel 308 en omdat artikel 36 niet zozeer gebonden is aan het territoir van het Rijk in Europa om toepassing van artikel 4 W.M.Sr. uit te sluiten.

(W.M.Sr. art. 4, W.V.W. art. 36).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen A. T. Z., geb. 30 september 1935, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 11 september 1956 te Paderborn, althans „in Duitsland, als bestuurder van een jeep daarmede rijdende vanaf de „voor het openbaar verkeer openstaande rijweg, de Senneweg, zo on„voorzichtig of zo onachtzaam dan wel zo snel de voor het openbaar „verkeer openstaande rijweg, de Dorfstrasse is opgereden welke Dorf„strasse als voorrangsweg was aangeduid, dat hij niet tijdig in vol„doende mate snelheid heeft kunnen verminderen dan wel tijdig heeft „kunnen of weten stil te staan toen van nabij over die voorrangsweg „Josef Hansen van voor hem, beklaagde, links, als bestuurder van een „bromfiets naderde doch die ongeveer 5.30 m brede voorrangsweg over „een afstand van ongeveer een meter is opgereden, waardoor die „Hansen niet tijdig meer heeft kunnen of weten te stoppen of behoor„lijk heeft kunnen uitwijken, doch zijn weg ploseling versperd ziend, „tegen die jeep is opgereden, waardoor het aan beklaagdes grove „schuld is te wijten geweest dat die Hansen een hersenschudding, al„thans zwaar lichamenlijk letsel heeft bekomen, althans zodanig licha„melijk letsel dat hij gedurende enige tijd zijn werkzaamheden als schil„der niet heeft kunnen verrichten”;

Post alia:

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„*Het aan zijn schuld bij gelegenheid van een botsing met een door „hem bestuurd motorrijtuig te wijten zijn, dat een ander zodanig licha„melijk letsel bekomt dat daaruit tijdelijke verhindering in de uitoeffe„ning zijner beroepsbezigheden ontstaat, terwijl dat letsel door die bot„sing is veroorzaakt”*,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 36, lid 2 van de „Wegen„verkeerswet”;

Overwegende, dat ten deze de toepasselijkheid van art. 36, 2e lid van de Wegenverkeerswet wordt aangenomen, omdat dit art. niet eist, dat het ongeval heeft plaatsgevonden op een weg in de zin van die wet en art. 36, 2e lid eveneens is te beschouwen als lex specialis ten opzichte van art. 308 van het Wetb. v. Strafrecht, immers zwaardere straf bedreigende, tegen hem, die lichamenlijk letsel veroorzaakt als bestuurder van een motorrijtuig, waar dan ook, weshalve de Krijgsraad van mening is, dat art. 36, 2e lid niet zodanig is gebonden aan het

territoir van het Rijk in Europa, dat toepassing van art. 4 van het Wetb. van Militair Strafrecht zou zijn uitgesloten;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat de Krijgsraad het bewezen geachte feit van dien aard acht, dat aan beklagde tijdelijk de bevoegdheid om motorrijtuigen te besturen dient te worden ontzegd;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van 2 maanden, waarvan 2 weken voorwaardelijk met een proeftijd van 3 jaren; ontzegging van de bevoegdheid om motorrijtuigen te besturen voor de tijd van 6 maanden en tot betaling van een geldboete van f 30, subs. hechtenis voor de tijd van 10 dagen — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 14 februari 1957.

President: Kol. Mr H. H. A. de Graaff; *Leden:* Lt.-Kol. W. Ch. Lapré en Kapt. W. H. Verbeek.

Raadsman: Mr G. Zomer.

Als (hoogste in rang) inzittende in een militaire jeep, waarmede de militaire chauffeur (beklaagdes mindere) een aanrijding had gemaakt, nagelaten de door het belang der zaak gevorderde maatregelen van geweld naar vermogen aan te wenden, toen die mindere doorreed voordat de identiteit van bestuurder en voertuig voldoende kon worden vastgesteld.

(W.M.Sr. art. 143).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. W. K. Z., geb. 22 februari 1932, dpl. kornet, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij als kornet in werkelijke dienst bij de Koninklijke Land-, „macht, althans als militair in de zin der wet, op of omstreeks 20 „oktober 1956 te Arnhem, in elk geval in Nederland, opzettelijk heeft „toegelaten dat de soldaat L. H. J. van Baal die toen een militaire „jeep bestuurde, waarvan hij, Z. inzittende was, nadat deze alstoen „aldaar met een door Wolzak bestuurde auto in botsing was gekomen „,waardoor die door Wolzak bestuurde auto was beschadigd, welke „,auto niet toebehoorde aan hem, genoemde van Baal, of een ander in- „,zittende van die door van Baal bestuurde jeep met aanhanger, is „,doorgereden of is weggereden voordat de identiteit van die van Baal

„en van die door van Baal bestuurde jeep behoorlijk is kunnen worden vastgesteld, dan wel getuige zijnde van dat door de soldaat van Baal gepleegde misdrijf opzettelijk heeft nagelaten tegen die van Baal de door het belang der zaak gevorderde maatregelen van geweld naar vermogen aan te wenden”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende dat beklagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat op 20 oktober 1956 te Arnhem op de Apeldoornseweg, terwijl hij, in werkelijke dienst zijnde bij de Koninklijke Landmacht als kornet der Artillerie, als passagier meereed in een jeep, bestuurd door de dienstplichtige soldaat L. H. J. van Baal, die militaire jeep in botsing is gekomen met een burgerpersonenauto, bestuurd door Wolzak, welke personenauto noch aan hem, beklagde, noch aan van Baal of aan de derde van de drie inzittenden, de wachtmeester Thijssen in eigendom toebehoorde, en door welke botsing die door Wolzak bestuurde auto werd beschadigd; dat na genoemde botsing van Baal met die door hem bestuurde jeep, waarachter een aanhanger was gekoppeld, is doorgereden en deze jeep pas tot stilstand heeft gebracht toen Wolzak met zijn auto, na voor de jeep te zijn gaan rijden, stopte; dat hij weet, dat de bestuurder van een motorrijtuig, dat betrokken is bij een botsing, waardoor aan een ander motorrijtuig schade is veroorzaakt, verplicht is ter plaatse van de botsing te blijven, totdat de identiteit van de bestuurder en van dat door hem bestuurde motorrijtuig behoorlijk is kunnen worden vastgesteld en dat die bestuurder zich aan een strafbaar feit schuldig maakt, indien hij dat niet doet, maar doorrijdt; dat hij, totdat Wolzak met zijn auto achter die jeep aankwam, waarna van Baal die jeep tot stilstand bracht, volkomen passief is gebleven en niets heeft gedaan om te verhinderen, dat van Baal na de botsing doorreed; dat hij in die jeep de militair met de hoogste rang was en van Baal zijn militaire mindere was;

Post alia:

Overwegende dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten dat hij als kornet in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht, op 20 oktober 1956 te Arnhem, getuige zijnde van een door de soldaat van Baal gepleegd misdrijf, opzettelijk heeft nagelaten tegen die van Baal de door het belang der zaak gevorderde maatregelen van geweld naar vermogen aan te wenden;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Het als militair, getuige zijnde van een door een mindere gepleegd misdrijf, opzettelijk nalaten tegen de dader, de door het belang der zaak gevorderde maatregelen van geweld naar vermogen aan te wenden”,

voorzien en strafbaar gesteld bij art. 143 Wetboek van Militair Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot betaling van een geldboete van f 75, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van 25 dagen — *Red.*].

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 28 november 1956.

President: Majoor Mr Dr K. N. Korteweg; *Leden:* Luitenant-Kolonel Mr J. H. P. V. Haitsma Mulier, Luitenant-Kolonel W. A. Schouten. *Raadsman:* Mr J. W. v. d. Krol.

Met het oogmerk om een ander voor bestraffing te vrijwaren, een aangelegenheid onthouden aan de kennisneming van de bevoegde meerdere: als oudste sergeant nagelaten te rapporteren dat een korporaal met een militaire auto een ongeautoriseerde rit maakte teneinde enige burger-verpleegsters van de heide naar het sanatorium, waar zij werkzaam waren, te brengen.

Strafmotivering.

(W.M.Sr. art. 139).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen H. Th. S., geb. 23 december 1925, sergeant, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, militair zijnde en in de rang van sergeant in werkelijke „dienst bij de Koninklijke Landmacht:

„*primair:* op of omstreeks 22 augustus 1956, in de gemeente Laren, „opzettelijk heeft toegelaten, dat de korporaal G. Eberwijn, derhalve „een mindere in rang, het misdrijf pleegde, omschreven en strafbaar „gesteld bij artikel 37 van de Wegenverkeerswet, door opzettelijk goed „te keuren en geen maatregelen van geweld tegen genoemde korporaal „aan te wenden, toen deze als bestuurder van een militair motorrijtuig „drie burger verpleegsters van een tent op de heide nabij Laren naar „het station te Hilversum, naar hij, beklaagde, meende, wegbracht, „terwijl hij wist, dat genoemde korporaal voor deze rit geen toestem- „ming of opdracht van een daartoe bevoegde meerdere bekomen had, „en indien terzake van het hem primair telastgelegde geen veroor- „deling mocht volgen:

„*subsidiair:* op of omstreeks 23 augustus 1956 te Utrecht, althans in „Nederland, met het oogmerk om zich of de korporaal G. Eberwijn „voor bestraffing, terechtwijzing of afkeuring te vrijwaren, de aange- „legenheid, dat genoemde korporaal een niet-geautoriseerde rit met „drie burger verpleegsters van de heide te Laren naar Hilversum en „omgeving had gemaakt, heeft onthouden aan de kennisneming van de „bevoegde meerdere, door over deze aangelegenheid geen rapport aan „zijn commandant of aan die van genoemde korporaal in te dienen,

„noch aan genoemde autoriteiten hiervan enige mededeling te doen”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat de Krijgsraad niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft geput, dat de beklaagde het hem primair telastegelegde feit heeft gepleegd, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, met betrekking tot het aan beklaagde subsidiair telastegelegde:

dat beklaagde ter terechtzitting onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij op 22 augustus 1956, terwijl hij als beroepssergeant in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht, de 4e Compagnie van het Instructie Batajon van de School Technische Dienst te Utrecht; waarbij hij toen was ingedeeld, op oefening was op de heide achter de Legerplaats Laren te Laren; dat hij in de loop van de middag van die dag, tezamen met de sergeant Swart, in een militair motorrijtuig, merk D.A.F., gekentekend KL 53-28, waarvan de korporaal G. Eberwijn als bestuurder optrad, uit Utrecht is gekomen; dat zij te Hilversum drie burger verpleegsters, die stonden te liften, hebben medegenomen naar een tent op voormelde heide; dat die verpleegsters later bleken te zijn Bep B., Tini E. en Maria B.; dat de korporaal Eberwijn die avond met voormelde D.A.F. de drie burger verpleegsters heeft weggebracht van bedoelde tent naar het Sanatorium, waar ze werkzaam waren; dat de sergeanten Kotvis en Swart meegereden zijn om de verpleegsters weg te brengen; dat hij diezelfde nacht het geluid van een auto bij de tent heeft gehoord; dat Swart en Kotvis daarna de tent binnenkwamen; dat hij enige dagen later te Utrecht van Swart of Kotvis hoorde, dat zij de verpleegsters naar het Sanatorium „Zonnestraal” te Hilversum hadden gebracht; dat het toen tot hem doordrong, dat de D.A.F. onbevoegd was gebruikt en dat de korporaal Eberwijn voor die rit geen opdracht of toestemming had gekregen van een daartoe bevoegde meerdere; dat hij niettemin toen te Utrecht daar geen rapport van heeft opgemaakt en daarvan ook verder geen mededeling heeft gedaan aan zijn commandant of aan de commandant van korporaal Eberwijn; dat hij dit heeft nagelaten met de bedoeling zich en genoemde korporaal voor een bestraffing te vrijwaren;

Post alia:

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Als militair met het oogmerk om zich of een ander voor bestraffing, „terechtwijzing of afkeuring te vrijwaren een aangelegenheid onthouden aan de kennisneming van de bevoegde meerdere”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 139 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, omtrent de op te leggen straf in het bijzonder:

dat blijkens de door de Kapitein van Lieshout als getuige voor de

Officier-Commissaris afgelegde verklaring, deze kapitein, toen hij ter bewaking van het materiaal, dat in de commandotent op de heide was opgeslagen, enkele vrijwilligers vroeg, die genegen waren de nacht in die tent door te brengen, in het bijzonder de wens heeft te kennen gegeven, dat er tenminste één oudere bij moest zijn; dat, toen de sergeanten S., Swart en Kotvis zich hadden opgegeven, genoemde kapitein nog uitdrukkelijk heeft gezegd: „S., denk er om. Jij bent de oudste. Zorg „dat de zaak klopt”;

dat de Krijgsraad het de beklagde ernstig euvel duidt, dat, terwijl hij blijkens het vorenstaande in het bijzonder was aangewezen om als oudere, nevens de twee andere, nog zeer jeugdige onderofficieren, in de tent op de heide achter te blijven, ten einde te zorgen, dat alles naar behoren zou verlopen, hij in flagrante strijd hiermede, vrouwen naar die tent heeft medegenomen, met als uitvloeisel, dat het door hem niet gerapporteerde misdrijf, strafbaar gesteld bij artikel 37 Wegenverkeerswet werd gepleegd;

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de tijd van vier weken — *Red.*].

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 21 november 1956.

President: Kol. Mr Dr J. P. van Erk; *Leden Maj.* Mr P. C. L. Eschauzier en Kapt. A. J. van Dongen.

Overtreding van artikel 62 Jachtwet door, in de periode gedurende welke de jacht op hazen gesloten was, een dode haas (in een jutezak) te vervoeren.

(Jachtwet art. 62).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen D., geb. 24 maart 1936, dpl. soldaat, beklagde,

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij, militair zijnde en als dienstplichtig soldaat in werkelijke „dienst bij de Koninklijke landmacht op of omstreeks 2 oktober 1956 „in de gemeente Schalkwijk op de Pothuizerweg of op een weg in de „nabijheid van de Pothuizerweg, een dode haas heeft vervoerd, door „deze haas in een jute zak met zich mee te dragen, zijnde genoemd „tijdstip gelegen in het tijdvak tussen 31 december 1955, op welke „datum de jacht op hazen gesloten was verklaard en 15 oktober 1956, „op welke datum de jacht op hazen geopend zou worden”;

Overwegende, dat uit een verklaring van werkelijke dienst ddo 29 oktober 1956 opgemaakt door de commandant verzorgingsdetachment instructiebataljon van Heutz te Schoonhoven blijkt, dat beklagde op voornoemd tijdstip sedert 29 september 1955 als militair in werkelijke dienst was;

Overwegende dat beklagde ten processe zakelijk heeft verklaard dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als dienstplichtig soldaat bij

de Koninklijke landmacht, op 2 oktober 1956 te omstreeks 3.00 uur op de Pothuizerweg in de gemeente Schalkwijk, nadat hij met enige personen wild had gestroopt, een dode haas met zich mee heeft gedragen; dat de jacht op hazen op dat tijdstip gesloten was;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal ddo 4 oktober 1956 opgemaakt en gesloten door Henricus Johannes Sas, opperwachtmeester der Rijkspolitie, tevens onbezoldigd rijksrechercheur en Gijsbert Groen, wachtmeester der Rijkspolitie eerste klasse, tevens onbezoldigd rijksveldwachter, beiden behorende tot de Post Houten en Hendricus Adrianus Wilhelmus Heymink, jachtopziener, tevens onbezoldigd gemeenteveldwachter der gemeente Schalkwijk en Tull en 't Waal, zakelijk inhoudt als verklaring van verbalisanten:

dat zij op 2 oktober 1956 te 3.00 uur op de Pothuizerweg te Schalkwijk vier personen hebben staande gehouden, waarbij onder meer een jutezak werd aangetroffen, waarin zich een dode haas bevond; dat bedoelde personen, door hen op het gemeentehuis van Schalkwijk gehoord, bleken te zijn: A., B., C. en D.;

C.:

dat hij op 1 oktober 1956 met D. naar Schalkwijk is gegaan waar reeds A. en B. waren; dat zij de polder ingegaan zijn om wild te stropen; dat D. en hij niet in het veld zijn geweest, doch op de weg zijn gebleven;

Overwegende dat blijkens de hieronder vermelde Beschikkingen van de Minister van Landbouw, Visserij en Voedselvoorziening de jacht onder meer op hazen, was gesloten;

Overwegende dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, met dien verstande dat hij op de Pothuizerweg een dode haas heeft vervoerd;

Overwegende dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Overtreding van het bij artikel 62 van de Jachtwet bepaalde”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 70 junctis artikel 62 en artikel 20, 2e lid van de Jachtwet en de Beschikkingen van de Minister van Landbouw, Visserij en Voedselvoorziening ddo. 7 juli 1955/no. WVI 5005/Afd. Wild- en Vogelschade en Jacht/Directie van de Landbouw/ en ddo. 28 maart 1956/no. WVI 4752/Afdeling Wild- en Vogelschade en Jacht/Directie Landbouw;

[Volgt: veroordeling tot betaling van een geldboete van f 40, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van 20 dagen — *Red.*].

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 12 december 1956.

President: Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Majoor Mr P. C. L. Eschauzier en Kapitein A. J. van Dongen.

Raadsman: Jhr Mr H. P. J. Quarles van Ufford.

Opzettelijke ongehoorzaamheid (weigeren te gehoorzamen aan het bevel van een meerdere in burger, die zich als meerdere — marechaussee 1e klasse — had bekend gemaakt, om zijn legitimatiebewijs te tonen); feitelijke insubordinatie in tijd van oorlog (slaan naar die meerdere) en medeplegen van feitelijke insubordinatie in tijd van oorlog (samen met een andere soldaat de meerdere aangrijpen en hem het legitimatiebewijs ontrukken).

Militaire detentie v.d.t.v. 1 maand.

Geen strafverzwarende vorm van volharding in de ongehoorzaamheid na door zijn meerdere op zijn strafbaarheid te zijn gewezen.

(W.M.Sr. art. 114, 114, 1°, 117, 120, W.Sr. art. 47).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen C. P. d. H., geb. 28 april 1936, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als dienstplichtig soldaat bij het Depôt Luchtdeel-, artillerie te Ossendrecht, op 29 september 1956, in tijd van oorlog, te Rotterdam, toen de marechaussee 1e klasse, tevens opsporings-, ambtenaar, Th. van Bruinisse, die in burger gekleed was en hem en de soldaat B. M. V. op de openbare weg, de Putselaan, had aange-, troffen, terwijl zij bezig waren aldaar de openbare orde te verstoren en/althans een dreigende houding aannamen tegen een taxichauffeur, na zich als marechaussee 1e klasse bekend te hebben gemaakt, hem had bevolen zich te legitimeren, heeft geweigerd aan dit bevel te gehoorzamen zeggende: „Dat weiger ik”, althans woorden van gelijke weigerende strekking bezigende, ook nadat genoemde marechaussee zijn order had herhaald, hierbij hem, beklaagde, op zijn strafbaarheid bij herhaalde weigering wijzende, en zich vervolgens, nadat genoemde marechaussee hem had aangegrepen, met geweld tegen deze marechaussee heeft verzet door te trachten zich los te rukken en naar hem te slaan en tenslotte, toen de marechaussee zich met zijn, beklaagdes, legitimatiebewijs had verwijderd, tesamen en in vereniging met de soldaat V. genoemde marechaussee te volgen en samen met V. die marechaussee met geweld het legitimatiebewijs weer te ontrukken”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard: dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als dienstplichtig soldaat van de Koninklijke Landmacht, op 29 september 1956, te omstreeks 22.10 uur, toen de in burger geklede Marechaussee 1e klasse, T. van Bruinisse hem en de soldaat B. M. V., op de openbare weg, de Putselaan, had aangetroffen, terwijl hij en V. in een twistgesprek verwickeld waren met ene L. A. Brand, zulks naar aanleiding van het feit dat V. tegen de auto van Brand had staan wateren, nadat van Bruinisse zich als marechaussee had bekend gemaakt en hem had bevolen zijn legitimatiebewijs te tonen, geweigerd heeft aan deze opdracht te voldoen, zeggende: „Ik geef het niet”; dat hij, nadat deze Mare-

chaussee zijn order had herhaald, waarbij deze hem op zijn strafbaarheid had gewezen bij herhaalde weigering, wederom geweigerd heeft aan deze opdracht te voldoen en zijn legitimatiebewijs dan ook niet heeft afgegeven of getoond; dat deze Marechaussee hem toen heeft aangegrepen; dat hij zich daartegen heeft verzet door te trachten zich los te rukken; dat deze Marechaussee tijdens deze handelingen zijn spoorweglegitimatiebewijs uit zijn borstzak heeft getrokken en vervolgens zich heeft verwijderd naar de tramhalte waar juist lijn twee aankwam; dat hij toen tegen V. heeft gezegd: „Zij hebben mijn pa-„pieren”, dat V. hierop reageerde door samen met hem deze Marechaussee te volgen; dat hij zag dat deze Marechaussee op het balcon van de tram sprong; dat V. en hij deze Marechaussee ook daar zijn gevolgd en toen samen deze Marechaussee met geweld het legitimatiebewijs weer hebben ontrukkt; dat zij dit gedaan hebben door samen deze Marechaussee vast te pakken;

Overwegende, dat als getuige zakelijk heeft verklaard:

Theophilus van Bruinisse, Marechaussee I:

dat hij op 22 September 1956, in burger, zich bevond op de openbare weg, de Putselaan te Rotterdam; dat hij aldaar 3 militairen van de Koninklijke Landmacht arm in arm zag lopen; dat hij zag dat een van deze militairen plotseling ging staan wateren tegen een aldaar geparkeerd staande auto; dat vlak daarop een hem onbekende burger op deze militair toekwam en zei: „Dit is mijn auto en daar moet jij niet „tegen aan staan wateren”; dat een van die militairen zich daarop verwijderde; dat de andere twee militairen, naar later bleek C. P. den H. en B. M. V., een dreigende houding aannamen tegen deze burger, die genaamd bleek te zijn L. A. Brand; dat hij zich daarop naar die militairen heeft begeven en den H., na zich bekend te hebben gemaakt als Marechaussee I en na bovendien zijn legitimatiebewijs te hebben getoond, opdracht heeft gegeven hem inzage te geven van diens legitimatiebewijs; dat de soldaat den H. weigerde aan zijn bevel te gehoorzamen, zeggende: „Dat weiger ik”; dat hij daarop den H. erop heeft gewezen, dat deze er beter aan deed om alsnog aan zijn opdracht te voldoen, den H. daarbij wijzende op diens strafbaarheid, wanneer deze bleef weigeren; dat hij toen zijn opdracht heeft herhaald, waarop den H. nogmaals weigerde; dat hij den H. daarop bij zijn kraag greep; dat den H. zich met geweld verzette tegen hem door hem te slaan in de richting van zijn gezicht; dat bij de worsteling, welke daarop volgde, hij het spoorweglegitimatiebewijs van den H. te pakken wist te krijgen; dat hij den H. toen hoorde roepen: „Zij hebben mijn poen”; dat hij, nu hij het legitimatiebewijs van den H. te pakken had, op het balcon van lijn twee, welke juist op dat moment aankwam, is gesprongen; dat hij nog maar juist op dat balcon was gearriveerd, toen den H. en V. daar eveneens opsprongen; dat den H. en V. samen tegen hem aandrongen, hem vastgrepen en hem met geweld het legitimatiebewijs van den H. weer ontrukten;

Overwegende dat de Krijgsraad op grond van bovenstaande bewijsmiddelen — ieder bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van het

feit of de feiten waarop het betrekking heeft — wettig en overtuigend bewezen acht hetgeen aan beklagde is telastegelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

1. „opzettelijke ongehoorzaamheid gepleegd in tijd van oorlog,
2. „feitelijke insubordinatie gepleegd in tijd van oorlog,
3. „medeplegen van feitelijke insubordinatie gepleegd in tijd van „oorlog”,

voorzien en strafbaar gesteld bij:

1. artikel 114, jo 67 van het Wetboek van Militair Strafrecht,
2. artikel 120 jis 117 jo 67 van het Wetboek van Militair Strafrecht,
3. artikel 120 jis 117 en 67 van het Wetboek van Militair Strafrecht en artikel 47 van het Wetboek van Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot militaire detentie voor de tijd van een maand — Red.].

NASCHRIFT.

(1) *Doordien het Wetboek van Strafrecht voor feitelijke insubordinatie in tijd van oorlog slechts één qualificatie en één strafpositie (t.w. de hoogste) kent, waar de feitelijke insubordinatie in tijd van vrede in vele schakeringen is uitgewerkt, bestaat in tijd van oorlog niet de bijzondere qualificatie voor het door twee of meer verenigde militairen gepleegde feit, hetwelk in tijd van vrede „muitერი” heet. De „muitერი” in tijd van oorlog werd dan ook terecht gequalificeerd als „medeplegen „van feitelijke insubordinatie in tijd van oorlog”.*

(2) *De Krijgsraad acht het gehele ten laste gelegde gaaf en volledig bewezen, dus eveneens de woorden „... ook [heeft geweigerd] nadat „genoemde marechaussee zijn order had herhaald, hierbij hem, be- „klaagde, op zijn strafbaarheid bij herhaalde weigering wijzende...”. Klaarblijkelijk heeft de Krijgsraad dit bewezenverklaarde niet gebracht onder de strafverzwarende omstandigheid, vermeld in het derde lid onder 1° van artikel 114° „indien de schuldige opzettelijk in zijn ongehoorzaamheid volhardt, nadat een meerdere hem uitdrukkelijk op „zijn strafbaarheid heeft gewezen”.*

Dat beklagde opzettelijk heeft volhard is genoegzaam omschreven door de woorden „ook [heeft geweigerd]”; dat het een meerdere was, die hem op zijn strafbaarheid wees, staat vermeld door de woorden „genoemde marechaussee”, d.i. de marechaussee 1e klasse van Bruinisse. Aangenomen mag worden dat de Krijgsraad het wijzen op de strafbaarheid (volgens vaste jurisprudentie: wijzen op de strafrechtelijke gevolgen) onvoldoende feitelijk ten laste gelegd acht door het gebruik van slechts de woorden „op zijn strafbaarheid wijzende”.

W. H. V.

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 9 januari 1957.

President: Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Lt.-Kol. P. A. van Rossum en Majoor S. C. Brands.

Raadsman: Jhr Mr H. P. J. Quarles van Ufford.

Nadat een meerdere in burger (marechaussee 1e klasse, die zich als zodanig bekend had gemaakt en zijn legitimatiebewijs had laten zien) van één soldaat het legitimatiebewijs had bemachtigd, had beklaagde eerst alleen (feitelijke insubordinatie in tijd van oorlog) die meerdere aangegrepen en vervolgens in vereniging met de houder van het legitimatiebewijs (medeplegen van feitelijke insubordinatie i. t. v. oorlog), waarbij zij het legitimatiebewijs aan de meerdere wisten te ontrukken.

(W.M.Sr. art. 117, 120).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen B. M. V., geb. 25 mei 1932, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als dienstplichtig soldaat bij het Depôt Lucht-,doelartillerie te Ossendrecht, op 29 september 1956, in tijd van oor-,log, te Rotterdam, opzettelijk met geweld de marechaussee 1e klasse, „opsporingsambtenaar, Th. van Bruinisse, die zich tevoren aan hem „en de soldaat C. P. d. H. als marechaussee 1e klasse bekend had „gemaakt en die zich naar aanleiding van een door d. H. gepleegd „strafbaar feit van diens legitimatiebewijs had meester gemaakt, van „achteren heeft besprongen en tezamen met genoemde d. H. heeft „vastgegrepen en hem met geweld dat legitimatiebewijs weer heeft ont- „nomen”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard:

A. dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als dienstplichtig soldaat bij het Depôt Luchtdoelartillerie te Ossendrecht, op 29 september 1956 te omstreeks 22.00 uur zich met de soldaten d. H. en V. op de Putselaan te Rotterdam heeft bevonden; dat hij zich herinnert dat aldaar d. H. op een gegeven ogenblik riep: „Ze hebben mijn papieren”; dat hij toen samen met d. H. achter een in burger gekleed persoon is aangegaan, welke burger op het balcon van een tram stapte;

B. dat hij op de tram niet met de burger heeft gevochten; dat hij niet heeft geweten met een marechaussee te doen te hebben;

Overwegende, dat als getuige ten processe zakelijk heeft verklaard:

Theophilus van Bruinisse, marechaussee der eerste klasse:

dat hij zich op 22 september 1956, te omstreeks 22.10 in burger gekleed op de openbare weg de Putselaan te Rotterdam bevond; dat hij aldaar 3 militairen van de Koninklijke Landmacht arm in arm zag lopen; dat hij zag dat een van die militairen ging staan wateren tegen

een aldaar geparkeerd staande auto; dat vlak daarop een burger op deze militairen toekwam en tot de militair die tegen de auto stond te wateren zei: „Dit is mijn auto”; dat twee van deze militairen, de soldaten C. P. d. H. en B. M. V. tegen die burger een dreigende houding aannamen; dat hij zich daarop naar deze militairen heeft begeven en na zich te hebben bekend gemaakt als Marechaussee der 1e klasse en na bovendien zijn legitimatiebewijs te hebben getoond, d. H. opdracht heeft gegeven hem inzage te geven van diens legitimatiebewijs; dat op het ogenblik dat hij zich met die soldaten bemoeide, zij beiden zowel als B. het twistgesprek staakten en naar hem keken; dat beide militairen zich vlak bij elkaar bevonden; dat de soldaat d. H. weigerde aan zijn bevel te voldoen; dat hij na herhaalde weigering d. H. heeft aangegrepen, waartegen d. H. zich met geweld verzette door naar hem te slaan en door te trachten zich los te rukken; dat hij bij de daarop volgende worsteling het spoorweglegitimatiebewijs van d. H. wist te pakken te krijgen; dat d. H. toen riep: „Ze hebben mijn poen”; dat ongeveer tegelijkertijd de soldaat V. hem op de nek sprong; dat hij V. van zich af wist te werpen; dat hij op een tram is gestapt; dat d. H. en V. eveneens op de tram sprongen en zich samen tegen hem aandrongen en hem vastgrepen; dat zij hem met geweld het spoorweglegitimatiebewijs van d. H. ontrukten en daarna weer van de tram sprongen;

Post alia:

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — de verklaring van beklagde slechts als bewijsmiddel gebezigd, voorzover onder A vermeld — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

1. „*feitelijke insubordinatie in tijd van oorlog*”,
2. „*medeplegen van feitelijke insubordinatie in tijd van oorlog*”,
voorzien en strafbaar gesteld bij
  1. artikel 120 jo artikel 117 van het Wetboek van Militair Strafrecht,
  2. artikel 120 jis artikel 117 van het Wetboek van Militair Strafrecht, en artikel 47 van het Wetboek van Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van 40 dagen — *Red.*].

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 19 december 1956.

President: Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Luitenant-Kolonel P. A. van Rossum en Majoor S. C. Brands.

Raadsman: Mr A. Vonk.

Opdracht hebbende om met een militair motorvoertuig van Bussum naar Amersfoort en vandaar naar Schaarsbergen en vervolgens terug naar Bussum te rijden, gezamenlijk en na vooraf gemaakte afspraak met een andere soldaat die gelijke opdracht had, op de terugweg Bussum voorbijgereden en zich naar Amsterdam begeven.

(W.M.Sr. art. 114, 3°).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen C. J. van H., geb. 14 mei 1936, dpl. soldaat, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als dienstplichtig soldaat bij de 117e Afdeling „Zware Luchtdoelartillerie Mobiel te Bussum, op 26 september 1936, „in tijd van oorlog, te Bussum, althans in Nederland, gezamenlijk met „de soldaat K. en na tevoren te Schaarsbergen met deze gemaakte „afspraak daaromtrent, een hem en K. diezelfde dag door de 1e luitenant Lokin, motortransportofficier van zijn onderdeel, gegeven opdracht om op die dag, ieder als bestuurder van een militaire DAF „van Bussum naar Amersfoort te rijden, daar munitie te laden en die „weer te lossen in Schaarsbergen en vervolgens via Amersfoort met „deze motorrijtuigen naar Bussum terug te keren, eigendunkelijk heeft „overschreden, doordien hij en genoemde K., na voltooiing van het „eerste deel van die opdracht op de terugweg weer in Bussum aangekomen, met deze motorrijtuigen zijn doorgereden naar Amsterdam „via Muiden en Diemen, zulks voor hun privé genoeg en deze „motorrijtuigen op de Nieuwmarkt te Amsterdam onbeheerd hebben „achtergelaten, waar die voertuigen door de Koninklijke Marechaussee „werden aangetroffen”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklagde ten processe zakelijk heeft verklaard: dat hij en de soldaat K. van hetzelfde onderdeel, terwijl hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht, ingedeeld bij de 117e Afdeling Zware Luchtdoelartillerie Mobiel te Bussum, op 26 september 1936 te Bussum van de 1e luitenant Lokin, motortransportofficier van hun onderdeel, opdracht kregen om ieder als bestuurder van een DAF, respectievelijk gekentekend KL 38-59 en KL 39-13 die dag te rijden van Bussum via Amersfoort naar Hoenderloo om munitie te laden, daarna deze munitie te lossen in Schaarsbergen en vervolgens van Schaarsbergen via Amersfoort terug te rijden naar Bussum; dat zij, nadat zij in Schaarsbergen die munitie hadden gelost, afspraken om wanneer ze in Bussum gearriveerd waren met die DAF's door te rijden naar Amsterdam; dat zij op de terugweg in Bussum aangekomen zijnde, toen ieder als bestuurder van voornoemde DAF, via Muiden en Diemen naar Amsterdam zijn gereden; dat zij naar de haven van Amsterdam zijn gegaan omdat er het schip „de twee gebroeders” zou arriveren, in welk schip zij beiden geïnteresseerd waren; dat in Amsterdam bleek dat dit schip nog niet gearriveerd

was; dat zij toen met hun DAF's naar de Nieuwmarkt te Amsterdam zijn gereden, waar zij omstreeks 16.00 uur die dag waren; dat zij hun wagens aldaar geparkeerd hebben, waarna zij daar in de buurt een kopje koffie zijn gaan drinken; dat zij voor het maken van voornoemde rit van Bussum naar Amsterdam van niemand recht of toestemming hadden gekregen; dat zij omstreeks 19.00 uur met hun respectievelijke wagens in Bussum terug zijn gekeerd;

Post alia:

Overwegende, dat het aldus bewezene *) moet worden gequalificeerd als:

„opzettelijke ongehoorzaamheid gepleegd in tijd van oorlog, waarbij „twee personen gezamenlijk het misdrijf plegen”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de tijd van vier weken — *Red.*].

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 23 januari 1957.

President: Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Majoor J. G. de Bruin en Kapitein A. J. van Dongen.

Overtreding artikel 23 (4) W.V.R.

Voorwaardelijke geldboete; gedeeltelijk voorwaardelijke ontzegging van de rijbevoegdheid met de bijzondere voorwaarde dat beklagde zich binnen een maand zal wenden tot het Centraal Bureau Afgifte Rijvaardigheidsbewijzen en geneeskundige verklaringen ter verkrijging van een verklaring als bedoeld in artikel 102 (b) W.V.R. (geneeskundige verklaring) en voorts voldoet aan de hem door of namens het Hoofd van dat Bureau te geven aanwijzingen.

(W.M.Sr. art. 13-15; W.V.R. art. 23 (4)).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen P. A. E., geb. 30 september 1918, beroepskapitein, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als kapitein bij de Koninklijke Landmacht te Rotterdam, op 11 december 1956 te circa 17.15 uur, zijnde bij nacht, „als bestuurder van een vierwielig motorrijtuig Opel Rekord, geken- „tekend PK 25-75, onder de gemeente Pijnacker, rijdende over de „voor het openbaar verkeer openstaande weg, Rijksweg 13, komende

*) In het bewezenverklaarde komt ook de zin voor „. . . en na tevoren te „Schaarsbergen met deze [de soldaat K.] gemaakte afspraak. . .”. Niet duidelijk is, waarom in de qualificatie niet tevens de vorm „tengevolge van samenspan- „ning”, vermeld in artikel 114, derde lid onder 3°, is opgenomen. (*Red.*)

„uit de richting Den Haag en gaande in de richting Rotterdam, bij het „inhalen van een langs de uiterst rechtse rijbaan zich in de richting „Den Haag voortbewegende file motorrijtuigen, zich met het door hem „bestuurde motorrijtuig op de linkerwegheeft, te weten op de inhaal- „baan bestemd voor het verkeer in de richting Den Haag heeft be- „geven, terwijl langs die rijbaan een vierwielig motorrijtuig, vracht- „auto PB 38-56 hem tegemoet kwam gereden, welk motorrijtuig hier- „door werd belemmerd in het vrije gebruik van genoemde inhaalbaan „en genoodzaakt werd scherp naar rechts uit te wijken en krachtig te „remmen, zijnde in elk geval alstoen en aldaar de veiligheid op ge- „noemde Rijksweg in gevaar gebracht door zijn, verdachtes, wijze van „rijden en een gecompliceerde aanrijding ontstaan”;

Post alia:

Overwegende, dat het aldus bewezene *) moet worden gequalificeerd als:

„Overtreding van artikel 23 vierde lid van het *Wegenverkeersreglement*”;

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 124 juncto 25 van het *Wegenverkeersreglement*;

Overwegende: . . . enz.;

Gezien: . . . enz.;

RECHTDOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Verklaart beklaagde schuldig aan het hierboven als bewezen aangenomen en gequalificeerde strafbare feit;

Veroordeelt beklaagde tot betaling van een geldboete van honderd gulden, met bepaling, dat deze geldboete bij gebreke van betaling en verhaal zal worden vervangen door hechtenis voor de tijd van dertig dagen;

Beveelt, dat deze geldboete niet zal worden tenuitvoergelegd, tenzij de Krijgsraad later anders mocht gelasten op grond, dat de veroordeelde zich vóór het einde van een op twee jaar bepaalde proeftijd aan een strafbaar feit, of militair zijnde, aan een krijgstuchtelijk vergrijp vallende onder artikel 2, No. 1 van de Wet op de Krijgstucht, dat van ernstige aard is, of aan een krijgstuchtelijk vergrijp, vallende onder artikel 2, Nos. 2-6 van die Wet heeft schuldig gemaakt, of zich op andere wijze heeft misdragen;

Ontzegt beklaagde de bevoegdheid om motorrijtuigen te besturen voor de tijd van twee jaar;

Beveelt, dat van deze ontzegging van de bevoegdheid om motorrijtuigen te besturen een gedeelte groot een jaar en negen maanden niet zal worden tenuitvoergelegd, tenzij de Krijgsraad later anders mocht gelasten op grond, dat de veroordeelde zich voor het einde van een op twee jaar bepaalde proeftijd aan een strafbaar feit, of militair zijnde, aan een krijgstuchtelijk vergrijp, vallende onder artikel 2 No. 1 van de Wet op de Krijgstucht, dat van ernstige aard is, of aan een krijgstuchtelijk vergrijp, vallende onder artikel 2, Nos. 2-6 van die Wet heeft

*) T.w. het primair ten laste gelegde. (*Red.*).

schuldig gemaakt, of zich op andere wijze heeft misdragen, of niet naleeft de door de Krijgsraad gestelde bijzondere voorwaarde, dat hij binnen een maand na betekening van het vonnis zich zal wenden tot het Centraal Bureau voor de Afgifte van Rijvaardigheidsbewijzen en Geneeskundige Verklaringen, van der Spiegelstraat 19-21 te 's-Gravenhage, ter verkrijging van een verklaring als bedoeld in artikel 102 onder b van het Wegenverkeersreglement en voorts voldoet aan de hem door of namens het Hoofd van dat Bureau in verband met een nieuw onderzoek naar zijn geschiktheid tot het besturen van motorrijtuigen te geven aanwijzingen.

Krijgsraad te Velde Zuid.

Vonnis van 19 december 1956.

President: Kolonel Mr F. A. J. Deelen; *Leden:* Luit.-Kolonel L. F. C. Potjes en Luit.-Kolonel W. de Bruyne.
Raadsman: Mr Chr. Hulsman.

Opzettelijk niet voldoen aan een wettige oproeping voor de werkelijke dienst.

Noodtoestand, nu niemand beklaagde kon vervangen op zijn zelfstandige boerenbedrijf en hem, op zijn tijdig gedane verzoek, geen uitstel van herhalingsoefeningen is verleend.

(W.M.Sr. art. 150; W.Sr. art. 40).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen T. S., geb. 25 februari 1925, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 6 augustus 1956 te Soesterberg, in ieder „geval in Nederland, terwijl hij als dienstplichtig soldaat van de lichte „ting 1945 ingedeeld bij het Garde Regiment Fuseliers Prinses Irene „met groot verlof was, aldus in het tijdvak gedurende hetwelk hij voor „werkelijke dienst kon worden opgeroepen, opzettelijk, althans hoogst „nalatig niet heeft voldaan aan een hem door de commandant van het „Garde Regiment Fuseliers Prinses Irene gedane wettige oproeping „om op 6 augustus 1956 voor de duur van 24 dagen voor herhalings- „oefeningen in werkelijke dienst te komen en zich daartoe te melden „te Soesterberg op het Mobilisatiecomplex”;

Overwegende, dat beklaagde, blijkens een zich bij de processtukken bevindende justitiële verklaring dd. 16 oktober 1956, opgemaakt door de majoor der fuseliers S. Hof, Hoofd mobilisatiebureau te Vught, ten tijde, dat hij het hem ten laste gelegde zou hebben begaan in werkelijke dienst was;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij op 6 augustus 1956 als dienstplichtig soldaat van de lichterij 1945, ingedeeld bij het Garde Regiment Fuseliers Prinses Irene met groot verlof was; dat die datum viel in een tijdvak, gedurende hetwelk hij voor werkelijke dienst kon worden opgeroepen; dat hij tevoren een oproeping van de commandant van het Garde Regiment Fuseliers Prinses Irene had gekregen om op 6 augustus 1956 voor de duur van 24 dagen voor herhalingsoefeningen in werkelijke dienst te komen en zich daartoe te melden te Soesterberg op het Mobilisatiecomplex; dat hij aan deze oproeping willens en wetens niet heeft voldaan, omdat hij op zijn boerenbedrijf niet gemist kon worden; dat hij tijdig vrijstelling van herhalingsoefeningen had gevraagd, maar dat dit hem geweigerd is;

Overwegende, dat de ten processe overgelegde oproeping in werkelijke dienst te komen voor herhalingsoefeningen dd. 12 juni 1956 van de Commandant Garde Regiment Fuseliers Prinses Irene, de Luitenant-Kolonel B. F. M. Wijtenburg, onder meer zakelijk inhoudt:

dat de commandant van het Garde Regiment Fuseliers Prinses Irene beklaagde op grond van artikel 27 eerste lid b der Dienstplichtwet oproept om voor de duur van 24 dagen voor herhalingsoefeningen in werkelijke dienst te komen; dat hij zich daartoe maandag 6 augustus 1956 moet melden te Soesterberg, Mobilisatiecomplex;

Overwegende dat het ten processe overgelegde schrijven van 13 juni 1956 nr. 735060 van de Directie Militair Personeel Hoofdafdeling Dienstplichtzaken Sectie Pers. Zaken Bur. Herhalingsoefeningen onder meer zakelijk inhoudt:

dat het verzoek van beklaagde tot uitstel van herhalingsoefeningen niet voor inwilliging vatbaar is, aangezien de omstandigheden welke zich te zijnen aanzien voordoen geen voldoende klemmende grond opleveren om voor hem een uitzondering te maken;

Overwegende dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, met dien verstande, dat het feit is gepleegd op 6 augustus 1956 te Soesterberg;

Overwegende dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Als militair opzettelijk niet voldoen aan een wettige oproeping voor de werkelijke dienst, gepleegd in tijd van oorlog”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 150 Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende dat beklaagde blijkens zijn verklaringen ten processe, aan welker juistheid te twifelen de Krijgsraad geen redenen vindt, geenszins onwillig was om zijn herhalingsoefeningen te verrichten en deze zelfs volgaarne zou hebben verricht, wanneer iemand hem op zijn zelfstandig boerenbedrijf, groot 7 H.A. weide- en bouwland met 8 melkkoeien en 4 stuks jong vee, alsmede een paard, had kunnen vervangen; dat dit echter niet het geval was; dat hij, nadat hij tijdig vrijstelling van herhalingsoefeningen had gevraagd en deze hem geweigerd was door de Minister van Oorlog, zich op 18 juni 1956 heeft begeven

naar het Gewestelijk Arbeidsbureau; dat toen bleek, dat hij ook van die zijde geen vervanger kon verkrijgen, ter adstructie waarvan beklagde ter terechtzitting een verklaring van de Directeur van het Gewestelijk Arbeidsbureau heeft overgelegd; dat hij aldus door deel te nemen aan de herhalingsoefeningen het vee en de rest van zijn bedrijf aan zijn lot had moeten overlaten; dat zulks, zeker gezien de werkzaamheden, die in die tijd van het jaar verricht moeten worden, voor zijn bedrijf ruïneus zou zijn geweest;

Overwegende dat van beklagde redelijkerwijs niet gevergd kan worden, dat hij zijn jong bedrijf ten onder zou laten gaan; dat aldus voor beklagde is ontstaan een noodtoestand en de Krijgsraad hem niet aanrekent, dat hij in deze toestand gemeend heeft, gezien de tijdsomstandigheden, de belangen van zijn bedrijf te mogen doen prevaleren boven zijn verplichting om te voldoen aan de hem gedane wettige oproeping;

Overwegende dat beklagde mitsdien behoort te worden vrijgesproken;

Gezien de artikelen: . . . enz.;

RECHTDOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Verklaart niet bewezen, hetgeen beklagde is ten laste gelegd en spreekt hem mitsdien daarvan vrij.

NASCHRIFT.

Terecht heeft de Krijgsraad, voordat hij tot bespreking van de noodtoestand overging, eerst overwogen dat bewezen is het aan beklagde ten laste gelegde feit en zijn schuld (daderschap) daaraan. In vreemde tegenstelling daarmede (en m.i. niet juist) volgt dan echter in het dictum de uitspraak dat niet bewezen is hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd!

W. H. V.

Krijgsraad te Velde Zuid.

Vonnis van 9 januari 1957.

President: Majoor Mr H. J. F. Bijvoet; *Leden:* Luit.-Kol. L. F. C.

Potjes en Luit.-Kol. P. G. A. Coopmans.

Raadsman: Luit.-Kol. J. J. H. W. Couvee.

Stationspatrouille te Eindhoven. Beklagde, sergeant, werd aangesproken door een van witte uitmonsterring voorziene marechaussee 2e klasse die — naar beklagde wist, althans had moeten weten en begrijpen — tot de stationspatrouille behoorde. (De patrouille bestond uit een wachtmeester en drie marechaussees, die ieder afzonderlijk optraden onder toezicht van de wachtmeester).

Opzettelijke ongehoorzaamheid aan een bevel van die marechaussee 2e klasse, hetwelk gegeven werd binnen de kring waarbinnen de patrouille, gezien haar opdracht, met een meerdere was gelijkgesteld.

W.M.Sr. art. 144, 128).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen M. H. J., geb. 21 juni 1932, sergeant, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 12 oktober 1956 te Eindhoven terwijl hij „als sergeant in werkelijke dienst was bij 432 Bataljon Limburgse „Jagers, nadat de in van witte uitmonstering voorziene uniform geklede „en, naar hij, beklaagde, wist, althans had moeten weten en begrijpen, „tot de stationspatrouille op het Station der Nederlandse Spoorwegen „te Eindhoven behorende Marechaussee 2e klasse A. G. Tervoren „hem, toen hij, beklaagde, via een voor hem bij garnizoensorder ver- „boden ingangscontrôle de perrons van genoemd station wilde be- „treden, ter uitvoering van het dienaangaande in meergenoemde garni- „zoensorder bepaalde, opdracht had gegeven via de voor militairen „bestemde achteringang meergenoemd station te betreden, heeft ge- „weigerd althans opzettelijk heeft nagelaten aan genoemd dienstbevel „te gehoorzamen, daarbij zeggende, dat hij eerst de desbetreffende „garnizoensorder wel eens wilde zien”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij op vrijdag 12 oktober 1956, terwijl hij als reserve sergeant in werkelijke dienst was bij 43 Regiment Infanterie, gelegerd te Oirschot, omstreeks 18.25 uur aankwam in het station te Eindhoven, om naar den Haag te gaan teneinde daar zijn verlof door te brengen; dat bij het passeren van de plaatskaartencontrôle een in militair uniform gekleed marechaussee 2e klasse, die aan zijn witte uitmonstering kenbaar was als behorend tot de stationspatrouille, naar hem toekwam en hem vroeg of hij niet wist, dat hij om moest lopen naar de achteringang van het station; dat deze marechaussee na een korte woordenwisseling herhaalde dat hij moest omlopen; dat de marechaussee na een tweede korte woordenwisseling opnieuw zei, dat hij door de achteringang moest gaan; dat hij (beklaagde) toen gezegd heeft, dat hij dan de garnizoensorder betreffende het vertrek met bewegingsvrijheid wel eens wilde zien; dat de marechaussee hier niet op inging doch zei: „Sergeant, U mag hier niet door, U moet achterom lopen”; dat hij wederom een vraag aan de marechaussee stelde, waarop deze herhaalde dat hij moest omlopen en in aansluiting daarop hem naar diens identiteitsbewijs vroeg;

Overwegende, dat beklaagde ter terechtzitting nader heeft verklaard: dat hij begreep dat die marechaussee onderdeel was van een patrouille zoals die normaal dienst doen op de stations; dat hij (beklaagde) niet behoorde tot hen die in punt 4b van de desbetreffende garnizoensorder 17/56 zijn opgesomd;

Overwegende, dat het ten processe overgelegde ambtsedig proces-verbaal no. P. 590/56 opgemaakt en gesloten te Eindhoven op 22 oktober 1956 door Pieter Uitterdijk, wachtmeester der Koninklijke

Marechaussee, behorende tot de brigade Eindhoven, onder meer zakelijk inhoudt:

als relaas van verbalisant:

dat hij op 12 oktober 1956 van 17.00 tot 19.00 uur zich, vergezeld van drie marechaussee's, als commandant van een voorgeschreven garnizoenspatrouille belast met het toezicht op de met verlof of bewegingsvrijheid vertrekkende militairen, op het station der Nederlandse Spoorwegen te Eindhoven bevond; dat de patrouille, teneinde tot een zo effectief mogelijke contrôle te komen, door hem werd gesplitst en een der marechaussee's werd opgesteld bij de plaatskaartencontrôle, een ander bij de loketten voor de verkoop van plaatsbewijzen, terwijl door hem zelf als commandant onderling contact werd gehouden met een toezicht werd uitgeoefend op die marechaussee's teneinde hen zo nodig terzijde te kunnen staan; dat omstreeks 18.30 uur het patrouillelid A. G. Tervooren, marechaussee 2e klasse, bij hem verscheen in gezelschap van een sergeant der Koninklijke Landmacht; dat Tervooren hem meldde dat de sergeant, die later bleek genaamd te zijn M. H. J., niet had voldaan aan zijn opdracht achterom te lopen en via de achteringang het station te betreden; dat J. desgevraagd antwoordde, dat die melding van de marechaussee juist was;

als verklaring van A. G. Tervooren aan verbalisant:

dat zich op 12 oktober 1956, terwijl hij belast met de contrôle op de naleving van de garnizoensorder Eindhoven, betreffende met verlof en bewegingsvrijheid vertrekkende militairen, zich bij de plaatskaartencontrôle op het station Nederlandse Spoorwegen te Eindhoven bevond, aldaar een sergeant vervoegde die de plaatskaartencontrôle wilde passeren; dat deze sergeant hem mededeelde, dat hij gelegerd was in het garnizoen Oirschot en met verlof wilde vertrekken en dat hij daartoe per trein van Eindhoven naar 's-Gravenhage wilde reizen; dat hij de sergeant toen opdracht gaf rond het station te lopen en via de voor militairen bestemde ingang aan de achterzijde het station te betreden daarbij onder meer zeggende dat zulks bij garnizoensorder was voorgeschreven; dat de sergeant niet aan deze opdracht voldeed doch erop bleef aandringen eerst die garnizoensorder te willen zien en dan te gehoorzamen, daarbij zeggend dat hij die garnizoensorder niet kende; dat hij zijn opdracht toen nog tweemaal heeft herhaald, doch de sergeant weigerachtig bleef aan zijn opdracht te voldoen;

Overwegende, dat ten processe is overgelegd en aan beklagde is voorgehouden een door de garnizoenscommandant Eindhoven ondertekende garnizoensorder d.d. 18 mei 1956 no. 17/56 inhoudende de regeling van de afvoer van met verlof of bewegingsvrijheid of anderszins vertrekkende militairen, welke regeling onder meer inhoudt onder punt 4b een limitatieve opsomming van de militairen die bij vertrek met verlof of bewegingsvrijheid zonder geleide door de hoofdingang de perrons mogen betreden;

onder punt 2a dat het toezicht op de naleving dezer garnizoensorder is opgedragen aan een stationspatrouille en daarnaast en in onderlinge samenwerking daarmede aan het personeel der Koninklijke Marechaussee;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan met dien verstande, dat beklaagde heeft geweigerd aan het hem in de ten laste legging omschreven bevel te gehoorzamen;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als: „Opzettelijke ongehoorzaamheid in tijd van oorlog”, voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 114 Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat beklaagdes raadsman ter terechtzitting heeft aangevoerd dat, zo de marechaussee Tervooen al bevoegd was beklaagde de toegang te weigeren door de plaatskaartencontrôle van de hoofdingang, hij in elk geval niet het recht had deze te bevelen om te lopen en door de achteringang het station te betreden, vermits het beklaagde geheel vrij stond, nadat hem door Tervooen de toegang was geweigerd zijn voornemen om het station te betreden op te geven en zich daaraan te begeven waar hij wenste;

Overwegende, dat de Krijgsraad dit verweer zou aanvaarden indien Tervooen's bevel geheel los mocht worden gezien van de omstandigheden waaronder het werd gegeven, aangezien dan inderdaad het bevel zou hebben gelegen buiten de kring waarbinnen de patrouille, gezien haar opdracht, gelijkgesteld was met een meerdere; dat echter, nu voor Tervooen vaststond dat beklaagde voornemens was het station te betreden, hij alleszins gerechtigd moet worden geacht het bevel te geven dit voornemen op de voorgeschreven wijze ten uitvoer te brengen, zodat dit verweer moet falen;

[Volgt: veroordeling tot betaling van een geldboete van f 50, subs. 30 dagen hechtenis — *Red.*].

NASCHRIFT.

De Krijgsraad verleent aan de afzonderlijke marechaussee de rechten en de bijzondere bescherming van „meerdere” op grond van de omstandigheid dat men uit zijn uiterlijk (witte uitmonstering) kon, althans moest kunnen, afleiden dat hij tot een patrouille, dus tot een troepenafdeling behoorde. Men zie in dit verband het opstel van Mr H. E. VAN RENESSE in M.R.T. XLIX, 1956, blz. 389 v.

Ik blijf ¹⁾ van mening, dat de Wet dit niet gewild heeft. Zowel de schildwacht als de troepenafdeling ontlene hun rechten en bevoegdheden aan artikel 128 W.M.Sr.; slechts ten aanzien van de schildwacht is (in artikel 69 van het Wetboek) voorgeschreven, aan welke uiterlijke kentekenen men hem herkennen kan. Ten aanzien van de troepenafdeling heeft de Wet geen bijzondere kentekenen voorgeschreven. De troepenafdeling zal men derhalve moeten herkennen aan de veelheid van militairen, optredende onder éénhoofdige leiding; niet aan de uitrusting en/of uitmonstering, welke men gewoonlijk aanbrengt aan de leden van de troepenafdeling, welke met patrouilledienst is belast.

W. H. V.

¹⁾ Zie o.a. M.R.T. XLIII, 1950, blz. 540.

Krijgsraad te Velde Zuid.

Vonnis van 9 januari 1957.

President: Majoor Mr H. J. F. Bijvoet; *Leden:* Luit.-Kol. L. F. C. Potjes en Luit.-Kol. P. G. A. Coopmans.
Raadsman: Kapt. W. G. Tibben.

Opzettelijk nalaten aan de bevoegde overheid een mededeling te doen waarvan de verzwijging het belang van de dienst kan schaden: als wachtmeester nalaten aangifte te doen van een hem door een recruit gerapporteerde diefstal van f 25 ten nadele van die recruit.

(W.M.Sr. art. 132).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen F. W., geb. 24 mei 1930, wachtmeester Regt. Veldart. Prins Frederik, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„I. dat hij op of omstreeks 12 oktober 1956 te Breda met het oogmerk van wederrechtelijke toeëigening heeft weggenomen een bankbiljet groot f 10,—, in ieder geval enig geld toebehorende aan A. J. F. Kok, in ieder geval aan een ander dan aan hem, beklaagde;

„II. dat hij op of omstreeks 6 oktober 1956 te Breda, terwijl hij als wachtmeester in werkelijke dienst was bij de 2e Instructie Batterij van „het Regiment Veldartillerie „Van Essen” opzettelijk, althans hoogst „nalatig en onachtzaam heeft nagelaten zijn batterijcommandant of „enige andere daartoe bevoegde meerdere, althans de bevoegde overheid mededeling te doen van het feit dat de tot zijn batterij behorende „dienstplichtig soldaat B. P. W. G. hem, wachtmeester, op of omstreeks „6 oktober 1956 te Breda er van in kennis had gesteld, dat hem in de „Kloosterkazerne, alwaar hij gelegerd was, een bankbiljet van f 25,—, „in ieder geval enig geld was ontstolen, welke mededeling hij van „ambtswege had moeten doen, althans waarvan de verzwijging het „belang van de dienst of van de Staat kon schaden”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat de Krijgsraad niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft bekomen, dat beklaagde het hem sub I ten laste gelegde heeft begaan, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde ten aanzien van het sub II ten laste gelegde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij in de maand oktober 1956 wachtmeester was bij de 2e instructie batterij van het Regiment Veldartillerie „van Essen”;

dat op 4 oktober 1956 in de Kloosterkazerne te Breda een nieuwe lichter opkwam en twee dagen later omstreeks 11.00 uur een der nieuwe recruten hem te Breda meldde, dat hij f 25,— uit zijn portemonnaie miste; dat hij die recruit, genaamd G., hieromtrent enkele vragen stelde o.m. of hij er wel zeker van was, dat hij dit bankbiljet

in zijn portemonnaie had gehad; dat G. daarop enigszins begon te twifelen, waarop hij deze heeft gezegd zich daaromtrent eerst maar eens te moeten vergewissen voordat de marechaussee in de zaak werd gekend; dat des avonds omstreeks 20.00 uur G. weer bij hem kwam en zei dat hij zijn huis had opgebeld en men ook daar had gezegd, dat het bankbiljet van f 25,— in zijn portemonnaie zat toen hij in dienst ging; dat G. hem verzocht de nodige maatregelen in deze te treffen; dat hij heeft nagelaten het voorval aan zijn batterij-commandant mee te delen;

Overwegende, dat het ten processe overgelegde ambtsedig procesverbaal no. P. 377/56 opgemaakt en gesloten te Breda op 30 oktober 1956, door Jan van der Bie, wachtmeester der 1e klasse der Koninklijke Marechaussee, behorende tot de brigade Breda, onder meer zakelijk inhoudt:

als verklaring van B. P. M. G. aan verbalisant:

dat hij op 4 oktober 1956 in dienst kwam in de Kloosterkazerne en toen o.m. één bankbiljet van f 25,— in zijn portemonnaie had; dat hij op 6 oktober 1956 omstreeks 11.00 uur tot de ontdekking kwam, dat dat bankbiljet uit zijn portemonnaie was verdwenen; dat hij van deze vermissing mededeling deed aan wachtmeester W. en nadat hij zich zekerheid had verschaft omtrent de vermissing deze mededeling tegenover wachtmeester W. herhaalde; dat deze hem mededeelde de zaak met de batterijcommandant te zullen bespreken; dat wachtmeester W. hem op zondag 7 oktober 1956 zei, dat het geen zin meer had om alsnog de marechaussee van de vermissing in kennis te stellen, omdat, nu het feit al te lang geleden was, er weinig kans op succes zou bestaan, doch dat hij de batterijcommandant de zaak zou voorleggen;

als relaas van verbalisant:

dat op 19 oktober 1956 de commandant van de 2e batterij Regiment Veldartillerie van Essen hem verklaarde geen rapport of mededeling van beklagde te hebben ontvangen betreffende de vermissing van f 25,— door soldaat G. op 6 oktober 1956; dat terzake van zes gevallen van vermissing van geldsbedragen bij het personeel van het Regiment Veldartillerie „van Essen” in de periode van 7 augustus tot en met 13 september 1956, door de Brigade Breda der Koninklijke Marechaussee evenzovele malen procesverbaal werd opgemaakt; dat de commandant van de 2e batterij Regiment Veldartillerie „van Essen” hem meedeelde beklagde te verdenken van de in de maanden augustus en september 1956 vermoedelijk gepleegde diefstallen;

Overwegende, omtrent de telaste gelegde opzet, dat beklagde heeft verklaard wel van plan geweest te zijn het hem door G. gemelde door te geven aan de batterijcommandant maar dit niet te hebben gekund doordat de batterij-commandant op zaterdag 6 en zondag 7 oktober niet bij het onderdeel aanwezig was, en het daarna tengevolge van het tijdsverloop te hebben vergeten;

Overwegende, dat de Krijgsraad de hierin opgesloten ontkenenis volstrekt ongeloofwaardig oordeelt en dan ook verwerpt;

dat immers de afwezigheid van de batterijcommandant een ten ene-

male ondeugdelijk motief is om een aangifte, waarbij het — naar beklagde heeft moeten weten — zaak is met een minimum aan tijdverlies de geëigende maatregelen te treffen, werkeloos onder zich te houden;

dat verder al evenzeer onaanvaardbaar is dat beklagde zich terzake van zijn vergeetachtigheid beroept op het tijdsverloop, terwijl hij G., volgens diens boven geciteerde verklaring, op 7 oktober heeft medegedeeld, dat het gezien de inmiddels verstreken tijd, geen zin meer had alsnog de marechaussee in de zaak te kennen;

dat eindelijk bezwaarlijk is aan te nemen, dat de reeks in de maanden augustus en september bij het Regiment vermoedelijk gepleegde diefstallen en het daartegen optreden der Koninklijke Marechaussee aan beklagdes aandacht heeft kunnen ontsnappen, en ook hierdoor beklagdes verklaring dat hij vergat het hem gemelde door te geven des te minder geloofwaardig wordt;

Overwegende, dat dan ook uit vorenstaande wettige bewijsmiddelen — nu naar het oordeel van de Krijgsraad het opzet voortvloeit uit de omstandigheden, waaronder het feit werd gepleegd — de Krijgsraad de overtuiging heeft geput hetgeen beklagde sub II primair ten laste is gelegd met zijn schuld daaraan te weten:

dat hij op of omstreeks 6 oktober 1956 te Breda, terwijl hij als wachtmeester in werkelijke dienst was bij de 2e instructie batterij van het Regiment Veldartillerie „Van Essen” opzettelijk heeft nagelaten zijn batterijcommandant of enige andere daartoe bevoegde meerdere mededeling te doen van het feit dat de tot zijn batterij behorende dienstplichtig soldaat B. P. W. G. hem, wachtmeester, op 6 oktober 1956 te Breda er van in kennis had gesteld dat hem in de Kloosterkazerne, alwaar hij gelegerd was, een bankbiljet van f 25,— was ontstolen;

Overwegende, dat nu het sub II primair ten laste gelegde bewezen is verklaard een onderzoek naar het sub II subsidiair ten laste gelegde achterwege kan blijven;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Als militair opzettelijk nalaten aan de bevoegde overheid een mededeling te doen, waarvan de verzwijging het belang van de dienst kan „schaden, gepleegd in tijd van oorlog”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 132 Wetboek van Militair Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de duur van 40 dagen (met aftrek van de tijd door hem in arrest doorgebracht, te weten van 14 tot 24 oktober 1956) waarvan 30 dagen voorwaardelijk met een proeftijd van 3 jaren — *Red.*].

DISCIPLINAIRE BESLISSINGEN.**Hoog Militair Gerechtshof.**

Beschikking van 26 maart 1957.

President: Mr Doornbos; *Leden:* Luitenant-Generaal Van der Kroon, Luitenant-Generaal Mr Schepers, Generaal-Majoor-Vlieger-Waarnemer Zegers, gep. Kapitein ter Zee Van Langeveld (plv.).

Een post voor het geweer droeg een sergeant-majoor-instructeur bij het verlaten van de kazerne op om te wachten tot het aflossen van de post voor het geweer had plaats gehad. De sergeant-majoor trad hierop met de post in discussie over de juistheid van diens order. Een officier gelastte toen de sergeant-majoor om te blijven staan, waaraan deze aanvankelijk voldeed.

De sergeant-majoor passeerde echter iets later de post voor het geweer, op het ogenblik waarop diens aflossing plaats had.

Beklag ongegrond verklaard.

(Art. 114 W.M.Sr.; art. 68 W.K.; art. 15 R.L.).

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen een verklaring, gedagtekend 16 februari 1957 van L. P. B. V., sergeant-majoor-instructeur, registratienummer 18.11.16.003, diende bij het . . . . Depôt Infanterie Verzorgingscompagnie te X., waarbij deze 's Hofs eindbeslissing inroept naar aanleiding van de beschikking op het beklag door hem ingediend bij de Commandant van het . . . . Depôt Infanterie over de straf van vier dagen verzuwaard arrest, hem door de Commandant van de Verzorgingscompagnie van voornoemd onderdeel opgelegd, wegens:

„Tijdens het aflossen van de wacht door de post van het geweer „bevolen om te wachten tot het aflossen was afgelopen. Hierop ging „betrokkene in debat of dit wel of niet juist was. Door een officier „erop gewezen dit bevel op te volgen, waarop betrokkene enige meters „achteruit ging. Na enkele ogenblikken ging betrokkene, terwijl de af- „lossing juist bezig was, op vrij demonstratieve wijze toch langs de post „voor het geweer naar de wachtcommandant”,

bij welke beschikking — op 13 februari 1957 genomen en op 14 februari 1957 ter kennis van klager gebracht — het beklag ongegrond werd verklaard, met handhaving van de opgelegde straf en met wijziging van de omschrijving van de strafreden — welke wijziging nochtans niet strekt ten gunste van klager — zodat deze komt te luiden:

„Bij het verlaten van de kazerne op een tijdstip dat o.a. de post „voor het geweer wordt afgelost, door deze post gelast te wachten tot „de aflossing had plaats gehad; hierop in debat getreden met genoemde „post over de juistheid van het gegeven bevel en na door een officier „gelast te zijn te blijven staan aanvankelijk aan het bevel voldaan, doch „iets later, toen de aflossing van de post juist plaats had, de post toch „gepasseerd en zich naar het wachtlokaal begeven; derhalve in strijd

„gehandeld met een hem door de schildwacht (post voor het geweer)
„en een Officier gegeven dienstbevel”;

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord de klager;

Gelet op het advies van de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Land-
macht;

Overwegende, dat de behandeling van deze zaak het Hof tot geen
andere beschouwingen heeft geleid, dan die welke vermeld zijn in de
beschikking waarvan beklag;

Krachtens artikel 68 van de Wet op de Krijgstucht de eindbeslissing
nemende op het beklag;

Verklaart dit ongegrond;

Bevestigt de beschikking, waarvan beklag, met overneming der
gronden;

Bepaalt, dat een afschrift van 's Hofs eindbeslissing zal worden uit-
gereikt aan klager, de strafoplegger, de Advocaat-Fiscaal voor de Zee-
en Landmacht en de Minister van Oorlog.

NASCHRIFT.

In M.R.T. XLVI, 1953, blz. 619 en in M.R.T. XLVII, 1954, blz. 603 zijn eindbeslissingen van het Hoog Militair Gerechtshof gepubliceerd, genomen op beklag over een krijgstuchtelijke straf. Uit die beschikkingen blijkt 's Hofs standpunt dat, als het Hof via een beklag kennis krijgt van krijgstuchtelijke afdoening van een feit, hetwelk formeel geen krijgstuchtelijke afdoening gedooft, het Hof niet op het beklag ingaat doch de strafoplegger onbevoegd verklaart om over het gepleegde feit te erkennen en a m b t s h a l v e straf en strafreden vernietigt. Aldus betreedt het Hof — zie mijn naschriften bij voormelde beschikkingen — het terrein van het vervolgingsbeleid en maakt praktisch ongedaan het door de vlootvoogd/commanderend-generaal — klaarblijkelijk met instemming van de fiscaal/auditeur-militair — gehanteerde opportuniteitsbeginsel. Wanneer namelijk de fiscaal/auditeur-militair zich met het krijgstuchtelijk afdoen van het gepleegde feit niet kunnen verenigen, staat hen de weg open, om op de voet van artikel 10 R.Z./15 R.L. de zaak aan het H.M.G. voor te leggen.

Een ingrijpen als boven beschreven heeft dan ook veel weg van een ambtshalve toepassen van genoemde artikelen 10 R.Z./15 R.L., waar de wet de toepassing ervan afhankelijk heeft willen stellen van actie van fiscaal/auditeur-militair.

In bovenstaande beschikking heeft het Hof in een plaats gehad hebbende krijgstuchtelijke afdoening van opzettelijke ongehoorzaamheid in tijd van oorlog, een misdrijf hetwelk formeel niet (op grond van artikel 2 W.K.) krijgstuchtelijk mag worden afgedaan, berust. Deze beschikking is een aanwijzing dat ons hoogste militaire rechtscollege op het onderwerpelijke punt om-gegaan is en zich niet meer mengt in het vervolgingsbeleid van de vlootvoogd/commanderende-generaal.

W. H. V.

Hoog Militair Gerechtshof.

Beschikking van 21 mei 1957.

President: Mr Doornbos; *Leden:* Vice-Admiraal Brouwer, Luitenant-Generaal van der Kroon, Luitenant-Generaal Mr Schepers, Generaal-Majoor-Vlieger-Waarnemer Zegers.

Ingevolge een kazerne-order moest soldaat X, die op zaterdag vóór 13.00 uur de kazerne (met bewegingsvrijheid gaande) verliet, voorzien zijn van een poortbriefje getekend door of namens de commandant van de stafcompagnie 1 L.K.

Soldaat X, die met deze kazerne-order bekend was, vroeg en verkreeg van de sergeant van de week toestemming om om 12.15 uur met bewegingsvrijheid te vertrekken.

Soldaat X mocht in het onderhavige geval aannemen, dat de sergeant van de week zijn bevoegdheid (om toestemming te geven om met bewegingsvrijheid te vertrekken) niet overschreed. Hij verliet echter de kazerne zónder in het bezit te zijn van een poortbriefje. Hij had zich daarvan ook dienen te voorzien. Wegens het verlaten van de kazerne zonder poortbriefje werd hij toen gestraft.

Het H.M.G. vindt aanleiding de opgelegde straf te verlichten, omdat de strafmaat mede was bepaald door de overweging, dat soldaat X zou hebben moeten weten, dat de sergeant van de week niet gerechtigd was hem toestemming te verlenen tot het verlaten van de kazerne. Het Hof was van oordeel, dat soldaat X mocht aannemen, dat de sergeant van de week door het verlenen van toestemming zijn bevoegdheid niet overschreed, tenzij hij zulks geweten of vermoed had, hetgeen niet was gebleken.

Beklag gedeeltelijk gegrond verklaard; straf verlicht; strafreden gewijzigd.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen een verklaring gedagtekend 1 maart 1957 van de dpl. soldaat X, registratienummer 36.06.13.260, dienende bij de stafcompagnie van het eerste legerkorps, waarbij deze 's Hofs eindbeslissing inroept naar aanleiding van de beschikking op het beklag door hem ingediend bij de commandant stafkwartier 1 LK over de straf van vier dagen verzwaard arrest hem door zijn commandant opgelegd wegens:

„Wetende, dat hij de kazerne niet mocht verlaten vóór 13.00 uur „hiervoor toch toestemming gevraagd aan de sergeant van de week, „die, menende dat het hier een normaal afmelden betrof, goedkeurend „antwoordde, en de kazerne 45 minuten te vroeg verlaten”,

bij welke beschikking — op 25 februari genomen en op 27 februari ter kennis van klager gebracht — het beklag ongegrond werd verklaard met handhaving van de opgelegde straf en met wijziging van de omschrijving van de strafreden — welke wijziging nochtans niet strekt ten gunste van klager — zodat deze komt te luiden:

„Hoewel hij wist, dat hij des zaterdags, met 24 uur bewegingsvrij-

„heid gaande, het kazernement vóór 13.00 uur alleen met een door „C Stafcie 1 LK of namens deze door de CSM af te geven poortbriefje „mocht verlaten, op zaterdag 2 februari 1957 het kazernement te om- „streeks 12.15 uur verlaten met slechts toestemming van de sergeant „van de week van de stafcie 1 LK”;

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord de klager en als getuigen onder ede de majoor C. Koster en de kapitein C. J. C. Goedkoop, commandant stafcompagnie 1 LK;

Gelet op het advies van de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht;

Overwegende, dat blijkens de beschikking waarvan beklag de beklagmeerdere van oordeel is dat klager had moeten weten dat de sergeant van de week niet gerechtigd was hem toestemming te verlenen om de Koning Willem III kazerne te Apeldoorn op 2 februari 1957 om 12.15 uur in plaats van om 13.00 uur te verlaten;

Overwegende dienaangaande, dat, indien de sergeant van de week een tot zijn compagnie behorende soldaat een dergelijke toestemming geeft, deze mag aannemen dat die sergeant zijn bevoegdheid daardoor niet overschrijdt, tenzij hij zulks weten of vermoeden moet, hetgeen in het onderhavige geval niet is gebleken;

Overwegende, dat blijkens de in de genoemde kazerne op 2 februari j.l. van kracht zijnde kazerneorder nr. 11B van de verkregen toestemming moet blijken uit een bewijsstuk (poortbriefje), hetwelk bij het verlaten van het kazerneterrein moet worden getoond, onverschillig of de compagniescommandant persoonlijk, dan wel een andere meerdere namens de compagniescommandant deze toestemming heeft verleend;

Overwegende, dat klager weliswaar heeft aangevoerd dat alleen hij die om dienstredenen de kazerne verlaat een poortbriefje moet hebben, doch dat dit verweer faalt omdat de genoemde order bepaalt dat personeel, dat „om dienstredenen of anderszins” vóór 13.00 uur vertrekt van een bewijsstuk moet zijn voorzien;

Overwegende, dat klager derhalve terecht is gestraft, doch dat het Hof aanleiding vindt de straf te verlichten in verband met het feit dat blijkens de overwegingen van de beschikking waarvan beklag de strafmaat kennelijk mede is bepaald door de in de eerste der bovenstaande overwegingen genoemde omstandigheid;

Overwegende, dat het Hof tevens de omschrijving van de strafreden wijzigt, omdat klagers ontoelaatbare gedraging bestond uit handelen in strijd met bovenbedoelde order die behoorde te worden nagekomen onverschillig wie toestemming tot het verlaten van de kazerne had verleend;

Krachtens artikel 68 van de Wet op de Krijgstucht de eindbeslissing nemende op het beklag;

Verklaart dit gedeeltelijk gegrond;

Vernietigt de beschikking waarvan beklag;

Wijzigt de aan klager opgelegde straf in die van vier dagen licht arrest;

Wijzig de omschrijving van de strafreden zodat deze komt te luiden:
 „In strijd met een kazerne-order op grond waarvan hij bij het ver-
 „laten van de kazerne op zaterdag vóór 13.00 uur voorzien moet zijn
 „van een door of namens de commandant stafcompagnie 1 LK ge-
 „tekend poortbriefje, de kazerne op zaterdag 2 februari 1957 te 12.15
 „uur zonder poortbriefje verlaten”;

Bepaalt dat vorenstaande straf en de omschrijving van de strafreden
 in klagers straflijst zullen worden ingeschreven in plaats van de straf
 en omschrijving van de strafreden waarvan beklag, welke in klagers
 straflijst moeten worden doorgehaald en onleesbaar gemaakt;

Bepaalt dat een afschrift van 's Hofs eindbeslissing zal worden uit-
 gereikt aan klager, de strafoplegger, de Advocaat-Fiscaal voor de Zee-
 en Landmacht en aan de Minister van Oorlog.

ADMINISTRATIEVE RECHTSPRAAK.

Militair Ambtenarengerecht.

Uitspraak van 9 april 1956.

Voorzitter: Mr S. Wierda; *Leden:* Mr E. G. van Bisselick en Mr J. J.
 Boasson; *Militaire Leden:* Ir M. Tans en V. E. Nierstrasz.

*Een reserve-luitenant-kolonel is in 1940 met groot verlof gezonden
 en in mei 1941 (met machtiging van de Duitse „Weermachtsbevel-
 „hebber” in Nederland) ontslagen. Vanaf december 1944 heeft be-
 trokkene, in werkelijke dienst opgeroepen door de Chef Staf Militair
 Gezag, in diverse functies militaire diensten verricht. Betrokkene vraagt
 pensioen als reserve-officier, hetgeen hem wordt geweigerd aangezien
 hij in mei 1941 rechtsgeldig zou zijn ontslagen en nadien — niettegen-
 staande zijn militaire diensten — niet meer is benoemd. Vervolgens
 vraagt betrokkene aan H.M. de Koningin, hem bij K.B. ontslag te ver-
 lenen als reserve-officier.*

*Daartoe door H.M. de Koningin gemachtigd, wijst de Minister van
 Oorlog dit verzoek af. Hiertegen wordt beroep ingesteld bij de Ambte-
 narenrechter.*

*Nu H.M. de Koningin het rekest van klager aan de Minister ter
 behandeling heeft overgedragen, beschouwt het Ambtenarengerecht de
 Minister als verweerder (anders: de Centrale Raad in appèl, die echter
 geen aanleiding ziet hierom de zaak naar de eerste rechter terug te
 verwijzen, aangezien hierdoor het belang van eiser niet is geschaad).*

*Al zou de beslissing ten aanzien van klager (t.w. het ontslag in mei
 1941) tot stand zijn gebracht door of vanwege de „Weermachtsbevel-
 „hebber”, dan zou het toch niet zijn een bezettingsbeslissing. Deze be-
 slissing is echter niet genomen vanwege die „Weermachtsbevelhebber”,
 aangezien zij is genomen door de Nederlandse generaal Carstens, die
 nastreefde de Nederlandse wet uit te voeren.*

Ook eisers grief dat het ontslag is gegeven in strijd met 's Konings

prerogatief van artikel 68 Grondwet wordt verworpen, omdat de afwezigheid van H.M. de Koningin ten deze noodtoestand opleverde, zodat het optreden van een andere instantie krachtens noodrecht geoorloofd geacht wordt.

Beroep ongegrond verklaard.

In hoger beroep (in hoofdzaak op andere gronden) bevestigd: artikel 1 van de Wet van 8 maart 1956 (Stbl. 132), volgens K.B. van 18 september 1956 met terugwerkende ingang van 1 september 1956 in werking getreden, bepaalt dat ontslag uit de militaire dienst tussen mei 1940 en mei 1945 in bezet Nederlands gebied gegeven, aangemerkt wordt als door het bevoegde Nederlandse gezag verleend. Niet is gebleken dat dit ontslag is ingetrokken of tenietgedaan door de Souvereine Regering in Londen, waaraan niet afdoet dat betrokkene na de bevrijding enige tijd feitelijk als militair in werkelijke dienst is geweest (zie de uitspraak van de Centrale Raad, achter die van het Ambtenarengerecht opgenomen) ¹⁾.

G.W. art. 68; Wet 8 maart 1956 (132)).

**HET AMBTENARENGERECHT TE 'S-GRAVENHAGE,
RECHTSPREKENDE IN MILITAIRE AMBTENARENZAKEN,**

in de zaak van A., wonende te Amersfoort, klager, in persoon verschenen ter openbare terechtzitting, bijgestaan door zijn raadsman Mr H. A. Viseur, advocaat en procureur te Amsterdam, tegen de Minister van Oorlog, voor wie ter openbare terechtzitting als gemachtigde is verschenen J. H. K. van der Berg, referendaris bij het Ministerie van Oorlog, wonende te 's-Gravenhage;

WAT DE FEITEN BETREFT:

Overwegende dat klager onder dagtekening van 25 maart 1955 een request, waarvan de inhoud in het klaagschrift is opgenomen, heeft gericht tot H.M. de Koningin met verzoek hem een eervol ontslag uit de militaire dienst als reserve-officier te verlenen onder toekenning van pensioen overeenkomstig de toepasselijke wettelijke bepalingen;

Overwegende dat klager in antwoord hierop het navolgende besluit van verweerder van 17 mei 1955 heeft ontvangen:

„Onderwerp: Ontslag uit de dienst bij het reserve-personeel der „Koninklijke Landmacht.

„Naar aanleiding van Uw tot Hare Majesteit de Koningin gericht „request van 25 maart 1955, hetwelk vanwege Hoogstderzelve ter „behandeling in mijn handen werd gesteld, breng ik onder Uw aan- „dacht, dat het niet wel mogelijk is aan U ontslag uit de militaire „dienst bij het reserve-personeel der Koninklijke Landmacht te ver- „lenen, vermits U na het U, op grond van de artikelen 36 onder 2 „en 37 der Wet voor het reserve-personeel der landmacht 1905, met „ingang van 15 mei 1941 verleende eervol ontslag als reserve-offi- „cier niet opnieuw werd benoemd en aangesteld als reserve-officier.

„In verband hiermede kan ik met betrekking tot Uw pensioen-

¹⁾ Zie ook het opstel van Mr H. A. Viseur „Rechtsherstel (?) Militairen” op blz. 433 e.v.

„aanspraken geen andere mededeling doen dan bij dezerzijds schrijven van 2 september 1954, afdeling Pensioenen en Wachtgelden, „bureau 1 b, nr. P. 1.009.795/01 is vermeld.”;

Overwegende dat klager tegen dat besluit beroep heeft ingesteld en op de gronden bij zijn klaagschrift aangevoerd heeft gevorderd, dat het gerecht

1) voor recht verklare, dat de weigering van Hare Majesteit de Koningin, vervat in het overgelegde schrijven van 17 mei 1955, om een Koninklijk besluit uit te vaardigen houdende verlening van eervol ontslag aan klager, feitelijk en rechtens in strijd is met de toepasselijke algemeene verbindende voorschriften en

2) in de uitspraak bepale, dat aan klager alsnog bij Koninklijk besluit een eervol ontslag als reserve-officier der infanterie moet worden verleend;

Overwegende dat verweerder een contra-memorïe heeft ingediend en op de daarbij aangevoerde gronden heeft geconcludeerd tot niet-ontvankelijkheid, dan wel ongegrondheid van het beroep;

IN RECHTE:

Overwegende dat het gerecht aanneemt, dat de Minister van Oorlog, doordat klagers request van 25 maart 1955 door H.M. de Koningin ter behandeling in zijn handen is gesteld, uit dien hoofde bevoegd was het aangevallen besluit te nemen en als verweerder dient te worden aangemerkt;

Overwegende dat het beroep, hetgeen blijkt uit klagers vordering, zich beperkt tot de weigering om klager een eervol ontslag als reserve-officier te verlenen;

Overwegende dat onbetwist vaststaat dat klager met ingang van 1 mei 1938 eervol ontslag als beroepsofficier in de rang van kolonel is verleend, dat hij ingaande diezelfde datum is benoemd tot reserve-kolonel en dat hij bij besluit van de generaal-majoor N. T. Carstens van 14 mei 1941, no. 632 W, wegens het eindigen van de tijd, waarvoor hij als officier ter beschikking stond uit de militaire dienst is ontslagen met ingang van 15 mei 1941, zulks op grond van de artikelen 36, onder 2 en 37 van de Wet voor het reserve-personeel der landmacht 1905;

Overwegende dat klager dit ontslag in strijd acht met het Landoorlogsreglement, voorts het aanmerkt als een bezettingsbeslissing in de zin van artikel 25 van het Besluit bezettingsmaatregelen (Koninklijk besluit van 17 september 1944, Stbl. no. E 93) en heeft aangevoerd, dat hem bij een persoonlijk onderhoud met de toenmalige Minister van Oorlog te Londen, Zijne Excellentie van Lidth de Jeude is medegedeeld, dat de vanwege de Duitse bezetting verleende ontslagen uit de militaire dienst door de „Londense regering” niet werden erkend en ter terechtzitting heeft medegedeeld, dat hij het ontslag nimmer heeft erkend en destijds de ontslagbrief heeft teruggezonden;

Overwegende dat het gerecht als vaststaande aanneemt en door klager ook niet is betwist, dat hij in 1938 de wens te kennen heeft gegeven als reserve-officier ter beschikking te kunnen blijven voor de

tijd van drie jaren, waartoe door hem een bereidverklaring is afgegeven, waarop zijn voormelde aanstelling tot reserve-kolonel is gevolgd;

Overwegende dat ingaande 1 mei 1941 deze drie jaren waren verstreken, waardoor klager kwam te verkeren in de omstandigheid, als bedoeld in artikel 36, onder 2e van de Wet voor het reserve-personeel der landmacht 1905, zodat het voormelde ontslag als reserve-officier is verleend op grond en ter uitvoering van deze wet en bijgevolg niet op grond van enige bezettingsregeling, als bedoeld in artikel 1 van het Besluit bezettingsmaatregelen;

Overwegende dat uit het Besluit bezettingsmaatregelen valt af te leiden, dat onder bezettingsmaatregelen niet worden begrepen de Nederlandse wetten geldig op het tijdstip, waarop de bezetting plaats vond;

Overwegende dat het gerecht dan ook, ondanks de ruimere definitie, welke in artikel 2 van het Besluit bezettingsmaatregelen wordt gegeven van „bezettingsbeslissingen”, van oordeel is, dat daaronder niet zijn begrepen, de handelingen tot de uitvoering van de vorenbedoelde Nederlandse wetten;

Overwegende dat hieruit volgt, dat, ook al zou de beslissing ten aanzien van klager, t.w. zijn ontslag in 1941, zijn tot stand gebracht door of vanwege de weermachtsbevelhebber, deze toch niet zou zijn een bezettingsbeslissing, aangezien zij is genomen ter uitvoering van de Wet voor het reserve-personeel der landmacht 1905;

Overwegende toch dat klagers opvatting tot de onaanvaardbare consequentie zou leiden, dat een beslissing van de weermachtsbevelhebber in Nederland genomen ter uitvoering van een bestaande Nederlandse wet, haar kracht zou verliezen naar gelang het grondgebied van het Rijk in Europa door de vijand wordt ontruimd, terwijl een zeer groot aantal beslissingen, genomen ter uitvoering van typische bezettingsregelingen (vermeld op de lijsten B en C) voorlopig in stand zijn gebleven, zoals artikel 22 van het Besluit bezettingsmaatregelen duidelijk bepaalt;

Overwegende dat het gerecht daarenboven nog wil opmerken, dat zijn ontslag ook niet geacht moet worden *vanwege* de weermachtsbevelhebber in Nederland te zijn gegeven, omdat het is gegeven door de toen aanwezige Nederlandse generaal-majoor N. T. Carstens, die nastreefde de Nederlandse wet uit te voeren en daarin kennelijk in zoverre is vrijgelaten;

Overwegende dat weliswaar het hoogste gezag bij de weermachtsbevelhebber berustte, doch dat dit er niet toe noodzaakte een besluit als het onderwerpelijke, genomen onder de vorenomschreven omstandigheden, aan te merken als een besluit tot stand gebracht vanwege die bevelhebber;

Overwegende dat hiertoe te minder aanleiding is, omdat in een bezet gebied de aanwezige ambtenaren blijven belast met de uitvoering der landswetten en de weermachtsbevelhebber zeker niet boven een generaal van het eigen leger in aanmerking diende te komen voor de ver-

lening van een eervol ontslag van een officier, die daarvoor op grond van de Nederlandse wet in aanmerking kwam, gelijk klager;

Overwegende dat het gerecht ook klagers grief, dat het ontslag is gegeven in strijd met artikel 68 van de Grondwet moet verwerpen, omdat de afwezigheid van H.M. de Koningin te deze een noodtoestand opleverde, zodat het krachtens noodrecht geoorloofd geacht moet worden, dat een andere instantie het ontslag verleende;

Overwegende dat het gerecht ook niet vermag in te zien, dat het verleende ontslag strijdig is met het Landoorlogreglement en daarenboven nog wijst op het feit, dat de eigen Nederlandse wetgever zich heeft ingelaten met de bezettingsbeslissingen, waarvan het voormelde Besluit bezettingsmaatregelen een voorbeeld is, hetgeen meebrengt, dat een besluit als het onderwerpelijke dient te worden beoordeeld naar de nationale wetgeving, zijnde de bron van de rechten en verplichtingen van de onderdanen jegens de eigen overheid;

Overwegende dat deze beoordeling hierboven heeft plaats gevonden, zonder, gelijk daaruit blijkt, te hebben geleid tot de conclusie van klager;

Overwegende dat ook klagers persoonlijke mening ten tijde van het ontslag en ten tijde der bevrijding alsook de persoonlijke meningen door hem vermeld, ondergeschikt zijn aan de bewoordingen van de wet en geen kracht van wet hebben;

Overwegende dat uit al het vorenstaande blijkt, dat het aan klager in 1941 verleende eervol ontslag als reserve-officier van kracht is gebleven, waardoor hij de status van reserve-officier heeft verloren;

Overwegende dat voorts onbetwist is, dat klager na de bevrijding niet door een benoeming van H.M. de Koningin, noch van enige daartoe bevoegde instantie, is aangesteld tot reserve-officier, zodat hij de status van reserve-officier niet heeft herkregeu;

Overwegende dat aan dit feit niet valt te elimineren door de constatering, dat de verschillende instanties in de mening hebben verkeerd, dat klager nog reserve-officier was en hem als zodanig hebben behandeld en betiteld, noch door het feit, dat klager na de bevrijding militaire dienst heeft gedaan;

Overwegende dat mitsdien klagers verzoek om alsnog te worden ontslagen als reserve-officier niet voor inwilliging vatbaar was, zodat daaraan terecht geen gevolg is gegeven;

RECHTDOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Verklaart het beroep ongegrond.

Centrale Raad van Beroep.

Uitspraak van 26 februari 1957.

Voorzitter: Mr A. Blom (fgd.); Leden: Mr P. J. Rutgers van der Loeff en Mr P. A. G. Ubink.

(Zie de uitspraak van het Ambtenarengerecht, rechtsprekend in militaire ambtenarenzaken, hiervóór).

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

inzake A., wonende te Amersfoort, eiser in hoger beroep, in persoon ter openbare terechtzitting verschenen, bijgestaan door Mr H. A. Viseur, advocaat te Amsterdam, als zijn raadsman, tegen de Minister van Oorlog, gedaagde in hoger beroep, voor wie ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden Mr J. H. K. van den Berg, referendaris bij het Ministerie van Oorlog, wonende te 's-Gravenhage,

WAT AANGAAT DE FEITEN VAN HET TWISTGEDING:

...enz. (*red.*);

IN RECHTE:

Overwegende met betrekking tot de eerste rechtsoverweging der aangevallen uitspraak, dat de voormelde mededeling van 17 mei 1955 is uitgegaan, nadat het daarin vermelde rekest van eiser vanwege Hare Majesteit de Koningin ter behandeling in handen van gedaagde was gesteld;

dat dit deze betekenis heeft, dat gedaagde, indien hij van oordeel zou zijn dat het door eiser gedane verzoek behoort te worden afgewezen, dit zonder nader overleg met de Koningin als beslissing van de Kroon aan eiser mocht berichten;

dat gedaagde derhalve bevoegd was, nu hij van oordeel was, dat eisers verzoek behoorde te worden afgewezen, hem te doen weten, dat zijn verzoek aan de Koningin niet voor inwilliging vatbaar was;

dat de Raad echter niet deelt de mening van de eerste rechter, dat gedaagde uit eigen hoofde als verweerder moest worden aangemerkt, doch van oordeel is, dat als zodanig had moeten zijn aangemerkt de Minister van Oorlog als vertegenwoordiger der Kroon, zijnde toch blijkens het vorenstaande het besluit tot afwijzing van eisers verzoek een besluit van de Kroon, immers tot stand gekomen in samenwerking tussen Hare Majesteit de Koningin en gedaagde als verantwoordelijk minister;

Overwegende dat echter het bepaalde in het tweede lid van artikel 107 der Ambtenarenwet 1921 tengevolge moet hebben, dat de Minister van Oorlog ook in het onderhavige geding in hoger beroep niet is opgetreden in de hoedanigheid van vertegenwoordiger der Kroon;

dat de Raad in het vorenstaande geen aanleiding heeft gevonden deze zaak naar de eerste rechter terug te wijzen, nu niet aannemelijk is, dat door het niet juist aanduiden der tegenpartij het belang van de Kroon of van eiser is geschaad;

Overwegende voorts, dat de Raad zich verenigt met de tweede, derde, vierde en vijfde rechtsoverweging der aangevallen uitspraak;

Overwegende dat eiser niet betwist, dat hij bij besluit van de generaal-majoor N. T. Carstens, d.d. 14 mei 1941, met ingang van 15 mei 1941 als reserve-officier is ontslagen uit de militaire dienst, maar betwist, dat deze generaal-majoor enigerlei bevoegdheid tot ontslagverlening bezat;

Overwegende dat gedaagde de juistheid van deze zienswijze zowel bij contra-memorandum in eerste aanleg, als bij contra-memorandum, bij deze Raad ingediend, heeft aangevochten, hebbende gedaagde voorts, hoe-

wel geenszins de schijn willende wekken zich tenslotte daarachter te verschuilen, als zijn mening doen kennen, dat een verdere discussie over de onderhavige vraag weinig opportuun voorkomt, zulks gelet op de wet van 8 maart 1956, Stb. 132;

Overwegende dat deze wet, welke ingevolge Koninklijk Besluit van 18 september 1956, Stb. 493, met ingang van 1 september 1956 in werking is getreden, in zijn eerste artikel, voorzover hier van belang, bepaalt, dat ontslag uit de militaire dienst, anders dan in verband met opheffing van de betrekking, in het tussen 14 mei 1940 en 5 mei 1945 bezet gehouden Nederlandse gebied verleend aan een militair van de Koninklijke Landmacht, wordt aangemerkt als te zijn verleend door het bevoegde Nederlandse gezag;

Overwegende dat de Memorie van Toelichting op dit artikel als volgt luidt:

„Anders dan tijdens de bezetting van Nederlands gebied beoogde „verbreking van het dienstverband van de beroepsmilitairen beneden „de rang van tweede-luitenant in verband met opheffing van hun be- „trekking (vide artikel 19, eerste lid, onder a, en tweede lid, onder b „en c, van het Reglement voor de militaire ambtenaren der Koninklijke „landmacht) moeten de in die tijd verleende, in andere omstandig- „heden hun oorzaak vindende ontslagen als normale ontslagen worden „gezien, daar deze niet in de bezetting als zodanig hun oorsprong „hebben gehad. Zou er uit dien hoofde wellicht geen reden zijn ter „zake enigerlei maatregel te treffen, nochtans lijkt het gewenst ook aan „deze besluiten, alsmede aan die tot het verlenen van groot verlof en „het stellen op nonactiviteit, het omstreden karakter te ontnemen en, „deze aangelegenheid los van theoretische vragen uitsluitend op haar „practische betekenis beziend, te bepalen, dat bedoelde handelingen „worden aangemerkt als door het bevoegde Nederlandse gezag te zijn „verricht.”;

Overwegende dat eisers raadsman de vraag heeft opgeworpen, waarom evengenoemde wet „met de afschuwelijke rechtsfiguur der terug- „werkende kracht”, de ontslagen in bezettingstijd verleend alsnog rechtsgeldig moest verklaren, indien die ontslagen inderdaad rechtsgeldig waren;

Overwegende dat eiser derhalve niet betwist — zulks naar 's Raads oordeel, gelet op aard en strekking van de onderhavige wet, terecht — dat deze wet ook toepassing moet vinden bij de beoordeling van een besluit, genomen ten tijde dat deze wet nog niet in werking was getreden, doch het totstandkomen van deze wet hanteert als argument, dat ten tijde, dat het bestreden besluit werd genomen, het gelijk te dezen aan zijn zijde was;

Overwegende dat de Raad kan verstaan, dat eiser zich niet bevredigd gevoelt, wanneer in zijn nadeel een vraag wordt beantwoord door een wet, in werking getreden, nadat de uitspraak is gewezen, waartegen hij hoger beroep heeft ingesteld in het bijzonder omdat die vraag in deze uitspraak onjuist zou zijn beantwoord;

Overwegende echter, dat het niet op de weg van de Raad ligt om na

het tot stand komen van een wet, die beoogt bepaalde kwesties af te snijden en die de Raad heeft toe te passen, niettemin in een beschouwing van die kwestie te treden;

Overwegende met betrekking tot de strekking van meergenoemde wet voor het overige, dat de tekst van voormeld artikel 1 aan duidelijkheid te dezen niet te wensen laat en dat de vanwege eiser aan de Memorie van Toelichting ontleende zin, dat het ontberen en bezitten tegelijk van de militaire status onverenigbaar is en uit het feitelijk verloop der gebeurtenissen valt af te leiden, dat de besluiten, al waren zij gericht op ontslag, dit in werkelijkheid niet hebben bewerkstelligd, kennelijk niet betrekking heeft op „normale ontslagen” als in die memorie blijkens het bovenstaande bedoeld, waaronder het onderhavige ontslag;

Overwegende voorts, dat namens eiser is aangevoerd, dat het onderhavige ontslag is tenietgedaan door de wederindienststelling van eiser door de Chef Staf van het Militair Gezag en de daarop gevolgde daden van de Souvereine Regering te Londen;

Overwegende hieromtrent, dat uit de gedingstukken duidelijk blijkt, dat er geen sprake van is, als zou genoemde Chef Staf of genoemde Souvereine Regering het onderhavige ontslagbesluit hebben ingetrokken dan wel eiser andermaal tot reserve-officier hebben benoemd;

Overwegende dat eisers verzoek om ontslag derhalve inderdaad niet voor inwilliging vatbaar is;

dat hieraan niet afdoet, dat eiser na de bevrijding enige tijd als militair in feite in werkelijke dienst is geweest onder omstandigheden, waarin niet voldoende aandacht aan zijn rechtspositie is kunnen worden gegeven, althans is gegeven;

dat dit te minder relevant is, nu gedaagde bij schrijven van 18 maart 1955 eiser heeft doen weten voornemens te zijn om, behoudens bedenking van eiser, een Koninklijk besluit uit te lokken, dienend om eiser alsnog voor de duur van de destijds door hem bij het Militair Gezag vervulde functies te benoemen tot reserve-kolonel;

dat toch gedaagde dusdoende zich bereid heeft verklaard het daaraan te leiden, dat de rechtspositie van eiser alsnog in overeenstemming wordt gebracht met de feitelijke toedracht van zaken gedurende eisers fungeren bij het Militair Gezag;

Overwegende dat de Raad op grond van het vorenstaande de aangevallen uitspraak juist acht, zodat deze moet worden gehandhaafd, zij het in hoofdzaak op andere gronden dan die, welke tot die uitspraak hebben geleid en welker juistheid de Raad blijkens het bovenoverwogene meent in het midden te moeten laten;

RECHTDOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Bevestigt de uitspraak, waarvan beroep.

Centrale Raad van Beroep.

Uitspraak van 26 maart 1957 (M.A.W. 1956/K1).

Voorzitter: Mr A. Blom (fgd.); Leden: Mr P. A. G. Ubink en Mr J. P. A. A. Lens.

Beoordeling van een kolonel volgens het V.B.O. In het midden gelaten, of formele redenen (geen advies gevraagd aan autoriteit, die over laatste gedeelte beoordelingstijdvak kon oordelen; invulling voorzijde en binnenzijde beoordelingslijst met elkaar in strijd; chef van de beoordelaar heeft zijn mening niet duidelijk kenbaar gemaakt) voldoende zijn voor vernietiging van de beoordeling. Wel opgemerkt, dat de opvolgende chef van de beoordeelde niet mocht volstaan met de beoordelingslijst voor „gezien” te tekenen, daar dit geen duidelijke meningsuiting is als vereist in punt 8 V.B.O. (i.t.t. hetgeen geoorloofd is bij de toepassing van punt 26 V.B.O.).

Wegens feitelijke onjuistheid moet de beoordeling worden gewijzigd.

(Voorschrift Bevordering Officieren, punt 8).

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

in zake H., wonende te G., tegen de Staatssecretaris van Oorlog,

Gezien: . . . enz.;

WAT AANGAAT DE FEITEN VAN HET TWISTGEDING:

Overwegende dat op 30 juni 1955 omtrent klager, kolonel der Artillerie, een beoordelingslijst is opgemaakt, betrekking hebbend op het tijdvak 1 juli 1953 tot 1 juli 1955, in welke beoordelingslijst, voorzover te dezen in het bijzonder van belang, het volgende is aangegeven:

beoordeelde wordt in zijn rang beoordeeld met: goed,

voor bevordering: aan te bevelen,

gedrag in dienst: goed,

houding ten aanzien van minderen in rang: goed,

houding ten aanzien van gelijken in rang: goed,

dienstopvatting (ijver): ruim voldoende,

organisatievermogen: goed,

betoont bezieling bij de uitoefening van de dienst: ruim voldoende,

betoont initiatief: goed,

bevelvoering in het algemeen: goed,

geschiktheid voor een troepenfunctie: goed,

geschiktheid voor een instructieve functie: goed,

geschiktheid voor een zelfstandig commando: goed,

handhaving krijgstucht ten aanzien van zichzelf: goed,

handhaving krijgstucht ten aanzien van minderen in rang: goed,

karakter-omschrijving: rustig, intelligent, ernstig, een enkele maal te kritisch ten aanzien van het werk van zijn mede-officieren, maakt soms de indruk oud voor zijn leeftijd te zijn;

Overwegende dat klager ten aanzien van deze beoordelingslijst een bezwaarschrift heeft ingediend en verweerder naar aanleiding hiervan bij besluit van 5 december 1955, voorzover te dezen van belang, ter

kennis van klager heeft gebracht, dat aan hem door de d.d. 30 juni 1955 uitgebrachte beoordeling geen onrecht is aangedaan;

Overwegende dat klager tegen dit besluit tijdig bij de Raad in beroep is gekomen en op de in het klaagschrift aangevoerde gronden heeft verzocht dat besluit, alsmede de daarbij bekrachtigde beoordeling, als rechtens en feitelijk in strijd met de toepasselijke voorschriften, nietig te verklaren, alsmede te bepalen, dat een nieuwe beoordeling zal worden opgemaakt in voege als door de Raad zal worden juist geoordeeld;

Overwegende dat de Minister van Oorlog heeft gediend van contra-memorïe en daarin de Raad heeft verzocht klager in zijn beroep on-gegrond te verklaren;

IN RECHTE:

Overwegende dat de onderhavige beoordelingslijst is opgemaakt door de brigade-generaal J., die ten tijde van het opmaken van die lijst klagers onmiddellijke commandant was en die als adviseurs heeft geraadpleegd de gepensioneerde generaal-majoor S. en de brigade-generaal A.;

dat verweerders bestreden besluit is genomen in overeenstemming met het rapport d.d. 3 november 1955, uitgebracht door een Commissie van onderzoek als bedoeld in punt 38 van het Voorschrift betreffende de beoordeling van de officieren bij de Koninklijke Landmacht, vastgesteld bij Koninklijk besluit van 21 april 1948 Stb. I. 161 (verder aan te duiden als: het V.B.O.), welke commissie haar rapport heeft uitgebracht na de drie evengenoemde opperofficieren te hebben gehoord;

Overwegende dat de Raad door dat rapport niet overtuigd is van de juistheid der beoordelingslijst en met name geen beslissende waarde heeft kunnen toekennen aan het door genoemde opperofficieren uitgesproken oordeel, dit inzonderheid om de volgende redenen:

a. in het tijdvak der beoordeling, 1 juli 1953 tot 1 juli 1955, is de brigade-generaal J. slechts van 16 mei 1955 tot 1 juli 1955 de onmiddellijke commandant van klager geweest, en dan nog met feitelijke onderbrekingen wegens ziekte en verlof van klager, zodat de beoordeelaar, mede volgens zijn eigen verklaring tegenover de commissie van onderzoek, vrijwel uitsluitend was aangewezen op de adviezen van de generaal-majoor S., onder wiens onmiddellijk bevel klager in het beoordelings-tijdvak had gediend van 1 juli 1953 tot 1 januari 1955, en van de brigade-generaal A., die in zijn functie van inspecteur der artillerie in het beoordelingstijdvak met klager in aanraking was gekomen.

b. de generaal-majoor S. was voorzitter geweest van een commissie van beoordeelaars, die over het tijdvak 1 mei 1951 tot 1 mei 1953 een beoordelingslijst over klager, toenmaals luitenant-kolonel der artillerie, had opgemaakt en hem toen in zijn rang had beoordeeld als zeer goed en voor bevordering bijzonder aan te bevelen, maar heeft tegenover de commissie van onderzoek verklaard, dat die vorige beoordeling „op-„zettelijk was opgeschroefd”, omdat klager anders misschien niet zou worden bevorderd;

deze mededeling geeft naar 's Raads oordeel aanleiding om in twijfel te trekken, of de generaal-majoor S. bij het uitspreken van een oordeel

steeds, en daarom ook ten aanzien van de onderhavige beoordeling d.d. 30 juni 1955, de in punt 2 van het V.B.O. vereiste strikte rechtvaardigheid heeft betracht;

c. de brigade-generaal A. heeft tegenover de commissie van onderzoek verklaard, dat hij klager „lui” vindt, maar heeft zich niettemin verenigd met de vermelding op de beoordelingslijst, dat klagers dienst-opvatting (ijver) ruim voldoende is;

d. ook overigens heeft hetgeen door klager zowel in zijn bezwaarschrift als in zijn klaagschrift en hetgeen namens hem ter 's Raads terechtzitting van 4 september 1956 is aangevoerd, met name omtrent mededelingen, hem door de genoemde opperofficieren S. en A. in het beoordelingstijdvak gedaan, reden gegeven tot twijfel aan de juistheid van de invulling der onderhavige beoordelingslijst;

Overwegende dat de Raad bij bevel van 25 september 1956 het nodig heeft geacht een nader voorbereidend onderzoek te gelasten nopens de vraag, of de op 30 juni 1955 omtrent klager opgemaakte beoordelingslijst op goede gronden berust, ter uitvoering van welk bevel bij verweerder de vroeger over klager uitgebrachte beoordelingen zijn opgevraagd en, na ontvangst hiervan, aan de luitenant-generaal Mr J. D. Schepers als deskundige is opgedragen, omtrent de in het bevel omschreven vraag een onderzoek in te stellen en daarbij zo mogelijk te horen, behalve de reeds genoemde opperofficieren S. en A., ook de luitenant-generaal O., de generaal-majoor P. en de brigade-generaal W., die in het beoordelingstijdvak allen met klager in aanraking waren gekomen;

dat genoemde deskundige al deze personen heeft gehoord en eveneens de luitenant-generaal buiten dienst N.;

Overwegende dat de deskundige in zijn uitvoerig, met redenen omkleed, rapport d.d. 3 december 1956 tot de navolgende conclusie is gekomen:

„Uit het behandelde onder ad I volgt,

„dat voor de beoordeling geen advies is gevraagd aan een autoriteit, „die in staat was over het laatste gedeelte van het beoordelingstijdvak „te oordelen,

„dat, gelet op het bepaalde in de bevorderingswet, de invulling van „de binnenzijde en van de voorzijde van de beoordelingslijst met elkaar „in strijd zijn,

„dat de chef van de beoordelaar ten onrechte zijn mening niet „duidelijk heeft kenbaar gemaakt.

„Deze redenen zijn m.i. voldoende om de beoordelingslijst als in „strijd met de wet en de voorschriften opgemaakt, nietig te verklaren.

„Ditzelfde behoort m.i. te geschieden met het aangevallen besluit van „de Staatssecretaris van Oorlog.

„Maar niet alleen heeft de beoordelaar door de keuze van zijn advi- „seurs formeel onjuist gehandeld; hij heeft mede daardoor een beoor- „deling opgemaakt, welke op een aantal punten te laag is.

„Deze beoordelingslijst is ten onrechte door de Commissie voor „Bezwaarschriften juist geacht; de voor deze commissie door de advi-

„seurs aangevoerde argumenten waren algemeenheden en zijn niet „steekhoudend gebleken.

„De beoordeling berust niet op goede gronden”;

dat de deskundige in zijn aanvullend rapport d.d. 23 januari 1957 heeft medegedeeld, dat naar zijn oordeel de op 30 juni 1955 opge-
maakte beoordeling van klager op de volgende punten zou dienen te
worden gewijzigd:

„*Binnenzijde.*

„Gedrag in dienst	: zeer goed i.p.v. goed
„Houding t.a.v. minderen in rang	: zeer goed i.p.v. goed
„Houding t.a.v. gelijken in rang	: zeer goed i.p.v. goed
„Dienststopvatting (ijver)	: zeer goed i.p.v. ruim voldoende
„Organisatievermogen	: zeer goed i.p.v. goed
„Betoont bezieling bij de uitoefening van de dienst	: goed i.p.v. ruim voldoende
„Bevelvoering in het algemeen	: zeer goed i.p.v. goed
„Geschiktheid voor een troepenfunctie	: zeer goed i.p.v. goed
„Geschiktheid voor een instructieve functie	: zeer goed i.p.v. goed
„Geschiktheid voor een zelfstandig commando	: zeer goed i.p.v. goed
„Handhaving van de krijgstucht t.a.v. zichzelf	: zeer goed i.p.v. goed
„Handhaving van de krijgstucht t.a.v. minderen in rang	: zeer goed i.p.v. goed
„ <i>Voorzijde.</i>	
„Beoordeelde wordt in zijn rang beoordeeld met	: zeer goed i.p.v. goed
„Voor bevordering	: Bijzonder aan te be- velen i.p.v. aan te be- velen.”;

Overwegende dat de Raad in het midden kan laten en ook laat, of de door de deskundige aangegeven bezwaren van formele aard voldoende zwaarwegend zijn om op grond daarvan de opgemaakte beoordelingslijst nietig te verklaren;

dat de Raad, naar aanleiding van hetgeen ter terechtzitting namens verweerder is aangevoerd, wel wil opmerken, dat hij het oordeel van de deskundige, dat de chef van de beoordelaar ten onrechte zijn mening niet duidelijk heeft kenbaar gemaakt, deelt;

dat toch volgens punt 8 van het V.B.O. de luitenant-generaal O. als de opvolgende chef van de beoordelaar was gehouden ter zake van de uitgebrachte beoordeling duidelijk van zijn mening te doen blijken, maar hij — die van 1 januari tot 16 mei 1955 klagers onmiddellijke commandant was geweest — zich ertoe heeft beperkt de beoordelingslijst te tekenen voor „gezien”;

dat dit wel is toegelaten voor de toepassing van punt 26 van het V.B.O. *), maar niet kan worden aangemerkt als een duidelijke meningsuiting als vereist in genoemd punt 8;

*) Vgl. de uitspraak van de C. R. v. B. dd. 9 oktober 1956, M.R.T. 1957, blz. 70 e.v.

dat uit een tekenen voor „gezien” immers niet behoeft te worden afgeleid, dat met de uitgebrachte beoordeling ten volle wordt ingestemd, maar daaruit ten hoogste kan blijken, dat van de beoordeling kennis is genomen en dat daartegen geen overwegende bezwaren bestaan;

Overwegende dat de Raad, gelezen het rapport van de deskundige d.d. 3 december 1956, zich geheel kan verenigen met diens oordeel, zoals dit is weergegeven in het aanvullend rapport d.d. 23 januari 1957;

dat de Raad tevens van oordeel is, dat niet is gebleken van redenen, welke ertoe kunnen leiden in de karakteromschrijving, op de beoordelingslijst gegeven, te handhaven hetgeen is vermeld na de woorden „rustig, intelligent, ernstig”, noch van redenen, waarom hieraan niet zou behoren te worden toegevoegd het woord „flink”, dat ook op de voorgaande beoordelingslijsten steeds is vermeld;

dat ten slotte nog opmerking verdient, dat ook de beoordelaar, de meergenoemde brigade-generaal J., zelf de door hem opgemaakte beoordeling d.d. 30 juni 1955 aan de lage kant heeft geacht, getuige diens bij de beoordeling gevoegde nota van deze zelfde datum, luidende:

„De voorzijde van de beoordelingslijst laat niet toe beoordeelde in „zijn rang te beoordelen met „goed tot zeer goed”.

„In deze beoordeling dient „goed” te worden gewaardeerd met het „cijfer $8\frac{1}{2}$.”;

Overwegende dat uit het vorenoverwogene volgt, dat de volgende beslissing moet worden genomen;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Verklaart verweerders bestreden besluit nietig;

Bepaalt, dat de op 30 juni 1955 over klager opgemaakte beoordelingslijst dient te worden gewijzigd, zoals hierna is aangegeven:

beoordeelde wordt in zijn rang beoordeeld met: zeer goed,

voor benoeming: bijzonder aan te bevelen,

gedrag in dienst: zeer goed,

houding ten aanzien van minderen in rang: zeer goed,

houding ten aanzien van gelijken in rang: zeer goed,

dienstopvatting (ijver): zeer goed,

organisatievermogen: zeer goed,

betoont bezieling bij de uitoefening van de dienst: goed,

bevelvoering in het algemeen: zeer goed,

geschiktheid voor een troepenfunctie: zeer goed,

geschiktheid voor een instructieve functie: zeer goed,

geschiktheid voor een zelfstandig commando: zeer goed,

handhaving van de krijgstucht ten aanzien van zichzelf: zeer goed,

handhaving van de krijgstucht ten aanzien van minderen in rang:

zeer goed,

karakteromschrijving: rustig, intelligent, ernstig, flink.

Centrale Raad van Beroep.

Uitspraak van 25 juni 1957.

Voorzitter: Mr A. Blom (fgd.); *Leden:* Mr P. J. Rutgers van der Loeff en Mr J. P. A. A. Lens.

Marechaussee 1e klasse, die voldoet aan de voorwaarden voor bevordering zoals vermeld in artikel 5 Bevorderingsvoorschrift Landmacht, behoort niet tot „de meest geschikten” volgens artikel 25 en wordt, bij besluit van de M.v.O., niet tot de opleiding toegelaten. Klager stelt tegen dat besluit beroep in op grond dat (een dergelijke toepassing van) artikel 25 Bev.Voorsch. in strijd komt met de limitatieve opsomming van artikel 11 R.M.A.K.L., aangevende de wijzen waarop de volgorde van bevordering geregeld mag worden.

Ambtenarengerechtigd (niet gepubliceerd): Een besluit als het aangevallene, zijnde een toepassing en een uitvoering van toepasselijke algemeen verbindende voorschriften, mag niet in strijd met enig van deze voorschriften geraken. Aangezien echter noch in artikel 11 voormeld noch elders in het R.M.A.K.L. aanwijzingen worden gegeven, in acht te nemen m.b.t. de toelating tot opleidingen, is verweerder in de regeling daarvan vrijgelaten.

Centrale Raad van Beroep: Aangezien volgens het Bev.Vooschr. voor bevordering tot wachtmeester het met goed resultaat volgen van een opleiding een der voorwaarden is, is het niet geoorloofd voor het toelaten tot de opleiding eisen te stellen, vreemd aan de in artikel 11 opgesomde wijzen van bevordering. De Centrale Raad beschouwt echter de marechaussee's 1e klasse — met verwerping van het betoog van eiser dat zij wel een „bepaalde” maar niet een „bijzondere” groep van militairen vormen — als een bijzondere groep, ten aanzien waarvan lid 6 van artikel 11 afwijkende bepalingen toelaat. De Centrale Raad vindt versterking voor dat oordeel in het opschrift boven de artikelen 25-28 Bev.Vooschr. luidende „Bijzondere categorieën en „gevallen”.

(R.M.A.K.L. art. 11; Bev.Voorschrift art. 25).

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

inzake J. P. K., wonende te Den Helder, eiser in hoger beroep, voor wie ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden Mr W. H. Vermeer, advocaat te Amsterdam, tegen de Minister van Oorlog, gedaagde in hoger beroep, voor wie ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden L. J. C. Jägers, hoofd van het Bureau Personeelsbeheer bij het Ministerie van Oorlog,

Gezien de gedingstukken en gehoord bovengenoemde gemachtigden;
WAT AANGAAT DE FEITEN VAN HET TWISTGEDING:

Overwegende dat eiser, toenmaals marechaussee der 1e klasse, bij brief van 27 juni 1956 in kennis is gesteld met een door gedaagde op 8 juni 1956 genomen besluit, volgens hetwelk o.a. eiser, gelet op de omtrent hem uitgebrachte beoordeling, potentiëel geschikt werd geacht

voor het bekleden van de rang van sergeant of wachtmeester bij andere wapens of dienstvakken, maar niet behoorde tot de meest geschikte marechaussees der 1e klasse en daarom, mede in verband met het aantal beschikbare plaatsen, niet kon worden toegelaten tot de op 14 juni 1956 aanvangende opleiding voor wachtmeester der Koninklijke Marechaussee;

Overwegende dat eiser tegen dit besluit, voorzover inhoudende dat hij niet werd toegelaten tot evengenoemde opleiding, beroep heeft ingesteld bij het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage, maar dit gerecht, rechtsprekende in militaire ambtenarenzaken, bij uitspraak van 7 januari 1957 — waarnaar hierbij wordt verwezen — het beroep ongegrond heeft verklaard;

Overwegende dat Mr W. H. Vermeer, voornoemd, als gemachtigde van eiser, tegen deze uitspraak bij de Raad tijdig in beroep is gekomen en op de in het beroepschrift aangevoerde gronden heeft verzocht om, met vernietiging van die uitspraak en opnieuw rechtdoende: te vernietigen het besluit waarvan beroep en te bepalen dat eiser alsnog in de gelegenheid worde gesteld om deel te nemen aan de eerstvolgende opleiding voor wachtmeester bij het Wapen der Koninklijke Marechaussee, met regeling voorts van de rechtsgevolgen voor wat betreft eisers plaats in de ranglijst van wachtmeesters, zo hij de opleiding met goed gevolg volbracht zal hebben;

IN RECHTE:

Overwegende dat gedaagdes bestreden besluit is genomen met toepassing van artikel 25 van het Bevorderingsvoorschrift Landmacht 1953, vastgesteld bij ministeriële beschikking van 1 juni 1953 (verder aan te duiden als: het Bevorderingsvoorschrift), volgens welk artikel, in afwijking van het bepaalde in artikel 8, derde lid — voorschrijvende dat de Minister aan de hand van de volgorde op de ranglijst degenen aanwijst, die aan de opleiding zullen deelnemen — indien het aantal voor opleiding tot wachtmeester geschikte marechaussees der 1ste klasse groter is dan het aantal beschikbare plaatsen, de meest geschikte marechaussees der 1e klasse voor opleiding worden aangewezen;

Overwegende dat namens eiser is gesteld, dat dit artikel 25, toegepast als door gedaagde is gedaan, in strijd komt met artikel 11 van het Reglement voor de militaire ambtenaren der Koninklijke Landmacht, vastgesteld bij Koninklijk Besluit van 22 augustus 1931, nadien meermalen gewijzigd (verder aan te duiden als: het Reglement), welk artikel in het 2e lid de bevordering van militairen beneden de rang van tweedeluitenant slechts mogelijk maakt op een der onderstaande wijzen:

- a. in volgorde van ouderdom in rang,
- b. in volgorde van de datum, waarop de geschiktheid voor de hogere rang (de hogere klasse) is behaald,
- c. in volgorde van het rangnummer, dat bij een desbetreffend examen is behaald;

Overwegende dat bij de aangevallen uitspraak het namens eiser gehouden betoog is afgewezen op grond, dat noch in voormeld artikel 11 noch elders in het Reglement aanwijzingen worden gegeven, in acht te

nemen met betrekking tot de toelating tot opleidingen, zodat gedaagde in de regeling daarvan is vrijgelaten;

Overwegende dat de Raad dit standpunt niet kan onderschrijven, maar van oordeel is, dat, daar volgens het Bevorderingsvoorschrift voor de bevordering tot wachtmeester het met goed resultaat volgen van een opleiding een der voorwaarden is, het in het algemeen niet geoorloofd is voor het toelaten tot de opleiding eisen te stellen, vreemd aan de in artikel 11 van het Reglement limitatief opgesomde wijzen van bevordering;

dat immers, ware het anders, op deze limitatieve opsomming, door het stellen van bijzondere eisen voor het toelaten tot de opleiding, inbreuk zou worden gemaakt;

dat 's Raads opvatting ook geheel aansluit op die, aangehangen in 's Raads uitspraak van 1 november 1955, M.A.W. 1955 B 5 *), waarbij is onderschreven de opvatting van gedaagde en het Ambtenaren-gerecht, dat, aangezien de opleiding wordt gevolgd door een examen en dit de laatste fase is voor de bevordering, geen aanspraak op toelating tot een opleiding bestaat voor degenen, die niet reeds voldoen aan de andere eisen voor bevordering, in het Bevorderingsvoorschrift gesteld;

Overwegende dat uit het vorenstaande nog niet volgt, dat artikel 25 van het Bevorderingsvoorschrift in strijd is met artikel 11 van het Reglement en daarom onverbindend;

Overwegende dat nl. in het 6e lid van dit artikel 11 de Minister de bevoegdheid is gegeven o.a. ten aanzien van bijzondere groepen van mannelijke militairen, voor wat de bevordering betreft, van de „vorenstaande regelen” af te wijken.

dat namens eiser is betoogd, dat de marechaussee 1e klasse slechts een „bepaalde”, maar geen „bijzondere” groep van militairen vormen, maar de Raad — mede gelet op hetgeen te zijner terechtzitting door de gemachtigden van eiser en gedaagde desgevraagd is medegedeeld omtrent hetgeen het Wapen der Marechaussee onderscheidt van de andere Wapens der Koninklijke Landmacht, met name ook ten aanzien van de mogelijkheid van bevordering tot de rang van wachtmeester — van oordeel is, dat te dezen wèl sprake is van een *bijzondere* groep van militairen;

dat dit trouwens ook in overeenstemming is met de bewoordingen van het opschrift boven de artikelen 25-28 van het Bevorderingsvoorschrift luidend „Bijzondere categorieën en gevallen”;

dat de Minister van Oorlog mitsdien krachtens het 6e lid van artikel 11 van het Reglement bevoegd was ten aanzien van de bevordering — en dus, blijkens het eerder overwogene, ook voor de daarmee onverbrekkelijk verbonden opleiding — tot wachtmeester der marechaussee regelen te stellen, afwijkend van het bepaalde in het 2e lid van dit artikel;

dat daarom artikel 25 van het Bevorderingsvoorschrift niet in strijd

*) Zie M.R.T. XLIX, 1956, blz. 209 (Red.).

is met artikel 11 van het Reglement en derhalve, daar ook overigens niet is gebleken van enige reden, waarom dat artikel 25 onverbindend zou zijn, als rechtsgeldig moet worden aangemerkt;

Overwegende voorts, dat niet is gesteld of gebleken, dat gedaagdes bestreden besluit voor het overige in strijd zou zijn met enig toepasselijk algemeen verbindend voorschrift, doch dat gedaagde bij het nemen van dat besluit van zijn bevoegdheid kennelijk een ander gebruik heeft gemaakt dan tot de doeleinden, waarvoor ze is gegeven;

Overwegende dat uit het vorenstaande volgt, dat de aangevallen uitspraak — zij het op andere gronden dan daarin gesteld — moet worden bevestigd;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Bevestigt de uitspraak, waarvan beroep.

Centrale Raad van Beroep.

Uitspraak van 8 januari 1957; MAW 1956/B7.

Voorzitter: Mr A. Blom (fgd.); Leden: Mrs P. A. G. Ubink en E. H. Nuver.

Ontslag verleend m.i.v. 11-6-1954 op grond van art. 22, 1e lid, e, jo. art. 23, 2e lid, R.M.A.K.L. Onslagbesluit nietig verklaard door A.G., waartegen geen hoger beroep. Opnieuw ontslag, bij besluit van 4-2-1955, m.i.v. 10-3-1955.

Betrokkene is inmiddels sedert 16-6-1954 in dienst getreden ener gemeente. Op grond van het 3e lid § 3 der V.R.B.K.L. 1949 beslist de minister, dat de betrokkene over het tijdvak 16-6-1954 tot 10-3-1955 geen aanspraak heeft op bezoldiging.

C.R.: Terecht is hij van 11-6-1954 tot 10-3-1955 aangemerkt als beroepsmilitair.

Het 3e lid van § 3 is echter niet voor een geval als het onderhavige geschreven. Uitgegaan moet worden van het algemene rechtsbeginsel, dat de gevolgen van een nietigverklaard ontslagbesluit zoveel mogelijk ongedaan moeten worden gemaakt. Dus wel aanspraak op de volle bezoldiging, echter met verrekening van wat de betrokkene in gemeentediens heeft genoten.

(R.M.A.K.L. artt. 22 en 23; V.R.B.K.L. 1949, § 3).

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

inzake G., wonende te E., eiser in hoger beroep, in persoon ter openbare terechtzitting verschenen, bijgestaan door zijn raadsman Mr C. L. Wieringa, advocaat te Utrecht, tegen de Minister van Oorlog, gedaagde in hoger beroep, voor wie ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden L. H. M. Verhoef, majoor der militaire administratie te 's-Gravenhage,

WAT AANGAAT DE FEITEN VAN HET TWISTGEDING:

Overwegende dat gedaagde op 9 september 1955 aan Mr C. L. Wieringa, voornoemd, heeft medegedeeld, dat eiser, „die sedert 16 juni 1954 werkzaam is bij de Gemeente E., ingevolge het bepaalde in het „derde lid van paragraaf 3, van de „Voorlopige regeling van de bezoldi- „„gingen van het militair personeel der Koninklijke Landmacht en enige „„daarmede verband houdende onderwerpen (V.R.B.K.L. 1949” op- „„genomen in L.O. 1949, nr. 101, over het tijdvak van 16 juni 1954 „„tot 10 maart 1955 geen aanspraak heeft op militaire bezoldiging.”;

Overwegende dat het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage, rechtsprekende in militaire ambtenarenzaken, bij uitspraak van 5 maart 1956 — waarnaar hierbij wordt verwezen — het beroep, door eiser tegen het in evenvermelde mededeling vervatte besluit ingesteld, ongegrond heeft verklaard;

Overwegende dat Mr Wieringa, voornoemd, als gemachtigde van eiser, tegen deze uitspraak tijdig bij de Raad in hoger beroep is gekomen en op de in het beroepschrift aangevoerde gronden heeft verzocht die uitspraak te vernietigen en alsnog gedaagde te veroordelen als in eerste aanleg primair, eventueel subsidiair, verzocht;

IN RECHTE:

Overwegende dat de Raad — mede in aanmerking nemend, dat tegen de omstreeks 11 maart 1955 aan eiser gedane mededeling dat hij van 16 juni 1954 af geen aanspraak kon doen gelden op militaire bezoldiging, vanwege eiser reeds op 23 maart 1955 bij gedaagde bezwaar is ingebracht — met het Ambtenarengerecht van oordeel is, dat het naar aanleiding van dit bezwaar genomen besluit d.d. 9 september 1955, waartegen het onderhavige beroep is gericht, moet worden beschouwd als het eerste definitieve besluit van gedaagde ten aanzien van de niet-uitbetaling van eisers salaris over de tijd sedert 16 juni 1954;

Overwegende voorts, dat voor de Raad — evenals trouwens tussen partijen — vaststaat:

dat gedaagde bij besluit van 25 mei 1954 aan eiser, toenmaals sergeant der 1e klasse van de Koninklijke luchtmacht, met ingang van 11 juni 1954 een eervol ontslag uit de dienst als beroepsmilitair heeft verleend, „zulks met toepassing van artikel 22, eerste lid, e, juncto „„artikel 23, tweede lid, van het Reglement voor de militaire ambte- „„naren der Koninklijke Landmacht, zijnde slechts door het verlenen „„van ontslag het belang van de militair te behartigen.”;

dat het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage, rechtsprekende in militaire ambtenarenzaken, bij uitspraak van 8 november 1954 dat besluit nietig heeft verklaard, tegen welke uitspraak geen hoger beroep is ingesteld;

dat gedaagde vervolgens bij besluit van 4 februari 1955 aan eiser met ingang van 10 maart 1955 een eervol ontslag uit de dienst als beroepsmilitair heeft verleend, „zulks met toepassing van artikel 22, „„eerste lid, e, juncto artikel 23, tweede lid, van het Reglement voor „„de militaire ambtenaren der Koninklijke Landmacht, zijnde slechts „„door het verlenen van ontslag het belang van de dienst te behartigen.”;

dat eiser inmiddels sedert 16 juni 1954 op dagcontract te werk was gesteld ter secretarie van de gemeente E., tegen een beloning van f 55.88 per week bruto — zijnde minder dan hij als beroepsmilitair verdiende — en met ingang van 1 november 1954 op die secretarie is aangesteld in tijdelijke dienst in de rang van klerk;

Overwegende dat gedaagde eiser over het tijdvak 11 juni 1954 tot 10 maart 1955 heeft beschouwd als beroepsmilitair in werkelijke dienst — dit naar 's Raads oordeel op grond van het nietig verklaarde eerste ontslagbesluit terecht — en dienvolgens heeft aangenomen, dat eiser op grond van lid 1 van paragraaf 3 van de vorengenoemde V.R.B.K.L. 1949 over dat tijdvak aanspraak had op bezoldiging als militair, voorzover hij althans in dat tijdvak overigens voldeed aan de ter zake bestaande bepalingen;

dat gedaagde tevens heeft aangenomen, dat eiser in genoemd tijdvak sedert 16 juni 1954 aan die bepalingen niet voldeed, en wel krachtens het voorschrift van het 3e lid van evengenoemde paragraaf, welk lid luidt: „Indien een beroepsmilitair overgaat naar een niet-militaire „betrekking in dienst van een publiekrechtelijk lichaam, dan wel een „militaire betrekking bij de zeemacht of bij het K.N.I.L aanvaardt, „met ingang van een datum waarop zijn werkelijke dienst bij de „Koninklijke Landmacht nog niet is geëindigd, vervalt zijn aanspraak „op bezoldiging met ingang van de eerste dag waarop hij aanspraak „op inkomsten uit die andere betrekking verkrijgt.”;

Overwegende dat de Raad de leden 1 en 3 van genoemde paragraaf aanmerkt als toepasselijke algemeen verbindende voorschriften, zich verenigend met hetgeen ter zake in de aangevallen uitspraak is overwogen, hetgeen eiser trouwens in hoger beroep niet heeft bestreden;

Overwegende dat de Raad, mede op grond van hetgeen gedaagdes gemachtigde ter 's Raads terechtzitting desgevraagd heeft medegedeeld, als vaststaande aanneemt, dat bovenweergegeven 3e lid van genoemde paragraaf 3 niet is geschreven voor een geval als het onderhavige, maar met het oog op andere gevallen, waarin een beroepsmilitair met ingang van een datum, waarop zijn werkelijke dienst bij de Koninklijke landmacht formeel nog niet is beëindigd, overgaat naar een andere betrekking, als daarsomschreven;

dat de Raad daarom van oordeel is, dat die bepaling in een — van die gevallen ten zeerste verschillend — geval als het onderhavige, waarin de beroepsmilitair, hangende zijn beroep tegen een hem verleend, ingegaan, maar later nietig verklaard, ontslag, uit nood tijdelijk een andere betrekking aanvaardt, niet van toepassing is;

Overwegende dat voor een bijzonder geval als het onderhavige ook overigens geen toepasselijke bepaling is geschreven, doch naar 's Raads oordeel behoort te worden uitgegaan van het algemeen rechtsbeginsel, dat de gevolgen van een nietig verklaard besluit zoveel mogelijk ongedaan moeten worden gemaakt;

dat dit insluit enerzijds, dat de ambtenaar wordt beschouwd als in dienst te zijn gebleven en hij daarom in principe aanspraak heeft op de volle bezoldiging over de tijd, gedurende welke hij ten onrechte als

ontslagen is aangemerkt, maar anderzijds, dat rekening wordt gehouden met de — niet ongedaan te maken — omstandigheid, dat de ambtenaar de gelegenheid heeft gehad en gebruikt om andere betaalde arbeid te verrichten, arbeid, welke hij niet had kunnen verrichten, indien hij niet als ontslagen was aangemerkt;

dat vorengenoemd rechtsbeginsel niet vordert, dat de ambtenaar in een gunstiger positie komt te verkeren dan wanneer hij niet was ontslagen, en daarom dat beginsel in het onderhavige geval ten volle wordt nagekomen, indien aan eiser zijn militaire bezoldiging over het tijdvak, waarover hij ten onrechte als ontslagen is beschouwd, geheel wordt uitbetaald, verminderd met hetgeen hij in dat tijdvak heeft verdiend met zijn arbeid ter secretarie der gemeente E.;

dat hierbij nog opmerking verdient, dat niet is gesteld of gebleken, dat voor eiser aan het vervullen van zijn betrekkingen ter secretarie onkosten waren verbonden, die hij niet had behoeven te maken als hij zijn militaire werkzaamheden had kunnen verrichten;

Overwegende dat uit het vorenoverwogene volgt, dat het bestreden besluit nietig moet worden verklaard wegens strijd met lid 1 van meergenoemde paragraaf, inhoudende dat een militair aanspraak heeft op de voor hem vastgestelde bezoldiging over elke dag waarop hij in werkelijke dienst is, in samenhang met het voormelde, tot de toepasselijke algemeen verbindende voorschriften te rekenen, algemeen rechtsbeginsel, dat de gevolgen van een nietigverklaard besluit zoveel mogelijk ongedaan moeten worden gemaakt;

Overwegende dat mitsdien moet worden beslist zoals hierna is aangegeven;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Vernietigt de uitspraak, waarvan beroep;

Verklaart gedaagdes bestreden besluit nietig;

Bepaalt, dat gedaagde aan eiser over het tijdvak 16 juni 1954 tot 10 maart 1955 dient te doen uitbetalen de volle militaire bezoldiging, verminderd met hetgeen hij over dit tijdvak heeft verdiend in dienst der gemeente E.

BESLUIT van 12 maart 1957 tot ongegrondverklaring van het beroep van C. J. E. SCHUURMANS, te Mill en Sint Hubert, inzake vrijstelling van dienst als gewoon dienstplichtige (Stb. 103).

WIJ JULIANA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

Beschikkende op het beroep, ingesteld door C. J. E. SCHUURMANS, dienstplichtige der lichting 1954 uit Mill en Sint Hubert, tegen de beslissing van Onze Minister van Oorlog van 13 juli 1956, Hoofdafdeling Dienstplichtzaken, Sectie Persoonlijke Zaken, Bureau Vrijstelling, nr. 749697, waarbij aan hem vrijstelling van dienst als gewoon dienstplichtige wegens aanwezigheid van een bijzonder geval is geweigerd;

De Raad van State, Afdeling voor de Geschillen van Bestuur, gehoord, adviezen van 16 oktober 1956, nr. 2676/II, en 15 januari 1957, nr. 2676/II(1956)/18;

Op de voordracht van Onze Minister van Oorlog van 26 februari 1957, Hoofdafdeling Dienstplichtzaken, nr. 842296;

Overwegende dat de beslissing van Onze Minister steunt op de overweging, dat de omstandigheid dat de dienstplichtige voornemens is de universitaire studie aan de faculteit voor Wis- en Natuurkunde aan te vangen en het in verband met de financiële positie van het gezin, waartoe de dienstplichtige behoort, wenselijk is, dat hij binnen de kortst mogelijke tijd zijn studie beëindigt, hem, Minister, geen aanleiding geeft de dienstplichtige te beschouwen als te verkeren in een bijzonder geval;

dat de appellant in beroep aanvoert, dat hij na het verlaten van de lagere school gedurende 5 jaren heeft gewerkt op het landbouwbedrijf van zijn vader; dat hij op 18-jarige leeftijd is begonnen met de studie aan de H.B.S.-B; dat hij na 3 jaren het eindexamen behaalde; dat zijn vader in mei 1956 is overleden; dat het bedrijf thans is verpacht mede om hem de gelegenheid tot verdere studie te geven; dat het bedrijf niet met vreemde krachten kon worden voortgezet daar deze niet te krijgen zijn; dat hij thans een universitaire studie wil beginnen; dat het, mede in verband met de gezinsomstandigheden, zeer bezwaarlijk zal zijn om eerst op 23-jarige leeftijd een zodanige studie te beginnen; dat zijn verstandelijke aanleg een onmiddellijke voortzetting van de studie billijkt; dat hij, indien hij boer was geworden, wel zou zijn vrijgesteld; dat thans een verdere studie financieel nog mogelijk is;

Overwegende, dat appellant in beroep weliswaar aanvoert dat hij na in 3 jaar het diploma H.B.S.-B met zeer goede examencijfers te hebben behaald, een universitaire studie wenst aan te vangen, doch dat zulks er niet toe kan leiden een bijzonder geval, als bedoeld in artikel 15, eerste lid, onder e, der Dienstplichtwet, aanwezig te achten;

dat hieraan niet afdoet de omstandigheid, dat het landbouwbedrijf van de moeder van appellant na het overlijden van diens vader grotendeels is verpacht, ten einde de verdere studie van appellant financieel mogelijk te maken;

dat het weliswaar aannemelijk is, dat appellant, indien hij na het overlijden van zijn vader diens werkzaamheden had overgenomen, wegens persoonlijke onmisbaarheid zou zijn vrijgesteld, doch dat — wat hiervan ook zij — daarin bezwaarlijk aanleiding kan worden gevonden appellant op andere grond vrijstelling te verlenen;

dat ook overigens niet is gebleken van de aanwezigheid van een bijzonder geval, zodat de gevraagde vrijstelling op die grond terecht is geweigerd;

Gezien de Dienstplichtwet;

Hebben goedgevonden en verstaan:
het beroep ongegrond te verklaren.

Onze Minister van Oorlog is belast met de uitvoering van dit besluit, dat met de voordracht van die Minister in het *Staatsblad* zal worden

geplaatst en waarvan afschrift zal worden gezonden aan de Raad van State, Afdeling voor de Geschillen van Bestuur.

Soestdijk, 12 maart 1957.

JULIANA

De Minister voor Defensie,
C. STAF

Uitgegeven de negende april 1957.
De Minister van Justitie,
SAMKALDEN.

MINISTERIE VAN OORLOG
DIRECTIE MILITAIR PERSONEEL
Hoofdafdeling Dienstplichtzaken
Sectie Persoonlijke Zaken
Bureau Vrijstelling
nr. 842296

Onderwerp:

Vrijstelling van dienst als gewoon
dienstplichtige (contrair besluit)

Aan de Koningin

's-Gravenhage, 26 februari 1957.

Met het hierbij gevoegde schrijven van 16 oktober 1956, nr. 2676/II, heeft de Raad van State, Afdeling voor de Geschillen van Bestuur, advies uitgebracht omtrent het beroep, ingesteld door C. J. E. SCHUURMANS te Mill en St. Hubert, tegen mijn beslissing van 13 juli 1956, Hoofdafdeling Dienstplichtzaken, Sectie Persoonlijke Zaken, Bureau Vrijstelling, nr. 749697, waarbij aan hem vrijstelling van dienst als gewoon dienstplichtige wegens aanwezigheid van een bijzonder geval is geweigerd.

De Afdeling heeft als haar oordeel te kennen gegeven, dat er aanleiding bestaat hier een bijzonder geval aanwezig te achten en dat aan C. J. E. SCHUURMANS op die grond vrijstelling behoort te worden verleend.

Het daartoe strekkende, door de Afdeling opgemaakte besluit luidt als volgt:

WIJ JULIANA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.

„Beschikkende op het beroep, ingesteld door C. J. E. SCHUURMANS, „dienstplichtige der lichte 1954 uit Mill en St. Hubert, tegen de be- „slissing van Onze Minister van Oorlog van 13 juli 1956, Hoofd- „afdeling Dienstplichtzaken, Sectie Persoonlijke Zaken, Bureau Vrij- „stelling, no. 749697, waarbij aan hem vrijstelling van dienst als „gewoon dienstplichtige wegens aanwezigheid van een bijzonder geval „is geweigerd;

„De Raad van State, Afdeling voor de Geschillen van Bestuur, „gehoord, advies van 16 oktober 1956, no. 2676/II;

„Op de voordracht van Onze Minister van Oorlog van

„Overwegende, dat de beslissing van Onze Minister steunt op de
 „overweging, dat de omstandigheid, dat de dienstplichtige voornemens
 „is de universitaire studie aan de faculteit voor Wis- en Natuurkunde
 „aan te vangen en het in verband met de financiële positie van het
 „gezin, waartoe de dienstplichtige behoort, wenselijk is, dat hij binnen
 „de kortst mogelijke tijd zijn studie beëindigt, hem, Minister, geen
 „aanleiding geeft de dienstplichtige te beschouwen als te verkeren in
 „een bijzonder geval;

„dat de appellant in beroep aanvoert, dat hij na de lagere school
 „gedurende 5 jaren gewerkt heeft op het landbouwbedrijf van zijn
 „vader; dat hij op 18-jarige leeftijd is begonnen met de studie aan de
 „H.B.S.-B; dat hij na 3 jaren het eindexamen behaalde; dat zijn vader
 „in mei 1956 is overleden; dat het bedrijf thans is verpacht mede om
 „hem de gelegenheid tot studie te geven; dat het bedrijf niet met
 „vreemde krachten kan worden voortgezet, daar deze niet te krijgen
 „zijn; dat hij thans een universitaire studie wil gaan beginnen; dat het
 „zeer bezwaarlijk zal zijn om pas op 23-jarige leeftijd een zodanige
 „studie te beginnen; dat zijn aanleg voor de studie een onmiddellijke
 „voortzetting daarvan billijkt; dat hij als boer toch wel vrijstelling zou
 „kunnen krijgen; dat een studie financieel nu nog mogelijk is;

„Overwegende, dat de dienstplichtige, die aanvankelijk op het land-
 „bouwbedrijf van zijn vader werkte, eerst op 18-jarige leeftijd in 1953
 „de studie aan de H.B.S. begon en reeds in 1956 heeft volbracht;

„dat niet slechts deze korte studieduur, maar ook de door hem be-
 „haalde ongemeen fraaie eindexamencijfers zijn groot doorzettingsver-
 „mogen en buitengewone begaafdheid bewijzen;

„dat blijkens de stukken aan de dienstplichtige geadviseerd is om
 „verder te studeren in verband men zijn gebleken uitzonderlijk grote
 „studieaanleg;

„dat de dienstplichtige, indien hij op het ouderlijk bedrijf werkzaam
 „gebleven was, waarschijnlijk voor vrijstelling wegens persoonlijke on-
 „misbaarheid in aanmerking zou komen, aangezien zijn vader in mei jl.
 „overleden is en hij, dienstplichtige, de enige zoon is;

„dat echter het bedrijf thans, op 2 ha na, door zijn moeder verpacht
 „is, ten einde hem in staat te stellen een universitaire studie aan te
 „vangen;

„dat op grond van de overgelegde stukken en van het verhandelde
 „ter openbare vergadering van de Afdeling van de Raad van State
 „voor de Geschillen van Bestuur, waarin omtrent deze aangelegenheid
 „verslag is uitgebracht, geoordeeld moet worden, dat het zowel voor
 „het persoonlijk belang van de dienstplichtige, die in december 22 jaar
 „wordt, als met het oog op de financiële belangen van het gezin,
 „wenselijk is, dat hij terstond de studie kan voortzetten;

„dat deze omstandigheden, tezamen en in onderling verband be-
 „schouwd, ertoe leiden hier een bijzonder geval, als bedoeld in artikel
 „15, eerste lid, onder e, der Dienstplichtwet, aanwezig te achten;

„dat de bestreden beslissing derhalve niet gehandhaafd kan worden;

„Gezien de Dienstplichtwet;

„Hebben goedgevonden en verstaan:

„met vernietiging van de bestreden beslissing van Onze Minister van Oorlog, aan C. J. E. SCHUURMANS, dienstplichtige der lichte-
„1954 uit Mill en Sint Hubert, wegens aanwezigheid van een bijzonder
„geval vrijstelling van dienst als gewoon dienstplichtige te verlenen
„voor de tijd van een jaar.

„Onze Minister van Oorlog is belast met de uitvoering van dit
„besluit.”.

Daar ik mij met het door de Afdeling uitgebracht advies niet kon verenigen, heb ik met een schrijven van 29 november 1956, Hoofdafdeling Dienstplichtzaken, Sectie Persoonlijke Zaken, Bureau Vrijstelling, nr. 811694, deze zaak, krachtens de mij door Uwe Majesteit verleende algemene machtiging, bij de Afdeling ter nadere overweging aanhangig gemaakt.

Ter motivering van mijn standpunt werd in dit schrijven het volgende aangevoerd:

„Evenals de Afdeling ben ik van oordeel, dat de resultaten welke
„de dienstplichtige bij het eindexamen H.B.S. heeft behaald, de ver-
„onderstelling wettigen, dat hij een grote studie-aanleg heeft en met
„veel vrucht een universitaire studie zal kunnen volgen. Ik acht het
„echter onjuist dit in aanmerking te nemen bij de beoordeling van
„het recht op vrijstelling van dienst als gewoon dienstplichtige; een
„dergelijke omstandigheid ligt veeleer in het vlak van uitstel van eerste
„oefening.

„Zoals de Afdeling bekend zal zijn, is uitstel van eerste oefening
„voor het volgen van een studie aan een inrichting van hoger onder-
„wijs aan bepaalde voorwaarden gebonden; één van deze voorwaarden
„is de leeftijd, waarop de hogere studie wordt aangevangen. Zo wordt
„aan abituriënten van hogere burgerscholen met 5-jarige cursus uitstel
„van eerste oefening verleend, indien de hogere studie daadwerkelijk
„is aangevangen in of vóór het kalenderjaar, waarin zij 18 jaar worden.
„Ten aanzien van hen, die voor arts, tandarts of apotheker gaan stude-
„ren, geldt, dat de studie moet zijn aangevangen vóór 1 oktober van
„het jaar, waarin zij 20 jaar worden.

„Een en ander wordt dezerzijds ieder jaar ter kennis gebracht van
„de Rectores en Directeuren van de inrichtingen voor voorbereidend
„hoger- en middelbaar onderwijs; dit is ook dit jaar geschied, en wel
„op 5 april 1956. Bij die gelegenheid is er tevens op gewezen, dat,
„gelet op de grote behoefte in de strijdmacht aan personen met een
„middelbare schoolopleiding, het niet mogelijk is aan de bestaande
„regeling enige uitbreiding te geven of, mede uit billijkheidsoverwegin-
„gen ten opzichte van anderen, in individuele gevallen een uitzondering
„te maken.

„Dit moge verklaren waarom geen uitstel van eerste oefening is
„verleend aan de appellant, die eerst op bijna 22-jarige leeftijd een
„universitaire opleiding kon gaan volgen. Weliswaar is dit laatste een

„gevolg van omstandigheden, die geenszins aan appellant te wijten
 „zijn, doch deze zijn naar mijn mening evenmin van dien aard, dat
 „alleen op grond daarvan het maken van een uitzondering ten aanzien
 „van appellant gerechtvaardigd zou zijn.

„Wordt echter, overeenkomstig het gevoelen van de Afdeling, aan
 „de wens van een dienstplichtige om een universitaire studie te gaan
 „volgen, gewicht toegekend bij de beoordeling van het recht op vrij-
 „stelling van dienst als gewoon dienstplichtige, dan zal dit, ook al
 „betreft het iemand met grote begaafdheden, naar mijn mening niet
 „kunnen verhinderen, dat het beleid, dat in deze ten aanzien van
 „uitstel van eerste oefening wordt gevolgd, wordt doorbroken.

„In dit verband zij nog opgemerkt, dat ook aan dienstplichtigen met
 „minder begaafdheden dan appellant geen uitstel voor studie wordt
 „verleend, indien zij om enigerlei reden de daarvoor gestelde leeftijds-
 „grens overschrijden; voor hen zal het echter bezwaarlijker zijn dan
 „voor appellant om na het voltooiën van de eerste oefening nog een
 „hogere studie aan te vangen. Met betrekking tot de financiële be-
 „langen, welke het gezin heeft bij het onmiddellijk voortzetten van de
 „studie door appellant, merk ik het volgende op.

„Het is een algemeen bekend feit, dat van zeer veel gezinnen, waar-
 „van een gezinslid een universitaire studie gaat volgen, belangrijke
 „financiële offers gevraagd worden; het gezin Schuurmans vormt
 „daarop geen uitzondering en uit de overgelegde bescheiden blijkt, dat
 „al het mogelijke is en wordt gedaan om de studie van appellant finan-
 „ciëel mogelijk te maken.

„De kosten van de studie van appellant moeten worden bestreden
 „uit de opbrengst van een landbouwbedrijf van 10 ha, dat door zijn
 „moeder is verpacht. Hoewel niet is gebleken dat over deze opbrengst
 „slechts gedurende een zeer beperkt aantal jaren kan worden beschikt,
 „wil het mij toch voorkomen, dat in elk geval de huidige opbrengst
 „kan worden gereserveerd tot het tijdstip waarop de dienstplichtige de
 „eerste oefening heeft volbracht. Ik vraag mij overigens af, of appel-
 „lant, gelet op zijn capaciteiten, te zijner tijd niet in aanmerking zal
 „kunnen komen voor een studiebeurs.

„Voorts wordt in het ontwerp-besluit nog overwogen, dat de dienst-
 „plichtige, indien hij op het ouderlijk bedrijf werkzaam was gebleven,
 „waarschijnlijk voor vrijstelling wegens persoonlijke onmisbaarheid in
 „aanmerking zou zijn gekomen, aangezien zijn vader in mei 1956 is
 „overleden en hij de enige zoon is. Dit mag echter naar mijn mening
 „niet worden aangemerkt als een omstandigheid, welke ertoe kan bij-
 „dragen de dienstplichtige te beschouwen als te verkeren in een bij-
 „zonder geval. Geheel vrijwillig is de dienstplichtige in 1953 zijn studie
 „aan de H.B.S. begonnen, zodat in alle redelijkheid kan worden aan-
 „genomen, dat zich reeds in die tijd bij de dienstplichtige het plan
 „heeft gevormd zijn toekomst buiten het landbouwbedrijf van zijn
 „ouders te zoeken. In elk geval staat vast, dat het overlijden van zijn
 „vader in mei 1956 de dienstplichtige geen aanleiding heeft gegeven
 „zijn toekomstplannen, die op dat tijdstip voldoende vast omljnd

„waren, te herzien. Het is daarom naar mijn mening niet juist bij de „behandeling van deze aangelegenheid in zekere mate rekening te „houden met een omstandigheid die zich weliswaar had kunnen voor- „doen, doch als gevolg van de richting welke de dienstplichtige voor „zijn toekomst heeft gekozen, van geen betekenis is.”

Zoals Uwe Majesteit uit de brief van de Afdeling van 15 januari 1957, nr. 2676/II (1956)/18, zal blijken, heeft de Afdeling geen aanleiding gevonden haar advies te herzien en blijft zij van oordeel, dat aan C. J. E. SCHUURMANS vrijstelling wegens aanwezigheid van een bijzonder geval behoort te worden verleend.

De Afdeling is met mij van oordeel, dat appellants uitzonderlijke studieaanleg een omstandigheid is, die veeleer ligt in het vlak van uitstel van eerste oefening. Daar echter, volgens de door mij vastgestelde richtlijnen, een zodanig uitstel in het onderhavige geval niet kan worden verleend, is, naar de mening van de Afdeling, de mogelijkheid van vrijstelling wegens aanwezigheid van een bijzonder geval geenszins uitgesloten. In de bestaande jurisprudentie is immers een buitengewone begaafdheid meermalen mede aanleiding geweest een vrijstelling als bovengenoemd, te verlenen.

De Afdeling wil geenszins bestrijden, dat het voor minder begaafde dienstplichtigen, aan wie geen uitstel voor studie wordt verleend, indien zij om enigerlei reden de daarvoor gestelde leeftijds grens hebben overschreden, bezwaarlijker zal zijn dan voor de appellant om na het voltooiën van de eerste oefening nog een hogere studie aan te volgen. De Afdeling meent echter, dat zich in het onderhavige geval zeer bijzondere omstandigheden voordoen, welke een afwijking van de algemeen gevolgde gedragslijn rechtvaardigen. Over de vraag, of bepaalde omstandigheden, welke bij de beoordeling van een verzoek om vrijstelling van dienst een rol spelen, van zodanig gewicht zijn, dat een bijzonder geval als bedoeld in artikel 15, eerste lid, onder e, der Dienstplichtwet aanwezig geacht moet worden, kan verschil van opvatting bestaan. De Dienstplichtwet en de daarop gebaseerde jurisprudentie laten evenwel, naar het oordeel van de Afdeling, er geen twijfel over bestaan, dat vastgestelde richtlijnen voor de beoordeling van verzoeken om vrijstelling, noch daarvoor algemeen aanvaarde criteria in principe in de weg kunnen staan aan een uitspraak, dat een bijzonder geval aanwezig geacht moet worden.

Ook bij nadere overweging blijft de Afdeling van oordeel, dat in het onderhavige geval zodanig bijzondere omstandigheden aanwezig zijn, dat vrijstelling van dienst gerechtvaardigd is, nu de bezwaren welke de opkomst in werkelijke dienst voor de appellant meebrengt, niet ondervangen zijn door het verlenen van uitstel.

Ten aanzien van de offers, die gebracht zijn ten einde de dienstplichtige in de gelegenheid te stellen een hogere studie te volgen, merkt de Afdeling het volgende op.

Door het verpachten van het bedrijf werden de gezinsinkomsten ongetwijfeld in belangrijke mate verminderd. Echter werd hierdoor

tevens — de Afdeling acht dit van nog meer belang — de basis van het gezinsinkomen ingrijpend gewijzigd. Ten gevolge van een en ander zal onder meer ook de toekomst van beide zusters van de dienstplichtige aan de gewijzigde omstandigheden moeten worden aangepast. De Afdeling voorziet ook in dit opzicht belangrijke financiële offers voor het gezin. Zij erkent, dat van zeer veel gezinnen, waarvan een gezinslid een universitaire studie gaat volgen, belangrijke financiële offers worden gevraagd. De aard en de omvang van de offers, welke thans blijkens de stukken door het gezin, waartoe de appellant behoort, zijn gebracht, acht de Afdeling echter wel van uitzonderlijke betekenis en zij kunnen dan ook naar het oordeel van de Afdeling mede aanleiding vormen een bijzonder geval aanwezig te achten.

De Afdeling stelt zich met mij op het standpunt, dat er geen aanleiding is te veronderstellen, dat over de opbrengst uit het verpachte bedrijf slechts korte tijd kan worden beschikt. In reservering van deze opbrengst tot het tijdstip waarop de dienstplichtige de eerste oefening heeft volbracht, ziet de Afdeling echter een oplossing, die voor dit gezin in de praktijk geenszins gemakkelijk te verwezenlijken zal zijn. Ook al ware dit wel het geval, dan zou zulks, naar de mening van de Afdeling, niet van overwegende betekenis zijn voor de beoordeling van de voorgelegde vraag.

De Afdeling deelt mijn zienswijze, dat appellant, gelet op zijn capaciteiten, te gelegener tijd hoogstwaarschijnlijk in aanmerking zou kunnen komen voor een studiebeurs. De Afdeling vraagt zich echter af, of het in het algemeen niet de voorkeur verdient, de studie uit eigen middelen te bekostigen, te meer indien zulks kennelijk door de betrokkene wordt gewenst en beoogd.

Ten slotte merkt de Afdeling op dat naar haar oordeel de omstandigheid, dat aan de dienstplichtige hoogstwaarschijnlijk vrijstelling wegens persoonlijke onmisbaarheid zou zijn verleend, indien het ouderlijk bedrijf na het overlijden van de vader van de dienstplichtige niet grotendeels in andere handen was overgegaan, wel van belang is.

In dit licht bezien immers, zouden de gebrachte offers wel bijzonder zwaar vallen en in zekere zin vergeefs gebracht zijn, indien de thans gevraagde vrijstelling zou worden geweigerd.

Op grond van een en ander geeft de Afdeling Uwe Majesteit in overweging een beslissing te nemen overeenkomstig het bij haar advies van 16 oktober 1956, nr. 2676/II, aangeboden ontwerp-besluit.

De door de Afdeling aangevoerde motieven hebben echter geen wijziging kunnen brengen in mijn standpunt dat aan C. J. E. SCHUURMANS geen vrijstelling wegens aanwezigheid van een bijzonder geval behoort te worden verleend.

Het is inderdaad juist, dat, zoals door de Afdeling wordt gesteld, in de bestaande jurisprudentie een buitengewone begaafdheid meermalen mede aanleiding is geweest vrijstelling wegens aanwezigheid van een bijzonder geval te verlenen. Voor de beslissingen, waarop — naar ik vermoed — de Afdeling het oog heeft, was echter van doorslaggevende

betekenis de overweging, dat van het verblijf in werkelijke dienst een zeer nadelige invloed op de begaafdheid van de betrokken dienstplichtige verwacht moest worden, dan wel dat een algemeen Nederlands belang zou worden geschaad, indien de verlangde vrijstelling niet werd verleend.

Ten aanzien van C. J. E. SCHUURMANS is dit echter niet het geval. Weliswaar heeft deze dienstplichtige blijk gegeven van een grote studieaanleg, doch het is geenszins te verwachten, dat deze begaafdheid zal worden geschaad door een verblijf in werkelijke dienst, terwijl van een algemeen belang in deze niets is gebleken.

Ik ben derhalve van oordeel, dat — hoewel ik het door de Afdeling aangevoerde motief in zijn algemeenheid niet wil bestrijden — dit motief ten aanzien van de dienstplichtige Schuurmans niet kan worden angewend.

Een ander motief, dat tot het advies van de Afdeling heeft geleid, blijkt hierin te zijn gelegen dat ik de bezwaren, welke aan de opkomst in werkelijke dienst voor appellant verbonden zijn, niet heb ondervangen door het verlenen van uitstel van eerste oefening.

In mijn aan de Afdeling gerichte brief van 29 november 1956 heb ik reeds uiteengezet waarom ten aanzien van C. J. E. SCHUURMANS niet behoort te worden afgeweken van de richtlijnen, welke gelden voor het verlenen van uitstel wegens studie. Hieraan verbindt de Afdeling de conclusie, dat daarom in dit geval de moeilijkheden moeten worden ondervangen door het verlenen van vrijstelling; zij neemt daarbij echter niet in aanmerking, dat ik uiteraard van de voor uitstel geldende richtlijnen zou zijn afgeweken, indien ik daartoe voldoende gronden aanwezig geacht zou hebben. Nu naar mijn oordeel een dergelijke afwijking niet gerechtvaardigd is, zou het verlenen van vrijstelling in feite in de plaats treden van het verlenen van uitstel van eerste oefening en daardoor zou derhalve mijn beleid op dit gebied worden doorkruist.

De financiële omstandigheden van het gezin waartoe de dienstplichtige SCHUURMANS behoort, zijn na het overlijden van diens vader minder gunstig geworden, doch het is geenszins aannemelijk, dat juist deze omstandigheden de dienstplichtige te zijner tijd zullen nopen af te zien van zijn voornemen om een verdere studie te gaan volgen. Mede in verband met deze omstandigheden heb ik in mijn aan de Afdeling gerichte brief van 29 november 1956 gewezen op de mogelijkheid van een studiebeurs. Indien belanghebbenden bereid zijn deze mogelijkheid onder ogen te zien, zal de wijziging in de gezinsinkomsten als gevolg van de verpachting van het bedrijf niet zo ingrijpend behoeven te zijn als door de Afdeling wordt aangenomen.

Indien belanghebbenden er evenwel de voorkeur aan geven de studie van appellant uit eigen middelen te bekostigen, zal ernaar gestreefd moeten worden de opbrengst van het bedrijf, dat met het oog op de voorgenomen studie werd verpacht, te reserveren tot het tijdstip waarop de dienstplichtige de eerste oefening heeft volbracht. Ik acht dit praktisch geenszins onuitvoerbaar, vooral indien in aanmerking wordt

genomen, dat ook indien de dienstplichtige SCHUURMANS thans in de gelegenheid werd gesteld verder te studeren, de opbrengst van het bedrijf niet aan het gezin ten goede zou komen.

Het oordeel van de Afdeling, dat C. J. E. SCHUURMANS hoogstwaarschijnlijk wegens persoonlijke onmisbaarheid zou zijn vrijgesteld, indien hij na het overlijden van zijn vader in het ouderlijk bedrijf was gaan werken, kan ik delen. Ik kan mij echter niet aansluiten bij de mening van de Afdeling, dat in dit licht bezien de door het gezin gebrachte offers in zekere zin vergeefs gebracht zouden zijn, indien thans geen vrijstelling wegens aanwezigheid van een bijzonder geval werd verleend.

Duidelijk is gebleken, dat de dienstplichtige in geen geval van plan is zijn toekomst in het boerenbedrijf te zoeken en het was daarom onvermijdelijk ten aanzien van het bedrijf bepaalde maatregelen te treffen. Ofschoon deze maatregelen ten doel hadden de dienstplichtige financieel in staat te stellen verder te studeren, zullen zij het gezin SCHUURMANS ongetwijfeld zwaar zijn gevallen. Dit vermag echter geen wijziging te brengen in mijn standpunt, dat hieraan bezwaarlijk een motief voor het verlenen van de verlangde vrijstelling kan worden ontleend.

Mede in verband met hetgeen ik hiervoor omtrent de financiële omstandigheden van het gezin SCHUURMANS heb opgemerkt, ben ik van oordeel, dat het doel, dat met de verpachting van het bedrijf werd nagestreefd, geenszins onbereikbaar wordt, indien de dienstplichtige thans tot het vervullen van werkelijke dienst verplicht wordt.

Op grond van een en ander ben ik van oordeel, dat C. J. E. SCHUURMANS door een verblijf in werkelijke dienst niet dusdanig in zijn persoonlijke belangen wordt geschaad, dat hij hierdoor ten opzichte van de overige dienstplichtigen een dermate uitzonderlijke positie zou innemen, dat het gewettigd zou zijn hem te achten te verkeren in een bijzonder geval, als bedoeld in artikel 15, eerste lid, sub e, der Dienstplichtwet.

Ik meen er dan ook ernstig bezwaar tegen te moeten maken, dat aan C. J. E. SCHUURMANS op vermelde grond vrijstelling van dienst als gewoon dienstplichtige zou worden verleend en veroorloof mij daarom Uwe Majesteit eerbiedig in overweging te geven, het beroep ongegrond te verklaren en daartoe het mijnerzijds opgemaakte ontwerpbesluit, dat mede hierbij is gevoegd, te bekrachtigen.

De Minister van Oorlog,

C. STAF.

OPMERKINGEN EN MEDEDELINGEN.

Duur van de eerste oefening ¹⁾.

Betreffende de DUUR DER EERSTE OEFENING van dienstplichtigen der

¹⁾ Bekendmaking behorende bij de Ministeriële beschikking van 1 juni 1957, Directie Militair Personeel, Hoofdafdeling Dienstplichtzaken, Nr. 869035 (LaO 57080 - codenr 51.2/26)

Koninklijke Landmacht die thans voor eerste oefening in werkelijke dienst zijn, dan wel nog moeten komen, geldt het volgende.

De duur der eerste oefening bedraagt:

- A. 23 maanden voor dienstplichtigen die zijn of worden opgeleid tot officier, onderofficier of tot het vervullen van een specialistische functie, ongeacht tot welke lichtingsploeg zij behoren;
- B. 22 maanden voor de overige dienstplichtigen behorende tot de lichtingsploeg 1957-4 en volgende lichtingsploegen;
- C. 20 maanden voor de overige dienstplichtigen behorende tot oudere lichtingsploegen dan de lichtingsploeg 1957-4.

Voor zover zij dit wensen wordt aan de dienstplichtigen genoemd onder A en C de laatste *twee* maanden en aan de dienstplichtigen genoemd onder B de laatste *vier* maanden van hun eerste oefening KLEIN VERLOF in afwachting van groot verlof verleend. (Dit komt er op neer, dat de dienstplichtigen, behorende tot groep A na 21 maanden en de dienstplichtigen, behorende tot de groepen B of C, na 18 maanden eerste oefening voor huiswaartszending in aanmerking komen).

Gedurende dit klein verlof bestaat geen recht op militaire inkomsten en kostwinnersvergoeding; op geneeskundige verzorging voor rekening van het Rijk bestaat slechts aanspraak voor wat betreft enigerlei aandoening, welke verband houdt met de uitoefening van de militaire dienst.

De dienstplichtige blijft gedurende het klein verlof onderworpen aan het militaire straf- en tuchtrecht.

Het klein verlof kan worden ingetrokken indien de Minister van Oorlog daartoe machtiging heeft verleend. In dit geval moet de dienstplichtige zich weder bij het daarvoor bestemde militaire onderdeel aanmelden.

Intrekking van klein verlof op verzoek van de dienstplichtige zal als regel niet worden toegestaan.

Schorsing van militaire ambtenaren der Koninklijke landmacht.

Ingevolge Beschikking van de Minister van Oorlog, Directie Militair Personeel, Hoofdafdeling Personeel Luchtmacht, van 24 juni 1957, nr P. 109.288, bekend gemaakt aan alle autoriteiten, die de Landmacht- of de Luchtmachtorders ontvangen, dienen tot schorsen bevoegde autoriteiten in voorkomende gevallen als volgt terzake van schorsing te handelen.

1. Ingevolge het bepaalde in artikel 13, lid 1, van het Reglement voor de militaire ambtenaren der Koninklijke landmacht (R.M.A.K.L.) kan een militair in de uitoefening van zijn dienstbetrekking worden geschorst.

In drie, in artikel 13, lid 2, van vorengenoemd reglement vermelde gevallen *moet* een militair in de uitoefening van zijn betrekking worden geschorst.

2. Militair in de zin van het R.M.A.K.L. zijn alle tot de Koninklijke Landmacht en de Koninklijke Luchtmacht behorende militaire ambtenaren, t.w. militairen, die

- a. tot het beroepspersoneel behoren;
- b. tot het reserve-personeel behoren;
- c. vrijwillig de verplichtingen van een gewoon dienstplichtige op zich hebben genomen;
- d. een verbintenis hebben gesloten bij de Vrijwillige Landstorm;
- e. een verbintenis hebben gesloten bij de Nationale Reserve.

3. Schorsing op grond van het bepaalde in artikel 13, lid 1 van het R.M.A.K.L. kan geschieden:

- a. in het dienstbelang;
- b. in het belang van de krijgstucht.

Zowel voor de schorsing in het belang van de dienst als voor die in het belang van de krijgstucht kan een *bijzondere oorzaak* bestaan en wel indien er een gerede aanleiding is aan te nemen, dat de betrokken militair zich schuldig gemaakt aan gedragingen, handelingen of tekortkomingen, welke ontslag uit de dienst tot gevolg kunnen hebben.

Aan een schorsing, waarbij is gebruik gemaakt van de vorenbedoelde, bijzondere clause, zijn financiële — in artikel 13, lid 3, van het R.M.A.K.L., juncto paragraaf 9 van de „V.R.B.K.L. 1949” (L.O. 1949, nr. 101) omschreven — consequenties verbonden.

Ingevolge het bepaalde in artikel 14, lid 3, van het R.M.A.K.L. is ten aanzien van elke schorsing op grond van artikel 13, lid 1, van dat reglement — behoudens indien deze op mijn last wordt uitgevoerd — achteraf de goedkeuring vereist van de M.v.O.

In een desbetreffend bericht dient een uiteenzetting van de feiten, welke tot de schorsing hebben geleid, te zijn opgenomen; tevens dient een afschrift van de met betrekking tot die schorsing opgemaakte schriftelijke beschikking — ten aanzien van welke beschikking hierna nadere aanwijzingen zijn gegeven — te worden toegezonden aan de M.v.O.

Aangezien het doel van een schorsing is de betrokken militair te beletten zijn dienstbetrekking uit te oefenen, is in het geval, dat de militair zich bevindt in voorlopig arrest te ondergaan als streng arrest, een schorsing als vorenbedoeld overbodig.

Te dezer zake zij nog opgemerkt, dat een schorsing in het dienstbelang of in het belang van de krijgstucht met de aantekening, dat de betrokken militair wordt verdacht zich te hebben schuldig gemaakt aan gedragingen, handelingen of tekortkomingen, welke het ontslag uit de dienst tot gevolg kunnen hebben, *kan* worden *opgelegd* of, in terzake dienende gevallen, *kan* worden *gecontinueerd*:

- a. nadat die militair, ten gevolge van een in kracht van gewijsde gegaan vonnis, is veroordeeld, behoudens indien die veroordeling de bijkomende straf van ontslag uit de dienst of van verlaging omvat (alsdan is het bepaalde in artikel 13, lid 2, onder a, van het R.M.A.K.L. van toepassing), dan wel is vrijgesproken;
- b. indien geen strafrechtelijke vervolging zal worden ingesteld.

In deze beide gevallen dient de autoriteit die de schorsing heeft opgelegd, evenwel zo spoedig mogelijk,

- a. indien de militair officier is, een schriftelijke klacht tegen die officier in te brengen, opdat een beslissing inzake het al dan niet verwijzen naar een raad van onderzoek wordt uitgelokt;
- b. indien de militair geen officier is, een gemotiveerd voorstel tot ontslag uit de dienst van de betrokken militair in te dienen.

Een schorsing met toevoeging van de bijzondere clause mag uiteraard niet worden gecontinueerd, indien de tot schorsen bevoegde autoriteit geen termen aanwezig acht een klacht of voorstel, als vorenbedoeld in te dienen. Zo nodig kan evenwel een nieuwe schorsing in het dienstbelang of in het belang van de krijgstucht, zonder toevoeging van de bijzondere clause, worden opgelegd.

Schorsing op grond van het bepaalde in artikel 13, lid 2, van het R.M.A.K.L. moet — indien een militair verkeert in omstandigheden als aangegeven in een der twee aldaar onder a omschreven gevallen of in het aldaar onder b omschreven geval — geschieden; bij een zodanige schorsing is derhalve niet ter zake dienende of die militair al dan niet reeds uit anderen hoofde wordt belet zijn betrekking uit te oefenen.

De bijkomende straffen van ontslag of van verlaging vereisen een daad van executie. De auditeur-militair c.q. de advocaat-fiscaal, belast met de executie, verzoekt na het in kracht van gewijsde gaan van het vonnis of de sententie de commandant van de gestrafte militair de straf ten uitvoer te leggen door de militair aanzegging te doen van het ontslag c.q. van de verlaging. Het ontslag c.q. de verlaging gaat alsdan in met de dag van bedoelde aanzegging.

Evengenoemd verzoek aan de Commandant blijft echter achterwege indien de militair een verzoek om gratie heeft ingediend of overweegt zulks te doen. In elk geval wordt de Adjudant-generaal c.q. de Chef Personeel Luchtmacht telegrafisch met het vonnis c.q. de sententie in kennis gesteld, welke autoriteiten de commandant van de betrokken militair inlichten met het oog op de noodzakelijke schorsing.

Paragraaf 9 van de VRBKL 1949 (L.O. 1949, nr. 101) bepaalt dat voor de uitvoering van die regeling de woorden „of met verlaging” in artikel 13, tweede lid onder a, van het RMAKL worden geacht te zijn vervallen. De aandacht wordt erop gevestigd dat zulks niet betekent dat ter zake het RMAKL is gewijzigd, zodat de militair, die bij rechterlijk vonnis is verlaagd, met ingang van de dag waarop dit vonnis in kracht van gewijsde is gegaan moet worden geschorst.

Het is gewenst dat van elke schorsing een schriftelijke beschikking wordt opgemaakt; een afschrift van die beschikking dient aan de geschorste militair te worden uitgereikt.

Aangetekend zij, dat een schorsing nimmer mag ingaan op een datum, gelegen vóór de dag waarop die schorsing aan de betrokken militair wordt ter kennis gebracht.

Ten aanzien van een schorsing op grond van het bepaalde in artikel 13, lid 1, van het R.M.A.K.L. worde een beschikking opgemaakt,

waarbij de tekst van het — een zodanige beschikking betreffende — model, hetwelk als bijlage bij deze beschikking is gevoegd, en de op dat model gegeven aanwijzingen, als richtlijnen worden gebezigd.

Een beschikking met betrekking tot een schorsing op grond van het bepaalde in artikel 13, lid 2 van het R.M.A.K.L., ware — mutatis mutandis — op overeenkomstige wijze op te maken.

Bijlage behorende bij de hiervorenbedoelde beschikking van de Minister van Oorlog nr. P. 109.288.

SCHORSING

De ondergetekende,

1)

2)

Overwegende, dat door

3)

bepaaldelijk wordt gevorderd, dat

4)

in de uitoefening van zijn dienstbetrekking wordt geschorst;

Gelet op het bepaalde in artikel 13, lid 1 en in artikel 14 van het Reglement voor de militaire ambtenaren der Koninklijke Landmacht;

Besluit:

a. 5), voornoemd, in de uitoefening van zijn dienstbetrekking te schorsen met ingang van

6)

omdat zulks door

3)

bepaaldelijk wordt gevorderd;

7)

b. een afschrift van deze beschikking te doen toekomen aan:

1. 5) voornoemd;

2. 8)

3. 9)

4. de Minister van Oorlog.

10)

11)

-
- 1) invullen: rang, voorletters, geslachtsnaam en functie van degene, die de schorsing oplegt;
- 2) in ter zake dienende gevallen invullen: „Gezien de door de Minister van Oorlog, bij beschikking van , nr. , gegeven last”;
- 3) invullen: het dienstbelang of het belang van de krijgstucht;
- 4) invullen: rang of stand, voorletters, geslachtsnaam en registratienummer van de militair, die wordt geschorst alsmede het onderdeel waartoe die militair behoort;
- 5) invullen: geslachtsnaam van de militair, die wordt geschorst;
- 6) invullen: de datum met ingang waarvan de militair wordt geschorst;
- 7) in ter zake dienende gevallen de puntkomma achter het woord „gevorderd” schrappen en invullen: in het bijzonder omdat hij wordt verdacht zich te hebben schuldig gemaakt aan gedragingen, handelingen of tekortkomingen, welke aanleiding kunnen geven tot ontslag uit de dienst”;
- 8) invullen: de compagnies — c.q. squadroncommandant of als zodanig te beschouwen commandant van de geschorste militair;
- 9) invullen: de administrateur van het Korps, waarbij de militair in geldelijke administratie is;
- 10) invullen: plaatsnaam alwaar en datum, waarop de beschikking wordt opgemaakt;
- 11) ruimte voor de ondertekening van de beschikking.
-

INGEKOMEN BIJDRAGE.

Enige beschouwingen betreffende de militaire strafvordering

door

Dr E. DE VLUGT,

Luitenant-Kolonel KLu.

De door de REDACTIE van het M.R.T. in Deel L, 1957, aflevering 1 gestelde vraagpunten betreffende de hoofdbeginselen, van welke bij het ontwerpen van een nieuw wetboek van militaire strafvordering moet worden uitgegaan, geven mij tot enkele beschouwingen aanleiding.

a. *Verwijzing.*

De vraag of het wenselijk is de verwijzing in vredestijd in handen te laten van de verwijzingsautoriteit dan wel of het de voorkeur verdient deze bevoegdheid te leggen in handen van de openbare aanklager, meen ik wel zeer positief in de eerste zin te moeten beantwoorden. Ter adstructie van dit standpunt moge het voldoende zijn te verwijzen naar de voortreffelijke uiteenzetting van Kapt. t/Z H. A. KEYSER, in M.R.T. 1957, pag. 305 e.v.

Naast het door de Redactie gestelde principiële vraagpunt staat echter de niet met zovele woorden geformuleerde, doch niettemin ook belangrijke vraag, of het gewenst is om in de staf van de Commandierend Generaal een Verwijzingsofficier op te nemen dan wel diens taak toe te vertrouwen aan de Auditeur-Militair. Ook deze vraag zou ik zeer positief in de eerste zin willen beantwoorden. Hierbij dient echter wel volledige aandacht geschonken te worden aan een juiste hantering van de door de Wet aan de Verwijzingsofficier toegekende bevoegdheden. Naar de wettelijke formulering lijkt de zaak eenvoudig genoeg. De Verwijzingsofficier immers beoordeelt volgens art. 254 R.L. in de plaats van de Commandierend Generaal of een zaak door de Krijgsraad te Velde behoort te worden onderzocht. In dit opzicht zijn Commandierend Generaal en Verwijzingsofficier naar de Wet dus één. Evenmin echter als in beginsel de Commandierend Generaal zulks zal doen, zomin ook behoort de Verwijzingsofficier zich te verliezen in critische beschouwingen van de door de Auditeur-Militair in ontwerp geformuleerde verwijzingsbeschikking. Dit is ten enenmale niet de taak van de Verwijzingsofficier. Hierbij ware niet uit het oog te verliezen dat de Auditeur-Militair zou kunnen volstaan met in zijn ontwerp verwijzingsbeschikking slechts de overtreding van een of meer met name genoemde wetsartikelen te stellen.

Dat als regel een formulering gegeven wordt welke met de latere ten lastelegging overeenkomt geschiedt in hoofdzaak vanwege het praktische nut, dat daarin in het bijzonder voor de Officier-Commissaris is gelegen.

Op deze latere tenlastelegging komt het echter aan. Of hierbij een juiste juridische techniek wordt toegepast is evenwel zeker in tijd van vrede een zaak, welke door de Advocaat-Fiscaal en niet door de Commandierend Generaal of diens Verwijzingsofficier moet worden beoordeeld.

Veelmeer dan op de juridische techniek dient de Verwijzingsofficier zijn aandacht gericht te houden op de tuchtrechtelijke aspecten der hem passerende zaken.

In de handen van de Commandierend Generaal liggen straf- en tuchtrechtelijk beleid samengevoegd. Dit zelfde dient het geval te zijn bij de Verwijzingsofficier. Dit gaat m.i. zover, dat het strafrechtelijk beleid ondergeschikt dient te zijn aan het tuchtrechtelijk beleid. Dit betekent, dat de functie van Verwijzingsofficier behoort te berusten bij de autoriteit, die optreedt als hoogste tuchtrechtelijke adviseur van de Commandierend Generaal. De Verwijzingsofficier dient grondig op de hoogte te zijn van hetgeen op tuchtrechtelijk gebied bij zijn krijgsmachtdeel aan de orde is. Hij behoort dit krijgsmachtdeel dan ook in zijn onderdelen te kennen en hij dient daartoe een goed contact te onderhouden met de commandanten i.h.b. de commanderende officieren.

De functie van Verwijzingsofficier vergt daarom ook een grote mate van beweeglijkheid. Zou men uitsluitend van achter zijn bureaustoel het Verwijzingsbeleid voeren dan zou men een zuiver steriele arbeid verrichten en dan kan het welhaast niet anders of de functie moet ontaarden in een soort van super-auditeur-militaarschap, waaraan in de praktijk niet de minste behoefte zou bestaan.

Wanneer daarentegen in de praktijk van de verwijzing een levende binding tussen het militaire tucht- en strafrecht wordt vastgelegd, dan betekent de Verwijzingsofficier in de staf van de Commandierend Generaal een onmisbare schakel tussen deze autoriteit enerzijds, de Auditeur-Militair anderzijds en de Commanderende Officieren ter derde zijde.

Een dergelijke plaats kan de Auditeur-Militair, gezien in het bijzonder zijn hoofdzaak strafrechtelijke oriëntering, niet innemen en ik geloof ook niet, dat, wanneer de Verwijzingsofficier zijn taak op de juiste wijze opvat, van de zijde van de militaire auditie daartoe veel ambitie bestaat.

Uit het vorengestelde vloeit zonder nader betoog voort, dat de taak van Verwijzingsofficier niet door een niet gequalificeerd troepenofficier of zo men wel wil door een korpscommandant kan worden waargenomen. In dit verband moge verder verwezen worden naar Mr LA GORDT DILLIÉ: De Korpscommandant als Verwijzingsofficier? in M.R.T. 1955, pag. 289.

Niet wenselijk lijkt mij, indien, zoals door Kapt. t/Z KEYSER, ut supra, wordt bepleit, „ook de defensie-minister opdracht tot verwijzing zou kunnen geven”.

Naar mijn gevoelen zijn bevelsbevoegdheid, strafbevoegdheid en verwijzingsbevoegdheid niet van elkander te scheiden grootheden. De verwijzingsbevoegdheid is geen doel op zich zelve doch slechts een hulpmiddel om in hoogste ressort naast en in aanvulling van de strafbevoegdheid de bevelsbevoegdheid tot de juiste ontplooiing te kunnen brengen. Waar de Minister voor Defensie noch „dienstbevelen” in de militair strafrechtelijke zin van het woord kan geven noch strafbevoegdheid heeft, zou het m.i. principieel onjuist zijn indien aan deze autoriteit wel de bevoegdheid tot verwijzen zou worden toegekend.

In de praktijk heeft zich overigens de behoefte aan een dergelijke bevoegdheid van de Minister voor Defensie, voorzover mij bekend, ook nog nimmer doen gevoelen. Waarom dan deze afwijking van het bestaande systeem onder het oog te zien?

b. *Militairrechtelijke organisatie.*

De Redactie heeft voorts de drieledige vraag gesteld of de afzonderlijke krijgswetten voor de landmacht en de zeemacht behouden moeten blijven of daarnaast afzonderlijke krijgswetten voor de luchtmacht moeten worden ingesteld, dan wel of het aan te bevelen is om tot één rechterlijke organisatie te komen, die alle strafbare feiten door leden van landmacht, luchtmacht en zeemacht begaan, berecht.

De vraag is meer opportunistisch dan principieel geformuleerd. Waar het om gaat is of het gewenst is het beginsel van afzonderlijke vredeskrijgswetten voor de verschillende krijgsmachtdelen te handhaven dan wel daarvan af te stappen en over te gaan op de instelling van z.g. geïntegreerde vredeskrijgswetten voor de gehele krijgsmacht.

Dit laatste systeem wordt wel onder verwijzing naar het Franse recht op de volgende twee gronden verdedigd.

- 1° zou een systeem van geïntegreerde vredeskrijgswetten voor de gehele krijgsmacht aan de eenheid van rechtsbedeling ten goede komen.
- 2° zou door een dergelijk systeem in vredetijd een aanmerkelijke bezuiniging op de militaire justitie kunnen worden verkregen doordat alsdan volstaan zou kunnen worden met ten hoogste drie i.p.v. vier krijgswetten.

V.w.b. deze argumenten meen ik te moeten ontkennen dat tot dusverre in de praktijk zou zijn gebleken van een onaanvaardbare rechtsongelijkheid in de militaire berechting *tengevolge* van het bestaande systeem van afzonderlijke krijgswetten voor zee-, land- en luchtmacht. Ongetwijfeld bestaat er bij de verschillende krijgswetten een zeker verschil in strafmaat. Dit verschil spruit echter m.i. in hoofdzaak voort uit de persoonlijke instelling van de Presidenten en is slechts in mindere mate een gevolg van enige specialisatie dezer autoriteiten. Een dergelijk verschil in berechting is echter ook bij de burgerjustitie een niet ongewoon verschijnsel. Een systeem van geïntegreerde krijgswetten biedt hiertegen dan ook geen middel. Een zekere mate van rechtsgelijkheid kan zowel in civilibus als in militaribus slechts worden gewaarborgd door de appelrechter, voor de militaire justitie derhalve door het Hoog Militair Gerechtshof.

Volledigheidshalve zij erop gewezen, dat het Franse militaire procesrecht niet onaanzienlijk van het Nederlandse verschilt doordat de Auditeur-Militair daartelende actief dienend militair is en de President telkens voor een periode van een half jaar uit de civiele magistratuur wordt aangewezen.

Tegenover het Franse, voor Nederland weinig aantrekkelijke voorbeeld staat het Angelsaksische systeem van rechtspleging, hetwelk principieel gebaseerd is op afzonderlijke krijgswetten voor de verschillende

krijgsmachtdelen. In de *Manual for Courts-Martial United States 1951*, pag. 17 valt te lezen: „In general, jurisdiction by one armed force over persons of another should be exercised only when the accused cannot be delivered to the armed force of which he is a member without manifest injury to the service”.

Het gaat niet aan om dit Angelsaksische voorbeeld te verwerpen, omdat het militaire procesrecht aldaar sterk afwijkt van het Nederlandse. Essentieel is het principe waarom het gaat en dat is, dat de militaire rechtspraak het beste gediend is door deze te leggen in handen van het krijgsmachtdeel waartoe de beklaagde behoort. Dit klemte meer waar dit beginsel destijds ook welbewust door de Nederlandse Regering als uitgangspunt voor het militaire strafprocesrecht is gekozen. (cf. van der Hoeven: *Militair Straf- en Tucht recht*, dl. IV, M.v.T., ad art. 87, pag. 219: „bij het ontwerpen van dit en het voorgaand artikel zijn de ondergetekenden uitgegaan van de overweging dat in beginsel berechting van een militaire verdachte door een der krijgsraden bij het gedeelte der krijgsmacht (zee- of landmacht), waartoe hij behoort, aanbeveling verdient” en vervolgens pag. 220: „Laatstbedoelde krijgsraad zal als regel het beste in staat zijn om het begane feit uit militair oogpunt te waarderen.”)

Dit uitgangspunt is in de loop der jaren het juiste gebleken en het is dan ook niet verwonderlijk, dat naarmate de Koninklijke Luchtmacht zich naast de Zee- en Landmacht tot een zelfstandig krijgsmachtdeel ontwikkelde de behoefte aan een eigen justitieel apparaat zich deed gevoelen, of, zoals Mr J. W. U. DOORNBOS: *Krijgsraad bij de Legerluchtmacht*, M.R.T. 1951, pag. 507, het uitdrukt, dat „met betrekking „tot de luchtmacht in verband met de bijzondere aard van dit wapen „de behoefte is gebleken aan bijzondere regelingen welke afwijken van „de voor de overige delen der Koninklijke Landmacht geldende ook „op het gebied der militaire justitie”. A fortiori geldt dit nadat de Koninklijke Luchtmacht formeel bij K.B. dd. 11 maart 1953, Stbl. 134 als geheel zelfstandig krijgsmachtdeel naast de Koninklijke Marine en de Koninklijke Landmacht werd gesteld.

De instelling van 3 Krijgsraden te Velde voor de Koninklijke Luchtmacht bij beschikking dd. 18 juli 1952 van de toenmalige Commanderende Generaal KLu was dan ook een maatregel welke geheel lag binnen het systeem van de Wet en welke tegemoet kwam aan in de justitiële praktijk gebleken behoeften.

Hierdoor werd bereikt dat in de krijgsraden voor de berechting van de justitiabelen der Koninklijke Luchtmacht nog slechts officieren van dit krijgsmachtdeel als lid zitting zouden nemen hetgeen voor de deskundigheid bij de berechting een belangrijke verbetering betekende.

Hoezeer ook een verbetering in vergelijking tot de voorafgaande toestand, bleken deze krijgsraden toch nog niet volledig bevredigend, omdat

- a. de militaire rechtspraak in tijd van vrede dusdanig behoort georganiseerd te zijn, dat snel en zonder schokken tot de rechtspraak in tijd van oorlog kan worden overgegaan (cf. Mr DE GRAAFF:

De Militaire Rechter en zijn onafhankelijkheid, pag. 55).

De zg. Luchtmachtkrijgsraden bleven feitelijk deel uitmaken van de organisatie van de Koninklijke Landmacht en zouden in geval van oorlog terstond als rechtsprekende organen voor de Koninklijke Luchtmacht uitvallen;

- b. de verdeling van het relatief gering aantal strafzaken bij de Koninklijke Luchtmacht over 3 krijgsraden tot een inefficiënte rechtspraak voerde. Zo behandelde b.v. een der Krijgsraden voor de KLu in het jaar 1956 slechts 65 verwezen zaken hetgeen voor dat jaar bij deze krijgsraad neerkwam op 1 zitting per 6 à 7 weken, hetgeen voor de justitiabele een onbillijke vertraging in de berechting betekende;
- c. bij de 3 krijgsraden bleek zich door een verschil in strafmaat een niet onbetekenende rechtsongelijkheid voor te doen. Voor een betrekkelijk klein krijgsmachtdeel, hetwelk daarenboven voor een niet onbelangrijk deel bestaat uit beroepspersoneel dat elkander veelal onderling persoonlijk kent, is een dergelijke praktijk niet anders dan schadelijk voor een goede tuchthandhaving;
- d. Presidenten en Auditeurs-Militair kenden slechts in geringe mate het militaire en maatschappelijke milieu bij de Koninklijke Luchtmacht, waardoor de justitiabelen hun berechting veeltijds aanvoelden als oneigen. „De krijgsraad dient zodanig te zijn samengesteld, „dat beide elementen — zowel het maatschappelijke als het juridische — ten volle tot hun recht komen en dat met name niet het „juridische element overheerst”, aldus Mr VAANDRAGER in M.R.T. 1957, pag. 158. Deze uitspraak is juist. De 3 Krijgsraden te Velde voor de Koninklijke Luchtmacht voldeden niet in voldoende mate aan deze voorwaarde;
- e. verdeeld over 3 Krijgsraden bleek het niet mogelijk het strafrechtelijk onderzoek tegen justitiabelen van de Koninklijke Luchtmacht steeds door officieren-commissaris van dit krijgsmachtdeel te doen geschieden, aangezien zich bij ieder van deze krijgsraden niet voldoende zaken voordeden om voor een dergelijke KLu-autoriteit een volledige dagtaak te vormen. Een dergelijk onderzoek kan echter het beste geschieden, door een gespecialiseerd deskundige (cf. Mr HENGEVELD, M.R.T. 1951, pag. 300) d.i. voor de KLu een eigen officier-commissaris. De justitiabelen van de KLu hebben daar evenals die van de andere krijgsmachtdelen recht op.

Tegen deze achtergrond moet gezien worden de beschikking van de Chef van de Luchtmachtstaf dd. 4 april 1957, gepubliceerd in M.R.T. 1957, pag. 363, waarbij de Krijgsraden te Velde „Oost” en „West” als krijgsraden voor de Koninklijke Luchtmacht werden opgeheven en alle strafzaken van dit krijgsmachtdeel werden geconcentreerd bij de Krijgsraad te Velde „Zuid” onder wijziging van de naam dezer krijgsraad in Krijgsraad te Velde voor de Koninklijke Luchtmacht. Door deze beschikking werd scherper dan tot voordien voldaan aan het systeem van de Wet, welke immers principieel uitgaat van een berechting binnen het eigen krijgsmachtdeel. In overeenstemming hiermede werd ook aan

de President en de Auditeur Militair bij deze krijgsraad de status van reserve-officier der Koninklijke Luchtmacht toegekend.

Deze maatregelen wettigen de verwachting dat daardoor bereikt kan worden

- a. een bevordering van het inzicht van President en Auditeur-Militair in de specifieke gezags- en maatschappelijke verhoudingen bij de Koninklijke Luchtmacht;
- b. opbouw van een rechtscollege hetwelk binnen de Koninklijke Luchtmacht snel en zonder schokken tot de rechtspraak in geval van oorlog kan overgaan;
- c. eliminatie van de rechtsongelijkheid, welke zich voordien bij de bestaande Krijgsraden te Velde voordeed;
- d. een meerdere bevrediging van het gevoel van rechtszekerheid bij de justitiabelen van de Koninklijke Luchtmacht doordat zij thans voor een „eigen” rechtscollege terecht staan;
- e. grotere mate van deskundigheid bij het gerechtelijk vooronderzoek omdat deze enkele krijgsraad wèl voldoende zaken voor een officier-commissaris en secretaris van de Koninklijke Luchtmacht oplevert.

De ontwikkeling in de praktijk blijkt tot dusverre aan deze verwachting te beantwoorden. Er is geen enkele aanleiding om een dergelijke gunstige ontwikkeling met puur theoretische argumenten tegen te treden. Meerdere kosten heeft deze constructie niet medegebracht, omdat ten einde deze krijgsraad tot zo groot mogelijke efficiency te brengen deze mede dienstbaar is gemaakt aan de berechting in een nader bepaald ressort van justitiabelen van de KL.

V.w.b. het tweede ten voordele van de zg. geïntegreerde vredeskrijgsraden wel aangevoerde argument moge worden opgemerkt, dat de factor van bezuiniging, hoe belangrijk overigens ook, niet van doorslag gevende betekenis kan zijn. Het militair justitiële belang dient in beginsel zwaarder te wegen dan het finantiële belang. Daarenboven ware niet uit het oog te verliezen, dat de „vredes”-krijgsraden, behalve als rechtsprekende organen, tevens moeten optreden als opleidingsschool en ook als een soort mobilisatie-centrum (cf. Mr DE GRAAFF, M.R.T. 1949, pag. 264).

Afgezien van het vorengestelde lijkt het evenwel geenszins onmogelijk om op een meer geëigende weg dan door geïntegreerde vredeskrijgsraden tot een bezuiniging op het militair justitiële apparaat te geraken.

Het belang ener goede militaire justitie voert aldus zonder meer naar een handhaving van het beginsel van afzonderlijke krijgsraden voor de verschillende krijgsmachtdelen. Dit betekent, dat het gewenst is wetmatig dusdanige aanvullende voorzieningen te treffen, dat dit beginsel ook bij een fungerende vredeskrijgsraad voor de Koninklijke Luchtmacht kan worden geëffectueerd. Wellicht dat hier de suggestie van Dr ROLLIN COUQUERQUE in M.R.T. 1957, pag. 292 om de relatieve bevoegdheid van de krijgsraden niet langer te koppelen aan enig terri-
toir, doch elk van deze colleges toe te voegen aan een der grotere

onderdelen van de krijgsmacht een praktische oplossing zou bieden.

In het bijzonder echter wanneer wij uitgaan van het beginsel van afzonderlijke krijgsraden voor de verschillende krijgsmachtdelen moet het als een zaak van primair belang worden beschouwd dat niet alleen de President, maar bijna meer nog ook de Auditeur-Militair iemand is, die over een ruime militaire ervaring en dan in het bijzonder bij het krijgsmachtdeel waarvoor hij werkzaam is beschikt. De grondslag voor een afzonderlijke militaire justitie bestaat in hare onmisbaarheid bij de handhaving der krijgstuicht. De consequentie daarvan is dat er een nauwe samenhang bestaat en behoort te bestaan tussen het militaire strafrecht en het militaire tuchtrecht (cf. Mr DE GRAAFF, M.R.T. 1953, pag. 219). De naar Nederlands recht voor de militaire vredesrecht-spraak gestelde eis, dat deze autoriteiten burger moeten zijn heeft slechts ten doel om een waarborg te scheppen voor hun militaire onafhankelijkheid en geenszins dat zij onkundig moeten of mogen zijn van hetgeen in het betrokken krijgsmachtdeel uit een oogpunt van een goede tuchthandhaving wordt gevorderd.

Willen — nog daargelaten de adviezen, welke de Auditeur-Militair aan de onderdeelcommandanten geeft — de adviezen van deze autoriteit aan de Commandierend Generaal enige waarde hebben dan dient deze uiteraard ook het militaire aspect van zijn ambt grondig te kennen. Hierbij valt te bedenken, dat in het militaire vele formeel commune delicten een uitgesproken tuchtrechtelijk karakter dragen. Het is daarom van belang dat ten deze een doelgerichte personeelspolitiek wordt gevoerd. Excellerende militaire juristen behoren naar gelang van het krijgsmachtonderdeel waaronder zij ressorteren voor de vervulling van de hoogste militair justitiële functies een voorkeur te genieten. Een belangrijke factor hierbij zou zijn, indien de medewerking van het Ministerie van Justitie zou kunnen worden verkregen door deze juristen ervaring te doen verkrijgen in burger justitiële functies b.v. door benoeming tot rechter-plaatsvervanger of kantonrechter-plaatsvervanger. Afgezien van het feit, dat de belangen van de krijgsmacht daarmee het beste gediend zouden zijn, is dit ook een quaestie van elementaire billijkheid tegenover deze militaire juristen, voor wie het toch niet anders dan uitermate ontmoedigend kan zijn, indien zij zich telkenmale bij de benoemingen in de hoogste militair justitiële functies gepasseerd zien door burger juristen.

Een en ander toont wel duidelijk aan, dat het beginsel van afzonderlijke krijgsraden voor zee-, land- en luchtmacht gehandhaafd moet blijven. Niet aan de orde is de vraag of afzonderlijke krijgsraden voor de luchtmacht moeten worden ingesteld. Krijgsraden in het meervoud zijn in vreedstijd voor de Koninklijke Luchtmacht niet gewenst, terwijl het er niet om gaat om voor dit krijgsmachtdeel een nieuw rechtsprekend college op te richten doch slechts om behoud van het justitieel orgaan, dat in de praktijk uit zijn eigen nut en noodzaak is voortgekomen.

c. de Verdediger.

Hoewel de Redactie geen vraagpunt heeft gemaakt van de positie

van de verdediging in het militaire strafproces meen ik goed te doen hieromtrent toch een enkele opmerking te maken.

Art. 116 R.L. bepaalt, dat als raadslieden mogen worden gekozen of toegevoegd Advocaten binnen het Rijk de practijk uitoefenende en voorts officieren van de Landmacht, geen lid van de Krijgsraad, Officier-Commissaris of Secretaris zijnde. Tenzij de beklagde uitdrukkelijk zijn wens te kennen geeft, dat hem een Officier als raadsman wordt toegevoegd, mag nochtans de toevoeging van een officier alleen dan geschieden, indien een advocaat niet beschikbaar is.

Ik acht deze bepaling uit de R.L. ongelukkig en in hare algemeenheid zeker niet in het belang van de beklagde.

„En nu zijn wij op een terrein waar de officier als pleitbezorger niet „achter behoeft te staan bij de advocaat, terwijl de officier op de advocaat (voor zover deze althans geen reserve-officier is) zelfs een zeer „duidelijke voorsprong heeft dáár waar het zuiver militaire delicten „betreft, delicten, waarvan hij, juist omdat hij officier is, de ernst beter „kan aanvoelen dan de meeste niet-militairen, die wel diefstal en ver„duistering als ernstige misdrijven beschouwen, doch aan wie begrip„pen als desertie en insubordinatie niet zoveel zeggen als aan de „militair”, aldus Mr DE GRAAFF in de Militaire Spectator 1951, blz. 342. Onder deze omschrijving valt het overgrote deel van de militaire strafzaken. De gevallen, dat er in een zaak echt juridisch iets te doen valt vormen de minderheid. Het behoeft geen betoog, dat in zaken met een uitgesproken juridisch karakter een advocaat en niet een officier de aangewezen pleitbezorger is. Evenmin is de officier de juiste verdediger in zaken met een sociale achtergrond, welke de officier in het algemeen beter kan overlaten aan het Bureau Militaire Strafzaken van de Afdeling Sociale Zaken van het Ministerie van Oorlog. In alle andere zaken zal echter naar mijn smaak de officier, die de beklagde kent, die op de hoogte is van de verhoudingen bij het onderdeel, die het gepleegde vergrijp op de juiste militaire mérites weet te waarderen de goede verdediger zijn. Deze nuanceringen behoort de President van de Krijgsraad te beoordelen en deze autoriteit dient dan ook vrij te zijn om telkens wanneer hij meent, dat het belang van beklagde de toevoeging van een officier vordert een dergelijke verdediger toe te voegen ongeacht de vraag of al dan niet een advocaat beschikbaar is. Ook voor de commandanten ligt hier een plicht. Zij dienen zich tijdig ervan te overtuigen of op de verdediging van hun naar de krijgsraad verwezen ondergeschikten orde is gesteld.

Een andere vraag is, wanneer de taak van de verdediger in het militaire strafproces rechtens een aanvang kan nemen. Dit tijdstip ligt, naar wel algemeen wordt aanvaard, nadat de informatiën van de Officier-Commissaris zijn afgelopen. Dit is m.i. ook juist. Geheel anders dan in het burger strafproces is in het militaire de Officier-Commissaris ingevolge art. 62 R.L. verplicht om in alle verhoren zich evenzeer toe te leggen om de onschuld te ontdekken als om bewijs en erkenning van schuld in te winnen. Een Officier-Commissaris, die het ernstig neemt met zijn ambtseed — en deze ernst mogen wij zeker wel als

aanwezig veronderstellen — zal het ook ernstig nemen met de nakoming van deze verplichting.

Daarenboven is het in de practijk niet ongebruikelijk om in meer gecompliceerde zaken de raadsman, indien deze zulks verzoekt, tot het bijwonen van de verhoren door de Officier-Commissaris toe te laten.

Zou een raadsman vermenen, dat hem een dergelijke toelating ten onrechte geweigerd wordt dan staat hem beroep open op de Commandierend Generaal, onder wiens bevelen de betrokken Officier-Commissaris is gesteld. Het lijkt mij minder juist om, zoals door de Redactie in M.R.T. 1957, pag. 225 e.v. wordt voorgestaan, hiertoe het intermediair van de Krijgsraad in te roepen, vermits de Krijgsraad ten deze rehtens niets aan de Officier-Commissaris bevelen kan en zij ook geen middel bezit om een daartoe strekkende dispositie kracht bij te zetten.

Tenslotte moge ik mij enkele opmerkingen van meer algemene aard veroorloven.

In de laatste tijd zijn nog al eens stemmen opgegaan, welke er van gewaagden, dat de militaire rechtspleging in sterke mate verouderd zou zijn. In bepaalde onderdelen is dit ook zo. Wij kunnen om een voorbeeld te nemen onder de huidige omstandigheden zeker niet meer werken met de Garnizoenscommandant als Verwijzingsautoriteit. In zijn essentiële grondslagen is onze rechtspleging echter typisch militair en als zodanig zeker niet verouderd. Zouden wij deze kenmerkende militaire opbouw van onze rechtspleging loslaten dan moeten wij daaruit principieel de consequenties trekken. Van onze Krijgsraden kunnen wij nu eenmaal — de lezer vergeve mij de uitdrukking — geen eenheidsworst maken.

Willen wij dit wel, laten wij dan enkele stappen verder gaan en onze militaire rechtspleging grotendeels afschaffen.

Uiteindelijk is het mogelijk de commune delicten geheel naar de burgerrechter af te stoten en slechts een militaire rechter over te houden voor de typische militaire delicten, welke dan meer het karakter krijgen van krijgstuuchtelijke vergrijpen, waarop een straf van meer dan 14 dagen streng arrest staat.

Het Hoog Militair Gerechtshof zou alsdan kunnen verdwijnen — een militaire Kamer van een der Gerechtshoven zou de dan zeer beperkte taak daarvan kunnen overnemen — en v.w.b. de Krijgsraden zouden President en Auditeur-Militair hun functies wellicht wel als nevenbetrekking kunnen uitoefenen. Wij zouden dan weliswaar geen justitieel apparaat meer hebben dat gemakkelijk mobilisabel is; bij een verburgerlijking van onze Krijgsraden hebben wij dit evenwel ook niet meer.

Het zij verre van mij invoering van dit laatste systeem te bepleiten.

Ik geloof echter dat wij een duidelijke keuze moeten doen: of Krijgsraden, doch dan werkelijke en aan de militaire behoeften aangepaste Krijgsraden of splitsing Burgerrechter/Militaire Rechter.

Tertium non datur.

MILITAIRE RECHTSPRAAK.**Krijgsraad te Velde Oost**

Vonnis van 28 februari 1957.

President: Kolonel Mr. H. H. A. de Graaff.

Leden: Kolonel G. C. Berenschot en Majoor C. L. W. M. Baron van Voorst tot Voorst.

Raadsman: Kapt. J. Vrieling te Eindhoven.

Opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid, gepleegd door een res. tweede-luitenant, gedurende ongeveer 2 etmalen.

Rekening houdende met de reeds opgelegde krijgstuchtelijke straf van 14 dagen licht arrest, veroordeeld tot militaire detentie van 3 weken.

(W.M.Sr. art. 97; W.K. art. 57)

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen A. W. G., geb. 19 april 1936, tijdelijk reserve tweede luitenant, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij, terwijl hij als 2de luitenant in werkelijke dienst was bij de „Koninklijke Landmacht, althans als militair in de zin der wet, op of „omstreeks 12 januari 1957 derhalve in tijd van oorlog, zijn te „'t-Harde, althans in Nederland, gelegen onderdeel heeft verlaten en „daarvan sindsdien opzettelijk dan wel met zijn schuld daaraan onge- „oorloofd afwezig is geweest en gebleven, totdat hij op of omstreeks „14 januari 1957 in ieder geval binnen vier dagen bij zijn onderdeel „is teruggekeerd”;

Overwegende, dat uit een ten processe aanwezige Justitiële verklaring op 18 januari 1957 opgemaakt en getekend door de commandant van de B Batterij van de 134ste Afdeling Artillerie, onder meer blijkt, dat beklagde op genoemde datum sedert 28 juli 1956 als tijdelijk reserve 2de luitenant der Artillerie in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht en dat deze Justitiële verklaring tevens inhoudt als verklaring van genoemde commandant, dat beklagde van 12 januari 1957 te 20.18 uur tot 14 januari 1957 21.20 uur onafgebroken, zonder recht of vergunning, derhalve ongeoorloofd, afwezig is geweest van zijn onderdeel, de B Batterij van de 134ste Afdeling Artillerie, gelegerd te 't-Harde, met dien verstande, dat hem op 14 januari 1957 een dag sollicitatieverlof was toegestaan;

Overwegende, dat beklagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard: dat hij, terwijl hij als tijdelijk reserve 2de luitenant in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht, na op 12 januari 1957 te 20.18 uur zijn te 't-Harde gelegerd onderdeel, de B Batterij van de 134ste Afdeling Artillerie te hebben verlaten, zonder daartoe van iemand recht of toestemming te hebben gekregen en wetend, dat

hij op 12 en 13 januari 1957 bij zijn hogergenoemd onderdeel „paraat” aanwezig moest zijn en pas op 13 januari 1957 na 17.00 uur mocht vertrekken in verband met een hem verleend sollicitatieverlof voor 14 januari 1957, eerst op 14 januari 1957 te omstreeks 21,20 uur bij genoemd onderdeel te 't-Harde is teruggekeerd;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan te weten: dat hij, terwijl hij als 2de luitenant in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht, op 12 januari 1957, derhalve in tijd van oorlog, zijn te 't-Harde gelegen onderdeel heeft verlaten en daarvan sindsdien opzettelijk ongeoorloofd afwezig is geweest en gebleven, totdat hij op 14 januari 1957 in ieder geval binnen vier dagen bij zijn onderdeel is teruggekeerd;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als: *„Als militair zich schuldig maken aan opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid, in tijd van oorlog, niet langer dan vier dagen durende”*;

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 97 aanhef en 2de van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, ten overvloede, dat, nu de Krijgsraad van het alternatief telastgelegde het eerste heeft bewezen, het tweede onderzoek, noch beslissing behoeft;

Overwegende, dat beklagde blijkens een overgelegd afschrift van diens straflijst reeds terzake van voormeld strafbaar feit krijgstuchtelijk is gestraft met veertien dagen licht arrest;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de tijd van drie weken — Red.].

NASCHRIFT.

Blijkens de bewezenverklaring laat de Krijgsraad (conform de algemene opvatting in de jurisprudentie) de 14e januari 1957, voor welke dag de beklagde reeds voordat hij zich ongeoorloofd verwijderde, verlof was gegeven om van zijn onderdeel afwezig te zijn, medetellen voor de duur van beklagdes ongeoorloofde afwezigheid. Terecht, immers ook Zon- en Feestdagen worden geacht deel uit te maken van de ongeoorloofde afwezigheid.

W. H. V.

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 21 november 1956.

President: Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Majoor Mr P. C. L. Eschauzier en Kapitein A. J. van Dongen.

De veiligheid op de weg in gevaar brengen door, achterstevoren gezeten op het stuur van een „bromfiets”, daarmede, met ingeschakelde motor, over de weg te rijden.

Geldboete en ontzegging van de bevoegdheid om motorrijtuigen te besturen.

(W.V.W. art. 25).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen H. H. v. E., geb. 13 juli 1936, dpl. soldaat, beklaagde,

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als dienstplichtig soldaat bij de 939e Afdeling „Lichte Luchtdoelartillerie Territoriaal te 's-Gravenhage, op 12 oktober 1956, in de bebouwde kom der gemeente Rijnsburg, als bestuurder van een rijwiel met hulpmotor, als bedoeld in artikel 1 lid 1 van „het Wegenverkeersreglement, daarop met ingeschakelde motor heeft „gereden op de voor het openbaar verkeer openstaande weg, de „Vliet „„Noordzijde”, terwijl hij in plaats van op de daarvoor bestemde zitplaats achterstevoren op het stuur was gezeten en daardoor het gezien „zijn rijrichting vóór hem gelegen weggedeelte niet kon overzien, door „welke wijze van rijden de veiligheid op genoemde weg in gevaar werd „gebracht, althans redelijkerwijze was aan te nemen, dat die veiligheid „in gevaar kon worden gebracht”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard: dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als dienstplichtig soldaat van de Koninklijke Landmacht op 12 oktober 1956 in de bebouwde kom van de gemeente Rijnsburg, als bestuurder van een rijwiel met hulpmotor daarmede met ingeschakelde motor heeft gereden over de voor het openbaar rij- en ander verkeer openstaande weg, de „Vliet „Noordzijde”, terwijl hij, in plaats van normaal op het zadel, achterstevoren op het stuur van dit rijwiel was gezeten en daardoor het gezien zijn rijrichting vóór hem gelegen weggedeelte niet kon overzien;

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal dd. 15 oktober 1956 opgemaakt en gesloten door Gerrit Marinus Koning, Wachtmeester der Rijkspolitie, tevens onbezoldigd Rijksveldwachter behorende tot de Groep Sassenheim der Rijkspolitie zakelijk als verklaring inhoudt van verbalisant:

dat hij op 12 oktober 1956 zag een persoon als bestuurder van een gezeten op een tweewielig rijwiel met hulpmotor, die daarmede reed over de voor het openbaar rij- en ander verkeer openstaande weg, de „Vliet Noordzijde”, gelegen in de bebouwde kom van de gemeente

Rijnsburg; dat de bestuurder gekleed was in de uniform van de Koninklijke Landmacht en niet zat op het daarvoor bestemde zadel, maar achterstevoren op het stuur; dat de bestuurder op deze wijze met ingeschakelde motor over deze openbare weg reed; dat bedoelde bestuurder zodanig reed, dat de veiligheid op de weg in gevaar werd gebracht; dat de bestuurder staande gehouden, opgaf te zijn genaamd Huibert Hendrik van E.;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Overtreding van artikel 25 van de Wegenverkeerswet”,
voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 35 jo 25 van de Wegenverkeerswet;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van het gepleegde feit termen aanwezig acht beklagde de bevoegdheid om motorrijtuigen te besturen te ontzeggen;

[Volgt: veroordeling tot betaling van een geldboete van f 35, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van 5 dagen; ontzegging van de bevoegdheid om motorrijtuigen te besturen voor de tijd van 6 maanden — *Red.*].

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 28 november 1956.

President: Lt.-Kol. Mr Dr J. M. J. Baak; *Leden:* Lt.-Kol. Mr J. H. P. V. Haitsma Mulier en Lt.-Kol. W. A. Schouten.

Raadman: Mr J. W. v. d. Krol.

Aan zijn schuld te wijten lichamelijk letsel: tijdens de oefening „Vuurvast” in Duitsland, roekeloos en onvoorzichtig een stapel aanvullingsladingen van mortiergranaten, welke (teneinde vernietigd te worden) in een bunker waren gelegd, met een lucifer aangestoken, tengevolge waarvan drie militairen ernstige brandwonden opliepen.

Bij de straf rekening gehouden met het feit dat bij het betreffende onderdeel te weinig aandacht is besteed aan veiligheidsmaatregelen.

Het bewezenverklaarde levert voorts op een krijgstuchtelijk vergrijp, hetwelk als een op zichzelf staande handeling moet worden beschouwd, welke bij de strafoplegging in aanmerking wordt genomen.

(W.K. art. 60, W.Sr. art. 308).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen C. K., geb. 7 oktober 1936, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als dienstplichtig soldaat bij het 102e Infanterie „Zware Mortier Bataljon der Koninklijke Landmacht, op 14 september „1956, terwijl hij zich met zijn peloton op de oefening „Vuurvast” in „Duitsland bevond en gelegerd was in een bivak nabij Sennelager, al- „daar hoogst roekeloos en onvoorzichtig, toen hij vernomen had, dat „een in een bunker liggende stapel aanvullingsladingen van mortier- „granaten moest worden verbrand, waartoe de sergeant Hoijtink van „de pelotonscommandant opdracht had ontvangen en reeds de voor- „bereidende maatregelen had getroffen, bestaande in het aanleggen „van een inleidingsspoor, zonder enige opdracht daartoe ontvangen te „hebben, bij de stapel te verbranden ladingen een lucifer heeft ont- „stoken en een lading heeft aangestoken, zeggende: „dat kun je beter „„zo doen”, met het aan deze roekeloosheid en verregaande onvoor- „zichtigheid te wijten gevolg, dat een geweldige steekvlam omhoog „schoot en de in de bunker aanwezige soldaten Ekkel en Voorstok, „alsmede de toegelopen sergeant Hoijtink ernstige brandwonden op- „liepen, te weten de soldaat Voorstok zelfs 2e en 3e graads verbranding „van ledematen, rug, gelaat en nek, 30 % van het lichaam omvattende, „waardoor deze soldaat zwaar lichamelijk letsel opliep en circa 6 „maanden in het hospitaal zal moeten worden verpleegd, terwijl de „sergeant Hoijtink 1e en 2e graads brandwonden aan gelaat en rechter- „hand opliep, waardoor hij tot 1 oktober 1956 in het hospitaal moest „worden verpleegd en verhinderd is geweest in de uitoefening zijner „ambtsbezigheden als militair en de soldaat Ekkel eveneens 1e en 2e „graads brandwonden aan armen en gelaat opliep en eveneens in het „hospitaal moest worden opgenomen en gedurende meer dan een „maand verhinderd is geweest in de uitoefening zijner ambtsbezigheden „als militair”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ter terechtzitting onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij zich, terwijl hij in werkelijke dienst was als dienstplichtig soldaat bij het 102e Infanterie Zware Mortier Bataljon van de Koninklijke Landmacht, op 14 september 1956 met zijn peloton in Duitsland bevond, tijdens de oefening „Vuurvast” en dat hij gelegerd was in een bivak nabij Sennelager; dat op tijd en plaats voormeld de sergeant Hoijtink bezig was in een bunker aldaar bij een stapel aanvullingsladingen van mortiergranaten, welke moesten worden verbrand, daartoe voorbereidende maatregelen te treffen, bestaande in het aanbrengen van een inleidingsspoor; dat hij, toen hij van de verbranding van genoemde aanvullingsladingen vernam, naar die bunker is gegaan, om hiernaar te kijken; dat hij, toen hij bij een van de twee ingangen der bunker kwam, de soldaten Voorstok en Ekkel in de andere ingang zag staan; dat hij, zonder ergens verder bij na te denken, een lucifer heeft

aangestoken en vervolgens met deze lucifer een lading tot ontbranding heeft gebracht, zeggende: „Dat kun je beter zo doen”; dat het gevolg hiervan was, dat een geweldige steekvlam omhoog schoot, waardoor genoemde soldaten Ekkel en Voorstok ernstige brandwonden opliepen, evenals de eveneens in de bunker aanwezige sergeant Hoijtink; dat tengevolge van bovengenoemde verwondingen de soldaten Ekkel en Voorstok in een hospitaal in Duitsland zijn verpleegd tot omstreeks eind oktober 1956, waarna zij tot op heden in het Militair Hospitaal in Utrecht worden verpleegd; dat de sergeant Hoijtink eveneens in het hospitaal in Duitsland is verpleegd tot 1 oktober 1956;

Overwegende, dat een zich bij de processtukken bevindend ambts-edig proces-verbaal van de Brigade Ermelo, No. P 322/56, opgemaakt door Steven Tuinstra, wachtmeester der Koninklijke Marechaussee, en gesloten te Ermelo op 31 oktober 1956, als verklaring van de getuige Theodorus Gerardus Hoijtink, geboren te Groenlo, 28 november 1935, wonende te Groenlo, Winterswijkseweg 41, dienstplichtig sergeant, onder meer zakelijk inhoudt:

dat hij op 14 september 1956 van zijn pelotonscommandant opdracht kreeg om aanvullingsladingen, die bij het mortierschieten overgebleven waren, te vernietigen door ze te verbranden; dat dit moest gebeuren in een op het terrein aanwezige bunker, waartoe hij de ladingen liet overbrengen naar deze bunker; dat hij vanaf de ladingen een spoor met behulp van closetpapier, waarin de ladingen lagen, maakte, teneinde dit te gebruiken als inleider bij het verbranden; dat hij zich op een gegeven moment in vertrek 1 van deze bunker bevond, terwijl de soldaten Ekkel en Voorstok in het aangrenzende vertrek 2 van de bunker waren, welk vertrek grensde aan het vertrek, waarin de ladingen lagen; dat hij, terwijl hij met zijn controle bezig was, de soldaat K., die hij nog niet eerder bij de bunker gezien had, hoorde zeggen, dat je de ladingen wel zo met een lucifer kon aansteken; dat hij, teneinde dit te voorkomen nog zoiets schreeuwde als „Donder op”; dat hij, nog in de deuropening staande, al een grote steekvlam op hem zag toekomen; dat zijn bovenkleding vlam gevat had en dat hij zag, dat de soldaten Ekkel en Voorstok bezig waren hun brandende kleding te doven; dat zij (getuige soldaat Voorstok en soldaat Ekkel) later zijn overgebracht naar het Britse militair hospitaal te Rinteln in Duitsland; dat hij door bedoelde steekvlam aan zijn rechterhand en zijn gezicht verbrand was en van 14 september tot 1 oktober 1956 zijn dienst niet heeft kunnen verrichten; gedurende welke tijd hij namelijk verpleegd werd;

Overwegende, dat drie, genummerd respectievelijk K6, K4 en K5 ten processe overgelegde, in de Engelse taal gestelde, geneeskundige verklaringen, opgemaakt te Rinteln (Duitsland) en getekend op 25 oktober 1956 door dr. K. P. Ferris, assistent van de behandelende geneesheer van de sergeant Hoijtink en de soldaten Voorstok en Ekkel, vertaald in de Nederlandse taal, onder meer zakelijk inhouden:

dat hij bij de sergeant Hoijtink 1e en 2e graads brandwonden aan gelaat en rechterhand, bij de soldaat Voorstok 2e en 3e graads verbranding van ledematen, rug, gelaat en nek, 30 % van het lichaam

omvattende, tengevolge waarvan deze voor de komende 6 maanden niet in staat zal zijn om te werken en bij de soldaat Ekkel 1e en 2e graads brandwonden aan armen en gelaat heeft waargenomen;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — wordende de aangehaalde drie geneeskundige verklaringen van dr. K. P. Ferris slechts gebezigd in verband met de inhoud der overige bewijsmiddelen — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Het aan zijn schuld te wijten zijn, dat een ander zodanig lichamelijk letsel bekomt, waaruit verhindering in de uitoefening zijner ambtsbezigheden ontstaat”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 308 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden, waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, en wel in het bijzonder, dat de Krijgsraad van mening is, dat van de zijde van het onderdeel, waartoe beklagde ten tijde van het bovenstaande behoorde, te weinig aandacht is besteed aan veiligheidsmaatregelen, die op de voorkoming van dergelijke ongelukken zijn gericht;

Overwegende voorts, dat het bewezenverklaarde tevens oplevert een krijgstuchtelijk vergrijp, dat evenals het gequalificeerde strafbare feit, als een op zich zelf staande handeling moet worden beschouwd, doch met dit strafbare feit verband houdt, zodat de Krijgsraad bij de bepaling van de straf dit krijgstuchtelijk vergrijp mede in aanmerking neemt;

Overwegende, dat het militair belang zich niet verzet tegen uitoefening van de bevoegdheid bedoeld in artikel 14a van het Wetboek van Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van 2 maanden, voorwaardelijk, met een proeftijd van één jaar — *Red.*].

NASCHRIFT.

De Krijgsraad beslist dat „het bewezenverklaarde” tevens een krijgstuchtelijk vergrijp oplevert, hetwelk als een op zichzelf staande handeling moet worden beschouwd (doch hetwelk met het gekwalificeerde feit verband houdt). De Krijgsraad heeft niet vermeld, wèlk deel van het bewezen verklaarde gebeuren niet tot het strafbare feit behoort doch een zelfstandig krijgstuchtelijk vergrijp oplevert en men krijgt de indruk, ook al door de gebezigde woorden, dat de Krijgsraad de moei-

lijk te begrenzen „nieuwe leer” van de Hoge Raad inzake artikel 57 W.Sr. heeft toegepast op het bewezenverklaarde.

Ik meen dat zulks niet de bedoeling van artikel 60 W.K. is. Dat artikel bedoelt te voorkomen dat een losstaand gebeuren, hetwelk een (eigenlijk) krijgstuuchtelijk vergrijp oplevert doch hetwelk niettemin verband houdt met het strafbare feit, later afzonderlijk door de tot straffen bevoegde commanderende officier disciplinair zou worden bestraft, terwijl de militaire rechter het als het ware in één moeite doch kan berechten. De bedoeling is m.i. stellig niet om eerst het (gewoonlijk aanwezige) disciplinaire aspect van een commuun delict los te weken en het er vervolgens weer via artikel 60 W.K. aan vast te plakken.

W. H. V.

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 7 december 1956.

President: Luitenant-Kolonel Mr Dr J. M. J. Baak; *Leden:* Luitenant-Kolonel P. van Goor, Majoor G. A. v. d. Bergh.

Als bestuurder van een militair motorvoertuig gereden: (a) zonder toestemming of opdracht van de bevoegde meerdere; (b) wetende dat hem bij vonnis de bevoegdheid tot het besturen van motorrijtuigen ontzegd was. Door een wachtmeester der Koninklijke Marechaussee staande gehouden en naar zijn naam gevraagd, een valse naam opgegeven (het laatste feit gequalificeerd als „door het bevoegde gezag naar zijn naam gevraagd, een valse naam opgegeven”).

Voorwaardelijke gevangenisstraf; onvoorwaardelijke geldboete.

(W.Sr. art. 435, 3°; W.V.W. art. 32, 37).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen A. L. W., geb. 11 september 1935, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, militair zijnde en als dienstplichtig soldaat in werkelijke „dienst bij de Koninklijke Landmacht, op 23 september 1956, in de „gemeente Havelte en Steenwijkerwold, althans in Nederland:

„1. opzettelijk wederrechtelijk het motorrijtuig, merk DAF, gekentekend KO 01-16, toebehorende aan de Staat der Nederlanden, „op na te noemen voor het openbaar rij- en ander verkeer openstaande „wegen heeft gebruikt, door opzettelijk als bestuurder van opgemeld „motorrijtuig van het bivak te Darp onder andere over de Ruyterweg „en de Van Helomaweg naar de legerplaats Steenwijkerwold te rijden „en vandaar over de weg Wapserveen-Steenwijk tot Kallenkote, zulks „terwijl hij voor genoemde rit geen toestemming of opdracht van een „daartoe bevoegde meerdere bekomen had;

„2. als bestuurder van het motorrijtuig, merk DAF, gekentekend

„KO 01-16, daarmede van het bivak te Darp onder andere over de „voor het openbaar rij- of ander verkeer openstaande wegen, de Ruyterweg en de Helomaweg naar de legerplaats Steenwijkerwold heeft „gereden en vandaar over de weg Wapserveen-Steenwijk tot Kallenkote, zulks terwijl hij wist, dat hem, beklaagde, bij vonnis van de „Krijgsraad te Velde Oost van 18 april 1956 de bevoegdheid om „motorrijtuigen te besturen voor de duur van zes maanden was ontzegt, welke termijn was ingegaan op 5 mei 1956;

„3. op de openbare weg Wapserveen-Steenwijk te Kallenkote, in „de gemeente Steenwijkerwold, toen hij was aangehouden en hem naar „zijn naam gevraagd was door de wachtmeester der Koninklijke Marechaussee R. van der Velde, die als commandant van een patrouille „belast was met het toezicht op de militairen en het militaire verkeer, „derhalve door het bevoegd gezag, aan genoemde wachtmeester valselijk heeft opgegeven genaamd te zijn Kees Leo Delacroix, zulks terwijl zijn werkelijke naam Albrecht Ludwig W. was”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ter terechtzitting onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij, terwijl hij als dienstplichtig soldaat van de Koninklijke Landmacht, ingedeeld bij de D-Compagnie van het 112e Transport Bataljon te Nunspeet, op 23 september 1956 als bestuurder van het naar hij wist aan de Staat der Nederlanden toebehorend militair motorrijtuig, gekentekend KO 01-16 (DAF-drietonner) heeft gereden van het bivak te Darp naar de Legerplaats Steenwijkerwold, onder andere over de voor het openbaar rijverkeer openstaande wegen, de Ruyterweg en de Van Helomaweg, en dat hij vandaar de voor het openbaar rijverkeer openstaande weg van Wapserveen-Steenwijk is opgereden tot Kallenkote, alwaar hij door een wachtmeester der Koninklijke Marechaussee werd aangehouden, daarbij wetende dat hij van niemand recht of toestemming bekomen had om die wagen als bestuurder te gebruiken en dat hij daartoe op geen enkele andere wijze gerechtigd was;

dat hij wist, dat hem bij vonnis van de Krijgsraad te Velde Oost van 18 april 1956, onherroepelijk geworden op 27 april 1956, de bevoegdheid was ontzegt om motorrijtuigen te besturen voor de tijd van zes maanden, welke termijn op 5 mei 1956 was ingegaan, naar hem bij afzonderlijke kennisgeving was medegedeeld;

dat hij rijdend over de weg Wapserveen-Steenwijk op voormelde wijze te omstreeks 11.00 uur te Kallenkote werd aangehouden en naar zijn naam gevraagd door een wachtmeester van de Koninklijke Marechaussee, die in uniform gekleed was en die als commandant van een marechausseepatrouille toezicht hield op het militaire verkeer en de militairen, en die later bleek R. van der Velde te heten; dat hij toen aldaar aan deze wachtmeester, naar hij wist het bevoegde gezag, wilens en wetens valselijk heeft opgegeven te zijn genaamd Kees Leo Delacroix; dat hij dit deed, omdat hij wist, dat het hier een zwarte rit betrof en dat hem de rijbevoegdheid was ontzegt;

Post alia:

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — waar het opzet ten aanzien van het hem onder 1 telastegelegde blijkt uit de omstandigheden, waaronder dit feit werd begaan — wordende elk bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van die feiten, waarop dit bewijsmiddel betrekking heeft — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

1. „Opzettelijk wederrechtelijk een aan een ander toebehorend motorrijtuig op een weg gebruiken;
2. „Wetende, dat hem bij rechterlijke uitspraak de bevoegdheid „motorrijtuigen te besturen is ontzegd, gedurende de tijd, dat hem „die bevoegdheid ontzegd is, op een weg een motorrijtuig besturen;
3. „Door het bevoegd gezag naar zijn naam gevraagd, een valse naam „opgeven”;

voorzien en strafbaar gesteld ten aanzien van de feiten sub 1 en 2 bij de artikelen 37 en 32 lid 1 jo. artikel 35 van de Wegenverkeerswet en ten aanzien van het feit sub 3 bij artikel 435 lid 3 van het Wetboek van Strafrecht;

[Volgt: veroordeling terzake van de sub 1 en 2 telastegelegde feiten tot 2 maanden gevangenisstraf, voorwaardelijk, proeftijd 3 jaren, en terzake van het sub 3 telastegelegde feit tot betaling van een geldboete van f 20, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van 10 dagen — *Red.*].

NASCHRIFT.

Opmerkelijk is dat de Auditeur-Militair de Krijgsraad terzake van het sub 3. omschreven feit de weg heeft afgesneden naar het voor alle hierbij betrokken militaire dramatis personae voor de hand liggende artikel 114 W.M.Sr., door niet alle elementen van de (militaire) opzettelijke ongehoorzaamheid in de tenlastelegging op te nemen. Zelfs de beklaagde schijnt, toen hij ter terechtzitting gehoord werd, door de burgerlijke versie van het gepleegde doordrenkt te zijn, aangezien hij aan de Krijgsraad kon mededelen dat de bewuste wachtmeester der Koninklijke Marechaussee (zijn meerdere), „naar hij wist het bevoegde „gezag” was!

W. H. V.

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 11 december 1956.

President: Majoor Mr. Dr. K. N. Korteweg; *Leden:* Luitenant-Kolonel P. van Goor en Majoor G. A. v. d. Bergh.
Raadsman: Mr. H. C. Vos.

Als wachthebbende en belast met het lopen van een patrouille, in strijd met de als zodanig op hem rustende verplichting, plaats genomen

in een militair motorrijtuig en daarmee, achteruitrijdende, tegen een gebouw gereden, hetwelk daardoor beschadigd werd.

Twee maanden gevangenisstraf en (na uitvoerige overweging) ontslag uit de militaire dienst (zonder ontzetting). Rekening gehouden met reeds terzake opgelegde krijgstuuchtelijke straf.

(W.M.Sr. art. 24, 129; W.K. art. 57).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen P. W., geb. 26 april 1935, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als dienstplichtig soldaat bij de 117e Afdeling „Zware Luchtdoelartillerie Mobiel te Bussum, op 29 september 1956 „te Naarden, terwijl hij, als behorende tot de over de Weeshuiskazerne „te Naarden gestelde wacht, belast was met patrouilledienst op het „object „Oud Molen” te Naarden, de als zodanig op hem rustende „verplichting om regelmatig patrouille te lopen en te waken tegen „sabotage niet is nagekomen, zijnde hij te circa 21.00 uur in een op „het object geparkeerde vrachtauto gestapt en daarmee gaan rijden, „waarbij hij een muur van een op het terrein aanwezige timmermans- „werkplaats of loods ernstig heeft beschadigd”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende dat beklaagde ter terechtzitting o.m. zakelijk heeft verklaard:

dat hij, als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst bij de 117e Afdeling Zware Luchtdoelartillerie Mobiel te Bussum, van zaterdag 29 september 1956 te 19.00 uur tot zondag 30 september 1956 te 19.00 uur behoorde tot de over de Weeshuiskazerne te Naarden gestelde wacht; dat hij als zodanig met de soldaat Stek belast was met de bewaking van en de patrouilledienst op het object „Oud Molen” te Naarden; dat hij op 29 september 1956 te circa 21.00 uur in een op het object geparkeerde vrachtauto (DAF-artillerietrekker) is gestapt en daarmee is gaan rijden; dat hij begreep, dat zulks in strijd was met zijn verplichtingen als wachthebbende; dat hij, achteruitrijdende, tegen een op het terrein aanwezige loods is gereden, met het gevolg, dat er scheuren en een deuk in de muur van die loods kwamen; dat hij wist, dat hij moest waken tegen diefstal en sabotage;

Post alia:

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„het als ander militair dan die genoemd in het 1e, 3e en 4e lid van „artikel 129 van het Wetboek van Militair Strafrecht, behorende tot „enige wacht, een als zodanig op hem rustende verplichting niet navenen, gepleegd in tijd van oorlog”;

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 129 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen

beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, wat de op te leggen straf in het bijzonder betreft:

dat aan beklagde, blijkens het zich bij de processtukken bevindende afschrift van zijn straflijst, reeds tal van krijgstuchtelijke straffen zijn opgelegd, waaronder plaatsing in een tuchtclassse voor de tijd van vier maanden; dat, blijkens de verklaring door de opperwachtmeester C. Klootwijk voornoemd, als getuige voor de Officier-Commissaris afgelegd, beklagde wegens een door hem op 17 of 18 oktober 1956 gepleegd vergrijp wederom krijgstuchtelijk is gestraft met veertien dagen streng arrest; dat, blijkens een zich bij de processtukken bevindend bericht van de commandant Depot voor Discipline, de Luitenant-Kolonel B. A. J. A. van Randwijk, aan de plaatsvervangend-president van deze Krijgsraad, d.d. 8 december 1956, beklagde volkomen dienstongeschikt is en een jongen die steeds weer moeilijkheden zal veroorzaken; dat een hernieuwde plaatsing in Nieuwersluis niet de minste zin heeft; dat beklagde, blijkens voormeld afschrift van zijn straflijst, terzake van het bewezen verklaarde reeds krijgstuchtelijk is gestraft met veertien dagen streng arrest;

Overwegende, dat de Krijgsraad, rekening houdende met al het vorenstaande, na te melden gevangenisstraf de juiste acht en voorts de beklagde op grond van het begane misdrijf ongeschikt acht in de militaire stand te blijven, doch niet zodanig ongeschikt, dat hij tevens zou moeten worden ontzet van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van twee maanden en ontslag uit de militaire dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen — *Red.*].

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 12 december 1956.

President: Kolonel Mr. Dr. J. P. van Erk; *Leden:* Majoor Mr. P. C. L. Eschauzier en Kapitein A. J. van Dongen.

Raadsmansman: Jhr. Mr. Quarles van Ufford.

Als autobestuurder rechtsaf geslagen, vlak vóór een in dezelfde richting rijdende bromfietser langs, wiens vrije doortocht daardoor werd belemmerd en die, bij een poging om een aanrijding te voorkomen, tegen een boom reed en verwond werd.

W.Sr. art. 308; W.V.W. art. 36).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen A. J. W. D. H., geboren 17 januari 1935, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als dienstplichtig soldaat bij het Regiment Zware „Lucht doelartillerie Waalhaven van het Depot Lucht doelartillerie te „Ossendrecht, op 7 oktober 1956, te Wassenaar, als bestuurder van „een vierwielig motorrijtuig, personenauto, gekentekend RP 15-39, „waarmee hij reed over de voor het openbaar verkeer openstaande „weg, de Rijksstraatweg, komende uit de richting Leiden en gaande „in de richting Den Haag, gekomen ter plaatse, waar voor hem, be- „klaagde, gezien rechts de eveneens voor het openbaar verkeer open- „staande weg, de Raadhuislaan, op de Rijksstraatweg uitmondt, hoogst „roekeloos en onvoorzichtig, teneinde genoemde Raadhuislaan in te „rijden, het rechts van hem gelegen, parallel aan de Rijksstraatweg „lopende, daarvan deel uitmakende, rijwielpad is opgereden, alhoewel „langs dat pad juist een bromfietser, H. J. Bouwman geheten, uit de „richting Leiden genoemde splitsing naderde, wiens vrije doortocht „hierdoor werd belemmerd, met het aan deze roekeloosheid en on- „voorzichtigheid, mitsdien aan zijn, beklagdes, schuld te wijten ge- „volg, dat genoemde Bouwman, plotseling de door beklagde bestuurde „auto het rijwielpad op ziende rijden, teneinde een botsing te voor- „komen naar rechts moest uitwijken, althans is uitgeweken, en daarbij „tegen een terzijde van het rijwielpad staande boom is aangereden en „ten val gekomen, waardoor hij een schouderkneuzing en een lichte „herschudding opliep, tengevolge van welk letsel deze Bouwman „± 4 weken ziek, althans verhinderd in de uitoefening zijner beroeps- „bezigheden als metselaar is geweest”;

Post alia:

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — eerdergenoemde geneeskundige verklaring slechts gebezigd in verband met de inhoud der overige bewijsmiddelen — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan; met uitzondering van de woorden: „een schouderkneuzing en”

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„aan zijn schuld te wijten zijn, dat een ander zodanig lichamelijke „letsel bekommt, waaruit tijdelijke verhindering in de uitoefening zijner „beroepsbezigheden ontstaat”;

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 308 van het Wetboek van Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot betaling van een geldboete van f 25, sub. 5 dagen hechtenis — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Zuid.

Vonnis van 10 april 1957.

President: Kolonel Mr F. A. J. Deelen; *Leden:* Lt. Kolonel D. Overbeeke en Lt. Kolonel L. F. C. Potjes.

Raadsman: Mr A. P. Linthorst.

Beklaagde, sergeant, door wiens ambtelijke bemoeïingen een gerepatrieerd gezin van 9 personen in een bepaald pension was ondergebracht had zonder toestemming van zijn chef, van de pensionhouder een geldsbedrag als gift aangenomen.

KRIJGSRAAD: *geen strafbaar feit. Artikel 87 R.M.A.K.L. mag alleen voorschriften geven voor zover het betreft onderwerpen welke niet reeds bij of krachtens de wet zijn geregeld. De onderwerpelijke materie is echter reeds bij de artikelen 362 en 363 W.Sr. geregeld. Het bewezen-verklaarde kan niet worden getroffen door artikel 135 W.M.Sr. Terugverwijzing naar de Commanderende Officier.*

HOOG MILITAIR GERECHTSHOF (zie de achter het vonnis opgenomen sententie): *Noch uit de artikelen 362 en 363 W.Sr. noch uit enige andere wetsbepaling blijkt dat de Wetgever het onderhavige onderwerp uitputtend heeft willen regelen, weshalve een aanvullende regeling door de lagere wetgever toegelaten is. Veroordeling krachtens artikel 135 W.M.Sr.*

(W.M.Sr. art. 135; W.K. art. 58; W.Sr. art. 362, 363;
R.M.A.K.L. art. 87)

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen W. J. S., geboren 25 september 1912, sergeant 1e klasse, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd *):

„dat hij in of omstreeks de maanden september, oktober, november „en december 1956 op verschillende tijdstippen en wel onder meer „op of omstreeks 5 december 1956 te Roermond, in ieder geval in „Nederland, terwijl hij als sergeant 1e klasse in werkelijke dienst was „bij de Verzorgingscompagnie van het 3e Depôt Infanterie en, werk- „zaam zijnde bij het gewestelijk kantoor Limburg van de Sociale „Dienst van het Ministerie van Oorlog te Roermond, telkens opzette- „lijk heeft nagelaten op te volgen het dienstvoorschrift vastgesteld bij „Koninklijk Besluit van 22 augustus 1931, bekend als het Reglement „voor de Militaire Ambtenaren der Koninklijke Landmacht en met „name het in artikel 87 van dat Reglement bepaalde, *althans telkens „opzettelijk bedoeld dienstvoorschrift eigendunkelijk heeft overtreden,* „door alstoen aldaar daartoe in zijn bovengenoemde functie, waarin hij „onder meer belast was met het onderbrengen van gerepatrieerden in

*) Met uitzondering van de hier door ons gecursiveerde gedeelten bewezen verklaard. (Red.).

„(zogenaamde contract)pensions, telkens opzettelijk in strijd met het ge-
 „stelde in genoemd Dienstvoorschrift van de exploitant van een derge-
 „lijk pension, J. W. J. Brouns, en/of van diens echtgenote P. H. van
 „Essen, in welk pension in of omstreeks augustus 1956 door hem,
 „beklaagde, *althans door zijn*, beklaagde's *medewerking of be-*
 „moeiingen een gezin van 9 personen was ondergebracht, zonder toe-
 „stemming van zijn commandant of van enige andere militaire autori-
 „teit of meerdere, *na daartoe aan Brouns en/of van Essen voornoemd*
 „nadrukkelijk en herhaaldelijk verzoeken te hebben gedaan, bedragen
 „ter grootte van respectievelijk *f 100, althans f 50, f 100 en f 50, in*
 „ieder geval enige geldsbedragen als vergoeding, beloning of gift aan
 „te nemen”;

Overwegende dat beklaagde, blijkens een zich bij de processtukken bevindende justitiële verklaring dd. 20 december 1956, opgemaakt door de reserve-majoor J. Th. Ummels, commandant Verzorgingscompagnie 3e Depôt Infanterie te Roermond, ten tijde, dat hij het hem ten laste gelegde zou hebben begaan, in werkelijke dienst was;

Overwegende dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij in 1956 als sergeant 1e klasse ingedeeld was bij de Verzorgingscompagnie van het 3e Depôt Infanterie te Roermond en werkzaam was bij het gewestelijk kantoor Limburg van de Sociale Dienst van het Ministerie van Oorlog te Roermond; dat hij in deze functie belast was onder meer met het onderbrengen van gerepatriëerde militaire gezinnen in pensions; dat, nadat einde juli of begin augustus 1956 op zijn kantoor bekend werd, dat een gezin van negen personen moest worden ondergebracht, dat gezin door zijn bemoeiingen op 13 augustus 1956 is ondergebracht in pension „Delicia” te Roermond, hetwelk geëxploiteerd werd door J. Brouns; dat deze Brouns hem vóór de 13e augustus 1956 gezegd had, dat het hem wel iets waard was, wanneer zijn pension bedoeld gezin toegewezen kreeg; dat hij zich deze toespeling herinnerde, toen hij enige weken later in financiële moeilijkheden kwam en toen dacht, dat Brouns hem misschien zou kunnen helpen; dat hij, naar hij meent op 8 oktober 1956, naar pension „Delicia” is gegaan en daar in gesprek met de echtgenote van Brouns voornoemd liet blijken, dat hij van Brouns geld verwachtte; dat deze hem liet weten terzake eerst haar man, die in het ziekenhuis lag, te willen raadplegen; dat hij daarna Brouns in het ziekenhuis bezocht en van deze de toezegging kreeg, dat het in orde zou komen; dat hij de dag daarop een bedrag van *f 50* en later nog tweemaal een bedrag, namelijk in november *f 100* en op 5 december *f 50* te Roermond uit handen van Mevrouw Brouns ontving; dat hij deze geldsbedragen te Roermond in zijn bovengenoemde functie ontving; dat het hem name-lijk duidelijk was, dat deze gelden hem werden gegeven in verband met zijn ambtelijke relaties met Brouns; dat hij tot het aannemen dezer geldsbedragen nimmer toestemming heeft gekregen van zijn commandant of enige andere militaire autoriteit of meerdere; dat hij wel wist, dat het een ambtenaar verboden is in verband met zijn ambtelijke

werkzaamheden vergoedingen, beloningen of giften aan te nemen;

Overwegende dat Petronella Henrica van Essen, oud 41 jaar, huisvrouw van J. W. Brouns, wonende te Roermond als getuige door de Officier-Commissaris gehoord, onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

dat zij in de periode van oktober tot en met december 1956 de sergeant der 1e klasse S., beklaagde, drie keer een geldsbedrag heeft overhandigd ter grootte respectievelijk f 50, f 100 en f 50, laatstelijk op 5 december 1956; dat zij tevoren daarover met haar man had gesproken en deze haar zeide, dat zij beklaagde geld moest geven; dat zij wist dat deze betalingen verband hielden met het feit, dat beklaagde er voor gezorgd had, dat zij pensiongasten toegewezen kregen;

Overwegende dat Lodewijk Gerardus Marie Heuvelmans, oud 25 jaar, van beroep vertegenwoordiger, wonende te Helden (L.), als getuige door de Officier-Commissaris gehoord, onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

dat hij op 5 december 1956 in het huis van de heer Brouns gezien heeft, dat mevrouw Brouns beklaagde een bankbiljet gaf; dat beklaagde dat bij zich stak en wegging;

Overwegende dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, met dien verstande: [zie het niet-gecursiveerde deel der tenlastelegging — *Red.*];

Overwegende dat het aannemen van giften en beloften door ambtenaren in het algemeen, derhalve door elke Nederlandse ambtenaar, de militaire ambtenaar inbegrepen, is geregeld bij de artikelen 362 en 363 Wetboek van Strafrecht;

Overwegende dat daarnaast het aannemen van giften door militairen-ambtenaren ook is geregeld bij artikel 87 Reglement Militaire Ambtenaren Koninklijke Landmacht, terwijl artikel 135 Wetboek van Militair Strafrecht de overtreders van het daar gestelde met straf bedreigt;

Overwegende dat ingevolge het tweede lid van artikel 57 der Grondwet de bepaling van bedoeld artikel 87 niet dan krachtens de wet door de Kroon kon worden gemaakt;

Overwegende dat de Kroon echter nergens bij de wet is gemachtigd betreffende het aannemen van giften door militaire ambtenaren regels te stellen, met name niet bij artikel 12 Militaire Ambtenarenwet, dat immers slechts „voor zover deze onderwerpen niet reeds bij of krachtens de wet zijn geregeld”, de Kroon opdraagt voorschriften vast te stellen betreffende overige rechten en verplichtingen der militaire ambtenaren;

Overwegende dat derhalve nu het hier behandelde onderwerp wel reeds bij de wet is geregeld, artikel 87 Reglement Militaire Ambtenaren Koninklijke Landmacht geen steun vindt in de wet en derhalve verbindende kracht moet worden ontzegd;

Overwegende dat daarenboven, nu de artikelen 362 en 363 Wetboek van Strafrecht onderscheiden het aannemen enerzijds van giften

(beloften) gedaan opdat de ambtenaar zal handelen, anderzijds van giften gedaan omdat de ambtenaar handelde, waarbij in geval van opzet het aannemen van giften (beloften) van eerstbedoelde categorie ten allen tijde strafbaar is, doch het aannemen der andere soort slechts ingeval de beloonde ambtsverrichting plaats vond in strijd met de ambtsplicht, daaruit reeds valt af te leiden, dat de wetgever het aannemen van giften van laatstbedoelde soort straffeloos heeft willen laten wanneer van strijd met de ambtsplicht niet de rede is;

Overwegende dat zulks geheel wordt bevestigd door de in de Memorie van Toelichting voorkomende motivering van dit standpunt, luidende:

„De Duitse wet schijnt hier echter te ver te gaan door in § 331 ook „het aannemen van giften te straffen, die geschonken zijn tengevolge „van hetgeen de ambtenaar vrijwillig gedaan heeft zonder daardoor in „strijd met zijn plicht te handelen. In dat geval kan een bestraffing „voor zoveel nodig langs disciplinaire weg geschieden, terwijl het „misbruik, dat niet zelden gemaakt wordt van het geven van fooien, „bezwaarlijk door de wetgever is te beteugelen”;

Overwegende dat, nu de wet aldus duidelijk de grenzen der strafbaarheid heeft getrokken, geen lagere regeling daarin wijziging vermag te brengen, uiteraard ook niet voor een speciale categorie van ambtenaren, tenzij de wet zelve tot een afwijkende regeling machtigt;

Overwegende dat zulk een machtiging nergens in de wet te vinden is, zeer zeker niet in artikel 12 Militaire Ambtenarenwet, dat wel verre van tot een afwijking van de wet te machtigen, betreffende dit onderwerp zelfs geen aanvullende regeling toestaat;

Overwegende dat derhalve, ware het niet dat reeds op grond van artikel 57 der Grondwet aan artikel 87 Reglement Militaire Ambtenaren Koninklijke Landmacht verbindende kracht moest worden ontzegd, zulks nog zou moeten geschieden omdat deze bepaling de grenzen der strafbaarheid, neergelegd in de artikelen 362 en 363 Wetboek van Strafrecht, geheel anders trekt, aan die artikelen aanzienlijke uitbreiding geeft en derhalve in strijd is met de wet;

Overwegende dat gezien het bovenstaande, het bewezen verklaarde feit niet kan worden getroffen door artikel 135 Wetboek van Militair Strafrecht en derhalve, waar het bij geen andere wettelijke bepaling strafbaar is gesteld, niet oplevert een strafbaar feit;

Overwegende echter dat het bewezen verklaarde als strijdig met een dienstvoorschrift een krijgstuchtelijk vergrijp oplevert volgens artikel 2 sub 1 van de Wet op de Krijgstucht en derhalve de zaak onder mededeling van alle stukken ter verdere behandeling in handen moet worden gesteld van de Commandierend Officier;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Verklaart beklagde schuldig aan het hierboven als bewezen aangenomen feit;

Verklaart dit feit niet te zijn een strafbaar feit;

Bevindt dat het bewezene oplevert een krijgstuchtelijk vergrijp als bedoeld bij artikel 2, 1e lid Wet op de Krijgstucht;

Verwijst de zaak onder mededeling van alle stukken ter verdere afdoening naar de tot straffen bevoegde Commanderende Officier van beklaagde.

Hoog Militair Gerechtshof.

Sententie van 23 juli 1957.

President: Mr Doornbos; *Leden:* Vice-admiraal Brouwer, Luit.-generaals Van der Kroon, Mr Schepers en Zegers.

(Zie het vonnis hiervóór).

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien: . . . enz.;

Gehoord de Advocaat-Fiscaal in zijn schriftuur van eis met conclusie, dat het Hof het vonnis van de eerste rechter zal vernietigen, en opnieuw rechtdoende, de beklaagde zal veroordelen tot gevangenisstraf voor de tijd van drie maanden, voorwaardelijk, met een proeftijd van drie jaar en tot betaling van een geldboete van vijftig gulden, subs. twintig dagen hechtenis;

Overwegende, dat het Hof het vonnis, waarvan beroep, vernietigt, omdat het zich daarmede niet kan verenigen;

Overwegende dat de Krijgsraad van oordeel is dat aan artikel 87 van het Reglement voor de militaire ambtenaren der Koninklijke Landmacht verbindende kracht moet worden ontzegd omdat artikel 12 van de militaire Ambtenarenwet 1931 aan de Kroon slechts toestaat om voorschriften vast te stellen betreffende onderwerpen, voorzover deze niet reeds bij of krachtens de wet zijn geregeld en de wet ten aanzien van het aannemen van gelden en beloften door ambtenaren in het algemeen, de militaire ambtenaren inbegrepen, voorschriften bevat neergelegd in de artikelen 362 en 363 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat de Krijgsraad ten onrechte aanneemt dat naast deze beide wetsartikelen voor een krachtens genoemd artikel 12 door de Kroon te geven aanvullende regeling, het aannemen van giften of beloften betreffende, geen plaats meer is;

Overwegende immers, dat voor een aanvullende regeling van de lagere wetgever ten aanzien van een onderwerp, waarvoor reeds een wettelijke regeling is gegeven, geen plaats meer is indien de wetgever dat onderwerp uitputtend heeft geregeld;

Overwegende, dat echter noch uit de artikelen 362 en 363 van het Wetboek van Strafrecht noch uit enige andere wetsbepalingen blijkt dat de wetgever het onderhavige onderwerp uitputtend heeft willen regelen;

Overwegende, dat de in de Memorie van Toelichting bij het Wetboek van Strafrecht tot uitdrukking gebrachte overtuiging van de toenmalige regering, dat het te ver zou gaan om het aannemen van giften, terzake van hetgeen een ambtenaar vrijwillig zonder in strijd met zijn plicht te handelen, heeft gedaan, strafbaar te stellen, dan ook geen

belemmering vormt voor het vaststellen van een verbodsbepaling, als bedoeld in artikel 87 van genoemd reglement;

Overwegende bovendien, dat uit de geschiedenis van de totstandkoming van het Wetboek van Strafrecht en met name uit de door de Krijgsraad geciteerde plaats uit de Memorie van Toelichting niet blijkt dat de wetgever destijds aan militaire verhoudingen heeft gedacht en dat het feit, dat de strafbaarstelling van het in laatstgenoemd artikel bedoelde misbruik in 1886 achterwege kon blijven niet betekent dat de strafbaarstelling daarvan bij de huidige militaire verhoudingen niet geboden zou zijn;

Overwegende, dat dan ook de vraag of een regeling als gegeven in artikel 135 van het Wetboek van Militair Strafrecht in verband met de artikelen 12 van de Militaire Ambtenarenwet 1931 en 87 van het Reglement voor de militaire ambtenaren der Koninklijke Landmacht, naast de reeds in de artikelen 362 en 363 van het Wetboek van Strafrecht vervatte bepalingen, toelaatbaar is, bevestigend moet worden beantwoord;

Overwegende, dat aan beklaagde is ten laste gelegd: [zie vonnis — *Red.*];

Overwegende, dat het Hof uit het vonnis, waarvan beroep, overneemt de bewijsmiddelen en de bewezenverklaring;

Overwegende, dat het bewezen verklaarde moet worden gekwalificeerd als:

„Als militair opzettelijk nalaten enig door ons of van onzentwege vastgesteld dienstvoorschrift op te volgen, gepleegd in tijd van oorlog, meermalen gepleegd”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 135 van het Wetboek van Militair Strafrecht, juncto artikel 87 van het Reglement voor de militaire ambtenaren van de Koninklijke Landmacht en 57 van het Wetboek van Strafrecht;

[Dictum: veroordeelt beklaagde: I. tot gevangenisstraf voor de tijd van drie maanden; beveelt dat deze gevangenisstraf niet zal worden ten uitvoer gelegd, tenzij het Hof later anders mocht gelasten etc. (3 jaar proeftijd); II. tot een geldboete van f 50 (vijftig gulden), met bepaling dat die geldboete, bij gebreke van betaling of verhaal zal worden vervangen door hechtenis voor de tijd van twintig dagenn — *Red.*].

NASCHRIFT.

Of een onderwerp door een hoger wetgevend orgaan uitputtend is geregeld of niet, met name of de hogere wetgever bedoeld heeft, dat al hetgeen hij terzake van dat onderwerp ongeregeld heeft gelaten, ongeregeld moet blijven (en dus verboden terrein is voor de lagere wetgever) dan wel of op dat ongeregeld gelaten gebied aanvullende regelingen van de lagere wetgever toelaatbaar zijn, is een vraag welke beantwoord dient te worden door beschouwing van de strekking van die (hogere) voorschriften en van de bedoeling van de (hogere) wetgever; onderwerpen, terzake waarvan vaak tweeërlei antwoord goed

verdedigbaar is. Hoe uitvoerig en overtuigend de Krijgsraad dan ook zijn standpunt gemotiveerd heeft, het wekt geen al te grote verwondering dat het Hoog Militair Gerechtshof, gelet op het feit dat reeds herhaaldelijk een dergelijk feit met een veroordeling op grond van artikel 135 W.M.Sr. j^o artikel 87 R.M.A.K.L. werd bekreund, zich bij zijn terzake gevestigde jurisprudentie heeft gehouden.

Er is echter een ander aspect. Er bestaan zeer vele voorschriften, de militaire dienst betreffende, welke bij (of krachtens) Koninklijk Besluit zijn gegeven. Het is daarbij niet de bedoeling geweest van de Kroon, dat al die (huishoudelijke) dienstvoorschriften door de sanctie van artikel 135 W.M.Sr. zouden worden afgedwongen. Dat heeft het Hoog Militair Gerechtshof in 1932 duidelijk doen blijken ten aanzien van een marinier die werd vervolgd wegens het niet opvolgen van een „dienstvoorschrift” (Reglement Eerbewijzen) toen hij naliet een sergeant de voorgeschreven militaire groet te brengen (sententie van 9 juni 1932, M.R.T. XXVII, blz. 300).

Slechts in het Reglement Krijgstucht (tegelijk met het Wetboek van Militair Strafrecht tot stand gekomen) heeft de Kroon uitdrukkelijk te kennen gegeven (artikel 15) dat zij dat Reglement niet als een „dienstvoorschrift” in de zin van artikel 135 W.M.Sr. heeft bedoeld; ten aanzien van de andere bij Koninklijk Besluit vastgestelde reglementen en voorschriften, de (huishoudelijke) militaire dienst betreffende, is zodanige mededeling achterwege gelaten. In die voorschriften echter, waarbij de Kroon gebruik heeft gemaakt van de haar in meergenoemd artikel 135 verleende bevoegdheid, de daar vermelde strafsanctie te bezigen, heeft zij dat duidelijk doen blijken. Ik meen dan ook dat als uitgangspunt dient te worden genomen dat bij Koninklijk Besluit vastgestelde voorschriften en reglementen, de militaire dienst betreffende, niet zijn „dienstvoorschriften” in de zin van artikel 135, tenzij zulks uit het betreffende voorschrift duidelijk blijkt.

Ik meen te mogen stellen dat er vóór de tweede wereldoorlog geen „dienstvoorschriften” als in artikel 135 W.M.Sr. bedoeld, bestonden; na de oorlog heeft de Kroon desbewust een aantal dienstvoorschriften uitgevaardigd, te weten die betreffende het wegverkeer ¹⁾ en het dienstvoorschrift inzake de legitimatieplicht ²⁾, terwijl voor een bepaald gedeelte van de krijgsmacht in Indonesië korte tijd een dienstvoorschrift heeft gegolden, regelende de ondergeschiktheid jegens bepaalde, in dienst bovengestelde, militairen van de Verenigde Staten van Indonesië ³⁾. In de considerans van de desbetreffende besluiten ⁴⁾ vindt men

¹⁾ K.B. van 19 september 1947 inz. artikel 37 Motor- en Rijwielwet (M.R.T. XL, blz. 560) — K.B. van 27 december 1950 inz. artikel 45 Wegenverkeerswet (M.R.T. XLIV, blz. 127/128) — K.B. van 26 juli 1952, Stbl. 431 inz. artikel 45 (nieuw) Wegenverkeerswet (M.R.T. XLV, blz. 560) — K.B. van 1 april 1953 Stbl. 167 inz. artikel 45 (nieuw) Wegenverkeerswet (M.R.T. XLVI, blz. 418).

²⁾ K.B. van 7 augustus 1950 inz. legitimatieplicht (M.R.T. XLIV, blz. 138).

³⁾ K.B. van 4 mei 1950 inz. bevelen van Indonesische militairen (M.R.T. XLIII, blz. 643).

⁴⁾ Ten aanzien van het militaire wegverkeer is de verwijzing naar artikel 135 W.M.Sr. in de considerans der latere (wijzigings-)besluiten achterwege gebleven.

duidelijke aanwijzing dat de Kroon op het bewuste voorschrift de sanctie van artikel 135 heeft gesteld. Ik meen dan ook dat, al is het R.M.A.K.L. een voorschrift (gedeeltelijk ook) de dienst betreffende, vastgesteld bij Koninklijk Besluit, het niettemin niet is een „dienst-„voorschrift” in de zin van artikel 135 W.M.Sr., evenmin als zulks het geval is met het Reglement Eerbewijzen en met al die andere (huishoudelijke) voorschriften.

Men zie over de onderwerpelijke materie ook Mr D. B. A. FRANKEN in M.R.T. XLI, blz. 627 en Mr H. J. F. BIJVOET in M.R.T. XLVIII, blz. 23; voor jurisprudentie zie men vonnis van de Krijgsraad te Velde West van 25 juni 1952 en sententie van het H.M.G. van 7 oktober 1952, M.R.T. XLV, blz. 701 v.; sententie van het H.M.G. van 21 oktober 1952, M.R.T. XLVI, blz. 180 (en in verband daarmee ook M.R.T. XLVI blz. 421 en 568); vonnis van de Krijgsraad te Velde West van 16 mei 1956, M.R.T. L, blz. 106; vonnis van de Krijgsraad te Velde West van 26 september 1956, M.R.T. L, blz. 178.

W. H. V.

DISCIPLINAIRE BESLISSING.

Hoog Militair Gerechtshof.

Beschikking van 9 april 1957.

President: Mr Doornbos; *Leden:* Luitenant-Generaal Van der Kroon, Luitenant-Generaal Mr Schepers, Generaal-Majoor-Vlieger-Waarnemer Zegers, gep. Kapitein ter Zee Van Langeveld (plv.).

Een squadroncommandant strafte een korporaal met 10 dagen licht arrest, omdat deze de contrôle op de reveille door de officier van piket had bemoeilijkt door de deur van de korporaalskamer, waarin hij sliep, op slot te draaien.

Daarna stelde hij de korporaal in de gelegenheid nog iets te vragen. Deze, wetende dat 2 dagen verzuwaard arrest (volgens de wet) zwaarder is dan 10 dagen licht arrest, vroeg toen of de opgelegde straf gewijzigd kon worden in een straf van 2 dagen verzuwaard arrest, daaraan desgevraagd ter toelichting toevoegend, dat hij dan kon meedoen aan een cycle cross (art. 29 W.Kr.).

De squadronscommandant wijzigde daarop onmiddellijk de reeds opgelegde en aangezegde straf van 10 dagen licht arrest in 14 dagen verzuwaard arrest en wijzigde de oorspronkelijke strafreden door daaraan het nieuwe feit toe te voegen.

Voor het nieuwe krijgstuchtelijke vergrijp mocht de korporaal niet worden gestraft door verzuwaring van de reeds opgelegde en aangezegde straf en toevoeging van de omschrijving van het nieuwe vergrijp aan de oorspronkelijke strafreden.

Beklag gedeeltelijk gegrond verklaard; de oorspronkelijk opgelegde

straf, welke in goede verhouding stond tot de ernst van klagers tekortkoming, hersteld en de oorspronkelijke strafreiden verbeterd.

(Art. 68 W.Kr.).

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gelezen een verklaring, gedagtekend 15 februari 1957 van de korporaal E. A. J. M. de V., dienende bij het Luchtmacht Instructie Regiment, 2e Instructie Groep, 3e Squadron te Nijmegen, waarbij deze 's-Hofs eindbeslissing inroept naar aanleiding van de beschikking op het beklag door hem ingediend bij de commandant van de 2e Instructie Groep van het Luchtmacht Instructie Regiment over de straf van veertien dagen verzwaaard arrest, hem opgelegd door zijn commandant wegens:

1. „De contrôle op de reveille door de Officier van Piket bemoeilijkt door de deur van het vertrek waar hij sliep op slot te draaien”.

2. „Zich op het Squadron rapport onmilitair gedragen door te vragen om twee dagen verzwaaard arrest omdat hem dat beter uitkwam”,

bij welke beschikking — op 13 februari 1957 genomen en op 14 februari 1957 aan klager uitgereikt — het beklag ongegrond werd verklaard;

Gezien de op deze zaak betrekking hebbende bescheiden;

Gehoord de klager;

Gelet op het advies van de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht;

Gelet op het door de Raadsheer-Commissaris, de Generaal-Majoor-Vlieger-Waarnemer J. L. ZEGERS gehouden onderzoek, waarbij als getuige onder ede werd gehoord de kapitein G. Vonk, commandant van het 3e Squadron, 2e Instructie Groep van het Luchtmacht Instructie Regiment, de strafoplegger;

Overwegende, dat bij het gehouden onderzoek is gebleken dat klager op 6 februari 1957 door zijn Squadroncommandant werd gestraft met tien dagen licht arrest omdat hij de contrôle op de reveille door de Officier van Piket had bemoeilijkt door de deur van de korporaalskamer, waarin hij sliep, op slot te draaien; dat deze straf hem door zijn Squadroncommandant werd aangezegd, waarna hij in de gelegenheid werd gesteld nog iets te vragen; dat klager — hoewel hem bekend was dat een straf van twee dagen verzwaaard arrest zwaarder is dan een straf van tien dagen licht arrest — daarop gevraagd heeft of de straf gewijzigd kon worden in een straf van twee dagen verzwaaard arrest; dat de strafoplegger antwoordde: „Hoe kom je daar nu bij?” en klager zijn vraag toelichtte door te zeggen: „Dan kan ik meedoen aan „de training voor een cycle cross”; dat de strafoplegger klager onmiddellijk antwoordde met de woorden: „Je kunt het krijgen zoals je wilt, „maar dan geen twee dagen verzwaaard arrest, maar veertien dagen”;

Overwegende, dat klager zich blijkens het vorenstaande weliswaar, nadat hem de straf van tien dagen licht arrest was aangezegd, onmilitair heeft gedragen, doch dat zulks een nieuw krijgstuuchtelijk vergrijp

oplevert, waarvoor klager niet mocht worden gestraft door verzwarend van een reeds opgelegde en aangezegde straf onder toevoeging van het nieuwe feit aan de oorspronkelijke strafreden;

Overwegende, dat derhalve in de omschrijving van de strafreden het onder 2 vermelde feit moet vervallen;

Overwegende, dat de aanvankelijk opgelegde straf van tien dagen licht arrest staat in goede verhouding tot de ernst van klagers tekortkoming, in de omschrijving van de strafreden onder 1 vermeld;

Krachtens artikel 68 van de Wet op de Krijgstucht de eindbeslissing nemende op het beklag;

Verklaart dit gedeeltelijk gegrond;

Wijzigt de omschrijving van de strafreden, zodat deze komt te luiden:

„De contrôle op de reveille door de Officier van Piket bemoeilijkt „door de deur van het vertrek, waarin hij sliep, op slot te draaien”;

Wijzigt de opgelegde straf in die van tien dagen licht arrest, welke straf wordt geacht te zijn ten uitvoergelegd door het ondergaan van de straf van veertien dagen verzwaard arrest;

Beveelt, dat de gewijzigde omschrijving van de strafreden en de gewijzigde straf in klagers straflijst zullen worden ingeschreven in stede van die, waarover beklag;

Bepaalt, dat een afschrift van deze beslissing zal worden uitgereikt aan klager, de strafoplegger, de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht en de Minister van Oorlog.

NASCHRIFT.

1. Uit bovenstaande beschikking krijgt men de indruk, dat de squadroncommandant de gewijzigde straf heeft aangezegd zónder dat deze de (gewijzigde) strafreden reeds had geformuleerd. Toen de korporaal vroeg of de straf van 10 dagen licht arrest nog gewijzigd kon worden in 2 dagen verzwaard arrest, en de commandant deze vraag ónmiddellijk beantwoordde met wijziging van de straf van 10 dagen licht arrest in 14 dagen verzwaard arrest, was de gewijzigde strafreden naar alle waarschijnlijkheid nog niet geformuleerd. Straf en strafreden vormen echter één beslissing, d.w.z. dat zij onafscheidelijk aan elkaar zijn verbonden, m.a.w. dat zij tegelijk (aansluitend) aan de gestrafte behoren te worden medegeedeeld.

Strafoplegging is een kwestie van beleid. Uit het onderzoek blijkt m.i. niet, dat de vraag van klager op ongepaste of onredelijke wijze is gedaan.

Art. 38 W.Kr. bepaalt wèl, dat voor meerdere krijgstuchtelijke vergrijpen, die nog op afdoening wachten, slechts één hoofdstraf mag worden opgelegd enz., maar niet dat een réeds opgelegde straf en strafreden zou mogen worden gewijzigd, teneinde een even later gepleegd krijgstuchtelijk vergrijp alsnog daarin te verdisconteren. In het onderhavige geval was het krijgstuchtelijk vergrijp van het bemoeilijken van de contrôle van de officier van piket áfgehandeld; daarop kon de commandant niet meer terugkomen (art. 50 W.Kr.); bijgevolg moest het nieuwe vergrijp afzonderlijk worden berecht. Nu de squa-

droncommandant dit niet had gedaan, deed het H.M.G. de gewijzigde strafoplegging terecht teniet.

Het Hof overweegt, dat klager, nadat hem de straf van 10 dagen licht arrest was aangezegd, zich onmilitair heeft gedragen, doch dat zulks een nieuw krijgstuuchtelijk vergrijp oplevert, enz. De woorden „zich onmilitair heeft gedragen” zijn minder gelukkig gekozen. Een dienstplichtige die pas onder de wapenen is gekomen, gedraagt zich in het algemeen gedurende de eerste tijd van zijn verblijf in de militaire dienst nog onmilitair, zonder dat daarom van hem kan worden gezegd, dat hij zich daardoor aan een krijgstuuchtelijk vergrijp schuldig maakt. Kennelijk bedoelt het Hof dan ook, dat de korporaal zich onkrijgstuuchtelijk of ongepast heeft gedragen.

II. In het bijzonder valt het op, dat het H.M.G. in bovenstaande beschikking ermede volstaat daarin op te nemen een conclusie uit het door de raadsheer-commissaris gehouden onderzoek (art. 29 P.I.). Daarin (in de beklagbeschikking) ontbreekt de zakelijke inhoud der gebezigde bewijsmiddelen, waarop die conclusie steunt. Daardoor rijzen er allerlei vragen en ontstaan er onzekere indrukken; zie ook b.v. besch. H.M.G. van 9 april 1957, M.R.T. 1957 blz. 402. De Wet op de Krijgstuuchtheid bevat geen bepaalde voorschriften over de inrichting van beklagbeschikkingen (v.g.l. art. 197 R.L., art. 189 R.Z., art. 75, 77 P.I.) — de regeling daarvan zou worden overgelaten aan de formele militaire wetgeving —. Art. 68 W.Kr. bepaalt slechts: „De beslissing wordt, bij met redenen omklede beschikking, „in het openbaar uitgesproken.” Op grond van deze bepaling is deze nieuwe wijze van inkleden van beklagbeschikkingen m.i. niet bevredigend. Wanneer men weet, dat het meermalen om zware krijgstuuchtelijke straffen gaat, zoals b.v. streng arrest, plaatsing in de tucht-klassse en verlaging, waarbij soms beleidskwesties zijn betrokken, dan ontkomt men niet aan de indruk, dat door de nieuwe wijze van inkleden van beklagbeschikkingen door het Hof, de klok in het militaire tuchtrecht is teruggezet.

Wanneer men de gepubliceerde beklagbeschikkingen van het H.M.G. over een tijdvak van ongeveer een halve eeuw bestudeert, valt er een groot verschil te constateren tussen de beschikkingen, welke zijn geweest door het H.M.G., dat op 2 november 1946 is geïnstalleerd, en het H.M.G. in zijn vooroorlogse samenstelling (dat tot 20 oktober 1940 ongestoord heeft recht gesproken en bij Besluit van de Secretaris-Generaal van het departement van justitie van 19 maart 1941 werd opgeheven), dat overeenkomstig de bedoeling van de wetgever zitting hield met 2 raadsheren uit het Gerechtshof te 's-Gravenhage resp. de Hoge Raad der Nederlanden.

De beschikkingen van het H.M.G. in zijn oude samenstelling zijn uitvoerig gemotiveerd op grond van de in de beschikking opgenomen zakelijke inhoud der gebezigde bewijsmiddelen, terwijl zulks met de beschikkingen welke het huidige Hof neemt, niet steeds het geval is.

Ik zie deze nieuwe wijze van inkleden der beklagbeschikkingen voor

een deel hierin gelegen, dat het Hof het prestige van meerderen zo min mogelijk afbreuk wenst te doen. Zie in dit verband ook de be-
 raadslaging in de Tweede Kamer der Staten-Generaal van 4 juni 1902,
 Van der Hoeven, Militair Straf- en Tuchtrecht III blz. 532, 533. Hoe
 zeer een dergelijk streven valt te waarderen, behoren de feiten niet te
 worden weggelaten of onvolledig te worden weergegeven, alleen om
 het gezag van de meerdere te ontzien of om andere redenen, b.v. werk-
 besparing. Door weglating der feiten kunnen verkeerde inzichten over
 de toedracht ener zaak ontstaan, tot schade van het vertrouwen in het
 militair gezag en in de militaire rechtspraak.

De M.v.O., aan wie het Hof een afschrift van zijn beschikking
 pleegt uit te reiken, zal, dunkt mij, ook meer gebaat zijn met be-
 schikkingen zoals deze vroeger werden geformuleerd. Teneinde een
 juist inzicht in een zaak te krijgen, in het bijzonder ook voor wat be-
 treft het beleid van onderhebbende commandanten, zal Zijne Excel-
 lentie thans in voorkomend geval genoodzaakt zijn om inzage van
 processtukken te vragen.

Wil het H.M.G. bepaalde delen uit een uitvoerig gemotiveerde be-
 schikking uit krijgstuuchtelijk oogpunt niet aan een klager mededelen,
 dan kan het Hof in zo'n geval volstaan met het geven van een uit-
 treksel daaruit aan deze. Maar de beschikking zelf behoort m.i. een
 in zichzelf gemotiveerde beslissing te zijn, zonder dat daarin een con-
 clusie wordt opgenomen van een onderzoek van een raadsheer-com-
 missaris, waardoor een beschikking uiteindelijk een conclusie uit een
 conclusie wordt. Aangezien „de redenen” (art. 68 W.Kr.) ergens op
 moeten steunen, n.l. op de zakelijke inhoud der gebezigde bewijs-
 middelen, behoren deze m.i. in de beschikking te worden vermeld.

Het hier gesignaleerde omtrent 's Hof's beschikkingen springt wel
 zeer duidelijk in het oog wanneer men bijvoorbeeld bovenstaande
 beschikking vergelijkt met een beschikking in een soortgelijk geval ge-
 nomen door het H.M.G. in zijn oude samenstelling op 28 september
 1926. (M.R.T. XXII blz. 494). A. F. S.

ADMINISTRATIEVE RECHTSPRAAK.

Centrale Raad van Beroep.

Uitspraak van 9 april 1957.

Voorzitter: Mr A. Blom (fgd.); Leden: Mr Dr T. Kruijff en Mr P. A.
 G. Ubink.

Een marinier, die buiten zijn standplaats wil blijven wonen, kan
 geen aanspraak maken op woningnoodfaciliteiten, nu hij als voor-
 naamste reden aanvoert de gezondheidstoestand van zijn dochtertje,
 een buiten de woningnood gelegen factor.

(Verplaatsingskostenbesluit 1946).

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

inzake A. U., wonende te D., klager, tegen de Minister van Marine, verweerder.

WAT AANGAAT DE FEITEN VAN HET TWISTGEDING:

Overwegende dat verweerder bij besluit van 27 juni 1956 — gelet op het rapport d.d. 27 maart 1956 betreffende de weigering door klager, sergeant der mariniers, van een hem aangeboden woning in zijn standplaats (Den Helder) en overwegende, dat door deze weigering nodeloos financieel nadeel voor het Rijk wordt veroorzaakt — heeft bepaald, dat de verleende woningnoodfaciliteiten in verband met het niet *kunnen* wonen in de standplaats, zoals bedoeld in circulaire voor de zeemacht 2101, punt 11, voor klager, met ingang van de datum vallende 14 dagen na uitreiking van deze beschikking aan betrokkene door diens commandant, worden ingetrokken;

Overwegende dat klager tegen dit besluit bij verweerder een bezwaarschrift heeft ingediend en daarin o.a. heeft verzocht alsnog in de gelegenheid te worden gesteld een verzoek in te dienen conform het gestelde in punt 41 van vorengenoemde circulaire;

Overwegende dat verweerder vervolgens, gelezen dit bezwaarschrift en gehoord de desbetreffende commissie van advies, bij besluit van 24 september 1956 het bezwaarschrift ongegrond heeft verklaard, daarbij tevens als zijn oordeel heeft vermeld, dat het indienen van een verzoek, als bedoeld in de voorlaatste alinea van het beroepschrift, geen zin heeft en derhalve achterwege kan blijven, en verder heeft bepaald, dat overeenkomstig het gestelde in circ. z. 2101, punt 26, met ingang van de datum vallende 14 dagen na het uitreiken van deze beschikking aan betrokkene, de woningnoodfaciliteiten — in het genot waarvan hij hangende de beslissing op het bezwaarschrift is gebleven — zullen worden ingetrokken;

Overwegende dat klager tegen dit besluit bij de Raad in beroep is gekomen en op de in het klaagschrift aangevoerde gronden heeft verzocht dat besluit te vernietigen en alsnog:

- a. een hernieuwd medisch onderzoek in te stellen naar de gezondheidstoestand van zijn dochttertje in verband met een verblijf te Den Helder,
- b. de intrekking van de woningnoodfaciliteiten ongedaan te maken, zulks met terugwerkende kracht tot 17 oktober 1956;

Overwegende dat verweerder heeft gediend van contra-memorie en hierin in hoofdzaak het volgende heeft betoogd:

„Klager stelt bij zijn in aanhef dezes genoemde klaagschrift beroep „in tegen mijn beschikking no. P.18574/9 dd. 24 september 1956, „waarbij de woning-noodfaciliteiten, welke klager aanvankelijk ge- „noot, werden ingetrokken.

„Als enige grond waarop het beroep berust, voert klager aan de „gezondheidstoestand van één van zijn twee dochttertjes, welke zo- „danig zou zijn dat een langdurig verblijf aan zee — in casu in de „standplaats van klager — voor de gezondheid van dat kind nadelig is.

„Zoals uit punt 11 van de dzz. overgelegde circulaire voor de zee- „macht 2101 moge blijken betreft het hier faciliteiten ten behoeve

„van een gehuwde beroepsmilitair die door *woningnood* is gedwongen
„vooreerst buiten zijn standplaats te moeten wonen.

„Evenbedoelde faciliteiten omvatten:

„a. de zogenaamde „boordplaatsing”, hetgeen impliceert huisves-
„ting en voeding van marinewege in de standplaats, zonder dat daar-
„voor aan betrokkene kosten in rekening worden gebracht;

„b. aanspraak op vervoer voor marinerekening bij permissie voor
„gezinsbezoek, ten hoogste driemaal in de vier weken, uitsluitend
„naar en terug van de woonplaats van het gezin.

„Vorenbedoelde faciliteiten zijn weliswaar opgenomen in voor de
„Koninklijke marine uitgevaardigde voorschriften doch zijn gebaseerd
„op en vloeien voort uit het bij algemene maatregel van bestuur vast-
„gestelde „Verplaatsingskostenbesluit” (Stb. 1946, G.371), hetwelk
„geldt voor de burgerlijke en militaire landsdienaren, blijkens artikel
„1, eerste lid van genoemd besluit. Vorengenoemd besluit is opge-
„nomen in de dzz. overgelegde circulaire voor de zeemacht 1781f, in
„hoofdstuk 1, onder A. De faciliteit „vrije huisvesting en voeding
„van marinewege” (boordplaatsing) is gestoeld op artikel 5, eerste lid
„van het Verplaatsingskostenbesluit: in plaatsen waar de Koninklijke
„marine over eigen accommodatie (walinrichtingen en logement-
„schepen) beschikt, worden de in vorengenoemd artikel bedoelde be-
„langhebbende militairen der zeemacht in een inrichting of aan boord
„van een logementschip der zeemacht ondergebracht en genieten al-
„daar vrije huisvesing en voeding, in stede van te worden ondergebracht
„in een pension tegen vergoeding van ten hoogste 90 % der pension-
„kosten.

„De faciliteit van vervoer voor marinerekening bij permissie voor
„gezinsbezoek is gestoeld op artikel 6a, eerste lid van het Verplaat-
„singskostenbesluit.

„Uit de beide vorenvermelde bepalingen moge blijken dat de onder-
„havige faciliteiten zijn gebonden aan de voorwaarde „dat belang-
„hebbende met zijn gezin, in geval van verplaatsing, op de nieuwe
„standplaats er niet in kan slagen een geschikte woning te vinden en
„ook de burgemeester van de betreffende gemeente of een door deze
„aan te wijzen autoriteit verklaard heeft, dat geen woning voor hem
„beschikbaar is.” Hieruit is de in het opschrift van de circulaire voor
„de zeemacht 2101, en ook elders gebruikte begripsomschrijving
„woningnoodfaciliteiten” geboren.

„Ten slotte moge ik in dit verband nog verwijzen naar de dzz. over-
„gelegde order van blijvende aard van de commandant der zeemacht
„in Nederland (O.B.A.Z.N.) 104a, punt 215 juncto punt 310, waar-
„uit blijkt:

„a. dat voor boordplaatsing in aanmerking komen, gehuwde be-
„roepsmilitairen die *door woningnood* gedwongen zijn buiten hun
„standplaats te wonen op zodanige afstand van die standplaats, dat
„dagelijks heen en weer reizen tussen woon- en standplaats niet moge-
„lijk is;

„b. dat militairen, die niet in aanmerking komen voor boord-
„plaatsing, aan de wal geplaatst zullen zijn.

„Het zal Uw raad duidelijk zijn dat in het onderhavige geval het
„niet „kunnen” wonen van klager in zijn standplaats Den Helder *niet*
„het gevolg is van woningnood doch een uitvloeisel is van particuliere
„omstandigheden, waarbij het irrelevant is of de gezondheidstoestand
„van klager's dochtertje hem al dan niet terecht aanleiding geeft zijn
„gezin niet te Den Helder te vestigen. Het doen instellen van een her-
„nieuwd medisch onderzoek naar de gezondheidstoestand van het
„betreffende dochtertje van klager — zoals door hem aan het slot
„van zijn klaagschrift onder a. gevorderd — heeft derhalve geen zin.

„Ik ben dan ook van mening dat klager terecht de woningnood-
„faciliteiten zijn ontnomen en dat zijn beroep tegen mijn desbetreffen-
„de besluit no. P.18574/9 dd. 24 september 1956 ongegrond dient
„te worden verklaard.”;

IN RECHTE:

Post alia:

Overwegende ten aanzien van de hoofdzaak, dat bij de contra-
memorie terecht is betoogd, dat op de door klager verlangde woning-
noodfaciliteiten, genoemd in punt 11 van de circulaire zeemacht 2101
(beschikking van de Minister van Marine van 27 september 1952),
slechts aanspraak bestaat, indien de militair *door woningnood* ge-
dwongen is buiten zijn standplaats te wonen;

dat evenwel de aan klager in zijn standplaats Den Helder aange-
boden woning — naar hij niet langer heeft betwist — op zichzelf
voor hem wel passend was, maar hij als bezwaar om in deze plaats
met zijn gezin te gaan wonen slechts aanvoert, dat voor de gezond-
heid van zijn in 1950 geboren dochtertje een langdurig verblijf aan
zee, en dus ook in Den Helder, nadelig is;

dat te dezen derhalve geen sprake is van een in de *woningnood*
gelegen reden om buiten de standplaats te wonen, zodat klagers be-
zwaar tegen verweerders vorengenoemd besluit van 27 juni 1956 tot
intrekking der woningnoodfaciliteiten, bij het aangevallen besluit van
24 september 1956 terecht ongegrond is verklaard;

Overwegende voorts, dat verweerder in het aangevallen besluit
van 24 september 1956 ook nog als zijn oordeel te kennen heeft
gegeven, dat het indienen van een verzoek conform het gestelde in
punt 41 van vorengenoemde circulaire geen zin heeft;

dat in dit punt is bepaald: „Indien een gehuwde beroepsmilitair
„der zeemacht, als bedoeld in punt 11, andere gegronde redenen dan
„woningnood in de standplaats heeft om buiten zijn standplaats te
„blijven wonen, kan hij, binnen 2 weken na de datum van plaatsing,
„langs de hiërarchieke weg bij de minister van marine een gemoti-
„veerd verzoek indienen om vrijstelling van de verplichting zich in
„zijn nieuwe standplaats als woningzoekende te laten inschrijven.”;

dat klager een verzoek, als hierbedoeld, niet heeft ingediend binnen
de gestelde termijn van twee weken, maar zich integendeel in zijn
standplaats Den Helder wel als woningzoekende heeft laten inschrij-

ven en pas, nadat hem als gevolg hiervan een woning was aangeboden, tegen het wonen in zijn standplaats bezwaar heeft gemaakt;

dat de Raad onder deze omstandigheden buiten beoordeling kan laten en ook laat, of het in de gezondheidstoestand van klagers dochterte gelegen bezwaar al dan niet gegrond is (in de gedingstukken vindt de Raad trouwens geen voor hem genoegzame gegevens ter beantwoording van deze vraag);

dat immers niet kan worden gezegd, dat het door verweerder in het besluit van 24 september 1956 — min of meer ten overvloede — uitgesproken oordeel, dat het indienen van een verzoek als in genoemd punt 41 bedoeld geen zin heeft en derhalve achterwege kan blijven, in strijd is met enig toepasselijk algemeen verbindend voorschrift of berust op een verkeerd gebruik van bevoegdheid, als bedoeld in het 1e lid van artikel 58 der Ambtenarenwet 1929;

dat de Raad het uitspreken van dat oordeel met name niet aanmerkt als een besluit tot afwijzing van een verzoek, in voornoemd punt 41 bedoeld, zijnde zulk een verzoek trouwens ook niet ingediend;

Overwegende dat uit het vorenoverwogene volgt, dat klagers beroep, bij gebreke van gronden, als in het 1e lid van artikel 58 der Ambtenarenwet 1929 omschreven, ongegrond moet worden verklaard;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Verklaart het beroep ongegrond.

Centrale Raad van Beroep.

Uitspraak van 26 februari 1957.

Voorzitter: Mr A. Blom (fgd.); Leden: Mr P. J. Rutgers van der Loeff en Mr P. A. G. Ubink.

Wervingsbrochure voor versnelde opleiding tot onderofficier moet, bij gebreke aan een daaraan ten grondslag liggend algemeen voorschrift, en zelf populair en gebrekkig zijnde, niet als algemeen verbindend voorschrift worden beschouwd. Toch is de minister aan die brochure gebonden op grond van een algemeen beginsel van behoorlijk bestuur, nl. dat der rechtszekerheid. Het bestreden besluit, inhoudend dat een „pupil” voortaan onder het Bevorderingsvoorschrift 1953 zal vallen, is in casu in strijd met het algemeen beginsel van behoorlijk bestuur, dat zorgvuldigheid vordert.

(Artikel 11 R.M.A.K.L.).

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

inzake P. S., wonende te 's-Gravenhage, eiser in hoger beroep, tegen de Minister van Oorlog, gedaagde in hoger beroep,

WAT AANGAAT DE FEITEN VAN HET TWISTGEDING:

Overwegende dat op 12 september 1955 ten aanzien van eiser het volgende besluit is genomen:

„de Minister van Oorlog

„Gezien de omtrent de korporaal der 1e klasse-schrijver P., uitgebrachte beoordeling;

„overwegende dat P., voornoemd, blijk heeft gegeven niet die eigenschappen te bezitten, die het rechtvaardigen hem de opleiding als aangegeven in de wervingsbrochure „Beroepsonderofficier bij leger of luchtmacht” te doen vervolgen;

„bepaalt, dat betrokkene alsnog te rekenen van 1 juni 1955 niet meer geacht wordt de bevorderingsgang te volgen zoals aangegeven in de wervingsbrochure „Beroepsonderofficier bij leger of luchtmacht”;

„dat in den vervolge de bevorderingsprocedure op hem van toepassing zal zijn als neergelegd in het bevorderingsvoorschrift voor het beroepspersoneel beneden de rang van tweede-luitenant der Luchtmacht 1952;

„dat zijn rechtspositie dienovereenkomstig zal worden geregeld; „brengt zulks ter kennis van belanghebbende.”;

Overwegende dat het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage, rechtsprekende in militaire ambtenarenzaken, bij uitspraak van 9 april 1956 — waarnaar hierbij wordt verwezen — het beroep, door eiser tegen voormeld besluit ingesteld, ongegrond heeft verklaard;

Overwegende dat de gemachtigde van eiser tegen deze uitspraak bij de Raad tijdig in hoger beroep is gekomen en in het beroepschrift heeft aangevoerd:

„Klager blijft van oordeel, dat te zijnen aanzien gehandeld is in strijd met hetgeen in de wervingsbrochure als een binnen twee jaren bereikbaar resultaat in uitzicht werd gesteld.

„Het overbrengen naar een andere bevorderingsregeling dan die, welke in de wervingsbrochure is omschreven, ziet hij als een eenzijdige handeling, waarin hij niet is gekend en strijdig met de gang van zaken, op grond waarvan hij als minderjarige toestemming van zijn ouders verkreeg, om een vrijwillige verbintenis te mogen aangaan.

„In de overwegingen van het ambtenarengerecht komt tot uiting, dat het oordeel van de reserve-kapitein C. over hem uitgebracht, genoegzaam steun vindt in de opgemaakte inlichtingenstaat, hetgeen naar zijn mening niet het geval is.”;

op grond waarvan hij de Raad heeft verzocht voormeld besluit van 12 september 1955 alsmede de uitspraak van het Ambtenarengerecht te vernietigen en voorts heeft gevorderd „dat, zo zijn klacht gegrond wordt verklaard:

„a. het laatste semester alsnog mag worden gevolgd;

„b. bij voldoen aan het sergeants-examen, bevordering tot sergeant dient te geschieden met ingang van de datum, waarop hij rechtens volgens de brochure daarop aanspraak kan maken, „i.c. met ingang van 11 mei 1955.”;

zijnde deze vordering namens eiser ter 's Raads terechtzitting — op grond dat eiser inmiddels in de loop van 1956 alsnog was toegelaten tot een opleiding voor sergeant en, nadat deze met gunstige uitslag

was bekroond, vervolgens tijdelijk tot sergeant was bevorderd — aldus gewijzigd, dat hij alsnog 6 maanden na 1 juni 1955 voor een effectieve bevordering tot beroepssergeant in aanmerking wordt gebracht;

IN RECHTE:

Overwegende dat het bestreden besluit ertoe strekt eiser te rekenen van 1 juni 1955 1e te onttrekken aan de toepassing van wat daarin is aangeduid als de bevorderingsgang, aangegeven in de wervingsbrochure „Beroepsonderofficier bij leger of luchtmacht” (in deze uitspraak verder te noemen: de wervingsbrochure) en 2e te brengen onder de bevorderingsprocedure, neergelegd in het „Bevorderingsvoorschrift voor het beroepspersoneel beneden de rang van tweede-luitenant der Luchtmacht 1952” (in deze uitspraak verder te noemen: het Bevorderingsvoorschrift);

Overwegende dat eiser het bestreden besluit aanvecht op deze grond, dat het in strijd is met genoemde wervingsbrochure, maar gedaagde hiertegenover in de eerste plaats heeft betoogd, dat de wervingsbrochure niet als een algemeen verbindend voorschrift kan worden aangemerkt;

dat n.l. vanwege gedaagde in de bij het Ambtenarengerecht ingediende contra-memorïe is aangevoerd:

„Mocht klager de brochure „Beroepsonderofficier bij leger of „„luchtmacht”, uitgave 1952 (de Pupillenregeling) als een zodanig „voorschrift opvatten, zo wordt deze opvatting dezerzijds niet gedeeld.

„Deze brochure bedoelt slechts de niet-militaire ambtenaar, die „dienstneming overweegt, in grote lijnen een inzicht te geven van de „opleidings- en bevorderingsmogelijkheden.

„Het is geenszins een minutieus uitgewerkt voorschrift, waaraan „algemeen verbindende kracht mag worden toegekend. Derhalve „wordt door ondergetekende vermeend, dat het beroepschrift niet ont- „vankelijk is.”;

dat voorts namens gedaagde blijktens de ter terechtzitting van het Ambtenarengerecht overgelegde pleitnotities is betoogd:

„Klager beroept zich evenwel op een brochure die het karakter „draagt van een populair gehouden publicatie ten behoeve van die- „genen die een globaal inzicht wensen te verkrijgen bij eventuele „dienstneming als beroepsmilitair. Het niet bindend karakter van de „z.g. „pupillenbrochure” blijkt bovendien uit de populaire wijze waar- „op de brochure is geredigeerd, hetgeen bij een algemeen verbindend „voorschrift ondenkbaar is.

„In deze wordt verwezen naar de bladzijde 3 waarin is gesteld: „Jongeman, denk er eens over. Lees deze brochure verder en laat haar „aan je ouders lezen. Praat er samen eens over; bladzijde 4: met een „woord aan de ouders, alsmede dat de kazerne er helder en goed „verzorgd uitziet en dat er een badgelegenheid is enz., enz.

„Met name wordt ten stelligste ontkend dat klager de brochure als „een regeling van zijn rechtspositie zou mogen beschouwen, zoals dit „b.v. met het Reglement voor de militaire ambtenaren der Koninklijke „Landmacht en de bevorderingsvoorschriften wel het geval is.”; en

dat namens gedaagde ter 's Raads terechtzitting is aangevoerd:

„Eiser meent een beroep te kunnen doen op een brochure, die „slechts ten doel heeft adspirant beroepsmilitairen beneden de rang „van 2e luitenant, zeer in het algemeen, een *indruk* te geven omtrent „de gang van zaken in de militaire dienst. Dit „algemeen”, a.h.w. „„vrijblijvende” karakter der brochure blijkt duidelijk uit de populaire „wijze, waarop dit is samengesteld en welke bij een „algemeen ver- „„bindend voorschrift” ondenkbaar zou zijn.

„Dat eiser de brochure als een voorschrift, houdende regeling van „zijn rechtspositie, zou mogen beschouwen, wordt dezerzijds dan ook „ten stelligste ontkend.”;

Overwegende daaromtrent dat volgens artikel 11 eerste lid van het Reglement voor de militaire ambtenaren der Koninklijke landmacht, vastgesteld bij Koninklijk Besluit van 22 augustus 1931, Stb. 378 (verder aan te duiden als: het Reglement) de bevordering geschiedt door of vanwege gedaagde volgens de daarvoor gedaagde gestelde of nader te stellen regelen;

dat het Bevorderingsvoorschrift bij ministeriële beschikking van 15 juni 1952 is vastgesteld ter uitvoering van dat artikel 11 eerste lid;

dat echter de door het Ministerie van Oorlog uitgegeven wervingsbrochure wel blijk geeft van een bevorderingsregeling, welke, naar aan de Raad is gebleken, afwijkt van die van het Bevorderingsvoorschrift, met name in zoverre ze een snellere bevordering in uitzicht stelt (het 6e lid van genoemd artikel 11 opent de mogelijkheid tot afwijking van dat voorschrift), maar de wervingsbrochure noch naar haar vorm noch naar haar inhoud kan worden aangemerkt als een algemeen verbindend voorschrift, waarbij regelen worden gesteld omtrent de bevordering;

dat dit bijzonder duidelijk is ten aanzien van de opleiding, waarvoor eiser was bestemd, n.l. die voor kantoordienst bij de luchtmacht, welke opleiding valt onder de opleidingen, waaromtrent op bladzijde 24 der wervingsbrochure is geschreven: „Voor deze laatste opleidingen „geldt in het algemeen ongeveer hetzelfde als hiervoor is vermeld „voor de adspirant-onderofficier van het leger”;

dat de wervingsbrochure naar haar inhoud in feite niet hoger en anders kan worden gewaardeerd dan als een populair, nogal eenzijdig op werving ingesteld, geschriftje voor jongemannen van 16 tot en met 20 jaar, in het bezit van het diploma M.U.L.O. of een getuigschrift van een ambachtsschool, en voor hun ouders, met inlichtingen over een kortdurende opleiding voor beroepsonderofficier bij leger of luchtmacht;

dat evenwel zou mogen en moeten worden verondersteld, dat de inhoud der wervingsbrochure een weergave was van regelen, door gedaagde vastgesteld ter uitvoering van artikel 11 (lid 1 of 16) van het Reglement;

dat echter, naar gedaagdes gemachtigde ter 's Raads terechtzitting desgevraagd heeft medegedeeld, zodanige regelen niet bestaan, zodat de Raad moet constateren, dat gedaagde beroepspersoneel werft op

voorwaarden, afwijkend van het rechtsgeldig vastgestelde Bevorderingsvoorschrift en niet vastgelegd in enig algemeen verbindend voorschrift, en dat gedaagde dan bovendien, als iemand, die op die voorwaarden een militaire verbintenis heeft aangegaan, zich tegenover de ambtenarenrechter op die voorwaarden beroept, tegenwerpt, dat het beroep niet-ontvankelijk moet worden verklaard, omdat geen beroep wordt gedaan op enig algemeen verbindend voorschrift;

dat eisers raadsman de vraag heeft opgeworpen of de wervingsbrochure dan moet worden beschouwd als een „pamfletje zonder „waarde” of als een „berekend reclame-object, waaraan men niet te „veel waarde mag hechten”, zodat eisers vader en eiser „slachtoffers „zijn van een door de overheid opgezette campagne”, voor welke vraag reden bestaat, nu gedaagdes gemachtigde — blijkens het vorengeciteerde — heeft gesproken over het „vrijblijvende” karakter der brochure;

dat evenwel, al kan de wervingsbrochure zelf niet worden aangemerkt als een algemeen verbindend voorschrift, naar 's Raads oordeel onaanvaardbaar is, dat die brochure, vanwege gedaagde uitgegeven met het oogmerk daarmede aspirant-beroepsonderofficieren te werven, en door eiser en diens vader aanvaard als grondslag van de door eiser voor de tijd van 6 jaren gesloten militaire verbintenis, een vrijblijvend karakter zou hebben;

dat integendeel moet worden aangenomen, dat gedaagde, indien hij zich aan de in de wervingsbrochure, zij het op een min of meer primitieve en gebrekkige wijze, geformuleerde regels geenszins gebonden zou achten en dienovereenkomstig zou handelen, zou handelen in strijd met een tot de algemeen verbindende voorschriften te rekenen algemeen beginsel van behoorlijk bestuur, n.l. het beginsel der rechtszekerheid, hetwelk in een geval als het onderhavige vordert, dat gedaagde zich — zo ver mogelijk — aan die regels houdt;

Overwegende dat daarom thans moet worden onderzocht, of gedaagde — hetgeen hij ontkent — bij het nemen van het bestreden besluit heeft gehandeld in strijd met de wervingsbrochure;

Overwegende hieromtrent, dat de wervingsbrochure voor de opleiding tot onderofficier-instructeur bij de landmacht, voorzover te dezen van belang, op de bladzijden 17 en 18 het volgende inhoudt:

„De opleiding tot onderofficier-instructeur duurt 2 jaar en is verdeeld in 4 halfjaarlijkse periodes (semesters).

„In het eerste en tweede halfjaar volgt de a.s. instructeur de militaire „basisopleiding en de algemene opleiding aan de Onderofficiersschool „te Weert. Dit eerste jaar opleiding is voor de leerlingen van alle „wapens en dienstvakken gelijk.

„Zoals reeds vermeld wordt de leerling na afloop van het eerste „semester, dus na 6 mnd. opleiding, aangesteld tot soldaat 1e klasse. „Aan het eind van het tweede semester, dus na een jaar opleiding, „heeft bevordering plaats tot korporaal.

„Voor elke bevordering zijn vanzelfsprekend het gedrag, de wijze „van dienen, de vorderingen enz. bepalend.

„Het tweede jaar der opleiding heeft vervolgens plaats bij de wapen-
„scholen van de diverse wapens en dienstvakken, waarvoor de leer-
„ling in aanmerking is gebracht.

„In het tweede jaar volgt na 6 maanden — dus aan het einde van
„het derde semester —, indien aan de daarvoor te stellen eisen wordt
„voldaan, bevordering tot korporaal der 1e klasse.

„Normaal heeft aan het einde van het tweede jaar, indien het
„examen voor sergeant ook met gunstig gevolg is afgelegd, bevoor-
„ding plaats tot sergeant.

„Het doel, onderofficier-instructeur, wordt dus normaal na een
„totale opleidingstijd van 2 jaar bereikt.

„In bijzondere gevallen en bij gebleken mindere geschiktheid voor
„opleiding in een volgend semester mag éénmaal gedurende de gehele
„opleiding worden gedoubleerd.”;

dat in de wervingsbrochure voorts, zoals reeds is vermeld, op blad-
zijde 24 onder andere ten aanzien van de opleiding voor kantoor-
dienst bij de luchtmacht is medegedeeld, dat hiervoor „in het alge-
„meen ongeveer hetzelfde” geldt als vermeld is voor de adspiranten-
onderofficier van het leger;

dat eiser, geboren op 10 februari 1934, zijn militaire verbintenis
heeft aangegaan met ingang van 11 november 1952, is bestemd voor
de opleiding voor kantoor dienst bij de luchtmacht, met toestemming
van zijn vader en hem, niet is geplaatst op de onderofficiersschool te
Weert, daar inmiddels was besloten om de opleiding voor de lucht-
macht geheel gescheiden te houden van die voor het leger, een op-
leiding heeft ontvangen in hoofdzaak in de praktische militaire dienst
en verder op enkele cursussen, per 11 mei 1953 is bevorderd tot sol-
daat der 1e klasse, op 25 september 1953 is afgewezen bij het examen
voor korporaal-schrijver, op 21 september 1954 voor dit examen is
geslaagd, en bij één en dezelfde beschikking van 16 april 1955 is be-
vorderd tot korporaal met ingang van 4 juni 1954 en tot korporaal
der 1e klasse met ingang van 1 december 1954;

dat onder dagtekening 24 juni 1955 door de kapitein C. omtrent
eiser een „inlichtingsrapport” is opgemaakt, dat over hem een be-
oordeling inhoudt, welke vanwege gedaagde zodanig is geacht, dat hij
niet geschikt werd geoordeeld voor de rang van sergeant, en om deze
reden op 12 september 1955 het hiervoren vermelde bestreden besluit
is genomen, waarbij eiser met ingang van 1 juni 1955 is onttrokken
aan de bevorderingsgang volgens de wervingsbrochure en gebracht
onder die volgens het Bevorderingsvoorschrift;

dat de wervingsbrochure elke bevordering afhankelijk stelt van
„het gedrag, de wijze van dienen, de vorderingen enz.” en doubleren
slechts één maal toelaat;

dat daarom, indien de beoordeling dd. 24 juni 1955 als juist moet
worden aanvaard en indien op grond daarvan moet worden aange-
nomen, dat eiser, ook als hij de opleiding voor sergeant zou hebben ge-
volgd, toch (nog) niet geschikt zou zijn voor de bevordering tot sergeant,
het niet met de wervingsbrochure in strijd is, dat ten aanzien van

eiser, die reeds eenmaal had gedoubleerd, de bevordering volgens de wervingsbrochure niet verder werd toegepast;

dat de Raad echter vooralsnog niet ten volle overtuigd is, dat aan eiser met genoemde beoordeling in alle opzichten recht is gedaan, mede, omdat ter 's Raads terechtzitting is gebleken, dat eiser enige maanden later wel geschikt is verklaard voor de opleiding tot sergeant en, na deze opleiding met gunstige uitslag te hebben voltooid, tijdelijk tot deze rang is bevorderd;

dat de Raad daarom, alvorens tot een eindbeslissing te komen, reden zou hebben gevonden genoemde kapitein C. alsnog als getuige te horen, ware het niet, dat het bestreden besluit nietig moet worden verklaard op grond van de nu volgende overweging;

Overwegende dat de wervingsbrochure blijkens het vorenoverwogene niet toelaat, dat degeen, die zich op grond van deze brochure aan de militaire dienst heeft verbonden, meer dan eenmaal doubleert, maar in het geheel niet aangeeft, wat er kan of moet geschieden, indien hij blijkt niet in ten hoogste $2\frac{1}{2}$ jaar het gestelde doel te kunnen bereiken;

dat de wervingsbrochure met name niet doet blijken, dat de betrokkene dan wordt gebracht onder het Bevorderingsvoorschrift (dit wordt in die brochure in het geheel niet genoemd), en ook de verbandakte naar dit voorschrift niet verwijst;

dat het naar 's Raads oordeel geenszins vanzelfsprekend is, dat, indien de betrokkene niet langer de bevorderingsgang volgens de wervingsbrochure kan volgen, op hem het Bevorderingsvoorschrift wordt toegepast, daar het tenminste even goed denkbaar is aan de betrokkene in zulk een geval het recht te geven de militaire dienst te verlaten;

dat deze laatste mogelijkheid temeer redelijk is, daar uit de wervingsbrochure in het geheel niet blijkt, dat de daar geschetste bevorderingsgang niet de normale is, en nog minder dat aan de pupillen dezelfde eisen worden gesteld als aan hen, die de normale bevorderingsgang volgen en op veel minder jeugdige leeftijd in dienst treden en kunnen worden bevorderd;

dat gedaagdes gemachtigde ter 's Raads terechtzitting desgevraagd uitdrukkelijk heeft verklaard, dat de betrokkene in een geval als vorenbedoeld inderdaad het recht heeft om de dienst te verlaten en dat ook eiser, indien hij erom had verzocht, van zijn verbintenis zou zijn ontheven;

dat eiser evenwel ter 's Raads terechtzitting heeft medegedeeld, dat hij destijds aan zijn commandant heeft gevraagd, of hij zijn verbintenis kan beëindigen, maar deze vraag toen ontkennend is beantwoord, een antwoord, dat naar 's Raads oordeel zeer begrijpelijk is, nu het 3e lid van artikel 10 van het Reglement, evenals bladzijde 12 der wervingsbrochure, het recht tot opzegging der verbintenis slechts geeft in het eerste jaar nadat ze werd aangegaan;

dat, nu gedaagde heeft verzuimd eiser, toen deze ongeschikt werd geoordeeld om de bevorderingsgang volgens de wervingsbrochure verder te volgen, voor de keus te stellen of zich uit de verbintenis te

doen ontheffen òf te worden gebracht onder de bevorderingsprocedure volgens het Bevorderingsvoorschrift, het bestreden besluit naar 's Raads oordeel is genomen in strijd met het tot de toepasselijke algemeen verbindende voorschriften te rekenen algemeen beginsel van behoorlijk bestuur, dat vordert, dat een besluit als het onderhavige met de nodige zorgvuldigheid wordt genomen;

Overwegende dat om deze reden het bestreden besluit nietig moet worden verklaard en de aangevallen uitspraak moet worden vernietigd, waarna het aan gedaagde moet worden overgelaten om, indien hij van oordeel blijft, dat eiser aan de bevorderingsgang volgens de wervingsbrochure moet worden onttrokken, aan eiser de keus te laten tusschen beëindiging van de verbintenis en het worden gebracht onder de bevorderingsgang volgens het Bevorderingsvoorschrift;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Vernietigt de uitspraak, waarvan beroep;—

Verklaart het bestreden besluit nietig.—

NASCHRIFT.

Het meest opmerkelijke in deze uitspraak is, dat werd uitgemaakt, dat een bepaalde regeling, die op zich zelf niet op enig voorschrift gefundeerd is en ook uit hoofde van zijn opzet en inhoud niet als „algemeen verbindend voorschrift” kan worden gekwalificeerd, toch voor de autoriteit die de regeling opstelde, verbindend kan zijn, en wel op grond van een algemeen beginsel van behoorlijk bestuur. Artikel 58, lid 1, der Ambtenarenwet noemt weliswaar dit begrip niet, maar volgens vaste jurisprudentie van de Centrale Raad van Beroep moeten bepaalde algemene rechtsbeginselen en beginselen van behoorlijk bestuur gerekend worden te behoren tot de „algemeen verbindende voorschriften”, tegen schending waarvan genoemd artikel beroep openstelt. Maakte in het onderhavige geval toetsing aan het zo juist genoemde beginsel het beroep ontvankelijk, het werd gegrond bevonden, omdat het bestreden besluit in strijd werd geacht met een ander algemeen beginsel van behoorlijk bestuur, namelijk dat, hetwelk vordert, dat een besluit als het onderhavige met de nodige zorgvuldigheid wordt genomen. Deze zorgvuldigheidsnorm kwam reeds ter sprake in 's Raads uitspraak van 10 mei 1955 (M.R.T. maart 1956, blz. 57); toen echter werd hij aangelegd ten aanzien van 's ministers oordeelvorming, aan het bestreden besluit voorafgaande, en dit leidde toen te de conclusie, dat goede gronden voor dit besluit ontbraken.

Beide in de onderhavige uitspraak genoemde algemene beginselen van behoorlijk bestuur werden besproken door Prof. Mr G. J. Wiarda in zijn praeadvies voor de Algemene Vergadering der Vereniging voor Administratief Recht, op 30 mei 1952 gehouden (geschriften der Vereniging voor Administratief Recht, deel XXIV, blz. 89 en 81).

W. H. S.

Centrale Raad van Beroep.

Uitspraak van 29 april 1957.

Voorzitter: Mr A. Blom (fgd.); Leden: Mr P. A. G. Ubink en
Mr J. P. A. A. Lens.

Beoordeling van een sergeant-majoor-instructeur en besluit hem niet te bevorderen onjuist geacht, zulks op grond van getuigenverklaringen en latere beoordelingen. Weliswaar kende de minister deze laatste ten tijde van 't bestreden besluit nog niet, maar de Raad dient er bij zijn uitspraak rekening mee te houden. Ook voor hoger beroep geldt de termijn van 4 maanden, genoemd in artikel 6 der Militaire Ambtenarenwet.

In casu is overschrijding van die termijn te wijten aan overmacht, zodat het hoger beroep ontvankelijk moet worden geacht.

(Artikel 11 R.M.A.K.L.; Artikel 6 M.A.W.).

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

inzake H., wonende te Paramaribo, eiser in hoger beroep, tegen de Minister van Oorlog, gedaagde in hoger beroep,

WAT AANGAAT DE FEITEN VAN HET TWISTGEDING:

Overwegende dat gedaagde op 3 januari 1955 een besluit heeft genomen ten aanzien van eiser, toenmaals sergeant-majoor-instructeur bij de Koninklijke landmacht, inhoudende, dat hij niet in aanmerking kwam voor plaatsing op de kandidatenlijst voor bevordering tot adjudant-onderofficier en voor bevordering tot deze rang, aangezien hij blijkens een te zijnen aanzien uitgebrachte beoordeling niet voldeed aan het gestelde in punt e van het eerste lid van artikel 5 van het „Bevorderingsvoorschrift Landmacht 1953”;

dat de Inspecteur der Infanterie bij schrijven van 10 januari 1955 eiser van genoemd besluit mededeling heeft gedaan;

Overwegende dat het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage, rechtsprekende in militaire ambtenarenzaken, bij uitspraak van 20 februari 1956 — naar welker inhoud hierbij wordt verwezen — eisers tegen voormeld besluit gericht beroep ongegrond heeft verklaard;

Overwegende dat eiser tegen deze uitspraak hoger beroep heeft ingesteld en op bij beroepschrift aangevoerde gronden kennelijk heeft willen verzoeken die uitspraak te vernietigen, alsmede meergenoemd besluit nietig te verklaren, en te beslissen, dat hij zal worden bevorderd tot adjudant-onderofficier met ingang van 1 januari 1955;

Overwegende dat namens gedaagde desgevraagd nog nader onder meer zijn ingezonden afschriften van een ten aanzien van eiser op 19 november 1955 opgemaakte beoordelingslijst, handelend over het tijdvak van 19 november 1954 tot 19 november 1955, en van een door gedaagde op 10 januari 1956 genomen besluit, waarbij onder andere eiser is geplaatst op de kandidatenlijst voor bevordering tot adjudant-onderofficier, ingaande 1 februari 1956, en met ingang van deze datum tot deze rang is bevorderd;

IN RECHTE:

Overwegende dat de Raad in de eerste plaats dient te onderzoeken, of het door eiser ingestelde hoger beroep als tijdig dient te worden aangemerkt;

Overwegende te dien aanzien dat eiser in zijn beroepschrift mededeelt, dat hij, bij het Ambtenarengerecht, voornoemd, om inlichtingen betreffende de afloop van het geding gevraagd hebbende, van dat gerecht een brief, gedateerd 12 juni 1956, ontving, waarin hem werd bericht, dat een afschrift van de aangevallen uitspraak was verzonden aan het Hoofd Centraal Bureau Delegaties te 's-Gravenhage, en waarbij een nieuw afschrift van die uitspraak was ingesloten;

dat eiser bij het beroepschrift een briefomslag heeft gevoegd, waarin bovengenoemd schrijven van het Ambtenarengerecht was verzonden, op welk omslag een poststempel voorkomt, waaruit blijkt dat genoemd schrijven op 12 juli 1956 te Paramaribo is ontvangen;

dat, in antwoord op een desbetreffende vraag van 's Raads fungerend-voorzitter, de griffier van het Ambtenarengerecht, voornoemd, bij brief van 3 september 1956 heeft medegedeeld, dat de door eiser gedane opgave der feiten, voor zover die konden worden nagegaan, juist is en dat de toezending van het afschrift der uitspraak aan het Hoofd Centraal Bureau Delegaties te 's-Gravenhage niet berustte op een uitdrukkelijke domiciliekeuze van eiser;

dat, in antwoord op een verzoek om inlichtingen van 's Raads fungerend-voorzitter, de waarnemend commandant der Koninklijke Landmacht Suriname een schrijven, gedagtekend 18 oktober 1956, heeft ingezonden, van de volgende inhoud:

„Door een onjuiste adressering van de secretarie van het Ambtenarengerecht werd een afschrift van de uitspraak op 23 februari 1956 onder nr. 2387/168 gezonden aan het Hoofd Centraal Bureau Delegaties.

„Bij zijn schrijven d.d. 24 februari 1956 nr. Ind/072/56 zond genoemd Hoofd dit afschrift aan mijn administrateur met het verzoek de behandeling over te willen nemen.

„Aangezien dit een voor zijn archief bestemd afschrift betrof, heeft mijn administrateur gemeend, dat verdere behandeling niet nodig was en heeft het schrijven opgelegd.

„Door de onjuiste adressering heeft hij niet begrepen, dat het afschrift moest worden uitgereikt.

„Naar aanleiding van Uw schrijven, genoemd in de aanhef van deze brief, heb ik de Adjudant-onderofficier-instructeur H. bij mij ontboden en hem alsnog op 12 oktober 1956 het afschrift uitgereikt.”;

Overwegende dat op grond van het bovenstaande de Raad aanneemt, dat eiser van de aangevallen uitspraak niet eerder dan op 12 juli 1956 kennis heeft kunnen nemen, zodat hij in de onmogelijkheid verkeerde hoger beroep tegen die uitspraak in te stellen binnen de in casu geldende termijn van vier maanden, genoemd in artikel 6 der Militaire Ambtenarenwet 1931, welk artikel zowel voor beroep als voor hoger beroep geldt, te weten gelet op artikel 106 der Ambte-

narenwet 1929, vier maanden na de dag, waarop de aangevallen uitspraak gewezen is;

Overwegende dat onder deze omstandigheden naar 's Raads oordeel moet worden aangenomen, dat eiser het hoger beroep niet binnen die termijn heeft ingesteld tengevolge van overmacht en dat daarom het op 28 juli 1956 gedateerde, en op 1 augustus 1956 bij de Raad ingekomen beroepschrift moet worden geacht toch tijdig te zijn ingediend;

Overwegende ten aanzien van de hoofdzaak, dat te dezen beantwoord moet worden de vraag, of het bestreden besluit kan worden aangetast op een der gronden, omschreven in het eerste lid van artikel 58 der Ambtenarenwet 1929;

Overwegende dienaangaande, dat ingevolge artikel 11, eerste lid, van het Reglement voor de militaire ambtenaren der Koninklijke Landmacht, vastgesteld bij Koninklijk Besluit van 22 augustus 1936, Staatsblad 378, de bevordering van militairen beneden de rang van tweede-luitenant geschiedt door of vanwege gedaagde volgens daarvoor door hem gestelde of nader te stellen regelen, welke regelen voor het beroepspersoneel der Koninklijke Landmacht door gedaagde op 1 juni 1953 zijn gegeven bij het „Bevorderingsvoorschrift Landmacht „1953” (verder aan te duiden als: het Bevorderingsvoorschrift);

Overwegende dat volgens het tweede lid van artikel 1 van het Bevorderingsvoorschrift militairen — behoudens wanneer de bevordering periodiek geschiedt — worden bevordering aan de hand van een kandidatenlijst, terwijl volgens het derde lid van artikel 21 van het Bevorderingsvoorschrift op een kandidatenlijst wordt geplaatst de naam van degene, die voldoet aan de voor bevordering tot de naasthogere rang gestelde eisen;

Overwegende dat nu de Raad, ter beantwoording van de vraag of het bestreden besluit is genomen in strijd met een toepasselijk algemeen verbindend voorschrift, in hoofdzaak moet onderzoeken of het bestreden besluit strijdig is met evenvermeld derde lid van artikel 21 van het Bevorderingsvoorschrift, en derhalve moet nagaan of eiser, die als sergeant-majoor-instructeur was werkzaam gesteld bij de Koninklijke Landmacht Suriname, op 3 januari 1955 voldeed aan de eisen, gesteld voor bevordering tot de rang van adjudant-onderofficier;

Overwegende dat gedaagde tot zijn oordeel, dat eiser aan deze eisen, met name aan die, omschreven in het eerste lid van artikel 5, onder e, van het Bevorderingsvoorschrift, niet voldeed, is gekomen, gelet op hetgeen is vermeld in een beoordelingslijst, omtrent eiser — met inachtneming van de destijds geldende artikelen 10-13 van het Bevorderingsvoorschrift opgemaakt op 11 november 1954 door eisers compagniescommandant, de toenmalige kapitein der infanterie J., welke beoordelingslijst handelt over het tijdvak 28 december 1950 tot 11 november 1954 en is voorzien van het persoonlijk oordeel van de waarnemend commandant der Koninklijke Landmacht Suriname, de toenmalige majoor der grenadiers A.;

Overwegende dat gedaagde bij contra-memorïe in eerste aanleg onder meer heeft aangevoerd:

„Blijkens de te zijnen aanzien uitgebrachte beoordeling voldeed „klager niet aan punt e van het eerste lid van genoemd artikel 5. „Immers de voor bevordering gestelde eisen met betrekking tot dit „punt luiden:

„e. geschiktheid om het onder bevel gestelde personeel voor zover „de taak zulks medebrengt, te kunnen leiden en vormen en „daarbij gezag te kunnen handhaven.

„Ten aanzien van deze punten wordt klager blijkens de beoor„delingslijst gewaardeerd met: omgang met minderen: 6, leiden en „vormen van ondergeschikten: 6, gezagshandhaving: 7.

„Blijkens de waarderingsschaal, voorkomend op de beoordelings„lijst, corresponderen evengenoemde cijfers met de qualificatie resp.; „„voldoende” en „ruim voldoende”.

„Naar de mening van ondergetekende kan van iemand, die op de „in de voorgaande alinea genoemde punten wordt gewaardeerd met „respectievelijk „voldoende” en „ruim voldoende” niet worden ge„zegd, dat hij de geschiktheid bezit om als adjudant-onderofficier het „onder bevel gestelde personeel te kunnen leiden en vormen. Dit „geldt temeer, nu de beoordelingslijst voorts de aantekeningen bevat „„gezien zijn stroeve dienstopvatting en zijn niet plooibaar karakter „„„heeft hij veel moeilijkheden met de minderen” en „meent het altijd „„„beter te weten”.

„Op grond van het vorenstaande en gelet op de omstandigheid, „dat het belang van het leger — aangezien het hier betreft een be„vordering tot de hoogste onderofficiersrang — een stringente toe„passing van de bestaande voorschriften eist, werd klager . . . niet „in aanmerking gebracht voor plaatsing op de candidatenlijst en be„vordering tot adjudant-onderofficier-instructeur per 1 januari 1955.”;

Overwegende dat twijfel zou kunnen rijzen met betrekking tot de juistheid van gedaagdes standpunt, volgens hetwelk iemand, die ten aanzien van de aangehaalde punten met de cijfers 6, 6 en 7 is beoordeeld, en dus betreffende die punten als „voldoende”, respectievelijk „ruim voldoende” is gekwalificeerd, niet geschikt zou zijn voor bevordering tot de hoogste onderofficiersrang, doch de Raad dit vraagpunt in het midden kan laten — en laat — daar naar zijn oordeel de onderhavige beoordeling ten aanzien van de genoemde punten niet juist is;

Overwegende dat de Raad tot dit oordeel is gekomen niet slechts op grond van de eerder genoemde, ten aanzien van eiser op 19 november 1955 opgemaakte beoordelingslijst, handelend over het tijdvak 19 november 1954 tot 19 november 1955, waarin de beoordelaar, eisers compagniescommandant, de kapitein der infanterie P., onder meer heeft toegekend als cijfer voor „omgang met minderen” 7, voor „leiden en vormen van ondergeschikten” 8 en voor „gezagshand„having” 8, terwijl daarin verder de volgende opmerkingen voorkomen:

„Serieus, volhardend, enigszins zwaar op de hand, ijverig, doel-
 „bewust, sociaal, hetgeen blijkt uit zijn vrijwillig aandeel in het
 „organiseren van sportevenementen in en buiten dienst.

„Betrokkene is beoordeeld in de organieke functie van Sport-
 „instructeur bij de Koninklijke Landmacht Suriname. Zijn organisa-
 „torische kwaliteiten zijn zeer „goed.””; aan welke beoordelingslijst
 is toegevoegd als persoonlijk oordeel van de commandant der Konink-
 lijke Landmacht Suriname, de kolonel der infanterie R., het volgende:

„In overeenstemming met het advies van de Compagniescomman-
 „dant, ben ik van mening dat de Sergeant-majoor-instructeur H. zeer
 „zeker voor bevordering tot Adjudant-Onderofficier in aanmerking
 „komt, op grond van zijn waarde voor de dienst.

„Ik moge dan ook in overweging geven hem tot de naasthogere
 „rang te bevorderen.—”;

dat weliswaar kennisneming van laatstgenoemde beoordelingslijst
 op zichzelf nog geen reden behoeft te zijn de eerder vermelde be-
 oordeling onjuist te achten, mede omdat zeer wel denkbaar is, dat bij
 een aanvankelijk minder gunstig beoordeelde een zodanige verand-
 ring ten goede plaats vindt, dat later een veel betere beoordeling
 wordt gegeven;;

dat evenwel de Raad op grond van de te zijner terechtzitting door
 de getuigen A en F. — die eiser onder hun bevelen hebben gehad
 respectievelijk van juni 1952 tot juli 1955 en van september 1952
 tot november 1955 — afgelegde overeenstemmende verklaringen aan-
 neemt, dat van een zodanige verandering bij eiser geen sprake is ge-
 weest en dat de beoordeling van 19 november 1955 eiser op juistere
 wijze waardeert dan die van 11 november 1954;

Overwegende ten aanzien van dit laatste nog, dat de getuige F.
 verklaard heeft, dat, zo de beoordeling van 11 november 1954 door
 hem zou zijn opgemaakt, eiser voor de betrokken punten ten minste
 de in de beoordeling van 19 november 1955 gegeven cijfers zou
 hebben gekregen; waarbij de getuige A. zich heeft aangesloten;

Overwegende dat de Raad deze verklaring mede van belang acht,
 omdat de getuige F. in zijn functie van „S 3” destijds eiser als sport-
 instructeur meer rechtstreeks onder zijn bevelen heeft gehad dan de
 beoordelaar, die Commandant van de Stafcompagnie was en wiens
 gezag over eiser een meer administratief karakter droeg;

Overwegende dat de Raad uit de verklaringen der door hem ge-
 hoorde getuigen de overtuiging heeft gekregen, dat eiser zich door
 zijn stringente plichtsopvatting en doorzettend karakter wel eens
 moeilijkheden op de hals heeft gehaald ten aanzien van de omgang
 met anderen — speciaal in zijn functie van sportinstructeur, waarin
 hij ook „kader” onder zijn bevelen had —, doch dat de genoemde
 eigenschappen geen ongunstige invloed op zijn promotiekansen recht-
 vaardigen, waarbij de Raad nog opmerkt, dat de getuige A. ter
 terechtzitting heeft verklaard, dat hij eiser als adjunct-onderofficier
 voor elke functie geschikt acht, en hem gaarne onder zijn bevelen
 zou willen hebben;

Overwegende dat voor 's Raads oordeel tevens nog van enig belang is de verklaring van de getuige F., dat de toenmalige kapitein J. achterof aan hem, getuige, heeft medegedeeld, dat hij bij het opmaken der bewuste beoordelingslijst de bedoeling had, dat eiser bevorderd zou worden;

Overwegende voorts — mede naar aanleiding van het door gedaagdes gemachtigde ter 's Raads terechtzitting aangevoerde — dat, ook al zou de hierboven in het midden gelaten vraag, of de desbetreffende beoordeling op ongeschiktheid voor bevordering bij eiser wijst, bevestigend moeten worden beantwoord, de Raad toch niet gedaagdes mening zou delen, dat die beoordeling op zich zelf doorslaggevend zou moeten zijn voor de vraag, of eiser ten tijde van het bestreden besluit in feite ongeschikt was voor bevordering tot adjudant-onderofficier;

dat toch bij een beslissing omtrent het al dan niet plaatsen op een kandidatenlijst weliswaar in het bijzonder acht moet worden geslagen op de laatstelijk over de betrokkene gegeven beoordeling, maar hieraan toch geen bindende kracht kan worden toegekend, daar een beoordelingslijst, naar ook uit het te dezen nog toepasselijke artikel 11 van het Bevorderingsvoorschrift blijkt, het „persoonlijk oordeel” van de compagniescommandant en van de bataljonscommandant en eventueel mede van de regimentscommandant tot uitdrukking brengt, en ze bovendien niet ter kennis van de beoordeelde werd gebracht, zodat deze geen gelegenheid had daartegen bezwaar te maken of beroep in te stellen;

dat het Bevorderingsvoorschrift, zoals het tot 1 januari 1957 heeft geluid, ook niet voorschreef, noch uit het systeem ervan volgde, dat plaatsing op een kandidatenlijst voor de naasthogere rang alleen dan mocht geschieden, indien het voldoen aan de voor bevordering tot die rang gestelde eisen bleek uit de laatstelijk opgemaakte beoordelingslijst;

dat weliswaar aanvaardbaar is, dat gedaagde, gelet op hetgeen hem ten tijde van het bestreden besluit bekend was, ten aanzien van eiser — in gedaagdes gedachtengang — niet anders kon doen dan besluiten zoals bij dat besluit is gedaan, maar dit geen reden oplevert dit besluit juist en het daartegen gerichte beroep ongegrond te oordelen, nu blijkens het eerder overwogene, op grond van hetgeen later bekend is geworden moet worden aangenomen, dat de beoordelingslijst van 11 november 1954 niet geheel juist was en de Raad uiteraard rekening moet houden met al hetgeen hem in de loop van het geding bekend is geworden;

Overwegende dat de Raad op grond van al het vorenstaande aanneemt, dat eiser ten tijde van het bestreden besluit geschikt was voor de rang van adjudant-onderofficier, moetende — hetgeen trouwens door gedaagde niet is bestreden — worden aangenomen, dat eiser ook voor het overige voldeed aan de voor bevordering tot die rang geldende eisen;

Overwegende dat derhalve eisers naam ten onrechte en in strijd

met het derde lid van artikel 21 van het Bevorderingsvoorschrift ten tijde van het bestreden besluit niet is geplaatst op de kandidatenlijst voor bevordering tot adjudant-onderofficier;

Overwegende dat daarom de aangevallen uitspraak niet in stand kan blijven en het bestreden besluit moet worden nietig verklaard, met bepaling, dat eisers naam alsnog te rekenen van 1 januari 1955 — de datum, met ingang waarvan zijn op 3 januari 1955 wel bevorderde ranggenoten zijn bevorderd — moet worden geplaatst op meerge-noemde kandidatenlijst, en dat eiser te rekenen van die datum moet worden bevorderd tot adjunct-onderofficier;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Vernietigt de uitspraak, waarvan beroep;

Verklaart gedaagdes besluit van 3 januari 1955, voor zover ten aanzien van eiser genomen, nietig;

Bepaalt, dat eisers naam alsnog, te rekenen van 1 januari 1955, moet worden geplaatst op de kandidatenlijst voor bevordering tot adjudant-onderofficier der Koninklijke landmacht, en dat eiser met ingang van deze datum tot adjudant-onderofficier moet worden bevorderd.—

NASCHRIFT.

Opmerking verdient nog, dat uitdrukkelijk in het midden is gelaten, of de cijfers 6 en 7 („voldoende” en „ruim voldoende”) voor resp. de rubrieken „leiden en vormen van ondergeschikten” en „gezagshand-„having” ongeschiktheid voor de rang van adjudant-onderofficier moeten meebrengen. Te verwachten valt, dat de Raad nog wel eens de gelegenheid zal krijgen zich terzake nader uit te spreken.

W. H. S.

VRAGENBUS.

De Heer J. W. VAN OMMERING, Administrateur b.d. bij het M.v.O., deed ons de volgende vraag toekomen.

„De naar mijn mening instructieve en zeer gedocumenteerde bijdrage van Mr E. DÖBKEN over artikel 33 W.M.S. in het M.R.T. 1956 (blz. 513), zou mij aanleiding kunnen geven tot velerlei beschouwingen over dat wetsartikel — en wat daarmee samenhangt — uitsluitend uit de *administratieve* hoek gezien. Ik meen mij echter, althans voorlopig, tot een enkele vraag te moeten beperken, welke ik duidelijkheidshalve in de vorm van een concreet geval kleeft.

„VRAAG. Wat is de uitvoering van artikel 33 W.M.S. ten aanzien van een dienstplichtige soldaat der lichte 1950, die tijdens zijn eerste oefening tot een detentie van 10 dagen wordt veroordeeld:

„a. moet dan de datum van ingang van zijn ontslag wegens algemene diensteindiging in plaats van op 1 oktober 1965 op 11 oktober 1965 gesteld worden, of

„b. moet hij, indien hij de detentie gedurende zijn eerste oefenings-

„tijd heeft ondergaan, 10 dagen later met groot verlof worden
 „gezonden dan de oorspronkelijk voor hem vastgestelde datum?
 „(Ik moet hierbij reeds dadelijk opmerkingen, dat een maatregel
 „als onder *a* bedoeld, de man niet zal deren; zelfs is het de vraag, of
 „de arrièrè-pensée van die latere ontslagdatum wel tot hem zal door-
 „dringen. Voorts biedt naar mijn mening de Dienstplichtwet geen
 „ruimte voor deze figuur.”

In verband met de door Mr E. DÖBKEN, kapitein van de M.J.D., in de vorige jaargang op blz. 513 e.v. ingezonden bijdrage, getiteld: „Een administratiefrechtelijke blik op artikel 33 van het Wetboek van „Militair Strafrecht”, heeft de Redactie Mr DÖBKEN verzocht bovenstaande vraag, gedaan naar aanleiding van zijn bijdrage, te willen beantwoorden. Dat antwoord, waarmede de Redactie meent te kunnen instemmen, luidt als volgt.

In mijn opstel „Een administratiefrechtelijke blik op artikel 33 van „het Wetboek van Militair Strafrecht” ben ik tot de conclusie gekomen dat aan de uitdrukking „diensttijd” in dat artikel de betekenis moet worden gehecht van „de tijd, gedurende welke de militair krach- „tens wet of dienstverband in dienstverhouding tot het Rijk staat”. Dit betekent dus dat de tijd gedurende welke b.v. een tot militaire detentie veroordeelde militair in het Depot voor Discipline heeft doorgebracht, niet wordt meegerekend als tijd gedurende welke die militair in dienstverhouding tot het Rijk staat. M.a.w. gedurende het verblijf van de betrokken militair in Nieuwersluis „loopt” zijn dienstverhouding tot het Rijk niet, maar staat zij stil, is zij op dit punt van rechtswege geschorst. Zij begint weer te „lopen” zodra de betrokkene de strafinrichting heeft verlaten en eindigt derhalve evenveel dagen later als het verblijf aldaar heeft geduurd.

Past men deze conclusie toe op het door de heer J. W. VAN OMMERING gegeven voorbeeld, dan zal dus de bedoelde dienstplichtige soldaat op 11 oktober 1965 uit de dienst moeten worden ontslagen (geval sub *a*). Immers, gedurende de tien dagen van zijn verblijf in Nieuwersluis loopt zijn dienstverhouding tot het Rijk niet verder af. Maar in dat geval staat het gedeelte van deze dienstverhouding gedurende hetwelk de betrokkene onder de wapenen is, te weten de duur van zijn eerste oefening, eveneens van rechtswege stil. Hij zal dan ook na afloop van zijn verblijf in het Depot voor Discipline zijn eerste oefening nog moeten „voldienen” (geval sub *b*).

De vraag van de heer VAN OMMERING wordt derhalve in de beide daarbij gestelde gevallen bevestigend beantwoord. In de loopbaan van iedere veroordeelde militair, vrijwillig of verplicht dienend, wordt de klok evenveel teruggezet als die militair tot het ondergaan van de hem opgelegde straf van de vrijheid beroofd is geweest.

Voor wat betreft het eerste punt van de door de heer VAN OMMERING gestelde parenthese, deel ik geheel diens mening dat de bedoelde soldaat over het algemeen niet zeer geschokt zal zijn door het feit van

zijn opgeschort ontslag. Over het algemeen kan men dit echter ook zeggen van de doorlopend dienende militair aan wie in het begin van zijn dienstverband een soortgelijke straf is opgelegd. De zaak begint natuurlijk pas interessant te worden indien het veroordelingen van langere duur betreft, voor zover althans bij een dergelijke veroordeling de dienstverhouding door de rechter of door het Rijk niet wordt verbroken.

Blijft nu nog de vraag of de hierboven vermelde conclusie (geval sub *a*) ten aanzien van dienstplichtigen wel houdbaar is, aangezien de Dienstplichtwet daarvoor geen ruimte laat. Inderdaad kent artikel 41 van die wet geen andere opschorting van de in het eerste lid vastgestelde ontslagdata, dan die vermeld in het vijfde lid. Daarin is sprake van opschorting zolang de dienstplichtige krachtens artikel 32 in werkelijke dienst behoort te blijven („nadienen”) en zolang hij „de „ingevolge een andere wettelijke bepaling te vervullen werkelijke „dienst” nog niet heeft volbracht. Deze laatste passage, welke gelezen moet worden in het licht van artikel 27, eerste lid, aanhef, van dezelfde wet, staat in geen enkel verband met artikel 33 W.v.M.S. Niet alleen biedt dus artikel 41 Dienstplichtwet geen mogelijkheid om de veroordeelde dienstplichtige op een later tijdstip, dan in het eerste lid vermeld, van zijn dienstverhouding tot het Rijk te ontslaan (geval sub *a*), evenmin echter kan die dienstplichtige op grond van een bepaling in de Dienstplichtwet op een later tijdstip met groot verlof worden gezonden dan krachtens hoofdstuk VII dier wet te bepalen. En dit laatste is in de gevallen als sub *b* bedoeld thans niettemin practijk. Zulks geschiedt dan ook niet op grond van de Dienstplichtwet, maar op grond van artikel 33 van het — op een later tijdstip dan deze wet in werking getreden — Wetboek van Militair Strafrecht. Op dezelfde grond zal derhalve de veroordeelde dienstplichtige op een later tijdstip uit de dienst moeten worden ontslagen dan in de Dienstplichtwet aangegeven.

OPMERKINGEN EN MEDEDELINGEN.

Politiewet.

Bij de wet van 4 juli 1957 (Stb. 244), de POLITIEWET, is een regeling tot stand gekomen met betrekking tot de gemeente- en rijks-politie. Deze wet treedt op een nader bij K.B. te bepalen tijdstip in werking.

De POLITIEWET bevat een nieuwe regeling nopens de organisatie en het beheer alsmede de taak van de gemeente- en rijkspolitie en nadere regelen nopens de bevoegdheden van deze politie en het gezag waaraan zij ondergeschikt is, *alsmede nopens de aan deze politie, de gemeentepolitie en de rijkspolitie, te verlenen bijstand.*

De commissaris in de provincie kan in bijzondere gevallen een vordering tot bijstand van de in zijn provincie gelegerd personeel der Koninklijke Marechaussee richten tot de betrokken divisiecomman-

dant. De gevraagde bijstand wordt uiterlijk op het bij de aanvraag bepaalde tijdstip verleend. Betreft een aanvraag het verlenen van bijstand van buiten de provincie gelegerd personeel der Koninklijke Marechaussee, dan richt de commissaris in de provincie deze tot de Minister van Binnenlandse Zaken, Bezitsvorming en Publiekrechtelijke Bedrijfsorganisatie. Deze wendt zich ter zake tot de Minister van Oorlog, die de nodige voorzieningen treft.

In zeer spoedeisende gevallen kan de burgemeester een vordering tot het verlenen van bijstand rechtstreeks tot de betrokken divisiecommandant richten.

Is vorenbedoelde bijstand ontoereikend, dan richt de commissaris in de provincie een aanvraag tot het verlenen van bijstand van ander krijgsvolk tot de Minister van Binnenlandse Zaken, Bezitsvorming en Publiekrechtelijke Bedrijfsorganisatie. Deze wendt zich ter zake tot de Minister van Oorlog, die de nodige voorzieningen treft.

In zeer spoedeisende gevallen kan de burgemeester een vordering tot het verlenen van bijstand rechtstreeks richten tot de betrokken territoriaal bevelhebber.

De bevelhebbers van de onderdelen van de Koninklijke Marechaussee of van het andere krijgsvolk, welke aldus voor het verlenen van bijstand zijn aangewezen, staan onder de bevelen van de burgemeester (art. 357 W.Sr.).

Ingevolge bij de Politiewet gewijzigde bepalingen (art. 141, 154 e.a.) uit het Wetboek van Strafvordering zijn VOOR DE DOOR DE MINISTERS VAN JUSTITIE EN VAN OORLOG TE BEPALEN GEVALLEN: de officieren en onderofficieren van de Koninklijke Marechaussee en de door deze Ministers aangewezen andere militairen van dat wapen, belast met de opsporing der strafbare feiten.

De officieren van de Koninklijke Marechaussee en de door de Minister van Justitie in overleg met de Minister van Oorlog aangewezen onderofficieren van dat wapen en de door de Minister van Justitie aangewezen andere onderofficieren van de Koninklijke Marechaussee, zijn ter plaatse waar en binnen de grenzen binnen welke zij bevoegd zijn tot opsporing, HULPOFFICIEREN VAN JUSTITIE (art. 146 W.Sv.).

(Red.).

Militair Rechtelijke Vereniging.

Internationale Politie.

Lezing over het onderwerp „Internationale Politie”, gehouden op 11 juli 1957 op het Marine Vliegkamp Valkenburg door Kapitein ter Zee Dr M. W. MOUTON.

De reeds lang gekoesterde gedachte aan een Internationale Politie is weer eens nieuw leven ingeblazen door de in november 1956 ingestelde “United Nations Emergency Force”, (U.N.E.F.), waaraan o.m. werd opgedragen het staken der vijandelijkheden in het Midden Oosten te verzekeren en daarop toezicht uit te oefenen.

In Engeland heeft de "Federal Union", in samenwerking met de "Parliamentary Group for World Government", in deze gebeurtenis aanleiding gevonden tot het publiceren van een voorstel tot oprichting van een permanent machtsorgaan van de Verenigde Naties ¹⁾. Deze voorstellen, waarop wij later zullen terugkomen, behelzen een belangrijk facet van hetgeen men gewoonlijk onder Internationale Politie begrijpt.

Wanneer men over Internationale Politie spreekt dringt zich de vraag op of men het begrip „politie”, zoals dit in de nationale sfeer gebruikt wordt, zonder meer kan toepassen in de internationale samenleving. In de Staat behoort de politie functioneel tot de executieve en men stuit dus al dadelijk op moeilijkheden wanneer men tracht voor het begrip „politie” in de internationale samenleving een plaats te vinden en men moet constateren, dat van een executieve aldaar in algemene zin geen sprake is. Blijkt hieruit reeds, dat voor een volledig politie-orgaan, functionerend als in de Staat, in de embryonale organisatie van de Statengemeenschap nog geen plaats is, dan blijft toch de vraag gerechtvaardigd of niet voor een dergelijk politie-orgaan thans reeds de kiemen gelegd moeten worden. De vraag in deze vorm gesteld wordt ingegeven door een extrapolerende gedachtengang, waarin men de evolutie van de Statengemeenschap ziet in de richting van een mondiaal organisme, waarvan de structuur op die van een Staat zou gelijken.

Aangezien niemand weet hoe de Statengemeenschap ten slotte zal evolueren is het reëler de vraag anders in te kleden. Men zou kunnen nagaan of er in de wereld als geheel of regionaal thans reeds behoefte bestaat aan een orgaan of organen, belast met de vervulling van functies gelijksoortig aan die, welke in de Staat aan de politie worden toevertrouwd.

In de Staat worden de taken van de politie verdeeld in:

A. de preventieve taken, ten doel hebbend inbreuken op het recht te voorkomen. Hieronder vallen b.v. het handhaven van de openbare orde, de bescherming van personen en goederen en het handhaven van wetten en reglementen;

B. de repressieve taken, ook wel justitiële taken genoemd, waaronder vallen het herstel van de openbare orde, de opsporing van begane strafbare feiten en de arrestatie van de verdachten en de uitvoering van rechterlijke vonnissen.

De statenpraktijk heeft reeds uitgewezen, dat aan de vervulling van een aantal van bovengenoemde politionele functies in bepaalde gevallen in de internationale samenleving behoefte bestond en incidenteel werden daarvoor dan ook organen aangewezen, in enkele gevallen zelfs permanente organen. Door velen wordt het ontbreken van permanente politie-organen voor doeleinden, welke zich, naar hun mening, thans reeds daartoe lenen, betreurd en de instelling daarvan bepleit. Aan de

---

¹⁾ Federal Union, Proposals for a Permanent United Nations Force, Federal Union, 20 Buckingham Palace street, Strand, London, W.C.2, 1957.

hand van de bovenstaande lijst van politionele functies zullen nu enkele van deze gevallen worden genoemd, zowel die, waarvoor in de praktijk een oplossing is gevonden, als ook de nog onvervulde desiderata.

sub A. Wat betreft het handhaven van de openbare orde, dus het voorkomen van ordeverstoringen kan men b.v. denken aan de wenselijkheid een omstreden gebied door een Internationale Politiemacht te laten bezetten totdat dit door een rechterlijke of arbitrale beslissing aan een der gegadigde Staten is toegewezen. Een voorbeeld uit de praktijk is het geschil over de stad Leticia, hoofdstad van het Colombiaanse district Amazonas, en een strook tussen de Amazone en de Putumayo. Dit gebied behoorde sedert 1922 aan Colombia, maar werd in 1932 door Peruanen bezet. In 1933 werd dit gebied, hij overeenkomst tussen Peru en Colombia, op voorstel van de Raad van de Volkenbond, onder toezicht van een Internationale Commissie gesteld, voor de duur van maximum een jaar. Deze Commissie bestond uit een Amerikaan, een Braziliaan en een Spanjaard en had tot haar beschikking Colombiaanse troepen, om de orde te handhaven, welke geheel aan haar bevelen waren onderworpen. De manschappen van dit detachement waren voorzien van een armband, met de woorden "Société des Nations. Commission de Leticia". Men ziet hier dus een Internationale Politiemacht ad hoc, weliswaar samengesteld uit manschappen van de nationaliteit van een der Partijen bij het geschil, maar welke toch als internationaal mocht worden beschouwd, omdat de directie in handen was van een onpartijdige internationale Commissie. Het Leticia-geschil is ten slotte opgelost, op grond van het Protocol van Rio de Janeiro, van 24 mei 1934, waarbij het gebied wederom aan Colombia werd teruggegeven ²⁾).

Een variant op het bovengenoemde geval is het door een Internationale Politiemacht doen bezetten van een grensstrook tussen twee Staten, welke op gespannen voet met elkaar staan, hetzij voordat de vijandelijkheden zijn uitbroken of na het beëindigen daarvan, b.v. tijdens een wapenstilstand, om te voorkomen, dat zich grensincidenten zullen voordoen, welke aanleiding zouden kunnen zijn tot het uitbreken of weder hervatten van vijandelijkheden. Mochten niettemin de vijandelijkheden uitbreken, dan zou aan de Internationale Politiemacht tevens de taak te beurt vallen objectief vast te stellen welke van de twee buurstaten met de aanval is begonnen en dus als agressor moet worden aangemerkt. Als voorbeeld kan hier gedacht worden aan het Palestijnse conflict en de ter plaatse functionerende "Truce Supervision Organization" en de "Mixed Armistice Commission", beide beschikkend over "observers" en respectievelijk belast met het toezicht op het nakomen van de „staakt het vuren orders" van de Veiligheids Raad en de tijdelijke bestanden en van de bepalingen van de Wapenstilstands-overeenkomst van Rhodos van 24 februari 1949 ³⁾). Wij hebben hier echter met een quasi politiemacht te doen, aangezien de

²⁾ Zie b.v. Charles G. Fenwick, *International Law*, New York, 1948, p.p. 351-2 en Hans Wehberg, *La Police Internationale*, *Recueil des Cours*, Académie de Droit International, 1934, II, Tome 48, p.p. 23-4.

leden ervan slechts mogen constateren of er al of niet ordeverstoringen plaats vinden, terwijl zij wel de plicht hebben daaromtrent rapport uit te brengen, maar niet de bevoegdheid noch de middelen hebben tegen ordeverstoring met geweld op te treden.

Met meer recht kan gesproken worden van een tijdelijke Internationale Politiemacht ten aanzien van de reeds genoemde "United Nations Emergency Force", welke niet alleen tot taak heeft op het staken der vijandelijkheden toe te zien, maar dit ook zal dienen te verzekeren, alhoewel de Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties zich in zijn tweede rapport aan de Algemene Vergadering op 6 november 1956 over de wijze waarop dit moet gebeuren bijzonder vaag uitliet.

De Commandant van de U.N.E.F. is benoemd door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties en hij is daaraan ook verantwoording schuldig. De directie is dus internationaal. De samenstelling van de U.N.E.F. voldoet niet ten volle aan de wijze, waarop men zich een waarlijk Internationale Politiemacht samengesteld zou denken, aangezien Egypte daarop kennelijk invloed heeft uitgeoefend, als voorwaarde tot het geven van toestemming om de contingents op zijn territorium toe te laten ⁴). Hier staan wij tegenover een van de grootste moeilijkheden bij de verwezenlijking van een Internationale Politiemacht, n.l. het afhankelijk zijn van de toestemming van het land op welks gebied deze macht moet opereren.

Weer een ander geval, waarbij ordehandhaving door een Internationale Politiemacht wenselijk kan zijn, kan zich voordoen wanneer men ernstige ordeverstoringen verwacht bij te houden verkiezingen, welke op de toekomstige internationale status van een gebied van grote invloed kunnen zijn. In het bijzonder kan deze wenselijkheid zich voordoen bij een plebisciet en in feite heeft dit geval zich voorgedaan in 1935 in het Saargebied, waar een Internationale Politiemacht, bestaande uit een Brits, een Italiaans, een Zweeds en een Nederlands contingent, onder commando van een Britse Generaal, belast was met de handhaving van de orde. Aan toezicht in geval van een plebisciet of een wapenstilstand is in het bijzonder gedacht bij de instelling van de "United Nations Panel of Field Observers" ⁵). Evenmin als ten aanzien van de "observers" werkzaam voor de genoemde organisaties in het Palestijnse conflict, kan hier van een volwaardige politiemacht gesproken worden.

In het verleden hebben zich nog andere vormen van een min of meer internationale ordehandhaving voorgedaan. Als voorbeeld zij gewezen

³) Zie art. X, General Armistice Agreement between Israël and Egypt, signed at Rhodes, on 24 February 1949, United Nations Treaty Series, Vol. 42, 1949, p.p. 264-8.

⁴) Het Midden Oosten en de Verenigde Naties, Uitgave No. 46 van het Ministerie van Buitenlandse Zaken, 's-Gravenhage, 1957, p.p. 67-71 en de daar genoemde bijlagen.

⁵) United Nations, Official Records of the fourth session of the General Assembly, Plenary Meetings of the General Assembly, 20 September—10 December 1949, p.p. 329-334.

op de organisatie van de politie in de internationale concessies in Shanghai. Zowel de Directie, zijnde de Gemeenteraad, als een deel van het politie-corps zelve was van internationale samenstelling ⁶⁾).

Wat nu betreft de bescherming van personen of goederen liggen de mogelijkheden voor het optreden van een Internationale Politiemacht niet zo voor het grijpen. Dit vindt vermoedelijk zijn oorzaak in de omstandigheid, dat deze politionele taak slechts zelden los kan worden gezien van andere functies zoals handhaving van het recht of zelfs repressieve functies. Men zou kunnen denken aan de bescherming van minderheden. Het praktijk voorbeeld is zeer specifiek en vormt een van de weinige gevallen, waar sprake is van een permanente politiemacht. Krachtens een resolutie van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties van 22 november 1949 werd op 1 maart 1950 de "United Nations Field Service" opgericht ⁷⁾. De Secretaris-Generaal van de V.N. definieerde de taak van deze "Field Service" o.m. als de zorg voor de "security of United Nations premises and members of United Nations missions; safe custody of supplies, equipment and archives; and maintenance of public order during meetings, hearings and investigations" ⁸⁾. De sterkte werd vastgesteld op 300 man. Slechts in bijzondere gevallen en dan met toestemming van de territoriale overheid mogen zij licht bewapend zijn om hun beschermende taak te kunnen vervullen. Men ziet hier een Internationale Politiemacht, gedirigeerd door een objectief orgaan, van internationale samenstelling, maar met een zeer beperkte en specifieke werkingssfeer en zeer gelimiteerde bevoegdheid en macht.

De bescherming van personen en goederen tegen zeeroof komt in de praktijk neer op een opsporing en arrestatie en zal dus onder de repressieve taken worden behandeld.

Ten slotte de taak van het handhaven van wetten. Ongetwijfeld bestaat behoefte aan organen, welke tot taak hebben de handhaving van het Internationale Recht en dit zal voornamelijk bestaan in het doen naleven van verdragen. Alleen die organen kunnen deze taak vervullen, welke daarmede in het verdrag zelve worden belast. Ook hier blijkt de indeling van taken ietwat artificieel, aangezien de handhaving van verdragen veelal leidt tot optreden tegen schending daarvan, hetgeen tot de repressieve functies gerekend moet worden. Men komt hier op het terrein van de internationale contrôle ⁹⁾. Er zijn tal van onderwerpen, geregeld bij multilaterale verdragen, welke zich voor een dergelijke contrôle op de naleving van de bepalingen van die verdragen lenen. De bepalingen betrekking hebbend op die contrôle be-

⁶⁾ Wehberg, op. cit., p.p. 15-6.

⁷⁾ Zie noot 5 en id. third session, 5 April—18 May 1949, p.p. 211-223.

⁸⁾ United Nations Bulletin, 1 April 1950, p. 305.

⁹⁾ Zie voor dit onderwerp o.a. L. Kopelmanas, *Le Contrôle International*, Recueil des Cours, Académie de Droit International, 1950, II, Tome 77, p.p. 59-148.

perken zich echter gewoonlijk tot de verplichting tot uitwisseling van gegevens e.d., omdat de Staten nu eenmaal niet bereid zijn leden van internationale contrôle-organen op hun territoire toe te laten. Sommige landen zijn tot een heel klein offer van hun soevereiniteit bereid, wanneer het gaat om contrôle van hun schepen op de volle zee. Een speciaal politie-orgaan ontbreekt ook hier, maar in een aantal verdragen zijn aan de commandanten van de oorlogsschepen van de betrokken Staten politionele bevoegdheden gegeven.

In het Verdrag van Den Haag van 1882 tot Regeling van de Politie der Visserij in de Noordzee en in het Verdrag van Den Haag van 1887 tot het Tegengaan van Misbruiken voorvloeiende uit de Verkoop van Sterke Drank onder de Vissers op de Noordzee wordt aan de commandanten van de oorlogsschepen der Partijen niet alleen toezicht op de naleving van deze verdragen opgedragen, maar ook opsporingsbevoegdheid gegeven en de bevoegdheid overtreders op te brengen naar een haven van het land waar het vissersvaartuig thuis hoort. Dergelijke bepalingen vindt men ook in het Verdrag voor de bescherming van robben: "The Convention for the preservation and protection of the fur seals in the North Pacific", gesloten tussen Engeland, de Verenigde Staten, Japan en Rusland in 1911. Minder vèrgaande bevoegdheden zijn gegeven aan de commandanten van oorlogsschepen in het Verdrag van Parijs van 1884 voor de bescherming van Onderzeese Telegraafkabels en in de verschillende Verdragen tegen de Slavenhandel. De terughoudendheid werd hier o.a. in de hand gewerkt door de vrees, dat van de bevoegdheid tot onderzoek door vreemde oorlogsschepen misbruik zou kunnen worden gemaakt en dit in een handels-spionage zou kunnen ontaarden ¹⁰⁾.

Over de mogelijkheden van een Internationale Politiemacht opererend op de volle zee zal beneden nog een opmerking worden gemaakt.

sub B. Het herstel van de openbare orde, dus nadat de orde in de internationale samenleving is verstoord, is wel de zwaarste taak, welke aan een Internationale Politiemacht kan worden opgedragen. Het gaat hier om het optreden tegen de orde-verstoorder, de agressor, en het schadeloosmaken van deze. De elementen, welke bij de oplossing van dit vraagstuk een belangrijke rol spelen zijn *1e* de objectieve aanwijzing van degene die de orde heeft verstoord, dus tegen wie men zich moet keren en de daarmee samenhangende vraag wat onder agressie moet worden verstaan. Tot nu toe is men er niet in geslaagd een bevredigende definitie voor agressie te vinden. *2e*. De gehele Statengemeenschap zal zich de ordeverstoring moeten aantrekken, deze moeten veroordelen en daadwerkelijk aan het herstel van de orde moeten meewerken. Hiervoor is vóór alles nodig, dat de Verenigde Naties uitgroeit tot een lichaam, waarin de naties werkelijk verenigd zijn en wel in de eerste plaats verenigd tegen alles wat de orde in de samen-

¹⁰⁾ Olivier de Ferron, L'évolution du Régime Juridique de la Haute Mer, Bar le Duc, 1951, p. 3.

leving van die naties verstoort. 3e. Om te voorkomen, dat de ordehandhaving afmetingen aanneemt en een zo gigantisch aantal argeloze individuen daarbij wordt betrokken, dat het karakter van de actie niet zou verschillen van dat van een oorlog met al zijn moderne verschrikkingen, zal de bewapening van de Staten moeten worden teruggebracht tot wat nodig is voor de handhaving van de inwendige orde¹¹⁾. Een toetsing van deze elementen aan de wereldsituatie en zelfs aan de wijze, waarop het herstel van de openbare orde is geregeld in hoofdstuk VII van het Handvest, waarvan bovendien een aantal artikelen nog niet zijn uitgevoerd, maakt commentaar overbodig. De wijze, waarop het herstel van de orde in Korea moest geschieden toont aan hoever wij nog van het ideaal verwijderd zijn.

Voor de opsporing van begane strafbare feiten, de arrestatie en voorgeleiding voor een Tribunaal van de verdachten is ook een taak voor een Internationaal Politie-orgaan weggelegd. Beginnend met enkele voorbeelden uit de praktijk noemen wij allereerst het optreden tegen zeeroof. Het Internationale Gewoonterecht geeft aan de commandanten van de oorlogsschepen, en wij mogen thans aannemen ook aan die van militaire vliegtuigen, de bevoegdheid hen, die zich aan zeeroof hebben schuldig gemaakt, aan te houden en op te brengen¹²⁾. Een verbetering zou hier reeds mogelijk zijn indien de bevoegdheid zou worden gewijzigd in een verplichting.

Verder wordt verwezen naar de reeds eerder behandelde bevoegdheid tot opsporen en opbrengen in bepaalde verdragen gegeven aan de commandanten van oorlogsschepen van de verdragsluitende Partijen.

Ten slotte is na de tweede wereldoorlog een organisatie in het leven geroepen tot opsporing van hen, die ervan verdacht werden oorlogsmisdrijven te hebben begaan. De nationale opsporingsinstanties werden in hun werk geassisteerd door een centraal registratiebureau, "Crowcass" ("Central Registry of War Criminals and Security "Suspects") genaamd. Voorgeleiding voor de nationale tribunalen kon eerst geschieden nadat de "United Nations War Crimes Commission" hiertoe haar fiat had verleend.

Wat nu de desiderata betreft gaan de gedachten allereerst uit naar een Internationale Politiemacht, welke tot taak heeft de meest ernstige ordeverstoorers, in casu degenen, die verantwoordelijk zijn voor een agressie, op te sporen en te arresteren. Voor dit misdrijf en voor andere schendingen van het Internationale Recht zal een internationale strafcode moeten worden vastgesteld, terwijl het in hoge mate wenselijk is, dat, althans voor de berechting van de meest ernstige feiten uit die strafcode, een Internationaal Strafgerechtshof wordt opgericht. Eerst

¹¹⁾ Hierop wordt sterk de nadruk gelegd door David Davies, *The Problem of the Twentieth Century*, London, 1930. Hiervan bestaat ook een verkorte uitgave, getiteld: *An International Police Force*, London, 1932.

¹²⁾ Zie de artt. 38-45 van de voorstellen tot codificatie van het zeerecht, met de toelichting in: *United Nations, Report of the International Law Commission, 23 April—4 July 1956, General Assembly, Official Records: Eleventh Session, Supplement No. 9 (A/3159), New York 1956.*

dan kan de Internationale Politie-macht de taak tot opsporing en arrestatie van hen, die ervan verdacht worden zich aan een in die code genoemd misdrijf te hebben schuldig gemaakt, naar behoren verrichten, mits aan die Politie-macht tevens de bevoegdheid wordt gegeven zich vrijelijk in alle landen te bewegen en datgene te doen, dat voor de vervulling van haar taak noodzakelijk is.

Wat tenslotte de laatste taak, in deze categorie genoemd, de uitvoering van rechterlijke vonnissen betreft, kan gezegd worden, dat dit terrein nog volkomen braak ligt. De wel eens aangevoerde verontschuldiging hiervoor, dat de noodzaak hiertoe zou ontbreken, omdat Staten, welke hun geschillen aan internationale rechtspraak of aan arbitrage onderwerpen daarmee de verplichting op zich nemen zich aan de beslissing te houden en dit in de praktijk ook gewoonlijk gebeurt, is niet geheel steekhoudend. Men denke slechts aan het arrest van het Internationale Gerechtshof in de Corfu-zaak, van 15 december 1949¹³⁾, waarbij het bedrag werd vastgesteld, dat Albanië als schadevergoeding zou moeten betalen aan de Britse Regering, maar dat nimmer werd uitgevoerd. Bovendien zal aan de vervulling van deze taak ongetwijfeld behoefte bestaan indien het Internationale Strafgerechthof tot stand komt.

Thans enkele mededelingen over het voorstel van de "Federal Union". Zowel voor het handhaven als voor het herstel van de openbare orde in de Statengemeenschap wordt voorgesteld een permanent machtsorgaan van de Verenigde Naties te ontwikkelen, waarvan de groei zal worden gekenmerkt door drie fasen. Men wil beginnen met een "Light Force" van 20000 man, welke nog niet bestemd is om offensief op te treden. Wanneer het algemene vertrouwen in dit orgaan zal zijn gevestigd wil men overgaan tot de vorming van een "Medium Force", welke sterk genoeg is om voor militaire operaties van niet te ingrijpende aard te worden gebruikt, mits deze niet zijn gericht tegen een grote Mogendheid. Eerst nadat een algemene ontwapening zal zijn geëffectueerd zal men overgaan tot de laatste fase, de "Heavy Force" van 500.000 man, welke dan als een werkelijke Internationale Politie-macht zal kunnen functioneren.

De taak van de "Light Force" zal vooral een preventieve zijn. Men kan de troepen legeren in een gebied waar politieke spanning heerst totdat een vreedzame oplossing is gevonden. Men kan de troepen gebruiken om twee nationale legers te scheiden, na een wapenstilstand. De legering kan echter slechts plaats vinden met toestemming van de territoriale regering, waarbij men zich realiseert, dat in sommige gevallen een zekere morele of zelfs politieke druk zal moeten worden

---

¹³⁾ International Court of Justice, Reports of Judgments, The Corfu Channel Case, Judgment of December 15th, 1949.

uitgeoefend om de gewenste toestemming te verkrijgen. Men zou het orgaan ook kunnen gebruiken voor het houden van toezicht op volkstemmingen of op de uitvoering van overeengekomen ontwapenings-schema's.

Wat de wijze van samenstellen betreft geeft men de voorkeur aan een individuele recrutering boven een samenstelling uit nationale contingents. Aan deze laatste methode kleeft het nadeel, dat contingents wel eens voortijdig door hun regering kunnen worden teruggetrokken. Contingents van Staten, welke bij een conflict geïnteresseerd zijn kunnen niet worden gebruikt enz. Directe recrutering garandeert een sterkere eenheid. De samenstelling moet echter inderdaad internationaal zijn. De betaling moet aantrekkelijk zijn, maar aan de recruten moeten zeer hoge eisen betreffende fysiek, intellect en karakter worden gesteld. De bewapening zal licht zijn.

Het orgaan moet zijn eigen bases hebben, ten minste twee, met eigen vliegvelden en gelegen aan een kust. Deze bases zouden in eigendom aan de Verenigde Naties moeten behoren of op lange termijn moeten worden gepacht. De gedachten gaan hier uit naar een dun bevolkt eiland. Regelingen moeten worden getroffen voor een gemeenschappelijke taal, militaire code, statuut enz. De nationaliteit van de leden van het orgaan wordt tijdelijk geschorst. De instelling van het orgaan en de vaststelling van een Statuut moeten gebaseerd zijn op een resolutie van de Algemene Vergadering en de Veiligheidsraad. De directie van het orgaan moet door het Statuut in handen gelegd worden van een Militaire Raad, waarvan de leden door de Algemene Vergadering moeten worden gekozen.

De Militaire Raad moet de bevoegdheid hebben, naast die van de Veiligheidsraad, om de troepen naar een land te zenden, wanneer de regering van dat land daartoe de wens te kennen heeft gegeven. Zoals reeds vermeld, kan het verzoek tot toelating ook aan de betrokken regering gevraagd worden en wel door de Veiligheidsraad of door de Militaire Raad. De Veiligheidsraad kan de actie van de Militaire Raad ook teniet doen, maar natuurlijk alleen in geval van eenstemmigheid van de permanente leden.

De auteurs van het voorstel zijn van mening, dat voor de instelling van de "Light Force", gezien de weinig ingrijpende rol, welke daaraan is toegedacht, geen wijziging van het Handvest vereist zal zijn. Voor de instelling van een "Medium Force" zal deze wijziging wel noodzakelijk zijn. Deze troepenmacht zal bij kleine gewapende conflicten daadwerkelijk moeten interveniëren en zal voor de vervulling van haar preventieve taak ook eventueel zonder toestemming van de betrokken regering haar stellingen moeten kunnen innemen, mis dit niet de regering van een grote Mogendheid is. De instelling van een "Heavy Force" zou met een gehele ombouw van de wereldstructuur gepaard moeten gaan, waarbij de directie van dit orgaan in handen van een supranationaal lichaam zal moeten worden gelegd. Aangezien iedereen wel van oordeel zal zijn, dat de verwezenlijking van deze laatste fase voorlopig nog een utopie is, moet als verdienste van het voorstel wor-

den aangemerkt, dat men op een bescheiden schaal wil beginnen ¹⁴).

Om te besluiten moge nog een enkele algemene opmerking volgen. Een primaire eis, welke men aan een Internationale Politiemacht moet stellen is, dat deze macht een werktuig is en gedirigeerd wordt door een volkomen integer Internationaal Executief Orgaan, dat uitvoering geeft aan het Internationale Recht en niet aan enige politieke invloed onderworpen is. Tot elke prijs moet worden voorkomen, dat een macht in het leven wordt geroepen, die paradeert onder de vlag van een Internationale Politiemacht, maar die in wezen door een Staat of een groep Staten wordt beheerst en de subjectieve belangen van die Staat of groep dient. Natuurlijk moet ook aan de Politiemacht zelf de eis van volkomen onpartijdigheid worden gesteld, maar dit zal gemakkelijker zijn te bereiken dan bij de Internationale Autoriteit zelve.

In verband met de geëxalteerde interpretatie, welke een aantal regeringen nog aan het begrip souvereiniteit meent te moeten geven, is het wellicht iets gemakkelijker met een beperkte Internationale Politiemacht agerend op de volle zee te beginnen. Natuurlijk moeten de bevoegdheden bij verdrag worden geregeld. Op het gebied van de exploitatie van de natuurlijke producten van de zee en de ondergrond zijn voor een Internationale Politiemacht in de toekomst tal van taken denkbaar, maar ook op ander gebied b.v. bij aanvaringen, handhaving van verdragsvoorschriften inzake de bestrijding van de vervuiling van het zeewater, bescherming van kabels en pijpleidingen e.d., terwijl in geval van agressie deze maritieme Politie niet alleen voor de bestrijding van de vloot van de aanvaller zal worden gebruikt, maar ook elke toevoer van contrabande naar de aanvallende Staat zal moeten afsnijden en de scheepvaart tegen operaties van de aanvaller zal moeten beschermen.

Het streven zal erop gericht moeten zijn zover te komen, dat geweld alleen nog door de Internationale Politie wordt gebruikt en dan nog slechts voor zover nodig om het kwaad te keren en op een wijze beheerst door de beginselen van de humaniteit. Nog tal van moeilijkheden, behalve de genoemde, moeten worden opgelost, b.v. de competentieregeling tussen de Internationale Politie en de nationale, maar hoofdzaak is, dat thans reeds de gedachten aan dit onderwerp worden gewijd om het rijp te maken voor verwezenlijking ¹⁵).

¹⁴) Deze voorstellen zijn tijdens een debat in het Hoger Huis in Engeland, door niet minder dan 11 sprekers behandeld, Parliamentary Debates (Hansard), House of Lords, Official Report, Vol. 205, No. 96, Thursday 25 July 1957, columns 141-219. Ook in de Senaat in de Verenigde Staten is het onderwerp ter sprake gekomen, zie: Copy of American Committee on Foreign Relations, 85th Congress, 1st Session, Senate, Calendar No. 926, Report No. 613.

¹⁵) In dit bestek is afgezien van een volledige literatuuropgave. Voor een kort en duidelijk overzicht zij verwezen naar J. P. A. François, Handboek van het Volkenrecht, tweede deel, Zwolle, 1950, p.p. 1015-1026 of id. Grondlijnen van het Volkenrecht, Zwolle, 1957, p.p. 925-930.

Tijdens het afdrukken van dit artikel, heeft van 26—31 augustus te Scheveningen een congres van Wereldfederalisten plaats gehad, waar o.m. het voorstel van de "Federal Union" is besproken.

INGEKOMEN BIJDAGEN.

Handhaven van krijgstuchtelijke straffen bij uitspraak van de Militaire Rechter

door

Mr J. ALBARDA,

Res.-Majoor van de Militair Juridische Dienst.

Naar aanleiding van de in M.R.T. L, pag. 1 aangekondigde enquête volgen hieronder enige aantekeningen betreffende bovenstaand onderwerp, zoals men ziet slechts een onderdeel van vraagpunt 10. Gaarne laat ik aan terzake meer bevoegden de taak over dieper in te gaan op de zo moeilijke materie van de scheiding enerzijds, de verweving anderzijds, tussen militair straf- en tuchtrecht.

Bepalen wij ons derhalve tot het uitdrukkelijk handhaven van de krijgstuchtelijke straf zonder nadere veroordeling.

De militaire rechter heeft tot dusverre op verschillende manieren de vraag trachten op te lossen hoe tot een bevredigende uitspraak te geraken, wanneer de reeds opgelegde krijgstuchtelijke straf naar zijn oordeel in juiste verhouding stond tot de ernst van het gepleegde feit.

Voorzover ik kan nagaan zijn de volgende methoden gebezigd.

a. Verwijzen van de zaak ter verdere behandeling naar de tot straffen bevoegde commanderende officier (art. 58 lid 1 Wet op de Krijgstucht) in de hoop dat deze zal begrijpen, dat hij er niets meer aan behoeft te doen.

Dit is in overeenstemming met hetgeen o.a. van Dijck en Schepel terzake van art. 58 W.K. opmerken, n.l. dat weliswaar de wetgever blijkbaar enkel heeft gedacht aan gevallen, waarin de beklagde door zijn commandant nog niet was gestraft, maar dat de militaire rechter de zaak ook naar de commandant mag verwijzen als deze reeds gestraft heeft. Immers zal deze dan kunnen volstaan — aldus genoemde auteurs — met de zaak als afgedaan te beschouwen, tenzij hij art. 50 W.K. toepast voor het geval de kennisneming van de stukken hem nieuwe gezichtspunten mocht hebben geopend.

Men zie voor methode a voorts o.a. het vonnis van de Krijgsraad te Velde Oost van 23-9-1947 (M.R.T. XLI, 95) met uitvoerige motivering.

b. *Niet* verwijzen naar de tot straffen bevoegde commanderende officier en ook overigens geen straf opleggen.

Ogenschojnlijk kan men zich hierbij beroepen op het tweede lid van art. 58 W.K., maar in onderling verband beschouwd met de artt. 57, 59 en 60 W.K. is de strekking van genoemd tweede lid toch kennelijk een andere.

Hier naderen we de „schuldigverklaring zonder toepassing van „„straf” van art. 398, 9° Wetboek van Strafvordering.

Voor de jurisprudentie op dit punt zie men o.a. H.M.G. van Ned.-

Indië, sententie van 11-1-1935 (M.R.T. XXXI, 162) en Krijgsraad te Velde Oost, vonnissen van 6-11-1952 (M.R.T. XLVI, 313) en van 23-10-1953 (M.R.T. XLVII, 463).

Doordat hier min of meer wordt geïmproviseerd zijn de dicta telkens weer anders geformuleerd. Zo luidt het in boven aangehaalde sententie: „verstaat, dat het sub I telastegelegde oplevert een feit als bedoeld „in art. 2 sub 4° Wet op de Krijgstucht en het sub II telastegelegde „... een krijgstuhtelijk vergrijp als bedoeld in art. 2 sub 1° dier „Wet; verstaat mede, dat krijgstuhtelijke afdoening van bedoelde „feiten bereids heeft plaats gehad”.

De Krijgsraad te Velde Oost verklaart in zijn vonnis van 23-10-1953 „beklaagde schuldig aan de hierboven als bewezen aangenomen „en gequalificeerde strafbare feiten en hem deswege strafbaar, neemt „evenwel genoeg met de plaats gehad hebbende krijgstuhtelijke „afdoening”. In zijn vonnis van 6-11-1952 zegt diezelfde Krijgsraad echter weer: „verstaat, dat dit strafbare feit oplevert een feit als be- „doeld in art. 2 lid 4 Wet op de Krijgstucht; dat het buiten straf- „rechtelijke behandeling had behoren te zijn afgedaan en dat met de „door beklagde reeds ondergane krijgstuhtelijke straf kan worden „volstaan”.

c. Het in mindering brengen van het krijgstuhtelijk arrest op een voor dit doel pasklaar gemaakte vrijheidsstraf, zodat er niets te executeren overblijft. Van belang is hier nog — evenals trouwens voor de vraag of de onder sub d behandelde methode moet worden gevolgd — of de commandant al dan niet bevoegd was het onderhavige feit krijgstuhtelijk af te doen, m.a.w. of het wel een oneigenlijk krijgstuhtelijk vergrijp betrof. Zo neen, dan is methode a uitgesloten en methode b wel zeer ongewenst (zie mijn slotbeschouwingen), zodat men nog eerder geneigd zal zijn zijn toevlucht te nemen tot de hier besproken oplossing.

Zie voor een geval, waarin ook methode a toepasselijk ware geweest, het vonnis van de Krijgsraad te Velde Zuid van 23-2-1955 (M.R.T. XLVIII, 497).

Hoewel ook reeds vroeger (o.a. enige malen door de Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage) „aftrek” van reeds ondergaan krijgstuhtelijk arrest werd toegepast, wordt toch over het algemeen aangenomen, dat de bewoordingen van het tweede lid van art. 57 W.K. deze niet vervolgen.

d. Het opleggen van een symbolische straf, b.v. één dag gevangenisstraf voorwaardelijk met een proeftijd van één dag, „het dubbel „onderstreepte non possum van de Rechter”, zoals Mr W. H. Vermeer deze methode kernachtig noemt.

De toelaatbaarheid van de methoden onder b en c genoemd is op zijn minst questieus te achten, de methode d doet altijd enigszins gekunsteld aan, terwijl methode a alleen zin heeft als de militaire rechter een eventueel in de krijgstuhtelijke straf of strafomschrijving aan te brengen modificatie aanvaardbaar acht.

Voor het geval de militaire rechter de reeds opgelegde krijgstu-
 chtelijke straf volkomen adaequaat oordeelt, bestaat er geen in alle op-
 zichten bevredigende procedure. Vandaar dat er — in het kader van
 de bestaande wetgeving en geheel afgezien derhalve van eventuele
 toekenning van meer uitgebreide tuchtrechtelijke bevoegdheden aan de
 militaire rechter — zeer zeker iets te zeggen valt voor invoering bij de
 Wet van enigerlei vorm van rechterlijke handhaving zonder meer van
 krijgstu- chtelijke straffen. Anders gezegd: voor wettelijke sanctionnering
 van de hierboven besproken methode sub b.

Echter zal deze uitdrukkelijke handhaving zich m.i. moeten beper-
 ken tot de krijgstu- chtelijke afdoening van de feiten, genoemd in art. 2
 W.K. Immers lijkt het mij niet juist bij rechterlijke uitspraak een
 krijgstu- chtelijke straf te fatteren, die onbevoegdlijk en dus in strijd
 met de wet is opgelegd. Dan ware zelfs de figuur denkbaar van een
 H.M.G., dat in hoger beroep een krijgstu- chtelijke straf uitdrukkelijk
 handhaaft, die het bij eindbeslissing op een beklag ambtshalve nietig
 zou hebben verklaard.

Het komt mij derhalve voor, dat invoering van de handhaving van
 krijgstu- chtelijke straffen bij rechterlijke uitspraak niet alle problemen,
 zoals deze boven in het kort zijn geschetst, vermag op te lossen.

Oorlogskinderen als dienstweigeraars.

(Een pleidooi voor de Krijgsraad te Velde West in 1957)

door

Mr J. H. VAN WIJK.

1. Gedurende meerdere jaren waren er zeer weinig dienstweige-
 raars die voor een der krijgsraden verschenen. Soms maanden achter-
 een niet één, en per opgeroepen lichting een enkele. Nu plotseling,
 eind 1956, begin 1957, waren er ten minste 14 (13 's-Gravenhage, 1
 's-Hertogenbosch). Vanwaar deze golf?

Niet vanwege het plotseling losgebroken oorlogsgevaar; al deze
 dienstweigeraars begonnen hun daad vóór juli 1956, en geen van hen
 zag het Suez-conflict „aankomen”, want geen van hen heeft enige
 politieke belangstelling.

Vermoedelijk is de oorzaak een scherper beoordeling door de com-
 missie van advies. Er zijn verleden jaar in kamp Vledder en in Woensel
 moeilijkheden geweest, varianten op het thema protest tegen discipline
 en gezag. De oorzaken liggen ten dele in de jongens zelf, ten dele in
 de leiding. Een staf lid dat te kennen geeft dat hij door God is geroepen
 om dienstweigeraars te treiteren (en dat dan ook doet) is niet geschikt
 voor zijn werk. Hij is overgeplaatst. Inmiddels hebben deze moeilij-
 kheden bij de commissie van advies enige ontsteltenis verwekt. Het
 gevolg is waarschijnlijk geweest een nauwkeuriger aanleggen van de
 traditionele toets van al of niet bewustheid van het wettelijk criterium:
 het niet mogen doden van een evenmens op overheidsgezag; en van-

daar het tekort schieten van de jongens die meer krachtens hun karakterstructuur weigeren dan krachtens een specifiek reformatorische overtuiging.

2. Naast het grote aantal is mij opgevallen het feit dat zij allen — op één na — uitermate hulpeloos zijn met de taal, indien zij hun dienstweigering moeten verdedigen.

Zes jaar geleden deed zich een soortgelijk verschijnsel voor. Dat betrof een groep jongens, die geboren waren in 1928 en 1929. Ik heb toen niet onderzocht of dat verschijnsel werd veroorzaakt door voor ieder bijzondere omstandigheden, dan wel door iets dat zij allen gemeen hadden. Het had er toen de schijn van dat de jongens van de leeftijdsgroepen 1925, 1926, toen zij voor het vraagstuk stonden, veel rijper waren geweest. Ik heb niet nagegaan, of de leeftijd waarin de jongens van 1928 en 1929 de ergste oorlogsgebeurtenissen hadden meegeemaakt, wellicht de oorzaak was geweest van hun relatief mutisme.

3. De negen waarvoor ik thans opkom zijn allen geboren in 1936 en 1937, behoudens één uitzondering. Allen — alweer op één na — moesten door een uitdagend en van week tot week voortgezet gesprek geforceerd worden om zich over zichzelf en de diepere dingen die hen bewogen, uit te spreken en uit te schrijven. Buitengewoon moeizaam kwam hun getuigenis er uit. Het kwam mij onwaarschijnlijk voor dat dit alleen maar toevallig zou zijn, en dat ieder van hen door geheel eigen redenen die niets hadden te maken met de oorzaken van elk der anderen, zo was als hij is. Waarom niet zou — althans mede — een oorzaak hiervoor zijn te vinden in hetgeen zij gemeenschappelijk hebben: hun leeftijd, en meer speciaal: de leeftijd waarin zij de oorlog meemaakten en beleefden.

4. Ik heb de psychiater van het M.O.B. in Haarlem naar haar ervaringen gevraagd. Zij had deze generatie op deze leeftijd niet onder de ogen gehad, maar verwees mij naar studies van Anna Freud, o.a. *Young Children in War-Time* (1942). De Haarlemse schoolarts dr Petersma vond op zichzelf het verband plausibel, maar kende zelf geen literatuur. Drs A. Groeneveld uit Amsterdam vond het uiterst aannemelijk en wees mij op het proefschrift van J. Bastiaans, psychologische gevolgen van onderdrukking en verzet, dat te Amsterdam is verdedigd. Het oude proefschrift van dr M. G. Vroom: *Schrik, angst en vrees* (1942) hielp mij ook wat op weg.

5. Ik vlak niet uit, dat naast hetgeen al deze jongens op grond van hun leeftijd gemeenschappelijk hebben, er veel is dat slechts voor ieder persoonlijk geldt. Naar uiterlijk en innerlijk gelijken zij niet op elkaar; hun gezinsverhoudingen lopen uiteen van paradijsachtig geluk tot hel; hun feitelijke oorlogservaringen lopen uiteen van rustig platteland tot de desolate mesthopen van een vervuילend Rotterdam; hun lichamelijke toestand loopt uiteen van voortreffelijke verzorging tot grenzenloze ontbering. Desniettemin: zij leefden in hetzelfde land in dezelfde tijd, gedurende dezelfde bezetting.

6. Ik vlak ook niet uit, dat Anna Freud kinderen behandelde en beschreef die de bombardementen van Londen hadden doorstaan, ter-

wijl deze Nederlandse kinderen — op één na — niet in echt doodsgevaar hebben verkeerd. Nederland heeft immers goeddeels buiten de oorlog gelegen en de angsten betroffen minder het gevaar van bombardementen dan dat van deportaties. Desniettemin: men kan, en kinderen kunnen speciaal zich gevaren inbeelden, en die inbeelding als werkelijkheid beleven. Geruchten, verkeerd opgevangen schrikwoorden, speelden destijds een grotere rol dan feiten.

7. Dr Bastiaans beschrijft de gevolgen van oorlogstress. Stress is een verandering in de in- of uitwendige toestand van het individu van een dusdanige intensiteit, dat het organisme meer dan normale aanpassings- verdedigings- of ook regulatiemechanismen in werking moet stellen teneinde het voortbestaan te verzekeren, dan wel zijn homeostase, zijn evenwicht te bewaren (33). Daarvoor maakt het individu gebruik van z.g. afweermechanismen, zoals verdringing, sublimering en dergelijke; er zijn zestien van zulke mechanismen in de moderne psycho-analytische literatuur beschreven (36). Volgens Bastiaans is dit nog veel te beperkt en kan ieder normaal gevoel, ieder normaal affect, ieder normaal gedragspatroon onder condities van stress in dienst van de afweer worden gesteld.

Nu kan de stress zo ernstig zijn of zo acuut ingrijpen, dat het herstel van het evenwicht niet meer mogelijk is, omdat het niet enkel abnormaal wordt belast maar wordt doorbroken. Dan spreekt men van een traumatische situatie, van shock, alarm en uitputting.

Ook hiervan kan een gezond mens zich herstellen. Maar als de stress lang aanhoudt kan iemand levenslang neurotisch blijven. Weke en angstige naturen, egocentrische persoonlijkheden, hysterische psychopaten, zegt Vroom, zijn echter in het bijzonder voorbeschikt tot het verkrijgen van gefixeerde en gehysteriseerde schrikneurotische reacties (38).

De symptomen van zulk een traumatische situatie zijn vele. Bastiaans noemt er tachtig (47/48). Ze lopen uiteen van flauwvallen, huilbuien, angst- en woede-aanvallen, angstdromen, prikkelbaarheid, schrikachtigheid, overmatige activiteit en destructieve agressiviteit, tot depressies, moedeloosheid, afkeer van werk en contact, vereenzaming, autisme, oververmoeidheid, impotentie.

Het meest werden zij getroffen, bij wie reeds in hun jeugd de innerlijke zekerheid was ondermijnd.

Bij zijn ervaring als psychiater in Amsterdam is hem, en is velen opgevallen, dat bij velen die de oorlogstress hebben beleefd, zich late en zeer late reacties voordoen. Ook de psychiaters hebben hierop jaren lang niet gelet, mede, ter zelfbeveiliging. Maar: aldus J. Tas: „de „enorme hoeveelheid affect die destijds in deze mensen is ontwikkeld, „is ongetwijfeld onverminderd blijven voortbestaan, maar is inge- „kapseld. Zolang de onderdrukking van deze affecten niet is wegge- „nomen en de gehele persoonlijkheid niet is geïntegreerd op een aan „de werkelijkheid aangepaste grondslag, moet men aannemen dat deze „personen openstaan voor ernstige psychische stoornissen.” Ook Rümke heeft dit feit beschreven, en kent gevallen, waarbij de mensen

ten tijde van het traumatisch gebeuren niet bij machte waren het te omvatten, omdat de emoties te groot, te overweldigend waren, om toen een adequate reactie tevoorschijn te roepen. Die kwam desnoods pas na vele jaren. Groeneveld meent, dat dit speciaal met kinderen het geval kan zijn.

8. Wat beleven nu kinderen? Alle kinderen boven de twee jaar, zegt Anna Freud, hadden weet over de gevolgen van luchtaanvallen. Zij herkennen geluiden, en begrijpen wat dekking zoeken is. Als het kind nog in zijn agressief-destructieve periode is, vindt het de vernielingen rondom niet erg, maar kan temidden van de puinhopen spelen, en bovendien bombardement spelen. Maar in zijn tweede levensjaar pleegt het deze begeerten te boven te komen en socialer te worden. Als dan rondom de wereld wordt vernield en agressie alzijdig woedt, is de strijd om die eigen agressie te boven te komen zeer bemoeilijkt.

De kinderen zijn om verschillende redenen bang:

1e om feitelijke redenen: als werkelijk gevaar dreigt of aanwezig is. Die angst duurt bij een kind niet lang. Zij vergeten gauw;

2e omdat hij in de agressie van buiten bang is voor het herleven van zijn eigen agressie, die zo juist als verkeerd was overwonnen;

3e omdat de angst voor oorlogsgevaaren in de plaats komt van andere soorten angst, die uitdrukking zijn van angst voor straf als onderdeel van de opvoeding. Bommen en granaten worden de realisering van spoken, krokodillen, boemannen, heksen, en wat verder in een kinderbrein leeft;

4e omdat de kinderen niet alleen de angsten ondergaan die passen bij hun eigen leeftijd en ontwikkeling, maar ook de angstreacties van hun moeder delen, en in het algemeen, de angsten van de volwassenen om hen heen. Een jongen van 7, 8 jaar kan zich houden aan zijn eigen reacties, maar een kind van 1, 2, 3, 4 jaar siddert en beeft met de angsten van zijn moeder. De primitieve animale band die in deze levensperiode moeder en kind nog tot één wezen maakt, is de grondslag voor deze vorm van angst voor luchtaanvallen en oorlogsgeweld bij kinderen. Bange moeders maken bange kinderen; stuurloze en panische moeders maken stuurloze en panische kinderen;

5e als de vader is omgekomen, zijn de kinderen anders; kwetsbaarder; zulke kinderen ervaren elke bom die valt als de bom die de vader doodde.

9. In Nederland hebben al deze kinderen, die nu terecht staan voor niet-erkende dienstweigering, de oorlog en bezetting meegemaakt op die gevoelige leeftijd, waarin zij psychisch één geheel waren met hun moeder. Zij hebben die allen *doorleefd* met de schokken die dat gebeuren voor henzelf, maar vooral voor die moeders meebracht. In de meeste dezer gevallen is de moeder beschreven als nerveus of erg nerveus. In al die gevallen hebben die kinderen ook háár stress ondergaan, zonder daartegen gewapend te zijn of te kunnen zijn.

De continuïteit van het gezin werd in vier gevallen doorbroken: de vader als dwangarbeider naar Duitsland; de vader in continu doods-

gevaar als Jood; de vader als ondergedoken en door de moeder ver-raden militair krijgsgevangen; de vader ondergedoken; deze inbreuk in het kinderleven kan niet zwaar genoeg worden aangerekend.

De angst heeft in al deze gezinnen — op één na — jarenlang een hoofdrol gespeeld, en dus die kinderen en hun normale vertrouwen en zelfvertrouwen ondergraven.

De armoede en de honger hebben in enkele gezinnen een rol ge-speeld, tot ernstige ondervoeding toe.

De verhouding tussen de ouders is in drie gezinnen slecht tot zeer slecht geweest; de beleving van hun remloze privé-oorlog heeft de gevoeligheid voor de grote oorlog en zijn agressie slechts traumatischer kunnen maken, want dit alles werd voor hen tot één conglomeraat van geweld in buiten- en binnenwereld.

In één geval beleefde een jongen het executeren van stadgenoten die uit een duitse auto het veld werden ingejaagd en vlak voor zijn ogen doodgeschoten.

Al deze gebeurtenissen hebben die kinderen destijds ondergaan, en uiteraard niet kunnen verwerken. Want, zo zegt R. Gaupp: ons psycho-fysisch organisme is naar zijn algemeen biologisch doel beoordeeld, niet gebouwd en berekend op „solche Höllenarbeit”. En dat geldt dubbel en dwars voor kinderen.

10. In deze kinderen zit opgekropt, verdrongen, ingekapseld, onderbewust, maar intens werkelijk, dit gehele beleven. Het zit daar onverminderd. Het zit er als een druk, die door niemand is opgeheven, omdat niemand in hun omgeving aan zo iets ooit heeft gedacht of denkt. Die druk is onverwerkbaar groot, zoals dit gehele oorlogs-gebeuren psychisch onverwerkbaar groot boven ons staat en sinds zomer 1956 rondom ons gromt.

Zij hebben goed, minder goed, matig, hun school doorlopen, hun lesjes geleerd, hun spelletjes gespeeld, hun vak geleerd, terwijl dat gehele overweldigende trauma ingekapseld in hen zat. Tot de oproep voor militaire dienst kwam. Toen moesten ze zich met dat zelfde over-weldigend gebleven iets gaan bezig houden; de confrontatie wagen. Is het een wonder dat het niet ging? Het spreekt vanzelf, dat het niet kon. Deze onverwerkbaar zware psychische klont in hen brengt ze evenzeer tot dienstweigeren als tot die hulpeloosheid als het op de af-rekening, of de zelfbescherming, of wel: op woorden, en argumenten aankomt. Daarom is hun voorstellingsvermogen, hun uitdrukkingsver-mogen, hun fantasie geblokkeerd.

11. Deze blokkade is bij de één groter, bij de ander kleiner; bij de één van gewapend beton, bij de ander van zand; maar dit mutisme bestaat bij hen allen. (Behoudens die ene verrassende uitzondering, waar ons verstand bij stil staat). In de loop van een gesprek is die blokkade bij de één wel, bij de ander half, bij een derde nauwelijks, bij een vierde in het geheel niet te doorbreken, ook al duurt dat gesprek drie maanden. Het gesprek is er op gericht, dat zij zich de reële situatie van heden voor ogen gaan stellen. Ik vraag; stel je de toestand op 4 november in Boedapest voor; wat had je daar gedaan, gelaten,

gewild, geprobeerd? Of stel je voor dat je een Egyptische jongen bent in Port-Said in diezelfde dagen, of een jongen uit Israël, wonend nabij de Gazastrip waar onophoudelijk de moordcommando's rondrazen? Als ze zo worden gesteld voor wat ieder levend mens in die dagen persoonlijk heeft ondergaan als persoonlijk vraagstuk en persoonlijke eis-tot-keuze, dan blijken de weerstanden, de blokkaden. Dan blijkt dat het onvermogen, om als kleuter het toen ondergaan oorlogsgeweld (en daarmee soms verstrengeld familiegeweld) te verwerken, nu nog hun vermogen verlamt om thans tot klaarheid te komen. Maar evenredig met het onvermogen om met dit geweld tot klaarheid te komen, is hun onvermogen om het te plegen. Deze oorlogskinderen zijn ongeschikt voor gedisciplineerd geweld, en dus voor militaire dienst.

12. Nu kan het zijn, en in enkele dezer gevallen is het ook zo, dat de jongens erin zijn geslaagd, zich bewust toe te wenden naar een normenwereld die ongeveer geheel afgesloten is van het werkelijke — het maatschappelijke — leven. Zij hebben vanuit die normenwereld iets opgebouwd dat hun zekerheid is en soms bijdraagt tot een eigen levenshouding. Maar het kunst-en-vliegwerk waarmee ze die bouwsels optrekken, maakt duidelijk, hoe weinig levensecht die „geloven” zijn, hoe weinig ze hebben te maken met het hier en nu van het echte vitale en maatschappelijke leven. In wezen is het gemeenlijk vlucht en surrogaat.

Ze kunnen zich vastklampen aan een erkend kerkgeloof; ze kunnen er een primitieve kindermetafysiek op na houden; ze kunnen de passieve levensvreemde constructies van de Jehova's Getuigen aanhangen, — maar hoe eerlijk en echt ze dat geloof ook menen, echt, rechtstreeks betrokken op hun werkelijke doen en laten, is het niet. Het is geen scheppend en krachtig levensbeginsel; het is surrogaat. Het echte wagen met het leven ontbreekt.

Daarom moet men door deze de blik vangende constructies heenboren, en de werkelijke jongen opzoeken die door deze pseudo-zekerheden niet tot zijn eigen recht komt, en niet tot zijn eigen wezen kan komen. Het gaat er echter juist om, dat hij handelt en leeft niet omdat een of ander „geloof” dat voorschrijft, maar omdat hij zelf aldus zijn levensbestemming vervult.

Zo kom ik op de hoofdzak, dat voor deze generatie en haar gevoeligste vertegenwoordigers (en uit die laatste groep komen deze dienstweigerars) de psychische situatie van hen allen tesamen en ieder afzonderlijk worde vastgesteld. Die vaststelling vond nog niet plaats; de enkele militaire keuring, en ook het onderhoud met drs. Hanrath waren daartoe onvoldoende.

Naam	Adres	Krijgsraad te Velde	Zitting	Eis	Vonnis	Gevolg	ABOZIS
C. H.	Amsterdam	Den Haag	30-1-'57	3 jaar	revisie	afgewezen	I 1 S 1
		"	27-3-'57	3 jaar	2 jaar	berust	—
J. H.	Rotterdam	"	30-1-'57	revisie	revisie	erkend na 2e verhoor	I 1 S 1
L. v. d. L.	Groningen	"	30-1-'57	herkeuring	herkeuring	afgekeurd	A 5 S 2
		"	27-3-'57	3 mnd.	3 mnd.		—
H. L.	Krommenie	"	30-1-'57	2 j. 6 m.	herkeuring	afgekeurd	I 1 S 5
		"	27-3-'57	3 mnd.	3 mnd.		—
B. K.	Poortugaal	"	30-1-'57	2 j. 6 m.	8 weken		O 2 S 2
R. v. P.	Amsterdam	"	30-1-'57	1 jaar	6 mnd.v.v.		I 1 S 3/5
W. P.	Franeker	"	30-1-'57	2 j. 6 m.	2 j. 6 m.	appèl ingetrokken	I 1 S 2
H. v. W.	Rotterdam	"	30-1-'57	3 jaar	revisie	erkend	I 1 S 1
W. B.	Zevenhuizen	"	27-2-'57	2 j. 6 m.	revisie	erkend	I 1 S 1
J. T.	Zaandam	Den Bosch	6-3-'57	2 j. 6 m.	2 j. 6 m.	berust	I 1 S 2
T. v. S.	Rotterdam	Den Haag	27-3-'57	2 mnd.	2 mnd.		I 1 S 5

MILITAIRE RECHTSPRAAK.**Zeekrijgsraad in Nederlands Nieuw Guinea.**

Vonnis van 28 juni 1957.

(Uitgesproken 28 juni 1957 - fiat-executie 29 juni 1957).

President: Kapt. t. Zee P. van Willigen; *Leden:* Kapt. Lt. t. Zee I. Bink, Lt. Kol. d. Mars. A. M. Luijk, Kapt. Lt. t. Zee J. Toeset en Kapt. Lt. t. Zee (AR) A. Bakkes.

Raadsman: Kapt. d. Mars. S. J. Hameete.

Opzettelijke ongehoorzaamheid: opzettelijk nagelaten te voldoen aan het bevel van zijn meerdere (sergeant) om zijn geweer gereed te maken voor inspectie (= uiteennemen en schoonmaken van het wapen). Voorts: slaan van een schildwacht. Dit levert geen strafbaar feit op, ten eerste omdat niet is komen vast te staan dat beklaagde heeft geweten dat hij met een schildwacht te doen had; ten tweede omdat niet gebleken is van opzet om door de toegebrachte slagen pijn of letsel teweeg te brengen. Wel een krijgstuchtelijk vergrijp, hetwelk bij de straftoemeting in aanmerking wordt genomen.

(W.M.Sr. art. 69, 114, 117; W.K. art. 60; W.Sr. art. 300).

DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT IN NEDERLANDS NIEUW GUINEA, in de zaak van de Fiscaal tegen J. P. v. K., oud 20 jaren, gedetineerde, laatstelijk gediend hebbende als marinier z/m 3e klasse,

Gezien: . . . enz.;

Gezien het bevel tot bijeenkoming van de Zeekrijgsraad d.d. 22 juni 1957, aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklaagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij te Biak, althans te Nederlands Nieuw-Guinea, dienende als „marinier zeemilicïën 3e klasse bij de marinierskazerne Biak

„1. aldaar op of omstreeks 7 mei 1957, toen de tijdelijke sergeant „der mariniers N. A. van der Poel hem had opgedragen zijn Browning „automatisch geweer voor een door die sergeant te houden inspectie „gereed te maken, welke opdracht inhield het uiteen nemen en schoon- „maken van dat wapen, opzettelijk in strijd met die order dat wapen „niet voor inspectie heeft gereed gemaakt doch in het daarvoor be- „stemde rek heeft laten staan, en toen die sergeant hem vervolgens „nogmaals de opdracht gaf dat wapen voor inspectie gereed te maken, „wederom opzettelijk niet aan die order heeft voldaan;

„2. aldaar op of omstreeks 11 mei 1957 opzettelijk de tamboer „1e klasse H. van Bijsteren, die op dat tijdstip als schildwacht met „pistool bewapend hem naar de cel geleidde, een of meer slagen of „stompen tegen diens schouder of arm, althans tegen enig deel van „diens lichaam heeft gegeven”;

Gezien: . . . enz.;

Gezien de schriftuur van de eis door de Fiscaal overgelegd en gehoord de voorlezing van de daarin opgenomen conclusie strekkende

tot bewezenverklaring van het de beklagde ten laste gelegde, alsmede zijn schuld eraan, qualificatie daarvan als:

1. „Opzettelijke ongehoorzaamheid, meermalen gepleegd, alle feiten „als een voortgezette handeling beschouwd”;
2. „Feitelijke insubordinatie”; enz. (*Red.*);

Overwegende, dat ten processe, zakelijk gerelateerd, hebben verklaard:

1. J. P. v. K., oud 19 jaren, als beklagde:

dat hij op 7 mei 1957, toen hij diende als marinier 3e klasse zeemilicien bij de marinierskazerne Biak te Biak van de tijdelijk sergeant der mariniers N. A. van der Poel, opdracht kreeg om zijn Browning automatisch geweer gereed te maken voor een door de sergeant te houden inspectie; dat deze opdracht inhield het uiteennemen en schoonmaken van dat wapen; dat hij de sergeant toen heeft geantwoord: „Dat doe ik niet”, dat de sergeant 's avonds om 21.00 uur in de barak kwam om inspectie te houden; dat hij zijn geweer niet uiteengenomen en schoongemaakt had, maar dat hij het in het daarvoor bestemde rek had laten staan; dat sergeant Van der Poel hem toen nogmaals opdracht gaf om zijn wapen voor inspectie gereed te leggen; dat hij hierop antwoordde: „Dat doe ik niet sergeant” en dat hij het ook niet heeft gedaan;

dat hij op 11 mei 1957, toen hij diende als marinier 3e klasse zeemilicien bij de marinierskazerne Biak te Biak, zich aldaar in voorlopig streng arrest bevond, bij de commandant moest komen; dat hij, toen hij bij deze was geweest, door tamboer 1e klasse H. van Bijsteren, die met pistool was bewapend, naar zijn cel werd teruggeleid; dat hij niet wist dat Van Bijsteren schildwacht was; dat tijdens dit teruggeleiden Van Bijsteren erg moeilijk deed; dat hij deze enige stompen heeft gegeven; dat hij niet weet waar hij deze heeft geraakt;

2. Nicolaas Adrianus van der Poel, oud 28 jaren, als getuige:

dat hij dient bij de marinierskazerne te Biak, met ingang van 1 januari 1957 als tijdelijk sergeant der mariniers; dat hij op 7 mei 1957 opdracht kreeg om van de beide mariniers 3 ZM V. K. de wapens te inspecteren; dat bij de inspectie bleek dat het wapen van de marinier 3 ZM J. Ph. v. K., een Browning automatisch geweer, onvoldoende was schoongemaakt; dat hij deze opdracht gaf diens wapen alsnog te reinigen en het uiteengenomen wapen diezelfde avond om 21.00 uur op diens bed voor inspectie gereed te leggen; dat toen hij des avonds om 21.00 uur het wapen van J. Ph. v. K. wilde inspecteren, bleek dat het wapen van J. Ph. v. K. niet voor inspectie gereed lag; dat toen hij J. Ph. v. K. naar de reden hiervan vroeg, hij als antwoord kreeg: „Ik „doe het liever niet, anders krijg ik moeilijkheden met de provoost”; dat hij deze vervolgens zei: „Doe het nu toch maar, leg je wapen maar „op bed, die verantwoording neem ik wel”; dat deze hierop weigerde met de woorden: „Nee sergeant, ik doe het liever niet”; dat deze bij diens weigering bleef volharden na deze voor de derde maal te hebben gemaand; dat hij deze niet uitdrukkelijk op diens strafbaarheid heeft gewezen;

3. Hendrik van Bijsteren, oud 21 jaren, als getuige:

dat hij sedert 16 december 1956 als tamboer bij de marinierskazerne te Biak dient, dat hij op 11 mei 1957 van de onderofficier van politie opdracht kreeg, de bewaking van twee voorlopig streng arrestanten over te nemen, w.o. de marinier 3 ZM J. Ph. v. K.; dat hij beide arrestanten moest teruggeleiden naar de wacht; dat deze zich onderweg baldadig gedroegen; dat J. Ph. v. K. hem enige klappen in het gezicht en tegen schouders en borst gaf;

Overwegende, dat de krijgsraad op grond van de inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht hetgeen aan beklaagde onder aanhef en onder 1 en 2 is ten laste gelegd, met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het onder aanhef en onder 2 ten laste gelegde en bewezene niet oplevert een strafbaar feit, voorzien en strafbaar gesteld bij enige wettelijke strafbepaling; met name geen delict van feitelijke insubordinatie, aangezien de krijgsraad van oordeel is dat uit de inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen niet is komen vast te staan dat beklaagde wist of behoefde te weten dat de tamboer H. van Bijsteren hem begeleidde als schildwacht, derhalve gelijkgesteld met een meerdere; met name evenmin een delict van mishandeling, aangezien uit de inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen niet van opzet tot het toebrengen van pijn of letsel is gebleken;

Overwegende, dat dit laatste bewezen verklaarde wel een krijgstuchtelijk vergrijp oplevert, samenhangende met het onder aanhef en onder 1 ten laste gelegde en bewezen en hierna te qualificeren strafbare feit — zijnde bedoelde onkrijgstuchtelijke handeling gepleegd tijdens het terzake van het hierna te qualificeren strafbare feit opgelegde voorarrest — zodat de krijgsraad van dit krijgstuchtelijk vergrijp kennis nemende bij de bepaling van de hierna te melden straf, dit krijgstuchtelijk vergrijp in aanmerking neemt;

Overwegende, dat het onder aanhef en onder 1 ten laste gelegde en bewezene behoort te worden gequalificeerd als:

„Opzettelijke ongehoorzaamheid, meermalen gepleegd, alle feiten „als een voortgezette handeling beschouwd”;

Overwegende, dat gelet op het vorenstaande, de ernst van de gepleegde feiten, de omstandigheden waaronder deze zijn begaan en de persoon van de beklaagde, een gevangenisstraf voor de tijd van zes maanden passend wordt geacht;

Overwegende, dat termen aanwezig zijn om een gedeelte van deze straf, groot vier maanden, voorwaardelijk niet ten uitvoer te leggen, waartegen het militair belang zich niet verzet; terwijl de krijgsraad termen vindt aftrek van het ondergane voorarrest te bevelen in diervoege, als hieronder aan te geven;

Overwegende, dat de krijgsraad bevindt dat de zaak is van die aard dat beklaagde, die in arrest is, daarin behoort te blijven;

Gezien: . . . enz.;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Verklaart beklaagde schuldig aan het hierboven onder aanhef en

onder 1 als bewezen aangenomen en gequalificeerde strafbare feit en hem deswege strafbaar;

Verklaart beklagde schuldig aan het hierboven onder aanhef en onder 2 als bewezen aangenomen feit, doch dit niet te zijn een strafbaar feit;

Bevindt dat dit laatste echter wel oplevert een krijgstuchtelijk vergrijp in de zin van artikel 2 lid 1 van de Wet op de Krijgstucht, samenhangende met het onder aanhef en onder 1 als bewezen aangenomen en gequalificeerde strafbare feit;

Veroordeelt beklagde deswege tot een gevangenisstraf voor de tijd van zes maanden, met bepaling dat van de door veroordeelde voor de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in streng arrest doorgebrachte tijd, het gedeelte van en met 8 mei 1957 tot en met 26 juni 1957 in mindering zal worden gebracht bij de uitvoering van deze straf;

Beveelt, dat een gedeelte dezer straf, groot vier maanden, niet zal worden tenuitvoergelegd, tenzij later anders mocht worden gelast op grond, dat de veroordeelde zich voor het einde van een proeftijd van een jaar heeft schuldig gemaakt aan een strafbaar feit, of — zijnde de veroordeelde immers militair — aan een krijgstuchtelijk vergrijp, vallende onder artikel 2 nr 1 van de Wet op de Krijgstucht, dat van ernstige aard is, of aan een krijgstuchtelijk vergrijp, vallende onder artikel 2 nrs 2—6 van die wet, of gedurende die proeftijd zich op andere wijze heeft misdragen.

NASCHRIFT.

(1) *Met het Hoog Militair Gerechtshof (sententie van 5 oktober 1954; MR.T. XLVIII, blz. 170) acht de Krijgsraad klaarblijkelijk de hoedanigheid van „schildwacht” aanwezig van de wachthebbende, die met een pistool in de holster op post is gesteld. Duidelijk komt in dit vonnis, naast het subjectieve aspect (de wetenschap van de op post gestelde dat hij schildwacht is) het objectieve aspect (de kenbaarheid als schildwacht tegenover de buitenwereld) naar voren. Zelfs vindt in casu een scheiding plaats: de man is (subjectief) schildwacht, maar naar buiten, tegenover beklagde (objectief) is hij het niet. De wet heeft met de regeling van artikel 69 W.M.Sr. bedoeld dat de hoedanigheid van de schildwacht steeds tegenover derden onmiskenbaar zij. Ik geloof dan ook dat men te ver gaat met een militair, (alleen) voorzien van een pistool in holster, als schildwacht aan te merken. Zie mijn naschrift bij aangehaalde sententie.*

(2) *Een schildwacht is een wachthebbende, die „op post of op „uitkijk is gesteld”. Ook daaraan herkent men de schildwacht; niet ieder met geweer gewapend militair is immers „schildwacht”. De vraag rijst of het begeleiden van een arrestant naar de cel nog wel valt onder de werkzaamheden van de schildwacht. Kan men een dergelijke opdracht nog wel een „post” noemen? Ook die omstandigheid zal vermoedelijk medegewerkt hebben aan het ontkennen van de objectieve hoedanigheid.*

(3) *De Krijgsraad acht het sub 2 ten laste gelegde gaaf en onvoorwaardelijk bewezen; aangenomen moet echter worden dat hij een uitzondering heeft gemaakt voor beklagdes opzet ten aanzien van het element „schildwacht”. Het is niet zo dat het sub 2 ten laste gelegde geen strafbaar feit oplevert, maar dat het sub 2 bewezene geen strafbaar feit oplevert.*

W. H. V.

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 4 januari 1957.

President: Kolonel Mr. Dr. J. P. van Erk; *Leden:* Majoor Mr. P. C. L.

Eschauzier en Kapitein A. J. van Dongen.

Raadsman: Mr. R. W. Baron de Vos van Steenwijk.

Beklaagde, dpl. soldaat, had na het ontvangen van een aanmerking van de instructeur tijdens exercitie, deze meerdere beledigd („kaffer, „flikker”) en vervolgens feitelijk met geweld bedreigd (met opgeheven geweer, als om daarmee te slaan, naderbij gekomen).

Krijgsraad: voorwaardelijke militaire detentie v.d.t.v. 2 maanden.

Hoog Militair Gerechtshof (zie achter het vonnis): voorwaardelijke militaire detentie is, voor deze dienstplichtige die spoedig met groot verlof zal vertrekken, ondoelmatig. Onvoorwaardelijke militaire detentie v.d.t.v. 1 maand; in-arrest-stelling en bevel tot onmiddellijke gevangenneming.

(W.M.Sr. art. 11, 13-15, 108, 116).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen C.L.S., geboren 26 oktober 1932, dpl. soldaat, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij, militair zijnde en als dienstplichtig soldaat in werkelijke „dienst bij de Koninklijke Landmacht, op 27 september 1956 te Sluis:

„1. opzettelijk de sergeant W. Vreugdenhil, derhalve een meerdere „in rang, in zijn tegenwoordigheid mondeling heeft beledigd, althans „hem heeft uitgescholden, door hem, Vreugdenhil, opzettelijk het „woord „flikker” althans „kaffer” toe te roepen;

„2. opzettelijk de sergeant W. Vreugdenhil, derhalve een meerdere „in rang, feitelijk heeft bedreigd met geweld, door opzettelijk enige „passen in de richting van genoemde sergeant te doen, waarbij hij, „beklaagde, opzettelijk zijn geweer zodanig hield, dat hij hiermede „genoemde sergeant een slag kon toebrengen; hebbende hij, beklagde, „boven sub 1 en 2 genoemde handelingen gepleegd tijdens een exercitie op de plaats, onder leiding en commando van voormelde sergeant Vreugdenhil, derhalve in dienst”;

Post alia:

Overwegende, dat als getuige ten processe zakelijk heeft verklaard: Willem Vreugdenhil:

dat hij op 27 september 1956 te Sluis belast was met het toezicht op een exercitieles, gegeven aan een klas, waartoe onder andere behoorde de dienstplichtig soldaat C. L. S.; dat hij tijdens zijn exercitiebevelen merkte dat S. deze bevelen traag uitvoerde, waarop hij S. heeft gewaarschuwd, dat, wanneer hij zijn bevelen niet beter uitvoerde, hij het gelid moest verlaten; dat S. toen tijdens deze exercitie op de plaats antwoordde met het antwoord „flikker”; dat hij, getuige, zich hierdoor beledigd voelde en S. het bevel gaf het gelid te verlaten; dat S. onmiddellijk daarna op hem afkwam, daarbij een dreigende houding aannemende, door zijn geweer met de kolf omhoog en de handen aan de tromp van het geweer te houden; dat hij in de stellige overtuiging verkeerde, gezien de dreigende houding van S., dat S. hem met zijn geweer een slag wilde toebrengen;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — ieder bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van het feit en/of de feiten waarop het betrekking heeft — wettig en overtuigend bewezen acht hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

1. „als militair opzettelijk een meerdere in zijne tegenwoordigheid „mondeling beledigen, in dienst gepleegd”;

2. „als militair opzettelijk een meerdere feitelijk bedreigen met geweld, in dienst gepleegd”;

voorzien en strafbaar gesteld bij

1. artikel 108 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

2. artikel 116 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de tijd van twee maanden, voorwaardelijk, met een proeftijd van een jaar — *Red.*].

Hoog Militair Gerechtshof.

Sententie van 12 maart 1957.

President: Mr Doornbos; *Leden:* Lt.-Generaal van der Kroon, Lt.-Generaal Mr Schepers, Generaal-Maj.-Vl.-Waarn. Zegers en gep. Kapt. t. Zee van Langeveld (plv.).

Raadsman: Mr van Zanten, advocaat te 's-Gravenhage.

(zie het vonnis hiervóór)

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien: . . . enz.;

Gehoord de Advocaat-Fiscaal in zijn schriftuur van eis met conclusie, dat het Hof het vonnis van de eerste rechter zal bevestigen, behalve ten aanzien der opgelegde straf, en te dien aanzien opnieuw rechtdoende, de beklaagde zal veroordelen tot militaire detentie voor de tijd van een maand, met bevel tot onmiddellijke gevangenneming;

Overwegende, dat de behandeling dezer zaak in hoger beroep, het Hof tot geen andere beschouwingen dan die des eersten rechters heeft

geleid, behoudens ten aanzien van de aan beklaagde opgelegde straf, die aan het Hof onjuist is voorgekomen, zijnde een voorwaardelijke militaire detentie, nu beklaagde spoedig met groot verlof zal vertrekken, een ondoelmatige straf, terwijl het Hof het zowel in strijd met het militair belang als met dat van beklaagde zou achten, indien een eventuele tenuitvoerlegging der straf zou plaats vinden met toepassing van het tweede lid van artikel 19 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende dat het Hof de hierna te vermelden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon van beklaagde;

Overwegende dat de zaak is van dien aard, dat beklaagde, die op vrije voeten is, onder verzekerde bewaring dient te worden gesteld;

Overwegende, dat het Hof zich overigens verenigt met de gronden en beslissingen in het vonnis, waarvan hoger beroep, vervat en die overneemt, met toepassing van de in het vonnis als toegepast vermelde artikelen, met uitzondering van de artikelen 13, 14 en 16 van het Wetboek van Militair Strafrecht — alsmede van artikel 77 van 's-Hofs Provisionele Instructie en 11 van het Wetboek van Strafrecht.

RECHT DOENDE IN HOGER BEROEP IN NAAM DER KONINGIN!

Vernietigt het vonnis waarvan is geappelleerd, doch alleen voor zover de aan beklaagde opgelegde straf en de daarop betrekking hebbende overwegingen betreft;

En te dien aanzien opnieuw rechtdoende:

Veroordeelt beklaagde tot militaire detentie voor de tijd van een maand;

Stelt beklaagde in arrest;

Beveelt zijn onmiddellijke gevangenneming;

Bevestigt het vonnis voor het overige met overneming der gronden.

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 16 januari 1957.

President: Kolonel Mr Dr J. P. van Erk.

Leden: Lt. Kol. A. J. J. H. van Dilst en Majoor R. P. Pieters.

Raadsman: Mr S. Martens.

Aangifte doen dat een strafbaar feit is gepleegd, wetende dat het niet is gepleegd: in strijd met de waarheid aan een wachtmeester der Kon. Maréchaussée, opsporingsambtenaar, gemeld dat zijn portemonnaie met 3 biljetten van f 2.50 ontvreemd was.

(W.Sr. art. 188).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen W. G. de B., geb. 15 juni 1937, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is telastegelegd:

„dat hij, militair zijnde en als dienstplichtig soldaat in werkelijke

„dienst bij de Koninklijke Landmacht op of omstreeks 26 oktober 1956 te Schoonhoven bij de wachtmeester der 1e klasse der Koninklijke Marechaussee A. de Joode derhalve een opsporingsambtenaar, aangifte heeft gedaan, dat hij zijn portemonnaie hoogstwaarschijnlijk op zijn kamer in de kazerne, had verloren, dat deze portemonnaie in zijn weekendtas was aangetroffen en dat uit deze portemonnaie 3 muntbiljetten van f 2,50 waren ontvreemd, derhalve dat een strafbaar feit gepleegd was, zulks terwijl hij wist, dat bovengenoemd feit niet gepleegd was, hebbende hij immers tevoren ten tijde en ter plaatse voormeld zijn portemonnaie niet verloren en deze zelf in zijn weekendtas gestoken, terwijl hij wist, dat daarin omstreeks 9 cent, althans geen 3 muntbiljetten van f 2,50 aanwezig waren”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklagde ten processe zakelijk heeft verklaard:

dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als dienstplichtig soldaat bij de Koninklijke Landmacht, op 26 oktober 1956 op kamer 22 van de Havenkazerne bij de wachtmeester I van de Koninklijke Marechaussee A. de Joode aangifte heeft gedaan, dat uit zijn bruinlederen portemonnaie, die hij op die dag vermiste, welke portemonnaie daarna in zijn weekendtas werd aangetroffen, 3 muntbiljetten van f 2,50 waren ontvreemd, dus dat een strafbaar feit was gepleegd, zulks terwijl hij wist, dat bovengenoemd feit niet was gepleegd, omdat hij zelf, voordat hij deze aangifte deed, doelbewust deze portemonnaie, waarin, naar hij wist, slechts f 0,09 aanwezig was, in zijn weekendtas had gestoken; dat hij wist, dat er helemaal geen geld uit zijn portemonnaie was gestolen;

Overwegende, dat als getuige ten processe zakelijk heeft verklaard:

A. de Joode:

dat hij op 26 oktober 1956 op kamer 22 van de Havenkazerne te Schoonhoven in zijn functie van wachtmeester I van de Koninklijke Marechaussee een onderzoek heeft ingesteld naar aanleiding van een vermissing van een portemonnaie met inhoud, toebehorende aan de soldaat W. G. de B.; dat bij dit onderzoek een portemonnaie gevonden werd in de weekendtas van deze de B.; dat de B., die bij dit onderzoek aanwezig was toen zeer verbaasd deed, in zijn portemonnaie keek en zei: „Nu weet ik zeker dat mijn geld gestolen is”; dat de B. vervolgens bij hem aangifte deed van diefstal van drie muntbiljetten van f 2,50 uit deze portemonnaie; dat hij hierop deze aangifte op schrift heeft gesteld en door de B. heeft laten ondertekenen;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„aangifte doen dat een strafbaar feit gepleegd is, wetende dat het niet gepleegd is”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 188 van het Wetboek van Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van één maand met aftrek van de tijd door hem vóór de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in arrest doorgebracht, zijnde van 27 oktober - 3 november 1956 — *Red.*].

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 23 januari 1957

President: Kolonel Mr Dr J. P. van Erk.

Leden: Lt. Kol. A. J. J. H. van Dilst en Majoor R. P. Pieters.

Raadsman: Kapitein Mr G. Tibben.

De oproeping van beklagde op de voet van artikel 255 R.L. nietig verklaard omdat die oproeping geen opgave bevat van het aan de beklagde tenlastegelegde feit.

In hoger beroep bevestigd met aanvulling van de gronden: weliswaar verwijst de onderwerpelijke oproeping naar een tenlastelegging, opgenomen in een vroegere aanzegging, welke voldeed aan de eisen, vermeld in artikel 255 R.L., doch maakt daardoor geen deel uit van die vroegere aanzegging. (Op 19 januari 1956 was beklagde een aanzegging, o.m. inhoudende een tenlastelegging, betekend; op 27 januari 1956 werd beklagde aangezegd dat die oproeping was ingetrokken en buiten effect gesteld; op 7 januari 1957 is de betekening gevolgd van de — nietigverklaarde — oproeping om terecht te staan terzake van hetgeen hem bij de op 19 januari 1956 betekende aanzegging was ten laste gelegd).

(R.L. art. 254, 255).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen H. J. v. R., geb. 24 september 1910, res. kapitein, beklagde,

Gezien de beschikking tot verwijzing dd. 9 juni 1955;

Gezien de oproeping van beklagde dd. 5 januari 1957, zoals die blijkt het daarop voorkomende relaas van betekening op 7 januari 1957 aan beklagde in persoon is betekend;

Overwegende, dat deze oproeping geen opgave bevat van het aan beklagde telastegelegde feit en derhalve niet voldoet aan de in artikel 255 op straffe van nietigheid voorgeschreven vereisten en mitsdien behoort te worden nietig verklaard;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Verklaart de oproeping van beklagde dd. 5 januari 1957 nietig.

Hoog Militair Gerechtshof.

Sententie van 26 maart 1957.

President: Mr Doornbos; *Leden:* Lt. Generaal van der Kroon, Lt.

Generaal Mr Scheper, Generaal-Maj. Vl. Waarn. Zegers, gep. Kapt. t. Zee van Langeveld (plv).

Raadsman: Kapt. W. G. Tibben.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij de Krijgsraad te Velde West te 's-Gravenhage, appèllant, tegen H. J. v. R., geb. 24 september 1910, res. kapitein, geïntimeerde,

Gezien: . . . enz.;

Gehoord de Advocaat-Fiscaal in zijn schriftuur van eis met conclusie, dat het Hof het vonnis van de eerste rechter zal bevestigen,

Overwegende, dat de Krijgsraad de oproeping van geïntimeerde van 5 januari 1957 om voor de Krijgsraad te verschijnen nietig heeft verklaard omdat deze oproeping geen opgave bevat van het aan beklagde tenlastegelegde feit en derhalve niet zou voldoen aan de in artikel 255 van de Regtspleging bij de Landmagt op straffe van nietigheid voorgeschreven vereisten;

Overwegende, dat ter voldoening aan het in laatstgenoemd artikel gestelde, op 19 januari 1956 aan geïntimeerde is betekend een aanzegging, inhoudende:

- a. dat de informatiën in zijn zaak waren voltooid;
- b. dat hij werd opgeroepen om in persoon voor de Krijgsraad te Velde te 's-Gravenhage te verschijnen op 1 februari 1956;
- c. hetgeen hem ten laste werd gelegd;
- d. dat in zijn zaak geen getuigen werden opgeroepen;

Overwegende, dat de geïntimeerde op 27 januari 1956 werd aangezegd dat de oproeping om voor de Krijgsraad te Velde te 's-Gravenhage op 1 februari 1956 te verschijnen werd ingetrokken en buiten effect gesteld, waarna op 7 januari 1957 de betekening is gevolgd van de nietigverklarde oproeping om op 23 januari 1957 voor genoemde Krijgsraad te verschijnen teneinde terecht te staan terzake van hetgeen hem bij de op 19 januari 1956 aan hem betekende gerechtelijke aanzegging onder c. is tenlastegelegd;

Overwegende, dat in artikel 255 van de Regtspleging bij de Landmagt onder aanhangig maken der zaak bij de Krijgsraad moet worden verstaan aanhangig maken ter terechtzitting, omdat de zaak, indien de aanzegging bedoeld in dit artikel plaats vindt, reeds bij de Krijgsraad aanhangig is, ingevolge de procedure voorgeschreven in artikel 254 van de Regtspleging bij de Landmagt;

Overwegende, dat derhalve de aanzegging, vermeld in genoemd artikel 255, bij de toepassing van de rechtspleging te Velde in de plaats treedt van het bevelschrift met telastlegging omschreven in artikel 114 van de Regtspleging bij de Landmagt en evenals dit bevelschrift moet worden beschouwd als de oproeping van de beschuldigde om op een bepaalde terechtzitting van de krijgsraad te verschijnen;

Overwegende, dat daarom de aanzegging, al is zulks in artikel 255 van de Rechtspleging bij de Landmagt niet uitdrukkelijk vermeld, naast de mededeling, dat de informatieën zijn voltooid en de opgave van het feit dat ten laste wordt gelegd, tevens moet bevatten de oproeping om terzake van dit feit op de daarbij te vermelden zitting van de krijgsraad terecht te staan;

Overwegende echter, dat een oproeping om ter terechtzitting te verschijnen, waarbij de in dit artikel op straffe van nietigheid voorgeschreven vormen niet zijn in acht genomen, niet tevens is de door de wet gevorderde aanzegging waardoor alléén de zaak ter terechtzitting aanhangig kan worden gemaakt;

Overwegende, dat de oproeping, welke aan geïntimeerde op 7 januari 1957 werd betekend, weliswaar verwijst naar een telastlegging, opgenomen in een vroegere aanzegging, doch zelf geen deel uitmaakt van een aanzegging welke voldoet aan de eisen, vermeld in artikel 255 van de Regtspleging bij de Landmagt, weshalve deze oproeping niet het gevolg heeft gehad, dat de zaak opnieuw ter terechtzitting aanhangig werd gemaakt;

RECHTDOENDE IN HOGER BEROEP IN NAAM DER KONINGIN!

Bevestigt het vonnis, waarvan geappelleerd, met aanvulling van de gronden.

[Tegen de beklagde is op 17 april 1957, klaarblijkelijk nadat hem een nieuwe oproeping was betekend, welke aan de eisen van artikel 255 R.L. voldeed, door de Krijgsraad te Velde West (in dezelfde samenstelling) eindvonnis uitgesproken — *Red.*].,

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 6 maart 1957.

President: Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Majoor Mr P. C. L.

Eschauzier en Kapitein A. J. van Dongen.

Raadsman: Mr Ph. van der Ven.

Als adjudant-onderofficier, onder drankinvloed en zonder in het bezit te zijn van een geldig (militair of burger) rijbewijs, een militair motorrijtuig bestuurd.

Het rijden zonder rijbewijs is, krachtens artikel 45 W.V.W., in tijd van oorlog niet strafbaar. Wèl is het een krijgstuchtelijk vergrijp, waarmede de Krijgsraad bij de bepaling van de straf rekening houdt.

Voorwaardelijke gevangenisstraf; onvoorwaardelijke geldboete en onvoorwaardelijke ontzegging van het besturen van motorrijtuigen v.d.t.v. 5 jaren.

(W.K. art. 60; W.V.W. art. 26, 45).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. H. v. L., geb. 19 november 1915, Adjudant-Onderofficier, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij, militair zijnde en in de rang van adjudant-onderofficier in „werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht, op 27 oktober 1956 „te Alphen aan den Rijn, als bestuurder van het militaire motorrijtuig „merk Volkswagen, type Kombi, gekentekend KR 40-92, welk motor- „rijtuig ten behoeve van de Strijdkrachten op dat tijdstip gebezigd

„werd, daarmede heeft gereden over de voor het openbaar rij- of „ander verkeer openstaande weg, de Steekterweg, terwijl hij onder „zodanige invloed verkeerde van het gebruik van alcoholhoudende „drank, dat hij niet in staat moest worden geacht het motorrijtuig naar „behoren te besturen, zulks terwijl hij, beklaagde, niet in het bezit „was van een geldig ten zijnen name gesteld militair of burger rij- „bewijs”;

Overwegende: . . . enz.;

Post alia:

Overwegende, dat de omstandigheid dat beklaagde ten tijde van het gepleegde feit niet in het bezit was van een geldig ten zijnen name gesteld militair of burgerrijbewijs niet oplevert een feit, voorzien en strafbaar gesteld bij enige wettelijke strafbepaling, met name niet „Overtreding van artikel 9 eerste lid van de Wegenverkeerswet”, nu blijkens artikel 45 van de Wegenverkeerswet in verband met artikel I KB dd. 1 april 1953 S 167 eerstgenoemd artikel niet geldt ten aanzien van motorrijtuigen gebezigd ten behoeve van de strijdkrachten in geval van oorlog, oorlogsgevaar, staat van oorlog of beleg;

Overwegende, dat bovengenoemde omstandigheid, voor zover dit betreft het niet in het bezit zijn van een militair rijbewijs, wel oplevert een krijgstuchtelijk vergrijp als bedoeld in artikel 2 W.K., samenhangende met het bewezenverklaarde en gequalificeerde strafbare feit en de Krijgsraad daarvan gelijktijdig kennis nemende bij de bepaling van na te noemen straf dit vergrijp in aanmerking neemt;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsstukken wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„*handelen in strijd met artikel 26 van de Wegenverkeerswet*”, voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 35 jo 26 en 45 van de Wegenverkeerswet, artikel I van het Koninklijk Besluit dd. 1 april 1953 S 167;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend bewezen is hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die die strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van het gepleegde feit termen aanwezig acht beklaagde de bevoegdheid om motorrijtuigen te besturen te ontfemen;

Overwegende, dat het militair belang zich niet verzet tegen uitoefening van de bevoegdheid bedoeld in art. 14a van het Wetboek van Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van 14 dagen, voorwaardelijk, proeftijd twee jaren; voorts: onvoorwaardelijk, tot betaling van een geldboete van f 60.—, subsidiair hechtenis voor de tijd van 20 dagen, en ontzegging van de bevoegdheid om motorrijtuigen te besturen voor de tijd van 5 jaren — *Red.*].

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 13 maart 1957.

President: Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Lt. Kol. P. A. van Rossum en Majoor R. P. Pieters.

Raadsman: Kapitein W. G. Tibben.

Diefstal van een horloge uit een badcel. Straf: f 20.— geldboete en ontslag (zonder ontzetting).

(W.M.Sr. art. 23; W.Sr. art. 310).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen L. d. K., geb. 13 juni 1936, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, militair zijnde en als dienstplichtig soldaat in werkelijke „dienst bij de Koninklijke Landmacht, op of omstreeks 10 november „1956 te Middelburg met het oogmerk van wederrechtelijke toe- „eigening heeft weggenomen een polshorloge met verchroomd stalen „kast, merk Lemania 105 en met verchroomd stalen schakelrekband, „toebehorende aan de eerste luitenant J. Baltussen, althans aan een „ander dan aan hem, beklaagde”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard: dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als dienstplichtig soldaat bij de Koninklijke Landmacht, te Middelburg in de Generaal-Majoor Berghuiskazerne, uit een van de badcellen, op 10 november 1956 te omstreeks 09.00 uur een polshorloge met verchroomd stalen kast, merk Lemania 105 en met verchroomd stalen schakelrekband heeft weggenomen, met de bedoeling om zich dit toe te eigenen, zulks ofschoon hij wist dat het niet aan hem toebehoorde en dat hij van niemand recht of toestemming had gekregen om het weg te nemen en zich toe te eigenen; dat hem later bleek dat bedoeld horloge eigendom was van de eerste luitenant Baltussen;

Overwegende, dat als getuige ten processe zakelijk heeft verklaard;

Jan Baltussen, eerste luitenant van de Koninklijke Landmacht:

dat hij op 10 november 1956 te omstreeks 08.15 uur zich heeft gebaad in een der badcellen van de Generaal-Majoor Berghuiskazerne te Middelburg; dat hij een uur daarna ontdekte, dat hij zijn horloge in de badcel had laten hangen; dat dit een Lemania 105 horloge was met verchroomd stalen kast en met een verchroomd stalen schakel-

rekband; dat, bij een door hem ingesteld onderzoek, het horloge niet meer was te vinden; dat het horloge zijn eigendom was en dat hij aan niemand recht of toestemming had gegeven om dit horloge weg te nemen en zich toe te eigenen;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„*diefstal*”

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 310 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat de Krijgsraad beklaagde op grond van het gepleegde feit ongeschikt acht in de militaire stand te blijven, doch niet tevens zodanig ongeschikt, dat hij voor goed van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen, behoort te worden ontzet;

[Volgt: veroordeling tot betaling van een geldboete van f 20.— (subsidiair hechtenis voor de tijd van tien dagen) en ontslag uit de militaire dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen ¹⁾ — *Red.*].

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 10 april 1957.

President: Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Lt. Kol. P. A. van Rossum en Majoor S. C. Brands.

Raadsman: Kapitein G. J. Plasman.

Beklaagde is vreemdeling in de zin der wet aangezien hij, Nederlands onderdaan zijnde, geen gebruik heeft gemaakt van de hem ge-

¹⁾ De Krijgsraad oordeelt de gepleegde diefstal van zodanige ernst, dat een geldboete van f 20 geacht wordt te zijn „in overeenstemming met de ernst van „het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede „gelet op de persoon des daders”, doch tevens oordeelt de Krijgsraad dat beklagde, op grond van dat gepleegde feit, ongeschikt is om militair te blijven. Hoe deze beide aspecten bij elkander passen, is niet onmiddellijk te overzien en het is daarom jammer dat de Krijgsraad daaraan niet een bijzondere (d.w.z. een niet-geschablonerde) overweging heeft gewijd. (*Red.*).

heden gelegenheid om voor de Nederlandse nationaliteit te opteren. Beklaagde moet echter, aangezien hij vanaf het tijdstip van de Souvereiniteitsoverdracht tot op het tijdstip van opheffing van het KNIL tot dat leger behoorde en in de V.S.I. verbleef, overeenkomstig artikel 1 van de Wet van 2 augustus 1950 aangemerkt worden als „militair”, zodat hij in de periode, in de tenlastelegging bedoeld, geweest militair was, voor enige militaire dienst gebruikt wordende.

(W.M.Sr. art. 63, 2°).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen A. T., geboren te Manado (Ind.) 11 december 1915, beroepssergeant eerste klasse Korps Commando Troepen, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, militair zijnde en als vrijwilliger in werkelijke dienst bij „de Koninklijke Landmacht in de rang van sergeant der eerste klasse, „althans feitelijk dienende als sergeant der eerste klasse bij het Korps „Commando Troepen en als zodanig voor werkelijke militaire dienst „gebruikt wordende ex-KNIL-militair bij de Koninklijke Landmacht, „gedurende het tijdsverloop van omstreeks 22 december 1956 tot „omstreeks 25 december 1956 te Roosendaal in de door hem be- „woonde woning aan de Mgr. Hopmanstraat Nr. 42 het plegen van „ontucht door Catharinus Antonius Maria M. met Martha Alwina T., „echtgenote van A. L., opzettelijk heeft teweeggebracht of bevorderd „zulks terwijl genoemde M. in genoemd tijdsverloop zeventien jaren „oud was en ongehuwd. derhalve minderjarig en wiens minderjarig- „heid hij, beklaagde, kende, althans redelijkerwijze moest vermoeden, „hebbende hij, beklaagde, immers in genoemd tijdsverloop en ter „plaats voormeld, opzettelijk aan genoemde jongen en vrouw één „slaapkamer, waarin zich één bed bevond, ter beschikking gesteld om „daar in genoemd tijdsverloop de nachten door te brengen en hebben- „de in genoemd tijdsverloop iedere nacht genoemde jongen met voor- „melde vrouw vleeselijke gemeenschap gehad, zulks terwijl de gevallen „genoemd in artikel 250 onder 1e van het Wetboek van Strafrecht „voor hem, beklaagde, hierop niet van toepassing zijn”;

Overwegende, dat beklaagde vreemdeling is in de zin der Wet, aangezien hij Nederlands onderdaan zijnde, geen gebruik heeft gemaakt van de hem geboden gelegenheid voor de Nederlandse Nationaliteit te opteren;

Overwegende, dat de door de beklaagde op 26 juli 1950 aangegane verbintenis als vrijwilliger bij de Koninklijke Landmacht, ingevolge artikel 3 eerste lid van het Voorschrift omtrent de Dienstverbintenissen van de Militaire Ambtenaren der Koninklijke Landmacht beneden de rang van Tweede Luitenant (K.B. 17 november 1931, nr. 26) derhalve geen rechtsgeldigheid bezit en beklaagde uit dien hoofde dan ook geen militair is in de zin van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat beklaagde echter, zoals blijkt uit diens Staat van

Dienst, vanaf het tijdstip van de Souvereiniteitsoverdracht tot op dat van de opheffing van het Koninklijk Nederlandsch Indische Leger in juli 1950, tot dat leger behorende en verblijvende op het grondgebied van de Verenigde Staten van Indonesië, overeenkomstig de bepaling van artikel 1 van de Wet van 2 augustus 1950 S 350, aangemerkt moet worden als militair in de zin van het Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat beklagde in de in de telastelegging genoemde periode, derhalve als tot enige militaire dienst gebruikt wordende gezezen militair van het Koninklijk Nederlandsch Indische Leger op grond van artikel 63 tweede lid van het Wetboek van Militair Strafrecht militair was in de zin van dat Wetboek;

Overwegende, dat de Krijgsraad niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft geput, dat beklagde het hem ten laste gelegde heeft begaan, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken; . . . enz.

[Red.]

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 10 april 1957.

President: Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Lt. Kol. P. A. van Rossum en Majoor S. C. Brands.

Raadsman: Majoor W. H. Staphorst.

Beklaagde, beroepssergeant, heeft een 26-tal pas opgekomen dienstplichtigen voor diverse bedragen, totaal f 77.50 belopende, opgelicht.

Krijgsraad: 10 maanden gevangenisstraf (waarvan 6 voorwaardelijk) en ontslag (zonder ontzetting).

Hoog Militair Gerechtshof (zie achter het vonnis): 2 maanden gevangenisstraf, verlaging tot de stand van soldaat in de laagste klasse, in-arrest-stelling en bevel tot onmiddellijke gevangenneming.

(W.M.Sr. art. 23, 25; W.Sr. art. 326).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen G. G. B., geb. 21 mei 1936, beroepssergeant 4e Instr. Bat. Reg. van Heutsz, beklagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij, militair zijnde en in de rang van sergeant in werkelijke „dienst bij de Koninklijke Landmacht, op of omstreeks 7 december „1956, althans in of omstreeks de eerste helft van de maand decem- „ber 1956, te Schoonhoven,

„*primair:* met het oogmerk om zich wederrechtelijk te bevoordelen „door een samenweefsel van verdichtsels een 26-tal dienstplichtige „soldaten, althans de dienstplichtige soldaten P. T. H. A. Stender, „C. Rijnberk en M. Schoutese heeft bewogen tot de afgifte aan hem,

„beklaagde, van 16 geldsbedragen van *f* 3.—, 6 geldsbedragen van „*f* 1.50, een geldsbedrag van *f* 6.—, een geldsbedrag van *f* 3.50, „een geldsbedrag van *f* 6.50 en een geldsbedrag van *f* 4.50, tot een „totaal van *f* 77.50, althans bovengenoemde dienstplichtige soldaten „respectievelijk tot de bedragen van *f* 3.50, *f* 3.— en *f* 6.50, heb- „bende hij immers ten tijde en ter plaatse voormeld aan de dienst- „plichtige soldaten van de 3e Compagnie van het Instructie Bataljon „van Heutz, waarbij hij, beklaagde was ingedeeld en waartoe ook „bovengenoemde drie dienstplichtige soldaten behoorden, opzettelijk „valselijk en in strijd met de waarheid medegedeeld, dat hij verzil- „verde asbakken, suikerscheppen en sierlepeltjes, voorzien van het „embleem van het Regiment Stoottroepen kon leveren, respectievelijk „tegen de prijs van *f* 3.—, *f* 2.— en *f* 1.50, dat een gedeelte van de „opbrengst van deze artikelen bestemd was voor een dienstplichtig „soldaat van het Regiment Stoottroepen, die een ongeluk had gehad „met een geweer en nu invalide was, dat derhalve de opbrengst voor „een goed doel bestemd was, dat zij hetgeen zij wilden bestellen aan „hem, beklaagde, vooruit moesten betalen, zulks terwijl in werkelijk- „heid hij, beklaagde, nog geen transactie voor de levering van deze „artikelen had aangegaan en bovenbedoelde dienstplichtig soldaat van „de Stoottroepen niet bestond, door al welke leugens in onderling ver- „band en samenhang beschouwd, genoemde dienstplichtige soldaten, „althans bovenvermelde drie bij name genoemde militairen bewogen „zijn geworden om aan hem, beklaagde, te betalen, verschillende „geldsbedragen tot een totaal van *f* 77.50 voor de levering van één of „meer van de genoemde artikelen, althans de drie bovengenoemde „militairen, de bedragen van *f* 3.50, *f* 3.— en *f* 6.50, respectievelijk „voor de levering van een suikerschep en een lepeltje, een asbak, „een lepeltje, een suikerschep en een asbak,

„en indien terzake van het hem primair ten laste gelegde geen „veroordeling mocht volgen:

„*subsidiar*: . . . enz. (*Red.*);

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard: dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als sergeant van de Koninklijke Landmacht, ingedeeld bij het Instructie Bataljon van het Regiment van Heutz te Schoonhoven, aldaar in de avond van 7 december 1956 een 26-tal pas onder de wapenen gekomen recruten, die tot hetzelfde peloton behoorden, ieder heeft bewogen tot de afgifte van een geldsbedrag en wel:

G. J. Roelands	<i>f</i> 3,—	C. H. P. Spaendonk	<i>f</i> 3,—
P. van Rangelrooy	<i>f</i> 3,—	J. Scholte	<i>f</i> 1,50
C. Rijnberk	<i>f</i> 3,—	W. J. Touw	<i>f</i> 4,50
F. C. N. Rombouts.	<i>f</i> 1,50	T. J. Verhaar	<i>f</i> 6,—
M. Schoutese	<i>f</i> 6,50	A. F. Veroude	<i>f</i> 3,—
P. T. H. A. Stender.	<i>f</i> 3,50	E. van der Velde	<i>f</i> 1,50
J. M. A. Sanders	<i>f</i> 3,—	A. W. Schiphorst	<i>f</i> 3,—
G. A. Spanjers	<i>f</i> 3,—	M. J. G. Verdonk	<i>f</i> 3,—

Th. Schotten	f 3,—	J. de Waard	f 3,—
J. M. Sier	f 1,50	J. J. F. N. A. Verhoeven	f 3,—
H. J. Tolboom	f 3,—	C. Schouten	f 1,50
P. Tuynder	f 3,—	A. A. Smarius	f 3,—
A. Schneider	f 3,—	H. Sibma	f 1,50

dat hij tegen die recruten heeft gezegd, dat hij verzilverde asbakken, suikerscheppen en sierlepeltjes, voorzien van het embleem van het Regiment Stoottroepen kon leveren tegen de prijs van respectievelijk f 3,—, f 2,— en f 1,50 en dat een gedeelte van de opbrengst van deze artikelen voor een goed doel was bestemd, n.l. voor een dienstplichtig soldaat van het Regiment Stoottroepen, die een ongeluk had gehad met een geweer en nu invalide was; dat hij voorts heeft gezegd, dat zij hem vooruit moesten betalen; dat hij voorts gezegd heeft dat hij het bestelde voor 20 december 1956 zou leveren; dat dergelijke asbakken, suikerscheppen en sierlepeltjes inderdaad bestonden; dat het verhaal over de invalide soldaat door hem was verzonnen, evenals het verhaal dat een gedeelte van de opbrengst voor dat voornoemd doel bestemd was; dat, nadat hij dat verhaal had verteld, voornoemde soldaten een of meer van voornoemde voorwerpen bij hem hebben besteld en vooruit contant betaald; dat hij die avond op die manier f 77,50 kreeg; dat hij op 8 december 1956 dit bedrag echter te Venlo te eigen bate heeft aangewend; dat hij op 7 december 1956 geen enkele transactie op grond waarvan hij die lepeltjes, asbakken en suikerscheppen kon betrekken, had aangegaan en de mogelijkheid daartoe ook nog niet had onderzocht; dat hij voornoemde militairen de door hen bestelde voorwerpen nimmer heeft geleverd en geen enkele poging heeft gedaan die voorwerpen te betrekken;

Post alia:

Overwegende, dat ten processe is overgelegd en aan beklagde getoond een lijst, gemerkt rood 3, waarop de navolgende namen zijn vermeld, met daarachter één of meerdere der kruisjes in kolommen, respectievelijk met het hoofd „f 1,50 lepel” f 2,— suikerschep” en „f 3,— asbak”:

Schoutese, Roelands, Rijnberk, Sanders, Spanjers, Stender, Spaendonk, Scholte, Touw, Verhaar, Veroude, v. d. Velden, Schiphorst, van Rangelrooy, Verdonk, Rombouts, Schotten, Sier, Tolboom, Tuyn-der, Snijder, de Waard, Verhoeven, Schouten, Smarius, Sibma;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — ieder bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van het feit en/of de feiten waarop het betrekking heeft, de lijst gemerkt rood 3 slechts gebezigd in verband met de inhoud van de overige bewijsmiddelen — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde primair is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, met dien verstande dat hij een 26-tal dienstplichtige soldaten heeft bewogen tot afgifte van 16 geldsbedragen van f 3,—, 6 geldsbedragen van f 1,50, een geldsbedrag van f 3,50, een geldsbedrag van f 6,50 en een geldsbedrag van 4,50, tot een totaal bedrag van f 77,50;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„oplichting, meermalen gepleegd”,
voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 326 juncto artikel 57 van het Wetboek van Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot gevangenisstraf voor de tijd van 10 maanden (met aftrek van de tijd door hem vóór de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in arrest doorgebracht, zijnde van 18 januari 1957—1 februari 1957) waarvan 6 maanden voorwaardelijk, proeftijd drie jaren, voorts, onvoorwaardelijk, tot ontslag uit de militaire dienst, zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen — *Red.*].

Hoog Militair Gerechtshof.

Sententie van 21 mei 1957.

President: Mr Doornbos; *Leden:* Vice-Admiraal Brouwer, Lt. Generaal van der Kroon, Lt. Generaal Mr Schepers, Generaal-Maj.-VI.-Waarn. Zegers.

Raadsmansman: Mr van Es, advocaat te 's-Gravenhage.

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien: . . . enz.;

Gehoord de Advocaat-Fiscaal in zijn schriftuur van eis met conclusie, dat het Hof het vonnis van de eerste rechter zal bevestigen, behalve ten aanzien der opgelegde straf, en te dien aanzien opnieuw recht doende, de beklaagde zal veroordelen tot gevangenisstraf voor de tijd van drie maanden, met ontslag uit de militaire dienst, zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen, met bevel tot onmiddellijke gevangenneming;

Overwegende, dat de behandeling dezer zaak in hoger beroep, het Hof tot geen andere beschouwingen dan die des eersten rechters heeft geleid, behoudens ten aanzien van de aan beklaagde opgelegde straf, die aan het Hof te zwaar is voorgekomen,

Overwegende, dat het Hof de hierna te vermelden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon van beklaagde;

Overwegende, dat het Hof beklaagde op grond van de gepleegde feiten ongeschikt acht in de door hem beklede rang te blijven dienen;

Overwegende, dat de zaak is van dien aard, dat beklaagde, die op vrije voeten is, onder verzekerde bewaring dient te worden gesteld;

Overwegende, dat het Hof zich overigens verenigt met de gronden en beslissingen in het vonnis, waarvan hoger beroep, vervat en die overneemt, met toepassing van de in het vonnis als toegepast vermelde artikelen, met uitzondering van de artikelen 23, 13, 15 van het Wetboek van Militair Strafrecht, 14a, 14b, 25 van het Wetboek van Militair Strafrecht en van artikel 77 van 's Hof's Provisionele Instructie;

RECHTDOENDE IN HOGER BEROEP IN NAAM DER KONINGIN!

Vernietigt het vonnis waarvan is geappelleerd, doch alleen voor zover de aan beklaagde opgelegde straf en de daarop betrekking hebbende overwegingen betreft;

En te dien aanzien opnieuw rechtdoende:

Veroordeelt beklaagde tot gevangenisstraf voor de tijd van twee maanden, met bepaling . . . [enz.: aftrek voorarrest: 18-1-'57 tot 1-2-'57 — *Red.*];

Verlaagt beklaagde tot de stand van soldaat in de laagste klasse;

Stelt beklaagde in arrest;

Beveelt zijn onmiddellijke gevangenneming;

Bevestigt het vonnis voor het overige met overneming der gronden.

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 12 juni 1957.

President: Majoor Mr D. J. R. Buisman; *Leden:* Majoor Mr P. C. L. Eschauzier en Majoor J. G. de Bruin.

Verkeersongeval, begaan door een officier der Koninklijke Landmacht, gedetacheerd bij de Mijndienst der Koninklijke Marine.

(Inv.W. art. 86, 87; W.V.R. art. 28).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J., geb. 16 juli 1923, kapitein-arts, thans gedetacheerd bij de Mijndienst (Koninklijke Marine) te den Heider, beklaagde,

Gezien: . . .enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, militair zijnde en in de rang van kapitein in werkelijke „dienst bij de Koninklijke Landmacht, op 8 april 1957 te Haarlem, „als bestuurder van het vierwielige burger motorrijtuig, merk D.K.W., „daarmede rijdende over de voor het openbaar rij- of ander verkeer „openstaande weg, de Zijlsingel, komende ongeveer vanuit noordelijke „en gaande in zuidelijke richting, omstreeks ter hoogte van de melk- „fabriek De Sierkan, het door hem bestuurde motorrijtuig op ge- „noemde weg heeft gekeerd, althans genoemde weg, naar links rijden- „de, heeft overgestoken, teneinde aan de voor hem, beklaagde, linker- „zijde van die weg te stoppen, terwijl daardoor het overige verkeer, „te weten een in dezelfde richting rijdend vierwielig motorrijtuig, merk „Mercedes Benz, dat het door hem, beklaagde, bestuurde motor- „rijtuig wilde voorbij rijden, werd gehinderd, zijnde immers het „motorrijtuig merk Mercedes Benz, met het door hem, beklaagde, „bestuurde motorrijtuig in aanrijding gekomen”;

Post alia:

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht,

hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;
Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd
als:

„*overtreding van artikel 28 eerste lid van het Wegenverkeersreglement*”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 124 juncto artikel 28 van het
Wegenverkeersreglement;

[Volgt: veroordeling tot betaling van een geldboete van f 30,—,
subs. 5 dagen hechtenis — *Red.*].

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 19 juni 1957.

President: Majoor Mr D. J. R. Buisman; *Leden:* Luitenant-Kolonel
A. J. J. H. van Dilst en Majoor R. P. Pieters.

Raadsman: Mr W. van der Meij.

Desertie en verduistering, gepleegd door een beroepssergeant 1e klasse.

Gedeeltelijk voorwaardelijke gevangenisstraf en voorwaardelijke verlagings.

(W.M.Sr. art. 13-15, 25, 98; W.Sr. art. 321).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen
B. v. d. L., geb. 20 november 1923, beroepssergeant 1e klasse, be-
klagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als beroepssergeant 1e klasse bij de Koninklijke
„Landmacht,

„1. op 18 september 1956 te 08.30 uur, in tijd van oorlog, te
„'s-Gravenhage niet van bewegingsvrijheid is teruggekeerd naar de
„plaats, waar hij zich alstoen voor de vervulling van de op hem
„rustende dienstverplichtingen moest bevinden, zijnde het bureau
„Lichamelijke Opvoeding en Sport van de Inspectie Opleidingen van
„de Inspectie van de Infanterie van de Koninklijke Landmacht, ge-
„vestigd aan de Van Soutelandelaan 14 te 's-Gravenhage en daarvan
„alsmede van de Subsistenten Compagnie „E” van het Garnizoens-
„detachement te 's-Gravenhage, sindsdien opzettelijk ongeoorloofd en
„onafgebroken langer dan vier dagen afwezig is gebleven tot hij zich
„op 5 oktober 1956 in het Militair Hospitaal te Arnhem heeft terug-
„gemeld en aldaar werd opgenomen;

„2. in de periode van 24 november 1954 tot 5 oktober 1956 op
„diverse plaatsen in Nederland, alsmede België en/of Frankrijk, meer-
„malen opzettelijk geldsbedragen tot een totaal van circa f 1927,33,
„althans enig geldsbedrag, welke gelden, ten dele bestaande uit Rijks-
„marken (Duits), te weten voor een waarde van f 107,50 Ned. cou-

„rant, toebehoorden aan de Staat der Nederlanden, althans aan een „ander dan aan hem, beklaagde, en welke gelden hij in zijn functie „van sergeant, toegevoegd aan de Secretaris van de Commissie Internationale Militaire Sportwedstrijden, in verband met verschillende „Militaire Sportwedstrijden, althans anders dan door misdrijf onder „zich had, wederrechtelijk zich heeft toegeëigd”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard: dat hij, terwijl hij als beroepssergeant eerste klasse in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht en te werk gesteld op het bureau Lichamelijke Opvoeding en Sport van de Inspectie Opleidingen van de Inspectie der Infanterie, welk bureau is gevestigd aan de van Soutelandelaan 14 te 's-Gravenhage, op 18 september 1956 te 08.30 uur, het tijdstip van de aanvang van zijn dienst op dat bureau, aldaar eigendunkelijk niet is verschenen, doch daarvan alsmede van de Sub-sistenten Compagnie „E” van het Garnizoensdetachement 's-Gravenhage, waarbij hij administratief was ingedeeld, zonder toestemming en onafgebroken afwezig is gebleven, totdat hij zich op 5 oktober 1956 in het militair hospitaal te Arnhem heeft gemeld en aldaar is opgenomen; dat hij niet op voormeld bureau durfde te verschijnen in verband met aan het licht gekomen door hem gepleegde verduistering van rijks gelden;

dat hij dienende als bovenvermeld in de functie van sergeant toegevoegd aan de secretaris van de Commissie Internationale Militaire Sportwedstrijden, aan de Staat de Nederlanden toebehorende gelden in Nederlandse en vreemde valuta onder zijn beheer had, met welke gelden hij verschillende sportevenementen moest financieren, of welke gelden de opbrengst vormden van dergelijke evenementen; dat hij zich van deze gelden in de periode van begin mei 1956 tot 5 oktober 1956, op verschillende tijdstippen, telkens bedragen heeft toegeëigd zonder dat hij daartoe van iemand recht of toestemming had gekregen, of daartoe anderzins was gerechtigd tot een totaal bedrag van f 1927,33, waaronder twee bedragen aan Rijksmarken nl. RM 43.60, tegenwaarde ongeveer f 40,—, voor de aankoop van een fototoestel te eigen bate in Neurenberg omstreeks 20 augustus 1956 en RM 75.—, tegenwaarde ongeveer f 67,50, ter financiering van particuliere verblijfskosten;

Post alia:

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — ieder bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van het feit en/of de feiten, waarop het betrekking heeft — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

1. „desertie in tijd van oorlog gepleegd”,
  2. „verduistering, meermalen gepleegd”,
- voorzien en strafbaar gesteld bij

1. artikel 98 van het Wetboek van Militair Strafrecht,
  2. artikel 321 juncto artikel 57 van het Wetboek van Strafrecht;
- Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat beklagde van 6 oktober 1956 — 5 januari 1957 voorlopig arrest heeft ondergaan;

Overwegende, dat de Krijgsraad beklagde op grond van de gepleegde feiten ongeschikt ¹⁾ acht in de door hem beklede rang van sergeant eerste klasse te blijven dienen;

Overwegende, dat het militair belang zich niet verzet tegen de uitoefening van de bevoegdheid, bedoeld in art. 14 a van het Wetboek van Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van 5 maanden met aftrek van het ondergane voorarrest (voor de duur van 3 maanden) en voorts verlaging tot de stand van soldaat in de laagste klasse; 2 maanden der opgelegde gevangenisstraf en de verlaging *voorwaardelijk*, met een proeftijd van 3 jaren. — *Red.*]

Krijgsraad te Velde Zuid.

Vonnis van 21 november 1956.

President: Kolonel Mr F. A. J. Deelen; *Leden:* Lt.-Kol. L. F. C. Potjes en Lt.-Kol. P. G. A. Coopmans.

Raadsman: Mr H. Bergé.

Als militair opzettelijk nalaten aan de bevoegde overheid een ambtelijke mededeling te doen: beklagde, bestemd om 21 maanden militaire dienst te verrichten, had, toen hij bemerkte dat hij abusievelijk gerangschikt was onder hen die 18 maanden militaire dienst hadden te verrichten, nagelaten zijn meerdere daarop attent te maken, hoewel hij daartoe verplicht was uit hoofde van zijn plaatsing op het eskadrons-bureau, belast met de personeelsregistratie.

(W.M.Sr. art. 132).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen H. M. H. S., geb. 11 april 1934, dpl. huzaar 1e kl., beklagde,

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd:

¹⁾ De Wet verzet zich niet tegen voorwaardelijke verlaging. Dit leidt echter tot de enigszins moeilijk te verteren figuur dat de Rechter eerst oordeelt dat de beklagde ongeschikt of onwaardig is, de beklede rang of stand te behouden, doch vervolgens oordeelt dat hij niettemin (voorwaardelijk) deze rang of stand zal blijven bekleden. Het is vermoedelijk mede daarom dat voorwaardelijke verlaging zelden toegepast wordt. (*Red.*)

„dat hij op of omstreeks 25 mei 1956, in ieder geval in het jaar 1956
 „te Oirschot, als dienstplichtig huzaar der 1e klasse, in ieder geval als
 „militair in de zin der wet, in werkelijke dienst bij het 43e Eskadron
 „Zware Tanks en gelegerd in de legerplaats Oirschot te Oirschot, terwijl
 „hij tewerkgesteld was op het Eskadrons-bureau en aldaar onder meer
 „belast was met de persoonsregistratie zich opzettelijk door een listige
 „kunstgreep of een samenweefsel van verdichtsels tijdelijk of voorgoed
 „aan de vervulling van zijn dienstverplichtingen heeft onttrokken, door
 „alstoen aldaar, terwijl hem in zijn bovengenoemde functie bekend was
 „dat hij 21 maanden militaire dienst moest verrichten en dat hij aldus
 „eerst omstreeks 25 augustus 1956 en niet op of omstreeks 25 mei
 „1956 de militaire dienst met klein verlof zou kunnen verlaten, opzette-
 „lijk listiglijk en in strijd met de waarheid de sergeant-administrateur
 „van zijn onderdeel, de sergeant T. J. Brans mede te delen of te laten
 „weten dat hij slechts 18 maanden behoefde te dienen, opzettelijk
 „listiglijk genoemde sergeant en zijn eskadronscommandant niet mede
 „te delen dat hij 21 maanden moest dienen, opzettelijk listiglijk en in
 „strijd met de waarheid zijn militaire bescheiden gereed te maken voor
 „vertrek met klein verlof op 25 mei 1956 en opzettelijk listiglijk op of
 „omstreeks 24 mei 1956 bij zijn eskadronscommandant een verzoek in
 „te dienen om met klein verlof te mogen gezonden worden, tengevolge
 „van welke handelingen aan hem, beklaagde, hem door zijn waar-
 „nemend eskadronscommandant de 1e Luitenant J. J. J. M. de Leeuw
 „met ingang van 25 mei 1956 klein verlof werd verleend en met ingang
 „van 22 juli 1956 groot verlof, waarna hij, beklaagde, van op of om-
 „streeks 25 mei 1956 tot op of omstreeks 22 augustus 1956, in ieder
 „geval tot op of omstreeks 22 juli 1956 opzettelijk, althans hoogst
 „nalatig van zijn onderdeel afwezig was;

„althans indien uit het vorenstaande geen veroordeling mocht
 „volgen:

„dat hij op of omstreeks 25 mei 1956, in ieder geval in de periode
 „10 augustus 1955 tot en met 25 mei 1956 te Oirschot, als dienst-
 „plichtig huzaar der 1e klasse, in ieder geval als militair in de zin der
 „wet in werkelijke dienst bij het 43e eskadron Zware Tanks en gelegerd
 „in de legerplaats Oirschot, terwijl hij tewerkgesteld was op het eska-
 „drons-bureau en aldaar onder meer belast was met de persoons-
 „registratie en het in orde maken van de bescheiden van personeel dat
 „met klein verlof zou vertrekken, toen hij bemerkte dat zijn eskadrons-
 „commandant en de sergeant-administrateur van zijn onderdeel, de
 „sergeant T. J. Brans ten onrechte veronderstelden dat hij slechts 18
 „maanden behoefde te dienen en dat hij met klein verlof kon ver-
 „trekken, opzettelijk heeft nagelaten zijn eskadronscommandant of
 „enige daartoe bevoegde meerdere mede te delen dat hij niet 18 maan-
 „den, maar 21 maanden dienst moest verrichten en dat hij dus niet in
 „aanmerking kwam voor klein verlof, welke mededeling hij in zijn boven-
 „genoemde functie, aldus van ambtswege moest doen, althans door de
 „verzwijging van welke mededeling het belang van de dienst of van de
 „Staat kon worden geschaad”;

Overwegende, dat de Krijgsraad niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft bekomen dat beklaagde het hem primair ten laste gelegde heeft begaan, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hem enkele weken voor 25 mei 1956 bleek, dat ook hij door sergeant Brans op de lijst was geplaatst van hen, die op 25 mei 1956 met klein verlof zouden vertrekken; dat hij toen te Oirschot, terwijl hij als huzaar 1e kl. in werkelijke dienst was bij het 43e Eskadron Zware Tanks gelegerd in de legerplaats Oirschot en terwijl hij tewerk was gesteld bij het eskadrons bureau, alwaar hij onder meer was belast met de personeelsregistratie, terwijl hem in zijn bovengenoemde functie bekend was dat hij 21 maanden militaire dienst moest verrichten en dat hij aldus eerst omstreeks 25 augustus 1956 en niet omstreeks 25 mei 1956 de militaire dienst met klein verlof zou kunnen verlaten, toen hij bemerkte dat de sergeant-administrateur van zijn onderdeel, de sergeant T. J. Brans ten onrechte veronderstelde, dat hij slechts 18 maanden behoefde te dienen, willens en wetens deze niet heeft medegedeeld, dat hij feitelijk 21 maanden moest dienen; dat hij ook zijn eskadronscommandant of enige andere daarvoor in aanmerking komende meerdere zulks niet heeft laten weten; dat hij tot die mededeling verplicht was op grond van zijn functie bij de eskadronsadministratie; dat hem door zijn eskadronscommandant met ingang van 25 mei 1956 klein verlof werd verleend;

Overwegende, dat Theodorus Johannes Brans, oud 20 jaar, wonende te Maastricht, Hillenraedweg 100, dpl. sergeant-administrateur, door de Officier-Commissaris als getuige gehoord, onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

dat hij helemaal niet wist dat beklaagde eerst na 21 maanden met klein verlof mocht vertrekken; dat beklaagde zelf was belast met de personeelsregistratie en de bescheiden van het personeel, dat met klein verlof zou vertrekken, in orde moest maken; dat beklaagde hem nimmer heeft medegedeeld, dat hij niet 18, maar 21 maanden militaire dienst moest verrichten en dat hij dus niet in aanmerking kwam om op 25 mei 1956 met klein verlof te gaan; dat beklaagde hem in de waan heeft gelaten dat deze slechts 18 maanden behoefde te dienen, toen deze bemerkte, dat hij van die veronderstelling uitging; dat beklaagde gezwegen heeft, toen hij bemerkte, dat hem werd toegestaan op 25 mei 1956 met klein verlof te vertrekken;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde subsidiair is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan met dien verstande: . . . enz.;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Als militair opzettelijk nalaten aan de bevoegde overheid een mededeling te doen, die hij van ambtswege doen moest, terwijl het feit is „gepleegd in tijd van oorlog”;

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 132 Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde subsidiair meer of anders is ten laste gelegd dan hiervóór als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de duur van een maand, voorwaardelijk, proeftijd een jaar, en tot betaling van een geldboete van f 20, bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van 20 dagen — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Zuid.

Vonnis van 28 november 1956.

President: Kolonel Mr F. A. J. Deelen; *Leden:* Kolonel H. J. F. Naarding en Lt.-Kolonel D. Overbeeke.

Raadsman: Mr H. B. S. Holla.

Opzettelijke ongehoorzaamheid en feitelijke insubordinatie: als korporaal geweigerd te voldoen aan een bevel van een marechaussee der 1e klasse (commandant ener patrouille) op een station der Nederlandse spoorwegen en vervolgens die marechaussee der 1e klasse enige vuistslagen toegediend.

De straf van verlaging niet toegepast omdat beklaagde zich getergd voelde door de z.i. bijzonder onredelijke ontzegging van de toegang tot de perrons.

(W.M.Sr. art. 114, 117, 120).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen A. P. O., geb. 9 september 1936, dpl. korporaal, beklaagde,

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 9 september 1956 te Amsterdam, terwijl „hij als dienstplichtig korporaal in werkelijke dienst was bij de 5e „Kadercompagnie van de Kaderschool Infanterie,

„a. nadat de marechaussee der 1e klasse D. W. Bakker, commandant van een uit twee man bestaande stationspatrouille in het Amstelsstation der Nederlandse Spoorwegen te Amsterdam, hem, in verband „met het feit dat hij, beklaagde, in strijd met de bestaande voorschriften, althans zeer vermoedelijk in strijd met de bestaande voorschriften de ingangscontrôle van genoemd station was gepasseerd,

„hem opdracht had gegeven terug te komen, heeft geweigerd, althans „opzettelijk heeft nagelaten aan dit dienstbevel te gehoorzamen en zond „der meer opzettelijk is doorgelopen,

„b. nadat de marechaussee der 1e klasse D. W. Bakker, commandant van een uit twee man bestaande stationspatrouille in het Amstelstation der Nederlandse Spoorwegen te Amsterdam, hem in verband „met zijn onkrijgstuchtelijk gedrag had gelast zijn legitimatiebewijs te „overhandigen, althans te tonen, heeft geweigerd, althans opzettelijk „heeft nagelaten aan dit dienstbevel te gehoorzamen daarbij zeggende „dat hij daar niets voor voelde,

„c. opzettelijk de marechaussee der 1e klasse D. W. Bakker, commandant van een uit twee man bestaande stationspatrouille in het „Amstelstation der Nederlandse Spoorwegen te Amsterdam, met een „zijner tot een vuist gebalde handen met kracht tegen zijn schouders „en borst en tegen zijn mond, in ieder geval tegen zijn hoofd heeft „geslagen, tengevolge waarvan genoemde marechaussee pijn onder- „vond”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij op zondagavond 9 september 1956 toen hij als dienstplichtig korporaal in werkelijke militaire dienst was bij de 5e Kadercompagnie van de Kaderschool infanterie, in de hall verscheen van het station der Nederlandse Spoorwegen, het Amstelstation te Amsterdam; dat het zijn bedoeling was om de trein van 20.31 uur naar den Bosch te nemen; dat hij wist, dat er 22.30 uur een militaire trein naar den Bosch zou vertrekken; dat toen hij bij het loket gekomen was, een in uniform met witte patrouille-uitrusting geklede korporaal I der Koninklijke Marechaussee hem vroeg, waar hij naar toe ging, waarop hij antwoordde „naar den Bosch”; dat het hem bekend was dat op dit station om deze tijd door een stationspatrouille van de Koninklijke Marechaussee normaal dienst werd gedaan, en dat hij dan ook wel aannam, dat ook deze marechaussee als zodanig dienst deed; dat genoemde marechaussee hem zeide, dat hij slechts gebruik mocht maken van de trein van 22.30 uur; dat hij doorliep in de richting van de perrons en toen bovengenoemde korporaal I hoorde zeggen, dat hij terug moest komen; dat hij echter bleef doorlopen; dat de bovengenoemde korporaal I hem opdracht gaf om deze zijn legitimatiebewijs te overhandigen; dat hij, zich steeds kwader makend, alstoen en aldaar weigerde aan dit bevel te gehoorzamen; dat hij ten slotte kans zag om verder in de richting van de perrons te lopen; dat de korporaal I met getrokken wapenstok naar hem toekwam, waarop hij de bokshouding aannam; dat de korporaal I hem enkele tikken gaf, waarop hij deze op bovengenoemde dag te Amsterdam met een zijner tot een vuist gebalde handen een tweetal klappen gaf, waaronder een stomp tegen diens mond;

Overwegende, dat Dirk William Bakker, oud 21 jaar, wonende te Amsterdam, marechaussee I, door de Officier-Commissaris als getuige gehoord, onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

dat hij op 9 september 1956 als Marechaussee I in werkelijke dienst was bij het wapen der Koninklijke Marechaussee en zich tegen 20.30 uur als commandant van een uit hemzelf en de marechaussee II Holtkamp bestaande garnizoenspatrouille op het station der Nederlandse Spoorwegen, het Amstelstation te Amsterdam bevond; dat hij opdracht had om op genoemd station toe te zien op het gebruik van de voorgeschreven militaire treinen; dat hij was gekleed in uniform, voorzien van de desbetreffende onderscheidingstekenen en witte uitmonstering; dat hij in de mening verkeerde, dat vanaf 20.00 uur alle militairen waren verplicht gebruik te maken van de extra-militaire treinen; dat hij wist, dat zulk een trein van af het Amstelstation in de richting den Bosch zou rijden; dat hij, aldus staande bij de kaartjescontrôle van genoemd station tegen 20.30 uur een korporaal, die hem later bleek te zijn genaamd Antonius Pieter O., de hall van genoemd station zag binnenkomen, die na zijn vervoersbewijs getoond te hebben aan een ambtenaar van de Ned. Spoorwegen, aanstalten maakte om zich naar de perrons te begeven; dat hij, aangezien hij van mening was, dat beklagde mogelijk in strijd met de bestaande voorschriften gebruik zou maken van een trein, aan beklagde vroeg, welke zijn bestemming was; dat beklagde hem antwoordde, dat hij naar den Bosch wenste te reizen; dat getuige hem wees op de zijns inziens bestaande verplichting om met de trein van 22.30 uur te reizen; dat beklagde, al doorlopende, zei, dat hij tot 2 uur voor het officiële vertrek van de militaire trein, gebruik mocht maken van de treinen van de normale dienstregeling; dat getuige beklagde op bovengenoemde dag te Amsterdam op grond van het feit, dat hij in de mening verkeerde, dat beklagde in strijd met de bestaande voorschriften de ingangskontrôle van genoemd station gepasseerd was en bovendien op grond van diens onkrijgstuchtelijke houding, opdracht gaf om terug te komen; dat deze echter gewoon doorliep; dat hij voor beklagde is gaan staan, waarna deze probeerde hem weg te duwen en door te lopen; dat hij n.a.v. beklagde's bovengeschreven onkrijgstuchtelijk gedrag deze vervolgens alstoen en aldaar opdracht heeft gegeven om hem zijn legitimatiebewijs te overhandigen; dat beklagde dit weigerde; dat hij zich ten slotte genoodzaakt zag zijn wapenstok te gebruiken en beklagde toen enkele tikken heeft gegeven, waarop beklagde hem op bovengenoemde dag te Amsterdam met een zijner tot een vuist gebalde handen, met kracht tegen zijn mond sloeg, van welke klap hij pijn ondervond;

Post alia:

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

a en b: „Opzettelijke ongehoorzaamheid in tijd van oorlog, meer-„malen gepleegd”,

c: „Feitelijke insubordinatie in tijd van oorlog”,
voorzien en strafbaar gesteld bij art. 114 en 120 j° 117, j° 128
Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen

beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervóór als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van de gepleegde feiten en de omstandigheden waaronder zij zijn begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, omtrent de op te leggen straf:

dat de Krijgsraad ernstig overwogen heeft beklagde overeenkomstig de vordering van de auditeur-militair te verlagen, doch tenslotte heeft gemeend deze bijkomende straf, welke in het algemeen wegens zijn demoraliserend en destructief karakter, slechts met de grootste reserve dient te worden gehanteerd, in dit geval niet te moeten opleggen; dat de gepleegde feiten weliswaar zeer ernstig zijn doch dat beklagde, nu hij, iets beneveld zijnde, op begrijpelijke wijze getergd was door een zijns inziens bijzonder onredelijke ontzegging van de toegang tot de perrons, welke toegang hij verlangde, vanwege zijn gegronde wens met een trein terug te keren naar zijn garnizoen, welke enige uren eerder vertrok dan de militaire extra-trein — een handelwijze die hem alleszins redelijk en geoorloofd voorkwam — daarmede niet zonder meer heeft gedemonstreerd volstrekt onwaardig of ongeschikt te zijn voor de stand van korporaal; dat het de Krijgsraad daarom niet juist voorkomt beklagde, die zich naar het oordeel van zijn commandant reeds herhaaldelijk in een leidinggevende functie heeft doen kennen als een flink en doortastend cursist die geen moeilijkheden uit de weg gaat, maar ze opvangt en tracht op te lossen, te verlagen;

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de duur van een maand — *Red.*].

ADMINISTRATIEVE RECHTSPRAAK.

Centrale Raad van Beroep.

Uitspraak van 26 maart 1957.

Voorzitter: Mr A. Blom (fgd); *Leden:* Mrs P. A. G. Ubink en J. P. A. A. Lens.

Klager heeft bij de C.R.v.B. beroep ingesteld tegen een besluit, inhoudende een beslissing op een bezwaarschrift over een aan klager medegedeelde ongunstige beoordeling.

Bij de behandeling van deze beroepszaak neemt de C.R.v.B. ook kennis van in het conducerapport voorkomende beoordelingen, welke een ongunstige invloed kunnen hebben op de bevorderingskansen, doch welke niet aan beoordeelde zijn medegedeeld en waarover hij zich derhalve niet heeft kunnen beklagen.

Aangezien het dictum van de uitspraak zich moet beperken tot een beslissing op het beklag, heeft de C.R.v.B. behoefte gevoeld om in een rechtsoverweging alsnog tot uiting te brengen, dat hij zich kan ver-

enigen met de conclusies van de deskundige, in diens rapport toegelicht, dat de niet aan klager medegedeelde ongunstige beoordelingen dienen te vervallen.

Hoewel ingevolge punt 417 van het door de Minister van Marine vastgestelde „Voorschrift conduiterapporten” (VVKM 1) dergelijke beoordelingen, die niet aan de beoordeelde zijn medegedeeld, geen ongunstige invloed op klagers kans op bevordering mogen hebben, is het toch voor klager veiliger, dat de gewraakte beoordelingen vervallen.

(Voorschr. cond.-rapp. zeem. 210, 411 en 417).

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

inzake H. B., wonende te Hollandscheveld, gemeente Hoogeveen, klager, in persoon ter openbare terechtzitting verschenen, tegen de Vice-Admiraal, Commandant Zeemacht Nederland te Den Helder, verweerder, voor wie ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden A. P. Vriends, luitenant-ter-zee van administratie der eerste klasse, wonende te Den Helder;

Gezien de gedingstukken en gehoord bovengenoemde personen;

WAT AANGAAT DE FEITEN VAN HET TWISTGEDING:

Overwegende dat verweerder op 29 februari 1956 op een tot hem door klager gericht bezwaarschrift een besluit heeft genomen van de volgende inhoud:

„De vice-admiraal, commandant zeemacht Nederland;

„Gelezen het bezwaarschrift van de opperschrijver H. B., marine-nummer 27647, houdende dat hij — hierna te noemen klager — „zich bezwaard gevoelt over de beoordeling voorkomende in rubriek „V onder c van het over hem over de periode van 6 juli 1955 tot 15 „november 1955 door de commandant van Hr. Ms. „Neptunus” de „kapitein ter zee C. H. Hendrikse, opgemaakte conduiterapport, „welke beoordeling op 24 november 1955 ter kennis van klager werd „gebracht en luidt:

„V.c: Bruikbaarheid in de functie waarin hij dient: onvoldoende: 4;

„Gelet op VVKM 1, bijlage 2;

„Gelezen de aan klager verstrekte inlichtingen, alsmede de be- „schouwingen, waartoe de inhoud van het bezwaarschrift beoordelaar „aanleiding heeft gegeven;

„Overwegende dat de inlichtingen werden gevraagd en het bezwaar- „schrift werd ingediend binnen de daarvoor gestelde termijnen;

„Overwegende dat vermits klager bekend is met de inhoud, zowel „van de door hem gevraagde inlichtingen, als van het door hem inge- „diende bezwaarschrift, het onnodig is te achten de inhoud van die „bescheiden in deze beschikking te releveren en mitsdien kan worden „volstaan met daarnaar te verwijzen;

„Overwegende dat klager de, in de hem verstrekte inlichtingen, ge- „noemde feiten niet ontkent, doch zich in eerste instantie beroept op „het feit, dat door beoordelaar in deze niet de hand zou zijn gehouden „aan het bepaalde in punt 210 van VVKM 1;

„Overwegende dat beoordelaar in zijn beschouwingen beaamt, dat „klager er nimmer met zoveel woorden op is gewezen, dat hij, klager, „indien hij zich niet verbeterde, in een over hem op te maken conduiterapport beoordeeld zou worden met: „Bruikbaarheid in de functie „„, waarin hij dient: onvoldoende”, doch dat klager meerdere malen „door de officier belast met de administratieve dienst aan boord Hr. „Ms. „Neptunus” op het grote aantal opmerkingsbladen en de daarin „genoemde fouten, waaronder zeer ernstige, is geweest;

„dat klager bovendien als chef de bureau, uit hoofde van zijn functie „ieder opmerkingsblad te behandelen kreeg en als het ware dagelijks „met zijn eigen tekortkomingen werd geconfronteerd;

„dat van klager alleszins kan worden verwacht, dat hij zou beseffen „dat de door de Centrale Administratie geconstateerde tekortkomingen „op een over hem op te maken beoordeling een ongunstige invloed „moesten hebben;

„dat klagers beroep, dat hij onkundig was gehouden van de bij hem „geconstateerde tekortkomingen, dient te worden verworpen;

„Overwegende dat klager zich voorts beroept op de te geringe per- „soneelsbezetting van het bureau van administratie;

„dat de minimum bezetting van het bureau van administratie ge- „durende het tijdvak van beoordeling inderdaad één korporaal schrij- „ver en één manschap minder heeft bedragen dan de bemanningslijst „aangeeft, doch dat klager over één sergeant schrijver meer beschikte;

„dat klager bovendien nimmer bij de officier belast met de ad- „ministratieve dienst aan boord Hr. Ms. „Neptunus” naar voren heeft „gebracht, dat hij — klager — hierdoor in zijn controlerende taak als „chef de bureau zou zijn belemmerd;

„dat klager ook in zijn bezwaarschrift daarover niet rept;

„dat klager eveneens in zijn bezwaarschrift verzuimt te vermelden „of en zo ja welke werkzaamheden behorende tot de taak van het „aan hem toegevoegde personeel, tengevolge van de te geringe perso- „neelsbezetting door hem persoonlijk werden verricht;

„dat op grond van het bovenstaande ook dit beroep van klager „dient te worden verworpen;

„Overwegende tenslotte, dat klager voor wat betreft zijn plichts- „betrachting en dienstijver met: goed: 6 werd beoordeeld, zodat er, „gezien de geconstateerde tekortkoming, aanleiding bestaat te twifelen „aan klagers bruikbaarheid voor de functie waarin hij diende;

„Beschikkend op gemeld bezwaarschrift;

„Verklaart dit ongegrond;

„Handhaaft het conduiterapport zoals dit thans luidt;”;

Overwegende dat klager tegen dat besluit tijdig bij de Raad beroep heeft ingesteld, bij klaagschrift verzoekende voormeld besluit, alsmede het over hem opgemaakt conduiterapport nietig te verklaren;

Overwegende dat verweerder een contra-memorie heeft ingediend met conclusie tot ongegrondverklaring van het door klager ingesteld beroep;

Overwegende dat ingevolge opdracht van 's Raads fungerende voor-

zitter, gegeven op 28 december 1956, de schout-bij-nacht van administratie b.d. J. M. Tinga, wonende te 's-Gravenhage, in deze zaak van schriftelijk verslag en advies heeft gediend in diens op 31 januari 1957 ingekomen rapport, d.d. 25 januari 1957;

IN RECHTE:

Overwegende dat in het „Voorschrift conduiterapporten” (VVKM 1), vastgesteld bij beschikking van de minister van marine van 14 januari 1954, is bepaald (voorzover te dezen van belang) in punt 411, dat, ingeval een conduiterapport beoordelingen bevat, welke een ongunstige invloed kunnen hebben op de kansen van de beoordeelde onderofficier op bevordering tot zijn naasthogere rang, de beoordelaar de betrokken onderofficier die beoordelingen woordelijk, doch mondeling, mededeelt, en in punt 412, dat de beoordelaar, die zulk een mededeling heeft gedaan, in het conduiterapport de passages, welke hij ter kennis van de beoordeelde heeft gebracht, met rode inkt onderstreept;

dat in de onderhavige beoordeling over het tijdvak 6 juli 1955 tot 15 november 1955 met rode inkt is onderstreept alléén de beoordeling „onvoldoende 4, geplaatst bij de rubriek V onder c „Bruikbaarheid” „voor de functie(s) waarin hij dient”, welke beoordeling op 24 november 1955 woordelijk ter kennis van klager is gebracht;

dat het door klager — met toepassing van de in bijlage 2 van het „Voorschrift conduiterapporten” opgenomen „Voorschriften betreffende het indienen van bezwaarschriften ter zake van beoordelingen, „voorkomende in conduiterapporten, opgemaakt over officieren en „onderofficieren der zeemacht”, vastgesteld bij Koninklijk Besluit van 20 januari 1954 — ingediende bezwaarschrift uitsluitend evenvermelde beoordeling betref (en uiteraard geen betrekking kòn hebben op hem niet medegedeelde beoordelingen) en daarom moet worden aangenomen, dat ook verweerders, op dat bezwaarschrift genomen, bestreden besluit, waarbij „het conduiterapport, zoals dit thans luidt” is gehandhaafd, het conduiterapport slechts betreft voorzover de inhoud ervan aan klager was medegedeeld;

dat dientengevolge ook de Raad in het onderhavige geding een bindende beslissing uitsluitend kan nemen ten opzichte van vorenweergegeven beoordeling;

Overwegende dat die beoordeling door de luitenant-ter-zee van administratie der 1e klasse J. H. Prinsen, die het onderhavige conduiterapport heeft opgemaakt, is toegelicht bij brief van 13 december 1955, welke ter kennis van klager is gebracht, vervolgens door klager bij zijn bezwaarschrift d.d. 28 december 1955 is bestreden, daarna door de beoordelaar, de kapitein-ter-zee C. Hendrikse, die de beoordeling ongewijzigd had overgenomen, bij brief van 14 februari 1956 is verdedigd, en door klager in zijn bij de Raad ingediend klaagschrift opnieuw is aangevochten;

dat de vorengenomde deskundige, de schout-bij-nacht van administratie b.d. J. M. Tinga, na zowel de rapporteur Prinsen als klager te hebben gehoord, in zijn rapport van 25 januari 1957 tot de slotsom

is gekomen, dat klager over het tijdvak 6 juli 1955 tot 15 november 1955 — gedurende welk tijdvak klager dienst deed in de functie van chef van het bureau administratie aan boord van Hr. Ms. „Neptunus” — met betrekking tot het onderwerp „Bruikbaarheid voor de functie, „waarin hij dient” moet worden beoordeeld met „goed: 6”;

dat de Raad, gelet op de uitvoerige motivering van deze slotsom in het rapport van de deskundige en niet overtuigd door hetgeen daartegen ter 's Raads terechtzitting namens verweerder is aangevoerd, zich met het oordeel van de deskundige verenigt, zulks te eerder, nu de door klager gewraakte beoordeling in sterke mate afwijkt van alle vroegere, sedert 1946 over klager gegeven, beoordelingen;

dat mitsdien verweerders bestreden besluit niet kan worden gehandhaafd en de gewraakte beoordeling moet worden gewijzigd;

Overwegende dat de Raad het onder deze omstandigheden niet nodig acht nader in te gaan op klagers grief, dat ten aanzien van de gewraakte beoordeling is gehandeld in strijd met punt 210 van het „Voorschrift conduiterapporten”, volgens welke bepaling de rapporteur verplicht is, zodra hij minder goede eigenschappen of tekortkomingen constateert, de betrokken militairen daarop te wijzen en hen op te wekken te trachten zich te verbeteren, weshalve — naar in een noot bij dat punt uitdrukkelijk is vermeld — het nimmer mag voorkomen, dat een officier of een onderofficier voor het eerst op zijn minder goede eigenschappen of tekortkomingen wordt gewezen, wanneer hem een ongunstige beoordeling wordt medegedeeld uit een conduiterapport, dat over hem is opgemaakt;

dat de Raad ermede volstaat met te vermelden, dat klagers grief door vorengenoemde deskundige wordt gedeeld en dat deze in zijn rapport in dit verband o.m. heeft te kennen gegeven: „Nadat ik rapporteur op de onjuist gevolgde gang van zaken heb gewezen, deelde hij „mij mede thans van oordeel te zijn, dat hij indertijd klager middels „een waarschuwing een kans had moeten geven om te trachten zich te „verbeteren.”;

Overwegende dat de Raad voorts, in aansluiting op hetgeen in de eerste rechtsoverweging dezer uitspraak reeds is overwogen, nog doet opmerken, dat hij in het onderhavige geding geen bindende beslissing kan geven ten aanzien van de volgende, in meergenoemde conduitelijst opgenomen, maar door de beoordelaar aan klager niet medegedeelde, beoordelingen:

in rubriek VI onder c „Plichtsbetrachting en dienstijver: goed, 6,”

in rubriek XI „Voor bevordering tot de naast hogere rang: ongeschikt (zie rubriek XII)”, aan welke door de rapporteur gestelde mededeling de beoordelaar heeft toegevoegd: „Ongeschikt voor de „benoeming tot luitenant-ter-zee van vakdiensten, aangezien hij mijns „inziens het vermogen mist zich aan de eisen die deze rang stelt, aan „te passen”;

in rubriek XII: „Betr. heeft in de beoordelingsperiode zijn werk als „chef de bureau niet naar behoren verricht (o.a. geen goede controle „van veranderings- en opmerkingsbladen). Is m.i. minder geschikt

„voor benoeming tot off. van vakdiensten.”;

dat, ook blijkens het bepaalde in punt 417 van het „Voorschrift „conduiterapporten”, deze beoordelingen, nu de beoordelaar ze niet aan klagers heeft medegedeeld, geen ongunstige invloed mogen hebben op klagers kansen op bevordering tot zijn naasthogere rang;

dat de Raad, mede omdat de beoordeling betreffende klagers plichtsbetrachting en dienstijver in verweerders bestreden besluit is herhaald, tevens — zij het ten overvloede — nog tot uiting wil brengen, dat hij zich eveneens kan verenigen met de conclusies van vorengenoemde deskundige, in diens rapport toegelicht, dat in rubriek VI onder c „Plichtsbetrachting en dienstijver” dienen te worden beoordeeld met „zeer „goed 8” en dat hetgeen is ingevuld onder de rubrieken XI en XII dient te vervallen;

Overwegende dat het eerder overwogene leidt tot de navolgende beslissing;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Verklaart verweerders bestreden besluit nietig;

Bepaalt, dat verweerder, met gegrond-verklaring van het door klager ingediende bezwaarschrift, het onderhavige conduiterapport bij rubriek V onder c „Bruikbaarheid in de functie(s), waarin hij dient” zal doen luiden: goed 6.

JUSTITIËLE STATISTIEK.

Overzicht over de eerste halve jaren 1956 en 1957 van:

1. de omvang van de werkzaamheden van het Hoog Militair Gerechtshof, de Krijgsraad voor de Zeemacht en de Krijgsraden te Velde tezamen (staat 1);
2. de personen wier zaken bij eindvonnis zijn afgedaan, naar de instantie en de aard der delicten (staat 2);
3. de zaken welke buiten geding zijn afgedaan naar de aard der delicten en de bevoegdheid van de instantie, art. 74 W.Sr. (staat 3);
4. de personen wier zaken bij eindvonnis zijn afgedaan, gespecificeerd naar de te hunnen aanzien gewezen eindvonnissen (staat 4);
5. de ter zake van misdrijven en militaire delicten veroordeelden, naar de aard der delicten (staat 5) ¹⁾.

OPMERKINGEN EN MEDEDELINGEN.

Het voorlopig justitieel arrest.

De Minister voor Defensie deed de Redactie in afschrift toekomen een schrijven van diens ambtgenoot van Justitie dd. 26 juni j.l. aan de Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht, inzake het voorlopig justitieel arrest. Dit schrijven was opgesteld naar aanleiding van een rapport, omtrent genoemd onderwerp uitgebracht door een commissie,

¹⁾ Dit overzicht is ontleend aan de Justitiële Statistiek van het Centraal Bureau voor de Statistiek.

STAAT 1. Omvang van de werkzaamheden van het Hoog Militair Gerechtshof, de Krijgsraad voor de Zeemacht en de Krijgsraden te Velde te zamen; 1e halfjaar 1956/1957.

a: Hoog Militair Gerechtshof b: Krijgsraad voor de Zeemacht c: Krijgsraden te Velde (te zamen)	Aard der delicten					
	Commune delicten				Militaire delicten	
	Misdrijven		Over-tredingen			
	1956	1957	1956	1957	1956	1957
1	2	3	4	5	6	7
A. Zaken, op 1 januari reeds aanhangig, totaal	83	53	24	34	27	29
waarvan a	40	16	7	6	12	8
b	—	1	—	—	1	—
c	43	36	17	28	14	21
B. Zaken, in de loop van het 1e halfjaar bij verwijzing aanhangig gemaakt, totaal.	589	533	627	459	364	322
waarvan a	67	56	41	29	60	49
b	77	69	4	8	36	24
c	445	408	582	422	268	249
C. Zaken, in de loop van het 1e halfjaar afgedaan						
1. bij eindvonnis, totaal.	619	537	621	461	363	315
waarvan a	88	55	36	21	61	44
b	77	68	4	8	37	23
c	454	414	581	432	265	248
2. op andere wijze, totaal	4	3	9	3	2	6
waarvan a	4	3	9	3	2	2
b	—	—	—	—	—	—
c	—	—	—	—	—	4
D. Zaken, op 30 juni nog onafgedaan, totaal.	49	46	21	29	26	30
waarvan a	15	14	3	11	9	11
b	—	2	—	—	—	1
c	34	30	18	18	17	18

STAAT 2. Personen, op wie de in staat 1 achter rubriek C, sub 1 vermelde eindvonnissen betrekking hebben; 1e halfjaar 1956/1957.

Instantie en aard der delicten	1956		1957	
	Officieren	Onder-officieren en manschappen	Officieren	Onder-officieren en manschappen
1	2	3	4	5
A. Hoog Militair Gerechtshof				
Commune delicten { Misdrijven	5	83	3	52
{ Overtredingen	4	32	4	17
Militaire delicten	—	61	—	44
B. Krijgsraad voor de Zeemacht				
Commune delicten { Misdrijven	1	76	1	67
{ Overtredingen	—	4	1	7
Militaire delicten	—	37	—	23
C. Krijgsraden te Velde (te zamen)				
Commune delicten { Misdrijven . .	10	444	16	398
{ Overtredingen	37	544	38	394
Militaire delicten	6	259	2	246

STAAT 3. Afdoening buiten geding art. 74 W.v.Sr.; 1e halfjaar 1956/1957.

Aard der delicten	1956	1957
1	2	3
Zaken, welke berechting zou behoren tot de bevoegdheid van		
a. het Hoog Militair Gerechtshof	18	10
b. de Krijgsraad voor de Zeemacht	804	756
c. de Krijgsraden te Velde (te zamen)	5.409	4.677

Bijzondere wetten. Totaal	205	138	11	56	216	130	20	66
C. Wetboek van Militair Strafrecht (Tweede Boek)								
Titel								
III. Misdrijven waardoor de militair zich aan de vervulling van zijn dienstverplichtingen onttrekt (art. 96 t/m 107)	135	91	21	23	116	66	18	32
IV. Misdrijven tegen de ondgeschiktheid (art. 108 t/m 128)	155	107	23	25	165	111	12	42
V. Schending van verschillende dienstplichten (art. 129 t/m 150)	83	66	14	3	54	35	6	13
VI. Diefstal, verduistering en heling (art. 151 t/m 158)	8	3	1	4	4	—	—	4
VII. Vernieling, beschadiging of wegmaking van ten behoeve van de krijgsmacht dienende goederen (art. 159 t/m 161)	1	1	—	—	—	—	—	—
Wetboek van Militair Strafrecht. Totaal.	382	268	59	55	339	212	36	91
Totaal rubrieken A, B en C.	1.025	597	120	308	911	524	87	300
Totaal aantal dubbelstellingen ¹⁾	119	70	12	37	131	77	17	37
Aantal veroordeelden.	906	527	108	271	780	447	70	263

¹⁾ D.w.z. personen, terzake van meer dan één strafbaar feit veroordeeld.

STAAT 4. Overzicht van de personen, vermeld in staat 2, gespecificeerd naar de te hunnen aanzien gewezen vonnissen; 1e halfjaar 1956/1957.

Instantie en aard der delicten ¹⁾	ten aanzien van wie		terugverwezenen naar de commanderende officier	vrijgesprokenen	veroordeelden		
	de militaire rechter zich onbevoegd verklaarde	de telastlegging werd nietig verklaard			onvoorwaardelijk	voorwaardelijk	ged. onv., ged. voorwaardelijk
1	2	3	4	5	6	7	8
A. Hoog Militair Gerechtshof							
1. Commune delicten { Misdrijven a	—	—	—	7	56 ³⁾	1	24
b	—	1	—	5	29	2	18
Overtreedingen a	—	—	—	6	26	—	4
b	—	—	—	4	17	—	—
2. Militaire delicten . . . . . a	—	—	—	4	52	4	1
b	—	—	—	1	34	—	9
B. Krijgsraad voor de Zeemacht							
1. Commune delicten { Misdrijven a	—	—	—	—	43	11	23
b	—	—	1	—	44	5	18
Overtreedingen a	—	—	—	—	4	—	—
b	—	—	—	—	8	—	—
2. Militaire delicten . . . . . a	—	—	—	—	32	5	—
b	—	—	—	1	19	1	2
C. Krijgsraden te Velde (te zamen)							
1. Commune delicten { Misdrijven a	—	—	11	34	185 ³⁾	48	176
b	—	1	8	34	187 ⁴⁾	32	152
Overtreedingen a	1	—	1	57	490	12	20
b	1	1	—	40	362	16	12
2. Militaire delicten . . . . . a	—	—	12	8	159	39	47
b	—	—	10	10	134	30	64

¹⁾ a = 1e halfjaar 1956, b = idem 1957.

²⁾ Hieronder 2 personen, bovendien ter beschikking van de Regering gesteld (art. 37/37a W. Sr.).

die daartoe door de Minister van Justitie en de Minister voor Defensie was ingesteld; copie van dat rapport was bijgevoegd.

Voorts was bijgevoegd een afschrift van een tweetal circulaire, welke door de Minister voor Defensie waren gericht aan de verwijzingsautoriteiten der krijgsmacht, waarvan de strekking overeenkomt met het boven aangehaalde schrijven van de Minister van Justitie, alsmede een exemplaar van een circulaire van de Minister van Justitie van 14 juli 1953, gericht aan de Procureurs-Generaal bij de Gerechthoven.

De Redactie heeft gemeend aan de onverkorte inhoud hiervan bekendheid te moeten geven.

MINISTERIE VAN JUSTITIE

Hoofdafdeling Publiekrecht
Afdeling Staats- en Strafrecht
Nr. 752/257
Betreffende: voorlopig justitiëel
arrest.

's-Gravenhage, 26 juni 1957.

Aan de Heer Advocaat-Fiscaal voor
de zee- en landmacht,

Op 20 november 1956 bracht de Commissie Voorlopig Justitiëel Arrest, welke onder uw voorzitterschap heeft gearbeid, aan mijn ambtgenoot voor defensie en mij rapport uit over de toepassing van het voorlopig justitiëel arrest en de wijze van tenuitvoerlegging daarvan.

De conclusies, waartoe voornoemde commissie komt en de maatregelen die zij voorstelt om tot een beperking van het voorlopig arrest te geraken, geven mij aanleiding tot de hierna volgende beschouwing over dit onderwerp. Hierbij zij opgemerkt dat mijn eerder genoemde ambtgenoot en ik in algemene zin kunnen instemmen met de maatregelen die de commissie tot beperking van het voorlopig justitiëel arrest heeft aanbevolen en met de opvattingen die zij over de toepassing daarvan blijkt te huldigen.

De eerste aanbeveling van de commissie heeft betrekking op de normen, die de toepassing van het voorlopig justitiëel arrest dienen te beheersen. De commissie stelt voor te dier zake een aanschrijving tot de openbare aanklagers, de verwijzingsautoriteiten en de militaire commandanten te richten. In dit verband trekt het de aandacht dat het militaire strafprocesrecht op dit punt, in tegenstelling tot het Wetboek van Strafvordering, vrijwel geen voorschriften bevat. Daardoor kan het beleid dat te dier zake bij de verschillende delen der krijgsmacht wordt gevoerd in niet geringe mate uiteenlopen. Ook kan deze lacune in het militair strafprocesrecht aanleiding geven tot niet gemotiveerde verschillen met het bij de burger-justitie gevoerde beleid. Onder meer om deze redenen komt het mijn voornoemde ambtgenoot en mij gewenst voor om, overeenkomstig de aanbeveling van de eerder vermelde commissie en in afwachting van een nadere wettelijke regeling van deze materie, tot de openbare aanklagers, de verwijzings-

autoriteiten en de militaire commandanten een instructie te richten aangaande de gedragslijn die zij binnen het kader van hun bevoegdheden met betrekking tot de toepassing van het voorlopig justitiëel arrest dienen te volgen.

Voorop dient hierbij te worden gesteld, dat bij de toepassing van het voorlopig arrest een van de belangrijkste rechtsgoederen van de verdachte, zijn vrijheid, is betrokken. In elk afzonderlijk geval zal derhalve zorgvuldig dienen te worden onderzocht of het noodzakelijk is dit rechtsgoed aan te tasten en zal al het mogelijke moeten worden verricht om die aantasting — zo zij onvermijdelijk is — tot het minimum te beperken. Zodra in de omstandigheden, die tot het arrest aanleiding gaven, een wijziging is gekomen die opheffing van het arrest mogelijk maakt, zal onverwijld het nodige dienen te worden verricht om tot die opheffing te geraken.

Met betrekking tot militaire delicten zal binnen het hiervoren aangegeven kader justitiëel voorlopig arrest kunnen worden toegepast indien

het een ernstig feit betreft,

ernstige bezwaren tegen de verdachte zijn gerezen en tevens uit bepaalde omstandigheden blijkt dat onverwijldde vrijheidsbeneming wordt gevorderd, hetzij in verband met gevaar voor vlucht of een gewichtige reden van maatschappelijke veiligheid gelegen in de persoon van de verdachte, hetzij uit overwegingen van generale preventie ter handhaving van de krijgstucht.

Met betrekking tot commune delicten ware ten aanzien van het voorlopig arrest te handelen overeenkomstig het bepaalde in artikel 64 Sv. Ten aanzien van deze delicten ware derhalve — behoudens hetgeen hieronder nog zal worden uiteengezet — slechts voorlopig arrest toe te passen wanneer het een feit betreft omschreven in het tweede lid van artikel 64 Sv. en wanneer tevens de in het eerste lid van dat artikel bedoelde gronden aanwezig zijn.

Indien misdrijven naar het commune recht een typisch militair aspect vertonen, zoals b.v. de chambree-diefstal¹⁾, kan er aanleiding bestaan met betrekking tot de toepassing van het voorlopig arrest dezelfde norm aan te leggen als hiervoren werd omschreven voor militaire delicten.

Bij wijze van uitzondering zal ook buiten de hiervoren genoemde gevallen voorlopig arrest kunnen worden opgelegd, wanneer een gezagsdrager in verband met prestigeverlies, dat aan de verdenking van een ernstig misdrijf verbonden is, niet in de militaire gemeenschap gehandhaafd kan blijven. Alvorens in een dergelijk geval voorlopig arrest wordt opgelegd, zal echter eerst nagegaan moeten worden of het beoogde doel — de tijdelijke verwijdering uit de militaire gemeenschap — niet op een andere, voor de betrokkene minder ingrijpende, wijze, bijvoorbeeld door schorsing, kan worden bereikt. Wanneer blijkt dat dit niet het geval is en dat tot in arreststelling moet worden

¹⁾ Het woord „chambree” is verouderd en bij de krijgsmacht in onbruik geraakt. (A. F. S.).

overgegaan, zal zorg moeten worden gedragen dat de wijze van tenuitvoerlegging van dat arrest voor de betrokkene zo min mogelijk bezwarend is. Zo mogelijk ware dat arrest alsdan in de woning van de betrokkene tenuitvoer te leggen.

Verder ware bij de toepassing van het voorlopig arrest, voorzover zulks met het voorgaande verenigbaar is, zoveel mogelijk te handelen overeenkomstig het gestelde in de tot de procureurs-generaal van de gerechtshoven gerichte circulaire van 14 juli 1953, 2e Afdeling A, nr. 253/2650 (zie blz. . . . , *Red.*).

Ter vermindering van misverstand zij nog opgemerkt dat het vorenstaande in beginsel slechts betrekking heeft op vrijheidsbenemingen die op een lijn gesteld kunnen worden met de voorlopige hechtenis uit het gewone strafprocesrecht. Op vrijheidsbenemingen, die wat duur betreft overeenkomen met de in verzekeringstelling uit het gewone strafprocesrecht, zijn de eerder omschreven normen dan ook niet rechtstreeks van toepassing te achten. Wel ware met betrekking tot deze vrijheidsbenemingen zoveel mogelijk in de geest van het vorenstaande te handelen.

Ik ben mij ervan bewust dat de verantwoordelijkheid voor een toepassing van het voorlopig arrest overeenkomstig de hiervoren omschreven normen slechts voor een deel bij de openbare aanklagers berust. Zij kunnen hierop naar mijn overtuiging echter wel een zeer belangrijke invloed uitoefenen vóór de verwijzing, voornamelijk door de adviserende taak die zij ten aanzien van de militaire commandanten en de verwijzingsautoriteiten uitoefenen; na de verwijzing door de leidinggevende functie die alsdan mede door hen in het strafproces wordt ingenomen.

Ik moge u verzoeken erop toe te zien dat alle openbare aanklagers bij voortduring hun invloed aanwenden en blijven aanwenden om bij alle delen der krijgsmacht tot een toepassing van het voorlopig arrest overeenkomstig de hiervoren omschreven normen te geraken en zich van hun verantwoordelijkheid ten deze in elk afzonderlijk geval bewust zijn.

Mede teneinde de taak van de openbare aanklagers in dezen te vergemakkelijken, is vanwege mijn ambtgenoot voor defensie voorgescreven dat, binnen vier dagen na een inarreststelling op grond van artikel 5 RL (3 RZ), bij de commandant bedoeld in artikel 7 RL (5 RZ), een rapport betreffende het voorlopig onderzoek moet worden ingediend, waarop een beslissing over het arrest kan worden gebaseerd, en dat door die commandant van elk justitiëel voorlopig arrest dat langer dan vijf dagen heeft geduurd onverwijld rechtstreeks kennis moet worden gegeven aan de verwijzingsautoriteit en de betrokken openbare aanklager. Ik vertrouw dat door de openbare aanklagers alle medewerking zal worden verleend om een strikte naleving van dit vanwege mijn ambtgenoot voor defensie gegeven voorschrift te bevorderen.

Tenslotte moge ik uw medewerking inroepen voor het verkrijgen van statistische gegevens met betrekking tot de toepassing van het

voorlopig justitiëel arrest. Gaarne zie ik in dit verband tweemaal per jaar een opgave tegemoet omtrent de toepassing van het justitiëel voorlopig arrest over de tijdvakken van 1 januari tot 1 juli en van 1 juli tot 1 januari.

Deze opgave ware te specificeren naar de verschillende krijgsraden. In de opgave ware te vermelden:

- a. Het aantal wegens misdrijf verwezen personen met aparte aanduiding van het aantal, dat uitsluitend wegens een algemeen misdrijf werd verwezen.
- b. Het aantal van de onder a. bedoelde personen ten aanzien van wie voorlopig arrest van langer dan vijf dagen werd toegepast, met aparte aanduiding van de gevallen waarin uitsluitend terzake van een algemeen misdrijf voorlopig arrest werd opgelegd.
- c. Het aantal gevallen, waarin de duur van het voorlopig arrest, bedoeld onder b., tot aan het instellen van hoger beroep dan wel — zo geen beroep werd ingesteld — tot het einde der zaak bedroeg
  1. meer dan vijf dagen, doch minder dan een maand
  2. van een tot en met drie maanden
  3. van drie tot en met zes maanden
  4. langer dan zes maanden.

Daarenboven ware nog een aparte opgave te verstrekken van de toepassing van het voorlopig arrest tijdens de behandeling in hoger beroep. In deze opgave ware te vermelden het aantal personen van wie de zaak in hoger beroep behandeld werd, met aparte aanduiding van het aantal onder hen, dat uitsluitend van een algemeen misdrijf verdacht werd, benevens de gegevens van het ten aanzien van hen tijdens de behandeling in hoger beroep toegepaste voorlopig arrest (zowel arrest dat tijdens die termijn werd opgelegd als arrest dat tijdens die termijn voortduurde) overeenkomstig het hiervoren onder b. en c. gestelde.

Over de aanbevelingen die de commissie voorlopig justitiëel arrest heeft gedaan met betrekking tot de wijze van tenuitvoerlegging van het arrest, hebben mijn voornoemde ambtgenoot en ik nog geen definitief standpunt bepaald. Ik hoop u daaromtrent spoedig nader te kunnen berichten.

Ik moge u verzoeken het vorenstaande wel ter kennis te willen brengen van de openbare aanklagers. Tevens zou hun daarbij het rapport van de commissie voorlopig justitiëel arrest ter kennisneming kunnen worden toegezonden. Voldoende exemplaren van een en ander zijn bij deze brief gevoegd. Ook voeg ik hierbij nog een aantal exemplaren van de eerderevermelde tot de procureurs-generaal bij de gerechtshoven gerichte circulaire van 14 juli 1953.

Gelijktijdig zijn exemplaren van deze brief en zijn bijlagen gezonden aan de President van het Hoog Militair Gerechtshof, de overige leden van dat Hof en de Presidenten van en de officieren-commissaris bij de krijgsraden.

Ik zal het op prijs stellen tegen 1 januari a.s. nadere beschouwingen uwerzijds over het in dit schrijven behandelde onderwerp te ontvangen,

mede aan de hand van de inmiddels door de openbare aanklagers bij de toepassing van het vorenstaande opgedane ervaringen.

De Minister van Justitie,
w.g. SAMKALDEN.

Rapport van de Commissie Voorlopig Justitiëel Arrest.

De Commissie werd door de Minister van Justitie en de Minister van Oorlog en van Marine ingesteld bij gemeenschappelijke beschikking van 12 oktober 1955/10 november 1955.

Haar opdracht was:

- a. een onderzoek in te stellen naar de frequentie en aard van de gevallen, waarin justitiëel voorlopig arrest wordt opgelegd en naar de wijze waarop dit wordt ondergaan;
- b. maatregelen voor te stellen, welke geëigend zijn om de toepassing van justitiëel voorlopig arrest onder de thans geldende wettelijke regeling tot het noodzakelijke minimum te beperken;
- c. maatregelen voor te stellen, waardoor de tenuitvoerlegging van justitiëel voorlopig arrest in huizen van bewaring zoveel mogelijk wordt beperkt en daarbij contact met criminele elementen voorzover mogelijk wordt voorkomen.

De Commissie hield zes vergaderingen en bracht teneinde zich op de hoogte te stellen van de mogelijkheden in het Depôt voor Discipline een bezoek aan dat depôt.

De bevindingen waartoe de Commissie met betrekking tot de verschillende onderdelen van haar opdracht is gekomen, zijn hierna puntsgewijze uiteengezet.

P u n t a v a n d e o p d r a c h t.

De frequentie en aard van de gevallen waarin justitiëel voorlopig arrest wordt opgelegd en de wijze waarop dit wordt ondergaan.

De Commissie heeft een volledige nominatieve opgave verzameld van alle gevallen waarin gedurende het jaar 1955 in naar de militaire rechter verwezen zaken tot aan de uitspraak van de krijgsraad arrest werd opgelegd. Over de gevallen waarin tijdens de behandeling in hoger beroep arrest werd opgelegd zijn geen gegevens verzameld.

Het verzamelen van gegevens over de gevallen waarin gedurende 1955 voorlopig arrest werd opgelegd in zaken die niet naar de militaire rechter werden verwezen, stuitte op grote technische moeilijkheden. De Commissie had verder de indruk dat, voorzover in deze gevallen tot in arrest stelling werd overgegaan, dit arrest slechts van zeer korte duur was. Teneinde te verifiëren of deze indruk juist was heeft zij bij wijze van steekproef de gegevens verzameld omtrent het justitiëel arrest, dat over de maand maart van 1956 in niet verwezen zaken werd opgelegd. De maand maart kan met betrekking tot de gerechtelijke statistiek als een normale maand beschouwd worden,

zodat de verzamelde gegevens een juist beeld geven van de gemiddelde frequentie en de duur van het arrest in niet verwezen zaken. De uitkomst van deze steekproef bevestigt naar het oordeel van de Commissie haar indruk dat de frequentie en duur van het in niet verwezen zaken opgelegde arrest van gering belang is, zodat het verantwoord moet worden geacht slechts het arrest in verwezen zaken aan een nadere beschouwing te onderwerpen.

Alvorens tot een analyse van de verzamelde gegevens over te gaan, verdient het aanbeveling een samenvatting te geven van de regeling welke in de militaire rechtspleging ten aanzien van het voorlopig justitiëel arrest is gegeven. De uiteenzetting is om redenen van eenvoud gebaseerd op de voor de land- en luchtmacht geldende regeling. De voor de zeemacht geldende regeling verschilt hiervan niet principiëel.

In de fase voorafgaande aan een beslissing over vervolging door de militaire rechter kan voorlopig arrest worden opgelegd door de corps-commandant van betrokkene. Hierbij wordt buiten beschouwing gelaten dat in die fase ook elke officier en onderofficier een mindere in arrest kan stellen, daar deze in arreststelling op zeer korte termijn door de corpscommandant moet worden beoordeeld en meer het karakter van een aanhouding of in verzekeringstelling draagt. Over de wijze waarop een door de corps-commandant opgelegd voorlopig arrest moet worden ten uitvoer gelegd verschaft de wet niet veel licht.

Uit artikel 9 onder b van de Beginselenwet gevangeniswezen volgt dat het arrest in een huis van bewaring moet worden ondergaan, indien geen andere plaats daarvoor bestemd is. Uit de Rechtspleging valt af te leiden, dat het arrest ook kan worden ondergaan op de wijze voorgeschreven voor de verschillende vormen van krijgstuuchtelijk arrest. Dit komt neer op ten uitvoerlegging in een cel behorende bij een militaire inrichting, indien de tenuitvoerlegging plaats vindt overeenkomstig streng arrest, en op lichtere vorm van afzondering indien de tenuitvoerlegging plaats vindt als verzwaard of licht arrest (vide artikelen 8-11 van de Wet op de Krijgstucht). Het komt in de praktijk voor dat een door de corps-commandant opgelegd aanvaankelijk arrest ofwel wegens plaatsgebrek in de cellen in de militaire inrichting, ofwel omdat men betrokkene geheel van de troep wil afzonderen, wordt ten uitvoer gelegd in een huis van bewaring. Hoewel dit niet in de wet is voorgeschreven, verleent de Auditeur-Militair voor het tenuitvoerleggen van voorlopig arrest in een huis van bewaring steeds zijn intermediair. Hij bepaalt ook in welk huis van bewaring het arrest zal worden tenuitvoergelegd.

Bij de beschikking tot verwijzing moet de *Commanderend Generaal* een beslissing over het arrest nemen. Hij ontvangt daaromtrent advies van de Auditeur-Militair. Hij kan in arrest stellen, het arrest handhaven, uit het arrest ontslaan of verandering brengen in de wijze waarop het wordt ondergaan. Hetgeen hierboven over de wijze van tenuitvoerlegging van het arrest gesteld is geldt ook voor het arrest opgelegd door de *Commanderende Generaal*.

Na de verwijzing berust het initiatief met betrekking tot het voorlopig arrest bij de *Officier-Commissaris*. Deze kan de verdachte in arrest stellen. Zijn beslissing moet echter later door de Krijgsraad worden bekrachtigd. Hij kan ook aan de Krijgsraad het voorstel doen de verdachte uit het arrest te ontslaan. Hetzelfde geldt met betrekking tot verandering in de aard van het arrest. Al deze beslissingen worden door de Auditeur-Militair tenuitvoergelegd. In dit stadium van het proces kan de administratie geen directe invloed meer op het arrest uitoefenen. Met betrekking tot de tenuitvoerlegging van het arrest geldt hetgeen voor de corps-commandant bij opgelegde arrest werd opgemerkt. Na de sluiting van de informatiën beslist uitsluitend de *Krijgsraad* over het arrest hetzij ambtshalve hetzij op voordracht van de Auditeur-Militair, verdediger of beklaagde. Voor het overige geldt het hiervoren over het arrest gestelde.

Vermelding verdient nog dat de militaire rechtsplegingen geen beperking kennen van de bevoegdheid voorlopig arrest op te leggen. Dit is mogelijk voor alle strafbare feiten, ook voor overtredingen. De eis dat gevaar voor vlucht of een gewichtige reden van maatschappelijke veiligheid aanwezig zijn, wordt niet gesteld.

Hoewel theoretisch derhalve ook in geval van overtredingen voorlopig justitiëel arrest kan worden opgelegd, geschiedt dit in de praktijk toch vrijwel uitsluitend indien een misdrijf is gepleegd. De verzamelde gegevens hebben dan ook uitsluitend op misdrijven betrekking.

Over 1955 werd in verwezen zaken, behandeling in hoger beroep buiten beschouwing gelaten, in 714 gevallen voorlopig arrest opgelegd. Het aantal wegens misdrijf verwezen personen bedroeg over dat tijdvak 2211 zodat het percentage van de toepassing van voorlopig arrest gesteld kan worden op $32\frac{1}{4}$ %.

Teneinde tot een vergelijking met de toepassing van de voorlopige hechtenis bij de gewone justitie te komen, zullen die gevallen waarin het voorlopig arrest minder dan 5 dagen heeft bedragen buiten beschouwing moeten worden gelaten. Bij de opgave die door de gewone justitie over de toepassing van de voorlopige hechtenis worden verstrekt vindt geen opgave plaats van het aantal in verzekeringstellingen, zodat met betrekking tot vrijheidsbenemingen van minder dan 5 dagen geen vergelijking kan plaats vinden.

Een op deze basis opgestelde vergelijking tussen de frequentie en de duur van het voorlopig arrest bij de militaire en de gewone justitie geeft het volgende beeld (met arrest tijdens appelbehandeling is daarbij geen rekening gehouden *). (Zie tabel op blz. 00).

Uit deze vergelijkingen blijkt dat de frequentie van het voorlopig justitiëel arrest bij de militaire justitie aanzienlijk hoger is dan bij de gewone justitie, doch dat de gemiddelde duur van dat arrest aanzienlijk korter is.

Verder blijkt dat ten deze zeer aanzienlijke verschillen bestaan tussen de land- en luchtmacht enerzijds en de zeemacht anderzijds, zowel wat de frequentie als wat de duur van het arrest betreft.

*) In bijlage 1 van dit rapport is de wijze van berekening nader gemotiveerd.

Met betrekking tot de aard van de gevallen, waarin voorlopig arrest wordt opgelegd, moge het volgende worden vermeld.

In het hiervoren gestelde werd er reeds op gewezen dat het voorlopig arrest in de praktijk vrijwel uitsluitend bij misdrijven wordt opgelegd.

De Commissie acht het vrij moeilijk aan te geven, welke normen thans in de praktijk worden aangelegd voor de toepassing van het voorlopig justitiëel arrest bij misdrijven. Gezien het ontbreken van voorschriften daaromtrent in het positieve recht, kan een omschrijving van die normen niet meer zijn dan een indicatie van de richting, waarin bij de toepassing van het arrest door de meerderheid van de daarbij betrokken functionarissen wordt gedacht. Onder dit voorbehoud meent de commissie hierover het volgende te kunnen stellen.

Frequentie gewone justitie	Militaire justitie	Land- en Luchtmacht		Zeemacht
	Commune en militaire misdrijven tesamen	Commune en militaire misdrijven tesamen		Commune en militaire misdrijven tesamen
10,8%	24,6%	22%		47%
	uitsluitend commune misdrijven 18,3%	uitsluitend commune misdrijven 16,2%		uitsluitend commune misdrijven 36%
Duur van arrest langer dan vier dagen	gewone justitie	Mil. justitie totaal	Land- en Luchtmacht	Zeemacht
minder dan 1 maand	22½%	61½%	65¾%	43½%
1-3 maanden	41%	31%	28¾%	41%
3-6 maanden	32%	7%	5½%	13¾%
langer dan 6 maanden	4½%	0,5%		1¾%

Met betrekking tot het voorlopig arrest naar aanleiding van militaire delicten wordt als norm aangenomen, dat tot in arrest stelling wordt overgegaan zowel bij aanwezigheid van de in artikel 64 Sv. genoemde omstandigheden, als ook wanneer dit, bij afwezigheid van die omstandigheden, uit generaal-preventieve overwegingen nodig wordt geacht voor de handhaving van de krijgstucht.

Met betrekking tot het voorlopig arrest, naar aanleiding van zuiver

commune delicten, worden in het algemeen de in artikel 64 Sv. vervatte beginselen als norm aanvaard, zodat ten aanzien van die delicten in het algemeen slechts tot toepassing van justitiëel voorlopig arrest wordt overgegaan wanneer gevaar voor vlucht, of in de persoon van de verdachte gelegen redenen van maatschappelijke veiligheid daartoe nopen. In dit verband moet niet uit het oog worden verloren, dat een gewichtige reden van maatschappelijke veiligheid, als de vrees voor herhaling in een gesloten samenleving als de militaire, vaak eerder aanwezig zal zijn, dan in een meer open samenleving. Zo zal degene die verdacht wordt van strafbare homosexualiteit in het algemeen niet tot aan de rechterlijke uitspraak in de militaire samenleving kunnen blijven vertoeven.

Indien misdrijven naar het commune recht een typisch militair aspect vertonen, zoals de chambree-diefstal, wordt met betrekking tot de toepassing van het voorlopig arrest gehandeld volgens de normen die hiervoren voor de militaire delicten werden omschreven. Alsdan wordt derhalve niet alleen onder in artikel 64 Sv. genoemde omstandigheden, maar ook uit overwegingen van generale preventie ter handhaving van de krijgstucht, tot in arreststelling overgegaan.

Bij wijze van uitzondering wordt ook in andere gevallen, wanneer het eigen karakter van de militaire samenleving daartoe aanleiding geeft, wel ter zake van een commuun misdrijf voorlopig arrest opgelegd, zonder dat de in artikel 64 Sv. genoemde omstandigheden aanwezig zijn. Dit doet zich voor wanneer een gezagsdrager, in verband met prestigeverlies dat aan de verdenking van een ernstig misdrijf verbonden is, niet in de militaire gemeenschap gehandhaafd kan blijven.

Met betrekking tot de wijze waarop het voorlopig arrest wordt ondergaan zij het volgende opgemerkt.

Bij de land- en luchtmacht wordt het voorlopig arrest vrijwel steeds opgelegd als streng arrest, hetgeen een vrijwel volledige afzondering impliceert. Bij de zeemacht wordt het voorlopig arrest in een aantal gevallen geheel of gedeeltelijk ondergaan als verzawaard of licht arrest. Licht arrest houdt in feite slechts een uitgaansverbod in; verzawaard arrest komt neer op afzondering van de troep buiten de diensttijd. Ongeveer 91 % van het voorlopig arrest wordt bij de zeemacht als streng arrest ondergaan, ongeveer 9 % als licht of verzawaard arrest.

Het als streng arrest te ondergaan voorlopig arrest wordt vóór de verwijzing in militair verband en na de verwijzing in het algemeen in een huis van bewaring ondergaan. Het komt echter ook voor dat de verdachte vooral indien het zwaardere delicten betreft reeds vóór de verwijzing naar een huis van bewaring wordt overgebracht.

Gedurende 1955 ondergingen — de appèlbehandeling buiten beschouwing gelaten — 308 militairen (derhalve $56\frac{1}{2}$ % van het totaal der langer dan 4 dagen gearresteerden) voorlopig arrest in een huis van bewaring. Van deze militairen werden er 136 ofwel 44 % uitsluitend verdacht van een militair delict.

Een vergelijking van deze gegevens tussen land- en luchtmacht enerzijds en zeemacht anderzijds geeft het volgende beeld.

Voorlopige hechtenis in huizen van bewaring

Land- en Luchtmacht		Zeemacht	
gevallen	percentage	gevallen	percentage
235	53 $\frac{3}{4}$ %	73	67 %

Arrest in huizen van bewaring voor uitsluitend militaire delicten

Land- en Luchtmacht		Zeemacht	
gevallen	percentage	gevallen	percentage
112	47 $\frac{3}{4}$ %	16	22 %

De wijze van onderbrenging der voorlopig gearresteerden is in de verschillende huizen van bewaring niet geheel gelijk. Deze ongelijkheid vloeit voort uit verschillen in de bouwkundige situatie en de plaatsruimte in de gestichten, in de personeelsformaties en in de omvang van de betreffende groep gedetineerden. Zo is het niet mogelijk in een gesticht waar gebrek aan plaatsruimte heerst, voor een categorie welke slechts uit enkel gedetineerden bestaat, aparte zalen beschikbaar te stellen, terwijl zulks evenmin kan geschieden wanneer niet voldoende personeel aanwezig is. Een en ander leidt ertoe dat in de regel de militaire voorarrestanten, voorzover het belang van het onderzoek strikte afzondering niet vordert, geheel of gedeeltelijk met andere gedetineerden in gemeenschap verblijven, waarbij wordt getracht deze gemeenschappen zo verantwoord mogelijk samen te stellen.

Overeenkomstig het vorenstaande plegen in het huis van bewaring te Arnhem de militairen zoveel mogelijk bij elkaar op een zaal te worden ondergebracht. Is hun aantal echter te gering, dan worden bij hen enige burgers geplaatst, die krachtens de vigerende selectienormen als o.a. leeftijd en persoonlijkheid het meest met hen overeenkomen.

In het huis van bewaring te 's-Hertogenbosch verblijven de jeugdige militairen in de z.g. jeugdvleugel, waar zij in beperkte gemeenschap verkeren met jeugdige burgers (bij arbeid, luchten en sport). De volwassen militairen verblijven aldaar cellulair en komen slechts voor lichamelijke oefeningen en in enkele gevallen bij de arbeid met volwassen burgers in gemeenschap.

In het huis van bewaring II te 's-Gravenhage, waar de grootste groep van de militaire voorarrestanten verblijft, vertoeven de jeugdigen in de jeugdvleugel op de wijze als in 's-Hertogenbosch, zij het dan met iets ruimere gemeenschap, terwijl de volwassen onveroordeelde militairen hier in een aparte vleugel zijn ondergebracht met de veroordeelde militairen, met dien verstande, dat de onveroordeelden geheel van de overigen worden gescheiden gehouden.

In dit verband zij nog aangetekend, dat het gehalte der gedetineerde militairen ook in de jeugdgroep in het algemeen aanzienlijk beter is dan dat van de overige gedetineerden, zodat aan het contact met die overige gedetineerden nogal wat bezwaren verbonden zijn.

P u n t b v a n d e o p d r a c h t .

Maatregelen tot beperking van het justitiëel voorlopig arrest.

Uit de in punt a verwerkte gegevens blijkt dat de frequentie van het voorlopig arrest bij de militaire justitie meer dan het dubbele bedraagt van de frequentie bij de gewone justitie. Ook indien men alleen de commune misdrijven in beschouwing neemt is de frequentie bij de militaire justitie aanzienlijk hoger.

De vraag rijst welke betekenis aan de tussen de gewone en militaire justitie gemaakte vergelijking moet worden gehecht.

Enerzijds zijn er immers factoren, die de tendens hebben het percentage voor de frequentie van het voorlopig arrest bij de militaire justitie te verhogen, terwijl er anderzijds factoren bestaan die daarop een verlagende invloed behoren te hebben.

Tot de factoren waaraan een verhogende invloed kan worden toegekend behoort onder meer, dat in militaire zaken in verband met de handhaving van de krijgstucht, voorlopig arrest ook noodzakelijk kan zijn, op grond van niet in de persoon van de verdachte gelegen omstandigheden en dat de in artikel 64 Sv. genoemde wel in de persoon van de verdachte gelegen, omstandigheden zich in een gesloten samenleving als de militaire, vaker zullen voordoen dan in het gewone maatschappelijk leven. Ook worden de voor de militaire justitie verkregen percentages ongunstig beïnvloed door het feit dat daarbij geen rekening is gehouden met de krijgstuchtelijke afdoening van commune misdrijven. Indien men de invloed van laatstgenoemde factor op de verhouding van de percentages voor het voorlopig arrest t.a.v. *commune* misdrijven tussen militaire justitie enerzijds en gewone justitie anderzijds, tot uitdrukking tracht te brengen, heeft dit naar schatting de volgende verlaging van de t.a.v. commune misdrijven voor de militaire justitie geldende percentages tengevolge *).

Gewone justitie	Militair justitie in zijn geheel	Land- en Luchtmacht	Zeemacht
10,8 %	van 18,3 % op 15 %	van 16,2 % op 13,5 %	van 36 % op 19,5 %

Tegenover deze factoren, die de cijfers voor de militaire justitie ongunstig beïnvloeden, staan er andere die daarop een gunstige invloed behoren uit te oefenen. Hiertoe behoort onder meer, dat de militaire samenleving uit enigszins geselecteerd en overigens voor een groot deel uit jeugdig personeel bestaat en dat daarin gewoontemisdadigers ontbreken. Ook behoort een gunstige invloed uit te oefenen, dat in het algemeen minder vrees voor vlucht behoeft te bestaan.

Hoe de gezamenlijke invloed van deze tegenstrijdige factoren de cijfers voor de militaire justitie ten opzichte van die van de gewone justitie beïnvloedt, kan moeilijk worden geschat.

*) In bijlage 2 van dit rapport is de wijze van berekening nader gemotiveerd.

Bij het onderzoek naar de maatregelen die tot beperking van het voorlopig arrest kunnen leiden, zal de situatie bij de land- en luchtmacht enerzijds en bij de zeemacht anderzijds apart in het oog moeten worden gevat. De toestand is immers bij beide groepen verschillend.

De frequentie van het arrest bij de zeemacht is zowel voor het totaal der misdrijven als voor de commune misdrijven aanzienlijk hoger dan bij de land- en luchtmacht, terwijl ook de *duur* van het arrest bij de zeemacht aanzienlijk langer is.

Wat de land- en luchtmacht betreft wordt, naar de indruk van de Commissie, door de verwijzingsautoriteiten in overleg met de openbare aanklagers het aantal in arreststellingen, in het algemeen tot het noodzakelijke beperkt. De Commissie vraagt zich echter af of gedurende het huishoudelijk onderzoek, tijdens hetwelk de commandanten voor het arrest verantwoordelijk zijn, niet soms tot in arreststellingen wordt overgegaan, waarvan de opportuniteit in twijfel kan worden getrokken. Een indicatie voor deze opvatting ziet zij in het bijzonder grote aantal gevallen waarin de duur van het arrest tussen de 5 dagen en 2 weken bedraagt (41 %). Zij acht het in verband daarmee gewenst, dat tot de commandanten een aanschrijving wordt gericht, waarin zij erop worden gewezen, dat, voorzover het commune delicten betreft die geen typisch militair aspect vertonen, in het algemeen slechts tot in arreststelling ware over te gaan in gevallen als omschreven in artikel 64 Sv., en dat, voorzover het militaire delicten en commune delicten met een militair aspect betreft, in beginsel alleen dan buiten de in artikel 64 Sv. omschreven gevallen tot in arreststelling behoort te worden overgegaan indien dit uit generaal-preventieve overwegingen ter handhaving van de krijgstucht noodzakelijk is.

Teneinde de continuïteit van het thans door de verwijzingsautoriteiten en de openbare aanklagers m.b.t. het voorlopig arrest bij de land- en luchtmacht gevoerde beleid te verzekeren, ware een overeenkomstige richtlijn aangaande de toepassing van dat arrest aan die autoriteiten te verstrekken.

Verder acht de Commissie het wenselijk, dat het toezicht van de verwijzingsautoriteit op de toepassing van voorlopig arrest tijdens het huishoudelijk onderzoek wordt verscherpt. Hiertoe is het nodig, dat de verwijzingsautoriteit op korte termijn van in arreststellingen die een bepaalde duur overschrijden op de hoogte wordt gebracht. Thans wordt volstaan met een maandelijks totaalopgave aangaande de toepassing van het voorlopig arrest. Deze opgave berust op punt 23 van de Aanwijzing straf- en tuchtrecht en op een aanschrijving van de Chef Generale Staf van 28 juni 1952 no. 52362/52. Naar het oordeel van de Commissie verdient het aanbeveling deze regeling te vervangen door een voorschrift waarbij de commandanten wordt opgedragen van elk geval, waarin voorlopig justitiëel arrest langer dan tien dagen heeft geduurd, terstond rechtstreeks kennis te geven aan de verwijzingsautoriteit en de betrokken openbare aanklager. Op deze wijze kan in een vroeger stadium en op doeltreffender wijze toezicht op de toepassing van het voorlopig arrest worden uitgeoefend. Ook kan ver-

wacht worden dat het bestaan van een dergelijk voorschrift op zich zelf reeds een stimulans voor de commandant zal zijn om zich over de noodzakelijkheid van de handhaving van een voorlopig arrest te beraden. Het uitvaardigen van een voorschrift als eerder bedoeld is verder ook van belang in verband met het volgende. Het komt voor, dat het arrest langer duurt dan nodig is, aangezien de commandant een op grond van artikel 5 R.L. opgelegd arrest handhaaft in afwachting van het resultaat van het voorlopig onderzoek. In die gevallen, waarin het voorlopig onderzoek niet op korte termijn kan worden voltooid, is het echter niet verantwoord de beslissing over de opheffing van het arrest tot de beëindiging van dat onderzoek uit te stellen. Het verdient aanbeveling in dergelijke gevallen na een bepaalde termijn een voorlopig rapport te verlangen, waarop een beslissing over het arrest kan worden gebaseerd. Het voorschrift dat een arrest van meer dan tien dagen onmiddellijk aan de verwijzingsautoriteit moet worden bericht, biedt daartoe een aanknopingspunt. Naast kennisgeving aan de verwijzingsautoriteit ware derhalve nog voor te schrijven dat uiterlijk binnen acht dagen na een in arreststelling op grond van artikel 5 R.L. bij de commandant een rapport moet worden ingediend aan de hand waarvan een beslissing over het arrest kan worden genomen. Een en ander laat uiteraard onverlet de in artikel 6 R.L. vervatte verplichting een geconstateerd strafbaar feit en een eventuele in arreststelling onmiddellijk te rapporteren aan de commandant.

Zoals eerder vermeld, zijn er gevallen waarin voorlopig arrest wordt opgelegd omdat de verdachte, hangende de procedure, in verband met prestigeverlies, niet in de militaire samenleving gehandhaafd kan blijven. De Commissie acht het van belang, dat in dergelijke gevallen steeds wordt overwogen of de verwijdering uit de militaire samenleving niet evenzeer door de in het algemeen minder ingrijpende maatregel van schorsing kan worden bereikt. Met het oog daarop acht de Commissie een nauw contact tussen de militair-justitiële autoriteiten en de autoriteiten, bij wie de bevoegdheid tot schorsing berust, van belang.

Tenslotte acht de Commissie het gewenst, dat de gegevens over de frequentie en duur van het voorlopig justitiëel arrest regelmatig statistisch worden vastgelegd, zodat de verantwoordelijke autoriteiten te allen tijde een overzicht hebben van de ontwikkeling op dit gebied en daardoor in staat zijn eventueel vereiste maatregelen tijdig te treffen.

Wat de toepassing van het voorlopig justitiëel arrest bij de zee-macht betreft, moge het volgende worden opgemerkt.

Uit de zeer grote verschillen welke zowel in de frequentie als de duur van het voorlopig arrest tussen de zeemacht en de andere delen der krijgsmacht bestaan, meent de Commissie te moeten afleiden, dat bij de zeemacht ten aanzien van het voorlopig arrest een ander beleid wordt gevolgd dan bij de land- en luchtmacht. De grote afwijkingen kunnen naar het oordeel van de commissie niet uitsluitend worden veroorzaakt door de aparte eisen, die het leven aan boord van een schip stelt, en evenmin door de verschillen in personeelssamenstelling,

die tussen de zeemacht en de andere delen der krijgsmacht bestaan. Een indicatie voor de opvatting van de Commissie is onder meer gelegen in het feit, dat ook het percentage van het voorlopig arrest, dat in een huis van bewaring werd ondergaan, voor de zeemacht hoger is dan voor de land- en luchtmacht (zeemacht 67 %, land- en luchtmacht $53\frac{3}{4}$ %). Deze indicatie wint nog aan betekenis, indien men in het oog houdt, dat het percentage van het voorlopig arrest, in een huis van bewaring ondergaan wegens zuiwere militaire delicten, bij de zeemacht aanzienlijk *lager* is dan bij de land- en luchtmacht (zeemacht 22 %, land- en luchtmacht $47\frac{3}{4}$ %). Het voorlopig arrest ondergaan in een huis van bewaring wegens commune delicten zal bij de zeemacht dus evenredig hoger zijn. Hoewel het feit, dat bij de zeemacht in aanzienlijk grotere mate tot krijgstuuchtelijke afdoening van strafbare feiten wordt overgegaan dan bij de land- en luchtmacht, de percentages van het voorlopig arrest voor de zeemacht ongunstig beïnvloedt ten opzichte van die van de land- en luchtmacht, kan ook hierin naar de mening van de Commissie toch geen volledige verklaring van de bestaande verschillende worden gevonden.

De Commissie acht het gewenst, dat ook bij de zeemacht, met betrekking tot de toepassing van het voorlopig arrest, zoveel mogelijk aansluiting zal worden gezocht bij artikel 64 Sv. Teneinde dit te bereiken zullen voor de zeemacht naar haar oordeel dezelfde maatregelen moeten worden getroffen als hierboven voor de land- en luchtmacht werden voorgesteld.

P u n t c v a n d e o p d r a c h t.

De plaats en wijze van tenuitvoerlegging van het justitiëel voorlopig arrest.

De Commissie deelt de mening van de Commissies van Toezicht bij de huizen van bewaring in Arnhem, 's-Hertogenbosch en 's-Gravenhage, dat detentie van militairen, verdacht van een zuiver militair delict, in huizen van bewaring ongewenst is en dat deze militairen ook tijdens het voorlopig arrest, zoveel mogelijk onder een militair regiem dienen te blijven. Zij huldigt een gelijke opvatting met betrekking tot militairen, die verdacht worden van een commuun delict, voor zover het waarschijnlijk is dat deze militairen ondanks dit delict in militaire dienst zullen worden gehandhaafd.

Uit de in punt a vermelde gegevens blijkt, dat het aantal gevallen waarin militairen, verdacht van zuiver militaire delicten, voorlopig arrest ondergaan in een huis van bewaring, vrij groot is. Is de toestand bij de zeemacht nog betrekkelijk gunstig (22 %), bij de landmacht en luchtmacht, waaruit het grootste deel der arrestanten afkomstig is, is de toestand veel ernstiger ($47\frac{3}{4}$ %). Het algemene percentage voor het deel van het voorlopig arrest, dat mede in verband met commune delicten in huizen van bewaring werd ondergaan, bedraagt $56\frac{1}{2}$ %.

Het totaal aantal militairen in voorlopig arrest in huizen van bewaring varieerde op verschillende peildata in 1955 tussen 50 en 73.

In deze cijfers zijn ook militairen begrepen, die uit de militaire dienst zullen worden ontslagen en waarvoor derhalve geen bijzondere voorziening nodig is. Hun aantal is echter betrekkelijk gering.

Een tenuitvoerlegging van het voorlopig arrest, waarbij de gearresteerden onder een militair regiem blijven, kan naar het oordeel van de Commissie het beste worden bereikt door het voorlopig arrest te doen ondergaan in een militaire inrichting als het Depôt voor Discipline te Nieuwersluis. Met betrekking tot de plaatsruimte in het Depôt voor het ondergaan van voorlopig arrest, bleek de Commissie het volgende.

Op het ogenblik is het Depôt geheel vol en bestaat er vrijwel geen gelegenheid aldaar voorlopig arrest ten uitvoer te leggen. Op korte termijn zal echter een aanvang worden gemaakt met een verbouwing. Door deze verbouwing zal het Depôt de volgende uitbreiding ondergaan. Er komen een kerkzaal en een ontspanningslokaal en er worden enige magazijnen bijgebouwd. Verder krijgt men de beschikking over een speciale ruimte voor de hoogste klasse van de straf- en tucht-klassen benevens ruimte voor de principiële dienstweigerders, die in het Depôt vertoeven in afwachting van de behandeling van hun zaak door de Dienstweigeringscommissie. Het aantal isolatiecellen wordt verminderd, maar er komt een nieuw paviljoen waarin 28 cellen voor voorlopig gearresteerden (niet-officieren) en vier cellen voor voorlopig gearresteerde officieren zijn geprojecteerd.

De uitbreiding is echter te klein om alle voorlopig gearresteerde militairen, die daarvoor in aanmerking komen, te kunnen opvangen, daar het aantal in huizen van bewaring gedetineerde militairen tussen de 50 en 73 bedraagt.

Verder is het de vraag of de geprojecteerde nieuwe ruimte wel voor het beoogde doel kan worden gebruikt. Ingevolge de voorstellen die in het wetsontwerp tot wijziging van het militaire strafrecht zijn opgenomen zal de mogelijkheid tot het opleggen van militaire detentie aanzienlijk worden verruimd. De maximale duur van de militaire detentie zal van twee tot zes maanden worden verlengd en de mogelijkheid deze straf op te leggen zal niet meer beperkt zijn tot militaire delicten maar uitgebreid worden tot misdrijven en overtredingen van het commune recht. Met betrekking tot de mogelijkheid met militaire detentie gestraften op te nemen is het Depôt thans aan de grens van zijn capaciteit. Indien het aantal met detentie gestraften na de wetswijziging zal toenemen is het niet uitgesloten dat de nieuwe ruimte, die ook voor de tenuitvoerlegging van militaire detentie gebruikt kan worden, althans ten dele daartoe zal moeten worden bestemd.

Ten aanzien van de wijze waarop het voorlopig arrest in een inrichting als Nieuwersluis — bij voldoende plaatsruimte — zou kunnen worden ondergaan, is de Commissie tot de volgende slotsom gekomen.

Het voorlopig arrest kan te Nieuwersluis als verzawaard of licht arrest worden ondergaan. Dit brengt het grote voordeel mede, dat de militaire geoefendheid van de gearresteerde door dit arrest niet vermindert en dat de vrijheidsbeperking en het verschil met zijn normale positie voor de betrokkene tot een minimum wordt beperkt. Boven-

dien bestaat de mogelijkheid de betrokkene in zijn dagelijkse doen te observeren en daaromtrent desgewenst aan de krijgsraad te rapporteren. Op grond van het vorenstaande is tenuitvoerlegging van het voorlopig arrest in een inrichting als Nieuwersluis een ideale oplossing, waarbij het merendeel van de moeilijkheden, die ook bij de gewone justitie aan de tenuitvoerlegging van voorlopige hechtenis verbonden zijn, worden geëlimineerd. Het in een zodanige inrichting als verzwaaard of licht arrest ondergaan voorlopig arrest is immers geen uit penitentiair oogpunt „verloren” tijd, daar de gearresteerde aldaar zonder dat dit het karakter van een straf heeft zijn normale militaire bezigheden moet blijven verrichten en de gunstige werking daarvan ondergaat.

De concentratie van alle voorlopig gearresteerden in een inrichting als het Depôt voor Discipline behoeft, mits dit centraal gelegen is, uit berechtigingsoogpunt geen grote bezwaren mede te brengen.

In het militaire strafprocesrecht valt het accent meer dan in het gewone strafprocesrecht op het gerechtelijk vooronderzoek en het militaire strafprocesrecht is erop ingesteld, dat dit vooronderzoek veelal geschiedt door een „reizende” officier-commissaris. Het Depôt voor Discipline voldoet wat geographische ligging betreft aan alle eisen. Het ligt centraal en is gemakkelijk bereikbaar.

Ook is het gewenst dat de inrichting waarin voorlopige arrestanten worden geconcentreerd over een eigen transportafdeling beschikt voor het vervoer van de gearresteerden naar en van de krijgsraad. Ook in dit opzicht is het Depôt voor Discipline te Nieuwersluis voldoende geoutilleerd.

Op grond van het vorenstaande acht de Commissie de beste oplossing een snelle uitbreiding van de plaatsruimte in het Depôt voor Discipline te Nieuwersluis en de concentratie van de overgrote meerderheid der voorlopige arrestanten aldaar. Van deze concentratie zouden moeten worden uitgesloten de gearresteerden waarvan verwacht kan worden dat zij uit de militaire dienst zullen worden ontslagen en wellicht ook een aantal militairen, die wegens gevaar voor collusie in arrest zijn gesteld.

De concentratie van de voorlopig gearresteerde militairen te Nieuwersluis zal verder de noodzaak medebrengen de personeelsbezetting van het Depôt uit te breiden, in het bijzonder wat betreft de personen, die met de godsdienstige, de medisch-psychiatrische en de sociale verzorging belast zijn. Voor zijn huidige taak is het Depôt in dit opzicht thans reeds onderbezet. Ook zal de plaats van de commandant van het Depôt in de organisatie van het militaire apparaat nader moeten worden bezien.

Indien de noodzakelijke uitbouw van het Depôt, welke de Commissie het meest wenselijk acht, niet op korte termijn zou kunnen worden verwezenlijkt, zou kunnen worden overwogen een andere centraal gelegen militaire inrichting voor het ondergaan van voorlopig arrest door militairen te bestemmen en deze zowel op materieel als op personeel gebied dienovereenkomstig uit te rusten.

Tenslotte heeft de Commissie nog een derde mogelijkheid over-

wogen, waarbij de in voorlopig arrest gestelde militairen in één huis van bewaring worden geconcentreerd. Concentratie van alle voorlopig gehechte militairen in een huis van bewaring zou het vormen van een apart geheel afgesloten groep met een eigen regiem wel mogelijk maken. Het enige gesticht waar een dergelijke concentratie plaats zou kunnen vinden, is het huis van bewaring II te 's-Gravenhage. Daar zouden dan in een aparte vleugel de jeugdige militairen (tot $\pm$ 25 jaren) en de volwassen militairen, afgescheiden van elkaar, kunnen worden ondergebracht.

De door de commissie van toezicht te Arnhem uitgesproken en door de Commissie gedeelde wens, dat militairen, in het bijzonder zij, die verdacht worden van een militair delict tijdens hun voorlopige detentie, onder een militair regiem blijven, kan echter door een concentratie in het huis van bewaring II te 's-Gravenhage niet worden bereikt. Dit is slechts in een militaire inrichting mogelijk.

Hoewel het contact met criminele elementen door een dergelijke oplossing grotendeels zou worden voorkomen, blijft het andere bezwaar, dat de afschrikwekkende werking van de vrijheidsbeneming verloren gaat, onverminderd bestaan. Ook blijft in deze oplossing het voorlopig arrest uit penitentiair oogpunt „verloren” tijd. Hoewel deze derde oplossing wel enige voordelen biedt boven het huidige systeem, meent de Commissie toch niet tot het aanvaarden daarvan te moeten adviseren; zij geeft aan de beide eerder geopperde verre de voorkeur.

Tot besluit van dit rapport moge de Commissie de door haar voorgestelde maatregelen in het kort samenvatten.

Tot beperking van de toepassing van het justitiëel voorlopig arrest stelt zij voor:

- a. Een aanschrijving aan de verwijzingsautoriteiten en de openbare aanklagers, waarin een uiteenzetting wordt gegeven van de normen, die de toepassing van het voorlopig arrest dienen te beheersen;
- b. een overeenkomstige aanschrijving aan de korpscommandanten en de overeenkomstige commandanten bij de zeemacht;
- c. een voorschrift waarbij de commandanten worden verplicht van elk arrest dat langer dan tien dagen heeft geduurd terstond rechtstreeks kennis te geven aan de verwijzingsautoriteit en de betrokken openbare aanklager;
- d. een voorschrift, waarbij de verplichting wordt opgelegd binnen acht dagen na een in arreststelling op grond van artikel 5 R.L. (art. 3 R.Z.) bij de commandant een rapport in te dienen, waarop een beslissing omtrent het arrest kan worden gebaseerd;
- e. het onderhouden van een nauw contact tussen militair-justitiële autoriteiten en de autoriteiten bij wie de bevoegdheid tot schorsing berust;
- f. het aanleggen van een statistiek over de frequentie en duur van het voorlopig arrest, aan de hand waarvan de ontwikkeling op dit gebied voortdurend kan worden gevolgd.

Met betrekking tot de wijze van tenuitvoerlegging van het justitiëel voorlopig arrest stelt de Commissie voor:

- a. Concentratie van de voorlopig gearresteerde militairen, waarvan verwacht kan worden dat zij niet uit de dienst zullen worden ontslagen, in een militaire inrichting, bij voorkeur het Depôt voor Discipline te Nieuwersluis;
- b. uitbreiding van de plaatsruimte en personeelsformatie van dat depôt teneinde deze concentratie mogelijk te maken.

De Secretaris,
w.g. Mr L. H. C. HULSMAN.

De voorzitter,
w.g. Mr D. J. VAN GILSE.

Bijlage 1.

Frequentie en duur van het voorlopig arrest.

Het aantal gevallen waarin de vrijheidsbeneming langer dan vier dagen duurde, bedroeg voor de militaire justitie over 1955 in verwezen zaken 545. Dit houdt in dat ten aanzien van 24,6 % van het aantal wegens misdrijf naar de militaire rechter verwezen personen, voorlopig arrest werd toegepast.

Met betrekking tot de duur van het arrest dat voor langer dan vier dagen was opgelegd bleek de Commissie het volgende (met arrest tijdens appèlbehandeling is hierbij geen rekening gehouden).

Arrest langer dan vier dagen doch korter dan een maand

361 gevallen of 61,5 %

„ langer dan een maand doch korter dan drie maanden

182 gevallen of 31 %

„ langer dan drie maanden doch korter dan zes maanden

42 gevallen of 7 %

„ langer dan zes maanden twee gevallen of 0,5 %.

Een vergelijking van deze gegevens bij de land- en luchtmacht enerzijds en de zeemacht anderzijds leverde het volgende resultaat op.

Wegens misdrijf verwezen personen		Voorlopig arrest langer dan vier dagen		Percentage	
land-luchtm. 1981	zeemacht 230	land-luchtm. 437	zeemacht 108	land-luchtm. 22%	zeemacht 47%
Arrest *)		land- en luchtmacht		zeemacht	
		gevallen	percentage	gevallen	percentage
langer dan vier dagen		314	65¾%	47	43½%
korter dan een maand					
van 1-3 maanden					
van 3-6 maanden					
langer dan zes maanden		27	5½%	15	13¾%
				2	1¾%

*) De cijfers aangaande de duur van het arrest hebben betrekking op de gevallen waarin een arrest in 1955 werd opgeheven; die aangaande de frequentie slaan op de gevallen waarin in 1955 arrest werd opgelegd.

Teneinde de voor de militaire justitie verkregen gegevens te vergelijken met de bij de burger justitie toegepaste voorlopige hechtenis zal het nodig zijn vast te stellen hoe groot aldaar het percentage is van de personen die wegens een misdrijf voor de strafrechter zijn gebracht en ten aanzien van wie voorlopige hechtenis is toegepast.

Exact vaststaande gegevens over het aantal personen dat in 1955 in eerste aanleg voor de arrondissementsrechtbanken terechtstond zijn nog niet beschikbaar. Wel zijn beschikbaar gegevens over het aantal daders van misdrijven dat gedurende 1955 door de rijks- en gemeentepolitie werd ontdekt.

Er kan van uitgegaan worden dat de verhouding tussen het aantal door de politie ontdekte daders en het aantal voor de rechtbanken terechtstaande verdachten tussen 1954 en 1955 geen grote verschillen zal vertonen. Op basis van de verhouding die tussen eerder genoemde categorieën in 1954 bestond, zullen in 1955 50500 personen wegens misdrijf in eerste aanleg hebben terechtgestaan. Het aantal gevallen waarin voorlopige hechtenis werd toegepast bedraagt 5460, zodat het percentage gesteld kan worden op 10,8 %.

Ten aanzien van de duur geeft de voorlopige hechtenis bij de gewone justitie het volgende beeld:

Voorlopige hechtenis	Gevallen	Percentage
niet langer dan een maand . . .	1160	22½ %
tussen 1—3 maanden	2121	41 %
tussen 3—6 maanden	1674	32 %
langer dan zes maanden	239	4½ %

Bijlage 2.

Krijgstuchtelijke afdoening van misdrijven.

De omtrent de krijgstuchtelijke afdoening verzamelde cijfers wijzen uit, dat ongeveer 33 % van de commune misdrijven krijgstuchtelijk wordt afgedaan, terwijl 22 % daarvan wordt geseponeerd. Het percentage seponeringen van misdrijven bedraagt bij de gewone justitie ongeveer 33 %. Het percentage commune misdrijven dat buiten de rechter wordt afgedaan is derhalve bij de militaire justitie ongeveer 22 % hoger dan bij de gewone. Indien men aanneemt dat de helft van de delicten, waardoor dit verschil wordt veroorzaakt, indien zij door burgers waren begaan wel voor de rechter zouden zijn gebracht, moet uit een oogpunt van vergelijking met de burger justitie het percentage voor voorlopige hechtenis bij de militaire justitie dienovereenkomstig worden verminderd. De percentages voor voorlopige hechtenis, uitsluitend t.a.v. *commune* misdrijven, verhouden zich dan als volgt:

Burger justitie	10,8 %
Militaire justitie	15,5 %

Indien men deze percentages afzonderlijk berekent voor de land- en

luchtmacht enerzijds en de zeemacht anderzijds, krijgt men het volgende beeld:

Land- en luchtmacht	13,5 %
Zeemacht	19,5 %

MINISTERIE VAN OORLOG

Directoraat Juridische Zaken 's-Gravenhage, 8 juli 1957.
Afdeling Wetgeving en Publiekrecht,
Nr. 210.187 I.

Onderwerp: Toepassing justitieel
voorlopig arrest.

Aan:

de Chef van de Generale Staf 3x
de Chef van de Luchtmachtstaf 2x
de Algemeen Inspecteur tevens
Commandant der Mobiele Colonnas. 1x
(Aan ieder der geadresseerden is een
exemplaar van deze brief gezonden).

Het zal U wellicht bekend zijn, dat vóór enige tijd door mijn ambtgenoot van Justitie en mij een commissie is ingesteld, die — nader geformuleerd — tot taak had zich te beraden omtrent de toepassing van het justitiëel voorlopig arrest, zulks in het bijzonder in verband met de bezwaren die bestonden tegen het doen ondergaan van dat arrest in huizen van bewaring.

Mede aangezien deze bezwaren niet uitsluitend door het nemen van penitentiaire maatregelen uit de weg kunnen worden geruimd, is het van belang, dat het aantal gevallen, waarin voorlopig arrest wordt opgelegd, zoveel mogelijk worat beperkt en dat een opgelegd arrest wordt opgeheven, zodra de omstandigheden der zaak handhaving van het arrest niet langer vereisen.

In verband daarmee acht ik het dienstig U — naar aanleiding van het rapport, dat bovengenoemde commissie heeft uitgebracht — in het kort een nadere uiteenzetting te geven van de normen, welke bij het opleggen van het justitiëel voorlopig arrest in acht genomen behoren te worden.

Met betrekking tot commune delicten zonder typisch militair aspect ware voorlopig arrest slechts toe te passen, indien het een feit betreft waarop het tweede lid van artikel 64 Wetboek van Strafvordering het oog heeft en wanneer tevens — conform het gestelde in het eerste lid van dat artikel — ernstige bezwaren tegen de verdachte zijn gerezen en bovendien uit bepaalde omstandigheden blijkt, dat onverwijld vrijheidsbeneming wordt gevorderd hetzij in verband met gevaar voor vlucht, hetzij in verband met een gewichtige reden van maatschappelijke veiligheid, gelegen in de persoon van de verdachte.

Met betrekking tot militaire delicten en commune delicten met een typisch militair aspect zal voorlopig arrest kunnen worden toegepast,

indien het een ernstig feit betreft, ernstige bezwaren tegen de verdachte zijn gerezen en tevens uit bepaalde omstandigheden blijkt, dat onverwijld vrijheidsbeneming wordt gevorderd, hetzij in verband met gevaar voor vlucht of een gewichtige reden van maatschappelijke veiligheid, gelegen in de persoon van de verdachte, hetzij uit overwegingen van generale preventie ter handhaving van de krijgstucht.

Bij wijze van uitzondering zal ook buiten de hiervoren genoemde gevallen voorlopig arrest kunnen worden opgelegd, wanneer een gezagsdrager in verband met prestigeverlies, dat aan de verdenking van een ernstig misdrijf verbonden is, niet in de militaire gemeenschap gehandhaafd kan blijven. Alvorens in een dergelijk geval voorlopig arrest wordt opgelegd, zal nagegaan moeten worden, of het beoogde doel — de tijdelijke verwijdering uit de militaire gemeenschap — niet op een andere, voor de betrokkene minder ingrijpende, wijze b.v. door schorsing, kan worden bereikt. Blijkt dat dit niet mogelijk is en dat tot in arreststelling moet worden overgegaan, dan zal moeten worden zorggedragen, dat de wijze van tenuitvoerlegging van het arrest voor de betrokkene zo min mogelijk bezwarend is; indien mogelijk ware dit arrest dan in de woning van betrokkene ten uitvoer te leggen.

Ik zou het op prijs stellen, dat Uwerzijds een aanschrijving aan de Korpscommandanten wordt gericht, waarin zij er op worden gewezen, dat de toepassing van voorlopig arrest, voorzover dat onder hun verantwoordelijkheid wordt opgelegd of ondergaan, door de bovenomschreven normen dient te worden beheerst.

Ter voorkoming van misverstand zij opgemerkt, dat de bovenomschreven normen in beginsel slechts van toepassing zijn op het justitiëel voorlopig arrest, dat op één lijn gesteld kan worden met de voorlopige hechtenis uit het gewone strafprocesrecht. Op vrijheidsbenemingen, die in duur overeenkomen met de inverzekeringstelling van het commune strafprocesrecht (maximaal 4 dagen), zijn die normen dan ook niet rechtstreeks van toepassing. Dit neemt intussen niet weg, dat het gewenst is, dat in het algemeen ook met betrekking tot deze vrijheidsbenemingen zoveel mogelijk in de geest van het vorenstaande wordt gehandeld.

Teneinde een doeltreffend toezicht op de toepassing van het voorlopig arrest mogelijk te maken zou U voorts in bedoelde aanschrijving aan de Korpscommandanten kunnen opdragen, dat zij van elk geval, waarin justitiëel voorlopig arrest langer dan 5 dagen heeft geduurd, terstond rechtstreeks kennisgeven aan de verwijzingsautoriteit. Een afschrift van die kennisgeving ware door de Korpscommandanten te zenden aan de betrokken openbare aanklager. Tevens ware te bepalen, dat — onverminderd de verplichting tot het onmiddellijk rapporteren van een opgelegd arrest, vervat in art. 6 R.L. — binnen 4 dagen na een in arreststelling bij de Korpscommandant van de gearresteerde een voorlopig rapport betreffende het onderzoek moet worden ingediend, aan de hand waarvan deze conform artikel 7 R.L. een beslissing omtrent het opgelegde arrest kan nemen en de verwijzingsautoriteit over de stand van de zaak kan inlichten. De thans op de Korpscommandanten

danten rustende verplichting om maandelijks een totaal-opgave van het aantal justitiëel voorlopige arresten in te dienen zou hiermede — behoudens ten aanzien van arresten van niet langere duur dan 5 dagen — kunnen vervallen.

Van een door U uit te geven aanschrijving zal ik t.z.t. gaarne een afschrift ontvangen.

Ik vestig nog Uw aandacht op de circulaire van 14 juli 1953, 2^e Afd. A, nr. 253/2650, welke mijn ambtgenoot van Justitie met betrekking tot het hierboven behandelde onderwerp heeft gericht tot de Procureurs-Generaal bij de Gerechtshoven. Een exemplaar van deze circulaire is bij deze brief gevoegd.

Over de aanbevelingen, die de commissie justitiëel voorlopig arrest heeft gedaan met betrekking tot de wijze van tenuitvoerlegging van het arrest hebben mijn voornoemde ambtgenoot en ik nog geen definitief standpunt bepaald. Ik stel mij voor U daaromtrent spoedig nader te kunnen berichten.

Ik zal het op prijs stellen tegen 1 januari a.s. beschouwingen Uwerzijds over het in dit schrijven behandelde onderwerp te ontvangen, mede aan de hand van de inmiddels bij de toepassing van het vorenstaande opgedane ervaringen.

Te Uwer informatie voeg ik mede een exemplaar van het rapport, dat door meergenoemde commissie is uitgebracht, bij deze brief.

Tenslotte merk ik voor de goede orde nog op, dat de in deze brief behandelde aangelegenheid een dezer dagen door mijn ambtgenoot van Justitie onder de aandacht van de militaire openbare aanklagers is gebracht. Ook van het betreffende schrijven aan de Heer Advocaat-Fiscaal voor de Zee- en Landmacht is een afschrift bijgesloten.

De Minister van Oorlog,
w.g. C. STAF.

MINISTERIE VAN MARINE

afd. int. en admie.

no. 480469/37134

onderwerp: toepassing justitiëel
voorlopig arrest

's-Gravenhage, 29 juli 1957.

Aan

de commandant der zeemacht in Nederland,
de commandant der zeemacht in Nederlands Nieuw-Guinea,
de commandant der zeemacht in de Nederlandse Antillen,
de commandant van het korps mariniers.

1. Door deze heb ik de eer UHoogedelgestrengede mede te delen dat in een rapport van een onlangs door mijn ambtgenoten van justitie en oorlog en mij ingestelde commissie, welke tot taak had van advies te dienen over enige vraagstukken samenhangende met het justitiëel voorlopig arrest, de bezwaren welke verbonden zijn aan de omstandigheid dat militairen als preventief gedetineerden in huizen van bewaring worden opgenomen, nog eens scherp in het licht gesteld zijn.

Deze bezwaren kunnen niet uitsluitend door het nemen van penitentiaire maatregelen uit de weg worden geruimd, zodat het van belang is om het aantal gevallen waarin justitiëel voorlopig arrest wordt opgelegd tot het strikt noodzakelijke te beperken en een opgelegd arrest op te heffen, zodra de omstandigheden der zaak dit niet langer vereisen.

In dit verband en omdat het overigens ook in de geest van de Regtspleging bij de zeemagt is, om vrijheidsberoving van verdachten en beklagden slechts in onvermijdelijke gevallen toe te passen, acht ik het dienstig met verwijzing naar de inhoud van artikel 3, 4 en 26, 2e t/m 4e lid, van 3 VKM XI een nadere uiteenzetting te geven van de normen, welk bij de toepassing van justitiëel voorlopig arrest in acht waren te nemen.

Van de bevoegdheid tot het toepassen van voorlopig arrest met betrekking tot militaire delicten ware in beginsel slechts gebruik te maken indien het een ernstig feit betreft, ernstige bezwaren tegen de verdachte zijn gerezen en tevens uit bepaalde omstandigheden blijkt dat onverwijld vrijheidsbeneming wordt gevorderd, hetzij gelegen in de persoon van de verdachte, in verband met gevaar voor vlucht of een gewichtige reden van maatschappelijke veiligheid — b.v. gevaar voor herhaling, gevaar voor belemmering van het onderzoek door pogingen om sporen van het misdrijf uit te wissen of getuigen te bewerken — hetzij uit overwegingen van generale preventie ter handhaving van de krijgstucht.

Met betrekking tot commune delicten, zonder typisch militair aspect ware van de bevoegdheid tot het toepassen van voorlopig arrest in het algemeen slechts gebruik te maken wanneer het een feit betreft, omschreven in het tweede lid van artikel 64 van het Wetboek van Strafvordering en wanneer tevens een van de gronden, genoemd in het eerste lid van dat artikel aanwezig is.

Indien delicten naar het commune recht echter een typisch militair aspect vertonen, zoals b.v. de diefstal aan boord, kan er aanleiding bestaan met betrekking tot de toepassing van voorlopig arrest dezelfde normen aan te leggen als voor militaire delicten.

Buiten de hiervoren bedoelde gevallen ware de toepassing van voorlopig arrest slechts in overweging te nemen, wanneer een verdachte in verband met prestigeverlies, dat aan de verdenking van een ernstig delict is verbonden, als gezagsdrager niet in de militaire gemeenschap gehandhaafd kan blijven. Alvorens in een dergelijk geval tot de oplegging van voorlopig arrest te besluiten, ware eerst na te gaan of het beoogde doel — de tijdelijke verwijdering uit de militaire gemeenschap — niet op een andere voor betrokkene minder ingrijpende wijze kan worden bereikt (zo zal b.v. in sommige gevallen schorsing de voorkeur verdienen). Wanneer blijkt dat dit niet het geval is en dat tot in arreststelling moet worden overgegaan, worde zorg gedragen dat de wijze van tenuitvoerlegging van dat arrest voor de betrokkene zo min mogelijk bezwarend is. Zo mogelijk ware het arrest dan in diens woning te ondergaan.

Zoals U zal zijn opgevallen is middels bovenomschreven normen

voor het militaire strafproces zoveel dit mogelijk scheen, aansluiting gezocht bij artikel 64 van het Wetboek van Strafvordering, waarin de voorwaarden zijn genoemd die aan de bevelen tot toepassing van voorlopige hechtenis zijn gesteld.

Voor vrijheidsbenemingen, die wat duur betreft vergelijkbaar zijn met de invezekeringstelling uit het gewone strafproces, zijn deze normen dan ook niet rechtstreeks bedoeld. Dergelijke vrijheidsbenemingen zullen behalve in de hiervoren omschreven gevallen, inzake ernstige strafbare feiten ook in het belang van het onderzoek toegepast kunnen worden indien nog niet van ernstige bezwaren tegen de verdachte is gebleken, doch te zijnen aanzien wel een redelijk vermoeden van schuld bestaat.

Ik verzoek U de commanderende officieren onder Uw bevel van het vorenstaande op de hoogte te stellen.

2. Voorts acht ik het wenselijk dat het toezicht op de toepassing door de commanderende officieren van justitieel voorlopig arrest wordt verscherpt. Te dien einde verzoek ik U deze commandanten op te dragen U — indien het rapport ex artikel 8 R.Z. U niet reeds werd aangeboden — van elk geval, waarin het justitieel voorlopig arrest langer dan 5 dagen heeft geduurd, terstond rechtstreeks mededeling te doen en een doordruk dezer mededeling te zenden aan de betrokken fiscaal. Voor inrichtingen in Nederland welke onder de commandant van het korps mariniers ressorteren, ware deze mededeling aan de commandant der zeemacht in Nederland te richten met een doordruk aan eerstgenoemde autoriteit. Deze mededeling, die een kort overzicht der zaak dient te bevatten, zal U in staat stellen van geval tot geval te onderzoeken of een opgelegd arrest noodzakelijk was en of er redenen zijn dit arrest op te heffen dan wel zo nodig maatregelen te treffen om het voorlopig onderzoek in de zaak te bespoedigen b.v. door het inschakelen van een opsporingsambtenaar.

De maandelijkse opgave bedoeld in OBAZN 71 kan dan wat betreft gevallen van justitieel voorlopig arrest vervallen.

Het komt voor dat inzake een aan een commanderende officier ingevolge artikel 4 R.Z. gerapporteerd feit een voorlopig onderzoek wordt ingesteld, dat niet onder diens rechtstreekse en voortdurende controle staat, doordat het b.v. gehouden wordt bij een detachement. In de gevallen waarin zodanig onderzoek niet op korte termijn kan worden voltooid, acht ik het niet verantwoord de beslissing omtrent de opheffing van een eventueel opgelegd arrest uit te stellen tot de beëindiging van het onderzoek. Ik verzoek U derhalve lagere commandanten voor te schrijven hun commanderende officier — onverminderd de verplichting tot onmiddellijk rapporteren van een opgelegd arrest neergelegd in artikel 4 R.Z. — uiterlijk 4 dagen na een in arreststelling een voorlopig rapport te doen toekomen, aan de hand waarvan een beslissing over de noodzaak van het handhaven van het arrest kan worden genomen. Ik teken hierbij aan dat ook aan de commandant van het wapen der Koninklijke marechaussee de nodige aanwijzingen in deze zijn verstrekt.

Van het door U uit te geven rondschrjven ontvang ik t.z.t. gaarne een afschrift.

3. Met betrekking tot de toepassing van artikel 64 W.v.Sv. vestig ik nog Uw aandacht op de circulaire van 14 juli 1953, 2e Afdeling A no. 253/2650, welke mijn ambtgenoot van justitie dienaangaande heeft gericht tot de procureurs-generaal bij de gerechtshoven.

Over de aanbevelingen die de commissie, in de aanhef dezes bedoeld, heeft gedaan aangaande de wijze van tenuitvoerlegging van het justitiëel voorlopig arrest hebben mijn voornoemde ambtgenoot en ik nog geen definitief standpunt bepaald. Ik stel mij voor U daaromtrent t.z.t. nader in te lichten.

4. Ik zal het op prijs stellen tegen 1 januari a.s. beschouwingen Uwerzijds over het in dit schrijven behandelde onderwerp te ontvangen, mede aan de hand van inmiddels bij de toepassing van het vorenstaande opgedane ervaringen.

Een exemplaar van het rapport door meergenoemde commissie uitgebracht, zomede een exemplaar van de eerderevermelde tot de procureurs-generaal bij de gerechtshoven gerichte circulaire van 14 juli 1953, voeg ik te Uwer informatie hierbij.

Voor de goede orde merk ik nog op dat de in deze brief behandelde aangelegenheid door mijn ambtgenoot van justitie onder de aandacht van de openbare aanklagers bij de verschillende militairrechtelijke colleges is gebracht. Een afschrift van de betreffende brief van mijn ambtgenoot van justitie aan de advocaat-fiscaal voor de zee- en landmacht dd. 26 juni 1957 no. 752/257 gaat te Uwer inlichting hiernevens.

De Minister van Marine,
C. STAF,
minister voor defensie.

MINISTERIE VAN JUSTITIE

2e Afdeling A
No. 253/2650

's-Gravenhage, 14 juli 1953.

Betreffende:

Toepassing der preventieve
hechtenis

Aan

Heren Procureurs-Generaal bij
de Gerechtshoven.

Hierbij heb ik de eer de aandacht van U Edelgrootachtbare te vragen voor onderstaande beschouwingen over de toepassing van de wettelijke voorschriften ten aanzien van de voorlopige hechtenis, voor zover het openbaar ministerie daarbij betrokken is.

Bij circulaire van 24 Maart 1952, 2e Afdeling A/3e Afdeling A-1, no. 2234, drong mijn ambtsvoorganger er op aan, dat door het openbaar ministerie beperking van frequentie en duur der voorlopige hechtenis zo veel mogelijk zou worden bevorderd. De onmiddellijke aanleiding tot deze circulaire vormde de overbelasting van de huizen van bewaring, welke belemmerend werkte op een juiste en verant-

woorde wijze van tenuitvoerlegging van rechterlijke bevelen tot vrijheidsbeneming, en tot minder gewenste toestanden in de strafgestichten aanleiding gaf.

Hoewel in het onderstaande mede rekening is gehouden met de ambtsberichten, welke naar aanleiding van bovengenoemde circulaire mijn departement hebben bereikt, zij er met nadruk op gewezen, dat de strekking van deze nieuwe circulaire een ruimere is en betrekking heeft op het algemeen beleid, dat van de vertegenwoordigers van het openbaar ministerie mag worden verwacht bij de hantering van de hun toekomende bevoegdheden ten aanzien van het meest ingrijpende dwangmiddel, waarvan de wetgever toepassing in de door hem nauwkeurig aangegeven gevallen en omstandigheden ter verzekering van een goede strafrechtspleging heeft mogelijk gemaakt.

Als uitgangspunt moge ik voorop stellen, dat het naar mijn oordeel in de eerste plaats het openbaar ministerie is, dat verantwoordelijk moet worden geacht voor een goede gang van zaken bij de toepassing van preventieve detentie. De voorlopige hechtenis is immers een dwangmiddel in het kader van de vervolging van strafbare feiten, waarmede het openbaar ministerie is belast. Weliswaar is de beslissing, of in een bepaald geval voorlopige hechtenis zal worden toegepast, gehandhaafd of verlengd, toevertrouwd aan de rechter, doch als regel wordt de rechterlijke beslissing genomen naar aanleiding van een vordering van het openbaar ministerie. Deze verdeling van bevoegdheden ligt ook in de rede: de rechtszekerheid verlangt, dat bevelen tot vrijheidsbeneming in beginsel niet worden verleend dan op bevel van de onafhankelijke rechter, anderzijds is het openbaar ministerie als vervolgend orgaan in staat en verplicht om zich van de stand van elk strafrechtelijk onderzoek op de hoogte te houden en de wenselijkheid van het toepassen en het doen voortduren van de detentie in elk stadium van de vervolging te beoordelen.

Van zijn primaire verantwoordelijkheid in deze zij het openbaar ministerie zich in elk afzonderlijk geval steeds bewust en het wende dan ook zijn invloed als initiatief-nemend en leiding-gevend orgaan bij de strafvervolging bij voortdurend aan ten einde te bevorderen dat de toepassing van voorlopige hechtenis blijft binnen de perken, die gesteld zijn door de bewoordingen en de strekking van de desbetreffende wettelijke voorschriften, en dat van dit dwangmiddel alleen gebruik gemaakt wordt, indien en voor zover dit in het belang van de strafvordering en de maatschappelijke veiligheid noodzakelijk is.

Ter nadere adstructie moge ik allereerst Uw aandacht vragen voor de *frequentie* van de gevallen, waarin voorlopige hechtenis wordt toegepast. Blijkens de memorie van toelichting op het Wetboek van Strafvordering heeft de wetgever er ernstig naar gestreefd om de waarborgen tegen een minder noodzakelijke toepassing van het instituut der voorlopige hechtenis zo hoog mogelijk op te voeren. In het bijzonder is hier van belang het voorschrift van artikel 64, eerste lid, Strafvordering, volgens hetwelk het bevel tot bewaring — en hetzelfde geldt ingevolge artikel 66 voor de bevelen tot gevangenhouding en

gevangenneming — alleen wordt gegeven, indien ernstige bezwaren tegen de verdachte zijn gerezen en tevens uit bepaalde omstandigheden blijkt van het bestaan van gevaar voor vlucht of van een gewichtige reden van maatschappelijke veiligheid, welke de onverwijldde vrijheidsbeneming vordert. Uiteraard zal de vertegenwoordiger van het openbaar ministerie alleen dan tot het indienen van een vordering tot toepassing van voorlopige hechtenis overgaan, indien naar zijn persoonlijk oordeel aan alle voorwaarden, in artikel 64 Sv. gesteld, is voldaan. Dat niettemin laatstgenoemd artikel uitdrukkelijk door mij wordt genoemd, vindt zijn reden zowel in hetgeen in sommige ambtsberichten naar aanleiding van de circulaire van 24 maart 1952 werd opgemerkt als in enkele recente gevallen, waarin het optreden van de desbetreffende vertegenwoordigers van het openbaar ministerie naar mijn oordeel niet verenigbaar was met de strekking van artikel 64 Sv. Hoewel kan worden toegegeven, dat in het bijzonder het vereiste van het bestaan „van „een gewichtige reden van maatschappelijke veiligheid, welke de on- „verwijldde vrijheidsbeneming vordert” niet zo stringent is omschreven, dat hierdoor elke onzekerheid van interpretatie is uitgesloten, zal het openbaar ministerie bij het instellen van een vordering op grond van dit artikel niet uit het oog mogen verliezen, dat de voorlopige hechtenis een dwangmiddel is, dat de wetgever in het belang van de rechtspleging onontbeerlijk heeft geacht in een stadium, waarin nog slechts sprake is van een verdachte.

Voorts meen ik, dat het op de weg van het openbaar ministerie ligt om meer dan zulks tot dusverre pleegt te geschieden, bij een vordering tot toepassing van voorlopige hechtenis zorg te dragen voor een nauwkeurige naleving van het voorschrift, dat het gevaar voor vlucht of een gewichtige reden van maatschappelijke veiligheid, welke de onverwijldde vrijheidsbeneming vordert, moet blijken uit *bepaalde omstandigheden*. Blijkens de memorie van toelichting op artikel 64 kan de verdenking van enig, zelfs zwaar delict en het bestaan tegen de verdachte van ernstige bezwaren op zichzelf de toepassing van voorlopige hechtenis nog niet wettigen. Daarvoor — aldus deze toelichting — zijn in elk concreet geval nodig, bijzondere, in de beschikking duidelijk aan te geven feiten of verhoudingen, waaruit de rechter afleidt het bestaan, ten aanzien van een bepaalde verdachte, van een der in het artikel genoemde gronden. Hiermede is naar mijn oordeel niet in overeenstemming dat het openbaar ministerie bij vorderingen tot toepassing van voorlopige hechtenis niet zelden volstaat met het bezigen van min of meer geijkte formules. Dat wil niet zeggen, dat een vordering tot voorlopige hechtenis in alle gevallen uitvoerig gemotiveerd zal behoeven te zijn. Zo zal, indien het zeer ernstige delicten betreft, het gevaar, dat de dader voor de maatschappij oplevert, en dus de vrees voor herhaling van het plegen van een strafbaar feit, niet zelden reeds kunnen blijken uit de aard van het gepleegde delict zelf, met name uit het excessieve van het plegen daarvan. Doch in het bijzonder, indien het gaat om minder ernstige feiten, zal het openbaar ministerie zich ernstig rekenschap dienen te geven, of in dat geval voor toepassing

van voorlopige hechtenis voldoende gronden aanwezig zijn en, in geval van een bevestigend antwoord op deze vraag, in zijn vordering behoren te verwijzen naar bepaalde omstandigheden, waaruit hetzij van gevaar voor vlucht, hetzij van een (andere) gewichtige reden van maatschappelijke veiligheid blijkt. Indien de vorderingen van het openbaar ministerie aldus, met name in die gevallen, waarin daarvoor bijzondere aanleiding bestaat, uitvoeriger worden gemotiveerd dan thans pleegt te geschieden, zal daarmee tevens de rechter meer in de gelegenheid worden gesteld zich over de omstandigheden, die in elk concreet geval anders kunnen liggen, een oordeel te vormen en daarvoor een met redenen omklede beslissing te geven.

Het is te verwachten, dat bij het volgen van deze gedragslijn ten aanzien van de toepassing van artikel 64 Sv. zich tevens een uitvoeriger jurisprudentie zal ontwikkelen dan tot nu toe het geval is geweest. Zoals bekend bestaan er tot dusverre slechts weinig rechterlijke uitspraken over de principiële vragen, die zich bij de toepassing van dit artikel kunnen voordoen. In dit verband moge ik voor zoveel nodig uw bijzondere aandacht vragen voor de beschikking van de Hoge Raad van 8 oktober 1928, N.J. 1929 blz. 1725, waarbij werd overwogen dat de aard van het rechtsmiddel der voorlopige hechtenis medebrengt, dat de redenen voor zijn toepassing gelegen moeten zijn in de persoon van de verdachte zelf en van zijn zijde gevaar moet dreigen, indien hij in vrijheid blijft, terwijl afschrikking van anderen als bijvoegsel bij opleggen van straf aan een veroordeelde in aanmerking moge kunnen komen, doch zeker niet bij het leed der vrijheidsbeneming, dat degene treft, die nog niet is veroordeeld voor het feit, waarvan hij slechts wordt verdacht. Uit deze beslissing blijkt, dat de Hoge Raad 25 jaar geleden, kort na de invoering van het nieuwe Wetboek voor Strafvordering, zich op het standpunt heeft gesteld, dat toepassing van voorlopige hechtenis in het belang van de generale preventie of ter wille van gezagshandhaving door de geldende regeling van art. 64 Sv. niet wordt gedekt. Ook voorlopige hechtenis, die wordt toegepast ter onmiddellijke repressie van een gepleegd strafbaar feit of in het belang van de verdachte zelf (ten einde de tenuitvoerlegging van de straf te kunnen doen aansluiten bij de eerste aanhouding, zodat de verdachte na zijn veroordeling niet wederom uit zijn omgeving behoeft te worden weggehaald) schijnt met deze beslissing van de Hoge Raad moeilijk verenigbaar, waar hier immers de grond voor de toepassing van voorlopige hechtenis niet gelegen is in dreigend gevaar van de zijde van de verdachte, indien hij in vrijheid blijft. Anderzijds lijkt het aannemelijk, dat de motivering van de preventieve hechtenis veel meer dan wel verondersteld wordt kan worden gebaseerd op de eisen van de speciale preventie, hetgeen natuurlijk geheel binnen de grenzen der wet valt. Voor zover in verband met grote frequentie van gelijksoortige delicten (havendiefstallen, fabrieksdiefstallen e.d.) zich de behoefte aan onmiddellijke repressie doet gevoelen, kan daaraan worden tegemoetgekomen langs andere weg en wel door zoveel mogelijk te bevorderen, dat in dergelijke gevallen de verdachte met toepas-

sing van artikel 370, lid 2, Sv. op de dag van zijn aanhouding ter terechtzitting van de politierechter wordt geleid.

Uit het bovenstaande volgt, dat er naar mijn oordeel voor het openbaar ministerie voldoende aanleiding is om, meer dan dit tot dusverre geschiedt, zich in elk concreet geval rekenschap te geven, of een vordering tot toepassing van voorlopige hechtenis door bepaalde omstandigheden, die zich in dat geval voordoen, voldoende is gemotiveerd en van deze omstandigheden in een eventueel in te dienen vordering ook te doen blijken door daarnaar uitdrukkelijk te verwijzen.

Ik ontveins mij niet, dat het opvolgen van deze aanwijzingen vooral de eerste tijd niet steeds eenvoudig zal zijn en tot vragen aanleiding zal kunnen geven, waarop het antwoord tot op zekere hoogte zal afhangen van de subjectieve appreciatie van de desbetreffende vertegenwoordiger van het openbaar ministerie. Doch anderzijds meen ik, dat voldoende toezicht op en overleg met de officieren van justitie in Uw ressort, mede aan de hand van eventuele nadere jurisprudentie op dit stuk, zal kunnen bijdragen tot een zodanig beleid bij het uitlokken van rechterlijke beslissingen tot toepassing van voorlopige hechtenis, dat aan de betekenis en strekking van artikel 64 Sv. in haar volle omvang recht wordt doen wedervaren en toepassing van voorlopige hechtenis beperkt blijft tot die gevallen, waarin dit door de bijzondere omstandigheden van elk dier gevallen wordt gerechtvaardigd.

In het kader van de beperking van de frequentie der voorlopige hechtenis moge ik tenslotte nog Uw aandacht vestigen op de omstandigheid dat, naar mij is gebleken, niet zelden voorlopige hechtenis wordt gevorderd ten aanzien van een verdachte, tegen wie nog krachtens een vroeger gewezen rechterlijke uitspraak een vrijheidsstraf moet worden tenuitvoergelegd. Tenzij gevaar voor collusie een strenge isolering van de verdachte noodzakelijk maakt, acht ik dit beleid niet juist, aangezien de mogelijkheid van executie der vrijheidsstraf in de regel immers de noodzaak van toepassing van preventieve detentie zal doen vervallen.

In de tweede plaats moge ik Uw aandacht vragen voor de op het openbaar ministerie rustende taak om er voor te waken, dat de *duur* der voorlopige hechtenis zoveel mogelijk beperkt blijft. In elk stadium van een strafzaak, waarin de verdachte preventief gedetineerd is, zal de vertegenwoordiger van het openbaar ministerie, die met de vervolging is belast, ter zake diligent moeten zijn en in alle gevallen, waarin naar zijn oordeel de noodzaak van een voortduren van de vrijheidsbeneming van de verdachte is komen te vervallen, diens in-vrijheidstelling hebben te bevelen (indien deze zich in bewaring bevindt) of te vorderen (in geval van voorlopige hechtenis krachtens een bevel tot gevangenhouding of gevangenneming).

Ook dient het openbaar ministerie bespoediging van afdoening van zaken tegen preventief gedetineerden zijnerzijds zoveel mogelijk te bevorderen. Te dien einde ware o.m. aan de volgende punten bijzondere aandacht te schenken.

1. Bij de verdeling der werkzaamheden onder de officieren en substituu-officieren van justitie dient vermeden te worden, dat vele zaken tegen preventief gedetineerden ten laste van één lid van het parket vallen. Dit werkt onnodige vertraging van de afdoening in de hand. Het hoofd van het parket geve aan dit punt bijzondere aandacht en houde ook verder het vereiste toezicht op de wijze waarop en de tijdsduur waarbinnen zaken tegen gedetineerden worden afgewikkeld.

2. Er zijn gevallen, waarin na een gerechtelijk onderzoek het openbaar ministerie aanleiding vindt op bepaalde punten een nader onderzoek van de rechter-commissaris te vorderen. Daardoor ontstaat een vertraging, die in sommige gevallen wellicht voorkomen had kunnen worden, wanneer de officier van justitie voldoende gebruik had gemaakt van zijn bevoegdheid om bij het onderzoek aanwezig te zijn en zelf vragen te stellen. Juist in zaken tegen gedetineerden dient het openbaar ministerie — zo enigszins mogelijk — niet lijdelijk het resultaat van het vooronderzoek af te wachten.

3. De administratieve behandeling van zaken tegen gedetineerden dient ten parkette zowel als ter griffie zo snel mogelijk te geschieden. Zo behoren b.v. de concept-dagvaardingen binnen één dag voor verzending gereed te zijn en dient vervolgens bij de verzending der stukken intern en tussen rechtbank en Hof de meeste spoed te worden betracht.

Wanneer de indruk mocht bestaan, dat late appointering van strafzaken tegen gedetineerden — al dan niet in verband met de rechterlijke vacaties — oorzaak is van een niet verantwoorde verlenging van de duur der preventieve hechtenis, dan zou het openbaar ministerie zich daarover kunnen verstaan met de President van het betrokken gerecht. Verwacht mag worden, dat alsdan in onderling overleg in de regel wel een bevredigende oplossing is te vinden.

4. Voorkomen dient te worden, dat het aanbrenge van een strafzaak tegen een preventief gedetineerde enkel wordt opgehouden doordat het gevraagde voorlichtingsrapport nog niet is ingekomen. Het openbaar ministerie zal een spoedige indiening daarvan dan ook zoveel mogelijk dienen te bevorderen.

5. Indien een gedetineerde veroordeelde afstand doet van het recht van hoger beroep, ligt het op de weg van het openbaar ministerie om op zo kort mogelijke termijn te beslissen of het eveneens afstand kan doen. Dit kan de veroordeelde een vrijheidsbeneming voor de duur van 14 dagen besparen.

6. Uiteraard is het niet te vermijden, dat door het instellen van hoger beroep de duur der preventieve hechtenis wordt verlengd. Het is echter zaak te bevorderen, dat deze verlenging tot het strikt noodzakelijke beperkt blijft. Daartoe zal het met name aanbeveling verdienen dat, indien door de rechtbank aftrek van preventieve hechtenis is bevolen, in appèl aftrek wordt gevorderd tot op de dag van de uitspraak in hoger beroep, tenzij tegen zodanige vordering om bijzondere redenen bezwaar mocht bestaan. Zoveel mogelijk dient te worden vermeden, dat de indruk zou kunnen ontstaan dat het instellen

van hoger beroep als sanctie verlenging der vrijheidsbeneming met zich zou brengen. Te dien einde bevordere het openbaar ministerie tevens voor zijn deel een snelle appèlbehandeling in zaken tegen gedetineerden.

7. Ten slotte moge aandacht worden gevraagd voor de gevallen van gevangenneming ter terechtzitting. Tegen daartoe strekkende bevelen kan — anders dan wanneer de gevangenneming bij beschikking in raadkamer is bevolen — slechts hoger beroep worden ingesteld gelijktijdig met hoger beroep tegen de einduitspraak (art. 406 Sv.). In het bijzonder wanneer een zeer korte vrijheidsstraf wordt opgelegd, zal het veelal in het belang van de veroordeelde zijn om afstand te doen van zijn recht tot het instellen van hoger beroep tegen de einduitspraak, aangezien de kans bestaat dat hij in het andere geval langer van zijn vrijheid beroofd zou blijven dan bij berusting in het vonnis. Er zal immers onvermijdelijk enige tijd verlopen, alvorens door de hogere rechter is beslist, en intussen blijft het bevel tot gevangenneming, hetwelk dadelijk uitvoerbaar is, van kracht.

Ten einde de door de wet geopende mogelijkheid van hoger beroep ook in dergelijke gevallen zo goed mogelijk tot haar recht te doen komen, zal ten parkette of ter griffie alles dienen te worden gedaan, wat een snelle beslissing van de appèlrechter kan bevorderen. Gedetailleerde voorschriften kunnen daarvoor uiteraard niet worden gegeven. Het voornaamste is, dat de administratieve en andere voorbereidingen voor de terechtzitting in hoger beroep met de meeste spoed worden getroffen. In het bijzonder moge worden gewezen op de mogelijkheid, dat de veroordeelde er opmerkzaam op wordt gemaakt dat met zijn toestemming de normale dagvaardingstermijn kan worden verkort (artikel 413, lid 1, jo 265, lid 2, Sv.). Bovendien ware zo nodig door de desbetreffende vertegenwoordiger van het openbaar ministerie zelf de opheffing van het bevel tot gevangenneming te bevorderen, met name indien het zich laat aanzien dat de uitspraak in appèl niet zal worden gegeven voordat de duur der in eerste aanleg opgelegde vrijheidsstraf is verstreken.

Ik moge u verzoeken het vorenstaande wel ter kennis van de officieren van justitie in Uw ressort te willen brengen, waartoe een voldoende aantal exemplaren van deze aanschrijving is bijgevoegd. Gelijktijdig zijn exemplaren ter kennisneming gezonden aan de president van en de procureur-generaal bij de Hoge Raad der Nederlanden, de overige leden van die Raad, en de leden van de gerechtshoven en van de arrondissements-rechtbanken.

De aangelegenheid, die in deze circulaire is behandeld, acht ik voor de handhaving van de rechtsstaat van het allergrootste belang. Ik zal het dan ook op prijs stellen tegen 1 november a.s. nadere beschouwingen Uwerzijds hierover te ontvangen, mede aan de hand van de inmiddels bij de parketten in Uw ressort opgedane ervaringen. Voor zover alsdan mocht blijken van ernstige moeilijkheden bij de nauw-

keurige naleving van de desbetreffende geldende wettelijke voorschriften, waarop in deze circulaire wordt aangedrongen, zal ik deze aan gelegenheid in nadere overweging nemen en, indien nodig, wijziging van de thans geldende wettelijke voorschriften bevorderen.

De Minister van Justitie,
w.g. L. A. DONKER.

Rechtsherstel.

Op blz. 436 van deel L (1957) haalt Mr H. A. VISEUR het Koninklijk besluit van 20 april 1956 (ten rechte 1946) no. 64 aan, waarbij op zijn gedaan verzoek door H. M. de Koningin eervol ontslag is verleend aan schout-bij-nacht F. J. HEERIS, met gelijktijdige bevordering tot vice-admiraal, zulks terwijl bij besluit van generaal-majoor N. T. CARSTENS van 12 juli 1940 aan deze schout-bij-nacht eervol ontslag uit de zeedienst was verleend, dit ontslagbesluit nimmer is ingetrokken en ook geen Koninklijk besluit van opnieuw benoemen valt aan te wijzen.

Voorts deelt Mr VISEUR mede, dat de centrale raad van beroep het in het geding gebrachte ontslag HEERIS geen overweging of opmerking waardig heeft gekeurd.

Het vorenstaande geeft mij aanleiding op te merken, dat het op 12 juli 1940 aan schout-bij-nacht HEERIS verleend ontslag uit de zeedienst ingevolge artikel 3 van het KB. van 30 juli 1945 (Stb. F 129), gewijzigd bij de wet van 5 juni 1946 (Stb. G 145), geacht wordt nimmer van kracht te zijn geweest.

Volledigheidshalve merk ik op, dat bovenaangehaald wetsbesluit van 30 juli 1945 uitsluitend voor militairen der zeemacht geldt, terwijl de wet van 8 maart 1956 (Stb. 132) uitsluitend voor militairen der land- en luchtmacht geldt.

J. M. TINGA,
Schout-bij-nacht (A) b.d.

De volkomen ongelijke behandeling van het rechtsherstel-militairen — bij de zeemacht enerzijds en bij de land- en luchtmacht anderzijds — komt hier wel zeer schril tot uiting. Er is geen enkele verontschuldiging voor deze discriminatie aan te voeren!

MR H. A. VISEUR

Mindere in burger.

Op blz. 331 hiervóór besprak ik in een naschrift het geval van een wachtmeester der Koninklijke Maréchaussée, die een dpl. soldaat en zijn twee kameraden aansprak met „Heren . . .”, toen zij zich niet hielden aan de aanwijzing om (in verband met hun dronkenschap) niet hun rijwiel te berijden.

Van bevoegde zijde verneem ik, dat de bewuste soldaat in burgerkleding was gekleed en dat de beide andere personen burgers waren. Terecht heeft de wachtmeester dus, niet wetende dat hij met een mindere te doen had, het in burger geklede drietal aangesproken zoals hij deed.

W. H. V.

REDACTIONEEL GEDEELTE.**Enquête**

naar de inzichten van lezers over hoofdbeginselen, van welke bij het ontwerpen van een nieuw wetboek van militaire strafvordering moet worden uitgegaan.

Op bladzijde 1 e.v. van deze jaargang legde de Redactie meerdere vraagpunten over beginselen, welke van belang zijn bij het ontwerpen van een nieuw wetboek, de militaire strafrechtspleging betreffende, aan de lezers voor. Naar aanleiding daarvan heeft zij in de loop van dit jaar verschillende bijdragen ontvangen, die in het M.R.T. zijn opgenomen; enkele opstellen wachten nog op plaatsing.

Daar het in de bedoeling van de Redactie ligt om de naar aanleiding van deze Enquête ingekomen bijdragen samen te bundelen, zal zij het op prijs stellen, indien zij nog in bewerking zijnde bijdragen, spoedig zal mogen ontvangen, teneinde deze daaraan alsnog te kunnen toevoegen.

Latere inzendingen, ook over onderwerpen, welke niet uitdrukkelijk onder de vraagpunten vermeld werden, doch welke niettemin tot de fundamenteen van een wetboek van militaire strafvordering behoren, blijven uiteraard zeer welkom.

Redactie.

INGEKOMEN BIJDRAGE.**De militaire rechtsplegingen en het Wetboek van Strafvordering.**

(Geschreven naar aanleiding van de enquête in het M.R.T.
op pag. 1-3 van deel L)

door

Mr M. KRAUSS,

Kapitein-Luitenant ter Zee van Administratie.

§ 1. *Militair wetboek van strafvordering
al of niet in de lijn van het wetboek van strafvordering.*

Reeds heel lang heeft de krijgsmacht met haar militaire rechtsplegingen gewerkt, aanvankelijk nagenoeg zonder beroep op het burgerstrafproces, naderhand hoe langer hoe meer. Stellig kwam dat, doordat de militaire levenssfeer vroeger geheel gescheiden was van die van de burgermaatschappij. Doch al naarmate het militaire apparaat zich uit zijn isolement losmaakte en in al zijn geledingen onderwerp van bemoeienis werd in het plan der gehele staatshuishouding, was

het nodig dat het militaire strafproces zoveel mogelijk in het kielzog van het gewone strafproces ging varen. Die aanpassing in het *zwart-op-wit* der rechtsplegingen ging echter nogal stroef en wie als buitenstaander het verband tussen militaire strafrechtspleging en burgerstrafproces uit de militaire codificaties wil halen, komt vermoedelijk bedrogen uit. Maar wie een tijd heeft meegelopen in de *praktijk* van het militaire strafproces, zal bewondering krijgen voor die rechtsplegingen en zal zich er over verbazen dat dit verband hem in den beginne ontging.

Burgerjuristen, wier kennis van het strafproces verankerd ligt in het wetboek van strafvordering, zullen, zodra zij in contact komen met het militaire strafproces, geneigd zijn om dat wetboek in gedachten te volgen en iedere keer, dat zij op een afwijking stuiten, zullen zij die weloverdacht als een vreemde schakel in de procesketen introduceren. Daardoor ontstaan de conflicten. Hoe kan het ook anders? Beroep bij toepassing van het oude op het nieuwe betekent een aanhaken bij een procesgang welke door het huidige rechtsleven wordt goedgekeurd en het omgekeerde een terugval op gebrandmerkte methoden. Tenminste, bezien vanuit de gezichtshoek van de niet in de militaire maatschappij ingewijden; althans van hen die er niet van doordrongen zijn, dat er bepaalde verschillen tussen militair- en burgerstrafproces *moeten* bestaan, wil de rechtsorde in haar totaliteit op die kwalificatie aanspraak maken.

Om alle wanbegrip voor de toekomst weg te werken, lijkt het mij verstandig om de ogenschijnlijke afgescheidenheid van militair- en burgerstrafproces op te heffen. Laat ons militaire juristen, van oude en nieuwe stempel, één wetboek van strafvordering gebruiken, met de noodzakelijke afwijkingen voor het militaire proces. In de praktijk zal dat hierop neerkomen, dat er nagenoeg geen verschillen ontstaan.

In diepste wezen kan er voor één volk toch maar één soort strafproces bestaan. Ik ga er van uit dat de manier van strafrechtspleging, voor het Nederlandse volk in zijn geheel gedacht, op juiste wijze vertolkt wordt in het wetboek van strafvordering. Natuurlijk is, of ontstaat, in dat wetboek wel eens een oneffenheid, waarbij men zich persoonlijk afvraagt of het anders niet beter zou zijn, maar mocht het rechtsleven als zodanig daar hinder van ondervinden, dan zal de wet wel eerder gewijzigd worden en zal de spanning omtrent dat punt wel vlugger verdwenen zijn, dan wanneer zich een ongerijmdheid in de militaire rechtsplegingen opdoet. Immers een veel groter deel van de juridische wereld houdt de blik gericht op het wetboek van strafvordering dan op de rechtsplegingen. Het wetboek van strafvordering gaat m.a.w. sneller met de evolutie van het Nederlandse volk mede dan de rechtsplegingen en dat behoort toch niet.

Militairen zijn evenzeer deelgenoten van de Nederlandse Staat als welke burger ook en zo heeft de militaire justitie het ook altijd begrepen. Dat sommigen van jongs af aan tot hun pensioen toe in verband staan tot de krijgsmacht en anderen het slechts gedurende kortere of langere periode zijn, heeft voor haar nooit enig verschil betekend.

Dat men van een burger of een militair moet waarmaken, dat hij bijv. diefstal heeft gepleegd, betekent in beide gevallen dat men moet nagaan of op hem art. 310 van het wetboek van strafrecht zal worden toegepast. Het is mogelijk dat de straf of maatregel anders zal uitvallen, doch dat is een schakering die ook voor de burgers onderling kan divergeren. Rechter en aanklager houden rekening met de omstandigheden waaronder het feit is begaan en de persoonlijkheid van de verdachte en voor de beoordeling hiervan is het militair-zijn evenzeer een maatstaf als iedere andere schakering in onze maatschappij. Zij het ook, dat de militaire sfeer een zeer bijzonder accent draagt en het beste, in vele gevallen zelfs uitsluitend, beoordeeld kan worden door in die sfeer ingewijden.

Indien het militaire strafproces uit zijn isolement wordt verlost, zal de appreciatie er voor onherroepelijk stijgen, vooral indien, zoals tot op heden steeds geschied is, door de militaire juristen het uiterste wordt gedaan om het respect er voor hoog te houden. Onbekend maakt onbemind, doch bekend maakt slechts bemind als het goed is. Aan militair-rechtelijke verhandelingen en uitspraken zal in breder kring aandacht worden gewijd en de burgerjuristen zullen hun militaire collega's beter begrijpen.

De mogelijkheid zou kunnen worden verondersteld, dat van vergrote belangstelling van sommige niet-militaire juristen voor het militaire strafproces meer bedreiging van het defensie-apparaat te verwachten zal zijn. Het is immers niet denkbeeldig, dat die interesse in wezen neerkomt op een ongezonde inmenging van op afbraak van het defensiebeleid belusten. Indien echter de militair-juridische organisatie, welke reeds thans getuigt van voortreffelijkheid en voorbeeldige samenwerking met haar militaire overheid, bovendien verplicht zal zijn ook naar buiten toe steeds paraat te zijn, zal bovenvermeld gevaar eer worden verkleind.

De door mij vertolkte gedachte gaat verder dan de vraag van de Redactie van het M.R.T. in vraag 1 der enquête gesteld. Daar wordt immers gevraagd of een nieuw wetboek van militaire strafvordering zoveel mogelijk het algemene wetboek van strafvordering moet volgen en ik ga er van uit dat in militaire justitie hetzelfde wetboek zal worden gebruikt met wijzigingen en aanvullingen. In mijn voorstel komt het militaire strafproces voortdurend onder ogen van alle strafrechtsjuristen en wordt zijn bestaan nimmer vergeten.

Het materiële militaire strafrecht volgt in een apart wetboek van militair strafrecht het algemene wetboek van strafrecht op de voet en toch wordt bij wijziging van het laatste niet steeds aan het eerste gedacht. Toen art. 14a W.v.S. in 1951 aangevuld werd, waarbij als nieuwe algemene voorwaarde bij de voorwaardelijke veroordeling werd opgenomen „het zich op andere wijze misdragen dan het zich „schuldig maken aan een strafbaar feit”, bleef art. 15 W.v.M.S. in takt. Voor de voorwaardelijk veroordeelde militair geldt sindsdien dat hij zich gedurende de proeftijd niet schuldig mag maken aan een strafbaar feit, zich niet op andere wijze mag misdragen en bovendien zich niet

mag schuldig maken aan een krijgstuuchtelijk vergrijp. Voor zover dit laatste valt onder art. 2, no. 1 van de wet op de krijgstuuch, is er reeds sprake van „het zich op andere wijze misdragen dan het zich schuldig „maken aan een strafbaar feit”. Waardoor dus de voorwaardelijk veroordeelde militair in zijn verlofpas a.h.w. kan lezen dat de militaire rechter geringschattend over de eigenlijke krijgstuuchtelijke vergrijpen denkt!

Van belang is het natuurlijk om na te gaan of het wel doenlijk is om het wetboek van strafvordering zodanig aan te vullen, dat het tevens voor de militaire rechtspleging van toepassing kan zijn.

Voorop gesteld zij, dat de Grondwet voor deze gedachte geen beletsel vormt: de artikelen 157 en 173 zijn niet ter zake van belang of van negatieve strekking.

Ik ben er echter van overtuigd, dat het aanbrengen van wijzigingen en aanvullingen in het bestaande wetboek van strafvordering, teneinde dit mede bruikbaar te maken voor de militaire justitie, redactioneel en wets-technisch zoveel praktische bezwaren met zich brengt, dat het mij reëel lijkt mijn wens te reduceren tot de voorkeur voor een nieuw wetboek dat met het eerste gelijke tred houdt.

Terloops zij echter opgemerkt dat men in beide gevallen aansluiting zal moeten zoeken bij de Wet R.O. (en aanverwante wetjes), aangezien deze in direkt verband met het wetboek van strafvordering staat. En tezamen daarmede de stof omvat, welke voor de militaire procedure, behalve in de rechtsplegingen, in de Provisionele Instructie voor het H.M.G. en de Invoeringswet Militair Straf- en Tucht recht opgenomen is. Ook de Wet R.O. (c.a.) zal moeten worden herzien. Dan wel analoge wetten voor het wetboek van militaire strafvordering zullen moeten worden geredigeerd.

Indien dus toch een *afzonderlijk* wetboek van militaire strafvordering tot stand moet komen, is het, om hogervermelde redenen, wel zaak dat door de wijze van uitgave, verhandeling, enz. de aandacht der gehele Nederlandse juridische wereld voortdurend op deze wet gevestigd blijft.

§ 2. Oorlogstijd - vrede stijd.

Ontegezeggelijk zal het in „echte” oorlogstijd vaak onvermijdelijk zijn, dat het militaire strafproces sneller — ik zeg niet: efficiënter — loopt dan in vrede stijd. Dat heden ten dage vredesrechtspleging ongewenst zou zijn, zie ik echter niet in en toch leven wij nu in de tijd van oorlog volgens art. 87 van het wetboek van strafrecht. Afgezien van art. 71 van het wetboek van militair strafrecht, dat weer heel bijzondere tijden van oorlog kent, meen ik, dat „tijd van oorlog” een in abstracto zeer ongedefinieerde toestand is. In ieder geval vormt hij toch wel een uitzonderingspositie op de vrede stijd. Hoe lang de huidige „formele” oorlogstijd ook geduurd moge hebben (het opgroeiende geslacht kent niet anders), toch ben ik er van overtuigd dat de mensheid van heden de vrede stijd als de normale beschouwt en voor de toekomst als de normale hoopt te mogen blijven beschouwen.

Daarenboven vindt ons defensie-apparaat zijn bestaansreden niet

slechts in het zich verdedigen in een mogelijke oorlog, doch voor een belangrijk deel juist in het voorkomen van oorlog. Het ligt dus wel in de lijn der logica, dat moet worden uitgegaan van militaire vredesrechtspleging met afwijkingen daarop geldend voor oorlogstijd.

Ook voorheen werd de normale sfeer gezien in die van vreedstijd en maakte men daarop uitzondering voor oorlogstijd. Het doorbreken van deze historische lijn zou plotseling duiden op een niet bij ons volk passend pessimisme. Waar nog bij komt, dat, wanneer men van de omgekeerde gedachte zou uitgaan, dit de mogelijkheid van veronderstelling zou scheppen, dat men de militaire justitie alleen in tijd van oorlog volledig bestaansrecht gunt, terwijl zijn voortduren in vreedstijd alleen op de koop toe genomen wordt.

Door mij zal hier niet worden behandeld welke afwijkingen voor tijd van oorlog nodig zijn. Ik moge volstaan met te verwijzen naar de bestaande rechtsplegingen.

§ 3. *Verwijzing.*

Welke zijn nu de onvervreembare waarden van het militaire strafproces? Is het niet zó, dat de antwoorden op deze vraag teruggebracht kunnen worden tot de ene alomvattende stelling, dat het aanbinden en het voortzetten van een militaire strafprocedure het aanzien van het militaire apparaat niet mogen schaden? Het wapen n.l., dat in tijden van bedreiging met ondergang voor de staat het laatste redmiddel betekent.

Doch ligt diezelfde gedachte van opportuniteit niet reeds in de artikelen 167 en 242 van het wetboek van strafvordering?

Ik voor mij ben ervan overtuigd, dat het opportuniteitsprincipe albeheersend is, niet als anders liggend idee, doch als verstevigd dogma. Hetgeen impliceert dat voor handhaving van dit principe met nog meer klem moet worden gewaakt. En dat van dit principe niet mag worden afgeweken tijdens het proces en dat er ook dan geen dingen gebeuren, waardoor het algemene belang, thans vertegenwoordigd door het militaire belang, wordt geschaad.

Maar staat dit niet reeds in art. 20 R.O. en 50, 2e lid W.v.Sv.?

Aangezien de militaire hiërarchie de steunpilaar is van het gehele militaire gebouw, moet vooral gezorgd worden, dat deze door het strafproces niet wordt ondergraven. Dit kan natuurlijk tot de verdenking leiden dat daardoor de sluizen open worden gezet voor de toevloeiing van maatschappelijke ongerechtigheden. Geen enkele wet zal echter bij machte zijn een kwaad de kop in te drukken, indien men de overheid ervan zou verdenken — ten onrechte — dat de kiem bij haar zou liggen. En voor zover de bron van dat kwaad op lager niveau zou beginnen te vloeien — quod non —, bieden artt. 167(2) en 242(2) W.v.Sv. evenmin weerstand.

Alles is dus vervlochten met het opportuniteitsprincipe. Mocht het aanbinden of voortzetten van een strafproces meer onrust teweegbrengen dan met het oog op correctie van de verdachte nuttig is te volvoeren, dan moet dit laatste worden voorkomen of gestaakt, althans

zodanig anders opgezet, dat het grote publiek er niet van verneemt en de kwaadwilligen er niet hun venijn uit kunnen zuigen.

Ligt dus de opportuniteit bij het burger- en militaire proces in wezen gelijk, zij het ook dat ze bij het laatste een sterker accent draagt, de beoordeling en toepassing er van liggen anders. De burgerlijke openbare aanklager heeft — al of niet geïnstrueerd door zijn chefs — wel voldoende inzicht in het moeten aanbinden van een strafzaak, ja of neen; de militaire aanklager zal niet steeds alle consequenties van de vervolging kunnen overzien. De beleids-sfeer van 's Lands defensie, met al wat daar aan vast zit, ligt buiten zijn gezichtsveld. Misschien meent de militaire aanklager in „eenvoudige” (wat is eenvoudig?) zaken wel dat het defensiebeleid met geen mogelijkheid door een strafvervolging kan worden geschaad en zal hij in vele gevallen wel gelijk hebben, doch hij kan mistasten en de defensie mag nu eenmaal *geen enkel* risico lopen.

Het bevelvoerend gezag zal dus de verwijzingstaak aan zich moeten houden. Maar de gedachtengang die de (hoogste) militaire commandant daarbij volgt behoeft niet rechtstreeks een strikt-strafrechtelijke te zijn, niet een in wetsartikelen ondergebrachte, wel een inzicht in het feitelijk gebeuren, een kennis van de toedracht, waarbij zijn wetenschap, gelijk aan die van ieder ander verantwoordelijk lid van de maatschappij, hem leert dat dit een strafzaak zal zijn in die en die richting. Hier ligt een belangrijk verschil met de stoot in het burgerproces. Die daar is niet alleen in feiten gedacht, doch direkt omspannen door de inhoud van toepasselijke of mogelijk toepasselijke strafwetsartikelen.

De praktijk der militaire rechtspleging is echter reeds gegroeid in de richting van die der burgerlijke procesgang. Alhoewel de rechtsplegingen voor de beschikking tot verwijzing naar de krijgsraad niet meer vereisen dan een omschrijving van het feit, wordt deze toch ingekleed in de vorm zoals in art. 261 W.v.Sv. voor de dagvaarding is vereist: een opgave van het feit, met vermelding omstreeks welke tijd en waar ter plaatse het begaan zou zijn, zomede zo mogelijk de omstandigheden waaronder het begaan zou zijn; welk feit, indien een kennisgeving van verdere vervolging of een verwijzing naar de terechtzitting is voorafgegaan, op straffe van nietigheid woordelijk moet overeenstemmen met de daarin opgenomen omschrijving van het feit. Het bezwaar van deze methode is, dat de verwijzende autoriteit — die deze wetsvolgende redactie aan de adviserende aanklager heeft overgelaten — zich redactioneel aan het gebied van bepaalde wetsartikelen heeft gebonden. De voor diefstal, alternatief verduistering, vervolgde kan tijdens het gerechtelijk vooronderzoek (de informatiën) blijken zich aan oplichting te hebben schuldig gemaakt. Voor dit feit is hij stellig niet verwezen, zodat vrijspraak en hernieuwde vervolging zouden moeten geschieden, maar waarbij de penibele kwestie komt kijken of art. 68 W.v.Sr. dit toestaat. De praktijk stapt over deze moeilijkheid heen en de aanklager suppleert in zijn telastlegging aan de voet van het bevelschrift tot bijeenkoming van de krijgsraad de reeds in de beschikking tot verwijzing genoteerde althans met één. Deze juri-

dische oneffenheid zou niet zijn begaan, indien de verwijzende autoriteit de verwijzing had laten luiden in verhaaltrant.

Min of meer analoog ligt de situatie weergegeven in art. 313 W.v.Sv., dat, anders dan art. 312 Sv., in de rechtsplegingen zijn wedergade niet vindt. Ook de daar bedoelde wijziging schijnt in militaire justitie wel voor te komen, alhoewel naar mijn mening een redenering a contrario de enig juiste is. Als van twee nauw aaneensluitende materies de ene wel is opgenomen en de andere niet, mag men deze andere niet binnenhalen. Temeer waar het nieuw ten laste gelegde feit — al is dit dan geen nieuw feit in de zin van art. 68 W.v.Sr. — buiten de verwijzingsbedoeling van het militair gezag gelegen kan zijn. Indien een militair zich schuldig heeft gemaakt aan opzettelijke ongehoorzaamheid jegens een bepaalde meerdere en achteraf blijkt dat deze meerdere niet meer dan een boodschap van een andere meerdere heeft overgebracht, is het misdrijf tegen die andere meerdere begaan. En juist in de persoon van die andere meerdere kan reden voor opportuniteit bij de vervolging gelegen zijn. En dat kunnen noch aanklager noch rechter beoordelen — anders dan het gebied dat door art. 68 wordt omspannen —, maar moet aan de verwijzende autoriteit worden voorgelegd.

We zien het dus: ingeslopen wetsnegatie, met goede bedoelingen gedaan, nl. om het verwijzingsprincipe te handhaven, doch tevens om de aanklager geen juridische belemmeringen op te leggen, welke zijn taak ondoenlijk en de procesgang ingewikkeld zouden maken.

Kan de oplossing nu niet gevonden worden door de officier-commissaris zijn taak te laten beginnen naar aanleiding van een procesverbaal (of dossier), waarop de militaire bevelhebber zijn fiat vervolging heeft gesteld? Het zal deze commandant — evenmin als thans — niet interesseren hoe de aanklager het feit juridisch zal omschrijven. Hij wil — evenals thans — alleen maar weten dat het gerechtelijk vooronderzoek loopt nadat hij zijn goedkeuring daarvoor heeft gegeven.

Art. 167 W.v.Sv. kan in die zin worden aangevuld, dat in zaken, welke voor de militaire rechter zullen dienen, slechts tot vervolging wordt overgegaan met machtiging van-, en van vervolging wordt afgezien op last van, de bevelvoerende officier. Het voordeel van de burgerlijke procesgang is dat ook na het gerechtelijk vooronderzoek nog van vervolging kan worden afgezien op gronden aan het algemeen belang ontleend (art. 242). De militaire commandant zou dit artikel n.m.m. ook in militaire zaken kunnen toepassen. Andere voorbeelden van niet verder vervolgen of voorwaardelijk niet verder vervolgen (artt. 237 en 244) passen minder goed in het militaire proces. Het eens gezegd blijft gezegd geldt toch nog altijd meer voor een hoge gezagsdrager dan voor een aanklager.

§ 4. Opsporingsambtenaren.

De grotere vrijheid, welke de militaire aanklager op zuiver juridisch terrein worde gelaten, brengt echter niet mee, dat hij, evenals de burger openbare aanklager, het opsporingsonderzoek dient in te luiden

en te leiden. Deze taak blijve in handen van de commandant van het betrokken onderdeel. Deze moet, als orgaan van het centrale militaire gezag, zonder vreemde inmenging kunnen beoordelen welke, het strafbare feit omslinterende, kwaden — hetzij wezenlijke, hetzij door buitenstaanders op te blazen nietigheden — door het militaire gezag zelf moeten worden afgedaan.

Het onderzoek vereist zo'n beleids-takt, dat de commandant zelf dient te beslissen wie daarmee zullen worden belast. Zoals gezegd mag de militaire hiërarchie door een strafrechtelijk proces in geen dele worden aangetast. Dit brengt mede, dat geen militairen van lagere rang of mindere anciënniteit aan het onderzoek zullen deelnemen. Men zou geneigd kunnen zijn een tegengestelde opvatting te baseren op het feit dat militairen van lagere rang, in een bijzondere vertrouwenspositie geplaatst, wel eens — onbedoeld — inzage krijgen van relazen van misstappen van superieuren, zonder dat van misbruik van vertrouwen gebleken is. Hun positie in deze is echter een louter passieve. Het doen van een onderzoek daarentegen betekent een actief optreden van de ondergeschikte, hetwelk, buiten absolute noodzaak, nimmer tegenover superieuren mag gelden. Indien dit eenmaal gebeurd mocht zijn, staat de gezagsverhouding voor de toekomst aan grote gevaren bloot.

Wanneer de commandant hulpofficieren van justitie of andere opsporingsambtenaren inschakelt bij het onderzoek in zijn onderdeel, dient t.a.v. lager geplaatste militairen *in principe* geen onderscheid te worden gemaakt tussen burger- of militaire functionarissen. Het wetboek van strafvordering en de wet op de krijgstucht (art. 46) kennen daarin geen differentiatie en ook in militaire strafzaken dient geen verschil gemaakt te worden, tenzij om redenen van opportuniteit het militaire gezag anders beslist.

Dit onderzoek geschiede echter slechts op initiatief van de betrokken commandant, die voor zijn beleid *uitsluitend* verantwoordelijk is aan zijn direkte chef. Mocht de misstap door een tot het onderdeel behorend militair buiten dat onderdeel zijn begaan, dan is prematuur optreden van andere organen buiten weten van de commandant vaak onvermijdelijk. Maar dan is er geen sprake van dat hij op enigerlei wijze zou zijn gepasseerd en bepalen de goede vormen vanzelf tot hoever gegaan kan worden (afgezien van nadere instructies natuurlijk, welke met de militaire hiërarchie terdege rekening moeten houden).

§ 5. *Voorlopig arrest.*

Om het opsporingsonderzoek behoorlijk te kunnen leiden is het vaak nodig dat de verdachte (beklaagde) in arrest wordt gesteld, om te verhinderen dat hij zal ontvluchten, of om contact met anderen te voorkomen, of om beide redenen.

In het wetboek van strafvordering zijn de aanhouding, inverzekeringstelling en voorlopige hechtenis nauwkeurig omljnd, waarmee een evenwicht wordt nagestreefd tussen het grondwettelijk recht op vrijheid van het individu en het grondwettelijk recht van de overheid om daar

zo nodig inperkingen op aan te brengen. De G.W. laat in art. 164 de wetgever in het laatste geheel vrij en inderdaad treft men een — voor de buitenstaander — ogenschijnlijk grote vrijheid aan in art. 44 van de wet op de krijgstucht en artt. 2 en 3 van de rechtspleging bij de zeemacht (artt. 4 en 5 rechtspleging bij de landmacht): Ter zake van verdenking van een ernstig krijgstuchtelijk vergrijp en van een strafbaar feit kan een meerdere — R.Z. en R.L. moeten uitgebreider worden gelezen in de zin van art. 67 W.v.M.S. — voorlopig arrest aanzeggen en ter zake van een ernstig strafbaar feit móét hij arrest aanzeggen. Kunnen en moeten, niet ernstig en wel ernstig, vloeien in elkaar over. Redactieherziening is niet uit den boze.

Doch de grondgedachte blijve bestaan! Krijgstucht en strafrecht zijn twee gebieden welke wel te onderscheiden, doch niet te scheiden zijn, stellig niet op het eerste gezicht. Het eerste kan bij onderzoek overgaan op het tweede, het tweede kan zijn strafrechtelijk aspect verliezen terwijl de krijgstucht toch aangetast blijkt. Kan het tuchtrecht bestaan zonder snelle inperking van bewegingsvrijheid? Is het aspect van het militaire misdrijf vaak niet geheel anders dan dat van het *commune delict*? Afwezigheid, militair verraad, verspieding, muiteij, enzovoort, laten geen ruimte voor de overwegingen van art. 64, 1e lid W.v.Sv. En ligt voor alle vergrijpen de samengepakte huisvesting van militairen niet geheel anders dan de normale burgermaatschappij?

Het militaire leven eist vaak zo'n onnoemelijke inspanning en concentratie, dat het ongehinderd voortgang moet kunnen hebben, wil het niet tot debacles komen. Niet alleen in oorlogstijd (buitenstaanders wijs ik op de film „De ondergang van de Graf Spee”), doch ook in volle vreedetijd.

Dat het militair belang hier zeer sterk prevaleert aan burgerjuridische bescherming van het individu is voor mij geen vraag.

§ 6. Vooronderzoek en terechtzitting.

Het proces tegen de militaire verdachte (beklaagde) vanaf het gerechtelijk vooronderzoek is toch nog altijd verschillend van dat tegen de gemiddelde burgerverdachte. Daartoe dient men te bedenken, dat de militair in een gesloten sfeer leeft en dat zijn persoonlijk aandeel in het gevechtsapparaat vaak dichter bij dat van de kriegsraadleden en officier-commissaris ligt. Het bestaan van de gemiddelde burgerverdachte raakt de burgerrechter over het algemeen minder dan het wel en wee van de militaire beklaagde de militaire beoordelaars. Voor de aanklager is het niet anders. Ook hij zal een zekere lotsverbondenheid met de vervolgde gevoelen. Als de hamer van de voorzitter van het burgercollege is gevallen en gezegd is: „De volgende zaak”, zal de oude inderdaad meestentijds *afgedaan* zijn. Maar bij de militaire oordeelvellers werkt ze na en des avonds en de volgende dag en daarna is ze nog het onderwerp van overpeinzing en gedachtenwisseling.

Maar juist in zo'n proces is het nodig dat de verhouding zuiver blijft en niet verstoord wordt door ragfijne juridische werkmethode, welke in de ogen van niet-juristen het aspect dragen van trucjes en

slimmigheden. De vrees hiervoor is wel een voorname reden waarom bij het gerechtelijk vooronderzoek in militaire zaken de raadsman taboe is.

Intussen heeft het militaire proces reeds een ontwikkeling doorgemaakt, in zoverre dat tot officier-commissaris zelden meer een niet-jurist wordt benoemd. Juist bij de officier-commissaris spreekt de beschermende verhouding tot de beklaagde het sterkst. Men zegt wel, dat het onderzoek voor de officier-commissaris inquisitoir is gebleven en dat pas de terechtzitting accusatoir wordt, maar het woord inquisitoir heeft een nare bijklank die toch moeilijk past in het vaderlijk optreden van de officier-commissaris. De rechter-commissaris die de verdachte op afstand houdt en de juridische spitsvondigheden van de raadsman pareert en deze de baas is, kan veel meer inquisitoir optreden dan zijn militaire collega. Is het echter wel juist om de raadsman a priori van minder oirbaar optreden te verdenken? Ik geloof het niet.

Verskil tussen het burger vooronderzoek en het militaire vooronderzoek bestaat dus, maar toch lijkt het me beter om ook de militaire beklaagde te laten bijstaan door een raadsman, hetzij officier, hetzij advocaat. De evolutie in het militaire proces vraagt er zelf om: de niet-juridisch geschoolde officier-commissaris is vervangen door een jurist. De ene jurist moet toch wel opgewassen zijn tegen de andere jurist! Juristen, militair of burger, begrijpen elkaar beter dan een burgerjurist en een militair niet-jurist. Bovendien lijkt het mij beter dat buitenstaanders niet kunnen zeggen: „Ziet ge wel, de militaire „justitie volgt ouderwetse methoden!”

Zowel artikel 50 als 51 Sv. bieden voldoende waarborg, dat, indien staatsgeheimen en militaire gezagsverhoudingen in het gedrang dreigen te komen, het vrije verkeer van de raadsman met de verdachte wordt geschorst en de kennisneming van bepaalde processtukken wordt onthouden. Wellicht dat de daarin genoemde termijn van 6 dagen wat kort is, doch deze kan worden verlengd.

Wat betreft de voorkeur voor het leggen van het zwaartepunt van de berechting hetzij op het vooronderzoek, hetzij op de berechting, dient te worden opgemerkt dat de rechtsplegingen de vrije keus laten. Art. 168 i.v.m. art. 166 R.Z. en art. 163 i.v.m. art. 161 R.L. kunnen tot precies dezelfde toepassing leiden als art. 295 i.v.m. 216 W.v.Sv. Wat echter voor de burgerprocedure uitzondering is, vormt voor de militaire vervolging het normale. De rechtsplegingen schrijven het beëdiggen van getuigen door de officier-commissaris imperatief voor en gaan er dus a priori van uit dat zij niet ter terechtzitting kunnen verschijnen, doch zij veronderstellen wel de mogelijkheid van het tegendeel. Het gevolg is dat de militaire strafzittingen de mogelijkheid van dit tegendeel vrijwel steeds negeren! Wordt de redactie in de rechtsplegingen anders en, evenals thans in Sv. het geval is, het beëdiggen facultatief, dan bestaat er meer kans dat het zwaartepunt op de terechtzitting zal vallen. Hetgeen veel beter beantwoordt aan de moderne visie op een strafprocedure; zonder dat het militaire aspect ook maar enigszins in de knel behoeft te geraken. Maar i.v.m. het zeer mobiele

karakter van de krijgsmacht moet ruimte overblijven voor het onder ede afleggen van een verklaring voor de officier-commissaris. Wat thans imperatief staat voorgeschreven, moet aan het beleid van de militaire justitie worden overgelaten, die er terdege voor zal waken, dat aan een duidelijker wetgeving beter recht worde gedaan.

Wat de deskundige betreft, het maakt ter terechtzitting weinig verschil of hij mondeling mededeelt wat zijn wetenschap hem leert (art. 343 Sv.), dan wel dat dit relaas is vastgelegd in een schriftelijk verslag (art. 344, 4e Sv.), of in een verhoor voor de officier-commissaris (rechter-commissaris; art. 228 Sv.).

§ 7. *Militairrechtelijke organisatie.*

Natuurlijk moet de beoordeling van het gebeurde en van de verdachte geschieden door een college bestaande uit juristen en militairen; zowel de juridische als de militair-feitelijke kwestie, moeten worden doorgrond. Zoals gezegd kunnen de omstandigheden waaronder het feit is begaan en de persoonlijkheid van de verdachte niet door buitenstaanders op volle waarde worden getoetst. De vraag of de verschillende onderdelen van onze krijgsmacht elkaars toestanden volledig doorgronden, is een ietwat netelige. Hoe jammer ik het ook vind, uit eigen ervaringen is mij bekend dat volledig begrip niet bestaat. Het lijkt me dus beter dat de strenge scheiding tussen zee-, land- en luchtmacht gehandhaafd blijft.

§ 8. *Cassatie en revisie.*

Het vonnis van de krijgsraden zal de resultante geven van een juridisch en militair-feitelijk oordeel.

In het burgerstrafproces bestaat naast hoger beroep, meestal als volgende stap, de cassatie. In hoger beroep worden zowel de feitelijke toedracht als de wettoepassing opnieuw getoetst, cassatie beperkt zich tot het laatste; door haar wordt de eenheid van rechtstoepassing bereikt. Cassatie geschiedt volgens art. 99 R.O. wegens verzuim van vormen op straffe van nietigheid voorgeschreven, wegens verkeerde toepassing of schending der wet of wegens overschrijding van rechtsmacht. Ik zou niet weten waarom deze 3 correcties in het militaire proces niet zouden behoeven voor te komen. Zij het ook dat de laatste in abstracto niet zo duidelijk naar voren komt en dat het eerste niet licht bij een *hoger* college mag worden verondersteld. Daar staat echter één maar tegenover. Er bestaan 5 gerechtshoven (terwijl ook rechtstreeks cassatie kan worden aangetekend vanaf de 19 arrondissementsrechtbanken en de ongeveer 60 kantongerechten), tegenover slechts één hoog militair gerechtshof. Voor zover zaken in hoger beroep komen vervalt dus enigszins de urgentie van cassatie. Er moet van worden uit gegaan, dat het H.M.G. niet tegen jurisprudentie van de H.R. in zal gaan. Het kan echter voorkomen dat tot dusverre onbesproken commune delicten ter toetse van het H.M.G. komen, terwijl over militaire misdrijven in den regel (zie echter bijv. artt. 203 en 204 W.v.S.) geen jurisprudentie van de H.R. bestaat. Mede voor die gevallen is het nodig dat het H.M.G. op het niveau van de H.R. worde gesteld.

Art. 2 van de P.I. voor het Hoog Militair Gerechtshof van 1814 wijst als president en ander rechtsgeleerd lid aan, hetzij een raadsheer in de H.R., hetzij een raadsheer in het gerechtshof te 's-Gravenhage. In de praktijk heeft steeds de tweede situatie gegolden, mede o.a. blijkende uit het K.B. van 26 Augustus 1913 (Stbl. no. 361) betreffende het costume, doch de eerste kan worden ingesteld. Weliswaar zullen deze rechtsgeleerde leden uit de H.R. dan ook met feitelijk onderzoek worden belast (hetgeen sporadisch bij de H.R. geschiedt), doch blijktbaar wordt dit door de P.I. zelf aanvaard.

Voor zover geen hoger beroep is of kan worden ingesteld, kan voor de eenheid van rechtstoepassing worden gedacht aan cassatie in het belang der wet, in te stellen door de advocaat-fiscaal bij het H.M.G. In de procedure voor het H.M.G. kan dan worden bepaald, dat uitsluitend over de rechtskwestie zal worden gedelibereerd.

Intussen ben ik geen voorstander van het gemis van hoger beroep, zoals thans bijv. bij de zeekrijgsraden in Nieuw-Guinea en de Ned. Antillen geldt. Een pseudo-hoger beroep via het fiat-executie behoort n.m.m. te worden teruggebracht tot speciale gevallen in een daadwerkelijk oorlog; i.v.m. de wereldvliegverbinding is 's-Gravenhage normaliter steeds bereikbaar. Vanzelfsprekend is het juist dat het niet van de toevallige plaatsing van de militair moet afhangen of hij het rechtsmiddel van hoger beroep (in dit geval dus tevens van cassatie) kan instellen ja of neen. De keerzijde, het begaan van een strafbaar feit teneinde ten slotte door het instellen van hoger beroep te kunnen thuisvaren, behoeft niet zwaar te wegen, indien met gepast beleid geen haast met de appèlbehandeling wordt gemaakt.

Evenmin als cassatie (welke in het hoger beroep ligt besloten) uit de militaire rechtspraak behoort te worden weggedacht, mag de herziening ontbreken. D.w.z., herziening voor zover achteraf van een „novum” blijkt. Art. 457 W.v.Sv. noemt onder 2e: „enige omstandigheid welke, ware zij bekend geweest, het onderzoek der zaak zou hebben geleid, hetzij tot vrijspraak van de veroordeelde hetzij tot „ontslag van rechtsvervolging op grond dat deze niet strafbaar was, „hetzij tot niet-ontvankelijkheid van het openbaar ministerie, hetzij tot „een minder zware strafbepaling”.

Artt 185 R.Z. en 193 R.L. kennen slechts de veroordeling en de vrijspraak. De laatste omvat: de burgerrechtelijke vrijspraak, het burgerrechtelijke ontslag van rechtsvervolging en alle andere gevallen waarin terzake van het feit geen recht tot strafvordering aanwezig is. Vergelijking met de artt. 348-352 van het wetboek van strafvordering doet zien, dat dit laatste meer omvat dan de niet-ontvankelijkheid van het openbaar ministerie, zodat de redactie van art. 457, 2e niet zonder meer op de huidige militaire rechtspleging mag worden toegepast, wil geen ongemotiveerde uitbreiding van de herzieningsmogelijkheid ontstaan. Intussen neem ik aan dat de rechterlijke werkmethode en diensvolgens het dictum in het vonnis (de sententie) volgens de rechtsplegingen, met die van het wetboek van strafvordering gelijk zullen worden getrokken, waarmede de moeilijkheid van de baan is.

Herziening i.v.m. een zgn. conflict van rechtspraak (art. 457 onder 1e) past niet in de militaire rechtspraak, voor zover alles uiteindelijk door het H.M.G. wordt behandeld, hetzij als rechter in eerste instantie, hetzij als beroeps- tevens cassatierechter, hetzij nadat cassatie in het belang der wet door de advocaat-fiscaal bij het H.M.G. is aangetekend. Heeft de veroordeelde de gelegenheid om in hoger beroep te gaan voorbij laten gaan, dan moet hem ook de kans worden ontnomen zijn doel via de herzieningsprocedure te bereiken. Heeft hij geen hoger beroep kunnen instellen (in mijn gedachtengang alleen in speciale gevallen in een daadwerkelijke oorlog) dan behoort hem echter de kans op het voorrecht vermeld in art. 481 W.v.Sv. niet te worden onthouden.

§ 9. „*Ne bis in idem*”.

Behoudens de gevallen waarin de rechterlijke uitspraken voor herziening vatbaar zijn, kan niemand andermaal worden vervolgd wegens een feit waarover te zijnen aanzien onherroepelijk is beslist. Art. 68 van het wetboek van strafrecht denkt hierbij alleen aan de strafrechtelijke en niet aan de tuchtrechtelijke sfeer. Ook al bestond art. 57 van de wet op de krijgstucht niet, dan zou toch de behandeling door de krijgsraad mogelijk zijn, als de commandant de zaak reeds krijgstuchtelijk had afgedaan. Evenmin zou hij zich van behandeling dienen te onthouden als de civiele rechter een civiel vonnis ter zake had gegeven. De 9e vraag in de enquete moet dus stellig gelezen worden in die zin of art. 57 het recht van strafvordering door de toepassing van krijgstuchtelijke straf had moeten doen vervallen. Alleen het tweede lid van art. 57 W.K. is voor de strafrechter na krijgstuchtelijke afdoening van onmisbare waarde, immers daaruit blijkt dat hij zich er rekenschap van moet geven dat de delinquent, voor de tweede maal gestraft wordende, in totaal niet meer correctie behoeft dan iemand die voor hetzelfde feit nog niet door zijn commandant onder handen was genomen. Dit laatste staat niet in art. 68 W.v.S.

Nu is de afscheiding van strafrecht en civiel recht scherp, hetgeen niet gezegd kan worden van die van strafrecht en militair tuchtrecht, blijkende al uit het bestaan van zgn. oneigenlijke krijgstuchtelijke vergrijpen. Bovendien kan een nuance in de appreciatie van de feitelijke toedracht maken of men al deze al of niet onder de omschrijving van een wetsartikel (zorgvuldiger gezegd: het bereik der strafwet) kan brengen. Indien bijv. in het kastje van een militair een voorwerp van een ander is aangetroffen, kan het zijn: a. dat hij vergeten heeft het terug te geven (art. 2, 1e W.K.), of b. dat het voorwerp van onbeduidende waarde is (art. 2, 4e W.K.), of c. dat het met geen mogelijkheid buiten art. 310 W.v.S. gehouden kan worden.

Het is dus vanzelfsprekend dat de ene commandant geneigd kan zijn meer of minder krijgstuchtelijk af te doen dan een collega-gezagdragen en dientengevolge is het logisch dat het (nationale) centrale militaire gezag de hoogste beslissing hieromtrent in eigen handen houdt. Gezagshandhaving is zo nauw verbonden met gelijkheid in rechtsbedeling dat het niet anders kan.

Dat nu art. 72b onder 10e van de W.K. (welk voorschrift een internationale oorsprong heeft) voor krijgsgevangenen en andere geïnterneerde personen voorschrijft, dat door krijgstuchtelijke bestraffing van enig feit het recht tot strafvordering ter zake vervalt, behoeft echter geen verwondering te wekken, verdient eer bewondering. Krijgsgevangenen en andere geïnterneerde personen, allen van de meest uiteenlopende nationaliteit, kunnen over de gehele wereld verdeeld zijn, ondergebracht bij verschillende naties waarbij van onderlinge centrale militaire gezagshandhaving allerminst sprake is en welke strafrechtstelsels, behalve dat ze van geheel onderscheiden aard zijn, totaal divergerende grenzen tussen straf- en tuchtrecht kennen. Laat de krijgsgevangenen of andere geïnterneerden toch profiteren van een krijgstuchtelijke afdoening, waartoe de betrokken kampcommandant met de grootste lankmoedigheid heeft besloten (vide art. 83 van het Verdrag van Genève betreffende de behandeling van krijgsgevangenen van 12 Augustus 1949).

Maar de gewone militaire delinquent heeft daar niets mee te maken.

Bij „non bis in idem” moet men terdege rekening houden met de jurisprudentie op art. 55 W.v.S., de zgn. eendaadse samenloop behandelende. Sinds 1932 betekent „feit” niet langer „gebeuren”, doch „feit uit strafrechtelijk oogpunt” (of een analoge definitie). Alhoewel er nog wel verschil kan bestaan tussen „feit” in art. 68 en „feit” in art. 55 (het eerste kan ruimer worden gelezen dan het laatste), mag niet ontkend worden dat ook in art. 68 een vernauwing van de betekenis van het woord heeft plaats gehad (zie bijv. N.J. 1957 No. 480), waardoor een strafrechtsregel is ontstaan welke veel minder dan voorheen belet dat een nieuwe behandeling van een „gebeuren” kan geschieden. Nu geeft een rechterlijke beslissing steeds een haarscherpe omschrijving van het „feit”, waardoor een nieuwe dagvaarding slechts wordt verhinderd voor zover daarin, duidelijk leesbaar, op dat „feit” wordt teruggegrepen. Een commandant echter geeft naar aanleiding van een krijgstuchtelijk vergrijp een strafomschrijving welke juridisch niet is afgebakend. Indien art. 57 W.K. zou luiden dat het recht van strafvordering vervalt door de toepassing van krijgstuchtelijke straf, zou door de onzekerheid wat wel — en als keerzijde dus niet — door de commandant is afgedaan, het veld van art. 68 W.v.S. ten onrechte worden vergroot; een strafrechtsregel zou in vervaagde betekenis in het samenvallend gebied van tucht- en strafrecht worden geïntroduceerd. Een commandant moet het niet in zijn macht hebben meer aan een hernieuwde vervolging te onttrekken dan een strafrechter!

§ 10. *Scheiding tussen straf- en tuchtrecht.*

De bevoegdheid om de verschillende krijgstuchtelijke straffen op te leggen is in de artt. 39—43 W.K. in handen gelegd van de aldaar genoemde militaire gezagsdragers en aan niets of niemand anders. De bevoegdheid aan het H.M.G. in art. 68 jo. 66 W.K. gegeven, komt neer op het nietig verklaren of wijzigen der straf (en/of strafreden). Het H.M.G. treedt hier niet op als strafrechter, doch in een van zijn vele

andere functies, i.c. 2e beklaginstantie bij krijgstuchtelijke bestraffing.

In art. 60 W.K. is sprake van meerdaadse samenloop van strafbaar feit (strafbare feiten) en krijgstuchtelijk vergrijp (krijgstuchtelijke vergrijpen), welke, wanneer daartussen verband of samenhang bestaat, gelijktijdig ter kennis van de militaire rechter komen; alleen in dit geval treedt de strafrechter buiten de puur strafrechtelijke straftoemeting, in zoverre dat hij bij de bepaling van de straf (d.w.z. de strafrechtelijke straf), het krijgstuchtelijk vergrijp (de krijgstuchtelijke vergrijpen) in aanmerking neemt. Dit geval is echter op de koop toe genomen. Hoeveel de gestrafte voor het strafbare gedeelte van zijn vergrijp krijgt en hoeveel er overschiet voor het krijgstuchtelijk stuk van zijn optreden, blijkt niet uit de ene opgelegde straf. Men kan hoogstens zeggen dat zijn krijgstuchtelijk vergrijp oneigenlijk strafrechtelijk is gestraft. In ieder geval is er geen krijgstuchtelijke straf opgelegd.

De vraag rijst of de militaire rechter op geheel gelijke wijze als de militairen bedoeld in de artt. 39—43 W.K. krijgstuchtelijke straffen mag *opleggen*, indien de zaak hem als strafzaak is voorgelegd, doch hij vermeent dat het strafrechtelijk aspect moet worden gezien als krijgstuchtelijk vergrijp, hetzij een oneigenlijk- (wat in wezen hetzelfde blijft), hetzij een eigenlijk- vide art. 58 W.K. Daar zou inderdaad voor te voelen zijn, omdat des daders persoonlijkheid, de omstandigheden, enz. (vide art. 37 W.K.) langzamerhand uit-en-ter-na zijn belicht. Het bespaart de rompslomp van het terugzenden van de stukken aan de commandant, die zich dan op zijn beurt zou moeten verdiepen in het tafereel dat zich reeds bij de krijgsraad heeft afgespeeld. Bovendien is het militaire element in de militaire strafcolleges voldoende vertegenwoordigd om zich een oordeel te kunnen vormen over de soort en mate van de krijgstuchtelijke straf.

Maar toch geloof ik dat het systeem van de W.K. zich er tegen verzet. Art. 50 verliest t.a.v. het wijzigen en teniet doen zijn betekenis en beklag kan niet meer ingediend worden (art. 61—68 W.K.). Het behoort niet dat opeens een krijgstuchtelijke straf onwrikbaar vast zou liggen.

Wat betreft het *wijzigen* der krijgstuchtelijke straf, waarbij gedacht dient te worden aan een krijgsraadprocedure met toepassing van art. 57 W.K., hier zou de krijgsraad de taak overnemen welke in art. 50 W.K. aan de oorspronkelijke strafoplegger of diens militaire superieur is gegeven. Daar lijkt minder bezwaar tegen. Normaliter evenwel sluit toepassing van art. 50 het beklag niet uit, waarbij het beklag zich richt tot de nieuw opgelegde straf. Het beklagrecht wordt thans echter wederom moeilijk indenkbaar.

Men zou kunnen trachten het beklagrecht ten dele te redden door uitbreiding van art. 67 W.K. (procedure in tweede instantie voor het H.M.G.). Is het beeld van een krijgstuchtelijke beklagprocedure in een oorspronkelijke strafzaak echter niet zeer gewrongen?

Zou de militaire strafrechter dan een bereids opgelegde krijgstuchtelijke straf kunnen *handhaven* zonder nadere veroordeling? Ik veronderstel dat deze mogelijkheid reeds in art. 57, 2e lid opgesloten ligt.

MILITAIRE RECHTSPRAAK.**Zeekrijgsraad te 's-Gravenhage.**

Vonnis van 25 september 1957.

President: Mr D. B. A. Franken; *Leden:* J. N. J. v. d. Mey, D. J. v.

Doorninck, J. H. Prinsen en C. M. N. Kuiters.

Raadsman: Luit. t. Zee 1e kl. E. L. B. Thung.

Gevoegde zaken: twee beklagden.

Desertie, door twee of meer personen gezamenlijk, naar het buitenland: Beklaagden waren op 8 april te 23.00 uur opzettelijk ongeoorloofd niet van passagieren teruggekeerd, hadden zich naar Duitsland begeven, alwaar zij zich op 11 april (dus binnen 4 dagen) bij de politie te Koblenz hebben gemeld, waarna zij door de Duitse politie naar Vaals zijn gebracht, alwaar zij op 13 april te omstreeks 16.00 uur aan de Koninklijke Maréchaussée werden overgegeven.

De opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid wordt niet geacht te zijn beëindigd door aanmelding bij de Duitse politie, aangezien die niet (zoals wel het geval is met consul of gezant) uit hoofde van Nederlandse wettelijke voorschriften verplicht is, deserteurs zo spoedig mogelijk naar hun onderdeel te doen terugkeren. Einde der afwezigheid bij overgifte aan de Koninklijke Maréchaussée.

(W.M.Sr. art. 98, 99(2) en (5)).

**DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT BINNEN HET RIJK IN EUROPA
TE 's-GRAVENHAGE,**

in de zaak van de Fiscaal tegen P., oud 19 jaar en S., oud 19 jaar, gerequireerden, voor de verwijzing naar de Krijgsraad gediend hebbende resp. als electromonteur 1e klasse en matroos 2e klasse,

Gezien: . . . enz;

Gezien de bevelschriften tot bijeenkomst van de Zeekrijgsraad dd. 9 september 1957, aan de voet van welke stukken door de Fiscaal aan de beklagden P. en S. respectievelijk wordt ten laste gelegd:

„dat hij te Den Helder, dienende als electromonteur der 1e klasse „aan boord van Hr. Ms. „Sneek”, aldaar (respectievelijk dienende als „matroos der 2e klasse bij de Artillerieschool te Den Helder), in tijd „van oorlog op 8 april 1957 te 23.00 uur opzettelijk ongeoorloofd „niet van passagieren is teruggekeerd en sedertdien opzettelijk voort„durend zonder vergunning afwezig is gebleven, totdat hij zich, na „zich naar Duitsland te hebben verwijderd, op 11 april 1957 te om„streeks 18.30 uur te Koblenz bij de Duitse politie heeft gemeld en „— na teruggeleiding — op 13 april 1957 te omstreeks 16.00 uur te „Vaals door de Koninklijke Marechaussee is aangehouden, hebbende „hij vooromschreven misdrijf gepleegd tezamen met matroos der 2e „klasse S. (resp. met electromonteur der 1e klasse P.)”;

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, ten aanzien van de geldigheid der telastlegging, dat volgens jurisprudentie van het Hoog Militair Gerechtshof met de

woorden „In tijd van oorlog” niet is gesteld een qualificatie, doch een feitelijk element omdat deze woorden in de telastelegging geen andere betekenis kunnen hebben dan „bij dreigend oorlogsgevaar”;

Overwegende, dat de zaak contra beklagde P. en die contra beklagde S. op dezelfde terechtzitting afzonderlijk zijn aangebracht, doch dat er verband tussen de hun telaste gelegde feiten bestaat, zodat de Krijgsraad heeft bevolen, dat de zaken in het belang van het onderzoek gevoegd aan het oordeel van de Krijgsraad zullen worden onderworpen;

Overwegende, dat ten processe, zakelijk gerelateerd hebben verklaard:

1e. P, oud 19 jaar, als beklagde:

dat hij op 8 april 1957 te 23.00 uur, dienende als electromonteur der 1e klasse aan boord van Hr. Ms. „Sneek” liggende te Den Helder opzettelijk ongeoorloofd niet van passagieren aldaar is teruggekeerd; dat hij er zich van bewust was, dat de matroos der 2e klasse S. op voornoemd tijdstip opzettelijk ongeoorloofd niet van passagieren naar diens onderdeel terugkeerde en het diens bedoeling was zonder vergunning afwezig te blijven; dat hij sedertdien opzettelijk tezamen met S. voortdurend zonder vergunning afwezig is gebleven totdat, nadat hij zich met S. naar Duitsland had verwijderd, zich op 11 april 1957 te Koblenz tezamen met S. bij de Duitse politie heeft gemeld en zij vervolgens te omstreeks 18.30 uur door deze zijn aangehouden waarna, na teruggeleiding door de Duitse politie, hij met S. op 13 april 1957 te omstreeks 16.00 uur te Vaals door de Koninklijke Marechaussee is aangehouden;

2e. S., oud 19 jaar, als beklagde:

dat hij op 8 april 1957 te 23.00 uur, dienende als matroos der 2e klasse bij de Artillerieschool te Den Helder opzettelijk ongeoorloofd niet van passagieren aldaar is teruggekeerd; dat hij er zich van bewust was, dat de electromonteur der 1e klasse P. op voornoemd tijdstip opzettelijk ongeoorloofd niet van passagieren naar diens onderdeel terugkeerde en het diens bedoeling was zonder vergunning afwezig te blijven; dat hij sedertdien opzettelijk tezamen met P. voortdurend zonder vergunning afwezig is gebleven totdat, nadat hij zich met P. naar Duitsland had verwijderd, zich op 11 april 1957 te Koblenz tezamen met P. bij de Duitse politie heeft gemeld en zij vervolgens te omstreeks 18.30 uur door deze zijn aangehouden waarna, na teruggeleiding door de Duitse politie, hij met P. op 13 april 1957 te omstreeks 16.00 uur te Vaals door de Koninklijke Marechaussee is aangehouden;

Overwegende, dat ten processe aanwezig zijn en voorgelezen:

a. Een uittreksel scheepsjournaal van Hr. Ms. „Sneek” houdende o.m.:

9 april 1957 te Den Helder: mankerend sedert 8 april 1957, 23.00 uur elctromonteur P.;

12 april 1957, 23.00 uur: de electromonteur P., mankerend sedert 8 april 1957 23.00 uur afgevoerd als deserteur;

b. een uittreksel scheepsjournaal van de Artillerieschool te Den Helder, houdende o.m.:

9 april 1957: mankerend sedert 8 april 1957 te 23.00 uur matroos 2e klasse S.;

12 april 1957, 23.00 uur: voeren af als deserteur matroos der 2e klasse S., mankerend sedert 8 april 1957 te 23.00 uur;

c. een door H. A. Möller, na als tolk te zijn beëdigd in de Nederlandse taal vertaald, in de Duitse taal gesteld, uitwijzingsbevel van de politie-directie te Koblenz dd. 13 april 1957 ten name van P., houdende o.m.:

Op grond van de paragrafen 1, 5 Abs, 6, 8 en 9 van de Verordeningen van de Vreemdelingenpolitie van 22 augustus 1938, (Staatsblad 1 S -1053) en van de paragrafen 48, 49 en 52 van de Politieverordeningwet van 26 maart 1954, wordt U bij deze uit het Bondsgebied uitgewezen.

Motivering:

Op 11 april 1957 meldde U zich zonder geldmiddelen en legitimatiebewijzen bij de Recherche alhier en vroeg om inhechtenisneming. Volgens Uw eigen opgave behoort U tot de Nederlandse Koninklijke Marine en bent U op 8 april 1957 tezamen met Uw vriend, S. van boord van het in Den Helder gelegen schip, Hr. Ms. „Sneek”, uit zucht naar avontuur gedeserteerd, en illegaal zonder de vereiste papieren in de Bondsrepubliek gekomen. Hiermee hebt U de pasvoorschriften van 4 maart 1952 (staatsblad 1 S-290) paragraaf 1 en 2 overtreden.

d. een door Ch. A. Elbers, wachtmeester der Koninklijke Marechaussee dd. 13 april 1957 op ambtseed opgemaakt en getekend proces-verbaal, houdende dat relatant op 13 april 1957 omstreeks 16.00 uur aan de doorlaatpost Vaals, gelegen aan de Nederlands-Duitse grens te en onder de gemeente Vaals van de Duitse politie te Koblenz heeft overgenomen: 1° S.; 2° P., deze personen ter plaatse heeft aangehouden;

Overwegende, dat door de inhoud van vorenstaande bewijsmiddelen, wordende de verklaring van ieder der beklaagden slechts gebruikt tegen hem, die haar heeft afgelegd, ten aanzien van ieder der beklaagden wettig en overtuigend is bewezen, met ieders schuld eraan hetgeen ieder hunner is te laste gelegd, behoevende volgens jurisprudentie van het Hoog Militair Gerechtshof de aanwezigheid van „tijd van oorlog” of „dreigend oorlogsgevaar” niet te worden bewezen vermits terzake kan worden volstaan met de overweging dat het immers van algemene bekendheid is, dat het, ten tijde in de telastelegging vermeld, tijd van oorlog was, terwijl omstandigheden van algemene bekendheid geen bewijs behoeven;

Overwegende, ten aanzien van de qualificatie van de bewezen feiten dat, wat betreft de vraag of de opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid werd beëindigd door de aanmelding bij de Duitse politie dan wel door aanhouding door de Koninklijke Marechaussee deze vraag in laatstbedoelde zin moet worden beantwoord; dat weliswaar de jurisprudentie

de ongeoorloofde afwezigheid beëindigd acht door aanmelding in het buitenland bij een consul of Nederlandse ambassade, die van Regeringswege opdracht hebben om voor terugkeer van de delinquent zorg te dragen, doch de Nederlandse wetten, verordeningen, bevelen enz. geen gelding en zeggingskracht hebben ten aanzien van vreemde autoriteiten, die ten aanzien van zich bij hen meldende vreemdelingen slechts gebonden zijn aan voor hen geldende wetten, verordeningen en bevelen, welke niet in de eerste plaats beogen zich bij hen meldende deserteurs zo spoedig mogelijk naar hun onderdeel te doen terugkeren;

Overwegende, dat het bewezene ten aanzien van ieder der beklaagden behoort te worden gequalificeerd als:

„desertie in tijd van oorlog gepleegd door twee of meer personen, hebbende de schuldige zich naar het buitenland verwijderd”;

Overwegende, ten aanzien van beklaagde P., dat gelet op de ernst van het gepleegde feit, de omstandigheden waaronder het is begaan en de persoon van beklaagde een gevangenisstraf voor de tijd van 40 dagen passend is, terwijl de tijd door hem van 13 april tot 23 mei 1957 in voorarrest doorgebracht geheel in mindering behoort te worden gebracht bij de uitvoering van de op te leggen straf;

Overwegende, ten aanzien van beklaagde S., dat gelet op de ernst van het gepleegde feit, de omstandigheden waaronder het is begaan en de persoon van beklaagde een gevangenisstraf voor de tijd van 96 dagen passend is, terwijl de tijd door hem van 13 april tot 18 juli 1957 in voorarrest doorgebracht geheel in mindering behoort te worden gebracht bij de uitvoering van de op te leggen straf; . . . enz. (Red.).

NASCHRIFT.

(1) De Krijgsraad brengt een verfijning aan in de opvatting dat opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid eindigt bij aanmelding bij enige autoriteit in het buitenland, zoals vroeger gebruikelijk was. Ik verwijs naar mijn opstel „Tijd en plaats van aanvang en einde van ongeoorloofde afwezigheid.”¹⁾ in het bijzonder naar de paragrafen 31 e.v. en naar de daar vermelde jurisprudentie. De Krijgsraad maakt thans een verschil tussen aanmelding bij een Nederlandse consul of ambassade, die van Regeringswege opdracht hebben om deserteurs zo spoedig mogelijk naar hun onderdeel te doen terugkeren enerzijds en aanmelding bij buitenlandse politie, die zodanige opdracht (uiteraard) niet heeft anderzijds. De Krijgsraad laat zich niet uit over geval van arrestatie en overdracht aan een Nederlandse consul of een Nederlandse ambassade in het buitenland. Gelet op de motivering zal de Krijgsraad vermoedelijk geen verschil laten gelden tussen vrijwillige aanmelding bij en overdracht aan een Nederlandse consul.

In mijn aangehaalde opstel wees ik erop dat de geldende jurisprudentie toegeeflijk is voor de beklaagde. Uit artikel 106 W.M.Sr., hetwelk „verwijderen” definieert, zou men kunnen afleiden dat de afwezigheid eerst eindigt wanneer de man terug is op de plaats waar

¹⁾ M.R.T. XL, 1947, blz. 587 e.v.

hij zich ter vervulling van de op hem rustende dienstverplichtingen behoort te bevinden, althans op een plaats waar hij zijn dienstverplichtingen wederom kan vervullen. De dienst is er weinig mede gebaat dat een deserteur ergens in het buitenland overlast bezorgt aan een Nederlandse consul; eerst wanneer hij terug is bij een inrichting van het krijgsmachtonderdeel, waartoe hij behoort, kan hij zijn dienstverplichtingen wederom opvatten en vervullen. Zie § 37 van voormeld opstel.

(2) Terecht heeft de Krijgsraad een stuk in de Duitse taal, hetwelk voor het bewijs gebezigd wordt, door een beëdigde tolk doen vertalen.
W. H. V.

Zeekrijgsraad in Ned. Nieuw Guinea.

Vonnis van 28 juni 1957.

(Uitgespr. 28 juni 1957 — Fiat-executie 28 juni 1957).

President: Kapt. t. Zee P. van Willigen; *Leden:* Kapt. Lt. t. Zee I. Bink, Lt. Kol. Mars. A. M. Luijk, Kapt. Lt. t. Zee J. Toeset en Kapt Lt. t. Zee (AR) A. Bakkes.

Raadsman: Luit. t. Zee 2e kl. (OC) F. Bussemaker.

Botsing, in Ned. Nieuw Guinea, tussen een door beklagde bestuurde jeep en een van links naderende scooter, aan welke beklagde voorrang had moeten geven. Lichamelijk letsel door schuld. Geldbozete.

(W.Sr. art. 308, 24).

DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT IN NEDERLANDS NIEUW GUINEA, in de zaak van de Fiscaal tegen L., oud 26 jaren, gerequireerde, laatstelijk voor de verwijzing naar de Zeekrijgsraad gediend hebbende als Luit. t. Zee (A) 2e kl. (OC),

Gezien: . . . enz.;

Gezien het bevel tot bijeenkomst van de Zeekrijgsraad dd. 15 juni 1957 aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij te Manokwari, althans te Nederlands Nieuw-Guinea, op of „omstreeks 15 januari 1957 des ochtends te omstreeks negen uur als „bestuurder van het vierwielig motorrijtuig KM 20838 daarmede rijdende over de openbare weg, de Beatrixweg, in de richting van de „Verlengde Panoramaboulevard en komende ter hoogte van het kruispunt van die weg met de Fanindiweg, zeer roekeloos en onvoorzichtig, niet zodanig tijdig zijn snelheid heeft verminderd, dat hij het „door hem bestuurde voertuig tijdig voor het kruispunt tot stilstand „kon brengen, zodoende geen voorrang verlenend aan het voor hem „van links over de Fanindiweg op dat kruispunt aankomend verkeer, „aan welk verkeer hij daar ter plaatse voorrang diende te verlenen, met „het gevolg dat dit voertuig in botsing kwam met een scooter, bestuurd „door G. J. Bos, die op dat voertuig over de Fanindiweg het kruispunt „was genaderd uit voor hem, beklagde, linkse richting, en voornoemde

„Bos daarbij zodanig letsel bekwam, dat hij geruime tijd zijn beroeps-
„bezigheden van employé bij de Nieuw-Guinea Im- en Export Mij.
„N.V. niet heeft kunnen verrichten.”

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat ten processe, zakelijk gerelateerd, heeft verklaard:
L., oud 26 jaren, als beklagde:

dat hij op 15 januari 1957 des ochtends te omstreeks negen uur als bestuurder van het vierwielig motorrijtuig KM-20838 te Manokwari reed over de openbare weg, de Beatrixweg, in de richting van de Verlengde Panoramaboulevard; dat toen hij ter hoogte van het kruispunt van de Beatrixweg met de Fanindiweg was gekomen, hij terugschakelde naar de tweede versnelling, zodat zijn snelheid toen zeker niet hoger is geweest dan 25 à 30 km per uur, dat terwijl hij op het punt stond het kruispunt over te steken, hij links van zich, vanuit de Fanindiweg, een scooter zag naderen; dat het hem bekend was dat hij het verkeer dat voor hem van links komt voorrang moet verlenen en dat hij daarom dan ook remde; dat zijn wagen echter doorgleed tot over het kruispunt; dat het gevolg hiervan was dat de scooter hem midden op de weg in de flank aanreed; dat hij bij het naderen van het kruispunt tweemaal of driemaal heeft geclaxonneerd; dat hij niet heeft gehoord dat dit signaal werd beantwoord; dat het gevolg van deze botsing was dat de bestuurder van de scooter, de heer G. J. Bos, employé van de NIGIMIJ, zodanig letsel bekwam, dat deze in het DVG-hospitaal te Manokwari moest worden verpleegd van 15 januari 1957 tot 28 januari 1957;

Overwegende, dat ten processe aanwezig is en voorgelezen:

1. uit het op 30 januari 1957 door Lambertus Marius Georgius Gallas, hoofdagent van politie 2e klasse bij het korps Algemene Politie te Manokwari te Nederlands Nieuw Guinea op ambtseed opgemaakte proces-verbaal, houdende de verklaring van Gerrit Jan Bos, luidende, zakelijk gerelateerd:

dat hij reed vanuit de Fanindiweg in de richting van het kantoor van het Hoofd van Plaatselijk Bestuur alhier op zijn scooter met een vaart van ongeveer 35 km per uur; dat hij, voor het kruispunt Fanindiweg-Beatrixweg aangekomen, zijn vaart verminderde; dat hij na eerst een paar keren te hebben geclaxonneerd, alsmede eerst naar links en dan naar rechts te hebben gekeken en geen tegenligger zag aankomen, weer gas gaf; dat hij bij bedoeld kruispunt aangekomen, plotseling rechts van zich — dus vanuit Beatrixweg — een marinejeep zag aankomen en dat hij wat toen hierna gebeurde, niet meer weet; dat hij zich niet kan herinneren hoe de aanrijding zich heeft afgespeeld; evenzo juiste datum en uur;

Post alia:

Overwegende, dat het bewezene behoort te worden gequalificeerd als:

„aan zijn schuld te wijten zijn dat een ander zodanig lichamenlijk
„letsel bekommt waaruit tijdelijke verhindering in de uitoefening zijner
„beroepsbezigheden ontstaat”;

Overwegende, dat de krijgsraad bij toepassing van vrijheidsstraf als hoofdstraf gevangenisstraf van niet meer dan drie maanden zou hebben opgelegd;

Overwegende, dat gelet op de ernst van het gepleegde feit, de omstandigheden waaronder het is begaan en de persoon van beklaagde, een geldboete van eenhonderd gulden passend is; . . . enz. (*Red.*).

Zeekrijgsraad in Ned. Nieuw Guinea.

Vonnis van 27 augustus 1957.

(Uitgespr. 27 augustus 1957 — Fiat executie 3 september 1957).

President: Kapt. t. Zee P. van Willigen; *Leden:* Kapt. Lt. t. Zee (T)

C. A. Brinkhuis, Lt. Kol. d. Mars. A. M. Luijk, Kapt. Lt. t. Zee J. Toeset, Kapt. Lt. t. Zee (AR) A. Bakkes.

Raadsman: Luit. t. Zee (T) 2e kl. **3**. A. J. v. d. Krogt.

Achterzeilen in Hong Kong. Geen (strafbare) schuld nu aangenomen wordt dat beklaagde onder de invloed van heroïne in slaap is geraakt en daardoor niet tijdig vóór vertrek van zijn schip aan boord terug kon zijn.

Terugverwijzing naar de C.O. aangezien het niet tijdig aan boord terugkeren en zich blootstellen aan de gevaren van een stad als Hong Kong een (eigenlijk) krijgstuuchtelijk vergrijp oplevert.

(W.M.Sr. art. 96; W.K. art. 2, 58).

DE KRIJGSRAAD VOOR DE ZEEMACHT IN NEDERLANDS NIEUW GUINEA, in de zaak van de Fiscaal tegen R.v.D., oud 19 jaren, gerequireerde, laatstelijk voor de verwijzing naar de Zeekrijgsraad gediend hebbende als hofmeester 1e klasse,

Gezien: . . . enz.;

Gezien het bevel tot bijeenkomst van de Zeekrijgsraad dd. 23 augustus 1957 aan de voet van welk stuk door de Fiscaal aan de beklaagde wordt ten laste gelegd:

„dat hij te Hongkong, dienende als hofmeester 1e klasse aan boord „van Hr. Ms. „Johan Maurits van Nassau”, toen hij in de nacht van „27 op 28 januari 1957 aldaar aan de wal passagierde, zich, in stede „van op het voorgeschreven tijdstip van einde passagieren aan boord „teruggekeerd te zijn, naar een aldaar wonende kennis van hem heeft „begeven en aldaar in slaap is gevallen, tengevolge van welke grove „onachtzaamheid hij niet tijdig voor het vertrek van voormelde bodem „uit Hongkong aan boord is teruggekeerd, door welke afwezigheid in „tijd van vrede hij bedoelde reis van die bodem van Hongkong naar „Nederlands Nieuw Guinea, welke reis aanving in de vroege ochtend „van 29 januari 1957 en waartoe het bevel hem bekend was of rede- „lijkerwijze door hem kon worden vermoed, in haar geheel niet heeft „medegemaakt”;

Gezien: . . . enz.;

Gelet: . . . enz.;

Overwegende, dat ten processe, zakelijk gerelateerd, heeft verklaard: R.v.D., oud 19 jaren, als beklaagde:

dat hij op 27 januari 1957, toen hij diende als hofmeester der eerste klasse aan boord van Hr. Ms. Johan Maurits van Nassau, welke bodem te Hong Kong voor reparatie lag, is gaan passagieren; dat hij, na enkele gelegenheden te hebben bezocht, van plan was terug naar boord te gaan, omdat hij wist dat hij ten 24.00 uur aan boord moest zijn; dat hij, terwijl hij op weg was naar genoemde bodem, zich heeft laten bepraten nog wat te gaan drinken; dat hij zich op dat moment realiseerde dat hij zich niet tijdig meer zou kunnen terugmelden; dat hij zich in de vroege ochtend van maandag 28 januari 1957 met een Chinees meisje naar haar kamer heeft begeven, alwaar hij na wat gegeten te hebben in diepe slaap is gevallen; dat hij toen hij wakker werd zich onmiddellijk naar de haven heeft begeven, waar bleek dat zijn schip de haven reeds verlaten had; dat hij zich enige dagen later vrijwillig heeft gemeld bij een Engels politie-ambtenaar;

Overwegende, dat ten processe de navolgende schriftelijke bescheiden aanwezig zijn:

1. Een extract uit het scheepsjournaal, onder meer luidende:

HW en DW van maandag 28 januari 1957. Bij baksgewijs mankeert hofmeester 1 R.v.D. (21689) sinds 24.00 u.

HW en DW van dinsdag 29 januari 1957. 07.30 Ochtendbaksgewijs. Bepalen zeewacht, voeren Hofm. 1 R. v. D. (21689), afwezig sinds 270157, 24.00, af als deserteur;

2. Een afschrift van de dagelijkse orders van maandag 28 januari 1957 onder meer luidende:

Dagelijkse orders voor maandag 28 januari 1957:

Het schip vertrekt dinsdag 29 januari 1957 ten 07.14 uur naar zee met bestemming Nieuw-Guinea.

Overwegende, dat de aan de beklagde telastegelegde grove onachtzaamheid volgens die telastelegging zou voortvloeien uit het niet tijdig vóór het voorgeschreven tijdstip van einde passagieren aan boord terugkeren, alsmede uit het in slaap vallen bij een te Hong Kong woonachtige kennis;

Overwegende, dat de beklagde tijdens zijn verhoor door de officier-commissaris reeds suggereerde bij het bovenbedoeld bezoek aan die kennis onder invloed van heroïne gebracht te zijn en tengevolge daarvan in slaap gevallen te zijn, dit in verband met het feit dat een politiedokter te Hong Kong hem na zijn terugmelding aldaar zou hebben medegedeeld dat hij onder de invloed van heroïne geweest was;

Overwegende, dat ten processe door de raadsman van beklagde is overgelegd een van de consul te Hong Kong afkomstig telegram, gedateerd 24 augustus 1957, inhoudende onder meer: „Britse politie-, dokter alhier verklaarde dat urine v.D. positief heroïne bevatte.”;

Overwegende derhalve, dat de krijgsraad niet uit de wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft geput dat het door beklagde gepleegde feit te wijten is aan beklagdes grove onachtzaamheid;

Overwegende derhalve, dat door de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde is telastegelegd, zomede zijn schuld daaraan, met uitzondering van het woord „grove”;

Overwegende, dat het bewezene niet in enige wet of verordening strafbaar is gesteld, met name evenmin in artikel 96 wetboek van militair strafrecht, zodat hij daarvan moet worden vrijgesproken;

Overwegende echter, dat de krijgsraad van oordeel is, dat het niet tijdig van passagieren aan boord terugkeren en het in stede daarvan zich blootstellen aan de gevaren van een stad als Hong Kong in strijd is met de militaire tucht en orde en derhalve oplevert een krijgstuuchtelijk vergrijp, zoals dit is omschreven in artikel 2 lid 1 van de wet op de krijgstuucht, zodat met toepassing van artikel 58 van de wet op de krijgstuucht, onder mededeling van alle stukken, de zaak ter verdere behandeling behoort te worden verwezen naar de tot straffen bevoegde commanderende officier; . . . enz. (*Red.*).

NASCHRIFT.

Uit de bewijsmiddelen blijkt dat beklaagde om 24 uur in de nacht van 27 op 28 januari 1957 aan boord terug had moeten zijn; uit de verklaring van beklaagde blijkt dat hij opzettelijk niet op tijd aan boord is teruggekeerd en dat tijdens die aldus opzettelijk aangevangen ongeoorloofde afwezigheid het schip, aan boord waarvan hij diende, de reis is aangevangen waartoe het bevel hem bekend was. M.i. is hier sprake van (opzettelijke) achterzeiling: wanneer de ongeoorloofde afwezigheid opzettelijk is aangevangen, blijft zij opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid tot aan het einde daarvan ¹⁾.

Men zou (voor de door de Krijgsraad aangenomen tijd van vrede) zich op het standpunt kunnen stellen dat later intredende culpa na aanvankelijke dolus alleen dan geen verschil meer uitmaakt, wanneer die dolus tenminste 24 uur heeft geduurd ²⁾ en dat, wanneer de dolus binnen 24 uur in culpa overgaat, culpose ongeoorloofde afwezigheid geldt. Dat zou kunnen verklaren waarom de Krijgsraad, zich klaarblijkelijk op het standpunt stellende dat de aanvankelijke dolus binnen 24 uur in overmacht overgegaan is, geen strafbare achterzeiling aannam maar wèl een krijgstuuchtelijk vergrijp (opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid van minder dan 24 uur).

Nog valt op dat beklaagde heeft verklaard (en bevestiging van de juistheid zal men ongetwijfeld gemakkelijk hebben kunnen verkrijgen) dat hij, nadat hij geconstateerd had dat zijn schip vertrokken was „zich e n i g e d a g e n l a t e r vrijwillig heeft gemeld bij een Engelse „politie-ambtenaar”. Dit vertoont het omgekeerde beeld van de aanvang der afwezigheid: een culpose (of schuldloze) afwezigheid, welke overgaat in een opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid van de duur

¹⁾ Zie § 28 (blz. 591) van mijn opstel „Tijd en plaats van aanvang en einde „van ongeoorloofde afwezigheid” in M.R.T. XL-1947-blz. 587 e.v.

²⁾ Zie van der Hoeven II, blz. 138/139 (geciteerd in mijn in noot 1 vermelde opstel in § 24).

van „enige dagen”. Volgens de jurisprudentie levert dit een afzonderlijk (nieuw) strafbaar feit op ¹⁾. Het is niet duidelijk, waarom de Fiscaal dit aspect van het gebeuren niet afzonderlijk in de tenlastelegging heeft behandeld.

Dit laatste aspect brengt dan voorts nog de vraag naar voren (waarvan de beantwoording uit het vonnis niet te lezen valt) of het onderzoek van de politiedokter, waarbij heroïne in de urine van beklaagde is aangetroffen, heeft plaats gehad onmiddellijk in de morgen van 29 januari 1957, toen beklaagde zijn schip vertrokken zag, of eerst „enige dagen later”, nadat beklaagde zich bij de politie aangemeld had. In het laatste geval zal de constatering van heroïne m.i. niet overtuigend zijn voor het schuldloze verslapen en achterzeilen.

W. H. V.

Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 17 januari 1957 ²⁾.

President: Lt.-Kolonel Mr Stradmeijer; *Leden:* Lt.-Kolonels Vermeer en Timmermans.

Artikel 36 W.V.W. eist niet dat het ongeval heeft plaats gevonden op een weg in de zin van die Wet. Het eerste lid van dit artikel is niet uitsluitend gebonden aan het territoire van het Rijk in Europa.

Anders: H.M.G. (zie sententie, achter het vonnis opgenomen): Aan de W.V.W. in haar geheel moet een werking worden toegekend, beperkt tot het Rijk in Europa. De Wet kan niet van toepassing worden geacht op een feit dat in het buitenland begaan is, ook al zou hierop de delictsomschrijving toepasselijk zijn van een artikel der W.V.W. waarin niet uitdrukkelijk sprake is van verkeer op een weg.

(W.M.Sr. art. 4; W.Sr. art. 5, 307; W.V.W. art. 36).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

enz.;

Post alia:

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van de bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, te weten:

dat hij op 28 augustus 1956 te Ostenholz in Duitsland, als bestuurder van een DAF vrachtwagenauto daarmee heeft gereden over de voor het openbaar verkeer openstaande rijweg, de Panzerstrasse, op welke weg een bord was geplaatst waaruit bleek dat de weg die genaderd werd een voorrangsweg was en met die door hem, beklaagde, bestuurde automobiel hoogst onvoorzichtig die weg, de openbare weg van Celle naar Fallingbostel, over enige afstand naar voor hem, beklaagde, links in de richting naar Celle is opgereden terwijl juist over

¹⁾ Zie H.M.G. v. N.I. sententie van 28 januari 1938, M.R.T. XXXIII, blz. 714.

²⁾ Wij hebben dit vonnis, de daarachter afgedrukte sententie en de noot overgenomen uit „Verkeersrecht” 1957 No 78. (Red. M.R.T.).

die als voorrangsweg aangeduide weg een motorrij wiel bestuurd door H.S. komende vanuit de richting Celle, van nabij kwam aangereden waardoor het aan zijn, beklagdes, grove schuld is te wijten geweest dat een aanrijding tussen beide motorvoertuigen is ontstaan en die H.S. zodanig schedelletsel heeft bekomen dat hij korte tijd daarop is overleden;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gekwalificeerd als:

„Het aan zijn schuld bij gelegenheid van een aanrijding met een „door hem bestuurd motorrijtuig te wijten zijn van de dood van een „ander, terwijl de dood door die aanrijding is veroorzaakt”;

voorzien en strafbaar gesteld bij art. 36 lid 1 van de Wegenverkeerswet;

Overwegende, dat ten deze de toepasselijkheid van art. 36 eerste lid van de Wegenverkeerswet wordt aangenomen, omdat dit artikel niet eist, dat het ongeval heeft plaats gevonden op een weg in de zin van die wet en art. 36 eerste lid eveneens is te beschouwen als lex specialis ten opzichte van art. 307 van het Wetboek van Strafrecht immers zwaardere straf bedreigende tegen hem aan wie, terwijl hij is bestuurder van een motorrijtuig, waar dan ook, de dood van een ander te wijten is, met zijn schuld daaraan, weshalve de Krijgsraad van mening is, dat art. 36 eerste lid niet zodanig is gebonden aan het territoir van het Rijk in Europa, dat toepassing van art. 4 van het Wetboek van Militair Strafrecht zou zijn uitgesloten:

(enz. Volgt oplegging van zes weken hechtenis, waarvan drie weken voorwaardelijk, met een proeftijd van drie jaar, en zes maanden ontzegging. — Red.).

Hoog Militair Gerechtshof.

Sententie van 26 maart 1957.

President: Mr Doornbos; *Leden:* Lt. Generaals van der Kroon en Mr Schepers, Gen. Maj. Vl. Waarn. Zegers en gep. Kapt. t. Zee van Langeveld (plv.).

(zie het vonnis, hiervóór).

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

enz.;

Post alia:

Gehoord de Advocaat-Fiscaal in zijn schriftuur van eis met conclusie, dat het Hof het vonnis van de eerste rechter zal bevestigen;

Overwegende, dat het Hof het vonnis vernietigt aangezien de Krijgsraad:

- a. beklagde heeft veroordeeld op grond van de Wegenverkeerswet;
- b. artikel 4 van het Wetboek van Militair Strafrecht heeft toegepast;

Overwegende ten aanzien van het sub a gestelde:

dat de Wegenverkeerswet blijkens de aanhef de strekking heeft het verkeer op de wegen te regelen waaronder moet worden verstaan wegen gelegen binnen het Rijk in Europa;

dat derhalve aan deze wet in zijn geheel een werking moet worden toegekend, beperkt tot genoemd territorium zodat deze wet niet van toepassing kan worden geacht op een feit dat in het buitenland is begaan, ook al zou hierop de delictomschrijving van toepassing zijn van een artikel der Wegenverkeerswet waarin niet uitdrukkelijk sprake is van verkeer op een weg;

Overwegende ten aanzien van het sub b gestelde:

dat toepassing van art. 4 van het Wetboek van Militair Strafrecht in het onderhavige geval is uitgesloten omdat niet is tenlastegelegd en derhalve — ook al werd een desbetreffende verklaring in de bewijsmiddelen opgenomen — evenmin kan worden bewezen verklaard dat beklagde zich ten tijde van het plegen van het hem verweten feit in dienstbetrekking buiten het Rijk in Europa bevond, terwijl het in dit artikel sub 2 gestelde niet toepasselijk is;

Post alia:

Overwegende, dat het Hof uit het vonnis overneemt de bewijsmiddelen en de bewezenverklaring;

Overwegende, dat het bewezenverklaarde moet worden gekwalificeerd als:

„*Aan zijn schuld de dood van een ander te wijten zijn*”,

voorzien en strafbaar gesteld bij art. 307 van het Wetboek van Strafrecht;

Overwegende, dat het bewezenverklaarde krachtens § 222 van het Duitse Strafgesetzbuch oplevert een feit waarop in Duitsland straf is gesteld weshalve de Nederlandse strafwet krachtens art. 5 aanhef en sub 2 van het Wetboek van Strafrecht toepasselijk is;

(Enz. Volgt oplegging van zes weken hechtenis, waarvan drie weken voorwaardelijk, met een proeftijd van drie jaar).

Noot 1)

Ingevolge art. 5 W.v.Sr. is de Nederlandse strafwet toepasselijk op de Nederlander, die zich buiten het rijk in Europa schuldig maakt:

2. aan een feit hetwelk door de Nederlandse strafwet als een misdrijf wordt beschouwd en waarop door de wet van het land, waar het begaan is, straf is gesteld.

Welke is nu de betekenis van deze bepaling voor de in de W.V.W. strafbaar gestelde misdrijven, door een Nederlander in het buitenland gepleegd? Hier blijken verschillende standpunten te bestaan:

I. De considerans der W.V.W. luidt: „Alzo Wij in overweging genomen hebben, dat het noodzakelijk is . . . bij de wet regelen te stellen „nopens het verkeer op de wegen . . .”.

Hieruit volgt: a. dat de W.V.W. als geheel zich alleen bezig houdt met het verkeer op de voor het openbaar verkeer openstaande *wegen* (dus niet b.v. op een afgesloten particulier terrein); b. dat de Wet zich beperkt tot in *Nederland* gelegen wegen. Of in een buitenlandse wetgeving al of niet identieke bepalingen staan, is onverschillig; de ratio der Wet sluit uit dat zij buiten Nederland wordt toegepast.

¹⁾ Noot van de annotator van „*Verkeersrecht*” (jaargang 1957, No 78) waaruit wij bovenstaand vonnis en bovenstaande sententie overnamen. (Red. M.R.T.).

Het komt mij voor dat, ten aanzien van art. 36, dit het standpunt van het H.M.G. was.

II. Waar in de W.V.W. van „weg” gesproken wordt, kan dit alleen slaan op in Nederland gelegen wegen. Dit is wat misdrijven betreft o.m. het geval in de artt. 14b en d, 26, 32 en 37. Daarnaast zijn er strafbepalingen waarin „weg” niet als element genoemd is. Deels zijn dit bepalingen ter bescherming van een goede administratie en registratie (10, 14a en c); zij betreffen handelingen die meestal aan een schrijfbureau of in een garage zullen plaats vinden. Deels zijn het echter gedragingen die met rijdende voertuigen gepleegd worden, en bijna uitsluitend op wegen zullen plaats vinden (artt. 30 en 36). Nu echter in deze bepalingen „weg” niet als element van het strafbare feit genoemd is, zou men, uit deze tegenstelling met de andere artikelen, moeten concluderen, dat zij van toepassing kunnen zijn

a. op in *Nederland* buiten de wegen, dus bijv. op een particulier terrein gepleegde feiten;

b. *buiten Nederland* (krachtens art. 5 W.v.Sr.) op feiten, al of niet op wegen gepleegd.

Dit was als ik het goed zie het standpunt van de Krijgsraad, tenminste ten aanzien van art. 36.

Een complicatie bij het vonnis van de Krijgsraad is nog, dat hier art. 4 Mil. Swb. werd aangehaald. Dit artikel luidt: „De Nederlandse „strafwet is, behalve in de gevallen in het Wetboek van Strafrecht „omschreven, toepasselijk op den militair:

„1. die, terwijl hij zich in dienstbetrekking buiten het Rijk in „Europa bevindt, zich aldaar aan enig strafbaar feit schuldig maakt;

„2. die, terwijl hij zich buiten dienstbetrekking buiten het Rijk in „Europa bevindt, zich aldaar schuldig maakt aan een der misdrijven „omschreven in dit Wetboek, of aan enig met zijne betrekking tot de „zee- of landmacht in verband staand ambtsmisdrijf, aan eenige zoo- „danige ambtsovertreding, of aan enig strafbaar feit onder een der „in art. 44 van het Wetboek van strafrecht vermelde omstandigheden.”

De Krijgsraad paste dit artikel toe, het H.M.G. sloot die toepassing uit nu de telastelegging niet repte over het al of niet in dienstbetrekking zijn van beklagde. Het is mij niet duidelijk waarom de Krijgsraad tot toepassing kwam; m.i. had hij, uitgaande van zijn opvatting omtrent art. 36 van de W.V.W., eerst art. 5 W.v.Sr. kunnen toepassen, en in verband daarmee kunnen nagaan of er in het Duitse recht een bepaling bestond, identiek aan art. 36 W.V.W.

III. De strafbepalingen der W.V.W. betreffende op wegen gepleegde misdrijven zijn eveneens van toepassing op wegen in het buitenland, indien aldaar identieke bepalingen bestaan. Nu art. 5 lid 1 W.v.Sr. buitenlanders o.m. beschermt tegen door Nederlanders gepleegde misdrijven, gericht tegen hun leven, gezondheid en bezittingen, is niet in te zien waarom de veiligheid op de buitenlandse weg niet eveneens tegen verkeersmisdrijven van Nederlanders beschermd zou dienen te worden.

Aldus was ten aanzien van art. 32 W.V.W. het standpunt van de

Almelose rechtbank, in deze aflevering onder nr. 77 opgenomen. Wellicht geeft het hoger beroep in deze laatste zaak aanleiding t.z.t. weder op deze kwestie terug te komen. Br.

NASCHRIFT.

(1) *Het is vaste jurisprudentie van de Krijgsraad te Velde Oost om op (daarvoor in aanmerking komende) verkeersongevallen in het buitenland artikel 36 W.V.W. toe te passen. Recente uitspraken terzake vindt men in M.R.T. L (1957) blz. 101 en blz. 451. De Zeekrijgsraad in Nederlands Nieuw Guinea is van een andere opvatting. Men zie het vonnis van die Krijgsraad van 13 april 1956 in M.R.T. XLIX (1956) blz. 450 en mijn naschrift onder dat vonnis.*

Het Hoog Militair Gerechtshof heeft thans het standpunt van de Zeekrijgsraad in Nederlands Nieuw Guinea gehonoreerd.

(2) *Het Hoog Militair Gerechtshof ontkent de toepasselijkheid van artikel 4 W.M.Sr. omdat niet is ten laste gelegd en derhalve evenmin kan worden bewezen verklaard, dat beklaagde zich in dienstbetrekking buiten het Rijk in Europa bevond, terwijl het in dit artikel sub 2 gestelde niet toepasselijk is.*

Vermits het H.M.G. in deze overweging het (gehele) artikel 4 stelt tegenover het sub 2 beschreven gedeelte van dat artikel, schijnt een redelijke uitleg te vorderen dat men aanneemt dat het eerste deel dezer rechtsoverweging slechts op sub 1 van artikel 4 W.M.Sr. betrekking heeft.

Het wil mij voorkomen dat een voorwaarde voor de toepasselijkheid van de strafwet niet in de tenlastellegging behoeft te worden vermeld, zijnde zodanige voorwaarde immers niet een element van het strafbare feit. Aldus expliciet de Hoge Raad in arrest van 30 december 1912 W. 9439, N.J. 1913, 319; aldus impliciet (om twee recente arresten te noemen) H.R. 23 september 1952, N.J. 1953, 1 en H.R. 20 juni 1950, N.J. 1950, 646. Expliciet ook de Krijgsraad te Velde in het Verenigd Koninkrijk, vonnis van 30 augustus 1945, zie VAN DIJK „Wetboek van Militair Strafrecht en Wet op de Krijgstucht” vierde druk, blz. 18. Trouwens: ten aanzien van de in artikel 4, aanhef 2° gestelde voorwaarde maakt het H.M.G. (in één adem en in dezelfde overweging) uit dat het sub 2 gestelde niet toepasselijk is, in stede van te constateren dat de sub 2 beschreven voorwaarden evenmin in de tenlastellegging zijn uitgedrukt.

Bovendien: de jarenlange jurisprudentie van de Zeekrijgsraden buiten het Rijk in Europa en van het Hoog Militair Gerechtshof in Nederlands-Indië, welke terzake van de commune delicten, buiten Nederland gepleegd, op artikel 4 aanhef en 1° ¹⁾ gebaseerd was, heeft (voor zover mij bekend) nimmer geëist dat de tenlastellegging ver-

¹⁾ Weliswaar werd in de vonnissen van de Zeekrijgsraad te Soerabaja gewoonlijk alleen artikel 2 aangehaald en niet (mede) artikel 4, 1° van het Militaire Strafwetboek, maar dat moet gezien worden als een „slijtage”, aangezien immers alle in Nederlands-Indië verblijvende militairen der Zeemacht daar steeds „in dienstbetrekking” verbleven. Men zie terzake Mr D. B. A. Franken in „Een „oud probleem van interregionaal recht” in M.R.T. XXIX, blz. 428.

meldde dat de beklaagde als militair in dienstbetrekking buiten het Rijk in Europa verbleef. Ook de Indonesische Kamer van het (Nederlandse) Hoog Militair Gerechtshof ging hieraan voorbij, zoals o.a. blijkt uit de sententie van 20 mei 1950, M.R.T. XLIII (1950) blz. 623.

Tenslotte: waarom zou wel geëist worden dat de voorwaarde van artikel 4, aanhef 1° in de tenlastelegging vermeld is, terwijl het Hof (conform de vaste jurisprudentie van de H.R., zie boven) die eis niet stelt aan de van gelijke strekking zijnde voorwaarde van artikel 5 W.Sr., hetwelk het Hof klaarblijkelijk toepaste?

(3) De annotator van „Verkeersrecht” verklaart dat het hem niet duidelijk is waarom de Krijgsraad tot toepassing van artikel 4 W.M.Sr. kwam, waar de Krijgsraad immers artikel 5 W.Sr. had kunnen toepassen.

Voor de militaire jurist is de keuze van de Krijgsraad duidelijk: dit artikel houdt verband met de exterritorialiteit van de militairen, die zich in dienstbetrekking in het buitenland bevinden. Als de ontvangende staat, uit internationale courtoisie, zich onthoudt van de berechting van op zijn grondgebied verblijvende vreemde militairen, moet daartegenover staan dat het thuis-land van die vreemde militairen deugdelijke maatregelen voor berechting heeft getroffen. Die maatregelen moeten — uiteraard — verder reiken dan de voorwaarden voor de toepasselijkheid van het Nederlandse strafrecht op burgers, welke toepasselijkheid voor in het buitenland gepleegde delicten geen primaire, doch slechts een aanvullende regeling inhoudt. Voor de militairen in dienstbetrekking in het buitenland is voor strafbaarheid geen voorwaarde dat de locale wet straf bedreigt, noch dat het feit volgens de Nederlandse wet een misdrijf is.

Het ligt voor de hand ¹⁾ dat de militaire rechter niet voor Nederlandse misdrijven waarop in het buitenland straf gesteld is, artikel 5 W.Sr. gaat toepassen en voor de andere delicten artikel 4 W.M.Sr.; het onderzoek naar de locale strafwet is, door de ruimere strekking van artikel 4 W.M.Sr. overbodig geworden en het zou irreëel zijn om dan toch dat onderzoek in te stellen, alleen maar om het vonnis te kunnen tooien met artikel 5 W.Sr. in plaats van het altijd-passende artikel 4 W.M.Sr.

W. H. V.

Krijgsraad te Velde Oost.

Vonnis van 14 maart 1957.

President: Kolonel Mr H. H. A. de Graaff; Leden: Majoor H. P. Wiegman en Majoor G. A. van den Bergh.

Raadsman: Kapt. A. Wagenaar.

Opdracht, gegeven door een *maréchaussée* 1e klasse aan een *dpl.* soldaat, om, in verband met tevoren gepleegd onkrijgstuchtelijk gedrag, zijn legitimatiebewijs te tonen.

¹⁾ Zie mijn naschrift bij vonnis van de Krijgsraad te Velde Zuid van 3 juni 1953, M.R.T. XLVII (1954), blz. 398 v.

Geen strafbaar feit vermits de maréchaussée 1e klasse in burger gekleed was en zich niet als meerdere heeft kenbaar gemaakt.

De aan de tenlastelegging ten grondslag liggende gedragingen leveren echter wel een (eigenlijk) krijgstuchtelijk vergrijp op. Terugverwijzing deswege naar de commanderende officier.

(W.M.Sr. art. 67, 1°, 114; W.K. art. 58).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE OOST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen Th. J. K., geboren 28 mei 1936, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst bij de Koninklijke Landmacht, althans als militair in de zin der wet ¹⁾, op of omstreeks 6 december 1956 in een personentrein van de Nederlandse Spoorwegen op het baanvak Nijmegen—Vierlingsbeek, in elk geval in Nederland,

„1e. heeft geweigerd en/of opzettelijk heeft nagelaten te gehoorzamen aan het hem toen aldaar door zijn meerdere de marechaussee 1e klasse M. van den Born gegeven dienstbevel zijn legitimatiebewijs Koninklijke Landmacht te tonen (welk dienstbevel hem toen aldaar werd gegeven aangezien beklaagde zich op het Station der Nederlandse Spoorwegen te Nijmegen onkrijgstuchtelijk had gedragen), hebbende hij toen aldaar naar aanleiding van voormeld dienstbevel tegen voornoemde meerdere gezegd: „dit bewijs heb ik ingeleverd bij de sergeant van de week” of dergelijke woorden, en voorts opzettelijk voormeld bevel niet terstond opgevolgd, terwijl hij in werkelijkheid voormeld legitimatiebewijs, naar hij wist, wel bij zich had;

„2e. heeft geweigerd en/of opzettelijk heeft nagelaten te gehoorzamen aan het hem toen aldaar door zijn meerdere de marechaussee 1e klasse M. van den Born gegeven dienstbevel zijn legitimatiebewijs Nederlandse Spoorwegen te tonen hebbende hij toen aldaar opzettelijk naar aanleiding van voormeld bevel (hetwelk hem toen aldaar gegeven werd omdat hij, beklaagde, beweerde zijn legitimatiebewijs Koninklijke Landmacht — hetwelk van hem gevorderd werd in verband met zijn onkrijgstuchtelijk gedrag — niet bij zich te hebben) tegen voornoemde meerdere gezegd: „U bent niet van de Spoorwegen, de conducteur heb ik het zo juist laten zien, dus U hebt daar niets mee te maken” of dergelijke woorden en voorts opzettelijk voormeld bevel niet terstond opgevolgd”;

Overwegende, dat uit een ten processe aanwezige Justitiële verklaring op 24 december 1956 opgemaakt en getekend door de commandant van de Staf Compagnie van het 423ste Bataljon Infanterie onder

¹⁾ Aangezien het hier een tenlastelegging van opzettelijke ongehoorzaamheid betreft, is dit alternatief overbodig aangezien het tenlastegelegde daardoor zou ophouden een omschrijving van opzettelijke ongehoorzaamheid te geven. Een Maréchaussée 1e klasse is immers niet de meerdere van „een militair in de zin der wet”. (Red.).

meer blijkt dat beklaagde op genoemde datum sedert 4 april 1956 als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht;

Overwegende, dat de Krijgsraad niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft geput, dat beklaagde het hem telastegelegde heeft gepleegd, zodat hij daarvan moet worden vrijgesproken;

Overwegende dienaangaande, dat de in de tenlastelegging bedoelde marechaussee van den Born tijdens het ten laste gelegde in burger was gekleed en zich niet heeft kenbaar gemaakt als meerdere in de zin van het Militaire Straf- en Tuchtrecht, terwijl ook niet is gebleken dat beklaagde wist of had moeten begrijpen met een meerdere in rang te doen te hebben, hebbende van den Born met betrekking tot het ten laste gelegde ten processe zelfs verklaard niet zozeer als militaire meerdere dan wel als marechaussee te hebben willen optreden; op grond van welk een en ander de Krijgsraad van oordeel is dat niet bewezen is dat beklaagdes opzet gericht was op het feit, dat de in de ten laste legging bedoelde bevelen tot hem gericht werden door een militaire meerdere;

Overwegende, dat de Krijgsraad echter van oordeel is, dat de gedragingen welke aan de telastelegging ten grondslag liggen in strijd zijn met de militaire tucht en orde en derhalve opleveren een krijgstuchtelijk vergrijp, zoals dit is omschreven in artikel 2 lid 1 van de Wet op de Krijgstucht, zodat met toepassing van artikel 58 van de Wet op de Krijgstucht onder mededeling van alle stukken de zaak ter verdere behandeling behoort te worden verwezen naar de tot straffen bevoegde commanderende officier;

[Dictum: Verklaart niet bewezen hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd; spreekt hem daarvan vrij; verwijst de zaak onder mededeling van alle stukken naar de tot straffen bevoegde commanderende officier.

— Red.].

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 13 februari 1957.

President: Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Lt.-Kol. P. A. van Rossum en Majoor S. C. Brands.

Raadsvrouw: Mevrouw Mr N. J. Nanning-Groenemeyer.

Als reserve-kapitein der Militaire Administratie gelden uit de kas verduisterd en een gefingeerde boeking in het kasboek gemaakt ten-einde daardoor te trachten de verduisteringen te bemantelen.

(1) verduistering als ambtenaar in zijn bediening; (2) verduistering met gebruikmaking van gelegenheid hem door zijn ambt geschonken; (3) valsheid in geschrift.

Drie jaar gevangenisstraf met aftrek (in hoger beroep verminderd tot twee jaar) en ontslag zonder ontzetting.

(W.M.Sr. art. 23; W.Sr. art. 225, 321, 359).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen S., geb. 17 juli 1917, reserve-kapitein, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als reserve kapitein der Militaire Administratie „bij de Koninklijke Landmacht, krachtens overeenkomst als bedoeld „in Legerorder 1952 no. 24 L-LM, derhalve als militair ambtenaar in „de zin der wet, in de functie van administrateur van het Luchtdeel- „artillerieschietkamp te Den Helder, aldaar in de periode van 16 april „1953 tot 23 juli 1956, althans in het jaar 1956:

„I. op diverse tijdstippen telkenmale opzettelijk gelden, toebeho- „rende aan de Staat der Nederlanden, althans aan een ander dan aan „hem, beklaagde, tot een totaal bedrag van f 20.965,88 (twintig dui- „zend negenhonderd vijf en zestig gulden en acht en tachtig cent), „althans een aanzienlijk geldsbedrag, welke gelden hij in zijn voor- „melde bediening van administrateur van gemeld schietkamp, derhalve „als comptabel ambtenaar onder zich had, heeft verduisterd, immers „wederrechtelijk heeft onttrokken aan hun/zijn bestemming en ten „eigen bate heeft aangewend;

„II. op diverse tijdstippen in het jaar 1956 telkens opzettelijk „geldsbedragen, toebehorende aan de Belgische Staat, althans aan „anderen dan aan hem, beklaagde, welke gelden hij van de admini- „strateurs van in Den Helder geoefend hebbende Belgische leger- „onderdelen en/of andere Belgische militairen had ontvangen, teneinde „daarmede leveranciers, die aan genoemde onderdelen op credit „voedingsmiddelen hadden geleverd, te betalen, een en ander tot een „gezamenlijk bedrag van f 6105,23 (zes duizend eenhonderd vijf gul- „den en drie en twintig cent), althans een aanzienlijk geldsbedrag, „wederrechtelijk zich heeft toegeëigend, daarbij telkenmale gebruik „makende van de gelegenheid hem door zijn ambt als militair admini- „strateur geschonken;

„III. opzettelijk in het kasboek van het luchtdoelartillerie-schiet- „kamp te Den Helder, lopende over de periode van 8 mei 1956 tot „25 juli 1956, welk kasboek uitsluitend bestemd was tot controle van „de door hem als administrateur van genoemd schietkamp gevoerde „administratie, althans bestemd was om tot bewijs te dienen van het „feit, dat de daarin vermelde bedragen op de daarin genoemde tijd- „stippen voor de daarin aangegeven doeleinden waren betaald of ont- „vangen, op pagina 10 valselijk voor „burgerlonen” in uitgaaf heeft „gesteld de post van f 16.152,06 (zestien duizend eenhonderd twee en „vijftig gulden en zes cent), zulks terwijl in werkelijkheid geen uit- „betaling van lonen tot dat bedrag had plaats gehad en deze uitgave „reeds in de maand april 1956 had plaats gevonden en aldaar ook „geboekt was, een en ander met het oogmerk om dit aldus valselijk „opgemaakte geschrift te gebruiken of door anderen te doen gebruiken „als ware het echt en onvervalst, terwijl uit dat gebruik enig nadeel

„nadeel kon ontstaan, immers bij opmaking van het kassaldo het bij „hem bestaande tekort verborgen zou blijven”;

Overwegende, dat uit een justitiële verklaring dd. 26 september 1956, opgemaakt door de Commandant Luchtdoelartillerie-schietkamp te Den Helder blijkt, dat beklagde op gemeld tijdstip sedert 1 augustus 1952 als militair in werkelijke dienst was;

Overwegende, dat beklagde ten processe zakelijk heeft verklaard: ad I dat hij dienende als reserve kapitein der Militaire Administratie, krachtens overeenkomst bedoeld bij Legerorder nr. 24 L-LM, in de functie van administrateur van het Luchtdoelartillerie-schietkamp te Den Helder, aldaar op verschillende tijdstippen in de periode omstreeks december 1955 tot en met omstreeks eind juli 1956, telkens opzettelijk een geldsbedrag, dat afkomstig was uit de rijkskas van dat kamp, welk geld hij in voormelde functie, derhalve als comptabel ambtenaar onder zijn beheer had, tot een totaal bedrag van ongeveer *f* 21.000,— heeft onttrokken aan zijn bestemming, door dit te eigen bate aan te wenden, zonder daartoe recht of toestemming te hebben ontvangen;

ad II dat hij dienende als voormeld, te Den Helder op verschillende tijdstippen gedurende het jaar 1956, telkens opzettelijk, zich geldsbedragen, die hij van de administrateurs, dan wel andere militairen van te Den Helder geoefend hebbende Belgische legeronderdelen had ontvangen, teneinde daarvan leveranciers, die aan bedoelde Belgische onderdelen op crediet levensmiddelen hadden geleverd, te betalen, heeft toegeëigend en voor privé-doeleinden heeft aangewend; dat hij daarbij telkens gebruik heeft gemaakt van de gelegenheid hem door zijn ambt van militair administrateur geschonken; dat hij vanaf medio mei 1953 tot mei 1956 in totaal ongeveer *f* 21.000,— ten nadele van het Belgische leger heeft verduisterd; dat hij om genoemde leveranciers te betalen de onder I genoemde bedragen aan de rijkskas onder I genoemd heeft onttrokken;

ad III dat hij dienende als voormeld, op 19 mei 1956 te Den Helder teneinde het door zijn eerderevermelde frauduleuze handelingen ontstane kastekort te camoufleren, opzettelijk in strijd met de waarheid op blz. 10 van het kasboek van het Luchtdoelartillerie-schietkamp te Den Helder, lopende over de periode van 8 mei 1956 tot 25 juli 1956 een post voor burgerlonen ten bedrage van *f* 16.152.06 in uitgaaf heeft gesteld, terwijl in werkelijkheid gedurende de periode waarover dat kasboek liep een dergelijke uitbetaling niet had plaatsgevonden; dat die uitgave reeds was gedaan en verantwoord in het kasboek over de periode van 15 februari 1956 tot en met 8 mei 1956 en wel op blz. 41; dat die post *f* 48.083.40 bedroeg;

dat de post 241 dd. 19 mei 1956 in het hem ten processe getoonde kasboek (blz. 10), bijlage CMA 85 van het procesverbaal der Koninklijke Marechaussee, Brigade Den Helder No. P 270/56, de door hem valselijk geboekte post is; dat de post 211 dd. 24 april 1956 in het hem ten processe getoonde kasboek over de periode van 15 februari 1956 tot en met 8 mei 1956 (blz. 41), bijlage CMA 84 van laatst-

genoemd procesverbaal, de in werkelijkheid betaalde post burgerlonen is waarover hij heeft verklaard; dat hij wist, dat een dergelijk kasboek een geschrift is bestemd om tot bewijs te dienen van het feit, dat de daarin voorkomende boekingen van inkomsten en uitgaven in werkelijkheid hebben plaatsgevonden; dat hij de valse boeking heeft gedaan met de bedoeling het kasboek te gebruiken als ware de inhoud ervan in overeenstemming met de waarheid; dat het hem bekend was, dat uit dat gebruik uiteraard nadeel kon ontstaan, o.a. voor de Staat der Nederlanden;;

Overwegende, dat als getuige ten processe zakelijk heeft verklaard:

ad I Klaas Punter, Luitenant-Kolonel der Militaire Administratie:

dat hij in zijn hoedanigheid van Hoofdofficier-toegevoegd aan de Controleur van de Militaire Administratie, eerste bureau, te 's-Gravenhage, in het tijdvak van 23 tot en met 25 juli 1956 een controle heeft gehouden over de kas en de administratie van de administrateur van het Luchtdoelartillerie-schietkamp te Den Helder, de reserve-kapitein der Militaire Administratie S.; dat bij deze controle door hem in de door S. beheerde kas een tekort van f 20.965.88 werd geconstateerd;

Post alia:

ad II Willy Joannes Leon Buytaert, Officier van administratie van het Belgische Leger:

dat hij in de tweede helft van juni 1956 in zijn functie van onderluitenant van Administratie bij het 43e Artilleriebataljon van het Belgische Leger, aan de kapitein S., in diens hoedanigheid van korps-administrateur van het Luchtdoelartillerie-schietkamp te Den Helder aldaar een geldsbedrag in Nederlands geld van omstreeks f 3200,— heeft ter hand gesteld, teneinde daarmee de levenranciers van voornoemd Belgisch onderdeel te betalen; dat dit geld eigendom was van het Koninkrijk België; dat hij aan S. geen recht of vergunning heeft gegeven dit geld anders aan te wenden, dan boven aangegeven en met name niet om zich dit geld toe te eigenen en te eigen bate daarover te beschikken;

Post alia:

ad III Johan Barthold Ludwig:

dat een kasboek in de zin van het Reglement van Administratie bij de Koninklijke Landmacht een register — derhalve een geschrift — is, dat dient om daarin op de dag waarop de desbetreffende verrichtingen worden gedaan, alle ontvangsten en uitgaven, de kas van de comptabele betreffende, in te schrijven; dat het kasboek een register is, dat bestemd is om te dienen tot bewijs van de juistheid van de daarin tot uitdrukking gebrachte kasmutaties; dat deze kasmutaties ook aan de hand van het kasboek worden gecontroleerd; dat de bewijstemming van het kasboek nog wordt geaccentueerd door de omstandigheid, dat ingevolge voorschrift onder de maandelijks afsluiting van het kasboek een door de comptabele ondertekende verklaring moet worden gesteld, luidende: „Ondergetekende verklaart, dat vorenstaan-

„de uitgaven werkelijk hebben plaats gehad, dat geen andere gelden „zijn ontvangen, dan de hiervoren geboekte en dat het saldo bij afsluiting van de maand bedraagt f . . . . .”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen — ieder bewijsmiddel slechts gebezigd ten aanzien van het feit en/of de feiten, waarop het betrekking heeft, eerdergenoemde kasboeken slechts gebezigd in verband met de inhoud der overige bewijsmiddelen — wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, voor wat betreft het onder III ten laste gelegde, met dien verstande, dat het kasboek bestemd was om tot bewijs te dienen van het feit, dat de daarin vermelde bedragen op de daarin genoemde tijdstippen voor de daarin aangegeven doeleinden waren betaald of ontvangen;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

- I. „als ambtenaar opzettelijk geld, dat de schuldige in zijne be„dienting onder zich heeft, verduisteren, meermalen gepleegd”;
- II. „verduistering, bij het begaan van welk strafbaar feit de schuldige „als ambtenaar gebruik maakt van gelegenheid hem door zijn „ambt geschonken, meermalen gepleegd”;
- III. „valsheid in geschrift”;

voorzien en strafbaar gesteld bij

- I. artikel 359 junctis artikelen 84 en 57 van het Wetboek van Strafrecht,
- II. artikel 321 junctis artikelen 44, 84 en 57 van het Wetboek van Strafrecht,
- III. artikel 225 van het Wetboek van Strafrecht;

[Volgt: Veroordeling tot een gevangenisstraf voor de tijd van drie jaar, met aftrek van de tijd door hem voor de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in arrest doorgebracht, zijnde van 1 augustus 1956—6 september 1956, en ontslag uit de militaire dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen. — *Red.*].

Hoog Militair Gerechtshof.

Sententie van 7 mei 1957.

President: Mr Doornbos; *Leden:* Vice-admiraal Brouwer, Luitenant-Generaals van der Kroon, Mr Schepers, Generaal-Maj.-Vl.-Waarn. Zegers.

Raadvrouw: Mr N. J. Nanning-Groenemeyer.
(zie het vonnis hiervóór).

HET HOOG MILITAIR GERECHTSHOF,

Gezien: . . . enz.;

Gehoord de Advocaat-Fiscaal in zijn schriftuur van eis met conclusie, dat het Hof het vonnis van de eerste rechter zal bevestigen, met aftrek van het voorarrest;

Overwegende, dat de behandeling dezer zaak in hoger beroep, ook na het aldaar gehouden verhoor van de getuige en de getuigedeskundige, het Hof tot geen andere beschouwingen dan die des eersten rechtens heeft geleid, behoudens ten aanzien van de aan beklaagde opgelegde straf, die aan het Hof te zwaar is voorgekomen;

Overwegende: . . . enz.;

[Dictum: Veroordeelt beklaagde tot gevangenisstraf voor de tijd van twee jaren, met bepaling, dat de tijd door hem voor de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in arrest doorgebracht, zijnde van 1 augustus 1956 tot 6 september 1956 en vanaf 13 maart 1957, bij de uitvoering van de hem opgelegde gevangenisstraf geheel in mindering zal worden gebracht.

Ontslaat beklaagde uit de militaire dienst, zonder intrekking van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen.

Bevestigt het vonnis voor het overige met overneming der gronden. — *Red.*].

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 20 februari 1957.

President: Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Majoor Mr P. C. L. Eschauzier en Kapitein A. J. van Dongen.

Raadman: Mr H. J. J. v. d. Biesen.

Door onvoorzichtigheid met een door beklaagde bestuurde militaire jeep uit de bocht geschoten en tegen een lantaarnpaal aangereden, tengevolge waarvan een achter in de jeep staande gamel met hete koffie naar voren kwam, de deksel eraf schoot en een hoeveelheid hete koffie op het linkerbeen van de naast beklaagde zittende militair een tweedegraadsverbranding veroorzaakte: artikel 36 W.V.W.: aan zijn schuld te wijten zijn dat bij gelegenheid van een botsing een ander lichamenlijk letsel bekomt.

(W.V.W. art. 36).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen G.M.v.d.A., geboren 1 oktober 1936, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als dienstplichtig soldaat bij de 932e Afdeling „Lichte Luchtdoelartillerie Territoriaal te Den Helder, op 26 november 1956 te Den Helder als bestuurder van een vierwielig militair „motorrijtuig, Jeep KX 33-38, waarmede hij reed over de voor het „openbaar verkeer openstaande weg, de Duinweg, komende uit de „richting Jan Verfaillweg en gaande in de richting Tuintjesweg, hoogst „roekeloos en onvoorzichtig met een snelheid van circa 40 kilometer „per uur, althans met een voor de plaatselijke omstandigheden, te „weten het gladde enigszins bolle asfaltwegdek en de naar hem bekend „was afgesleten gladde banden van het door hem bereden motorrijtuig

„veel te grote snelheid, een tweetal in deze weg achter elkaar liggende „bochten heeft genomen, met het aan deze roekeloosheid en onvoorzichtigheid, mitsdien aan zijn, beklagdes, schuld te wijten gevolg, „dat hij met het door hem bestuurde motorrijtuig, waarin zich een „gamel met hete koffie bevond, geheel aan de linkerzijde van de weg „is geraakt, en aldaar tegen een lantaarnpaal en op betonnen palen is „gebotst, door welke botsing de gamel met koffie naar voren schoot „en de deksel eraf vloog, daarbij de naast hem, beklagde, in het „motorrijtuig zittende korporaal J. H. Hermans de hete koffie over „zijn linkerbeen kreeg en daaraan tweedegraadsbrandwonden opliep, „tengevolge waarvan Hermans circa twee weken ziek is geweest”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklagde ten processe zakelijk heeft verklaard: dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als dienstplichtig soldaat van de Koninklijke Landmacht, ingedeeld bij de 932e Afdeling Lucht-doelartillerie Territoriaal te Den Helder, op 26 november 1956 omstreeks 11.30 uur als bestuurder van een vierwielig militair motorrijtuig, type Jeep KX 33-38 (met terreinbanden), daarmede reed over de voor het openbaar rij- of ander verkeer openstaande weg, de Duinweg, te Den Helder, komende uit de richting Jan Verfaillweg en gaande in de richting van de Tuintjeweg; dat de Duinweg een smalle, bochtige weg is met een asfaltwegdek, dat enigszins bol is; dat het wegdek nat was; dat hij reed met een snelheid van naar schatting 20 tot 25 mijl per uur door een tweetal in deze weg achter elkaar liggende bochten; dat zijn voertuig aan het einde van de tweede bocht, die voor hem naar links liep is geslipt; dat hij niet kon voorkomen dat hij geheel aan de linkerzijde van de weg raakte en tegen een aldaar staande lantaarnpaal en op een paar betonnen paaltjes in de berm van de weg botste; dat door deze botsing de gamel met koffie, die zich achter in de jeep bevond, naar voren is geschoven en de deksel van deze gamel is gevlogen; dat toen de naast hem zittende korporaal J. H. Hermans een scheut hete koffie uit die gamel over zijn linkerbeen kreeg, waardoor deze brandwonden opliep; dat hij tevoren reeds nieuwe banden voor deze jeep had aangevraagd, omdat de oude te glad waren;

Post alia:

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„aan zijn schuld bij gelegenheid van eene botsing met een door den „schuldige bestuurd motorrijtuig te wijten zijn, dat een ander zoodanig „lichamelijk letsel bekommt, waaruit tijdelijke verhindering in de uit- „oefening zijner ambtsbezigheden ontstaat, terwijl dat letsel door de botsing is veroorzaakt”,

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 36 jo 45 van de Wegenverkeerswet, artikel I van het Koninklijk Besluit dd. 1 april 1953 S 167;

[Volgt: veroordeling tot betaling van een geldboete van f 25.— bij gebreke van betaling en verhaal te vervangen door hechtenis voor de tijd van 15 dagen. — *Red.*].

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 27 februari 1957.

President: Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Lt.-Kol. L. C. Onderstal en Lt.-Kol. C. P. J. W. Hafkemeijer.

Raadsman: Mr J. A. Hannivoort.

Als wachtmeester opdracht hebbende een radartoestel weg te brengen, van de route afgeweken en een omweg gemaakt; opzettelijke ongehoorzaamheid.

(W.M.Sr. art. 114).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen A.S., geboren 16 augustus 1921, wachtmeester, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij, dienende als beroepswachtmeester bij het Depot Lucht-„doelartillerie te Ossendrecht, op 14 november 1956, in tijd van oor-„log, te Tilburg, althans in de provincie Noord-Brabant, een hem de „vorige dag door de 1e-Luitenant Schellenbach gegeven bevel om op „14 november 1956 met een militair motorrijtuig een radartoestel van „Ossendrecht naar Utrecht te vervoeren, welk bevel naar hij wist „inhiel, dat deze reis langs de kortste route, derhalve via Zaltbommel-„Vianen moest worden gemaakt, eigendunkelijk heeft overschreden „door met genoemd motorrijtuig van 's-Hertogenbosch te rijden via „Grave en Alverna, waar hij niets te maken had”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard: dat hij tijdens het hiernavolgende als beroepswachtmeester in werkelijke dienst was bij de Koninklijke Landmacht, ingedeeld bij het Depot Luchtdoelartillerie te Ossendrecht; dat hij en de wachtmeester d. S. ¹⁾, eveneens behorende tot voornoemd Depot, op 13 november 1956 van de 1e-Luitenant Schellenbach van genoemd Depot opdracht kregen om de volgende dag ieder met een truck met chauffeur respectievelijk een radarapparaat en een vuurleidingstoestel over te brengen van Ossendrecht naar Utrecht; dat zij op 14 november 1956 op weg naar Utrecht tussen Breda en Tilburg gestopt zijn; dat hij toen met de wachtmeester d. S. afsprak dat zij van den Bosch via Grave, Nijmegen en Arnhem naar Utrecht zouden rijden inplaats van via Zaltbommel en Vianen; dat hij uiteraard wist dat hij langs de korste route naar Utrecht moest rijden en dat hij niet gerechtigd was zijn truck over Grave te laten rijden, welke route een heel eind om was; dat hij echter achter de wachtmeester d. S. aan is blijven rijden toen deze met zijn truck naar den Bosch de weg naar Grave en Nijmegen insloeg; dat zij voorbij Grave in Alverna zijn gestopt, alwaar hij een kopje koffie is gaan drinken; dat zij na ongeveer 3 kwartier doorgereden zijn via Nijmegen en Arnhem naar Utrecht;

¹⁾ Zie het hiervóór afgedrukte vonnis. (Red.).

Post alia:

Overwegende, dat een ambtsedig proces-verbaal dd. 18 december 1956 opgemaakt en gesloten door Arie Ros, wachtmeester der Koninklijke Marechaussee behorende tot de Brigade Ossendrecht zakelijk inhoudt als verklaring van: Eduard d. S.:

dat hij op 14 november 1956 in opdracht van de luitenant Schellenbach van de legerplaats Ossendrecht een vuurleidingstoestel naar Utrecht moest brengen, waartoe hij de beschikking kreeg over een DAF-drietonner met chauffeur; dat zij op genoemde datum met deze DAF in de richting 's-Hertogenbosch zijn gereden; dat zij gevolgd werden door een tweede DAF-drietonner, waarin de wachtmeester S. en een soldaat-chauffeur waren gezeten; dat genoemde wachtmeester eveneens naar Utrecht moest om een radarapparaat weg te brengen; dat zij in de omgeving van Breda gestopt zijn; dat hij met de wachtmeester S. besprak dat zij in Alverna, gelegen tussen Grave en Nijmegen koffie konden gaan drinken; dat zij gekomen te 's-Hertogenbosch de weg ingeslagen zijn die naar Nijmegen leidt; dat hij zag dat S. hen volgde; dat zij aangekomen te Alverna nabij een café gestopt zijn om een middagpauze te houden; dat zij vanaf Nijmegen de weg gevolgd hebben naar Arnhem en tenslotte van Arnhem naar Utrecht zijn gereden; dat de afstand naar Utrecht via Nijmegen en Arnhem aanmerkelijk groter was dan van 's-Hertogenbosch rechtstreeks naar Utrecht;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„opzettelijke ongehoorzaamheid gepleegd in tijd van oorlog”, voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 114 van het Wetboek van Militair Strafrecht;

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de tijd van een maand, voorwaardelijk, proeftijd een jaar. — *Red.*].

Krijgsraad te Velde West.

Vonnis van 27 februari 1957.

President: Kolonel Mr Dr J. P. van Erk; *Leden:* Lt.-Kol. L. C. Onderstal en Lt.-Kol. C. P. J. W. Hafkemeijer.

Raadsman: Mr J. A. Hannivoort.

Bevel aan een mindere met overschrijding van zijn bevoegdheid: als wachtmeester opdracht hebben een vuurleidingstoestel weg te brengen, aan de hem toegevoegde soldaat-chauffeur opdracht gegeven van de route af te wijken en een omweg te maken waardoor beklaagde in staat was een familielid te bezoeken.

(W.M.Sr. art. 140).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE WEST,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen E.d.S., geboren 13 januari 1931, beroepswachtmeester, beklaagde, Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij dienende als beroeps wachtmeester bij het Depot Luchtdeel-artillerie te Ossendrecht, op 14 november 1956 in de omgeving van „Tilburg, althans in de provincie Noord-Brabant, opzettelijk met over-schrijding van zijn bevoegdheid, althans in een aangelegenheid vreemd „aan de belangen van de dienst, aan de soldaat M. A. Vullings, die „hem als chauffeur van een militair motorrijtuig was toegevoegd in „verband met een hem de dag tevoren verstrekte opdracht om een „vuurleidingstoestel van Ossendrecht naar Utrecht te vervoeren, heeft „bevolen met dat motorrijtuig via Grave-Nijmegen-Arnhem te rijden „in, instede van langs de voorgeschreven kortste route via Zaltbommel, „een en ander met het oogmerk om een privé-bezoek aan de plaats „Alverna, nabij Grave te brengen, waardoor een omweg van circa 77 „kilometer werd gemaakt”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe zakelijk heeft verklaard:

dat hij, terwijl hij in werkelijke dienst was als beroepswachtmeester van de Koninklijke Landmacht, ingedeeld bij het Depot Luchtdeel-artillerie te Ossendrecht, op 14 november 1956 in het naar hij wist aan de Staat der Nederlanden toebehorende en bij de 138e Afdeling Zware Luchtdeelartillerie te Ossendrecht ingedeelde militaire motorrijtuig KO 03.51 dat toen bestuurd werd door de soldaat M. A. Vullings, reed; dat achter die wagen een vuurleidingstoestel gekoppeld was; dat hij de vorige dag opdracht gekregen had om dit toestel over te brengen van Ossendrecht naar Utrecht; dat hij, rijdende tussen Tilburg en 's-Hertogenbosch aan de soldaat Vullings opdracht heeft gegeven om na den Bosch niet rechtstreeks naar Utrecht te rijden, zoals in diens rij-opdracht stond, maar via Grave, Nijmegen en Arnhem; dat hij even later nadat zij na den Bosch reeds in de richting Nijmegen waren afgeslagen, toen tegen Vullings heeft gezegd dat hij in Alverna in de buurt van Grave een bezoek wilde brengen bij een neef; dat hij uiteraard wist dat Vullings zich had te houden aan de route, zoals die in de rij-opdracht stond omschreven n.l. van den Bosch rechtstreeks naar Utrecht via Zaltbommel en waarop Vullings hem, toen hij deze dat bevel gaf, nog uitdrukkelijk attent maakte alsmede op het feit dat de afstand via Nijmegen veel groter was dan wanneer zij rechtstreeks van den Bosch naar Utrecht reden; dat hij wist dat hij niet bevoegd was om Vullings van de in diens rij-opdracht voorgeschreven route te doen afwijken;

Overwegende, dat als getuige ten processe zakelijk heeft verklaard:
Marinus Antonius Vullings:

dat hij op 14 november 1956 omstreeks 08.00 uur reed als bestuurder van het militaire motorrijtuig KO 03-51, DAF drietonner, met daarachteraan een vuurleidingstoestel gekoppeld, over de weg

Tilburg—'s-Hertogenbosch ; dat hij van Ossendrecht kwam en op weg was naar Utrecht; dat hij de vorige dag opdracht had gekregen tot die rit van zijn M.T.O.O. de wachtmeester Nelemans; dat, terwijl zij reden als bovengenoemd, de naast hem zittende en bij het vuurleidingstoestel behorende wachtmeester d. S. hem opdracht gaf om niet over den Bosch, Zaltbommel zijnde de korste weg, naar Utrecht te rijden, maar via Grave, Nijmegen en Arnhem; dat hij toen tegen de wachtmeester d. S. heeft gezegd dat dat een heel eind om was, maar de wachtmeester bleef bij diens opdracht, die hij toen heeft uitgevoerd; dat de wachtmeester op weg naar Nijmegen hem vertelde dat hij in de buurt van Grave een neef moest bezoeken; dat hij na Grave in Alverna, gestopt is; dat de wachtmeester d. S. toen zei: „Ik ga bij mijn neef eten”; dat zij na ongeveer drie kwartier via Arnhem verder naar Utrecht zijn gereden, een omweg van ongeveer 80 kilometer;

Cornelis Johannes Schellenbach:

dat hij op 13 en 14 november 1956 commandant was van de Verbindings Materieel Groep van het Depot Lucht doelartillerie te Ossendrecht, in welke functie al het verbindingsmaterieel, waaronder vuurleidingstoestellen in genoemde legerplaats, onder hem ressorteerden; dat op 14 november 1956 een vuurleidingstoestel uit Ossendrecht naar Utrecht gebracht moest worden; dat hij in verband daarmee op 13 november 1956 aan de commandant van het vuurleidingstoestel, de wachtmeester d. S. opdracht heeft gegeven dit apparaat naar Utrecht te vervoeren met een truck van de 138e Afdeling Zware Lucht doelartillerie te Ossendrecht; dat hij de terbeschikkingstelling van dit voertuig met chauffeur geregeld had; dat d. S. niet op enigerlei wijze gerechtigd was om de chauffeur van die kortste route te doen afwijken;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

*„als militair opzettelijk met overschrijding van zijn bevoegdheid een „mindere bevelen iets te doen”,
voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 140 van het Wetboek van Militair Strafrecht;*

[Volgt: veroordeling tot een militaire detentie voor de tijd van twee maanden met aftrek van de tijd door hem voor de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in arrest doorgebracht, zijnde een maand en met bevel dat van deze militaire detentie een gedeelte groot een maand voorwaardelijk niet zal worden tenuitvoergelegd; proeftijd een jaar. — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Zuid.

Vonnis van 27 februari 1957.

President: Majoor Mr C. E. E. Fromberg (plv.); *Leden:* Luit.-Kol. W. de Bruyne en Maj. F. G. J. de Waal.

Raadsman: Mr Tj. J. de Vrieze.

Weigeren zich tegen tetanus te laten vaccineren. Geen strafbare opzettelijke ongehoorzaamheid. De Wet Immunisatie Militairen staat de militair, die meent dat zijn gezondheidstoestand daartoe aanleiding geeft, toe een verzoek om vrijstelling van immunisatie in te dienen; de wet verleent daarmede implicite de militair de bevoegdheid in dat geval te weigeren gevolg te geven aan een bevel om zich te laten immuniseren.

Voorts: opzettelijke ongehoorzaamheid door te weigeren zich te laten vaccineren tegen pokken nadat een door hem ingediend rekest tot vrijstelling door de Minister van Oorlog, conform het advies van de commissie van deskundigen, was afgewezen.

(W.M.Sr. art. 114; Wet Immun. Mil. art. 2, 3, 6).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. R., geboren 28 mei 1936, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde na voeging is ten laste gelegd:

„1. dat hij op of omstreeks 12 oktober 1955 te Vught, terwijl hij „als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij het 1e Regiment „Genietroepen, nadat de kapitein A. W. A. van Ede hem opdracht „had gegeven zich naar de officier van gezondheid, althans naar de „Militaire Geneeskundige Dienst te begeven en zich tegen tetanus te „laten vaccineren, althans een injectie tegen tetanus te ontvangen, „heeft geweigerd, althans opzettelijk heeft nagelaten aan dit dienst- „bevel te gehoorzamen, opzettelijk zich niet naar de officier van ge- „zondheid, althans de Militaire Geneeskundige Dienst heeft begeven „en opzettelijk zich niet heeft laten vaccineren, althans inenten, daarbij „zeggende dat hij die rommel niet in zijn bloed wilde hebben;

„2. dat hij op of omstreeks 18 januari 1957 enz.;

„3. dat hij op of omstreeks 16 februari 1957 te 's-Gravenhage, „terwijl hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij Staf „en Stafcompagnie 101 Genie Gevechtsgroep, in ieder geval bij de „Koninklijke Landmacht, nadat de luitenant-kolonel-arts W. Nanning „hem had gelast zich terstond te laten vaccineren tegen pokken, on- „danks het feit dat hem ingevolge de door de Minister van Oorlog in „overeenstemming met het gestelde in de artikelen 2 en 3 van de Wet „Immunisatie Militairen genomen beschikking van 14 december 1954 „Staatscourant no. 1243 daartoe de verplichting was opgelegd en on- „danks het feit, dat hem door of namens de Minister van Oorlog was „medegedeeld dat op zijn request van 19 december 1955, houdende „een verzoek tot vrijstelling van vaccinatie tegen pokken op grond van „geneeskundige bezwaren als bedoeld in artikel 6 van genoemde wet „conform het advies van de in genoemd artikel 6 bedoelde commissie „afwijzend was beslist, heeft geweigerd, althans opzettelijk heeft na- „gelaten aan genoemd dienstbevel te gehoorzamen en zich opzettelijk „niet tegen pokken heeft laten vaccineren, daarbij zeggende dat hij „weigerde zich aan bedoelde vaccinatie te onderwerpen”;

Overwegende dat beklagde, blijkens een zich bij de processtukken bevindende justitiële verklaring dd. 16 februari 1957, opgemaakt door de kapitein B. A. Zohlandt, commandant Staf en Stafcompagnie 101 Genie Gevechtsgroep te Wezep, ten tijde, dat hij het hem ten laste gelegde zou hebben begaan, in werkelijke dienst was;

Met betrekking tot het sub 1 ten laste gelegde:

a. Overwegende dat beklagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat zijn compagniescommandant de kapitein van Ede hem op 12 oktober 1955 opdracht gaf zich naar de officier van gezondheid te begeven om zich tegen tetanus te laten inenten; dat hij daar toen geweigerd heeft aan dat bevel te gehoorzamen en willens en wetens niet naar de officier van gezondheid is gegaan en zich niet heeft laten inenten; dat hij daarbij gezegd heeft, dat hij die rommel niet in zijn bloed wilde hebben; dat hij toen als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij het 1e Regiment Genietroepen;

b. Overwegende dat Alexander Wilhelm Albertus van Ede, oud 43 jaar, reserve-kapitein, commandant 1 - 1e Regiment Genietroepen, wonende te Amsterdam, als getuige door de Officier-Commissaris gehoord, onder meer zakelijk heeft verklaard en met ede bevestigd:

dat hij op 12 oktober 1955 te Vught de tot zijn Compagnie behorende soldaat R. opdracht gaf zich tegen tetanus te laten inenten; dat R. zijn bevel niet opvolgde en zei dat hij liever de gevangenis in ging dan zich te laten inenten;

c. Overwegende dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht hetgeen aan beklagde sub 1 is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan met dien verstande:

„dat hij op 12 oktober 1955 te Vught, terwijl hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij het 1e regiment genietroepen, nadat de kapitein A. W. A. van Ede hem opdracht had gegeven zich naar de officier van gezondheid te begeven en een injectie tegen tetanus te ontvangen, heeft geweigerd aan dit dienstbevel te gehoorzamen, opzettelijk zich niet naar de officier van gezondheid heeft begeven en opzettelijk zich niet heeft laten inenten, daarbij zeggende „dat hij die rommel niet in zijn bloed wilde hebben”;

d. Overwegende dat de Wet Immunisatie Militairen in artikel 6 de militair, die van mening is dat zijn gezondheidstoestand daartoe aanleiding geeft, toestaat een verzoek om vrijstelling van immunisatie in te dienen en daarmee implicite de militair de bevoegdheid verleent in dat geval te weigeren gevolg te geven aan een bevel zich te laten inenten;

e. Overwegende dat de militair derhalve niet onrechtmatig handelt wanneer hij in bedoeld geval weigert zich aan inenting te onderwerpen en zulk een weigering derhalve geen schending oplevert van artikel 114 Wetboek van Militair Strafrecht;

f. Overwegende dat ten processe is komen vaststaan dat beklagde van mening was, dat tegen de voorgenomen inenting voor zijn persoon

ernstige medische bezwaren bestonden, zodat het bewezen verklaarde niet oplevert het in artikel 114 Wetboek van Militair Strafrecht omschreven strafbare feit;

g. Overwegende dat beklagde, waar het bewezen verklaarde ook geen ander strafbaar feit inhoudt, dient te worden vrijgesproken;

Met betrekking tot het sub 2 ten laste gelegde:

a. Overwegende dat de Krijgsraad niet uit wettige bewijsmiddelen de overtuiging heeft bekomen, dat beklagde het hem ten laste gelegde sub 2 heeft begaan, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Met betrekking tot het sub 3 ten laste gelegde:

a. Overwegende dat het in de telastelegging sub 3 voorkomende getal „1243” kennelijk als een schrijffout moet worden beschouwd en dat getal gelezen moet worden als „243”, wordende de beklagde daardoor in zijn verdediging niet geschaad;

b. Overwegende dat beklagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat op 16 februari 1957, terwijl hij als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij de Staf en Stafcompagnie van de 101e Genie Gevechtsgroep, de luitenant-kolonel-arts Nanning hem te 's-Gravenhage opdracht gaf zich terstond te doen vaccineren tegen pokken;

dat hij toen geweigerd heeft aan dat bevel te gehoorzamen met de woorden „Ik weiger mij hieraan te onderwerpen”; dat hij in december 1955 per request aan de Minister van Oorlog verzocht om vrijstelling van immunisatie in verband met geneeskundige bezwaren; dat hij op 16 januari 1957 van zijn compagniescommandant vernam, dat de Minister op dat verzoek afwijzend had beslist;

c. Overwegende dat het ten processe overgelegde ambtsedig procesverbaal nr. P. 48-57, opgemaakt en gesloten te 's-Hertogenbosch op 18 februari 1957 door Johannes Hendrikus Bolder, opperwachtmeester der Koninklijke Marechaussee, behorende tot de brigade 's-Hertogenbosch, onder meer zakelijk inhoudt:

als verklaring van Willem Nanning, oud 45 jaar, luitenant-kolonel-arts, aan verbalisant:

dat hij op 16 februari 1957 aan de soldaat J. R. opdracht gaf zich terstond ter plaatse te doen vaccineren; dat R. hem antwoordde: „Ik weiger mij hieraan te onderwerpen”;

d. Overwegende dat in de Staatscourant 1954 nr. 243 is opgenomen een beschikking van de Minister van Oorlog van 14 december 1954 onder no. Conf. La. D. 254 luidende:

„De Minister van Oorlog,

„Gelet op de artikelen 2 en 3 van de Wet Immunisatie Militairen „Staatsblad 1953 nr. 432;

„Gezien de adviezen van de Commissie van deskundigen, bedoeld „in artikel 3 der Wet voornoemd, beiden van 21 April 1954, betreffende de primo- en revaccinatie tegen pokken;

„Besluit:

„Overeenkomstig de beide voormelde adviezen aan de militairen „van de Koninklijke Landmacht en de Koninklijke Luchtmacht de

„verplichting op te leggen zich te onderwerpen aan primo-vaccinatie „en re-vaccinatie tegen pokken;”

e. Overwegende dat ten processe is overgelegd en aan beklaagde voorgehouden een door de commandant van de 107e Kipautocompagnie voor eensluidend getekend afschrift van een beschikking van de Minister van Oorlog dd. 1 september 1956, waarin de Minister beschikkend op het request dd. 19 december 1955 van de dienstplichtige soldaat J. R., houdende verzoek om vrijstelling van de immunisatie in verband met geneeskundige bezwaren, besluit het verzoek van requestant in overeenstemming met het advies van de commissie bedoeld in artikel 6 van de Wet Immunisatie Militairen af te wijzen en zulks ter kennis brengt van betrokkene;

f. Overwegende dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht hetgeen aan beklaagde sub 3 is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan, met dien verstande, dat beklaagde heeft geweigerd het in de ten laste legging omschreven bevel op te volgen;

g. Overwegende dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Opzettelijke ongehoorzaamheid in tijd van oorlog”, voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 114 Wetboek van Militair Strafrecht;

h. Overwegende dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde sub 3 meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

i. Overwegende dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken, die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

j. Overwegende dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

k. Overwegende dat de Krijgsraad beklaagde op grond van het door hem begane misdrijf ongeschikt acht om in de militaire stand te blijven dienen, doch niet zodanig ongeschikt, dat hij voor goed van dienst bij de gewapende macht behoort te worden uitgesloten;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de duur van negen maanden met aftrek van de tijd door hem voor de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in arrest doorgebracht: te weten van 12 oktober 1955 tot 25 november 1955 en vanaf 18 januari 1957; ontslag uit de militaire dienst zonder ontzetting enz. — *Red.*].

Krijgsraad te Velde Zuid.

Vonnis van 12 december 1956.

President: Kolonel Mr F. A. J. Deelen; *Leden:* Kolonel G. J. Wulfhorst en Luit. Kolonel P. G. A. Coopmans.

Afwezigheid van alle schuld: beklaagde, als bestuurder van een motorrijtuig in een file achter een andere auto aan rijdende, kon niet verhinderen dat hij met de voorzijde van zijn voertuig het vóór hem rijdende voertuig raakte, toen dit plotseling en tegen verwachting stopte.

Vrijspraak.

(W.V.R. art. 53).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen J. L. L. V. M., geboren 13 oktober 1910, sergeant, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 5 oktober 1956 te Eindhoven als bestuurder met een vierwielig militair motorrijtuig met zodanige snelheid heeft „gereden over de voor het openbaar rij- of ander verkeer openstaande „weg, de Stratumsedijk, en de kruising of splitsing van wegen, ge- „vormd door de voor het openbaar rij- of ander verkeer openstaande „wegen, de Elzentlaan, de St. Jorislaan en de Stratumsedijk, dat hij „zijn voertuig niet tot stilstand kon brengen binnen de afstand waar- „over hij de weg voor zijn voertuig kon overzien en waarover deze „vrij was en tegen een zich voor hem bevindende auto is aangereiden;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat het ten processe overgelegde ambtsedig proces-verbaal nr. 16492, opgemaakt en gesloten te Eindhoven op 26 oktober 1956 door Anne Holtrop, hoofdagent van gemeentepolitie te Eindhoven, tevens onbezoldigd veldwachter dier gemeente, en Pieter Uiterdijk, wachtmeester der Koninklijke Marechaussée, behorende tot de brigade Eindhoven, onder meer zakelijk inhoudt:

als verklaring van beklaagde aan verbalisanten:

dat hij op 5 oktober 1956 omstreeks 8.10 uur als bestuurder van een vierwielig motorvoertuig over de openbare weg, de Stratumsedijk te Eindhoven reed met een snelheid van ongeveer 20 kilometer per uur; dat hij, gekomen op het kruispunt van openbare wegen Stratumsedijk, St. Jorislaan, Elzentlaan, zag dat de bestuurder van een vóór hem rijdend vierwielig motorrijtuig bij een op dit kruispunt staande verkeersagent plotseling stopte; dat hij probeerde door met het door hem bestuurde motorrijtuig hevig te remmen een aanrijding te voorkomen; dat dit hem niet lukte en dat hij met zijn voertuig met de voorzijde tegen de achterzijde van het andere motorvoertuig opreed;

als verklaring van Pieter Elema aan verbalisanten:

dat hij op 5 oktober 1956 te circa 8.10 uur met een door hem bestuurde personenauto over de Stratumsedijk te Eindhoven reed met een snelheid van circa 25 kilometer per uur; dat voor hem verschillende voertuigen reden; dat hij, gekomen op de kruising Elzentlaan-Stratumsedijk-St. Jorislaan, de fluit van de verkeersagent hoorde; dat hij, omdat hij niet wist wat dat betekende, onmiddellijk remde; dat hij kort daarna een klap achter aan de auto hoorde; dat hem

daarna bleek, dat een personenauto met de achterzijde van zijn auto in botsing was geweest;

Overwegende dat beklagde ter terechtzitting nog nader heeft verklaard:

dat hij plus minus 12 meter achter de voorrijdende auto in de file reed;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklagde is ten laste gelegd; met dien verstande, dat het feit is gepleegd op 5 oktober 1956 en niet is bewezen het in de telastelegging op de tweede regel voorkomende woord „militair”;

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„*Overtreding van artikel 53 Wegenverkeersreglement*”,
 strafbaar gesteld bij artikel 124 Wegenverkeersreglement;

Overwegende dat beklagde echter niet strafbaar is;

dat namelijk beklagde geenszins had kunnen verwachten, dat een vlak voor hem in de file rijdende auto op een fluitsignaal van een agent zo plotseling midden op een kruispunt zou stoppen; dat ook van geen enkele andere omstandigheid blijkt, waardoor een dergelijke verwachting had behoren te worden opgewekt; dat het tegendeel, wanneer een file auto's een door een verkeersagent geregeld kruispunt oversteekt, in de lijn der verwachting ligt, dat de situatie veilig is en men door kan rijden; dat het onder deze omstandigheden niet in strijd is met de eisen van een vrij, vlot en veilig verkeer om, zoals in casu, op een afstand van plus minus twee meter met een snelheid van 20 kilometer per uur te rijden achter een andere auto, die circa 25 kilometer per uur rijdt, zodat ook hierin beklagde's schuld niet kan worden gezocht; dat, nu van beklagde's schuld nergens blijkt, doch integendeel afwezigheid van alle schuld aannemelijk is, de Krijgsraad het onjuist acht tot een veroordelend vonnis te komen;

[Dictum: Verklaart beklagde schuldig aan het hierboven als bewezen aangenomen en gequalificeerde feit;

Verklaart beklagde niet strafbaar en spreekt hem mitsdien vrij —
Red.].

Krijgsraad te Velde Zuid.

Vonnis van 13 maart 1957.

President: Kolonel Mr F. A. J. Deelen; *Leden:* Kolonel G. J. Wulffhorst en Luit.-Kolonel D. Overbeeke.

Raadsman: Mr L. C. van der Tas.

Principiële dienstweigeraar. Beklaagde, „Jehova-getuige” en „volle-tijdsbedienaar”, die zich in geweten verplicht ziet om al zijn beschikbare tijd te besteden aan het prediken van het evangelie, beroept zich op noodtoestand en op artikel 15 Dienstplichtwet (vrijstelling van dienstplicht wegen geestelijk ambt).

Nog afgezien van de vraag of de regeling van artikel 15 e.v. nog ruimte laat aan een beroep op overmacht, moet dit beroep in ieder geval falen nu naar vaste jurisprudentie een drang, op iemand uitgeoefend door zijn innerlijke overtuiging, geen overmacht in de zin van artikel 40 W.Sr. oplevert.

(W.M.Sr. art. 114; W.Sr. art. 40; Dpl. W. art. 15).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair bij die Krijgsraad, eiser, tegen F. P. P., geboren 23 mei 1935, dpl. soldaat, beklaagde,

Gezien: . . . enz.;

Overwegende, dat de beklaagde is ten laste gelegd:

„dat hij op of omstreeks 21 december 1956 te Roermond, terwijl hij „als dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst was bij het Regiment „„Oranje Gelderland”, nadat de tweede-luitenant J. J. Schuman hem „opdracht had gegeven een geweer en militaire uitrustingsstukken in „ontvangst te nemen, heeft geweigerd, althans opzettelijk heeft nage- „laten aan dit dienstbevel te gehoorzamen, daarbij zeggende dat hij „weigerde ook maar enige militaire dienst te verrichten”;

Overwegende: . . . enz.;

Overwegende, dat beklaagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij een oproep kreeg om op 21 december 1956 voor zijn eerste oefening onder de wapenen te komen; dat hij dit gedaan heeft en toen als dienstplichtig soldaat werd ingedeeld bij het Regiment „Oranje „Gelderland” en werd geleverd te Roermond; dat een 2e-luitenant, genaamd Schuman, hem vervolgens op 21 december 1956 te Roermond opdroeg zijn geweer en militaire uitrustingsstukken in ontvangst te nemen; dat hij dit geweigerd heeft, zeggende dat hij weigerde ook maar enige militaire dienst te doen;

Post alia:

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Opzettelijke ongehoorzaamheid in tijd van oorlog”, voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 114 Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat namens beklaagde ter terechtzitting door diens raadsman is aangevoerd, dat beklaagde bij het genootschap der getuigen van Jehova „volle tijdsbedienaar” is, zich als zodanig in geweten verplicht ziet al zijn beschikbare tijd aan te wenden tot het prediken van het Evangelie en hij zich, waar dit niet te rijmen is met het vervullen van dienstplicht, in een overmachtspositie bevond;

Overwegende daaromtrent dat volgens beklaagde's verklaring, afgelegd voor de Officier-Commissaris, hij een verzoek tot vrijstelling van dienstplicht heeft ingediend, gebaseerd op het feit dat hij een geestelijk

ambt in de zin van artikel 15 van de Dienstplichtwet zou bekleden, doch op dit verzoek tot in hoogste instantie afwijzend is beschikt;

Overwegende dat, nog afgezien van de vraag of de regeling van artikel 15 en volgende van de Dienstplichtwet betreffende vrijstelling van de dienstplicht wegens het bekleden van een geestelijk ambt nog ruimte laat aan een beroep op overmacht als bovenbedoeld, dit beroep in elk geval moet falen nu naar vaste jurisprudentie een drang op iemand uitgeoefend door zijn innerlijke overtuiging geen overmacht in de zin van artikel 40 Wetboek van Strafrecht oplevert;

Overwegende dat beklaagde strafbaar is, zijnde ook overigens van geen feiten of omstandigheden gebleken, die de strafbaarheid van beklagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende dat de Krijgsraad na te melden straf in eveneenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende dat de Krijgsraad beklagde op grond van het door hem gepleegde misdrijf ongeschikt acht om in de militaire stand te blijven dienen, doch niet zodanig ongeschikt, dat hij voor goed van dienst bij de gewapende macht behoort te worden uitgesloten;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de duur van twee jaar en zes maanden, met aftrek van de tijd door hem voor de tenuitvoerlegging dezer uitspraak in arrest doorgebracht, te weten vanaf 21 december 1956; ontslag uit de militaire dienst zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen — *Red.*]

Krijgsraad te Velde Zuid.

Vonnis van 12 juni 1957.

President: Majoor Mr H. J. F. Bijvoet (plv.); *Leden:* Luit.-Kolonel

W. de Bruyne en Kapitein J. E. v. d. Slikke.

Raadsman: Mr C. H. J. H. J. de Vries-van Haeften.

Bevel aan een mindere in strijd met de belangen van de dienst: beklagde, dpl. sergeant, dienstdoende als fourier, gaf de hem als ondergeschikte toegevoegde soldaat opdracht om drie „shelterhalf-tentjes”, die niet in de verantwoording voorkwamen, voor hem buiten de rustkamer te smokkelen.

(W.M.Sr. art. 140).

DE KRIJGSRAAD TE VELDE ZUID,

in de zaak van de Auditeur-Militair, eiser, tegen W. M. S., geboren 1 september 1933, dpl. sergeant, beklagde,

Gezien: . . . enz.:

Overwegende, dat de beklagde is ten laste gelegd ¹⁾:

¹⁾ De hier door ons gecursiveerde gedeelten komen in de bewezenverklaring niet voor. (*Red.*)

„dat hij op of omstreeks 23 oktober 1956, in ieder geval in of omstreeks oktober 1956 te Oirschot, in ieder geval in Nederland, terwijl hij als dienstplichtig sergeant in werkelijke dienst was bij de 43e Geneeskundige Compagnie en terwijl hij belast was met de functie van fourier bij genoemd onderdeel, opzettelijk de tot zijn compagnie behorende en met de functie van hulp in de rustkamer van genoemd onderdeel belaste dienstplichtig soldaat G. J. Kruijmelaar, aldus zijn mindere, met overschrijding van zijn bevoegdheid, althans in een aangelegenheid die vreemd was aan de belangen van de dienst heeft bevolen iets te doen, door alstoen aldaar opzettelijk genoemde soldaat opdracht te geven drie shelterhalftentjes, toebehorende aan de Staat der Nederlanden, in ieder geval aan een ander dan aan hem, beklagde, en/of Kruijmelaar voornoemd, welke tentjes naar hij wist in genoemde rustkamer opgeslagen en verborgen waren, niet in de officiële verantwoording waren opgenomen en aldus niet aan zijn opvolger als fourier waren of zouden worden overgedragen, op zij te leggen, uit genoemde rustkamer weg te nemen, daaruit te smokkelen en aan hem, beklagde, te overhandigen, althans daartoe pogingen aan te wenden”;

Overwegende, dat beklagde, blijkens een zich bij de processtukken bevindende Justitiële verklaring d.d. 11 februari 1957 opgemaakt door de Majoor L. de Lizer, Hoofd Mob. Bur. R.Genk. Tr. te Amersfoort, ten tijde, dat hij het hem ten laste gelegde zou hebben begaan in werkelijke dienst was;

Overwegende, dat beklagde ten processe onder meer zakelijk heeft verklaard:

dat hij van oktober 1955 tot 25 oktober 1956 in werkelijke militaire dienst was als dienstplichtig sergeant belast met de functie van fourier bij de 43e Geneeskundige Cie.; dat hij op 23 oktober 1956 te Oirschot aan de dienstplichtig soldaat Kruijmelaar, die werkzaam was in de rustkamer van voormelde compagnie, en aldus een mindere van hem was, opdracht heeft gegeven om drie shelterhalftentjes, die in voornoemde rustkamer aanwezig waren doch niet in de administratie voorkwamen, opzij te leggen en bij een geschikte gelegenheid uit genoemde rustkamer te smokkelen en aan hem, beklagde, te geven; dat hij wist, dat voormelde tentjes toebehoorden aan de Staat der Nederlanden en dat hij op geen enkele wijze gerechtigd was om deze tentjes ten eigen bate weg te nemen;

Overwegende, dat het ten processe overgelegde ambtsedig procesverbaal no. P 718/56 opgemaakt en gesloten te Eindhoven op 29 november 1956 door Gerardus Maria Roelofs, wachtmeester der Koninklijke Marechaussee behorende tot de brigade Vliegveld Welschap, onder meer zakelijk inhoudt;

als verklaring van G. J. Kruijmelaar, dienstplichtig soldaat in werkelijke dienst bij de 43e Geneeskundige Compagnie te Oirschot, aan verbalisant:

dat de sergeant S. omstreeks 15 oktober 1956 tegen hem zei, „Probeer de drie tentjes eruit te halen”; dat hij hieruit begreep, dat

hij de drie tentjes die op de rustkamer lagen en niet in de verantwoording stonden mee moest nemen en later aan sergeant S. geven;

als verklaring van F. H. Dierks aan verbalisant:

dat hij sedert 25 oktober 1956 als fourier te werk gesteld is bij de 43e Geneeskundige Compagnie, welke functie hij van beklaagde overnam; dat hij alvorens de inventaris van de rustkamer over te nemen daar reeds ongeveer 14 dagen dienst had gedaan om zich in te werken; dat hij van sergeant Bakker vernam dat beklaagde drie shelterhalftentjes mee wilde nemen van de rustkamer, welke tentjes niet in de verantwoording opgenomen bleken te zijn; dat hij en sergeant Bakker in de rustkamer gezocht hebben en daar twee shelterhalftentjes vonden verstopt tussen een stapel bedovertrekken en nog een achter onder een magazijnrek;

Overwegende, dat de Krijgsraad op grond van de inhoud van bovenstaande bewijsmiddelen wettig en overtuigend bewezen acht, hetgeen aan beklaagde is ten laste gelegd met zijn schuld daaraan met dien verstande: [zie niet-gecursiveerde gedeelten der tenlastelegging — *Red.*];

Overwegende, dat het aldus bewezene moet worden gequalificeerd als:

„Als militair opzettelijk in een aangelegenheid die vreemd is aan de belangen van de dienst een mindere bevelen iets te doen”;

voorzien en strafbaar gesteld bij artikel 140 Wetboek van Militair Strafrecht;

Overwegende, dat niet wettig en overtuigend is bewezen hetgeen beklaagde meer of anders is ten laste gelegd dan hiervoor als bewezen is aangenomen, zodat hij daarvan behoort te worden vrijgesproken;

Overwegende, dat beklaagde strafbaar is, zijnde van geen feiten of omstandigheden gebleken die de strafbaarheid van beklaagde zouden opheffen of uitsluiten;

Overwegende, dat de Krijgsraad na te melden straf in overeenstemming acht met de ernst van het gepleegde feit en de omstandigheden waaronder het werd begaan, mede gelet op de persoon des daders;

Overwegende, dat de Krijgsraad beklaagde — op grond van het door hem begane misdrijf — ongeschikt acht om in de door hem beklede rang te blijven dienen;

[Volgt: veroordeling tot een gevangenisstraf voor de duur van vier weken en verlaging in de stand van soldaat in de laagste klasse—*Red.*].

ADMINISTRATIEVE RECHTSPRAAK.

Centrale Raad van Beroep.

Uitspraak van 7 mei 1957.

Voorzitter: Mr A. Blom (fgd); *Leden:* Mr P. A. G. Ubink en Mr J. P. A. A. Lens.

Een besluit, inhoudende, dat R.K. militairen, werkzaam op het Ministerie van Oorlog, die op 15 augustus en 1 november vrij willen

hebben, daartoe een verlofdag moeten opnemen, kan niet worden bestreden op grond van artikel 58 der Ambtenarenwet; er bestaat namelijk ter zake geen algemeen verbindend voorschrift. Als zodanig is niet aan te merken het bepaalde in de artikelen 31 en 32 van het V.R.I.D.K.L.; dit reglement is geen Koninklijk Besluit, en artikel 52 R.M.A.K.L. schrijft voor dat de onderhavige materie door de Kroon moet worden geregeld. Genoemde artikelen 31 en 32 zijn dus onverbindend.

(Artikel 52 R.M.A.K.L.).

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

inzake A., wonende te 's-Gravenhage, eiser in hoger beroep, voor wie ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden Mr Th. E. E. van Schaik, advocaat te Utrecht, tegen: de Minister van Oorlog, gedaagde in hoger beroep, voor wie ter openbare terechtzitting als gemachtigde is opgetreden Mr J. M. J. A. Dieteren, hoofdcommies bij het Ministerie van Oorlog;

Gezien de gedingstukken en gehoord bovengenoemde gemachtigden;

WAT AANGAAT DE FEITEN VAN HET TWISTGEDING:

Overwegende dat eiser op 21 oktober 1955 bij de Directeur Personeel Landmacht van het Ministerie van Oorlog het volgende verzoek heeft ingediend:

„De Sergeant-majoor-administrateur A., werkzaam bij de Hoofd-„afdeling Personeel Landmacht van het Ministerie van Oorlog, ver-„zoekt op 1 november 1955 (Allerheiligen) dienst te mogen verrichten „als op zondag, zulk overeenkomstig het gestelde in artikel 52, tweede „en vierde lid, van het Reglement voor de militaire ambtenaren der „Koninklijke Landmacht, juncto artikel 31, eerste en tweede lid en „artikel 32, tweede lid, van het Voorlopig Reglement op de Inwendige „Dienst der Koninklijke Landmacht, Deel A, Algemeen”;

Overwegende dat dit verzoek niet is ingewilligd en hiervan op 31 oktober 1955 aan eiser mondeling mededeling is gedaan;

Overwegende dat eiser vervolgens bij een op 30 november 1955 ingekomen klaagschrift beroep heeft ingesteld bij het Ambtenarengerecht te 's-Gravenhage en in dat klaagschrift aan dit college heeft verzocht „te bepalen, dat het gestelde in artikel 52 van het R.M.A.K.L. en in „artikel 31 van het V.R.I.D.K.L. met betrekking tot het verrichten „van diensten op de voor hem — klager — als zondagen aangemerkte „Kerkelijke feestdagen van Maria Hemelvaart (15 augustus) en Aller-„heiligen (1 november), ten aanzien van hem — klager — eveneens „van toepassing is en alsnog wordt toegepast”;

Overwegende dat genoemd Ambtenarengerecht, rechtsprekende in militaire ambtenarenzaken, bij uitspraak van 10 september 1956 — waarnaar hierbij wordt verwezen — het beroep niet-ontvankelijk heeft verklaard in zoverre klager (thans eiser) vordert, dat (bedoeld zal zijn: te bepalen, dat) bepaalde artikelen voor hem van toepassing zijn, en het beroep tegen de hem geweigerde vrijstelling op 1 november 1955 ongegrond heeft verklaard;

Overwegende dat voornoemde Mr Th. E. E. van Schaik als gemachtigde van eiser tegen deze uitspraak tijdig bij de Raad in hoger beroep is gekomen en op de in het beroepschrift aangevoerde gronden heeft verzocht die uitspraak te vernietigen en alsnog eisers in eerste aanleg gedane vordering toe te wijzen;

IN RECHTE:

Overwegende dat gedaagdes gemachtigde ter 's Raads terechtzitting uitdrukkelijk heeft gehandhaafd en nader heeft toegelicht de twee navolgende gronden, die gedaagde in eerste aanleg bij contra-memorie had aangevoerd ten betoge, dat eiser in zijn bij het Ambtenarengerecht ingestelde beroep niet-ontvankelijk was, welke gronden daarin als volgt waren geformuleerd:

„1. Blijkens het gestelde in de laatste alinea van het klaagschrift „verzoekt klager Uw college te bepalen, „dat het gestelde in artikel 52 „„van het R.M.A.K.L. en in artikel 31 van het V.R.I.D.K.L. met be- „„„trekking tot het verrichten van diensten op de voor hem — klager — „„„als Zondagen aangemerkte Kerkelijke feestdagen van Maria Hemel- „„„vaart (15 augustus) en Allerheiligen (1 november), ten aanzien van „„„hem — klager — eveneens van toepassing is en alsnog wordt toe- „„„gepast”. Uit de hier aangehaalde redactie van deze alinea blijkt, „dat klager van Uw college een „verklaring voor recht” vraagt, een „soort van declaratoir vonnis. Het wil de ondergetekende voorkomen, „dat klager derhalve een vordering instelt, welke niet valt onder de „omschrijving van artikel 58 der Ambtenarenwet 1929 — immers het „gaat klager blijkbaar niet om een besluit, handeling of weigering (om „te besluiten of te handelen) — en dat klager op grond hiervan in zijn „beroep niet-ontvankelijk is:

„2. Indien Uw Gerecht de ondergetekende niet in vorenstaande „conclusie mocht kunnen volgen en van mening is, dat het gestelde in „de laatste overweging van het klaagschrift moet worden aangemerkt „als het eigenlijke beroep, dan moge de ondergetekende opmerken, „dat in de onderhavige aangelegenheid geen sprake is geweest van „een weigering om te besluiten of te handelen, als bedoeld in genoemd „artikel 58. Immers klager zelf stelt in de zevende overweging van het „klaagschrift, dat hij op zijn verzoek om op 1 november 1955 dienst „te mogen verrichten als op Zondag de — zij het mondelijke — be- „slissing heeft vernomen, dat hij, indien hij op die datum vrij van „dienst wenste te zijn, een dag vacatieverlof moet opnemen.

„Aangezien voorts klager — blijkens het gestelde in de achtste „overweging — metterdaad overeenkomstig deze beslissing een dag „vacatieverlof heeft verzocht, wil het de ondergetekende voorkomen, „dat hier mede onomstotelijk is komen vast te staan, dat ten aanzien van „klager wel degelijk sprake is van een besluit en dat derhalve klager op „grond van het gestelde in dit punt in zijn beroep niet-ontvankelijk is.”;

Overwegende ten aanzien van de onder 1 genoemde grond:

dat het klaagschrift met name ook in de aan het slot ervan omschreven vordering niet gelukkig is geformuleerd en dat bij de aangevallen uitspraak terecht en op goede grond het beroep niet-ontvankelijk

is verklaard in zoverre eiser had gevorderd te bepalen, dat het gestelde in de voornoemde artikelen op hem van toepassing is;

dat het Ambtenarengerecht evenwel eveneens terecht heeft aangenomen, dat het beroep althans mede was gericht tegen de aan eiser op 31 oktober 1955 medegedeelde afwijzing van het door hem op 21 oktober tevoren gedane verzoek, hierboven weergegeven;

dat het beroep in zoverre bij de aangevallen uitspraak terecht ontvankelijk is geacht;

Overwegende ten aanzien van de onder 2 genoemde grond, dat in de onderhavige aangelegenheid weliswaar geen sprake is geweest van een weigering om te besluiten of te handelen, als bedoeld in artikel 58 der Ambtenarenwet 1929, maar van een besluit, te weten een besluit tot afwijzing van het op 21 oktober 1955 gedane verzoek, maar hierin geen reden kan worden gevonden het beroep niet-ontvankelijk te verklaren, doch om aan te nemen, dat het beroep in feite was gericht tegen dat besluit;

Overwegende dat ook overigens niet is gebleken van enige grond om het in eerste aanleg ingestelde beroep niet-ontvankelijk te verklaren;

Overwegende voorts, dat namens gedaagde ter 's Raads terechtzitting eveneens uitdrukkelijk is gehandhaafd en nader is toegelicht de navolgende, bij contra-memorïe in eerste aanleg aangevoerde, maar door het Ambtenarengerecht niet overgenomen, grond ten betoge, dat eisers beroep ongegrond moest worden verklaard, welke grond aldaar als volgt is geformuleerd:

„Reeds in het jaar 1954 en — gelijk klager in de vierde overweging „toegeeft — ook ter gelegenheid van 15 augustus 1955 is aan de „Rooms-Katholieke militairen, die werkzaam zijn in het Ministerie „van Oorlog op hun desbetreffende verzoeken de mededeling ge- „daan, dat zij — evenals het burgerpersoneel werkzaam in het „ministerie — zowel op 15 augustus als op 1 november dienst dienen „te verrichten, tenzij zij op die dagen vakantieverlof wensen op te „nemen. Tegen deze beslissing is toentertijd door geen der erbij be- „trokken militairen beroep bij Uw Gerecht ingesteld. Het wil de onder- „getekende voorkomen, dat — nu klager op de hoogte was van het „standpunt van de ondergetekende, doch desondanks in verband met „1 november 1955 wederom een verzoek heeft ingediend om op die „datum vrij van dienst te krijgen, — de beslissing, welke werd ge- „nomen naar aanleiding van het verzoek van klager van 21 oktober „1955, in feite is een weigering van de ondergetekende om terug te „komen op een eenmaal genomen beslissing. Naar vaste jurisprudentie „is een zodanige weigering niet strijdig met enig algemeen verbindend „voorschrift en het beroep van klager is — naar de mening van de „ondergetekende — op deze grond ongegrond.”;

Overwegende dienaangaande, dat eiser daartegenover blijkens zijn ter terechtzitting van het Ambtenarengerecht overgelegde pleitnota o.a. het volgende heeft aangevoerd:

„Ook feitelijk is het standpunt van de contra-memorïe niet houd- „baar, immers: voor de éérste maal op 1 november 1954 (Allerheili-

„gen) en vóórdien *nimmer*, was er sprake van, dat aan militaire ambtenaren, werkzaam op het M.v.O., en Rooms-Katholiek zijnde, géén „vrij van dienst” zou worden verleend. Dit werd bekend gemaakt in een mondelinge mededeling via de afdelingshoofden. Toen hierop door mij en andere belanghebbenden hiertegen mondelinge bezwaren werden ingediend, werd eveneens medegedeeld, dat er vermoedelijk een vergissing in het spel zou zijn en dat e.e.a. na onderzoek wel in orde zou komen. Er moest maar alvast een dag vacantieverlof worden gevraagd, welke dag t.z.t. bij gebleken onjuistheid van de „mededeling”, als „vrij van dienst” zou worden aangemerkt en dan *niet* in mindering zou strekken van het tegoed aan vacantieverlof.

„En inderdaad is achteraf de dag van 1 november 1954 *niet* in mindering gebracht op het tegoed aan vacantieverlof.

„Op de verlofkaart bij de Adm.Cie M.v.O. — waarbij ik toen was ingedeeld — komt dan ook géén aantekening voor, dat op 1 november 1954 een dag vacantieverlof is genoten.

„De stelling in de contra-memorïe, dat reeds in 1954 t.g.v. Maria-Hemelvaart en Allerheiligen aan R.K. militairen op het M.v.O. géén „vrij van dienst” werd verleend, is derhalve *niet* juist.

„Toen voor 15 augustus 1955 (Maria-Hemelvaart) wederom een mondelinge mededeling kwam, dat aan R.K. militaire ambtenaren werkzaam op het M.v.O., géén vrij van dienst zou worden verleend, en hiertegen wederom mondelinge bezwaren werden ingebracht, leefde bij mij en bij de andere belanghebbenden de veronderstelling, dat e.e.a. achteraf toch wel weer volgens de voorschriften zou worden geregeld, en is — in afwachting van de gang van zaken, géén beroep ingesteld.

„Dat in het onderhavige geval sprake zou zijn van een weigering om terug te komen op een éénmaal genomen beslissing, komt mij dan ook vóór als te zijn niet in overeenstemming met de feiten.”;

dat de Raad geen voldoende aanleiding aanwezig oordeelt om deze door eiser gedane mededeling van feitelijke aard in twijfel te trekken en reeds om deze reden niet aanneemt, dat gedaagdes besluit tot afwijzing van eisers op 21 oktober 1955 gedaan verzoek in feite niet anders is dan een weigering om terug te komen op een al eerder genomen besluit;

Overwegende nu met betrekking tot de hoofdzaak van het tussen partijen bestaande geschil, dat in het onderhavige geding moet worden beslist, of gedaagdes besluit tot afwijzing van eisers verzoek om op 1 november 1955 dienst te mogen verrichten als op zondag, kan worden aangetast op een der gronden, omschreven in het 1e lid van artikel 58 der Ambtenarenwet 1929;

Overwegende dat eiser meent, dat dit het geval is, omdat gedaagdes besluit in strijd zou zijn met artikel 52, tweede en vierde lid, van meergenoemd R.M.A.K.L. juncto artikel 31, eerste en tweede lid, en artikel 32, tweede lid, van eveneens meergenoemd V.R.I.D.K.L.;

Overwegende dat het 1e lid van artikel 52 van het R.M.A.K.L. luidt als volgt: „De tijdsduur, gedurende welken aan een militair werk-

„zaamheden kunnen worden opgedragen, wordt voor zoveel mogelijk „geregeld bij door Ons, dan wel door of namens Onzen Minister, ter „zake vastgestelde of nader vast te stellen reglementen en voor- „schriften.”;

dat in het 2e lid van dat artikel 52 o.a. is bepaald, dat op zondagen de werkzaamheden worden beperkt tot die, welke onvermijdelijk zijn;

dat het 4e lid van genoemd artikel 52 luidt: „Door Ons wordt be- „paald welke feestdagen der erkende kerkgenootschappen voor hunne „leden als Zondagen worden aangemerkt”;

dat regelen als bedoeld in het 1e lid van genoemd artikel 52 zijn gegeven bij het V.R.I.D.K.L., welk reglement is vastgesteld door de Minister van Oorlog bij beschikking van 17 mei 1946 en is uitgegeven met machtiging van Hare Majesteit de Koningin, verleend bij kabinets-rescript van 27 maart 1946;

dat in het 1e lid van artikel 31 van deel A van het V.R.I.D.K.L. voorschriften zijn gegeven voor het verrichten van diensten op zondagen;

dat in het 2e lid van dat artikel 31 is bepaald, dat hetzelfde geldt voor de niet op zondag vallende kerkelijke feestdagen, ten aanzien van de militairen, voor wie die feestdagen gelden; en

dat in het 2e lid van artikel 32 van het V.R.I.D.K.L. o.a. is voorgeschreven, dat bijzondere kerkelijke feestdagen voor Rooms-Katholieke militairen zijn Maria-Hemelvaart (15 augustus) en Allerheiligen (1 november);

Overwegende dat eiser, sergeant-majoor-administrateur van het dienstvak de militaire administratie, mede in 1955 was tewerkgesteld bij het Ministerie van Oorlog, Directie Militair Personeel, Hoofdafdeling Personeel Landmacht;

dat hij als zodanig was ingedeeld bij de Administratieve Compagnie van het Ministerie van Oorlog, welke compagnie stond onder het bevel van een majoor, die in administratief opzicht en in disciplinaire aangelegenheden eisers chef was;

dat hij zijn werkzaamheden verrichtte onder leiding van het hoofd van genoemde afdeling van het ministerie, een niet-militair, en krachtens artikel 82, lid 2, van het R.M.A.K.L. verplicht was diens uit hoofde van diens functie gegeven bevelen en aanwijzingen op te volgen;

Overwegende dat het Ambtenarengerecht zich, met gedaagde, op het standpunt heeft gesteld, dat genoemd artikel 52 van het R.M.A.K.L. en genoemde artikelen 31 en 32 van het V.R.I.D.K.L. op klager niet van toepassing waren, omdat hij, werkzaam zijnde op het Ministerie van Oorlog, geen militaire werkzaamheden verrichtte, als bedoeld in artikel 52 juncto artikel 5 van eerstgenoemd reglement, en niet behoorde tot een onderdeel der Koninklijke Landmacht, als bedoeld in punt 1 der Inleiding van laatstgenoemd reglement;

Overwegende dat de Raad in het midden kan laten en ook laat of dat standpunt juist is, maar — zij het ten overvloede — wel doet opmerken, dat de juistheid van dat standpunt zeker niet boven elke twijfel verheven is, in aanmerking genomen:

1e. dat volgens artikel 5 van het R.M.A.K.L. onder „militaire „werkzaamheden” worden verstaan de arbeid en de verrichtingen, welke zijn verbonden aan de vorming, de instandhouding en het gebruik van de weermacht, een omschrijving, die zo ruim is dat — naar in de aangevallen uitspraak terecht is overwogen — de werkzaamheden, welke op het Ministerie van Oorlog o.a. door eiser werden verricht, naar de letter wel vallen onder die omschrijving;

2e. dat het V.R.I.D.K.L. zelf ervan uitgaat, dat het ook van toepassing kan zijn op militairen, werkzaam bij het Ministerie van Oorlog, getuige met name artikel 75 van dit reglement, waarin voorschriften zijn opgenomen omtrent het mogen dragen van burgerkleding o.a. door officieren en onderofficieren, werkzaam bij het Ministerie van Oorlog;

3e. dat — naar door eiser is gesteld en door gedaagdes gemachtigde desgevraagd als juist is erkend — op de *dienstplichtige* Rooms-Katholieke militairen, deel uitmakende van de Administratieve Compagnie van het Ministerie van Oorlog en werkzaam op dit ministerie, met betrekking tot het dienstdoen op 15 augustus en 1 november 1955 het bepaalde in de artikelen 31 en 32 van het V.R.I.D.K.L. wèl is toegepast;

Overwegende dat de Raad de juistheid van het vorenomschreven, door gedaagde en het Ambtenarengerecht ingenomen, standpunt in het midden kan laten, omdat zowel indien dat standpunt juist als indien het onjuist is, moet worden aangenomen, dat het bestreden besluit niet in strijd is met een toepasselijk algemeen verbindend voorschrift;

Overwegende toch dat, indien de genoemde artikelen 52 van het R.M.A.K.L. en 31 en 32 van het V.R.I.D.K.L. in beginsel *wel* op eiser van toepassing waren, er ten aanzien van het dienstverrichten op 1 november 1955 — welke dag niet op een zondag viel — géén verbindend voorschrift aanwezig was, omdat zulk een voorschrift blijkens het bovenweergegeven 4e lid van artikel 52 van het R.M.A.K.L. slechts mocht berusten op een door *de Kroon* gegeven bepaling, inhoudende welke feestdagen der erkende kerkgenootschappen voor hun leden als zondagen worden aangemerkt, en, naar vaststaat, de Kroon zulk een bepaling niet heeft gegeven;

dat, nu bij evengenoemd reglement, vastgesteld bij een algemene maatregel van bestuur, de Kroon is aangewezen als het orgaan, bevoegd zulk een bepaling te geven, niet verbindend is hetgeen ter zake is bepaald bij het V.R.I.D.K.L., vastgesteld bij een ministeriële beschikking;

dat hieraan niet afdoet, dat dit reglement is uitgegeven met machtiging van Hare Majesteit de Koningin, verleend bij kabinetsrescript, te minder nu — naar gedaagde bij brief van 9 maart 1957 desgevraagd heeft medegedeeld — deze machtiging slechts is gevraagd „in verband „met de in dit voorlopig reglement voorkomende artikelen, welke be- „trekking hebben op de persoon van Hare Majesteit de Koningin en „mede in verband met de op dit punt bestaande traditie”;

Overwegende voorts dat, indien de artikelen 52 van het R.M.A.K.L.

en 31 en 32 van het V.R.I.D.K.L. *niet* op eiser van toepassing waren, het bestreden besluit evenmin in strijd is met een toepasselijk algemeen verbindend voorschrift;

dat als zulk een voorschrift niet kan gelden het besluit, omtrent het functioneren van de rijksdiensten op kerkelijke en nationale feest- en gedenkdagen genomen door de Ministerraad en vanwege gedaagde bekend gemaakt bij kennisgeving van 28 maart 1950 (legerorder 1950 nr. 84 L-LM), daar dit besluit, naar in deze kennisgeving uitdrukkelijk is aangegeven, alléén van toepassing is op burgerpersoneel, derhalve niet op eiser (het bestreden besluit zou overigens anders toch met dat besluit niet in strijd zijn);

dat in gedaagdes voormelde brief van 9 maart 1957 is medegedeeld „De beslissing, dat aan de in het Ministerie van Oorlog werkzame „Rooms-Katholieke militairen geen buitengewoon verlof wordt verleend op Maria-Hemelvaart (15 augustus) en Allerheiligen (1 november), is, namens en met instemming van de Minister van Oorlog, „genomen door de Secretaris-Generaal,“, maar naar 's Raads oordeel twijfelachtig is, of deze beslissing, nu ze niet schriftelijk is medegedeeld en — gelet op hetgeen door eiser in zijn aan het Ambtenarengerecht overgelegde pleitnota is gesteld, hierboven reeds weergegeven — blijkbaar ook overigens niet op een voldoende duidelijke wijze ter kennis van de belanghebbenden is gebracht, kan worden aangemerkt als een op eiser toepasselijk algemeen verbindend voorschrift;

dat de Raad in het midden kan laten en ook laat wat daarvan is, daar bij ontkennende beantwoording van deze vraag gedaagdes besluit tot afwijzing van eisers verzoek om op 1 november 1955 dienst te mogen verrichten als op zondag, niet gezegd kan worden in strijd te zijn met een toepasselijk algemeen verbindend voorschrift, omdat er dan ter zake geen enkel algemeen verbindend voorschrift bestaat;

dat, indien de voormelde, door de Secretaris-Generaal van het Ministerie van Oorlog genomen beslissing wél als een toepasselijk algemeen verbindend voorschrift moet worden aangemerkt, het bestreden besluit ermede in overeenstemming is, althans indien het dienst-mogen-verrichten-als-op-zondag moet worden gelijkgesteld met het genieten van „buitengewoon verlof“;

en dat, indien dit laatste niet het geval is, er ten aanzien van het op 1 november 1955 dienst-mogen-verrichten-als-op-zondag geen algemeen verbindend voorschrift bestaat;

Overwegende dat ook voor het overige niet is gebleken, dat gedaagdes bestreden besluit tot afwijzing van eisers verzoek met enig toepasselijk algemeen verbindend voorschrift in strijd zou zijn;

Overwegende dat niet is gesteld of gebleken, dat gedaagde bij het nemen van zijn bestreden besluit van enige bevoegdheid kennelijk een ander gebruik heeft gemaakt dan tot de doeleinden, waartoe ze is gegeven;

Overwegende dat derhalve het tegen dat besluit gerichte beroep, bij gebreke van een der in het 1e lid van artikel 58 der Ambtenarenwet 1929 genoemde gronden, ongegrond moest worden verklaard, zodat

de aangevallen uitspraak — zij het althans ten dele op andere gronden — moet worden bevestigd;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!
Bevestigt de uitspraak, waarvan beroep.

Centrale Raad van Beroep.

Uitspraak van 26 maart 1957

Voorzitter: Mr A. Blom (fgd.); Leden: Mr P. A. G. Ubink en
Mr J. P. A. A. Lens.

Conduiterapport van een onderofficier der marine. Overeenkomstig een rapport van schout-bij-nacht Tinga wordt een rood onderstreepte passage gewijzigd. De Raad mag niet oordelen over niet rood onderstreepte passages, die in 't rapport eveneens onjuist worden genoemd; deze passages zijn betrokkene niet voorgelezen en mogen hem in zijn carrière niet schaden.

(V.V.K.M. 1).

DE CENTRALE RAAD VAN BEROEP,

in zake H., wonende te H., klager, tegen de Vice-Admiraal, Commandant Zeemacht Nederland te Den Helder, verweerder,

WAT AANGAAT DE FEITEN VAN HET TWISTGEDING:

Overwegende dat verweerder op 29 februari 1956 op een tot hem door klager gericht bezwaarschrift een besluit heeft genomen van de volgende inhoud:

„De vice-admiraal, commandant zeemacht Nederland;

„Gelezen

„het bezwaarschrift van de opper-schrijver H., houdende dat hij „— hierna te noemen klager — zich bezwaard gevoelt over de be- „beoordeling voorkomende in rubriek V onder c van het over hem „over de periode van 6 juli 1955 tot 15 november 1955 door de „commandant van Hr. Ms. . . . . de kapitein ter zee C., opgemaakte „conduiterapport, welke beoordeling op 24 november 1955 ter kennis „van klager werd gebracht en luidt:

„V.c.: Bruikbaarheid in de functie waarin hij dient: onvoldoende: 4;

„Gelet

„op VVKM 1, bijlage 2;

„Gelezen

„de aan klager verstrekte inlichtingen, alsmede de beschouwingen, „waartoe de inhoud van het bezwaarschrift beoordelaar aanleiding „heeft gegeven;

„Overwegende

„dat de inlichtingen werden gevraagd en het bezwaarschrift werd „ingediend binnen de daarvoor gestelde termijnen;

„Overwegende

„dat vermits klager bekend is met de inhoud, zowel van de door „hem gevraagde inlichtingen, als van het door hem ingediende be-

„zwaarschrift, het onnodig is te achten de inhoud van die bescheiden
 „in deze beschikking te releveren en mitsdien kan worden volstaan
 „met daarnaar te verwijzen;

„Overwegende dat klager de, in de hem verstrekte inlichtingen, ge-
 „noemde feiten niet ontkent, doch zich in eerste instantie beroept op
 „het feit, dat door beoordelaar in deze niet de hand zou zijn gehouden
 „aan het bepaalde in punt 210 van VVKM 1;

„Overwegende

„dat beoordelaar in zijn beschouwingen beaamt, dat klager er nim-
 „met met zoveel woorden op is geweest, dat hij, klager, indien hij
 „zich niet verbeterde, in een over hem op te maken conduiterapport
 „beoordeeld zou worden met: „Bruikbaarheid in functie waarin hij
 „„„dient: onvoldoende: 4”, doch dat klager meerdere malen door de
 „officier belast met de administratieve dienst aan boord Hr.Ms. . . . .
 „op het grote aantal opmerkingsbladen en de daarin genoemde fouten,
 „waaronder zeer ernstige, is geweest;

„dat klager bovendien als chef de bureau, uit hoofde van zijn functie
 „ieder opmerkingsblad te behandelen kreeg en als het ware dagelijks
 „met zijn eigen tekortkomingen werd geconfronteerd;

„dat van klager alleszins kan worden verwacht, dat hij zou beseffen
 „dat de door de Centrale Administratie geconstateerde tekortkomingen
 „op een over hem op te maken beoordeling een ongunstige invloed
 „moesten hebben;

„dat klagers beroep, dat hij onkundig was gehouden van de bij
 „hem geconstateerde tekortkomingen, dient te worden verworpen;

„Overwegende

„dat klager zich voorts beroept op de te geringe personeelsbezetting
 „van het bureau van administratie;

„dat de minimum bezetting van het bureau van administratie ge-
 „durende het tijdvak van beoordeling inderdaad één korporaal schrij-
 „ver en één manschap minder heeft bedragen dan de bemanningslijst
 „aangeeft, doch dat klager over één sergeant schrijver meer beschikte;

„dat klager bovendien nimmer bij de officier belast met de admini-
 „stratieve dienst aan boord van HrMs. . . . . naar voren heeft ge-
 „bracht, dat hij — klager — hierdoor in zijn controlerende taak als
 „chef de bureau zou zijn belemmerd;

„dat klager ook in zijn bezwaarschrift daarover niet rept;

„dat klager eveneens in zijn bezwaarschrift verzuimt te vermelden of
 „en zo ja welke werkzaamheden behorende tot de taak van het aan
 „hem toegevoegde personeel, tengevolge van de te geringe personeels-
 „bezetting door hem persoonlijk werden verricht;

„dat op grond van het bovenstaande ook dit beroep van klager
 „dient te worden verworpen;

„Overwegende

„tenslotte, dat klager voor wat betreft zijn plichtsbetrachting en
 „dienstijver met: goed: 6 werd beoordeeld, zodat er, gezien de gecon-
 „stateerde tekortkoming, aanleiding bestaat te twijfelen aan klagers
 „bruikbaarheid voor de functie waarin hij diende;

„Beschikkend op gemeld bezwaarschrift;

„Verklaart dit ongegrond;

„Handhaaft het conuiterapport zoals dit thans luidt;”;

Overwegende dat klager tegen dat besluit tijdig bij de Raad beroep heeft ingesteld, bij klaagschrift verzoekende voormeld besluit, alsmede het over hem opgemaakt conuiterapport nietig te verklaren;

Overwegende dat verweerder een contra-memorïe heeft ingediend met conclusie tot ongegrondverklaring van het door klager ingesteld beroep;

Overwegende dat ingevolge opdracht van 's Raads fungerende voorzitter, gegeven op 28 december 1956, de schout-bij-nacht van administratie b.d. J. M. Tinga, wonende te 's-Gravenhage, in deze zaak van schriftelijk verslag en advies heeft gediend in diens op 31 januari 1957 ingekomen rapport, d.d. 25 januari 1957;

IN RECHTE:

Overwegende dat in het „Voorschrift conuiterapporten” (VVKM 1), vastgesteld bij beschikking van de minister van marine van 14 januari 1954, is bepaald (voorzover te dezen van belang) in punt 411, dat, ingeval een conuiterapport beoordelingen bevat, welke een ongunstige invloed kunnen hebben op de kansen van de beoordeelde onderofficier op bevordering tot zijn naasthogere rang, de beoordelaar de betrokken onderofficier die beoordelingen woordelijk, doch mondeling, mededeelt, en in punt 412, dat de beoordelaar, die zulk een mededeling heeft gedaan, in het conuiterapport de passages, welke hij ter kennis van de beoordeelde heeft gebracht, met rode inkt onderstreept;

dat in de onderhavige beoordeling over het tijdvak 6 juli 1955 tot 15 november 1955 met rode inkt is onderstreept alléén de beoordeling „onvoldoende 4”, geplaatst bij de rubriek V onder c „Bruikbaarheid „voor de functie(s), waarin hij dient”, welke beoordeling op 24 november 1955 woordelijk ter kennis van klager is gebracht;

dat het door klager — met toepassing van de in bijlage 2 van het „Voorschrift conuiterapporten” opgenomen „Voorschriften betreffende het indienen van bezwaarschriften ter zake van beoordelingen, „voorkomende in conuiterapporten, opgemaakt over officieren en „onderofficieren der zeemacht”, vastgesteld bij Koninklijk Besluit van 20 januari 1954 — ingediende bezwaarschrift uitsluitend evenvermelde beoordeling betrof (en uiteraard geen betrekking kòn hebben op hem niet medegedeelde beoordelingen) en daarom moet worden aangenomen, dat ook verweerders, op dat bezwaarschrift genomen, bestreden besluit, waarbij „het conuiterapport, zoals dit thans luidt” is gehandhaafd, het conuiterapport slechts betreft voorzover de inhoud ervan aan klager was medegedeeld;

dat dientengevolge ook de Raad in het onderhavige geding een bindende beslissing uitsluitend kan nemen ten opzichte van vorenweergegeven beoordeling;

Overwegende dat die beoordeling door de luitenant-ter-zee van administratie der 1e klasse J., die het onderhavige conuiterapport heeft opgemaakt, is toegelicht bij brief van 13 december 1955, welke

ter kennis van klager is gebracht, vervolgens door klager bij zijn be-
zwaarschrift d.d. 28 december 1955 is bestreden, daarna door de
beoordelaar, de kapitein-ter-zee C., die de beoordeling ongewijzigd
had overgenomen, bij brief van 14 februari 1956 is verdedigd, en door
klager in zijn bij de Raad ingediend klaagschrift opnieuw is aange-
vochten;

dat de vorengenoemde deskundige, de schout-bij-nacht van admini-
stratie b.d. J. M. Tinga, na zowel de rapporteur J. als klager te hebben
gehoord, in zijn rapport van 25 januari 1957 tot de slotsom is ge-
komen, dat klager over het tijd vak 6 juli 1955 tot 15 november 1955
— gedurende welk tijdvak klager dienst deed in de functie van chef
van het bureau administratie aan boord van Hr. Ms. . . . . . — met
betrekking tot het onderwerp „Bruikbaarheid voor de functie, waarin
„hij dient” moet worden beoordeeld met „goed 6”;

dat de Raad, gelet op de uitvoerige motivering van deze slotsom in
het rapport van de deskundige en niet overtuigd door hetgeen daar-
tegen ter 's Raads terechtzitting namens verweerder is aangevoerd,
zich met het oordeel van de deskundige verenigt, zulks te eerder, nu
de door klager gewraakte beoordeling in sterke mate afwijkt van alle
vroegere, sedert 1946 over klager gegeven, beoordelingen;

dat mitsdien verweerders bestreden besluit niet kan worden gehand-
haafd en de gewraakte beoordeling moet worden gewijzigd;

Overwegende dat de Raad het onder deze omstandigheden niet
nodig acht nader in te gaan op klagers grief, dat ten aanzien van de
gewraakte beoordeling is gehandeld in strijd met punt 210 van het
„Voorschrift conduiterapporten”, volgens welke bepaling de rappor-
teur verplicht is, zodra hij minder goede eigenschappen of tekort-
komingen constateert, de betrokken militairen daarop te wijzen en hen
op te wekken te trachten zich te verbeteren, weshalve — naar in een
noot bij dat punt uitdrukkelijk is vermeld — het nimmer mag voor-
komen, dat een officier of een onderofficier voor het eerst op zijn
minder goede eigenschappen of tekortkomingen wordt gewezen, wan-
neer hem een ongunstige beoordeling wordt medegedeeld uit een
conduiterapport, dat over hem is opgemaakt;

dat de Raad ermede volstaat met te vermelden, dat klagers grief
door vorengenoemde deskundige wordt gedeeld en dat deze in zijn
rapport in dit verband o.m. heeft te kennen gegeven: „Nadat ik rap-
porteur op de onjuist gevolgde gang van zaken heb geweest, deelde
„hij mij mede thans van oordeel te zijn, dat hij indertijd klager middels
„een waarschuwing een kans had moeten geven om te trachten zich
„te verbeteren.”;

Overwegende dat de Raad voorts, in aansluiting op hetgeen in de
eerste rechtsoverweging dezer uitspraak reeds is overwogen, nog doet
opmerken, dat hij in het onderhavige geding geen bindende beslissing
kan geven ten aanzien van de volgende, in meergenoemde conduite-
lijst opgenomen, maar door de beoordelaar aan klager niet medege-
deelde, beoordelingen:

in rubriek VI onder c „Plichtsbetrachting en dienstijver: goed 6,”;

in rubriek XI „Voor bevordering tot de naast hogere rang: onge-
„schikt (zie rubriek XII)”, aan welke door de rapporteur gestelde
mededeling de beoordelaar heeft toegevoegd: „Ongeschikt voor de
„benoeming tot luitenant-ter-zee van vakdiensten, aangezien hij mijns
„inziens het vermogen mist zich aan de eisen die deze rang stelt, aan
„te passen”;

in rubriek XII: „Betr. heeft in de beoordelingsperiode zijn werk als
„chef de bureau niet naar behoren verricht (o.a. geen goede controle
„van veranderings- en opmerkingsbladen). Is m.i. minder geschikt
„voor benoeming tot off. van vakdiensten.”;

dat, ook blijkens het bepaalde in punt 417 van het „Voorschrift
„conduiterapporten”, deze beoordelingen, nu de beoordelaar ze niet
aan klager heeft medegedeeld, geen ongunstige invloed mogen hebben
op klagers kansen op bevordering tot zijn naasthogere rang;

dat de Raad, mede omdat de beoordeling betreffende klagers plichts-
betrachting en dienstijver in verweerders bestreden besluit is herhaald,
tevens — zij het ten overvloede — nog tot uiting wil brengen, dat hij
zich eveneens kan verenigen met de conclusies van vorengenoemde
deskundige, in diens rapport toegelicht, dat in rubriek VI onder c
„Plichtsbetrachting en dienstijver” dienen te worden beoordeeld met
„zeer goed 8” en dat hetgeen is ingevuld onder de rubrieken XI en
XII dient te vervallen;

Overwegende dat het eerder overwogene leidt tot de navolgende
beslissing;

RECHT DOENDE IN NAAM DER KONINGIN!

Verklaart verweerders bestreden besluit nietig;

Bepaalt, dat verweerder, met gegrond-verklaring van het door klager
ingediende bezwaarschrift, het onderhavige conduiterapport bij rubriek
V onder c „Bruikbaarheid in de functie(s), waarin hij dient” zal doen
luiden: goed 6.—

BOEKAANKONDIGING.

*De militair-rechterlijke organisatie en haar verband met de
bevelsverhoudingen bij de landmacht 1795—1955. Akademisch
proefschrift door H. H. A. DE GRAAFF, 's-Gravenhage, Staats-
drukkerij- en Uitgeverijbedrijf, 1957; 398 bladzijden ¹⁾.*

Aanvankelijk heeft het in de bedoeling van de schrijver gelegen zijn
studie te wijden aan de ervaringen met betrekking tot het militaire
straf-, strafproces- en tuchtrecht opgedaan in de aan gebeurtenissen en
maatregelen zo rijke periode van het jaar 1939 tot en met de na-
oorlogse jaren; bij de uitvoering van zijn plan deed zich echter, vooral
ten aanzien van de militair-rechterlijke organisatie, de wenselijkheid
van een uitgebreide historische inleiding gevoelen. Daartoe heeft De
GRAAFF een diepgaand archiefonderzoek ingesteld, zodat het resultaat
een historisch overzicht is geworden, dat het karakter heeft gekregen

¹⁾ Zie Promotie blz. 733.

van een kroniek van de militair-rechterlijke organisatie in de theorie en in de praktijk gedurende het tijdvak van 1795—1955.

DE GRAAFF is zijn kroniek begonnen met het jaar 1795, het jaar waarin een nieuwe periode van de staatkundige geschiedenis van Nederland en van het staatsrechtelijk bestel werd ingeluid en hetzelfde plaats had met betrekking tot de ontwikkeling van het militaire recht.

Terecht heeft hij bijzondere aandacht besteed aan het verband dat tussen de militaire organisatie en de militaire bevelsverhoudingen enerzijds en de militair-rechterlijke organisatie anderzijds behoort te bestaan; de betekenis van de militaire rechtspraak voor de handhaving van de krijgstucht is in hoge mate afhankelijk van de wijze waarop dit verband is gelegd. Hij heeft zich daarbij bepaald tot de Nederlandse landmacht in enge zin; buiten behandeling zijn dus gebleven de militair-rechterlijke organisatie bij de zeemacht en die bij de landmacht van het voormalig Nederlands-Indië, in Suriname en in de Nederlandse Antillen, alsmede die bij de vreemde, in Nederlandse dienst geweest zijnde troepen, bij de Gewapende Burgerwacht en bij de Schutterij.

De rechtsmacht van de militaire rechter is slechts besproken voor zover zulks nodig was om een inzicht te geven in de taak van colleges en functionarissen. Met de rechtsmacht in verband staande vraagstukken o.a. het bestaansrecht ener afzonderlijke militaire rechtsmacht zijn buiten beschouwing gelaten.

Uitvoerig heeft DE GRAAFF de geschiedenis van de militair-rechterlijke organisatie van 1795—1955 nagegaan en daarbij de stof in historische perioden en daarbinnen chronologisch en onderwerpsgewijs behandeld. Een uitgebreide inhoudsopgave vergemakkelijkt het overzicht van de onderwerpen door alle perioden heen, daar bij de indeling van iedere periode zoveel mogelijk eenzelfde systeem is gevolgd.

Wat betreft het verband tussen de militair-rechterlijke organisatie en de militaire organisatie komt DE GRAAFF op grond van zijn historisch onderzoek tot de volgende conclusies, waarbij hij de voor- en nadelen van een bepaalde regeling tegenover elkaar stelt.

Principieel fout was de uitdrukkelijke vermelding in de wet van elementen van de militaire organisatie (de garnizoenen, de hogere territoriale ressorten) waardoor aanpassing aan de mutaties in die organisatie zonder wetswijziging onmogelijk werd.

Te stellig op het punt van de militaire organisatie, was de redactie van de Rechtspleging niet stellig genoeg in de omschrijving van de bevoegdheden van de militaire autoriteiten, welke bevoegdheden bovendien over drie verschillende figuren werden verdeeld (de garnizoenscommandant van de verdachte, de garnizoenscommandant in de residentie van de krijgsraad en de commanderende generaal in het militaire arrondissement of district). Het eindresultaat is geweest, dat de justitiële bevoegdheden in handen van de garnizoenscommandanten bleven, hoewel hun militaire belang sterk verminderd was, en dat de bevoegdheden van hogere militaire autoriteiten zeer gering waren.

Ten aanzien van de buitengewone krijgsraden (de krijgsraden te

velde, en die in een belegerde of berende of in staat van beleg gestelde stad of plaats) heeft de summier gehouden wettelijke regeling nog het minst tot moeilijkheden aanleiding gegeven. Bij de rechtspraak te velde deed de toeneming van de getalsterkte der troepen de wenselijkheid van enige decentralisatie gevoelen.

De R.L. was niet berekend op een stelsel, waarbij de ene commanderende generaal de ondergeschikte van de andere is.

DE GRAAFF ziet als voor de hand liggende oplossing, dat de justitiële bevoegdheden met betrekking tot de rechtspraak door krijgsraden worden gelegd in handen van militaire autoriteiten, aan te duiden met commanderende generaals, zonder dat in de wet nader wordt aangegeven, wie als commanderende generaals zullen fungeren. Dit laatste behoort door de Kroon te worden geregeld.

De bij de krijgsraden te velde toegepaste uiterste beperking van het aantal commanderende generaals (momenteel één voor de gehele landmacht en één voor de luchtmacht) bevordert de eenheid in het verwijzingsbeleid en een vlotte afhandeling van zaken. De schaduwzijde van dit systeem is echter dat van een persoonlijke bemoeienis van de commanderende generaals met justitiële aangelegenheden, en met name de verwijzing, slechts in zeer bescheiden mate sprake kan zijn.

De onderscheiding van krijgsraden in gewone krijgsraden, krijgsraden te velde en z.g.n. temporaire krijgsraden heeft in later tijden als gevolg van de uitgebleven wetwijziging grote moeilijkheden veroorzaakt; deze onderscheiding steunde nog op het optreden van de troepen in 1814. De toekomstige wettelijke regeling zal niet te veel in details mogen afdalen en zal moeten voorzien in de uitoefening van de militaire rechtspraak zowel onder gewone als onder buitengewone omstandigheden, waarbij men rekening moet houden met de mogelijkheid van een zeer plotselinge overgang van vredes- naar oorlogstoestand. DE GRAAFF is van mening, dat men zal kunnen volstaan met gewone en buitengewone krijgsraden: de gewone krijgsraden voor gewone tijden, en daarnaast buitengewone krijgsraden voor abnormale omstandigheden als de gewone krijgsraden versterking behoeven. In gewone krijgsraden zou hij de burger-rechtsgeleerde president gehandhaafd willen zien, terwijl hij voor buitengewone krijgsraden van rechtsgeleerde officieren zou willen gebruik maken b.v. van reserve-officieren die in het burgerleven rechters of raadsheren zijn. Processuele verschillen zullen niet aan de onderscheiding tussen gewone en buitengewone krijgsraden mogen worden gekoppeld.

Als voordeel van een burger-president van een krijgsraad kan genoemd worden diens onafhankelijkheid van de militaire hiërarchie; DE GRAAFF acht onaanvaardbaar een president die aan het gezag van een militaire commandant is onderworpen; de burger-president mag z.i. wel reserve-officier zijn.

Tot secretaris van de krijgsraad wil hij een burger-rechtsgeleerde benoemd zien, wiens positie bij de wet is geregeld, en die o.m. benoemd wordt door de Kroon op gemeenschappelijke voordracht van de ministers van oorlog en van justitie.

Volgens DE GRAAFF zouden aan de berechting door het H.M.G. 3 burger-rechtsgeleerden moeten deelnemen, van wie de president, wiens functie los gemaakt zou moeten worden van die van enig burgerlijk rechtscollege, zich geheel aan de militaire rechtspraak dient te kunnen wijden, terwijl de 2 andere leden eventueel raadsheer zouden kunnen zijn in een burgerlijk rechtscollege. Nu de Militaire Luchtvaart tot een zelfstandig krijgsmachtdeel „De Koninklijke Luchtmacht” is verheven, is uitbreiding van het aantal der militaire leden tot 6 z.i. onvermijdelijk.

In verband met het eventueel kunnen optreden van het H.M.G. buiten 's-Gravenhage, zelfs buiten 's lands grenzen, is z.i. de combinatie van de ambten van procureur-generaal bij het gerechtshof te 's-Gravenhage en van advocaat-fiscaal voor de zee- en landmacht niet langer wenselijk.

Uitvoerig wijdt DE GRAAFF uit over eventuele opnemings van de rechtsinstituten van herziening en cassatie in het militaire recht.

De bevoegdheid van de militaire autoriteiten, met name die van de commanderende generaals dienen zich uit te strekken over: het instellen van krijgsraden en het benoemen van het daarbij werkzame personeel, voor zover niet aan de Kroon of aan de Minister voorbehouden; het hanteren van het verwijzingsbeleid; het fiatteren van de vonnissen onder buitengewone omstandigheden geweest, en welke niet vatbaar zijn voor hoger beroep, alsmede het uitoefenen van een algemene supervisie.

DE GRAAFF gaat uit van het uit de aard der militaire verhoudingen voortvloeiend beginsel, dat geen militair voor een krijgsraad kan terecht staan zonder voorkennis van zijn tot het benoemen en bijeenroepen van die krijgsraad bevoegde militaire chef, welk beginsel reeds in de oude regelingen was neergelegd.

De bevoegdheid tot verwijzing berust en behoort te blijven berusten bij de militaire gezagsdragers; de rol van de openbare aanklagers blijve beperkt tot die van adviseurs. Deze regeling wordt gerechtvaardigd met een beroep op de bijzondere verantwoordelijkheid voor de handhaving van een goede krijgstucht, welke taak op de militaire gezagsdragers rust.

DE GRAAFF vraagt: Heeft het zin, dat de commanderende generaal eigenlijk 2 juridische adviseurs heeft: de auditeur-militair en de verwijzingsofficier met de mogelijkheid, dat deze hem op verschillende manier raden? Hij gelooft dat er in beginsel geen bezwaar tegen bestaat, wanneer de commanderende generaal ook de auditeur-militair tot verwijzingsofficier zou kunnen benoemen.

Aanvankelijk werd aangenomen dat alleen op veroordelende vonnissen het fiat executie vereist was; de redactie der R.L. dwingt echter niet tot het aannemen van deze beperking en dit is in de practijk van 1830—1839 en van 1940—1955 dan ook niet geschied. Uitvoerig wijdt DE GRAAFF uit over de vraag of een bevelhebber bevoegd moet zijn een vonnis te wijzigen of wijziging aan de krijgsraad in overweging te geven. De bevoegdheid tot wijziging behoort de bevelhebber niet toe

te komen; hij zou dan op de zetel van de rechter plaats nemen. In geval een commanderende generaal het fiat executie zou weigeren (b.v. wegens strijdigheid van het vonnis met de wet) zou hij de zaak aan een derde instantie, het H.M.G. dienen over te dragen, teneinde deze zaak als een hoger beroepzaak te behandelen.

DE GRAAFF eindigt zijn conclusies met de opmerking, dat, indien men tot een algemene vernieuwing van het formele militaire strafrecht zou overgaan, men tot één wetboek van militaire rechtspleging moet komen, waarin detailregelingen voor de afzonderlijke delen der krijgsmacht worden vermeld. Dit wetboek zal dan moeten aansluiten aan het W.v.Sv. en de Wet R.O. en zal op zichzelf volledig moeten zijn zonder verwijzing (dus anders dan b.v. de Militaire Ambtenarenwet 1931 welke telkens naar artikelen uit de Ambtenarenwet 1929 verwijst).

Bovenstaande wenselijkheden door DE GRAAFF naar voren gebracht verdienen bijzondere aandacht van diegenen, die geroepen zullen zijn mede te werken aan een algehele herziening (vernieuwing) van de wetgeving op het gebied van het militaire strafprocesrecht en de militair-rechterlijke organisatie.

Wat betreft de inhoud het volgende:

De *Inleiding* handelt over de samenhang tussen de militaire rechtspraak, de militaire bevelsverhoudingen en de militaire organisatie. Als argumenten voor het bestaan ener afzonderlijke militaire rechtspraak noemt DE GRAAFF:

a. dat de bruikbaarheid van een krijgsmacht staat of valt met de discipline, en de strafrechtspraak over militairen deze discipline in zó belangrijke mate kan beïnvloeden, dat bij het nemen van strafrechtelijke beslissingen rekening moet kunnen worden gehouden met het effect daarvan op de discipline, en het hanteren van strafrechtelijke bevoegdheden moet kunnen geschieden op een wijze welke in harmonie is met de wijze, waarop de overige middelen ter handhaving van de discipline worden aangewend;

b. dat rekening moet worden gehouden met een optreden van de krijgsmacht of van delen daarvan op zodanige plaatsen en onder zodanige omstandigheden, dat de gewone rechter niet in staat zal zijn, de strafrechtspraak daarbij uit te oefenen;

c. dat voor een juiste beoordeling van militaire zaken kennis van en ervaring met specifiek militaire toestanden, verhoudingen, voorschriften en gebruiken vereist zijn die de gewone rechterlijke macht doorgaans ontbeert.

Dit brengt mede, dat de militair-rechterlijke organisatie zodanig zal moeten zijn, dat een harmonie tussen strafrechtspraak en tuchthandhaving mogelijk is, dat de militaire rechtspraak uitgeoefend kan worden wáár en onder wélke omstandigheden de krijgsmacht of delen daarvan zich ook mogen bevinden, en dat het militaire element daarbij in de juiste mate is vertegenwoordigd.

Het feit dat de militaire gezagsdrager de verantwoordelijkheid

draagt voor de krijgstuicht bij de aan zijn gezag onderworpen militairen, brengt mede, dat hij de middelen ter tuchthandhaving hanteert. Bij de toekenning van bevoegdheden moet rekening worden gehouden met de bevelsverhoudingen en de taak der verschillende gezagsdragers.

De organisatie van een krijgsmacht en de daarbij geldende bevelsverhoudingen zijn allesbehalve constante factoren. De voortdurende wijzigingen in de organisatie en de distributie van bevoegdheden waaraan de krijgsmacht bloot staat, brengen vaak de noodzaak van veranderingen in de militair-rechterlijke organisatie met zich. De wettelijke regeling van die organisatie moet daarom zodanig zijn, dat aanpassing aan gewijzigde omstandigheden ook in oorlogstijd zonder veel omslag kan plaats hebben. Tijdens de eerste wereldoorlog (1914-1918) bereikte het gemobiliseerde leger een sterkte van ongeveer 450.000 man, terwijl de vredessterkte rond 30.000 man bedroeg. Het organisatiesysteem van de R.L. bleek toen totaal verouderd; de militaire organisatie en de militaire bevelsverhoudingen harmonieerden niet met de militair-rechterlijke organisatie. In 1939 deed zich ongeveer dezelfde situatie voor als in 1914.

De bevoegdheden van de militaire gezagsdrager met betrekking tot de toepassing van het militair strafrecht zijn geleidelijk beperkt. Beperking van diens invloed en gedeeltelijke overdracht van diens verantwoordelijkheid op andere instanties is in beginsel wel aanvaardbaar, mits de militaire gezagsdrager genoegzame middelen overblijven om zijn verantwoordelijkheid voor de discipline te kunnen dragen. In de verschillende hoofdstukken belicht de schrijver welke de bevoegdheden van de militaire gezagsdrager zijn geweest in de verschillende perioden.

DE GRAAFF wijst erop, dat het een consequentie is van de militaire bevelsverhoudingen, dat de hogere commandant tenminste dezelfde bevoegdheden behoort te bezitten als de aan hem ondergeschikte lagere commandant. In de rechtspleging komt b.v. geen bepaling voor omtrent de bevoegdheid van de commanderende generaal met betrekking tot de verwijzing naar de krijgsraad, e.a. Deze omissie deed later de opvatting ontstaan, dat de hogere commandanten zich niet met het verwijzingsbeleid van de garnizoenscommandanten mochten inlaten, een opvatting welke een van de eerste consequenties van de militaire verhoudingen negeert.

Ter oriëntering bevat de Inleiding nog een beknopt overzicht van de legerorganisatie en de militair-rechterlijke organisatie in de aan het jaar 1795 voorafgaande periode. Zowel in vredestijd als in oorlogstijd vormde „het garnizoen” de voornaamste militaire eenheid. De garnizoenscommandant ontleende zijn gezag rechtstreeks aan het hoogste gezag: de centrale legerleiding (de Staten-Generaal, de Raad van State, de Kapitein-Generaal der Unie) aan welke hij rechtstreeks ondergeschikt was.

In vredestijd bestond geen organisatie van korpsen in hogere eenheden (brigades, divisien). Territoriale bevelsgebieden waren nog onbekend. In eerste instantie werd in elk garnizoen een garnizoenskrijgs-

raad georganiseerd. Iedere keer, wanneer het noodzakelijk was, benoemde de commanderende officier van het garnizoen een krijgsraad (temporair), welke in het algemeen bestond uit 7 officieren w.o. de president; na berechting van een zaak of een aantal zaken werd het college ontbonden. In elk garnizoen was een permanente burger-auditeur-militair, die benoemd was door de Raad van State op voorstel van de Kapitein-Generaal; gewoonlijk was deze jurist. Hij was adviseur van de garnizoenscommandant en fungeerde bij de garnizoenskrijgsraad als openbaar aanklager en als rechtskundig adviseur en secretaris van dat college en assisteerde bij de executie van vonnissen, welke op bevel van de G.C. plaats vond.

In tijd van oorlog werd bij het leger te velde een krijgsraad te velde benoemd. De beklagde kon van een vonnis niet op confessie gewezen, appèl aantekenen bij de Raad van State. Deed hij dat niet dan werd het vonnis ter goedkeuring (approbatie) aangeboden aan de Kapitein-Generaal, teneinde daarop het fiat executie te verlenen. Een tijdlang heeft de Hoge Krijgsraad (in 1783 weer afgeschaft) dienst gedaan als appèlcollege naast de Raad van State.

Het *eerste hoofdstuk* handelt over de militair-rechterlijke organisatie en de militaire bevelsverhoudingen in het leger sedert 1795 en in het bijzonder over de organisatie van regimenten en korpsen in brigadeverband en in hoger verband tot divisien, alsmede over de instelling van territoriale gezagsgebieden welke noodzakelijk waren geworden als gevolg van nieuwere tactische en strategische inzichten. Bijzondere aandacht wijdt de schrijver aan de vermindering van de betekenis van het garnizoenscommando en aan de territoriale organisatie; de militair-rechterlijke organisatie bleef echter nog lange tijd nauw daaraan verbonden.

Het *tweede hoofdstuk* handelt over de incidentele en provisionele regelingen met betrekking tot de rechtspraak door garnizoenskrijgsraden in de overgangperiode 1795—1799. Deze werden uitgegeven als gevolg van een ernstig tekort aan discipline onder de troepen na de politieke omwenteling van 1795. In 1796 ging men over tot het instellen van districten voor de auditeurs-militair, die vanaf dat tijdstip niet langer werden benoemd voor elk garnizoen afzonderlijk maar voor verschillende garnizoenen, die hun functie bleven uitoefenen bij de krijgsraden van de garnizoenen van hun district.

Daar in 1795 de Raad van State evenals de functies van Stadhouders en Kapitein-Generaal waren afgeschaft, werden de werkzaamheden van deze met betrekking tot de militaire rechtspraak opgedragen aan het Comité tot de Algemene Zaken van het Bondgenootschap te Lande. De taak van dit Comité omvatte: militaire rechtspraak in eerste aanleg over officieren van hoge rang, behandeling van hoger beroep van daarvoor vatbare vonnissen der garnizoenskrijgsraden, de approbatie daarvan, e.a. Later, in 1798, toen bestuur en justitie werden gescheiden als gevolg van de machtenscheiding, werden de werkzaamheden van het Comité met betrekking tot de militaire justitie op-

gedragen aan het College van verenigde landsadvocaten. De nieuwe organisatie van het leger heeft echter nog geen invloed gehad op de organisatie van de militaire justitie.

Het *derde hoofdstuk* (de periode 1799—1811) bestaat uit 2 gedeelten. Het eerste deel handelt hoofdzakelijk over de militair-rechterlijke organisatie op de grondslag van het nieuw ontworpen wetboek door de Friese auditeur-militair en notaris PETRUS WIERDSMA „Het „Reglement van Krijgstucht of Crimineel Wetboek voor de Militie van „den Staat”, gearresteerd in 1799. Als gevolg van de rivaliteit tussen de vroegere soevereine provincies was het militaire recht formeel nooit op voldoende wijze geregeld; met deze toestand voor ogen was dit wetboek een belangrijke hervorming, al bleek ook spoedig dat een grondige herziening noodzakelijk was. Als gevolg daarvan zijn in de loop der jaren 1807, 1808 en 1810 enige nieuwe wetsontwerpen gemaakt, die echter nooit kracht van wet hebben gekregen, maar die veel invloed hebben gehad op de wetgeving van 1814 en 1815, toen de Franse overheersing een einde had genomen. Het Reglement voorzag in de uitoefening van de militaire justitie door garnizoenskrijgsraden en een Hoge Militaire Vierschaar; het voorzag niet in de werkzaamheid van afzonderlijke krijgsraden te velde.

In 1799 was de Hoge Militaire Vierschaar in het leven geroepen voor de berechting van appèlzaken, voor approbatie en improbatie van krijgsraadvonnissen e.a. In 1802 werd de Hoge Militaire Vierschaar samengesteld uit juristen en officieren van de land- en zee-strijdkrachten; de zeemacht viel toen ook onder haar jurisdictie.

Het tweede deel van dit hoofdstuk beschrijft de militair-rechterlijke organisatie in de praktijk in de periode 1799—1811, toen Holland bij het Franse Keizerrijk werd ingelijfd en de nationale militaire rechtspraak ophield te bestaan. Dit deel houdt zich in het bijzonder bezig met de rechtspraak bij de troepen te velde, daar Nederlandse troepen gedurende deze periode werden verplicht deel te nemen aan de zijde der Fransen aan de oorlogen die toen in Europa woedden: de winterveldtocht aan de Main 1800—1801; de concentratie tegen Engeland en de veldtocht aan de Donau 1803—1806; de veldtocht in Pommeren en Pruisen, de bezetting van Noord Duitsland en de maatregelen in verband met de Engelse landing in Zeeland 1806—1809; en de veldtocht in Spanje 1808—1810. Een algemeen reglement voor de rechtspleging te velde was niet in het leven geroepen; voor elke expeditie werden speciale instructies gegeven. Ook is melding gemaakt van het optreden van krijgsraden speciaal in het jaar 1799, toen het nodig bleek contra-revolutionaire woelingen te onderdrukken.

Het *vierde hoofdstuk* (de periode 1813—1839) houdt zich in de eerste afdeling bezig met enige voorlopige maatregelen genomen na het herstel van de onafhankelijkheid tot de invoering van de nieuwe wetgeving van 1814. Een 3-tal soevereine besluiten kwam tot stand, welke golden tot de invoering van de nieuwe wetgeving.

In de volgende afdeling is de wettelijke regeling van de militair-rechterlijke organisatie 1814—1939 beschreven.

De grondwet van 1814 bracht uitbreiding van de competentie van de militaire rechter door te bepalen dat het krijgsvolk te lande en te water wegens alle delicten door de militaire rechter zou worden be-recht. Op 17 oktober 1814 werden ingevoerd de R.L. en de P.I. voor het H.M.G.

In beginsel golden de regelen nopens de rechterlijke organisatie en procedure zowel voor vredes- als voor oorlogstijd. De militair-rechterlijke organisatie werd opgebouwd op de basis van de bestaande territoriale indeling, omvattende een aantal garnizoensplaatsen. De garnizoenskrijgsraden werden afgeschaft. De krijgsraden moesten worden gehouden in de hoofdplaatsen van de territoriale militaire ressorten, (in de residenties van de commanderende generaals); zij werden geformeerd als er zaken waren. De door de Vorst te benoemen auditeurs-militair moesten daar ook resideren. In 1875 kregen de militaire arrondissementen of districten een eigen bestaan ten behoeve van de militaire rechtspraak. In 1913 bepaalde de wetgever, dat de Kroon ten hoogste 3 militaire arrondissementen zou kunnen instellen.

In de R.L. is aanvankelijk het systeem van temporaire krijgsraden aanvaard; de wijzigingswet 1912 gaf de krijgsraden een permanent karakter; de president was een voor het leven benoemde burger-rechts-geleerde.

Het H.M.G., dat op 17 oktober 1814 werd geïnstalleerd, verving de Hoge Militaire Vierschaar, welke nog in de ontwerpen van 1807, 1808 en 1810 was behouden. De instelling van krijgsraden te velde en van krijgsraden in belegerde of berende plaatsen werd in de R.L. geregeld; (en van die in in staat van beleg gestelde steden of plaatsen in de oorlogswet).

In de derde afdeling is de militair-rechterlijke organisatie in de praktijk onder gewone omstandigheden behandeld, terwijl de laatste afdeling gewijd is aan de militair-rechterlijke organisatie in de praktijk onder buitengewone omstandigheden, met name tijdens de laatste campagne tegen Napoleon in 1815; in de jaren 1830—1839, toen de afscheiding van België zich voltrok en het Nederlandse leger vele jaren op voet van oorlog verkeerde; voorts tijdens de mobilisatie in 1870 en tenslotte tijdens de mobilisatie 1914—1918.

In het *vijfde hoofdstuk* (de periode 1939—1955) worden talrijke speciale maatregelen besproken met betrekking tot de militaire justitie voor en na de tweede wereldoorlog; tijdens de mobilisatie 1939—1940; tijdens en na de meidagen in 1940 in Nederland; bij de troepen buiten Nederland tot de invoering van het organisatiebesluit Rechtspleging te velde 1944; de militaire justitie gebaseerd op het Organisationsbesluit Rechtspleging te velde 1944 en overige maatregelen met betrekking tot de militaire justitie sedert de bevrijding genomen.

Het feit dat in normale tijd de wet verouderd was en niet gecoördineerd aan de moderne legerorganisatie en militaire bevelsverhou-

dingen bij de land- en luchtstrijdkrachten (de onderscheiding van garnizoenstroepen en troepen te velde was onbruikbaar), had tot gevolg, dat de Regering na het einde van de oorlog, de krijgsraden te velde heeft gehandhaafd, in afwachting van een gewijzigde wet; deze is in bewerking.

Het *zesde (laatste) hoofdstuk* bevat een recapitulatie van enkele facetten van de ontwikkelingsgang van de militair-rechterlijke organisatie en slotopmerkingen van de schrijver, terwijl in een Aanhangel enkele gegevens zijn vermeld over de militaire justitie bij de vreemde (huur-)troepen in dienst van het Koninkrijk in de jaren van 1814—1828.

A. F. S.

OPMERKINGEN EN MEDEDELINGEN.

Nogmaals: mondelinge en schriftelijke berisping.

„Replik”

van Mr. P. Westerdijk, luit.-kol. van de MJD.

De kwestie van de mondelinge en schriftelijke berisping, door mij enige maanden geleden in dit tijdschrift behandeld, heeft alle praktische belang verloren sedert de desbetreffende bepaling in de Beschikking straflijsten is gewijzigd en de straf van berisping dus niet langer als „mondelinge berisping”, „schriftelijke berisping” of „mondelinge berisping ten aanhore van . . . .” op de straflijst moet worden ingeschreven. Dat ik niettemin nog even op deze kwestie terugkom vindt zijn reden hierin, dat ik niet onweersproken wil laten wat de Kolonel Steffen indertijd naar aanleiding van mijn beschouwingen schreef.

Het was voor mij niet de vraag of een commandant een onder zijn bevelen staande militair kan opleggen: de krijgstuchtelijke straf van „mondelinge berisping” en de krijgstuchtelijke straf van „schriftelijke berisping” zoals de Kolonel Steffen meent maar of, wanneer een commandant een ondergeschikte de straf van „berisping” oplegt, hij deze straf al naar gelang de wijze van executie „mondelinge berisping” of „schriftelijke berisping” mag noemen. Ik heb deze laatste vraag naar ik meen op zeer sterke gronden (de wet zelf, de memorie van toelichting, het verslag van de tweede kamer en het regeringsantwoord hierop) bevestigend beantwoord. Ik heb hierbij nog gewezen op de tekst van de Beschikking straflijsten zoals die voor de laatstelijk aangebrachte wijziging luidde, welke tekst naar mijn mening ieder misverstand uitsloot. Een en ander zo zijnde kan men het door het H.M.G. in deze ingenomen standpunt niet „mogelijk formeel” achten, zoals de Kolonel Steffen bereid is te doen, zelfs niet formalistisch, maar dient men het bepaald onjuist te noemen.

Zolang de Beschikking straflijsten voor wat betreft de inschrijving van de straf van berisping op de straflijst niet gewijzigd was, dienden commandanten deze straf als „mondelinge berisping”, „schriftelijke berisping” of „mondelinge berisping ten aanhore van . . . .” in te

schrijven op gevaar af, dat als de gestrafte eens de eindbeslissing van het H.M.G. mocht invoeren dit de strafoplegging dan zou te niet doen. Het was niet aan hen (de commandanten) maar aan de Minister van Oorlog om eventueel de consequentie te trekken uit de nieuwe jurisprudentie van het H.M.G. op dit punt. Dit zo zijnde kon er voor commandanten ook geen enkele reden bestaan om door het maken van uitvoerig gemotiveerde beklagbeschikkingen te trachten het H.M.G. tot een ander inzicht te brengen. De door de Kolonel Steffen in verband hiermede gemaakte vergelijking met de krijgsraden die hebben gepoogd wijziging te brengen in de jurisprudentie van het H.M.G. met betrekking tot de aanwezigheid van tijd van oorlog gaat dan ook niet op. De onderhavige kwestie is eigenlijk te onbelangrijk (ik zou haast zeggen: te kinderachtig) geworden om er nog veel meer woorden aan te wijden en daarom volsta ik met tot besluit nog slechts enkele losse opmerkingen naar aanleiding van het „antwoord” van de Kolonel Steffen te maken.

De Stafjurist kon m.i. in deze niet anders doen dan zijn commandant adviseren conform de Beschikking straflijsten te handelen.

De Kolonel Steffen kent twee H.M.G.'s, het vooroorlogse en het huidige. Ik ken er slechts één: „het” H.M.G. Wanneer dit rechtscollege aanvankelijk geen bezwaren maakt tegen het gebruik van de termen „mondelijke berisping” en „schriftelijke berisping” en naderhand wel, dan is zijn jurisprudentie op dit punt wisselvallig. Ik wil hiermee niets kwaads zeggen. Ook de jurisprudentie van de Hoge Raad is op vele punten (ik noem hier slechts art. 1401 B.W.) in de loop der jaren gewijzigd en is dus wisselvallig.

Dat het H.M.G. van Nederlands-Indië vóór de oorlog al op het standpunt stond, dat thans door het (Nederlandse) H.M.G. wordt ingenomen, doet aan het voorgaande niets af.

Het is naar mijn mening stellig niet het „goed recht” van het H.M.G. om zich in te laten met een vraag van administratief beleid, te weten hoe een bepaalde straf op de straflijst van de gestrafte moet worden ingeschreven. Integendeel, het H.M.G. dit doende gaat zijn boekje te buiten.

De door mij gemaakte vergelijking tussen de straf van berisping enerzijds en de straffen van verlaging en van plaatsing in de tucht-klassse anderzijds is misschien wat gezocht maar zij gaat m.i. niet zo mank als de Kolonel Steffen meent. Zij stelt in het licht dat men zich nooit aan de letter van één bepaald wetsartikel moet vastklampen zonder daarbij op andere, verwante wetsartikelen te letten. Zo dient men dan ook naast de artikelen 3-5 en 30-31 W.K. o.a. art. 6 W.K. te zien, dat de straf van „berisping” zo die mondeling wordt ten uitvoergelegd als „mondelijke berisping” betitelt.

In de vraag of het zin heeft op de straflijst te vermelden of de straf van berisping mondeling dan wel schriftelijk is tenuitvoer gelegd zal ik mij niet verdiepen. Deze vraag is hier immers niet aan de orde.

Zoals uit het bovenstaande blijkt heeft de Kolonel Steffen mij er geenszins van kunnen overtuigen, dat ik het bij mijn beschouwingen

over de mondelinge en schriftelijke berisping niet bij het rechte eind heb gehad.

Ten slotte laat ik hier enige citaten volgen.

„De berisping van de officier zal steeds door de strafoplegger geschieden. Daarentegen zal deze aan een onder zijn bevel staande „officier of onderofficier, zo nodig, kunnen opdragen, een onderofficier „of mindere militair van zijnentwege een *mondelinge berisping* toe „te dienen.

„De *mondelinge berisping* zal op tweeërlei wijze kunnen geschieden” enz. („Wet op de Krijgstucht en Reglement betreffende de Krijgstucht” door Mr A. F. Steffen, vierde druk, blz. 42).

„Deze formele berisping kan geschieden mondeling hetzij zonder, „hetzij met inachtneming van bijzondere vormen, of schriftelijk, en „wel steeds door de strafoplegger zelf, met deze uitzondering, dat zo „nodig de strafoplegger het toedienen ener *mondelinge berisping* aan „een onderofficier of mindere militair kan opdragen aan een onder „zijn bevelen staande officier of onderofficier”. („Wetboek van Militair Strafrecht en Wet op de Krijgstucht” van J. J. C. van Dijk, opnieuw herzien door Dr J. J. C. van Dijk, Dr A. Spruijt, Mr W. H. Vermeer en Mr A. F. Steffen, vierde druk, blz. 211).

Het gaat er m.i. niet om of „mondelinge berisping” betekent, dat de krijgstuuchtelijke straf van „berisping” mondeling is tenuitvoergelegd, gelijk Mr Westerdijk betoogt (blz. 411), doch het gaat er om, hoe de opgelegde straf heet. Een commandant mag de mondeling tenuitvoergelegde krijgstuuchtelijke straf van berisping wèl „mondelinge berisping” noemen. In mijn antwoord aan Mr Westerdijk betitelde ik dit met spraakgebruik, waaronder eveneens de hierboven door Mr Westerdijk aangehaalde citaten zijn te rekenen. Een commandant mag officieel echter slechts opleggen de krijgstuuchtelijke straf van „berisping” zonder meer; dat is wet en hij dient deze straf dan ook in deze bewoording op de straflijst te vermelden.

In de verschillende beklagbeschikkingen van het na-oorlogse H.M.G. was sprake van beklag over „mondelinge berisping”. Bij de betrekkelijke gevallen werd steeds een afschrift van de straflijst door de betrokken commandant bij de stukken gevoegd ingevolge het gestelde in art. 125 pt 3 en art. 129 ptn 2, 4 en 7. Een dergelijk afschrift dient m.i. als ambtelijk bewijsstuk, waaruit blijkt dat klager met een bepaalde straf is gestraft, waarover hij zich bij het Hof beklaagt, en mede het doorlopend gedrag van klager (art. 37 W.Kr.).

Het spreekt m.i. vanzelf, dat in dit ambtelijk bewijsstuk geen andere straffen (strafbenamingen) dienen te worden gebezigd dan die welke de wet vermeldt (hetgeen door Mr Westerdijk wordt betwist). Daarom ben ik van mening, dat de commandant, gezien de jurisprudentie van het H.M.G. de mondeling tenuitvoergelegde krijgstuuchtelijke straf van berisping als „berisping” op de straflijst behoort in te schrijven, z.n. onder bijvoeging van de wijze waarop deze is tenuitvoergelegd, zoals de M.v.O. dit wenst.

Deed de strafoplegger c.q. een beklagbeschikker zulks op de wijze zoals tot voor kort was voorgeschreven, dan was het vrijwel zeker, dat de hoogste militaire rechter, die van dit ambtelijk bewijsstuk kennis nam, op grond van de daarop niet juist vermelde wettelijke straf, deze straf, in casu de „mondellinge berisping”, c.q. de beklagbeschi-king teniet deed.

Bij het opvolgen van een administratief voorschrift dat in strijd is met 's Hof's jurisprudentie, kan de strafoplegger zich er dan weliswaar op beroepen, dat hij toch het voorschrift heeft opgevolgd, al heeft het H.M.G. ook de door hem opgelegde straf teniet gedaan, maar de krijgstu-ucht en zijn prestige hebben m.i. door de tenietgedane straf-oplegging geleden.

Door aldus te handelen heeft de strafoplegger c.q. de beklagbe-schikker één van zijn eerste militaire plichten uit het oog verloren, n.l. die welke hem voorschrijft in voorkomend geval initiatief te be-trachten door zonder nadere opdracht de jurisprudentie van het H.M.G. te volgen. (Zie art. 12 lid 1 en lid 2 van het Reglement betr. de Krijgstucht)

Natuurlijk ligt het op de weg van de M.v.O. wijziging te brengen in een voorschrift, zodra de hoogste onafhankelijke militaire rechter zo'n voorschrift in strijd acht met de militaire straf- en tuchtwet. In zo'n geval dient de bevoegde instantie de M.v.O. daarop spoedig opmerkzaam te maken (art. 12 lid 2 Reglement betr. de Krijgstucht). Intussen is tussen de eerste beschikking van het na-oorlogse Hof, waarbij deze besliste dat de wet alleen de krijgstu-uchtelijke straf van „berisping” kent en het ogenblik waarop de wijziging in de Beschikking straflijsten het licht zag, geruime tijd verstreken. Het gebeurt echter ook wel, dat de M.v.O. in afwachting van een voorgenomen wijziging in een of ander voorschrift bij voorbaat reeds een rondschriven doet uitgaan waarin Zijne Excellentie voorschrijft in het vervolg op een bepaalde wijze te handelen, in afwachting van de definitieve regeling van een bepaald onderwerp. Het is mij niet bekend, dat zulks ten aanzien van de wijze van inschrijving van de straf van „berisping” op de straflijst het geval is geweest.

Dat het H.M.G. in deze zijn boekje zou zijn te buiten gegaan, gelijk Mr Westerdijk meent, heeft deze vooralsnog niet aangetoond. Wèl heeft de M.v.O. zijn standpunt herzien, zij het ook niet helemaal in de geest van het H.M.G. Immers thans wordt op de straflijst in de kolom „Straf”, ingevuld: „berisping mondeling tenuitvoergelegd”, enz. Maar deze krijgstu-uchtelijke straf heet nog altijd „berisping” zonder meer. De wijze van tenuitvoerlegging had m.i. tussen haakjes behoren te worden vermeld.

Gezien echter de diverse regelingen in de Beschikking straflijsten, krachtens welke bepaalde mededelingen de strafoplegging betreffende onder de inschrijving van een opgelegde straf en strafreden moeten worden vermeld, was het m.i. méér systematisch geweest, indien ware voorgeschreven, dat ook de wijze van tenuitvoerlegging van de straf van „berisping” op overeenkomstige wijze onder deze inschrijving

diende te worden aangetekend, b.v. door aldaar te vermelden: De opgelegde straf van berisping is mondeling tenuitvoergelegd, enz.

Overigens moge ik verwijzen naar mijn antwoord op blz. 444 e.v. met voorbijgaan van de hierboven niet terzake dienende opmerkingen.

A. F. S.

Personalia.

Voor het doctoraal-examen Nederlands recht slaagden de volgende officieren:

aan de Rijksuniversiteit te Leiden:

Kapitein van de Kon. Luchtmacht C. MANTE, 18-9-1957;

Kapitein van de Kon. Landmacht (Infanterie) J. J. DELESCEN, 23-9-1957;

Eerste-Luitenant van de Kon. Landmacht (Infanterie)

W. A. ENTZINGER, 4-10-1957;

aan de Rijksuniversiteit te Utrecht:

Luitenant ter Zee van Administratie der 2de klasse O.C. van de Kon. Marine A. BERKHOUT, 9-10-1957 (zelfstudie).

Promotie.

Aan de Rijksuniversiteit te Leiden is op 23 oktober 1957 gepromoveerd tot doctor in de rechtsgeleerdheid Mr H. H. A. DE GRAAFF, president van de Krijgsraad te Velde Oost te Arnhem, op een proefschrift, getiteld: „De militair-rechterlijke organisatie en haar verband „met de bevelsverhoudingen bij de landmacht 1795 tot 1955”.

De promotie geschiedde met lof. Promotor was Prof. Mr J. M. VAN BEMMELEN.

Lectoraat in het militair straf- en tuchtrecht aan de Universiteit van Amsterdam.

Op dinsdag 5 november 1957 heeft Mr H. H. A. DE GRAAFF, benoemd tot Lector in het militair straf- en tuchtrecht aan de Universiteit van Amsterdam, zijn lectoraat aanvaard met het houden van een openbare les „EEN REÏNTRDUCTIE” in een der zalen van het Universiteitsgebouw, Oudemanhuispoort 4-6.

In 1916 werd Dr L. M. Rollin Couquerque benoemd tot Lector aan deze Universiteit tot het doceren van dit vak (M.R.T. XII blz. 220). Na diens aftreden in 1939, in verband met het bereiken van de leeftijdsgrens, is de ontstane vacature toen niet vervuld.

Artikel 23 W.M.Sr.

Op blz. 598 van deze jaargang is afgedrukt het vonnis van de Krijgsraad te Velde West van 13 maart 1957 waarbij de beklaagde, als schuldig aan „diefstal” werd veroordeeld tot een geldboete van f 20 (subs. hechtenis van tien dagen) en ontslag uit de militaire dienst, zonder ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen.

Wij werden erop attent gemaakt dat artikel 23 van het Wetboek van Militair Strafrecht de toepassing van de bijkomende straf van ontslag alleen toelaat naast de hoofdstraf van doodstraf of gevangenisstraf.

Quandoque bonus dormitat Homerus!

W. H. V.

REGISTER

van deel L, 1957

	Blz.		Blz.
Aangifte. Als wachtmeester nagelaten — te doen van een diefstal van geld	473	— Bij een — in Duitsland door schuld lichamenlijk letsel toegebracht	451
— gedaan van een strafbaar feit, wetende dat het niet gepleegd was: in strijd met de waarheid aan een wachtmeester der Kon. Marech., opsporingsambtenaar, gemeld, dat zijn portemonnaie met geld ontvreemd was	592	— Na — en doorrijding door een militaire chauffeur, als hoogste in rang zijnde mede-inzittende, nagelaten maatregelen te treffen, opdat de identiteit van de bestuurder en het voertuig konden worden vastgesteld	453
Aanrijding. — in Duitsland tussen de door beklaagde bestuurde militaire auto en een stilstaande Duitse personenauto, waardoor een inzittende in de laatste auto een hersenschudding kreeg	101	— Inhalen, terwijl het vrije gebruik van de inhaalbaan was belemmerd, waardoor een gecompliceerde — is ontstaan	465
— Ratio van art. 30 W.V.W.	165	— Veroorzaken van lichamenlijk letsel aan een bromfietser door een autobestuurder door bij het rechts afslaan de vrije doortocht voor de bromfietser te belemmeren, die daardoor uitweek en tegen een boom reed	533
— door — lichamenlijk letsel veroorzaakt, waardoor de aangeredene haar „beroep” als huisvrouw tijdelijk niet kon uitoefenen	182	— Bij het keren van een auto een inhalende en voorbijrijdende auto gehinderd, waardoor een — ontstond	605
— als gevolg van het niet vrijlaten van de doorgang voor een fietser door een bromfietser	186	— Veroorzaken van lichamenlijk letsel door schuld in Nieuw-Guinea als gevolg van het niet verlenen van voorrang door een jeep aan een van links naderende scooter waardoor een — ontstond	676
— doordat de toezichhoudende bestuurder de feitelijke bestuurder te snel deed rijden, waardoor hij niet kon verhinderen, dat deze tegen een voorrijdende auto opbotste, die plotseling remde	191	— Door onvoorzichtigheid met een jeep uit de bocht geschoten en tegen een lantaarnplaal gereden, waardoor een ander lichamenlijk letsel kwam en daardoor tijdelijk in de uitoefening van zijn ambtsbezigheden werd verhinderd	693
— Vrijspraak van het telastegelegde: zich zodanig gedragen, dat de veiligheid op de weg in gevaar kan worden gebracht	316	— Afwezigheid van alle schuld	703
— door de bestuurder van een Volkswagen op een kruispunt van wegen door geen voorrang te verlenen aan een van rechts komend vierwielig motorrijtuig	397	Aardoliedistributiebeschikking 1956; telastegelegd: in een scooter benzine verbruikt in strijd met de —; vrijspraak	322, 363
— door als bestuurder van een militair vierwielig motorrijtuig in colonne verband rijdende, tegen een burger auto aan te rijden, die zich voor hem in de colonne had gevoegd	400	Achterzeilen. — in Hongkong; geen (strafbare) schuld; beklagde, hofmeester 1e kl., onder invloed van heroïne in	

slaap geraakt; was daardoor niet tijdig voor het vertrek van het schip aan boord terug; terugverwezen naar de C.O. . . . 678 Administratieve rechtspraak. — De hogere autoriteit, bedoeld in pt. 26 V.B.O. is niet verplicht zich ertoe te beperken, de beoordelingslijst voor „gezien” te tekenen, ook al zou de aantekening niet een persoonlijk oordeel over de beoordeelde officier bevatten. Art. 21 V.B.O. sluit niet in, dat alleen degenen, die met „uitmuntend” zijn beoordeeld, als „bijzonder aan te bevelen” kunnen worden aangemerkt. Het V.B.O. veroorlooft niet t.o.v. officieren van meer gespecialiseerde diensten een andere maatstaf aan te leggen dan t.o.v. de overige officieren. 70 — Een s.m.i. was niet in aanmerking gebracht voor plaatsing op de kandidatenlijst en bevordering tot adj. ond. off. instr. De M.v.O. mag verlangen, dat een onderofficier voldoet aan alle punten van de beoordelingslijst, zijnde deze elementen van het meer algemeen geredigeerde art. 5 van het Bevord. voorschr. Landm. 1953. Beslissend is daarbij hoe art. 5, sub e, moet worden verstaan. De laatste beoordeling heeft geen bindende kracht, omdat de beoordelingslijst het persoonlijk oordeel van een commandant bevat, welke niet ter kennis wordt gebracht . . . 128 — Het is de bedoeling van de Werkloosheidswet om naast ambtenaren in de zin van art. 1 Ambt.wet 1929 ook de militaire ambtenaren bedoeld in art. 1, eerste lid aanhef en onder a Mil. Ambt.wet 1931 niet als werknemer in de zin der Werkloosheidswet te beschouwen, zij het ook, dat art. 4 der Werkloosheidswet slechts naar art. 1 der Ambt.wet 1929 verwijst . . . . . 134 — Bij de op een conduitestaat te geven beoordeling van de geschiktheid voor bevordering mag het gedrag in het tijdvak	der beoordeling worden in aanmerking genomen. De beoordeling is i.c. een gevolg van de straf doch geen verzwarende daarvan . . . . . 279 — De M.v.O. trekt een besluit tot uitzending van een hoofdofficier voor Suriname in op grond van een (nog niet in kracht van gewijsde gegane, krijgstuuchtelijke straf, welke straf later door het H.M.G. werd teniet gedaan). In redelijkheid had de intrekking tot uitzending onder deze omstandigheden niet kunnen worden genomen. Nietigheid van het Besluit gedekt verklaard nu reeds een ander in Suriname eisers functie bekleedt . . . . 280 — Een res.-officier die vrijwillig had deelgenomen aan het N.D.V.N. in Korea, verzoekt op grond daarvan in verband met de geldende voorschriften om aangesteld te worden als beroepsofficier. De M.v.O. wijst het verzoek af. A.G.: Geen algemeen verbindend voorschrift noopt de Kroon tot aanstelling van deze res.-officier tot beroepsofficier. De C.R. bevestigt deze uitspraak . . . . . 344 — Een res.-off. poogde tijdens de 2de wereldoorlog uit te wijken naar Engeland en werd deswege op 31-7-1940 door de bezetter gearresteerd en tot tuchthuisstraf veroordeeld. Na vrijlating werd hij op 26-11-1942 opnieuw gearresteerd, omdat hij staatsgevaarlijk werd beschouwd. Deze res.-off. maakt thans aanspraak op bezoldiging vanaf 31-7-1940. Daar deze res.-off. niet als militair was gearresteerd, kan niet worden aangenomen, dat er sprake van krijgsgevangenschap zou zijn geweest . . . . 352 — Een res.-luit.-kol. werd in 1940 met groot verlof gezonden en in 1941 met machtiging van de Duitse bezetter ontslagen. Vanaf dec. 1944 was deze res.-luit.-kol. weer in werkelijke dienst opgeroepen door de Chef

	Blz.
M.G. en had in diverse functies militaire dienst verricht. Betrokkene vraagt pensioen als res.-off., hetgeen hem werd geweigerd, aangezien hij in mei 1941 rechtsgeldig was ontslagen en nadien niet weer was benoemd. Betr. vraagt vervolgens aan H.M. de Koningin ontslag als res.-officier, hetwelk van de hand werd gewezen.	
A.G.: beroep ongegrond; C.R.v.B. in hoger beroep: in hoofdzaak op andere gronden bevestigd	280
— De C.R.v.B. wijzigt, na uitgebracht rapport van een deskundige, een beoordelingslijst van een kolonel wegens feitelijke onjuistheid	488
— Een marechaussee 1e kl. die voldoet aan de voorwaarden voor bevordering als bedoeld in art. 5 Beoord. Voorschr. Landm., behoort niet tot de meest geschikten volgens art. 25 van dat voorschrift en werd bij besluit van de M.v.O. niet tot de opleiding toegelaten; beroep ongegrond	493
— Een sergeant 1e kl. was ontslag verleend, welk ontslag later was vernietigd. De M.v.O. bepaalde dat deze sergeant over het ontslagtijdperk geen aanspraak kon doen gelden op bezoldiging. De C.R.v.B. besliste, dat de gevolgen van een nietig verklaard ontslagbesluit zoveel mogelijk moeten worden ongedaan gemaakt (algemeen rechtsbeginsel)	496
— Besluit tot ongegrondverklaring van een beroep inzake vrijstelling van de dienst als gewoon dienstplichtige	499
— Een buiten zijn standplaats wonende marinier had geen aanspraak op woningfaciliteiten om buiten zijn standplaats te blijven wonen. De gezondheidstoestand van zijn dochtertje was een buiten de woningnood gelegen factor. Beroep ongegrond	546
— De M.v.O. bracht een korporaal in een andere bevoororderingsregeling dan in de wer-	

	Blz.
vingsbrochure voor versnelde opleiding was omschreven. Al is deze brochure geen algemeen verbindend voorschrift toch is de M.v.O. op grond van het algemeen rechtsbeginsel van behoorlijk bestuur n.l. dat der rechtszekerheid, daaraan gebonden. Besluit van de M.v.O. nietig verklaard	550
— Beoordeling van een s.m.i. en besluit tot niet-bevordering van deze onjuist geacht op grond van getuigenverklaringen en latere beoordelingen. C.R.v.B. verklaart het besluit van de M.v.O. nietig en bepaalt de plaatsing van de s.m.i. op de kandidatenlijst voor bevordering en de bevordering tot a.o.o.i	558
— De C.R.v.B. neemt kennis van in het conducerapport voorkomende (ongunstige) beoordelingen, welke niet aan de beoordeelde zijn medegedeeld, doch die een ongunstige invloed kunnen hebben op zijn bevorderingskansen, waarover hij zich evenwel, daar zij hem niet zijn medegedeeld, niet heeft kunnen beklagen. De C.R.v.B. moet zich in het dictum beperken tot een beslissing op het beklag. In een rechtsoverweging brengt de C.R.v.B. daarom tot uiting, dat hij zich kan verenigen met de conclusies van de deskundige, dat de niet aan klager medegedeelde ongunstige beoordelingen dienen te vervallen	615
— Het besluit, dat R.K. militairen om op 15 augustus en op 1 november vrij te hebben, daartoe verlofdagen moeten opnemen, is niet strijdig met art. 58 M.A.W. Het V.R.I.D. K.L. is geen K.B.	708
— Niet aan de betrokkene voorgelezen passages in het conducerapport van een onderofficier der marine, mogen deze in zijn militaire loopbaan niet schaden. Conducerapport gewijzigd	716
Afscheid. — van de A.-M. Mr J. G. Ch. H. Dubois	366

Blz.	Blz.
Afwezigheid. Zie bij Opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid en bij Desertie .	
Afwezigheid van alle schuld	270
Ambtelijke mededeling. Aan de Overheid een onjuiste — doen in tijd van oorlog gepleegd door een korporaal-chauffeur in een verkeersongevallenrapport	63
Ambtenaar. Als — (officier) een gift aangenomen teneinde te bevorderen, dat aangevraagde cursussen aan een bepaald instituut zouden worden gegund — Is onder — in de zin van art. 1, eerste lid Ambt.wet 1929 ook begrepen: hij die is aangesteld in militaire openbare dienst om bij de landmacht h.t.l. of bij de zeemacht werkzaam te zijn?	107 137
Ambtenaren. Zie bij Militaire Ambtenaren.	
Ambtshalve nietig-verklaring van: — strafopleggingen	139
— 10 dagen streng arrest, opgelegd aan een officier, wegens onbevoegdheid van de strafoplegger	123
Arrest. Ontslag uit het voorlopig — wegens staking van een ingestelde strafvervolging	258
— Het voorlopig justitieel — 619, 625, 628, 644, 646	
Artikel 23 W.M.Sr.	733
Auditeur-Militair. Afscheid van de — Mr J. G. Ch. H. Dubois	366
Bedreigen. In het openbaar mondeling een meerdere, korporaal-electromonteur, met enig kwaad —	42
— In staat van dronkenschap zijn vader in het openbaar met een mes —	320
Beginselen. Zie bij Hoofdbeginselen.	
Beklagbeschikking. Inhoud van de —	545
Beklagrecht. Een krijgstuuchtelijk vergrijp gepleegd onmiddellijk nadat een strafoplegging aan de gestrafte is bekend gemaakt, mag niet worden gecorrigeerd door de reeds opgelegde straf te verzwaren en de strafreden te wijzigen door het nieuwe vergrijp daaraan toe te voegen	542
Beklagzaken. Beklag over een straf van 10 dagen licht arrest. Het moet onbillijk geacht worden, dat klager, S 2 van een bataljon, die weliswaar is tekortgeschoten inzake de naleving van veiligheidsvoorschriften daarvoor werd gestraft, terwijl de voornaamste schuldigen, de C.Cn., niet werden gestraft. Gezien dit beleid t.a.v. de C.Cn. acht het H.M.G. het billijk, dat klager slechts wordt gestraft voor zover diens nalatigheid niet lag op het terrein van de C. Cn. Beklag gedeeltelijk gegrond; straf en strafreden gewijzigd — Beklag over een opgelegde straf van 10 dagen streng arrest te laat ingediend; op die grond niet ontvankelijk verklaard; het H.M.G. vernietigt ambtshalve de strafoplegging op grond van onbevoegdheid van de strafoplegger	70 123
— Beklag over een straf van 7 dagen verzaard arrest wegens eigendunkelijk afwijken van een order. Klager heeft gepast initiatief betracht; Beklag gegrond	272
— Beklag over een mondeling berisping wegens het geven van onvoldoende leiding hetgeen tot uiting zou zijn gekomen door bij een inspectie gebleken tekortkomingen van C.Cn. Onjuist beleid is slechts dan krijgstuuchtelijk strafbaar, indien dit is te wijten aan nalatigheid. De W.Kr. kent geen mondelinge berisping. Beklag gegrond	276
— Beklag over een straf van 10 dagen streng arrest wegens het vragen van inlichtingen aan het hoofd van sectie 3 van het M.v.O. zonder inachtneming van de hiërarchie weg door een res.-off. v. gez. der 2e kl., hoofd van de keuringscommissie bij een indelingsraad, in verband met diens van zijn chef afwijkende zienswijze over het door deze te geven advies bij door personeel van de indelingsraad in te dienen verzoekschriften. Het	

- H.M.G. is overtuigd van de goede trouw van de off. v. gez.; beklag gedeeltelijk gegrond; straf en strafreden gewijzigd 335
- Beklag door een majoor over een straf van 2 dagen licht arrest wegens het opnemen van contact met een hogere instantie (soc. psychol. officier van de Staf Chef Personeel C.L.S.) zonder toestemming van zijn chef in strijd met een order van blijvende aard. Het moet mogelijk zijn zonder dat derden zulks bekend is, zich tot deze soc. psychol. officier te wenden. Beklag gegrond . . . 339
- Beklag door een luitenant-kolonel over een straf van 4 dagen licht arrest wegens het slecht voorbereiden en uitvoeren van de opdracht om een buitenlandse militaire autoriteit te ontvangen en rond te leiden langs een militair object, waardoor deze autoriteit een ongunstige indruk kreeg. Het H.M.G. is niet gebleken van feiten welke het ongunstig verloop van het bezoek hebben teweeggebracht of van nalatigheid van klager. Beklag gegrond 342
- Beklag door een korporaal over een straf van 10 dagen streng arrest terzake van dronkenschap, nadat de strafoplegger hem had toegezegd, hem niet te zullen straffen, mits hij een verzoek om eervol ontslag uit de militaire dienst zou indienen, hetgeen de korporaal had daan, doch daarna het verzoek had ingetrokken. Dat verzoek was onder drang ingediend. De commandant had een onjuist gebruik gemaakt van zijn strafbevoegdheid 402
- Krijgstuchtelijke afdoening van opzettelijke ongehoorzaamheid in tijd van oorlog gepleegd; beklag ongrond . . . 477
- Opgelegde krijgstuchtelijke straf verlicht, omdat deze mede was bepaald door een onjuiste strafoverweging; beklag gedeeltelijk gegrond . . . 478
- Klager was gestraft met 10 dagen licht arrest wegens het

Blz.

- bemoeilijken van de controle op de reveille door de officier van piket. Op de vraag of deze straf niet kon worden gewijzigd in 2 dagen verzwaaard arrest, deswege onmiddellijk de aangezegde straf verzwaaard in 14 dagen verzwaaard arrest onder toevoeging van het nieuwe feit aan de strafreden. Voor het nieuwe vergrijp mocht klager niet worden gestraft door verzwaring van de reeds opgelegde straf en toevoeging van het nieuwe vergrijp aan de strafreden. Beklag gedeeltelijk gegrond 542
- Belediging.** — door een feitelijkheid door een meerdere op minachtende wijze over diens hoofdhaar te strijken, daarbij zeggende: „Ha korporaal tje”. 94
- door een daad door voor de voeten van een meerdere op de grond te spuwen 94
- door een daad, door achter een meerdere op de grond te spuwen 183
- Mondelinge — van een meerdere-instructeur door deze naar aanleiding van een aanmerking toe te roepen: kaffer, flikker, in dienst gepleegd . . . 590
- Beoordeling.** — van een kapitein op grond van het V.B.O. 70
- en bevordering van officieren . . . 81
- 142
- Het beoordelen van officieren van een s.m.i. en besluit tot niet-bevordering van deze onjuist geacht 558
- Uitspraak over een beslissing op een bezwaarschrift over een ongunstige — 614
- Berisping.** De straf van — 77
- Mondelinge en schriftelijke — 441
- De krijgstuchtelijke straf van — 444
- Nogmaals: mondelinge en schriftelijke — 729
- Beschimpen van een meerdere.** — door deze toe te voegen: Je moet weten dat ik balen scheit van alle blauwe jongens . . . 94
- Bestuurder.** Zie bij Toezichthoudende bestuurder.
- Bevel.** Zie ook bij Dienstbevel.
- van een sergeant aan een soldaat in strijd met de belangen

Blz.

	Blz.		Blz.
van de dienst: om 3 buiten de verantwoordiging aanwezige halfsheltertentjes voor hem buiten de rustkamer te smokkelen	706	Mr <i>H. H. A. de Graaff</i> : De militair-rechterlijke organisatie en haar verband met de bevelsverhoudingen bij de landmacht 1795-1955	720
Bevelhebber van enige patrouille. Als — een als zodanig op hem rustende verplichting niet nagekomen (onbevoegd in een militaire jeep gestapt en deze verplaatst)	104	Brochure. Zie bij <i>Wervingsbrochure</i> .	
Bevelhebber van enige wacht. Als — een als zodanig op hem rustende verplichting niet nagekomen in tijd van oorlog gepleegd door een soldaat-wachtcommandant door een 14-jarig meisje bij zich in de wacht te ontvangen enz. tengevolge waarvan hij 3 rondes niet heeft gelopen	117	Bijzondere voorwaarden. Binnen 3 maanden na de aanvang van de proeftijd <i>f</i> 80,— schadevergoeding betalen aan de benadeelde	163
Bevoegdheid. De Krijgsraad acht zich niet bevoegd een beslissing te nemen op een bezwaarschrift houdende het verzoek om teruggave van een inbeslag genomen rijbewijs, daar art. 27 W.V.W. de militaire rechter de bevoegdheid daartoe niet verleent	119	De bijzondere voorwaarden (praeadviezen)	217
— Een commandant van een artillerie-afdeling is niet bevoegd tot het opleggen van streng arrest aan officieren	123	Binnen 1 maand na de betekening van het vonnis zich onderwerpen een aan hernieuwd onderzoek naar zijn rijvaardigheid	397
Als wachtmeester met overschrijding van zijn — een chauffeur (mindere) bevolen een omweg te rijden voor familiebezoek	696	Zich binnen 1 maand na betekening van het vonnis wenden tot het Centraal Bureau Afgifte Rijvaardigheidsbewijzen en Geneeskundige verklaringen ter verkrijging van een verklaring als bedoeld in art. 102 (b) W.V.R. (geneesk. verkl.) en voorts voldoen aan de door of namens het Hoofd van dat Bureau te geven aanwijzingen in verband met een nieuw onderzoek naar zijn geschiktheid tot het besturen van motorrijtuigen	465
Bewijs. Gebruik gemaakt van een proc.verb. van een sergeant spec. d., tevens onbez. politieambtenaar voor Ned. Nieuw Guinea	312	Cassatie (in het belang der wet) 145	
Bezwaarschrift. — tegen inbeslag genomen rijbewijs; Krijgsraad verklaart zich onbevoegd daarover te beslissen, omdat art. 27 W.V.W. de opdracht daartoe niet aan de militaire rechter geeft	119	Conduiterapport van een onderofficier der marine. Wijzigen en doorhalen van passages in het —, als gevolg van onjuistheid en het niet zijn voorgelezen aan de betrokkene	716
Boekaankondiging. Prof. Mr <i>D. van Eck</i> : „De strafrechter tegenover het gewetensbezwaar” Mr <i>J. P. Hustinx</i> en Prof. Dr <i>G. Th. Kempe</i> : „De bijzondere voorwaarden”	217	Conventievormen. Dienstbelang en —	232
<i>G. Seppen</i> en Mr <i>H. C. Fraay</i> : „Grensbewaking”	287	Defensie. Zie bij <i>Organisatie der Zweedse defensie</i> .	
		Desertie in tijd van oorlog. Ziek achter gebleven, na genezing langer dan 4 dagen opzettelijk ongeoorloofd afwezig gebleven	113
		— door ongeoorloofde afwezigheid van enige uren met het oogmerk zich voor goed aan zijn dienstverplichtingen te onttrekken, gezamenlijk en tengevolge van samenspanning met een ander militair, terwijl hij was dienstdoende	173
		— door met buitengewoon verlof	

zijnde daarvan niet tijdig terug te keren	Blz. 179	Erratum	Blz. 432
Met bewegingsvrijheid zijnde ziek thuis gebleven; na tot reizen in staat zijnde, niet terstond naar zijn onderdeel teruggekeerd	315	Exces. — bij de uitvoering van een bevel tot handhaving van de krijgstucht i.e. niet strafbaar	188
— door een beroepssergeant der 1e kl. door langer dan 4 dagen opzettelijk ongeoorloofd van zijn onderdeel afwezig te blijven	606	Feitelijke bedreiging van een meerdere. — door deze te dreigen met een tafelmes te zullen steken	312
— door een electromonteur 1e kl. en matroos 2e kl. gezamenlijk, door op 8 april te 23.00 uur niet van passagieren terug te keren en zich naar Duitsland (buitenland) te begeven en zich op 11 april bij de D.politie (terug) te melden (binnen 4 dagen) en op 13 april overgegeven aan de Kon. Marech. (gevoegde zaken)	672	— door met opgeheven geweer als om de meerdere daarmede te slaan naderbij komen, in dienst gepleegd	590
Detentie. Zie bij Militaire —		Feitelijke insubordinatie in tijd van oorlog gepleegd door:	
Diefstal. — van een muntbiljet van f 1,— uit een offerblok in een kerk	65	— een meerdere een stomp tegen de arm toe te dienen	183
— van een horloge uit een badcel	598	— een gevuld bierflesje op het hoofd van een korporaal stuk te slaan; vrijspraak; gehandeld ter uitvoering van een ambtelijk bevel	188
Dienstbelang en conventievormen	232	— een soldaat die zich trachtte los te rukken van een sergeant die hem wegens onkrijgstuchtelijk gedrag had vastgegrepen en door een andere soldaat die zijn kameraad trachtte te ontzetten	331
Dienstbevel. Zie ook bij Bevel.		— een dpl. soldaat door te slaan naar een meerdere, marechaussee der 1e kl.	459
Een bevel is slechts dan als een — aan te merken, wanneer het enig militair belang betreft	97	— een korporaal door een marechaussee 1e kl., commandant van een stationspatrouille enige vuistslagen toe te dienen	611
Dienstdoende	173	— naar een meerdere met bierflesjes te werpen en een meerdere met bierflesjes te slaan	42
Dienstvoorschrift. Opzettelijk nalaten een — op te volgen door opzettelijk giften aan te nemen in strijd met art. 87 R.M.A.K.L.	178, 535, 539	— een meerdere te slaan en te stompen	45
Dienstweigeraars. Oorlogskinderen als —	579	— een sergeant, die in drift een majoor-machinist een stomp tegen het hoofd gaf	312
Dienstweigering	142	Fiat executie	41, 44, 94, 97, 160, 163, 310, 312, 450, 586, 676, 678
Drankinloed. Een rijwiel bereden onder —	120, 327	Gebruiken. Opzettelijk wederrechtelijk een aan een ander toebehorend motorrijtuig op een weg — :	
Onder — en zonder rijbewijs een militair motorrijtuig bestuurd	596	— Als luit.-kol. zich onrechtmatig meermalen per militaire jeep van de kazerne naar huis en van huis naar de kazerne laten rijden	51
Dronkenschap. In staat van — zijn vader in het openbaar met een mes bedreigd	320	— Als dpl. soldaat zonder toestemming of opdracht met een militair motorvoertuig gereden	529
Dubois. Afscheid A.-M. Mr J. G. Ch. H. —	366	Geldelijke steun aan studenten in	
Duur van de eerste oefening	508		
Eerste oefening. Duur van de —	508		
Enquête. — over hoofdbeginselen van welke bij een nieuw wetb. van mil. strafvordering moet worden uitgegaan	1, 657		
Erewoord	142		

	Blz.		Blz.
de geneeskunde en ontslag van verbintenis. Zie bij Verbintenis.		staan	465
Geluidssignaal. Als bestuurder van een motorrijtuig een — gegeven, zonder dat zulks nodig was ter afwending van gevaar voor andere weggebruikers	54	Inhoud. — van de jaargang 1957	734
Gevoegde zaken	183, 672	Initiatief. Geval van gepast —	272
Gewezen militair (art. 63, 2° W.M.Sr.)	600	Insubordinatie. Zie bij Feitelijke insubordinatie.	
Gezaghebber bij de gouvernementsmarine. — in Ned. Indië werd door militairisatie in 1939 geen militair ambtenaar	409	Internationale Politie	567
Gift. Als ambtenaar (officier) een — aangenomen, wetende dat zij hem gedaan werd om hem te bewegen om zonder in strijd met zijn plicht te handelen, iets te doen	107	Internationale Prijsvraag. Zie bij Prijsvraag.	
Opzettelijk nagelaten een dienstvoorschrift op te volgen door in strijd met art. 87 R.M.A.K.L. een — aan te nemen	178	Justitieel arrest. Zie bij Arrest.	
Als sergeant zonder toestemming van zijn chef een — van een pensionhouder aangenomen	535	Justitiële Statistiek	210, 619
Groetplicht	142	Kalkemmers. Toeroepen van —	270
Haas. Een dode — vervoerd in het tijdvak waarin de jacht op hazen was gesloten	457	Koninklijke Marechaussee. De — en de Souvereine Besluiten van 26 oktober 1814 en 30 juni 1815	140
Handhaven van krijgstuuchtelijke straffen bij uitspraak van de militaire rechter	577	Krijgsraadzitting. Zie bij Zitting van een Zeekrijgsraad.	
Havenmeester in Ned. Indië. — werd door militairisatie in 1939 geen militair ambtenaar	409	Krijgsraden te Velde der Koninklijke Luchtmacht. Opheffing van de Krijgsraden te Velde „West” en „Oost” der Koninklijke Luchtmacht	363
Herziening	145	Wijziging van de naam van de Krijgsraad te Velde „Zuid” der Koninklijke Luchtmacht in „Krijgsraad te Velde voor de Koninklijke Luchtmacht”	363
Hinder of overlast bezorgen	268	Krijgstuchtelijke straffen. Handhaven van — bij uitspraak van de Militaire Rechter	577
Historische schets van de militaire strafwetgeving in België sedert 1814	4	Lastig vallen. In een trein andere reizigers —	193
Hoofdbeginselen. Enquête over — van welke bij een nieuw wetboek van militaire strafvordering moet worden uitgegaan	1	Lectoraat in het militair straf- en tuchtrecht	733
Enige punten uit de enquête over — van welke bij het ontwerpen van een nieuw wetboek van militaire strafvordering moet worden uitgegaan	298	Letsel. Zie bij Lichamelijk letsel.	
Huisvredebreuk	160	Lezingenreeks in mei 1957	288
Immuniseren	699	Lichamelijk letsel. Aan schuld te wijten dat een ander zodanig — bekomt, waaruit verhindering in de uitoefening zijner ambtsbezigheden ontstond, meermalen gepleegd, door als lader niet te voorkomen, dat een scherpe patroon in de kamer van het wapen kwam, waardoor bij het afvuren 2 personen zwaar gewond werden	46
Inhalen. — terwijl het vrije gebruik van de inhaalbaan was belemmerd, waardoor een gecompliceerde aanrijding is ont-		Aanrijding waardoor een inzittende van een stilstaande auto zodanig — bekwam, dat daaruit tijdelijke ziekte (hersenschudding) ontstond	101
		Door aanrijding — veroorzaakt waardoor de aangereide haar „beroep” als huisvrouw tijdelijk niet kon uitoefenen	182
		Bij een aanrijding in Duitsland door schuld — toegebracht	451
		Aan schuld te wijten — door	

Blz.		Blz.
	aanvullingsladingen met een lucifer aan te steken, tengevolge waarvan 3 militairen ernstige brandwonden opliepen en verhindering in de uitoefening van ambtsplichten ontstond	525
	Door aanrijding als gevolg van het belemmeren van de vrije doortocht — veroorzaakt, waardoor verhindering in beroepsbezigheden ontstond	533
	In Nieuw Guinea door schuld — veroorzaakt, waardoor tijdelijke verhindering in de uitoefening van ambtsbezigheden ontstond, door het niet verlenen van voorrang door een jeep aan een van links komende scooter, waardoor een aanrijding ontstond	676
	Door onvoorzichtigheid met een jeep uit een bocht geschoten en tegen een lantaarnpaal gereden, waardoor een ander zodanig — kwam, dat tijdelijke verhindering in de uitoefening zijner ambtsbezigheden ontstond	693
	Mal jugé	363
	Marechaussee. Zie bij Koninklijke Marechaussee en bij Verkeersregelaar .	
	Mededeling. Zie bij Ambtelijke mededeling , bij Verzwijging en bij Nalaten .	
	Medeplegen. — aan feitelijke insubordinatie door een soldaat door met een andere soldaat, een meerdere, marechaussee der 1e kl., aan te grijpen en hem een legitimatiebewijs te ontrukken	459
	— van feitelijke insubordinatie door een soldaat door met een andere soldaat, een meerdere, marechaussee der 1e kl., aan te grijpen en hem een legitimatiebewijs te ontrukken	462
	Meerdere in burger	97
	Militair. Zie bij Gewezen militair .	
	Militaire Ambtenaren. Het is de bedoeling van de Werkloosheidswet om naast de ambtenaren in de zin der Ambt.wet 1929 ook de militaire ambtenaren bedoeld in art. 1, eerste lid aanhef en onder a Mil. Ambt.wet 1931 niet als werk-	
	nemer in de zin der Werkloosheidswet te beschouwen, zij het ook dat art. 4 der Werkloosheidswet slechts naar art. 1 Ambt.wet 1929 verwijst	134
	Gezaghebber bij de Gouvernementsmarine en havenmeester in Ned. Indië zijn door hun militairisatie in 1939 geen — geworden	409
	Militaire detentie. — is een mitigatie in de uitvoering der gevangenisstraf (afzonderlijke executiemethode)	39
	Militaire politie	154, 369
	Militaire rechtspleging. Een nieuw casco voor de —	375
	De militaire rechtspleging en het Wetboek van strafvordering	657
	Militaire Reclasseringsbroederschap. Zie bij Stichting Militaire Reclasseringsbroederschap .	
	Militaire Strafvordering. Vraagpunten betreffende de —	289
	Enige beschouwingen betreffende de militaire strafvordering	513
	Militaire weggebruiker. Bijzondere positie van de —: soms na aanrijding verplicht tot doorrijden en tot melden van de aanrijding aan de commandant	165
	Militair Rechterlijke Organisatie	156, 515
	Militair Rechterlijke Vereniging. Causerie Mr <i>H. H. A. de Graaff</i> over: enige losse opmerkingen betreffende het strafsysteem van het militair straf- en tuchtrecht	78
	Mindere in burger	656
	Mishandeling. — door vuistslagen en stompen	35
	— door het werpen met een pionierschap, waardoor een ander in de nek werd getroffen	55
	— door het toedienen van een vuistslag tegen de wang, waardoor deze pijnlijk werd getroffen	393
	— door het toedienen van een vuistslag tegen de kaak, waardoor een dubbele kaakfactuur ontstond	395
	Misverstand. Een officier gelegerd in een bivak had na een nachtelijke oefening toestemming	

Blz.	Blz.
verkregen zich uit het bivak te verwijderen, was naar huis gegaan en in de loop van de nacht in het bivak teruggekeerd. De B.C. bedoelde slechts een korte bewegingsvrijheid te verlenen in de nabijheid van het bivak; de plv. B.C. verleende toestemming van wijdere strekking. Klager verkeerde te goeder trouw in de veronderstelling, dat hij volledige bewegingsvrijheid had. Beklag gegrond; straf en strafreden vernietigd 126	— door dpl. soldaat door te weigeren een clip scherpe patronen in ontvangst te nemen en volharding daarin na op de gevolgen daarvan te zijn geweest 169
Motivering. — van de strafmaat in vonnissen 431	— door beroepswachtmeester na ziek achtergebleven te zijn, niet onmiddellijk gevolg te geven aan het bevel van een controlerend militaire arts naar zijn onderdeel terug te keren 171
Zie ook bij Strafmotivering.	— door dpl. soldaat door te weigeren zich in het zwembassin te begeven en volharding daarin na op de gevolgen daarvan te zijn geweest . . . 173
Naam. Zie bij Valse naam.	— door te weigeren het bevel op te volgen om zich in arrest te begeven 183
Nalaten. Opzettelijk — de door het belang der zaak gevorderde maatregelen van geweld naar vermogen aan te wenden 453	— door te weigeren het bevel van een meerdere in burger om zijn hoofddekse af te zetten, op te volgen 232
Opzettelijk — aan de bevoegde Overheid een mededeling te doen waarvan de verzwijging de dienst kan schaden 473	— door leerling-vlieger door tijdens de uitvoering van de opdracht een solovlucht „alge„meen” te maken, bij de uitvoering daarvan het vlieggebied te verlaten en elders oefeningen „noodlanding” en „voorzorgslanding” uit te voeren 324
Opzettelijk — aan de bevoegde Overheid een mededeling te doen, terwijl het feit gepleegd is in tijd van oorlog 608	— door 2 soldaten, die het, na het bevel van een sergeant om zich naar de barak te begeven, op een lopen zetten . . 331
Nevenwerkzaamheden (semi-beroepsvoetbal) 287	— door een soldaat die weigert zijn legitimatiebewijs te tonen aan een marechaussee der 1e kl. in burger, die zich als zodanig had bekend gemaakt 459
Nietige telastlegging. De telastgelegde opzettelijke ongehoorzaamheid nietig verklaard, omdat daarin als bevelgever slechts vermeld is, „de korporaal van de geneeskundige „dienst” 179	— door een soldaat door een rij-opdracht met een militair motorvoertuig, na afspraak met een andere soldaat, die een gelijke opdracht had, gezamenlijk eigendunkelijk te overschrijden voor privégevoegen 464
Noodtoestand 467	— door een sergeant door te weigeren de order van een afzonderlijk optredende marechaussee 2e kl. behorende tot een stationspatrouille, om de zijingang van een station te betreden, op te volgen . . . 469
Omvang van de werking van de W.V.W. 681	— door een korporaal, die in
Onbevoegd. Zie bij Bevoegdheid.	
Onderofficierszitkamer. Mag een met licht arrest gestrafte onderofficier in de — komen, als deze tevens de recreatieruimte (de vroegere onderofficierscantine) is? 415	
Ongehoorzaamheid.	
Opzettelijke — in tijd van oorlog gepleegd:	
— door een sergeant 1e kl. aan een wachtmeester der Kon. Marech., patrouillecommandant, door te weigeren zijn legitimatiebewijs te tonen en een café te verlaten 58	

Blz.		Blz.
	strijd met de voorschriften de ingangscontrole van een station was gepasseerd, door te weigeren de order van een marechaussee 1e kl., commandant van een stationspatrouille, terug te komen . . .	611
—	door als wachtmeester van een rijroute af te wijken en een omweg te maken . . .	695
—	door als dpl. soldaat te weigeren zich te laten vaccineren tegen pokken, nadat de M.v.O. een rekest om vrijstelling tegen immunisatie had afgewezen . . .	699
—	door dpl. soldaat, Jehovahgetuige en volletijdsbedienaar, door te weigeren een geweer en militaire uitrustingsstukken in ontvangst te nemen. Beroep op art. 40 W.Sr., en op art. 15 Dienstplichtwet (vrijstelling van dienstplicht wegens geestelijk ambt) afgewezen . . .	704
	Opzettelijke — gepleegd:	
—	door matroos door na te laten de order van de officier van de wacht om naar kooi te gaan terstond uit te voeren . . .	44
—	door vliegtuigmaker-vliegtuigmonteur door na te laten de order om een militair motorrijtuig te verlaten en daarna de order om zijn naam op te geven, op te volgen . . .	91
—	door 3 mariniers in een restaurant door het bevel van een meerdere in burger om hun hoofddekse af te zetten niet op te volgen . . .	97
—	door hofmeester 3e kl. door te weigeren met een aangewezen sergeant mee te gaan tot het ondergaan van straf . . .	163
—	door een matroos, behorende tot het res.-wachtvolk, door na te laten en vervolgens te weigeren te voldoen aan de order van een kwartiermeester, O.O. van de wacht, om op de sloep te gaan (voortgezette handeling) . . .	388
—	door marinier 3 door na te laten het bevel van een sergeant om zijn Browning gereed te maken voor inspectie uit te voeren . . .	586
	Ontslag van een verbintenis. Zie bij Verbintenis.	
	Onthouden van een aangelegenheid aan de kennisneming van een bevoegde meerdere om een ander voor bestraffing enz. te vrijwaren . . .	455
	Ontzegging van de bevoegdheid motorrijtuigen te besturen. — Wetende van de bevoegdheid, enz. ontzegt te zijn, een motorrijtuig bestuurd . . .	529
	Oorlogskinderen als dienstweigerars . . .	579
	Openlijke uitlezing van een vonnis . . .	183, 331
	Oplichting. 17-voudige — . . .	258
	26-voudige — . . .	601
	Oproeping. Zie ook bij Wettige oproeping. Een — van een beklaagde welke niet voldoet aan het gestelde in art. 254, 255 R.L. is nietig . . .	594
	Opruïen. In tijd van oorlog mondeling — tot muiterij door na wegens onkrijgstuchtelijk gedrag gearresteerd zijnde, kameraden toe te roepen: Kom op, grijp hem, waar blijven jullie nou, laat je ons nu staan, e.d. . . .	331
	Opzettelijke ongeoorloofde afwezigheid in tijd van oorlog door een res.-tweede-luit. gedurende ongeveer 2 etmalen . . .	522
	Organisatie. Zie bij Militair Rechtelijke Organisatie en bij Krijgsraden te Velde.	
	Organisatie der Zweedse defensie. De hoofdzaken van de —	381
	Overlast. Hinder of — bezorgen	268
	Overschrijding van zijn bevoegdheid. Als wachtmeester met — een chauffeur (mindere) bevolen een omweg te rijden voor familiebezoek . . .	696
	Patrouillecommandant. Zie bij Bevelhebber van enige patrouille.	
	Personalia . . .	80, 432, 733
	Politie. Internationale — . . .	567
	Militaire — . . .	154, 369
	Politiewet . . .	566
	Preventieve hechtenis. Toepassing der — . . .	649
	Principiële dienstweigering. Processtukken in handen gesteld van de A.-M., teneinde	

Blz.	Blz.
de bezwaren tegen de militaire dienst van beklagde, die geen verzoek had ingediend om toepassing van art. 3 Dienstweigeringswet, alsnog te doen onderzoeken door de Commissie Dienstweigeringswet	post gesteld zijnde, slapende aangetroffen . . . . .
319	389
Beklaagde, Jehova-getuige en volletijdsbedienaar, principiële dienstweigeraar, beroept zich op noodtoestand en op art. 15 Dienstplichtwet. Naar vaste jurisprudentie is de drang door innerlijke overtuiging geen overmacht in de zin van art. 40 W.Sr.	Een marinier als — gaan zitten en in slaap gevallen . . . . .
704	450
Processtukken in handen gesteld van de A.-M., teneinde de bezwaren tegen de militaire dienst van beklagde, die geen verzoek had ingediend om toepassing van art. 3 Dienstweigeringswet, alsnog te doen onderzoeken door de Commissie Dienstweigeringswet	Schorsing. — van militaire ambtenaren der K.L. . . . .
319	509
Promotie	Schuld. Afwezigheid van alle — . . . . .
733	270, 703
Prijsvraag. Internationale —	Schuldheling. — door een officier door van een onderofficier giften te aanvaarden afkomstig van door verduistering verkregen gelden . . . . .
368	107
Psychiatrische Tuchtklasse-experimenten. Militair —	Slaan van een schildwacht. — levert geen strafbaar feit op; beklagde heeft niet geweten met een schildwacht te doen te hebben, terwijl niet is gebleken van opzet tot het toebrengen van pijn of letsel . . . . .
229	586
Publicatie. Zie bij Uitlezing.	Slapen op post . . . . .
Raadsman. Reserve-officier met groot verlof als officier —	311, 389, 450
221	Staking van ingestelde strafvervolg . . . . .
De — tijdens de informatiën voor de officier-commissaris	258
225	Statistiek.
Rechtsherstel	Zie bij Justitiële Statistiek.
656	Stichting Militaire Reclasseringsbroederschap. Samenwerking met commandanten en medewerkers . . . . .
Rechtsherstel (?) militairen	223
433	Verslag van de installatievergadering van de Raad van Bijstand en Advies van de — op 13 januari 1957 . . . . .
Rechtspleging. Zie bij Militaire Rechtspleging.	419
Revisie. Zie bij Herziening.	Straffen. Zie bij Krijgstuchtelijke straffen.
Rijden op een rijwiel onder drankinvloed	Strafmaat. Motivering van de — in vonnissen . . . . .
120	431, 590, 688
Rijbewijs. Onder drankinvloed en zonder — een militair motorrijtuig bestuurd	Strafmotivering . . . . .
596	431, 590, 688
Rijden zonder rijbewijs in tijd van oorlog	Strafvervolg. Staking van een ingestelde — . . . . .
596	258
Rijverbod. Onder drankinvloed verkerende dpl. soldaat voldeed niet aan het — hem opgelegd door een wachtmeester der Kon. Marech. voor het rijden op een fiets	Strafvordering. Zie bij Militaire strafvordering.
327	Telastlegging. — levert geen strafbaar feit (weerspanningheid) op, nu deze niet vermeldt, dat de ambtenaren in de rechtmatige uitoefening hunner bediening waren, met name dat zij de beklagde op heterdaad hadden betrapt . . . . .
Samenloop. — ex art. 63 W.Sr.	35
39	— levert geen strafbaar feit (bevel in een aangelegenheid vreemd aan de belangen van de dienst) op, nu het element opzettelijk daarin niet is vermeld . . . . .
Schets. Zie bij Historische schets.	51
Schildwacht. Een marinier als — op post gesteld zijnde, slapende aangetroffen	Termijn. — van hoger beroep in art. 6 M.A.W. 1931 geldt
311	
Een marechaussee als — op	

	Blz.		Blz.
zowel voor beroep als voor hoger beroep	558	Veranderen van richting. Op een rijwiel gezeten linksaf gesla- gen zonder richting te hebben aangegeven	327
Terugverwijzing naar de tot straffen bevoegde C.O.		Verdediger. De positie van de — in het militaire strafproces	519
— Bewezene levert geen straf- baar feit op doch een vergrijp als bedoeld in art. 2, 1°. W.K.	114	Vereniging. Zie bij Militair Rech- telijke Vereniging.	
— Bewezene levert mishandeling op als bedoeld in art. 300 W.Sr.	396	Verbintenis. Verzoek van officier- arts om ontslagen te worden van een — uit de: Voorschrif- ten verlenen geldelijk steun aan studenten in de genees- kunde, die zich hebben verbonden om als officier-arts bij de zeemacht te dienen	202
— Bewezene levert eigenlijk krijgstuchtelijk vergrijp op	678	Verduistering.	
— Weigering te voldoen aan de opdracht van een marechaus- see 1e kl. om het legitimatie- bewijs te tonen naar aanleiding van onkrijgstuchtelijk gedrag levert geen strafbaar feit, nu de marechaussee 1e kl. in bur- ger was en zich niet als meer- dere had bekend gemaakt; 't bewezene levert een eigenlijk krijgstuchtelijk vergrijp op	686	— van Rijks gelden meermalen gepleegd	606
Uitspraak van de Militaire Rech- ter. Handhaven van krijgs- tuchtelijke straffen bij —	577	— als ambtenaar, meermalen in zijn bediening gepleegd	688
Tetanus. Weigeren zich tegen — te laten vaccineren is geen strafbare ongehoorzaamheid, zolang de M.v.O. niet op het rekest om vrijstelling van immunisatie heeft beslist	699	— en daarbij als ambtenaar gebruik gemaakt van de gele- genheid hem door het ambt geschonken, meermalen ge- pleegd	688
Toepassing Justitiele voorlopig arrest	619, 625, 628, 644, 646	Verkeersregelaar. Een mare- chaussee 2e kl. als —	406
Toepassing der preventieve hech- tenis	649	Verlofdagen. Opnemen van — door R.K. militairen op 15 augustus en 1 november, ten- einde die dagen vrij te hebben	708
Toezicht houdende bestuurder.		Vervoeren van een dode haas. — in het tijdvak waarin de jacht hazen was gesloten	457
Veroordeling van de —, die de feitelijke bestuurder te snel deed rijden, waardoor de — niet kon voorkomen, dat de feitelijke bestuurder tegen een plotseling remmende voorrij- dende auto opbotste	191	Verwijzing naar de Krijgsraad.	
Tuchtklasse-experimenten. Militair- psychiatrische —	229	— De regeling van de —	152
Uitlezen. Zie bij Openlijke uit- lezing van een vonnis.		— Besch. tot — ex art. 15 R.L.	196
Valse naam. Een — opgegeven	529	— Verwijzing	513
Valsheid in geschrift. — door ge- fingeerde boekingen in het kasboek	688	Verzwijging. Opzettelijk nalaten aan de bevoegde Overheid een mededeling te doen waarvan de — de dienst kan schaden	473
Vaste medewerkers van het M.R.T.	432	Vliegdiscipline	142
Veiligheid op de weg. De — in gevaar gebracht door achter- stevoren op een bromfiets te rijden met ingeschakelde mo- tor	524	Voegen. Gevoegde zaken	183, 672
		Voetbalspel. Nevenwerkzaamhe- den; (semi-)beroeps —	287
		Voordeel trekken. Uit de op- brengst van enig voorwerp —, terwijl het aan zijn schuld is te wijten, dat zijn handeling een door misdrijf verkregen voor- werp betrof	107
		Voorlopig arrest. Zie bij Arrest.	
		Voorlopig Justitiele arrest. Zie bij Arrest.	
		Voorwaarden. Zie bij Bijzondere voorwaarden.	

	Blz.		Blz.
Vraagpunten betreffende de militaire strafvordering	289	en de kazerne te verlaten en enige uren later onder drankinvloed terug te keren	106
Vragenbus.		— als korporaal van aflissing in strijd met zijn verplichting als wachthebbende te waken tegen onbevoegd gebruik van motorrijtuigen, zelf onbevoegd met zo'n motorrijtuig gereden	392
— Zijn dpl. „militair” gedurende de keuringsdagen voor eerste oefening, gedurende het onvervuld gedeelte der eerste oefening, gedurende (vervroegd) klein verlof in afwachting van groot verlof? Kunnen vrouwen ook „militair” zijn?	136	— als wachthebbende belast met het lopen van een patrouille in strijd met zijn verplichtingen plaatsgenomen in een militair motorrijtuig en achteruitrijdende tegen een gebouw gereden, dat beschadigd werd	533
— Kan een militair krijgstuhtelijk worden gestraft terzake van een klachtdelict, terzake waarvan geen klacht is ingediend en welk delict niet is genoemd in art. 2, 2°.-6°. W.K.?	360	Weerspannigheid. Telastgelegde — levert geen strafbaar feit op, nu de telastlegging niet vermeldt, dat de ambtenaren in de rechtmatige uitoefening hunner bediening waren, met name, dat zij de beklagde op heterdaad hadden betrapt	35
— Mag een met licht arrest gestrafte onderofficier in de onderofficierszitkamer komen, als deze tevens de recreatieruimte (de vroegere onderofficierscantine) is?	415	— tegen een treinconductor	193
— Wat is de uitvoering van art. 33 W.M.Sr. t.a.v. een dpl. soldaat der lichting 1950, die tijdens zijn eerste oefening tot 10 dagen detentie wordt veroordeeld?	550	Wegenverkeerswet. Omvang van de werking van de —	681
Wacht. Als ander militair dan die genoemd in het 1e en 4e lid van art. 129 W.M.Sr. behorende tot een — een als zodanig op hem rustende verplichting niet nakomen, gepleegd in tijd van oorlog:		Weggebruiker. Zie bij Militaire weggebruiker.	
— door in strijd met zijn verplichting als wachthebbende te waken tegen onbevoegd gebruik van motorrijtuigen, in een motorrijtuig te stappen en daarmee rond te rijden	56	Wehrdisziplinarordnung. Het ontwerp „— (WDO)” vergeleken met de Wet op de Krijgstucht	235
— door zonder toestemming van de wachtcommandant de wacht		Wervingsbrochure	550
		Wettige oproeping Niet voldaan aan een — voor de werkelijke dienst	179, 266
		— Noodtoestand	467
		Zaakbeschadiging	160
		Zitting van een Zeekrijgsraad. — aan de wal i.pl.v. op een oorlogsschip	163
		Zweedse defensie. De hoofdzaken voor de organisatie der —	381

WETSBEPALINGEN

behandeld in deel L, 1957

Art.	Grondwet.	Blz.	Art.	Blz.
68		481		464, 476, 586, 611, 687, 695, 699, 705
Wetboek van Strafrecht.			116	321, 590
5		681	117	42, 44, 189, 312, 331, 459, 462, 586, 611
14a		35	120	183, 189, 331, 459, 462, 611
14c		217	128	469
24	59, 97,	676	129	57, 104, 107, 118, 311, 389, 392, 450, 532
40	467,	705	132	63, 473, 608
41 (2)		189	135	178, 535
43		189	139	455
47		459	140	51, 696, 706
63		39	141	268
138		160	143	453
180	35,	193	144	469
188		592	146	331
225		688	150	179, 266, 467
241		360	Wet op de Krijgstucht.	
246		176	2	121, 395, 678
300	35, 55, 393,	586	3—5	272, 441
307		681	6	277, 441,
308	46, 525,	308	39	123
310	65,	598	41	123
321	606,	688	50	77, 139
326	259,	601	57	522, 532
350		160	58	115, 395, 535, 577, 678, 687
359		688	60	121, 525, 586, 596
362	107,	535	67	66, 123
363		535	68	126, 272, 277, 280, 335, 339, 342, 402, 476, 478, 543
417 bis		107	Reglement betreffende de Krijgstucht.	
426		320	8	97, 253
535, 3°		529	10	253
Wetboek van Militair Strafrecht.			13	253
4		452, 681	12	272
11	39,	59, 590	27	189
13—15	392, 397, 465,	606	Invoeringswet	
23	44, 107, 169,	389,	Militair Straf- en Tuchtrecht.	
	598, 601, 688		74	259
24		532	86	605
25	118, 171, 392,	601, 606	87	605
33		564	Wetboek van Strafvordering.	
62		137	64	35, 625 e.v.
63, 2°		600	128	35
67		59, 687	457	151
69	311,	450, 586	Regtspleging bij de Landmagt.	
96		678	5	625 e.v.
97		196, 522	15	196, 476
98	113, 173, 179,	315, 606, 672		
99		173, 672		
108	42, 94,	183, 590		
110		94		
114	44, 59, 91,	97, 115, 163, 169, 171, 173, 183, 253, 324, 331, 388, 459,		

Art.		Blz.		22	496
114		179		23	496
155		113		27	352
205		183		52	708
254		594		87	178, 535
255		594			
Regtspleging bij de Zeemagt.					
3		625 e.v.			
123b		163		127	419
Dienstweigeringswet.					
2		258, 319			
Wegenverkeerswet.					
1 (3)		191			
18		397			
25		187, 316, 524			
26		121, 327, 596			
27		119			
28		327			
29		406			
30		166			
32		529			
36		101, 182, 452, 533, 681, 693			
37		51, 115, 529			
42		406			
45		596			
Wegenverkeersreglement.					
23 (4)		465			
27		187, 397			
28		187, 270, 327, 605			
51a		187			
53		191, 400, 703			
58		54			
Aardoliedistributiebeschikking 1956.					
3, 6		322, 363			
Algemene politieverordening voor de Gemeente Eindhoven.					
60		268			
Algemeen Reglement Vervoer.					
25		193			
Jachtwet.					
62		457			
Ambtenarenwet 1929.					
1		134, 137			
48		280			
58		203, 280			
Militaire Ambtenarenwet 1931.					
1		134, 137, 409			
6		558			
Reglement voor de Militaire Ambtenaren der Kon. Landmacht (R.M.A.K.L.)					
11		493, 550, 558			
13		509			
Voorlopig Reglement op de Inwendige Dienst der Koninklijke Landmacht (A).					
127		419			
Wet Bevordering en Ontslag Beroepsofficieren.					
6		279			
Bevorderingsvoorschrift Landmacht 1953.					
5		128			
25		493			
Voorschrift Beoordeling Officieren (V.B.O.).					
8		488			
21		70			
26		70, 488			
Voorschrift conduiterapporten. (VVKM 1)					
1		716			
210		615			
411		615			
417		615			
Dienstplichtwet.					
15		705			
Wet Immunisatie van Militairen (Stb. 1953 nr. 432).					
2		699			
3		699			
6		699			
Souverein Besluit van 26 oktober 1814 no. 498.					
—		140			
Souverein Besluit van 30 januari 1815 no. 1071.					
—		140			
Verplaatsingskostenbesluit.					
—		546			
Voorlopige regeling van de bezoldiging van het militair personeel der Koninklijke Landmacht. (V.R.B.K.L., 1949)					
§ 3		496			
Werkloosheidswet.					
4		134			
5		134			
Wet van 8 maart 1956 Stb. 132.					
—		435, 481			

STRAFRECHTELIJKE, DISCIPLINAIRE EN ADMINISTRATIEFRECHTELIJKE BESLISSINGEN

opgenomen in deel L, 1957

	Blz.		Blz.
MILITAIRE STRAFRECHTSPRAAK.		<i>Krijgsraad te Velde West.</i>	
<i>Hoog Militair Gerechtshof.</i>		Vonnis van:	
Sententie van:		14 maart 1956	51
27 maart 1956	200	4 april 1956	54
22 mei 1956	64	11 april 1956	55
12 maart 1957	591	9 mei 1956	104
26 maart 1957	594, 682	23 juni 1956	107
7 mei 1957	692	25 juli 1956	319
21 mei 1957	604	8 augustus 1956	113, 114, 117
23 juli 1957	539	5 september 1956	169
Beschikking van:		12 september 1956	171, 173
25 oktober 1956	196	19 september 1956	176
		26 september 1956	178
		17 oktober 1956	181
<i>Krijgsraad voor de Zeemacht binnen het Rijk in Europa te 's-Gravenhage.</i>		31 oktober 1956	258, 389
Vonnis van:		16 november 1956	391
25 oktober 1956	35	21 november 1956	179, 457, 524
25 oktober 1956	39	28 november 1956	455, 525
22 november 1956	252	4 december 1956	119
25 september 1957	672	7 december 1956	529
		11 december 1956	531
<i>Krijgsraad voor de Zeemacht in Nederlands Nieuw Guinea.</i>		12 december 1956	458, 533
Vonnis van:		19 december 1956	463
13 april 1956	41	4 december 1956	119
27 april 1956	44	9 januari 1957	462
28 juni 1956	160	16 januari 1957	320, 592
2 oktober 1956	91, 94, 97	23 januari 1957	465, 594
27 november 1956	163	13 februari 1957	688
11 december 1956	390, 450	20 februari 1957	322, 693
27 februari 1957	312, 387	27 februari 1957	393, 395, 695, 696
28 juni 1957	586, 676	6 maart 1957	596
27 augustus 1957	678	13 maart 1957	598
		10 april 1957	599, 601
		12 juni 1957	605
		19 juni 1957	606
		Dispositie van:	
		10 september 1956	258
<i>Krijgsraad te Velde Oost.</i>		<i>Krijgsraad te Velde voor de Luchtmacht West.</i>	
Vonnis van:		Vonnis van:	
2 augustus 1956	46	15 augustus 1956	56
17 augustus 1956	101	26 september 1956	324
31 augustus 1956	315	14 november 1956	397
7 september 1956	165, 316		
25 november 1956	198	<i>Krijgsraad te Velde Zuid.</i>	
17 januari 1957	451, 681	Vonnis van:	
14 februari 1957	453	11 januari 1956	58
28 februari 1957	522		
14 maart 1957	686		

	Blz.
14 maart 1956	63
13 juni 1956	65
4 juli 1956	120
1 augustus 1956	183
29 augustus 1956	266
12 september 1956	268, 327
26 september 1956	186, 331
21 november 1956	608
28 november 1956	611
12 december 1956	702
19 december 1956	467
9 januari 1957	400, 469, 473
27 februari 1957	698
13 maart 1957	704
10 april 1957	535
12 juni 1957	706

*Krijgsraad te Velde voor de
Luchtmacht Zuid.*

Vonnis van:	
6 september 1956	188
17 oktober 1956	191, 193, 270

DISCIPLINAIRE BESLISSINGEN.

Hoog Militair Gerechtshof.

Beschikking van:	
28 december 1954	335
4 september 1956	66, 123
4 december 1956	126
22 januari 1957	272, 276, 339
19 februari 1957	342
26 maart 1957	476
9 april 1957	402, 542
21 mei 1957	478

BURGERLIJKE STRAFRECHTSPRAAK.

*Arrondissements-Rechtbank
te Assen.*

Vonnis van:	
13 mei 1955	406

Kantongerecht te Amersfoort.

Vonnis van:	
22 september 1955 (Aantek. van mondeling —)	201

ADMINISTRATIEVE RECHTSPRAAK.

Centrale Raad van Beroep.

Uitspraak van:	
9 oktober 1956	70
17 oktober 1956	134
30 oktober 1956	130
4 december 1956	202
22 december 1956	279, 280
8 januari 1957	496
5 februari 1957	409
12 februari 1957	352
19 februari 1957	349
26 februari 1957	484, 550
26 maart 1957	488, 614, 716
9 april 1957	546
29 april 1957	558
7 mei 1957	708
25 juni 1957	493

*Ambtenarengerecht
te 's-Gravenhage, rechtsprekend
in militaire ambtenarenzaken.*

Uitspraak van:	
26 mei 1955	344
2 januari 1956	128
5 maart 1956	346
9 april 1956	430

Koninklijk Besluit.

Beschikking van:	
12 maart 1957	499

BIJDRAGEN, MEDEDELINGEN EN OPMERKINGEN opgenomen in deel L, 1957

	Blz.
Res.-Majoor van de M.J.D. Mr J. Albarda, Handhaven van krijgstuchtelijke straffen bij uitspraak van de militaire rechter	577
Directie van de M.J.D., De straf- van berisping	77

	Blz.
Ambtshalve nietig-verklaring van strafopleggingen	139
Mr E. Döbken, Een administra- tiefrechtelijke blik op art. 33 Wetboek van Militair Straf- recht. Vraag en Antwoord naar aanleiding van —	564

	Blz.		Blz.
Kolonel van de Gen. Staf E. R. d'Engelbronner , Het beoordeelen van officieren	437	Reserve-officier met groot verlof als officier-raadsman	221
Mr A. H. Geesink , Mal jugé	363	De krijgstuchtelijke straf van „berisping”. Antwoord aan Luit.-Kol. v. d. M.J.D. Mr P. Westerdijk	444, 731
Prof. John Gilissen , Historische schets van de militaire strafwetgeving in België sedert 1814	4	Dr J. R. Stellinga , De hoofdzaken van de organisatie der Zweedse defensie	381
Mr H. H. A. de Graaff , Enige losse opmerkingen betreffende het strafsysteem van het militaire straf- en tuchtrecht	78	Stichting Militaire Reclasseringsbroederschap . Verslag van de installatievergadering van de leden van de Raad van Bijstand en Advies van de — d.d. 13 januari 1957	419
Kapitein ter Zee van Administratie H. A. Keyser , Enige vraagpunten uit de enquête over Hoofdbeginselen, van welke bij het ontwerpen van een nieuw Wetboek van Militaire Strafvordering moet worden uitgegaan	298	Schout bij Nacht van Administratie b.d. J. M. Tinga , Is onder ambtenaar, in de zin van artikel 1, eerste lid, der Ambtenarenwet 1929 ook begrepen hij, die is aangesteld in militaire openbare dienst om bij de landmacht hier te lande of bij de zeemacht werkzaam te zijn (zie artikel 1, eerste lid aanhef en onder a, der Militaire Ambtenarenwet 1931)?	137
Brigade-Generaal b.d. W. Kist , Enquête, punt 5, Militaire politie	369	Rechtsherstel	656
Kapitein-Luitenant ter Zee van Administratie Mr M. Krauss , De militaire rechtsplegingen en het Wetboek van Strafvordering	657	Luitenant ter Zee van Administratie der 1e kl. K.M.R.O.V.	
Luitenant ter Zee van Administratie der 1e klasse A. D. van Leeuwen , Een nieuw casco voor de militaire rechtspleging	375	Mr H. C. Vaandrager , Enige beginselen, welke aan een nieuw te ontwerpen Wetboek van Militaire Strafvordering ten grondslag dienen te liggen	152
Kapitein ter Zee Dr M. W. Mouton , Internationale Politie, lezing gehouden voor de M.R.V.	567	Mr H. A. Viseur , Rechtsherstel (?) Militairen	433, 656
Redactie, Enquête naar de inzichten van lezers over hoofdbeginselen, van welke bij het ontwerpen van een nieuw Wetboek van Militaire Strafvordering moet worden uitgegaan	1	Luitenant-Kolonel KLu Dr E. de Vlugt , Enige beschouwingen betreffende de militaire strafvordering	513
De raadsman tijdens de informatiën voor de officier-commissaris	225	Luitenant-Kolonel van de M.J.D. Mr P. Westerdijk , Beoordeling en bevordering van officieren Het ontwerp „Wehrdisziplinar-„ordnung (WDO)” vergeleken met de Wet op de Krijgstucht	235
Dr L. M. Rollin Couquerque , Vraagpunten betreffende de militaire strafvordering	289	Mondelinge en schriftelijke berisping	441
Dr Mr Dr W. Schuurmans Stekhoven , Militair-Psychiatrische Tuchtklasse-experimenten	229	Nogmaals: mondelinge en schriftelijke berisping. Replik	729
Mr A. F. Steffen , Moeten cassatie en herziening (revisie) in het militaire strafproces worden opgenomen?	145	Mr J. H. van Wijk , Oorlogskinderen als dienstweigeraars. (Een pleidooi voor de Krijgsraad te Velde West in 1957)	579